BIBLIOT. ISTITUTO
BOTANICO - PADOVA

A.P.L.
447

R. ISTITUTO BOTANICO DI PADOVA
Sala 4
Palco 1
N. Inv. ....
BIBL. R. ORTO BOTANICO-PADOVA
A.P.f.
447
N. 2106

Liber de proprietatib⁹ rerū Bartholomei anglici.

Incipiũt titu/li librorum et capitulorum vene/rabilis Bartholomei angli/ci de ꝓprietatib⁹ rerum.

Liber primus

Prohemiũ de ꝓprietatib⁹ rer⁹ j
Unus immensus et īcōmu/tabilis deus dicit. capl'm j
De essentie. vnitate et plona/rum pluralitate ij.
Quicqd d⁹ de deo aut ē cēn/tia aut notio aut persona. iij.
De notionibus iiij
Q deus cognoscitur in suo effectu v
Quid notificēt noīa d⁹ do. vj.
De nominibus essentialium distinctionum vij
De nominibus ꝺeretis viij
De nominibus medijs ix.
De noīb⁹ adiectiuis q̄ pure significāt diuinā essentiā x.
De illis que ad aliquid con/notant positiue xj.
De his q̄ notāt r̄spectiue. xij
De nominū adiectiuorū sup inductione xiij
De nominib⁹ psonalib⁹. xiiij.
De notionū subdistictōe. xv.
De ꝓpetatib⁹ dine ēentie. xvj
Quomodo Bernardus de/scripsit deum xvij
De noīb⁹ q̄ notificant deum in suis operibus xviij
De nominib⁹ appropatis. xix
De noīb⁹ trāssūptiuis xx
De diuersis xp̄i nominibus quibus nuncupatur xxj

Liber secundus de ꝓprie/tatibus angelorum.

De interp̄tatione angeli j.
Quid sit angel⁹ f̄m Dam̄. ij.
Q̄o angeli in effigie corpo/rali depingātur iij
Q̄o angeli describāt iiij
Quomodo angeli compank materialibus v.
De ordinibus angelorum hie/rarchijs et eorum officijs. vj.
De triplici hierarchia vij
De ordine seraphin viij
De ordine cherubin ix
De ordine thronorum x
De media hierarchia xj
De ordine dominationū. xij
De ordine p̄ncipatuum. xiij
De ordine potestatum xiiij.
De tertia hierarchia xv.
De ordine virtutum xvj
De ordie archangelorum xvij
De ordine angelorum xviij
De malis angelis xix
De angelis peruersis xx

Liber tertius de ꝓprietati/bus anime rationalis

De hominis descp̄tione j.
De hoīe interiori. s. anima ij
Adhuc de anima iij
Q̄o aīa a ph̄is sit d⁹scpta. iiij
Quomodo anima a gentib⁹ nomen accepit v.
De potentijs anime vj
De triplici potentia anīe. vij
De anima vegetabili viij.
De anima sensibili ix.
De sensu cōi siue interiori x.
De virtute sensitiua xj
De ⁊tute sensibili motia xij
De anima rationali xiij
De virtutib⁹ aīe quib⁹ potēs ē suas opatōes exercere. xiiij
De virtute vitali cui⁹ initium est cor. xv.
De virtute animali xvj
De virtute visibili xvij
De auditu xviij.
De olfactu xix
De gustu xx
De tactu xxj.
De his que exigunt ad perfe/ctionem nature xxij
De pulsibus xxiij
De varietate pulsuum xxiiij

Liber quart⁹ d⁹ ꝓprietatib⁹ substantie corporee

De quattuor elementaribus qualitatibus j.
De frigiditate ij
De siccitate iij
De humiditate iiij
De cibo et potu v.
De hūoribꝰ eoꝝ generatiōe effectu et opatione vj
De sanguine vij
De sanguis ꝓprietate viij
De fleumate ix.
De colera x
De melancolia xj

Liber quintus de dispositione membrorum

De membrorum ꝓprietatib⁹ i generali j.
De ꝓprietatibus capitis ij
De cerebro iij
De caluaria iiij.
De oculis v.
De dispositione oculorum vj
De pupilla vij.
De cilijs viij
De supcilioꝝ ꝓpetatibus ix.
De fronte x.
De temporibus xj
De auribus xij
De naso xiij
De genis xiiij
De barba xv
De mandibulis xvj.
De labijs xvij
De mento xviij
De ore xix.
De dentibus xx.
De lingua xxj.
De saliue ꝓprietatibus xxij.
De voce xxiij
De gutture xxiiij
De collo xxv
De humeris xxvj
De brachijs xxvij
De manibus xxviij.
De digitis xxix
De vngula xxx
De latere xxxj
De dorso. xxxij.
De pectore xxxiij.
De mãmilla xxxiiij.
De pulmone xxxv
De corde xxxvj
De anhelitu xxxvij
De stomacho xxxviij.
De epate xxxix.

De felle xl.
De splene xlj
De viscerib⁹ xlij.
De renibus xliij
De vesica xliiij
De vrina xlv
De ventre xlvj.
De vmbilico xlvij.
De genitalibus xlviij.
De matrice xlix.
De natibus l.
De femoribus lj
De genibus lij
De cruribus liij
De pedibus liiij
De planta lv
De calce lvj
De ossibus lvij
De medulla lviij.
De cartilagine lix
De neruis lx
De venis lxj
De carne lxij
De pinguedine lxiij.
De cute lxiiij.
De pilis lxv
De capillis lxvj

Liber sext⁹ de etatibus
De etate .capitulum p̃mum.
De morte.capitulum ij.
De creatione infantis iij
De infante.capl'm iiij
De puero.capitulum v.
De puella vj.
De matre vij
De filia viij.
De nutrice ix
De obstetrice x
De ancilla xj
De masculo xij
De viro xiij
De patre xiiij
De seruo xv
De seruo malo et nequã xvj.
De ꝺitõib⁹ boni serui xvij
De bono dño siue dñio. xviij
De malo dño siue dñio xix
De cibo xx.
De potu xxj
De prandio et conuiuio. xxij
De cena xxiij.
De somno xxiiij.
De eis q̃ in somno fiant xxv
De vigilia xxvj.
De somnio xxvij
De exercitio xxviij.
De quiete xxix

Liber septimus tractat ō infirmitatibus.
De dolore capitis ⁊ eius causis et signis.capitulum j.
De medicina et remedijs doloris et passionis capitis ij
De catarro iij
De freneſi et eius causis signis et remedijs iiij
De amentia et eius causis ⁊ signis.capitulum v
De stupore et letargia vj
De vertigine.capitulum vij
De vigilia.capitulum viij
De morbo caduco ix
De sternutatione x
De tremore.capitulum xj.
De spasmo.capitulum xij.
De paralisi.capitulum xiij
De passionibus oculoꝝ.xiiij
De lippitudie et albugine.xv
De infectione oculi p̃ sanguinem induratum xvj.
De lacrimis inuolũtarijs xvij
De defectu visus xviij.
De cecitate xix.
De surditate xx.
De polipo xxj
De passione narium xxij
De fetore oris xxiij
De dolore dentium xxiiij
De lingua et sermonis alteratione.capitulum xxv.
De raucedine xxvj.
De squinantia et suffocatione gutturis xxvij.
De difficultate anhelandi inspirandi et respirandi xxviij
De sputo sanioso et sanguinolento.capitulum xxix
De ptisi.capitulum xxx
De dolore cordis et cardiaca passione.capitulum xxxj
De febre.capitulum xxxij
De febre effimera xxxiij.
De ethica.capitulum xxxiiij.
De febre putrida xxxv.
De signis putride febr⁹.xxxvj
De febre quotidiana xxxvij
De febre terciana et eius signis ⁊ cura xxxviij
De quartana et eius signis ⁊ remedijs.capitulum xxxix.
De febre simplici ꝓposita xl
De fleumate xlj
De horripilatione xlij.
De fastidio xliij
De bolismo xliiij.
De singultu xlv
De vomitu xlvj.
De dolore vētris siue stomachi.capitulum xlvij.
De torsura xlviij
De dissenteria xlix
De lienteria l.
De ydropisi lj
De ictericia lij.
De emorroide liij
De dolore renum liiij
De hernia lv
De artherica lvj
De gutta sciatica lvij
De podagra lviij
De apostemate lix.
De vlcere lx
De pustula lxj
De scabie lxij
De impetigine lxiij
De lepra lxiiij
De morphea lxv
De veneno vipere lxvj.
De morsu canis rabidi. lxvij
De remedio contra morsum canis rabidi. lxviij.
De medicina lxix.
De medicina attractiua. lxx

Liber octauus ō mundo et corporibus celestibus
Quid sit mundus Capl'm.j.
De celorum distinctione ij
De celo aquco iij.
De empireo iiij.
De ethere v
De spera celi vj.
De circulo vij
De galaxia siue lacteo circu

lo. Capitulum viij.
De zodiaco.capitulum ix
De signo arietis.capl'm x
De signo thauri xj
De signo geminorum xij
De signo cancri xiij
De signo leonis xiiij.
De signo virginis xv
De signo libre xvj.
De signo scorpionis xvij
De sagittario xviij
De capricorno xix
De aquario xx.
De signo piscium xxj
De duplici motu planeta/
rum.capitulum xxij
De saturno.capitulum.xxiij
De ioue.capitulum xxiiij
Natura de marte xxv
Natura de venere xxvj
De mercurio xxvij.
De sole.capitulum xxviij
De luna.capitulum xxix.
De quibusdam proprietati/
bus lune malis xxx
De capite z cauda draconis
Capitulum xxxj
De cometa.capitulum .xxxij
De stellis fixis xxxiij.
De polo.capitulum xxxiiij
De arcturo.capitulum.xxxv
De orione.capitulum. xxxvj
De hiadibus xxxvij
De pliadibus xxxviij
De canicula xxxix
De luce z eius ppetatib xl.
De splendore xlj
De lumine xlij
De radio.capitulum xliij
De vmbra.capitulum xliiij
De tenebra xlv

Liber nonus de tempore
et partibus temporis.
De tempore.capitulum j.
De ãno solari z eq̃noctiali.ij
De anno lunari iij
De tempore vernali iiij.
De estate.capitulum v.
De autumno.capitulum.vj.
De hyeme.capitulum vij
De mense.capitulum viij
De februario.capitulum. ix.

De marcio.capitulum / x.
De aprili.capitulum xj.
De quinto mense xij.
De mense sexto xiij
De septimo mense xiiij
De octauo mense xv.
De septembri xvj
De decimo mense xvij
De vndecimo mense xviij
De decembri xix
De ebdomada et diebus.xx.
De aurora.capitulum xxj.
De meridie xxij
De vespera xxiij
De nocte.capitulum xxiiij
De sabbato xxv
De neomenia xxvj
De septuagesima xxvij.
De quinquagesima xxviij.
De quadragesima xxix.
De pascbate xxx
De pentbecoste xxxj.
De scenopbegia xxxij
De encenia xxxiij

Liber decimus de mate/
ria et forma.
De forma.capitulum j.
De elemento.capitulum ij.
De igne.capitulum iij
De flãma.capitulum iiij.
De fumo.capitulum v
De carbone.capitulum vj
De scintilla.capitulum vij
De fauilla.capitulum viij
De cinere.capitulum ix

Liber vndecimus de ae/
re et passionib eius.
De igne ppẽdiculari. Cap̃.j
De ventis ſin generali ij
De vento orientali subsola/
no.capitulum iij
De nubibus.capitulum. iiij
De yride.capitulum v
De rore.capitulum vj.
De pluuia.capitulum vij.
De gutta.capitulum viij
De pruina.capitulum ix.
De grandine.capitulum x.
De niue.capitulum xj
De nebula.capitulum xij.

De tonitruo xiij.
De chorusca tione xiiij
De fulmine xv
De aura xvj
Liber duodecimus d̃ ani
bus in generali z in speciali.
De aquila. Capitulum j.
De accipitre.capitulum ij
De alieto.capitulum iij
De apibus.capitulum iiij
De bubone.capitulum v
De columba.capitulum. vj.
De coturnicibus vij
De ciconia viij
De cornice ix
De corno x.
De cigno xj
De culice xij
De cicada xiij
De fenice xiiij.
De grue xv
De gallo xvj
De gallo gallinacio xvij
De gallina xviij
De griphe xix.
De herodio xx
De yrundine xxj
De kaladrio xxij
De laro.capitulum xxiij
De locusta xxiiij.
De mergulo xxv
De miluo.capitulum xxvj
De nicticorace xxvij
De onocrotalo xxviij
De pellicano xxix
De perdice xxx
De pauone xxxj.
De passeribus xxxij.
De strutione xxxiij
De turture xxxiiij
De vulture xxxv
De vlula xxxvj
De vpupa xxxvij
De vespertilione xxxviij

Liber decimustertius de
aqua et eius ornatu.
De puteo. Capitulum j.
De fluuio.capitulum ij
De amne.capitulum iij
De gion q̃ et nilus d̃ iiij.
De tigri v.

De eupbrate vi
De dorice.capitulum vij
De iordane.capitulum.viij.
De gazan.capitulum ix
De lacu in generali x
De aſpalti.capitulum xj.
De lacu tyberiadis xij.
De ſtagno geneſar.Cap̃. xiij
De piſcina.capitulum. xiiij.
De riuo.capitulum xv.
De fluctu.capitulum xvj
De gurgite.capitulum.xvij.
De tramite..capituluz. xviij
De alluuione.capituluz. xix
De abyſſo.capitulum xx
De mari.capitulum xxj
De mari magno ſiue medi/
terraneo.capitulum xxij.
De pelago.capitulum.xxiij.
De gutta.capitulum xxiiij
De ſpuma.capitulum xxv
De piſcib⁹.capitulum xxvj

Liber decimuſquartus ō
terra et partibus eius
De terra. Capitulum p̃mū.
De monte.capitulum ij.
De ararath.capitulum iij
De bethel.capitulum iiij
De caucaſo.capitulum v
De hebal.capitulum vj
De hermon.capitulum. vij.
De hebron.capitulum. viij.
De montibus ethiopie ix
De ethna.capitulum x
De monte eſau xj
De monte effraim xij
De monte phaſga xiij
De monte goſor xiiij
De monte galaad xv
De monte gariſim xvj
De monte gelboe xvij
De monte golgata xviij.
De gaas.capitulum xix
De monte ephron xx.
De montibus iſrahel xxj
De montib⁹ yperboreis.xxij
De carmelo.capituluz.xxiij.
De libano.capitulum. xxiiij.
De moria.capitulum xxv.
De nebo.capitulum xxvj
De hor.Capitulum xxvij.
De oliueto.capl'um xxviij
De olimpo.capitulum.xxix.
De oreb.capitulum xxx
De parnaſo.capitulum. xxxj
De alpib⁹.capitulum xxxij.
De rupib⁹.capitulum. xxxiij
De ſophora.capl'um. xxxiiij.
De ſegor.capitulum xxxv
De monte ſynai xxxvj.
De monte ſyon xxxvij.
De ſelmon xxxviij
De monte ſophin xxxix
De monte ſeon.capl'm xl
De monte ſemeron xlj
De monte ſeir.capl'm xlij.
De monte thabor.capl'm.xliij
De ziph.capitulum xliiij
De collib⁹.capitulum xlv
De valle.capitulum xlvj.
De campo.capitulum. xlvij
De agro.capitulum xlviij
De predio.capitulum xlix
De prato.capitulum l.
De deſerto.capitulum lj
De beremo.capitulum lij
De antro.capitulum liij
De foſſa.capitulum liiij
De ſpelunca.capitulum lv.
De cauerna.capitulum.lvj.

Liber decimuſquintus ō
prouincijs
De orbe. Capitulum j
De aſia.capitulum ij
De aſſiria.capitulum iij
De arabia.capitulum iiij.
De armenia.capitulum v.
De aradia.capitulum vj
De albania.capitulum. vij.
De attica.capitulum viij.
De acbaia.capitulum ix.
De archadia.capitulum x
De alania.capitulum xj
De amazonia.capituluz. xij
De alemannia.capitulū. xiij
De anglia.capitulum xiiij.
De aquitania.capl'm xv
De andegauia.capl'm xvj
De aluernia.capitulū xvij.
De apulia.capitulum. xviij.
De africa.capitulum xix
De aſturia.capitulum xx
De arrogonia .capitulū.xxj.
De babilonia.capl'um xxij
De bactria.capitulum xxiij
De braciana.capitulū xxiiij
De brabancia.capitulū.xxv
De belgica.capitulum. xxvj
De bithinia.capitulū. xxvij.
De britānia.capitulū.xxviij.
De boecia.capitulum xxix.
De bobemia.capl'm xxx.
De burgundia.capl'm xxxj.
De capadocia.capl'm xxxij.
De chaldea.capl'um xxxiij
De cedar.capitulum.xxxiiij.
De cancia.capitulum. xxxv.
De cantbabria xxxvj
De chananea xxxvij
De campania xxxviij.
De cauda.capitulum xxxix
De cilicia.capitulum xl
De cipros.capitulum xlj
De creta.capitulum xlij
De cicladibus xliij
De choa que alio nomine di
citur choes.capituluz.xliiij.
De corſica.capitulum xlv
De dalmacia.capituluz.xlvj
De dacia.capitulum xlvij
De delo.capitulum xlviij.
De dedan.capitulum xlix.
De europa.capitulum l.
De eulath.capitulum lj
De ethiopia.capl'm lij
De egypto.capitulum liij
De ellade.capitulum liiij.
De eola.capitulum lv
De franconia.capl'm lvj
De francia.capitulum lvij
De flandria.capl'm lviij.
De fenicis prouincia lix.
De frigia.capitulum lx.
De friſia.capitulum lxj
De fortunarum inſulis. Ca
pitulum lxij
De galilea.capitulum lxiij.
De galacia.capitulū lxiiij
De gallicia.capl'm lxv
De gallia.capitulū lxvj.
De gadis inſula lxvij

De grecia.capitulum lxviij
De getulia.capitulum lxix
De gorgonibus lxx
De gothia lxxj
De guido lxxij.
De india lxxiij.
De ircania lxxiiij
De ydumea lxxv.
De iudea lxxvj
De iberia lxxvij
De ytalia lxviij
De hispania lxxix
De ibernia lxxx.
De icaria lxxxj
De insula in salo sita. Capitulum lxxxij.
De karthagine lxxxiij
De karinthia lxxxiiij
De korsica lxxxv.
De lacedemonia lxxxvj.
De lectonia lxxxvij
De liuonia lxxxviij.
De licia lxxxix
De lidda xc.
De libia xcj
De lorhoringia xcij
De lusithania xciij
De mauritania xciiij.
De macedonia xcv.
De magnesia xcvj.
De mesia xcvij
De mesopotamia xcviij.
De media xcix
De melos c.
De midia cj
De missena cij
De mithilene ciij
De nabathea ciiij
De norwegia cv.
De normannia cvj.
De numedia cvij
De narbonensi prouincia. Capitulum cviij.
De ophir cix.
De olandia cx
De orcada cxj
De paradiso cxij
De parthia cxiij
De palestina cxiiij.
De pamphilia cxv
De pannnonia que etiã vngaria appellatur. Capitulum cxvj
De paron cxvij.
De pentapoli cxviij
De persida cxix
De pirenea cxx.
De pigmea cxxj
De pictauia cxxij
De picardia cxxiij
De ramathea cxxiiij
De reucia cxxv.
De riualia cxxvj
De rincouia cxxvij.
De romana prouincia. Capitulum cxxviij
De romania cxxix
De rodo cxxx
De ruthia cxxxj.
De sabea cxxxij
De samaria cxxxiij
De sambia cxxxiiij
De sabaudia cxxxv
De sardinia cxxxvj
De sarmatha cxxxvij
De samo cxxxviij
De saxonia cxxxix
De sclauia cxl.
De sparciata cxlj
De sere cxlij.
De selandia cxliij
De semigallia cxliiij.
De senonensi cxlv.
De siria cxlvj.
De sichima cxlvij
De scitia cxlviij
De sicionia cxlix.
De sicilia cl
De sirthibus clj.
De scocia clij
De suecia cliij.
De suenia cliiij.
De thanatos clv
De taprobana clvj.
De tracia clvij
De traconitida clviij
De thessalia clix
De tenedos clx
De thile clxj.
De tripolitana clxij
De trogodea clxiij
De troiana clxiiij
De tuscia clxv
De thuringia clxvj.
De thuronia clxvij
De wasconia clxviij.
De venecia clxix
De westualia clxx.
De vironia clxxj
De winlandia clxxij.
De vitria clxxiij.
De yselandia clxxiiij.
De zeugia clxxv

Liber decimussextus de lapidibus preciosis

De arena Capitulum pmũ.
De argilla ij.
De alabastro iij
De auro iiij
De auricalco v
De auripigmento vj
De argento vij
De argentouiuo viij
De adamante ix
De ametisto x
De achate xj.
De abestone xij.
De abscto xiij.
De alabandina xiiij
De argirite xv
De astrione xvj.
De allectoria xvij
De asterite xviij.
De amatide xix
De bitumine xx
De berillo xxj
De calculo xxij
De cote xxiij
De calce xxiiij
De cemento xxv.
De carbunculo xxvj
De crisopraso xxvij
De calcedonio xxviij
De crisolito xxix
De celidonio xxx
De cristallo xxxj
De ceraunio xxxij.
De corallo xxxiij
De corneolo xxxiiij
De dyonisio xxxv
De dyadoco xxxvj

De ere.capitulum xxxvij
De electro xxxviij.
De echite xxxix
De emathite xl
De elitropia xlj
De enidro xlij.
De episte xliij
De exoliceto xliiij.
De ferro xlv
De ferrugine xlvj
De gleba xlvij
De gemma xlviij
De gagate xlix
De galactile l
De gelacia lj.
De geratice lij
De iaspide liij
De iacincto liiij
De yride lv
De ienia lvj
De kame lvij
De kabrate lviij
De kalcophano lix.
De ligurio lx
De liparea lxj.
De margarita lxij
De magnete lxiij
De melonite lxiiij
De menophite lxv
De mirite lxvj
De medo lxvij
De merochite lxviij
De marmore lxix.
De nitro lxx
De noset lxxj
De onichino lxxij
De optallio lxxiij
De orite lxxiiij.
De petra lxxv
De pario lxxvj
De prasio lxxvij
De pirite lxxviij
De pionite lxxix
De pantero lxxx
De plumbo lxxxj
De puluere lxxxij
De quirin lxxxiij.
De quandros lxxxiiij
De rabei lxxxv.
De rostein lxxxvj
De sapbiro lxxxvij
De smaragdo lxxxviij

De sardio lxxxix
De sardonice xc
De sole xcj
De silenite xcij
De stanno xciij.
De sulpbure xciiij.
De sale xcv
De topasio xcvj.
De turchoge xcvij
De terra sigillata xcviij
De tartaro xcix
De vitro c.
De ydachite cj
De yerarchite cij
De zimiech ciij
De zignite ciiij

Liber decimusseptim⁹ de arboribus et herbis z eorum proprietatibus

De arbore. Capitulum j
De arbore aromatica ij
De amigdalo iij
De abiete iiij.
De aloa v
De aloe vj.
De arundine vij
De amomo viij
De aneto ix.
De aniso x.
De allio xj
De absintbio xij
De apio xiij
De aristologia xiiij.
De agnocasto xv
De artemesia xvj
De auena xvij.
De balsamo xviij.
De bdellio xix.
De buxo xx
De balaustia xxj
De beta xxij
De cedro xxiij
De cipressо xxiiij
De cipro xxv
De cinamomo xxvj
De casia xxvij
De casia fistula xxviij
De calamo xxix
De calamo vsuali xxx
De calamo scripturali xxxj
De cappare xxxij
De cardamomo xxxiij

De calamento xxxiiij.
De carice xxxv
De cardno xxxvj.
De carica xxxvij.
De cimino xxxviij
De coriandro xxxix.
De coloquintida xl
De croco xlj
De cepa xlij
De cepe xliij
De cucumere xliiij.
De cucurbita xlv
De celidonia xlvj.
De centaurea xlvij
De daphni xlvij
De dipranno xlix.
De dracontea l
De draganto lj
De ebeno lij
De edera liij
De elitropio liiij.
De elleboro lv
De esula lvj
De eruca lvij
De enula lviij
De epithimo lix
De ebullo lx
De fico lxj
De fraxino lxij
De fago lxiij.
De faba lxiiij
De frumento lxv
De farre lxvj.
De farina lxvij
De fermento lxviij
De fumo terre lxix
De feniculo lxx
De ferula lxxj
De feno lxxij.
De flagellis lxxiij.
De fructu lxxiiij
De germine.capitulū lxxv
De gramine.capitulū lxxvj
De galbano.capl'm lxxvij
De gutta.capitulum. lxxviij
De gariophilis lxxix
De genesta.capl'm lxxx.
De grano.capitulum lxxxj
De gith.capitulum lxxxij.
De ilice.capitulum lxxxiij
De iunipero.capl'm lxxxiiij
De ysopo.capitulum lxxxv.

De sacincto. capitulū. lxxxvj
De iusquiamo lxxxvij
De castanea lxxxviij
De lauro lxxxix
De lentisco xc.
De lilio xcj
De lactuca xcij
De lappa xciij.
De lappate xciiij
De legumine xcv
De lente xcvi.
De lino xcvij
De malo xcviij.
De malogranato xcix
De moro. capitulum c
De mirto cj
De mirra cij
De mirro ciij.
De mandragora ciiij.
De milio cv.
De menta cvj
De malua cvij.
De nuce cviij
De nuce auellana cix
De nardo cx
De olea cxj
De oleo cxij
De oleastro cxiij.
De olere cxiiij
De ordeo cxv
De palma cxvj
De palmite cxvij
De propagine cxviij
De platano cxix.
De populo cxx.
De pino cxxj.
De pinea cxxij
De pice cxxiij
De piro cxxiiij.
De prunо cxxv
De papiro cxxvi
De paliuro cxxvij
De papauere cxxviij
De plantagine cxxix
De petrosilino cxxx.
De pipere cxxxj
De pulegio cxxxij
De porro cxxxiij
De quercu cxxxiiij
De quisquilijs cxxxv
De rosa cxxxvj
De radice cxxxvij
De ramno cxxxviij
De resina cxxxix
De rubo cxl.
De ruta cxlj.
De saltu et eius prietatibꝫ cxlij
De salice cxliij.
De sambuco cxliiij
De saliunca cxlv.
De stacte cxlvj
De storace cxlvij
De sicomoro cxlviij
De spina cxlix
De lignis setbim cl.
De sentice clj
De sepe clij
De sude cliij
De siliqua cliiij
De sinapi clv
De semine clvj
De stipula clvij
De simila clviij.
De scopa clix.
De stuppa clx.
De taxo clxj
De tabula clxij
De trabe clxiij
De therebintho clxiiij
De thina clxv
De tirso clxvj
De tigno clxvij
De tritico clxviij
De tisana clxix
De tribulo clxx.
De thimo clxxj
De thimiamate clxxij
De thure clxxiij.
De vimine clxxiiij
De virga clxxv
De virgulto clxxvj
De vite clxxvij.
De vite agresti clxxviij.
De viticulamine clxxix.
De vinca clxxx.
De vua clxxxj
De vua immatura clxxxij
De vua passa clxxxiij
De vino clxxxiiij
De vino rubeo clxxxv
De vino nouo clxxxvj
De vino condito clxxxvij.
De vino acetoso clxxxviij
De vinacio clxxxix
De vinaria cxc.
De viola cxcj.
De vlmo cxcij
De vrtica cxciij.
De zizania cxciiij
De zinzibere cxcv.
De zeduario cxcvj
De zucaro cxcvij

Liber decimusoctauus de animalibus primo in generali.

De animalibꝫ in speciali j.
De ariete. capitulum ij
De agno. capitulum iij.
De agno agniculo iiij
De agna. capitulum v
De apro. capitulum vj
De asino. capitulum vij.
De angue. capitulum viij
De aspide. capitulum ix
De aranea. capitulum x
De ape. capitulum xj
De boue. capitulum xij.
De bubulco. capitulum xiij.
De bubalo. capitulum xiiij.
De basilisco. capitulum xv
De botrace. capitulum xvj
De bufone. Ibidem
De bombice. capitulum. xvij
De camelis. capitulū. xviij.
De camelopardo xix
De cameleonte xx.
De capra. capitulum xxj
De capreolo. capitulnm. xxij
De capra. capitulum xxiij.
De cane. capitulum xxiiij.
De caniculo. capitulum. xxv
De alijs pprietatibꝫ canū. xxvj
De catulis. capitulum xxvj.
De castore. capitulum. xxviij
De ceruo. capitulum xxix.
De ceraste. capitulum xxx.
De cornu. capitulum xxxj.
De cocodrillo xxxij.
De colubro xxxiij
De damula xxxiiij.
De dromedario xxxv.
De dipsade xxxvj
De draconе xxxvij.
De equo xxxviij
De equa xxxix
De poledro xl.

De elephante xlj
De naso elephantis xlij
De elephantibus xliij
De bedo xliij
De eruca xlv
De faunis et satiris xlvj
De feminis xlvij
De fetante xlviij
De fetu xlix
De ficario l.
De formica lj
De formicaleone lij
De fuco liij
De gripbe liiij
De glire lv
De grillo lvj
De binnulo lvij
De birco lviij
De biena lix
De bericio lx
De berinacio lxj
De iuuenca lxij
De leone lxiij.
De leena lxiiij
De leopardo lxv
De lepore lxvj
De lince lxvij.
De limace lxviij
De lupo lxix.
De mulo lxx
De mure lxxj
De mustela lxxij
De migali lxxiij
De murilego lxxiij.
De noctiluca lxxv
De onagro lxxvj
De onocentauro lxxvij.
De orice lxxviij
De oue lxxix
De panthera lxxx
De pardo lxxxj.
De pilosis lxxxij
De pigargo lxxxiij
De pigmeis lxxxiiij
De porco lxxxv
De pediculo lxxxvj
De pulice lxxxvij.
De rinoceronte lxxxviij.
De rana lxxxix.
De salamandra xc
De sanguisuga xcj
De stellione xcij
De serpente xciij.
De simea xciiij
De sirena xcv
De scorpione xcvi.
De sue xcvij
De thauro xcviij.
De tragelapbo xcix
De talpa c
De taxo cj
De tigride cij
De tinea ciij
De teredine ciiij
De testudine cv.
De tortuca cvj.
De vacca cvij
De vacca agresti cviij
De vitulo cix.
De vrso cx
De vrsa cxj
De vulpe cxij
De verme cxiij
De vermiculo cxiiij.
De vipera cxv

Liber decimusnonus de coloribus odoribus saporibus et liquoribus.

De materia coloris j.
De materia coloris nigri. ij.
De generatõe coloꝝ albi. iij
De gradibus inter albedinẽ et nigredinem iiij.
De actõe calidi et frigidi v
De speciebꝫ coloꝝ ꝙt sunt vj
De opinione illoꝝ ꝙ ponunt lucẽ esse de subꝫ coloris vij.
De coloris mutatione viij
De colore in oculis ix.
De coloribꝫ in ꝑticulari x
De colore glauco⁊ flauo xj.
De pallido colore xij.
De rubeo colore xiij
De crocco colore xiiij
De colore crocco xv
De colore minio xvj.
De punicco colore xvij
De viridi colore xviij
De colore liuido xix
De colore liuido xx.
De colore indico xxj
De nigredine xxij.
De sincopi xxiij.
De firico xxiiij.
De minio xxv
De cinobrio xxvj
De prassino xxvij.
De sandaracha xxviij
De arsenico xxix
De occa xxx.
De indaco xxxj
De atramento xxxij.
De melino colore xxxiij.
De stibio xxxiiij
De ceruſa xxxv
De purpurea xxxvj.
De odore xxxvij
De effectu odoruꝫ xxxviij
De fetore xxxix
De sapore xl
De pura dulcedine et eius effectu xlj
De sapore dulci xlij.
De sapore vnctuoso xliij
De sapore salso xliiij
De sapore amaro xlv
De sapore acuto xlvj
De sapore acetoso xlvij.
De sapore pontico xlviij.
De sapore stiptico xlix.
De sapore insipido l
De liquore lj.
De liquore in speciali ⁊ ꝑmo de melle lij.
De fauo liij.
De mulso liiij
De medone lv
De clarero lvj
De pigmento lvij
De oximelle lviij.
De cera lix
De cereo lx
De lacte lxj
De lacte camelino lxij
De lacte vaccino lxiij.
De lacte caprino lxiiij.
De lacte pecorino lxv
De lacte asinino lxvj
De lacte caballino lxvij
De lacte porcino lxviij
De lacte animalium lxix.
De sero lxx
De butiro lxxj.
De caseo lxxij
De veteri caseo lxxiij

De coagulo lxxiiij
De diuersis ꝓtutibꝫ reꝝ lxxv
De putredine lxxvj
De ouis et eius ꝓpꝛietatibus lxxvij
De ouis aspidum lxxviij.
De ouis aranearum lxxix
De ouis aquilarum lxxx
De ouis anserum lxxxj
De ouis anetarum lxxxij.
De ouis alaudarum lxxxiij
De ouis bubonum lxxxiiij
De ouis cornicum lxxxv
De ouis cignorum lxxxvj
De ouis cocodrillorꝫ.lxxxvij
De ouis columbarũ.lxxxviij
De ouis colubri lxxxix
De ouis draconum xc.
De ouis herodiorꝫ xcj.
De ouis formicarum xcij
De ouis gruum xciij.
De ouis gripbum xciiij.
De ouis gallinarum xcv
De ouis yrundinum xcvj.
De ouis cancrorum xcvij.
De ouis locustarum xcviij
De ouis lacertarum xcix.
De ouis milui c.
De ouis merguli cj.
De ouis nisi cij
De ouis coturnicis ciij.
De ouis onocrotali ciiij.
De ouis pauonis cv
De ouis perdicis cvj
De ouis passerum cvij.
De ouis quistule cviij
De ouis rinatricis cix
De ouis strucionis cx.
De ouis turturis cxj
De ouis vpupe cxij.
De ouis vulturis cxiij
De numero põdere et mẽsu/ra.z ꝑmo de vnitate cxliij.
De dualitate cxv
De numero ternario cxvj.
De nũero quaternario.cxvij
De quinario cxviij
De senario cxix.
De septenario cxx
De octonario cxxj.
De nouenario cxxij
De denario cxxiij
De nũero diminuto cxxiiij
De secũda diuisione totius numeri cxxv
De tertia diuisione totꝰ nu/meri cxxvj
De mẽsura z põdere cxxvij
De figura trianguli cxxviij
De mensura corꝓoꝝ. cxxix.
De mẽsura spacij localꝭ cxxx
De ponderibus cxxxj
De modulatõe cantꝰ cxxxij
De tuba cxxxiij
De buccina cxxxiiij.
De tibia cxxxv
De calamo cxxxvj
De sambuca cxxxvij
De simphonia cxxxviij
De armoniaca cxxxix
De timpano cxl
De cithara cxlj
De psalterio cxlij
De lira cxliij
De cimbalo cxliiij
De sistro cxlv
De tintinabulo cxlvj.

Expliciũt tituli librorũ et capitulorꝫ Bartholomei anglici de ꝓpꝛietatibus rerum.

Utores de quoꝝ scptꝫ hic tractat sunt isti

Augustinus
Adamancius
Alcuinus
Ambrosius
Anselmus
Basilius
Beda
Bernardus
Cyprianus
Chrysostomus
Damasus
Damascenus
Dyonisius
Esicius
Eusebius
Elpicras
Fulgentius
Gregorius
Gilbertus
Haymo
Jeronimus
Jsidorus
Innocentius
Leo papa
Michael scotus.
Nazanzenus
Origenes
Orosius
Petrus
Pamphilus
Patricius
Rabanus
Rupertus linconiensis
Richardus de sancto vic.
Symon corñ.
Stephanus
Strabus

Inter philosophos autez hi sunt autores

Aristoteles
Auicenna
Auerrois
Algazel
Appollonius
Alfredus anglicus
Asclepides magus
Boecius
Licero
Latho
Constantinus medicus
Demostenes
Democritus
Dyascorides
Donatus grammaticus
Eraclitus
Epitinus
Euclides
Egidius medicus
Galienus medicus
Haly medicus
Jorat caldeus
Jpartus
Juuenalis
Johannicius
Kaliptus grecus siue arbeni ensis
Leucippus
Macrobius
Marcianus
Mercurius
Miselarb astrologus
Minus delphicus
Ouidius
Oribasius medicus
Papias
Plato
Phisiologus
Platearius medicus
Plautus medicus
Persius
Plinius iunior
Priscianus
Pitagoras
Plotinus
Rasis
Rufus medicus
Salustius
Salernitanus
Scipio africanus
Secundus philosophus
Seneca
Solinus
Symonides
Termegistus
Theophrastus
Titus liuius
Tullius
Theophilus de minis
Ptholomeus
Varro
Virgilius
Huguitio pisanus
Uuilhelmus conches
Jpocras
Jsaac
Zeno
Zoroastes magus
Albumazar

Jstoꝝ et multoꝝ aliorũ in istis libellis verba in diuersis locis summatim et breuiter recitantur vt patere potest diligenter intuenti.

1499

liber primus fris Mathei archiepi Salonensis ac suffraganeo frisingensi

Prohemium huius libri.

Prohemium de proprietatibz rerum fratris Bartholomei anglici de ordine fratrum minoz incipit.

OMm proprietates rerū sequar substātias sm distinctionem et ordinem substātiaz erit ordo et distinctio ꝓpetatū de qbz adiutorio diuīoē psens opusculum cōpilatuz. vtile mihi et forsitan alijs q naturas rez et ꝓpetates p sctōz librōs necnō et phoz diſpsas nō cognouerūt ad intelligēda enigmata scripturaz q sub simbol' et figuris ꝓprietatū rez naturaliū et artificialium a spūsctō sunt tradite et velate quemadmodū oñdit btūs Dionysi⁹ in hierarchia angelica circa ꝓncipiū dicēs. Hō est aliter nob possibile lucere diuinū radiuz nisi varietate sacroz velaminū añagogice circūuelatum. qm impossibile est animo nro ad immaterialem celestiū hierarchiaz ascēdere ꝺ tēplatōz nisi ea q sm ipm est materiali māuductione vtat. et cetera. q si diceret. Hō pt anim⁹ nr ad inuisibiliū ꝺtēplatōem ascēdere nisi p visibiliū ꝺsideratōem dirigat. Inuisibilia em dei p ea q facta sunt intellecta ꝺspiciunt. vt dicit apl's. Et ideo theologia, puide sacris et poeticis informatōibz vsa est. vt rerū visibilium sil'itudinibz allegorice locutōes et mystici intellect⁹ trāsumptōes formēt et sic carnalibz et visibilibz spūalia et inuisibilia coaptentur.

Dui⁹ rei gra pīs efficio opusculū ad edificatōem dom⁹ dñi q est de⁹ gloriosus sublimis et bñdict⁹ in scla sclorz. In q agit de quibusdam proprietatibz rez naturaliū quarū alia est incorporea alia corporea. Et ꝓmo de proprietatibz substantie incorporee sm sui differentias quaz alia est corpori vnibilis vt aia rōnalis sensibilis et vegetabil'. alia nō vnibil' corpori vt angel⁹. Et angelorz alij sunt boni. alij mali. In bonis vero angelis est ordo sm trinā multiplicatiōez trinitat'. vnde a beato Dionysio distinguunt tres hierarchie celestes quaz quelibet triū ordinū ꝓtinet dispositiones. Houēdecim itaq sunt de qbz in hoc opusculo adiuuāte deo p ordinē est agēduz. et h tam in cōmuni q in spēali. Primo igitur agit de deo et noīb⁹ diuinis. q dicūtur de deo vel quo ad essentiā. vel psonam siue q ad effectū siue appropriatōem. Secūdo de proprietatibz angelorz tam bonorz q malorz in generali et speciali. Tertio de ꝓprietatibz anime rōnalis quo ad nature sue simplicitatez. et q ad viriū suaz diuersitatez. et de ei⁹ vnione et opatione in corpe put ꝓfert ei formā et perfectionē. Quarto de ꝓprietatibz substātie corporee. scz de elemētis et elemētaribz qualitatibz. et qnibz componit om̄e corp⁹. et ꝺ quattuor humoribz ex qbz componūt corpa tam hoīm q brutorz. Quinto de hoīs corpe et singulis ei⁹ptibz. de quibz sacra scptura fac mētionē. Sexto de etatibz. Septimo de infirmitatibz et venenis. Octauo de mūdo et corporibz celestibz. Nono de tpe et ptibz temporis Decimo de materia et forma et eaz ꝓprietatibus et elemēt'. Undecimo de aere et passionibus ei⁹. Duodecimo de aquis et ei⁹ differētijs et ornatu scz de piscibz. Quartodecimo de terra et ei⁹ ptibus. Quintodecimo de prouintijs. Decimosexto de lapidibz et metallis Decimoseptimo de herbis et plantis. Decio octauo de animalibz. Decimonono de accidentibz scilz de coloribz saporibz et c̄. In istis xix. libellulis rez naturaliū ꝓprietates sūmatim et breuiter ꝓtinent prout ad man⁹ meas spice q effugerūt man⁹ metentiū ptingere potuerūt. In quibus de meo pauca vel quasi nulla apposui. sed om̄ia q dicent de libris autenticis sanctoz et phoz excipiēs sub breui h compendio pariter cōpilaui. sic p singl'os titulos poterit legentiū industria experiri.

Incipit liber ꝓmus de proprietatibus rerum venerabilis fratris Bartholomei anglici.

OE proprietatibus itaq et naturis rerū tam spūaliū q corpaliū elucidare aliq cupiētes ab illo sumamus exordiū q est alpha et o. ꝓncipiū et finis oīm bonorz. In ꝓncipio patr' luminū a quo ꝓcedit om̄e datū optimū et om̄e donū pfectū implorātes auxiliū. vt ille q illuminat omnē hoīem veniētē in hūc mūdū et reuelat ꝓfunda de tenebris et abscōdita ꝓducit i lucē. Huic opusculo qd ad ipi⁹ laudē et legētiū vtilitatē de diuers et sctōz phoz dict' nō sine labore recolligere iam incepi. felicē dignet impēdere ꝓsummationem.

Unus immēsus ⁊ incōmutabil' de⁹ dicit.
Capitulum primum

Est igit vt dicit Innocēti⁹. iij. solus et verus de⁹ etern⁹. imēsus. incōmutabil'. oīpotēs et ineffabil' pr̄ ⁊ fili⁹ et spūssctūs. tres q̄dem psone. sz vna essentia ſubaz vel naſa simplex oīno. pr̄ a nullo. fili⁹ a pr̄e. spūssctūs ab vtroqz absqz initio et fine. pr̄ generās. fili⁹ nascēs. spūssctūs a pr̄e ⁊ filio pcedens. Ite tres psone sunt ꝯsubstātiales. coetne. oīpotētes. coeqles vnū vniuersoruz pncipiū. creator oīm visibiliū ⁊ inuisibiliuz spūaliū ⁊ corpaliū creaturaz. q̄ sua ꝑtute oīpotēti sil' ab initio tpis vtrāqz ꝯdidit creaturaz videlz angelicā ⁊ mūdanā. ac deinde hūanā q̄si cōmunē ex spū ⁊ corpe ꝯstituta. Hucusqz Innocenti⁹. extra de sum. trini. c. j.

De essentie vnitate ⁊ psonaz pluralitate
Capitulum secundum

Hec aūt sctā trinitas ſm cōem ēntiā est idiuidua ⁊ ſm psonales ꝓpietates est discreta i nate sue simplicitate nō admittēs diuisionē nec in psonali ꝓpietate recipiēs vnitatē. Sz sp in ēntia vnitas. ⁊ i psonis pluralitas inuenit. a q̄ oīs ꝯfusior mutua cōmixtio remouet. qr cū ali⁹ sit pr̄. ali⁹ filius. ali⁹ spūssctūs. pr̄ nō poterit esse fili⁹ neqz spūssctūs. sic nec ecōuerso. spūssanct⁹ non ꝑt esse pr̄ vel fili⁹. nec fili⁹ pr̄ vel spūssanct⁹ Sz quilibet istoz est vna essentia vel naſa q̄ sola est vniuersoz pncipiū ꝑter qđ nō est aliđ reperire. ⁊ ħ essentia neqz ē generās neqz generata neqz ꝓcedens. Sz est pr̄ q̄ generat et filius q̄ gignit. ⁊ spūssanct⁹ q̄ ꝓcedit vt simplr distinctio sit in psonis ⁊ in naſa vnitas teneat. Uñ lz ali⁹ sit pater ali⁹ fili⁹ ali⁹ spūssanctus. non tñ aliud. sed id qđ est pr̄ est fili⁹ ⁊ spūssā ctus. Pater ꝑo generando totā ſubaz ſuā ei dedit sine diuisione. ⁊ tñ totum retinuit sine diminutione. ⁊ sic vna ⁊ eadem res est pater gignens ⁊ fili⁹ nascens ⁊ spūssanct⁹ ab vtroqz ꝓcedens. Hucusqz Innocenti⁹. iij. extra. vbi supra de sum. trini. c. j.

¶ Qd q̄cq̄d đr de deo aut est essentia aut notio aut persona. Capitulum tertium

Quaūt dicta ⁊ dicenda clarius elucescant notandū est iuxta sanctoz traditōem. qꝑ q̄cq̄d in deo est aut de deo đr aut est essentia aut notio aut psona. vna ē ei indiuisibil' ēntia. psone tres. ⁊ he tres psone sunt vna ēntia ⁊ vn⁹ deus. et q̄libet eaz ē vna ēntia ⁊ vnus de⁹. Pater a nullo. filius a pr̄e nascendo. spūssanct⁹ a pr̄e ꝑ filiū procedendo. pater filium generat. fili⁹ gignit. ⁊ pater cum filio spūmsanctū spirant. ⁊ qꝑ fili⁹ spūm sanctuz spirat ħ hz a pr̄e. Quicq̄d em̄ psona hz vel facit. ħ habet a psona a qua est Et ideo qr fili⁹ est a pr̄e ab ipso oīa hz. ⁊ qr spiritus sanct⁹ est a pr̄e ⁊ filio ideo hz qđ hz cōmunit ab vtroqz. sed ꝓpter hmōi nascibilitatē vel processionabilitatē pater non est maior nascēte vel spūsancto ꝓcedente. quia veritas diuine essentie equaliter est in ipsis et i pr̄e. Hec oia habent a Boecio in libro de trinitate. et ab Hugone ⁊ etiā Augustino et Richardo.

De notionibus. Capitulum quartū

Notiones aūt sunt q̄nqz ſm Hugonē et Augustinuz. scz paternitas. innascibilitas. filiatio. processio. ⁊ cōmunis spiratio. Et dicunt ħ q̄nqz aliqñ notōes. qr notificant psonas. aliqñ distinctōnes. qr psonas distinguūt. aliqñ relatōes. qr ꝑ ipas q̄ñqz psone ad seinuicem referunt. Dicūtur etiam ꝓpietates. qr psonis ꝓpe insunt Istaz aūt notionū tres dicunt psonales ꝓpietates. scz paternitas. filiatio. processio. eo scz qꝑ personas faciūt. nam istarū q̄nqz notionū tres sunt patris. scz innascibilitas. paternitas. et communis spiratio. ⁊ due filij. scz filiatio et cōmunis spiratio. vna ꝑo spūisancto tm̄. scz processio. nec aliq̄d đrogat spūisancto qꝑ tm̄ habet vnā notionē. neqz filio supercrescit qꝑ habet duas. nec pater maior est alīs psonis duabz q̄nis trib⁹ notionib⁹ spēaliter ab alīs discernat. Regulariter em̄ de istis notionib⁹ tenendum est qꝑ nulla de alia p̄dicat et qꝑ q̄libet est diuina essentia et vnus de⁹ ⁊ vna ēntia Itē nlla notio inest diuine ēntie sz tm̄ psone. quia essentia nec distinguit nec distinguitur. sed sole psone ab inuicē distinguūt.

Qd deus cognoscitur in suo effectu
Capitulum. quintum.

Quāuis aūt diuina essentia a mortalibus non potest cognosci a plenū neqz comphendi hic i via. cognoscitur tm̄ in suo effectu inqztum est omniū pncipiū sine causa. qr deum esse vix insipiēs dubitat. et tñ q̄d sit ſm maiestatis magnitudinē nullius creature intelligentia inuestigat. vt dic Damas. Et ideo positiue nō ꝑt cognosci nisi ꝑ effectum suoz operū q̄nis ꝓpatiue ⁊ ꝑ negatōez multiformiter in scripturis describatur et nominetur.

Quid notificēt noīa de deo. Ca. VI.

HAd euidentiā aūt nominū q̄ nob deū manifestāt aliq̄lit notandū est i qua dā simplici z rudi ꝓsideratōne. q̄ oē nomē dictū de deo aut notificat eēntiaz aut notionē. aut psonā. Hā nomīa q̄ notificant essentiā dicūt essentialia. q̄ psonā psonalia. q̄ notiones notionalia. Homē aūt essentiale sonat in q̄d z p̄dicat in q̄d. psonale significat quē et p̄dicat i quē. Notionale vo nomē sonat i quā z p̄dicat in quā. vñ ista tria p̄dicata i diuīs sept̄ p̄dicant vel ponūt. scz q̄s. que. q̄d. Quis q̄ pr̄ vel filꝰ vel s.s. Que processio filiatio paternitas zc. Qd̄ suba eēntia. et hmōi. q̄ mere q̄dditatē rei significāt et diuinā eēntiā simpl'r z abstracte repñtant. Hec aūt noīa sic distinguunt.

De noībus essentialiū distinctionum.
Capitulum. VII

QVia nomē eēntiale aut ē nomē substantiuū aut adiectiuū. Si substantiuū aut est abstractū aut ꝓcretū aut mediū. Abstracta āt dicimꝰ vt dic̄ Augꝰ. q̄ absolute diuinā eēntiā ꝟcant. vt eēntia. bonitas. diuīnitas. z hmōi q̄ sp supponūt z ꝟcant diuinā eēntiā. nec pñt trahi p aliq̄d ꝓiūctuz ad supponēduz p psona. vñ talia noīa sūpta cū p̄positōib vbis noīb z pticipijs psonalibus vel notionalib reddūt propositōes falsas in q̄b ponūt. vñ ḃ est falsa. eēntia generat vl' generat. eēntia est de eēntia. vel eēntia ē apd eēntiā. z hmōi. De istis āt nomīb q̄ pure sunt eēntialia generaliter est tenendū. q̄ oē nomē pure eēntiale p̄dicat de qualibet persona p se. z de oīb insimul singl'ariter et nō pluraliter. vbi gr̄a. pr̄ est diuinitas. filiꝰ est deitas. z spūssanctꝰ est deitas. z simul sunt vna diuinitas et non deitates.

De noīb concretis. Ca. VIII

NOmina ꝓcreta sūt q̄ ad modū ꝓcretoz signāt formas i supposito. vl' signāt q̄si formā i subiecto. vt deꝰ. creator. et similia. q̄ generaliter ꝟcant diuinam eēntiā. sed q̄nq̄z supponūt p essentia quādoq̄z p persona.

De noīb mediis. Capl'm. IX

NOmina vo media dicūt q̄ hñt modū z formā z significatōz abstractorū. scz vsū z officiū ꝓcretoz. vt lumen sapia. z hmōi. Ista em̄ lz abstractiua sūt aliq̄n supponūt p psonis. vt cū dr. lumē de luīe sapia de sapia. principiū de principio. z sil'ia. et hec noīa abstracta p̄dicant sic de qualibet psona per se. z de omnib simul nō pluraliter sed singulariter.

De noīb adiectiuis q̄ pure ꝟcant diuinaz essentiam. Capl'm. X.

DIectiua noīa alia ꝟcant pure diuinā essentiam nihil ꝓnotādo. vt ens. bonꝰ. z hmōi. alia aliq̄d ꝓnotāt positiue. alia aliq̄d ꝓuatiue. vt eternꝰ. īmensus. īmortalis. z hmōi Eternus em̄ pncipl'r ꝟcat diuinā eēntiā. z secūdario ꝓnotat carentiaz pncipij z finis. vñ cū dr eternꝰ. sensus ē. deꝰ est. z caret pncipio z fine. Sil'r īmēsus pncipalit ꝟcat diuinā eēntiā. z ꝓnotat abnegatōnē mēsure local'. Sil'r dr incircūscptꝰ p abnegatōem loci. z vbi. z de sil'ib sil'r est intelligendū. z hec noīa p̄dicant de oīb personis simul et diuisim singulariter z non pl'aliter. vt pr̄ est eternꝰ. filius eternꝰ. spūssanctꝰ eternus. et hi tres sunt vnꝰ eternus.

De illis q̄ aliq̄d connotant positiue
Capl'm. XI.

DIectiuoz nominū q̄ aliq̄d cōnotāt positiue q̄dā ꝓnotāt effectū i creatura z q̄dam respectū. Eoz āt q̄ cōnotant effectū q̄dam ꝓnotāt in habitu. vt iustꝰ misericors. z hmōi. q̄dam in actu. vt iustificans miserator. et hmōi. Que āt ꝓnotāt effectū in actu p̄dicant de deo ex tpe vñ deꝰ incepit esse miserator q̄n incepit misereri. sed ea q̄ ꝓnotāt i habitu p̄dicāt de deo ab eterno. vt deꝰ ab eterno fuit iustꝰ z misericors zc.

De bis q̄ ꝓnotāt respectū. Ca. XII

NOmina vo q̄ ꝓnotāt respectū creatoris ad creaturas. vt deꝰ est refugiū et hmōi. q̄dam ꝓnotāt respectū psone ad psonā. vt sil'is. eq̄lis. Sil'is em̄ principaliter ꝟcat diuinā essentiā. secūdario autē ꝓnotat distinctiōez psonalē. Hmōi vo nōa licet essentiā significēt. tm̄ rōne ꝓnotati p̄dicant de psonis sil' sumptis plural'r z nō singulariter. vñ nō dr. pater z filiꝰ sunt similis. sed dr. sunt similes.

De nominū adiectiuoz supinductiōe
Capl'm. XIII.

DIectiuoz etiā nominū q̄dam sunt ptitiua. vt aliqs. aliꝰ. z sil'ia. q̄daz vo sūt numeralia. vt vnus. duo. tres. et oīa in neutro genere substantiua ꝟcant diuinā essentiā. z p̄dicant de psonis oīb singl'ariter z nō pluraliter. vt pr̄ z filiꝰ sunt vnum. z i genere masculino z femininō substātiua

ra sunt psonalia. vñ ℔ est ꝓa. pz̄ z filꝰ sūt duo si duo sit masculini generis. sz si sit neutri ge/neris tunc est falsa. Hmōi ät noīa adiectiue retenta sequūt̄ naturā suoꝝ substātiuoꝝ. vñ si substātiua sint eēntialia z ipa adiectia sil'r. z si sint psonalia sil'r z ipsa adiectiua. vñ ℔ ē falsa. pz̄ z filꝰ sūt vnꝰ. sz ℔ est ꝓa. sūt vnꝰ deꝰ

De noīb⁹ psonalib⁹ Capitulū. XIIII

Omina psonalia q̄dā p̄dicant̄ de vna psona tm̄. vt pz̄ z filꝰ z s.s. q̄daz de duab⁹. ita q⁹ de vtraq; vt p̄ncipiū spūssancti. Nam pz̄ est p̄ncipiū spūssct̄i. z filꝰ est p̄ncipiū spūssct̄i. vt cū ꝺr. pz̄ et filꝰ sūt p̄ncipiū spūssct̄i. li p̄ncipiū supponit ꝓ duabus psonis. sz ꝯcat vnā notionē scz cōez spiratōem. q̄dā ꝓo p̄dicāt̄ de duab⁹ psonis. ita q⁹ de neutra ꝑ se vt pz̄ et filꝰ sūt duo. ita q⁹ li duo sit masculini generis z nō neutri. q̄dam p̄dicant̄ de trib⁹. ita q⁹ de nulla ꝑ se. vt trinitas. Hāvt dīc Jsiō. li. vj. etymol'. trinitas est appellata eo q⁹ fiat totū vnū ex trib⁹. q̄si triuz vnitas. nam dū tria sūt. i. tres psone vnū sūt q⁹ singl'a i se manēt. z oīa in oīb⁹. pz̄ ꝙ z filꝰ z spūssctūs sūt trinitas z vnitas. Jdē em̄ in natura. vnū qđ in eēntia. tria in psona. vnum ꝓpt̄ maiestatis ꝯmunionē. tria ꝓpt̄ psonaruz ꝓpietatē. q̄dam etiā noīa p̄dicant̄ de singl'is psonis. ita q⁹ nō de oīb⁹ vel pluribus singu/lariter vel tm̄ pluraliter. vt ipostasis seu persona. Pater em̄ z filꝰ z spūssanctꝰ sunt tres ipostases seu psone z nō vna

De notionū subdistinctōe Ca. XV

Omina ꝓo notionalia q̄dā sunt abstractiua. vt paternitas. natiuitas. p cessibilitas. spirabilitas. z hmōi. q̄dā ꝓo ꝯcretiua z adiectiua. vt innascibil'. generās. nascens. spirās. ꝓcedēs. oīa ät abstractiua p̄dicant̄ de essentia. vñ ℔ est ꝓa. eēntia ē paternitas. z ecōuerso. eēntia est innascibilitas. z ecōuerso. ita z de alijs. Cōcretiua ꝓo nūq̄ de eēntia p̄dicant̄ siue sint noīa siue p/ticipia. z ido omnes tales ꝓpositōes sūt false Essentia generat vel generat̄. vel essentia ē generās vel generata. z ita de alijs. Jtē nominū notionaliū q̄dā p̄dicant̄ ꝺ vna psona tm̄. vt generās de pz̄e genitꝰ vel nascēs de filio. ꝓcedens de spūsancto. q̄dam de vtraq; duaꝝ vt spirās de pz̄e z filio. qz pz̄ z filꝰ spirant spm̄sanctū. q̄dam etiam p̄dicant̄ de q̄/libet. vt distinctꝰ. pz̄ em̄ est distinctꝰ ab alijs psonis. sil'r filꝰ z spūssanctꝰ.

De proprietatibus diuine essentie

Capitulum. XVI

Oprietates ꝓo diuinas diuīe. s. essen tie ꝺuenient̄ determiat Joh̄ damas. li. iij. c. viij. Deꝰ est inq̄t sine fine z ꝑn cipio. ꝑncipiū ꝑmū increatū. ingenitꝰ. imꝑpartibile. imortale. eternū. infinitū. incircūscꝑtū. indeterminatū. potēs ad infinita. simplex incōpositū. influxibile. impassibile. inuincibile. inalterabile. fons bonitat̄ z iusticie. lumē intellectuale. ꝑtus inaccessibilis z īmensurabil'. z tñ oīa mēsurat. ꝑpa volūtate creaturaꝝ oīm effectiua. oīm ꝺētiua z conseruatiua. oīm ꝓuisiua. oīa implēs i suo reg omnib⁹ dominās z imperās. z nullū ꝺrium hūs. oīa incōtaminate ꝓtinēs. oīb⁹ substan/tijs eminēs. z sup oīa existēs ꝑ bona. ꝑ bt̄a. ꝑ plena. ꝑncipat⁹ z ptātes ordinās. determinans ac disponēs. Sup oīez suba z vitam rōnem z intelligentiam existēs. ꝑ se ei ē lux. ꝑ se est vita. ꝑ se est suba. ꝑ se existēs fōs ēntie vel scie. bis q̄ sūt. bis q̄ viuūt. bis q̄ partici/pant rōnem. Oīm⁹ oīm bonoꝝ cā ē. vna suba. vna ꝙ⁹. vna volūtas. vna operatio. vnū ꝑncipiū. vna ptās. vna dominatio. vna di/uinitas in trib⁹ ꝓfectꝫ ipostasib⁹ seu psonis pz̄is z filij z spūssct̄i. vna rōne credit̄ colit̄ et odorat̄. Uñ ipa trinitas est incōfuse vnita. z indistanter distincta. Jndistantes em̄ sūt be psone z ab inuicē inseparabiles non ꝓfuse ad inuicē ꝺuertibiles. qz ad inuicē nō ꝓmiscentur nec pariter ꝓfunduntur. Nam pater est in filio. et spiritussanctus in patre et in filio. z filꝰ in pz̄e z spūsancto. nulla ꝓmixtōe fct̄a vel ꝺuersiōe vnius in alterꝝ sine mutua ꝓfusione. Jmmo ipe psone suis ꝓpietatib⁹ ab inuicem sūt distincte z ꝑm identitatē ēntie indiuisibilit̄ sūt vnite. vñ diuinitas simplex ꝑtibilis existēs varia ꝺona suis distribuit creaturis. Sz multiplicata ꝑ ꝺona imꝑtibilis ꝑmanet. z ad suā simplicitatē creaturas suas ꝺuertit z ꝓiūgit. Omia imꝑmiscibiliter ꝑtrāsit z ꝑ ipam nihil. simplici cogitatōe oīa cognoscit. tam p̄ntia q̄z ꝑterita et futa. q⁹ pōt oīa q̄ vult. sz nō vult oīa q̄ ꝑt. Potest em̄ perdere mundū. nō vult ät. Dicit em̄ ad ℔ idem Dion'. li. j. c. xvj. Deꝰ em̄ immaterialit̄ ens incircuscꝑtibil' est. qz loco nō cōtinet. Jpse em̄ suiꝑsiꝰ locꝰ est. oīa implēs. sup oīa ens. oīa ꝓtinēs. vniuscuiusq; nat̄az imꝑmiscibiliter ꝑtrāsiens oīb⁹ suā operatōnem. ℭm susceptiuā ꝓpietatē tribuēs. Et cū sit totꝰ impartibilis. totꝰ est totalit̄ ens vbiq; z nō ꝑs in ꝑte

ptialiter diuisus. sed totꝰ in oīibꝫ ꝛ totꝰ sup oīe. vñ ipe solꝰ incōprehensibiliꝫ est ꝛ interminabiliꝫ. ꝛ a nullo ptercꝫ a semetipo cognitus. Nam ipe solꝰ suiꝰ ipsiꝰ ptēplatoꝛ maximꝰ est. vñ ad eꝰ totalē comphensionē nulla pōt ptigere creata cū sit infinitꝰ in se ⁊ virtute tamē sua infinita finit ꝛ terminat vniuersa. ꝓpᷣ qđ termegistꝰ describens deū, ꝑut potuit. ait sic Deꝰ est spera intellectualiꝫ cuiꝰ centrū vbicꝫ ē circūferētia ⁊o nusqꝫ. Diuīa em̄ eēntia in se ꝯsiderata pfecta est ad modū spere. qꝛ ñ habet ꝓncipiū neqꝫ finē. sꝫ ꝑut ꝯsideraꝝ vt causa deducēs res in esse ꝛ eas limitās ꝛ finiēs. sic ꝺꝛ esse centrū. qꝛ sic centrū finit lineas et ab ipo linee deducunꝝ. ita deꝰ deducit creaturas ꝛ limitat et finit eas.

Qđo Bernardus describit deum Capl'm. XVII.

Alio mō describit Bern̄. deuz tanqꝫ causam ꝑ effectū dicēs. Deꝰ est volūtas oīpotēs beniuolētia lumē eternū. incōmutabiliꝫ rō creans mentē ad sepaticipandū. viuificās ad sentiendū. afficiens ad aptandū. dilatās ad cupiendū. iustificās ad ꝓmerendū. accendēs ad zelū. fecundans ad fructū. ꝓmouēs ad bonitatē. dirigēs ad eq̄tatē. roborās ad ⁊tutē. formās ad beniuolentiā. moderās ad sapiaz. visitās ad ꝯsolationē. illuminās ad cognitiōez. ꝓpetuās ad īmortalitatē. implēs ad felicitatē. circūdans ad securitatē amat vt caritas. nouit vt ⁊itas sedet vt eq̄tas. dñaꝝ vt maiestas. regit vt ꝓncipiū. medeꝝ vt salꝰ. reuelat vt lux. assistit vt pietas. Hucusqꝫ Bern̄.

De noīb q̄ notificāt deū in suis opibus. Capl'm. XVIII.

Et q̄uis indiuisibilia sūt opa btissime trinitatis. tñ a sanctis distinguūꝝ q̄dam noīa per q̄ notificaꝝ deꝰ i opibus suis. q̄ inuocabilis est ꝛ innotificabilis in se q̄ ad intima maiestatis. Sūt āt quedā noīa appropata et quedam sunt trāssumpta et transflata

De noīb appropatis. Ca. XIX

Nomina ⁊o appropata sūt decem. de qbꝫ Isiđ. in. vj. li. c. j. dicit sic. Apud Heb. ꝛ. noīb deꝰ nuncupaꝝ. Primū est El siue hyskiros. i. fortis. qꝛ nulla īfirmitate oppimiꝝ. sꝫ fortis est ꝛ sufficiēs ad oīa ꝑpetrāda Scōm nomē est Eloe. i. theophelos. i. timoꝛ. eo q̄ deꝰ a cūctis ipm colentibus sit timendꝰ. Tertiū nomē est Sabbaoth. i. ꝓnceps exercituū. eo q̄ oēs exercitꝰ celi eius dominio sunt subiecti. Quartuz nomen est Zelioz vel Ramathel. i. excelsus deus. qꝛ excelsus deꝰ ꝛ sup celos gl'a eiꝰ. Quintū nomē Eyel. i. q̄ est. deꝰ em̄ q̄ est et nꝰ ve est q̄ tm̄ nouit esse. fuisse āt ꝛ mō nō esse vel futuꝝ ee nō nouit. Sextū nomen est Adonay. i. dñs. q̄a eiꝰ dñationi subiicit totꝰ mūdꝰ. Septimum nomē est ya. i. spūs almꝰ. deꝰ em̄ spūs ē. Octauū nomē est tetragramathon. i. nomē q̄ttuoꝛ lr̄aꝝ. scribit em̄ q̄ttuoꝛ lr̄is apd hebꝛeos q̄d ineffabile ꝓnūciant ꝛ signāt nomē ḋi. qꝛ ꝺꝛ ineffabile. nō qꝛ dici nō possit. sꝫ qꝛ eiꝰ significatio ab hūano coꝛde nō ꝑt ꝯphendi Nonum nomē est saday. i. oīpotēs. qꝛ oīpotens est nomē eiꝰ. ꝛ ꝺꝛ oīpotēs a faciēdo omne qđ vult. ꝛ nō a faciendo qđ non vult. q̄ si alteꝝ tm̄ ei acciderit oīpotēs nequaqꝫ esset. Decimū nomē est eloym. ꝛ est nomē trinitatis. ꝛ ꝑtinet ad pāez ꝛ filiū ꝛ spm̄sanctū. ꝛ iō pᷣale est apd hebꝛeos ꝛ singᷣare. Signat eī diuinā eēntiā cū suppositōe triū psonaꝝ. vñ ꝺꝛ trinitas q̄si triū vnitas.

De noīb trāssumptis. Ca. XX.

Sunt āt q̄dā noīa trāssumpta a creaturis q̄bꝫ vtit scꝑtura qñ intēdit aliq̄s exponere ꝯditōes creatoris. quia Damas. li. j. c. xiiij. inq̄t. Quia multa in scriptura diuina symbolice sunt dicta ꝛ figurative ꝛ trāssumptiue. scire oportet q̄ homines grossa carne iduti excelsas ꝛ īmortales deitatis opatōes intelligere nō pnt. nisi q̄busdam formis ꝛ ymaginibꝫ ꝛ notis q̄bꝫ hoies vti sepᷣ sunt suet. Uñ oīa corꝑalia q̄ ḋ deo ḋicunꝝ nō ꝓprie sed symbolice intelligūtur. Simpᷣr eī deꝰ est ꝛ non figurabiliꝫ. oculos tm̄ ꝛ palpebras et visum hīe ꝺꝛ. qꝛ vniuersoruz bōs ⁊tutē ꝯsideratiuā eum nihil pōt latere. nihil pt subterfugere suā notionē. Sili rōe aures ꝛ auditū hīe ꝺꝛ. qꝛ apd ipm ꝓpiciatōz fore ꝛ deꝑcatōis susceptōez asserere ñ timemus. Per hūc eī sensum nos mites oñdimꝰ qñ deꝑcātibꝫ aures familiariꝰ inclinamus. Os et labia ꝛ fauces hīe ꝺꝛ. qꝛ illa velut loquēdo ꝑ inspiratōz nobꝫ reuelat. q̄ hoim cogitatio ꝑ hmōi organa exꝑmit ꝛ oñdit. Gustus etiā hīe ꝺꝛ ꝛ gustū. qꝛ in nr̄e iusticie opibus tāqꝫ in gustu delectaꝝ. Nares ꝛ olfactū hīe ꝺꝛ. qꝛ tāqꝫ odoꝛ suauissimꝰ dño ē placēs q̄ deuotōis affectū sibi exhibet. faciē ipsum hīe scꝛptura cōmemoꝛat. qꝛ ꝑ eiꝰ opa ⁊tutē ꝛ pñtiaz diuinꝰ ēmo manifestat. nam persone

p̄sentia in facie declarat. man⁹ t brachia re/
p̄tant ei⁹ subtilem t inuincibilē opatōem.
q̄ nos digit⁹ ac manib⁹ t brachijs subtilio/
ra t fortiora opamur. qñ dexterā dei ꝓmēo
rat. certiora t dei digniora insinuat. vñ t iu
rare p dexterā dr̄ qñ intrās mutabile ei⁹ cōsi/
liū phibet. freq̄nt pauplb⁹ subuenit t indigē
tib⁹ auxiliat. et iō pedes hr̄e dr̄. sepe ei oñdit
in effectu q̄ solēt opari hoies pedib⁹ vel in
cessu. Pect⁹ t cor hr̄e dr̄ ꝑp̄t cognitor̄ iugem
recordatōz. ventrē t viscera ꝑp̄t illā quaz in
nob⁹ oñdit miserias t cōpassionē. Ira sci dr̄
et furere ꝑp̄t odiū malicie et iustā quā īfert
peccantib⁹ vltionē. dormire dr̄ t obliuisci p
pter iniurie dissimulatōz t vindicte retarda
tionē. vñ q̄ tot modis p sua bñficia nr̄a sup
plet indigentia more hūano dr̄ hr̄e diuersa
mēbra. Ūñ btūs Diony. effect⁹ dei m'tipli
ces sic describit. De⁹ inq̄t est oīm causa t ꝓn
cipiū eor̄ q̄ sūt suba t viuētiū vita. rōcinan/
tiū rō excidentiū ab eo reuocatio. t re⁹ r̄surr
rectio corrūpētiū. q̄ ꝝ m naz ē renouatō.
t eor̄ q̄ mouent ꝝ m execrabilē īpetū refor/
matio. sacrū firmamentū min⁹ stantiū. t ip/
sor̄ q̄ ad ip̄m reducūt via t reordinatissima
manuductio. Et seq̄t post pauca. Jp̄e ē eo/
rū q̄ ab ipo sūt p̄ principalior q̄z ip̄i q̄ eos ge
nuerūt. Hā t ip̄i ceper̄t ab ipo ee t generare
Eor̄ ät q̄ ip̄m sequūt t ab ipo pascūt pastor
est. illuiatorū ē splēdor. pfector̄ pfectio. dei
ficator̄ deificatio. discordantiū pax. simpli
ciū simplicitas. t vnitor̄ vnio. sup̄principale
t substantiale p̄ncipiū occultū sue cognitio
nis. ꝝ q̄ phas est t possibile vnicuiq̄. bōa
traditio tē. Hec ꝥba Diony. recitat Damas.
c. iij. Ex q̄b⁹ omnib⁹ p̄z q̄ omnia corpalia ꝺ
deo dicta sunt ad figuratiuū intellectū my/
stice referenda.

De diuersis xp̄i noīb⁹ q̄b⁹ nuncupatur.

Capitulum. XXI

Sunt itez q̄dā alia noīa q̄ ad significa
catōz illoz q̄ de hoīe xp̄o assūpto sc̄z
dei filio itelligūt a sil'itudib⁹ rez ar/
tificiose trās sūpta. sic̄ p̄z i Jsiō. li. vij. c. ij. vbi
dr̄ Xp̄s m'tis modis in sc̄ptura vocari ꝓsue/
uit. Dr̄ eñ ibidē q̄ xp̄s a chrismate vocat⁹ ē.
Jp̄e eñ p cūct⁹ suis ꝓsortib⁹. oīm grāz ple/
nitudie est delibut⁹. q̄ iesus hebraice. sother
grece. saluator ꝥo latīe dr̄. eo q̄ cūct⁹ gētib⁹
saluator est trās missus. ꝓpter qꝺ ipe messias
hebraice dr̄. eo q̄ ois ꝓphetalis sacerdoralis
t regal' dignitat⁹ ꝓuilegio sit diuinit⁹ insig/
nit⁹. nam messias dr̄ vnct⁹. Dr̄ etiā emanuel
id est. nobiscū de⁹. eo q̄ de⁹ p̄ virginē nat⁹ ī car
ne apparēs nob se ꝓiūxit. Dr̄ etiā ꝥbuz caro
factū. quia ꝥbū est inc̄rtū nascit a p̄re ī eter/
nitate. sz caro dr̄ inc̄rtū a mr̄e nascit in tp̄is
mutabilitate. Sil'r dr̄ vnigenit⁹ t ꝓmogenit⁹
q̄ p̄z is t etiā mr̄is fuit fil⁹ vnic⁹. ante quez
null⁹. t p⁹ quē nō erat al⁹. Mults etiā alijs
modis p̄figurat in reb⁹ creatis. Dr̄ etiā ꝓn/
cipiū. q̄ p̄z p ip̄m oīa finit vel fecit. Dr̄ t os
dei. q̄ p ip̄m de⁹ mūdo loq̄t. Dicitur q̄z ma/
nus. q̄ p ip̄m re⁹ vniuersitas ꝓtinet. dr̄ via
q̄ p ip̄m ad brauiū puenit. vita dr̄. q̄ in ip̄o
oīa viuūt. ꝥitas q̄ nec fallit nec fallit. dicit
fons. q̄ oīs boni origo indeficiens t reficit
sitientes. Et mult⁹ alijs figuris innumerabi
lib⁹ t infinitis nob⁹ dat intelligi in sc̄pturis.
sic̄ ibi ponit Jsiō. ī exemplis multipliciter.

Sic̄ p̄z t fil⁹ ꝑp̄t varios effect⁹ ī creatur⁹
varijs noīb⁹ nūcupāt. sic spūs sc̄tus p̄zis et fi
lio in simplicitate nat̄e ꝓsubstantial' t coet/
nus diuersis vocat noīb⁹ t diuersis rebus
multifarie ꝓpat. Propter qꝺ dr̄ ī. vij. Sap̄.
q̄ est sanct⁹ in oī sc̄z creat̄e sctificatōe. t ē m'/
tiplex in charismatū t donor̄ distributōne.
vnic⁹ in p̄zis t filij vniformi ꝓnexiōe. necnō
ī sctor̄ caritatiua vniōe. subtil' ī cogitatōnū
t affectionū pscrutatōe. modest⁹ ī discreta t
modesta affectuū hūanor̄ ordiatōe. discre/
tus in facūdie siue eloq̄ntie admīstratōe. In
coinq̄nat⁹ sine macule ꝓtagiōe. suauis ī p̄ce
ptis. suauior ī ꝓsilijs. suauissim⁹ in premijs.
amās bonū actū ī actiuis q̄ suauis ē in ꝓtē/
platiuis. hūan⁹ hūanā diligēs societatē. be/
nign⁹ innatā hīs ī se bonitatē. stabil' lassis t
infirmis ꝓferēs firmitatē. t nullā p̄rsus ha
bēs ī sevicissitudis mutabilitatē. secur⁹ illis
q̄s ptegit auferēs formidulositatē. oēz hīs
ꝥtutē. oīb⁹ ꝓferēs ꝥtutū pfectōz. oīa p̄spici/
ens. oēz hīs cognitōz capiēs oēz ſspm̄ itelli
gibilē. oīs spūs rōnal' motū inuestigās t af
fectionē. mūd⁹ ī se t ab alijs auferēs infectōz
Mults etiā alijs noīb⁹ nūcupat. Dr̄ ei digi
tus ꝑp̄t ei⁹ discretā t subtilē opatōz. Lolū/
ba ꝑp̄t simplicitat⁹ amorē. Nubes ꝑp̄t estu
antiū refrigeratōz. Uent⁹ ꝑp̄t occultā gr̄a/
rū inspiratōz. Ignis ꝑp̄t gr̄e euaporatōem.
Ros siue pluuia ꝑp̄t aie fecūdatiōez. Mel
ꝑp̄t dulciflua interioris hois īmutationez.
Oleū ꝑp̄t interiorē aie ipinguatōz t exhila
ratōez. Mults alijs ꝓpat diuin⁹ spūs. sz ista
sufficiāt p exemplo. Hūc ad angelor̄ ꝑpera
tes adiuuāte dño manū apponam⁹.

Liber. .II.

Incipit liber secūdus de ꝓpetatib⁹ angelorum.

De ꝓpietati

Obus angelicis diuino adiutorio aliq̄ in mediū nob⁹ ꝓlaturi. ꝓmo incipiendū est ab eisdē in generali. ⁊ dein de in ſpēali vbi singl'or⁹ ordinū dispositões ⁊ officior⁹ diuerse mīstrationes. put pñti cōgruit opusculo ꝑ ordinē declarabunt.

De interꝓtatōe angeli Capl'm. I.

Angel⁹ itaq; grece. hebraice malach. latine ⁊o nūci⁹ interꝓtat. eo q; p angelor⁹ misteriū diuīa volūtas ꝓl'o nūciet. Uñ angel⁹ nomē est officij nō nate. spiritꝰ āt nō est angel⁹. ſz qñ a deo mittit tūc ꝓmo angel⁹ ꝓpe nūcupat. Cui ſcz angelo licentia pictoris alas tribuit. ī q̄r subito motu celerē angelor⁹ opatōz figuratiue p̄dicta pictoralis licētia simplicib⁹ p̄stēdit. sic̄ poetas vētis ascribere alas antiq̄tas non ꝓhibuit. sic̄ dicit Isid. li. vij. c. vij.

Quid sit angel⁹ ꝯm Damas. Ca. II

Est igit angel⁹ ꝯm Damas. suba intellectual'. sp mobil'. arbitrio libera. incorporea deo mīstrās. ꝯm grām ⁊ nō nata ī mortalitatē ꝓcipiēs. Ex hac angelica descꝛptōe mlt'iplex nob⁹ resultat ꝓpietas angelor⁹. Dī em̄ suba intellectual'. q; ratiōe ſpūalitat⁊ sue sube ⁊ singl'ar⁊ ſpūalitat⁊ oēs formas intelligibiles in se ꝓticipat ⁊ ſpecies cognoscibiles apprehēdit. ⁊ q̄nto a terrestri materie coartatōe est r̄motior. tāto ī ꝓtēplatione īmaterialiū est ꝓfectior. sic̄ exp̄ſſe dr in libro causar⁹. Hā intelligētie plene sunt formis. ⁊ iō omēs spēs cognoscibiles eis subiacibiles ī eis relucēt sic̄ ibidē dr ꝓseq̄nt. Preter h̄ nata angelica omnē antecedit creatā corporeā. in eētie subtilitate. in simplicitate. in intellect⁹ pspicacitate. in liberi arbitrij habilitate. q; h̄ angelica nata nullam hz dependentiā a materia. iō corruptio material' ei non ꝓt aliq̄lit̄ ꝓuenire. vñ ſensual' cognitio ei⁹ intellectū deiformē non impedit. Angel⁹ em̄ deiformē hz intellectū. ⁊ iō sup̄ tps est ⁊ totū intelligit sil'⁊ nō vnū post aliū. aut vnū ex alio. sic̄ ex p̄missis ꝓclusionē. sic̄ hūanus intellect⁹ q̄ est vni⁹ ex alio collatiu⁹. Uñ q̄lis est compatio simplic⁊ ad ꝓpositū ⁊ pūcti ad lineā in essendo. talis est compatio angelici intellect⁹ ad hūanū in intelligendo et iudicando. Nulla malicia angelicū affectū a creatoris sui obsequio retrahit l'auertit. vñ q̄nta angelica suba est simplicior ⁊ ab oī cōditione materie distantior. tanto dei similitudo in ea relucet exp̄ſſior. et in ipa sic̄ speculo clarissimo splēdor diuīe sapie relucet exp̄ſſior ⁊ tanto est dignior influētia gr'e. q̄nto p̄fect⁹ adhesit incōmutabili ꝯitati ex libera et ꝓpa volūtate. vt dic̄ Greg. Dire inq̄t de⁹ om̄ipotēs nat̄az summor⁹ spirituū bonā ſz mutabilē ꝓdidit vt q̄ ꝑmanere vellēt mererent ⁊ eo maioris meriti apud deuz fierent q̄nto mutabilitat⁊ suevotū. volūtat⁊ studio defixissent. dicit etiā idem. Angel⁹ in ꝓtemplatōne sui creatoris immutabil' ꝑmanet. et tñ eo q; creatura est vicissitudinē mutabilitatis hz. In angel' em̄ tria cōsiderant. vt ait Diony. Essentia q̄ subsistūt. ꝯtus q̄ possunt. operatio q̄ peragunt. Eor⁹ essentia est simplex ⁊ īmaterialis pura distincta seu discreta. Eor⁹ vt⁹ est libera. intelligēs. diligēs indefessa. Dñt em̄ p̄tez libere eligēdi itelligendi ⁊ diligēdi ⁊ deo īcōmutabilit̄ adherēdi. Insup̄ h̄nt ꝯtutē operādi potenter celeriter. vtiliter. incessant̄. Habent etiā virtutez persistendi in nat̄e sue simplicitate. q̄a mortalitatis vicissitudine nō alterant̄. passībilitatis ꝓtrarietate nō afficiunt̄. mole carnea non retardant̄. Persistūt etiaz in gratie ⁊ gl'e firmitate. q; diuīs legib⁹ subiecti nulla affectione vel actione ei cōtrariant̄. Cum sint benigni nullo inuidie stimulo torquēt̄. Cum sint puri nulla affectione turpi contaminant̄. Persistunt etiā in officij dignitate. nam cū sint iusti nullo mō sibi inuicē iniuriant̄. q̄ subsūt nullo ꝓcēptu subijciūt̄. ⁊ q̄ pre-

sunt sine tyrānide alijs ꝓncipank. Preterea angelica naꝑa ꝓme luci scz deo vicini⁹ est cō iūcta. z iō copiosiori lumine repleta z tanto deyite fonte ꝓfundi⁹ haurit q̄nto ꝓrēpl̄ādo ꝓmo lumini vicini⁹ se subiūgit. z tanto ꝓnci paliores theophanias. i. illuminatōes dini nas ꝓtinue recipit. q̄ste perfecti⁹ ad summū bonū per amorē inflexibilē se ꝙuertit. vnde illa luxetna ꝓmo sup angelos influit. z ipis mediātibꝫ ad nos descēdit. z iō ler ꝑ angelos ad hoies ꝓcessit. Un ꝑpt istaz ꝓmā a ꝓre luminū illuminatōz ad angelos descēdētez vocank angelia Dionȳ. agalmatha. i. specula clarissima diuini lumis receptacla. Un in li. ō diuis no. c. vj. dicit sic. Angel⁹ ē ymago dei. manifestatio occulti lumis. speculū purū. splendidissimū. imaculatū. incōtaminatū. recipiēs totā si phas est dicere speciositatē. bñformate deiformitatī et pure declaratōis in seipo sic possibile est bonitatem q̄ est in abditū ꝛc. Imago dei ōr ꝓut deiformē intellectū. q̄ sic de⁹ oia videt sine deliḃatiōe z collectōe. ita angeli. q̄ nec vidēt ꝑ medium nec apprehēdūt ꝑ sensū. Dī etiā et occulti luminis manifestatio. q̄ diuinitatī lumē qō i se incomꝓhēsibile est z occultū. ꝑ influētiaz recipiēdo. z alijs trāsmittēdo inferioribꝫ manifestat. Dī z speculū ꝑpt lumis receptibilitatē. z ōr speculū puꝝ ꝑpt naꝑalem sue subpuritatē. Hil em̄ hz corpozee feditatī immaculatū. sine macꝑa culpe origiaꝑ. incōtamiatū sine ꝓtagio culpe mortaꝑ. incoinq̄natum sine infectōe culpe veniaꝑ. Dī etiā recipiens speciositatez deiformitatī. q̄ in specie et mō cognoscēdi silis est diuinitati. q̄ declarat inferioribꝫ abditā z ineffabilē ac occultā diuine bonitatī suauitatē. nam qō ꝓtēplando z gustando diuini⁹ pcipit inferioribꝫ notificat z trāssūdit. Angeli em̄ ſm Damas. li. ij. c. iij. sūt lumina q̄dā itelligibilia exꝓmo lumine lumē habētia non lingua vꝫ auribꝫ indigētia. sz sine ſmone z sine voce suas volūtates z intelligentias sibi inuicē tradētia et exꝓmētia. loco corꝑali nō ꝓtēta. n̄ parietibꝫ vꝫ claustris corꝑaꝑ circūscꝑta. triplicē dimēsionē nō bñtia. sed intellectuaꝑ assūt et operank vbicūq̄ eis fuerit imperatū. Sūt et hi spūs naꝑaꝑ fortes z veloces ad diuīe volutatī expletōz. et vbiq̄ cito inueniūk vbicūq̄ diuin⁹ iusserit nut⁹. z q̄ circa nos sūt dispensantes z auxiliantes nob ſm diuinā volūtatē sup nos entes z n̄ circa deū extēsi. ad magnū difficile mobilesi. qz oino imobiles ex grā q̄uis n̄ naꝑa. deū q̄tū possibile ē ꝓrēplātes z i ipo delectātes. z cū sint incorporei et spūales n̄ sūt nuptijs indigētes. hucusq̄ Damas.

Quō āgeli in effigie corꝑali depingank
Capitulum. III.

Quāuis āt angelica naꝑa ab oī materia z lineamētī corpis sit aliena. tm̄ in effigie corꝑali depingūk angeli z varia mēbra et figuras hīc diuersas in scptura sep⁹ memoraꝑ. sz p denoiatōes mēbroz visibiliū itelligūk inuisibiles actōes celestiū aiorū. Ha cū lōga coma z reflexis capill' vbiq̄ āgeli ꝺpigūk. i qbꝫ vtiq̄ eoz mūde affectōes z ordiate cogitatōes itelligūk. Ham capilli capitī designāt cogitationes z affectōnes q̄ ortūk ex radice mētī. Aures hīc dicūk. qz diuinā inspiratōez accipiūt quā vtiq̄ discūdicāt z discernūt. Hares eis pictores attribuunt. z merito. qz vicia velut fetida r̄fugiūt. sz ꝑtutes q̄i q̄dā odorifera diligūt. z inter mūda z imūda. fetida z aromatica sagacissime diuidūt z distinguūt. Ora liguas z labia hīc sep⁹ memoraꝑ. qz diuia secreta q̄si loq̄ndo nobis ꝓfert. z diuis laudibꝫ ꝓtinue inhiāt z intēdūt. Imberbes pictoꝝ licētia depīgit cos qz eoꝝ ꝑtutē q̄i iuuenilē statū ꝓsideras eos nec viribꝫ nec senio deficere sic oñdit. Dentes hīc dicūk. qz grāz quā diuinit⁹ accipiūt alijs cōicare z q̄i cōmoliēdo diuidere ꝓsueuerūt. vn̄ i dētibꝫ eoꝝ ptās actiua z cōicatiua merito designāt. Jō etiā brachia et manus bñt. qz ꝑtute sua actiua z pmāsiua infirmitates n̄as sustinēt. z vsq̄ i finē ab electoꝝ defensiōe z supportatōe n̄ desistūt. Cor z pect⁹ hīc fingūk. qz cū deiformē bñt vitā ad susceptōez deiformis vite z vitaꝑ grē nob manifestissime coopank. Costas z laꝑa bñt. qz oia grāꝝ munera i se tuta possidēt z p ipoz cuitodiā i electī hoibꝫ oia tuta manēt. Lūbos z femora hīc dicunk. sz vestibꝫ occultata. qz grāꝝ z ꝑtutū i se bñt semia. q̄ oibꝫ carnalibꝫ sūt occulta. Pedes bñt. sz q̄i generaꝑ denudatos. qz liberos bñt affectionū mot⁹ i deū ab oī mortali ꝓcupia penit⁹ seq̄stratos.

Quō angeli describāk Ca. IIII.

Describūk etiā angeli sub figura multiplici mirabilit alterati sicut tangit Dioñ. i fine angelice hierarchie. Ha ōscribūk pēnati z alati. qz a ꝓtagione ꝑena, peit⁹ alieni. ꝓtēplatōis raptu ad diuini amoris ītima intellectu z affectu sūt penit⁹ cleua

ti. vestib occineis siue igneis sūt vestiti. ḋa lumīe diuīe cognitōis ⁊ diuīe dilectiōis flā ma sūt amicti. Psal. Amicti luīe sīc vestimē to. Zonis aureis accingūt. qz virtutū habitu talit sūt accincti q nullaten⁹ ad alia vicia di labūt. Uirgas ⁊ sceptra ī manib gestāt. ḋa post deū diffiniūt oīa recta. ⁊ vniuersa q̄ sūt ī mūdo sensibili iuste regūt. Tela etiā ⁊ gla dios in maībus portāt. qz virtute sibi tradita demonū ⁊ rebelliū conamīa destruūt et de bellāt. Trullā ⁊ ppēdiculū ⁊ alias mēsuras opariox instrumēta visi sūt hīc. qz dñs p an geloz puidētiā solet malos ad bonū puerte ere vt spūssctī fiāt habitatio pmouere. Cala/ mos mēsuras ⁊ funiculos ī manib portāt. qz singl'oz merita ⁊ demerita discutiūt mē surāt ⁊ pōderāt. Phialas cū aromatib hīc dicūt. qz p eoz mīsteriū nīa vulnera ad sa/ nitatē grāz pducūt. Succincti ⁊ q̄i pati ad eundū legūt. qz iusti ad patriā eoz patroci/ nio q̄tidie deducūt. Atramētaria ⁊ scptorū instrumēta portare dicūt. qz p eoz mīsteriū diuīe volūtatis abdita sepissime describūtur Armis bellicis ornati dicūt. qz boni coruz aditorio ī bello spūali ꝺtinue pregūt. Cy/ tharas resonare faciūt. qz illi q̄ merent eoz ꝺsolari patrocinio desperatōnis tristiciam non incurrūt. Tubas in manib portāt. ḋa vt in bono pficiam⁹ nos incitant ⁊ inuitant Multa talia de habitu et gestu angelico in scriptura referunt. in q̄b eoz opera mirifi/ ca designantur.

Qualit angeli cōparāt reb materialib Capitulum. V

Comparant etiā alīs reb trāssump tis a naturalib ad eoz exp̄mendas mysticas opationes. vbi gra. ventis assimilant. qz ad oīa agenda subito trāsuo/ lant ⁊ circūferunt. Nubes dicunt. qz p rap tum ꝺtēplatiōis suspensi in deū rapiuntur. Igni comparāt. qz diuini amoris incendio totalit inflāmant. nam ad modū ignis cog/ nitione lucent ⁊ dilectōe ardent. nūc auruz nūc argentū. nūc electrū noīant. qz splēdo/ rem habent purum ⁊ luciformi dei sapiētia illustrant. Carbūculis saphiris ⁊ alīs gē/ mis solidis ⁊ trāslucidis assimilant. qz ī dei gra stabiles effecti in gla ꝺfirmant. ⁊ eoruz grata pñtia oīa q̄ in celo sūt et in terra mira biliter decorant. Dicunt etiā leones ḋa de/ monib ⁊ peccatoribz sunt terribiles. vel sō vt dicit cōmentator sup hierarchiā angeli/ cam. quia quādo ad ꝺtemplandū deū aspi/ rant. quod prius per cognitōem inherebat a memoria tergitur quando in concupiscē/ tibus animis desiderata claritas est mani/ festa. nam leo cum cauda delere ppria vesti/ gia consueuit. Dicunt et boues. ḋa bos ter ram sulcans ipsam innouat et ad fructū cā aptat. Sic angeli mentes hominū dispo/ nunt ad recipiendū germina virtutum ⁊ do norum. Aquile vocant quia immediate in/ flexibiliter et recte deum qui est sol iusticie irreuerberatis oculis ꝺtemplant. Dicūtur etiā equi. quia lege obedientie deo ḋ eis pre sidet sunt subiecti. Et etiam q̄ñq̄ albi ppter lucidam dei cognitōem. q̄ñq̄ nigri ppter di uine maiestatis incōprehensionē. nā nigre/ do color est sed obscur⁹ et occult⁹. q̄ñq̄ ru/ bei qz indicant terroreꝫ iusticie ⁊ equitatis. q̄ñq̄ varīū ppter varium vsum suscepte pote statis. nam in vario extremi colores vniunt et per angeloz virtutem perfectiuam. p̄ma secundis ⁊ secunda p̄mis ꝺuertibilit ꝺuer/ tuntur. ⁊ in amorem mutuū ꝺuertunt. Flu mina ignea dicunt. qz effusiones diuīe gra/ tie suscipiūt. et copiosam ac indeficientē in/ fluentiā viuifica fecunditate ad alios trans/ fundūt. et ideo fluuio igneo assimilant. Di/ cuntur et currus in quo mīta copulata pa/ riter deferunt. qz ipi grata societate ⁊ iocun da parit socīati siue copulati cōmuni assen/ su in diuina extollūt. Dicunt etiā rote. quia sīc rota in se voluit et reuoluit. et circa idem centrū semp mouet. sic angeli circa deū q̄si circa intelligibile centrū ꝺtemplādo circū/ mouent. qz eoz desideriū est inextinguibile et q̄ḋ desiderat est incomp̄hensibile Jō etiā curribz ⁊ rotis igneis comparāt. qz ad sub/ ditos descendūt eos illuminādo. ⁊ iterū re/ deunt ipos per ꝺtemplatiōem ad superiora reducendo. Sanctoz etiā orōes ⁊ vota co/ rā dño repñtāt. ⁊ defunctoz aīas ad patriā in sinum abrae deferūt et transportāt. Dicū tur etiā medici. qz aīas curant. Dicuntur et fabri. qz arma spūalia nob parant. Dicunt et vigiles et custodes. quia nullo ignorantie somno depressi imminentia pericula annū ciant. dicuntur etiam messores. quia electo rum populum in horreum regni celoꝝ co/ aceruant. Dicunt et milites. quia pro nobis contra demones dimicant ⁊ cōcertāt Dicū tur duces. tum qz moduz pugnandi contra bostes spirituales nobis indicant. tum etiā

qꝛviã ad patriã maifeſtãt. Iſtis ꝛ mlt⁹ alīs figurſ angelice ꝟtutes q̄ ad eoꝛ ſubaz ꝟtutē et opatōem nob inſinuanť ꝛ vanť intelligi i ſcꝑturis. Sed pauca ꝑ q̄ exempli cauſa ſunt ꝫ dicta ad pñs nunc ſufficiant.

De ordīb⁹ angeloꝛ hierarchīs ꝛ eoꝛum officīs. Capitulū. VI

Determinatſ ex pte ꝓpetatib⁹ ãgeloꝛ i generali ꝓut ad ꝫ opuſculū ꝑtinet ad ſingulos angeloꝛ ordinū hierarchias accedendū eſt. vt ſingulorꝛ ordinum officia ꝟuenientias et dr̃as per ꝟditiones ꝓpꝛias cognoſcam⁹.

De triplici hierarchia. Ca. VII

Triplex ãt eſt hierarchia ſic̄ ſcꝛiſſim⁹ tradit Dion⁹. ſ. ſupceleſtſ q̄ ꝟſiſtit i trib⁹ ꝓſonis. ſcḋa celeſtſ q̄ ꝟplect̄ i ſãctis angel̄. tertia ſubceleſtſ q̄ ꝓficiť in ꝑlatſ. Eſt ãt hierarchia ſic̄ ibidē aſſerit Dion⁹ ſi⁹ rerū ſacraꝛ ꝛ rōnaliū ordiata ptãs i ſubditſ debitū retinēs ꝓncipatū. Hierarchia ãt celeſtis q̄ eſt triplex. ſ. ſuperioꝛ q̄ greece dr̃ epiphania. ꝛ deſcribiť ſic a Dion⁹. Epiphania eſt i incaleſcētis affectōis incēdio. altioris intellect⁹ faſtigio. iudicij liba reſultatio diſtributa. Nam ꝫ hierarchia tres ꝟtinet ordies ſcz ſeraphin q̄ amoris incēdio ꝑ alīs feruēt et cherubin q̄ cognitōis ꝑuilegio gaudēt. et thꝛonos q̄ iuſticie ꝓpēdiculo alīs ꝑemīnēt. De duab⁹ alīs hierarchīs dicet infra in locis ſuis. In oī aũt hierarchia exigũť neceſſario. ordo. ſcia. ꝛ actio. Nã vt idē dic̄ Dion̄. Hierarchia eſt ordo diuin⁹. ſcia ꝛ act⁹. deiforme q̄ntū poſſibile ſimilãs et adiudicãs ei diuinit⁹ illuīatōes ꝓportionalit̄ in dei ſimilitudinē aſcendens ꝛc̄. Ecce tria poīt in hierarchie deſcꝑtōe. ſ. ordinē ſcīaz ꝛ actōem. qꝛ ſi boꝛ triū aliq̄ ꝫ fuerit nō erit hierarchia. ideo dr̃ hierarchia ordo diuin⁹. i. ptãs ordinata ꝛ ꝫm deū diſpoſita. vñ in ordine notať officiū. in ſcīa diſcretio. in actione miſteriū. ſine ordine ꝑſumptio eſt actio. ꝛ ſine actōne negligētia eſt ordo. ſine ſcīa ãt ꝛ actio eſt reꝓhenſibilis et ordo inutilis. Et iō tam in ordine q̄ in ſcīa et actione oīs hierarchia dei ꝟformitatē imitať. ꝛ ꝫm modū et menſuraz ſue illuīatōis in ordine ſuo ꝑficit ꝛ recte diſcernēdo et bñ operãdo ad dei imitatōz q̄ntū poſſibile eſt aſcendit. Talis eſt ãt int̄ angelos hierarchica ordinis diſpoſitio. q̄ḋ angeli ſuperioꝛ ordinū copioſi⁹ diuinum lumen hauriũt. ꝛ ad eos q̄ ſe ordine ſunt inferioꝛes receptū cōmunicando poſt tranſfundunt. nam ꝫ lex in angelico ordine cuſtodiť vt ingr̃e et gl̃e participatōe alīj ſunt ꝓmi alīj ſecūdi et alīj vltimi. vt illi q̄ ordine et naturaliuz participatōe ſunt impares. ſint etiã in gl̃e ꝓceptōne ineq̄les. vñ dic̄ Dion⁹. Oꝛtet ſuperioꝛes angelos ſp̄ eſſe ductoꝛes et manuductoꝛes alioꝛ inferioꝛ. vt eos adducãt ad diuinã illuīatōem adductōem et cōicatōez et inductionē per ꝟuerſionē in illuminatōe per cognitōem. in cognitōe ꝑ perceptōnem Nã vt dic̄ Gre. j. moral̄. Alīj deo aſſiſtūt per ꝟtēplatōz. alīj ad exterioꝛa exeūt. ꝛ ñ ab interioꝛi ꝟtēplatōe nō recedūt. qꝛ illū ſp̄ ĩſpiciūt q̄ pñs eſt vbicūq⁹ vadūt. Excellētia ãt ordinū aſſignať ꝫm ꝑeminentiam bonoꝛ. qꝛ ꝫm differentē cēntie ſimplicitatē ꝛ nãlis ſapientie ꝑſpicacitatē et differentē arbitrij libꝛtatē recipiūt ordīs diuerſitatē. q̄ ei nãa magis ſunt ſubtiles et ſapīa magſ ꝑſpicaces in ampliꝛis gr̃e munere ſūt ceterſ digniꝛes. vñ ſinguli hierarchiaci ordies ꝑꝓa hñt dona ꝫm q̄ opanť et gradus ꝑꝓos ꝫm q̄s ſuas opatōes moderanť. Nō ei fas eſt vt q̄s opari ꝑſumat. q̄ḋ ad ſuū ordinē ꝛ officiū nō exꝓpectat. In ꝫ em̄ ꝟſiſtit hierarchiaci ordinis ꝑfectio vt q̄ illuminãť illuminēt. ꝛ q̄ purgãť purgēt. ꝛ q̄ ꝓficiūť perficiãt Uñ tal̄ eſt ordo vt q̄ ꝓmo purganť poſtea illuminēť ꝛ ꝓficiant̄. Nam purgationē ſeq̄ť illuminatio. et illuminationē ꝑfectōis ꝟſūmatio. vñ ſupioꝛes ordines imediate recipiūt a deo purgationē vt ſint clari. ꝛ ꝑfectōz vt ſint ꝑfecti. Et iteꝛ ab illis ꝫm ordinē diuīe diſpoſitōis inferioꝛes purganť illuminanť ꝛ ꝓficiunť. nec intelligiť ꝫ purgatio a coꝛruptōe vicij. ſz poti⁹ ab impfectōe boni. nam ꝫm Dion⁹. oꝛtet angelicos ſp̄ūs ad illi⁹ ſilitudinē q̄ oī caret ꝟtagio ꝛ diſſilitudine mūdos cē ab īmū dicia ꝛ ꝟfuſione lucētes ꝟitate ꝑfectos bonitate. Int̄ iſtos itaq⁹ ſacratiſſimos ordies q̄dã ſūt ꝓmi. q̄dã medij. q̄dã ꝛo infimi. vñ ꝓmi illuminãt. vltimi illuminanť. medij vero illuminãt vltimos. ꝛ a ꝓmis illuminãť.

De ordine ſeraphin. Cap. VIII

Primo g̃ ordine velut a digniꝛi eſt incipiendū. ſ. a ſeraphin. de quo dic̄ Iſiḋ. li. vij. Seraphin eſt angeloꝛū multitudo q̄ ardentes vel incendētes interpranť. eo q⁹ int̄ eos ꝛ deū nulli angeli ſūt interniū. et ideo q̄nto ei vicini⁹ collocãť tãto mag⁹ caritate diuini lumis inflãmanť. et iō

faciem dñi ⁊ pedes velare dicūt. q⁊ ceteri angeli diuinā maiestatē nequaq̄ iſti⁊ pfecti⁹ intuent. ⁊ iō tanto maiori claritate illustrātur q̄to ardētiori motu dilectōis intime inflāmāt. vñ istoꝝ angeloꝝ officiū est ꝓpriū et ardere in se ⁊ alios ad diuīe dilectōis incēdiū ꝓmouere. Proꝑetates āt h⁹ ordīs ꝑncipales ⁊ speciales elicere possum⁹ et verb Dion. sic dicēti⁊. Pulcre inq̄t ꝑma celestiū hierarchiarū excellētissimis cēntūs sanctificat. ordinē habēs altiorē oīb⁹ circa deū immediate collocatū. Et ideo ꝑme operatōes theophonie in ipm tanq̄ deo ꝓximū deferunt. et sequit. Est aūt seraphin mobile sp circa diuina ⁊ incessabile calidum. acutū. ⁊ supferuidū. intēte et inflexibilis semp motionis. suppositoꝝ reductiuū. actiue exemplificatiuū. recalifi/cans ea ⁊ resuscitans in similē caliditatez et igneum celit⁹ ⁊ olocaustomatis purgatiuū circūuelatū inextinguibile. habens luciforme ⁊ illuminatiuam ꝓꝑetatem. omnis tenebroſe obscuratōis persecutricē et manifestatricem ⁊c. Hec ꝺba diuinissima sunt et oīm mortaliū sensum q̄ ad significatiōis mysterium excedentia. Prout tn potero q̄uis balbuciendo aliq̄ explanabo. Uidet aūt diffinire Diony. q̄ cognoīatio seraphin ꝓꝑetatis ⁊ officij discretōem ⁊ varie gr̄e participatōz in angelis manifestat seraphin nūcupatis. Nam appellatio seraphin docet mobile. hoc forsan dicit propter naturam ignei amoris. q̄ angelic⁹ affectus in deū rapit et mouetur. h ꝺo mot⁹ est q̄etis causatiu⁹ augmentatiu⁹ ⁊ complettu⁹. Docet etiam incessabile q⁊ talis amor nūq̄ excidit. nūq̄ ab appetitu amati requiescit. Docet ⁊ calidū. q⁊ ad modū caloris accensum animū excitat vis amoris. et iō subdit acutū. q⁊ vis amoris penetrat ad intima ꝺditoris. vñ acutū dic q̄ndā violentiam amantis q̄ intrat ⁊ penetrat ad rē amatam. Dī etiā supferuidū. q⁊ q̄uis ad interiora diuinitat⁊ amor se extēdat affectu. tn circuire nō cessat vt qđ intellectu nō capit ꝓtēplatōis tn gustu aliq̄lit ꝓphēdat. sic illđ qđ ebullit caloris vehemētia vndiq̄ se iactitat ⁊ diffundit. sic affect⁹ angelic⁹ nihil inconsideratū relinq̄t. imo q̄to pl⁹ cognoscit tāto amplius scire cupit. Addit etiam inflexibil⁊ motionis. q⁊ amor angelic⁹ q̄uis in deum moueat⁊. inflexibilis tn ē ne amatū aliq̄lit amittat⁊. vnđ simul mobilis est ⁊ incessabilis. ⁊ h intente ⁊ intime. q⁊ ad dei interiora tendit. vñ mobilis est sp et nūq̄ in se sistit ⁊ intentus vt in deū tendat. sed intim⁹ vt ad exteriora non effluat. oīno aūt inflexibilis vt ad aliud ꝑter ipm ⁊ extra ipm nō diuertat. Dī etiā suppositoꝝ reductiuū. q⁊ amor angelic⁹ sp ad supiora se extendit ⁊ tn ab amore inferioꝝ nō excedit. imo ad diuine illuīatōis ꝓticipatōem reuocat inferiores ordines et reducit. Dī etiā docere actiuū ⁊ exemplificatiuū. q⁊ nō solū incendit inferiores ad amādum. vestetiā formā ⁊ exemplū ꝑbet inferioribꝰ q̄lit⁊ summū bonū sit sup oīa diligēdū ⁊ q̄lit⁊ sit ꝓ amorē redeundū in deū. ⁊ ꝝ ipsi⁹ bñplacitū incedendū. Ideo etiā ꝺr q̄ amor eoꝝ sit calificās ⁊ resuscitans in sil⁊ caliditatē. q⁊ ad h laborāt vt inferiores ⁊ si nō eq̄liter tn differēt⁊ ardeant ⁊ feruescant. Nec h dicit q̄ inferiores angeli fuerūt frigidi vel mortui. sed h ꝺr q⁊ subiecti ordines ꝓ ipsos ad ampliorē amoris affectum ꝓtinue excitant⁊. Propter qđ sequit⁊. Igneū celit⁹ ⁊ olocaustomatis purgatiuū. q⁊ ignis diuin⁹ primos angelos accendit vt alios incendant. illuminat vt illuminent. purgat vt purgent. Ignis ei diuin⁹ suauiter ardet. nec comburit vel ꝓsumit ad lesionē sed pot⁹ ad purgationē. ⁊ ideo ꝺr olocausti purgatiu⁹. q⁊ sicut ex toto illuminat. ita ex toto purgat. nec ab infectione alic⁹ vicij. ſz ab imꝑfectōne boni. q⁊ illa est purgatio ꝑfecta vbi oīs correctio abest. ⁊ oīs ꝑfectio adest. Dī etiā ꝑtus seraphin multimoda ⁊ multifida. multimoda ī/q̄tū multiformit⁊ mouet⁊ appetēdo ⁊ opādo. multifida inq̄tū beatificat⁊ possidēdo. multimoda inquantum pergit scrutando. multifida in eo qđ inuenit penetrādo. Per multas ei vias ⁊ affectiōes varias pgit ⁊ puenit ad vnū bonū ⁊ vna vita sil⁊ cūcta apprebēdit. Docet etiā noīatio seraphin incircūuelatū. q⁊ sine oī velamīe figure vel creat⁊e interposito diligit videre deū ⁊ a pleitudīe font⁊ luc⁊ ctne sine medio aliq̄ illuīat⁊ vt illumiet. accēdit⁊ vt accēdat. Un in h sūt angeli illi⁹ ordīs alīs digniores. q⁊ sue ꝑfectōis influentiam īmediate sine īterpositōe a deo recipiūt sine diminutōe eandē alīs ꝓticipādo tribuunt. illā possidēt ⁊ custodiūt sine amissiōe. Hunq̄ tepescunt a dilectōe. nec flectunt⁊ ab īconuertibili ad deuz intentione. nec labore nec tedio desistunt ab inferioꝝ ad deū gratuita reductione. Hec de ꝓꝑetatib⁹ seraphin dicta sufficiant.

De ordine cherubin. Ca. IX

Secund⁹ ordo ꝺr cherubin. qꝺ; inter ꝑtaꝯ sciē plenitudo. Sūt enim ꝑm Jsiꝺ. li. vij. sublimiora agmīa angelox ꝓter seraphin. eo' qꝺ vicinius diuīe sapie suppositi. ampliori scie diuīe dono sūt repleti. z iō merito ordo cherubin post seraphin ordinaꝯ. qz p⁹ donū caritaꝯ a q̄ denoiaꝯ seraphin excellētissimū est donū sapie z cogniti onis diuīe volūtaꝯ vel ꝓitatis a q̄ cherubin denoiaꝯ. Hā i angel' h⁹ ordis ꝓncipal'r flucet radi⁹ diuini lumis q̄tū ad ꝓticipatoz p̄cellē tem diuīe cognitōis. vñ ꝓpetates z effectus angelox isti⁹ ordis innuit btūs Diony. c. vij vbi diē qꝺ cognoiatio cherubin docet eoruz cognoscibile ꝛc. z est sensus ꝟborū qꝺ angeli isti⁹ ordis dicūꝯ cognoscētes. qz i dono diuine sapie sūt ceteꝛ; magꝛ excellentes. Deifidi etiā ab ipo nūcupanꝯ. in q̄ deivisio q̄ i eis viget intelligiꝯ. qz dei maiestatē ceteꝛ; magꝛ cō templanꝯ. Dicūꝯ etiā altissime datōis lumi num acceptiui in q̄ innuiꝯ qꝺ cherubin ordo diuīe illuiatōis excellētia p̄ ceteꝛ; adimpleꝯ Sūt etiā illi angeli diuīe pulcritudis i ꝓma opatrice ꝟtute ꝓtēplatiui. qz p lumen diuine sapie diuinā pulcritudinē ꝓtemplanꝯ. Per h̄ etiā innuit qꝺ i eis z p eos ꝑma opera trit⁹ scz de⁹ clarissime intueꝯ. Dicunꝯ etiā sapiētifica traditōe repleti. qz p sapientificā creatoris traditōez alīs pl⁹ alīs min⁹ donū sapie diuīe impartiunꝯ. Dicūꝯ etiā cōicatiui qz lumē sapie qꝺ in eis copiose diffundiꝯ. p ipos ad ordies illuminandos copiose deriuaꝯ. nam pleitudinē lucꝫ quā suscipiūt alīs cōmunicāt z trāsfundūt. Dicūꝯ etiā ꝓtēplatōis pure z simpliciꝫ ac imediati fulgoris susceptiui. Fulgorē vocat illuiatōz p quā peruenit ad merā z purā ꝓtēplatōz. vbi ꝟtus diuina nō in imagine vel figura vel aliq̄ mediante creaꝯa. sꝫ p semetipāz z in semetipa ꝓtēplaꝯ. Dicunꝯ etiā diuīo alimēto domestica atq; viuifica vnitate diuine refectōis repleti qz in h̄ qꝺ replenꝯ lumīe cognitōis reficiūtur dulcedīe dilectōis. Nō em̄ multū ꝓdest illuminare p cognitōez nisi ꝓcomitaret alimentū spūsscti. s. refectio p dilectōz. Jsta āt refectio ꝺr domestica viuifica z vna Domestica qz amicis z domestic⁹ solūmodo ꝑparatur. Viuifica qz viuū efficit quēlibz q̄ ex tali cibo satiaꝯ Unica est z singl'aꝛ. qz delectatōe cū extranea. s. cū carnali dulcedīe nō gustaꝯ. Quāuis āt vnica sit refectio. ml'tiplex tñ sa/ tietas inueniꝯ in h̄ vnico alimēto. vñ cū h̄ solū ꝑcipiꝯ plena z ꝟa satietas inueniꝯ.

De ordine thronoz Capl'm. X

Ertius ordo est thronoz. z est h̄ ordo a thronis dict⁹ a dono iudicij. eo qꝺ de⁹ in eis sedeat z iudicia sua diss/ cernat. z cūcta subiecta p illos disponat. vt dicit Jsiꝺ. vñ ꝟt⁹ diuīe eq̄taꝯ throno igneo in Dañ. ꝺpaꝯ. scz ꝓter pspecuitatē cognitionis. qz de⁹ singl'a dij̄udicās p ipos vniuersa prudēter discutit. z ꝓpt impetuositatem cui nihil obuiat vel resistit. Jlli āt angeli in q̄b⁹ singularit⁹ relucet rectitudo diuini iudicij throni nūcupanꝯ. Jsiꝺ. Et iō a btō Diony. sedes altissime dicūꝯ. qz alte ꝓpter diuinā auctoritatē q̄si ad iudicandū ordinanꝯ. altiores quia diuine iusticie regl'az in iudicio imitātur. sꝫ altissime qz immediat⁹ altissimo deo dispositione hierarchiaca collocāꝯ. Sedes compacte qz apte z ꝺuenīēter iūcte q̄ ad iūctura z ꝺuenientiā diuinoz iudicioz. cōueniēs em̄ est z aptū vt ex culpa penam z ex iusticia gl'az ex q̄litate opis q̄litatē retributionis q̄libet sortiaꝯ. vñ ꝺuenienter et apte coberet pena culpe z gl'ia iusticie. qz si culpa et gl'ia. pena z iusticia nō ꝺuenirēt. coaptatam sedem inuicē nō haberēt. cōpactio itaq; sediū eq̄tas est iudicioz. sedeꝯ ab oī̄ni ignominiosa subiectōe libere. qz q̄nto sibi p̄sidenti deo sūt subiecti. tanto per ipm̄ et in ipo merentꝯ ampli⁹ sublimari. Sedes deifere. quia deū sibi p̄sidentē ferūt. z deificaꝯ ptātē p diuina iudicia in subiectis creaturꝫ iudicāt et oñdunt. Sedes diuini supaduent⁹ susceptiue immaterialit⁹ z supmūdane. qz noticiaꝯ diuinitaꝯ sine studio z fatigatōne percipiūt z impassibilit⁹ z sine diminutōe ad inferiora trāsfundūt in q̄ nos spūal'r instruūt vt ab re materiali z terrena nos euacuantes. nos ad etnoz susceptōz coaptem⁹. Sedes etiaꝯ ab oī̄ni extremitate sūt remote. qz ei q̄ sine extremis est. i. ꝓncipio z fine immediatissime sūt ꝺiūcte. Nam in deo cui inherēt nō est inuenire ꝓncipiū vel extremū. Throni itaq; diuinā ꝟtutē assumūt z eandē ad inferiora deriuāt z trāsfūdūt. Obediēt se deo subijciūt z nec ex aliq̄ necessitate sꝫ mera liberalitate ī agendis oī̄nib⁹ subijci se oñdunt.

De media hierarchia Capl'm. XI

Edia hierarchia ꝼm Jsiꝺ. tres ꝺtiet ordies. s. ꝓncipat⁹ ptātes z dñatōes. Hec āt hierarchia a Dio. vocaꝯ epo

phonomia.i.diuīa illuīatio sui pticipes īc scalari reuerētia insignīes.vsū dñandi edocēs arcēsq; ꝫriū.Prīa dīa ōr ppr̄ pncipat⁹ q̄ p ceterꝫ possidēt donū fuerētie.q̄z officiū ē docere ꝛ exercere ꝛ exhibe reuerētiā reuerēdis ꝑm diuersos gd⁹ platōis.iuxta illō Cui honorē.honorez. Ro.xiij. Usus ꝙo dñandi spectat ad dñatōes.q̄ docēt subditis dñari. nō ꝑm libidiosaz pessendi cupiditatez.sz ꝑm dei volūtatē. Hā de⁹ vult hoīes pesse hoīb⁹. vt pficiāt nō vt supbiāt.vt eos ī fide ꝛ moribus īstruāt.nō vt delibtatꝫ dominio insolescāt Artatio ꝙo ptātꝫ rferr̄ ad ordinē prātuz q̄ potestatiue a nob coercēt demōes ne nob tantū noceāt q̄stū desiderāt vl̄ affectant. Et talit̄ pōit̄ dispositio medie hierarchie q̄uis alio mō videat̄ ordīari ꝑm Jsīd.ꝛ Bre.sz de ꝫ ad pns opusculū nihil spectat.

De ordīe dominationū. Ca.XII

Quart⁹ ordo ē dñationū q̄ ꝑm Jsīd. ptātib⁹ ꝛ ꝙtutib⁹ pst̄ ꝛ peminēt. q̄ p eo q̄ ceterꝫ angelo ꝙ agminib⁹ psunt siue dñant̄ dñatōes nūcupāt̄. Hⁱ ordis ē officiū ꝑm Bre.in bello spūali nos instruere. q̄lit̄ oporteat hoīes platōis officiū exercere Docēt etiā plat̄os q̄lit̄ sine tyrānide ꝛ subditoꝝ oppressiōe ī regimīe debeāt se hz̄e. Hoꝝ angelo ꝙ mīsteriū est ꝑm Diony.seruili timore depositō in deū moueri ꝛ absq; reflectiōe ad cōmodū tpale ei incessant̄ famulari. que singl'ari excellētia suisibilē annūciatōz ī subiectꝫ ordīb⁹ solo impio formāt. Sūt angeli ist⁹ ordis ab oī oppressiōe liberi vt libe ad sūmū eleuēt̄.ꝛ nulli ifra sūmū subīciāt̄. vñ ita deo subst̄ q̄ nulli inferiori subīciunt̄. Per vl̄z excellentiā supō oēz subiectōz eleuāt̄.ita tñ q̄ p nullā violentiā aut tyrannidē ad oppssionē iferioꝝ inclināt̄. vñ dic̄ Diony. q̄ ꝑm dissimilitudinē tyrānidis dominiū exercēt. seueritatē hñt ī ptāte ꝛ cū seueritate libalitatē in benignitate.ꝛ dū a dñationib⁹ ptās exercet̄ libalitas circa īferiores nō tollit̄. Per istā tñ libalitatē coꝝ ptās nll'o mō minorat̄. īmo deo se ꝙformātes regulā ꝛ legē sue pfidētie q̄stū possibile est imitāt̄. Nūq; ad aliq̄ vana se ꝙuertūt.sz ꝙtinue ad bonū summū. qđ Diony.oñdit ꝛ vniuersale vocat.oculos dirigūt.ꝛ ab illo q̄ oīb⁹ dñant̄ mētꝫ aciem nō auertūt. vñ deiformitatꝫ ꝛ diuīe silitudīs ꝓ ut possunt sunt participes ꝑm Diony. Jta q; dominationes prime sunt in secunda hierarchia

De ordine pncipatuū. Cap.XIII.

Quintus ordo ēt pncipat⁹. ꝛ ꝫ ordo ꝑm sctōs docet hoīes inferioris gd⁹ exhibere reuerentiā maioribꝫ existētibꝫ i statu altioris dignitatis. vtputa regib⁹ pncipib⁹ ꝛ plat̄s.De angel'ist⁹ ordinis dicit Diony.ad pncipat⁹ ptinet vniuersal'ducat⁹ ꝛ regimen ductiuū ad dei sil'itudinē.q̄z isti angeli hñt ex officio vt alios inferiores ordinalit̄ reducāt ad deū ꝛ doceant ipm reuereri in seipo ꝛ in ptio.spēaliter in plato.q̄ ꝑm Diony.ido dic̄t pncipat⁹.q̄z hñt alios reducere vel cōuert̄e ad pmū ꝛ pncipale pncipium scz deū.quem ipi put possibile ē imitantur.et quantū pbas est in psidendi officio pncipi assimilant̄.Dicit em̄ Jsīd. li. vij. Principatus sunt q̄ angeloꝝ agminib⁹ presunt.q̄ p eo q̄ subditos angelos ad explēdū diuinū ministeriū ordināt ꝛ disponunt. pncipatus vocabulū acceperūt. Nam alij sūt q̄ administrāt.alij q̄ assistūt.milia enim miliū mīstrabant ei.ꝛ decies centena milia assistunt ei.Dañ.vij.

De ordine potestatū Capi.XIIII.

Sextus ordo est potestatū. Et dic̄t ptātes ꝑm Jsīd.q̄z eis ꝙtutes aduersē sūt subiecte.ꝛ ido potestatū nomine nūcupant̄.q̄z maligni spūs coꝝ ptāte coercent̄ ne tātū noceāt q̄stū cupiūt ꝛ affectāt. Hoꝝ angeloꝝ officiū est ꝑm Bre.illos q̄ in bello spūali desudāt ꝙfortare ꝛ ne ab aduersarijs violent̄ superent̄ defendere. ꝛ vt boni victoriā obtineant virilit̄ adiuuare.huic cō cordat Diony.dicens. Potestatū mīsteriuz esse cauere ne aliqō aduersum possit bonis obsisterevel nocere.dicit etiam Bre. Potestates in suo ordine ꝓceperūt potenti⁹ vt eorum dispositioni aduerse potestates subīciantur.q̄ ne tantum hominib⁹ noceant q̄stū desiderant potestatū ministerio refrenant̄. De his potestatib⁹ dicit Diony. Ipse sancte potestates habēt equipotentem.id est.equalem cum dominationib⁹ potestatem q̄ eadē diuina munera in suo ordine ꝛ gradu humiliter suscipiūt ꝛ custodiunt sine confusione. Nihil em̄ tyrannice ꝑcipitāt ꝫ inferiores.nihil violentia ꝛ fortitudine attēptant.sed potius deiformiter.i.ad diuinā silitudinē āgelos inferiores ordinate reuocant. ꝛ ad potētificam ꝛ causalē potentiam.i.ad deū q̄ omnia potest ꝛ oīm est causa supermūdane ꝛ intellectualiter reducere non cessant. vt per

has deiformes ꝓprietates medie celestium animaꝝ dispositiões illuminet purgent ꝛ ꝓficiant. Sic em̄ ipe ptates mediatib⁹ superioribꝰ ad dei silitudinē ꝓuertūt. ita mediatib⁹ ipis ptatib⁹ q̄ iferiores sūt ad deiformitatē reducūt. vt sic oēs superiores medij et inferiores ordies mystica purgationū illuiatiōnū ꝛ ꝓfectionū pticipes efficiant.

De tertia hierarchia. Capitulū. XV.

Ertia hierarchia q̄ ordinat ephionia tres ꝓtinet ordies inferiores .s. virtutes. archangelos. angelos. Et ꝑm ħ̄ iferior hierarchia sic describit. Inferior hierarchia est diuinū pticipiū nate legibus occurrēs. secreta reuelās ꝓ capacitate discreta nate legib⁹ occurrēs. Hoc ptinet ad virtutes q̄ ptātē hūt faciēdi miracla ꝛ curandi morbos ꝛ lāguores. Secreta reuelās. ħ ꝓtinet ad archangelos ꝛ angelos. Pro capacitate discreta. ħ refert ad archangelos differentiā ꝛ angelos. q̄ maiores vt archangeli maiora. minores vt angeli miora reuelant. Per archangelos em̄ reuelabāt ꝓphetis maiora secreta vt illō. Ecce ego ꝓci. ꝛc̄. Per angelos āt minora. vt illud Dauid. Episcopatū eius accipiet alter ꝛc̄. Et ordinat ephionia. ab ephi qđ est sub. ꝛ phanos qđ ē apparitio. q̄a inferiori mō q̄ꝫ in alīs resultat dei silitudo in ordinibus huius hierarchie.

De ordine virtutum. Cap. XVI

Eptim⁹ ordo ē ꝑtutū. Virtutes em̄ sunt ageloꝝ agmina. misteria habētes ad ꝑtutes ꝛ miracula faciēda. in q̄b⁹ potissime relucet ꝑ⁹ diuīa. ꝓpt̄ qđ ꝛ ꝑtutes noiant vt dic̄ Isid. Isti⁹ ordinis angeli ab ordinib⁹ medie hierarchie recipiūt illuminatōes. purgatōem. ꝛ ꝓfectiōes. Und ꝑm Dion. ꝑtutes hūt virilitatē ad opatōes fortem incōmutabilē. ꝑm dei formā eis indicātem. In ħ em̄ deo sūt siles ñ ꝓformes. q̄ ad oīa agēda incōmutabilē ꝑtut⁹ vigorē accepe rūt. ꝛ iō istoꝝ spirituū opatiua ꝑtutē pstringit Dion. sic dicens. Ipa sctāꝝ ꝑtutū cognominatio fortē quendā ꝛ incōmutabilem docet vigorē ꝑm inditā eis deiformitatē ad nullā susceptionē diuinaꝝ illumīationū imbecilliter infirmatā ꝛc̄. q̄si diceret. ī ħ q̄ isti anceli ꝑtutes sunt vocati deiformes et siles deo dinoscunt. nam diuīa ꝑt⁹ fortis ē ad agēdū. vt non frangat alic⁹ opis difficultate. et incōmutabilis ē ad pseuerandū vt non languescat seu infirmet alic⁹ spacij seu tēpis diuturnitate. Sic angeli isti ꝓsiles sunt. q̄a ad omnia agenda robusti ꝛ incōmutabiles inueniunt. vñ ꝑtuosi sunt nō solū operādo verūetiam in illuminatiōes suscipiēdo. Nam horū angeloꝝ ꝑ⁹ ꝛ si infirma videat diuīe ꝑtuti compata. nō tñ infirma est ad eandez pgrām ꝓfirmata. Infirma est nate ꝓditione. sed nō infirmat alīq̄ corruptiōe q̄n pticipat totum quicq̄d creature est debitū. fortitudinem scz sufficientem et sue nature congruētem. Et ideo dicit Dion. q̄ habent deiformem motū firmiter se ferentē. Insup essentialē ꝛ potentificā dei ꝑtutē. q̄ ꝓpa ꝑtute in deū mouent. ꝛ vñ coꝝ ꝑtuositas in superessentialem ꝑtutē creatoris sustollit inde deiformis ymaginis silitudo in eis reperit. deiformitatē aūt quā recipiūt ad inferiores angelos trāsfundūt. accipiūt quidez p donū. sed alīs retribuūt per exemplū. Hoꝝ angeloꝝ est officiū ꝑm Dion. docere ꝑlatos. ꝑlationis officiū exeq̄ feliciter ꝛ ꝓstanter. ꝛ vt ipsi⁹ onus sustineant patienter. ꝑm Bre. ꝑo ī. iiij. moraliū. Istorum officiū in his q̄ virtutem habent est docere qualiter ymaginez dei in se raperent ꝛ reformentꝫ ac reformatam viriliter custodiant ac ꝓseruent. vñ per istorum angelorū ministeriū ꝑtus miracula faciēdi perfect⁹ ꝓcedit vt reducti ad ꝓmū statū in q̄ de⁹ fecit hoīez ad suā ymaginē per hmōi miracula ostendant. Angeli isti⁹ ordinis diuinam ꝑtutē ꝓtinue aspiciūt. ꝛ in ipa ꝓtēplatione ꝓtremiscūt. sed iste timor penalis non ē cū potius sit admirationis q̄ꝫ horroris. ꝓut Bre. dicit in moral. li. iiij.

De ordine archangeloꝝ. Ca. XVII.

Octauus ordo est archangelorū qui ꝑm Isidorum summi nūcij vel nunciorū ꝓncipes interꝓtantur. Nam ꝓmatum tenent inter angelos. sunt enī duces ꝛ ꝓncipes sub quorum ordine vnicuiq̄ angelorū officia deputata sunt. Hā archangelis angeli ꝑsunt. vt patet in Zacharia vbi angel⁹ maior dixit minori. vade et doce puerum istū ꝛc̄. si em̄ in ipis angeloꝝ officijs superiores inferiores nō disponerēt. nll'o[mō ħ quod homini diceret angelus ab angelo cognouisset. hi archangeli sepe ꝓpr̄ijs nominib⁹ denotant. vt per ipsorū vocabula ipsorum ꝓditiones et opera ostendant. Nam gabriel ꝑgini mittitur vt illum denūciaret venturū q̄ ꝫ aereas ptātes obtinere debuit victoriā ꝛ triūphū. Gabriel ei dei fortitudo

ĩterp̃tat.sic̃ z raphael q̃ ĩterp̃tat medicia dei ad thobiã missus fuit q̃ ei⁹ oculis curatiõem adhibuit z cecitatẽ abstulit z deterſit.z sic ꝺ alijs Ducuſq; Jsiꝺ.li.vij.c.v. Noꝝ ãgelorũ officiũ ẽ ꝑm Ꝺre.de his q̃ ad ꝓmotõz fidei ꝑtinẽt vt de aduẽtu filij dei de ei⁹ gestz z dictis fideles ꝓmouere. Archangeloꝝ etiaz est ꝑm Dioñ.ꝓphetias ꝓphetz reuelare. demões hoĩ bus dominãtes arcere ne vlteri⁹ pl⁹ ledãt.sic̃ potestatũ est eos dẽ cobercere ne dñium sibi vsurpẽt aut accipiãt. Archãgeli etiã angelis suppositz eis sũt digniores z annũciatiõe poꝛres.ceteriscq; sũt ꝓfectiores. Hã ꝑm dioñ. inferiores ꝺuertũt ad ꝑncipale ꝑncipiũ suũ et ꝙtũ eis possibile ẽ angeli iferiores ipsis mediatib⁹ ad ipm informãt. Insup viuificãt .i. ãgelos ad vnitatẽ illi⁹ ꝑncipij colligãt z adunãt.docẽdo ãgelos sibi subditos ꝑm ducat⁹ inuisibiles z ordiatos q̃b⁹ bñt ducere z docere seq̃ntes alios z subiectos Jsti etiã archãgeli int̃ ordies inferioris hierarchie sũt iter/medij.z iõ a supiorib⁹ illuiatões ꝓticipant z easdẽ angel' inferiorib⁹ ꝓticipatas cõicant et annũciãt.in q̃b⁹ angel' oĩm angeloꝝ disposi/tio hierarchica ex triplici ternario celestium ordinũ ꝓfectissime est completa.

De ordine angeloꝝ. Cap.XVIII

On⁹ ordo z vltim⁹ ẽ ãgeloꝝ. Angel⁹ ãt grece malach hebraice ꝺr. latiẽ ꝙnũci⁹ int̃p̃tat.eo q̃ voluntatẽ dñi ꝓphis annũciare ꝙsueuerũt.angeli ãt vocabulũ nomẽ est officij nõ nate. Hã angel⁹ ẽ sp̃ spũs.sed q̃n mittit tũc ꝑmo angel⁹ nũcupat. Angelis ꝙ pictoꝝ licẽtia pẽnas fingit vt coꝝ discursum celerẽ significẽt sic̃ z iurta poetaꝝ fabulas vẽti pẽnas hz̃e dicũt.sic̃ ꝺr, Qui ãbulat sup pẽnas vẽtoꝝ. Ducuſq; Jsiꝺ.li.vij.ca .v. Scõm dionys.ãt angeli inferioris ordinis nõ ꝓticipãt ordinẽ superioꝝ illuiationuz.nõ em̃ ꝓticipãt cũ ipis sz ex ipis.nam angeli superiores ꝑmo loco diuinas illuiatiões susci/piũt.z illas postmodũ ad alioꝝ noticiãt cognitõez deferũt.q̃ z ꝑmi nũcij dicũt. Alij aũt posteriores sũt z vltimi Angeli etiã ꝑm eundẽ diony.hoies ad diuinã cognitõem adducũt z subleuãt.z vt iuste viuãt instruũt et informãt. Uñ q̃uis angeli z si nõ bñt angelos alios sub se inferiores q̃b⁹ ꝑsũt.bñt tñ sub se inferiores hoim ordies q̃b⁹ ꝑsũt q̃s ordinãt z disponũt. Sursũ ertẽdũt ꝓ dilectõez dei. i semetipis formãt ꝓ custodiã sui.sub se.ꝓgrediũt ꝓ eoꝝ tutelã.q̃ ꝝ misterio deputãt. Jsto rũ itaq; angeloꝝ m'tiplex ẽ effect⁹. Hã ãgel⁹ nr̃e custodie sing'lariter deputat⁹ nos stimulat ad bonũ z excitat ne i vicijs dormiamus Act.xij. Itẽ spũal'r nos reficit ne sub onere vie i patriã succũbam⁹.iij. Re.xix. Itẽ arcet demões ne ab ipis ledamur Thob. viij. Itẽ instruit i ambiguis vt certificemur Dañ .ix. et.x. Itẽ ꝺducit ne i vijs deuiem⁹ Thob.v.z Exoꝺ.xxiij. Itẽ nob in tristicia positz assistit vt cõsolemur Luc̃.xxiij.z Ben̄.xvj.vbi ꝺr de angelo' q̃ ꝓfortauit flentez Agar. Item nob peccãtib⁹ ꝓpatiũt ne despem⁹ Jsaie.xxxiij.et Jud̃.ij. Itẽ velociter nob assistũt ne cadam⁹ Jsa.xxxiij. Jte angeli. Item adunant ꝺ hostes ne vincamur Ben̄.xxxij. et.ij. Machab. penul'. Item vulnera nr̃a sanant ne moriamur Thob.xj. Item peccata nr̃a ad memoriã reducũt vt erubescam⁹ Josue.ij. Itẽ voluntatem dñi annunciant vt ei acq̃escamus Luc̃.ij. Item impedimẽta auferunt vt diuinis liberius seruiamus. Exo.xxiij. precedet q̃ te zc̃. Item frequentes nos visitant et nobis p̃cauent ne offendam⁹. Jsa.lx. ꝑm penaz zc̃. Item deo semp assistunt vt ꝓtemplẽtur. Luc̃.j.et Danicl'.vij. Decies centena milia. zc̃. Item orando nobis merent'. Job. xxxiij. si fuerit. Item a diuina laude nõ retardant'. Jsa.vj.et Apoca.v.non habebãt requiez zc̃. Item deũ sine velamine facie ad faciẽ ꝙtemplant'. Math.xviij. Angeli eoꝝ zc̃. Itẽ nullius corpulente mole in sua substantia vl' virtute aggrauant'. Luc̃.vltimo. Spũs carnez et ossa zc̃. Item supra temp⁹ existẽs i tpe opatur.angelic⁹ em̃ intellect⁹ cũ sit deiformis .vt dicit Diony.est instãtane⁹.z iõ sine collectõe vn⁹ ad aliud subito itelligit. et in ꝓtualitate sue substantie in instanti omnia agẽda agit. Uñ de angelo q̃ vocat' a philosopho intelligentia ꝺr q̃ sit' creatus in orizonte tpis z eternitatis.vt pz in ꝑmo libro de causis. Itẽ homines ex subita angeli p̃sentia territos bon⁹ angel⁹ blandiẽdo aspectu suo ꝙsolat'.vt dicit Ambro. Luce.j.ibi. Ne timeas Zacharia zc̃ Sed demon econuerso q̃s sua p̃sentia territos facit.ampliori horroꝛe concutit vt dicit idem. Item angelus q̃n vult apparet z quãdo vult ab hũanis aspectib⁹ occultat'.vt dicit idem ibidem. Item corp⁹ ꝑ suo bñplacito operatõi sue ꝙgruum vt appareat assumit et peracto suo officio idem corp⁹ assumptuz deponit. Juꝺ.xliij. Euanuit zc̃. Itẽ assũpto coꝛpoꝛe ꝑ aliqua necessitate nõ vegetat illud

corpus nec viuificat sed tm̃ mouet. vñ qñq̃ videt comedere z bibere vt bō. z tm̃ nō comedit nec bibit. sed ptāte sua cibum adnihilat z ꝓsumit. vt patz Thob. xij. vbi dicit angelus Videbar quidē cē. Angel⁹ em̃ non comedit aliq̃ necessitate sed solū ptāte. q; vt dic̄ aug⁹. sup Luc̄. vltimo. q; radi⁹ ꝓsumit aquā ptāte. sz terra absorbet necessitate. vñ fuit ibi comestio potestatiua. q̃ ad masticatōez z cibi consumptōem nō tm̃ necessaria q̃ ad icorpatōez. Decitaq̃ leuia z plana de proprietatib⁹ bonor angelor ad vtilitatē paruulor dicta ad presens sufficiant

De malis angelis Capitulum. XIX

Sicut bonus angel⁹ hoib⁹ datad subsidiū z ꝓseruatiōez. sic mal⁹ angel⁹ datus est vnicuiq̃ ad exercitiū z pbatōnē. vñ bor malignor spirituū caput z dux ē lucifer. q̃ ꝑm Bre. sic ē dict⁹ ꝑ eo q̃ alijs angelis clarior est creat⁹. vñ Bre. Prim⁹ angelus ideo oñi lapide p̄cioso ornat⁹ extitit. q; cum cūctis angelor agminib⁹ p̄fuit ex eor cōparatōe clarior fuit sed ꝺ ꝓditorē suū superbiens lucē z claritatē pdidit. z formā deformem et obscurā apostasie sue merito acq̃siuit. De h̄ dicit Damas. li. j. ca. xviij. Ex his angelicis virtutib⁹ q̃ alijs p̄erat z cui terre custodia commissa est. nō nata mal⁹ fact⁹. sed bon⁹ existēs nequaq̃ ab ipo ꝓditore malicie semitaz in se habēs. nō ferēs illumiationez z honorē quē ipe ꝓditor largit⁹ fuerat. electōne liberi arbitrij sui vsus est ex eo q̃ est ꝑm naturā i id q̃ est p̄ter naturā. vñ deo rebellare volēs z a p̄mo bono deficiēs i malū venit. Et infra. Lumen igit creat⁹ a ꝓditore. ꝑpa volūtate tenebra fact⁹ est. Simul aūt cū eo euulsa est z cōsecuta angelor q̃ sub ipso ordinati erāt infinita multitudo z volūtarie facti sunt mali ꝺ bono ad malū declinātes. Itē ꝺr ibi q̃ non habēt ptātem neq̃ virtutē ꝺ aliquez nisi a deo p̄missiue et dispositiue ꝓcedat. sed diuina p̄missiōe trāsfigurat in quācūq̃ voluerit ymaginē seu figurā. Oēs igit malicia z immūde passiones ex ipsis cogitate sunt quas q̃dē immittere. i. suggerere pñt sed violentiā īferre nō p̄ualent. Itē q̃ hoib⁹ est mors angelis est lapsus. Post casum em̃ nō ē eis pnīa quē admodū post morte hoib⁹ nō est vita. Ducusq̃ Damas. Item dicit Greg. a gra deser⁹ obstinat⁹ in malicia pmansit. ita q̃ nihil bōa volūtate velit. libez siquidē hz arbitrium sz depressum z ad malū incessanter inclinatuz ita q̃ semp bonū refugit. malū vo eligere nō desistēs. Et ideo accidit vt dicit Cassiodor volebat z cupiebat rapere diuinitatē et amisit felicitatē. Item q; altitudinē sibi incōuenientē indebite appetijt ideo iusto ordine ad ima ruit. vt q̃ se iuste nō tenuit in summo ꝑm iusticie ordinē se teneat nūc in imo ꝓpter q̃d ꝺyabol⁹ id est deorsum fluēs a sctis est dict⁹ Vult⁊ alijs noib⁹ nūcupat q̃b⁹ sua malicia p voim similitudinē intimat. Dicit em̃ demon imo ꝑm Plato. in thymeo cacodemon. i. mala sciens. demon em̃ sciens interpretat. Sic aūt ꝺr ꝓpter scientie q̃ viget naturaliter p̄spicacitatē. viget ei sensu natur. experientia tēporis. viget intelligētia scpture sicut dic̄ Beda et etiaz Damas. c. xviij. De h̄ dicit Isid. li. vij. ca. vlt. Demones vocant greci peritos. i. scientes. p̄sciūt em̃ multa futura. vñ solēt dare responsa aliq̃. In illis em̃ est cognitio rep plusq̃ i hoib⁹ partim subtiliorīs sensus acumine. existentia lōgissime vite. partim per ꝺi iussum angelica reuelatōe. Di corpor aereorum natura vigent ante transgressionē celestia corpa gerebant lapsi vo in aereaz qualitatem conuersi sunt. z ista aeris caliginosi spacia tenere p̄missi sunt. q̃ eis carcer est vsq̃ ad iudiciū. Di sunt p̄uaricatores angeli q̃z ꝺyabol⁹ p̄nceps est. Itē ꝺr sathan. i. aduersar⁹. qr ex corruptela malicie deo q̃ sume bon⁹ est ꝓtinue aduersat. vt dicit Hieronim⁹ Precipitata audacia magis p̄sumit q̃ possit. vt dicit glo. Isa. xvj. Maior est arrogātia e⁹ cē. Sic em̃ dicit idem. potius vult esse q̃ nō ee vt pugnet ꝺ deum. q̃uis suū ex h̄ sciat crescere nocumentū. Itē vocat beemoth Job. xl. Ecce beemoth. Beemoth bos vel aīal interpretatur. demon sicut bos comedere fenū appetit. qr suggestionis sue dente ꝺterere spūalium viror vitā mundā querit. Carnalia ei desideria amat demon. Itez ꝺr leuiathan. i. additamentū. Job. xl. quia vt dicit Bre. malum malo addit z penam pene addere nō desistit. Sic em̃ sua z suorū crescit culpa. sic et pena. Item ꝺr appollion grece. i. exterminator latine. vt patet Apo. xv. qr bona virtutū q̃ de⁹ in eccl'ia siue aia plantat malicia ip̄m stimulante exterminare desiderat sic ꝺr in ps. Exterminauit eam aper de silua cē. Item dicit cōmunit er ꝺyabol⁹ q̃ hebraice ꝺr ꝺeorsū fluens. qr quic⁹ in celi culmine stare ꝓtempsit. superbie sue pondere deorsum cadere meruit. grece ꝼo ꝺr criminator. eo q̃ velad crimina

allicit z inflāmat. vel qz electoꝝ innocentiā falsis crimīb⁹ inficit z accusat. vt dr Apoc. xij. Proiect⁹ ē accusator ꝛc. Et sic dic Isi⁹. etymol. li. viij. Itē ꝑter ista noia mltiplicit i scptura ei⁹ malicia denotat. Dr em serpēs l draco ꝓpt ei⁹ virulētā astutiā Apoc. xij. Leo ꝓpt ei⁹ aptā violentiā. j. Pe. vlt. Tāq̄ leo rugiēs. Uectis ꝓpt ei⁹ obstinatā duriciā. Isa. xxv. Coluber tortuosus ꝓpt ipi⁹ in isto aere caliginoso latentiā. Et iō ab Augu. recitat opio Platonis de cacodemonib⁹ sup Gen. ad lr̄az. li. viij. z hēx li. v. sine dis. viij. c. j. Demones aerea dicūt aialia. qz corpū aereoꝝ vigēt natā. nec p mortē dissoluūt. qz ꝑualet in eis elemētū aptum ad patiēdū pot⁹q̄ ad agēdū. Itē dic Aug. i li. de ci. dei. c. viij. Demones sūt aialia aio passiua mente rōnalia tpe. i. duratōe etna corpe aerea ꝛc. Hec qui dē ab Aug. opinatiue z recitatiue sūt dicta. volēte insinuare q̄lit demon a loco sūme illuminoso. s. celo empyreo sit expulsus z in ꝫ aere caligioso intrusus vt ibi patiat et inde assumat corp⁹ q̄n a deo pmittit vt hoim vita p ip⁹ miſteriū exerceat. ppt qō ab Isa. faber ꝓflans prunas z formās vas in op⁹ suuz dr. qz ei⁹ exercitio vita electoꝝ q̄ vasa sūt gr̄e ꝓprobat. Isa. lv. Ereaui fabꝝ ꝛc. Dis ita q̄q̄ noīb⁹ z multis alijs modis demon noiat. q̄b⁹ virulēta ei⁹ rabies demōstrat. Dicit em Beda in glo. sup illū locū. j. Pe. vl. Circuit q̄rēs quē deuoret ꝛc. Circuit eū tāq̄ hostis obsidēs muros clausos explorās vt p inferiorē ptē ad interiora penetret. Offert z oculis formas illicitas vt visu destruat castitatem. Aures p canora tēptat vt mollīat xp̄ianū vigorē. Linguā ꝺuicio ꝓuocat. Manū iniurijs lacessentib⁹ ad vindictaz ꝓuocat vel ad cedē istigat. Honores trenos ꝓmittit vt annihilet celestes. z cū latent nō ꝑt falle captos addit troꝛes i pace subdol⁹. in ꝓsecutōe violent⁹ ꝺ quē anim⁹ dz esse tantū pat⁹ ad resistendū q̄tum ille est parat⁹ ad impugnādū. Hucusq̄ glo.

De angelis puersis. Caplm. xx

Mali igit angeli ꝺsentientes voluntati luciferi cadēs irrecuperabilr i ꝫ aere caligino so velut i carcere sūt recluſi Lecideruṫ aūt de luce in tenebrā. de scia in ignorantiā. de dilectōe in odiū z inuidiam. de sūma felicitate in summā miseriā. vt dic Bre. Itē demones ꝑsunt demonib⁹ fm maiorē sciaz z minorē. alijs subsūt. vt dic Amb. sup Luc. Quānis em obstinati sūt in malo viuaci tñ sensu nō sūt penit⁹ spoliati. Hā vt dic Isi. triplici acumie vigēt demones. Hā q̄dā sciūt subtilitate nate. q̄dā experiētia tēpoꝝ z diuturnitate. q̄dā sctoꝝ spirituū reuelatōe. Itē demones vt dic Aug. in ei⁹ vinacitate ingenij cog̃scūt seminales rer̄ virtutes nob occultas. q̄s p ꝺgruas z tpatas elemētoꝝ p̄ꝺmixtōes spargūt. z sic diuersas rer̄ spēs ꝓduçūt. qō em posset p se facere natura successiue ꝫ ꝑt dyabol⁹ facere p accelerationē opeꝝ nate. vñ p artē demonum magi pharaonis serpētes z ranas subito ꝓduxerūt sic sup Exo. glo. dicit. Itē demonū intētio tota est ad malū z ad fatigatōz bonoꝝ. et iō elemēta sepe ꝑturbāt tēpestates i mari z i aere ꝺcitant. fruct⁹ tre corrūpūt z deuastāt. vt ꝑz Apoc. vij. c. z lōge peiora facerēt si boni angeli nō cohiberēt. z ideo qz ꝓtinue peccār q̄cūq̄ vadūt penā suā ꝓtinue secum portāt. vt di. Bre. Item Bre. li. moral. xxxij. demones sp afflictōnez iustoꝝ expetūt. sed si a deo ptātem nō accipiūt ad temptatōis artic⁹ nullaten⁹ ꝓualescūt. vñ qñ vnū maluz intulerint. ad faciendū aliud subito se accingūt. vñ exeūtes ab obsesso porcos itrare pertierūt. Nam vt suā agant maliciā etiā bruta ledere appetūt. qñ cohibēte eos diuina potentia hoies ledere nō ꝑsumunt. Itē in li. xiij. fm diuersas diuersoꝝ ꝓplexiōes varias diuersis parāt tēptationū illaq̄ntes decepti ones. nā letos tēptāt de luxuria. tristes ꝺ discordia. timidos de desperatōe. supbos ꝺ p sūptōe Itē in li. xxij. ꝑmo antiqu⁹ hostis tēptans q̄ ꝺsulēdo blāda z illicita aio suggerit post ad delectatōz ptrahit ad extremū p cōsensū possidēs. violēta ꝺsuetudine p̄mit. vñ de ipo dr Job. xl. Stringit caudā ꝛc. Itez idez li. xxxij. Nequaq̄ hostis callid⁹ quēpiā p̄mit. sz calliditate pestifere psuasiōis z fraudulētis ꝓsilijs interficit. qz dū dulcia resonāt. ad noxia cor inclinant. Itē idem li. viij. sic est ꝑdit⁹ ꝫūanis sensib⁹ se obijcit. mō q̄si angelū lucis se oñdit. Item li. xxxiij. in fine mūdi tāto feruētior erit ad seuiciā q̄to se sētit viciniorē ad iudiciū z ad penā. Itē ibidē Tūc q̄q̄d nequit voluerit callid⁹ exquiret. tūc supbis ceruicē quā alti⁹ eriget z per illū damnatū boiez quē gestabit oē qō poterit. tūc neqūter oñdet. Itē ibidē li. xxxiij. Apparē te iudicio cūcto assistēte celesti curie miſterio. antiqu⁹ ille hostis diabol⁹ belua crudelis

et fortis in medio captiu⁹ adducek.et cū suo toto corpe ekne gehenne incendijs mācipabitur.vbi vticz inauditū erit spectaculū qñ h ima nissima belua electoz ocul' oñdetur. Hec pauca de infinitis ꝓpetatib⁹ malignoz spirituū ꝛ coz effectib⁹ dicta sufficiāt causa breuitatis.al's vo ipi⁹ sathane ꝓpetates opatões ꝛ occultas machinatões si qs scire desiderat liby Bre.sup Job plegat et percurrat maxie in duob⁹ ca.penk.s.xl.et.xlj.

Incipit liber tertius de proprietatibus anime rationalis.

Diuūte iesu

xpo in p̄cedentib⁹ aliqs proprietates de suba penit⁹ incorporea diuina.s.natura et angelica q̄tum ad h spectat opusculū breuiter introduxim⁹ nūc cū eiusdem interueniente auxilio ad creaturā corpoream stilū conuertam⁹.a dignissima creatax scz hoīe q̄ naxam et ꝓpetatem sapit.tam corpoz q̄z spirituū inchoantes

De hois descptione. Capitulum.I

Cum igit hō ẽm Isid.sit aial deiforme māsuetū naxa ẽm legē rōis disciplie susceptibile,diuīaz hñs ymaginē i potētia cognoscendi.et sil'itudiez in potentia diligendi.Ad h vt rudib⁹ ꝛ paruulis hoīs ꝓpetates manifestī⁹ innotescāt.a ptib⁹ ei⁹ ex q̄b⁹ est ꝯpositi⁹ est breuit inchoandū.et ꝑmo a naxa digniozi.s.ab aīa.ẽm quā cum suba angelica conuenit ac ꝯcordat.qz ẽm illā sup̄ naxaz corporis hō ad celestia eleuak' Hā sic di. Isi.hō abusiue ab hūo est dict⁹ cuz ex societate nō tm̄ corporis sz anie sit ꝯcretus. Et iō grece antropos.i.sursū erect⁹ appellak eo q̄ ab imo ad ꝯtemplatōz sui artific⁹ spūs regimie subleuak.vñ poeta Pronaq̄z cū spectāt aīalia cexa terrā.Os hōi sublime dedit celūq̄z vidē. Jussit ꝛ erectos ad sidera toll'e vult⁹.Hō itaq̄z celū q̄rat ꝛ nō tāq̄z pec⁹ venxi obediēs mentez in xra figat. Cū etiā ẽm Isi.duplex sit hō.s.iterioz ꝛ exterioz. primo ab interiozi.s.aīa est tractandū

De hoīe interiozi.s.aīa Ca.II

Primo igit videndū est q̄d sit aīa rōnak' ẽm rem ꝛ ẽm diffinitōz.et q̄d dicak' ẽm etymo.ꝛ nois impositōnem. Deinde q̄d ẽm potentiaz ꝛ ꝓtutem. Tertio q̄d ẽm effectū ꝛ operatōnez.Quarto q̄d ẽm sui perfectibil' ꝯpatōez .s.q̄ sit ei⁹ ꝓpetas q̄s cū corpore ꝯiūgit.et q̄ q̄ñ ab eo sepak. Aniꝑo rōnal' de q̄ h intendim⁹ a q̄busdā sanct⁹ꝛ phis diffinit vt spūs.a q̄busdā vt aīa.a quibusdā vt aīa et spūs. Inq̄ntum āt aīa hz naturā spūs diffinit ab Augustino in libro de motu cordis.

Adhuc de anima. Ca.III.

Hāima est suba īcorporea itellectual illuīatōis a ꝑmo vltīa relatōe pcepriua. Ex q̄ diffinitōe ꝑmā ꝛ p̄cipuaz cognoscim⁹ rōnal' aīe ꝓpetatē.spūs em̄ hūan⁹ mediāte p⁹ āgelos ē diuīe illuīatōis receptiuus. Itē inq̄ntū est aīa diffinit dupl'r Quia vnit corpi.s.vt motoz mobili ꝛ nauta nauī. et ẽm h diffinit a Remigio sic. Aīa ē suba in corporea regēs corp⁹ Et ab Augu.de aia ꝛ spū, Aīa est suba q̄dā rōis particeps corpori regendo accōmodata.ex q̄ diffinitōe alia spūs ꝓpetas elicit.s.q̄ q̄dā nccitate amoris ꝛ gubnatōis ad regimen corporis sibi vniti naxal'r inclinak. Ex q̄ etiā pz q̄ aīa i corpore regendo nō p dimensionē ꝛ loci spaciū i corpore extendit.sz ei⁹ ꝓtute corp⁹ vndiq̄z regit ꝛ monet sic ponit Calcidi⁹ exemplū i cōmēto super thimeū de aranea q̄ i medio tele ei⁹ residēs sentit q̄lemcūq̄z motū interi⁹ vl' exteri⁹ factū.sic aīa in centro cordis residēs sine sui distensiōe totū corp⁹ viuificat ꝛ omniuz membroz mot⁹ dirigit ꝛ gubnat. Prout āt ꝯparak' corpori sibi vnito vt forma ꝛ perfectō diffinit a ph̄o i li.de aīa sic Aīa ē endelichia id ē.act⁹ ꝑm⁹ siue pfectio corporis phīsici organici potētia vitā hñtis. Ex q̄ diffinitōe pz q̄ q̄uis corpori sit vnibil' nō tm̄ oī sz solū organisato corpori ꝛ ph̄ico.i.naxal'r ad suscepxōez aīe rōnal' dispositō infundit ꝛ vnit. Itē iuq̄xtū ē aīa ꝛ spūs q̄druplr diffinit. ꝑmo in ꝯparatōe ad creaxas generak'r sic ait Aug⁹. in li.de aīa ꝛ spū. Aīa est oīm sil'itudo. Ex q̄ pz q̄ aīa ex sui naxa ad suscipiēduz in se oīm rex sil'itudies ē apta nata.vt ꝺr i li.de anima ꝛ spū.aīa ad sil'itudinē tot⁹ sapie fcā i se oīm rex gerit sil'itudinē.qz sil'is xre ē p̄ eēntiā.aq̄ ꝺo p ymaginatōz,aeri p rōnez.firmamēto p itellectū.celo empireo p itelligentiā. Sexto āt mō diffinit i ꝯpatōe ad deū tāq̄z ad suam cām efficientē sic. Aīa ē deiforme spiraculū vite Ex q̄ pz ꝓpetas aie q̄ nō ex traduce.nec ex seminali rōne ꝓpagak'.sz ad viuificatōz corporis a deo infūdit ꝛ creak'. Itē septimo mō describit in ꝯpatōe ad deū sic ad finē suū sic

Aia est spūs intellectual' ad btitudinē i se et in corpe ordiat⁹. z ex ꝟ relucet aie ꝓpetas. s. q̄ a ia nō solū sepata beatificab' cū angel' vel sic angel⁹. imo in corpe glorificato ipi⁹ felicitas ampliab'. Has oēs dras z diffinitiōes sub q̄dā generali descptōe ꝯphēdit Jo. damas. in ca. supdicto. Cōsil'es etiā ꝓpetates describit Bern̄. sic dī. O aia insignita dei ymagie decorata sil'itudīe despōsata fide dotata spū redēpta xpi sanguine deputata cū angel', capax beatitudis. heres salutis. ꝓceps rōnis. q̄d tibi cū carne Exist⁹ m'lt⁹ diffinitōib⁹ z descptōib⁹ varijs varie ꝓpetates aie q̄ ad eē nature et etiā gre iam relucent.

Qūo aia sit a phisic⁹ descpta Ca. IIII.

Quid tn̄ ꝼm rem sit aia, pl'ib⁹ incertū ē. q Hā circa ꝟ antiq̄ legunt' phi varias q̄si ꝯrias snias ꝓtulisse. Recitat em̄ Arest. in li. d aia. q⁹ Plato posuit aiaz esse tiā se mouentē. Zeno ꝟo dic aiaz esse numez se mouentē. Pictagoras armoniā. Paphino⁹ ydeā. Asclepides ꝟo dixit aiaz eē q̄nq̄z sēsuū exercitiuū siue ꝯsonū. Ipocras aūt spm̄ tenuē ꝓ oē corp⁹ disperſū. Exadi⁹ phic⁹ lucē l' scintillā eētie aiaz vocat. Democrit⁹ spm̄ insertū athomis. vñ ꝓpt facilitatē mot⁹ totum corp⁹ aie puiū asserit. Permenides dic eā ex ꝛra z igne esse. Epicur⁹ dic animā q̄ndā speciē ex igne z aere esse. Ipert⁹ dic animā q̄ndā vigorē igneū fore. iuxta illd. Igne⁹ ē illi vigor z celest⁹ origo Cū g tot z tā diuersa d suba aie a sapiētib⁹ sint relata. ꝟ solū sufficiat q̄ ad pns q⁹ ꝼm sctōz dicta anima ē q̄daz spūal' z intellectual' rōnal' suba advivificandū z pficiendū corp⁹ hūanū a deo ex nibilo sic creata. vñ qz suba ē ꝯrioz susceptiua. susceptibil' em̄ est scie z ignorātie ꝟtutis et malicie. z ꝟ sine sube sue immutatōe seu depditōne. Jtē qz incorporea ē nō ē sēsu corpali p/nia. neq⁹ ꝼm dimēsionē extēsiua. Jtē qz simplex est in naka iō nec augmēti nec detrimē/ti est in sua eētia receptiua. z iō nec i corpe maiori ē maior. nec in minori minor. vt dic Aug⁹. Item q⁹ uis simplex sit z invariabilis in suba sua. est tn̄ in potētia sua m'ltiplex Hā m'litudo invtutez in potentia nō ponit maioritatē in naka vl' minoritatē. sz q̄ ad varios effect⁹ ē potentional' m'litudo in anima. vñ nō est maior in trib⁹ q⁹ in vna. nec minor in vna q⁹ in trib⁹. Patet itaq⁹ multiplex anime ꝓprietas ꝼm rem z diffinitōem. Lucid⁹ autez patebit anime ꝯditio per nominis ipsi⁹ imꝑpositionem.

Qūo anima a gentibus nomen accepit.
Capitulum. V.

Hima igit ꝼm Jsi. a gentib⁹ nomen accepit, ꝓ eo q⁹ ꝼm cor opinionē vē/tus sit. qz aerē ore attrabētes viuere videmur Sz illd aptissime falsū est. qz multo ꝓius anima corpi infundit q⁹ aer ore capiat. qz in genitricis vtero statim viuit qn̄ a dño infundit z creat. Anima igit dr eo q⁹ vi uit. z corp⁹ cui infunditur animat vivificat. Spūs ꝟo dr. qz vitā in se hz spūalez animalem z naturalem. z qz spirare facit ipm corp⁹. Idem etiā in eētia est anima et anim⁹. sed anima dicit vitā ꝼm rōnem. anim⁹ ꝯsiliū. vñ dicūt phi animā. i. vitā sine animo. i. sine cōsilio ꝓmanere. Dr etiā anima mens. qz tāq⁹ caput eminet. vl' qz meminit. vñ hō ꝼm mentem dr ymago dei. Item multa nomina aie sunt ita ꝯiūcta q⁹vnū ꝓ alio sepe ponit. et ꝓ diuersa nomina anima diuersis respectib⁹ nominat. Anima em̄ dr dū animat et vivificat. Mens inq̄ntū recolligit Animus dux vult. Ratio dum rectum iudicat. Spirit⁹ dum spirat. Sensus dum aliq̄d sentit. Uñ z ꝓ his anime ꝓpetatib⁹ scientia q̄ anime q̄litas est a sensu nomē accepit. Hucusq⁹ Jsidorus li. xi. c. j.

De potentijs anime. Ca. VI

Hima ꝟo plures hz potentias cum sit in suba vna multiplicē hz ꝯpatōz ꝼm quā oportuit diuersā potentiam ipi⁹ oñdere pticionez. Compat em̄ ad corp⁹ et ad finē suū. z ad actū suū. ꝼm ꝯpatōez ꝟo ad corp⁹ q̄nq⁹ hz potentias. q̄z ꝓma est ꝼm Aug. sensualitas q̄ vis est anime q̄ movet et tendit in corpis sensus atq⁹ appetit⁹ rerū ad corp⁹ ptinentiū. Hac potentia movet animal ad appetendū delectabilia. refugitq⁹ nociua Scda potentia est sensus. s. vis anime qua cognoscit res sensibiles z corpales qñ sunt

pñtes. Tertia ē ymaginatio q̄ anima intuet formas rex corpaliū cū sūt absentes. Quarta est rō q̄ int bonū t malū vex t falsum discernit. Quinta est intellect⁹ q̄ res non materiales sz intelligibiles ꝓphēdit. vt deū t angelū. t hmōi. Tres ꝑme potentie. s. sensualitas sensus et imaginatio sunt in anima put est corpi vnibil'. t ei influit vitā t sensū interiorē et exteriorē ad ipi⁹ corpis pfectōz. et hec potētie hoīb⁹ t brutis sūt cōmunes. due ꝙo alie. s. rō t intellect⁹ sūt in ea put a corpe ē separabil' t remanet separata sic̄ angel⁹. t ħ fm duplicē aspectū Respicit nāq̄ superiora. t sic intellect⁹ nūcupat. rīspicit t īferiora. t sic rō ꝺr Prout āt aīa ꝓpat ad finē suū triplicē hz potētiā. s. rōnalē q̄ tēdit i vex. ꝙcupiscibilē q̄ tēdit i bonū. irascibilē q̄ tēdit in arduū t est nū In rōnali ē cognitio veri. i ꝙcupiscibili volūtas t desideriū boni. i irascibili ē fuga ꝓrij scz mali. Dis iraq̄ potētia sic cōsiderata est cognitiua siue apprehensiua veri et affectiua boni vel motiua ad fugā mali. Devi igit̄ apprehēsiua siue rōnali ois sensus ort̄. De vi āt motiua cōcupiscibili t irascibili nascitur ois affectio siue affect⁹. q̄ affectōes sūt q̄ttuor. s. gaudiū. spes. timor. et dolor. prime due nascunt̄ de ꝙcupiscibili. nam de re quā ꝙcupiscim⁹ gaudem⁹ et gaudendo speram⁹ Due ꝙo alie. s. timor t dolor oriunt̄ de irascibili. q̄ de eo qđ odim⁹ iam dolem⁹ t dolendo timem⁹. Hi siq̄dem q̄ttuor effect⁹ ꝑtutū oim t viciox q̄dā sunt substrata materia sic̄ al's est ostensum. Et ħ ꝑz ꝑ Aug. li. de aīa t spū vbi ħ oīa declarant̄.

De triplici potentia aīe. Ca. VII.

Rout ꝙo ꝙsiderat̄ aīa ad suū actum triplex potentia occurrit. s. vegetabilis. sensibil'. rōnalis. imo in diuersis subiect⁹ triplex ꝺr aīa. s. vegetabil' q̄ ē i plantis t radicib⁹. sensibil' q̄ est in brutis t aīalib⁹ rōnalis in hoīb⁹. Unde aīaz vegetabilē cōparat ph̄us triangulo. q⁹ hmōi tres sunt ptes. generatiua. nutritiua. augmētatiua. vñ ħ potentia seu aīa ꝑma est sil'is triangulo in geometria. Aīaz sensibilē ꝓpat q̄drangulo. q⁹ q̄drangul⁹ ducta linea ab angulo ad angulum duos facit triangulos. anima sensibilis duos facit triangulos potentiax vbicūq̄ ei aīa est sensibil' ibi vegetabil' inuenit. sed nō ecōuerso. Animā aūt rōnalē compat circulo rōne sue pfectōis t capacitat̄. Oīm cīm figurax ysoperimetrarū. i. eq̄les a[illegible]bit⁹ habentiū maxim⁹ est circul⁹. Quāuis eīm pfectibilis facta sit in scientia t ꝑtutib⁹ aīa rationalis. vt ꝺr in li. de aīa. pfectissima ē t capacissima instar circuli q̄tum ad potentias naturales. vñ supposita anima rationali pre supponitur potētia vegetabilis t sensibilis. sed non ꝙuertit̄.

De anima vegetabili. Ca. VIII

Haimarigit̄ vegetabilis potentiā habet generatiuā necessariā ad multiplicatōz speciex. potentiā nutritiuā ad ꝙseruatōz indiuidui. sz potentiā augmētatiuā ad pfectōez subiecti. Huic aūt ꝑtuti vegetabili q̄ttuor deseruiūt. s. vt⁹ appetitiua que fuit necessaria in nutrimento. digestiua que separat ꝙueniens ab inconuenīēti in nutrimēto. retentiua que transmittit ad singulas partes in animalibus et ad singl'os ramos in plantis quod conueniens est in alimēto. et ꝙiungit̄ eis vt restaurēt deperditio tam i animalib⁹ q̄m in plantis. Expulsiua q̄ expellit illud qđ nature est inconueniens et nociuum Sunt et alie ꝑtutes potentie vegetabili admīstrantes vt imutatiua. informatiua. assil'atiua. pforabilis. aspera. lenis. q̄x differentias non intendim⁹ pseq̄. q⁹ in libro Johannicij ꝑ se patent. Ex predictis igit̄ breuit̄ recollige q⁹ aīa ꝑ potentiā vegetabilem i plātis de similib⁹ similia pducit. t pducta i esse multiplicat t custodit. Item q̄ sunt necessaria ad nutrimentū appetit rcipit incorporat atq̄ vnit. Item q̄ inconuenientia sunt abīcit t excludit. Item ꝑ generatiuā ꝑtutez cui defuit pascitiua multiplicat spēm et ad esse pducit. Item ꝑ nutritiuā spēm multiplicatam refouet atq̄ nutrit. Item ꝑ augmentatiuā subiectū dilatādo in debita q̄ntitate pficit t pducit. Item senio et tpis mutabilitate deficit t tandez peunte corpe ipa perit. Hec de aīa vegetabili ħ dicta sufficiant.

De anima sensibili. Cap. IX

De anima autem sensibili q̄tum ad potentiax suax differentias aliqua pauca breuiter sunt dicenda. Nam ꝑtus sensibilis in subtilissimis cerebri ventriculis sedem hz. ab ipo autem cerebro per neruos t arterias ꝑ singulas partes animalis se diffundens motū et sensum volūtariū in singulis membris operat̄. Duplicem itaq̄ hz anima sensibilis potestatem. s. apprehēsiuam et motiuam. Apprehensiua ꝙo diuidit̄ in sensum cōmunem siue interiorem et ī

sensum particularem siue exteriorez. sensus ꝙo exterior ꝺtinet visum auditū gustū odoratū ⁊ tactū. ⁊ iste sēsus in suis organis ꝓducit talit ad effectū Quidā neruus ꝙ ab anathomia ꝺr obtic⁹ descēdit a cerebro ad oculos seu ad oculoꝝ pupillas ⁊ ramificat i duas ptes. ⁊ ali⁹ ꝙdē ad aures. terti⁹ ad nares. q̄rt⁹ ad līguā ⁊ palatū. q̄nt⁹ ramificat ad ꝺrgana tact⁹ p totū corp⁹. Per istos itaq; nervos spūs sēsibiliꝫ vbiq; diffūdit ꝓ corp⁹. ⁊ ei⁹ ꝑtute totū sēsibile ⁊ mobile reddit. ex cuius spūs diffusione per neruos arterias et musculos tota corpis compago ad motuz habilis inuenitur.

De sensu cōmuni siue īteriori Ca. X

SEnsus ꝙo cōis siue īterior diuidit in tres ptes ꝑm tres cerebri regiones. Nā i cerebro sūt tres cellule. s. anterior in q̄ ꝑt⁹ imaginatiua opat. q̄ ꝙdē ea q̄ sēsus extrīsec⁹ apprehēdit iteri⁹ ordiat ⁊ ꝺpoīt v: dic̄ Johānici⁹. Est ⁊ media cellula. s. logistica i q̄ rō sēsibiliꝫ vl̄ estimatiua ꝑt⁹ dñat. Est itez ⁊ tertia ⁊ postrema q̄ ē mēoratiua q̄ ea q̄ apprehēsa sūt p imaginatōz siue rōez ī thesauro mēorie retinet ⁊ custodit

De virtute sensitiua. Ca. XI

SEnsus itaq; siue sēsitiua ꝑt⁹ q̄ ab aīa sēsibili ꝓcedit ē potētia q̄ aīa de coloribꝫ saporibꝫ ⁊ alīs sēsuū obiectis iudicat ⁊ ꝺscernit. imaginatiua ꝙo ē ꝑt⁹ q̄ formas ꝓpus a ꝓticularibꝫ receptas q̄ꝫuis absētes apprehēdim⁹. vt ꝓz q̄n mōtes aureos cogitam⁹. vel q̄n ꝓpt silitudinē alioꝝ mōtiū de mōte ꝓnaso' somniam⁹ Uis āt estimatiua siue rō sensibiliꝫ ē ꝑm quā ī ꝓcauēdis malꝫ nob vel ī delectabilibꝫ ꝺseq̄ndis prudētes sūt homines ⁊ sagaces. ⁊ ꝫ estimatiua nob cōis ēt brutis. vt ꝓz in canibꝫ ⁊ etiā lupis. rōne tñ ꝓ prie loq̄ndo nō vtunt. sed q̄dā forti ⁊ solerti estimatōe. ſz de ꝫ alīs. memoratiua ꝙo ē vis ꝺseruatiua siue recordatiua ꝓ quā spēs rez ne in obliuionē veniant reponim⁹ ⁊ reseruamus Unde dicit q̄dam. memoria est archa siue cistula rationis.

De ꝑtute sensibili motiua Ca. XII

UIrt⁹ āt sēsibiliꝫ motiua diuidit ī naturalē vitalē ⁊ aīalē. Uirt⁹ āt natural ē motiua būoꝝ in corpe aīal ꝓ venas. et ꝫz sedē suā ꝓncipaliꝫ in epate. eo q̄ ibi ꝓncipaliꝫ opet. Uirt⁹ q̄z vital ꝫz motū suū ꝓ arterias in q̄bꝫ mouet spūs a corde ꝓcedētes. nā ꝫ ꝑt⁹ sedē suā ꝫz ī corde. vñ oriunt arterie sic ex epate vene nascūt. tanti em̄ caloris est cor q̄ nisi frigido aere attracto eius calor mitigaret vtiq; ī semetipo suffocaret. Propter qđ ꝓ arterias ⁊ pulmonē necesse ē aerē attrahe ⁊ ei⁹ incēdiuz mitigare Uirt⁹ āt aīal motiua q̄ ꝓncipaliꝫr sedē hz ī vētricul' cerebri a q̄ oriūt oēs nerui mediāte nucha. i. medulla ſpinali q̄ ē in ſpōdilibꝫ dorsi mouet om̄ia mēbra. Prio em̄ mouet nernos ⁊ musculos ⁊ lacertos. q̄ moti mouēt ⁊ alia mēbra motu volūtario in oēz ptē. ꝑm ꝙo q̄ mouet man⁹ ꝺr ꝑt⁹ opatiua. ꝑm ꝙo q̄ se extēdit ad pedes ⁊ mouet ad ambulandū ꝺr ꝑt⁹ ꝓgressiua eo q̄ ꝑm eā mouēt aīalia motu ꝓgressiuo. Recolligē igiꝫ breuiꝫ aīe sensibiliꝫ ꝑpetates huic tractatui ꝺgruētes. Est igiꝫ aīa sensibiliꝫ que dā spūaliꝫ sūba vegetabili nobilior ⁊ dignior ratōnaliꝫ ꝙo lōge indignior ⁊ nobilior. Nam ei⁹ esse ⁊ opatio dependet a materia siue subiecto cui⁹ est ꝓfectiua. vñ ꝓeunte corpe perit ei⁹ cētia ⁊ opatio nec ꝑmanet a corpe separata q̄ꝫdiu tñ est in corpe nobiles hz opatōes. Est em̄ corpoꝝ aīaliū sensificatiua ⁊ ī ipsis sensuū interioꝝ ⁊ exterioꝝ ꝑm organoꝝ erigētiā ꝺpletiua. Itē oim mēbroꝝ ꝑm oēz ptē est motiua Itē ꝓ singl'as ptes corpis est sue ꝑtutis distributiua vl̄ diffusiua. Itē ꝑm maiorē nobilitatē organoꝝ ⁊ mēbroꝝ ē nobiliū actionū ꝓductiua. Itē somni ⁊ vigilie ī aīali bus est effectiua. Itez ꝑtute ei⁹ ad interiora reuocata in interioribꝫ corpis fort⁹ ē actiua Itez diffusa ꝓ exteriores sensus et circa diuersa occupata debili⁹ in singul' opat. q̄n ei actualiꝫ intēdit in visu debilitat ⁊ remittit ī auditu. ⁊ sic de alīs. Uñ ꝺr Singul' intēi⁹ minor est ad singl'a sensus. Itē in extremis et nimis excellētibꝫ ei⁹ virt⁹ obtūdit. ſz in mediis delectat. Itē ei⁹ ꝑtus et opatio impeditur q̄n ꝓpt opilatōz meatuū ⁊ porozꝝ ī mēbrꝭ spūi sēsibilivia seu trāsit⁹ denegat. vt ī paraliticis epilenticis ⁊ alīs patet. Itē ex nimio calore dissoluente ⁊ poros dilatāte ꝑt⁹ eius dissoluit siē ex nimia frigiditate ꝺstringēte ne se diffundat coartat. Item ex odoriferis virt⁹ animal' depdita restaurat. siē ex fetidis corrūpit ⁊ grauat. Sed hec de ꝑtute sensibili iam sufficiant.

De anima rationali. Cap. XIII

ANima ꝙo rōnal' siue vis intellectiua idē est qđ intellect⁹. Uñ diuidit ꝑm duos ꝓncipales act⁹. i. intellectum speculatiuū. et intellectū practicū. Intelle/

ctus eiꝰ ſpeculatiuꝰ exercek in ꝺtēplatōe. intellectꝰ ꝟo practicꝰ in opatōe. Et ſm hāc radicē diuidit vita actiua z ꝺtēplatiua. Aīa igit rōnalis ꝑpetua eſt z icorruptibil' ac immortal' ꝑpt qđz ꝑncipal' eiꝰ actꝰ. ſ. intelligere nullatenꝰ dependet a corpe. z iō ꝑfecte viuit z intelligit a corpe ſepata imo q̄nto plꝰ ſe corpi imerſerit tāto tardiꝰ z impfectiꝰ intelligit. et q̄nto ſe magꝭ a carnalibꝫ nexibꝫ ſubtraxerit tāto facilиꝰ z clariꝰ apprehēdit. Uoco autem h̄ imerſionē vel ꝑ fantaſticā imagiatōz vel ꝑ delectatōz carnis ſiue tpaliū dilectōnez. vñ dic̄ Bre. Nō ſic in medio creatꝰ eſt vt eſſet inferior angelo ſupiorq̄ iumēto. ita ꝫ aliq̄d qđ neceſſe eſt ꝓuenire cum ſummo. et aliq̄d cū infimo. Immortalitatē q̄dē ꝫ ſpūs cuz angelo. mortalitatez corpis cū iumēto. Aīa igit ſi ad deū ꝑ rōnem ꝓuertit illuiat melioraꝫ z ꝑficit. Si ꝟo ꝑ affectōes ad creaturas cōuertit obſcuratꝫ corrūpit z deterioratꝫ q̄ꝫ uis em̄ aīa in ſe ꝓſiderata imortal' ſit z ppetua. paſſibil' eſt tñ ex colligatōe corpis cui ē ꝓiūcta. Ulñ Aug. in li. de aīa z ſpū. aīe i corporibꝫ viuētes ꝑ dilectōez rez ſēſibiliū corporalibꝫ afficiūt a corpibꝫ exeuntes i eiſdem imagibꝫ tormēta patiūt. Propterea em̄ corporalibꝫ paſſionibꝫ ibidē detineri pñt. qz hic mūdate a corruptōe corpoꝝ nō fuer̄t. Ex q̄ ꝑz q̄ aīa q̄ꝫ uis in ſui naꝝa ſit puriſſima. īpuritatē ꝺhit a carne cū original'r ē corrupta ſic̄ vinū l'aliq̄ cū q̄ꝫ liq̄z exvaſe corrupto ꝺhit i fectōz. z iō exuta a corpe q̄ñq̄ꝫ ex colligatiōe corpis ſecū ſordes ꝺfert. z iō neceſſe ē vt purgēt ſic̄ gēma de luto nouit emūdata. Hec āt oīa de dict̄ Augu. ſunt excerpta. Recollige igit ex p̄dict̄ q̄ aīa rōnal' int' oēs creaꝝas diuine imagis z ſil'itudis ē exp̄ſſiꝰ repñtatiua. z h̄ qz trina ē i potētia. q̄ꝫ uis vnica z ſimplex ſit i naꝝa. Ite oīm rez ſil'itudinē eſt i ſe ꝺtēti ua. Et iō aīa ꝺ oīm rez ſil'itudo vt dī. Aug. Ite ſemel creata i corpe vl' extra corpⁿ ē i eſſe ꝑpetuo pmāſiua. Hā vt dic̄ Laſſiod. nunq̄ ad diuinā imaginē dce ret̄ creata ſi mortis termio clauderet̄. Ite endelichia eſt corpis organici ꝓhici. z iō ipⁱ corpis i pte z in toto eſt ꝑfectiua. Ite ex naꝝa ſibi indita ē naꝝalit̄ boni z malиeri z falſi diudicatiua z libere electiua. Ite ſm diuerſas potētias formaz z ſpeciez diuerſaz rez pñtiū z abſentiū ē apphenſiua. Hā res materiales ꝑ ſuas naꝝales formas pñtes vl' abſētes diſcernit. res ꝟo immateriales ꝑ ſui pñtiā ꝓphēdit. vt ait Aug.

Ite ꝑ reflexionē ſuiipſi ſuꝑ ſe. ſuiipſi ē cognitiua. vt dic̄ ꝓhus. Hā videndo z itelligēdo cognoſcit ſe z. Ite illuiationū z impſſionū diuerſaz ad motū tabule ē naturaliꝫ recepti ua Ite cū naꝝaliꝫ incorpari z corpiuniri appetat. vnionis cū corpe eſt naꝝal'r ... ectiua. Ite naꝝaliter ē appetitiua boni z malicie fugitiua. q̄ꝫ uis ei ex defectu liberi arbitrij q̄ñq̄ malū eligat. tñ ex naꝝa malo ñ murmurat vt dic̄ Aug. Ulñ aīa vegetabil' appetit ē. ſēſibil' appetit bñ ē. rōnal' āt affectat optimū ē Et iō nūq̄ q̄eſcit niſi cū optimo ꝓiūgaꝫ Locus em̄ aīe rōnal' eſt deꝰ ad quē mouet vt in eo q̄eſcat. nō ꝑ diſtenſionē ſz potiꝰ ꝑ deſideriū z amorē. De itaq̄ aīe ꝑpetates cū alijs ſupꝑpoſit̄ iam ſufficiant.

De ꝟtutibꝫ aīe q̄bꝫ potens eſt ſuas opationes exercere. Ca. XIIII.

Poſtq̄ ditimꝰ de ꝑpetatibꝫ aīe in ſe z ꝑ in ſuo corpe ꝓſiderate. reſtat vide de ipⁱ ꝟtutibꝫ q̄bꝫ potēs ē ſuas opationes i corpe exercere. Hec āt ꝟtⁱ ē potētia aīe ei ēntial'r attributa ad ſuas pagēdas i corpore actōes. Hā mediāte hac ꝟtute corpⁿ vnificat cor z arterias ꝓſtrigit ꝓtinue et dilatat ſenſū. z motū volūtariū oī animato cor/poꝛi adminiſtrat. vt dic̄ Conſtan. li. xiij. Hec itaq̄ ē triplex. naꝝal' q̄ eſt i epate. vitalis ſiue ſpūal' q̄ in corde. aīal' q̄ i cerebro ſedez habz. Actio igit ꝟtutꝭ naꝝalis q̄ i aīalibꝫ z i plātis cōis eſt q̄ generat nutrit z augmētat. vt idez dic̄ Conſtan. Eſt āt generatio ꝑut h̄ ſumit ſube h̄ūoris vel rōnis ſeminal' in ſubaz plāte vel aīal' opatōe naꝝe facta mutatio. z hec ꝟtⁱ incipit opari a tpe generatōis vſq̄ ad pfectionē plāte vel aīal'. Huic āt generationi naꝝali due ꝟtutes. ſ. imutatiua z iformatiua ſubmiſtrāt. Hā ꝟtⁱ imutatiua ē illa q̄ ſubaz ſemis trāſmutat z ꝓuertit i ſubaz ſingularū ptiū plāte vel aīal'. z h̄ ꝟtⁱ iſtā faciē trāſmutationē mediātibꝫ q̄ttuor q̄litatibꝫ ꝑmis. ſ. calido. frigido. humido. z ſicco. nā ꝑ calidum z humidū opaꝝ ſubaz molliorē vt carnē i aīalibꝫ. flores z medullā i arboribꝫ. ꝑ caliduz et ſiccū opaꝝ radices in vegetabilibꝫ cor i animātibꝫ. ꝑ frigidū z humidū opaꝝ in plantaz foliꝭ z aīaliū pilis. ꝑ frigidū z ſiccū opaꝝ in neruis z oſſibꝫ aīaliū in trūcis z corticibꝫ arboz z plātaz. ꝟtⁱ ꝟo ſecūdaria ſez informatiua actioni naꝝe i generatōibꝫ ē neceſſaria. qz ordinat z diſtinguit formā z ſpēm ipi generato ꝑ ptes ſingulas ꝓgruentes. Hā ꝫ virⁱ

pforãda pforat. vacua ꝯcauat. aspera lenifi
cat. et nimis lenia asperat. ꝛ vnicuiqꝫ pticu/
le supficiẽ pficit ꝛ figurat. De ãt due ⁊rutes
scz imutatiua ꝛ iformatiua nõ diuti⁹ opant
nisi q̃uscqꝫ ipa res generata vt aĩal vl̃ planta
in esse nate ꝯpleat. Et iõ necesse fuit vt virt⁹
nutritiua ad ꝯseruatiõez generatõis ꝯtinue
seq̃ret. est em̃ ipi⁹ generatiue ⁊rutis adiutrix ꝛ
mĩstra. qz ĩ lõgitudie latitudie ꝛ pfunditate
augmẽtat ꝛ extẽdit ipm generatũ. Pascitiua q̃z ⁊t⁹ nutritiuã adiuuat ꝛ ei mĩstrat. qz ci
bũ ab aĩalib⁹ assũptũ in mẽbris assimilat et
solidat. ꝛ qꝫ dissolutũ ẽ ac depditũ vi calo/
ris vl̃ aliq̃ passiõe aeris reparat ꝛ restaurat.
ꝛ iõ nata mirabil̃ pascitiuã ⁊rutez nutritiue
fecit adintricẽ ꝛ vtrũqꝫ subiecit mĩsterio vir
tutis generatiue. Huic g̃ pascitiue ⁊tuti q̃tu
oꝛ ⁊tutes pticl̃ares submĩstrãt. s. appetitiua
q̃ nutrimẽtũ ꝯueniẽs attrahit ipis mẽbris et
ad nutrimẽtũ carnis attrahit tpamẽtũ san/
guis. ad nutrimẽtũ cerebꝛi ꝛ pulmonis tpa
mentũ flenmatis. ꝛ sic de alĩs. Itẽ ei coopat
⁊t⁹ digestiua q̃ ꝯueniẽtia ab icõueniẽtibus
nutriẽdo sepat ꝛ diuidit puꝛ ab ipuro Itez
⁊t⁹ retẽtiua q̃. s. puꝛ nutrimentũ custodit. ꝛ
qꝫ ia actõe nate excoctũ ẽ singul̃ mẽbris in/
corpat assimilat atqꝫ vnit Itẽ expulsiua q̃ su
perflua mẽbris tracta eis nullaten⁹ assimi/
lãdo nccaria expellit. Et iõ sic vis appetitiua
opat cũ calido ꝛ sicco ꝛ digestiua cũ calido
et humido ꝛ retẽtiua cũ frigidoꝛ sicco. sic ex
pulsiua cũ frigidoꝛ hũido operat

De ⁊tute vitali cui⁹ initiũ ẽ coꝛ ca. XV

VIrtutẽ ãt natalẽ seq̃t ⁊t⁹ vital̃ q̃ viui
ficat. cui⁹ fũdamẽtũ siue ꝓpriũ domi
ciliũ ẽ coꝛ a q̃ ꝓcedit vita ad oĩa mẽ/
bꝛa viuificãda. Isti⁹ ⁊tutis opatõi coopatur
vis volũtarie motiua q̃ coꝛ ꝛ arterie dilatãt
ꝛ ꝯstrigunt Et diꝛ h̃ dilatatio mot⁹ cordis a
medio ĩ oẽs extremitates. Sic ecõuerso cõ
strictio diꝛ mot⁹ ab extremitatib⁹ ad ipm me
diũ sic est i fabꝛoꝫ follib⁹ videre. Uirt⁹ g̃ vita
lis coꝛ dilatãdo mediante pulmone ad coꝛ
aerẽ attrahit ꝛ a corde ad alia mẽbꝛa p arte
rias trãsmittit Et ista ⁊t⁹ p ⁊tutẽ dilatatiua
cordis et ꝯstrictiuaz. anhelitũ ĩ aĩali opat q̃
mouet pect⁹ motu ꝯtinuo. neruis tñ motꝫ p
mit⁹ ꝛ lacertꝫ. Iste ãt flat⁹ siue anhelit⁹ neces
sari⁹ ẽ ad caloꝛis natal̃ mitigatõz ꝛ ad spũs
vital̃ nutrimẽtũ necnõ ad spũs aĩal̃ genera
tionẽ Custodia em̃ caloꝛis natal̃ est frigidi
aeris tpat⁹ attract⁹ ꝛ custodia vital̃ ex cuius

tpamẽto generat spũs aĩal̃. ꝛ iõ ad vite ꝯser
uatõz nihil ẽ magꝫ nccariũ q̃ anhelit⁹ bene
dispositꝰ in oĩb⁹ ordiat⁹ Hec oĩa hñt a Con
stan. in pantegni. Sine cibo eĩ ꝛ potu ad ho
ram p̃t ꝯsistere aĩal. sine attractõe vo aeris
nec ad momẽtũ p̃t aĩal ĩ debita ꝯsistẽtia per
manere Coꝛrũpit tñ h̃ anhelit⁹ siue aer attra
ctus multꝫ modis ꝛ seq̃t nccario destructio
aĩal̃. Prio ex cerebꝛi mala dispositõe. nã ce/
rebꝛo q̃cũqꝫ mõ ĩ suo officio ipedito ꝑt de/
fectũ influẽtie spirituũ. deficit coꝛdis dila/
tatio ꝛ debita ꝯstrictio. vñ seq̃t nccario aĩal̃
suffocatio. vt pꝫ i apoplexia ꝛ i alĩs cauꝭ cõ
sil̃ib⁹. Itẽ idẽ accidit ex coꝛdis lesiõe q̃ hu/
moꝛ ibi natal̃r extitiũ fit euacuatio ꝛ p ꝯs
spirituũ exinanitio. ꝛ sic aeris attractio ñ hꝫ
locũ. Itẽ idẽ accidit ex subita caloꝛis natal̃
ad interioꝛa coꝛdis repcussiõe vt pꝫ ĩ timoꝛo
sis ꝛ fleubothomis q̃ aliq̃ñ deficiũt ꝛ sinco/
pizãt. Itẽ idẽ accidit ex epatꝫ ifectõe. nã coꝛ
ruptio epatꝫ generatõz aufert puri sanguis
q̃ caloꝛ natal̃ nutrit q̃ oblato spũs vital̃ de/
ficit ꝛ p ꝯs anhelit⁹ pticularit̃ vel vl̃r impe
dit. Itẽ idẽ accidit ex pulmonis pforatione
et ptꝫ in ptisicꝫ. ĩ q̃b⁹ vẽt⁹ astrict⁹ p occultos
poꝛos euanescit ꝛ ad tpandũ caloꝛẽ coꝛdis
nullaten⁹ sufficãt. Itẽ idẽ accidit ĩ oĩ ꝛ maxi
me ĩterioꝛis vacuitatꝫ coꝛpis subita ꝛpletõe
vt pꝫ i submersis. ĩ q̃b⁹ poꝛis opilatꝫ anhelitus ĩtercludit ꝛ simpl̃r ipedit. Itẽ ex nimia
aeris coꝛruptõe. vt pꝫ ĩ pestilẽtia ꝛ coꝛrupto
aere q̃ñ spũs vital̃ suũ ꝯriũ fugiẽs ĩterioꝛib⁹
coꝛdis se ĩtercludit ꝛ ex coꝛrupto aere ĩã op
pressus coꝛ ꝛ alia coꝛpis mẽbꝛa regere ñ suf
ficit. imo deficit ĩ se ꝛ q̃si subito euanescit. et
tũc moꝛs ẽ in poꝛis. Itẽ ex hũoꝛ thoꝛacis ꝛ
pectoꝛis ifectiua coꝛruptõe. vt pꝫ ĩ lepꝛosis.
Itẽ ex viaꝫ canaliũ pulmonis obstructiõe.
vt pꝫ ĩ asmaticis ꝛ anhelosis ꝛ alĩs. Item ex
spẽali coꝛdis coꝛruptõe. sic ex moꝛsu alic⁹ ve
nenosi reptil̃. cui⁹ venenũ ad coꝛ penetrans
natalẽ caloꝛẽ vincit. ꝛ sic anhelit⁹ via ĩterclu
dit. Itẽ nimia calidi aeris rarefactõe. sic cõ
tigit ex balneo nimis calido vl̃ sole feruẽtis/
simo poꝛos nimis rarefaciẽte ꝛ aperiẽte. vñ
fit nimia caloꝛis natal̃ exalatio. ꝛ sic ñ suffic̃
aer frigid⁹ attract⁹ ad caloꝛis accidẽtal̃ miti
gatõez. ꝛ sic anhelit⁹ impedit. Item idẽ acci
dit ex aere nimis frigido lacertos ꝛ neruos
pectoꝛis ꝯstringẽte. vñ ꝛ vis attractiua aerꝫ
ipedit. vt pꝫ i dormiẽtib⁹ sup niuẽ. Ite idez
q̃ñqꝫ ꝯtigit ex vena coꝛdis q̃ diꝛ ꝯcaua vena

opilatõe q̄ opilata ꝛ intercluſa denegat trā/
ſitus ſiue via ſāguīs ab epate ad coꝛ ad vitaľ
ſpūs nutrimentū vñ caloꝛe intenſo ꝛ hūoꝛe
ſubtracto aīal ſuffocať. qꝛ nō ſufficit aer ad
coꝛ refrigerandū. Item idem accidit ex co/
leꝛe ſiue alteriꝰ hoūꝛis in ſubtiliſſimis veniſ
cordis intẽſiõe. vt pꝫ ī acutȝ febꝛibꝰ ī q̄bꝰ de/
ficit anhelitꝰ Itẽ er gutturȝ ꝛ alioꝝ meatuū
exterioꝝ nimia ꝛ violẽta ꝓſtrictõe vt ẽ videre
in ſuſpẽſis ꝛ ſuffocatȝ. in q̄bꝰ intercepto an/
helitu coꝛ ſubito incendiť ꝛ ſic aīal ſubito
moꝛiť. Dis ꝛ mltȝ alīs modis vitaľ ꝓt ꝓ de
fectū anheliꝰ impediť. Ex ꝑtute ſpūali ꝓce/
dūt. ira. pugna. indignatio. emulatio. ꝛ ꝓſi/
miles paſſiones q̄ q̄dem ſurgūt in bꝛutȝ ex
motu ſpūalis ꝑtutȝ cū impetu ꝛ ſine diſcreti
one. ſed in hoīb ordinãde ſūt ꝛ regende ſub
certa animi rõne. Dec de ſpūali ſiue vitali ꝑ
tute ſufficiant.

De ꝑtute animali Capitulum. XVI

Ertus aīaľ ſedẽ ꝛ locū hȝ in ſupioꝛi
ꝑte hois ſcilȝ in cerebꝛo. ꝛ h̄ ẽ triplex
ordinatiua. ſenſitiua. ꝛ motiua. Oꝛ/
dinatiua ꝑ ſe ſolū explet cerebꝝ. Nam in ꝑ/
ma ꝑte ſui ī anteꝛioꝛi cellula ordinat fanta/
ſiã ſiue ymaginatõȝ ī media cellula ordinat
eſtimatiuã ꝛ rõnem ꝛ iteꝝ ī poſteꝛioꝛi cellu/
la ꝓficit memoꝛiã ꝛ mẽoꝛatiuã actiõeȝ. nam
ꝑt ymaginatiua illō qō foꝛmat ꝛ ymaginať
trāſmittit ad iudiciū rõnis. Ratio ꝑo qō ab
ymaginatõe recipit ꝛ q̄ſi iudex iudicat ꝛ diſ
finit ad memoꝛiã trāſmittẽdo Memoꝛia ea
q̄ fuerūt in intellectu poſita recipit. ꝛ donec
illa ad actū reducat ꝓſeruat firmiť ꝛ cuſto/
dit. Scōa ꝑt. ſ. ſenſitiua ſic hȝ foꝛmari. naȝ
ſpūs aīaľ ab interioꝛib ventriculꝭ cerebꝛi me
diantib q̄buſdam neruis q̄ ſūt molliſſimi
ꝓgediť ex q̄bꝰ ſenſus foꝛmať. vñ q̄dam diri
gunť cū ſpū aīali ad oculos vt ibi foꝛmeť vi
ſus. q̄dam ad nares vt foꝛmeť olfactꝰ. ꝛ ſic ō
alīs. Sēſus igiť viſus ſubtilioꝛ eſt cum ſit
naťa eiꝰ ignea. Auditꝰ ſenſus eſt aereꝰ. quia
ꝑcuſſi aeris ſoniťꝰ. deinde ſubtilioꝛ eſt olfa/
ctus cū ſit naťa eiꝰ fumea. deinde guſtꝰ cum
ſit eiꝰ naťa aquea. poſtremo ſēſus tactꝰ groſ/
ſioꝛ eſt oīmib. qꝛ naťa ſua cū ſit terrea in du/
ris. ſ. in oſſib ꝛ in neruis in aſperis lenibus
frigidis et calidis eſt neceſſaria. Doꝝ ſenſu
um ſinguli hñt ſua officia vt immutati et in
foꝛmati a ſuis obiectis q̄ ſentiūt vt ſua ſenſa
ta intellectui repñtent.

De virtute viſibili. Ca. XVII.

Enſus igiť viſus cū ſit igneꝰ eſt ſim/
pliciſſimus vñ ꝛ remotiſſima ſubito
ꝓhendit. Senſus aūt viſus ſic foꝛ
mať. In medio q̄ꝑ oculi ſcȝ in pupilla eſt
quidā humoꝛ puriſſimꝰ ꝛ lucentiſſimꝰ q̄ cri/
ſtalloides a ꝓbis eſt vocatus. eo q̄ꝑ moꝛe cri
ſtalli ad ſuſcipiendas varias coloꝛū foꝛmas
ſubito coaptatur Viſus eīm eſt ſenſus colo
rū figuraꝝ ꝛ foꝛmaꝝ ꝛ ꝑpetatū exterioꝝ ſu/
ſceptiuꝰ ꝛ diſcretiuꝰ. vñ ad viſū ꝑficiẽdū ſūt
h̄ neccaria. ſ. cā efficiẽs. organū ſiue inſtrumẽ
tū ꝓueniẽs exterioꝛ res opans ſiue aer defe
rens aīe intentioꝛ moꝰ mediocris. Cā effi/
ciens eſt ꝑtꝰ aīalis. Inſtrumentuȝ ẽ humoꝛ
criſtallinꝰ in vtroq̄ oculo collocatꝰ clarus ꝛ
rotundꝰ. Claꝛ eſt vt ſua claritate ſpm̄ et ae/
rem ꝑ oculos irradiet. rotūdꝰ vt minus ſit
paſſibilis. qꝛ foꝛma rotūda in lateꝛib eliſa
angulos non hȝ in q̄bꝰ ꝓtineať ſuꝑfluitas ꝑ
ſtitura leſionẽ. Exterioꝛ res coopans ẽ aer.
ſine q̄ mediante viſus non ꝑt ꝑfici. vt eīm vi/
ſus ꝑficiať in q̄buſdaȝ aīalib acris claritas
exigiť. in q̄buſdam ꝛo obſcuritas. in q̄buſdā
āt mediocritas. nam in murilegis exigiť ob
ſcuritas. in veſpertilionib ꝛ in q̄buſdā alīs
aīalib mediocritas. vt poſt patebit. Itẽ at/
tentio etiaȝ aīe eſt neceſſaria. dum eīm circa
rem aliquā inueſtigandam alio ſenſu eſt in
tenta oculus minus ꝑfecte videť. qꝛ de re vi
ſa non iudicat. Item neceſſariꝰ eſt moꝰ me/
diocris. ſi eīm moueret res viſa vehementer
et multo impetu viſus ꝓfunderet ꝛ ex motu
nimio et ꝓtinuo diſpergeret. vt pꝫ in remo
fracto apparente in aqua ꝓt motū aque ve/
lociter. Sic etiā aliq̄ō lignū oblongū velo
citer motū apparet rotundū. De viſu ꝛo q̄li
ter fiat fuerūt apud veteres varie opiniões.

Fit aūt ſm̄ ꝓbm̄ vt pꝫ ex ꝓmo capľo ꝑfecti
ue tripliciter viſus. Uno mō per directas li
neas ſup quas venit ſpēs rei viſe ad viſum.
Alio mō ſup reflexas q̄ñ ſcȝ ꝓmo multipli/
caňť ſpecies a re ad ſpeculuȝ et a ſpeculo fit
reflexio ad viſum. Tertio mō fit ꝑ lineas. q̄
licet non ſint reflexe ab aliq̄ ſed dirigūtur in
ter rem et viſum. non tñ vadūt inceſſu recto
ſemꝑ ſȝ aliq̄ñ diuertūt a via recta q̄ñ ſcȝ me
diū multiplex interponiť. Et ſūt iſta media
diuerſaꝝ ꝺyaꝓhoneitatū. vt q̄ñ vnū denſiꝰ ẽ
et aliud rariꝰ. i. minus denſum et rarū. Ali/
q̄ñ eīm occurrit mediū alteriꝰ nature ſȝ fran
gitur radiꝰ ſiue ſpēs radioſa niſi veniat ſup
lineã cadentẽ ꝑpendiculariter ſup illō me/

diū secundū occurrēs. et voco lineam cadere perpēdiculariter sup corp⁹ planū ad angulos rectos. sup corp⁹ ꝓo sperícum qñ cadit in el⁹ centrū. Ad visum ãt ꝓmo modo dictum nouem ꝑcipue exigunt sicut habet ibidem Primū est sanitas siue bona dispositio organi visus. Scōm est oppositio visibilis contra visum. qz visus tali modo vidēdi nō videt nisi rem illam a cuius partib⁹ veīt species super lineas rectas cadentes in centrū oculi que oēs linee ducte a singulis partibus rei faciunt vnam pyramidem cui⁹ conus est in pupilla et basis in re visa. vt patet in hac figura. A enim et B sunt axes quādo vidēs directe intuet punctum .c. Quādo vero intuetur punctuz .d. tunc ille due. b.c. exeuntes ab oculis dicunt axes. D qz exeunt imediate ab oculi medio ad rem visam. Tertiū est distantia ꝓportionalis. Quartū .d.c. est situs determinat⁹ nō nimis ab axe visuali elōgat⁹. qz illud scz quod multuz elongat ab ipso axe licet visui opponat. tm̄ distincte non cognoscit. Axis vsualis est radi⁹ ille siue linea q̄ intelligitur duci a medio visus ad punctum rei vise directe ad oppositum in medio visus. vt patet in hac figura. Quītum est solidi tas seu densitas rei vise. quia qd est omnino peruium non videm⁹ vñ et aer non videt eo ꝙ est in fine dyaphoneitatis. et non hz densitatē vt dicit autor scientie pspectiue. Sextum est magnitudo debita rei visibilis. quia res potest esse ita parua ꝙ non videbitur in aliqua distantia. quia visus non est nisi per pyramidez ad oculuz venientem. que si fuerit valde parua occupabit partem visus valde paruā. Sed visus non sentit visibile nisi quādo pars superficiei sue immutata fuerit quantitate visibili. Septimum est raritas medij interiacentis quoniā mediū si fuerit densum impedietur multiplicatio speciei vt nō veniat debito modo et de facili ad pupillaz. Octauū est lux. quia species visibilis non immutat visum nisi cum luce. Nonum est temp⁹. qa visio fit in tempe sicut probat in pspectiua. q̄uis em̄ visibile subito ostendat visui: non tamen discrete cognosceret. nec distincte nisi aliq̄ habita anime deliberatione. que mora indiget et tempe. Et ideo attentio aīe est etiam necessaria in predictis. vt sup̄ dictum est. preterea ꝼm phm̄ non solum venit spēs rei vise ad visum ꝼm pyramidem visualem. sed species visus ad rem super ꝓsimilem pyramidem extensam in eodem loco. dicit em̄ Arist. in .xix. li. de animalib⁹. ꝙ nihil aliud est visum videre q̄ꝫ ꝙ visus exeat ad rem visam. Et idem vult Aug⁹. ꝓmo li. sup Gen̄. et .vj. musice. a re aūt visa nihil venit nisi spēs eius neq; a visu ad rem venit aliud q̄ꝫ species ei⁹. nihil em̄ exit ab oculi substantia. qz corrūpetur sed exit ab oculo conus pyramidis et dilatatur ei⁹ basis sup totā supficiem rei vise. Item probat autor perspectiue in li. primo ꝙ nihil videtur nisi per lucē orientē sup̄ rem visam. ab eadem vsq; ad oculum multiplicatam. vnde necessario exigitur tertia pyramis. s. ipsi⁹ lucis. et omniū istoꝝ trium pyramidum coni sunt in oculis et bases in re visa Qñ ergo visus habet species venientes sup̄ has tres pyramides. tūc transit species lucis et coloris p medium tunicaꝝ z humorum oculi vsq; ad humorē cristallinū. et ibi incipit anima facere iudiciū de re visa p speciem illam. sed ibi non completur. īmo vlterius multiplicatur spēs vsq; ad neruū obticum siue concauū qui latet in supficie cerebri. et ibi est ꝓtus visiua in radice et supposito ꝓmo ꝓncipali et vno. aliter em̄ vna res sp videret due ꝓpter duos oculos nisi ꝓtinuarent ad vnum organum in quo sit vna ꝓtus fontalis deriuata ad pupillas. Hec omnia ostendit autor pspectiue. Aliā rōnem visus oñdit et assignat Constan. li. iij. ca. ꝙ. Dicit em̄ spm̄ visibilē oculū et aerem corpa clara esse q̄ irradiatiōe quadam sese inuicē irradiando immutāt. Aer em̄ q̄ iuxta est rem vidēdam ab ei⁹ ꝓprietatib⁹ immutat. z sic īmutatus oculo se offert a quo spūs visibilis īmutatur. nam ista ꝓtus visiua vsq; ad extremas partes pupille se diffundens aeri immutato adiungitur. et quasi vnū cum illo efficit et color mediante aere delat⁹ aīe iudicio p̄sentat. Aer em̄ ex varietate formaꝝ sibi obiectaꝝ facile īmutat. sicut videm⁹ ex obiecto pāni rubei ad solis radiū vicinū aerē colorari. vñ non est mirū si oculum clarū z dyaphanū sibi imediate ꝓiūctū qualitate z forma ꝓsimili afficiat et immutet. Quantū igl tur sufficit ad presens opusculum breuit re collige ꝙ visus vel ꝓtus visibilis ceteris sensibus est subtilior et viuacior. vnde a viuacitate visus nomen accepit. vt dicit Isidor⁹.

Jtez ceteris sensib⁹ est dignior. t ꝯ ꝼm situ
alijs est supior. Jtē in effectu tāꝯ quedam
ignea vis alijs est potentior. qz alij sens⁹ ꝓpi
quiora. h ꝙo sua ꝙtute remotissima ꝯphēdit
sub angulo recto t pyramidali visa dijudi
cat t discernit. ꝼm nobiliorē naꝝ t dispositōem organi faciliori mō int̄ videda distinguit. Un̄ dic̄ Arist. li. xij. q visus bon⁹ t acutus erit ex humore tpato. vñ t aues vt aquile vncoꝝ vnguiū sūt acutivisus. t h ꝓpt̄ purū t subtilē hūorem et tpatuz in organis visus existentē. t tales aues a remotis t altissimis locis vidēt cibum. t tales aues alti⁹ se eleuāt ꝯ alia volatilia. Aues ꝙo in terra manētes non sunt acutivisus vnde ꝓpe et non delon
gevidēt cibum suuz. Jtē idē li. xij. oc̄li glauci non sunt acuti visus de die neꝯ nigri de nocte. ꝓpt̄ paucitatem autē humoꝝ oculus glaucus mouet̄ motu maiori. vnde et virt⁹ visiua debilitat̄. Nigri autē oculi mouētur min⁹ ꝓpter multitudinē humoris. et lumen noctis est debili⁹ et humor in nocte est naturaliter grauis motus. Et ideo spūs visibilis intercluditur p humorē et impeditur. Jtē idē visus senum nō est acut⁹ quoniā senum cutis est rugosa. ex quo patet q ex bonitate organi vl debilitate debilitatur et fortificatur vis videndi. vnde dr ibidez. Cum oculi animalium habent coopertorium et fuerit humor in pupilla mund⁹ t temperatus et motus etiam temperat⁹ et cutis super pupillaz tenuis tūc visus est acutus et videt a remotis. sed tamē non perfecte distinguit a remotis inter colores et differētias corpis. visus tamen talium animaliū melior est visu eorū quoꝝ humor in oculis est multus et nō habent coopertoriū omnino. Nam ꝓpter continuam apertionez spūs visibilis disgregat̄ et pupilla etiā de facili leditur. et sic visus ꝛ
peditur. Jn habentib⁹ vero palpebras t cooopercula patet causa contraria. Dicit̄ etiaz ibidem q visus acuti causa in videndo a remotis est ꝓpter situm oculoꝝ. Nam oculus eminens est parui visus et non videbit bene a remotis. sed oculus profundus videt a remotis Nam motus eius non diuiditur nec consumit̄. sed exit ab eis recte virtus visibilis et vadit directe ad res visas. vnde cuz extra oculum non fuerit cooperculum necessario debilitatur visus. nec videbit a remotis nisi debiliter. Hucusq Aristo. li. xij. Et hec sufficiant que de visus proprietatib⁹ generaliter iam sunt dicta. Nam alia patebūt infra vbi de natura et ꝓprietate oculi tractabitur.

De auditu Capitulum. XVIII.

Virtus audibilis in auriuz organis
v suū sortitur effectū. Est aūt auditus sensus ꝓprie sonoꝝ perceptiu⁹ Unde ad pficiendum auditū quattuor ad minus sunt necessaria. scz causa efficiens. organuz ꝙueniens. medium ordinate sonū deferēs. anime intentio de his ꝙferens vel de his intendens. Causa efficiens est virtus animalis audibilis. Jnstrumentū conueniens est quoddam os petrosum siue cartillaginosū auribus suppositum. quod quidem est concauum siccum tortuosum et durum. concauum est siquidem auditus organū vt in sui concauitate spm̄ et aerem contineat. tortuosum est ne stupor ex subita et vehementi allisione natus spm̄ audibilem ledat. et ideo organi circularitate sonus temperate susceptus spm̄ audibilem non reuerberat sed perficit et delectat. durum etiam est et siccū. vt sic eo melior et fortior fiat aeris allisio. t sic sonitus maior fiat. vt patet de tympanis q melius resonant flante borea vento scz frigido t sicco ꝯ austro humido atq lēto. vt dicit Constan. t etiā Arist. medium vero deferens percussus est aer q auriuz foramina subintrat et allidit os petrosum qđ est ꝓmū auditus instrumentū. est etiā necessarie anime intentio. qz ꝯdiu solicita est et intēta ad diuersa minus viget ad pficiendā ꝙtut⁹ audibilis actionem. sicut videm⁹ in multis vndiq circūdatis. quia fere nihil audiunt cuz mens ad singula suā non ḥz attentōnem. et ideo nihil ꝓcipitur tunc auditu. Fit autem auditus h modo. duo nerui ab interiori ꝑte cerebri exeuntes in ossib⁹ perosis aurium infigūt̄ per q̄s spūs animalis ad ossa defert predicta quibus exterior aer formaz alicui⁹ soni referens ei immediate coniungit̄. vnde aer percussus ossa illa allidit. et spūs in eis existens ꝼm proprietatem aeris ibi existētis et neruos allidentis immutat̄. Spirit⁹ vero sic immutatus recurrens ad suam cellulam fantasticam immutationē anime repzesentat. et sic auditus pficitur. Patet igitur q auditus merito dr aereus eo q ꝑ aerem repcussum habet semp generari. inde est q natura posuit sensum auditus in medio rotūdi capitis. vt dicit Arist. li. xij. quia auditus

circularit ꝛ nō directe sonū aeris ꝓcussi vn dicꝫ apprehēdit. h etiā sensus sic ꝛ ceteri con tristat. qz corrūpit in extremis ꝛ ī medijs de lectat ꝛ saluat. vñ dic Amb. in exame. Inco las regionis vbi orit nilus auditu esse peni tus ꝓuatos ꝓpter fragorem ꝛ strepitū horri/ bilem. qm̄ idem fluui⁹ de montis ꝑcipitio corruens incolaꝫ auribꝫ incutere cōsueuit stuporem ꝛ surditatem. Dic etiaz sensus sic ꝛ ceteri multis subiacet passionibꝫ. qz qñꝫ tot⁹ aufert. ꝛ tūc surditas vocat. et qñꝫ mi norat. ꝛ tūc grauitas audit⁹ noiat. qñꝫ autē cursū suū egredit. cā aūt passiōis qñꝫ est ex vicio cerebri siue nerui q̄ est via audit⁹. et h̄ qz opilat. vel qz aliq̄ morbo officiali aggra/ uat. Item ex vicio ipaꝫ auriū. qz qñꝫ a di/ uersis humoribꝫ corrūpunt. qñꝫ putredi/ nes in suis ɔcauitatibꝫ coadunant. qñꝫ la/ pides vel alia q̄ transitū aeris ad spm̄ audi/ bilem impediūt immittūtur. qñꝫ ex titilla/ tione vermiū et corrosione nerui audibiles molestantur. qñꝫ etiaz ex aere corrupto ca lido vel frigido instrumenta audit⁹ inficiun tur et ledunt. qñꝫ etiam ex grossa ventosi/ tate in poris neruoꝫ sensibiliuz intercluſa via audit⁹ impedit. vt patet in illis in quib⁹ videtur ꝙ audiant fistulas cornua aut cam pañas. ex quibꝫ omnibus virt⁹ auditiua le/ditur vel aufert sicut in tractatu auriū post dicetur.

De olfactu Capitulum. XIX

Olfactus siue odorat⁹ est sensus pro ꝓrie odoꝫ perceptiu⁹. ad quem per/ ficiendū exigitur spūs animalis tā/ q̄ causa efficiens. Necessariū aūt est orga/ num expediens scz narium ꝑfecta dispositō in quibꝫ sunt caruncule ad modū mamilla/ rum dependentes. q̄ sunt ꝓpria organa odo/ ratus. et recipiunt spm̄ animalem ꝑ q̄sdam neruos a cerebro descendentes. Nares em̄ non sunt ꝓprie instrumenta olfactus. q̄ sunt cartillaginose. et ideo sūt insensibiles. qō ꝓz qz eis abscisis nō ꝓuatur aīal odoratu. Si militer nos ꝑ fetida loca transeūtes si flatuz rep̄sserim⁹ subintrātem nares aerē fetidum nō sentim⁹. et h̄ est qz ille carūcule opilate q̄i quodam motu voluntario sunt obstructe. Sūt etiam he carūcule ɔcaue et spongiose ideo ɔcaue vt in sua ɔcaua porositate fumū a re odorabili recipiāt resolutū. ideo etiam sunt spongiose vt in eis vigeat ꝙt⁹ attractiua et ideo exterior necessaria est aeris coopera tio. vt scz aer ꝛm fumositatem a re odorāda resolut⁹ immutet ꝛ in ipis carūculis incor/ poretur. Unde sic hz fieri odorat⁹. spūs aīalis ꝑ quosdā neruos q̄ dicunt odorabiles ad ꝑ dictas carūculas a cerebro transmittūtur. fumus aūt corpis odoriferi resolutus aeri admiscetur. quē cerebri vētriculi ꝑ illas du as carūculas sibi attrahūt ꝛ in suā similitu dinem mutāt ꝛ ꝙuertunt. et sic ꝑ illā immu tatōem in spū aīali factā odoris discretio ꝓ creatur. odoratus aūt spectat ad fumosam naturā seu materiā q̄m habet per eam fieri. Odor em̄ nihil aliud est q̄ aerea seu fumo/ sa suba a corpe resoluta. hūc aerem fumosū seu vaporem sibi necessariū ꝛ amicabilē at/ trahit cerebrū sic cor anhelitū. et hui⁹ aeris attractu cereb⁹ tpat et ꝙfortat sic calor cor/ dis attractatione anhelit⁹ mitigat. Uapor em̄ si fuerit malicios⁹ fetid⁹ ꝛ corrupt⁹ spi/ ritum aīalez corrūpit ꝛ sepi⁹ pestiferos mor bos generat et inducit. Unde olfact⁹ in suo ef fectu sepi⁹ impedit. qñꝫ ꝓpter malā cerebri ꝙplexionem. qñꝫ ꝓpter humoꝫ crudoꝫ vel corruptoꝫ in neruis odorabilibus nimiaz repletōem. vt patet in patientibus fluxū na rium seu catarrū. qñꝫ ꝓpter prauam instru mentoꝫ olfactus dispositōem. qñ scz nimis dilatant vel nimiū ꝙstringunt. qñꝫ ꝓpt̄ su/ perfluam carnis superexcrescentis opilatōez. vt patet in poliposis. qñꝫ ꝓpter apostemat⁹ siue cuiuscūꝫ humoris corrupti infectōez. quandoꝫ ꝓpter alicuius humoris calidi et sicci corrosionem. vt patet in cancrosis. et huiusmodi. Dic sensus ꝓpter sui subtilitatē quando bene disponit virtutem aīalem cō/ fortat et a fumositate superflua euacuat. et econuerso quando corruptus est aliquo ca su vel infectus virtus animalis leditur ꝛ in suis actionibus impeditur. Dicit etiā Aris. li. xij. ꝙ sensus olfactus non est nisi ꝑ actōez aeris in animali habenti nasum q̄ est mēbꝫ in medio alioꝫ sensuum positū in arteriori parte capitis ꝓpter iuuamentū anhelit⁹. Oē animal habens pulmonem habet nasuz vel aliud loco nasi propter anhelitus iuuamen tum. vnde patet ꝙ organum olfactus nō so lum est in animalibꝫ ad decentiam et deco/ rem verūetiam ad perficiendū virtutē spūs animalis et ad tribuendum virtuti vitali in corde adiutoriū et vigorem. Hec virtus scz odorativa viget in quadrupedibus. Unde ꝛ solo odore discernūt inter herbas salubres

et venenosas z pcipue ī symeis q̄ eque l' magis discernūt int' cibos z cibos p olfactū q̄z p gustū. Deinde ī canib⁹ viget maxīe illa ꝑt⁹ q̄ soli⁹ odoz ductu ad sētiēdū aīaliū vestigia viuacitate olfact⁹ ineffabilit' dep̄hēdūt. viget etiam i volatilib⁹ pcipue in vulturib⁹. qz ꝑm Amb⁹. i exameron. z Isiō. li. xij. c. vj. ita sūt vi nacis olfact⁹ q̄ vltra maria cadauera sētiūt. In bis g̃ z i alīs opatōis nate ꝯditōib⁹ admirāda ē diuia sapia. q̄ p ista z talia sil'ia dat nob⁹ q̄dāmō ītelligere q̄lit' p ista sēsata materialia ad intellectū coꝛ q̄ sūt sup̄ sensū sint paulatim cordis interiora ad ītelligētiā spiritualiū pmouēda. z ꝑt̄ ista simpl'r est ī ꝓpusculo mea intētio z finis me⁹. Hec ō ol factu dicta sufficiant.

De gustu Capitulum. XX.

Gustus est ꝑpe sēsus sapoꝛ pceptiuus q̄ Ad quē gustū sensibilit' pficiēdū necessaria sūt illa causalia effectiua materialia z informatiua q̄ z ī alīs sensib⁹ iam sūt dicta. Hā ꝑt⁹ aīal' est cā efficiēs. cā material' z īstrumētal' est līgua ꝑpa cū suis artezijs. spm̄ aīalē ad pfectōz ꝑtus gustabil' pficiēs. Que q̄de lingua ꝓm sue sube ꝯplexiōez est ꝯcaua porosa hūida z insipida. Cōcaua q̄dē est vt sui ꝯcauitate hūorositatē rei gustabil' r̄solutā i se suscipiat. porosa vt q̄ō essz grossuz vel subtile de re gustāda. ad neruos lingue libere subintraret. z vt ꝑt⁹ attractiua ad pficiendū ea pl⁹ vigeret. hūida q̄dē est vt cooparet ad acceptoꝛ dissolutōz. vt si aliq̄ sicca z dura forsan ligue vl' palato applicarē tur hūiditate lingue ad digestōz siue q̄lēcū/q̄z resolutōz facili⁹ aptarēt. Erat etiā z insipida vt cēt cuiuslibet rei z sapoꝛis facili⁹ receptiua. sic aqua q̄ si determiatū sapoꝛē haberet. alteri⁹ q̄litatē pcipe nō valeret Fit aūt gust⁹ ꝑ mō. Duo nerui ī medio lingue ifigūtur q̄ postmodū ī multos ramos. ī extremitatib⁹ lateralib⁹ lingue dispertiunt. et p eos spūs aīalis ī linguā defert. Cū g̃ res gustāda subintrat linguā vel poꝛos neruoꝛ spūs aīal' exist̄s ibi imutat ꝓm ei⁹ ꝓpetates quas postea iudicio aīe repn̄tat. gust⁹ g̃ tāto olfactu grossioꝛ est q̄nto fum⁹ aqua subtilioꝛ inuenit. qz odoꝛat⁹ naꝛa est fumosa. gustus āt sensibilitas humectatio est aquosa. vt dicit Constan. Dic sensus aīali putilis est ad indiuidui ꝓseruatōez. gustu em̄ coꝛrupto vel ablato vis nutritiua deficit. z sic suba aīalis paulatim perit. gust⁹ aūt coꝛrūpit q̄ sua instrumēta ledunt. vel q̄ coꝛrupti hūoꝛes in ipis dñant. z ꝑ fit q̄ nō saporāda sentit. vel q̄ saporāda sub ꝓpa q̄litate nō apprehendit Et ꝑ accidit q̄ singularis humoꝛ in lingue suba dñat. verbi gra. si dominat colera rubea oia sentit amara. et si salsum fleuma sentit salsa. et sic de alīs. vt patet in febricitantibus in q̄b⁹ dominiū coꝛrupti hūoris gustū inficit z coꝛrūpit. Immutat etiā q̄ leditur p malicia rei q̄ gustat. vt pz ī aloe z i alīs nimis amaris. q̄z hoꝛroꝛe gust⁹ asperat. delectat aūt gust⁹ in dulcib⁹ ꝓpt illam quā habz cum dulcedine assimilatōnem. quia dulcedo que fundatur sup̄ calidum et humiduz similis est omnib⁹ membris que dulcibus maxime nutriunt. dulcia em̄ multi sunt nutrimenti et de facili membris assimilant sic dicit Isaac in diet.

De tactu. Capl'm. XXI

Tactus est sensus speciez tangibiliū pceptiu⁹. Hā ꝑtute tact⁹ aīa apprehēdit calidū z humidū frigidū z siccū molle z durū lene z aspez. Uel ꝓm Auicen. tact⁹ est vis ordinata in neruis tot⁹ coꝛpoꝛis ad apprehendendū q̄ tangit Hic aūt sēsus licet sit in omnib⁹ ptib⁹ pncipal'r tū viget in volis manuū z in plantis quas natura temperatas ista composuit rōne. vt scilz calida et frigida facili⁹ persentirent. sunt autem he partes ꝯcauevt tangendo melius pcipiant et tenenda melius z fortius teneant. Neruose vt vbi vigeat sensibilitas. q̄z oīs neruosum sensibile est. Temperate vt a qualibz re temperata facili⁹ immutēt. Obiectum itaq̄ siue sensatū tactus dici potest compositio ꝑ maz qualitatū z q̄dam ꝯuenientia ad illas vt asperum lene. durum molle. Item hoꝛū extremis sensus tactus leditur. vt patz in nimis calido z nimis frigido in medijs natura delectat. vt in tepido. Ad istum aūt sensū perficiendū exigunt ista scz causa efficiens. et hec est deriuatio spūs animalis ad oꝛgana tactus. Item instrumentū ꝯueniens. et hoc est duplex. scz nerui de cerebro egredientes singulis membris spūm animalem deferentes. Secundariū vero instrumentuz est caro in qua nerui inuoluti sunt et infiti. per quos virtus tangibilis operatur. Nam ipsis mediantib⁹ species rei tangibilis anime iudicio deportat. Item tertium exigit. scz exterioꝛ cooperatio que est necessaria vt res tangenda oꝛgano tactus appropinquet

ex cui⁹ appropinq̃tõe spũs aial' i carne ⁊ neruis extñs imutet. ⁊ imutat⁹ ꝓpetatẽ rei tacte repñtet. ⁊ sic sẽsus iste i sua actõe fit cõplet⁹. vt dic̃ Constan. Hoc át ẽ ꝓpriũ sens⁹ tactus q̃ oẽs alij sẽsus hñt singulare mẽbr̃ ⁊ orgaⁿũ siue actioni spẽal'r deputatũ. Sol⁹ autẽ tact⁹ est general'r in mẽbris oĩb⁹ exceptis pilis ⁊ criníb⁹ ⁊ pedũ ac manuũ vnguib⁹. in q̃bus nõ ẽ neru⁹ ⁊ p ꝯñs neq̃ sensus. Dic sensus p̃ oĩb⁹ alijs magis ẽ terrestr̃ atq̃ grossus ⁊ iõ aspera ⁊ dura. et cetera hmõi terrestres passiões sensib⁹ alijs silitudiis gr̃a pfectius ꝯphẽdit. Dic sẽsus q̃uis alijs sẽsib⁹ ratõne obiector̃ videat grossior esse supponit̃. tamẽ alijs iudicat esse vtilior. q⁹ q̃uis alij sensus possint aliq̃lit esse sine tactu tñ bñ ⁊ cõplete esse sine tactu ẽ impossibile. vt dic̃ phus. vñ generalior ẽ tact⁹ ceter̃. tum q⁹ p oẽs corpis ptículas diffũdit. tũ q⁹ oĩb⁹ alijs sensib⁹ cooperat p̃cipue gustui. Di em̃ duo sensus. s. gust⁹ ⁊ tact⁹ sũt magis ꝯtinui cũ ipo corde et iõ sũt magis de esse aialis ⁊ de suis sensat̃ iudicãt ex p̃sti⁹ ⁊ obiect̃. O m̃e em̃ mẽbr̃or̃ hz ynũ neruũ vel duos q̃b⁹ sensus tact⁹ ⁊ mot⁹ volũtari⁹ pficit ⁊ ꝯplet sic ĩ anathomia Cõstant. inuenit. Ledit aũt iste sensus tact⁹ q̃ñ q̃ sic et supiores. q̃ñ q̃ ãt ex toto aufert vbi sensus et mot⁹ volũtari⁹ penitus amittũt. vt ꝯtingit in mẽbris paraliticis ⁊ ꝯtract̃. Itẽ q̃ñ q̃ minorat sic q̃ñ aliq̃ mẽbr̃ obdormire dr̃ q̃ñ sc̃z ꝓpt aliquã opilatõz vel membri ꝯstrictõz. spũs sensibilis libere trãsire p mẽbrũ nõ pmittit. Ledit etiam a mala cerebri cõpassione. vt pz in epilẽtic̃ q̃ hora accessionis etiã tactũ ignis nõ aduertũt Sepe etiã patit ab extrinseca aeris ĩmutatõe vt i digitis nimio frigore ꝯstrict̃. in q̃b⁹ mot⁹ volũtari⁹ impedit. vñ vn⁹ aliũ ꝯstringere non p̃t Itẽ q̃ñ q̃ ex ptiũ corpis inciſiõe. Hã mẽbrũ a corpe p̃ciſũ nihil oĩno sentit etiã si concussum fuerit penit⁹ vel cõbustũ. Itẽ mẽbr̃ etiã manẽs in corpe si fuerit aliq̃ casu mortuũ vel putrefactũ sensu tãgibili oĩno priuat. tanto em̃ sensus tact⁹ grauí⁹ patit q̃nto ꝓfũdi⁹ i neruis sensibilib⁹ vulnerat. Itẽ cuz dolor sensus sit rei nociue ꝯtingẽs ex ptiuz diſcõtinuatõe res inferẽs dolorẽ mẽbro maxime ledit tactũ ⁊ maximã infert corpi passionẽ ⁊ gũẽ efficit imutatõz. Hã oẽ sensatum ĩmutatõz fac̃ in organo sensitiui sui. vt dicit phus. Itẽ pl'es ĩmutatões faciũt sensata tactus q̃s alior̃ sensuũ. grossior ei ẽ ⁊ materialior ceter̃ sensib⁹. ⁊ iõ fort⁹ r̃tinet impssiões ꝓueniẽt̃ ⁊ incõueniẽt̃. Itez q⁹ tact⁹ ẽ sensus vniuersal' adhereẽs singul' ptib⁹. ad vl'ez destructõez tact⁹ destruit subiectũ tot⁹ aialis. Non sic est de alijs sensib⁹. destructo em̃ sensu visus alie ⁊tutes anial' ꝓpt̃ nõ destruũt. ĩmo q̃nq̃z ĩ suis actionib⁹ fort⁹ intendũt. s̃z destructo tactu destruit oĩs sensus. vñ pz q⁹ sensus tact⁹ est subiectũ oĩm alior̃ sensuum et fundamentũ. Item cuz quattuor sensus alij singulare et ꝓpriũ sensatum habeant ⁊ obiectum. s. q⁹ sic cadit in vno sensu q⁹ non ĩ alio sic̃ color in visu. sapor in gustu ⁊c̃. Solus tact⁹ est q̃ oĩb⁹ alijs organis sensuum suas impmit passiones. Est em̃ cõmune oĩbus sensib⁹ q⁹ ꝓpria hñt obiecta et sensata in q̃b⁹ non errant nisi casu. ꝓpter quedã em̃ accidentia ꝯtingit sensum particularem errare. q⁹ vt dicit Arist. hmõi faciũt sepe fantasiam mentiri. vt pz in visu q̃ iudicat stellã magnam esse paruã ꝓpter magnam distantiam situs. et gustu. q̃ dicit amar̃ dulce ⁊ econuerso ꝓpter palati infectõem. et sic de alijs ꝯtingit. Cõmune igit̃ est et generale q⁹ oĩes sensus ꝑticulares exteriores a cõmuni sensu interiori tanq̃z linee quedaz a centro particulariter exeunt. et ꝑm varias eor̃ passiões organa sensitiua pficiũt. et suor̃ sensator̃ formas et similitudies ad sensum cõmunẽ singulariter reducunt. quo mediante de singulor̃ ꝓprietatibus et differentijs q̃stum eor̃z actioni congruit iudicant et discernunt. Et hec dicta de ꝓprietatibus ⁊tutũ et sensuũ iã sufficiant.

De bis q̃ exigunt ad pfectõem nature

Capitulum. XXII

Sicut ad regimen nature exigũt sensus et ⁊tutes. ita ad pfectõem eiusdẽ exigunt necessario spũs quidã quorum bñficio et motu cõtinuo tam sensus q̃s virtutes in animalib⁹ moderant̃ vt suas pagant actiones. Dicitur aũt spũs ꝓpt̃ h̃ sumitur quedam suba subtilis ⁊ aerea ⁊tutes corpis excitans ad suas pagendas actões. t̃ sic̃ dr̃ in libro spũs et anime. Spũs ẽ quoddam corpus subtile vi caloris generatuz et in humano corpore p venas corporis viuificans ⁊ per arterias pulsabiles anhelitum vitã atq̃ pulsũ animalib⁹ admistrãs sensuz et motum volũtarium mediãtibus neruis et musculis operans in corporib⁹ animatis Dic spũs ꝑm medicos sic bz generari. duz.

ꝑ calorē agētē ī sāguīez fortſ in epate fit ebū
litio fumꝰ q̄dā resolnit̄ q̄ expvenis epatſ subti
liatꝰ ⁊ depuratꝰ in q̄ndā subtilē ⁊ spūalē sub
stātiā siue aereā naturā mutat̄. q̄ spūs natur̄
ꝺr eo ꝙ sua ptāte natur̄ sāguīez subtiliat et
a leuitate sua ipm ad singl̄a mēbra īpellit et
agitat. ⁊ iō iste spūs ē ꝓtutſ natur̄ ꝓpe regiti
uꝰ. vt dic̄ Cōstan. ħ idē spūs ꝑ venas q̄sdaz
ad cor mittit̄. vbi ꝑ collisionē ⁊ motū ꝑtiuz
cordis ad inuicē magſ ꝺpurat̄ ⁊ ī naturaz sub
tiliorē ꝙuertit̄. ⁊ tūc spūs vital̄ a phisicſ nū
cupat̄. eo ꝙ a corde ꝑ arterias ad totiꝰ cor
poris mēbra se diffūdit. ⁊ spūalē ꝓtutē aug
mētās eiꝰ opatōes rectificat ⁊ custodit. Hā
q̄dā arteria a sinistro cordis vētricl̄o exiēs ī
suo ortu mox ī duos diuidit̄ ramos. q̄ꝝ vnꝰ
cēdit ad īferiora ī plurimos diuisus ramos
q̄bꝫ mediātibꝫ spūs vital̄ ad oīa īferiora mē
bra viuificāda in corpe deportat̄. alt̄ ꝓ ra
mus tendēs ad supiora diuidit̄ itez in tres
ramos. q̄ꝝ dexter ad dexterꝝ brachiū sinister
ad sinistrꝝ eq̄lit̄ se diffūdit. ī arteriꝭ sic diuer
simode bifurcatſ trāsfūdit̄ spūs vital̄ ꝑ totū
corpꝰ ⁊ vitalē in arteriꝭ pulsuz opat̄. mediꝰ
ꝓ ramꝰ ad cerebꝝ se extēdit ⁊ supiores ptes
viuificās vitalē spm̄ ī oibꝫ ptibꝫ circūfūdit.
Idē ꝓ spūs ad vētriculos cerebri vlterius
penetrās ibidē plꝰ dirigit̄ ⁊ subtiliat̄ ⁊ ī cēn
tiā aīal̄ spūs q̄ subtilior est ceterſ trāsmutat̄
Iste igit̄ spūs aīal̄ in anteriori vētriculo ce
rebri generatꝰ ꝑticularit̄ diffūdit̄ ꝑ organa
sentiēdi. nihilominꝰ tm̄ ꝑs remanet ī eisdem
vētricul̄ vt sensus cōis ⁊ imaginatiua ꝓtus
ꝓficiat̄. deinde trāsit ad mediū vētriculū .s.
ad cellulā logisticā ad ꝑficiēdū ītellectū. for
mato āt ītellctū trāsit ad puppim siue ad cel
lulā mēoralē impssiōes ī alīs cellul̄ factas
vt secū deferēs in thalamo mēorie reponāt̄
a puppi ꝓ. i. a posteriori ꝑte capitſ. i. cerebri
ꝑ medullā spine dorsi q̄ a phisicſ nucha ꝺr
penetrat ad neruos motiuos vt sic motꝰ vo
lūtariꝰ ī oibꝫ ptibꝫ corpis īferioris generet̄.
vnꝰ igit̄ ⁊ idē spūs corporeꝰ subtil̄ tm̄ ⁊ aereꝰ
ꝓpt̄ diuersa officia ī diuersꝭ mēbris diuersis
noibꝫ ē vocatꝰ. nā spūs natur̄ ē ī epate. spūs
vital̄ in corde. ſz spūs ꝺr aīal̄ put in capite
opat̄. hūc q̄dē spm̄ nō debemꝰ credere hūa
nā aīaz siue rōnalē aīm. ſz portꝰ vt dic̄ Aug.
eiusdē vehiculū ⁊ ꝓpriū instrumētū. mediāte
em̄ tali spū aīa corpi iūgit̄ ⁊ sine tal̄ spūs mi
nisterio nll̄a aīe actio ꝑfecte ī corpe exercet̄.
vñ istſ spiritibꝫ lesis ⁊ ī suis effectibꝫ q̄litcū/
ꝙ impeditſ resoluta corpis ⁊ aīe armonia rō/
nalis spūs in cūctſ suis opatōibꝫ i cordeim
pedit̄ vt ꝑz in maniacis ⁊ in frenetictſ ⁊ alīs
in q̄bꝫ vsus rōnis sepiꝰ nō ħz locū. ⁊ ħ ē q̄z ꝑ
dictoꝝ spirituū hūore vel vulnere ledit̄ in
strumentū. Istſ igit̄ spiritibꝫ ꝺfortatis ania
ꝺfortat̄ ⁊ istis debilitatſ vel deficiētibꝫ ipsa
aia quo ad regimē corpis deficit vel in suis
actionibꝫ minorat̄. vt plane dicit Constan.
Et ħ de istis spiritibꝫ sufficiāt ꝙtū ad pñtez
ptinet tractatū.

De pulsibꝫ Capl̄m. XXIII

Cum pulsus spūs vital̄ sit effectꝰ. re/
c statvt de pulsibꝫ ⁊ eoꝝ ꝓpetatibꝫ ali
q̄ dicāꝰ. Est itaq̄ pulsus ſm dyasto
lē ⁊ sistolē. i. ſm dilatatōz ⁊ ꝺstrictōz cordis
⁊ arteriaꝝ motꝰ. Cū igit̄ cor in ptinuo mo
tu exīs a cētro vsq̄ ad circūferentiā in san
guinis ⁊ calōris motu ac in pulsu spūs vita
lis ptinue moueat̄ ex tali motu vsq̄ ad extre
mitates dilatat̄. q̄n ꝓ o cōuerso ab extremi
tatibꝫ ad centꝝ mouet̄ ꝺstringit̄. cordis igit̄
dilatatio ad frigidū aerē attrahendū et con
strictio ad aerē fumosuz expellendū sunt cā
pulsus. ad ħ āt necessariꝰ est pulsus vt dispo
sitio spūalis ꝓtutis intelligat̄ operatio cog/
noscat̄. Dic itaq̄ pulsus a corde incipit per
arterias et ad extremitates corpis se diffun
dit. vñ ꝺsistentiam cordis et eius actionem
oñdit. solet aūt a medicis non in omnibꝫ pti
bus corpis sed in brachialibꝫ per arteriarū
motus pulsus cōiter inueniri. q̄m in q̄bus/
dam non posset bñ discerni ꝓpter eaꝝ a cen
tro cordis elongatōem. in q̄busdam aūt ꝓpt̄
cordis regentis occultatōem. in q̄busdā āt
ꝓpt̄ ossiū ꝺstrictōz. Et iō antiq̄ sapientes ad
discernendū pulsū arterias brachij elegerūt
et ħ si q̄dem fuit facilius vtilius et honestiꝰ
Faciliꝰ q̄z carnose partes arteriā nō occul
tant. vtiliꝰ q̄z brachiales arterie cordi magſ
approximāt. honestius q̄z nec egro nec medi
co aliquā verecundiā generant seu mīstrāt
Indecens em̄ esset et verecundum occulta
membra corporis denudare. Discernit̄ aūt
pulsus ꝓprie per digitoꝝ appositōem sup lo/
cum pulsatilē. quod fieri ꝺsueuit cū medio
cri impressione aliter in forti aliter in debili
q̄z in forti ⁊ carnoso fortiꝰ in debili ⁊ carni/
bus denudato. remissiꝰ ⁊ leuiori ꝑssione fie/
ri ꝺsuenit. Ad ħ est sciendum vt dic̄ Cōstan.
multe sunt pulsuum diuersitates que tamen
ad decem referunt̄ vel reducūtur. Primus

attendit ꝑm dimēsiōis q̄titatē. z ꝫ ē triplex. magn⁹ qñ p lōgū latū z pfūdū arterie se diffūdit z puenit iste pulsus fort⁹ z grossus ex fortitudie spūs q̄ dilatat pulsus. z ē puls⁹ ex nimio calore q̄ idiget ifrigidatōe. z ex mollicie mēbri obediēt⁹ dilatatōi ōr z pu⁹ occult⁹ z strict⁹ qñ ad cētr redit. z ꝫ fit ex defectu virtut⁹ z puitate caloris. ōr z mediocr⁹ eqlis et tpar⁹ qñ nec cētro nec extremitatibꝫ ē vicin⁹ hec mediocritas ex mag̃ z puo ꝓcedit. Itez ꝓsiderat ꝑm tps motuū. z ōr velox tardus z medi⁹. velox ōr. q2 puo tpis intuallo sepius mouet. z ꝫ ꝓtigit ex forti calore z ꝙtute. tardus q2 magnū ꝓtinet tpis interuallū vl̄ spaciū ad sui mot⁹ ꝓplemētū. et ꝫ accidit ex defectu ꝙtut⁹ z caloris mīoratōe. Medi⁹ inter hos laudabil̄ ē habēd⁹ Tertio ꝓsiderat pulsus ꝑm tenorē ꝙtut⁹. z ꝑm ꝫ ē fort⁹ debilis et medi⁹. fort⁹ ē qñ q̄dā ꝙtute a se videt expellē digitū tāgēt⁹. z ꝫ accidit ex fortitudie ꝙtut⁹ z mollicie organi facil̄ ad mouēduz. debilis ē qñ debilit̄ digitū pcutit. z ꝫ ē ex ībecillitate ꝙtut⁹ z duricia organi iobediēt⁹. medius ab vtroq̄ tpat. Quarto attēdit ꝑm ꝓsistētiā organi. z tūc ōr dur⁹ z moll̄ z medi⁹. dur⁹ ē qñ cū q̄dā aspritate z duricia rēsistere videt. z ꝫ pueīt ex vasoꝝ siccitate. moll̄ ē qñ digiti cum mag̃ suauitate sētiūt. ita vt videat ab eis penetrari. z ꝫ pueīt ex hūiditate. medi⁹ int̄ hos duos ē tpat⁹ Quīto iudicat ꝑm plenū et vacuū z mediū. plen⁹ ē q̄ q̄dā hūiditate redundare videt. z ꝫ pueīt ex nimia sāguis z spūs rēpletōe. vacu⁹ āt ē qñ apparz iflat⁹. sz cū tāgit q̄ vacuis digit⁹ pforat. medi⁹ ab his ē tpat⁹ Sexto iudicat pulsus ꝑm q̄litatē arteriaꝝ. z diuidit̄ i calidū frigidū z mediū. calid⁹ est cū digitoꝝ extremitates sētiūt calidā arteriarū subaz. z ꝫ pueīt ex materia ītra hīta. s. ex spū z calore. i. calido sāgne. frigid⁹ ecōtrario mō ē itelligēd⁹. medi⁹ ꝙo ab his duob⁹ tpat Septimo iudicat ex ope q̄t⁹. z ꝫ dinidit̄ in spissū raꝝ z ī mediū. spissus ē q̄ ī sua dilatatione digitoꝝ extremitates sepe pcutit z subito recedit. z ꝫ accidit ex fortitudie caloris et ōfectu ꝙtut⁹. fortitudo ei calor⁹ rēmediū q̄rit refrigeratōis. defect⁹ ꝙo ꝙtut⁹ cū nō valeat semel bis l̄ ter ī appetēdo laborat. rar⁹ ꝙo econuerso z ex ɔria cā pueīt. s. ex tarditate calor⁹ z fortitudie ꝙtut⁹. medi⁹ int̄ hos erit tpatus. Hi septē pulsus sēsu sūt notabiles z ad discernēdū certis faciliores Alīꝝ ꝙo tres pulsus q̄z ꝑm⁹ diuidit̄ ī pōd⁹ laudabile z ñ laudabile. Scōs q̄ diuidit̄ ī ꝓcordē z ī nō eqlē. Et terti⁹ q̄ ꝑm pcussionē maiorē l̄ minorē diuidit̄ ī ordinatū z ī nō ordiatū. tñ vix valent a pitissimis medicis ōphēdi. z iō de eis ad pñs supsedendū ē. si q̄s tñ eas scire voluerit ī. vij libro pantegñ. Cōstātini. ca. iij. de q̄ ꝫ exprimi⁹ inueīet determiata sufficiētissime oīa et expressa ibi de pulsu capzante marcellino serrino ꝙmicl̄oso formidāte estuāte z tremēte diffusi⁹ disputat̄. de q̄bꝫ nihil ad pñs. tum ꝓpt̄ difficultatē. tū etiam ꝓpt̄ singulariuz pulsuū ml̄tiplicitatē. tū etiā q2 pñti opusculo multū necessaria nō videnť.

De varietate pulsuū Ca. XXIIII

Variat̄ āt pulsus ꝓpē ml̄ta. Prīo ꝓpt̄ sex⁹ discretōz. nā ī masculꝰ q̄ validioris sūt nat̄e z fortioris fortior est pulsus q̄s ī feis q̄ sūt nat̄e mag⁹ debiles. et ꝫ est q2 nata sepe iterādo nitit̄ supplere ī feis q̄s p fortiorē pulsū semel ī masculꝰ opat̄. Itē variat̄ pulsus p ɔplexiōez. q2 si fuerit calida facit pulsū fortiorē maiorē z velociorē. si ꝙo frigida fac̄ paruū debilē atq̄ tardū. si āt humida mollem reddit z spissū. si sicca aspez atq̄ durū. Itez diuersificat̄ ꝓpt̄ variā corporis dispositōz. q2 ī macilent general̄r ē pulsus fortior et viuacior q̄s ī crassis. z ꝫ forsitan ꝓpter minorē arterie per molē carneā occultatōz. l̄ ꝓpt̄ maiorem caloris nat̄al̄ q̄ abundat ī macilēt⁹ intensionē. q̄ q̄dez calor pulsū efficit fortiorem. Item ꝓpt̄ etat⁹ diuersitatē. q2 pueri hñt velociorem pulsū ad īnati caloris refrigeratōz. q2 ī talib⁹ pl⁹ abūdat. nā velocitatez fac̄ magnitudo caloris z debilitas ꝙtut⁹ q̄ ad attrahendū frigidū aerem semel nō suffic̄. vt supdictū est. iuuenes ꝙo ꝓpt̄ abūdātez ī eis ꝙtutē pulsū hñt fortē z velocē Senes ꝙo ecōuerso paruū tardū debilez et raꝝ. z ꝫ q2 eoꝝ ɔplexio appropinq̄t frigiditati. vñ nō est necesse multū attrahe aerem frigidū cā refrigeratōis. Alie āt etates bis affines ꝑm ea cui mag⁹ approximant pulsū similiorem sunt hñtes. z ꝫ tam in masculꝰ q̄ ī feis. Item ꝓpter temporis īmutatōez. nam ver ꝓpt̄ temperātiā frigiditat⁹ z caliditatis pulsū fac̄ fortem. sil̄r z autūn⁹. Oīe ei temperamentū ꝙtuti nat̄ali adhibet incremētū Estas ꝙo q2 calidissima est debilez pulsum reddit z paruū ꝓpt̄ nimiā pector⁹ dilatatōz ꝓpt̄ quā euanescit ꝑm⁹ z debilitat̄. et iō puls⁹ debilitati ñ sufficit vt magn⁹ efficiat̄. byems autez quia frigida est facit pulsum tardum

sed tñ multū fortē. tarditas āt puenit ex hꝫ qꝫ nō oportet mltū refrigerari. fortꝫ āt ē. ḥa ca lor naturaliter ad interiora refugit corpis. vñ frtū tē z pulsū ꝯfortat qñ nō excedit. Calor vero estiualiter vtrūqꝫ dissoluit. Jtē ppt diuersoruz climatū z regionū inhabitatōz. qz in calida regione habitātes vt ī ethiopia pulsū habēt velocē q̄si estiuū. habitātes vo ī frigida pulsum hñt silez hyemali. Inhabitātes vo sub linea eq̄noctiali pulsū hūt mediocrē sic ī tpe vernali z autūnali. Silr aer calidꝰ frigidus z siccus siue tpatꝰ pulsum variat et immutat. Jtem propter impugnatōem. nam pgnantes in pulsu sūt mutabiles. qz ī pncipio vsqꝫ ad septū mēsem pulsū hñt fortē spissū z velocem. qz calor caloꝛē augmētat naturalē z vires mulieris vsqꝫ ad hꝫ tpa sūt mediocres. z fet adhuc parvꝰ. vñ paꝫ nutrimēti abstrahit ab eaꝫ corpib. z iō est pulsus ad hꝫ tpatꝰ. Jn septimo vo mēse fet maiorat. z iō maꝰ nutrimētū requirit vñ natura guat. z p ons pulsus debilitat. Jtem ppt somni z vigiliaꝫ alteratione. qz tpe somni pnus esse solet z tardꝰ. sz post somnū fit fortꝫ z magnꝰ. qz tūc calor naturaliter ꝯfortat. veruntñ si somnꝰ nimis plonget pulsus rarescit z debilitat. Propterea si qs a somno excitet subito natura discutitur et pulsus velox spissus tremēs et inordinatus subito inuenit. sed cū q̄escit itez reuertit in pstinū statū. Jtem ppt laborē z corpis exercitatōz q̄ si fuerit tpata pulsū facit fortē magnū velocē z spissum. qz calor naturaliter post huiusmodi excitat. si vo exercitiū extenerit tpamentū accidit ecōtra pulsus pnus durꝰ tardus et rarus. qz in fine laborantib⁹ frꝰ defic̄ z calor naturaliter dissoluitur. z pulsus p ons minorat. Jtem ppt balneoꝝ assuefactōez. Nā in aqua calida balneātes tpate pulsum hñt fortē z magnū z spissū. z hꝫ ppt nature ꝯfortationē. z ppt supfluitatū hūidaꝫ ꝯsumptōez sed in nimis morātib⁹ in aq̄ pulsus debilis efficit. remanet tñ sic̄ pus velocitas z spissitudo. Silr balneātes in aq̄ frigida tpate pulsum hñt fortē z velocē. z hꝫ ꝯtingit ppt caloris naturaliter coadunatōz z ꝯfortatōz frtuz proueniētis ex tpamēto exterioris infrigidationis. sz nimia mora in tali balneo pulsū debilitat et frtutē. z hꝫ ꝯtingit in macilētz plꝰ qꝫ ī crassis ppt frigiditatem ad exteriora nimis subito. z q̄si sine obstaculo penetrantē. et q̄si pcordia plꝰ debito ꝯstringentē. Jtem ppter cibi z potꝰ varia sumptōez. Liby em̄ supfluꝰ et indigestꝰ pulsum debilitat. moderatus vo digestusqꝫ ac p mēbra diffusus excitata frtute pulsū augmētat. Silr z portꝰ moderatꝰ et digestꝰ pulsū facit fortē magnū z velocē. frigidꝰ aūt rarū et tardū. Jtem ppt passionuz aīe variatōez. Nam ira facit pulsum velocē fortem et spissum letitia mediocrē. Timor silr pulsum efficit velocē inordinatū et tremētē silr et dolor. z ita de alijs ptingit. Dec āt dicta de aīe et eꝰ potētiaꝫ ppetatib⁹ z effectib⁹ qꝫtū spectat ad hꝫ opusculū ia sufficiāt. Nūc aūt de ppetatib⁹ hūani corpis cuiꝰ aīa frtus est z pfectio adiuuāte dei gra aliq̄ sūt dicenda.

Incipit liber quartus de ppetatib⁹ substantie corporee.

De humanitate

Quoꝫ corpis et partium eiꝰ proprietatibus tractaturi ab elementaribus qualitatibus et humoribus ex quibus constat corpꝰ est pmittꝰ inchoandum

De quattuor elementarib⁹ qualitatib⁹ Capitulū. I.

Quattuor itaqꝫ sunt elementa et elementares q̄litates ex q̄b⁹ ꝯstituitur oīa animatuz corpꝰ materialiter pcipue corpꝰ hūanū qđ int oīa elemēta est nobilissimū et nobilissime int oīa ꝯposita ordinatū vtputa ppriū aīe rōnal organū ipsiꝰ operationib⁹ tam naturalib⁹ qꝫ voluntarijs deputatum. Est itaqꝫ corpꝰ hois ꝯpositū ex q̄ttuor elementis. s. ex terra. aqua. igne. et aere. quoꝝ q̄dlibet hz ppas q̄litates. Sūt āt quattuor pme z pncipales. s. caliditas. frigiditas. siccitas. humiditas. q̄ dicunt pme. qz pmo labunt ab elementis in elemētata. Dicūt etiā pncipales. qz ab eis oēs secundarij effectus oriunt. Daꝫ qualitatū due sunt actiue. scz caliditas et frigiditas. alie vo due. s. siccitas et humiditas sunt passiue. vñ ab istaꝫ qualitatū pualentia z dominio dicunt elementa actiua vel passiua. Dicunt aūt pme due principaliter actiue. non qz ille tm̄ agant. qz passiue silr agunt. Nulla em̄ qualitas est ociosa in corpe. sed he ideo dicunt actiue. qz per actōnes earum alie habēt induci z ꝯseruari. Nam caliditas qñqꝫ humiditatē quādoqꝫ siccitatē inducit et custodit vt potest videri ī carne salsa. calor eī solis terrestres pte

dissoluit ꝛ aq̃sas ꝛ aereas. ꝛ sic relaxãdo ꝛ re molliẽdo a calore ĩducit hũiditas. siccitatẽ ãt ĩducit qz calor agẽs i hũiditatẽ ꝓ⁹ eam dissoluit ꝛ dissolutã ꝓsumit. ꝛ sic siccitas q̃ ẽ lima caloris ĩducit ꝛ etiã ꝓseruat Caliditas igit est elemẽtaꝛ q̃litas sũme actiua qõ pz p ei⁹ effectũ dũ tm̃ agati rẽ aliquã. Primo ei⁹ ꝓtes dissoluit q̃⁹ dissolut̃ res debilioꝛ effi/cit q̃ p ꝓtiũ coherẽtiaz fortioꝛ fuit. ꝛ iõ actio rei agẽt̃ min⁹ resistit. Itẽ caliditas ẽ oĩm ge nerabiliũ artifex ꝛ cã generatõis tot⁹ ꝑnci/palit effectiua. Est ãt duplex caliditas. cali ditas solaris siue celest̃ generãs. ꝛ h̃ ẽ salua tiua ꝛ generatiua. Uñ q̃ñq̃ generãt rane ex celesti calore ĩ aere. alia est elemẽtaris et ge/nerata. ꝛ h̃ est corruptiua ꝛ cõsũptiua sic q̃ñ fit coadunatio fractoꝛ radioꝛ ĩ pũcto alic⁹ corpis ꝑspicui si fiat coadunatio radioꝛ in speculo ꝑt incẽdi stuppa ex reflexiõe radioꝛ ꝛ cõburi. Ite inferioꝛ ad supioꝛa r̃ductiua faciẽdo em̃ motũ a centro ad circũferentiã dissoluit terrestria in aq̃sa et aq̃sa in aerea et illa in ignea. ꝛ sic inferioꝛa et media reducit in sua supioꝛa. Item eoꝛ q̃ dure sũt ꝓpacti onis est remollitiua. agendo em̃ ĩ grossam sũbam eam mollificat dissoluẽdo. vt pz in metallis calore liq̃factis. dissoluẽdo em̃ ter restria in aq̃sa remollit. Itẽ molliũ ꝛ liq̃do rũ est induratiua. vt pz in ouo igni apposito qz liquidioribꝫ ꝛ subtilioribꝫ ptib⁹ resolutis. terrestribꝫ ptib⁹ remanẽtibꝫ indurescit Itez densoꝛ est subtiliatiua. dũ em̃ motũ a cen/tro ad circũferentiã bẽat vi sua rem in quaz agit dissoluit ꝛ sue actiõi ydoneã reddit. vñ cũ rem ad simplicitatẽ reducere laborat per ꝓñs subtiliat. nã simplicitas grosse rei sub/tilitas est q̃ nascit̃ ꝑ minorẽ ꝓtiũ ꝓpactõem vt pz in glacie q̃ calore soluta subtiliat̃. Itẽ ꝑtute sua est depuratiua metalloꝛ ꝛ rubigi nis iꝑoꝛ ꝓsũptiua. Hã agẽdo in subaz ipi⁹ metalli illã dissoluit. ꝛ si q̃d inuenit feculen tie rubigis sepat ꝛ ꝓsumit. si ãt fuerit auruz oĩno puꝛ violẽtia caloris q̃dẽ dissoluit̃. sz nõ ꝓsumit̃. vñ auꝛ ꝑfecte depuratũ q̃uis ꝑ calorẽ dissoluat̃ nõ tm̃ in suo põdere mĩoraꝫ Itẽ caliditas ẽ accidentaliꝫ corruptiua. vt ẽ videre q̃ñ calor pl⁹ dissoluit q̃ ꝓsumat. ipi hũoꝛes putrefiũt ꝛ corrũpũt̃. vt pz ĩ cumu/lo frumẽti aqua aspersa. vbi caloꝛ interclu/sus aquã resoluit in fumositatẽ q̃ inclusa et retẽta grana r'emollit ꝛ putrefacit ac corrũ/pit. Itẽ natalit̃ est gutuz alleuiatiua. dũ em̃ hũiditas ꝑ caloꝛẽ resoluta ꝓsumit̃ pond⁹ mi noraꝫ. ꝛ sic suba rei leuiaꝫ. ꝑtea calore agen te in hũiditatẽ fum⁹ generaꝫ. q̃ fum⁹ alleuiaꝫ ꝛ depuraꝫ ꝛ in spm̃. ſ. subaz leuẽ ꝛ aereã mu taꝫ ꝛ rem in qua ꝓtinet̃ reddit leuioꝛẽ. Dic est̃ q̃ corpa aĩaliũ viuẽtiũ incõpabiliꝫ sunt leuioꝛa q̃ corpa mortuoꝝ ꝑt calorẽ et spm̃ ꝓtentũ in arterijs ꝛ ĩ venis. Sic em̃ corpa aiantiũ sũt leuioꝛa post prandiũ q̃ ante ꝑt caloris ꝓformitatẽ. Itẽ accidentaliꝫ est calli ditas aggrauatiua. Agẽdo em̃ in subaz rei subtilioꝛes ꝛ leuioꝛes ꝓtes ꝓsumit et rema/nentib⁹ ptib⁹ grossioꝛib⁹ fit ꝓpactio ꝛ ꝑ ꝓñs aggrauatio. Per poꝛoꝝ etiã aptõz ex vi calo ris fit spirituũ euaporatio ex q̃ꝝ pñtia corp⁹ leuiaꝫ. q̃⁹ euaporat̃ ꝑ iꝑoꝝ absentiã aggra uaꝫ. Itẽ caliditas est coloris rubei genera/tiua. agẽs em̃ in materiã ꝓtes terrestres re/soluit in aq̃sas ꝛ illas in aereas ꝛ in igneas. vñ ex circũcisione igneaꝝ ptiũ imitantiũ rei supficiẽ color igne⁹ scz rubẽs generaꝫ sic est videre in rosis. Propterea dũ ꝑ calorẽ cali di hũoꝛes in corpe generanꝫ ex coꝝ diffusio ne ꝑ corpis supficiẽ calor rube⁹ generatur. Item accidentaliꝫ est discolorativa. qz ꝑ ca liditatẽ poꝛos aperientẽ exalãt humoꝛes et spũs euanescũt ex q̃ꝝ pñtia fiebat coloratio eoꝝ absentia color discoloꝛ generaꝫ. sic ẽ vi/dere de roſa q̃ de fumo sulphuris albescit̃. Itẽ nimis intensa naꝰal'r est mortificatiua. qz dũ vltim⁹ motus caloris agit in subaz eã ad vltimũ resoluit. resoluẽdo in fine ꝺstruit ꝛ ꝓsumit. Itẽ accidẽtal'r est viuificatiua. q̃a ꝑ caliditatẽ ꝑstantẽ motuz cordi in spiritib⁹ fit spirituũ in corpe restauratio ꝛ nutrimẽ/ti mẽbroꝝ fit ꝓpetẽs admiſtratio. ꝛ sic ꝑ cõ/sequẽs corp⁹ r̃gitꝫ ꝛ viuificaꝫ Recollige itaq̃ ex p̃dict̃ q̃ caliditas est elemẽtaris ꝑpetas sũme actiua penetratiua sũme mobil' ꝛ mo/tiua. generata ex motu radioꝝ suũꝑsi⁹. mul tiplicatiua siue cõicatiua illoꝝ in q̃ꝝ subam agit in suã spẽm. trãsformatiua illoꝝ q̃ frigi ditate mortua sũt ꝛ destructa. viuificatiua ꝛ renouatiua vt pz in radicib⁹ ꝛ in plant̃. que hyemali frigore mortificate ꝓnali calore re uiuiscũt. inferioꝝ ad supioꝛa reductiua. at/tractiua supfluoꝝ ꝓsũptiua et sordiũ purga tiua. in materijs diuersis diuersoꝝ imo op/positoꝝ est effectuũ ꝓductiua. ꝛ iõ nũc inue niꝫ rarefactiua ꝛ mollificatiua liq̃factiua ꝛ apitiua. ꝛ ecõuerso. nũc ꝓdẽsatiua ꝛ indura tiua ꝓstrictiua ꝛ opilatiã. nũc etiã saluatiua

nūc corruptiua. Est etiā ꝟtute ꝓpria saporū
imutatiua. nam acetosa ⁊ agrestia cōuertit ī
dulcia. vt est videre ī fructib⁹ et in vuis. ꝑ ni
miā āt intensionē ⁊ excessum dulcia ꝯuertit
in amara ⁊ in salsa. Hā ex calore intēso exu/
rente sanguinē. sanguis in colerā ꝯuertitur.
et ꝑ cundē aq̄ ꝑ fortē ebulitiōem subtiliores
ꝑtes acreas cōsumentē terrestrib⁹ manētib⁹
in salis sub̄am trāsmutat. Est aūt caliditas
crudoꝝ et indigestoꝝ maturatiua et maturi
tatis in fructib⁹ celeri⁹ ꝑfectiua. vñ in regio
nib⁹ calidis fruct⁹ citi⁹ matureſcūt q̄ ī frigi/
dis ⁊ pl⁹ dulceſcūt. ē etiā formaꝝ et ſpecieꝝ
potētia in materia latent' existentiū ad actū
deductiua. vt ꝑz in mineralib⁹. nam ꝑ calorꝫ
actōem auꝝ es argentum ⁊ cetere metallice
spēs de lapidib⁹ educunt' ⁊ forma nobiliori
vestiunt'. Per calorē etiā dissoluentē sub̄am
cineꝝ ⁊ depurātē cineres invitꝝ ꝯuertūtur.
vñ ꝑz ꝙ calor aeris ⁊ nat' est mīster. qr me/
diante calore nobilissime spēs ⁊ forme tā na
turales q̄ artificiales de potētia ad actū ꝓ/
ducunt'. Est insup̄ caliditas impꝫſſa in aere
plurimaꝝ passionū. vtputa nubiū corusca/
tionū fulguꝝ ymbrium. ⁊ hmōi generatiua.
Hā vi sua activa attractiua vaporez varios
siccos et humidos ad diuersa aerꝫ itersticia
eleuat. q̄b⁹ aggregatꝫ ⁊ ꝯdensatꝫ ī nubes. ca/
lor inclusus eas alterat ī varias spēs ⁊ trāſ
mutat q̄s diuersimode tādē dissoluit. ⁊ diſ/
solutas nūc in spēm niuis vl' grandis. nunc
in spēz pluuie seu ymbris ad t'ras vndiq̄ cir
cūspergit. Est ꝑterea h caliditas suoꝝ obie
ctoꝝ a centro ad circūferentiā eleuatiua. ut
ꝑz in elemētꝫ in q̄b⁹ dñat'. ſ. in aere et in igne
q̄ sūma distantia a centro terre elongantur.
Hoc etiā ꝑtz in oleo qđ supenatat. ⁊ in alijs
oīb⁹ in q̄b⁹ nat'al'r calor vincit. Est insup̄ di
spositionū siue q̄litatū sui obiecti ostensiua.
vt ꝑz in corpe vbi dñat' calor. Hā vt di. Cō/
stan. li. j. ca. xvj. Corp⁹ si fuerit calidū erit ca
ro multa. pinguedo pauca. color rube⁹. pili
m'ti. nigri vl' subrubei. tact⁹ calid⁹. intellect⁹
bon⁹. hō facūd⁹ m'tū mobil'. audax. iracūd⁹
amās. libidinosus. ⁊ m'tū appetēs. et cito di
gerēs. aspere vocis ⁊ verecūd⁹. fortꝫ ⁊ velocꝫ
pulsus. Hec ⁊ m'ta alia ponit Constan. sig̃
q̄ calidi corpis sunt indicia. et de calore di/
cta sufficiant.

De frigiditate. Ca. II.

Frigiditas est elemētaris q̄litas q̄dā
actiua ꝓprietas. debilior in actiōe q̄

caliditas. ipi⁹ em̄ est moueri a circūferentia
ad centꝝ. et ideo ꝑtes subiecti in qđ agit fac̄
sibi vicini⁹ adherere. ⁊ ideo tardi⁹ ⁊ difficili⁹
ꝑficit in ipo effectū suū. Quāuis etiā nat'ali
ter habeat infrigidare tm̄ accidental'r calefa
cit. videm⁹ em̄ in hyeme ꝙ ex frigiditate cō/
stringente poꝛos corpis calide fumositatez
interiora petūt et nō hñtes libeꝝ exitum. q̄a
int⁹ sunt retēte se ꝯculcāt ⁊ calefaciūt. vñ ex/
terior frigiditas int⁹ accidental'r calefacit.
Itē frigiditas est ꝯdensatiua. qr frigiditate
motū faciēte ad centꝝ ꝑs ꝑtivicini⁹ coheret
ꝑtes em̄ ꝓus erant ꝑ interpositōez hūiditā/
tis sepate a cētro ⁊ seiūcte. sed ꝯdensata hūi
ditate ad centꝝ ꝯstringūt'. Itē q̄uis reducē
do ꝑtes ad centꝝ sit natural'r ꝯiūctiua tamē
accidental'r est dissolutiua et ꝑtiū disiūctiā.
sicut est videre in cerebro frigiditate aliqua
compꝫſſovi ꝯpꝫſſionis hūiditas in eo retenta
exꝑmit' dilabit' et ꝑ diuersa cerebri emūcto/
ria dispertit'. vt ꝑz ī patientib⁹ catarrū ex cā
frigida. Item nat'al'r ingrossatiua. qr diuz ꝑ
actionē frigiditatꝫ ꝑtes ꝑtib⁹ vicini⁹ coadhe
rēt totū grossius efficit'. ꝓterea ꝑtes ignee ꝑ
frigiditatē ꝯꝓmētē ꝯdēsant' in acreas. aeree
in aqueas. et aquee in terrestres. et sic tota
grossior efficit' Est tm̄ frigiditas accidētalit'
subtiliatiua. qr qñq̄ ꝑ frigiditatē ꝯstringē
tē m'ta fit hūiditatꝫ oppresse eductio. q̄ hūi/
ditas ꝯtēta in poꝛis sub̄am ingrossabat ex
q̄ hūiditatꝫ fit eductio. ꝙcq̄t accidentaliter
sub̄e subtiliatio. sic̄ ꝑz in pelle lota ⁊ exꝑssa.
Itē q̄uis ex ꝯstrictōe ꝑtiū ⁊ exꝟtute ꝯꝓmē/
te facta euacuatōe spirituū sit frigiditas na
tural'r ḡuativa accidental'r tm̄ leniat. qr fcā
educatōe hūiditatꝫ q̄ ḡuabat tot⁹ sub̄e fit al
leuiatio. Itē frigiditas ꝑpara est vite rei con
seruatiua. qr dū ꝑ frigiditatē hūiditas ꝯdē/
sat'. caliditatꝫ intētio retardat'. vñ sic̄ paulatꝫ
hūiditas ꝑ poꝛos resoluit' ita resoluta pau/
latim ꝯsumit'. ⁊ sic̄ ne calor dissoluat sub̄am
rei ipedit'. ⁊ res ne fetcat frigiditatꝫ bñficio
custodit'. vñ in locis frigidis et antrosis ca/
dauera paulatim sine fetore frigiditate resi
stente ꝯsumit'. Laudunt' etiā poꝛi frigidita
te ꝯstringente. vñ vapoꝛes putridi ne exalēt
exteri⁹ ad interiora rep̄munt'. frigiditas tm̄
accidental'r corruptiua ē ⁊ destructiua. Hā
dū digestio ex frigiditate in stomacho impe
dit'. tūc impedita caloꝛis nat'al' actōe debi/
ta. corrupti humoꝛes generant'. a q̄b⁹ sequit'
corpis corruptio dū corrupti hūoꝛes corpi

incorpank. Et ꝫ ēvide in vulneribꝫ q̄bꝫ frig. da nimis apposita poros ꝛstrīgūt. vñ recētes fumositates iteriꝰ carnē remolliūt ꝛ eā cor/rodētes vl̄ corrūpētes putrefaciūt. Jtē naturalit̄ ē discoloratiua sic̄ videꝰ. qꝛ ī hyeme calor corpis vl̄ cordis fugiēs suū ꝯriū. hūorē ꝛ spm̄ ad iteriora secū reduc̄. ꝛ sic exteriorē cutꝭ supficiē calore depauperatā discoloratā fac̄. vt pz ī labijs ꝛ ī genis. verūtñ accidētalit̄ est coloratiua. qꝛ p frigiditatē fit poroꝝ ꝯstrictio. ꝛ spirituū ac hūoꝝ retētio q̄ꝝ pñtia fit supficialꝛ cutꝭ coloratio. Jtē frigiditas nimis intēsa est nat̄alꝛ mortificatiua. qꝛ dū p eā fit nimia ꝯstrictio ī corde spūs deficiunt oīno. ꝛ sic corde mortificato a q̄ pcedit alioꝝ viuificatō seq̄t ꝛ illoꝝ nec̄aria mortificatio. Et frigiditate etiaꝫ nimis dñante calor debil̄ extinguit. ꝛ sic vitalꝛ spūs nō bñs fomētū suffocat̄. accidētalꝛ tñ frigiditas viuificatiua sic̄ est vide ī auibꝫ q̄busdā q̄ ex arboribꝫ pcreant̄. q̄ vice fructuū tā q̄ꝫ q̄daꝫ tuberositates ex arbore nascūt̄. sꝫ q̄ꝫdiu sūt in arbore nullaten⁹ viuificāt̄. ꝛ ꝫ accidit sic̄ dic̄ cōmentatoꝛ sup libꝝ vegetabiliū ꝓpt̄ porositatē ligni ꝛ fumositatē a cortice exalāte. sꝫ q̄ñ ille tuberositates ruptꝭ tenaculꝫ in aquā cadūt. frigiditate poroꝝ exteriꝰ ꝯstrigēte fumositates iteriꝰ retinēt̄. q̄ ꝯculcate ad inuicē depurāt̄ ac subtiliāt̄ ꝛ dū iteriꝰ detinēt̄ in spm̄ ꝯuertūt̄. ex cuiꝰ mꝰtiplicatōe ꝛ diffusiōe per singlꝫas ptes ille tuberositates viuificant̄ et postea in q̄ndā auiū spēz trāsformāt̄. q̄ q̄dez ab alijs auibꝫ in nat̄a ꝛ ꝯplexiōe mꝰtū sūt diuerse. Paꝝ em̄ hñt de carne ꝛ minꝰ de sāguine. ꝛ iō ad esū nō sūt apte. vt dic̄ idē ꝯmentatoꝛ. materiā tñ diuine laudis ꝯsiderantibꝫ ad mīstrāt. Illos em̄ spūalit̄ repñtāt q̄s ad lignū crucꝭ diuinꝰ spūs in aq̄ baptismatꝭ generat in q̄bꝫ carnis ꝛ sanguīs desideria ñ abūdāt q̄ viuificati spū volare ad celestia totꝭ viribꝫ desiderāt ꝛ aspirāt. sꝫ de ꝫ alꝫs. Jtez frigiditas mater est albedis ꝛ pallozis. sic̄ caliditas mater est nigredis ꝛ rubozis. vñ in calidis regionibꝫ nascūt̄ nigri hoīes ꝛ fusci sic̄ apud mauros. ī frigidis ꝝo nascūt̄ albi sicut apud sclauos. vt dī. Arist. in li. de ce. ꝛ mun. et assīgt rōez. qꝛ ex dñio frigiditatꝭ ī frigidis regiōibꝫ matrices mulieꝝ ad talē fetū disponūt̄. vñ pcreāt albos filios fm cutē ꝛ lōgos ac flauos ꝛ molles ꝛ latos crines habētes. Ecōtrario āt est ī calidis regiōibꝫ vbi pariunt filios nigros crispos et paucos crines

ites vt apparet i ethyopibꝫ Est igit̄ frigiditas ī suo dñio i subiecto suūpsi⁹ manifestatiua. Hā in illꝫ corpibꝫ vbi dñat̄ est color albꝰ. capill⁹ mollꝫ ꝛ laxꝰ. itellect⁹ durꝰ ꝛ obliuiosus. appetit⁹ puus. ꝛ somn⁹ mꝰtꝰ. incessus q̄is et tardꝰ vt dī. Cōstan. li. j. c. xvij. Nec āt ñ simplicit̄ sūt itelligēda sp in oī frigido inesse necessario. sꝫ i ꝓportōe ad caliditatꝭ dñantꝭ cōplexionē. ī ꝓportōe regiōis calide ad frigidā regionē talia autoꝛes retulerūt ꝛ i suis scptis posterꝭ reliq̄rūt. Hec āt ꝺ ꝓpetatibꝫ frigiditatꝭ dicta sufficiāt ad pñs. qꝛ alie patēt p̄ oppositū coꝝ q̄ dicta sūt supⁱ de calore.

De siccitate. Capitulum. III.

Siccitas ē q̄dā elemētarꝭ ꝓpetas passiua q̄litas quā nūc caliditas nunc frigiditas itroducit. plꝰ tñ se hꝫ ad calorē q̄ꝫ ad frigiditatē cū siccitas sit lima caloris. Dꝫ aūt siccitas q̄si sine succo. i. hūore. qꝛ humor ꝛ siccitas opponūt̄ cuiꝰ effectꝰ pncipalꝛ est desiccare sic̄ hūiditatꝭ humectare. secūdarios āt effectꝰ hꝫ mꝰtos sic̄ est īspissare et aspare motū retardare ꝯsumere destruere mortificare. Proprietas itaq̄ illa q̄ hꝫ desiccare pncipalꝛ ptes būidas a circūferētia ad cētꝝ ītrahit. ꝛ ne itermialit̄ fluxibilitate sue subtes hūida se diffūdat q̄i obicē se oppoīt. ꝫ videmꝰ qꝛ in littoribꝫ maris arene siccitas terminū ponit mari ꝛ vbi dñat̄ terre nat̄alis siccitas. fluxibiles maris īpetꝰ vberꝰ pcedē ñ pmittit. sic̄ exp̄sse dī. Bre. sup Job. xxxviij. Quis posuit mari terminū ꝛc̄. Dicit etiam idē Hieronimꝰ Hiere. v. ibi. posuit arenam terminū mari ꝛc̄. Jdē em̄ exp̄ssiꝰ poīt pbus Siccitas igit̄ q̄ non pfecte termiat̄ in ꝓprio cētro est q̄litatꝭ hūorose male in se termiabilis. termiatiua ꝛ sue intermiabilitatꝭ finis īmobil̄. put pz ad sensū sue fluxibilitatꝭ repcussiua ꝛ in pte vl̄ totalit̄ in extremitatibus ꝯsūptiua. Est igit̄ siccitas hūiditati ꝯria tā in effectu q̄ꝫ in nat̄a. accidentalꝛ tñ pt eē aliq̄ humectationis inductiua. nam cum sit lima caloris excitat ꝛ intēdit caloris motuꝫ siue actū. q̄ excitatꝰ dissoluit actualē vl̄ potētionalē quā inuenit hūiditatē. q̄ q̄dē dissolutaꝫ diffusa p mēbra hūiditatē elicit seu humorē. Siccitas em̄ q̄ñ dñat̄ qꝛ hꝫ motū ad centꝝ mēbra coartat ꝛ ꝯstringit. ꝛ sic p constrictōem educit̄ hūiditas q̄ pus fuit p corpus diffusa. vñ videt̄ corpꝰ humectari quod ꝓpus siccū fuit. Sic etiā videmꝰ i mōtibꝫ siccis herbas spōalꝛ hūidas pcreari. sic̄ ē her/

ba q̄ dr crassula. cimbalaria. ꝑmicularia ꝛc.
Hec ß est miꝫ. nā siccitas q̄ naťr intendit ꝑseruari montē ī sua siccitate. ꝛ ß p suū sile. scz p siccū vi actiua ad sui nutrimētū attrahit oē siccū. Humidū ꝼo abhorrēs ꝛ fugiēs tanc̄ß suū ꝓriū de se repellit vsq̄ß ad radices herbaꝫ q̄ i supficie mōtꝭ tāc̄ß supflue ab interioris mōtꝭ suba sūt reiecte. vñ hūorē sic reiectū radices attrabūt. ꝛ inde nutriūť herbe hūide ꝛ crasse fiūt. Ead̄ videť esse rō ꝑmentatoris sup libꝫ metheororꝫ vbi dicit q̄ fontes ꝛ flumia nascūť de mōtib⁹. qr cū sint mōtes cauernosi ꝛ spōgiosi ꝛ plurimū etiā cōtineāt calidi fit a mōtib⁹ mag̃ attractio ꝛ rōne vacui ꝛ etiā rōne calidi aeris icl̄usi. Qđ igiť attrahiť sile mōti ī siccitate sibi incorporaťr. Qđ ꝼo dissile ē vtpote ī hūiditate repelliť et aggregaťr in vnū locū. qđ tandē expelliť ꝛ foras p capita fontiū ad flumia pficiēda cōtinue deriuaťr. Siccitas igiť est attractiua sibi necessarioꝫ ꝛ sibi q̄d̄ simiľ ē incorpatiua. supfluoꝫ ꝼo aut dissimilium sibi expulsiua. Itē siccitas est naťr attenuatiua. quia siccitas ꝓsumit hūiditatē quā inuenit ī subiecto. q̄ ꝓsumpta seq̄ť extenuatio Itē siccitas est sube induratiua. qr ꝓsumēdo hūiditatez ī materia efficit ipaz duraz sic in luto ēvide. qr siccatū duꝫ fit. Itē siccitate agēte in rem subtilē vt in aereā suba⁊ siue aqueā subtiliorꝛ efficiť ꝛ rariorꝛ. sic videm⁹ q̄ flāte borea aer desiccaťr ꝛ rarescit ꝛ subtiliaťr. Itē accidentaliter p̄t cē remollitiua. q̄n ei siccitas ꝓsumit hūiditatē q̄ ptiū est ꝯglutinatio seq̄ť p ꝯns ptiū sepatio ꝛ mollificatio. sic est vide in ligno vetustissimo. cui⁹ hūiditate p siccitatē cō sūpta sic molle reddiť. ꝛ in puluerē mollem tactui cedentē redigiť. Itē naťr est asperatiua. nā agēs in subiectū hūiditatē quā inuenit ꝓsumit i supficie. ꝛ quā nō p̄t ꝓsumere idurat. ꝛ ita induciť q̄dā in supficiez eq̄litas ex vacuitate depssa ꝛ duricie eleuata. ex qua fit asperitaꝭ q̄ nihil aliud est q̄ ineq̄litas ꝼm duꝫ corp⁹. Accidentaliter tñ q̄nc̄ß lenificat sic q̄n ex siccitate actiť calor q̄ suo accidēte dissoluit hūores q̄ dissoluti ꝛ p aliā arteriā distillātes eā leniūt ꝛ humectāt. Itē siccitas ē mot⁹ tardatiua. nam p dominiū siccitatꝭ nimie ptes aereet aq̄se ī terrestres inspissanť ꝛ sic suba grossior effecta et ḡuior. tardior est ad motū. Per nimiā em̄ siccitatē spūs extinguiť. q̄ꝫ m̄titudie corp⁹ mouebať velociť. vñ eoꝫ facta diminutōne p siccitatē mouet difficiliť. tñ est siccitas aliq̄n accidēťaliter motus adiuuatiua. qr siccitas faciēs motuz ad centꝫ eq̄liť ducit circūferentie ptes ad medium ꝛ fit ptiū circūflexio eq̄liť ꝛ rotundatio. Uñ qr rotūdū nō hz āgulos in q̄b⁹ possit impediri volubilitate sua mobiliť reddiť. p̄terea siccitas ꝓsumēdo hūidas supfluitates spūs subtiliat ꝛ depurat ꝛ velociorꝛ reddit eos. nā a supfluitate depurati q̄ corp⁹ ḡuabaťad motū habilitāt corp⁹ ipm. Itē naťr est cōsumptiua et p ß q̄ ꝓsumit hūores corp⁹ eua cuat et a suo nutrimēto depaupat ꝛ necessario inaniť. Itē naťr est destructiua. qr humiditatē subalez q̄ materiaťr subnutrit ꝛ ptes recopulat piter destruit ꝛ ꝓsumit. Cā ē q̄liť res aiata vel inaiata destruiť ꝛ dissoluiť Itē aiata corpa spēaťr destruit. qr spūs naturales q̄ ꝓstāt ex fumo hūido dissoluit q̄n illā hūiditatē ꝓsumit. vñ deficiēte materia ꝛ spū corp⁹ necessario mortificaťr. vñ pessima est q̄litas mortificatiua. dum excedit. viuificat tñ accidentaliter. nā hūores q̄nc̄ß reumatizantes ad spūalia ꝛ meat⁹ spūs opilātes pati sūt supinducere suffocatōz. siccitas āt supueniēs vel medicina sicca agēs in illos hūores ꝓsumit eos ꝛ spirituū vias aperit. vnde rei q̄si ꝑus mortue seq̄ť viuificatio Quāuis igiť siccitas sit necessaria ī oñi corpe elemētato ad supfluitatiz hūide ꝓsūptōz et ip⁹ hūiditatiz coartatōz insup ad ip⁹ caloris remissi excitatōz. mortifera tñ est q̄litas ꝛ pessima q̄n debitā excedit in corpib⁹ ꝑportōz. nā pessimas ifirmitates solz i corpib⁹ inducere ac nociuas vt ptisim ꝛ ethicā. ꝛ hmōi. q̄b⁹ vix p̄t medicine bñficio subueniri. insup per nutrimētaľ hūoris ꝓsūptōz corp⁹ exiccat cutiz superficiē ꝛ corrugat. senium accelerat. corp⁹ supficiaľ discolorat ꝛ deformat. sitim īmoderatā ꝓuocat. arterias exaspat ꝛ vocē impedit ꝛ rarificat caput a capilľ spoliat ꝛ decaluat articulos manuū ꝛ pedū ꝛ ꝛ icuruat vt est vide in leprosis. Sz ß dicta de siccitatis effectib⁹ nūc sufficiant.

De humiditate. Ca. IIII

Umiditas est elemētariz passiua q̄litas actiuaꝫ q̄litatū impssiōib⁹ obediēs ꝛ subdita actionū caliditatiz ꝛ frigiditatis susceptiua Est āt hūiditas oīm corporꝫ ꝑcipue aiatoꝫ nutritiua. augmētatiua. conseruatiua. deperditoꝫ ī corpe rstauratiua. nā hūores calore oīa generaňť vt dicit ꝓhus. ꝛ generata nutriūť vt est videre ī radicibus a

semiby:nā gnū tre ꝓmissū ꝑmo opoꝛtz ꝓfun
di hūiditate aquea ꝛ aerea.ꝛ ꝑ iclusū calorē
naꝯalē rarificari ꝛ dilatari ꝛ tādē actōe calo
ris hūiditas resoluta grossiorē sui ptē terre
striorē tre inferi⁹ trāsmittit.quā q̄dē terra in
suis recipit viscerib⁹ ꝛ calore incluso coagu
lat ꝛ ī radicꝫ subaz ꝑ ꝓmixtiōez hūidi et sicci
ꝓuertit.hūiditas āt illa radicalis derelicta
ꝛ ī radice sic ꝑcreata hūorē quē inuenit ī ter
ra sibi silez rōne silitudis etī via attractiua
intercluſi calorꝭ sibi attrahit ꝛ attractū q̄n
tū sibi sufficit in sui nutrimentū ꝓuertit.qō
aūt sibi nō est necessariū ꝑ calorē illā humi
ditatē dissoluētē ꝛ subtiliantē ipaz superius
trāsmittit ꝛ ꝑmo in subaz germīs.deinde in
subaz stipitꝫ.vltīo in subaz florꝭ fructus et
frōdis.sic trāsmissaz coagulat et ꝓuertit.qa
igit hūiditas oīm illoꝝ q̄ vegetāt nutrimen
tū est ꝛ materia.manifestū est q̄ oīm vegeta
biliū est nutritiua.ꝛ ꝑ sui diffusionē ꝛ incoꝛ
poratōez in latū ꝛ ī lōgū ꝛ ī spissū augmēta
tiua. Itē hūiditas depditoꝝ in coꝛpib⁹ ve
getabilib⁹ ꝛ aīatꝫ est restauratiua.nā ꝑ calo
rē agentē ꝓtinue intrinsec⁹ ꝛ extrīsec⁹ coꝛpa
ꝓsumūt ꝛ cito ꝑirēt nisi ꝑ restauratōz hūidi
reparēt.ꝛ iō nēcaria fuit ꝓtinua hūiditatis
attractio.vt ꝓtinua fieret depditi repatio.ꝛ
ꝑ ꝓñs cibi restauratio vl ꝓfuatio.est ꝑterea
hūiditas inferioꝝ ꝓfuatiua.nā ex aggrega
tione radioꝝ ꝓtinua ī aere ꝛ ī tra tāta fieret
calorꝭ generatio ꝛ siccitatꝫ īductio q̄ aer in
flāmaret ꝛ tre supficies ꝓbureret.nisi ꝙ⁹ ca
lorꝭ actiua ꝑ aerꝫ ꝛ aq̄ hūiditatē actōi eius
resistentē ꝓportōe debita ad tēperiē reduce
ret.ꝛ iō vt dic̄ Macrob.Oppositi de⁹ fonti
calorꝭ fontē tot⁹ hūorꝭ vt ꝑ hūorꝭ pñtiā
calorī oppositā ei⁹ violētia rep̄meretur.ꝛ sic
mūdi machina ī esse debito ꝓfuaret.alioq̄n
a calore nimio subito solueret. Itē hūiditas
est ptiū tre ꝓiūctiua. Tāte cī siccitatꝫ ē terra
q̄ nisi hūiditate aq̄ humectaret q̄libz ei⁹ pti
cula ab alia dissolueret.ꝛ iō fecit naꝯa spon
giosos mōtes ꝛ terrā cauernosā ī mltꝫ locis
ꝛ porosā vt sic fieret rōne vacui aeris ꝛ aque
fortꝫ attractio adiuuāte siccitatꝫ mitigatiōe
ꝛ ptiū tre sepabiliū vnione. Uñ qō fac̄ san
guis currēs ꝑ venas ī coꝛpe idē fac̄ hūiditas
invenis tre. Rigat ei tre siccitatē ꝛ eā dispo
nit ꝛ abilitat ad fecūditatē. Oz āt hūiditas
q̄sdā ꝓpietates ꝛ effect⁹ ꝑmas ꝛ naꝯales.q̄sdā
ꝙ⁹ secūdarias ꝛ q̄dāmodo casuales sicut et
alie q̄litates. Est em̄ hūiditas naꝯal ꝛ labilis
ꝛ fluxibil male in se termiabil.ſz tñ sistit ter
mino alieno vt dic̄ ꝑhus. A cētro em̄ ad cir
cūferentiā est motiua vnde ꝛ se diffundēdo
subiectū suū toralit defluendo dissolueret si
aliud ei nō obsisteret qō ei⁹ fluxibilitatē per
reductōem ptiū ad centꝝ termiaret. vñ vide
mus fluct⁹ maris arene siccitate ī marꝫ litto
rib⁹ a suo fluxu ꝓpesci ꝛ in se q̄dāmodo ꝛuo
cari. Itē naꝯalit mollitiua est,ptes em̄ ma
terie duras ꝛ ꝓpactas ꝑ sui subtractōz ꝛ dif
fusionē relaxat ꝛ rarificat ꝛ remollit. Est tñ
duratiua accidental'r sic̄ videm⁹ in gibbis ꝛ
etiā apostematib⁹ q̄busdā.in q̄b⁹ ꝓfluūt hu
moꝛes frigidi.et ex frigiditate ptes hūidas
ad centꝝ repcutiente et cōdensante indurāt
et in scliosim.i.duriciā sepe ꝓmutant. Idē
etiaz ꝓtingit ex nimio calore ptes liq̄dioꝛes
ꝓsumente.q̄b⁹ ꝓsumptꝫ ptes grossioꝛes cō
pingunt pariter et indurant. Itē naturalit
est mūdificatiua.nā sua remollitōe et ptiuz
ꝑ q̄s diffundit ab invicem laxatōe ptes soꝛ
didas diuidit et diuisas lubrificando remo
uet et abstergit. vt ꝑz maxīe in ipa aqua que
substantialiter humectat. et maxīe sordium
purgitiua.et ꝫ maxime si substantiali hūidi
tati caliditas coopet vt ꝑz in tritico et furfu
re in radice brione.et etiā in sapone.et ī me
dulla fabe.ꝛ in ꝓsil'ib⁹.q̄ oīa sordes faciel
et tot⁹ coꝛpis mūdificant et depurāt. Itez
qꝛ de se motū hz a centro siue medio ad ex
trema cū ille mot⁹ ex se non sit fortꝫ multuz.
sed respectu calorꝭ sit obtusus.est siquidez
sui in latum p̄ncipaliter diffusiua. in altum
ꝛo sine calore nō est multū.q̄ntum est de se.
extensiua sed q̄nq̄z calor in ipa dñat et ī ipsa
obediente materia hūida operat tūc in om
nem ptem sed maxīe in altum et in longum
vi calorꝭ sursum eleuante et vsq̄z ad extre
mitates diffundēte erigit et ꝓtelat.coꝛpa ꝛo
in q̄b⁹ p̄dominat calor et humor temperat⁹
naturalit et general'r sunt altioꝛa et lōgioꝛa
et etiā gr̄ilioꝛa q̄z illa .in q̄b⁹ existente hūidi
tate multa et domināte calore paruo remis
sius operante causa ꝓtraria inuenit. et iō
hoīes calidi vt colerici obediēte hūoꝛe sub
stantiali caloꝛis actioni sunt alīs.s.fleuma
ticis longioꝛes .et in oīb⁹ extremitatibus
coꝛpis alīs partib⁹ ꝛ circūstantīs ꝓcurren
tibus binc inde eq̄liter in gracilitate et lon
gitudine aptioꝛes. vbi aūt est caloꝛ multus
et humoꝛ mult⁹ nō tñ actioni ignee ꝛ tutꝫ su
perfluus aut diminut⁹ sed congru⁹ et com

mẽsurat⁹.corpa in oĩ diuisiõe fiũt magꝭ lõga et lata. Alta em̃ sũt ꝑp̃ calorẽ subtiliores p/ tes hũiditatꝭ ad sũmitatẽ deferẽtẽ Lata em̃ fiũt ꝛ spissa ꝑp̃ ꝑtutẽ caloris ꝓtes grossiores hũiditatꝭ ad singl'as ꝓtes interiores ꝟm sui exigẽtiã vndiqꝫ diffundẽtẽ ꝛ ꝓtẽ ꝓti ꝟm con/ gruentiã naꝉ vndiqꝫ adunantẽ. Jtẽ hũidi/ tas est naꝉ'r lenificatiua. nã sui circũfusio ne in extrema rei oẽs ꝓtes vacuas replendo ad eq̃litatẽ ꝓducit. ꝛ sic rei supficiẽ ꝯplanã/ do et adequãdo eã leuẽ facit. accidentaliter tm̃ qñqꝫ exasperat. s. qñ aliq̃ casu simul calidi ꝛ frigidi hũores ad aliquẽ locũ ꝯfluũt ꝛ cõ/ currũt. Calidi q̃dẽ supficiẽ rei eleuant. Fri gidi q̃z depmũt ꝛ sic ex ꝯrijs hũoribꝫ cõtra/ rietas et ineq̃litas cũ asperitate q̃dã corpis in supficie generaꝉ. Jtem hũiditas si fuerit ꝟm naꝉe exigentiã ĩ corpe ꝯmensurata oĩm actionũ aĩe ꝛ corpis ẽ adiuuatiua. Nam ex hũoribꝫ spũs regitiui corpis generãꝉ ꝛ in eẽ ꝯseruãꝉ. Spirituũ q̃z ꝑtutes suos effectus in singul' organis corpis sẽsitiuis ꝛ motiuis ꝑ hũoꝝ mĩsteriũ opanꝉ. vt ꝓz in ꝑtute visiua q̃ mediãte hũore cristallino visũ i ocl'o opaꝉ Sil'r ꝑt⁹ gustatiua nũqꝫ sine hũore saliuali inꝉ sapores discernere arbitraꝉ. ꝛ sic d'alijs. Nã hũiditate substãtiali destructa ĩ corpe l' corrupta tota animi actio ꝑiter erit ipedita Si em̃ fuerit in toto corpe vel in aliq̃ parte corpis supfluitas hũida abundãs ꝙ nõ posꝭ regi a naꝉa. ꝓncipiũ est ꝛ materia ꝓtrefa ctõis ꝛ generat ĩ corpe ꝝuissimas passiones vt ptz in apoplexia in q̃ supflua hũiditas sic occupat oẽs vẽtriculos cerebri ꝙ nõ ꝓmit/ tit ꝑ neruos sensibiles spm̃ aialẽ ad sensifi/ candũ corp⁹ ꝛ mouendũ deferẽtes aiaꝫ ĩ cor pore suas ꝑagere actõcs. immo aufert corpi subito sensũ atqꝫ motũ ꝛ tandẽ inducit suf/ focatõez atqꝫ mortẽ. sic Gal'. in ꝯmento sup amphorismos exponẽs ꝟbũ Jpo. Soluere apoplexiã fortẽ impossibile. debilẽ ꝟo nõ fa cile ꝛc̃. Fleumatica em̃ hũiditas occupans totã cerebri regionẽ opilat meat⁹ neruoruꝫ. vñ nõ ꝓt duci spũs aial' ad inferiora. immo intercludiꝉ anhelit⁹ ꝛ vita finiꝉ. Dec ãt hũi/ ditas peccat qñqꝫ in q̃ntitate. qñqꝫ i q̃litate. ꝛ ꝟ aliqñ a causa intrinseca. qñqꝫ a cã extrin seca. a cã intrinseca sic̃ a mala ꝯplexione. qñ nociua hũiditas radicaꝉ in mẽbris et nõ ꝓt a calore naturali dissolui ꝛ ꝯsumi. nec a sua malicia imutari. Talis itaqꝫ hũiditas in di uersis locꝭ corpis diuersas inducit ifirmita/ tes. vt ꝓz in epylẽsia qñ ꝓcedit ex vicio capi/ tis ꝛ in ydropisi qñ ex mala ꝯplexiõe genera tur epatꝭ. Jtẽ a cã extrinseca sic̃ a reb⁹ que a Jo. et Gal'. vocanꝉ res nõ naturales q̃les sunt aer. cib⁹. pot⁹. somn⁹. vigilia. inanitio ꝛ ꝛple tio exercitiũ atqꝫ quies Dec em̃ oia si fuerit assumpta ꝟm exigentiã naꝉe hũiditatẽ sub/ stantialẽ generãt ac ꝯseruãt ꝛ ꝓditã reparant ꝛ restaurãt. Si ꝟo a ꝯrio mõ sũpta fuerint. ꝯriũ hñt effectũ. nam hũiditatẽ innaturalem generant et augmentant aut naturalez cor rumpũt alterãt ꝛ imutãt vt ꝓz. nã vt di. Gal'. in amphoꝝ. Jpo. ꝑte. iij. sup locũ illũ. Jm/ mutatões tẽpoꝝ maxĩe generãt morbos ꝛc̃. Tpa inq̃t anni non sunt causa morbi sꝫ mu tatões ꝯplexionũ ipi⁹ tpis. qñ scꝫ ꝯplexio ae ris q̃ deberet ꝯgruere tempori. in oppositaꝫ cõmutaꝉ. sic̃ qñ complexio veris que debe/ ret esse calida ꝛ hũida efficit sic̃ in autumno frigida ꝛ sicca. et ecõuerso. et sic de alijs. Nã si fuerit aer vernalis general'r frigid⁹ ꝛ sicc⁹. et ꝓcesserit aer in hyeme q̃si ꝟnalis. s. calid⁹ ꝛ humid⁹ necesse est in vere mł'tos egrotare et etiam mulieres parituras occasione facili aborire. Et hec est rõ Gal'. quam assignat. qꝛ ex humiditate et caliditate hyemis prece dentis multa fiebat hũiditatꝭ in corpib⁹ ge/ neratio et fleumatis coadunatio. Aer ꝟo in initio veris si fuerit frigid⁹ et siccus claudit poros ꝛ ñ sinit fumos exalare. vñ retẽto calo re dissoluit hũiditatẽ istam supfluaꝫ in hye me generatã. et cũ calor sit debilis ꝛ nõ posꝭ sit eam ꝑfecte digerere nec ex toto ꝯsumere. trãsmittit eam sic indigestam nũc ad supio/ ra membra ꝛ nũc ad inferiora vbi coaduna ta fit causa diuersaꝝ passionũ. vt si ascende/ rit ad caput ꝓt esse causa reumatis ꝛ catarri Si ꝟo ad intestina et fuerit fleuma salsum mordificando intestina inducit dissenteriã et sic de alijs. Jlla eadem ꝓt esse rõ aborsus in mulieribꝫ. qꝛ hũiditas illa defluẽs ad ma tricem grauat eam et remolliendo retinacu la fetus ac relaxando est cã aborciendi Aliã aũt rõnem ibi assignat Auicen. et sic d' alijs passionibꝫ aeris et tpis est intelligendum ꝙ mutãt hũiditatꝭ q̃litatem vel calorẽ immo/ derate nimis dissoluẽdo vel nimis ꝯsumen do. siue calore remisso supfluitates eiusdem non euacuãdo. ꝛ sic intelligenduꝫ est de aere ni/ mis frigido poros claudẽte hũores pl⁹ debi to ꝯstringente. Sed de aere frigido ad pre/ sens hec dicta sufficiant.

De cibo et potu La.V

DE cibo ꝙo et potu patet. Nam ꝑ de
biti nutrimenti cibi ſcilz et pot⁹ ſub/
tractionē humiditas ſubtrahitur et
calor inducta ſiccitate intenſior effect⁹ non
inueniens in q̄d agat ad ſubſtantialē humi
ditatem ſe ꝟuertit in quā agēdo ipaz nimis
attenuat vel cōſumit. et econuerſo. ſi cib⁹ vel
potus fuerit immoderat⁹ hūiditas nimis in
tendit ꝛ calor naturalis debilitat. qz nō ſuf/
ficit ad digerendū. facit tñ calor qđ ꝑt. Haz
aliq̄d reſoluit ex illo ſuꝑfluo cibo ſumpto. il
lud reſolutū cum ſit fumoſitas groſſa et in/
digeſta petit cerebrū et ꝓcutiens ei⁹ mirin/
gas ſeu tuniculas grauiter eas ledit et ali/
qñ emigraneā vel aliā capitis passionez peſ
ſimā excitat ꝛ inducit. aliqñ etiā radices ner
uoꝝ ſenſibiliū illa fumoſitas malicioſa tan/
git ꝛ ſuo acumine ſiue furioſitate ad intima
ipſoꝝ neruoꝝ penetrans ſpm̄ animalem ibi
exiſtentem impedit atq; ledit. vñ et ſubſtan/
tiam et rationis vſum perturbat. et liguam
rationis interꝑtem titubando contrahit et
ꝟuertit. vt pz in ebrijs. Motum etiā volun
tarium ſepi⁹ retardat vel penit⁹ deſtruit. vtz
in tremulis et paraliticis. nec miꝝ. nam ꝟt⁹
corpis regitiua q̄ eſt ſita in neruis ꝛ ī muſcu
lis a naſa. neruū ſiue membꝝ q̄dlibet ſic de
preſſum regere et erigere ſatagit ꝛ intendit.
ſed ꝑualens ille acutus fumus et reſiſtens
virtutem naturalē vincere cupiēs membrū
deorſum depmere nititur et ꝓtendit. Unde
ex iſto duplici motu ꝯrio ſcz vno eleuante ꝛ
alio depmente membroꝝ tremor ſepius ge/
nerat et tandem victa totaliter virtute regi/
tiua mors vel paraliſis in talib⁹ generatur.
Et ideo optimū ꝯſilium eſt ſapientis q̄ dic̄.
Ne te effundas inq̄t ſuꝑ omnem eſcam. qz ī
multis eſcis infirmitas grauis ꝛc̄. idem ita/
q; malum generat in corpe ſomn⁹ immode/
ratus. nam in ſomno remittuntur ꝟtutes et
actiones naturales interi⁹ aīales intendūt.
vñ clauſis poris forinſecis calor intrinſec⁹
ꝯfortat⁹ multos hūores attrahit. q̄s quidē
nec dirigere poteſt nec ꝯſumere et tūc ꝑua/
lente tanta ſuꝑfluitate quā non poteſt natu/
ra regere ſequit neceſſario mors et ſuffoca/
tio. ſic̄ eſt videre ſepi⁹ in dormientib⁹ poſt ac
ceptam medicinam et etiam in minutis. In
vigilantib⁹ aūt nimis cauſa contraria opat
in q̄bus et nimia fit humoꝝ et ſpirituū con
ſumptio. vnde et mors itez comitat. Item
eadem rō ſuffocationis eſt in nimis repletis.
et eadem ratio defectionis eſt in ieiunanti/
bus ſuꝑvires ꝛ nimiū inanitis. Itez qui ni
mis ſe exercitant ꝑ nimiā caloris intenſionē
humores nimis ꝯſumentē ſe deſtruūt ꝛ cō/
ſumūt. In nimis ꝟo quieſcentib⁹ cauſa eſt
contraria. quia in ipſis magna eſt et immo/
derata humiditatis attractio. ꝛ nulla ſuper
fluitatis euaporatio nec ſpirituū ſubtiliatio
et ideo neceſſario humiditas ſuꝑflua diſpo
nitur ad putrefactōem et corruptōem Iſtis
et alijs multis modis infinitis qualitates ele
mentares in ſuis naturalib⁹ effectib⁹ impe/
diunt. ſicut pz in rōnibus ſuꝑ dictis quas
de ꝟbis Conſtan. in pantegñ. et Bal'. in cō/
mento amph̄. Ipo. ꝛ Empe. ſuccincte cōpi
lauim⁹. vñ de his ſupſedeam⁹. et ideo ad de
ſcribendas ꝓpetates hūoꝝ q̄ ex his q̄litati/
bus ꝯponunt man⁹ apponam⁹ ex q̄b⁹ conſti
tuitur oīe corp⁹ qđ ſpū ſenſibili et rationa/
li animatur.

De humoribus ꝛ eoꝝ generatōne effectu et
operatione. La.VI

ESt igit humor quedam ſubſtantia
actualiter liquida ex ꝯiunctōne ele/
mentariū qualitatū ꝑ digeſtionem
in animalis corpore generata apta mēbra
nutrire et eoꝝ actōnes ꝯfortare naturaliter
vel accidental'r īpedire. Hā hūor eſt corpoꝝ
ſēſibiliū materiale ꝓncipiū ꝛ ꝓmū ac ꝑcipuū
rōne nutrimēti iſuis ꝓagendis actōib⁹ iuua
mentū. Sūt aūt humores vt dicit Cōſtan.
vocati elementoꝝ filij et eoꝝ originalit̄ con
ſtitutionū q̄litate. Sunt aūt quattuor hu/
mores. ſ. ſanguis. fleuma. colera. et melanco
lia. qui q̄dem reſpectu membroꝝ dicuntur
ſimplices. cuius reſpectu elementoꝝ quorū
ſunt filij compoſiti inueniant. Hi quattuor
humores in quantitate et qualitate equali/
tatem ꝓportione debita obſeruantes omnia
corpa ſanguinē habentia pficiunt ac cuſto
diunt in debita ꝯſiſtentia ſanitatis ſic̄. econ
uerſo ex eoꝝ inequalitate ſiue infectione in
firmitatē generant et inducūt. Fuerūt aūt
hi neceſſarij ad corpis ꝯſtitutiōem ad ipſi⁹
regimen ꝛ ꝯſeruatōem. ad cōtinue depdito
rum in corpe reſtauratōez ſic̄ dicit Bal'. ſuꝑ
amph̄. Corpus em̄ ſubiacet fluxui. vt pz in
ſudoribus et in ſputis et hmōi alteratione. ſcz
de frigiditate in caliditatē ꝛ ecōuerſo. ꝛ cor
ruptione que ex fluxitate nimia ſeq̄t. ꝛ exal/
teratione diuturna. vt ergo qđ ſuꝑfluuz eſt

in corpe diruat ꝛ depditū repet ꝛ mala alte
ratio ī bonā trāsmutet. ꝛ p ꝯñs corruptioni
aliq̄lit obuiet. nccaria fuit q̄ttuor hūoꝝ pñ/
tia vt corpꝰ aiale ī vigore ipis mediātib⁹ ico
lume ꝑseruet. Horꝝ aūt hūoꝝ generatio sic
hz fieri. recepto em̄ cibo ī loco decoctōis p/
mo. s. ī stomacho. subtilior eiꝰ ps ꝛ liq̄dior q̄
a phicis ptisinaria vocat ꝓ q̄sdam venas ad
epar trabit. ꝛ ibi p caloris natal' actōz ī q̄ttu
or hūores trāsmutat. q̄ꝝ generatio simpl'r ī
epate fit ꝛ icipit. sz nō sil'r finit. Primo eī ca
loris actio qō frigidū ē ꝛ hūidū ī nataz fleu
matis ꝑuertit. Scdo qō calidū ꝛ hūiduz ē
ī nataz sanguis trāsit. qō ꝙ calidū ꝛ siccuz
nataz colere ꝯstruit. Sz qō frigidū ꝛ siccū
in subaz melācolie se ꝯponit. Tal' igit est p
cessus. Prīo siq̄dē generat fleuma tanq̄z hu
mor semicoct⁹. Scdo sāguis cuiꝰ decoctio
ē pfecta. Tertio colera cuiꝰ decoctio tpamē
tū excedit. Ultio āt melancolia q̄i ps terre/
striorꝛ alioꝝ fex in esse ꝓcedit. vñ tal' ē ordo
vt dicit Auicē. q elemētoꝝ recta ꝛ r̄cipꝛoca
est generatio. qr ō aere fit ignis. ꝛ ecōuerso.
hūoꝝ āt generatio q̄dā ē recta. sz ñ r̄cipꝛoca
de fleumate em̄ p decoctōz fit sanguis. sz nō
ecōuerso. Sil'r de sanguīe fit colera p calo
rē intensū siccantē hūorē ꝛ subtiliātez. sz nō
ecōuerso. Sil'i mō p aduſtionē ex colera fit
melācolia. ꝛ nō ecōuerso. Sic eī accidit in
generatōe hūoꝝ sic accidit in generatōe vi/
ni ex musto sic di. Cōstan. nā feruēte musto
generat q̄dā spuma supficiē petēs ꝛ quedaz
suba terrea ad fundū descēdēs. ꝛ alia ē aq̄sa
fm cuiꝰ augmētū vinū in suba ē magꝭ debi/
le ꝛ minꝰ calidū. Et q̄nto magꝭ antiq̄t tanto
magꝭ fit calidū ꝓpt hmōi aq̄sitatꝭ resolutōez
ꝛ q̄nto maior est vini puritas: tanto coctio
est ꝯpleta. sic in hūoribꝫ ē ps leuitate sua su/
periora petēs sz colera. alia velut fex deor/
sum tendēs. s. melācolia. alia ꝙ ī cruditate
manēs. s. fleuma. q̄rta ꝙ ē sāguis i sua puri
tate ꝑmanēs. a ceteris hūoribꝫ depuratur.
Nullꝰ tm̄ sanguis est ita purꝰ q̄n alīs hūori/
bus sit ꝑmixtꝰ. vñ eoꝝ ꝯmixtione spēm vari
at et colorē. nam p ꝯmixtōem colere apparet
rufus. a melancolia niger. a fleumate aquo/
sus et spumosus.

De sanguine Capitulum. VII.

Sanguis vt dicit Isi. a greco nomen
sumpsit. eo q̄ sustentat vigeat et vi/
uat. i. vitaz ꝯfirmet. nam sanctire cō
firmare est. Dī aūt sanguis dum est ī corpe
effusus ꝙ dr cruor. eo q̄ effusus currendo
corruat. alij aūt vocant sanguinē quasi sua/
uem eo q̄ gustu et tactu sit suauis. nō em̄ est
sanguis purꝰ ꝛ integer nisi in iuenib⁹. nam
dicunt phici sanguinē minui p etatem. vnō
in senib⁹ tremor est ex defectu. ꝓprie aūt san
guis animi possessio est. Inde genas lacera
re in luctu mulieribꝫ mos est. vñ etiam pur
pureeveſtes ꝛ purpurei flores ponunt sup
mortuos. animositatē mortui dū erat ī suo
sanguie repñtantes Hucusq̄ Isi. li. x. ca. ij.
Sāguis āt fm Cōstan. int̄ quattuor hūo/
res laudabilior ꝛ nate amicabilior est ꝓpter
eiꝰ equalē ꝛ pfectā coctōem quā efficit calor
tpalꝰ ex materia pura et aerea ad corpis nu
trimentū. Est ꝙ sanguis fm eundē Con/
stan. aliꝰ natural' aliꝰ innatural'. Naturalis
āt aliꝰ est ꝓtentus in arterijs. alius ē ī venis.
Qui ꝙ est ī arterijs calidior est ꝛ subtilior
rubicundior clarior ꝛ in sapore dulcis. Est
autē calidior ꝓpt cordis ꝛ spūs vicinitatem.
subtilior ꝓpter cordis calorē subtiliantem et
rarificantem. ꝛ ꝙ vt resumendo p spissas tu/
nicas arteriaꝝ facile non possit in alia mē/
bra labi. Rarior aūt est ꝓpter ꝙ virtutem colere
in ipō. accutior est aūt ꝓpter augmentū calo
ris. sāguis ꝙ in venis ꝓtentꝰ est calidꝰ et hu
midus. int̄ grossum et subtilem mediocris
in sapore est valde dulcis oīmi malo carens
odore. cito coagulat cū exierit. vñ talis san/
guis epar designat tpatum. si ꝙ fuerit sub/
tilis aquosus nō boni odoris nec dulcis sa
poris ꝯmixtōz alterioꝰ hūoris ipm̄ inficiētis
indicat. Jā em̄ degenerat ī sanguinē inna/
turalē q̄ sic dr vl' qr a sua generatōe est. vt in
leprosis. corruptꝰ. au ꝓpter inconuenientez
materiā ex qua est generatꝰ. et ꝓpter extrane/
um humorem cū q̄ est ꝯmixtꝰ. modicū autē
colere vel alterioꝰ inficientis humoris mixtū
cū puro sanguine ipm̄ inficit et in sue quali
tatis similitudinē ipm̄ trahit. Hucusq̄ Cō
stan. pantegñ. ix. c. iiij. Alias sanguinis ꝓprie
tates ponit Arist. in li. aīa liū. iij. dicit enim.
Oīe aīal hñs sanguinē hz epar ꝛ cor. vnde
oīmia aīalia carentia sanguine sunt minoris
corpis et ꝙtis aīalib⁹ habentibus sangui
nez. ꝛ cum abscinditur caro exit sanguis nisi
illa mortua fuerit et corrupta. Item in om
ni animali bene dispositōis est sanguis me
diocris. quia non nimis multus sic sūt po/
tantes vinū nouuz. nec nimis paucus sicut
corpis crassi. qr aīalia nimis crassi corpis

sūt pauci sanguis ꝛ subito augmetak pigue
do.ꝛ q̄nto.tāto mioꝛak sāguis Jtē oē coꝛpꝰ
sanguineū putrescit citoꝛ maꝛie ꝓpe ossa.hō
em̄ hꝫ sanguiez subtilē valde respectu alioꝝ
aīaliuꝫ.q̄ꝝ sāguis ē nigrioꝛ ꝛ spissioꝛ sāguīe
bouis.ꝛ maꝛie thauri ꝛ asini.ꝛ sāguis ī inferi
oꝛi pte coꝛpis spissioꝛ est ꝛ nigrioꝛ q̄ꝫ ī supio
ri. Jtē sāguis q̄n generak valde ī mk̄ta q̄nti
tate erit cā egritudis q̄m attenuak ꝛ fit aq̄ſ
et ꝓpt̄ h̄ forsan sudat hō sanguinē.qō q̄dē est
vtputo ꝓpt̄ supfluā liq̄di sāguis abūdantiā
a qua se intēdit exonerare naka .vñ eīcit eꝰ
ptes aq̄sas ad supficiez cutis et eas expellit
p sudoꝛē. Jtē cū hō doꝛmieꝛit erit sanguis ī
manifesto modicꝰ.nec miꝝ.qꝛ tunc reuocak
a naka in adiutoꝛiū ꝓtuꝯ nakal' vt ipꝰ bñfi
cio suas ꝓpagat actōes.vñ q̄n tūc se ꝓfundit
ad interioꝛa extremitas coꝛpis pallida re
manet ꝛ exanguis.ꝛ ꝓpter h̄ forte accidit q̄ si
coꝛpꝰ doꝛmientis pūgak nō erit inde tātum
sanguis q̄ꝫtū si esset vigilās. Jtem dꝛ ibidez
q̄si sanguis fuerit bñ coctꝰ ꝛ digestꝰ bñ fit ex
eo sepū.et h̄ forsan qꝛ eiꝰ vnctuositas p tpa
tam decoctōem coagulak.ꝛ dealbata ī sepū
vel pinguedinem transmutak. Jtem cū alte
rak sanguis a cursu nature sue ꝛ fuerit coꝛ
ruptus exibit a stomachoꝛ a naribꝫ. Jtē cū
putrescit sanguis in aliq̄ membꝛo nisi redu
catur arte vel naka efficit ex eo virus et in sa
niem cōmutak. Nucusq̄ Cōstan.li.iij. Jtē
dicit ibidem.li.xij.vene sunt vasa sanguinis
ex q̄ pꝫ q̄ sanguis est vltimꝰ cibus aīalꝫ habē
tis sanguinem. Jtem ibidem Jta est sāguis
amicabil' nake q̄ etiā aīal carens sanguīe ci
batur p illud qō ꝯuenit cū sanguīe.vt pꝫ in
ꝑmibus et muscis q̄ carnibꝫ insident et san
guinē sugūt .et inde sibi attrahūt nutrimen
tum. ꝓpter h̄ si animal nō nutrik cibo isto effi
citur macilentū et male disposituꝫ.et q̄n bñ
cibak crescit ꝛ fit bone disposit̄ois p tal' cibi
nutrimentū.et si ille sanguis vñ fit cibus fu
erit clarꝰ et bonꝰ erit coꝛpꝰ sanū.et si malꝰ in
firmū. Jtem sanguis terrestris coagulatur
cito ꝓpter hūiditatꝫ ꝓuatōnem.vñ oīne aīal
bñs subtilem sanguinem ꝛ mūdū atq̄ cali
dū alīs aīalibꝫ sensū hꝫ meliozem Sāguis
em̄ mūdꝰ subtilis et calidꝰ ꝛ maioꝛis motus
intellectui cōuenientioꝛ est. Jtem oīne aīal
carens sanguīe est maioꝛis timoꝛis aīali ha
benti sanguinem.ꝓpt̄ h̄ bñs mūdū sanguiez
et calidū et leuem nō mouek nisi modicū ꝓpt̄
timoꝛē Jtem sanguis thauri ꝯgelak citius ꝛ
coagulak sanguine omniū animaliū alioꝝ.
Sanguis em̄ omniū aīalium coagulak ꝑm
magꝫ et minꝰ ꝑter lepoꝛis et ceruiꝛ sibi simi
liū in naka.q̄ꝫ sanguis nō coagulak vt dicit
Arist. Sanguis thaurinꝰ sic̄ dicit idez li.iij.
et.xij.maxime est coagulatōnis et velocis.et
h̄ forsitan ꝓpt̄ excessuꝫ caloꝛis et siccitatꝫ.vñ
haustꝰ crudꝰ interficit sicut venenū.vñ dē q̄
dam phō dꝛ q̄ hausto sanguīe thauri se pe
mit. Jtem idem li.xiij.sanguis in pte dexte
ra calidioꝛ est q̄ꝫ in sinistra. Et ideo ꝓptervi
goꝛem calidi sanguis in parte illa manꝰ dex
tera ꝓnioꝛ est ad opandū et habilioꝛ q̄ꝫ sini
stra.vñ dicit Arist.li.j.q̄ leo ꝑus mouet pe
dē dextꝝ q̄ꝫ sinistꝝ.et sup amphoꝝ.dꝛ q̄ mu
lier portās masculū subito vocata ab aliq̄ p
mo'mouet pedem dextꝝ q̄ facit calidꝰ san
guis q̄ in ꝯcipiente masculum ꝯpletꝰ opak.
Jtem in eodem libꝛo dꝛ q̄ sanguis prima ꝛ
p̄cipua est materia coꝛdis et epatis.vnde et
coꝛ cōcauū est ad sanguinem copiosiꝰ reci
piendū ꝛ spissum ad eundē diligent custodi
endū.et in nll'o membꝛo est sanguis sine ve
nis nisi in coꝛde tm̄.et de coꝛde exit p q̄sdam
venas ad alia loca coꝛpis.ꝛ nō venit aliun
de sanguis ad coꝛ q̄m fons est et ꝓncipium
sanguinis membꝝ ꝓmū recipiens sanguīez
Et h̄ manifestak ex anathomia et modo ge
nerationis.quia ꝓma creatio coꝛdis apparꝫ
sanguinea.vñ ꝑm Arist.coꝛ est ꝓmū sangui
nis receptiuū.et ideo in medio ponik vt euꝫ
trāsfundat tanq̄ꝫ a medio et a centro ad oīa
alia membꝛa.vñ dicit q̄ coꝛ est mediū totiꝰ
animalis a quo ꝓcedit motus et sensus ꝛ vi
ta totiꝰ animalis. Et ido coꝛ est in oīnibꝫ ha
bentibus sanguinem.q̄m necessario princi
pium sanguinis est et non epar. Hec oīnia
aperte dicit Arist.li.xiij.cuius de ꝓncipio sā
guinis alio modo sit sc̄ptum in libꝛis medi
coꝝ.sed ꝺ ista ꝯtrouersia nihil ad nos.quia
vtraq̄ positio vel opinio nobis ꝺseruit quo
ad nostrā intentionem. Ex p̄dictis igit̄ au
toꝝ sententiis breuiter recollige q̄ sanguis
naturalis est purus et calidus subtilis dul
cis animal' nutribilis ꝓtuꝯ nakalis ꝯseruа
tiuus sedes aīe ꝛ ipꝰ ꝯtentiuꝰ.iuuentutꝫ per
fectiuꝰ.complexionis alteratiuꝰ.vigoꝫ coꝛ
dis et spirituū conseruatiuus. letificatiuus
amoꝛis excitatiuꝰ.sui diffusione in supficie
coꝛpis ipsiꝰ coloꝛatiuꝰ.sanus et tpatꝰ.sani
tatis ꝯseruatiuꝰ.coꝛruptꝰ coꝛruptōis indu
ctiuus.vt pꝫ in lepꝛa q̄ est sanguis coꝛruptꝰ

in fontibꝫ cū alijs hūoribꝫ admixt⁹ malicie eoꝝ est tpatiu⁹. suaꝫtute doloris oculoꝝ mitigatiu⁹. vt di. Constan. q̄ sanguis colūbe ℓ irūdinis de ala dextera extract⁹ oculis caligdus instillat⁹ maculas abstergit oculorum sāguis ei tal' valde est ignitiu⁹ ꝛ dissolutiu⁹. sic ibidē dicit cōmentator in viatico i tractatu de pānis ꝛ maculis oculoꝝ in fine.

De sanguis mala ꝓpetate Ca. VIII.

Unt etiā sanguis q̄daꝫ ꝓpetates minus laudabiles alijs supdictis. nam q̄to bñ dispositꝰ nature est amicabilior et vtilior tanto cū corruptꝰ fuerit eidem est nociuior et ḡuiores infert corpi passiões Nam alioꝝ hūoꝝ malicia sanguini admixta ꝓpter amicabilitatē eiꝰ ad naturam non sentita subito manifestat. et iō ab eoꝝ lesione sibi natura minꝰ ꝑcauens latentem ipoꝝ maliciam nō formidat. vt ꝑꝫ in febribꝫ enutriceis ꝛ alijs mixtis. in q̄bꝫ colera rubea ℓ adusta sanguini admixta non ita cito se nature vel medici iudicio manifestat. vt di. Bal'. super amphoꝝ. Item sanguis si fuerit in corpore supfluꝰ monstruosas in hoibꝫ generat passiões nisi nature vel medicine beneficio euacuet citiꝰ vt ꝑꝫ sanguine mēstruali q̄ꝓpt supabundantiā humiditatis et caloris indigentiā in mulieribꝫ existens si vltra debituꝫ retineat pessimaꝝ causa est ꝛ occasio passionū. Inducit em̄ q̄nq̄ spūaliū suffocatōem. q̄nq̄ ydropisim. q̄nq̄ etiā frenesim. siue manifestam passionē. put ille sanguis corruptꝰ nimis diu retentꝰ ad diuersas trāsfunditur corpis regiones. sic in passionaꝝ li. Bal'. exꝑssiꝰ ꝺtinet. vñ ꝺ talia ꝑicula summū remedium est talis sanguis corrupti euacuatiōnem citiꝰ ꝓcreare. nec mirꝫ si sanguis sic corrupt⁹ ꝓpriū subiectū sic molestat q̄ alienum etiā mirabilit' inficit et molestat siue immutat. nam vt di. Isi. li. x. ca. ij. sanguis mēstrualis ꝺtactu fruges non germinant. acescūt musta. moriunt' herbe. arbores amittūt fructus. ferrū rubigo corrūpit. nigrescunt era et metalla. q̄ si canes inde comederēt in rabiem efferunt'. glutinuꝫ aspalti q̄ nec ferro dissoluit' nec aq̄s ipo pollutū sponte dispergitur. vt ibidem di. Isi. ℏ sanguis ex superflua hūiditate et debili caloꝛe in corpibꝫ mlt' tum generat'. ꝛ iō ne nata ex eo ḡuet' i matrice recolligit' tanq̄ꝫ in sentina. a qua si debito mō expulsus fuerit corpꝰ totū mollificando alleuiat et ipam matricem ad conceptiōem disponit ꝛ habilitat. Uñ di. Arist. li. ix. menstruū in fine mensis in mulieribꝫ maxime viget. et iō tūc vtiliter expellit' sanguis talis. q̄ sic̄ di. Isi. li. xvj. sanguis menstrualis nō hꝫ certam tpis reuolutōem sed in maiori ꝑte accidit in diminutōe lune. et ℏ est rectum q̄ corpa aialium sunt tūc tpis frigidiora et alterat' sanguis et efficit' ex eo supfluitas mēstrual'. q̄ si tunc expellit' talis euacuatio laudabilis est ꝛ nata lis. q̄ si vltra tps vel ꝓpter grossiciem sanguis. vel ꝓpter latitudinē matricis. vel ꝓpter defectū expulsiue ꝺtuꝛ retineatur multꝫ molestijs ꝑiculosis corpꝰ mulieris aggraua t'. qꝺ q̄dem general'r est verū. a quartodecimo āno vsq̄ꝫ ad q̄nquagesimū. q̄ in iuuenculis meatꝰ sunt angusti ꝛ virtus debilis. A q̄nquagesimo ꝟo anno in antea sanguis minorat' et frigescit. calor destruit' ꝛ tepescit. vñ iste due etates a tali immundicia sunt īmunes. s. senectꝰ vetularis et iuuentus puellaris. retinet tñ nata sanguinē mēstrualē post mulieꝝ impḡuatōem ad nutrimentū fetus ꝛ ꝺceptꝰ ꝺseruatōem. vñ Arist. li. xv. menstruū est sanguis non purꝰ sz indiget digestione opatiua. ℏ sanguis mixtꝰ cuꝫ spermate ciꝺ est aīali vñ mulier post ꝺceptionem frequenter patiēs fluxū menstrualē solet facere abortiuū. aut em̄ debilitat' fetus aut moriet'. ꝛ ℏ ꝓpter nutrimenti subtractōꝫ vñ retentio sanguis menstrual' signū est impregnationis ex iam dicta cā. qꝺ āt supfluit de sanguie menstruali detrahit' ad māmillas vt inde lac generet'. materia em̄ lactis est sāguis decoctꝰ i māmillis vt di. Arist. li. xvj. et. xviij. Lac inq̄t est sanguis digestꝰ nō corruptus. Item oportet vt fluxꝰ sanguis menstrualis actual'r sit in corpe anteq̄ꝫ mulier impregnet'. sic̄ di. Arist. li. xv. et Constan. sicut oportet arboꝛē ꝓmo florere q̄ꝫ fructꝰ facere. Item q̄n venit talis fluxus naturaliter semper accidit in etate lune. etati etiaꝫ mulieris ꝺuenienti. Item aues et aialia non patiunt talem fluxū. q̄ toralis supfluitas trāsit i plumas et in pilos vt di. Arist. Itē di. Ruffus. mulieres nimis se exercentes ꝛ sepiꝰ mouentes non multuꝫ menstruant. sed q̄ quiescūt et multum comedunt suauiterq̄ꝫ viuunt tales multa purgatione indigent Item quādo sanguis talis vel frigiditate vel crassicie ora venarum constringente debito mō non exit ad exeundū alias vias q̄rit vt venas nariū ꝛ emoꝛroidaꝝ quas si clausas inuenerit

ad alia mẽbra se diffũdit z gũe nate ifert paſ
ſionẽ. nã tales vt dicit i viatico Conſtan. de
fectũ appetit⁹ patiũt. nã cibaria bona abhor
ret. puluerẽ vo carbonũ z latex appetũt. z ſi
miliñ. nã ſanguis retẽt⁹ in malicioſuz fumũ
terreſtrẽ z ponticũ ꝯuertit. ꝙ rapto ad orifi
ciũ ſtomachi appetit⁹ rõnat ſubuertit z irra
tionalis generat. Unde oĩa talia corpa ſunt
maximis morbis apparata.

De fleumate. Capitulum. IX.

Fleuma ſm Joħez eſt humor ſemi
coct⁹ actione caloris impfecti ex fri
gida z hũida nata generat⁹. z Ariſt.
dicit li. xv. Fleuma ẽ cibi ſupfluitas q̃ n̄ di
gerit. Eadẽ ẽm ẽ materia ſanguis z fleuma
tis. ſz differt ſm decoctõz maiorẽ l̃ minorẽ.
yñ de fleumate fit ſanguis p ampliorẽ calo
ris agẽtꝭ itenſionẽ. nõ tñ ecõuerſo. ſãguis ei
in fleuma nũq̃z trãſmutat. ſic colera mutat ī
melancoliã. ſz nõ ecõuerſo vt di. Auicẽ. Eſt
ẽm fleuma humor natal⁹ frigid⁹ humid⁹ z ī
ſipid⁹ quã nata mãdat p mẽbra vt digerat z
ex ipõ digeſto corp⁹ nutriat. Notãdũ q̃ fleu
ma alid eſt natale alid innatale. natale autẽ
frigidũ z humidũ in colore albũ i ſuba flui
dũ. in ſapore paꝝ dulce vel totalit inſipidũ.
in epate tñ generat vbi ſedes eſt caloris Eſt
tñ habile vt i ſanguinem tranſmutet z facta
ꝑpleta trãſmutatõe corp⁹ inde ſuſtentetur.
Fleuma ẽm q̃uis de ſe ſit groſſum et inſipi
dum p intenſionẽ tñ caloris ipm immutãtꝭ
forme z ſaporis ſanguis q̃ eſt dulcis ẽ ſuſce
ptiuũ. vt pz in fleumate qđ dz eſſe dulce. vñ
ꝓpter vicinitatẽ et ſimilitudinem quã hz cũ
ſanguine indigent eo oĩa mẽbra corpoꝛ.
z ideo natura puida fecit illud cũ ſanguine
p venas toti⁹ corpis tranſire ꝓpter neceſſita
tem et etiã ꝓpt vtilitatẽ. nam vt di. Conſtan.
deficiente ſanguine digerit calor fleuma. qz
inde intendit mẽbra reficere z nutrire. vñ
in h̃ nobili⁹ eſt fleuma colera z melãcolia. qz
rectificari nõ ꝑñt vt ex eis fiat ſanguis cui⁹
bñficio vigeret z nutriunt mẽbra corporis
vniuerſa. Eſt etiã ei⁹ pñtia cũ ſanguine ne
ceſſaria vt ei⁹ frigore ſanguis feruor tpetur.
et liquiditate fleumatis ſpiſſitudo ſanguis
intẽperie ꝯſuet. z ſic facili⁹ z expeditius ad
ſingl'a mẽbra nutrimẽtũ ſanguis deportet
Utile etiã eſt iũcture membroꝝ et alias par
tes mobiles ſua liq̃da humiditate humecta
re ne ex calore mot⁹ vel ex ſanguiẽ calido ca
ſu aliq̃ a ſuo officio retardent. qz ſiccitate in
ſup inducta impediant. Fleumatis aũt in
naturalis quattuor ſunt ſpecies. Eſt enim
acetoſum frigidũ et ſiccũ ꝓpt melancolie ad
mixtõem. falſum calidũ z ſiccũ ꝓpt colere ru
bee infectõem. dulce ꝓpt ſanguis ꝑticipatõz
vitreum ſic dictũ ꝓpt coloris vitri aſſimilati
onem. tale ẽm omnino elongat a calore. z iõ
ceteris ei⁹ ſpecieb⁹ illud eſt compact⁹ z dif
ficili⁹ ad digerendũ et in ſanguinẽ ꝯuerten
dum. Dic humor ſi corruptus fuerit diuer
ſas generat in corpe infirmitates. cui⁹ ſup
abundantia vt dic̃ Conſtan. cognoſcitur p
diuerſa. nam ꝙ fleumatic⁹ eſt corpe deſee g̃
uis et tard⁹ et ſenſu ebes. mente obliuioſus.
carne mollis z fluidus colore liuid⁹ albid⁹
in facie corde timid⁹ ſpiritis z excreatõib⁹ mlt
is plen⁹. piger et ſomniculoſus. parui appe
titus parue ſitis niſi ſit falſum fleuma. quia
tũc falſus ſapor in ore ſentit ꝓpt calidi hũo
ris admixtionem. crine mollis z flauus. z la
xus cui⁹ pulſus eſt mollis groſſus et tard⁹.
vrina alba ſpiſſa cruda et diſcolorata. ſtatu
ra pinguis et groſſa in extremitatib⁹ breuis
z curta. cui⁹ cutis ſupficies plana z lenis ac
a pilis denudata. ſomniat de aquaꝝ niuiuz
et pluuiaꝝ inundatiõe nauigatiõe in aquis
frigidis et etiã natatõe. talis ꝯplexionis ho
mines ſolent frigidũ morbũ ſep⁹ incurrere
et ipſo fatigari et ꝑcipue tpe hyemali. quia
tunc tpis q̃litates fleumatis ſcilz frigiditas
et humiditas intendũt vt di. Cõſtan. quere
ſupra de proprietatib⁹ frigiditatis et humi
ditatis.

De colera Ca. X.

Colera ſm Iſidorum dicta eſt eo q̃
in humore colerico calor tempera
mentum excedat. Colera alia natu
ralis. alia innaturalis. Naturalis eſt que na
turaliter eſt calida et ſicca et ī ſubſtãtia ſub
tilis in colore rubea clara. in ſapore amara
cum quodam acumine. que quanto eſt cali
dior tanto eſt in colore rubicundior z in ſa
pore amarior. q̃ cum in corpe generatur in
duas partes diuidit. q̃ꝝ vna tranſit cũ ſan
guine z alia trãſmittit ad ciſtaz fellis. illd ãt
qđ vadit cũ ſanguine penetrat cũ ipo cauſa
neceſſitatis et iuuamenti. neceſſariũ ẽm fuit
vt ſanguini admiſceret ad aptificandũ ſan
guinem ad membra colerica tpanda et nu
trienda quoniã in hoc ſanguine opoꝛtz eſſe
colerã rubeã actualiter ſm debitã ꝓportõez.
hmõi membroꝝ iuuat etiam vt ſanguis

subtiliet vt facili⁹ trāseat p angustos meat⁹ ad interiora corpis nutriēda. alia ꝙo pars q̄ ad cistam fellis trahit trāsmittit ad ipaz cā necitatz t etiā iuuamēti. necesse em̄ fuit ꝓpt mūdificatōz tot⁹ corpis t ꝓpt nutrimētū ip si⁹ fellis. iuuat etiā stomachū t intestina calefaciēdo t pungēdo vt a supfluis se exonerent. ido em̄ sepe accidit torsio t ventris dolor t colerica passio. qz via opilat q̄ est inter fel t intestina. Innatalis colera est q̄ egredit̄ a nata ꝓpt aliqd extraneū sibi ꝑmixtū Nam ꝑmixtio cū colera rubea fleumate aq̄so generat colera citrina que p̄ ceteris est nimis calida t nociua. si ꝙo fuerit fleuma grossioris essentie t spissioris inde colera vitellina. iste due spēs sunt note. Tertia spēs ē colera q̄dam prassiua in colore viridis t amara acuta. sic herba q̄ prassiū. i. marrubiū vel porrus nūcupat. nascitur aūt in stomacho illoz q̄ ꝓtinue vtūt herbis nimis calidis vt porris. cepis. alleis. et vastratis. et hmōi. et forsitan a talib⁹ herbis viridib⁹ t crudis i colore ꝑbit virorē et sic Bal'. visum est. Auicē. aūt visum fuit q̄ prassiua generat ex colera vitellina q̄n nimis adurit. cuz em̄ aduritur adustio in ea facit nigredinē ex q̄ cū citrinitate mixta viriditas introducit. Eruginosa ꝙo colera est quarta spēs q̄ p vlteriorē adustionē generat ex prassiua. q̄n em̄ tantū aduritur q̄ ei⁹ humorositas desiccat tunc declinat color ei⁹ ad albedinē qualis est color cineris. nam color in humido corpe ꝓmo nigredinē efficit. deinde ꝙsumpta totalit̄ hūiditate albozem quendā introducit. vt est videre in lignis q̄ ꝓtsq̄ ꝙuertant in cinerē cōuertunt in carbonē. frigiditas ꝙo econuerso in humido facit albedinē. i sicco āt nigredinem operat. sed hec vltima in oīb⁹ aliis peior est et venenosior. cui⁹ venenosa q̄litas pessimas et mortiferas inducit in corpe passiones. sicut berisipilam et noli me tangere. t cetera hmōi. humor igitur coleric⁹ naturalis non excedens terminos nate est aliorum humoz subtiliatiu⁹ digestionis ꝙfortatiu⁹. fecis t putredinis mundificatiu⁹. corporis ꝟm dimensionē longitudinis et latitudinis distensiu⁹. animositatis t audacie generatiuus. mobilitatis t leuitatis effectiu⁹. ad irā t ad appetitū vindicte excitatiu⁹. venerei appetit⁹ puocatiu⁹. ꝟtutis expulsiue adiuuatiuus. materie grosse attenuatiu⁹. et a centro vsq̄ ad circūferentiā diffusiu⁹. ꝟm citrinitatem vel nigredinem supficiei sube in colore mutatiu⁹. Und̄ colerici generalit̄ solent esse iracundi animo. im māsueti leues t instabiles impetuosi in corpe longi tenues t macilenti colore fusci in crinib⁹ nigri t crispi pili hispidi t hirsuti tactu calidi pulsus fortis et velocis. corina in suba est tenuis et subtilis in colore ignea rutilās t clara. Hec colera si in aliqua parte corpis fuerit corrupta molestissimas infert corpi passiones. q̄rū ꝟ sunt generalia signa. sic em̄ di. Constant. in pantegni. li. ix. c. ij. Si corpori dominet colera corrupta erit cutis glauca vel citrina et erit defectus appetitiue ꝟtutis. amaritudo sentitur in ore. ita q̄ dulcia vident amara et sapida insipida pūctura et ardor i stomacho ex calido fumo pungēte neruos stomachi et mordicante. abominatio cuz vomitu colerico cum siti lingue siccitas ex fumo calido trahens arteriā desiccante t humorez salinalem circa neruos lingue ꝙsumentem. oculoz ꝙcauitas cum humido aspectu pulsus subtilis et velox et spissus. vrina rubea t intensa dolor capitis grauis. vigilia t alienatio mentis horribiles visiones i somnis tales em̄ somniant de igne t fulgure et stupenda aeris inflamatione. q̄ fit ex igneo fumo petente cerebz et ymaginatiuā immutante. Et tantū de colera et specieb⁹ eius. diuise ꝟm Bal'. et Auicen. ad presens dicta sufficiant. Sequitur vltima proprietas substātie corporee quarti libri que dicitur Melancolia.

De Melancolia Capitulum. XI.

Melancolia est humor spissus et grossus. ex fece et turbulentia sanguinis generat. et dr a melon q̄ est niger et colim q̄ est humor. inde dr melancolia q̄si niger humor. Unde a phisicis colera nigra nūcupatur. nam color ei⁹ declinat ad nigredinem. Est āt melancolia alia natural'. alia innatural'. Natural' est frigida t sicca. q̄ fit i sanguīe sic fex in vino hz generari. cui⁹ substātia est spissa t terrestris. cui⁹ sapor inc̄ dulcedinem t ponticitatem existit vicin⁹ accipienti. Hec melancolia in duas ptes habz diuidi. quaz vna remanet cū sanguīe t penetrat secum ad membra cā t necessitatis t iuuamēti. fuit em̄ necesse vt cum sanguine misceret vt aptificaret sanguinē ad membra melancolica nutrienda. Juuat etiā sanguinem. q̄ inspissat ne sua liq̄ditate subterfugiat dige-

stionē. scđa ꝑs ꝙ trāsmittit ad splenē ꝓpt ne cessitatē ⁊ iuuamētū. necesse ei fuit ꝫ ꝓpt mū dificatōz toti⁹ corpis ⁊ ꝓpt nutrimentū ipi⁹ splenis Juuamētū ꝙ ēt pfluat i os stoma chi. vt. s. ipm fortificet inspisset ⁊ vt ibi pturi tū faciat. ⁊ sic excitet famē ⁊ coopet ad desi/ deriū nutrimti. Jllđ āt melācolie qđ ē sup/ fluū sāguis trāsmittit ad splenē. ⁊ qđ a sple/ ne egredit est illđ q̄ idiget splen ad sui nutri mētū. ⁊ sic colera rubea iuuat stomachū ad expellēda supflua inferi⁹. sic ⁊ melācolia iu/ uat ꝙtutez appetitiuā sup⁹. đz āt fex sanguis pot⁹ cꝫ colere l' fleumatiz qz resudat ⁊ sepat a sāguie sic descēdit ypostasis vrinal' siue sedi men i liq̄re. de fleumate ꝙ nihil resudat nec descēdit ꝓpt ei⁹ viscositatē. sil'r nec de colera ꝓpt ei⁹ subtilitatē ⁊ ido fex colere l' fleumatis nō vocat. Melācolia āt innatal' nō ē ad mo dū ypostasis siue residētie ⁊ fecis. sz ꝑ modū adustōis ⁊ cinereitatiz. ⁊ ꝫ accidit istiz modis agēs ei calor nimis i suba fleumatiz ipaz ad/ urit ⁊ ꝑ adustōz nimiā i colerā adustā ꝙuer/ tit. ⁊ si fuerit hūor ptio subtil' ⁊ aq̄sus q̄n ad urit efficit salsū. ⁊ si fuerit grossus trahit ad acredinē l' pōticitatē. si ꝙ ꝓtigat sāguez ad uri l' incinerari. cinis e⁹ fit salsus cū q̄dā dul cedie pauca. sz q̄n ꝓtigit melācoliā natalem aduri illa adustio seu cinis erit acris sic ace/ tū ⁊ cū cadit i supficiē ere ebullit cui⁹ odor ē ḡuis ⁊ acris sic acetū qđ muscę fugiūt ꝓpter odoriz horribilitatē. ⁊ illa siq̄dē q̄ magiz ē acriz deterior ē. Si ꝙ melācolia q̄n adurit grosiorz fuit subę erit cinis e⁹ miorz acredis cuz pōticitate pauca. q̄ cadēs sup ere min⁹ ebul lit ⁊ min⁹ i vmbra penetrat nec ē min⁹ mali/ ciosa ⁊ venenosa ita cito ꝓmit sic ꝑma. Dec colera nigra nature inimica pessimas ḡz ac mortiferas q̄litates. morbos ei induc̄ icura biles sic̄ cancꝝ ⁊ lepr̄ā. ⁊ hmōi. Ex admixtio ne igit ꝑ adustōz nimiā icinerati fleumatis sāguis ⁊ melācolie natal' melācolia innatal' ⁊ pessima generat. ⁊ cū ex fleumate ꝑ decoc/ tionē generet sāguis. ⁊ ex sāguie ꝑ intēstionē generet colera. ex colera ꝙ melācolia. Jm/ possibile ē ex ea hūorē ulteri⁹ generari. sz tan tūmodo icinerat. ⁊ ex illa icineratōe natalez hūorē ificiēte. ille hūor pessim⁹ accidental' ꝓcreat vt di. Cōstā. li. j. c. xviiij. Jsti⁹ hūoris dñantiz i aliq̄ corpe ꝫ sunt sig̃. Prio qz color cuti⁹ mutat i nigredinē l' liuorē i ore sēcit aci dū sapore pōticū ⁊ trestrē ꝑm hūoriz q̄litatez patiēs aio ē timid⁹ sine cā passio ei⁹ ē melan colia. vñ oēs hāc passionē hñtes sine cā sūt timidi sepi⁹ atq̄ tristes. ⁊ ꝫ ex melācolico hu more cor ꝙstrigente. vñ sic tristes introgati q̄d timeāt l' ꝑ q̄ doleāt nō hñt q̄d rñdeāt. alij tñ sibi mortē iminere putāt irrōnabil'r. alij īimicicias alic⁹ formidāt. alij mortē diligūt ⁊ desiderāt. vñ Bal' ñ li. passionū. Nō ē mirū inq̄t si patiēs colerā magnā tristiciā l' mortē suspitōz patiat cū ceteri⁹ in corpe obscuritā te nihil sit timidi⁹. vñ qñ aliq̄d obscuꝝ vt est fum⁹ melācolic⁹ opit cerebꝝ necesse ē vt pati ens timeat. qz cāz vñ timeat secū portat. ⁊ iō somniat tribilia ⁊ tenebrosa et visui pessima ⁊ i odore fetida l' i sapore acetosa. ex q̄bꝫ oibꝫ generat melancolica passio. Jtē maniace et melācolice dispositōis ē q̄n tales de tristabi li gaudēt ⁊ ridēt. de ꝙ exultāt plāgūt atz dolēt. Jtē tales ꝓtinacit tacēt vbi eēt loquē dū ⁊ insolent loquūt vbi eēt tacendū Jtem alij putāt se eē vas fictile terreū ⁊ timēt tāgi ne rūpant atq̄ frāgant. Jtem q̄daz putāt se pugno mūdū clauđe ⁊ oia in manibꝫ ꝓtiere ⁊ iō man⁹ ad cibū nō extēdūt. timēt q̄ si ma/ nus extēderēt ptes mūdi defluerēt ⁊ pirent. Jtē q̄dā putāt angelū tenere mūdū ⁊ pre te/ dio velle mūdū dimittę cađe. ⁊ iō man⁹ eri/ gūt ⁊ hūeros volētes mōm corruētē sustine re ⁊ m'tū ꝑcalcitrāt q̄n man⁹ ⁊ būeros a me dicis supprimere ꝙpellūt Jtē aliq̄bꝫ videt ꝙ caput nō bēant. vl' si putēt se hīe illđ putant caput cē plūbeū vl' asininū seu alit mōstruo suz. Jtē alij audiētes gallos cātare brachia erigūt ⁊ sese ꝓcutiūt ⁊ cantātes se cē gallos credūt. ⁊ tandē nimis clamātes rauci in cla mādo vl' muti fiūt Jtē alij i suspitōz pessimā irreuocabil'r incidūt. ꝓpt qđ aicos odiūt vi tupāt ⁊ ꝙfūdūt. imo q̄nq̄z ꝓcurūt ⁊ occidūt bas ⁊ m'tas alias mirabiles incurrūt melā colie passiōes put refert Bal'. ⁊ Alexandē. et m'ti alij autorez. q̄s q̄dez lōgū eēt ꝑ singula enarrare ⁊ ꝫ q̄tidie ad oculū experimur sic nup accidit q̄ndā nobilē ad tantā desipien/ tiā melācolie vicio deuenisse ꝙ modis oibꝫ murileguz se putabat. vñ alias q̄z sub lectis vbi catti insidiāt muribꝫ q̄escere nō valebat. forte tali pena ꝓtis suis exigētibꝫ percussus fuit Nabuchodonosoz put đr i historiis be stiā trāsformē. s. leonē a q̄lā ⁊ bouē septē ānō rū spacio se putabat. Dec āt de melācolia ⁊ de aliis hūoribꝫ natalibꝫ q̄tum ad ꝫ ptinet opusculū dixisse nūc sufficiant.

Incipit liber quintus de dispositõe mẽbrorum.

Dicto de ꝓpetatibꝫ hũoꝝ restat aliq̃ dicere de dispositõe mẽbroꝝ q̃ ex ꝑdictꝭ hũoribꝫ componũt. Et ꝓmo de ꝓpetatibꝫ eoꝝ in genere. deinde ꝺ singulis in specie dicendũ est aliq̃d ꝛc.

De mẽbroꝝ ꝓpetatibꝫ in generali. Capitulum. I.

Anima vt dic̃ Auicẽ. Mẽbra sũt corpa ex ꝓma hũoꝝ ꝓmixtõe ꝑcreata. vl̃ vt ꝺr sup Jo. Mẽbꝝ ẽ firma ps ꝛ solida aiaĺ ex silĺibꝫ vl̃ dissilĺibꝫ ꝓposita ad aliq̃ ꝺ speciale officiũ deputata ꝓ ħ q̃ ꝺr. firma ps differt mẽbꝝ a pte q̃ nõ ẽ firma vt est spũs. ꝓ ħ q̃ ꝺr ex silĺibꝫ vl̃ dissilĺibꝫ cõpositũ insinuat mẽbroꝝ duplex diuersitas simpliciũ siue cõsimiliũ ꝛ ꝓpositoꝝ siue officialiuꝫ. nã ꝓsilĺia mẽbra dicũnt ꝛ simplicia. q̃ꝝ ptes eiusdẽ nature sũt cũ toto vt q̃libꝫ ps sãguis ẽ sanguis ꝛ sic de alijs ꝛ hmõi mẽbra. ſ. silĺia organicis et officialibꝫ mẽbris naĺr sũt ꝓra vtputa ea ꝓponẽtia sic̃ ꝓncipiũ ꝓponẽs est ꝓpositus ꝓus. organica siue officialia mẽbra dicũnt ex ꝓsilĺibꝫ generata ꝛ statuta q̃ ad ꝓpletõꝫ sẽsus ꝛ motꝰ sũt aĩe instrumẽta vt manꝰ pes oculꝰ ꝛ ꝓsilĺia. fuit ei necessariũ ꝙ in q̃litate ꝛ q̃ntitate diuersa cẽtret actio aĩe ꝓplerẽt. naꝯ ei fecit corpis instrumẽta ħtuti aĩe ꝓgruentia ħtutes ei aĩe sũt diuerse ꝛ iõ mẽbroꝝ diuersitates sũt nec̃arie vt ꝑ ī maĩbꝫ in q̃bꝫ sũt mĺti digiti in q̃ntitate ꝛ in q̃litate diuersi vt per eos possint mag̃ sic̃ mima retineri. Cũ igit̃ sit triplex aie actio. ſ. aiaĺ. naĺr. et spũaĺ. sũt mẽbra ist̃ opatõibꝫ aie nec̃aria. vñ membra aĩalez ħtutẽ seq̃ntia dicũnt aĩata q̃ fuerũt necessaria ad sensũ formãdũ ꝛ motũ volũtariũm in oĩbꝫ aĩalibꝫ sic̃ cerebꝝ. nerui. oculi. et alia instrumẽta sẽsuũ. mẽbra ꝙo ħtuti vitali obediẽtia dicũnt spũaĺr vitalia q̃ facta sũt ꝓpt̃ anhelitꝰ ꝛ vitaĺ spũs attractõꝫ ꝛ caloris mitigatõꝫ ꝛ vite ꝓfuatõꝫ. vt cor pulmo. et hmõi. mẽbra ãt ħtuti naĺali deseruiẽtia dicũnt naturalia et nutritiua. quoꝝ quedam sunt nutritiua. que scilꝫ cibum in membroꝝ subꝫ trãsmutãt. sic̃ stomachꝰ epar et hmõi. q̃dã ꝙo sũt generatiua ad ꝓfuatõꝫ specie vt scꝫ specificarẽt generalia et indiuiduarẽtur specificata. Cũ em̃ oĩa indiuidua ꝓsumant necesse ẽ vt ꝑ vim generatiuã ne penitꝰ peãt reparent ꝛ sic in esse specifico saluent. Dñt ãt ħ mẽbra sibi alia deseruiẽtia ꝛ adiuuãtia. mutuo ei mẽbra sibi innicẽ submĩstrãt. Hec ãt mẽbroꝝ subseruiẽtiũ vtilitas ẽ multiplex scilꝫ ꝓparatoria. purgatoria. defensoria. deportatoria. Prima itaq̃ sunt ꝓparatoria sic̃ organa sensuũ defuiũt cerebro. cordi. pulmoni. epati. stomacho. ꝛ cetera instrumẽta ci babilia. Secũda sũt deportatoria sic̃ sũt nerui q̃ suscipiũt spm̃ aĩalẽ a cerebro ꝛ deferũt ad singĺa mẽbra. ad motũ ꝛ sẽsũ faciẽdũ. Silr ꝛ arterie ꝺseruiũt cordi ꝛ vene epati. nã spm̃ suscipiũt arterie a corde ꝛ deferũt ad pulsũ faciẽdũ. ꝛ vene sãguinẽ ab epate ad corpꝰ nutriẽdũ. Tertia sunt purgatoria. ſ. ea q̃ expellũt superflua ꝛ nociua sic̃ foramĩa nariũ in capite ꝛ meaĺ ꝙ q̃ cor emittit superfluã fumositatẽ pulmoni vt emittaĺ. Silr cistis fellis ꝛ splen purgãt epar a superfluitatibꝫ colericꝭ et melãcolicꝭ. sic̃ renes mũdificãt ab aquosis. Quarta sũt defensoria sic̃ duo pãniculi cuꝫ cranco defendũt cerebꝝ a nocumẽto ꝛ lesione. ꝛ dicunt a ꝓhicis dura mater ꝛ pia mr̃. Silr ossa pectoris defẽdũt cor et lacerti et testudies costaꝝ defendũt epar. Int̃ mẽbra ꝙo spũalia cor est ꝓncipalissimũ. qr̃ totꝰ vite aĩaĺ est ꝓncipiũ ꝛ caloris naĺr fundamẽtũ. Cuiꝰ adiuuatiua sũt pulmo pãniculi. lacerti ꝛ arterie q̃ꝝ motu aer ad cordis refrigerationem attrahit ꝛ fumosus calor superfluꝰ ab ipo remouet̃. cuiꝰ defensiua interiꝰ sũt sui pãniculi ꝺ yafragma ꝛ hmõi mẽbroꝝ naĺiũ ꝛ nutritiuoꝝ ꝓncipale est epar in q̃ sanguis digerit̃ vnꝺ corpꝰ nutrit̃. cuiꝰ mĩsterio vicina sibi mẽbra deputãt̃. Ex ꝑdictꝭ ꝑ ꝙ q̃ꝺã sũt mẽbra ꝓncipalia qr̃ alioꝝ mẽbroꝝ inferioꝝ sũt ꝓncipia et radicalia fũdamẽta. q̃ꝺã vero sũt officialia q̃ influẽtiã ħtutꝭ recipiũt a ꝑdictis ꝛ ad ꝓfuatõꝫ aiaĺ sibi inuicẽ admĩstrãt. Quedã ꝙo sũt silĺia q̃ a Constan. vocantur omogenia. i. simplicia. ꝛ ħ ab omo qꝺ ẽ vnũ et meros qꝺ est ps qr̃ vnꝰ generꝭ sũt cũ partibꝫ suis q̃ ad naturaz qr̃ q̃libꝫ ps visibil̃ carnis est caro et q̃libꝫ pinguedinis est pinguedo. et sic de alijs. Recolligẽ igit̃ ex ꝑdictꝭ ꝙ membra naturale artificio ordinata sũt corpis animati ꝑfectiua. sunt etiã influẽtie ꝛ ħtutꝭ ab aĩa receptiua. Itẽ q̃ꝺã mirabili ꝓportõe armoniaca pariter sũt ꝓiũcta. Nã mĩora maioribus ꝛ maiora mĩoribꝫ neruis ꝛ alijs ligamẽtis ꝑiter coaptant̃. Itẽ sibi mutuo sũt admi

nistrãtia. z suaz ꝟtutuz et opationũ pariter ꝯmunicatiua. Hã supioza inferioribꝫ ꝺmi nistrãt influentiã z gubnatõez inferioza su/ perioribꝫ supportatõz. Medias ꝟovtrisqꝫ im pẽdũt copulã z coopatõz. Oculi em̃ iferio/ ra mẽbza dirigũt z rectificãt. pedes ꝟoz cru ra põdꝰ alioz sustẽtãt z supportãt. sz manꝰ et brachia vtraqꝫ adiuuãt z defẽsant. Jtẽ mẽ/ bza q̃diu regũt ab aĩa sana ꝑmanẽt ad ꝯple tõez sue actõis z ꝑfectõez corꝑis sũt vtilia. sz ꝟuata a regimĩe spirituũ residuo corꝑi sunt nociua. Jtẽ mẽbza pure z inꝑturbate com/ pletiõis ad obediẽdũ actõi spũs sũt abilio/ ra. Unñ di. Arist. li. xviij. Ox caput iõ est ꝑue carnis z etiã pinguedis ꝑꝓ melioꝛẽ sensum z intellectũ. Et ℔ forsan iõ est. q spũs in ner uis sensibilibꝫ ꝑ carnis grossiciẽ i suo trãsi/ tu nimis impedit. Jtẽ tanta est ꝯnectio inter mẽbza. q ꝑꝓ mutuã ad inuicẽ colligãtiã si/ bi mutuo ꝯpatiunt. Unñ mẽbꝛ minꝰ compa tiẽs ꝺdolet amplꝰ patiẽti z iõ si vnũ mẽbzũ lesũ fuerit. ad locũ ꝺoloꝛis ꝺfluũt humoꝛes alioꝝ mẽbzoꝝ sic ꝺz in amphoꝝ. Doloꝛ mẽ bzi maioꝛ supueniẽs doloꝛẽ alteriꝰ membzi denigrat z eiꝰ diminuit sẽsibilitatẽ. vt ꝑz in frenetico ꝙꝺ si fortit brachia ac crura ꝯstri/ gũt doloꝛ capitꝭ diminuit. qz ad ꝯstrictũ mẽ bzũ ꝯfluũt spũs z hũoꝛes ex q̃ supꝰ caput al leuiat. Jtẽ mẽbza q̃nto sũt nobiliozis subꝛe et ꝯpositõis vehemẽtiꝰ z citiꝰ sẽtiũt molestiã cuiusqꝫ lesionis. vt ꝑz in oculo q̃ guiꝰ ledit pulucre modico q̃ manꝰ l' pes maꝝ vulnere Et ℔ accidit ꝓpt̃ ocli nobilitatẽ. qz i eo spũs sensibilis plꝰ dñat Unñ lesio q̃ntũcũqꝫ modi ca in iunctuꝛ mẽbzoꝝ in sensibilibꝫ neruis matie est nociua qz ꝑ impedimẽtũ taliũ mẽ bzoꝝ potissime z citissime impedit virtꝰ sen/ sibilis z motiua z dissoluit totiꝰ coꝛꝑoꝛis ar monia. Jtẽ in membzoꝝ ꝓcreatõe ex erroꝛe nate aliq̃n accidit q membza fiũt supflua et mõstruosa sic ꝺz libꝛo aĩalium. xvij. Ox sepe sũt visa aialia hñtia vnũ coꝛpꝰ z mlta capita sic apparuit serpens vnꝰ duo hñs capita. nec ℔ ẽ miꝝ nisi qz raꝝ. qz vnũ ouũ aliq̃n hz duo vitella. q̃ tñ ad inuicẽ vna tela sunt distincta et ℔ accidit ꝓpt̃ ꝯcursũ duoꝝ spermatũ. q̃ di uerso tꝑe tñ ꝓpinq̃ mutuo se ꝯtingũt. Et ꝺic idẽ q ex tali ouo accidit mẽbꝝ mõstruosuz sic pullꝰ hñs vnũ coꝛpꝰ z q̃ttuoꝛ pedes et q̃t/ tuoꝛ alas hẽc est visus. et ꝛm Arist. ibidez ℔ erroꝛ mõstruosus maxie hz locũ i ouibꝫ z in capꝛis z in aialibꝫ mltoꝝ filioꝝ. Et iõ ꝺic q visus ẽ caper hñs i cruribꝫ coꝛnua i anticis tꝑibꝫ. Jsta ãt mõstruositas i mẽbzis supflu/ is generaliꝛ accidit ex supfluitate materie et defectu ꝟtutis ifoꝛmatiue. vt ꝺic ibidẽ i codẽ Unñ ꝺebemꝰ estimare q ista mõstruositas i mẽbzis accidit ex materia. qñ ꝟo fortz ẽ ꝟtꝰ opatiua z materia ẽ modica. vl' occasiõe ali qua ꝺiminuta. tũc q̃dẽ ꝯtigit mlta apparere mẽbza. sz i oibꝫ incõpleta. qz ꝟtꝰ ꝓpt̃ defectuz nate ꝯplere nõ ꝑt qõ intẽdit sic ꝺicit idẽ ꝟtꝰ opatiua forte opans opat̃. nihil ꝑfecte. s. vel ꝯplete. Augꝰ. ãt recitat i li. de ci. dei. ca. viij. Lenocephalos cẽ hoies mõstruosos capi/ ta canina hñtes z vocz loco latratꝰ emittẽtes alios ãt sine ceruice oculos hñtes i hũeris. Narrat insup idẽ. q tꝑibꝫ suis natꝰ ẽ puer q̃ i supioribꝫ mẽbzis erat duplex. i inferioribꝫ simplex. Hã duo erãt capita z duo pectoꝛa. q̃ttuoꝛ manꝰ. vẽter ãt vnꝰ z pedes duo. z mlta alia recitat ibi Aug. In q̃bꝫ oĩbꝫ erroꝛ na ture deligt. Jtẽ inter ipa mẽbza q̃ ad dignita tẽ z ordinẽ magꝝ dñia est. Hã q̃dã sũt tribuẽ tia ex se z aliũde nõ suscipiẽtia. sic coꝛ qõ ni/ hil ab alĩs suscipit ꝛm Arist. Et tñ alĩs vi/ tã z motũ distribuit z diffũdit. Et sũt q̃daz q̃ sũt distribuẽtia z suscipiẽtia sic epar z cere bzũ suscipiũt vigoꝛẽ a coꝛde z sũt ꝓncipia ꝟ/ tutũ qz alĩs admiꝭtrãt mẽbzis. Sũt etiã mẽ bza nec distribuẽtia nec suscipiẽtia sz sũt in/ nita ꝑꝓa ꝟtute ꝛm opinionẽ medicoꝝ sicut sũt mẽbza ꝯsilia. Et sũt mẽbza suscipientia z nõ tribuẽtia. sic sũt mẽbza instrumentalia q̃ recipiũt a cerebꝛo ꝟtutẽ sensitiue vl' motiue z q̃ñqꝫ vtriusqꝫ. sz susceptã ꝟtutẽ ad alia mẽ/ bza q̃tũ est de se vlteriꝰ nõ diffũdũt. qz oculꝰ nõ ꝑt visiuã ꝟtutẽ quã recipit a cerebꝛo da/ re pedibꝫ vel manibꝫ vl' alicui mẽbꝛo. nec au ris audientiã. z sic de alĩs. Et tñ ista mẽbza coꝛꝑi maxime sũt necessaria. qz ꝑ officia sibi appꝛoꝑata sũt oĩm alioꝝ mẽbzoꝝ coꝛꝑis re/ gitiua nisi forsan in suis actõibꝫ fuerint casu aliq̃ ipedita. sic q̃n lesa sũt l' coꝛrupta. Hoc ãt ꝓpriũ hñt oĩa officialia mẽbza. vt ꝑ ꝓnci/ palibꝫ mẽbzis ꝑiculo se exponãt. vt est vide/ re q manꝰ ꝑ defensiõe capitꝭ l' coꝛdis sine oĩ deliberatõe naꝯal'r se opponit. Jtem mẽbzũ hñ sanũ etiam membꝛo infirmo subuenit. z materiã moꝛbi ad se attrahendo purgare vl' alleuiare membꝝ moꝛbidũ ꝯsueuit. vñ mẽ/ bzũ sanũ ꝑ nõ sano sepiꝰ lesum fuit. membzũ ꝟo si putridũ fuerit aut moꝛtuum sibi z toti coꝛꝑi est nociuum. Et ideo nõ restat nisi vt

abscidak.ne corrumpat aut destruat totum corp⁹. Et hec de membris in generali nunc sufficiant.

De ꝓpetatib⁹ capitis. Ca.II

Inter mēbra ꝓncipalia hois .ꝓmo a ꝓpetatib⁹ capitis inchoandū ē Est āt caput ꝓma pa⁹ t ꝓncipal' int' oia mē bra corpis exteriora. q̄ ad ſitū t effectū obti nēs ꝓncipatū Est āt caput a capiēdo dictū vt di. Jſid.li.xj.c.ij. eo q̄ oēs sensus et nerui inde initiū habeāt t capiāt. atq; ex eo q̄ ois vigēdi cā t sentiendi rō oriak. In capite ēm oēs sensus apparēt. vñ t ipi⁹ aīe q̄ ꝓsulit cor pori q̄dāmodo ꝓsonā gerit. Jſi. Est igit ca/ put sedes sensuū ꝓncipiū t origo oīm sēsuū organicor.aialis ꝑtus ꝓpriū domiciliū. dif/ fūdens t trāsmittēs ad oia mēbra inferiora sensū t motū. hñs septē foramia q̄ sūt sēsuū instrumēta. t h̄ fm aliq̄s septē planetar orbi bus correspōdent. Caput itaq; digni⁹ t no/ bili⁹ est oib⁹ mēbris. q̄ regnū t gubnaculum toti⁹ corpis. ei influēs pfectōz ꝑtus ad suas pagēdas sensibiles actōes. Et iō a naka ca/ put situ hz i corpis sūmovt regat ordinet et disponat oia q̄ fm nake ordinē sūt sub ipso. Sic ēm di. Haly. sup tegn. Hal'. Dispositō capitis tot⁹ scit extrib⁹. s. ex q̄ntitate ei⁹ t figu ra t qd est extīpo t ex capillis. Haz caput dz esse mediū t mediocre int' magnū et paruū. et ad alia mēbra ī q̄ntitate ꝓportionatū. Ca/ put ei si fuerit nimis puum est illaudabile. Signat ēm defectū materie t debilitatē ꝑ/ tus informatiue. parilit si fuerit nimis ma/ gnū nō erit laudabile. Nam ex defectu ꝑtu/ tis opatiue t supfluitate materie h̄ ꝓcedit vt di. Haly. Jtē figura capitis ē rotūda. t h̄ ꝓpt passibilitat⁹ t lesiōis amonitōz t ꝓpt recepti onē medulle cerebri ampliorē. Est tm caput oblōgū t circa tympora aliq̄ntulū planum Nā pfectio boni capitis ē q̄ñ ī rotūditate di/ sponit ad sili'tudinē globi terreī int' man⁹ vt' ligna duo ꝓssi. Tal' ēm glob⁹ ē rotūd⁹ t tm aliq̄ntulū in vtroq; late erit plan⁹ Jn pte ei anteriori aliq̄ntulū est acutū t eleuatū .et h̄ ad retinendū vētriculū cerebri in proza ca/ pitis ex q̄ pcedūt nerui q̄nq; sensus faciētes Sili mō paz acuit a pte posteriori ꝓpt rece ptōz vētriculi in puppi ex q̄ pcedūt medulle spōdiles t nerui motum faciētes volūtariū Jtē signū bonitat⁹ capitis ē q̄ñ pfecte dispos tōis sūt illa q̄ extīpo sūt t sibi īmediati⁹ ꝓxim gūt. vt si collū fuerit forte t mediocrit gros/ sū t oēs nerui fortes et magni fuerīt et boni mot⁹ Sili'r ex capill' de capite pcedētib⁹ no/ scit caput. Nā fm cor q̄litatē t q̄ntitatē ve/ locitatē siue tarditatē crescēdi de cōplexiōe capitis t īteriori ei⁹ dispositōne iudicat. Nam si capilli mli'ti t crispi cito nascētes p⁹ partū calorē signāt capitis t hūorē. Et ecōuerso sic dicet inferi⁹ de capill'. Capilli ēm bñ dispo/ siti q̄diu adherēt capiti ipm custodiūt deco rāt t defendūt. ablati ꝓo t a capite oīno pre cisi ipm turpe reddūt. vt pz ī alopicia t ī de/ caluatis. Jtē caput ex mli'tis ossib⁹ ꝓstituit et h̄ ꝓpt cerebri defectōz. Hā suba cerebri tenera est t mollis. Et iō de facili lederet nisi p int/ positōz cranei t alior ossiū a lesiōe extrinseca tueret. Jtē caput aliq̄d hz de carnositate. et h̄ fuit necesse ad tpamētū ossiū t neruor ne forte frigiditate nimia ossiū teneritudo cere bri occasional'r lederet Caput tm ī sua cōpo sitōe paz hz carnositatis t pīguedis respectu alior mēbror. et h̄ ꝓpt sensus viuacitatez et iuuamentū intellect⁹. Arist. li.xij. Jtem ca/ put q̄uis i partiū suar ꝓpositiōe multaz vi/ deat hīe duricie t potissime in ossib⁹ multū tm interi⁹ hz de mollicie t medulla. q̄ molli cie ipi⁹ cerebri int' ossa capitis inclusi tota cor poris machina irrigat. Jtē caput ex sua cō positōe ꝓma mli'tū ē neruosū. t h̄ fuit necesse ꝓpt ossiū dissimiliū ꝓiunctiōez t etiā ꝓpt sēsus t volūtarij mot⁹ opatōz. Nam p neruū me/ diū. aīa motū t sensū ī corpe opat t sine ner uo descendente a capite. mēbr mēbro nli'a/ ten⁹ copulat. imo si impediat ꝑt⁹ effluens a capite p neruor viciū t corruptelā. tot⁹ cor poris dissoluit vnitas t cōpago. Jtē caput tot⁹ corpis ē camin⁹ siue tectū siue cooper/ culū. t iō mli'tar fumositatū ascendentiū de toto corpe est in se receptiuū. fecit itaq; naka totā subaz capitis porosā occulte t manifeste Occulte vt p occultos poros occulte fumo sitatū supfluitates euacuarent. Manifeste vt p emūctoria t foramia manifesta grossio/ ra ne caput lederet purgarēt. Jtem aliq̄ sūt capitis ꝓpetates q̄ndaz defectū nake repūtā/ tes sic pz in capitib⁹ mōstruos. Dic ei Aris. li.xij. q̄ aliq̄n ꝓtingit vnū esse cor ī aīali. et ī/ñ apparent duo esse capita. vel pl'a membra. et etiā ecōuerso aliq̄n vident duo esse corda et alia membra t tm nō est vnū caput. sz h̄ totū est monstruosū. et h̄ nō accidit nisi ex errore nake vl' ex supflua materia vl' ex ꝑture defec/ tiua. sic di. Arist. li.xvij. vbi dic cā mōstruo

ſtat ſ talis nō eſt niſi i materia. Et ſeq̄t. Tal mōſtruoſitas inuenit in aialib⁹ generantib⁹ mlr̄os filios. ſz i mlr̄ieri⁹ raro. niſi i mlr̄ieri⁹ egypti q̄ mlr̄os pariūt filios plᵒ q̄z i alīs regionib⁹ vl̄ q̄z alia⁹ r̄gionū mulieres niſi vbi alie mulieres mulieri⁹ egyptiac̄ ſūt ſil̄es. Itē caput cū ſit radix totī⁹ corpis ⁊ oīm corporaliū ſtrutū ꝑmū ⁊ ꝑncipale fundamētū. ipō bñ diſpoſitor ordinato oīa q̄ ſibi ſubſūt i meliori ꝓſiſtētia diſponūt. et ipō verſatice corrupto⁊ corruptōis ſinthomata patiente oīa inferiora corpis mēbra neccario patiūt. Patit aūt caput aliqñ ex cā intrinſeca ſicut ex illis paſſionib⁹ q̄ naſcunt ex ipō cerebro ⁊ adiūct̄ ei⁹ vt pz i cephatic̄. frenetic̄. epilenticis. ⁊ hmōi. Aliqñ ꝺo patit a cā extrinſeca ſic ex aeris frigidi et calidi ſine al̄s diſtēpati imutatōe. ſine q̄licūq̄z alia rōne. Item qñq̄z ex alio⁊ mēbro⁊ colligātia ⁊ aſſociatōne. vt patet Nam ex ſtomacho hūoribus corruptis repleto fumoſitates reſolute rōne vicinitat̄ cerebr̄ petūt. ⁊ ꝓcauitates ſi q̄s inueniūt vacuas replentes pelliculas cerebri compmūt ⁊ diſtendūt Et ſic pūgendo. cerebri pellicul̄ dolorē inferūt ⁊ includūt. Itē idem accidit ex nimia inanitione ⁊ abſtinentia vt pz in nimis abſtinentib⁹ ⁊ vigilantib⁹. q⁊ vt di. Bal̄. longa vigilia generat dolorē capit̄. Itē idē pz ex nimia repletōe. ſic accidit ebrioſis qui ex vino ⁊ ſuperfluo fumo a vino reſoluto cerebrū petente ⁊ pūgēte maximas experiūt capitis paſſiones. Dicit etiā Conſtan. ꝙ omnis dolor capit̄ ex ſtomacho alicuiat̄ qū ſtomach⁹ extinanit. augnētat aūt qñ ſtomach⁹ repleti⁊ cibis in malas q̄litates imutat̄. Itez ſicut dicit Ariſt. li. xij. Natura ordinauit in capite ſenſus et inſtrumenta ſenſuū ſm eor⁊ dignitatē et ſm aialis neceſſitatē. Et iō poſuit oculos in anteriori parte capitis et ſuperiori. qm̄ aial dz videre qđ eſt anter⁹. ꝺa ſēſus viſus ſubtilior eſt et nobilior Organa aūt audit⁹ poſuit natura in medio capitis rotundi qm̄ audit⁹ non audit directe ſz circūquaq̄z. Senſum ꝺo olfactus poſuit natura poſt oculos quaſi mediū inter viſum et guſtum. nam ille ſenſus viſu eſt groſſior: guſtu ꝺo ſubtilior. vltimo ponit lingua que eſt inſtrumentum guſtus et tactus quor⊙ operatio eſt circa ſubſtantiā magis groſſam. Uñ ſenſib⁹ ſic ordinatis caput eſt ꝓfectū et toti⁹ corpis perfectio et ornamentū. Et ſicut dic̄ Ariſt. ibidem. Non fuerunt ita bene poſita inſtrumenta ſenſuuz in capitib⁹ quadrupedum et brutor⊙. qm̄ auricule taliū aialiū ſūt in parte ſupiori capitis et apparent ita ꝙ tale aialnō eſt rectū neq̄z eleuati corpis: ſz ad terram declinatū. Deuiat etiā qñq̄z natura ⁊ errat in quibuſdā monſtruoſis hominib⁹ Qui dicunt etiā hāc videlicet totum corp⁹ hominis ꝓter caput. Nam beluinā habent faciem ſiue caninā vt narrat Solin⁹. Similiter errat natura in q̄buſdā aialib⁹ monſtruoſis ſic ꝓz in lamia q̄ ꝑm gloſā ſup̄ treñ. Caput virgineū habet corp⁹ beluinum. Et dr qñ lamie volunt aliquem hoīez comprehendere ꝑmo muliebri facie ei blandiuntur et ſecuz coire cōpellūt vſq̄z ad defectū. et qñ vlteri⁹ eaz libidini nō ꝑt ſatiſfacere: ipm dilaniant. et tūc eū morſib⁹ interficiunt ⁊ māducant.

De cerebro Capl̄m. III

Cerebr̄ vt dicit Cōſtan. in pantegñ. c li. ij. c. xj. Eſt corp⁹ album et ſine ſanguine de ſpiritu et medulla habens multum. In cellulis trib⁹ eſt diſtinctū. Nervor⊙ totius corpis eſt ꝓncipiū. Infra duas pelliculas ſcz piam matrem et duram eſt contentum. In ſummitate capitis tanq̄z excellentiori loco corpis collocatū. fuit aūt cerebrum naturaliter album vt ſimilitudinum cuiuſlibet corpis eſſet facile ſuſceptiuum. Habuit multum de ſpū ut multus in eo eſſet motus. Habuit etiam multū de medulla vt caloris acumen generatū ex motu temperaret. Parum vero habuit de ſāguine ne eius colore inficeret. et ſic oīe apprehenſum rubeum eſſe videretur Ideo etiam fuit ſine ſanguine humidū vt cito in naturā ſentiendi mutaret. vt dicit Conſtan. Ex tribus autem cellulis eſt diſtinctum. quia cerebr̄ tres habet ꝓcauitates que ventriculi a phiſicis nuncupant. In anteriori cellula ſiue ventriculo formāt imaginatio. in media ratio. in poſteriori memoria⊙ recordatio Cognominat autem pars anterior ꝓra. poſterior pars puppis vocitat. Puppis minor eſt quia pauci nerui ab eo ꝓcedunt. Et eſt puppis dura vt nerui motiui motum facili⁹ patiant. Frigida etiam eſt et ſicca vt in ea melius fieret retentio. paz habuit de ſpū vt fieret quietis generatio. paz habuit ō medulla. reſpectu anterioris vt eſſet mediocrit̄ dura. ⁊ ſic fortune impſſio diuti⁹ in ea teneretur Prora ꝺo. ſ. pars anterior eſt maior calidi-

or z liquidior Maior vt nerui sensibiles ab eo ꝓcedant. Molles vt sensibiles nerui ad susceptōem sensus facilius disponāt. Calidior vt ad susceptōnem forme imaginatiue aptior redderet. Liquidior et humidior parum vt neruꝰ sensibilis faciliꝰ moueret. Cellula vero inter proram et puppim media. calida est et humida. plꝰ ceteris hñs de spiritu et medulla. de spū plꝰ vt pfectior fieret in ea ꝓ rōez discretio sic in alīs mēbris fit per digestionē puri ab impuro sepatio. Multum habuit de spū vt multiꝰ fieret motꝰ z multum de medulla vt ꝓpareť motꝰ anime vt sic melius discerneret ꝯcepta In istis trib cellulis sunt tres opatōes p̄ncipales. qꝝ in p̄ma forma a sensib apprehensa in fantasia siue imaginatōne recolligiť. Deinde ad mediā trāsmissa discerniť. tandē post iudiciū rōnis ad ventriculū puppis trāsmittiť z memorie cōmendať. fuit aūt cerebꝝ rotundū vt capaciꝰ sit spirituū z ne facili patiať. Ad defensionē aūt cerebri fuerūt necessarij duo panni qui vocanť matres cerebri. vnꝰ est grossus. s. dura mater. Hic craneo supponiť. sed ī medio cerebro ingrossať. et ad maiorē fortitudinez solidať. non tū immediate cū craneo ꝓiūgiť immo potiꝰ suspendiť. et huc atꝙ illuc circa cerebri subam dilatať. Nec dura mater fuit necessaria vt piam matrem q̄ ea tenerior ē a duricia cranei defensaret. z vt venas z arterias cerebri colligaret. z etiam si qua essent ibi spacia vacua illa impleret. Secūdꝰ panniculus or pia mater. q̄ dure matri supponiť q̄ mollior est dura matre. vñ subam cerebri circūuoluit z ꝑ dictas cellas ab inuicez separat z discernit. nec supfluit pia mater. ḋa cerebri interiꝰ venas recolligit. etiā cerebrū ne sua liq̄ditate defluat coadunando custodit. cerebꝝ etiā cooperiēs et amplectēs ipm a dura matre defendit Insup per venas q̄s hz cerebꝝ nutrit et ꝑ arterias q̄s ꝯtinet spm̄ ei transfundit. Cerebꝝ etiam ē mēbrum movens z regens oīa membra corpis inferiora singulis sensum largiens atꝙ motum. q̄ impedito oīa in corpe impediunť. et bene se habente oīa q̄ sunt in corpe meliꝰ disponunť. Habet aūt cerebꝝ ꝟ ꝑrium q̄ sentit et sequit motum lune. qua crescente medulla cerebri crescit. et decrescente diminuitur in suba et virtute. Nam tunc seipsum cōtrahit et animali spiritui ita libere non obedit. et ꝟ patet in lunaticis et in epaticis q̄ in nouilunio z plenilunio potissime molestātur. et ꝟ idem est qđ dicit Aristo. li. xij. de signis vicz bonis et malis cerebri. Cerebꝝ inquit qñ nimis exiccať vel humectať nō faciet sum opus. sed infrigidat corpꝰ z sil'r etiam liquefacit ipm spm̄. Et etiam ideo accidunt infirmitates z amissio intellectꝰ z tādē mors. Item animalia nimis magnū cerebrum habentia sunt multi somni. et ꝟ forsan accidit ꝑter humiditatem multam que inde resoluta in fumum opilantem meatꝰ cerebri inducit somnū. Item Arist. ibidem. Cerebꝝ non habet in se sensum tactus sicut nec sanguis nec alie supfluitates animales z nō est in corporib omniū animaliū nisi ad saluādum naturam. et qđ mirum est cerebꝝ omnibus corporis partib sensum tribuit z ñ de se et in se nihil sentit. Item ibidem sentit idem. oīe animal habens sanguinez habet cerebrum vel aliud membꝝ conueniens loco eius sicut animal multipes. et sibi simile. et q̄ꝫ sit in oīi animali sanguinē habente nihil tamen sanguinis continet in substātia medulle sue sicut dicit Arist. li. iij. Item Aristo. li. xvj. Cerebrum est frigidū substantialiter et humidū et ideo fonti caloris aīalis scz cordi est oppositū. vt. s. humectetur et tempetur supfluitas caloris et siccitatis arteriaꝝ ex quib rethe cerebri est contextum. Nam ex corde procedunt arterie sicut dicit Haly. ex quibus componitur rethe mirabile. in quo quasi inuoluiť cerebrum. et in illo rethi digeritur spūs animalis. et per ipsum spm̄ fit penetratio ꝙtutū cerebri ad alia mēbra. Et ideo vt dicit Arist. ibidem. Cerebꝝ est ꝑmū membrū in creatiōe animalis post creationem cordis. Galie. tamen dicit q̄ cerebrum bene complexionatū debet eē iquat tuor qualitatib temperatū. sed sicut ibi dicit Haly. Complexio cerebri naturalis magis esse debet frigida et humida q̄ꝫ sit calida siue sicca qđ fuit necesse ad infrigidatōez predicti rethis z ad mitigatōez caloris accidētalis cerebri ḋ accidit ex assiduitate sui motus. Item Arist. li. xv. Homo inter omnia animalia sue q̄ntitatiꝫ maximū hz cerebꝝ ḋa cor maximi est caloris. vñ ꝑter caloris dominiū z bonitatē complexionis est hō boni intellectꝰ z intelligentior cūctis aīalib z nō ꝑñt infantes longo tpe portare caput rectū ꝑ magnitudinē z ponderositatez donec a caloze cordis mediantib arterijs a suo pō-

dere alleuiet. bona ꝙ cerebri dispositio sic et mala p suas cognoscit actiones. Nam si fuerit suba cerebri moll' clara ac quia de facili recipit formaꝝ impssiones ⁊ sigillatões Uñ ꝓpt velocitatē sigillatōis formaꝝ reruꝫ est hñs cām bone et velocis disciplie. qñ ꝙ ecōuerso est nō moll' vel turbida hñs causā duri⁹ ⁊ tardi⁹ recipit impssionē vel impssiones. Sed tñ cum recepte fuerint receptas diu seruat qđ est signum siccitatis sic fluti/bilitas ⁊ labilitas signū ē humiditat'. vt dicit Naly et sic de alīs qualitatib intelligē dū est. ꝟbi grā. Si q̄s fuerit solicit⁹ ⁊ consuetudinaliter mobilis instabilis audaꝝ iracūd⁹. calidū cerebruꝫ videt talis habere. ecōuerso se bñs frigiditatē ꝓtendit. Si ꝙ fuerit piger obliuiosus somnolent⁹ humiduꝫ nimis designat. Et etiam econuerso si fuerit multum vigil et memoria tenax designat siccuꝫ. Si ꝙ excedens fuerit cum caliditate hūiditas mlte fiūt supfluitates ⁊ mlte accidūt capiti infirmitates. nocent aūt calida et humida et potissime meridional' aer et confert septētrionalis adest somn⁹ multus tali. nec potest longo tempe vigilare. et quando dormit accidit ei subeth. i. quies falsa. visuꝫ habet turbidū et sensus non claros. Si vero excesserit cū caliditate siccitas pciora accidunt sinthomata nisi ꝙ tot supfluitates nō generantur. sensus siquidez habent tales satis claros et a supfluitatib mundos. sed pl⁹ vigilant q̄ꝫ alij hoīes et sunt animosi vanilo qui et instabiles et cito accidit talib calui/cium post adolescentiā q̄ꝫ in eis p̄cesserit multi crines. similiter si excesserit frigiditas cū siccitate solent tales hre claros sensus et mūdos meat⁹ a supfluis in iuuētute et oino sine infirmitate. sed qñ ꝓtenditur etas de leui causa debilitant et velociter senect⁹ festinat et apparet cito in capite. quia eis aduenient cito cani. et si fortior sit siccitas q̄ꝫ frigiditas cum canicie efficiunt calui. si ꝙ fortior fuerit frigiditas caluicies non accedet. qñ ꝙ excedit frigiditas cū humiditate accidit pfunditas somni et sensus eius sūt mali et supfluitates multe. ⁊ si intendatur frigus aut humiditas patiens incidit in apoplexiā vel in paralisim vel in mortem. et non accidit habenti hanc dispositōem caluitiū vt dicit Hal'. in tegni. ⁊ in cōmento dicit idē Naly. Et hec de ꝓprietatib capitis scz ⁊ cerebri dicta sufficiant

De caluaria Ca. IIII

Caluaria est anterior pars cranei ab ossibus carnis sic dicta ꝓpter capillor defectōem. et neutraliter pnunciatur. Unde dic Jsi. li. xj. c. j. sic vertex dicit superior ps capitis exteri⁹ vbi capilli capitis colligant et in qua cesaries vertit vñ ⁊ nuncupatur. sic occipitiū dr pars capitis posterior. q. contra capitium. caluaria capill' spoliatur cito ꝓpter ei⁹ siccitatem. vertex tardi⁹. sed occiput tardissime siue nunq̄ ꝓpter hūoris supfluitatem. De capillis aūt quere īfra eodem.

De oculis Capitulum. V

Oculi vt dicit Jsidor⁹ in li. xj. c. ij. quasi occulti sunt dicti. quia eos ciliorū regmina occultant. ne q̄ incidēt⁹ iniurie offensione ledantur. Siue etiam ideo quia occultū lumen et secretū positum int⁹ habent. Hi aūt inter oēs sensus sunt anime magis viciniores. Nam in oculis omne iudiciuꝫ mētis est. Uñ anime ꝓturbatio vl' hylaritas in oculis apparet sil'r amor vl' odium et cetere passiones. dicuntur et lumina. quia lumen exterius accipiunt et acceptuꝫ cōmunicant et refundunt. Sūt aūt oculi īstrumenta visus. vt di. Constan. Et sūt duo vt si fortevnus pateret ei⁹ defectus p alterū suppleret. et qm̄ oculus est loco speculatorꝭ ideo locauit natura oculos in eminentiori loco corporis. Sunt aūt oculi decem cause ipsius subaz ꝓponētes scz septem tunicet tres hūores. Inter hūores ꝙ p̄m⁹ albugineus. scd⁹ crist allin⁹. tertius vitre⁹. Septem aūt tunice sunt septez pellicule siue tele que circūdant illos humores et ab inuicez distinguūt in q̄b vel in quoꝝ medio formāt visus. et sic sunt a natura inuicem ordinate ꝙ quattuor a parte sunt anteriori. quaꝝ prima dr tela aranea. secunda vuea. tertia cornea. quarta cōiūctiua. Tres ꝙ sunt a pte interiori. s. rethina secūdina et sclirotica. i. dura vt post patebit. Inter hec aūt omīa vnuꝫ solū est visus instrumentū. s. humor cristallin⁹ a cristallo sic dici⁹. q⁹ cristallo in colore assimilat. Est igit cristallin⁹ humor fm Cōstan. albus lucid⁹ clarus in sup̄ficie planus in medio oim aliorꝝ collocatus. ⁊ ꝫ ido vt ei ab alīs oīb equalit seruiatur. Fuit etiaz peruius clarus et dyaphanus vt citius in oppositos colores transferretur ⁊ ad omniū colorꝝ indifferenter similitudinez imutaret.

Fuit etiã rotũd⁹i forma ꝛ i ſubaꝛ vt nõ facile
lederet.nec ī ei⁹ ãgul' ſupfluũ aliqd̃ colligeꝛ
ret vñ caſual'r patet. Sꝫ ne nimia rotũditaꝛ
te nimis eẽt mobil' habuit aliquã planicieꝫ
vt ad moderãtiã ei⁹ velocitas duceret.nam
oĩs res penit⁹ rotũda cliſa in ſua lata iſtabil'
eſt ꝛ nõ firma vt di. Cõſtan. q̃ãt ꝑ iſtũ hũo
rẽ bẽat fieri viſus pꝫ ꝑ ℔ q̃ ſi aliqd̃ int ipm ꝛ
ſpm̃ viſibilẽ includeret vt hũoꝛ vl' aliꝺ acciꝺẽs act⁹ vidẽdi auferret cũ ſpũs viſibilis ad
ipm penetrare ꝓpt obſtaculũ ñ valeret. Dic'
q̃ũt hũoꝛ iſte a ꝓtib⁹ cerebri ſupioꝛib⁹ puris
puĩjs ꝛ dyaphanis.et ℔ ꝓpe eſt pupilla ſiue
medi⁹ oculi pũctus vbi ẽ ꝓpe vis vidẽdi vbi
nob ꝓpi⁹ vidẽtib⁹ relucẽt q̃dã imagines velut
ī ſpeculo apparẽtes.ſꝫ de ℔ infra dicet. Dic ãt
humoꝛ in medio alioꝝ duoꝝ collocat'.ſ. vitrei ꝛ albuginei Vitre⁹ ãt hũoꝛ a ꝓte interioꝛi collocat'. Albugine⁹ ꝯo a ꝓte ſcꝫ anterioꝛi
collocat'. Vitre⁹ ãt hũoꝛ ad modũ vitri pur⁹
eſt ꝛ ꝑſpicu⁹ ꝛ arabice ꝺr gelados cui⁹ iuua
mẽ eſt duplex.ꝓmũ ꝛ ꝓncipale eſt q̃m ſãguinẽ nutritu⁊ criſtallinũ hũorẽ ſuſcipit et dealbat ꝛ aptat.ꝛ ſic facile ꝓuertit in ſubaꝫ criſtallini.nõ ei fuit ꝓueniẽs vt tã puriſſimus
hũoꝛ ipu⁊ ſuſcipet nutrimẽtũ.qꝺ q̃dẽ fierꝫ
ſi ſãgnis rube⁹ nõ digeſt⁹ nõ ꝺalbat⁹ nõ ſubiliat⁹ criſtallino hũoꝛi occaſiõe aliq̃ ſe miſceret.aliꝺ etiã eſt iunamẽtũ.vt ꝓhibeat humorẽ criſtallinũ a ꝓtractu ꝛ aſperitate tunicaꝫ q̃ reſpectu ip⁹ ꝺure ſũt plerũq; atꝫ groſſe.ſil'r ꝯo humoꝛ albugine⁹ q̃ alio noie dicit
euagaẏdos eſt a ꝓte anterioꝛi q̃ etiaꝫ ꝺupl'r
iuuat criſtallinũ.nã ꝓhibet ei⁹ leſionẽ ꝛ ī ſua
hũiditate ꝓpat criſtallini ſiccitatẽ cũ albugine⁹ ſit hũoꝛ ī ocul' magꝭ hũid⁹ ꝛ criſtallidos
ſit magꝭ ſicc⁹.ſpiſſitudie ſua etiã aliq̃ntulũ
ſpm̃ viſibilẽ aggregat ꝛ ꝺfortat. Iſte tres ꝓtes oculi ſꝫ vocent' hũores nõ tñ ℈m ℣itatez
ſunt hũores.quia non ſunt liq̃di ꝛ fluxibiles
vt hũores.ſꝫ maioꝛẽ longe hñt in ſe hũoris
dẽſitatẽ.ſũt etiã corꝑa vegetata ꝛ hñtia ℣tutes innatas qꝺ alicui hũoꝝ nõ ꝓuenit.dicũtur tñ hũores ꝓpt maioꝛẽ molliciẽ ꝛ ꝑſpicuitatẽ quã hñt ſup̃ cet̃a mẽbra corꝑis ꝛ magꝭ
ſũt obediẽtia q̃ꝫ alia organa ſenſibili actõni
q̃alis ſpũs ꝛ ℣tuti. Di tres hũores ne ꝑiter
ꝓmiſceant' tunicis interioꝛib⁹ et exterioꝛib⁹
ab inuicẽ ſepant'.ordinãt' igit' iſte ſeptẽ tunice in hũc modũ.nã iuxta criſtallinũ hũoꝛẽꝫ
ꝑ ꝓte iteriori ĩmediate eſt tũica q̃ ꝺr rethina.
q̃ a ꝛvenis ꝛ arteriꝭs pie matris eſt orta et cõ/
texta in modũ rethis portãs ſecũ cibũ ad vitreũ hũoꝛẽ ꝛ cũ ſuis neruis ſenſũ ad criſtallinũ trãſmittit.poſt rethinã ℣o imediate ſequit tunica ſecũdina ab ipa pia matre genera
rata q̃ rethinã nutrit ꝛ defendit ne rumpat'
caſu aliq̃ aut ledat'.tertio ſeq̃t tunica que ꝺr
ſclirotica.i. valde dura a dura matre cerebri ꝓcedẽs a duricia oſſis oĩa alia defendẽs
ꝛ eſt q̃ſi ligamẽtũ oculoꝝ.a ꝓte ℣o ãterioꝛi
mediate iuncta criſtallinũ hũoꝛẽ eſt tela aranea ſic ꝓpt̃ ſui ſubtilitatẽ dicta vt eſſꝫ ſpũi pnia et ſubtilioꝛib⁹ ꝓtib⁹ rethine tunice generata.hec ãt tunica poſita ẽ int̃ criſtallinuꝫ et
albugineũ humoꝛeꝫ ꝓhibẽs eos cõmiſceri.
Dec tunica.ſ. aranea ꝓiũcta cũ interioꝛi rethina ꝓmũ facit oꝛbẽ. Hã he due tunice intra ſe claudũt hũoꝛẽ criſtallinũ.poſt hãc ſequit tunica vuea ſic dicta.eo q̃ vue nigredi ſimilat' in coloꝛe ꝛ ℔ ſano nat̃e ꝓſilio.nã oĩa
ꝑdicta in ꝓpoſitõe oculi erãt alba ꝛ clara et
ſpũs viſibilis diſgregatiua.ꝛ iõ nec̃aria fuit
tunica vuea vt ſua nigredine lumẽ in oculo
aggregaret. Hã nigredo eſt ꝯgregatiua viſus. Dec etiã tunica ad modum ſpongie eſt
q̃dãmodo poꝛoſa ꝛ villoſa.neruoꝝ ℈m Cõſtan.ꝓtinẽs fila.vt criſtallinũ hũoꝛẽ a ſuperflua hũiditate depuraret ꝛ ſpm̃ circũſtãtib⁹
alĩs miſtraret. Dec tunica vuea a ꝓte anteꝛioꝛi cũ tũica ſecũdina in ꝓte interioꝛi ꝓiungit q̃ ꝓiũcta faciũt ſecundũ oꝛbẽ.claudẽtes
albugineũ hũoꝛẽ quez illic collocauit naꝰa
vt ſpm̃ clarefaceret et criſtallino hũoꝛi.humiditatis naꝰam miſtraret. Poſt banc ĩmediate ſequit tunica que ab effectu ꝺr cornea
q̃ cornu lucido ẽ ſimiliꝫa vñ ꝛ ꝓuia eſt. Et
ſpũs viſibilis rõne ſue trãſparentie ꝛ ratõne
aliq̃ntule denſitatis ſue eſt aggregatiuus viſus aliq̃ntulũ ꝓpatiua. Rõne em̃ ſue fortitudinis et coadherẽtie a nocumẽtiſ exterioꝛib⁹
eſt interioꝝ min⁹ fortiũ defenſiua. Et hec tunica q̃ ꝺr cornea eſt interioꝛi ſcꝫ ſclirotice cõiũcta et aliũ facit oꝛbẽ. Nam he due tunice
ſcilꝫ exterioꝛ cornea et interioꝛ ſclirotica vitreũ hũoꝛẽ oꝛbicularit' ī ſe claudũt. vltimo
ãt in ſupficie oculi exteri⁹ ponit' ꝓiunctiua q̃
a cranco deſcẽdẽs nõ totũ tegit oculũ.ſꝫ cõſiſtit ī angul' oculoꝝ eos ſcꝫ ligãs et retinẽs
vt ī debita maneãt fixione

De diſpoſitione oculoꝝ.
Capitulũ. VI.

Hoculũ aũt ſic diſpoſitũ ꝛ pfecte oꝛganizatũ defertur ſpũs viſibilis per

hunc moduꝫ. A proꝛa eñ. i. ab anteriori pte cerebꝛi exeũt duo nerui ꝯcaui q̄ dicũt obti/ci. q̄ ī suba cristallini hũoꝛ se infigũt hi duo nerui ꝯcaui trãsuersalit̄ ꝑ modũ crucis infi gunt in oculis et termino siue pũcto ꝯtact⁹ ꝯiungunt et ꝫ ingenioſe fecit naꝛa vt altero clauſo ꝛ impedito spũs vital' ad alt'm se trãſ ferat ꝛ ibi pfect⁹ ſuã compleat actõem. vnd tũc pupilla videndi actu ꝯfortat ꝓpt ꝫtutꝫ vi siue coadunatõem. vt pꝫ in ſagittarijs q̄ vno oculo clauſo directi⁹ iaculant et ſagittãt Jtẽ ido etiã parit ꝯnectũt spũs vitales vt ſcꝫ ex mutua ſuſtẽtatõne eiciãt fortioꝛes. Jtẽ ido etiã ꝯueniunt in termino ꝯtact⁹ nevnũ duo videãt. quod etiã fieret ſi vterq; ocul⁹ ꝓpriũ ydolũ diuiſim videret. Uñ oportet q̄ virt⁹ viſiua ꝯtinuet̄ ad vnum organũ in q̄ fit vna virtus fontalis deriuata in pupillis ſic dic̄ autoꝛ ꝑſpectiue vt pꝫ in illis q̄ digitos oculis ſupponũt. in q̄bꝫ vna depꝛeſſa pupilla reli/qua eleuat̄. vñ et spũs viſibilis diuidit̄. et vna res duplex videt̄. et hec eſt cauſa. q̄a lu/men ab vno oculo tendit ſurſum. et ab alte/ro recedit retroꝛſum. vnd radius ab vtroq; oculo exiens. tangens extrema rei medium intercidente aere non penetrat. vnde quaſi duo videt coꝛpa cũ tñ non ſit niſi vnũ. Non tñ oñis ſtrabo videt ſic q̄ꝫuis ſint oculi ine/qualeſ. q̄ radi⁹ piramidalis recta linea egre ditur ad ſuꝑficiem rei viſe ſic ſuꝑ dictuꝫ eſt de ſenſu viſus li. iiij. Oculus igit̄ bñ diſpo/ſit⁹ conſideraꝛ q̄ꝫtum ad ꝑfectam partiũ ſuaꝝ compoſitõem. vt pꝫ ſuꝑ. Jtem q̄ꝫtum ad ſi/tuatõem. locũ eñ ſibi vendicat ſupꝛeꝛ ꝓpt̄ ſue ſubtilitat⁹ dignitatem ꝛ maximã quã hꝫ cũ aĩa vicinitatem vt dicit Jſi. et Ariſt. Jteꝫ q̄ntũ ad q̄ntitatis debitam ꝓꝛtõeꝫ. nõ eñ hꝫ eſſe nimis ꝓminens ꝛ erect⁹. q̄ ſignat ꝑ/turbatõem diſcretõis. nec nimis ꝓfund⁹. q̄ ſignat defectũ naꝛe et ꝫtut⁹. Mediocrꝫ igit̄ eſt laudabil̄. Dicit tñ Ariſt. in li. xix. Profũ dus viſus videt a remotis. Nã mot⁹ anteq; exeat de organo viſus nõ diuidit̄ neq; cõſu/mitur. ſꝫ directe vadit radi⁹ viſibilis ad res viſas ſic ſuꝑ pꝫ de viſu. Jtem cõſideraꝛ q̄ ad mot⁹ diuerſificatõem. Nam in motu hꝫ eſſe mediocris. q̄ ſi fuerit ocul⁹ nimis mobilis: ſignat exceſſum caloris et ꝓnoſticat mentis inſtabilitatem ꝛ affectionũ mutabilitatem. Nimis ꝫo tard⁹ motus. Sriam ſignat diſpo ſitionẽ. ſ. exceſſum frigiditatis ꝛ ꝓtinaciã af fectus ꝛ volũtat⁹. Mediocritas igit̄ motus laudabilis eſt. q̄ ſignat facilem ment⁹ appre henſionem ꝛ in apprehẽſis debitã fixionem Uñ dicit Ariſt. li. xij. Clauſura oculi hꝫ ẽ mediocriter feſtina. q̄ ſi fuerit mlt̄e apriõis et pauce clauſure inuerecũdia denotatur et ſtulticia. ſic̄ di. li. j. Si ꝫo fuerit nimis tar/da apertio deſignat defectũ ꝫtutꝫ ꝛ ꝓpactio nem materie in neruis. que actioni spũs nõ obedit vt pꝫ in litargicis. Jtẽ conſideraꝛ ocu/li ꝓpe q̄ ad ſue actionis ꝑfectiõem. ſ. ſi fortis eſt apprehẽſionis et de facili ſine reuerbera/tione iudicat de obiectis bonã diſpoſitõem ſignificat. vt pꝫ in oculis aq̄linis q̄ ſolem in ſua rota apprehendũt. Actio añt oculi cõſi/deraꝛ ꝑm acutum ꝛ obtuſum. Nam cui⁹ vi/ſus ſubtilis fuerit et mlt⁹ remota ꝛ ꝓpinqua apprehendit. q̄ mult⁹ videt remota. q̄ vero ſubtilis eſt diſcernit ipſa viſa. O cul⁹ eñ par ui viſus ſic̄ dicit Ariſt. li. xix. non bñ videbit a remotis. spũs ꝫo groſſus et mult⁹ remota videt q̄ multus. ſed non ꝑfecte q̄ groſſus. paucus ꝫo ſubtilis videt ꝓpe et ꝑfecte ſꝫ non videt a longe ꝓpt̄ spũs viſibilis paucitatem. q̄ cum videt ꝑfecte videt ꝓpter ei⁹ ſubtilitatẽ Paucus ꝫo et groſſus non videt longe. ꝛ ꝫ ꝓpt̄ ſui paucitatẽ. neq; etiam videt ꝑfecte ꝓpt̄ ſui groſſitudinẽ. Scõm ꝫo q̄ quis hꝫ ſpm̃ viſibilem magꝫ groſſum et turbidũ. tãto diſ ficilioꝛ eſt et debilioꝛem hꝫ actum videndi. Jtem conſideraꝛ oculus ꝑm colorꝭ variatõꝫ q̄ ꝑm Ariſt. li. xix. Oculi in ꝓncipio genera tionis hñt viridem colorem. deinde mutãt in nigredinem vel glaucitatẽ vel quemcũq; mediũ colorem eis condecentẽ. Nam ſi fue rit humoꝛ mult⁹ et spũs viſibilis paucus in aliquo accidente ꝑturbatus. coloꝛ niger in eo fortificaꝛ. ſi ꝫo fuerit humoꝛ pauc⁹ ꝛ ſpiri tus viſibilis debilis erit coloꝛ glauc⁹. Nam ſicut di. Ariſt. Glaucitas q̄dem oculoꝝ mo tus debilitatis eſt. Si añt fuerit humoꝛ me diocris ꝛ spũs fuerit ꝑpat⁹ et cauſis ꝯueniẽ/tibꝫ ad albedinem et nigredinẽ coloꝛ erit va rius. Oculi igit̄ ſi fuerint nigri de die erunt viſus acuti ꝓpter luminis et humoꝛis in oꝛ/gano viſus aggregatõem. de nocte ꝫo erunt obtuſi. quia lumen noctis eſt debile et hũoꝛ nocturnus naturaliter eſt grauioꝛis mot⁹. vt dicit Ariſto. Oculus vero glaucus econ tra de die debilis eſt. de nocte vero fortꝫ. q̄a cum materia glaucitatis ex ſe ſit lucida ad/iũcta luci diurne multum diſgregat. et ideo in actũ videndi manẽte luce ſpirit⁹ viſibilis

debilitaꝛ de nocte ꝓ̃o spū visibili i oculo co/
adunato. claritate itra hūoꝛē paucū ꝓtenta
nōdū recedēte ꝑmanet i oculo potētia vidē/
di ⁊ inꝺ obscura aliq̄liꝺ indicādi vt ꝑz i murti
leg⁹. Itē ꝓsideraꝛ ꝑ ptiū circūstātiū disposi/
tionē sic ex cilijs ⁊ supcilijs. qz si fuerit cilia
cooptoꝛia intꝰ carnosa ⁊ hūoꝛe supfluo ꝛple
ta visū impediūt. qz hmōi cilia aerē grosium
ꝑticuꝑitatē sui motꝰ nō intercidūt. ꝺz etiaz li. j.
Si lacrimale qꝺ seq̄ꝛ ad angulū oculi fue/
rit mꝫre carnositaꝫ sic accidit oculis milui
sig⁹ astutia ⁊ formatio mala Alias ꝓpetates
oculi q̄re supꝫ i tractatu de sensu visu. Et hꝫ ꝺ
oculi ꝓpositōe ⁊ effectu dicta sufficiant.

De pupilla Capꝫm. VII

Pupilla ꝑm Jsi. li. xij. c. ij. est medius
pūctꝰ oculi vbi est vis vidēdi in q̄ qz
pue imagies videnꝛ pupilla appellaꝛ. puuli
em̄ pupilli appellāt Uocaꝛ aūt pupilla eo ꝙ
pura sit ⁊ ipolluta vt puella. ꝺicūt āt phisici
easdē pupillas q̄s videmꝰ in oculis ꝑ triduū
morituros nō hze q̄ꝺ nō visis certa despe/
ratio est. Nz āt circa se q̄ndā circulū q̄ coꝛo
na ꝺr. q̄ discernente ꝑ nigredinē albe partes
oculi. a pupilla sepanꝛ. Hec coꝛona rotūdi
tate sui ornat ambitū pupille ⁊ in ipa ꝓsistit
maxīa oculi pulcritudo. Hucusq; Jsi. Sic
āt ꝺi. Haly. pupilla est in q̄ formāꝛ imagies
eoꝝ q̄ videnꝛ in oculo. Ꝺia āt q̄ sūt in oculo
ex tunicꝫ ⁊ hūoꝛib⁹ aut sūt iuuātia pupillaz
aut ei ꝟuietia. ⁊ iō sedet i medio oim vt regia
Parua siq̄ꝺez est pupilla in q̄ntitate. maxia
tm̄ est inꝺ oīa mēbra in ꝟtute ⁊ iꝺo maxīa. sic
et mima ꝓphēdit interꝰ a spū de cerebꝛove
niēte. exterꝰ ꝟo a lumine immutaꝛ. Uñ me/
diante luce rei obiecte spēm in se recipit ⁊ re
ceptam aīe iudicio trāsmittit. Hā a singulis
ptib⁹ rei vise ꝓfluūt linee q̄ faciūt piramidē.
cuius conus est in pupilla et basis in revisa
sicut supꝫ de visu est ostensuz. quere ibi. Hec
pupilla oim coloꝝ ⁊ figuraꝝ rerū supficiem
exꝑmētiū est distinctiua ⁊ ꝺijudicatiua. In
mediꝫs coloꝛib⁹ ⁊ figuris siue formis delec/
taꝛ. Coꝛrumpiꝛ aūt in extremis aut saltē ꝑ/
pter disconuenientiā ꝓtristaꝛ vt ꝺicit phūs
Item oīa q̄ extra ipam sibi sūt obiecta videt
⁊ ꝺijudicat. seipaz āt nūq̄ videt ꝑ lineas re/
ctas sup quas venit spēs rei vise ad visū Sz
q̄ñ se videt. hꝫ accidit ꝑ radioꝝ reflexionē scz
q̄ñ ꝓmo multiplicaꝛ spēs rei a se vise ad spe
culum et a speculo fit reflexio ad visuz sicut
ꝺicit autoꝛ perspectiue. Et ideo forsan spūs
visibilis in aspectu speculi delectaꝛ. qz ꝑ ra/
dioꝝ reflexionē quasi in se reuersus fortifi/
catur et q̄ꝺāmodo roboraꝛ. Itē pupilla om
nia sub angulo comꝑhendit. qz siue radij a
pupilla exeant ad rem visam siue a revisa ad
pupillā redeant sp in pupille medio siue cē/
tro tanq̄ in cono angulariter vniunꝛ. Nam
angulus duaꝝ lineaꝝ alteriꝰ est ꝓtactꝰ. et iō
qz oēs linee ꝑ quas formaꝛ visus vniunꝛ
et quasi angulanꝛ in pupille cono. et iꝺo bñ
et ꝓprie ꝺr a phō q̄ oculꝰ oīa videt sub an/
gulo. Item inter oēs partes corpis ē ma
xime sensibilis et ꝓpter nobilitatē sue cōplexi
onis maxime est passibilis. Et ideo citissime
leditur. sed difficilime reparaꝛ Et iꝺo dedit
ei natura defendēdi tunicas ⁊ coopertoria
vt sic resistat facilꝰ causis interꝰ vel exterius
inferentib⁹ lesionem. De his aūt oculi et pu
pille passionib⁹ quere infra in tractatu spe/
ciali. li. vj.

De cilijs Ca. VIII

Cilia sunt oculoꝝ tegmina a celan/
do sic dicta eo ꝙ oculos tegant ⁊ ce
lent tuta custodia vt ꝺicit Jsido. li. xij. capꝫ. ij.
Sūt aūt cilia in substātia neruosa ⁊ tenuia
ꝓpter facilitatē motus quia suo motu conti
nuo aerē intercidūt et sic a lesione aeris ex/
teriꝰ custodiūt oculos et ꝺefendūt. Hec cilia
palpebꝛe ꝺicunꝛ. qz palpitādo sp mouētur.
assidue em̄ ad inuicē ꝓcurrūt vt assiduo mo
tu reficiant obtuitum. vt ꝺicit Constan. et
Jsi. sunt minute palpebre villis pilorum vt
apertis oculis si q̄ꝺ inciderit vel etiaz occur
rerit repellaꝛ et inuolutis ipis securiꝰ ⁊ q̄eti
us dormiaꝛ. Item vt aerē mediocriter inci/
cidendo mitificent ⁊ sic visū serenū custodi/
ant ⁊ ꝓseruent. Hucusq; Jsi. c. ij. supꝫ dicto.
ꝑm Constan. āt palpebꝛe bñt pilos nō om/
ni no rectos sz in extremitatib⁹ mediocriter
reflexos et hꝫ adinuenit natura vt abilius se
claudant et fortiꝰ si q̄ꝺ impedimentū occur
reret ei efficatius obuiarent. Item hec cilia
in crescendo determinatā bñt q̄ntitatē a na
tura. et ideo coꝝ pili nō se extendūt nec cre/
scunt vt capilli sz determinatā ꝓportōez bñt
Et iꝺo ꝑm Cōstan. palpebꝛe nō sūt molles
nec porose. sz potiꝰ dure vt pili crescētes sint
duri ⁊ reflexi. et non nimis in crescēdo se ex/
tendant sicut herba crescens in terra; dura
modica fit et erecta ⁊ non illa q̄ in terra mol
li. Has palpebꝛas et cilia fecit nata vt cēnt
corpori ornamenta et oculis iuuamenta.

Uñ dic Arist.li.xij.q oñe animal generās solū hz pilos ī palpebris.et oñe aial q̄drupes claudit oculū p palpebrā supiorē Auis āt hz loco palpebre q̄ddam coopertoriū ad custodiam sensus visus.et claudit oculuz p telam quandam appropatam extremitatib oculoz et q̄ natura oculi est aquea z humida ido indiget tali custodia. Item oīs auis claudit oculū palpebra inferiori. Item omne animal carens palpebr̄ est debilis visus vt patz in piscibus.leporibz.z hmōi.vt dicit Arist.li.iij.zc.

De supercilioz ppietatib. Ca.IX

Supercilia sūt dicta eo q cilijs sunt supp posita. q̄ ideo piloz multitudie sunt vestita vt sint oculis iuuamēta ad depellendū hūorem vel sudorem de capite influentem. Intercilium ẏo est illud medium spaciū qđ est inter supcilia sine pilis.vt di. Isiđ.li.xj. Sūt aūt supcilia cilioz iuuamenta ꝑm Constan.ne q̄d nociuum extrinsecus adueniat ꝓhibentia.sūt z honestantia q̄ nullo sine coz ꝓnītia decorat. Habent aūt supcilia q̄ndā vim latentē passionū aīe indicatiuā ꝑm Arist.q cum fuerint supcilia recta sic linee ꝓtendūt femineā molliciē vl aīe leuitatem. Item supercilia demissa z nimis pressa vl depressa signant inuidū.sicut dicit Arist.li.j. Item supcilia eleuata et in pilis spissa animositatē ꝓtendūt.depauperata ẏo a pilis z oblonga timiditatem. Item si fuerit spissa et longi pili visum q̄dāmodo obumbratiua excessum caloris signant. Itē si fuerint multe carnis et pauce pilositatis sensū durum signant et obtusum et frigiditatē in membris principalibus dominantē. Item si fuerit pilis spoliata aut interiozem signāt sanguinis corruptōem vt patet in leprosis. aut naturalis humoris consumptōnem.vt in ethicis.et similibus.aut meatuum etviarum hūoz opilatōem vt ptz in castratis. Et dicunt crescere circa senectutem intantum q̄ visum impediūt nisi rescindantur vt dicit Arist.li.iij. Item dicit idem li.iij. in frequentantibus coitum nimis cadūt pili supcilioꝝ vl albescūt.qđ q̄dem accidit ꝑt humiditatis ꝯsūptōem z ꝑt defectū ẏtutis et ꝑt frigiditatꝭ cerebri augmētatiōem.nā nimia siccitas caluiciem generat.supabundās ẏo frigiditas canicie introducit.sicut supra dictum est.

De fronte Capitulum.X.

Frons ab oculoz foraminib est hominata vt di. Isi. Dec em̄ q̄ndā animi imaginatiōez.z indiciū mētis sua specie exꝑmit dū leta l triste ē. Scdm āt veritatē eēntiālē frōs ē vt di. Cōstan.os semicirculare nec mltū durum nec mltū molle. qđ iō fuit necariū vt eēt tpamētū ne lederet vicinitas oculoz.pelle ār extrīseca tuta ē ad sui defensionē ad alioz organoz sensibiliū ꝯtinuatōz z ad totū capitꝭ ꝺcoratōz. totū eī aial ẏtuositas potissime in fonte lucet. frōs em̄ vt dic phūs sedes est verecūdie et honoris.z h q̄dem est ꝓpt vicinitatē imaginatiue ẏtutis.cuius ẏtute tristia vl leta decentia vel indecentia ratōis iudicio subito deferunt vbi vtiq discernūt. Frons itaq oīm neruoruz a cerebro descendentiū ad sensū pficienduz q̄dāmodo turris est z defensaculū .infra cuius ꝯcauitatē descendūt nerui ad oia instrumenta sensuū inferioz q̄ mīsterio de oīb obiectꝭ sensuū apud rōis domiciliū fit iudiciū. Uñ ꝑm Bre. Frons est dignissima ps capitꝭ exteriozis vbi impmit caracterꝭ signū scz signū iusticie z salutꝭ vt signaculū crucis qđ q̄ndā erat supplicīū mō locū hz in frontibus impatoz. Frons igit bñ dispositā oīa ꝓdicta manifestat sed si fuerit a mediocritate degenerans alia ꝑm phm ꝓnosticat et figurat. Dicit em̄ Arist.li.j.q̄ frons si fuerit magna signat pōderositatē declinantem ad stulticiā.z q̄ fit int mediocritatem qua signat bonitatē ẏtutis. Sz q̄ nimis eleuat z q̄si in supficie rotūdat excessuz signat colere et tales sepe dispositi sūt ad colericas passiones sic ad frenesim z furoz̄.frons āt respectu alioz mēbroz faciei modice est carnositatis z pinguedinis.cui cā est ꝑm Haly .et Arist.q carnositatis et pinguedis supflui tas impedit intellectū. Et ido nimia carnositas in fronte cū q̄dam relucentia et extēsione cutis signū est corruptōis. vt pz b ī leprosis. Item nimia frontꝭ attenuatio z supficialis pellis corrugatio interiorē designat cerebri defectū z hūoris subalis finalem consumptōem. vt ptz in antiqs senio vel morbo longissimo tpe inanitis.

De timporibus Ca.XI

Timpus uel timpora dicuntur illa capitis membra ad dexteram sinistramq capitis adiacentia que sic dicunt.quia sui mobilitate continua quasi interuallis tempoz imutant.vt di. Isi.li.xj.

ca.ij.Sunt aũt timpora ſm Conſtan. oſſa
verimq; poſita.in lateribꝫ oculoꝝ cõſtituta.
q̃ q̃dem aliq̃ntulũ ſunt mollia ⁊ neruoſa. et
ꝫ fuit neceſſariũ ꝓpter ſenſũ ⁊ motũ oculoꝝũ
pficiẽdũ. Hã p timpora ad inſtrumẽta ſen/
ſuum mediantibꝫ neruis ſpũs aĩalis deferꝝ
et p cadẽ ſm anathomiã ſpũs vitalis p q̃ſdã
arterias a corde ad cerebꝝ demandaꝝ. Vñ
ꝓpter neruoꝝ ſenſibiliũ ⁊ ꝓpter arteriaꝝ vena
rũq; pulſatiliũ in loco timporꝝ colligantiã.
timpora ſũt paſſibilia ⁊ faciliora ad leſionẽ.
vñ aĩal pcuſſum in loco timporꝝ ꝺ facili mo
ritur.qꝛ ſic ꝺi.Ariſt.li.xix.pcuſſio q̃ cadit ſu
per oſſa timporꝝ mortalis eſt.qꝛ ſi in eis con
tingit vulnꝰ aĩal piclitaꝝ. Et ꝫ accidit qꝛ hu
moꝛ q̃ eſt in timporibꝫ cito exit ꝓpꝫ tenuitatẽ
oſſiũ.⁊ timpora citꝰ caneſcũt ꝓpꝫ hũoꝛ pau
citatẽ ⁊ ſiccitatẽ in eis dñantẽ ⁊ ꝓpꝫ ꝙuertibi
litatẽ ad naſaꝫ frigiditatẽ. Itẽ timpora inte/
riꝰ villoſa ſũt aliquantulũ. vñ humoꝛeꝫ a ce
rebꝛo venientem recipiũt et ſomnuꝫ oculis
inducunt. Et ſi illi villi fuerint compreſſi p
eliquationẽ contenti humoꝛis oculos lacri
mare faciũt

De auribus Capꝫm.XII

Auris eſt inſtumẽtũ audiꝰ.⁊ ẽ dicta
auris a vocibꝫ hauriẽdis.aut qꝛ gre
ci ipam vocem audenſidẽ vocant.vñ dicunꝫ
aures q̃ſi audes.vox em̃ repcuſſa p eaꝫ am
fractꝰ ſonum facit.q̃ ſenſum excipiũt audiẽ/
di. Sũma auris pticula ꝺr pinula . pinum
em̃ antiq̃ acutũ vocant.hec Iſi.eſt aũt auriſ
ꝓprie q̃dam ſuba cartilaginea q̃ ꝺuabꝫ cauꝫ
fuit neceſſaria.defendit em̃ ne q̃d nociuum
in auditũ cadat.ſicut oculos ꝺfendũt cilia.
ꝓterea auditũ adiuuant. Nam vox pcuſſi ae
ris cũ venerit ad cartilaginem ibi fortiꝫ co/
adunaꝫ.vñ intrat foramina q̃ ſũt auditꝰ pro
pria inſtrumẽta. Sũt aũt ꝫ foramĩa in pe/
troſo oſſe ꝙſtituta.in q̃bꝫ nerui deſcẽdentes
a cerebꝛo ſunt infixi.ſenſũ et motũ auribꝫ de
ferentes ⁊ immutatõꝫ vocis a foramĩbꝫ rece
ptam iudicio aĩe deferẽtes.⁊ ſunt ꝫ forami/
na ſic torcular tranſuerſa.et ꝫ ne frigidꝰ aer
nimis cito intret.⁊ interioꝛes pãiculos ſiue
neruos ledat.⁊ ne aliq̃d nociuũ incidat qꝺ
auditꝰ impediat inſtrumẽtũ .vt ꝺr ĩ pãtegñ.
li.iiij.c.xv.patiꝫ auriſ multiplr.qꝛ aliquãdo
ex apoſtemate in aure exiſtente vñ et ſanies
egrediꝫ ab aure. Item ex vermibꝫ foramen
ab extrinſeco intrantibꝫ vel ex putridis hũo
ribꝫ intrinſecꝰ naſcẽtibꝫ.q̃ꝝ ſignũ ẽ pꝛurigo
intra auriculas et titillatio et ſentiꝫ eoꝝ mo
tio. Item ex ſuperflua carne atq; ſtruca patiꝫ
auricula qñ mali hũoꝛes in ea adunantur.
Item patiꝫ ex mala diſpoſitõe nerui aurem
ingredientis.ſicꝫ ꝓz in ſonitu et tinnitu ⁊ hu
iuſmodi.q̃ ꝙtingũt ex ventoſitate in pãicu
lis cerebꝛi ſe claudente in ꝓte nerui auricu/
laris. Item patitur ex groſſis humoꝛibus
illic ſe mouentibꝫ.⁊ tũc ſentiꝫ gũitas capitis
cum ſonitu et tinnitu Item deficit auditus
ex defectu ꝓtutis audibilis vel ex ꝙtractiõe
nerui ſenſibilis ſicut in ſenibꝫ ꝙtingere con/
ſueuit. Item aliq̃n fit ſurditas cũ puer pro
creaꝫ in vtero q̃n naſa negligit inſtrumentũ
auditꝰ pforare.⁊ ꝫ eſt ꝓpter ſui defectõem vel
ꝓpter materiã quã inuenit ſibi natura inobe
dientẽ. Item patitur ex acuta egritudĩe cuꝝ
colerici hũoꝛes ad cerebꝝ aſcendẽtes audi/
tum impediũt.hos adiuuat ſi p digeſtiõem
colera purgeꝫ.vnꝺ ꝺr in amphoꝝ. ſurdis ſi
ſolutio colerica ſupuenerit ſurditatẽꝝ tollit
Hucuſq; Conſtan. Item ꝺi.Ariſt.li.xij.in
ſtrumentũ auditus plenum eſt ſpũ naturali
qꝛ ſicut ſpũs naturaliꝫ facit in venis motuꝫ
pulſatilem.ſic in aure facit ꝫtutem audituꝫ
et ꝓpter ꝫ addiſcunt res p ſenſuꝫ audiꝰ. Et
ꝺr ibi q; creatio auriũ fuit manifeſta tela et
ꝙtinens fuit tenuis ⁊ ꝫ ꝓpter ſubtilitatẽꝝ au
ditus ipſi. Debilitatur aũt auditꝰ tempori/
bus humide ꝙplexionis ⁊ ꝑcipue in freq̃nt
cocuntibꝫ.⁊ ꝫ ꝓpter pturbatõem ſpirituum
qui pficiũt auditũ. Nam vt dicit idẽ Ariſto.
frequens nimis coitus corpi et cordi nocet
Idem dicit Haly. Item ſm Ariſt. li.xij. in
rõnali aĩali aures ponunt naturaliꝫ in me/
dio capitis rotũdi qꝛ auris non in vna par/
te recte.ſed potꝰ vndiq; vocum ⁊ ſonoꝝ dif/
ferentias ꝙphendit . in animalibꝫ ꝙo q̃dru/
pedibꝫ q̃ caput hñt inclinatũ ad terrã ⁊ non
ſunt eleuati.corpis ſunt aures in ſuperiori p/
te capitis. vt ꝓz in bobus aſinis et equis et
motꝰ auriculaꝝ hmõi animaliũ ſunt multi
ꝓpter eleuatõꝺ ſui loci.et qꝛ multũ mouent
in partes diuerſas.recipiũt ſonuꝫ repcuſſio
ne multa. Item idem Ariſt.ibidem nullum
animal ouans hꝫ auriculas exp̃ſſas. nihilo
minꝰ tñ habent talia aĩalia quaſdã vias oc/
cultas.et etiã volatilia carent auribꝫ exterio
ribus habent tñ foramen mediũ et viã aper
tam p quam auditꝰ pfectiſſime celebraꝫ. Itẽ
homo inter oĩa aĩalia hꝫ aures minꝰ mo/
biles et etiã ſm dimenſionẽ ſitus brꝛeioꝛes

sed ad audiendū maxime sūt efficaces. ut dr li. j. z ℔ est ꝓpter bonitatez ꝯplexionis. vñ qñ nimis est excessus in auribꝫ hoīs in magnitudine alijs signis ꝯcurrētibꝫ signum est stoliditatis z tarditatis intellect⁹. vt dic̄ Arist.

De naso Lapm. XIII

Nasus est instrm olfact⁹ fm Jsi. a naribꝫ ät dr nasus. Nares aūt iō sic vocant. qr p eas odorifera z spūalia q̄si odorem⁹ z int̄ fetidū z odorifer̄ discernam⁹ Unū qr odorifera nob̄ p eas manant. nares dicūt sic̄ p ꝯriū inscij z rudes ac ī expti ignari. q. sine nare dicti. Nasus aūt duo hz foramina fm Cōstan. q̄ p q̄ndā subaz cartilaginosā ad inuicē sūt distincta. Et hoc foraminū vnū ad ꝯcauitatē palati rēdit. alterꝫ sup⁹ ad pelliculas cerebri vadit vt aerē attrahat cerebroz deferat ipis naribꝫ spm̄ aialē et ad sensū odorat⁹ pficiēdū adducat. ꝑmum forame fuit necessariū ad ejiciēdas supfluitates a cerebro veniētes aliud ad spm̄ attrahēdū et odoratū pficiēdū. Sūt tm̄ ꝓpria instrumēta odorat⁹ due carūcule q̄ dependent a naribus p modū māmillaꝝ. q̄ ꝑmo aerē attractū in se recipiūt. deinde ad interiorē ptez cerebri trāsmittūt. Jstis aūt carūcul' subseruiunt nares exteriores aerē scz attrahēdo z intra se includēdoz subtiliādo vt tāto facili⁹ et pfecti⁹ imutet̄ in organis odorat⁹. neru⁹ em̄ a cerebro veniens. illa duo vbera nasi subintrat z eis aialē spm̄ admīstrat vt dr. Cōstan. fum⁹ igit̄ mediante aere p nasū attract⁹ spūi aiali se associat. q̄ imutat⁹ illā imutatōz ī cerebro aie iudicio repñtat. Nasus igitur fm Constan. fuit necessari⁹ ad aerē ꝓpate attrahendū ad cerebꝝ p sua emūctoria expurgādū. ad calorē innatū in vētricul' cerebri temperādū necnō ad discernendū fumū a q̄cūq; suba resolutū redolentē suauit̄ ac fetentē Et iō fm Arist. li. xij. sēsus olfact⁹ ē diuisus sic̄ sēsus audit⁹. z si ita nō eēt nō faceret op⁹ ꝓportionatū. z sensus olfact⁹ nō eēt nisi ꝓpter attractōez aeris in aiali hñte nasū. Et ℔ mēbrū. s. nasus in medio ē. s. anteriori ꝑte capitis. Et ꝓpt̄ ℔ posuit nat̄a nasū in medio triū instrōꝝ sensibiliū q̄si trutinā positā ꝓpt̄ motū anhelit⁹ alijs sensibꝫ necessariū. Recolligē igit̄ breuit̄ ex p̄dict̄ q̄ nasus ē mēbꝝ siue organū officiale aeris attractiuū z emissiuū int̄ odores discretiuū. grossaꝝ supfluitatuz cerebri purgatiuū spūi aiali mīstratiuū per attractōez aeris pulmonis dilatatiuū z cō/ strictiuū. Et iō fm Cōstan. nares posite sūt extrāsuerso z non ex opposito pulmoni. vt si frigid⁹ aer q̄ncq; subeat pulmonē subito non ledat si q̄d cū aere sic̄ puluis vel q̄dcūq; alīs ītrauerit pulmoni obesse nō possit. Est etiā nasus vt dr. Bre. sup cantica. faciei maximū ornamentū ita q̄ et⁹ carētia tota facies resi/dua dehonestat. Dz ät dispositio nasi eē mediocris. ita q̄ ī longitudie. latitudie. altitudine modū debituz nō excedat. Nā si nares fuerīt nimis tenues vl' late ml'ti aeris attractōe ferocitatē aīe ꝓtendūt z mētē īdignātē. Ex dispositōibꝫ em̄ mēbroꝝ corpis sumunt ꝓnostica iudicia de affectōibꝫ mēt̄s. sic̄ dr in ꝓncipio phisonomie. Nā accidētia mēt̄s semper imutant fm accidētia corpis sic̄ vinū albū ex vitro rubeo q̄n infundit̄. colorē ꝯhibit et rubozē. Et iō mediocritas dispositiōis mediocritatē designat bonitat̄s sic̄ dicit phs in libro suo in ꝓncipio. Impedit aūt nasus in suo effectu sic̄ dr. Bal'. sup ꝓnostica ibi. Nares acuti oculi ꝯcaui z c̄ ꝑt vebemētiā caloris hūiditatē ꝯsumēt̄s vñ z acuunt̄ nares et ꝑfundāt̄ oculi in acutis z est signū mort̄s et accidit idē naribꝫ sic̄ dr. Bal'. q̄n calor natal' est debil' q̄ nō ꝑt se expādere ad extrema. z iō ꝯsequit̄ q̄ spūs z sanguis nō ꝯcurrūt ad extrema. Et iō ꝑt̄ frigiditatē mortificantē ꝯstrigunt̄ mēbra z cor alterat̄. z accidit acumen nariū qđ est signū pessimū z mortifer̄ in patiētibꝫ acutā. Jtē impedit̄ nasus. vt dr. Cō/stan. li. ix. c. xv. aliq̄n ex mala cerebri dispositione. aliq̄n ex nerui odorabil' opilatiōe. aliq̄n ex hūoꝝ fetidoꝝ z corruptoꝝ ī carūculis nariū repletōne. q̄ncq; ex carnis supflue corrupte in foraminibꝫ nasi generatōe vt ꝑz in poliposis z leprosis. et ℔ lesio non solū ledit olfactū. veꝝetiā facit mioratōez voc̄s. Aliq̄n patit̄ ex nimio fluxu hūoris ī vētricul' cerebri defluēt̄s. z ℔ vel ex caloris dissolutōe. vel ex frigiditat̄s nimia ꝯstrictōne. sic̄ ꝑz sep⁹ in catarro. Aliq̄n ex nimia repletōe z acumie sanguis ora venaꝝ nasi apient̄s. vñ ꝺ naribꝫ fluit sanguis tm̄ flux⁹ maxie p nares in ml'tis egritudinibꝫ cā est dissolutōis morbiz certū indiciū ꝯualescētie z salut̄s. vtz ī acut̄s febribꝫ q̄ p fluxū sāguis nariū sep⁹ termiant̄ Et ī amphoꝝ dr. Mulieri deficiētibꝫ mēstruis sanguiem ex naribꝫ fluere est bonū.

De genis Ca. XIIII

Gene sunt inferiores oculoꝝ ptes vñ barbe incboant̄. vt dr. Jsi. li. ij. ca. ij.

Genos em̄ grece barba dr. eedē em̄ ptes di
cunt maxille q̄ p diminutōz a mal' sūt dicte.
male āt sic eminētes dicūt oculi ptes ad eo/
rū ptectōz suppositē. vocate āt sūt male siue
qz in rotūditatē pminēt infra oculos quam
greci mala appellāt. siue qz sūt sup̄ maxillas
vñ t a malis diminutiue dicūt maxille sic a
palo palil⁹. vt di. Jsi. Sūt aūt maxille siue
gene ſm Cōstan. ex neruis t ossib⁹ interi⁹ cō
posite t baz ossa craneo cerebri sūt ꝓiūcta.
Que iō de varijs t mlt̄z frustul' ꝓposita sūt.
ne alia ledereť si vnū aliqd pateť. Exteri⁹ āt
sūt calide t carnose vt frigiditatez ossium t
cartilaginū auriū t nariū tparēt vt organis
sēsibilib⁹ sibi vndiq; adiacētib⁹ suo calore fo
mētū admīstrarēt. Et iō maxille ocul' suppo
nūť ad eoz ptectōz. In medio sēsuū sūt po/
site ꝓpť nutrimenti admīstratōz. calide sūt et
neruose ꝓpť frigiditatē instroz sēsuū mitiga
tionē. Cādide sūt t rubicūde ꝓpť ornatū fa/
ciei t vul⁹ ꝓpositōz. Daxia em̄ pulcritudo
bois resultat ī genis t maxill'. maxie sicut di.
Cōstan. maxille potissime bois ostēdūt cō/
plexiones. q̄ si fuerit multū rubicūde mixte
cū tpata albedie t in suba nō nimis crasse sz
mediocriť carnose. calidā et būidā ptendūt
ꝓplexionē et ip⁹ tpamentū. Si ꝙo fuerit in
colore albide sine alic⁹ rubedis admixtōe et
in suba pingues molles t fluide frigiditatis
et būiditatis oñdūt excessū. si ꝙo fusce ī colo
re aut citrine. i suba āt tenues t macilēte do
miniū designāt siccitatē nimie t calorē vt pz
in colericē. Si ꝙo fuerīt q̄ liuide i colore et
in suba a carnib⁹ depaupate excessū signant
frigiditatē t siccitatē sicut ī melācolicē videri
pt. nec solū declarāt ꝓplexionū diuersitatez
veꝛetiā animi et affectionū notificāt q̄lita/
tē. Nam ſm animi affectōes. ex subito timo
re vel gaudio pallescūt vel rubescūt subito.
vt dicit Constan.

De barba Capitulum. XV

Barba vt dicit Cōstan. facici viri ē oz
b namentū. vñ apparēs t coopiēs ma/
xillas ī vna pte est ad ornam̄tū ī alia
ad maxillaz adiutoriū siue famulatū. Nam
sua villositate neruos maxillares tueť a ni/
mia aeris frigiditate. t iō maxillaz ē necessa
riū tegimētū. Barba vigoris t caloris nata
lis est indiciū. Et ꝟ est cā q̄ revir t ñ mulier
barbescit. qz masculi feminis natal'r sūt ca/
lidiores. t iō in marib⁹ fum⁹ q̄ piloz ē mate/
ria magꝭ augmētať. quē qz nata non sufficie
bat ꝓsumere expulit p duo loca. ſ. p caput t
p barbā. vñ accidit aliqñ in mulierib⁹ calide
et humide ꝓplexiōis q̄ videť barbescere. Et
ecōtrario fit in masculis frigidis t siccis q̄
barbescūt paz. vñ et in eunuchis nō crescit
barba. qz pdiderunt illa mēbra calidiora. q̄
calidi hūoris et fumi q̄ piloz ē materia sunt
generatiua Ex q̄ pz q̄ barbe spissitudo calo
ris t hūoꝛ subal' ac vigoꝛ ē indiciū et diffe/
rētie sexuū certū expimētū. Jtē ī pueris nō
crescit barba cuius puuli calidi sint t hūidi
qz fumosa superfluitas q̄ piloz t capilloz est
materia. trāsit ī augmētū t nutrimētū puero
rū. Ducuſq; Cōstan. ſm ꝙo Arist. li. xx. pili
barbe sic et capilli ī sua dispositōe repñtant
q̄litates vapoꝛ ex q̄ generāť. q̄m si fuerit hu
mor calid⁹ fumosus t sicc⁹: erūt pili barbe si
cut capilli crispi reflexi t inuoluti. Et ꝟ acci
dit qz p duas vias vadūt ꝛias. qz ps ꝛestiz
mouet ad ptes inferiores t calor mouet ad
ptes superiores. t sic inuoluunť pili t erūt pi
li crispi ꝓpť debilitatē suā. Et ꝟ accidit ꝓpter
paucitatē hūiditatiz t mlt̄itudinē ptiz ꝛestiz
vñ ex intēso calore corrugāť t inuoluūť. Si
ꝙo fuerit vapoꝛ mlt̄ hūid⁹. erūt pili leues t
lōgi. Nā humor ꝺcurrit lubrificādo donec
ꝓueniat ad pilos. t ꝓpť ꝟ pili et barbe eoz qui
morant in tracia sūt leues. Nā eoz cōplexio
est hūida t aer ꝓtinēs eos est hūid⁹. E con/
trario accidit hoib⁹ cerebz siccū hñtib⁹ ha
bitātib⁹ ī regiōib⁹ calidis ꝓpť siccitatē aeriz cō
tinēť. Jtē alterať color piloz barbe ſm dia
tis varietatē. et iō canescit barba ī senectute
ꝓpť debilitatē caloris t abūdātiā frigiditatiz
defluūt āt q̄ñq; pili barbe ꝓpť caloris t hūo
ris interceptōz vt in castratiz. q̄ñq; ex corrup
tione hūoris vtz in lepꝛosis. Nā sic idē dicit
Arist. Casus piloz silis est fluxui folioz ar
boz. t cā isti⁹ est diminutio hūoris calidi et
pinguis. Et ideo nō fluūt folia arboz in q̄bo
est hūoꝛ pīguis. Ducuſq; Arist. li. xix.

De mandibulis Ca. XVI

Mandibule a māducādo sūt dicte. vt
dic̄ Jsi. li. xj. Mādibula āt q̄dā est
supioꝛ in q̄ dētes supiores infigunť
quedā inferioꝛ in q̄ dētes inferiores radicāť
Et est ꝓpriū mādibule supioris q̄ in oī aiali
fixa est t īmobil' excepto centeaculo. i. coco/
drillo q̄ mouet mādibulā supioꝛē ꝑ naturā
oīm aialiū t fixā t īmobilē tenet inferioꝛē vt
di. Arist. li. iij. Sūt āt mādibule ex diuersis
duris ossib⁹ ꝓpositē. neruis et lacertis variis

ɔnere. Et ℔ fuit neceſſariū ꝓpt̃ moꝝ ɔtinuitatē ⁊ aptōis clauſure neceſſitatē. vt di. Cōſtan. Sūt em̄ q̄ due mole ɔtinue ad ɔterēdū ⁊ molendū cibū ſe mouētes. vñ toti corpori nutrimētū mādibule ſubmiſtrāt. Mādibule āt q̄buſdā pticul' carnoſis et neruoſ q̄ gingiue dicunt circūdant vndiq; et velāt ⁊ ℔ ꝓpt̃ fortiorē dentiū i maxillaꝝ fūdamētiſ radicatōez. ⁊ ꝓpt̃ nutrimēti neruis dentium admīſtratōem ⁊ frigiditatꝭ dentiū moderationē. Et dicunt gingiue. vt di. Iſi. a dētiby gignēdis. q⁊ i eis dentes gignunt ⁊ nutriūt Facte em̄ ſūt ad decorē dentiū pariter ⁊ neceſſitatē ne nudi horrori potⁱ eriſterēt q̄ꝫ de cori pelliculis labioꝝ circūdant. qđ fec̄ natura vt tam dētes q̄ꝫ maxillas nō ſolū intrinſecꝰ iuuarēt. vel a leſione extrinſeca defēſarēt. ɔtīgit gingiuas corrūpi in aīalibꝫ aliq̃n et negligentia et q̃nq; ex putridis hūoribus infici et corrūpi. et tūc diuerſas inferūt moleſtias et paſſiones. vt fetorem dentiū caſum vel relaxationem.

De labijs La. XVII.

Labia ſm Iſi. a labēdo ſūt dicta. qđ ät ſupⁱ eſt labiū ⁊ qđ ꝙo inferⁱ eſt labrum nūcupat̃. Sūt aūt labia neceſſaria ſm Conſtan. q⁊ dentes muniūt atq; tegūt. Sūt etiā neruoſa ⁊ ex diuerſ lacertis ɔpoſita. vt ſic ad ſenſū ⁊ motū eēnt abiliora Hā ad vocis formatōz neceſſario ſe apiunt vl' claudūt. q⁊ ill' abſciſis vel p aliquā opilationē vel ōctōem aliā impeditis. ꝙba pfecte nō p̃nt formari. Itē labia mollia ſunt ⁊ carnoſa. et ℔ ꝓpt̃ duriciei dentiū tpamentū fuit neceſſariū. Dētes igit̃ et eoꝝ nerui cū ex natura ſint frigidi nimis lederent̃ aeri frigido expoſiti ſi nō labioꝝ tegmine tuerent̃. Item labioꝝ extrema ſūt rubicūda. qđ accidit ſm ɔſtan. ꝓpt̃ cuti labioꝝ ſubtilitatē q̃ ꝺ facili a colore ſāguineo rcipit q̃dām roſeā q̃litatē vñ rubedo labioꝝ ſignū ē puritatⁱ ɔplexionalis et impmixtōis turbati ſāguis ⁊ īterioris ꝙtuⁱ ſic ecōuerſo labioꝝ liuiditas ſignū eſt defectōis ꝙtuⁱ ⁊ caloriⁱ naturⁱ. Itez labia tenuia ſūt in ſuba et ſubtilia vt ſint flexibiliora ad motū ⁊ abiliora ad aerē īmitēdū ⁊ intercidēdū ne ſubito attractꝰ interioribꝫ ſua frigiditate inferat leſionē. ⁊ iō labia aeri frigido ſe opponūt ⁊ ipm recipiēdo depuratuz reddūt vt ſuauiⁱ ⁊ vtiliⁱ ad interioza attrahatur. ℔ oīa ſm ɔſtan. Conſilⁱ es ꝓpetates narrat Ariſ. li. xij. circa finē vbi dic. Labia boīs mollia ſūt ⁊ carnoſa ⁊ ſepari p̃nt ꝓpt̃ ſalutez et cuſtodiā dentiū ⁊ vt ɔueniāt ad exitū ſermōis. vñ et labia duplicē hñt vſū. ſic ⁊ līgua cuiⁱ creatio eſt ad guſtandū hūidū et ad ſermonē, pferēdū ſic idē exiſſe dic Ariſ. et ideo oportet q̃ labia ſint hūida. q⁊ ſi creatio linguе nō eēt talⁱ diſpoſitōis ad labia nō poſſet līgua ptīgere ad dicēdos mltos modos lrārū q̃m q̃dā ex eis dicunt̃ p pcuſſionē lingue et etiā q̃dā p ɔiūctōz labioꝝ. et iō nec̄aria fuit labioꝝ creatio vt optia eēt nate operatio. et ꝓpt̃ ℔ fuit caro boīs valde mollⁱ q̃m hō ē boni ſēſus tactⁱ. ſ. et guſtⁱ magꝭ q̃ꝫ alia aīalia. ℔ oīa Ariſ. li. xij. Recollige igit̃ q⁊ labia ſūt tegmina dētiū cuſtoditiua. mollicie ſua duricie dētiū tpatiua. vocꝭ articulate et lrālis formatiua. aerꝭ frigidi vl' calidi īterceptiua. ſua rubicūditate vl' vl' liuiditate defectⁱ vl' vigoris deſignatiua. ꝙtuⁱ ɔterpratiue ꝓpa organa paſſionū aīe. ſ. odij et amicicie doloris vl' triſticie expſſiua. vñ ꝺr q̃tremor labioꝝ ī freneſi et acutis morbis mortez ꝓdit. vt ꝺr in ꝓnoſti. Et hec de labijs ſufficiāt.

De mento La. XVIII.

Mentū eſt dictū q̃ mādibulaꝝ fūdamētū eo q̃ inde oriāt̃. vt di. Iſi. mēti ät vt di. ɔſtan. duo ſūt oſſa et ipa iuncta ſūt ī medio vbi dētes ſubtiliores firmāt̃ q̃drupli atq; pares. Horꝝ oſſiū extremitas duas hꝫ furculas. vna eſt acuta. cuiⁱ acumē q̃ddā ligamē inſerit. qđ ligamē a latere tiporum ꝓtendit̃. ꝑ qđ etiā et bucca clauditur ⁊ apit̃. Altera ꝙo furcula groſſa ē et rotunda cuiⁱ rotūditate mētum fit mobile. vt di. Cōſtan. q⁊ ℔ mēbꝝ fuit neceſſariū ꝓpt̃ originem mādibulaꝝ et dētium inferioꝝ radicatōem et ꝓpt̃ voluntariā aeris clauſurā et aptōem. fuit etiā ɔueniēs ꝓpt̃ faciei ɔplexionē et pfectam ipſiⁱ vultⁱ ɔſummatōem. qđ ſi fuerit ꝑportionatum fronti totā honeſtat faciem et decorat. hec oīa di. Conſtan. In mento āt aīalis maxīa eſt fortitudo ꝓpt̃ oſſis duriciez et neruoꝝ ɔpaginationē et ꝓpt̃ fortē dētium radicationem. et iō bruta aīalia ſe tangi pmentum de facili non ꝑmittunt. nam mēto ɔfracto tota coꝝ ferocitas q̃ſi armis ꝑditis eneruat̃. vt pꝫ. j. Reg. xvij. vbi ꝺr. Confregit Dauid mentum vrſi et eruit ouem de ore eiⁱ ⁊c̄. Hoīs ꝙo mentum ptractari amoris et fidei indiciuz eſt. ij. Reg. xvj. Tenuit ioab mētum amaſe q̃ſi deoſculans eum ⁊c̄.

De ore Capitulum. XIX

Os est dictū ex eo q̄ p ipm q̄ p ostiū
[illegible]ribos īmittim⁹ z sputū foris ejcim⁹
vel eo q̄ q̄si de ostio ꝓmões egrediūt
vt di. Jsi. os etiā vt dicī idē aīe nūci⁹ē. qz illō
ore exp̄mim⁹ qō p̄us in mente ꝯcepim⁹ Est
āt os vt di. Bre. multz circūseptū custodijs
scz dētibꝫ z labijs vt tot itermedijs mēs p̄us
discernat q̄z p̄ferat siue dicat vt prius ꝓbum
trāseat p limā q̄z p linguā. Fuit āt oris īstru
mentū necessariū ꝓm ꝯstan. ꝓpt nutrimenti
susceptōz. nullū em̄ mēbꝫ in aīali nutrit nisi
p̄us nutrimētū i ore recipiat. os em̄ p̄mo
cibū recipit z masticādo z imutādo aptū di
gestioni stomacho trāsmittit. z ꝓpt̄ h̄ natā fe
cit os hūidū intrinsec⁹ vt cibi siccitas ei⁹ hu
miditate facili⁹ imutet. Fecit etiā os neruo
sum z mediocrit̄ duꝫ z ꝯcauū. Neruosuz vt
sapor ositas cibi facili⁹ sentiret. durū ne cibi
aspitate lederet. nec nimis factū duꝫ ē sz me
diocrit̄ ne nimia duricia sēsualitas gust⁹ im
pediret. Cōcauū āt et rotūdū fuit ītrinsec⁹
vt cib⁹ assūpt⁹ hīc inde facili⁹ moueret z per
dētes sine ipedimēto spūs trāsduceret. Jtē
necessariū ē os ꝓpt̄ aeris z spūs attractōem.
aer ei attract⁹ p os i ip̄i⁹ ꝯcauitate imutat̄ de
purat̄ z subtiliat̄. z sic ad cordis refrigeratō
nē p cānale pulmonis trāsmittit̄. sine cui⁹ re
frigerio cor p nimij calorz incēdio vreret et
destrueret. Jtē necessariū est ꝓpt̄ vocz infor
matōz. ad h̄ ei est palatū oris ꝯcauū vt plec
trū ligue moueret facili⁹ z ad vocē formādā
expedite eleuaret z depmeret. Jtē vtile ē ad
grossaꝫ superfluitatū a cerebro z pulmone ve
nientiū crebrā eiectōz q̄b⁹ p ostiū oris eiect
vital̄ spūs ī corde z aīal̄ in cerebro suas cō
plēt actōes expediti⁹ Jtē vtile est ꝓpt̄ mēbro
rū nutribiliū a superfluis exoneratōz. qñ g̃ sto
mach⁹ crudis hūoribꝫ onerat̄ nata p vim ex
pulsiuā opante p oris orificiū expurgat̄. sīc
di. ꝯstan. z Bal̄. sup illō ampho. in vomitibꝫ
z purgatōibꝫ q̄ spōte fiūt si q̄lia oportuit fiāt
ꝯferūt et bñ ferūt. si ꝓ nō ꝯriū. patit̄ āt os vt
di. Constan. in viatico. qñq̄z ex alijs mēbris
sibi vicinis infirmātibꝫ. Patit̄ āt pustulas vl
cera. z hmōi ex corrupt⁹ hūoribꝫ alīnde ad
buccā defluētibꝫ. si rubeat ita q̄ nigredini at
tineat z caleat doleat aut ardeat materia sā
guinea est z colerica. si ꝓ mlt̄ū nigrescat tā
to molest⁹ est z timid⁹ ne forsan ad cancruz
deueniat̄. Accidūt āt vlcera i ore lactentiuz
puulorꝫ pueniētia ex acumīe lact⁹ z ei⁹ cor
ruptione. Hucusq̄z Constan. in viatico par
ticula secunda.

De dentibus. Capl'm. XX

Dentes ꝓm grecos dicunt oduntes
q̄i oīa apposita diuidētes et icidētes
vt di. Jsi. Et sūt dētes ꝓm ꝯstan. q̄
dā plātaria i ossibꝫ maxillarꝫ z mēti q̄busdaz
radicibꝫ inserti. z sūt ī maribꝫ ꝓm ꝯstan. xxxij
Sedecim em̄ ī maxillaribꝫ sūt positi. quoꝫ
q̄ttuor ī anteriori p̄te pares vocant̄ z q̄dru
pli. et hi lati sūt et acuti incisores l' p̄cisores
a medicis nūcupant̄. ad incisiones cuiusl̄bz
cibi sūt apti. z q̄c̄q̄d in eis accipit̄ in ore p̄te
rit̄ z mordet̄. Sūt itez duo q̄ canini sūt dic
ti collaterales q̄druplis z ī sūmitate acuti
duris cibis tn̄ molēdis apti. Et dicunt ꝓm
Jsi. canini. qz ad sil'itudinē canicoꝫ ꝯsistūt.
z canes p ipos ossa rodūt. p̄cisoribꝫ ei dentī
bus sūt fortiores acutiores z rotūdiores. et
ī⁹ a q̄busdā collūnelle vocāt̄ z q̄ō p̄ores p̄ci
dere nō p̄nt̄ist̄z tā q̄z fortioribꝫ ad ꝯfringēdū
tradūt. Sūt z decē alij extra q̄z p̄te superiꝰ
mādibule q̄ collaterales q̄druplis q̄ sūt la
tiat̄q̄z grossi. q̄ molares sūt vocati et ad mo
lēdū bñ sūt apti. nā q̄ ꝯcisa z ꝯfracta sunt a
p̄oribꝫ more mole subigūt. vt di. Jsi. Sunt
q̄dē in superiori mādibula. xvj. dētes. s. q̄ttuor
q̄drupli atz pares. z duo canini. et nouē mo
lares. et totidē etiā dētes numero collocant̄
in inferiori mādibula sen in mento. dentes
igit̄ q̄z tū ad sum nūez z etiā ad officiū q̄dri
pharie diuidūt̄. q̄dā em̄ sūt incisiui z q̄ sunt
q̄ttuor. duo superiores et duo inferiores q̄ p̄
mo aspectui se offerūt. q̄dā ꝯo sūt pares z q̄
sunt q̄ttuor. duo superiores z duo inferiores
q̄ alterutꝫ iuxta icisiuos positi mutuo se cō
tingūt. Quidā ꝯo dicūt̄ collaterales seu ca
nini et q̄ttuor. s. duo superiores z duo infe
riores se mutuo collidētes. q̄dā ꝯo sūt mola
res et q̄. xx. scz. x. superi⁹ z totidē inferi⁹ mutuo
se tangētes. z q̄ ab alijs inchoata sunt quasi
mole ꝓtinue ꝯcidentes. Hi om̄es sūt mādi
bulis radicati z q̄dāmodo furcati sz diuer
simode quia anteriores. s. q̄drupli et pares
vnā bñt furculam seu radicē. canini ꝯo mo
lares tres vel q̄ttuor hz̄e dicunt̄. vt di. Con
stanti. Dentium q̄z numez discernit q̄litas
sexuū. nam in viris pl'es. in feminis pauciō
res inueniūt̄. vt di. Constan. et Jsi. Distin
guunt̄ etiaz dentes ꝓm ꝓcessū etatis. qñ sīc
di. Arist. li. ij. q̄ dentes senū generaliter sūt
nigri z nō acuti. vtz ī canibꝫ. q̄z etas p dētes

noscit.qz dētes iuuenū sūt albi z acuti.senū ꝓo ecōtrario. Excipit tn Ars.ibidem ab hac generalitate dētes eqz qs dicit hīe ꝓpriū q ꝓcedēte etate magꝭ albescūt.Oz etiā ibidem oportet vticz scire q aialia q sūt mltoz den/ tiū z ꝓiūctoz sūt vite lōgioris.q ꝓo paucoz sūt dētiū z separatoz sūt vite breuioꝭ. Itē Oz ibidem oīne aial q̄drupes generās aial sibi sile hz dētes. Itē hō ejcit dētes in iuuētute anterioꝛes nō molares.z h ꝓtigit forsan ꝓpt furculaz z radicū debilitatē.molares āt nō ejcit ꝓpt cām ꝓriā.et est generale i alijs aiali bus q nō ejciūt aliquē dentē ꝓusqz alt sibi sil is in loco oriat ꝓmit⁹. Itē Ars.li.xij. oīne aial carēs dētib⁹ i supioꝛi mādibula ē siccuz et terrestris nate.oīne aial hns dētes i vtra qz mādibula est pīguedini sile. Itē idem li. xiij. Hata nō facit aliq̄d nisi qđ melⁱ⁹ z pfecti⁹ est.z iō necesse est vt materia pts terrestrꝭ declinet a q̄busdā aialib⁹ ad ptē supioꝛē scz in dētes z culmos ꝓminētes.et i q̄busdaz in coꝛnua. Et ꝓpt h nō pt hīe dentes in vtraqz mādibula aial hns coꝛnua. Itē ibidē li.xvj Solūmodo int alia ossa crescūt dentes dū remanet aial.z h est manifestū in dētib⁹ sup excrescētib⁹ z declinātib⁹ a locꝭ suis ꝓtigentib⁹ se inuicē. Et cā incremēti illoz ē ꝓpt operatōem coꝛū. Si em nō crescerēt ꝓsumerēt cito.z ꝓpt h terunt cito dentes aialiū come/ dentiū multū z carētiū dentib⁹ magnis Et ꝓpt h ingeniata est nata et aggregauit dētes ad inuicē ꝓpt senectutē z finē.aliter si vita duraret p millenariū sp dentes plēs eēnt qz in ꝓma creatiōe. vñ dicit idē li.ij.dētes q oriūt ītra gingiuā nō oriunt in viris et mulierib⁹ nisi post viginti annos.et forte in q̄busdam mulieribus post.lx.et origo eoz erit cū maxīo dolore. Itez idem li.xix.Dētes acuti oriunt ante latos.qm dētib⁹ acutis indiget ad abscisionē cibi ꝓus.q ꝓus est abscidere qz molere.iō etiā citi⁹ crescūt.q minoꝛes sūt.quia origo minoris rei est ex calore añ originem rei maioris. Itez caloꝛ etiā lactis facit oriri dentes cito . et ꝓpt h est q pueri lactātes lac calidi⁹ nascūt in eis dētes citi⁹. Itē idē etiā ibidē. Anterioꝛes dētes nascunt in osse tenui et etiā debili,ꝓpt h sūt velocꝭ casus Vnde uscz Arist. Ad h ꝓstan.in viatico pticula.ij. Dentiū magnū est ornamentū.et cum iumento magnū coꝛpis oꝛnamentū ipoz incz nō patientiū.qm in patiētib⁹ actio coꝛrūpit Quoz passio diuersa est. Eui⁹ diuersitatis ꝓs est visui manifesta.sic putredies. fetoꝛes rupture.pforatōes.motiones.casus.limositates.z similia.ps ꝓo nō apparēs ē z occulta sic qñ dentes nimiuz dolent z tn exteri⁹ sani apparēt. Cā aūt talⁱ doloris sūt hūoꝛes a capite descēdētes lꝛ a stōacho mediāte fumositate ascēdentes. vel hūoꝛes acuti i gingiuis et tūc doloꝛes nimij cū saltu z pulsu sentiūt ꝓpt maliciā hūoz z acumen Si ꝓo doloꝛ est a capite grauitas sentit in capite z doloꝛ.in facie ruboꝛ ex sanguie vel colera ad radices dentiū descendente. Si ꝓo fuerit a stōacho doloꝛ sentit in stomacho z assidua eructuatio egredit et erūpit.Dentes etiā aliqñ pforant.aliqñ rūpunt.aliqñ ex ꝓmib⁹ in citriuū viridez seu nigz colorē mutant.q oīa ex coꝛrupcz z pessimis hūoꝛib⁹.ex malis cibis per neruos ad ligamentū dentiū descendentiū accidere dinoscunt.Dentes etiā aliqñ moꝛiunt z cā mor⁹ hūoꝛis sūt in dentiū radicib⁹ q si sint acuti necesse est in dentib⁹ foramia ꝛffici ac fetoꝛes et putredies generari. Q si ꝓmes fuerint in cā doloꝛ maxim⁹ gignit.q a neruū sensibilē coꝛrodendo penetrāt. Obstupescūt etiā dentes et exacerbant ex hūoꝛe acido int⁹. vel extra neruos sensibiles inficiente et doꝛmitare vident ex causa nimis frigida sic ex niue vel glacie neruos dentiū cō stringente. Itē dentes qñqz cadūt ex nimia hūiditate ligamēta dentiuz relaxāte qñqz ex nimia siccitate. vt ꝑz in senib⁹ q dentes ꝓpt substractōz hūiditatꝭ nutribil' dilabūt.has et mltas alias dentiū ꝛcitat ꝓstan.passiones. sz h sufficiāt. Recollige igit ex p̄dictꝭ q dētes in mādibul' tanqz in fūdamētꝭ ꝓtis radicāt ex frigiditate diūante albioꝛes ceteris ossib⁹ efficiūt ꝓpt sui duriciā de facili nō leduntur Suba em dentiū est ex se impassibil'.cū nō sit sensibil'. vt di. ꝓstan. vñ dens rupt⁹ nullū doloꝛē patit.Dī tn pati z dolere ꝓpt neruuz sensibilē q̄ i ei⁹ radicib⁹ sepe ledit z gnat.Dētes em ītrinsec⁹ neruis colligāt teminos carnis dentes excedūt.z tn in carne radicātur nihil intra se nec in se eē patiunt. Clausi sūt labꝛs ne videant. Indecens est em cū apparent nisi forsan ꝓpt risum Itē supioꝛes ad inferioꝛes reuertunt et sibi inuicē mutuo coaptant.z si inferioꝛes aliqñ moueant supioꝛes tn fixi ītmobiles reperiunt. Oꝛdinate āt ad inuicem componunt.ad informatōnem articulate vocis maxime coopant toto coꝛpoꝛi obsequunt.

De lingua. Ca. XXI

Lingua a lingẽdo cibũ ẽ dicta. vl̃ ꝙa ꝑ eaz articularz soñ ꝙba ligat. sic̃ cm̃ plectũ corde. sic alludit lingua dẽtibus. vt di. Jsi. Est ãt ligua instrm̃ gust⁹ z locutiõis vt di. ꝟstan. z ꝟponit de suba molli carne porosa z spõgiosa. Est ãt neruosa. ꝓpt sensũ z motũ. porosa vt facili⁹ sapor penetret ad neruũ faciẽtẽ gustũ ad quẽ veniũt multe vene sanguĩe plene. vñ rubicũda ẽ ĩ colore. Dec opit pãniculꝰ ꝗb spaciũ bucce z palatũ induit z vestit. a supiori ꝑte pz tota. ab inferiori ãt ꝑte pz vsq; ad ligamẽta ꝗb merito ẽ ꝟnexa vñ radices lingue z sensibiles nerui ꝗb recipit sensũ z motũ a spiritib⁹ sũt occulti. Jn ꝗbusdã ãt hoĩb⁹ vt di. ꝟstan. ꝟbit lingua pl⁹ q̃ oportz intantũ ꝙ nec ĩ diuersas ptes mouet vñ oportz incidi ligamẽta vt motus ꝑ totũ bucce spaciũ ãpliet. Passiões cm̃ mlte accidũt ligue vt in suba ipi⁹ ul̃ ĩ neruis ad illã veniẽtib⁹. vñ ĩ viatico ꝟstan. Lingua aialis pdit motũ volũtariũ. Vñ z vsũ amittit ꝟmõis cui⁹ cã est ex defectu ꝟtutz motiue ex cerebro veniẽte vl̃ ex neruo opilato ꝑ quẽ ꝟt⁹ trãsit aial̃. Aliq̃ ex apostemate vl̃ ex pustulis ĩ lingua accidẽtib⁹. Aliq̃ sũt ꝓpria vicia in suba ligue sic̃ ꝟplexio mala ex q̃ ẽ sensibilis distẽperãtia ex nimio calore frigiditate vel̃ hũiditate vel̃ siccitate vel̃ apostema vl̃ tumor. z sil̃ia ꝙ si lingua videat nimis tumida excessũ caloris desigt. si ꝛo alba frigiditatẽ. si moll̃ hũiditatẽ. si ficca et aspa siccitatez. et oĩa talia ligue ipediũt vsũ vel tollũt in toto vel ĩ ꝑte. Si ãt ligua sana videat nullas babẽs maculas loq̃la tñ sit ablata. ex cerebro est defect⁹ vel ex neruis sẽsibilib⁹ opilatz. aliq̃ est pditio loq̃le ex pdita mẽte vt in freneſi vel litargia. Hucusq; ꝟstan. ĩ viatico. alios desigt defect⁹ ligue in pantegñ. ꝟstan. vbi di. Accidũt pustule late z extẽse ĩ pellicul̃ exterioribus ligue sic̃ accidit puerz malũ lac sugẽtib⁹. z sũt q̃q; albi q̃q; nigri colorz. accidit ãt apostema lingue. eã nimis magnificãs z ab ore extire faciens. z vocatur exilium ligue. Aliꝺ etiaz gen⁹ apostematz ligue ẽ qꝺ rana vocat. eo ꝙ sic̃ rana nascit sub lingua z aufert vsũ ligue. z ita rana muta ꝛ ab effectu. Est ãt aliud apostema ligue sanguinolẽtũ vñ tota ligua patit et loq̃la parit cũ gustu impedit. Ex viscosis em̃ bũoribus ĩ ligua dominãtib⁹ sensus gust⁹ corrũpit z imutat. ita vt dulcia amara z insipida iudicẽt. z ecõtra

riovt di. Bal̃. Jtẽ Bal̃. sup amphoz. ꝙ accidit lingue balbucies ex nimia hũiditate q̃ lacerti ligue ꝑ nimia humiditate ĩ extremis nequeũt dilatari. sic̃ est videre ĩ ebrios ꝗ balbuciũt q̃ in cerebro hũore nimio pfũdunt Uñ dic̃ ibidẽ Bal̃. naꝛal̃r ãt balbutiẽtes vl̃ ꝓpt nimiã cerebri hũiditatẽ balbutiũt. vl̃ ꝓpt ligue humectatõz. vel ꝓpt vtrũq;. Illa etiaz supflua hũiditas ẽ cã q̃re aliq; efficiũt drauli ꝗ aliq̃s lr̃as ꝑferre ñ pñt. scz r. ꝑ n. l̃ c. pt. ꝑferт z ꝟ pz ĩ infãtib⁹ ꝗ ml̃tas lr̃as corrũpũt cas ꝑferre nõ pñt. Dec oĩa di. Bal̃. sup illũ amphoz. ipodrauli. a diarria maxĩe capiũt. qz nimia hũiditas taliũ q̃ est cã draulizationis redit ad stomachũ z intestina sepe lubrificãdo inducit diarriã vl̃ dissenteriã. i. fluxũ vẽtris. sic̃ di. Bal̃. Jtẽ dic̃ ꝟstan. ĩ pantegni. ꝙ in lateribus ligamẽtorum lingue sunt quedam vene que saliuam lingue administrant Dec ab initio lingue incipiũt. a ꝗb⁹ emanat q̃dã humectatio flcumatica q̃ salina appellatur. vñ ille vene vocant̃ a medicis saliuales siue habitatio saliualis. Jnitiuz ãũt lingue vñ exeunt he vene est caro glandulosa et talba ipi⁹ saliue generatiua q̃ humectat linguã et tẽperat ciboz siccitatem. z augmẽtat eoz succositatẽ vt post dicet̃. vñ di. Arz. in. vj. ꝙ oues aliq̃ hñt sb̃ ligua venas albas z ille faciũt fet⁹ albos z aliq̃ hñt nigras z ille faciũt fet⁹ nigros. alienarias z ille ꝑcreãt fetus variosz ẽ. Recolligẽ igit̃ breuit̃ ex iã dictz ꝙ lingua est suba carnosa sanguinea z porosa. influentie spũs receptiua ĩ ꝟplexione calida et hũida. in dispositõe tenuis z oblõga anteriori ꝑte silis gladio ĩ cono. in colore rubicũda. in loco ꝟcauo z hũido sita ad motũ facilima. vocuz informatiua. sapoz discretiua. ꝑ emissionẽ saliue oris hũectatiua. ꝟceptionũ aie interꝑtatiua. dentib⁹ et labijs q̃ muro duplici circũsepta. Jn diuersis aialib⁹ ꝗ ad figurã varia. Ha ĩ ꝗbusdã breuis ẽ z grossa. in ꝗbusdã ꝛo ecõuerso. Quiꝛo hñt liguã grossiorẽ hñt vocẽ grossiorẽ. z ecõuerso. Quedã. etiã aialia hñt liguas medicinales z saluti feras. z ꝟ vel ex naꝛe bonitate. vel ex occulta aliq̃ ꝓpietate vt ligua canis. vt di. Cassiodoꝛ⁹. Quedã ãt liguas hñt mortiferas ꝓpter malicią et furiositatẽ hũoris in eis dñantis sic̃ lingua serpẽtz. draconis. z rabidi canis. cui⁹ morsus est sũme venenosus cui⁹ lingua apparet sp extra os z distillat venenũ z ifcit aquã in aquã cadit. de q̃ ꝗ biberit efficit ra-

biosus. vt dic̄ Auicen̄. t Constan. i tractatu de venenosis a ialibꝫ venenis. Un̄ etiā serpētū ligue ſm Ar. nigre ſūt siue liuide siue subrufe t maculose. acute t i motu velocissime. Et hoc igit ppt hūorē furiosū t venenosum. q̄ tā velocit linguā agitat vt vna nūero bifurcari videat. ligua tn̄ aspidis cuius i corpore viuēt serpēt plēa sit veneno mortifero sepata tn̄ a corpe t desiccata venenū pdit. et venenū si pn̄s fuerit pdit vn̄ in pn̄tia veneni sudore prūpe ꝓsueuit. vn̄ tal ligua velut vtil et pficua reputat int thesauros regios p̄cio sa. cuius ꝓus fuerit venenosa tc̄.

De saliue ꝓpietatibꝫ Capitulū. XXII

Saliua ē hūor fleumatic⁹ ex natalibꝫ venis ligue generat⁹. vt di. ꝓstā. Est ät saliua natal r būida i colore alba. ex ꝓtinuitate mot⁹ liquet istor spūaliū spumosa i sapore insipida. q̄ potētialit est oīm sapoꝝ i se receptiua. Si ei esset alic⁹ saporis determiati nō eēt alteri⁹ susceptiua. Est etiā ſm eūdē ꝓstan. saliua int gustū t ei⁹ obiectū media. nihil ei sensu gust⁹ p̄cipit nisi cui⁹ sapor mediāte saliua gust⁹ organo pn̄tat. Un̄ etiā ipa ſm q̄litatē saporis rei gustate īmutat. Fuit ät necaria saliua vt di. ꝓstā. ad humectatōes oris. vt saliue bn̄ficio irrigaret. Itē ppt digestōis p̄paratōz. Lib⁹ ei sicc⁹ i ore aſsūpt⁹ nō vtilit stōacho mitteret. nisi saliua media ꝓus hūectaret. q̄ siue saliue adminicło res sicca nō ō facili trāsglutiret. Itē vtil est ad faciliorē supfluitatū cerebri t pulmonis euacuatōez. q̄ tales emūctōes calore vl frigore indurāt aut inuiscant nō ita de facili postiū oris extraherēt. nisi ꝑmo cū humoris salivalis adiutorio lubricādo ad exitū parārent. Itē saliua hois ieiuni hz q̄ndaz vim latētis infectōis vn̄ et sanguinē aial ledit si in aliq̄ vulnere aliq̄d sāguini admisceret. vt di cūt p̄dicti autores i tractatu ō venenis. et h forsan ē vt dic̄ Auicen̄ rōne cruditatis. Humor em̄ crud⁹ sanguini pfecte digesto i suis q̄litatibꝫ repugt t suū vt dicūt autores pturbat tpamentū. Hinc est etiā vt dicūt sancti. et habet a plinio q̄ saliua siue sputū hois ieiuni iterimit serpētes t venenoſ aialibꝫ ē venenū. sic dic̄ Basil⁹ sup illō ꝓbū i exameron. Ipa ꝓteret caput tuū t tu isi. calca. ei⁹ Gen. iij. Itē sic di. Bal. sup amphor. ibi. in saniei sputo fit phtisis t flux⁹ t vbi saliua tenet mo riunt tc̄. Phtisici ppt vlcus pulmonis semp tussiūt. et a supfluitate sanici vlteri⁹ spuendo se exonerāt put p̄dt. sz tn̄ mors iminet q̄n nō spuūt. q̄ retēta ei⁹ saliua cū sanievie spūs interi⁹ claudūt. t sic phtisici suffocati moriūt. Itē sic di. Bal. in li. crysis. Int sputū t saliuā est differētia. Nā saliua est supfluitas naturalis nutrimēti pectoris t generat digesta. Sputū ꝓo est illud q̄ ad pect⁹ aduenit ſm diuersitatē cursus natal t cursus p̄ter naturā. nec est sp digestū. Et iō sputū in acutis febribꝫ apostematibꝫ si leuit fiat cū signis digestōis et sine tussi laboriosa. fortitudinem signat ꝓtutis t defectū morbi. sic ō in ꝓnostic. et econuerso. Et ſm Bal. et alios commētatores ibidem. In saliua siue in sputo ꝓsiderāt tria general r. Color. s. odor et sapor. Quia si sputū fuerit in colore liuidū cordis et spiritualiū sīt lesionē. Si ꝓo sanguineū cū sanie admixta pulmonis desīt alteratōz Si etiā fuerit in odore fetidū interiorem signat corruptionez. Itē si in sapore fuerit amarū aut acidū hūoris corrupti in stōacboꝝ pulmone seu in suba lingue sīt dñatōez. Item in sputis abundare signuz est fleumatice cōplexionis. vn̄ t in senib⁹ solēt sputa abundare grossa et viscosa ſm intensionē frigiditatis et resolutōz vel dissolutōez humiditatis substantial. tc̄.

De voce La. XXIII

Vox est aer⁹ tenuissim⁹ ictus. plectro lingue format⁹ vt di. Isi. t Pristia⁹. Organa aūt vocis siue instra multa sunt. vt di. Cōstan. s. pulmo. arterie. guttur. vuula. os. dētes. labia atq̄ lingua. Sine eis istoꝝ instrūto vox nō format. Et hoꝝ q̄dā sunt vocis receptiua sic pulmo cū suis receptaculis et canalibꝫ. Quedā ꝓo sūt vocis ordinatiua sic vuula q̄ ſm ꝓstan. pulcrā reddit t fortē q̄n ad alia se hz ꝓportionabilit. Aerem em̄ introeuntez tpat. et ne nimis impetuose exeat cohibet et refrenat. A receptiōe etiam pulueris guttura et arterias phibet et ꝓseruat. Quedā em̄ sunt vocis emissiua. vt canales pulmonis et arterie q̄ sunt q̄dam fistule q̄ si fuerint lenes munde et tpate dulcem ac tpatam et eq̄lē reddūt vocē. Si ꝓo aspe fuerint et pl⁹ debito fuerit late et stricte aut distorte nimis gue vel exilē dissonā aut ineq̄lē emittūt vocē. Ad formatōem igit vocis aer in folliculo pulmonis recipit et p ordinatū arteria ꝓ motū p os emittit. Un̄ ex veloci aeris cōmotiōe et organoꝝ vocis extēsiōe son⁹ reddit q̄ in ore aial plat⁹ et plectro ligue for

matus vox a sapiētib⁹ dr. Ducusq; ꝯstan. in pantegñ. vñ Arꝯ. li. iiij. Pulmo est ꝑmū vocꝯ receptaculū. Et iō oīe aīal carēs pulmōe: caret et voce ac loq̄la. Loq̄ eīm est distingue re vocē. Uñ oīe aīal nō hñs linguā absolu tam nō hz vocē. vt dicit idem. Apes l' muscę carēt voce. faciūt tñ crepitū in volādo exten dendo z ꝯhendo alas p aerez cadentē inter corp⁹ z alas. et sic faciūt locuste Et hui⁹ pba tio est q̄ nūq̄ faciūt sonū in sedendo. sz tan/ tū modo in volādo. rana āt hz vocē ꝑpriam z anteri⁹ lingue sue applicat ori suo et qđ ex lin gua ꝑpinquat canne pulmonis absoluturz ē et ꝑp̄t̄ hz vocē ꝑpriam. et est coaxnec facit h nisi in aqua tm̄. et ꝑpe mascul⁹ tēpe coit⁹ qñ clamat feminā p vocē cognitā Rana vo mł/ tiplicat vocē qñ ponit mandibulā inferiorē in aquā et extendit superiorē. et p extensionez duaꝝ mandibulaꝝ vociferant. et ꝑp̄t̄ nimiū conatū extensionis lucent eaꝝ oculi sic can/ dele. cantant et vociferant pl⁹ de nocte q̄z de die. qr tūc est sept⁹ coitus earūdem ꝛc̄. Item ibidem. aues parui corpis pl⁹ vociferant et garriūt q̄z magni z maxime tpe coit⁹. qm̄ vo ciferatio auiū est maxie in illo tpe. Item idem Ball⁹ vociferat post bellū z victoriā. Item in auib⁹ est q̄ mascul⁹ dat vocez et nō fēia. sicut gall⁹ et mas coturnicū. loq̄ autē appropriat homini. q̄ aūt nat̄ al'r sunt muti sunt surdi z hñt vocem sz oīno indiffinitam. vt dic̄ idem Item idem in eodem libro. omnes femine sunt subtilioris vocis z acutiorꝯ q̄z masculi ꝓter vaccam. qr vox femine est grossior. Item ibidem. exit⁹ spermatꝯ est in maribꝫ apud al teratōem vocis. et h̄ est in termino duorum septenniū. aliqñ mutat̄ tñ vox citi⁹ i q̄busdā. et est significatio mot⁹ ad luxuriā. Item ibidē qñ equi incipiūt coire erit eoꝝ vox maior si/ militer femine. vox tñ femie clarior est. Item ibidem. voces masculoꝝ mutant̄ qñ muti/ lant̄. Item dr li. viij. voces oīm q̄drupeduz mutant̄ et efficiunt̄ sicut voces feiaꝝ qñ ca/ strant̄. Et li. xix. dr. causa acuminis z altera tionis vocis est ꝑm alteratiōz etatū. qm̄ vox iuuenū aialiū est acutior voce senum. et mu lieꝝ q̄z viroꝝ. et voces oīm aialiū sūt acutio/ res in iuuentute. Item idem. multe femine et multi iuuenez vociferant voce acuta. qm̄ ꝑp̄t̄ debilitatē mouent paucū aerez. et q̄d est paucū mouet̄ veloci⁹. et vox velox ē z acuta. grauitas aūt vocis sequit̄ tarditatem. et aer multus mouet̄ tarde. mares autem z senes mouent multū aerem. et ideo sunt graniorꝯ vocis. neruos enī et arterias hñt fortiores masculi q̄z femine. et senes q̄z paruuli. z non castrati q̄z castrati. ꝑp̄t̄ debilitatē g̃ neruoꝝ erūt voces castratoꝝ sil'es vocib⁹ feminarū. Ducusq; Arist. Uox equal' clara. flexibilis inc̄ acutuz et g̃ue mediocris est laudabil'. sic̄ econuerso vox tremula rauca z aspera debi lis et dissona nimis g̃uis vl' acuta est vitupe rabilis. nam vox vnica dissona et inordina/ bilis multaꝝ ꝯfundit vocū armoniā. Uox itaq; consona dulcis et ordinata est letifica. amoris excitatiua. passionū aīe exp̄ssiua. vi/ goris z vtutꝯ organoꝝ spūaliuz ꝓtestatiua. puritatis et bone dispositōis carundē osten siua. laborꝯ subleuatiua. tedij seu fastidij ab latiua. etatis et sex⁹ discretiua. p̄conij et lau/ dis acq̄sitiua. affectōis audientiū mutatiua sic̄ de orpheo dr in fabulis q̄ vocis sue mo/ dulatione arbores et nemora mōtes et saxa demulcebat. ita est etiā vox ꝯposita nate cō/ sona et amica q̄ nō solū delectat hoīes. vez etiam bruta aīalia. qđ ptz in bobus q̄ cantu bubulci dulciſono poti⁹ q̄z iaculo ad labo/ randū excitant̄. volucres etiam in dulcꝯvo/ cis modulo delectant̄ intantū q̄ sepe p dul cem sonum ad laqueos et pericula ab aucu pe ꝓuocāt̄. iuxta illud poeticū. Fistula dul ce canit volucrem dū decipit auceps. Item p dulces cantilenas et armonias musicas infirmi et maniaci et frenetici ad sensū men tis et sanitatē corpis sep⁹ reuocant̄. Uñ dic̄ Constan. in viatico particula. ij. ca. de amo/ re q̄ dr Hercos sic dicit. Dicūt alij q̄ orphe us dixit. Imperatores ad cōuiuia me inuitāt vt et me se delectent. ego tñ delector ex ipsis cū q̄ velim animos coꝝ flectere possim de ira ad mansuetudinem. de tristicia ad leticiam de auaricia ad largitatē. de timore ad auda ciā. Hec est ordinatio musicoꝝ q̄ circa sua/ uitatē aīe esse dinoscit̄. et cū dulciſona etiaz melodia demones aliqñ coartāt̄. et exire de corpib⁹ ꝯpellūt̄. vtz in saule a q̄ spūs malus voce dauidica recedere cogebat̄. vtz. ij. Re. xvij. Et q̄bꝫ oīb⁹ iā ptz q̄z vtilis sit iocūda vox atq; dulcis. Ecōtra vo est de voce inordina ta et horribili. qr nō letificat sz ꝯtristat z an/ res ac mentē g̃uat. Uñ Constan. in quodā capl'o sup̄ dicto. interrogat⁹ q̄dam phs q̄re hō horribil' grauior esſz q̄z q̄libet pōd⁹ ta/ liter respondisse ferk. Homo inq̄t horribilis pond⁹ animi est. ꝛc̄. Hec de voce bona z ma

la nunc sufficiant. Nam de his q̄ vocem impediūt sup̄ dictū est in tractatu de lingua. et adhuc etiam dicetur infra ꝛc̄.

De gutture La. XXIIII.

Guttur ē extremitas canaliū pulmonis. vt dicit Constan. et est duplicis iuuamenti. maior et p̄mū est vt aerem attrahat et emittat. secundū est vt cibos interius traiiciat et vocez faciat. Hec canalis suba cartilaginosa est atq; dura. vt cū ventr̄ exeat vox emissa fiat clara. nam raucitas vocis fit ex humiditate canalis pulmonis. Cōponit igit̄ a tribz cartilaginibz. p̄ma est anterius. gibbosa exterī. ꝯcaua interī. Secunda p̄ore est maior et recte iuxta os stomachi collocat̄. Tertia cartilago media int̄ p̄mā ꝛ secundā. ex istis cartilaginibz q̄i q̄dā ꝯcatenatōne guttur ꝯponit vt dilatet̄ et ꝯstrigat̄. induit̄ tota suba gutturis eisdē pānicul̄ q̄bz lingua induit̄ et palatum. Cōcauitas autē gutturis quā aer intrat et exit hz q̄ddaz corpus lingue sil̄e ꝯpositū ex glande et pingue dine et pellicul̄. et vocat̄ a medicis ligua guturis siue cataracta. et est p̄mū vocis vt dr̄ instrumentū Non ei p̄t aliter vox esse nisi claudatur ista cataracta. q̄r si via gutturz fuerit aperta impossibile est vocem esse. q̄r aer paulatim exit Un̄ gutturis cataracta ad flatum ꝯstringēdū fuit necessaria. q̄r ꝙo guttur patitur ab humoribz a capite descendentibus vñ raucitas generat̄ et tussis q̄nq; a tractu corrupti et sicci aeris. q̄nq; etiaz ab iniectu pulueris. ideo hz vuulaz ꝙ obstaculo ne puluis et hmōi aliq̄d pulmonē valeāt subintrare q̄ fuit necessaria vt vocem faceret pulcraz fortem et expeditam. Alleuiat aūt aerem introeuntē eiusq; temperat frigiditatē. Unde q̄dam moriunt̄ q̄n radicit̄ eis incidit̄. quia nimiū recipiūt aerem guttur et pulmonem infrigidantē. Est igit̄ guttur organū vocis informationi necessariū. cibi et potus in primū digestionis locū. s. in stomachū inducti uū. q̄r ideo longū est ꝛ rotundū vt ampliozis aeris ad infrigidatōez caloris cordis sit facilī attractiuū et expulsiuū. Est āt in vtraq; extremitate magz ꝯcauū et in medio magis strictū. vt sic sit vocis magz informatiuum. Est aūt ex diuersis cartilaginibz more ciphi se cooperientibz compositū vt fortī exist̄at. ꝛ ita vt ex tenuitudine cartilaginis ad vocem variandā facilī se reflectat. Ingeniata autē est nata circa guttur. vt ꝑm duplex officiuz animali necessariū duplicem vie habeat cauitatem. Habet em̄ viam canalem ad aerem attrahendū et anhelitum perficiendū. Habet etiam et viam manifestam ad cibuz recipiendū. et hec duplex via quoddam cooperculo quod epiglotū dicitur distinguit Habet em̄ se in supficie gutturis ad modū vestis ad vtrūq; foramen gutturis equaliter se habentis. Cum em̄ natura cibum appetit clauso foramine anhelitus foramē ad susceptionē nutrimenti omnino se aperit et econuerso cum natura attractōem aeris desiderat foramen aliud gutturis se claudit et obturat. Item contingit guttur multipliciter pati. scz per extrinsecam compressionez siue qualēcūq; lesionem. Item quandoq; p̄ incautam cibi vel potus sumptionē. Si ei cibus intrauit meatū p̄ quez contrahit aer via spūs de facili intercludit̄ et animal suffocatur. q̄nq; per humoz fluxum et reumatizationē. Contingit autem humores a capite ad canales gutturis cōfluere et ibidem facere apostema. q̄ si materia colerica fuerit et furiosa cito mortificat animal ꝛ suffocat. Nam vt dicit Constan. angustat flatum ita q̄ infirmus vix cibū vel potū sumere possit vel recipere. dolorem patitur nimiū. si āt sit materia sanguinea infirmus apparet plenus corpore. rubeus in facie. vene sunt plene. plenus pulsus. tumor calidus. ꝛ dulcis ex superabundantia sanguinis sentitur gustus. Si vero ex colera rubea dolor est fortis angustia nimia. calor cum siti maxima ꝛ vigilia amaritudo in gustu est. Si autez sit ex fleumate non tm̄ dolet sed tumet lingua et mollescit. Si ex salso sit fleumate omnia sapozat in gutture tanq̄ salsa. vox patientis efficitur sicut paruuloz catuloz. quia ex sic citate salsi fleumatis trachea arteria coartatur. vt dicit Constan. Contingit aūt istam materiā malam quandoq; totā recolligi interius in pellicula que dimidit viam aeris: que dicitur trachea arteria a via per quam transit cibus q̄ dicit̄ isophagus ꝛ facit squinantiā que in vno die interficit. Ex ꝯpressione em̄ trachee arterie denegatur aeri liber transitus ad cor. Ex ꝯpressione āt isophagi ciborum transitus denegat̄ quandoq; colligitur materia partim intra et partim extra. et tūc itez dr̄ squinantia et nō est ita mortifera. q̄nq; tota materia est extra ꝛ dr̄ synātia. et est adhuc min̄ mortifera tm̄ periculosa. In

oīb⁹ his ē dolor vehemēs guttur. sz p̄cipue in p̄ma cū suffocatiōe voc. ē etiā difficultas spirādi z r̄spirādi. ita etiā r̄plēt nerui ex squinātia. z ita maxille spasmant q̄ vix etiā cum malleo p̄nt dētes aliq̄n apiri. z ita acurtat lingua q̄ vix l' nū q̄s p̄ extrahi. Jn oīb⁹ ist⁹ morbis guttur p̄mētib⁹ bonū signū ē velox aspiratio anhelit⁹ z r̄spiratio. qz trachea arteria nō nimiū ē ꝯpassa. Un nō ita timet suffocatō nihil ei ita timet in hac passiōe sic amissio aeris. a q̄ n̄ p̄t aīal p̄vicesimā p̄tē vni⁹ horę sine pcnlo abstinere. Dec z mlta alia vt dī. Lōstan. patit gutt. s. vlceratōz z inflatōz. sitim i/moderatā. voc⁹ raucitatē ex humiditate nimia arteriā guttur⁹ ifūdēte z vocē ipediēte l' q̄nq̄s extinguēte voc⁹ aspiratē ex siccitate aeris vl' corpis siue cibi l' puluer⁹ instr̄m loq̄ndi exasperāte. Sz de gutture dicta sufficiāt

De collo Ca. XXV

Collū est dictū eo q̄ rigidū sit z rotūdū. caput baiulās z sustētās. cui⁹ pars anterior gula. posterior ꝙo cernit vocat. vt dī. Jsi. Cernit āt ē dicta eo q̄ p illā p tē ad medullā spine cerebr̄ dirigit. Un cernit q̄ via cerebri ōz. vt dī. Jsi. Est igit collū mēbr̄ rotūdū int̄ caput z corp⁹ mediū. z est osseū ex mlt⁹ ossib⁹ z neruis ꝯpositū. osseum q̄dē est vt fort⁹ sit ad caput sustētandū. nervosū āt ad motū volūtariū faciēdū z ad sensū ad inferiores p̄tes corpis deferēdū. Collū ei influctiā fruct⁹ motiue recipit a cerebro z etiā sēsitiue z receptā ad inferiores partes corpis neruis mediātib⁹ trāsfūdit. Debz āt collū hz̄e q̄ndā ꝯueniētiā z ꝓportōez cū capite. nā si forma capit⁹ fuerit r̄pate magn̄ et cervix aliq̄ntulū grossa bonitatē sign̄t ꝯplexiōis z dispositōnis. vt dī. ꝯstan. si ꝙo fuerit caput pun̄ z collū magnū q̄ntitati illi⁹ nō ꝓportionatū abūdantiā deslgt materie supflua z ꝙ/tut⁹ informatiue defectū. z eiusmodi caput sup cephalica ifirmitate z auricular̄ dolore fatigat. vt dī. ꝯstan. fm āt Arist. li. xuij. colli dispositio variat in aīalib⁹ z volatilib⁹ Nā in q̄drupedib⁹ spissi corpis z cruriū mediocrium collū curtū ē z grossū. z hmōi aīaliū in collo plurima ē fortitudo. vtz i bob⁹ z bubalis z vrsis z lupis. q̄r maxīa in spōdilib⁹ colli fortitudo ē. ñ iō solent bouces p colla iugor̄ vincul' alligari. aīalia ꝙo lōgi crurisz grossioris corpis solēt esse colli lōgiores. z h̄ ꝓpt̄ necessitatē past⁹. vtz in eq̄s. camelis. ceruis. et hmōi. maxīa āt equi pulcritudo ē i collo. nā fm ei⁹ erectōez z spissitudinē z extēsionem a pl'ib⁹ estimat animos⁹. Jtē Arist. i eodē. aues hñtes curuū rostr̄ hñt curtū collū. vtz i accipitrib⁹. aq̄lis z nisis. q̄ ꝙo sunt hñtes rostr̄ lōgū z rectū hñt collū longū. vtz in gruib⁹. ardeis. anserib⁹. z h̄ est q̄r acq̄rūt cibū de p/fundo. Jtem idem ibidem. Oēs aues pedū longor̄ hñt collū grossum et spissū. et volant extenso collo. et si habuerit collū lōgum et abile ad declinandū declinant illud et q̄ complicant involando. Jtem idez. si quod aīal fuerit longi cruris erit longi colli. et si curti: curti. Jtem oīe aīal hñs collum habet pulmonē. tale ꝙo q̄d nō anhelat aerē interi⁹ collū nō hz. aīalia autem annulosi corporis non hñt collum distinctum a corpe sic nec pisces. et h̄ q̄r non hñt scapulas. q̄r non vocatur collum nisi membrum quod est inter caput et scapulas. vt dic̄ Aristoteles ibidem.

De humeris Cap'm. XXVI

Humeri dicti sunt q̄i armi ad distinctionem hois a pecudib⁹ mutis. vñ nos humeros illi ꝙo armos hz̄e dicunt. vt dī. Lonstan. Sūt aūt hūeri ex varijs ossib⁹ ꝯpositi. quor̄ p̄cipue ista duo spatule dicunt ad modū spate late. spatū em̄ latuz ōz. Fuerūt aūt ossa necessaria vt dī. Lōstan. de causis duab⁹ aut vt defendant pectus ne q̄d retro pateret ab exteriorib⁹. aut vt armor̄ ligent ossa q̄ interi⁹ sunt ꝯcaua. exteriusꝙo gibbosa. Erat aūt intra ꝯcauitas vt p̄desset costis. q̄ ossa sunt habētia nodos q̄s medici vocant spatulas oculos. q̄d nomen ex officio assumpserunt. sicut em̄ oculi tot⁹ corpis anteriores sunt defensores. ita ista a posteriori pectora et eor̄ costas et ossa defendunt et custodiunt. Sūt aūt isti ideo oculi ꝯcaui vt armorū acumina possint ingredi. Habz aūt spatula duo acumina retro. vnū cōrui rostro assimilat. p q̄d cadē spatula furcule est ꝯnexa ne a superiori locuz suū exeat interi⁹. Ad hoc natura posuit alter̄ ne subtus exiret acumen armor̄. furcule aūt fuerūt ad hoc necessarie vt armos ligarent z a pectore differre facerent. horū ossa exterius sūt rotunda. interi⁹ ꝙo concaua et cū teneritudine pectoris aīi colligata. retro ꝙo cū cornu rostro. Sūt āt cor̄ ligamēta ossa cartilaginosa q̄ vocant spatulas capita ad hoc posita tm̄. vt concatenationem facerent armor̄.

Ex iam dictis patet q̄ humeri et armi. ibi

neceſſarij ſunt etiã ad ſpũaliũ mẽbroꝝ defẽ/
ſionẽ. Jtẽ ad brachioꝝ ſiue coſtaꝝ ſiue pec/
toꝛ ⁊ vitaliũ oſſiũ catenatõz et colligatõem.
Jtẽ ad oſſiũ ⁊ ſpõdiliũ colli ſuppoꝛtatiõem.
Jtẽ neceſſarij ſũt ad põdeꝝ diuerſoꝝ ſuſten
tationẽ. nã rõe ſue oſſeoſitatis ⁊ neruoſitatis
maximã hz fortitudinẽ ⁊ vigoꝛẽ. Jtem p⁹ ca
put ⁊ collũ i coꝛpe maximã obtinẽt eleuatõz
Aliꝭ ei mẽbꝛ ſupeminẽt ſub capite ꝯſtituti
vtz i omi aiali. Jtez patiũt humeri qñq ab
extrinſeco. vt vulnera ſiue q̃lẽcũq leſionẽ. ſi
ue ꝓpt nimiã laboꝛ ⁊ oneꝛ ꝯtinuitatẽ. et tũc
potiſſime curãt p q̃tẽ ⁊ alic⁹ vngenti appoſi
tionẽ. vñ di. Arꝯ. li. vij. q iũcture elephãtis ſo
lẽt inungi oleo oliue ꝓpt facilioꝛẽ oneꝛ ⁊ la/
boꝛis tolleratõz vt meli⁹ doꝛmiãt. Jtẽ qñq
a cã intriſeca. ſ. ex fluxu hũoꝝ ꝯcurrẽtiuz ad
iũcturas i neruis hũeroꝝ. ex q̃bꝫ nerui gũãt
⁊ in ſuo effectu ipediũt. Qñq etiã ipe iũctu
re ſupfluis hũoꝛibꝫ replẽt et q̃ꝝ acumiẽ do/
loꝛ in ſenſibili neruo generat.

De brachijs. Ca. XXVII.

Brachia a fortitudiẽ ſunt dicta. Ba/
rim ei grece forte ꝺꝛ latie. vt di. Jſi.
In brachijs ei thoꝛi lacertoꝝ ſunt ⁊
inſigne robur exiſtit. Di thoꝛi dicũt muſcu
li. Et dicũt thoꝛi eo q illuc q̃ſi viſcera toꝛta
videãt. vt di. Jſi. Brachiũ ãt vt di. ꝯſtan. ex
duobꝫ ſtat oſſibꝫ. vnũ ẽ ſup. ⁊ appellat cubi
tus ſupioꝛ. altez ifra ⁊ ꝺꝛ cubit⁹ iferioꝛ. Eſt
ãt os iferi⁹ ꝓꝛi mai⁹. q ꝓtãs ꝓtato ma/
ius cẽ ꝺz ⁊ firmi⁹. Cõtinat ãt brachiũ cuz
armo ſupioꝛi. ⁊ ꝯnectit neruis fortiſſimis. q̃
bus mediãtibꝫ ſẽſũ ⁊ motũ volũtariũ ꝛcipit
⁊ ad manũ p⁹ trãſmittit. Sũt brachia rotũ
da ꝓpt maioꝛẽ ad opatõez ⁊ mo⁹ abilitatẽ et
maioꝛẽ impaſſibilitatẽ vt nõ facile patiant.
Sũt etiã flexibilia i iũcturꝯ trib⁹. ſ. circa ma
nũ. cubitũ. et armũ. vt motui volũtario ſint
abilioꝛa ⁊ ad obediẽdũ volũtatꝯ iperio ꝓm/
ptioꝛa. Preterea brachia ꝛſpectu alioꝝ mẽbꝛo
rũ min⁹ ſũt carnoſa. ⁊ h ꝓpt ſubaz oſſiũ ner/
uoſã et q̃ ꝯponũt ꝓpt roboꝛ ⁊ ſtrutꝯ ãpliatõz
In brachijs ei maxia eſt hoĩs fortitudo ad
portãdũ. ad cleuãdũ. ad ꝯſtringẽdũ. ad ꝛpel
lendũ. ad pugnandũ. ad opandũ. Jtez bra/
chioꝝ oſſa ſũt groſſa. dura. ꝯcaua. medulliſ
plena. Groſſa q̃dẽ ſũt ⁊ dura ne de facili rũ
perent. ꝯcaua ne nimia ſolidirate nimis põ
deroſa redderẽt. Medullis plẽa vt oſſa ſic/
ca ⁊ dura medullaꝝ pĩguedie irrigarẽt. ⁊ vt
ſpũs a neruis ⁊ venis ꝓfluẽtes medullari tẽ
perie ſeruarent ⁊ nutrirẽt. Cute muſculis ⁊
lacertꝯ intermixta carne tegũt ne ab aliq̃ ex/
trinſeco de facili lederẽt. Jn iũcturꝯ ⁊ verte/
brꝯ cartilagie veſtiũt. ne nimia duricie oſſiũ
mutuo ſe collidẽtiũ nerui ſenſibiles aliquã
moleſtiã paterẽt. Et vt ipa oſſa i ſuis iũctu/
ris planicie ⁊ mollicie cartilaginea expediti
us mouerẽt. ⁊ nulli⁹ aſpitatꝯ occurſu tarda/
rent. Jtẽ brachia ꝓpt vnitatẽ quã hñt cũ re/
gione coꝛdis ſpm ⁊ pulſũ p q̃ſdã arterias re
cipiũt ⁊ variã ipi⁹ mutatõez ⁊ ꝯſiſtẽtiã defe/
ctũ ⁊ pfectũ in venis et arterijs pulſantibus
manifeſtãt. Jtẽ brachia ꝓpt vicinitatẽ cere/
bri familiarẽ hñt ꝺuenientiã cũ capite. ⁊ ab
eo recipiũt latẽtꝯ ⁊ tutꝯ influentiã Et iõ p de
fenſiõe capitꝯ ꝑm ſenſũ nake ⁊ ſine delibera/
tione ꝺ ictus ferientiũ ſe opponũt. Jtẽ vene
toti⁹ coꝛpis ⁊ matie ꝺ regione capitꝯ coꝛdis
et epatꝯ ꝺueniũt i manibꝫ et digitꝯ nutrimẽtũ
tribuũt. Et iõ q̃ ſanguie repletos ſe ſentiũt
⁊ grauatos aliquã de venis brachioꝝ aperi
re ꝺſueuerũt. ⁊ ſic brachia ſepe vulneranꝯ ⁊ p
cutiunꝯ vt alia mẽbra ſanitatꝯ bñficiũ cõſe/
quanꝯ. Dicũt etiã medici q ſic habet i libro
de flebothomia. Qui infirmãt in vna par/
te coꝛpis debẽt venã in ptẽ oppoſitã aperire
Uñ q̃ patit in dextera minuit de ſiniſtra. et
econuerſo. niſi materia fuerit venenoſa vel
alias furioſa. Tũc em̃ ſanguis ad ptẽ oppo/
ſitã nõ eſt attrahẽd⁹ ne materie venenoſitas
trãſiẽs p coꝛ vel aliud mẽbꝝ nobile ipſum le
dat. ſic ꝺꝛ ibidẽ. Brachia itaq ꝓpt vtilitatez
aliaꝝ ptiũ coꝛpis ſibi mutuo ſeruiunt. ⁊ pro
mẽbroꝝ ũ cuſtodia vulnerari ⁊ pcuti et a ſuo
onere minui nõ ſubterfugiũt. ⁊ ſe pcutiẽtibꝫ
reſiſtũt. Hoc ãt dic Hal'. brachia hñt ꝓpriuz
vt q̃ cor diligit brachia diligãt. ⁊ i ãpletuz
coꝝ volũtarie ſe extẽdãt. Qꝺ ãt corde diligi
ſentiũt q̃to vicini⁹ pñt coꝛdi applicãt ⁊ ꝯſtrĩ/
gũt. in tantũ vt totũ dilectũ toti amãti coꝛdi
imꝑmerẽt ſi valerẽt. Et h de brachioꝝ ꝓpe/
tatib⁹ ſufficiãt. Jtem denudatio ⁊ inquieta/
tio brachioꝝ moꝛtifeꝝ ſignũ eſt in acutis. vt
ꝺꝛ i pnoſti. De manib⁹ Ca. XXVIII.

Manus eſt dicta eo q ſit toti⁹ coꝛpoꝛ
m munus. vt dicit Jſido. Jpa em̃ cibũ
oꝛi adminiſtrat. Jpſa omia opat ac
diſpenſat. Per eam accipim⁹ ⁊ dam⁹. Abu/
ſiue em̃ manus ars vel artificium ꝺꝛ. ſic ali/
quando de aliquo pictoꝛe, vel ſcptoꝛe dicit.
Jſte habet bonam manũ. i. ſcribẽdi artẽ vel
artificiũ. Dextra a dãdo eſt dicta. Hãvt dic

Jsido. dextra pign⁹ pact⁹ dat. Jpa fidei et sa lut⁹ test⁹ adhibet. Et ꝫ ē illud apud Tullīū fidē publicā iussu senat⁹ dedi. i. dextram. Et ap'ls ad Gal. Quib⁹ dedi dextrā fidei ⁊ socie tat⁹ Sinistra aūt dr q̄i sine dextra. siue qr rē fieri sinat. a sinendo enim sinistra est vocata. Palma āt dr digit⁹ expansis man⁹ intēsa. sic ꝯtractis pugn⁹. Pugn⁹ āt a pugillo ē dict⁹. sic man⁹ expansa dr palma. ab expansis ra/ mis. Est itaq; man⁹ magnū corpis iuuamē tum pter et ornamentuz ꝓprium ⁊ ꝑncipale tact⁹ instrumentuz. Nulla em̄ ps corpis est tactu tam sensibil' sic vola man⁹ vt dic̄ Jsid. et etiā Lonstan. Man⁹ āt ꝑm eundē Lon/ stan. q ad exteriorē ptem sui ex nouem puis ossib⁹ medulla carentib⁹ diuersis et solidis est compacta. habuit aūt tot ossa vt manus esset mobilis. Sunt aūt ossa diuerse forme. Alia scz gibbosa. alia concaua. alia recta. vt cū oia iungerent q̄si vnū os redderet. Jsta āt ossa in duob⁹ ordinib⁹ stātia ex vna pte cū vole pectinib⁹. ex alia pte cū duab⁹ brachio/ rū ꝯcatenatōib⁹ fortic̄ colligant. Lōcatena/ tio ad supiora hz hoc triū vnam ꝯcauitatē brachia subeuntia. p quā man⁹ lateralic̄ ex/ tendit atq; stringit. cōcatenatio ꝟo inferior atq; minor interiori extremitati brachij iun gitur ipi⁹ acumen ꝯcauitate q̄q; ossiū sub/ intrante. Hec ꝟo ꝯcatenatio motū facit añ et sil'r etiam retro Vola man⁹ dr interior ps vbi maxie viget tactus Et ideo in illa pte est magis carnosa ⁊ magis mollis ꝓpt tact⁹ bo/ nitatez. Et duas hz ptes. Pecten est vna ps digiti pars altera Lōponit aūt ex quattuor ossib⁹. vt si forte vnū ledat alterz non patiat. In ꝯcauitatib⁹ āt quattuor ossiuz pectinis q̄ttuor digiti sūt inserti ⁊ ī eis ꝯcatenati. Et ido dicit Arist. li. xiij. Man⁹ nō est vnuz in strumentū sz multa. Natura em̄ dedit homi ni instrumēta ꝟtutib⁹ ꝯueniētia. vt puta ma nus in q̄bus sunt multi digiti ⁊ diuersi. vt p cos mīma et maxima valeant retineri. Nam vt dicit idem. creatio man⁹ est ꝯueniēs mlt̄z ⁊ oppositis opatōib⁹. Est em̄ diuisa ⁊ exten/ sa in multas ptes ⁊ ꝑt homovtiyna sola pte ⁊ duab⁹ ⁊ plib⁹ ꝑm diuersos modos. habēt em̄ vole manuū ꝫ sibi appropatū ꝙ nunq̄ in hoīe pilescunt. q̄uis exteri⁹ in aliq̄b⁹ pili cre scunt. Maxime aūt hoc ꝯtingit ī masculoz manib⁹. et ꝫ ꝓpt caloris abundantiā domi/ nantē Est aūt man⁹ dextra fortioris caloris et umoris siccatis q̄ sinistra. Et ideo ad operandū dextra leuior est et abilior q̄ sini stra. Un̄ Arist. li. ij. aialia q̄drupedia q̄ gene/ rant aialia. loco manuū hoīs hnt pedes an teri⁹. Et pes sinister in aialib⁹ nō est absolu/ tus neq; lenis mot⁹. sic nec sinistra man⁹ in hoīb⁹. ꝓterq̄ in elephante. Elephas etiā vt dic̄ Arist. li. j. vtitur naso forti et longo loco manuū. et p ipm accipit cibum ⁊ reddit ori suo. Reddit etiā p nasum ori suo potum. Et nullum aial ꝑt ꝫ facere nisi ipe. Inter vola/ tilia aūt vnus pedc p manu psitacus et por phirio. s. pellican⁹ Nam psitacus pede cibū accipit. ⁊ intingens in aquā cibū cum pede suo ori porrigit sic intinctū. Sil'r et porphi rio. Patic̄ aūt man⁹ multipl'r. s. ꝯractōz. are factionē. pustulatōem. scissionem. ꝟmiū cor rosionem. pruritū et titillatiōem. iūcturarū dislocatōem. ⁊ cirogricā passionem. Causa tur ꝯctio q̄nq; ex calidis et siccis humorib⁹ neruos desiccantib⁹. vel frigidis ⁊ humidis eosdem inficientib⁹ et transitū spirituū īclu dentib⁹. vt pz in paralicicis ⁊ leprosis quo/ rū man⁹ ex putridis et corruptis humorib⁹ neruos ꝙsumentibus ⁊ desiccantib⁹ ꝫbunt Arescūt etiā man⁹ ex debiti nutrimenti sub/ tractione. vt pz in decrepitis et squalidis fa me laborantib⁹. et in ꝙfractis. Q̄nq; ex dis/ tempantia caloris. ⁊ excessu rotā hūiditatez ꝙsumente. vt pz in ptisicis. etbicis. et hmōi. Q̄nq; etiā exricio venaz ⁊ neruoz q̄ opilāt. Un̄ ex defectu hūoz et etiā spirituū ꝟtus re gitiua impedit. ex q̄bus man⁹ arescūt ⁊ avi/ gore et corpulentia depaupant. Pustule āt et vesice turgentes generant ex p̄uis et cor/ ruptis humorib⁹ extrema petentib⁹. vnde et caro int⁹ supficialiter corrumpit. et cute cir uata in vesicas vl' pustulas immutat. Scis sure autem et pruritus et hmōi accidunt ex humoribus calidis et acutis fumis interca taneis q̄ cutem scindunt ⁊ suo acumine car nis supficiem diuidunt et incidunt ⁊ ꝑmuz pruritū et titillatōem faciunt. sz post dolorē nō modicū supducunt. Item etiaz humor corrupt⁹ sub cute latens. qñ nō expellit nec a calore naturali ꝙsumit paulatim pl⁹ et pl⁹ corrumpit et in paruos ꝟmiculos ꝙuertit. q̄ paulatim cutē corrodentes. titillatōz pro cant ⁊ pruritum. Dislocatio q̄nq; accidit ex casu vel pcussura vel cōpressione nimia. Un̄ ex huiusmodi violentia iunctura locum su/ um exit et superinducit dolor grauis ⁊ tota man⁹ redditur impotēs ad aliq̄d operandū

Accidit etiã ab ĩtrinseco.s.a nimio humore neruos iũcture infrigidãte lubrificãte et relaxãte. vñ ꝺ facili iũctura dislocaf. Cirogra ꝓ ꝺr eadẽ passio i manib⁹ q̃ et podagꝫ in pedib⁹ nũcupaf. Generaf em̃ ex hũoꝛib⁹ grossis ꝛ crudis. i iũcturꝭ coadunatꝭ ꝛ ꝯglobatis vñ et articuli ꝛ iũcture indurãf ꝛ q̃ nodose efficiũf. Et qñ taľ infirmitas ẽ lõga artetica solet in manib⁹ generari. ꝛ vix curaf si fuerit diuturna vt ꝺr i amphoꝛis. Oľta alia incõmoda solẽt ꝑcipue man⁹ occupare. sic vesice ꝛ hmõi. ꝛ ꝫ sufficiãt. Hoc solũ addendũ est qꝺ ꝺr in amphoꝛ. mulier ambidexter nõ fit. Sup qꝺꝫbũ dic̃ Galf. Masculi ambabus manib⁹ eq̃liť opanť. qꝺ a muliere fieri nõvi dim⁹ nec audiuim⁹. qꝺ ex sue ꝺfectõe est nature. Uir em̃ fortis est ad opandũ in dextra ꝙto min⁹ in sinistra. Masculi ãt fortes hñt neruos ꝛ lacertos in vtraq̃ pte. ꝛ calorẽ hñt mulieribꝫ fortioꝛez. et iõ sepi⁹ ꝓtingit q̃ operanť sinistra sic̃ ꝛ dextra.

De digitis La.XXIX.

Digiti nũcupati sunt vel qꝛ ꝺeceꝫ sũt vel qꝛ decenť iuncti existũt. hñt iter se nũeꝫ et ordinẽ decentissimũ. vt dicit Isi. Prim⁹ poller vocaf. eo q̃ inť ceteros pl⁹ ꝫtute polleat ꝛ ꝑualeat potestate. Secũs index et salutaris. sicut ꝺr demõstratiu⁹. q̃a illo oñes fere salutam⁹ ꝛ oñia demõstram⁹ Tertiꝰ est medi⁹ q̃ et impudic⁹. Quartus est anularis. qꝛ eo anul⁹ gerif. Et ꝺr etiã medicus vel medicinaľ. qꝛ eo trita collyria a medicis colligunť. Quinť⁹ est auricularis sic dictus. qꝛ eo aures scalpim⁹. vt ꝺi. Isi. Cõponunť autem digiti ꝑm Constanti. singuli ex tribꝫ ossib⁹ q̃ sibi inuicẽ ꝓcatenanť. Et ꝗtuꝭ ꝺr digiti sũt q̃ cuꝫ pectine colligunť. Pollex ãt cum brachij interiori ꝓcatenatõe iungiť. Sunt aũt noduli inferiores maioꝛes q̃ superiores et latioꝛes. sic̃ portãs eo qꝺ portaf lati⁹ et firmi⁹ esse debet. vt ꝺi. Constanti. ꝑm autem Arist. li. iij. mobilitas digitoꝛ ꝓueniens est ad recipiendũ et retinẽdũ. Sũt etiã digiti in longitudine distincti gracilesꝭ inter se diuisi. in extremitatibꝫ vngulib⁹ muniti. et q̃to sunt erectioꝛes et flexibiliores. tãto sũt ad opatões varias aptioꝛes. Sunt modice carnis ꝓpter mot⁹ facilitatem et facilioꝛẽ tactum. qꝛ nihil facili⁹ in coꝛpe discernit inter obiecta tact⁹ sicut extremitas digitoꝛ. Et ꝫ forsan est ꝓpter vivacitatem neruoꝛ q̃ in digitoꝛ summitatibꝫ reflectunť. et ꝓpter cutis in digitoꝛũ extremitatibꝫ lenitatem. vt dicit Constan. habent etiã digiti ꝫ ꝓpriuꝭ q̃ ante cibum sunt grossioꝛes q̃ꝫ post cibum. vnde et anulus quiꝓpter sui constrictõez vix ante prandium diripiť de facili poterit post cibũ amoueri. sicut ꝺr sup amphoꝛ. Item dicit Arist. li. vij. Aues aquatice habent intra digitos quasi coꝛiũ. et coꝛ mansio est in aqua. et aues habentes digitos diuisos manẽt ꝓprie secus aquã et cibanť ex eo qꝺ crescit in terra. Et iste nõ comedũt carnem nec viuũt de rapina sicut aues habentes curuos vngues in digitis q̃ comedunt oñia animalia q̃ ꝑnt venari et viuunt sanguine. tamen non comedunt se inuicem sed parcunt auib⁹ sui generis qꝺ non faciunt pisces. qñ alios comedunt sni generis

De vngula. La.XXX

Vngula est pars digiti extrema in superiori parte digitoꝛ collocata. que vt dicit Constantinus cum carne ꝛ cute sibi vicina est coniũcta. cuius ligamenta sunt coꝛdosa. veniunt etiam ad vngulas vene neruꝭ et arterie vt eis ꝺent sensuꝫ et naturale iuuamentũ. Harum incrementũ lõgum est et latum. quantitati autem digitoꝛum ꝓportionatum. Quod autem superexcrescit et neruoꝛ tactum transit nihil sentit. Et ideo sine ꝺoloꝛe prescindi se ꝑmittit. Hã vngule incrementum et nutrimentuꝫ est simile nutrimento piloꝛ. Et ideo excedũt in crescendo extrema digitoꝛ. vt ꝺi. Constan. Generaf autem ex quibusdam fumositatib⁹ a coꝛde resolutis vsq̃ ad digitoꝛ extremitates circũfusis. vbi fumositates ingrediẽtes exteriori aere ꝺesiccanť et in vngule subam cõmutantur. sicut ꝺr super li. pnosti. in comento. Et hoc ad extremitatũ digitoꝛ subsidium que de facili ꝓpter sui teneritudinez lederenť nisi ꝑ vnguiuꝫ duriciã munirẽtur vnde ipoꝛ digitoꝛ sunt vngues iuuamẽtũ et nõ minimũ ornamentũ. Est autẽ vngui⁹ osse mollioꝛ. carne autem et cartilagine durioꝛ. coꝛneam quodãmodo habens dispositionẽ et naturã. et ideo habꝫ in se q̃ꝺãmodo coꝛneã luciditatem et planiciem ꝓpter eius supficiẽ politã et aliq̃ntulũ trãsparẽtez. Uñ et q̃ndã in se repñtat luciditatẽ ꝛ speciositatẽ. qꝛ ꝫo vngui⁹ ex coꝛdis fumositatib⁹ generatur coꝛdis ipsius vivacitas vel mortificatio in eis apertissime ꝑnosticaf. Caloꝛe em̃ coꝛdis ꝺficiẽte vngues nigrescũt ꝛ pallescũt

ꝛ iō etiā ſui mutatōe l' ꝯctōe extinctōz calorꝫ
vl' mortificatōz nake pñtāt ꝛ p̄rēdūt. vt dꝛ in
li. pnoſti. Jtē Arꝫ. li. vij. Aqla ꝙ vnguesſ icur
uāt ꝛ ebetāt qñ cubāt ſup̄ oua ꝛ nutriūt pul
los ſuos ꝛ albeſcūt ale eoꝝ ꝛ debilitāt. Doc
ãt hꝫ aqla ꝓpriū vt reſidēs ſup̄ arboꝛē ꝛ qui/
eſcēs ſepi⁹ rſpicit vngues ſuos timēs forſan
ne hebetēt. Hā vngues hꝫ p mucronib⁹. ꝛ iō
ne ledāt nō libēt reſidet ſup̄ petrā vt dic idē.
ꝛ qñ deſcit ī ſe vngues claudit ꝛ reflectit. vt
ſic illeſi ꝑfuēt. Doc idē fac leoꝛ aialia curui
vnguis. Jtē idē li. vij. Aues vncoꝝ vnguiū
nō potāt oīno p̄ter paucas. ꝛ oēs aues cur/
uoꝝ vnguiū curuū hñt roſtꝝ ꝛ breue ac groſ
ſū collū. ꝛ cibāt a carne ꝛ venant. aues tñ ex
ſuo genere ñ comedūt nec eas ipetūt vl' iua
dūt cā cibi. ad iuicē tñ pugnāt roſtro ac vn/
guib⁹ ſe dilacerāt ꝓpt̄ feias et etiā ꝓpt̄ nidos.
variat ãt vngula ī oīb⁹ volatilib⁹ et aialib⁹ q̄
ad diſpoſitōz: etiā q̄ ad vſū. Hā i hoīe man⁹
muniūt ꝛ oꝛnāt. in volatilib⁹ muniūt atꝫ pe
des coꝝ armāt. aialiū ꝙo pedes cuſtodiūt et
calceāt. vñ i q̄buſdā aialib⁹ vngues ſūt rotū
di ꝛ itegri. vt i eq̄s. i q̄buſdā ſūt lōgi ꝛ abſciſi
vt ī porcꝫ. Dꝫ ei ab Ariſt. li. xiij. Dē aial hñs
culmos ꝓminētes ſic porci habent vngulas
ſciſſas. ꝛ in vnguib⁹ ponit naka fortitudinez
aialiū: Un Ariſt. li. xiiij. Haka inq̄t ſp̄ ponit
vigorē in mēbꝛ q̄b⁹ vtunt aialia. vt facit in
dētib⁹ q̄ ſūt q̄ſi ſerra. et vnguib⁹ ꝓpt̄ vigorē et
iuuamētū. De latere. La. XXXI.

Atꝰ ſm Jſi. ē dictū eo q̄ ī iacētib⁹ la
tet Eſt ei leua ps corꝑis l' ſiniſtra. in
latere āt dextro abilioꝛ ē motꝰ. ſꝫ ps
leue fortioꝛ ē ꝛ oneri ferēdo accōmodatioꝛ.
vñ ps illa leua a lauādo dicta ē eo q̄ aptioꝛ
ſit ad leuādū aliq̄d ꝛ portādū. vt dꝛ. Jſi. ipa
ei geſtat clipeū. enſē. pharetraꝫ et cultellū. et
cetꝛa onera vt expedita ſit dextra ad agendū
Jſi. latꝛa oſſib⁹ coſtaꝝ potiſſime fulciūt. ꝛ di
cūt coſte ſm Jſi. eo q̄ ab ipis iteriora cuſto
diūt. ꝛ tota vētrꝫ mollicies coſtaꝝ munimie
ꝓtuet cauti⁹ ꝛ ſaluet. ꝙponūt ãt coſte latꝛa/
les ex pl'ib⁹ oſſib⁹ dorſi ſpōdilib⁹ colligatꝫ et
ex diuerſ cartilagib⁹ oſſa p̄dicta ꝙiūgentib⁹
vt dꝛ. ꝙſtā. ꝛ hñt ꝟ oſſa ſil'itudinē ſemicircli.
q̄ dū ſil' ex pte ſpōdiliū dorſi ꝛ pectorꝫ iūgūt
circulū facere videāt. vt dꝛ. ꝙſtā. Sūt ãt oſſa
q̄ttuordecim. vt dic idē. ſeptena ꝛ ſeptena. ex
vtroq̄ latꝛe collocata q̄ cū ſeptē tenerꝫ oſſib⁹
cartilaginis ſpēz p̄tēdētib⁹ ī furcella pectorꝫ
ꝙiūgūt. q̄ꝝ ſūmitas tenera cartilaginoſa ſic

gladi⁹ acuit et oꝛi ſtomachi ſupponit ad ſut
eoꝛdis defēſiōz vñ ī ꝙpoſitōe coſtaꝝ ꝛ pecto
ris ī vniuerſo trigintaduo oſſa ꝙcurrūt. q̄ꝝ q̄t
tuoꝛdeci ī lateribꝫ ꝛ ī ꝙpoſitōe pectoꝛꝫ. ꝛ de/
cē poſterioꝛes ī doꝛſi ꝙpoſitione. ꝛ octo oſſa
cartilaginoſa oīa p̄dicta ꝙiūgētia ꝙueniunt
vt dꝛ. Cōſtā. Contigit āt lat⁹ ſepe pati ex cā
extriſeca. vt ex caſu rupta cōcuſſiōe ꝛ hmōi.
q̄ñq̄ ex intriſeca. vt ex fluxu hūoꝝ ꝛ ꝙcurſu
ipocūdrioꝝ ad locū ꝛ ꝙcauitatē coſtaꝝ. Alī
q̄ñ apoſtema generāt. vt pꝫ ī pleureſi q̄ gene
rāt ex apoſtemate exiſtēte ī teneritudie coſta
rū. Eui⁹ ſigna ſūt doloꝛ lateꝛꝫ. tuſſis. febris
acuta. cognoſcit āt p̄cipue p ſputū ſāguineū ſi
ex ſāguie. p citrinū ſi ex colera. p album ſi ex
fleumate. p liuidū ſi fuerit ex melācolia. ra/
ro tñ ex hūoꝛe melācolico generāt ſic ī p̄ti/
ca ꝙtinet. Talia ei apoſtemata q̄ñ radicāt ī
latere ꝺuiſſimū infert doloꝛē ꝛ ſuffocatōz et
inflāmatōez. ꝛ tūc ī latere apoſtematico pa/
tiēs deſcere nō p̄t nec iacere Unde dꝛ ī pnoſti.
q̄ ī febrib⁹ acutꝫ egꝝ iacere ī latere ꝛ p̄cipue
ī dextro bonū ſignū ē. qꝛ ſig̃t loca vicina nō
ēe apoſtemata. ꝛ ſpūalia mēbra ſūt liberioꝛa
ꝛ hñt locū in q̄ dilatent. ꝛ ſic hō meli⁹ ſpirat
ꝛ reſpirat. qꝛ nec ſtomacꝫ nec alia membra
ꝓmūt ſpūalia. Cōtīgit etiā ī ipocūdrijs in
regiōe vacua ſub coſtꝫ vētoſitatē aggregari
ꝛ ī coſtaꝝ pellicul' includi. ex q̄ꝝ diſtenſione
p̄ctura ꝛ doloꝛ generāt. Qñq̄ etiā ꝙtingit
ex hūoꝝ groſſoꝝ ꝙcurſu locū opilari ꝛ idu/
rari. ꝛ ita loca lateralia vl' indurari nimis ꝛ
ꝙhiri vl' etiā nimiū cleuari. Et iō dꝛ in pnoſti.
Jpo. In ipocūdrijs ſi fuerit ſine doloꝛe ꝛ ſi
molles ſint ſi bñ ꝙpoſite. hic ꝛ inde bonum.
Siꝛo fuerit aut dolētes aut ſpaſmo diſtēte
id ē. ſi ꝙcte fuerit. vt ſolet fieri ī ſpaſmo. Si
inꝛ ſe diſſil'es. ſi i aliq̄ eaꝝ fuerit pulſus mag
nus vt ſalt⁹. malū. ſig̃t em̄ anguſtiā l' aliena/
tōez ꝛc. Qꝫ q̄dēveꝝ ē i acutꝫ febꝛib⁹. ꝛ maxie
ſi fuerit viſus oculoꝝ horribil' ꝛ inordinat⁹.
vt dicit idē cōmētatoꝛ. Siꝛo fuerit oꝛdiat⁹
mot⁹ oculoꝝ. non eſt tant⁹ timoꝛ de fuſca alie
natione etiā ī acutꝫ. vt dicit idem

De doꝛſo Lapl'm. XXXII

Doꝛſū a duricie ē dictū eo q̄ ſit dur
oꝛ corꝑis ſupficies ad modū ſcuti ad
portādū fortꝫ ꝛ ad patiendū durabil'. vt dic
Jſi. Dꝫ etiaꝫ tergū. eo q̄ ī ea pte ſupini ī cra
tacem⁹. q̄ꝫ ſol⁹ hō p̄t. Hā bruta aialia aut in
vētre aut i latere iacent. vnde in aialib⁹ ter/
gum abuſiue dꝛ. vt dicit Jſido. A terēdo m̄

ꝑt dici tergũ. q; varijs flagell' terit. nõ soluz dorsũ aialiũ vezetiã dorsũ boim captiuoꝝ. vt dicit idẽ. Ul' ſm' Remigiũ. tergũ dici põt a teros grece qõ ẽ rotũdũ latic. eo q; dorsum aial' q̃ndaz spẽz ꝑfert rotũditaꝯ. eo q; oĩa ossa corpis fũdant supꝑ dorsũ. sic̃ carina nauis. Incipit ãt dorsũ ſm Cõstan. z Jsido. a puppi capitꝯ z ꝓtẽdit vsqz ad renũ vicinitatẽ. Est ãt dorsũ ex varijs ossibꝫ z spõdilibꝫ ꝯpositũ. z ꝟ ob q̃ttuor causas fuit nec̃ariũ. ꝓmo q; oĩm aliorꝫ ẽ fũdam̃tũ supꝑ qõ oĩa alia ossa sũt posita. sic̃ nauis supꝑ carinã mediã est locata. Scõo q; viscerꝫ iterioꝝ defẽsio ẽ z cooperculũ Tertio q; neruoꝝ a cerebro ad diuersas ptes corpis inferi⁹ descẽdentiũ ẽ adiutoriũ. vt hic z inde mot⁹ volũtari⁹ z sẽsus diffũdat. Quarto vt medulle descẽdẽtꝯ a cerebro sit vehiculũ z ab ĩtrinseca lesiõe illius defensiuũ. Ex mlt̃ꝯ ãt ossibꝫ ꝯpositũ ẽ aial vt facili⁹ se erigat z iclinet. z vt onera suppositа ferat forti⁹ z supportet. Uocãt aũt ossa dorsi spõdilia. z sũt ꝯcaua vt medulla spinal' q̃ a phicis ór nucha facili⁹ ferat ad iferiora mẽbra ad motũ volũtariũ faciẽdũ. Eadẽ em̃ ẽ nat̃a z ꝟt⁹ĩ cerebro z ĩ nucha. vt di. Cõstan. z iõ duplici pellicula sic̃ cerebꝫ ẽ vestita. vt dicit idẽ. Uñ si ꝟ medulla in spina dorsi ab aliq̃ cã fuerit ĩpedita siue lesa ꝟt⁹ aial' ledit z in suis actõibꝫ ĩpedit. sic z q̃ cerebꝫ leditur Uñ z aial lesa nucha de facili morit. ꝓpt qõ nat̃a fecit ossa spõdilia dura z neruosa z insupꝫ acuta z spinosa ꝓpt maiorẽ medulle defẽsionẽ z ꝓpt faciliorẽ resistẽtiã z ꝛpulsã iurie sꝫ iferẽtꝯ lesionẽ. Est ãt cutꝯ dorsi siue pell' spissior z durior q̃ꝫ ceterꝯ ptibꝫ aial'. et ꝟ ꝓpt cãz supꝑ dictã. Patit aũt dorsũ mlta ab interiori z ab exteriori. q; exteri⁹ patit ꝟberatõez z excoriatõz z mltiplicẽ lesionẽ. interi⁹ ãt patit neruoꝝ ꝯractõez. hũoꝝ nimiã repletõez viaꝝ z meatuũ spirituũ opilatõz pũcturã et borripilatõz z mltiplicꝯ gutte infestatõz ꝛc.

De pectore Ca. XXXIII

Pect⁹ est ossea ꝑs z iferior int̃ mãmillas z pulpas z iõ pect⁹ ẽ dictũ. q; est primũ int̃ ptes eminẽtes mãmillarũ. vt dic̃ Jsi. ſm ꝙ Jsi. z Cõstan. pectorꝯ fundamẽtũ est infra dorsum positũ. cui⁹ magꝝ est ꝯcauitas vt intra posita custodiat z cor ac pulmonẽ cũ alijs mẽbris spũalibꝫ ꝓtegat et defendat. Magnitudo aũt ꝯcauitatꝯ pectorꝯ fuit nec̃aria z vtil' vt pulmo huc z illuc possit dilatari ad refrigerandũ calidũ fumũ cordis.

Fuit ãt osseũ z neruosũ ꝓpt maiorẽ fortitudinẽ z fortiorẽ vitaliũ ꝟfensionẽ in q̃busdã pelliculis interioribꝫ cũ q̃dã pinguedie circũdat̃ interi⁹ z munit̃ ꝓpt caloris nat̃alis fomentũ z ꝯseruatõz et frigiditatꝯ ossiũ pectoris et thoracis mitigatiõem. Sũt autez ſm Constan. due ꝯcauitates a se inuicẽ q̃busdam pellicul' sepate. et fuit ꝟ diuisio necessaria vt si flatus pectoris in vna ꝑte casu ĩ aliq̃ amitteret̃. ĩ altera ꝑte ꝯcauitatis ad vite aial' custodiam seruaret̃. q; si vtraq̃ ꝯcauitas infirmaret̃ anbelitu intercluso de facili morer et̃. Jtem pectoris pellicul' cor z pulmo colligant̃. et ne de suo loco exeant̃ inuoluuntur vt dic̃ Constan. li. ij. c. xv. Est igit̃ pect⁹ mãmillaꝝ fundamentũ. et ꝟ nõ solũ ꝓpt ornatũ vezetiã ꝓpt necessariũ pectoris iuuamentũ. nam sua carnositate cooperiũt z ei⁹ osseã frigiditatem ꝛpantes ab extrinseca lesione aeris frigidi protegũt et defendunt. nobilissimũ itaq̃ membꝫ est pect⁹ humanũ. quia sedes sapientie est et domiciliũ caloris vitalis et vigoris q̃ bñ dispositо cũ suis ꝓtentis atꝫ sano. corpis toti⁹ rigor in suis actõibꝫ ꝯfortatur. z econuerso leso pectore totius corporis compago deteriorat̃. patitur aũt pectus multipliciter. quandoq̃ a nimia frigiditate ꝯstringente nerui z ligamenta thoracis percutiunt̃ et in suis effectibꝫ impediunt̃. et aliquando ex nimia caliditate et siccitate substantialẽ ei⁹ hũorem consumente. et neruos pectoris ꝯtrahente. vt ꝑz in ptisicis z ethicꝯ calore nimio ꝯsũptis. q̃ꝫ ex nimia hũiditate sanguinea vel fleumatica meat⁹ pectorꝯ infundente et replente. vnde et q̃ꝫ sequit̃ suffocatio. et q̃ꝫ raucitas. et q̃ꝫ vocꝯ ablatio. vt di. Constan. q̃ꝫ ex hũore corrupto in pellicul' pectoris collecto. vñ z pectus apostemat̃ z impedit anbelit⁹ et aial aliquotiens suffocat̃. aliq̃ patit̃ ex colligãtia aliorũ mẽbrorꝫ q̃ ledunt̃. nam gutture leso aut pulmone aut stomacho necesse est vt pect⁹ doleat z patiat̃. maxime aũt sunt passiones pectoris periculose z ꝑcipue interiores ꝓpt cordis vbi est sedes vite vicinitatez. Uñ magis ledit modica pũctura interius in pectore q̃ꝫ vuln⁹ maximũ exterius in brachio vel in crure. variatur dispositio pectoris in hominibꝫ et in volatilibꝫ. vt dicit Aristo. Nam homines habent pectus latuz et aliquantulum a dextris z sinistris eleuatũ in medio. z ipsa eleuatio est signũ animositatꝯ et virtutꝯ

et nullū aīal hz mām̄illas i pectore p̄ter ho
mines z elephātes. vt di. Arist. li. ij. aīalia eī
vbera hñt aut in latere aut in vētre. vt porci
z canes. asini. vacce atq; oues. sic dic idem.
plures fet⁹ generant aīalia hñtia vbera ī ven
tre. vt pz in canibz in porcis. q̄ illa q̄ habēt
in pectore. vt pz in hoīe z elephante q̄ nūq;
generāt nisi fetū vnū. vt dicit idē li. v. Aues
āt generaliter hñt pect⁹ acutū z maxime aues
p̄de q̄ sūt curui rostri z acuti vnguis et mo
dice carnis ac boni volat⁹ z acuti visus. qm̄
vident cibū suū a remotis valde. z ido tales
aues eleuāt se in aere valde alte pl⁹q; alia vo
latilia. z h̄ ꝓpt p̄dictaz cām. sic di. Arist. li. ij.
acuitas āt pectoris in talibz auibz aiositatis
et generositatis est indiciū. vt di. Isi. de acci
pitre. magis aūt inq̄t animosus pectore q̄ ro
stro vel vngue accipiter est armat⁹. et iō acci
piter aiosus pectore in aere percutit et deij
cit p̄dam suam

De mām̄illa Ca. XXXIIII.

Mamilla enim a rotūditate est dicta. m
maso em̄ grece rotundū latine. vt di
cit Isi. papilla ꝙ dz caput mām̄ille
quā infans sugit labijs et apprehēdit. z dicit
papilla q̄a a puero tangit et palpat. Dicunt
aūt mammille vbera quasi lacte vbera. vl q̄
lactis humore in morem vtris sit plena. naz
post p̄tū si sanguis nondū fuerit pueri nu
trimento ꝙsumpt⁹ naturali meatu fluit ī mā
millas z earū ꝓtute albescens. lactis recipit
qualitatem. vt di. Isi. ꝺm Constan. aūt mā
mille de glandulosa suba sunt cōposite car
ne. s. molli. et alba sic lactis est natura. Sūt
aūt vene et arterie glandulosa in suba mam
millaꝝ intermixte. p̄ q̄s diffundit sāguis ad
mām̄illas cū spū. Sūt aūt mām̄ille ī pecto
re posite vt cordi essent vicine. vt per caloris
cordis decoctionē sanguis in materiā lact;
facil⁹ ꝙuerteret. nam sanguis p̄ ꝙcauam ve
nam ad cor veniēs z deinde ad pect⁹ tendēs
tandē ad mām̄illas penetrat. z in eaꝝ carne
spongiosa ī materiā lacteā vi caloris se trās
mutat. caro em̄ ip̄i⁹ mām̄ille carnosa ēet ca
uernosa. porosa scz vt spongea. vñ ad gene
rationē lact; est apta ad cuiuslibet nutrimē
tū pueri. Habet autē mām̄illa h̄ ꝓpriū vt dz
supꝝ amphoꝝ. q̄ mulieꝝ q̄ facture sūt aborti
num mām̄ille extmollescāt. vt di. Ipo. Itez
si dextera māma mulieris postq̄ gemios cō
ceperit extmollierit: masculꝰ abortinus fit. si
ho sinistra femina abortiabit, z si vtraq; vter
q̄ fetus patiet abortiuū. cuiꝰ rōnez assignat
ibi Bal. in cōmento. dicit enim q̄ gracilitas
mām̄ille paucitatē lact; signat. vnde cuz in
fans debitū nō habeat nutrimentū: necesse
est vt abortiat ipse fetus. Item idem Ipoc.
ibidem. mulieribz in q̄bus sanguis calidus
supfluꝰ ꝙuertit ad mām̄illas insaniā futurā
signat. cuiꝰ rō est ꝺm Bal. qz cum sāguis ca
lidus et supfluus vel feruēs ad mammillas
fluxerit si p̄ nimietate sui et etiam caloris ex
cessu nō poterit in lac mutari in fumositatē
acutā resolutꝰ caput petit et sic insaniā ꝓpter
ꝓturbatōem cerebri generat et inducit. Itē
idem in eodē. mulieri mēstrua si voluerit re
tinere sitiam maiorē. i. ventosam debes ap
ponere ad mām̄illā. i. sub mām̄illaꝝ venies ꝺ
matrice ascendentibz. vt di. Bal. p attractio
nēventosaꝝ sanguis supfluꝰ attrahit ad mā
millas. z sic inferior fluxꝰ menstrui minorat
sicut idē recitat Bal. Item in eodē si mulie
ri habenti in vtero lac multū fluxerit ex mā
millis fetum debilē signat. si ꝙo fuerint vbe
ra dura ita q̄ debilē signant esse fetum. ideo
em̄ nō diminuit lac. quia fetus est debil ad
accipiendū et ꝙuertendū in suū nutrimētū
vnde nimia fluxibilitas mām̄illaꝝ corrupti
onis et imꝑfectionis signū est. vt dicit Bal.
si ꝙo fuerint mediocriter dure: sanitatē fet⁹
designant. nimia em̄ mām̄illaꝝ gracilitas z
macilentia post ꝙceptū: fetum esse debilem
signat z corruptum. Nam signū est q̄ subse
qui debeat abortiuū. vt dicit idem. Item si
impregnatio fuerit masculi apparebit dextе
ra mām̄illa maior sinistra. si ꝙo fuerit femie
rit sinistra maior. z h̄ ꝓmo apparet q̄n̄ fetus
incipiet se mouere. vt dicit Arist. li. xix. Itē
sicut dicit idem. sepe ex lactis multitudinez
coagulatōe mām̄ille nimis indurescūt. et si
supcreuerit pil⁹ aliq̄s tempe induratōis ac
cidit infirmitas magna et dz pilosa. nec ces
sabit dolor quousq; excat putredo. sic ibidē
dicit Arist. Item dicit idem li. vj. q̄ aialia q̄
sūt multoꝝ vberū sunt multoꝝ filioꝝ. et hñt
vbera a ꝑte inferiori diffusa. vtz in canicula
z ī porca. z cū parit porca dat ꝓmo filio suo
ꝓmā mām̄illā. scdo secundaz. et sic de alijs.
aīalia aūt pauca vbera habētia paucos hñt
filios vt mulier z elephas q̄ hñt vbera ante
ri⁹ in pectore collocata. mām̄illa igit est mē
brū nutrimento fet⁹ necessariū sanguis mē
strualis ad generatōez lact; susceptiuū. z su
scepti sāguis impuri depuratiuū. digestiuū

immutatiuū.dealbatiuū.dulcoratiuū.ispissatiuū.pectoris ꝛ cordis defensiuū.sexus et etatis discretiuū.corruptōis mōstratiuum. rotundū.oblongū.neruosum.carnosū.parulos ꝛ dentibus expositus cauernosum seu porosum.

De pulmone Ca.XXXV

Pulmo cordis est flabellū nomē trahēs exagitando greco .in pulmone em̄ pneuma.s.spūs est q̄ flando etiaz aerē recipit et emittit .vel ꝺ pulmo q̄ palpitat se aperiēdo. vt flatū capiat ꝛ stringēdo emittat. vñ in ꝺnnuo motu est inspirando ꝛ respirādo. vt di. Isi. Est āt pulmo de carne molli et aerea creat⁹ spume coagulate similim⁹ vt di. ꝺstan. cui⁹ iuuamentum est vt cor vndiq̄ circūdet et aerē frigiduz ad sui tēperiez admīstret. Est etiā pulmo instrm̄ spūs ꝛ vocis. Spūs fuit necessari⁹ ꝓpter cor. vt p attractōem aer̄ refrigeraret. ꝛ p ei⁹ ꝺstrictō nē fumosa supfluitas expelleret. Et ido pulmo inf cor ꝛ guttur ē medi⁹ ne subito ad cor aer irrūpet. sz poti⁹ aerē receptū temperaret Est itaq̄ pulmo q̄dam celle similitudo seruans aerē frigidū ad cordis. s. feruorē mitigandū. vel calidū ad vocē necessariū vel ad flatū. Sine em̄ pulmone vox formari nō p̄t neq̄ anhelit⁹. vt di. Ar̄. li. xiij. Propter q̄ p̄dictas causas caro pulmonis molf est et leuis ac ꝺcaua. vt ꝺ facili mutz aerē i sui naturā. vt sic vitalē spūs facili⁹ trāseat i vētriculo cordis ad ꝺseruatōez vite aialē. Et est generalevt dic̄ Ar̄. q̄ om̄e aial anhelās hz pulmonē. et aīa aialia ambulātia anhelāt. ꝛ quedā aialia aq̄sa anhelāt. vt delphini. Itez omne anial generās hz nigz pulmonē. ꝛ est multi sanguis ꝓpf calorē nate. pulmo ꝺo animalis ouantz est paru⁹ ꝛ sicc⁹ ꝛ p̄t inflari ꝛ tumescere. vt di. Ar̄. Et sic̄ dicit idē li. xiij. Quedaz aīalia ñ hñt pulmonē. sz branchas loco pulmonis. Itē ibidē li. xvj. Om̄e aial hñs pulmonē calidi⁹ est aīali carēte pulmone. anial em̄ hñs pulmonem multū sanguineū est, respectu aīalē nō hñtis. Patif āt pulmo multipliciter. q̄nq̄ em̄ ex humore reumatizāte ad canales pulmonis. ꝛ tūc varie generāt passiones. fm varias hūoz ad pulmonis ꝓncipiū fluxionis. sic̄ sunt squinantia. tussis. ptisis. raucedo. asperitas voc̄. ꝛ silia. Q̄nq̄ patitur ex coadunatōe hūoris i pēnis pulmonis vñ fit ptisis ꝛ alie horrēde passiōes. vtz i sanguinē ꝛ saniē excreantib⁹. vt di. Constā.

Itē aliq̄n patif ex ꝓpe sube vlceratōe. ꝛ ꝟ accidit ex acumie hūoris ad pulmonis subaz defluēt̄. Talis passio nō de facili curaf. q̄a cū ex hūoris acumine suba pulmonis fuerit vlcerata, ꝓpf ipi⁹ pulmonis teneritudinez et mot⁹ ꝺtinuatōem nō de facili solidaf. vnde ꝛ tūc aer attract⁹ ꝑ foramen vlceratū de facili euanescit. vñ ad tēperiē caloris cordis nō sufficit q̄n pon⁹ ꝓpf aeris attracti paucitatez cor i se penit⁹ marcescit. Itē dic̄ Ar̄. li. xviij aīal si anhelauerit in comedēdo cadit aliq̄d ex cibo i ꝺcauitatez pulmonis. ꝛ tūc accidit aīali tussis ꝛ strāgulatio ꝟā tussis nihil aliud ē nisi mot⁹ animate ꝟtut̄ ad expellenduz supflua circa spūs instrā vt di. ꝺstan. Recolligē igit̄ ex p̄dictis q̄ pulmo ꝓpriū cordis est instrm̄. q̄ cor refrigerat subtilitate sue sube aerē attractū alterat ꝛ imutat. vocē formata. a motu nequaq̄ cessat. q̄ ꝺstrīgit se mutuo ꝛ dilatat aerē ad supplemētū caloris in suis follicul̄ et poris reseruat. Vñ tamdiu pōt viuere aīal ſ̄b aq̄ sine suffocatōe q̄diu p̄t frīcolectū aerem retinere. sui mot⁹ ꝺtinuitate. aerē admouet ꝛ deponit vl̄ depurat. spiritui vitali ꝺtinuū nutrimentū admīstrat. cor deniq̄ ab instrumentis sensibilib⁹ separat. hūorem spumosū generat. cordis subaz localit circūdat q̄n aliq̄ occasiōe patif. mortē accelerat. actōez ꝟtut̄ vital̄ impedit ꝛ perturbat Hec om̄ia dicit Constan. ꝑ ordinem

De corde Ca.XXXVI

Cor fm Isi. a cura ꝺr. eo q̄ ois sollicitudo ꝛ scie cā in eo manet. q̄ꝺ quidē pulmōi est vicinuz. vt cū ira accēdit humidi pulmonis remedio tp̄f. In medio cor aīal̄ positū est. vt ad oīa corpis mēbra vitā ifluat atq̄ motū. vt di. Isi. Est āt cor fm ꝺstan. suba q̄dam carnea villosa. dura. oblōga. et rotūda. Fuit āt cor ꝺcauū ꝓpf caloris cōseruatōem. Est em̄ cor tot⁹ corpis fundamentū. Fuit āt villosuz vt facili⁹ dilatādo et ꝺstringēdo se moueref. Fuit etiā duꝛne de facili lederef. Fuit etiā rotundum vt maior obediētia spirituū i eo repiref. Fuit ꝛ oblōgū in forma piri. s. tendēs i acutū vt actio caloris naf̄al̄ sp in conū tendēs fortior reddaf Ponif āt suba cordis inf ambas ꝺcauitates pectoris i medio ipi⁹ aīal̄. vt a corde q̄si cētro ad circūferentiā tot⁹ corpis spūs vital̄ defer reref. Caput āt cordis q̄ꝺ acutū ꝺr i sinistra pte hūani corpis collocaf. ꝛ q̄r in hac parte cordis acuta pl⁹ viget ꝛ ihabitat spūs vital̄:

ſō i ſiniſtro brachio pulſus fortiſſimꝰ inuenit
vergit ãt cor ad ſiniſtrã ptẽ hois vt ipi⁹ ꝯcalo
re frigiditas ſiniſtre ptẽ tempet. Dz aũt cor
duas ꝯcauitates. ſcz ſiniſtrã. q̃ i acumẽ ten/
dit. ⁊ dextrã q̃ intra ſubſiſtit. et he cõcauita/
tes vẽtriculi cordis nũcupant. Et int istos
duos vẽtriculos ẽ vnũ foramẽ qđ a q̃buſdã
vena vl̃ via ꝯcaua nũcupat. Hoc foramẽ ꝺ
dextrã ptẽ eſt latũ. ꝺ ſiniſtrã ꝓ ptẽ ſtrictum
Et ꝟ fuit neceſſariũ vt ſãguis a dextro ven/
triculo veniẽs ſubtiliaret. ⁊ ſic facili⁹ ſpũs vi
talis in ſiniſtro vẽtriculo generaret. Dicẽm
Aug⁹. li. de differẽtia ſpũs et aĩe. q̃ i dextro
vẽtriculo cordis pl⁹ eſt ꝺ ſãguĩe q̃ꝫ de ſpũ. in
ſiniſtro ꝓ ecõuerſo. qz ibi ſpũs vitat generа
tur ad viuificandũ aĩal p q̃ſdã arterias dif/
fuſus vndiq̃ꝫ dilatat. Siniſtra eĩ ps cordis
duplex hz foramen. vnũ int arterias vene q̃
portãt ſanguinẽ a corde ad pulmonẽ. Alte/
rũ foramẽ ẽ vñ exit arteria maior q̃ ẽ forma
arteria⁊ toti⁹ corpis. p quam pulſus i corde
generat potiſſime i ptẽ ſiniſtra ꝓpt cãm ſup̃
dictã. Sil̃r ps dextra duo hz foramia. vnũ
intra venã q̃ dr ꝯcaua. portãs ab epate ſan/
guinẽ in dextrã cordis ꝯcauitatẽ. de altero
ꝺ exit vena arteriet nutriat pulmonẽ. Eo
operiunt aũt foramina q̃buſdã pelliculis q̃
aperiunt ſanguinẽ a corde emittẽdo. Dein/
de claudunt reditũ ꝓhibendo p hũido. In
vtroq̃ꝫ ãt cordis ventriculo eſt fruſtulũ q̃d/
dam exteri⁹ qđ auricule aſſimilat. et ꝟ duo
fruſta cordis aureole nũcupant in q̃b⁹ vene
⁊ arterie radicant ⁊ ſolidant. habet cor i ſua
latitudine q̃dam oſſa cartilaginoſa. que cor
dis ſedes appellant. Circuit ãt cor q̃daꝫ pã
nicul⁹ q̃ dr eſſe capſula cordis. et ꝟ cũ pãni/
culis pectoris ꝯſolidat. Hic pãnicul⁹ nõ ni
miũ ꝓpe cor iũgit ne forte ei⁹ mot⁹ impediret
q̃ cordi fuit neceſſari⁹ vt eſſet fundamẽtum
caloris nat̃l vñ aĩal generet. Hucuſq̃ꝫ Cõ
ſtan. li. iiij. c. xxj. Dicit ãt Arꝫ. li. j. q̃ nõ ẽ mẽ/
brũ in q̃ ſit ſanguis ita infix⁹ ſicut in corde.
Sanguis eĩm in pulmone eſt fixus. ſz cordi
fixior eſt. Item idem li. xj. Cor poſitũ eſt in
oĩ aĩali in medio pectoris p̃ter q̃ꝫ in hoie.
qz cor hois declinat ad ptem ſiniſtrã. ps ãt
acuta cordis declinat ad interi⁹ pectoris in
oĩb⁹ aĩalib⁹ p̃ter q̃ꝫ in piſcib⁹. qm̃ ps acuta i
iſtis ad ptem capitis dependet in loco con/
iũctionis brancharꝫ. Item in eodẽ dr q̃ om
ne aĩal hñs ſanguinẽ hz epar et cor. Itẽ idẽ
li. xij. In corde eĩm eſt ꝓncipiũ venarꝫ. ⁊ ꝓma
ꝓtus creans ſanguinẽ et ei⁹ ſanguis eſt mũ/
dus. clarus. calid⁹. ⁊ maioris ſenſus ⁊ cõue
niens intellectui. Item in eodem. ꝓncipiuꝫ
ſenſus aĩalis eſt i corde et ſẽſus cũ corde ſũt
ꝯtinui. Et. iij. et. viij. li. dr. Cor ponit̃ i ante/
riori pectoris ⁊ i medio q̃ ꝓncipiũ ẽ vite ⁊ ois
mot⁹ ⁊ ois ſenſus i eo eſt Sẽſus ãt ⁊ motus
nõ ſũt niſi in anteriori pte cordis. ⁊ ꝓpt̃ ꝟ di/
ſtinguit̃ mediũ et vltimuꝫ. Et anhelit⁹ ꝓmo
vadit ad interi⁹ cordis. Natura aũt creatio/
nis cordis eſt ex venis. qz ex genere venaruꝫ
Et ſitus cordis eſt ꝯueniẽs. qm̃ eſt poſitum
in loco ſupiori ⁊ in anteriori. qz nobili⁹ ordi
nat̃ in loco nobiliori nat̃l r. cor ãt int̃ oĩa
mẽbra nobiliſſimũ eſt. et iõ poſitũ ẽ i medio
corpis q̃ indiget neceſſario. qz aĩaliũ eſt cõ/
plementũ. nec eſt aliq̃ membꝝ ita neceſſa/
riũ ad vitã ſic cor. vñ corde leſo nõ viuit aĩal
Et ideo corp⁹ cordis eſt in medio et creatio
ei⁹ eſt in corpe ſpiſſor nat̃l r ꝯcauo. ⁊ eſt cõ
cauũ qm̃ ꝓncipiũ venarꝫ eſt ex eo ad recipiẽ
dum ſanguinem ſpiſſum aut ad cuſtodien/
dũ ꝓncipiũ mot⁹ Et i nullo mẽbro ẽ ſãguis
ſine venis niſi in corde tm̃. qz exit ſanguis a
corde ⁊ vadit i venas. ⁊ nõ venit ſanguis ad
cor ex alio loco. qm̃ cor eſt fons ⁊ ꝓncipium
ſanguis ⁊ ꝓmũ mẽbꝝ hñs ſanguinẽ ſic ma/
nifeſtat̃ ex anathomia. qm̃ creatõ cordis ap
paret ꝓmo ſanguinea. ⁊ eſt ꝓncipiũ motuuꝫ
delectabiliũ et offenſibiliuꝫ. Et vniuerſalit̃
mot⁹ cuiuſlibet ſenſus ex eo incipiũt ⁊ ad ip
ſum redeũt. et ei⁹ ꝓtus expandit̃ ad oĩa mẽ/
bra ſm vnũ modũ. In aliq̃b⁹ ãt aĩalib⁹ inue
nit̃os in corde ꝓpt̃ ſuſtentamentũ ei⁹. ſic oſſa
ponũt̃ in mẽbris. ⁊ in cordis aĩaliũ magni
cordis ſunt tres vẽtriculi. et i animali parui
cordis ſunt tm̃ duo vẽtriculi. Et iõ dz eẽ in
corde aĩal̃ venter. qm̃ cor dz eſſe loc⁹ recep/
tionis ſanguis puri et tpati⁹ in q̃ntitatẽ ⁊ q̃li
tatẽ. Et eſt valde calid⁹ et humid⁹. qz cor eſt
membꝝ i q̃ eſt ꝓma ꝓt⁹ Hucuſq̃ꝫ Arꝫ. li. xiij.
vbi mlta dicũt̃ de hac materia. Item idem
li. xvj. ſcz q̃ cor aĩalis dz eſſe ꝯplementũ ꝓpt̃
ꝟ creatur cor ꝓus. Et ꝓpt̃ calorem cordis et
exitũ venarꝫ ex eo poſuit natura mẽbꝝ frigi/
dũ ex oppoſito cordis. ſ. cerebrum. et ꝓpter ꝟ
creatur caput in generatione poſt creatõem
cordis. Cõtingit aũt cor pati vl̃ ex alio hũo
rum colligãtia. vt di. Sitan. vl̃ ex ꝓpa diſtẽ/
perãtia. Si eĩm in corde dñet excedẽs cali/
ditas. ebullit ſanguis cordis et agitat̃ et ſic
vitalis ſpũs ledit̃. Si nimia frigiditate cor

ꝯstringit ꝯgelat sanguis vnde et mors seqt
Oñq; etiã patit ex aliq; apostemate capsulã
ei⁹ inficiẽte. ꝛ tũc aĩal nõ diu viuit. Itẽ accidit cordi tremor. ꝛ ꝟ ex hũiditate aq̃sa ĩ pelliculis cordis dispsa. q̃ debitã ei⁹ ipedit dilatatõez ꝛ ꝯstrictõez. Uñ videt infirmo q; cor de loco ad locũ moueatur. Item accidit ei defectio ex spirituũ vel ꝟtut̃ spũal̃ dissoluti one ꝛ spirituũ euaporatõe. Et ꝟ ꝯtingit l̃ ex nimia repletione ꝟtutẽ aggraũãte ꝛ ꝯfũdente. aut ex nimia inanitione ꝟtutẽ dissoluente sic̃ ꝑz in cardiacis ꝛ ĩ q̃busdã p⁹ nimiũ sudorẽ. siue nimis acutã potionẽ. Item patit aliq̃ ex fumositate aliq; corrupta et venenosa ad cor penetrãte ꝛ cordis meat⁹ corrũpẽte. vñ mors seqt indilate. Itẽ patit q̃nq; de vene ꝯcaue opilatõe. vñ ꝛ sãguis nutrimentũ cordis ꝛ vital̃ spũs denegat̃. Dis ꝛ aliis modis cor patit vt di. ꝯstan. li. ix. c. xxiij. Dic̃ ad ꝟ Bal̃. ĩ tegni. q; ꝟt⁹ca ꝯplexio cordis oñdit ꝑ ꝟ sig̃. s. ꝑ magnitudinẽ respiratõis vl̃ velocitatẽ pulſ⁹ ꝛ freq̃ntiã ei⁹ ꝑ virilitatẽ ꝛ festinã actionẽ ꝑ irã audaciã ꝛ furorẽ ꝑ amplitudinẽ pectoris ꝛ ei⁹ pilositatẽ. Hec aĩa calorẽ dominantẽ in corde signant. Oñia ꝟo sig̃ ꝯria designãt ei⁹ ꝯrietatẽ. Sup quẽ locũ di. Baly. in cõmento. cor in hoie sedz ad modũ radicis ĩ arbore. Arteria nascẽs ex siniſtro vẽtriculo sil̃is est trũco vl̃ cruri arboris q̃ elongata a corde ramificat̃ in duas ptes q̃z vna tẽdit ad sursũ. alia deorsuz. ꝛ ille ramificant̃ ꝛ diuidunt̃ ad modũ ꝟge ex ramis ꝑ totum corp⁹ vsq; ad arterias capillares sparsas in cute et q̃n dilatat̃ cor dilatant̃ et oẽs arterie sil̃. ꝛ q̃n ꝯstringit ꝛ ipe sil̃ ꝯstringũt̃. ꝛ ꝑ dilatatõez eaz attrahit̃ aer frigid⁹ ex exterioribꝫ cordis ad interiora ei⁹ ꝛ inꝯstrictõe exꝑmit̃. vilior fum⁹ in eis generat⁹ ꝛ extrahit ipm ad exteriora. ꝛ ꝑ ꝟ ei⁹ calor euentat̃. ꝛ ꝑ ei⁹ euentationẽ ei⁹ ꝯplexio adequat̃. Et vt ait idẽ ꝟtus motiua q̃ est fixa in corde. currit ꝑ arterias ad vnãquãq; ptẽ corpis. ꝛ defert vnicuiq; ꝓpriã vitã ꝛ ꝓpriũ calorẽ vitalẽ. Seruit em̃ pect⁹ cordi sedẽdo ꝛ frigidũ aerẽ attrahendo ꝛ se claudẽdo. ac fumosũ vaporẽ generatũ ex corde expellẽdo. vñ si pect⁹ ꝛ arteria et alia vitalia instrã fuerit̃ salua. obediũt ꝟtutes in opibꝫ suis. ꝛ q̃n sũt infirma nõ obediunt. Uñ bonitas ꝛ malicia submistrãtiũ organoz ꝓmouet. vl̃ impedit cor ad suas pagẽdas actiões. Uñ q̃n cor est forte ꝛ ꝟz mẽbza sibi obediẽtia. bñ ĩ dilatãdo ꝛ ꝯstrigẽdo

sehabẽtia fortis ꝓcedit a corde respiratio et fort̃ pulsus ꝛ fort̃ opatio ꝟm bonitatẽ organi ꝛ ꝟtut̃. Oñ ꝟo ꝟt⁹ est debil̃ ꝛ remissa ñ ꝑt extẽdere arterias ĩ oẽs dimẽsiões vñ seqt minor respiratio ꝛ minor pulsus. Itẽ ibidem. Si cor fuerit nimis frigidũ ꝛ nimis hũidũ ꝛ pulsus mollis erit hõ ꝓuat⁹ virilitate ꝛ audacia. timid⁹ atq; piger ꝛ a pilis ĩ pectore nudus ꝑ vaporis fumosi vñ generãt̃ pili paucitatẽ Si ꝟo fuerit cor nimis siccũ ꝛ frigidũ faciet pulsum aspez durũ et pũ et respiratio tarda est ꝛ rara maxie si pect⁹ paruũ fuerit atq; strictum. Hucusq; Baly sup tegni. Bal̃. Et hec sufficiant.

De anhelitu. Ca. XXXVII

Anhelit⁹ cordis ꝛ pulmonis est mot⁹ ꝑ attractõez frigidi aeris ad tẽperamentũ innati caloris cũ eiusdem expulsione generat⁹ Cor em̃ nullo mõ carẽtiaz attrahẽdi aer̃ pati ꝑt. Si ei ꝑ modicũ spaciũ ab attractõe aeris q̃esceret lederet̃ vl̃ deficeret. Anhelit⁹ g̃ ꝯrios hz mot⁹. qz dilatãdo pulmonẽ aerẽ trahit ꝛ ꝯstrigẽdo expellit Anhelit⁹ ita q; ẽ caloris cordis ꝑ attractiõez aer̃ ꝛpatiu⁹ ꝛ expellẽdo vaporẽ fumosũ eius dẽ purgatiu⁹ Est etiã aĩal̃ spũs ꝛ vital̃ nutritiu⁹. Itẽ fortitudine vl̃ debilitate ꝯsistentie spũaliũ oñsiu⁹ sic̃ sup⁹ de pulmonis ꝓpetatibꝫ dictũ est. Itẽ in anhelãdo pl⁹ de spũ attrahit̃ q; expellat̃. ps em̃ nõ modica trãsit in vitalis spũs nutrimentũ. Infra em̃ pulmonẽ se recipit. ꝛ tãdiu aĩal sine suffocatõne viuit q̃diu int̃ instrã anhelit⁹ spũs se includit Itẽ patientibꝫ instrumẽt̃ anhelit⁹ spũs corrũpunt̃. ꝛ ꝟm q̃litatẽ organi patiẽt̃ ĩmutat̃. vt di. ꝯstan. Patit aũt anhelit⁹ q̃nq; ex defectu ꝟtut̃ mouẽt̃ neruos ꝛ regẽt̃ qũq; ex cõstipatõe instrõz spũs q̃ pucnit ex grossis humoribꝫ vl̃ ex grossa vẽtositate viã anhelitus opilãte. vel ex aliq; apostemate pulmõis pãniculos cordis aggũãte. siue ex nimio calore cordis ĩ pulmonis suba dñante. ex q̃bꝫ oibus debil̃ reddit̃ anhelit⁹ atq; rar⁹. Si aũt fuerit velox ꝛ pu⁹. calorẽ alienũ sig̃t. q̃ ꝟtutẽ suffocet et potissime vincat. Si tact⁹ fuerit calid⁹ et sitis ac ligue desiccatio subsequit̃. anhelit⁹ ꝟo pu⁹ ꝛ frigid⁹ vt ĩ acutis febribꝫ signũ mortis est Eius ei tarditas defectũ ꝟtutis designat expulsiue. frigiditas ꝟo extinctõz sig̃t calor̃ naĩal̃. ꝛ defectũ ꝟtutis ĩ suba cordis et instrõz spũs. Itẽ immutat̃ anhelit⁹ ex membroz interioz vniuersali corruptõe. vt ꝑz in

leporis. q̄b⁹ anbelit⁹ fetid⁹ est et corruptus ꝛ aeris vicini corruptiu⁹. Un̄ taliū flat⁹ solet esse appropinq̄ntiū corruptiu⁹ ꝛ infectiuus. Inficit em̄ aerē vicinū ꝛ reddit corruptibi/lem sicut sibul⁹ reguli flādo aerem corrūpit et aues volantes interficit. vt dicit Auicen̄. et Lonstan.

De stomacho Ca. XXXVIII

Stomach⁹ grece os dr. eo q̄ sit ostiū ventris. ꝛ ipe cibū recipiat arz ad intestina transmittat. vt di. Jsidorus. Est aūt stomach⁹ em Lonstan. rotūd⁹. oblongus. ꝯcauus interi⁹. asper in fundor carnosus. duo bns orificia. vnū inferi⁹. alterū supi⁹. Est autem asper et villosus vt cibū receptū meli⁹ retinere possit. Nam si essz lubricus et in superficie planus. ex sua lubricitate cibus exiret indigestus. Fuit autem et carnosus in fundo. vt digestio ꝯfortaret. Caro ei⁹ est calida et etiam hūida. ex q̄b⁹ q̄litatib⁹ maxime viget digestio in corpore animalis. Rotund⁹ aūt fuit vt capacitate sua cibū reciperet ampliorem. Preterea q̄z si alterius esset figure scz triangularis. vel hmōi hūores mali in eo de facili ad putredinez colligerent cū talis forma non posset a superfluis ꝓpter angulos desiccari. Oblong⁹ etiaz fuit ne nimia rotunditate sua spūalia ꝯpmeret. Et vt etiam tanto facili⁹ cū superioribꝫ ꝛ etiaz inferioribꝫ iungeret. Preterea stomach⁹ precipue human⁹ in parte supiori est strict⁹ In parte inferiori lat⁹. et ℔ q̄z fuit necessarium. Quia cū homo ceteris animalibꝫ sit erectior: cibus ei⁹ semp ad inferiora descendit. et ideo vtilis fuit ei⁹ inferior latitudo. vt in eo recipi possit cibi multitudo. Jtem neruosus est ꝓpter maiorem sensibilitatis et appetitus vigorositatem. Epate etiam circūdatur. vt ei calor maior ad ciboꝝ decoctōem ab epate ministraret. Epar em̄ suis q̄nq; frustulis stomachū circūcingit et ei calorem tribuēs succositatem ꝛ hūorem vñ sanguis generat ꝑ quasdaz venas q̄s miseraicas medici vocant. recipit et a fortiori caloris actione i sāguine alterat et ꝯuertit. Ad hec dic̄ cōstan. q̄ si stomach⁹ fuerit substantialit calidus. cibos grossos bñ digerit. delicatos ꝙo consumit. et pl⁹ digerit q̄z appetit. et ꝓpt similitudinez cibos calidos maxime querit. nec famē sustinere potest. Frigid⁹ ꝙo stomach⁹ grossi cibi nō est bñ digestiu⁹. et ex eis cito grauat. et eos cito mutat in humores acidos ꝛ cor/ruptos. Stomach⁹ ꝙo sicc⁹ cito sitit nec parū aque sufficit. q̄ si supflua fuerit rugitū in ventre facit. Q̄ si fuerit hūid⁹ stomachus. nō sitit. humidū cibū appetit. sz paz digerit Huculq; Lonstan. li. j. c. xiiij. Accidunt aūt stomacho vt dicit idem li. ix. ca. xxvj. diuerse passiões. s. mala digestio. fumositas diarria vomit⁹ singult⁹. inflatio. ructuatio. et hec ex diuersis accidūt causis Quia q̄nq; ex mala ꝯplexione. q̄nq; ex nimia inanitōne. q̄nq; ex nimia repletiōe. q̄nq; ex nimio hūoꝝ acumine. q̄nq; ex cordis putrefactōe. q̄nq; ex ꝑtu/tis digestiue defectōe. q̄nq; ex cibi qualitate. q̄ si sit pūgitiu⁹ stomach⁹ pūgit ꝛ ad exeū dū cōpellit. aut si viscosus lubricat. et sic de facili egredit. q̄nq; ex ꝑtuꝝ expulsiue nimia debilitate. nō solū ex se patit vexetiā ex aliorū mēbroꝝ colligātia ꝛ vicinitate. Stomachus em̄ est toti⁹ corpis pfamilias. omniū membroꝝ nutrimentū recipiēs. et singlorū membroꝝ put expedit administrās necessitati. vt dic̄ idem Lonstan.

De epate. Capm. XXXIX

Epar sive iecur nomē hz. eo q̄ ignis in eo sedem hz q̄vsq; ad cerebꝝ subvolat et deinde ad oculos ꝛ ceteros sensus et membra se diffundit. et calore suo succū sibi attractū in sanguinem trāsmutat quē ad vsum pascendi nutriendiq; corp⁹ sit membris administrat vnd epar dr. quia talia membra pascit. Jn iecore sedes est voluptatis et ꝯcupiscentie. cuius extremitates fibre vocant. q̄ sunt q̄si lingue eminētes et stomachū amplectentes. calorem ad ciboꝝ digestionē deferentes vl exhibētes. ꝛ dicūt fibre. q; ad aras phebi ab ariolis deferebant. q̄b⁹ oblatis et succensis rīsa dabant. Hucusq; Jsido. Est aūt epar vt dicit Lonstan. membrū calidū ꝯcauū et lubricosuz in dextro latere aīalis collocatū. stomacho suppositum vt suo calore ꝓmā iuuet digestōem. Est em̄ sanguineū ꝛ in colore rubicundū. q; succositas ei⁹ nimia caliditate i hūorē sanguineū est trāsuersa. Aliq̄tulū est etiā duꝝ ne ꝺ facili ledat. Variat em̄ epar in hoīb⁹ in q̄ntitate ꝛ ptiū multitudine. q; in hoīb⁹ est maiq̄ in alijs beſtijs eiusdē q̄ntitatis. Numer⁹ ptium ei⁹ in quibusdā est duplex. et ℔ ad minus. in q̄busdam triplex vl quadruplex. vel ad maximū q̄ntuplex inuenit. A lata autē epatis ꝯcauitate ꝓgredit q̄daz vena q̄ a medicis porta nūcupat. ꝛ ℔ anteq̄ exeat i q̄nq;

diuidit venulas q̄ncp̄ ptes epatis intrantes. Epar em̄ succositatē ꝑme digestōis p q̄sdā venas i sua ꝯcauitate attrahit. z p calorē naturalē ebullitōz celebrat digestōz. scdo i masaz sanguineā z q̄ttuor hūoꝝ nasaz ꝯuertit. Qđ em̄ calidū est z hūidū trāsit i materiam sanguis. cui⁹ receptaculū sūt vene. qđ āt calidū z siccū est in nasaz colere. cui⁹ ꝑpriū receptaculū est cistula fellis. qđ vo frigidum et siccū in materiā cedit melācolie cui⁹ ꝑprium receptaculū est cistula splenis. sz qđ est liq̄dum z aq̄sum in hūoꝝ trāsit. fleumatis ꝓprium receptaculū ē pulmo. Et q̄ ptz q̄ epar nasalē ꝥtutis est principiū fundamētū ꝑme digestōis stomacho maximū iuuamētū. scdo vo digestōis in sube sue ꝯcauitate est pfectiuum puri ab impuro sepatiuū. singul⁹ membris nutrimēti trāsmissiuū. amoris venerei excitatiuū. diuersaꝝ passionuꝝ receptiuum Patit em̄ q̄ncp̄ ex nimia caloris intensione Vñ z pori aperiunt interi⁹. ex q̄ aptione ꝥtus euanescens remissi⁹ opat. q̄ncp̄ ex nimia frigiditate ꝯuersionē attracte succositatis in nasaz sanguineā impedīte. et ex hoc sepissime ꝯtigit idropisim generari. cuz idropisis nihil aliđ sit ꝟm phm nisi error ꝥtutis digestiue in epatis ꝯcauitate. hac ei ꝥtute errāte z i sua opatōe deficiēte. necesse ē sanguinē corrūpi q̄ indigesto corp⁹ qđ inde nutrit i tumescendo extēdit vñ z idropisis generat. Itē patit epar ex sube sue mala ꝯplexiōe. z hoc ꝟm hūorū q̄ttuor distēpantiā in ipi⁹ essentia dñantem. Itē patit ex via ei⁹ opilatōe Cōtingit em̄ sepe hūorem grossū z viscosum invenis epatis aduari Vñ cū sāguis clausus exire nō ꝑt cā est ꝯstrictōis et opilatōis. Itē etiaz accidit ex nimio caloꝛe hūorē sanguineum desiccante et subaz venaꝝ epatis ꝯtēte q̄ nō ꝑt sāguis libere diffundi ad alia mēbra corporis nutriēda. Hoc idem āt aliq̄n ꝑt ꝯtigere ex nimia frigiditate humores ꝯgelante. z meat⁹ epatis ꝯstringēte z ad mēbra nutrienda discursū sanguis ꝓhibēte. Itē idem etiā accidit ex apostemate subaz epatis aggūāte. z putredinē in ipi⁹ suba generāte. Itē idem accidit ex inclusa ventositate pelliculas ipi⁹ epatis extēdente et ex mēbroꝝ inordinatione doloꝛē z merorē inducēte. Itez sepe patit ex imoderato fluxu sanguis q̄ accidit ex venarū ab ipo egredientiū aptōne. z hoc ꝯtingit ex nimio sanguis acumīe. vl ex nimia repletōe vl ex debilitate ꝥtutis retētiue. vl ex nimio exercitio z laboꝛe. sic di. ꝯstan. Ad hoc de nasa z signis ꝯplexiōis epatis dic Hal. i tegn. Signū epatis q̄ est calidū est amplitudo venarū nō pulsatiliū. sup quē locū dic Haly. q̄ dominat et vincit caloꝛ in epate. fit epar maius z vena ei⁹ maioꝛ dilatatur et magnificata est. Magnificant oēs vene nō pulsatiles i oib⁹ mēbris. et calefit sanguis z generat q̄ncp̄ colera citrina. z p ꝓcessum tpis p⁹ statū adolescentie adurit colera citrina. z fit ex ea colera nigra. z diuerse aliq̄n ex tali colera accidūt passiones. aliq̄n autē nimio caloꝛi epatis cordis resistit frigiditas. nam a corde velut a mēbro supioꝛ et nobilioꝛe epar in suis actōib⁹ moderat. et hoc idē dic Arz. li. xiij. vbi ꝓponit coꝛ epati tanq̄ principiū ei⁹ regitiuū. Item dic Hal. q̄ frigiditas epatis ex caloꝛe cordis tpat. z signū frigiditatis z siccitatis epatis est strictura venaꝝ z paucitas sanguinis sic hūiditatis eiusdē signū est mollicies venarū z sanguis multitudo Item idem dicit Haly. q̄ epar est fons hūiditatis coꝛpis. vñ cū sit radix hūoꝛiz si sit epar siccū nō poterit aliqđ mēbꝝ corp⁹ ꝯuerte ad hūoꝛē vl hūiditatem vt ei⁹ possit resistere siccitati. Intēdit āt z remittit siccitas z humiditas epatis ꝟm cordis dispositōz. Epar q̄ est mēbꝝ nobile. cui⁹ alteratōne alterat corp⁹ z influit nutrimentū et ꝥtutes nutritiuas et in mēbra reliqua inferioꝛa sine medio. ad supioꝛa vo mediante corde ꝟm iudiciū Hal. Ecōuerso āt ponit Arz. li. xiij. q̄ coꝛ facit oia p̄dicta mediante epate. q̄ āt verioꝛ sit opinio alioꝝ iudicio derelinq̄. Et hec de ꝑprietatib⁹ epatis dicta sufficiant

De felle Ca. XL

Fel est dictū eo q̄ sit follicul⁹ gestās humoꝛem ex dominio colere rubee amarissimū vt di. Isi. Est em̄ cistula fellis q̄dam pellicula sup gibbū epatis collocata. et hz duos furculos. p vnū deportat colera rubea ad intestina vt p ea ꝥt⁹ expulsiua ꝯfortet. vt etiā acumine suo intestina meli⁹ expurgent. Per aliū aūt deportat colera ad stomachū vt sua caliditate ꝥtutē adiuuet digestiuā. Est igit fel membꝝ calidū et etiā siccum. gibbo q̄z epatis suppositū est ꝑpriū colere rubee receptaculū. Cui⁹ est iuuamētum vt sanguis a colera rubea mūdificetur sanguis em̄ ex pntia colere incenderet nisi i tra cistulaz fellis ei⁹ superfluitas locaret. Est āt sua caliditate decoctiōis cibarioꝝ iuua-

mentū sua subtilitate penetratiuū. sua mor/
tificatōe et acumine pūgitiuū. et intestinor̄ū
corrosiuuz. et ad supflua ac fetida eīcienda
excitatiuū. et etiā ex nimia calor̄is intensiōe
amarissimū. et p sui admixtōem dulcedinis
sanguinis imutatiuū Ducuscz Cōstan. fm
Aris. in li. iij. delphin⁹ nō hz fel. gen⁹ omniū
volatiliū z oīne gen⁹ pisciū z oīne ouans hz
fel. Sed fm mai⁹ et min⁹ z forte erit in vīs
subtilib⁹ extensis ab epate vscz ad intestinū.
Iste vie fortassis erūt fetide. z forte erit fel in
tali intestino. et diuersificat. qr qncz i supio
ri qncz in medio qncz in inferiori. et quedā
volatilia hūt fel occultatū ī intestino. vt co
lumbe. coturnices. et hyrūdines. quedā ha
bent fel magnū in epate z in ventre z intesti
no sic accipiter. milu⁹. Item Ar̄. li. xiiij. ani
malia q̄dam non hūt fel oīno sic equus et
mulus et asin⁹ z elephas. camel⁹ etiā non ha
bet fel distinctū. sed hz venas paruas in q̄b⁹
est fel. Item quidā boīes habent magnum
fel in epate et quidā nō. Et est fel q̄ddā sup/
fluū aggregatū sic fer̄ vētre: illo tn supfluo
vtūr nata ad aliq̄d iuuamentū. In illis autē
qui hūt naturā epatis sanam et q̄z sanguis
naturaliter est dulcis non inuenit fel. aut si
inuenitur erit paruū. et h̄ inuenis valō gra/
cilib⁹. et ꝓpter h̄ erit epar eoz q̄ carēt felle bo
ni coloris et dulcius alīs. qn autem habet
aliquod animal fel inuenitur q̄ est sub felle
valde dulce. Nam p collectōem fellis ad lo
cum vnū alie vicine partes reddunt dulcio
res Fel etiā ex sue sube sōbtilitate z acumīe ē
grosso⁹ humo⁹ inscissiuū et sua siccitate cō
sumptiuū. Unde in collirīs oculo⁹ est ne/
cessariū ad visum clarificandū et acuenduz
ad impedimentū spūs vital' remouendum z
maxīe fel accipitris z alia⁹ volucrū viuētiū
ex rapina. sic in viatico. Constanti. tangit. ex
feruore aūt nimio z ebullitiōe fellei hūoris
ad epar tendentis inficit sanguis q̄ infectus
ea que ad nutrimentū membro⁹ trāsmittū
tur imutat et etiā ea inficit. et cuti croceū co
lorē vel viridem: siue etiaz nig⁹ supinducit.
Cui⁹ passionis signa sunt ista. toti⁹ corporis
infectio. sitis adest z oris amaritudo. dolor
frontis. auriū vicz tinnitus et vrina crocea
cum ꝑsimili spuma ꝑtinua. vomit⁹ croceus
Aliqn etiā ꝑtingit poros cistis fellis opila
ri. Un colera inficit ipm epar. ac ꝑsimilē in
ducit passionē. Unde Constanti. in viatico
dicit. qn patit fellis suba. i, cistis et deficit ꝙ
tus eius qua solet ab epate coleram rubeā
extrahere remanente colera cū sanguīe tin/
gitur z alterat. Idem etiā ꝑtingit qn aposte
ma est natū in vīs p quas colera ad fel tran
sit. Un ad epar rediens p totū cor⁹ cū san/
guine se diffundit. qr si porus inferior opile
tur ascēdit ad viā supior̄ē scz ad ipm stoma/
chum. vn facies fit citrina. os amarū et sic/
cum. in stomacho ardor et sitis. vrina cum
egestione albescit ꝓpter elongatiōem colere
ab epate et renibus vbi vrina solz tingi. Si
ꝙo porus supior opiletur colera tingit infe
riora. et apparent signa q̄ prioribꝫ sunt con/
traria. vt dicit idē Constan. Et hec de fel/
le dicta sufficiant zc̄.

De splene. Capitulū. XLI

Splen est dictū a supplendo. quia ptē
sinistrā iecor̄i ꝑtrariā supplet ne va/
cua existeret. quem quidā causaz ri/
sus esse existimant. nam splene ridem⁹. felle
irascimur. corde sapim⁹. cerebro sentimus.
iecore amam⁹. q̄bꝫstantib⁹ sanū est animal
et integrū. vt dicit Isi. Et fm Cōstan. splen
in sinistra parte collocat. cui⁹ forma natura
liter est oblonga. z pauꝫ versus stomachū cō
caua. z ꝓsus costas est gibbosa. In his duo
bus locis q̄busdā panniculis colligata. Et
hz splen duas hīe venas p quaꝫ vnam cole
ram nigram a sanguine epatis sibi attrahit
per aliā ꝙo cōtuz sibi sufficit ad stomachum
transmittit vt e⁹ appetit⁹ ꝙfortet Splenis igi
tur est iuuamentū vt ei in sinistra ptē corpis
defectū supplet. et ex opposito ad ꝙseruatio
nem stomachi iecor̄i respondeat. vt ꝓpt mū/
dificatiōem epatis sanguīs feces sibi attra/
hat. z cōtū ad appetitū sufficit z ad ꝙfortatio
nem stomachi transmittat. Est igitur suba
splenis rara et spongiosa ꝓpter facilior̄ē hu/
moris feculenti attractōem et remissionem
et est nigra ꝓpter melancolie cui⁹ est recepta
culum assimilatōnem. Est etiam a sinistris
inter costas z stomachū posita ꝓpt sinistre p
tis tempantiam z infrigidatōem. ac ꝓpt con
seruandam stomachi cui ꝙiungit calefactio
nem. aliquantulū est dura ne de facili ex q̄li
tate humoris feculenti ꝙbat lesionem. Cō/
tingit autem etiam splenem pati qncz ex vir
tutis ꝙtinue defectione. et h̄ qn non sufficit
humorē attrahere. vel attractū ad locū aliū
destinare. Item qncz ex opilatōe qn scz hu/
mores grossi z viscosi in vīs splenis opilant

et adunant. vnde et eius actões impediunt Item qñq; ex nimia humoꝝ repletione. qa humores ad splenem ꝛfluentes ꝓpter sui similitudinez attrahuntur et sufficienter non euacuantur. vnde inuiscantur et in ꝛcauitate splenis indurant intantū vt ipsi⁹ splenis substantia crescere videatur. sed ꝛm sententiam Ypocratis si splen sit magn⁹ corp⁹ marcescit. z si splen marcescit corp⁹ impīguescit Unde ipsi⁹ splenis mediocritas ad paruitatem potius q̄ ad magnitudinem intendēs bonitatem ꝛplectionis designat. vt di. Constan. li. ix. c. xxvij.

De viscerib⁹. Ca. XLII

Viscera ꝛm Ysidoꝝ inferiora dicuntur ꝓprie intestina membris vitalib⁹ subdita et subiecta. que quidem dicuntur intestina quasi q̄dam interiori nexu quadam familiari reuerentia sunt superiorum membroꝝ culcitra et eorundē quedaz necessaria instrumenta. Et dicunt viscera quasi vitalia. quia locis vitalib⁹ circa p̄cordialia vbi gignitur vita sunt interioribus circūfusa. Ducusq; Ysi. ꝛm Constanti. autem intestina quedam sunt membra interi⁹ mutuo se tenentia concaua rotunda ꝑ ventris longitudinem z latitudinē collocata. quoꝝ compositio et ꝛba stomacho assimilatur. Sunt autem numero ser ꝓncipalia intestina. quorū tria sunt subtilia que super⁹ sunt iūcta. tria ꝛro sunt grossa ab inferiori incipientia. Primū intestinū triū subtiliū vocatur duodemū. qz in sua longitudine ꝛm mēsuram cuiuslibet hoīs est duodecim digitorum et ℔ sup dorsum erigit et in nullā aliaz partem retorquet. Secundū vocat ieiunū quia semp a cibis est vacuum. et dicunt sapientes et experimentatores q̄ mortuo animali semp inuenit illud vacuū. dicūt tamē quidā q̄ hoc ꝛrō ab anathomicis. qz a se omnia eiciēs nihil de accept⁹ ad sui retinet nutrimentū. Tertiū subtile est appellatū. secūdo similimū. sz tñ nūq; sine cibi corpulentia est inuentū. Inter grossa ꝛro intestina ꝓmuz vocatur orbum. et in subtili extremitate hz os vnum. et est illud intestinū sic vocatū. eo q̄ ip̄m sit orbatū. i. quasi viduatū ab altero orificio. Cū em̄ cetera intestina duo habēt orificia. illud hz vnum solū. et ideo se habet ad modū sacci. quia multa recipit et pauca respectu alioꝝ eiicit vel emittit. secundū ꝛro intestinū sub orbo siue sub sacco positū dicitur ilion. et hoc a dextra in sinistrā tendit. et dicitur ilion eo q̄ in eo intestino iliaca passio fieri ꝛsueuit. tertiū intestinū vocat a grecis colon. z ℔ etiā immediate cū inferiori totius corpis orificio est ꝛiūctum. z in ℔ intestino ḡuissima passio. s. colica generat. vel ex ipsi⁹ intestini nimia ꝛstrictione. vel alicuius grossi z frigidi hūoris coadunatōe. et ꝑ ꝛsequēs viaꝝ illi⁹ intestini intrinseca opilatione. sic narrat Cōstan. z etiā Hal. sup amphoris. Patz igit ex ꝓdict⁹ ad q̄d necessaria sunt intestina. quia cibū immutāt. et in sua ꝛcauitate sup̄flua recipiūt ad nature exonerationē. ad hoc etiā sunt necessaria viscerum rotunditas gibbositas et volubilitas vt di. Constan. vt cibus trāsmissus a stomacho ī eoꝝ gibbositate aliq̄ntulum inhereret. et ꝛm animalis necessitatē sup̄flua expelleret z necessaria retineret. Sūt aūt rotūda nec a stomacho ī aliq̄ angulo sup̄flue collecta remanerent q̄ corruptōem inducerent intestinis. Sūt etiā intestina duob⁹ pānic⁹lis minimis vl ad min⁹ inuoluta. et ℔ fuit necessariū quia si vnus panniculus pateret. ab altero panniculo subueniret. Sunt autem intestina aliquantulū villosa. et eorum villi ꝑ latum etiā extensi. vt fecis sup̄fluitatē expellerent. et necessaria nutrimento ꝛueniētius retinerent. Sūt aūt viscera siue intestina ī uoluta ad inuicem z connexa. ita vt minora maioribus et graciliora z debiliora grossioribus et fortioribus innitant. vt sic actiones ꝓprias naturalis et in expellēdo sup̄flua et in recidendo necessaria aptius ꝓficiant. Dicit etiā Arist. li. ij. q̄ ꝛm varietatem dentium in mandibulis animaliū variatur in quantitate et qualitate natura intestinoꝝ. Un̄ dicit, q̄ intestinū oīm animaliū habentiū dentes in vtraq; mādibula est minus intestino nō habentiū. z nullū animal habet intestinum rectū nisi hābeat dentes in vtraq; mādibula. Item ibidē venter serpentis est strict⁹. et est similis intestino amplo. et si fuerit naturaliter paruus hz fel in intestinis. et si fuerit magnus super epar. Item idē li. xiij. Oīa animalia ampli et recti intestini sunt gulosa valde. qz ꝓpter diminutōez vsus cibi et indigestionē ejiciūt sup̄fluitatē cibi indigestaz z cito exit cib⁹. z iō appetūt mlt̄ū. z continue querūt cibū. Cōtingit aūt pati viscera z intestina multipl̄r. vt dic̄ Constan. li. ix. ca. xxvj.

Qñq̄ ex colerico humore vel ex melācolico
subaz intestinoz corrodēte. z fluxū dissente
rie inducēte. z ꝟ passio pessima ēt mortifera
vt dr in amphoris. Solutio vētris ī cui⁹ini
tio colera exit nigra ē mortale. Jtē qñq̄ ex
ipoz viscez interiori pūctura z vulneratiōe
et ꝟ vel ab exteriori apostemate putrefactōz
et pūcturā in pānicul' ipoz viscez inducēte
vel ab exteriori lesiōe. Jtē qñq̄ ex interclu
sione vnctuositatz pāniculoz z neruos extē
dente. et ille dolor grauis est in tantū vt ali
qñ intestina penetrari videant. Jtem qñq̄
ex hūore grosso z fleumatico inferiores ptes
intestinoz obturāte. et stercoz exitū phibē
te et iliacā passionē vl' colericā inducēte. vñ
ꝟ morbi pestilētial' est z mortal'. raro sanita
tē suscipiēs. z sepe die scdo vl' tertio interfici
ens nisi celeri⁹ succurrat. Ceteras intestinoz
passiōes q̄re infra in tractatu de infirmitat
bus de colerica passione z̄c.

De renib⁹ Ca. XLIII

Renes vt ait Uarro sūt dicti eo q̄ ꝟb
sceni hūores ab his nascūt. Hā ve
ne z medulle tenuē hūorez desudāt
in renib⁹ q̄ liq̄z rursus a renib⁹ a calore vene
reo resolutus recurrit z ad loca genitalia se
diffundit. vt dr. Jsi. Loc⁹ āt in lateribꝫ spō
dilij doꝛsi in q̄b⁹ est sedes renū dicūt lūbi.
q̄ ꝝ Jsi. ob libidis lasciuiā lūbi sunt dicti.
qz in viris a renib⁹ lūbis est cā veneree vo
luptatz. De renib⁹ āt dr. ꝓstan. q̄ fuerunt fa
cti vt ab epate aquaticū sanguinē sugentes
eū depurarent et ei⁹ colamentū. s. vrinaz ad
vesicā p meat⁹ vrinales trās
portarēt. qđ etiā dicit Haly sup tegn. Ordi
nauit inq̄t creator summ⁹ duos renes vt at
trahāt aq̄sitatē sanguis ab epate. et eaz trās
mittat ad vesicā expulsiōis grā. qz dr. Arist.
li. xiij. Renes inq̄b⁹ fuerunt creati ꝓpt̄ vesicaz
vt sic operatio vesice esset melior et pfectior
quia renes sunt ad colandū supfluū humi
di decurrētis ad vesicam. Jtem idē. Renū
culus dexter altior sinistro est in oī aīali
habente renes. et ꝟ qz calor in dextra parte
fortior est vel superior. Jtem idem. In oib⁹
aīalib⁹ renes habentib⁹ renūcul⁹ dexter est
minoris pinguedis q̄b⁹ sinister et altior. qm̄
natura in dextra parte leuior est et maioris
motus z caloris. calor aūt dissoluit z consu
mit pinguedinē. Jtē renes sunt de vltimis
membris interioz. z ꝓpter ꝟ indigēt magno
calore. Recollige igit̄ q̄ renes sunt calidi et
naturalis caloris ꝓseruatiui. frigiditatis et
dorsi spondiliū sunt tempatiui. a ꝓcauitate
epatis aq̄si humoris attractiui. sanguis co
latiui. fructis natural' ꝓfortatiui. hūoris se
minalis generatiui. porosi rotundi pingue
dine coopti. carnosi quippe sunt et porosi p
pter faciliorē aq̄se supfluitatis attractōnez.
rotundi ne colligant aliquē humorē ad pu
trefactōez. pinguedine sunt muniti ne ex fri
giditate ossiū dorsi aliquā sustineāt lesionē.
Recipiūt aūt renes quasdā venas stomachi
ab epate egredientes q̄b⁹ humor in scda di
gestione supflu⁹ defertur ad ipos renes. vñ
opilatis illis venis z in suo officio impedit̄
renes vna cū epate patiunt. Accidūt aliqñ i
renib⁹ varie passiones. vt dr. Constantinus
li. ij. c. xxxiij. q̄ sive ne epatis ꝓcluduntur ab
humore sanguineo ad sui nutrimentuz de
pauperant. vnde necessario extenuantur. si
ꝟo meat⁹ eoz inferiores calore et frigore cō
stringant et pūtia humoris supflui eoz sub
stātiā subintrātis nimis extendūt z dilatāt
et ꝓpt̄ corrumpunt. vel humores desicca
ti putrificant z in calculos ꝓuertunt. Mul
tis etiam alijs modis patiūtur sicut ex apo
stemate. ventositate. frigore nimio. vel calo
re.

De vesica Ca. XLIIII

Vesica ꝝ Jsidoz a venti capacitate
est dicta. Nam p venti ꝓtractōnem
aperitur et dilatat. sicut econuerso
p venti emissionē ꝯbitur z artat. Uocat aūt
vesicula p diminutōz a vesica dicta quedā
pellicula pendens in gutture a uis sic burſa
in qua volucrū ꝓmo recipiuntur cibaria q̄
in predicta vesicula digestioni secunde in ie
core faciende separantur. et in eodem folli
culo tanq̄b⁹ in pmptuario ꝓprio ꝯ futurā esu
riem reseruantur. sz vesica put ꝟ sumit ꝝ
Constan. est panniculus durus. rotundus
ꝓcauus sic saccus in oī tpe clausus. excep
to solo orificio superiori. Fuit āt suba e⁹ dura
ne acumine vrine cuius est receptaculum le
deretur. Fuit autem ex oī parte clausa in
feri⁹ vt liquor subito attract⁹ inuolūtarie ex
pelleret. Uñ p vnū et idem foramen vrina i
gredit̄ p qđ egredit̄. vtz in anathomia. Fuit
etiā rotundū vt in augmentū colamenti sā
guis dilatet et ad ipsi⁹ susceptōem capacior
redderet. Dicit em̄ Aristo. li. xiij. q̄ oīe ani
mal habens pulmonē multum sitit. et ꝓter
hoc indiget cibo humido pl⁹ q̄b⁹ sicco, et ideo

fuit necessaria vesica ad recipiēdū hui⁹ sup/
fluitat⁹ hūiditatē. Jtē ibidē. Hullū aīal hñs
plumas: aut squamas: aut cortices: siue te/
stas hz vesicā oīno p̄ter cortucā marinā aut
siluestrē. Hā supfluitas in hmōi aīalib⁹ trā/
sit in nutriñtū plumaz̄ z squamaz̄ z hmōi
Jtē ibidē li. iij. Oīme aīal generās hz vesicā
ouās āt nō p̄terq̄z gen⁹ lacertaz̄. z ñ exit hūi
ditas a vesica mortuoz̄. et forte aggregat ī
vesica supfluitas sicca et ex eo ꝓtingit lapis
Jtem ibidem li. vj. Jn aīali oīm carēte vesi/
ca est vna via apparens exit⁹ stercoris et sup/
flue humiditatis.

De vrina Capitulū. XLV.

Rina ꝑm Jsaac est colamētū sāguis
z alioz̄ hūoz̄ ex actōne nate genera
tū. Hā ab epate sumit initiū. sz in re/
nib⁹ recipit subaz̄ z colorē. aq̄sa em̄ suba sā/
guis p q̄sdā venas subtiles trāsmittit ad re
nes nutriendos. Uñ cū ad renū deportata
fuerit regionē vbi colat z ad modū seri eliq̄
ti depurat. et vi caloris epat⁹ z renū tīgit et
colat. z sic de sudās p poros vrītides ī vesicā
ī ip⁹ ꝺcauitate adunat. Uñ ħ suba hūida z
liq̄da a vesica emissa est vrina sic dicta. q̄ est
vritiua z mordicatiua. q̄ vt dic̄ Egi. Oꝺ tā
git mordet desiccat z vrit. vritiuā ei z ꝺsicca
tiuā hz natam. vñ valet ꝺ scabiē serpiginē z ī
petiginez. ꝺ pustulas z vesicas si pariēs inde
se abluerit. in potu splenēticis ꝺfert mūdat
vulnera putrida et loca saniosa. Cum felle
etiā accipitr⁹ colliriata z ocul' caute linit⁹ ī/
missa pānū corrodit z delet maculas ocl'oz̄
sic ep̄sse dic̄ ꝓstan. z Bal'. Et iō vrina non ē
abhorrēda. q̄ in m'k⁹ vtilis ē z accepta. Dī
etiā vrina ab vrith greco. i. demōstratiua De
mōstrat em̄ interiora. q̄ vt certificemur de
interioribꝫ vrine iudicio ducimur. demon/
strat ei ꝓtutē natalē i epate z i alijs mēbr⁹ in
ferioribꝫ. p vrine subaz̄ z colorē z matīe p ei⁹
sedimē sine subaz̄ quā medici ipostasim vo/
cāt certificamur. Hā si fuerit illa residētia ī
fūdo vasis alba pinea coadunata nō diuisa
fortitudinē designāt ꝓtut⁹. z ꝺpletā actōz̄ calo
ris natal' in ip̄is mēbr⁹. Per mediā āt regio
nē vrine quā medici enormiā dicūt de me/
dia regione corpis. i. de corde z sibi adiacē/
tibꝫ iudicam⁹. nā si vrina ī medio fuerit ī co/
lore z suba bñ disposita ñ liuida. nō volubil'
aut obscura. vel obumbrata spūalia mēbra
iudicat esse sana. Sil'r p ptē vrine superiorem
quā nepbilē nūcupāt ꝺ fortitudie ꝓtut⁹ aial'
in regiōe capit⁹ ꝓnosticam⁹. Hā si nō fuerit
circul⁹ nimis grossus. nō igne⁹. nō liuid⁹ nō
viridis nō granulosus. sz ī colore z suba tē/
perat⁹ cerebz̄ et oīa alia mēbra aīali virtuti
seruētia denūciat esse tuta. Si ro ꝺria sig
fuerit in vrina ꝺriā designāt corpis disposi
tionē. Judicat āt p̄cipue vrina ꝑm suba z et
colorē. Hā alio sigt q̄n tenuis ē in suba q̄m
hūoris domināt⁹ siccitatē. alio q̄n ē mediо/
cris. q̄ tūc designt tpamentū siue cōplexionez̄ z
mediocritatē ꝑm colorē aūt iudicat. q̄ mul
ti sūt colores. s. xx. vt dic̄ Jsaac et Egi. quoz̄
q̄dā calor⁹ vl' frigiditat⁹ intēsionē alij remis
sionē alq̄ mediocritatē p̄tendūt. Hā remissū
calorē designāt glauc⁹ lact⁹ z hmōi. Inten
sum ro a rufo supius. Mediocris ro subci
trin⁹ z subrufus. Inc̄ q̄s q̄dā designāt mor
tificatōez̄ vt niger. viridis. liuid⁹. q̄dā indi/
gestionē alb⁹ lact⁹ glauc⁹. q̄dā digestiōis ī/
pfectionē z impfectā inchoatōez̄ vt subpal/
lid⁹. pallid⁹. Quidā pfectā digestōez̄. vt ci/
triu⁹ rufus. Quidā excessum siue excedētez
intensionē. vt subrubicūd⁹ rubicūd⁹. Qui/
dā adustionē. vt in opostian. Quidā super/
adustiōez̄ et mortificatōz̄. vt niger. viridis.
Nigredo tñ causat q̄nq̄z a frigiditate calorē
natalē penit⁹ extinguēte. sic p̄tēdit liuiditas
sed q̄n p̄cedit ex vlciata adustione tūc proce
dit viriditas. Jstoz̄ āt coloz̄ causas dicere
nō p̄tinet ad ħ op⁹. sz q̄ eas scire voluerit li/
bros Jsaac et Theophili Cōstātini Egidij
legat. in quib⁹ tractat p̄fectissime de vrinis.
sed ista ad p̄ñs ħ sufficiant.

De ventre Ca. XLVI

Enter vterus et alius inter se diffe/
rūt. vt di. Jsi. Uēter em̄ est q̄ accep/
tos cibos digerit z apparet extrinse/
cus. Et est dict⁹ vēter. eo q̄ p ventrez veniat
cibus ad totū corp⁹. Alu⁹ est q̄ cibū recipit
z purgari ꝓsuevit. Uteꝛ sole mulieres hñt
in q̄ ꝺcipiūt. z dicitur vterus. eo q̄ fetu im/
pleat inter⁹ vt dicit Jsidorus. Est igit⁹ ven/
ter nutrimenti totius corpis receptaculum
vt dicit Constan. membroz̄ nutribiliuz̄ se/
des p̄me digestionis et secunde fundamen
tum. cui⁹ creatio est carnosa calida et humi
da. et ħ p̄t digestionis necessitatē pāniculis
diuersis circūdat p̄ter interiorem ꝓseruati
onem. cui⁹ dispositio est rotunda. p̄t liberi
orem ciboz̄ nutribiliū collocationem. Ob/
longa fuit p̄t faciliorem ip⁹ cum superioribꝫ
et inferioribꝫ ꝓiūctionem siue colligatōem.

Wediū em̄ locū in corpe sibi vēdicat. vt nutrimētū inferioribꝫ t supioribꝫ mēbꝛ distribuat t trāsmittat. Est igit vēter inf oēs partes corpis mollior t infirmior t tñ ceteꝛ est utilior. Hā tāq̄ nutrix corpis p oīb alēdis corpis mēbꝛ cibos rcipit t decoq̄t et ad singula mēbra debita nutrimēta deriuat t trāsmittit. Superfluitates m'tas ppt alioꝝ membꝛoꝝ nutrimētum in se recolligit. ꝛ eas diu ferre nō sustinens ipas a se reiēcit t repellit. Ex mala dispositōe mēbꝛoꝝ nutribiliū que intra se p̄tiet. diuersas infirmitates ꝓbit aliq̄ t incurrit. q̄ q̄dē passiōes tāto sūt periculosiores q̄nto vētri t alīs vitalib sūt ꝓpinquiores. Patit siq̄dē sepi⁹ ppt nimiā repletōnez. t tūc nō curat nisi p ꝓriā euacuatōz. Et econuerso q̄n molestat ppt nimiā inanitōz ei succurrit p ꝓriam repletōz. sic ꝺr in amphoris. Quecūq̄ em̄ egritudies ex plenitudie fuerint euacuatio sanat et q̄cūq̄ ab inanitione soluit plenitudo. Itē actōnes vētris fm di uersitatē tpis variāt. Hā in hyeme nata calor ī interioribꝫ vētris ꝯclusus fort⁹ operat. vñ appetit⁹ in hyeme magꝭ accidit t digestio fortior generat. q̄ vt ꝺr in amphoꝛ. ventres in hyeme et vere sunt calidissimi nata t somni longissimi

De vmbilico La. XLVII.

Vmbilic⁹ medi⁹ est corpis locus sic dict⁹. q̄ ilioꝝ vmbo sic vmbo in medio clipeoꝝ loc⁹ ē dict⁹ Ex vmbilico em̄ infans ipendēs nutrit. Est em̄ vmbilic⁹ fm ꝯstan. ex neruis venis t arterijs ꝯpōsit⁹. q̄ mediāte fet⁹ sanguinē subtilē attrahit et sugit. t p ipas arterias spm̄ recipit. Rūpit āt vmbilic⁹ iuxta matricē dū fet⁹ egredit. et cū fetu erit. quē obstetrices ligāt q̄ttuoꝝ digitoꝝ lōgitudie. t ex hac ligatura fiūt extremitates vmbilici t rotūditates. Hucusq̄ Lō/stan. Sup Eze. aūt. xvj. dic Hiero. sic. Naturale ē infantib ortꝭ ꝑmo vmbilicū pscidi. deinde ad sāguinē diluendū aq̄ lauari. tertio hūorem puuloꝝ sole siccari. q̄rto tenera corpa pānis strigi ne mēbra diffluāt. t sic de prauenit. Ibidē etiā dic glosa Bre. q vmbilicus est q̄ fet⁹ alitur in vtero sic arbores t virgule p radices hūore occulto terre nutriūt. In vmbilico āt sita sūt genitalia mulieꝝ. sic in lūbis genitalia viroꝝ. t ideo vmbilici noie luxuria designat in Job. xl. Uirt⁹ ei⁹ ī lūbis ei⁹. t fortitudo ei⁹ in vmbilico vētris eius. De vmbilico āt dic Arꝭ. ī li. xiij. q omne aial gene rās t ouans hz vmbilicū tpe p⁹. t cū crescit p⁹ auis crescit vmbilic⁹. t nihil oīno apparz q̄n ꝯtinuat cū intestino p aliquā ptiū venarū. Itē idē li. xvj. Creatio vmbilici ñ est nisi conter ꝯtinēs venas. t cū vmbilico ꝯtinuat. et currit sāguis a matrice p venas vmbilici q̄ p canale ad pueri nutrimentū. Crescit q̄ ꝯceptū p esse vmbilici. vt ꝺr in codē

De genitalib La. XLVIII

Genitalia sūt ptes corpis vt et nomē ipm docet. q̄ q̄gnende sobol ꝑtutē accepe̅ vt ꝺi. Isi. Nec etiā pudēda p̄verecūdia dicūt. vñ t tegunt. ita q nō hñt candē spēz decoꝛ sic alia mēbra q̄ i promptu sūt locata Et iō reputant inhonesta. inter q ynū ꝺr verecundū. vl q̄ viri est tm̄. vl q mēbrū est verecundū. vl etiā ex q̄ vir⁹ emittit. Nam ppie ꝺr virus ille humoꝝ a viri nata fluēs vt ꝺi. Isi. Sūt etiā alia membra ꝑtutis generatiue fūdamenta. s. testiculi. diminutiue a testib dicti. q̄ numer⁹ incipit a duob. sine q rū testimonio nō est alīqs vir perfect⁹. hi semē calamo admistrant. qđ a spine medulla et a renib suscipiūt gr̄a procreādi. Hucusq̄ Isi. fm ꝯstan. suba coꝝ ꝯposita est de carne glādulosa. alba. molli. et rara. et h fit ppt calorꝭ obseruatōem t sanguis imutatōem in albedinem. qđ fit p vehementem calorem ī ipoꝝ suba sanguinem decoquentem. et in albedinem cōmutantem. Et dicunt h membra p̄ncipalia. q̄ p̄ncipal' actōis ꝑtutis naturalis sc̄z generatiue sunt ppie instrumenta. que si p̄cisa fuerint vigor virilis sexus enernatur et masculina complexio in femineā alterat. Et ideo fm Aristotelem libro tertio. Eunuchi quando castrantur ante pollutiōem in somno non oritur in corpore coꝝ post h pilus. Si vero castrentur post pollutōnem p̄ter pilos pectoris omnes pili defluunt et efficiūtur effeminati et molles animoꝝ corpore imbecilles. Unde Aristoteles lib. viij. voces hominū quando castrantur mutantur et efficiuntur sicut feminarū t forme eorum alterantur et figure. Animalia autem quādo castrantur in iuuentute efficiuntur maiora. sed si castrentur post pfectiōem non augmentantur Cerui etiam si castrent post pfectōnem non augmentantur. Cerui etiā si castrent ante crementū cornuū nō oriuntur eis cornua. t si p⁹ ortū castrent. nō vlterius crescūt cornua āpli⁹. nec mutāt cornua. nec eiciūt ea sicut faciūt non castrati. Dicit

etiã ibidẽ q̃ si vituli nõ castrent cito p⁹ annũ remanẽt pui. ꝛ dic̃ qñ castrãt. extrabũt radices neruoꝝ. ꝛ si acciderit loco vulnerꝭ apostema. cremabũt testiculũ abscisuꝫ. et ponũt cinerẽ sup apostema. Et q̃dã aialia castrant solũ ꝓt testiculos sic̃ castores q̃ etiã qñ pse/quũt a venatorib⁹ ipsis dẽtib⁹ trũcãt testes nevlteri⁹ pseq̃nt. Dic̃ etiã q̃ onagri masculi castrãt filios ꝛ eis dẽtib⁹ testiculos p̃scidũt ꝭ matres a masculis occultãt eos. ꝛ p̃cauẽt eis a mari ⁊ ne castrẽt. Jtẽ ꝺr li. xvj. q̃ auiũ testiculi p⁹ tps sibi ad coitũ a nata ꝺputatũ efficiũt puuli itãtũ q̃tũc ñ apparẽt. ꝭ tũc qñ instat amoris tps crescũt valde. Sũt igit illi testiculi cũ alijs mẽbꝛ sibi admistrãtib⁹ hũoris seminal' p̃ncipiũ. ꝛ ei⁹ p̃mũ ꝛ radicale fundamẽtũ. Hã vt di. ⁊stan. De⁹ ad aialiũ generatõꝝ ⁊uenientẽ ⁊uenientia ꝓcreauit mẽbra in q̃b⁹ inseruit materiale p̃ncipiũ generatõis. qꝺ q̃dẽ sine amoris affectu nõ p̃t p/duci ad effectũ talẽ. mẽbris genitalib⁹ siq̃dẽ inseruit ĩsepabilitatẽ ꝛ appetitũ. vt vnũq̃q̃ aial ad ꝯseruatõem speciei ꝛ mltiplicatõem sui animaret. ꝛ ħ q̃dꝫ diuino nutu factũ est ne forte abominato coitu ab aialib⁹ generatio euitaret. ad generatõis ãt tal' ꝯpletõꝫ necesse est duo aialia ⁊uenire. s. masculũ et feiaꝫ. ex q̃ꝫ semine mutuo ꝓcrearet q̃dlibꝫ indiui duũ. ita q̃ i vno. s. generantiũ. scꝫ ĩ feia esset q̃si p̃ncipiũ materiale ꝛ passiuũ. Jn masculo ꝯo essꝫ formale p̃ncipiũ ꝛ p̃ncipal'r effectiuũ. Et iꝺo dic̃ Arꝫ. li. v. q̃ generatio aialiuꝫ duplex hꝫ p̃ncipiuꝫ. s. marẽ ꝛ feiaꝫ. Ex mare ãt p̃ncipiũ mot⁹ est sic̃ forma. Femina ãt est sic̃ materia. ex ⁊mixtiõe ãt vtriusq̃ fit creata ꝛ creatio embrionis ꝛc̃. Aptauit igit de⁹ mẽbra generantiũ vt alterꝫ emitteret seminale p̃ncipiũ alterũ recipet. Et ħ mẽbra talit̃ a deo sapiẽtissime sunt formata. vt ad op⁹ suũ nec meliora p̃nt esse neq̃ pfectiora. vt dic̃ ⁊stan. Sꝫ certe his mẽbris plurimi abutunt. qm̃ ipis ad generatõis fructũ nõ vtũt. sꝫ pot⁹ ꝛõnis ordinẽ ꝛ nature iura nõ ad seruiẽduꝫ proli: sꝫ pot⁹ turpitudini ac libidini eadem cõplere dinoscũt. Et iõ de ista materia dignũ duxi sub silentio p̃terire. ne forte sperma tis explanando originẽ ꝓgressũ vl' finem videar carnalib⁹ occasionẽ cogitãdi carnalia exhibere. de ħ soluꝫ admonẽs vniuersos ne q̃s putet p̃dictoꝝ mẽbroꝝ officio cẽ p libito abutendũ. nã q̃cũq̃ p̃ter legitime generationis ꝯcessũ vsum volũtarie mẽbris genitali/b⁹ ludibria libidis exercuerit deũ nate parẽtem ꝛ genitorẽ iã pdidit. nec ĩ generatõe iu/storꝝ nisi cũ digne penituerit locũ inẽ filios gl'e possidebit. Hã abusus generatiue p̃ter patrꝭ luminũ iniuriã et quã merek offensaꝫ tollit grãꝫ. vulnerat nataꝫ. pdit societatẽ angelicã. acq̃rit gehennã. denigrat formã. euacuat subaꝫ. ꝛ spoliat gl'aꝫ sempiternã. vt dic̃ Ambrosi⁹.

De matrice. La. XLIX

Matrix in fcia est singulare mẽbrũ ad modũ vesice dispositũ ad susceptõeꝫ hũoris seminal' a nata ꝺputatũ ad quã tanq̃ ad mulieb⁹ corpis sentinã confluit hũoris mẽstrualis supfluitas. q̃ ꝓt mẽstrualẽ fluxũ ꝛ refluxũ menstruũ est vocatũ. eo q̃ circuitu lunarꝭ luminis solet accidere ħ supfluũ. vt di. Jsi. Hec etiã muliebria nũcupant q̃ in mulieribꝫ durãt nat'r q̃ꝺiu viget in eis vis ꝯcipiẽdi. q̃b⁹ totalit̃ deficiẽtib⁹ deficit ꝯceptõis ꝓt⁹. Et dicunt muliebria. qꝛ in solis mulieribꝫ hec infirmitas inuenit Nam sola mulier aial menstruale est vt dic̃ Jsi. cui⁹ cruore ꝯtacte fruges nõ germinãt. moriunt herbe. amittũt arbores fructus ꝛc̃. Hui⁹ sanguinis ꝓprietatẽ et naturam quere sup̃ li. iij. in tractatu de hũoribꝫ. Hoc menstruũ est humane generatõis p̃ncipiũ. ħ nobiliũ ꝛ ignobiliũ est cõmune ĩ matris vtero nutrimentũ. Un̄ ager nr̃e natiuitatꝭ irrigat ꝛ nutrit infantul⁹ q̃ꝺiu ĩ matrice ꝯseruatur Habꝫ ãt duas cellulas siue ꝯcauitates dextrã. s. in q̃ masculꝰ generat. ꝛ sinistrã q̃ ꝯceptioni feie deputat. fetus ãt inter duas cõcauitates ꝯceptꝰ vtriusq̃ sex⁹ dispositõem hꝫe ꝯsueuit. Jn anathomia ãt ꝺr q̃ matrix tres hꝫ cellulas a dextris masculo approꝑatas. et tres a sinistris feminis deputatas. in medio ꝯo nascit hermofrodita. ĩ matrice ꝯo cõcipit fet⁹ q̃ a fouẽdo est sic dict⁹. cui⁹ follicul⁹ siue pellicula q̃ circundat secũdina ꝺr q̃ simul cũ infante nascit. et si in matrice casu aliq̃ post partũ in vtero mãserit piculum inducit nisi nature vl' medicine remedio expellat. Subiacet aũt matrix ipa ml'tꝭ passionibus. q̃nq̃ patit supfluoꝝ hũoꝝ retentiõem. et ħ ex viscoso hũore ora venarum opilãte vl' ex frigiditate coartante vel et siccitate cõsumente. et he diuersitates dinoscuntur p sig̃ propria. Jtem quandoq̃ patitur nimiũ humoꝝ mẽstrualiũ fluxũ et effusionem. et ħ vl' ex nimia abundantia quã nata nõ p̃t retine/

re. vel ex nimia acuminis hūor violētia. ꝛ ꝫ passio si antiq̄ fuerit vix curat. ex q̄ em̄ orisi/cia venar lōgo tpe sūt apta difficile ꝺsolidā tur. Item patit matrix suffocatōz. in q̄ passi one videt mulieri deberi suffocari. matrice spūalia ꝺpmēte. qđ ꝺtingit ex nimia hūorū repletōne matricē extendente vl corrupta ꝛ venenosa fumositate a corrupto hūore reso luta vacuitatē matris replēte ꝛ extēdēte Ūñ matrix repleta supⁱ elevata ꝺpmit spūalia: vñ mulier pene suffocat. Item q̄nq̄ patit p cipitatōz q̄ dextrorsū vl sinistrorsū plⁱ de/bito inclinat. vel de loco suo exteriⁱ egredit. qđ accidit ex neruor ipⁱ relaxatōne ex sup/fluis hūoribꝫ ipaz matricē aggrauātibꝫ Item patit aliq̄ apostemat; interioris pūcturaz et dolorē. vt di. ꝺstan. ex hūoribꝫ collect; ad apostema. vñ seq̄t pūctura dolor ḡuissimⁱ ꝛ arsura. Item patit pⁱ impregnatōez dolorē et distensiōez ex motu fetⁱ. et matīe circa ptū. tūc em̄ movet motu fortiori. Ūñ necesse est tūc tpis matricē ꝺcuti atq̄ ledi. maxīe āt pa tit q̄ñ in ptu se exonerare nitit. et exitⁱ fetus a casu aliq̄ impedit. qđ cōtingit aliqtiens ex angustijs viaz ipⁱ matricis. q̄nq̄ ex pingue dine mulieris. aliq̄ñ ex nimia fetⁱ magnitu/dine ꝛ debilitate ac ōfectu ꝫtutis expulsiue in corpe parturientis. aliq̄ñ etiā ꝺtīgit fetū esse mortuū. ꝛ ido nō adiuuat movendo ad exitū siue ad partū. et aliq̄ñ credit se mulier hīe puez ꝛ gestat in vtero aliqđ frustulū mē struosū sic narrat Arꝛ. li. xviij. Accidit etiaz mulieribꝫ post impregnatōnez infirmitas q̄ mola ōr. putabat em̄ q̄dam mulier q̄ pⁱ coi tum viri esset impregnata ꝛ inflabat venter eiⁱ. et apparuerūt in ea signa impregnatōis. ꝛ cū venit tps pariēdi nō diminuebat i ea tumor ventris ꝫ sic mansit p tres annos. tā dem peperit frustū carnis ita duz q̄ vix po tuit ferro diuidi. et tale frustū mola ōr. et ꝫ q̄dez accidit sic di. Arꝛ. ibidē. q̄ñ vicz fit suf focatio ꝺcepti ex pauore ꝛ hūore male dige stionis. qr tūc generat frustū. qđ q̄dez mola ōr in matrice ꝛc. Istis em̄ et multꝫ alijs pati tur misera matrix mater nr̄a ꝛc. Sequitur aliud capl'm.

De natibus Capitulū. L

Nates dicūt eo q̄ ipis innitimur duz sedemⁱ. vt di. Isi. Ūñ ꝺglobata ē in eis caro ne pmētis carnis mole do/leant. in natibꝫ itaq̄ ferr trūcus corpis qui a collo incipit etyſq̄ ad nates se extendit. vt dic Isi. Nates sm ꝺstan. sūt neruose. ꝛ ꝫ pe coxaz et femor cū trūco corpis colligatōz. et ido fuerūt carnose ad tpandam neruor ꝛ etiā ossiū frigiditatem. et etiā ad defendēdā neruor sensibilitatem. vt di. Ꝯonstan. li. iij. ca. viij. ꝛc. Seq̄t aliud capl'm

De femoribꝫ Capl'm. LI

Femora dicunt eo q̄ ex illa pte cor/poris viri a feminis discernūt. Extē dūt aūt ab inguibꝫ vsq̄ ad genua. ꝛ movent femora in coxis q̄z ꝺcaua vertebra dicunt. coxe ꝫo q̄i ꝺiuncte axi dicunt. Flec tunt aūt femora intus ꝛ nō extra subtⁱ ꝫz et non supⁱ sicut brachia. Ūñ a quibusdā fru/stragines nūcupant. vt di. Isi. Sūt autem femora ex magnis ossibꝫ composita vt dicit Ꝯonstan. li. iij. c. viij. tota q̄dez a supiori pte ꝺcaua. a parte anteriori gibbosa duo habē/tia acumina'. Fuit autem necessaria mag/nitudo. vl quia totius corporis sunt ossium fundamenta. vl quia maiores portāt lacer tos et neruos. p quos fit pedū motio volūta ria. fortitudo partis exterioris fuit necessa/ria vt locū habeant lacerti et nerui. q̄ si eēnt intrinsecⁱ ꝺtristarent et lederent. Sūt autē eadem intrinsecⁱ aliqntulum rotunda. et ꝫ fuit necessariū. q̄ si ex vna parte tm̄ tortuosū esset totū corpⁱ esset tortum et non rectum. concauitas insup fuit necessaria cū gibbo/sitate interiori vt firmior esset incessus coz. Ꝯoncauitas fuit necessaria vt ꝺcauitatum crurū essent subintratiua. sunt etiā femora carne et musculis munita vt ossa haberēt tu telam ab extrinseca lesione. et etiam frigidi/tatem ossiū temperarent. Sunt etiā versus partem hoīs supiorem grossiora. ad partes ꝫo inferiores ḡciliora. et ꝫ erat necessarium vt tāq̄ media inter extrema debitā haberēt cū vtriſq̄ ꝓportōnem'.

De genubus Capl'm. LII

Genua sm Isi. ꝺiunctōnes sūt femo/rum et crurum Et sunt dicta eo q̄ ī vtero genis sunt cōposita. Ꝯoherēt em̄ sibi ꝛ cognata sunt oculis lacrymarum indicibⁱ et miserie. Nam a genio genua di/cunt. Cum eī q̄s gignitur ita format vt ge/nua sursum sunt quoz ꝺiunctiōe oculi for/mant vt ꝺcaui aut recondit efficiantur sm verbū phi. Genua compmit arta gena Un/de est q̄ cū boies ad genua se prosternunt fa cilius lacrymantur. Voluit em̄ natura cos vteri materni rememorari: vbi in tenebris

ꝓsedebāt anteꝯ ad lucē venirent. Ducusq; Jsi. Sūt aūt ſm ꝓstan. li. ij. c. viij. ossa q̄daz rotūda cartilaginosa atq; ꝓcaua. Fuerunt etiā rotūda et vt crura et cota in ipoz ꝓcauitate facili⁹ iūgerenť. neruosa sūt. vt de facili crura a supioribꝫ separēť. ꝑpt̄ꝫ etiā sūt neruosa vt actões spūs aiāl' ad motū gressibilē faciēdū ad ptes iferiores trāsmitterent. Depauperanť āt genua a carnositate et pīguedie ꝑpt̄ mot⁹ ꝓtinuitatē. Si em̄ cēnt nimis carnosa tūc de facili opilarēť. z sic actões ꝓtus sensibil' p aliquā carnis grossiciē ipedirenť. Uñ z genua q̄z neruosa sūt valde z sēsibilia sūt de facili lesionē incurrētia q̄n nerui sensibiles interi⁹ vel exteri⁹ aggrauanť. vt dicit Constantin⁹ ꝛc̄.

De cruribꝫ. Ca. LIII

Crura a currendo sunt dicta. q̄a his currim⁹ z gressū facim⁹. Et sunt dicte tybie. q̄z tybie sūt silles siue tube ī specie z lōgitudīe. vt di. Jsi. Sūt aūt crura ſm ꝓstan. inť femora z pedes intermedia. q̄ busdā neruis z lacertis cū inferioribꝫ ꝓcatenata p q̄ influētia gressibil' mot⁹ z regitiue ꝓtus ad pedes deriuať. Sūt āt crura exossib⁹ fortissimis ꝓposita. q̄ tāq; colūne corpis ad deferēdā ip̄i⁹ molē sūt abilia. Sūt etiaz q̄busdā musculis z carnositate a pte vestita supioriꝫ vt sic in ꝓplicatiōe eoz cū femoribꝫ. nec ab eis recipent nec eis inferrēt offendicula. Uñ tāq; culcitra ad molē corpis supportandū. carnositas ipoz cruriū in parte supiori interi⁹ est collocata. Sūt etiaz neruosa vt sic ad motū velociorē essent fortiora Sūt etiā medullis plena. vt ꝓt⁹ vital' z aiāl' p neruos z arterias diffusa custodirēť z ossium siccitas medulle humectatōe irrigaret. vt dicit Constan.

De pedibus. Ca. LIIII

Pes vt dicit Jsiō. ór a podos grece. Hā pedes q̄dem alteri⁹ motibꝫ solo fixi incedūt Est āt pes extrema pars ip̄i⁹ boīs sustētās etiā pōd⁹ toti⁹ corpis. Cōponiť aūt ſm ꝓstan. ex ossibꝫ q̄dragitaq̄ttuor. q̄z duo sūt calcaneoz. duo manicularū raste pedū decē digitoz trigīta. Est āt subtus carnosus ī extremitatibꝫ plan⁹. ī medio aliq̄ntulū ꝓcau⁹. ido carnosus vt ossa z arterias duricie tuerenť. Plan⁹ fuit vt suppositā facili⁹ portarēť. Jō ꝓcauus fuit vt si pes acutō supponeret. ad ꝓcauū locū refugiū habe ret. diuersis ligamibꝫ et neruis ossa pedum colligāť. qđ fuit necessariū ad mai⁹ robur ꝑpter fortiorē corpis sustentatōez. z vt pedes motū haberēt leuiorē. Uariāť aūt pedes in aialibꝫ. Dic̄ ei Ar⁹. li. xiij. q̄daz aialia pedes hñtia hñt pedes anteri⁹ z posteri⁹. et q̄dā in lateribꝫ sic̄ aial hñs sanguinē vt mlt̄ipes Et ꝟ gen⁹ hz ꝑprium q; pedes ei⁹ sūt in anteriori corpis. Et cā illi⁹ est. q̄z ps anterior z posterior sūt adunate in loco vno. Jt̄ē ibidez dic̄ q; naťa posuit loco manuū ī q̄drupedibꝫ pedes anteriores. Pedes āt posteriores sunt necessariꝫ vt portēt pond⁹ aialium. Et fuit ꝟ necessariū vt essent q̄ttuor pedes in q̄drupedibꝫ. Hā ad terrā totū coꝛ corp⁹ naťalit̄ inclinať. z etiā ad terrā mouet toto brutali appetitu. Et iō necesse fuit tot fulcimēt⁹ erigi. posset vt abili⁹ z facili⁹ motu ꝑgressiuo ꝑgere z moueri Jō etiā fuerť pedes posteriores necessariꝫ. q̄z sic̄ dic̄ Ar⁹. q; ps anterior oīm aialiū q̄drupedū maior est z spissior pte posteriori. Et iō vt facilit̄ possent erigi z mouери posteri⁹ sic̄ z anteri⁹ pedes posteriores sūt necessariꝫ Sic suo mō est de pueris. s. q̄z ps anterior est pōderosior inferiori. z ꝑpt̄ꝫ incedūt pueri sup man⁹ incuruati. z vtunť manibus pro pedibꝫ in repēdo. q̄z nō pñt eleuare corpa sua. q̄m supior ps corpis maior ē inferiori. Cū g̃ iuuenescit hō augmēťať ps inferior et attenuať ps supior corpis magꝭ inferiori. vñ paulatim sursum erigiť. Dispositō āt q̄drupedū est ecōuerso. q̄z ps īferior p̄ria est valde mag̃. ſz ī iuuētute ꝑficit ps supior z eleuať. Et ꝑpt̄ꝫ erit eleuatio capitꝭ z anteriōris ptꝭ equoz ml'ro maior q̄ꝫ ptꝭ posterioris. Signū hmōi ē sic̄ ibidē dz q; pull⁹ eq̄n⁹ pede posteriori tāgit caput suū. ſz q̄n intrat etatē nō p̄t facere idē. Jt̄ē di. Ar⁹. li. ij. q; pes sinister ī aialibꝫ in pte anteriori absolui⁹ nō est. neq; ita leuis mot⁹ sic̄ sinistra man⁹ iboī bus p̄terq̄ꝫ ī elephāte. Jt̄ē Ar⁹. ibidē dic̄. q; elephas ī sedēdo flectit pedes suos. ſz nō p̄t flectē q̄ttuor sil' ꝑpt̄ pōd⁹ corpis. ſz flectit pedes posteriores sic̄ hō. Jt̄ē ibidē dz. q; volatile flectit pedes suos ad posteri⁹. ſz alas q̄ q̄ dem sūt loco manuū flectit ad anteri⁹ Jtez ibidē etiā dz q; pes dexter maioris est mot⁹ generalit̄ in aialibꝫ q̄ꝫ pes sinister. Et iō dz. q; aialia q̄dā q̄n ambulāt p̄mo mouēt pedē dexť sic̄ leoz camel⁹ arabic⁹. s. dromedari⁹. Aliq̄n tn̄ q̄dā aialia mouēt pedē sinistrū sic̄ vulpes z lup⁹. q̄ hñt pedes et tybias sinistre ptꝭ pte ꝓria lōgiores Et iō semp claudicant

a dextris.a sinistr; alti⁹ se erigẽdo ꝛ sc ad dextrũ dcp̃mẽdo. Est itaq; pes dexter maioris caloris.mot⁹ ꝛ vigoris generaliꝛ in aialib⁹ q̃s sinister. Et ẽ signũ ad ħ qđ Hal'.sup amphoris.dic̃.q; mulier i vtero fetũ gerẽs ꝛ iũctis ꝛ ꝓpositis pedib⁹.dũ subito fuerit vocata.si masculũ habuerit i vtero.p̃mo ad mouẽdũ pedẽ dext̃ admouebit.Sin̄o femiaz gestauerit ecõuerso. Itẽ đꝛ ab eodẽ li.ij.ꝛ.iij.q; omne aial mlt̃oꝝ digitoꝝ i pedib⁹ est mlt̃oꝝ filioꝝ et ecõuerso. Itẽ li.ij.pedes oim q̃drupeduz sũt ex osse ꝛ neruis ꝛ modica carne.Silr et volatiliũ ꝛ bipedũ p̃ter hoiez.cui⁹ pedes sũt subt⁹ mlte carnis.ꝛ ħ p̃t ossiũ et neruoꝝ mltipliciũ defensionẽ. Itẽ sũt animãtia vtẽtia pede loco man⁹.vt simea in q̃drupedib⁹.et psitac⁹ ꝛ porphirio i volatilib⁹. Hã pedũ adiutorio se iuuãt i cibãdo. Itẽ idẽ li.xiij. Hullum aial hñs scissuras mltas i pede hz cornua. Et tñ oñe aial hñs culmos i ore pminẽtes.hz vngulas pedis scissas sic aper. Itẽ li.xiiij. Pedes in apib⁹ posteriores maiores sũt q̃s medij vl' anteriores p̃t ambulatõez. ꝛ vt cito eleuẽt a tra qñ voluerit cuolare. Itẽ li.xvj. Dẽ aial q̃drupes hñs mltas scissuras i pedib⁹ vt leo canis lup⁹ vulpes generãt filios cecos. De pede ꝙo recollige.qm̃ pes ẽ in vltimo aial' ad ei⁹ pfectõz lõg⁹ plan⁹ ꝛ ꝓcau⁹ p̃t fortiorẽ vestigij impssionẽ.digit; etiã distinct⁹ p̃t sui fortiorẽ detentõz. Osse⁹ ꝛ nerue⁹ p̃t meliorẽ duratõz.in aialib⁹ necessari⁹ ad coꝝ erectõz ꝛ motionẽ. Insup ad coꝝ defensionez. In volatilib⁹ scissi pedis et curui vnguis advict⁹ acq̃sitõez in volatilib⁹ clausi pedis ad sui regimẽ in aq̃s ꝛ directõz. Et ħ de pedũ ꝓpetatib⁹ iam sufficiant ꝛc̃.

De planta La.LV.

Lãta pedis ẽ extrema ps aial' a planicie sic dicta. Planicies em̃ i ea sic exigit vt fort⁹ tre imp̃mat vt di. Isi. duriori cute vestit q̃s ceta ps corpis.ne a spinis vl' etiã ab alijs obicib⁹ patiat subito Jõ ꝛ animãtiũ pedes vngul' ꝛ etiã soleis munit ne ꝺ facili calcãdo offendãt. Plante q̃z etiã tot⁹ corpis mole ꝛ põdere opp̃imũt. et ideo calceis et soleis indigẽt ne ledantur. vt dicit Isidor⁹ ꝛc̃.

De calcaneo. La.LVI

Calane⁹ posterior ps pedis ẽ et iferior.a calcãdo dict⁹. q; co tre vestigia imp̃mũt vt di. Isiꝺ. Et ẽ rotũd⁹ dissp̃ositõe. vt di. ꝓstan. ꝛ aliq̃ tulũ oblõg⁹. Rotũd⁹ ne de facili ledat.oblõg⁹ vt imp̃mat firmi⁹. Solid⁹ etiã fuit fact⁹ ne ꝺ facili p̃meret Et mollib⁹ ligamib⁹ cũ canilla colligat⁹. vt sursũ et deorsũ facili⁹ moueret vulnera sibi imp̃ssa difficilis sunt curatõis.tum p̃p̃ paucitatem carnis.tũ p̃p̃ mot⁹ ꝓtinuatõz. vt di. Lonstan.li.ij.ca.x.

De ossibus La.LVII

Dicto de p̃prietatib⁹ mẽbroꝝ p̃ncipaliũ ꝛ officialiũ de ꝓsil'ib⁹ mẽbr; ꝛ coꝝ ꝓditõib⁹ nũc dicendũ ẽ.ꝛ p̃mo de ossib⁹. Hã ossa sũt tot⁹ corpis solida mẽta. vt dic̃ Isiꝺ. In ip̃is em̃ robur ꝓsistit aial'. Sunt ãt ossa ab vsto dicta.q; ab antiq̃s vsebãt. vl' vt alij putãt ab ore ossa dicũt.eo q; i ore pateãt Hã vbiq; cute ꝛ carnib⁹ tecta celant excepto solo ore in q̃ ossa dentiũ demõstrant Lõpago em̃ ossa capit; sũt dicta eo q; sũt ꝓpacta neruis velut glutino q̃dã adhereãt. Particule aũt dicunt sũme ossiũ ptes.nodis grossioribus ꝓglobate.sic dicte eo q; ad flexionẽ mẽbroꝝ p̃stant.vt di. Isi.li.xi. Os est durior ꝛ siccior ps corpis aial'. Et ħ fuit necessariuz.aut q̃a ossa sũt corpis fũda mẽta sup q̃ tot⁹ corpis fabrica est sita .ꝛ iõ oportuit ea ee firmiora. aut q; ab exterioribus ꝺfendũt iteriora. Sũt ãt ossa in corpe mlta in specie diuersa.et ħ p̃pter maiorẽ corpis fortitudinẽ.vel p̃t mot⁹ leuioris facilitatẽ.vel p̃t cauendã nimiam corpis passibilitatẽ. Tãta em̃ est int' mẽbra corpis colligãtia q; vno patiẽte oia ꝓpatiũt Uñ naꝑa fere oia duplicauit membra .vt si vnũ pateꝺ alter ꝓpateret.et iõ vbi oportuit pl'a cõpegit ossa. In q̃ntitate sũt diuersa.q; in magnis mẽbris sunt mag̃ ꝛ i paruis pua. Itẽ sunt q̃litate diuersa cũ q̃daz sũt lõga q̃dã rotũda.q̃dam ꝓcaua.quedã solida. Solida sũt q̃dem p̃t maiorem firmitatẽ. Lõcaua ꝙ p̃t maiorẽ mot⁹ leuitatẽ. Nam q; magna erãt ꝛ mobilia fecit ea naꝑa cõcaua que duab⁹ de causis medullis sunt plena.ne sc; ꝓcauitate frangerent.et vt inde nutrirẽtur. Uñ p euaporatõz medulle p poros ossium carnes q̃ sũt ip̃is ossib⁹ viciniores sũt ceteꝛ; dulciores. Sũt etiã ossa q̃busdã neruis in uicẽ ꝓstricta.ne ex nimio motu ossiũ sciũgerent et sibi inuicẽ efficaci⁹ coopent. In p̃mãt ossiũ ꝓiũctõe iest q̃dã viscosa hũiditas vt leui⁹ inuicẽ moueret. Sũt etiã in extremitatib⁹ cartilagine vestita ne ex nimia ꝓfricatõe lederẽt. Hucusq; ꝓstan.li.ij.c.ij.ꝝ Ar;.em̃ li.xij. ossa fuer̃t creata p̃t salutẽ corpis mol'

qm̄ naſa ei⁹ est valde dura. In aiali carente ossibꝫ ē mēbꝝ ꝓueniēs ossibꝫ. eoꝝ defectum supplēs sic̄ arista ī piscibꝫ. sic̄ ꝛ oim̄ ꝑncipiuꝫ venaꝝ ē corv̄ epar sic spōdile dorsi oim̄ ossium ꝑncipiū ē supꝙ fūdāt̄ et radicāt̄ om̄ia ossa sic̄ nauicula sup carinā suā. Naſa itaqꝫ ossiū ē ꝓtinua cū spōdili. qm̄ ossa spondilia sūt custodiēda teneritatē corpoꝝ aialium. ꝛ ossa q̄ vicināt̄ vētri sūt qua vt nō ꝓhibeāt tumorē vētris ꝑp̄t cibū aiāl̄. Itē idē. Ossa masculoꝝ fortiora sūt ossibꝫ feiaꝝ generaliter ꝛ duriora ꝛ mactie ossa leonis. q̄ ꝑp̄t sui duriciē ex se ignē mittūt more lapidis si ad seinuicē collidāt̄. Ossa boui sūt debiliora alīs et sil̄r piscīū. Itē idē Arſ. li. iij. Ossa abscisa n̄ recrescūt sic̄ nec cartilago. qꝛ creatio illi⁹ est ꝑpinq̄ creatōi illoꝝ. cū cornua ꝛ vngule aialiū ꝛ auiū rostra pñt ad ignē mollificari ꝛ incurvari. ossa nec icurvāt̄ nec mollificāt̄ nec flectūt̄. sꝫ ꝓtūdunt̄. Itē idē Arſ. li. xij. Aial hns spinas loco ossiū ē pauci sanguis. Itē oīne aial hns dentes in vtraqꝫ mādibula hz ossa medullata. ꝛ ipoꝝ medulla sil̄is est pinguedini. Quedā tn̄ ossa sūt spissa ꝛ dura vn̄ vident̄ esse sine medulla. vt ossa leonis ꝛ elephanſ. qꝛ medulla taliū aialiū latēs est ī poris ossium ꝛ occulta Recollige igit̄ breuiter ex p̄dictis q̄ ossa sunt totiꝰ corpis fūdamenta frigida dura ꝛ sicca ꝛ ꝑp̄t dominiū frigiditatis naturalit̄ sūt alba fortiora ꝛ frigida ꝛ firma. interiꝰ ꝓcaua. medullis plena. ligamētis neruosis ꝓiūcta. ꝓtinuo se supportātia. Haz mīora supꝙ maiora radicāt̄ ꝛ maiora mīoribꝫ miro naſe artificio coaptāt̄. Sūt etiaz cute ꝛ carne vestita q̄si vtriusqꝫ fulcimēta inflexibilia nerui naſali iūctura a calore carnis et sanguis tpamentū recipiētia. Sūt etiaz ex se insensibilia. tn̄ vehemēt̄ infert corpi lesionē. qn̄ sunt ꝓscissa vl̄ ꝓfracta. ꝛ ꝫ ꝑp̄t neruoꝝ vicinitatē. q̄ꝛ ligamēta sūt iuicē ꝓiūcta. Lō tingit āt ossa pati ex cā extrīseca sic̄ ex fractione. ꝓcussiōe. abscisione. ꝛ iūcture egressione et hmōi. qn̄qꝫ ex cā intrīseca. ꝛ ꝫ aliq̄tiens ex materie furiose corrosiōe. vtz ī erisipilam. i. ignē sacrū patiētibꝫ. qn̄qꝫ ex nimia humoꝝ iūcturꝫ ossiū aggregatōe et repletōe. vt ptz ī artetic̄. ꝛ qn̄qꝫ ex medulle interiorꝫ corruptione vt accidit ī leprosis. qn̄qꝫ ex hūoris medullarꝫ ꝓsūptōe. vt accidit ī ethic̄ ꝛ ꝓsūptis Dolor āt ossiū tāto ē ḡuior ꝛ etiā piculosior ḡnto ī ꝑtūdioribꝫ ossiū ꝓcauitatibꝫ radicāt̄. Vn̄ ossa corrupta carnē sibi ꝑtimā paulatī corrūpūt ꝛ putrefactōez inducūt. ꝛc̄

De medulla. Ca. LVIII

Medulla ꝑm Jsi. est appellata eo q̄ma defaciat ossa. Jrrigat em̄ ꝛ cōfortat ossa. vt sc̄z eoꝝ tēperet q̄litatem frigidam. Est āt medulla ꝑm ꝓstan. subalik̄ calida ꝛ hūida ꝛ ex purissimis ptibꝫ ꝛ vnctuosis hūoribꝫ nutribil̄ in ossiū ꝓcauitatibꝫ generata. vn̄ sua caliditate ossiuꝫ tēperat frigiditatē. ꝛ sua hūiditate eoꝝ siccitatem irrigat. ꝛ sua substātiali ꝑtietate ꝑtutē aialis nutrit ꝛ ꝓseruat. Medulla em̄ influētiā spirituū recipit a cerebro ꝛ p̄cipue medulla ossiū spondiliū. q̄ a phisicis nucha appellat̄. ꝛ hec medulla mediātibꝫ q̄busdā neruis subꝫ et motū mēbris sub collo posit̄ administrat. vt dic̄ ꝓstan. li. ij. c. r. Medulle etiā ꝑm Jsi. sua subtilitate ꝛ liq̄da vnctuositate p ossa euaporāt et liquoreꝫ tenuem desudāt. q̄ liquor calore venereo resolut⁹ in renib⁹ aialiū amoꝛs̄ ꝛ voluptat̄ generat incentiuū. vide sup̄ ō renibꝫ Un̄ et aialia q̄ hnt ossa medulla plena ī lubidinē sūt prona. vt dic̄ Uarro. q̄ vo hnt solida et medullis vacua rari⁹ in venerē ꝓmouētur. vtz ī elephāte. Medulla ei vt dic̄ Varro naturā lune imitat̄. nā crescēte luna crescit. et decrescēte decrescit. Un̄ p occulta quedā respiracula vim lune sentiēs ꝑm mutatōem minorat̄ in sua subꝫ vl̄ auget̄. ꝫ est videre in aialibꝫ ꝛ etiā arboꝛib⁹ quaꝝ hūoꝛ medullarꝫ supabūdat ī plenilunio ꝛ in nouilunio depauperat̄. Un̄ tūc arboꝛes inserere nō ē bonū qꝛ fructi⁹ efficiūt̄ ꝑmiculosi ꝛ de facili cōputrescūt. ꝛ ꝫ forsan accidit ꝑp̄t supfluā hūiditatē quā furcul⁹ tūc insert⁹ ꝓcipit ī medullā. cui⁹ supfluū nō ꝑt regi et dirigi a naſa. Un̄ talis hūoꝛ trāsmissus ad fructi⁹ ē cā ꝑmiculatōis ꝛ celerꝫ putrefactōnis. Itē di. Arſ. li. xij. q̄ aial hns dētes in vtraqꝫ mādibula hz medullā sil̄ez pinguedini. et q̄dā aialia ñ habent multū de medulla sic̄ leo q̄ hz ossa dura ꝛ spissa in q̄b⁹ paꝝ est de medulla. ꝛ iō fingit̄ q̄ oīno medullā nō habeat ꝛc̄. Medulla ꝑm Dyaſ. medicinalis est valde et p̄cipue volatiliū ꝛ aialiū silvestriū. Nam labioꝝ sanat excoriatōes et coꝝ vlcera ꝓglutinat. ꝛ etiam scissuras. auriū dolorē mitigat. glandiū duriciē emollit. pedū vesicas sanat. doloreꝫ gutturis mitigat ꝛ māmillaꝝ. ptisic̄ ꝛ ethicis singl̄are est remediū. Uirtutē ei resūptiuā habet. vn̄ et hūmorē deperditū in membris restaurat.

De cartilagine. Capm. LIX

Cartilago est ossiū teneritudo. et dicta est cartilago eo q leui ictu caret dolore dū plectit vt di. Jsi. vt ptz in auribꝫ t naribꝫ t costaꝝ extremitatibꝫ. Nam cartilaginosa duriora sūt carne t ossibꝫ mollioza. Fec ãt nata talia loca tal' dispositiõis ne forte rũperẽt cũ plicarent. vt di. ꝯstã. li. ij. ca. ix. Uestit ãt cartilago extremitates ossiũ ne i suis iũcturꝭ ex mutua ꝯfricatõe exaspe/rent. t vt facilꝫ ossa cũ carnibꝫ iũgerẽt. Dic ãt Arꝭ. li. xiij. q cartilágo abscisa ñ recrescit. q ei⁹ creatio creatõi ossis ẽ sil'is. nec hz cartilago ex se sẽsum aliquẽ hz tantũmodo neruꝫ ꝯiũct⁹ causa est sensus t motus qñ sentit vl mouet vt di. Constan. Jn medio ãt cordis aialis est os cartilaginosum in sua latitudine positũ. t hꝫ sedes cordis est appellatuz. vt dic. Constan. li. iij. c. xx. tc.

De neruis. Ca. LX

Nerui sūt corpis ptes q̃s greci vocãt neruos, eo q artuũ ꝯiũctiones bis fortiꝫ cohereãt. Maxima em̃ virtutez facere neruos certissimũ est, q̃ q̃nto fuerint densiores tãto ꝑfectiꝫ augẽt firmitatẽ. vt dicit Jsi. fm Cõstan. ãt fuerit necessariũ vt sensuz t motũ deferrẽt mẽbrꝭ. ꝑcipue ossibꝫ t cartilagibꝫ. t hmõi. q̃ ex se sensũ nõ hñt neq̃ motũ. Omniũ aũt neruoꝝ ꝑcipuũ fũdamẽtuz est cerebꝝ. qz volũtariꝫ motꝫ t sensuũ est ꝓncipiũ. Cẽs ãt nerui aut de cerebro ꝓcedũt: aut de medull' cerebri. i. de medullis spõdiliũ. tale mediũ fuit necessariũ. ne si imediate oẽs a cerebro ꝓcederẽt aut rũpendo lesionẽ incurrerẽt. aut ꝑ nimiã vie longitudiez a ꝓncipio sensus i actu sentiẽdi t i potentia vegetãdi tantã potẽtiã nõ haberẽt. Nerui q̃ a cerebro ꝓcedẽtes sūt molliores. De nucha ãt. i. de medulla spinali sūt duriores. hz exeũtes a prora cerebri sūt mollissimi. qz sensum portãt alĩs. nã mollicies cito mutat int̃ sensualitates ꝓcedẽtes ꝯo a puppi fuerit durivt motũ possint pati. qz mollia veloci motu cito rũpunt. Neruoꝝ ãt a cerebro exeũtiũ sex sũt paria q̃ꝝ ꝓmũ par ꝓgredit ad oculos et alia organa sensuũ, vt eis deferãt sensũ t motũ. hi t alĩs neruis ꝯcauiores t molliores t maiores sūt iõ magꝭ ꝯcauit vt amplior spũs ꝑ eos sensibꝫ admĩstret. sũt t maiores ne corũ ꝯcauitate coꝝ suba rumperet. t vt maiorꝫ q̃ntitas spirituũ i eis includeret. Fuerũt et molles vt i eis sensꝰ velociꝰ t expeditꝰ ꝑfice/ret. Hi nerui i egressione a cerebro sũt molles t lenes. hz q̃to ꝓ elõgant̃ tãto duriores efficiũt. Scõm par neruoꝝ incipit a posteriori ꝓte ꝓꝝ. t illud par exit ꝑ q̃ddã foramẽ vicinũ ꝯcauitati oculoꝝ t ocul' motũ tribuit. Par tertiũ icipit retro pꝰ scõm t ꝑ sedẽ capitꝭ exiẽs a puppi cerebri i q̃ttuor neruos ꝑticulares se diuidit. t diuersa loca reticulater se diffũdit. Quartũ par ꝓmo pari ꝯiũgit hz ab eo diuisũ post matrẽ piã dispgit vt per ipãz sibi tactꝫ ꝓbeat. Quintũ ꝯo par i egressione sua i duos diuidit neruos. q̃ꝝ vnꝰ auriculariũ foramĩa intrat t ibi se dilatãs audit̃ auribꝫ admĩstrat. alꝰ ad maxillas ꝑ tympora se diffũdẽs mẽbroꝝ collateraliũ adiuuat actões. Sextũ ꝯo par a puppi videt exire. t ab vno q̃z hoꝝ triũ itez alĩ exeunt. et ad motũ sensus ꝑficiendũ inferiꝰ t supiꝰ vnifor miter se diffundũt Et adhuc ꝑter ista paria exit a puppi parvnũ et ex isto nucha ortũ sumit. hꝫ ꝑ lacertos lingue t guttur hz se diffundit. t eis motuz t sensũ tribuit. Preter neruos iam dictos oẽs alĩ nerui corpis a cerebro q̃dẽ egrediũt. s. nucha. i. medulla spõdiliũ mediãte. Jn vniuerso ꝯo dicũt esse duo neruoꝝ paria. t. xx. et vnum tm̃ impar. et bi oẽs mltipl'r defendũt. t ꝯcatenatõibꝫ corpis t mẽbroꝝ miro nature artificio vndiq̃ diuidunt. Ducuntq̃ ꝯstan. li. ij. c. x. fm Arꝭ. li. iij. in locis ossiũ est multitudo neruoꝝ. t neruꝰ naturaliter i lõgũ fundit t nõ i latũ. t ipe extẽditur extẽsione mlta. t in circuitu nerui ẽ hũiditas viscosa ꝯfuãs neruos. t oñe aial bñs sanguinẽ hz neruũ. t neruꝰ ꝑcisus nõ recrescit nec diuisus recõiungit sed vena q̃ hz incisa de facili reintegrat. Dicit etiã idẽ li. xix. q maxiaꝭ ꝑ aialiũ est in neruis. t maxime in thauro q̃ q̃nto senior tãto durior t fortior. t durior eiꝰ neruus est vñ extendit sicut corda. Recolligẽ igit̃ exꝑdictꝭ q neruus a cerebro ꝓncipiũ sumit. et ab eo sensũ t motũ ꝛcipiẽs alĩs sensũ tribuit. ptes corpis diuisas colligit t ꝛannectit. in suo exitu mollẽ. hz i fine durũ se oñdit in sua ꝯcauitate spũ recipit t custodit sua flexibilitate ossa inflexibilia flectit. diuersas passiones in se recipit. vt di. ꝯstan. hz inscissionẽ. punctũrã. ꝯtractiõem. relaxationẽ. opilatõez. vt ꝑz in pantegñ. li. ix. c. viij et libro. ij. tc.

De venis Ca. LXI.

Vene sūt dicte eo q sūt vie natantis sanguinis atq̃ riui ꝑ totum corpus

diuisi.q̄bꝫ vniuersa mēbra rigāt ꝛ nutriunt. vt di. Jsi. Jncipiūt ātvene ꝑm ꝓstā. ab epate sīc arterie a corde. nerui a cerebro. Et fuerūt vene necessarie sīc vasa sāguis vt sanguinē ab ipo epate ad mēbra totꝰ corpis nutrienda deferrēt. Sūt ātvene necessarie nature teneriorꝭ atq; molliorꝭ q̄ꝫ nerui. ideo vt epatꝭ nāt vicinio mutarēt aliq̄ntulū sāguinē ad seveniētē. Sūt ātvene oēs etvna tunica facte. nō ex duabꝫ sīc arterie. Nam arterie spūs recipiūt ꝛ custodiūt. Uene igit exeuntes ab epate ab ipo velut a matre nutrimentū sanguis sugunt. ꝛ ꝑm vniuscuiusq; mēbri exigentiā ipm distribuūt. Uñ p singl'as partes corpis se diffundūt. ꝛ miro q̄dā nāt ingenio sibi mutuo subseruiūt. Jnt alias aūt patētes ꝛ occultas estvena q̄ etiā vocāt arteria. q̄ nāt fuit necessaria vt calorē naturalē a corde ad oīa alia mēbra deferret Sūt aūt be arterie ex duabꝫ tunicꝭ vl' pellicul' ꝓposite. ꝛ sunt in forma sil'es in suba dissil'es. Earū interiora suntvillosa q̄ꝫ suba est dura. et multo grossior q̄s sint exteriora. Extrinsecꝰ ātsūtvillose p longitudinē. q̄ꝫ suba ē dura ꝓt necessitatē motꝰ. ſ. dilatatōis et ꝓstrictionis Nam dilatādo seipam a corde recipit. ꝛ p villos lōgitudis. Cōstringēdo āt se fumosam supfluitatē expellit. qđ fit pāniculis in latitudine villosis in q̄bꝫ retinet spūs q̄ a corde trahit. vñ duriores sunt exteriꝰ oīmbꝫ alijs venis. qđ fuit necessariū ne forte rūperent. Ue ātvene a corde incipiunt a sinistra ꝓcauitate. Et hac em̄ ꝓte dicunt due pulsatiue. q̄ꝫ vna interior pāniculū hz mollē. et h vena pulsatilis vocāt. q̄ necāria fuit ideo vt multā q̄ntitatē sanguis ꝛ spūs pulmoni deferret et aerē exciꝑet quē admisceret sanguini ꝛ eiꝰ feruorē tꝑaret. Hec vena pulmonez intrat ꝛ ibi multiformit diuidit. Altera arteria est ꝓze maior. quā Aris. horren vocat Jlla a corde ascendēdo ī duas ptes diuidit Nāvna tendit sursū deferēs sanguinē depuratū ꝛ spm̄ vitalē ad cerebꝝ vt inde spūs alios generet nutriat ꝛ ꝓfuet. Altera ꝓo descēdit inferiꝰ. ꝛ h dextrorsum et sinistrorsū. antrorsum ꝛ retrorsū multipl'r diuidit. Huc usq; ꝓstan. li. ij. c. xij. Recollige igit q̄vena ē vehiculū sanguis. custodia vite aial'. q̄ttuor hūores sanguineos ꝓtinēs in se depuratos. q̄bꝫ singl'e ptes corpis nutriūt. Jnsup vena est ꝓcaua vt facilꝰ sāguinē recipiat ꝛ ꝑm nature indigentiā vena ad venā sanguinē rdu

cat ꝛ trāsfūdat. Uena etiā sanitatꝭ ꝛ infirmitatꝭ est nūcia. Nā p arterias pulsū ꝛ venarū dispositōez debilitate cordis siue fortitudie a medico iudicāt. vena etiā si corrupta fuerit corrupti sanguis ꝓtētiua. totꝰ corpis est corruptiua. vtz i leprosis. q̄ꝫ sanguis ē corruptissimꝰ in venis a q̄bꝫ mēbra nutriuntur sugendo. insanabilē ꝯhūt ꝛ corruptā infirmitatē ꝛ corruptōz. Uena etiā i brachio ledit ꝯhit ꝛ apit. vt ex eiꝰ lesione totꝰ corpis infirmitas subleuet. vene etiaz nimis anguste carnevl' pinguedie nimis presse minꝰ hūt ꝺ sanguie ꝛ spū q̄ꝫ alie. Et iō in eaꝫ substātijs calor nāt'l' deficit ꝛ vital' spūs minorāt. vñ ꝛ talia aialia minꝰ viuūt. vt dic ꝓstan. li. xj. c. xvij. Aristo. āt dicit li. ij. Uena inq̄t si fuerit abscisa vl' inscisa crescit et recōiungit. qđ nō facit neruꝰ. Jtē idē li. vj. Quales sūt vene ſb lingua aial' tales sūt in colore fetus eiꝰ Uñ dicit q̄ oues hñtes sub lingua venas albas hñt fetꝰ albos. et ecōuerso Quere supꝑ de proprietatibꝫ lingue ꝛc.

De carne. Ca. LXII.

Caro āt ꝑm Remigiū a carie ē dicta. id est. putredie. Est em̄ caro vt dicit Bre. alterabil'. et p ꝓns de facili putribilis. Et cum caro ml'tiplex sit vt dt. Bre. q̄ alia ē caro pisciū. alia volatiliū vl' volucꝫ alia serpentū. Jn h hūana caro obtinet ꝓui legiū. q̄ caro hūana forme nobilissime. ſ. rationali aīe est ꝓiūcta. iō qđ supꝭ oīa mirabilissimū ē i nouissimo tpe caro hois caro dei ē effecta. q̄ñ ẏbū caro factū ē ꝛ hītauit ī nob. q̄ñ caro q̄ erat ex ꝓditōe infima ex assūptiōe q̄dē a ẏbo supma oīm est effecta. vt dic Bre. Est āt caro ꝑm ꝓstan. nāt'l'r calida ꝛ hūida calorꝭ nāt'l' fomentū. ossiū neruoꝝ ꝛ lacertoꝝ coopimentū eoꝝ defensio ꝛ frigiditatis eoꝝ tꝑamentū Cuiꝰ tres sūt spēs. Quedam em̄ ps musculis neruis siue cordis ē admixta. et ꝺr lacertꝰ. Alia ps est int' durū ꝛ molle tpata sic̄ cartilago. Tertia ps est int' h glandulosa caro sola q̄ matīe est in dorsor ī gingiuis. Caro āt q̄ in corax iacet pte exteriori ossiū sup eā q̄escentiū est q̄ culcitra ꝛ necessariū fulcimentū. Caro ẏo dorsi tā interior q̄ꝫ exterior fuit nec̄aria duabꝫ de cauſ. Naz medullā spōdiliū. ſ. nuchā calefacit. ꝛ ꝓcauitatē int' ossa replet ꝛ custodit neruos. ne ascēdētes et descendentes ꝓpt' vie longitudinez disrūpant. ꝯ aerꝭ ītēperiē ꝛ extrīsecā lesionē dorsi maxia defensio est. Caro ẏo int' dētes

cor̄ fuat radices. nutriens eas vt sint stabiles. Caro ät glandulosa est triplex. Quedā humectat vt caro māmillar̄ et glandes sublingua que generant saliuam. ne os ꝛ ligua et maxille siccitate nimia in motu intro retarden tur. Alia ꝙo ꝑs nodosa et glandulosa loca repletvacua. et venar̄ ac neruor̄ fouet loca. et ear̄ recipit superflua q̄ resudant. Tertia ꝙo circūdat stomachū ꝛ intestia. cui admiscenť neruor̄ ꝛ arteriar̄ quedā reticula motū et sensū interioribꝫ deportāta. nec illar̄ via fuisset tuta nisi eis esset substrata ꝟ glandulosa carovt nerui ꝛ arterie sup̄ eaz ſnauiꝰ ꝙescerēt et vt si q̄d eis duꝝ occurreret forte: mollē locū ad quē refugerent inuenirent Vnde Constan. li. ij. c. xiiij. Caro ꝙo int̄ pinguedinē ꝛ maciē ꝑpata laudabilis est et sana p̄cipue qñ corrupto sanguie non est intermixta. vel ab eodem generata vel nutrita. qualis caro p̄ncipiū est corruptōnis. sic̄ dicit Arꝯ. li. iij. et Constan. li. vj. c. xvij. Dicit etiā Arꝯ. xij. q caro nimis abundās impedit spūs opatōes. Et ideo creatio capitis nō fuit ex multa carne vt esset melioris sensus ꝛ intellectꝰ pfectioris. Item idem libro primo. Qñ locꝰ circa oculos est multe carnis malicia designat dispositōis et astuciā et malicie am ꝙsuetudinis ꝛ male formatōis. i. defectū informatiue ꝟtutis. Cū si fuerit caro ſ̄ massa carnea multa nimis ꝛ ꝟ̄ informatiua debilis mōstruosas generat in corpe passiōes. sic̄ dic̄ ibidem li. xvj. vbi ponit exemplum ꝺ muliere. q̄ credidit se ꝙcepisse fetū. ꝛ tandem peperit horridū carnis fructuz q̄ a medicis mola ꝺr ꝛc. Pars etiā corpis carnosa tenera est et mollis. et ideo impatiens est laborꝯ. Unde ꝺr li. ij. q pedes camelı̄ sunt mlte carnis sic̄ pedes vꝛsi. quapropť fit̄ camelo solulares de corio fortes qñ debent laborare vt auferať ab eis dolor. Nec etiā caro est sic̄ dicit idem li. viij. p̄mū instr̄m sensus nec est mēbr̄ ꝙueniēs sensui. sz neruꝰ est organū sē/sus intra carnē. Et ideo caro mortua vl̄ prescisa nihil sentit. qr ex se nō hz p̄ncipiū sēsus sz ex neruo. Quo corrupto vel ex toto opilato fit insensibilis ipa caro. vtz in paraliticis Oēs aūt aues curui rostriz acuti vnguis vescunť carne. sil̄r et fere ꝛ ear̄ p̄da est caro. ꝓpť necessitatē victꝰ. vt ꝺr li. xiiij. Aues autē p̄de q̄ sūt pauce carnis sunt animose ꝛ boni volatꝰ et acutivisus sicut ibidem ꝺr. Aues autem multe pinguedinis sūt tardioris motus et volatꝰ et pinguiores ꝛ carnosiores sūt in hyeme q̄ꝫ in estate. tū qr pori tūc claudūť et humores in pinguedinē et carnem ꝙdensantur. Tū etiaz rōne quietis. qr de loco ad locum minꝰ solito tūc mouenť. sic̄ di. Isaac in dictis.

De pinguedine Ca. LXIII.

Pinguedo est res humida sup̄ pelliculas ꝛ loca neruosa collocata vt dicit Constan. Sanguis em̄ subtilis ꝛ vnctuosus pinguedinē nō ꝙgregat in locꝯ calidis ꝛ sibi penetrabilibꝫ. sed cuz ꝙuenerit ad loca naturaliter frigida ibi ꝙgelatur tandem ꝛ in pinguedinē ꝙuertiť. Qꝺ fecit natā ex necessitate magna. vt scz nerui et pellicule naturaliter sicce pinguedinis humiditate temperenť. et difficilꝰ casu aliq̄ rumperētur et vt ex calore et pinguedine intercluſa interiora ab exteriori frigiditate aerꝯ munirenť. vt dicit Constan. li. ij. c. xiiij. et Aristo. lib. ij. Pinguedo ex sanguine indigesto in corporibꝫ animaliū generať. et maxime ꝓpter paruitatem motus. Et q̄nto magis augmentatur pinguedo tanto diminuiť sanguis. vnꝺ in boūbꝫ valde crassis est sanguis pauc̄ Itē li. xiij. Motus dissoluit pinguedinē. similiter ꝛ calor. vñ in oīmbꝫ aialibꝫ renū culꝰ dexter minoris est pinguedinis q̄ꝫ sinister. et est altior. qr in dextra parte calor naturalis fortior est q̄ꝫ in sinistra. et maioris est motꝰ Pinguia ꝙo corpa ꝟ Constan. et nimia adipe repleta pessima sūt et pessimis morbis appropriata. quia naturalis calor i hmōi corpibꝫ sepiꝰ suffocatur. et via spirituū opilatiōe pinguedinis intercludiť. ꝛ ad regimen neruor̄ et arteriar̄ spirituū influentia denegať. Et dicit ibidē. q oīa corpa pīguia ꝓpť supflua humor̄ abundantiā in eis adunatā ꝑiculorem incurrūt infirmitatē et curam tardiorē Nam ponderе pinguedinis pressa ad nullū se mouent exercitiū et calor naturaľ augeť. et sic pinguedo ꝙgelata dissoluitur. vñ ꝛ calor naturalis deficit. et mors subitanea sequiť. nisi forsan citiꝰ occurrať. vt di. Constan. li. vj. c. xvij. Recolligeigitur q pinguedo vnctuositate sua est ignis nutritiua. sua aerea leuitate rei sup̄ficiem petitiua. neruorum et iūcturar̄ mitigatiua. defensiua et relaxatiua. pellis siue corij̄ remollitiua. poroꝝ inferior̄ opilatiua. caloris naturalis conseruatiua. vacuitatis ꝛ ꝙcauitatis corporis repletiua. rugar̄ cutis extensiua. venar̄ ꝛ ar

teria ꝙ corpis compſſiua. actionū aie ſenſus ſcz et rōnis impeditiua. complementū generatōis aialiū tarditiua. Dz etiā i amphorik. q mulier nimis pinguis nō ꝯcipit. ſi ñ marceſcit. nec miꝝ qz pinguedo viā matricꝭ includit. Et eſt pinguedo humectiua. de facili em̄ nō ſiccat. Un̄ dic̄ Arſ. li. iij. q brodiuꝫ aialis abūdantꝭ in pinguedie nō coagulat ſicut equi ꝛ porci. Jtē oīe aial hñs pīguedinē nō ſepatā a carne eſt pauce pinguedis in ventre. et cum vētres erūt parui caro erit multe pinguedinis. Jtē idē. qđ eſt ꝓpe pupillā oculi in oīb aialib ẽ mlti ſepi cuius oculus ſit dur⁹. ꝛ omne aial multi ſepi eſt pauci ſemis ſiue ſit mas ſiue femina. ꝛ non hz ſepū aial hñs dentes in vtraq mādibula. vt dicitur ibidē. mox aūt qñ a corpe extrahit in aere frigido coagulat. Eſt aūt idē ſm ſubam pinguedo adeps et aruina. Dꝫ vt dicit Jſi. Aruina eſt pinguedo adherēs cuti. Adeps eſt pinguedo inteſtina obuoluēs ꝛ membra interi⁹ cuſtodiēs. ꝫirbus vocat pellicula cui adheret pinguedo illa q a multis alluta dr. et de his dr ꝑſus Intus adeps. aruina forſ. pinguedo fit vbi vis. i. ꝯuenienter pinguedo de oīb dicit.

De cute. Capitulū. LXIIII.

Cutis eſt ꝓma ps in ſupficie corpis c[illegible]ialis. et eſt ſic vocata ſm Jſid. eo q corpi ſuppoſita inciſionꝫ patiatur. Latine em̄ grece inciſio dr latine. Dz ꝛ pellis eo q exteriores repellit a corpe iniurias. vētos ſcz et pluuias ſoliſq pferat moleſtias et ardores. Pellis em̄ abſtracta mox coriū dr Coriū āt diminutiue caro dr eo q caro corio tegat. vt di. Jſi. Eſt igitur cutis exterior corpis ſupficies carnem ꝛ oſſa circūplectēs et oia interiora muniēs atq tegēs. ꝛ ſm variam mēbroꝝ neceſſitatē nūc ſe ꝫhens nunc ſe extendēs. Eſt etiaꝫ ꝓ interioꝝ defenſione varijs aeris paſſionib ſe exponens. Habet cutis naturalē tenuitatē vt di. Conſtan. ne corpus nimis occupet. hz et ſoliditatē. vt facili⁹ qđ inter⁹ eſt cōtineat et exteriori leſioni obuiet et reſiſtat. Eſt aūt cutis mollior i hominib q in alijs aialib. ꝛ ꝓpter bonitatez tact⁹. ſi em̄ foret dura et ſpiſſa ſic teſte cōchilium nihil ſentiret. ſi piloſa ſicut aſinoꝝ pilorum maſſa ſenſum tactus attenuaret. Unđ in volis manuū ſubtilior eſt ſubſtantialiter cutis ſupficies q in alijs ptib corpis vt citius ad tactū immutaret. Eſt aūt cutis tota porioſa p̄cipue cutis capitis ꝓpt neceſſariaꝫ fumoſe ſuperfluitatis expulſionē. p calorē em̄ pori aperiunt. et ea q inter cutem et carnem ſunt ſuperflua per vapores ꝛ ſudores expurgantur. Cutis etiā hominis non in omnib membris eſt equalis. nam cutis faciei ẽ alīſ tenuior et ſubtilior. et ꝓpter ſenſus pfectōꝫ et decoris oſtenſionez. Si em̄ fieret nimis groſſa ruboꝝ ſanguīs peruia nō eſſet. Si nimis ſpiſſa operationi ſenſuū q vigent i facie non ꝯueniret. Sic aūt ꝯīgit cutis cuꝫ ſuppoſitis q de facili excoriari non poteſt et potiſſime in volis manuū et plantis pedu ꝫ in qb adheret neruis cordis et lacertis. vt dicit Conſtanti. Dicit aūt Ariſt. li. iij. q ſm colorem coꝝ variant colores vnguiū et ſoleaꝝ et piloꝝ in aialib. qz ſi nigra fuerit cutis et predicta erūt nigra. et ſi alba: alba. Et omne aial habens ſanguinē hz coriū. et corium abſciſum caret ſenſu. Et hz ꝓpriū coriū q cum fuerit in aliquo loco carente carne nō recreſcit abſciſum nec conſolidat. vtꝫ in ꝓpucio et in extremis palpebraꝝ. Jtez li. xix. Cutis in quibuſdam animalib eſt rara in quibuſdam ſpiſſa. ſm dominiū humoris groſſi vel tenuis. Unde et pili groſſi generāt ur ex cute groſſa. et tenues ex tenui. Jtē in ſenectute cutis groſſeſcit et indureſcit cōtrahitur et corrugat apud ſenectutem ꝓpter defectū caloris et ꝯſumptōem humoris naturalis. et tūc immutat ſpecies. Patitur autez cutis ſīc ꝛ alia membra qñq ex cauſa intrīſeca ſicut ex vulnere diſcontinuatōem. ex calore exuſtionē. ex frigore pallorem vel liuorem ſeu q̄lemcūq diſcoloratōnem. qñq ex cauſa intrinſeca ſicut ex ꝯſumptione humiditatis ſubſtantialis corrugatōem vt in ſenibus. qñq ex hūoris infectōe. vt in morphea et in lepra patiētib. Nam natura materiam infectam expellit ab interioribus vſq ad cutē. que ſub cute manens ipſam immutat. et ſuperinducit infectōez aliquando. quandoq ſquamoſitatē. qñq pruriginem et impetiginem. qñq cutis excoriationē et multiplicez aliam paſſionē. Pelles aūt animaliū infinitis vſib hominū accomodant. vt veſtiture. armature. ſcripture. caligature. et huiuſmodi. que longum eſſet enarrare. et vix inuenitur animal aliquod cuius pellicula alicui vſui hominū non ſit apta. ſed hec dicta iam ſufficiant. ꝛc.

De pilis. Ca. LXV

Pilus de pelle de qua exit est dictus. vt dicit Isidorus. Nascuntur autez pili ex fumo calido et sicco. vt dicit Constantinus. Subtilitas em̃ fumi dum egreditur per poros exteriori aere exiccatur Et dum mollicies exterioris fumi exit. exeũtem et non se diuidentẽ aer exiccat: et in naturam pili conuertit. Sunt autẽ pili iumentum corporis pariter et ornamentũ. vt dicit Constantin⁹ libro. ij. et vltimo. Dicit Aristoteles libro. iij. q̃ pili nõ crescunt nisi in corporib⁹ animaliũ generantiũ animalia Variantur autem pili ſm varietatem corij animalis in quo crescunt. vt dicitur lib. xix. Nam animalia grosse cutis grossum habẽt pilum. Et hoc accidit propter multitudinẽ terrestris partis. et viarum siue porox̃ amplitudinem. Et cum cutis fuerit continua et spissa erunt pili multũ tenues et subtiles propter stricturam viarũ. z quando humor fumosus qui est in cute fuerit velocis siccitatis non erunt pili magni neq̃ longi. et cũ fuerint grossi et pingues erunt econtrario. Et propter hoc elongantur capitis pili hominis valde. quia ille humor pinguis ẽ nec de facili desiccatur. et ideo habitantes in regione humida humidã habentes complexionem lenes habent pilos et molles. sicut illi qui morantur in Tracia. et ecõuerso. duros habent et crispos pilos. qui calidam et siccam inhabitant regionẽ presertim si consimilẽ habuerint complexionẽ. Nam ex calore corrugantur et obuoluunt. sicut ibidẽ dicitur. et efficiuntur pili crispi in nascẽdo de cute. quia per duas vias cõtrarias egrediunt. Pars em̃ terrestris fumi calidi z sicci egredientis mouetur inferius. Pars aũt calidi mouetur superius. z sic inuoluuntur pili et efficiuntur crispi. Et quãdo senescũt animalia habentia pilos indurescunt tunc pili plus q̃ prius. sicut indurantur plume auium. et hoc propter paucitatez humoris. Item ibidez dicitur. Cum castratur homo non crescunt in eo vlterius pili. et hoc ꝓpter paucitatem humoris. et hoc est propter caloris et humoris in membris principalib⁹ diminutiõem. Item pili quandoq̃ diuersificãtur ex causa intrinseca. Nam vt dicitur ibidem. xix. Aque calide faciũt pilos albos nigros frigide. Et causa illius est. quia in aquis calidis est spũs plus q̃ in frigidis. et ideo cum aer calefacit ex eo efficitur albedo sicut in spuma cõtingit videre. Ista aũt mutatio accidentaliter ꝓuenit in pilis sicut in capillis. sed non semp ex aque frigide vel calide alteratione

De capillis Cap. LXVI

Capilli dicuntur quasi capitis pili vt dicit Isidorus. ad hoc facti vt decorem prestent et cerebrum aduersus frigus muniant et defensent. capillatureau tem inscisio cesaries dicitur a cedendo. Uirum em̃ tonderi decet et non mulierez. Come autez sunt capilli non scissi. z est grecus sermo. Nam comam tondere dicitur. Crines autem proprie mulierum sunt. et dicuntur crines eo q̃ vittis discriminẽtur et diuiduntur. vnde z discriminalia dicuntur vitte quibus capilli diuisi recolligunt. Ducus q̃ Isidorus. ſm Constantinum autẽ capillus ex fumo grosso et calido nascitur. qui ex calidis igneis et intensiuis humorib⁹ p poros capitis egreditur. et ab aere extrinseco desiccatur. et sic in substantiam capilli conuertitur. hoc humore crescente crescunt capilli. vtpota ab ipso generati et nutriti. hui⁹ fumi materiam qui perdiderit capillos perdit z amittit. Pro qualitate igit fumi erunt et capilli. quia si fumus niger et capilli nigri. et si mult⁹ fuerit fum⁹ multi erũt capilli. et si paucus pauci. qui fumus si oĩno defuerit pereũt penit⁹ capilli. et fit hõ calu⁹ cũ vlteri⁹ capilli non pñt recrescere vlteri⁹ non subueniunt medicine. Si autem fum⁹ talis non deficit sed illum poti⁹ alius humor inficit aut impedit caluicies non est ꝓprie. sed infirmitas quedam specialis que allopicia a medicis nuncupat. ex qua infirmitate corrupto capillox̃ nutrimento cadunt capilli. et nudata parte capitis anterior capit̃ superficies deturpat. Tales em̃ more vulpiũ qui ex calefactõe imoderata patiũt pilox̃ casuz casualem pilox̃ fluxũ patiunt. allopes enim grece vulpes dr latine. Alias aũt capillorũ passiones et causas. quere infra in tractatu de infirmitate et de casu et vicijs capillorũ. De canicie ãt z causa e⁹ quere ibidẽ. Quere etiã sup̃ in tractatu de capite vbi capillorũ inuenies dispositõem naturas et diuersitates et ꝯplexiões ſm Bal. Daly. et Ipo. Tame de canicie h̃ nota q̃ ſm Constan. z alios auctores canicies accidit ex humoris nutrimentalis capillorum nimia infrigidatione.

nam dominiū fleumatꝫ frigidi et hūidi ē ca
niciei generatiuū. Ex fumo eīm albor frigi/
do albi efficiūt tā pili q̄ capilli. Capilli āt
tympoꝛ ꝑm Ariſ. citiꝰ caneſcūt q̄ alij crineſ.
z ꝓpt̄ hūoꝛis paucitatē z oſſiū ibi exiſtētiū
p̄dominantē frigiditatē. Canicies igit vite
et etatis deſignant maturitatē z extinctōem
libidinis et vicioꝛ pueriliū. mortificatōez vi
te p̄ntis. et future inſtantis neceſſariā noui/
tatē. Caluicies ē ꝓpatio capilloꝛ ſiue amiſ/
ſio ex defectu fumi humidi in anterioꝛi pte
capitis ꝓueniēs. vt dicit Conſtan. Fit aūt
aliq̄n ꝓpt̄ abſtinentiā cibi z defectū fumi hu
midi q̄ eſt materia capilloꝛ ꝑm Ariſto. li. iij.
Capilli in freq̄nter coeuntibus paulati cal
niciem inducunt. et ſi ante iuuentutē fluxe/
rūt iterū oriant. poſt iuuentutē ꝙo fluentes
itez non recreſcunt. Defluūt aūt et deficiūt
in parte anterioꝛi capitꝫ. et tūc talis fluxꝰ ca/
pilloꝛ dꝛ ꝓpie caluicies. et ſolet accidere vl̄
ꝓpter nimiā cutis raritatē z ꝓpt̄ hūoꝛ pauci
tatē. ab occipite nō recedūt neq̄ calueſcunt
ꝓpter cutis ſpiſſitudinē et poꝛoꝛ denſitatez.
z ꝓpt̄ hūoꝛis ibi exiſtentis viſcoſitatē ex q̄ ca/
pilli hñt vegetari. vt dicit Bal̄. ſup ampho/
riſ. Unde ibidem etiaz dꝛ q̄ pueri et mulie/
res non caluescunt. et ꝟ ꝓpter abundantiam
humiditatꝫ in capitibꝰ eoꝛ. ſimiliter nec ca/
ſtrati. et ꝟ ꝓpter alteratōem ſue ꝯplexionis z
dominantē frigiditatꝫ qualitatem. q̄ poꝛos
cutis capitis ꝯſtringit. et fumū coadunādo
euapoꝛare nō ꝑmittit. Aliq̄ tamen pili i mu/
lieribꝫ et in caſtratis defluūt vt dicit Ariſt.
li. xix. Capilli ergo caput cuſtodiunt. hone/
ſtāt. defendūt. quibus ſi caruerit homo ma
gis reputatur inhoneſtus. Accidit autem
etiam iſte defectus ꝓpe iuuentutē. z maxi
me etiam circa ſenectutem ex cauſis ſupꝛa
dictis ꝛc.

Incipit liber ſextus de etatibus.

De ꝓpꝛietatibꝫ ꝑtiū hoīs in ſpe
ciali reſtat dicere de ꝓpꝛie/
tatibus eiuſdem in ſpecia
li et generali ꝑm etatis va/
rietatem et ꝑm ſexus diſtinctōem et rerū na
turaliū ac contra naturā multiplicē diuerſi
tatē. Exiſtis eīm oīnibꝫ diuerſe hois ꝓpꝛieta
tes attenduntur.

De etate. Capitulū. I.

Etas igit̄ hoīs ꝑm Remigiū nihil
aliud eſt niſi tenoꝛ vtutū naturaliuꝫ;
ꝑm ꝓtrarios moꝰ vl̄ quietē interme
diā ꝓſideratꝰ. q̄ ꝑm iſta homo p̄terit et mo/
uetur et nūq̄ in eodem ſtatu ꝑmanet. Uel
ꝑm Iſidoꝛ. Etas eſt ſpaciū vite animalis a
ꝓceptione fetus incipiens. Poſt ſeniumq̄
deficiens ſeu deſinens. Sunt autem plu/
res diuerſitates etatis ꝑm Conſtan. et Iſi/
doꝛ. Prima eſt infantia dentiū plantatiua.
ſcz etas nouiter genita. que vſq̄ ad ſeptē du
rat mēſes. que nimis eſt adhuc tenera mol/
lis et fluida ac limoſa. vnde continuis indi
get fomentis. Infantia autem ꝓput eſt den/
tium plantatiua. vſq̄ ad ſeptem extenditur
annos. Et dicit̄ infans quaſi non fans. co
q̄ fari non poteſt. neq̄ exꝑimere ſermonez.
dentibus nondū bene ordinatis. vt dic̄ Iſi.
Cui ſuccedit puericia: q̄ ſe extendit vſq̄ ad
ſeptenarium ſecundū ſcz vſq̄ ad annos q̄t/
tuordecim. Eſt ꝙo dicta a pubertate vl̄ a pu
pilla. quia adhuc pueri ſunt puri vt pupil/
la vt dicit Iſido. Huic ſuccedit adoleſcen/
tia. et hec ꝑm viaticū terminat̄ in tertio ſep/
tenario in. xxj. anno. ꝑm Iſidoꝛū ꝙo vſq̄ ad
quartum ſeptenariū ſcz vſq̄ ad annū. xxviij
extenditur. Hedicus ꝙo ꝓtendit hanc eta/
tem vlteriꝰ vſq̄ ad annum. xxx. z. xxxv. Dici
tur hec etas adoleſcentia. eo q̄ ad gignēduz
ſit adulta. vt dicit Iſidoꝛ. et ad creſcēdi vi/
goꝛem ſit magis apta. In hac etate ſūt mē/
bra adhuc mollia. vt dicit Iſido. et extenſi/
bilia. Et ideo creſcūt ꝓtute caloꝛis dñantis
in eis vſq̄ ad cōpleme̅ti pfectōz. Huic ado/
leſcentie ſuccedit iuuentꝰ. et hec inter oīes
etates eſt media z ideo fortiſſima. z ꝓtendit
ꝑm Iſi. vſq̄ ad annos. xlv. vel vſq̄ ad. l. in q̄
finit̄. Eſt aut̄ iuuentꝰ a iuuando dicta. Eſt
eīm iuuenis in termino incrementi poſitus.
et ideo fortis ad iuuandū. Huic ſuccedit ꝑm
Iſid. ſenecta que inter iuuentutē media ē et
ſenectutem q̄ ab Iſi. grauitas nuncupatur
Senioribꝫ eīm contingit hec etas et maturꝫ
In hac etate eſt declinatio a iuuentute i ſe/
nectutem. Talibꝫ autez nondū eſt ſenectus
ſed reſiſtit iuuentꝰ vt dicit Iſido. Huic ſuc/
cedit ſenectus. ꝑm quoſdam anno. lxx. finit̄.
ꝑm quoſdā aūt nullo certo annoꝛ numero
finitur. Sed poſt p̄dictas etates quantūcūq̄
vite ſupeſt. ſenectuti ſeu ſenio deputat̄ Et
ꝑm Iſi. dicitur ſenectus a ſenſus diminuti
one. eo q̄ ſenes p̄ vetuſtate deſipiāt. Dicunt

eī phīsicī vt dī. Jsī. hoies frigidi sāguis stul/
tos esse sīc prudētes esse in qbꝫ sāguis calidꝰ
dñak. Uñ ꝛ senes ī qbꝫ iā sāguis frigetꝛ pue
rīs qbꝫnōdū calet sapiūt minꝰ Senes sīcdē
delirāt p nimia senectute. pueri ꝓpt lasciuiā
ꝛ leuitatē qd agāt ignorāt. vt dī. Jsī. Ultīa
āt ps senectus ꝺꝛ seniū. sic āt ꝺꝛ. eo qꝫ sit ēmi
nus vite etatꝭ atꝫ finis. Dec eī etas mlta se/
cū affert incōmoda ꝛ etiā cōmoda. bōa scꝫ ꝛ
mala. vt dī. Jsī. Bona sīcdē qꝛ nos a poten
tibꝫ ꝛ etiā a tyrānis liberat. īponit etiā finez
libidīs. frangit ꝛ īpetū īre tꝛiget sapīa vt in
mltis ꝛ saniora dat cōsilia. terminꝰ ē miserie et
felicitatis ꝓncipiū. recessus a piculo ac acces
sus ad bꝛauiū. Perfectio ī meritoꝛ dispōsi/
tio ad pfectū. Dalaꝛo affert secū vt dī. Jsī.
qꝛ seniū misez ē debilitate ꝛ tedio. Subeūt
ēm morbi tristisqꝫ senectꝰ Hā duo sūt qbus
minuūt corpis vires. s. morbꝰ ꝛ senectꝰ Jn se
nio āt calor naīal extīguit. deficit ꝙꝰ regiti/
na ꝛ hūoꝛ dissoluit. Deficit ꝙꝰ ꝛ carnositas
cōsumit cōhūt nerui. Lutꝭ corrugat ꝛ incur/
uat corpe perit spēs. ꝛ decoꝛ corpis adnul/
lat. Et h oīa in senio. senex ab oībꝫ vilipēdit
et ḡuis ꝛ onerosus ab omibꝫ iudicat. tussibꝰ
sputꝭ ꝛ alīs passiōibꝫ fatigat. ꝗuscꝫ resoluat
cinis ī cinerē ꝛ puluis ī puluerē reuertatur
Dis eī spacīs tpis ꝛ etatꝭ phī descꝑserī būa
nā vitā in qbꝫ mutat ꝛ ad mortꝭ terminū de/
fluit ꝓtinue. Ducuscꝫ Jsī. ꝛc.

De morte. La. II

Dꝛs dicta est eo qꝫ sit amara l'a mar
te q̄ mortē fingit efficere. Et aūt ꝑm
Jsī. triplex moꝛs. s. acerba. īmatura.
ꝛ merita. Prīa ē infantiū. scōa iuuenū. tcia
naīal'atꝫ senū. Dīs āt mortuꝰ aut est funus
aut cadauer. Dꝛ aūt funꝰ a funibꝫ accensis.
qs antiq̄ ante feretꝝ paupis cera circūdatꝭ
deferebāt Cadauer a cadendo est dictū. scꝫ
qꝛ mortuꝰ cadit ꝛ pīcit in sepulcꝝ. Dꝛ tunc
defūctꝰ qꝛ vite officio tūc functꝰ est. Dꝛ et se/
pultꝰ q̄si seoꝛsuꝫ pulsus. qꝛ sub tꝛa tumulat.
Ducuscꝫ Jsī. li. xvj. c. ij. Alias mortꝭ ꝓpeta/
tes quere infra in fine illīꝰ. vj. libꝛi. in fine ō
īnfirmitatibꝫ

Dst h de ꝓprietatibꝫ hoīs q̄ ad etatē
infantilē dicendū ꝛ de generatione
eiꝰ ꝑmo. qꝛ eiꝰ creatio est tāto ceteris
aīalibꝫ excellētioꝛ q̄nto dignioꝛ. nō solū ꝑm
mentē: vegetiā ꝑm tpatissimā corpis cōplexi
onē. Dicit ēm Arist. li. ij. sīc frustum auri vl'
argēti se hꝫ ad nūmū monetatuꝫ. sic oēs di/
spōsitōes alioꝝ ad hoīez. vnde cuꝫ homo sit
dignissima creaturaꝝ ingeniata est natura
homini cōferre membꝛa nobilia et diuersa.
nobiliorib⁹ opationibꝫ et varijs cōuenientia
ꝓpter qō de eiꝰ creatōe ꝑm corpꝰ bꝛeuit' q̄daꝫ
sunt dicenda

De creatione infantis La. III

Jrca creatōem itaqꝫ infantis exigi/
tur materia conueniens. locus expe
diens nature ministerium. scꝫ calor
velut causa efficiens et spūs virtutem corpi
influens atqꝫ regens. Materia siquidez in
fantis est hūmoꝛ seminalis decisus p actuꝫ
generationis ex singulis partibus vtriusqꝫ
parentis. Prīmo materia in loco concepti/
onis dispersa vi nature attractiua in cellu/
lis matricis recolligit. et p calorem opantē
pariter cōmiscet. quia nisi cōmixtio digesti
sanguinis vtriusqꝫ parentis fieret: infantis
creatio nō posset fieri. Nam materia sangui
nis a mare ꝓcedens spissa est et calida. Uñ
pre nimia spissitudine se non potest dilata/
re. et ex supabundantia caloꝛis materia de
strueret infantis nisi ex sanguine mulieris
ꝓtrarias qualitates habentis recipet tēpa/
mentū. Dec materia in dextre partꝭ cellula
adunata. in naturam cedit maris. Jn sini/
stra ꝙo cedit in naturaꝝ mulieris. Et hec di
uersitas accidit ꝓpter dominiū caloꝛis ī par
te dextra potꝰ q̄z in sinistra Et sic dicit Hal'.
et Lonstan. et Aristo. li. xv. Si fuerit viriꝰ
sanguinis in mare vincens fetus patri assi/
milabitur. et econuerso. Et si fuerit equalis
in vtroqꝫ. cōsimilis vtriqꝫ assimilabit'. Dec
materia virtute caloꝛis excocta q̄dā pellicu
la tenuissima circūdat'. intra quā instar lac/
tis coagulat'. ꝛ hec materia est pellicula em
bꝛionis q̄ est tbeca et cooptoꝛiū vñ puer te/
gitur in vtero matris. ꝛ h cū puero nascente
egredit' ruptꝭ tenaculū. qbꝫ matricis villulis
adherebat. Si ꝙo aliq̄ casu in vtero manse/
rit post partū mulier in periculo remanebit
Materie ḡ ꝓcepte et vi retentiua coaduna/
te transmittit natura sanguinē menstrualeꝫ
ex cuiꝰ caloꝛe et humoꝛe fetus conceptꝰ fo/
mentat'. Dmōi aūt fomēto ager hūane nati
uitatis irroꝛat'. Nam cū semē coagulat' ꝑm
Hal'. et Lonstan. cum spū et caloꝛe naturali
sit plenū p quasdā venas ꝛ arterias ex suba
seminis oꝛtas et sāguini mēstruali ꝓiūctas
nutrimentū sibi attrahit ꝛ fomentū Et hoc
fuit necessariū vt p venas materia infantis

nutriret ꝛ p arterias ſpūs ei attribueretur. His duob⁹.ſ.materie ſeminali ꝛ hūori nutrimētali cooperat calor natal' q̄ inclusus pvim informatiuā nitit formare mēbra corporis infātū. Hā de eēntia ipi⁹ semis format cerebꝝ ossa cartilagies ꝛ pelliculas neruos ꝛ arterias. De sāguineo mēstruali formant nata epar ꝛ omia mēbra carnosa q̄ꝝ suba ex sāguie pcreat. Prio āt nata formant pncipalia mēbra.ſ.cor.cerebꝝ ꝛ epar.q̄ alioꝝ sūt fūdamēta. Et h̄ i pncipio qñ sūt i massa sāguinis sibivicinat:ſz postea ab inuicē diuidūt. De his trib⁹ fūdamētis alia tria nascūt.de cerebro nerui ꝛ nucha dorsi.ō corde arterie.ō epate ⁊ vene oriūt. His q̄ fūdamētis iactis formauit nata ossa h custodiētia..īc craneū ad defēsionē cerebri ꝛ costas pectoris ad defensionē cordis.ꝛ costas lateris ad defēsionē epatis.ꝛ sic sil'r de alijs. Post ista nascūt alia mēbra ist̄ posteriora.vt man⁹ pedes et ⁊similia. Hec āt nō sil' ſz paulatim formant ac successiue. Infās ei q̄ttuor gd̄ib⁹ ⁊creatur. Prim⁹ est cū adhuc sit vicin⁹ lacti Scōs est cū iā semē sāguini se ⁊miscet. Tūc ei nōdū epar cor ꝛ cerebꝝ pfecte formāt.ſz sunt q̄dā massa sāguinea quē gd̄ū Jpo. vocat fetum. Tert⁹ gd⁹ cū corde ꝛ cerebro ꝛ epate iā formatis: alia mēbra informia ꝛ indistincta sunt. Ultim⁹ gd⁹ est ab Jpo.infans vocat⁹. Jā ei corpe organizato ꝛ ad susceptōz aie dispositō viuificat ꝛ iā incipit se mouere ꝛ pedibus calcitrare.ꝛ si ē femīa i sinistro latere pl⁹ mouet.et si ē mascul⁹ pl⁹ in dextro vt dicit Bal'. In lact̄ āt gd̄u est infans p sex dies. in gd̄u ꝓ sāguis p.ix.in gd̄u ꝓ masse carnee p.xij. In q̄rto āt añ plenā pfectōz p.xviij. vñ ꝓsus. Sex i lacte dies ter sūt i sanguīe trini. Bis seni carnē.ter seni mēbra figurāt. A die conceptōis vsq̄ ad diē ⁊pletōis ꝛ viuificatōnis fet⁹ sūt dies.xlvj.ita q̄p̄m⁹ ꝛ vltim⁹ inclusiue teneāt. Ex q̄ pz q̄ i q̄dragesimosexto viu⁹ et ⁊plet⁹ est fet⁹ q̄ꝝtum ad effectū generatiōis.ꝛ ꝑm istū modū ⁊putat Aug⁹.edificatōz templi sub nūero.xlvj.annoꝝ cui cōpat pfectōz corpis ihu xp̄i sup Joh.vj.ꝛ li.iij.ō trinita. ca.v.int̄ cet̄a interserit ista ꝓba. q̄dragesies septies seni ducēti sunt.lxx.ꝛ.vj.dies.q̄ nūer⁹ dieꝝ ⁊plet.ix.mēses ꝛ.vj.dies.ꝛ seq̄t i eodez capl'o.nat⁹ āt dñs tradit.viij.kal'. Januarij. A die ḡ ⁊ceptiōis q̄ tradit fuisse.viij.kl'.apl'. vsq̄ ad.viij.kl'.ianuarij ducēti.lxvj.dies reperiunt ⁊putati q̄ senariū nūeꝝ q̄dragesies septies bñt.q̄ nūero tēpluz est edificatum.ꝛc. Cōstan.in li.iij.c.xxxiij.dic̄ q⁹ mascul⁹ qui i mēse.viij.ē nascitur⁹.xxx.dieb⁹ formāt.ꝛ.lxx. cōplet.deinde subdit.mascul⁹.x.mēsiū.xlvj. formāt dieb⁹.ꝛ i.lxxx.⁊plet. mascul⁹ ꝛo.ix. mēsiū.formāt in.xl.dieb⁹.ꝛ in.lxxx.complet. In eodē etiā loco describit tps viuificatōis et ⁊pletōis ser⁹ muliebris.sed de h supsedeo cā breuitat̄.h solū attendēduz q⁹ fetā tardi⁹ formāt et complet q̄ꝫ mascul⁹ vt patet ibi.et hmōi ibidē assignat rō.q⁹ semē vñ nascitur mascul⁹ forti⁹ est ꝛ calidi⁹ ꝛ in calidiori loco collocat q̄ꝫ semē vñ fetā generat. Dicit etiaz ibidē Cōstan.ꝛ Bal'.sup amphoꝝ.dic̄. Jpocras omnē infantē i octo mēsib⁹ motuz br̄e. q⁹ si adeo fort̄ eēt vt possit exire quoq̄modo ad vitā ⁊qualescit Sixo nō exierit ipo motu debilitat.ita et patit vt in seq̄nti exiēs mense nullaten⁹ ⁊qualescat Sixo vsq̄ ad nonū mēsem.vl' saltēm vsq̄ ad pncipiū decimi mensis natiuitas ptrahat roborat ꝛ etiaz sine pic'o nascit.vt di.Cōstan.li.pātegni.iij.c.xxxiij.

De infante. Capitulū. IIII

Infantul⁹ igit̄ ex seminib⁹ p̄rias q̄litates hūtib⁹ generatur in dextero timas:in sinistro āt latere si fetā collocat.sāguīe mēstruali in vtero nutrit ꝛ fomētat. Ex tā vili em̄ materia ꝛ infirma hō recipit a pncipio nutrimētū ꝑtute caloꝝ natura coopante ꝛ dilatāte singl'a mēbra paulatim et etiā nō subito informat.sol⁹ ei xp̄s subito fuit format⁹ in vteroꝝ distinct⁹ q̄ñ i vtero est ⁊cept⁹ vt di.Aug⁹. Anima subintrante vita pfundit et sensu nate sentiens circūdatōem pellicule ad ip̄i⁹ ruptura mouet.ex cui⁹ motu matern⁹ vter⁹ ⁊cutit et grauat.et cōplera actione nature circa infantuli creatōnem si part⁹ sit salubris.viij.vl'.ix.vl'.x.mēse ad exitū de vtero nitit ꝛ conat.exiens ꝓ secūdina circundat.in cui⁹ exitu vter⁹ matern⁹ dolore nimio fatigatur.et hoc accidit q̄ñ partus nimis ꝓpe anticipatur. deinde ad aerez nimis frigidū vel nimis calidum veniens calamitati et miserie exponitur. quod eius innat⁹ clamoꝝ apertissime attestatur.caro infātuli recenter nati fluida est ꝛ tenella.ꝛ iō necessaria sūt ei varia remedia ꝛ fomēta.ꝛ sicut dic̄ Constan.li.iij.c.xxij. Infantes inq̄t uteruz exeuntes in rosis cum sale tritis inuoluant vt eoꝝ membra ⁊fortentur.et a viscosa hūiditate liberent. deinde palatū et gingiue cū digito melle vncto fricent vt interiora oris

mũdificenk ꝛ ꝓfortẽk vt dulcedie et acumie
mellis appetit⁹ infantuli ꝓuocek frequnk balꝛ
ncenk cũ oleo mirtino seu rosaceo vngãtur.
oĩa eoꝝ mẽbra fricenk p̃cipue masculoꝝ q̃ꝝ
mẽbra debẽt esse ꝑpt̃ exercitiũ duriora.somꝛ
nus eis sꝑ i loco obscuro ꝓuocek.vt lumen
ip̃oꝝ coadunek.Lucid⁹ em̃ loc⁹ nimis visuꝝ
dispergit.et tenellos adhuc oculos ledit.et
sepi⁹ luscos facit.et ido nõ sũt nimis lucido
aeri exponẽdi ne spũs visibil' disgregek.Su
per oĩa cauẽdũ est ne malo lacte ꝛ corrupto
nutrimẽto nutriãk.q; exviscoso lacte nutrꝛ
ti pessimas solẽt incurrere passiões. sic̃ oris
vlceratõz.vomitũ.febrẽ.spasmũ.vẽtrz solu
tionẽ.et hmõi.nec ẽ dãda infantul' medicia
cũ egrotãt.sz nutrix i medicia et i ꝓuenienti
dieta ꝓcurãda ẽvt sic infantz defectũ supple
at⁹ gerule nutricz.sic̃ ibidem di.ꝓstan. Ex
bõa ãt dispositõne lactz nutrimẽtal' bona fit
ꝓsistẽtia plis.ꝛ ecõuerso.ꝛ ex corruptõe san
guis nutricz nec̃ario ledik corpusculũ pueꝛ
rivl' infantz.ꝛ ꝫ ꝑpt̃ pueril' nake mollicie.ꝛ ꝑꝛ
pter facilẽ nutrimẽti lactei ꝓuertibilitatem
Un̄ mẽbra infãtilia ꝑpt̃ sui teneritudinẽ ad
diuersaꝝ figuraꝝ susceptõz bñt flexibilitatẽ
et iõ fascijsꝛ alijs ligaminib⁹ ꝓgruis infanꝛ
tilia mẽbra sũt ligãda ne torta efficiãtur seu
aliquã incurrãt deformitatẽ. Quere li.v.ō
vmbilico. Jtẽ q; infãtuli ml'tũ accipiũt nu
trimẽti somno ml'to indigẽt.vt calor nakal'
ad ĩteriora reuocek ꝛ ad nutrimẽtũ ip̃oꝝ di
gerendũ celebrek.et iõ ex nake instictu nutri
ces solẽt infãtulos in cunabul' positos hinc
inde mouẽdo ipellẽ: vt ex motu tpato calor
ꝓfortek ꝛ somn⁹ mulcebris ꝑ fumositatũ reꝛ
solutõz ĩ infãtz cerebro ꝓuocek. Solet etiã
cãt⁹ adhiberi vt sẽsus infantuli ex vocz dulꝛ
cedine delectẽk.ad ꝫ di.Arz.li.ij.q; i infãtul'
abũdat cerebꝝ ꝛ ꝫm q̃ntitatez sui corpis est
valde magnũ. Un̄ supior ps corpis infãtuꝛ
li ẽ maior ꝛ põderosior alijs ptib⁹.ꝛ iõ infãs
in ꝓncipio sui mot⁹ ãbulat sup pedes et sup
man⁹.deinde ꝫo erigit suũ corp⁹ paulati.q;
ps anterior diminuik ꝛ ꝑ ꝓns leuior reddik
ps ꝫo inferior crescit: ꝑ ꝓns gꝛuior efficitur.
etas ḡ infantis terminũ bz in incboatõe etaꝛ
tis puerilis.

De puero La.V

Uer a puritate est dict⁹ vt di. Jsido.
Tũc ei puer ꝑpe dr q̃n est ablactat⁹
a lacte et sepat⁹ ab vbere. doli efficit
capax.ꝛ iõ disciplie susceptibil' regik.et tunc
sub tutoribꝫ posit⁹ cogik subesse discipline.
Est ãt etas pueril' calide et hũide ꝓplexiõis
i q̃b⁹ mot⁹ venereꝰ ꝑpt̃ viaꝝ ãgustiã nõ inua
lescũt vsq; dũ ad annũ pubtat⁹ ꝓducãk.et iõ
a puritate nakal' innocẽtie pueri nũcupank.
vt di. Jsi. Sũt igik pueri carne molles.corꝛ
pore flexibiles.ad motum abiles atz leues.
aĩo dociles sine cura ꝛ solicitudie ꝛ tutã viꝛ
tã ducẽtes sola iocosa appreciãtes.nullũ piꝛ
culũ magz q̃z ictũ ꝛge formidãtes.pl⁹ pomũ
q̃z auꝝ diligẽtes puerili tpe nuditatẽ detege
reverecũdiã nõ hñtes.laudẽ q̃n laudank sic̃
nec vituperiũ q̃n vituperank ab alijs reputãꝛ
tes.ꝑpt̃ mobilitatẽ calorꝛis ꝛ carnis et hũoz
de facili irascunk et de facili placank.ꝑpt̃ corꝛ
poris teneritudinẽ de facili ledũk.ꝛ laboꝛes
difficilime patiũk ex motu calidi humoz in
eis dñantz .mobiles ꝛ instabiles efficiũt ꝑpt̃
fortẽ calorẽ multũ appetũt cibi. vñ ꝑpter nuꝛ
trimẽti supfluitatẽ de facili ad infirmitates
varias disponũk.a corruptz parẽtib⁹ geniti
corruptõez ꝓbere dinoscũk .vt pz ĩ filijs leꝛ
prosoꝝ ꝛ podagricoꝛũ q; ex corrupto hũoꝛe
parentũ lep̃ ꝛ podogra sepi⁹ infictũk.ꝑ vocẽ
et vultũ pueri ab adultz dinoscũk. Un̄ Arz.
in li.ij. Jn pueris vox nõ alterat añ motum
ad libidinẽ.q; em̃ vox ĩ pueris mutak signũ
est pubertatz.ꝛ tũc ad generandũ abiles inꝛ
ueniunk. Jtẽ paruuli pueri sepi⁹ malos haꝛ
bẽt moꝛes.sola em̃ pñtia cogitãt ꝛ de futurz
nihil penit⁹ curãt.ludos ꝛ vanitates amant.
lucris ꝛ vtilitatib⁹ intẽdere recusant.mima
maxĩa reputant.et ecõuerso maxĩa modica
vl' nulla putant.sibi noxia ꝛ ꝓria desiderãt.
ꝛ imaginẽ pueri pl⁹ q̃z viri appreciãt.plus deꝛ
amissione pomi vl' piri q̃z de amissiõe patriꝛ
monij plãgũt et plorãt.ꝛ bñficiũ acceptum
nõ reuocãt ad memoriã.omĩa q̃ vident appeꝛ
tũt et affectãt et voce et manu parik ea rogãt
pueroꝝ sibi ꝓsimiliũ colloq̃a et ꝓsilia amãt.
senũ ꝫo ꝓsortia fugiunt et declinant. nullũ
secretum celant.sed q̃cq̃d vident vl' audiunt
recitant et reuelant.subito ridẽt. subito ploꝛ
rant.ꝓtinue clamant et garriũt et chachinꝛ
nant. vix silẽt q̃n dormiũt vl' dormitant loti
a sordib⁹ itez se coinq̃nãt et inmũdant. q̃n
a matre lauank vl' pectinank recalcitrãt ꝓꝛ
viribꝫ et repugnãt.solum ea q̃ ventris sunt
cogitant.imo ꝑpt̃ ventris mensuram ignoꝛ
rant.semp comedere semper bibere desideꝛ
rant et laborant. vix de lecto surgũt et subiꝛ
to cibum petunt ꝛc̃.

De puella La. VI.

PUella dr qi pura vt pupilla. vt dicit Isi. sup oia em̄ q diligunt in puella marie diligit pudicicia. Sūt āt puelle ꝯsiderāde qr ꝑm cōplexionem sūt calide hūide t tenelle ꝑm corpis dispositōz ḡciles t flexibiles atz pulcre. ꝑm mētz affectōz vere cūde timide t iocūde. q ad exteriorē ꝯpositō nē moribz disciplinate i ꝑmonibz caute t tacite. in vestibz delicate. Hāvt dicit Seneca vestis decētia pudicas decet tē. Est āt puella nomē etatz ītegritatz t etiā hōestatz vt di. Isi. Hā ꝟgines puellas vsualit appellam⁹ Dz āt ꝟgo ab etate viridiori sic̄ t ꝟga. Uel dr ꝟgo ab incorruptiōe quasi virago. qr verā ignorat femineā passionē. vt di. Isi. li. xj. ca. ij. Omis āt feia vt dic̄ Arz. hz general'r flexibiliorē capillū t molliorē ꝙz vir t ceruicē longiorē. color muliebrz general'r ē magz candidus t vult⁹ let⁹. mollis. seren⁹. blād⁹. ab humeris vsqz ad vmbilicū hñs corp⁹ magis angustū. ab vmbilico vsqz ad genua t etiam ad pedū infima magz plixū. man⁹ t oia mēbrorū extremitates hñs flexibiliores t subtiliores. vox tenuis. ꝑmovolubilis t facil'. incessus breuis passibz breuibz t curtatz. animus insolēs ad iracūdiā ꝓnus. tenax odij miseri cors inuid⁹. laborū impatiēs docilis subdolus amar⁹ i libidinē ꝓceps. Unū Arz. li. viij. Fcie inqt sūt in oibz generibz aīaliū debiliores maribz ꝓtervrsam t leopardā. qr fortiores maribz reputant et audaciores. In alijs āt aīalibz nō feie sūt leuiores ad instruēduz et astutiores t molliores. t sūt magz solicite circa fetū nutriēdū. Et mulier qr ē maioris pietatz ꝙz vir eijcit citi⁹ lacrimas t magis est inuida t magz diligit. t malicia aīe magz est i muliere ꝙz in viro. t ē debil' spei. t est magis mēdax t inuerecūda t maiorz segniciei ꝙz vir t tardiorz mot⁹. vt di. Arist. li. viij.

De matre La. VII

Mater ꝑm Isi. dr eo q fetui nutriēdo māmam porrigat. solicita est mater circa fetū. Fet⁹ em̄ i vtero existēs sanguie nutrit. sz eo nascēte nata mādat sanguinē illū ad vbera vt mutet in lac ad puer nutriendū. Unū infantul⁹ materno lacte nutrit laudabili⁹ ꝙz alio. Cōcipit āt mr̄ cū voluptate. sz cū angustia ꝓturit t dolore. fetū suū tenerrime diligit. āplectit. osculat. solicite nutrit t fouet. Itez mr̄ postqz impgnata fuerit sanguinē mēstrualē nō emittit. qr vt di. Arz. in nutrimētū trāsit creature. Ex ꝯceptu masculi pueri min⁹ ḡuat mr̄. et iō pulcrioris est coloris t mūdioris t etiā mot⁹ leuiorz ꝙz ex ꝯceptu femineo. vt di. Arz. t Constan. qnto pl⁹ appropinqt ꝓtui: tāto mr̄ pl⁹ affligit. et ex motu ipsi⁹ fetus pl⁹ fatigat. Signū autē in pregnatōis ꝑm Arz. t etiā ꝑm Hal. sup amphor. postqz ipregnate fuerit ipe matres res diuersimodas ꝯsiderāt. colores mutāt. sub oculis liuescūt. vbera turgescūt. vter⁹ paulatim intumescit ex magnitudie fet⁹ matricē extendēz. nauseā t vomitū sepi⁹ patiūt. graues t laboris impatiētes efficiūt. in pariendo ꝓ dolore clamare ꝯpellūt. leuit' piclitant ꝓcipue iuuenes qz mēbra sūt exilia atz stricta. qnto āt mr̄ ꝓ puero dolores patit ḡuiores tāto pl⁹ natū puez diligit t diligētius nutrit atqz instruit. Impedimēta ꝟo matris in ꝯcipiēdo. in fouēdo. quere sup̄ li. v. vbi tāgitur de matrice et māmilla. et infra eodez vbi tāgit de aborsu et de causis aborciēdi tē.

De filia La. VIII

Filia sic̄ t fili⁹ a fouēdo est dicta eo ꝙ mr̄ eā fouet t ei materiā fouēdi alios derelinqt. Hā eādē ꝯcupiscēdi ꝟtutē quā mr̄ a ꝓncipio accipit sue filie qntū ad generatōis semē derelinqt. Tāto āt filia matri ē carior ꝙz to eidē i sex⁹ discretōe est similior. Filie āt ꝯueniūt eedē ꝓprietates q dicūt de puella. Quere sup̄ eodē ca. ꝓrio tē.

De nutrice Lapl'm. IX

Nutrix a nutriēdo ē dicta eo ꝙ ad fetus nutrimētū sit accōmodata. Nutrix vt di. Isi. supplet i nutriēdo puerū vicē matris. Unū nutrix ad modū matris ꝯgaudet puero gaudēti et cōpatit puero patiēti. subleuat puez cadentē. lactat puerum plorantē. deosculat puez iacentē. ligat t colligat puerū se diffundētē. abluit t mundificat puerū se sordidantez. pascit puez digito se renitentē. ad loq̄ndū instruit puez nesciētē balbutit nutrix t q̄si frangit linguā. vt sic facili⁹ instruat loq̄ntē. Medicina vtit' vt ad idoneitatē ꝓducat puez egrotātē. Hūc manibz uūc hūerz nūc genibz ꝛleuat t subleuat puez vagientē. cibū ꝓmo masticat t masticā do puero edētulo ꝓparat. vt facili⁹ trāsgluti at cibū. t sic reficit puez esurientē. Sibilis t cātilenis demulcet puez dormiētē. fascijs t lintheolis ꝯstrīgit mēbra puerilia. et rectificat ea ne aliquā ꝯbat puer⁹ curuitatē ipm deformantē balneis t vnguētz refouet par-

uuli carnē. Quere sup̄ eodē de infantulorē.

De obstetrice La. X.

OBstetrix ät dr mulier q̄ hz artē iuuā di mulierē ꝓgentem vt facilꝰ pariat ⁊ infantulꝰ ꝓtus tpe piculū nō incurrat. Hec q̄busdū vnguēt ⁊ fomēt delinire solet vtęᷣ pariēt vt minori difficultatet dolore ferꝰ de vtero abducat. Hec etiā puuluz nascentē de vtero suscipit ⁊ ipi ꝰ vmbilicū lōgitudine q̄ttuor digitoᷣ circūnodat sanguinē puuli aq̄ diluit. salet melle ad desiccatōz būoz ⁊ mēbroᷣ ꝯfortatōz delinit mēbra pānicul' inuoluit. Quere s̄ li. v. ꝺ vmbilicorē.

De ancilla Capitulū. XI

HAcilla ē famula vtoz obsequio deputata. ħ laborioſis ⁊ vilioribꝫ officijs deputat. grossioribꝫ cibis reficit. vilioribꝫ pānis iduit. Fuitut iugo ꝓmit. si filiū ꝯcepit ꝑus fuꝰ q̄ nat reddit. ⁊ ab vtero fuituti mācipat. Ancilla etiā si fuil' fuerit ꝯditōis ꝓ libitu nubere ñ ꝓmittit. ⁊ q̄ secū ꝫhit si ꝓmo liber fuerit fuꝰ efficit post ꝫctū pecunia vēdit ⁊ emit sic pecꝰ Ancilla sic ⁊ seruus ꝓpt ingtitudis viciū reuocat post manumissionē ꝺuicijs afficit ꝗgis ⁊ ꝗberibꝫ atteritur varijs ⁊ ꝫrijs vexatōibꝫ ⁊ angarijs oppimit. respirare int miserias vir ꝓmittit. vñ int miserias miserabilior est ꝯditio Fuitut vt dicit Rabanꝰ exponēdo illd ꝗbū Hiere. ix. Seruietis dijs alienis q̄ nocte et die requiē non dabūt vob̄ rē. Est ät ꝓriū ancillaᷣ et seruiliū ꝑsonaᷣ. vt dr. Rabanus ꝫ suas dñas vl dños insolescere. Et qñ merꝰ eos nō repmit ꝫ supioᷣ imperiū tumido aiio supbire. vtz in agar egyptiaca ancilla sare q̄ vidēs se ꝺcepisse ꝺtēpsit dñam suaz. Beñ. xvj. nec ad correuersa ē ħ ancilla nisi qñ a dña sua fuit exposita ad flagella vñ ꝺsequit ibi Affligēte eam sara dña sua rē. Seruiles ei ꝑsonas ⁊ ancillares timor hūiliat ⁊ depmit. q̄s benignus amor in supbie ꝺtēptū aliq̄tiens eleuat et extollit. vt dr ibidē. Scptū est. q̄ delicate nutrit seruū suū in fine inueniet cū ꝺtumacem Quere infra eodē de seruo nequā

De masculo La. XII

MAscul' a mare diminutiue est dict q̄ ī oi genere aialiū q̄ ad sex dignitatē obtinet ꝓncipatū. vt dr. Jsi. Maior em est masculꝰ fcia q̄ ad ꝺplexionē q̄ ad opationē et q̄ ad sēsus discretōz ⁊ q̄ ad ptātem ⁊ dñatōz. Quo ad ꝺplexionē pz q vir siue masculꝰ respectu fcie calidꝰ ē ⁊ siccꝰ. ipa ꝗo econuerso. In masculo viget ꝗtutes formales et actiue. in fcia ꝗo materiales ⁊ passiue. Unde dicit Arꝫ. lib. xv. q vir se hz ad modū forme. mulier ꝑ modū materie patiēt. Jtē ꝑualet masculꝰ q̄ ad natalē opatōz. qz natal' opatio plꝰ viget in masculo generalr q̄z in fcia in eo em maior est ꝗt. ⁊ ideo vir a viriū eminentia est dictꝰ vt dr. Jsiō. Nerui ei virorᷣ ⁊ lacerti maiori robore sūt fūdati. ⁊ iō fortioribꝫ actionibꝫ erūt apti. Ossa ei masculorᷣ sūt fortiora grossiora ⁊ in iūcturꝫ solidiora. ⁊ ideo ad oīa fortiora opa natalia sūt fortiores. Jn masculis etiā ꝫm ꝺstan. sunt corda ampliora ⁊ maiora. et iō ad receptōz abūdantie maiorꝫ spūs ⁊ sāguis sūt abiliora. Et iō ꝓpt abūdantiā spirituū ⁊ calidi sāguis audacior ē natalr mēs viri q̄z mulierꝫ. in q̄ cā est ꝫria. ꝓpt caloris fortitudinē ⁊ ꝺplexiōis sicce vigorez Nulli viro accidit passio mēstrual' sic mulieribꝫ accidere ꝺsuevit. Quicqd in masculorᷣ corpibꝫ superfluitatꝫ gignit aut ꝑ intēsū calorē ꝺsumit aut in pilos resoluit aut ꝑ exercitiū euacuat. Jtē distat ꝺditio viri ⁊ mulierꝫ ī sēsus discretōe. Jn oī em genere aialiū masculꝰ ī pcauēdis insidijs ⁊ in fugiēdis nociuis solertiorē hz animū fcis ⁊ prudentiorez. vt dr. Arꝫ. li. v. Unde vir pcedit fcia etiā rōne ītellectusq̄z pspicuitate. vt dr. Augꝰ. q̄ ꝓfert virū mulieri ꝫm apl'm ī imagis diuie similitudine ⁊ dignitate. ⁊ ex ista dignitate precellit masculꝰ in autoritate ⁊ ptāte. Autoritas em docēdi ⁊ psidēdi viris ꝺcedit. fcis ꝗo ꝺsuetudinaliter denegat. vt dicit apl'us. j. Corꝫ. xj. Mulierē ī eccl'ia docere nō ꝓmitto. Scriptū est em. sub viri ptāte eris ⁊ ipe dñabitur tui. Beñ. iij. Sūt igit viri fcis calidiores et ficciores. viribꝫ fortiores. aiosiores. igeniosiores. ꝺstātiores. ml'iez zelatores. vñ ⁊ aialia pugnāt ꝑ vxoribꝫ suis. vt dr. Arꝫ. Sūt etiā corpis duriozis ⁊ hispidioris vocꝫ grossiorꝫ aspectꝰ fortioris in oīm genere aialiū exceptā vacca. cuiꝰ vox ē grossior. vt dr. Arꝫ. li. iij. Sūt etiā oēs masculi in oī genere aialium plurium dentiuz q̄z femine et maiori idigēt cibo et corporis nutrimento. propter abundantem fortitudinē caloris dominantis in masculis hūiditatem cibi de facili ꝺsumēdi. vt dr. Arist. li. iij.

De viro La. XIII.

VIr a virtute viriū est dictꝰ ꝫm Jsiō. Nā in viribꝫ vir mulierē ꝓcellit. Caput em mulieris est vir vt dicit apls

Uñ tenet regere vxorē suā sic caput totī corporis curā gerit. Dic maritꝰ qi matrē tuens est dictꝰ. Hā vxor sue q̄ mr̄ est filioꝝ curā suscipit z tutelā h̄ a spōdendo. i. obligādo z p/mittēdo spōsus ōr. Hā in ōctu ꝯiugali fide int̄media se obligat. vt indiuiduaz cū vxore vite ꝯsuetudinē teneat vt debitū ei reddat et fidē thori sui custodiat z eā ꝑ alta nō dimittat. Tantꝰ ām est amor viri ad vxorē vt ipꝰ cā q̄libet ꝓicula subeat amorē eꝰ amori matris ꝓferat. z vt ꝑ eꝰ cohabitatōe pr̄ez z matrē et patriā ōrelinq̄t. sic dicit dñs. ꝓt̄ h̄ reliquet hō pr̄ēm et matrē suā z adherebit vxori sue. Dic spōsus ante sponsalia mūeribꝫ z donis ad sui amoris amplexū spōsam allicit. lr̄is z nūcijs votū suū circa ipam exp̄mit. mlta largit z plura repromittit vt ei placeat. ludis et spectaculis se exponit. freq̄ntat tirocinia robis z mutatorijs se ornat z ꝯponit. Quicq̄d etiā rogat dare vl̄ facere ꝑ eꝰ amore pviribꝫ statim facit. nulli denegat aliq̄d q̄ sub noīe sponse rem aliquā sibi fieri petit. Blande eā alloq̄t z blādo vultu ac ardenti oculo eā facie ad faciē intuet. Tandē in eandē finaliter ꝯsentiēs ꝯsensū suū coā parentibꝫ ꝓbis exp̄mit et anulo eam subarrāte ī ꝯiugē eā ducit. z in signū ratificatōis ꝯiugij iā ōcti dona et dotalicia ei impēdere z sub carte vel cirographi testimonio ꝯcedere ꝯsuevit. festa z ꝯuiuia nuptialia celebrat. munera aduenientibꝫ donat. choreis cantilenis z instrumētis musicalibus p̄ntes letificat et exhilarat. His cōpletis spōsam introducit z ad secreta thalami recipit et admittit. sociā mense et thori eā statuit. eam dñaz pecunie suez familie facit. deinde nō minꝰ vxorꝭ sue q̄ suiꝑsiꝰ cām vel etiā curā gerit et amore z etiam zelo ipam corrigit z etiā custodiā circa eā adhibet z apponit. gestꝰ z affatꝰ piter z aspectꝰ vxoris sue cōsiderat. ingressus z regressus eius scrutinat atq̄ pensat. Uiro aūt bonā mlierē hñte nullꝰ ē felicior. q̄ vo hz vxorē clāorosā. malā. ritosā. ebriosā. luxuriosā. mlriuolā. sibi ōriā. sūptuosā. curiosā. inuidiosā. desidiosam. tediosā. vagā. amarā. suspiciosā. odiosā nullꝰ taliviro miserabilior ē z infelicior. Hec oia z supꝰ posita tāgit Fulgē. ī ſmōe q̄dā de nuptijs in chana galilee. Uñ ꝯpat xp̄m spōso eccl̄iaz spōse bone. synagogā vo spōse male et adultere. In spōsa āt z vxore bōa exigūt iste ꝯditōes. s. vt sit frequēs z deuota q̄ ad ōi misteriū. būilis z subdita q̄ ad obsequiū mariti affabilis. z benigna q̄ ad domesticos. liberalis z larga q̄ tū ad extraneos. misericors z benigna q̄ ad miseros. māsueta z pacifica q̄ ad vicinos. circūspecta z prudēs in p̄cauēdis. fortis z patiēs in sustinēdis. sedula et diligēs in agēdis. modesta in habitu. z sobria ī motu. cauta ī affatu. pudica ī aspectu. honesta ī gestu. matura ī incessu. verecūda ī pnblico. iocūda cū marito. ꝯtinēs ī occulto. Talis vxor est laude dign̄ q̄ plꝰ ꝯposit̄ moribꝫ q̄ tot̄ criniꝫ. plꝰ vestibꝫ q̄ pulcr̄ vestibꝫ studz placere viro suo. q̄ plꝰ cā ꝑlis q̄ cā libidinis in bonis mr̄imonij ꝯuersat. q̄ ex ꝯiugio potius hz̄e filios gr̄e q̄ nat̄e delectat. Et hec ō vxore bona nūc sufficiāt.

De patre. Cap. XIIII

Pater est p̄ncipiū generatōis. Natali ter em̄ desiderat p̄z suā spēm multiplicare in filijs vt naturā quā nō potest seruare ī se custodiat in sua ꝑle. vt dicit ꝯstan. et iō ad filioꝝ generatōz de sua subā generatōis officiū diuidit z trāsfūdit. z m̄ ꝓt̄ hāc delectatōz nat̄e sue diminutōez non recipit. genera āt filiū sibi similē in specie et etiā ī effigie maxie q̄n ꝓꝰ in sexe patris vincit ꝓtutē in sexe matris. vt di. Arꝭ. li. viij. Et iō p̄z circa filioꝝ ꝑcreatōz solicitꝰ exist̄it z nat̄aliter fetū suū diligit in tantū vt etiā nutrimētū sibi subtrahat vt nutriat fetū suū. z h̄ generalit̄ est verꝝ ī oī genere aīaliū exceptis paucis in q̄bꝫ nat̄a degenerat. z iō nō mlt̄ū solicitāt circa fetꝰ suos a se eos ej̄ciūt. sic di. Arꝭ. li. vj de aq̄la q̄ ej̄cit pullos et alis z rostro z vnguibꝫ eos fugat. Hō āt puerꝝ suū siue fetum diligit z nutrit. ablactatū suū ꝯmēsalē facit filiū. z ī iuuētute ꝓbis erudit z ꝓberibꝫ corrigere nō desistit. sub custodia tutoꝝ ipm ꝯstituit. et ne p̄sumat vultū hilarē filio nō ostendit. filiū sibi sil̄ez magis diligit. z ī ipm oculū ꝯsuevit figere. ſm etatē z ꝓmogenite dignitatē vestes z ciboꝝ portōnes filijs suis diuidit. ꝑ filijs acq̄rere z hereditatē augere non desistit. acq̄sitā excolit z exultā filijs heredibus derelinq̄t. Pr̄z vo q̄ a pascēdo est dictꝰ q̄ pascit filios in eoꝝ iuuētute. ī senectute a filijs pascit. sic est videre ī auibꝫ coruini generis. Hā iuuenes pascūt senes. sic di. Arist̄o. q̄n p̄ senio nō p̄nt acq̄rere victū suū. et iō vite lōgioris ꝓmissio honorantiū ꝑentes et sustentantiū ē remuneratio spēalis. vt di. Ambros̄. Scptū ē em̄. Honora pr̄ez z matrez tuā vt sis lōgeuꝰ sup̄ terraz. Exo. xx. Eccī. iij.

Qui honorat pr̃z vita viuet lõgiore. Ut dicit glosa q̄ honorare pentes ē p̄mũ mãdatũ ī p̄missiõez p q̃ns magnũ ē mãdatũ ī remũeratõe. ꝛ ei⁹ trãsgressio maxia ē ī punitõe Uñ pr̃is maledictio nocet filꝫs. vtz in Lam qui ꝑ̄ paternã offensã penã meruit seruitutis. Ben̄. ix. Est itaq̄ pr̃ ex filꝫs honorãd⁹. sustẽtand⁹. supportãd⁹. letificand⁹ et defensand⁹. magnificand⁹ ꝛ laudãd⁹. exaudiẽd⁹ ꝛ imitãdus. vt dic̃ glosa ibi. Si filꝫ abrae est ꝫ: opa abrae facite. fili⁹ ex parentũ subã originẽ ducit. ꝛab eis fomtũ r̃cipit. ꝛ sine parẽtũ adiutorio neq̄ ꝓficit neq̄ viuit. q̄sto pl⁹ a pr̃e diligit tãto ab eo diligẽti⁹ ĩstruit. freq̃nti⁹ cedit ꝛ sub disciplie custodia arti⁹ custodit. et cũ a pr̃e maxie diligat diligi nõ videt. qz ꝓbis ꝛ ꝓberibꝫ ne ĩsolescat sepi⁹ lacessit. tãto affectuosi⁹ q̄dem a pr̃e diligit q̄sto sua effigies in filio similior et exp̄ssior inuenit. paterna q̃z facies ꝯfundit. qñ aliq̄d turpe de filꝫs subaudit. patern⁹ anim⁹ g̃uiter offendit qñ aliqua ꝯtumax rebellio in filꝫs p̄sentat. Circa filiorũ aũt educationẽ maxia parentũ cura dirigit ꝛ ob spem posteritatis filꝫs hereditas custodit ꝑ̄ ꝑ̄ paternã offensaz ꝛ ꝯtẽptũ sepe ꝑm leges exhereditatõis pẽa fili⁹ pcutit ꝛ punit. nll'a p̄sus maior ē ingratitudo q̄ puer sor filioꝝ qñ ꝑm acceptũ bñficiũ a parẽtibꝫ eis nõ succurritur nec a filꝫs necessitatꝫ tpe subuenit. p bonorificẽtia parentũ filꝫs sepe impedit honor ꝛ largit. ꝓmogenito filio deberi maior hereditatꝫ portio a legibꝫ diffinit. sz ꝑ̄ ꝑ̄ pr̃is iniuriã ius ꝓmogenite ꝓrogatiua aliq̄n a ꝓmogenito tollit. ꝛ ali⁹ q̄ dignior est ꝓmogenite titulo inuestit. sic dic̃ Hiero. sup̄ glosã Ben̄. xlix. Ruben ꝓmogeit⁹ me⁹ ꝛc̃. tu inq̃t iusta ordinẽ natiuitatꝫ tue hereditatẽ quã iure ꝓmogenite hr̃e ꝺbuisti regnũ sc̃z ꝛ etiaz sacerdotiũ p̄didisti ꝛc̃. Filꝫ igit q̄ p nataz deberẽt eẽ sic̃ pentes nobiles. diuites ꝛ etiã liberi. p culpã efficiũt viles paupes atq̄ serui. Quere ꝫ de malo seruo.

De seruo. La. XV

Eruus ꝑm Isi. a seruãdo ē dictus. Hã q̃ndã q̄daz captiui seruabãt vel vt capite plecterent. vl' vt p̃cio redimerẽt. Uel a fuiẽdo sũt dicti. eo q̄ villoribꝫ officiũs q̃ dñis nõ ꝯueniũt nec filꝫs mãcipãtur. Seruoꝝ triplex ē gen⁹. vt di. Isi. Quidã em̃ sũt ꝟnaculi siue originarij. s. q̄ in seruitute sũt nati. ꝛ tales m'tꝫ penis legalibus subijci: ut. qz sua vẽdere vl' alienare nõ p̃nt. nec ꝫhere. nec dignitatꝫ officiũ assumere. nr̃ etiã testimoniũ phibere nisi dñoꝝ suoꝝ volũtate Uñ sine infamia existentes sepe infamie pena puniũt. Alij sũt serui empticij q̄ a barbaris vel hostibꝫ capti vl' empti iugo fuit utꝫ sũt oppressi. tertij ꝯducticij q̄ nõ ex necessitate sz volũtate seruiũt ob spem lucri. et hij ꝑ̄prie famuli a famulãdo sũt dicti. i. obsequẽdo vt di. Isi. Sũt itaq̄ m'te viles ꝯditiões suoꝝ maloꝝ de q̄bꝫ ꝫ dictũ ē in tractatu de ancilla. quere ibi. ꝛc̃.

De seruo malo ꝛ nequã La. XVI

Hic de seruo nequã addendũ ē q̄ in multꝫ sibi et alijs est nociu⁹. Solet em̃ ebriosus eẽ ꝛ tũc bõa dñi sui l' negligit l' furtiue subtrahit ꝛ expẽdit. Prouer. xxx. opari⁹ ebriosus nõ locupletabit. Itẽ remissus est ꝛ ociosus. et tũc tps ꝯcessũ ad laborandũ inutilit p̄dit. sic̃ fuis dixit p̄familias. Quid statꝫ h̃ tota die ociosi. Et Eccli. xxxij. Mitte fuũ in opationẽ ne vacet. Dic em̃ decet illũ. Itẽ de bonis dñi sui p̄digus oia dissipat et ꝯsumit Lu. xvj. Diffamat⁹ est villic⁹ q̄ dissipasset bona dñi sui. Itẽ piger ꝛ sõnolent⁹ et desidiosus oia negocia dñi sui negligit ꝛ omittit. Ecc̃. xxxvij. ꝺr. Cũ fuo pigro tracta ꝺ ope. et Lu. xix. ꝺr. seru⁹ piger abscondit talentũ dñi sui ĩ tra ꝛ abũt. Itẽ proteru⁹ ꝛ ceruicosus etiaz sup̄ dñm se extollit. Eccl̃s. x. vidi seruos in eq̃s ꝛc̃. ꝛ Prouer. xxix. p seruũ cũ regnauerit ꝛc̃. Itẽ cupid⁹ est et lucri auid⁹ lucꝝ dñi sui ĩ ꝑ̄priũ suũ ꝯuertit Exemplũ de giezi seruo helysei. q̄ sub noĩe dñi pecuniã petiit. obtinuit. detulit. et abscõdit. iij. Re. v. Itẽ superbꝫ ꝛ p̄sũptuosus dñi imperium puipẽdit. sic̃ dixit miphiboseth de siba seruo suo. seru⁹ me⁹ ꝯtẽpsit me dñe mi rex et asinũ sternere noluit. ij. Reg. xvj. et Job. xix. seruũ meũ ꝛc̃. Itez cũ sit dur⁹ ꝛ malicios⁹ grãz sibi fieri desiderat ꝛ appetit. sz obtẽtam alijs nõ ipẽdit. Math. xviij. Serue nequã oñe debitũ dimisi tibi qz rogasti. Item incircũspect⁹ est et obliuiosus ꝛ ignorãs q̄ de suis excessibꝫ sit rõem dño suo reddit⁹ ad memoriã non reducit. Lu. xij. si dixerit dñs me⁹ morã facit venire ꝛc̃. Itẽ iracũd⁹ ꝛ seditiosus totã ꝑturbat familiã ꝛ offendit Luc. xij. si inceperit fu⁹ ille bibere et inebriari et familiã ꝑcute. veniet dñs ei⁹. ꝛc̃. Itẽ maledicus et linguosus de omibꝫ ꝛ p̄cipue de dño suo maledicit. sic̃ ꝑz de siba seruo miphiboseth q̄ eũ apud regez accusauit. ij. Regũ. xv.

Eccs.vij. Nē audias seruū maledicētē tibi. Itē si fuerit delicat⁹ z deliciose nutrit⁹ ꝓtra dñm suū recalcitrat z resistit. Prouer. xxix. Qui delicate nutrit ꝑuū suū zc. Et itez. nō decēt ꝑuū delicie. Itē fraudulēt⁹ z dolosus īsidias dño ponit z qñq; ipm inficit siue ꝓ dit. iiij. Re. xxix. tetēderūt ei insidias ꝑui sui z interfecerūt regē in domo sua Itē dño suo existēs iniurios⁹ ab eo fugit z ipm deserēs aduersario suo se ꝯiūgit. iij. Re. ij. Fugerūt serui semez in geth zc. et. j. Re. xxv. increuerūt serui q̄ fugiūt dños suos. Itē cū sit nequā z flagicios⁹ vir ꝓ ꝯba de malicia cōpescit. Eccī. xxiij. ibi. Sic⁹ seru⁹ interrogat⁹. i. torq̄t⁹ castigat⁹ freq̄nt a liuore. i. liuor⁹ crimie nō minuit: sz magis ad odiū ꝓuocat. q. d. seruus int⁹ tormēta nō meliorat sz pot⁹ peiorat Itē cū sit ingt⁹ grāz facta a dño nō recognoscit. sz de iusticia pl⁹q; ꝯ gra sibi fieri credit. Eccī. xxiij. Lapa man⁹ ꝑuo z q̄ret libertatē. Itez si fuerit criminos⁹ z culpat⁹ dño suo. sine flagell' ab eo extorq̄ri ꝓbitat⁹ ꝓfessio nō valebit. Eccī. xlij. Seruo pessimo sanguinate lat⁹. ibi glosa. Seru⁹ q̄ ꝑbis nō corrigit vulneribꝫ corrigat. Itē cum sit astut⁹ z labor ei odios⁹ vocat⁹ ad labores dormire se fingit et q̄i nō audiēs deyno late ad aliud se cōuertit. Prouer. xxix. Seru⁹ ꝑbis nō ꝑt erudiri. qz qđ dicis intelligit z respōdere ꝓtēnit. Et Luce. ij. Seruus quidem sciens voluntatē dñi sui zc.

De ꝓditōibꝫ boni serui Cap. XVII

Bni ãt serui ꝓditio ꝓsistit ī diuersis

b Hã bon⁹ seru⁹ est docilis z igenios⁹ ad itelligendū. Prouer. xxvij. Seruus sapiēs dñabit stult⁹ filijs. Et Eccī. vij. Seru⁹ sensat⁹ zc. Itē hūilis est z obsequios⁹ ad q̄dlibz obsequiū ipendendū. Ps. O dñe ego seru⁹ tu⁹ z fili⁹ ancille tue. ad Phil'. ij. Humiliauit se formā ꝑui accipiēs. Itē hilaris z iocos⁹ ad ꝯuiuēdū. decet em̄ seruuz in suo misterio cē hilarē z iocūdū. Totū em̄ seruitiū displicz qñ ꝑuiēs facie leta carz Ben. xlv Et nos leti seruiē⁹ regi. Et Esa. lxv. Serui mei letabūt et laudabūt ꝓ exultatōe zc. Itē affabil' z gratios⁹ ad loq̄ndū. qz m⁹tū diligūt serui q̄n affabiles sūt et benigni. Et ido de Dauid q̄ seruiebat saul dr. j. Re. xviij. Accept⁹ erat dauid ī oculꝫ vniuersi ꝑpli. z maxie in ꝓspectu seruoꝝ saul. Et ī eodē. Ecce places regi z vniuersi serui ei⁹ diligūt te. Itē virilis z aiosus se ꝯ aduersariū dñi sui ponēs ꝓmo. j. Re. xvij. Nō ꝓcidat cor cuiusq; ī eo. ego seru⁹ tu⁹ vadā z pugbo aduersus phili/steū. zc. Itē fidel' est in cōmisso. i. negocio et studios⁹ ad exequendū Lu. xix. Euge ꝑue bone z fidel'. zc. Et Nūeri. xij. Seru⁹ meus Moyses fidel' in oī domo mea. Itē abil' est et artificios⁹ ad lucz dñi ꝓcurandū. Plus ei intēdit bon⁹ seru⁹ augmētare z m⁹tiplicare dñi sui peculiū q; suū ꝓꝓriū. qz in m⁹tiplicitā do dñi sui lucz ꝓcurat et ipe suū. Luce. xx. Uocatis decē ꝑuis suis tradidit ill'. x. mnas et ait. negociamini dū venio zc. Itē bon⁹ seruus caut⁹ est et m⁹tū curios⁹ ad rōez z cōpotū dñi sui ꝓsoluendū ꝺ dat⁹ z accept⁹. Nā de bñ ꝓputat⁹ remuneratōem cert⁹ expectat de nō ꝓputat⁹ ꝺo sp dubitat et formidat. vtz Lu. xix. vbi ꝺr. Domie ecce mna tua decem mnas fecit. Cui dixit dñs. Esto dñs habēs ptātē sup decē ciuitates. Itē solicit⁹ est bon⁹ seru⁹ et aio studios⁹ ꝓpus dño suo ꝓparare cōmodū sicut prandiū siue lectū q; se dispone re ad prandendū siue qualitercūq; alias ad q̄escendū Hūq; em̄ bon⁹ seruus cōmodū sibi fieri putat q̄n videt q; dñs su⁹ adhuc laborat Lu. xij. Quis vīm hñs seruū. z si venerit de agro dicat ei ꝓmo discūbe zc. Jꝺo cō mēdat vrias q̄ dixit ad dauid. ij. Re. xj. Dñs me⁹ Joab et serui dñi mei sup faciē ꝛre manēt. et ego ingrediar domū meā vt comedā z bibā. zc. Itē seru⁹ fidel' z timoros⁹ domini sui aduentū ꝑstolat nec se disponit vel deponit añq; veīat ad dormiēdū. nec subītrat lectū suū ante aduentū suū. Lu. ij. Btūs seruus ille quē cū venerit dñs inuenerit vigilantē. Itē seru⁹ q̄ circa dñm est sedul⁹ z amoros⁹. alijs dormiētibꝫ vigilat ad dñm suuz custodiendum. Uñ merito reꝑhēdit Dauid abner z alios seruos reg⁹ Saul dormiētes. j. Re. xxvj. Nō erat q̄ vigilaret sz oēs dormiebāt. et seq̄t. Filij mort⁹ estis vos q̄ nō custoditis xp̄m dñi. Itē seru⁹ q̄ in obsequijs dñi sui ē affectuos⁹ oculꝫ ac manibꝫ sp circa dominū est intent⁹ ad suū bñplacitū ꝓpagendū. ne aliq̄d sz incōmodū sustineat vl' defectū. siue ad aliq̄d bñficiū a dño benefico recipiēdū. ꝑs. Sicut oculi ancille i manibꝫ dñe sue. ita zc. Itē bon⁹ seru⁹ nūq; a labore est vacu⁹. nūq; ab vtilitate dñi sui est ociosus. q̄a siue comedat siue abstineat siue vigilet siue dormiat oīa q̄ facit ad vtilitatē illi⁹ cui ꝑuit ordinat z reducit Job. vij. Sicut ceru⁹ desiderat vmbram z mercenari⁹ ꝑstolat zc. Item

bonus seruus nec ī victu nec in vestitu dño suo est onerosus. īmo veteri roba dñi sui ali qñ p anni circulū est ꝓtenꝰ. scit em̄ q ꝯple/ to seruitio suo plā est a dño bñficia recepturus. Jō in lege p̄ceptū est. vt sine veste ꝛ viatico ꝛ sup̄ p̄ciū ꝺductīciū seruꝰ in āno septio nullatenꝰ a dño dimittat. Exo. xxj. et Deut. xv. Jt̄ seruꝰ ī moꝛib⁹ disciplinatꝰ ꝛ ꝑtuosus solet esse coꝛā dño gratiosus ꝛ in oculis eiꝰ acceptꝰ. ꝛ ideo seruus sensatꝰ ad ħ diligentiā adhibet vt vrbane et curialiter et mūde domino suo admīstret. qꝛ aliqñ plꝰ diligit dñs mūdiciā seruiēt̄ q̄ ip̄a exhibitoꝛ ꝯuitatis. Ps̄. Ambulās in via īmaculata. ħ mihi mistrabat. Eccī. vij. Seruꝰ sensatꝰ est ꝛc̄. Jtem seruꝰ bonꝰ a dño coꝛreptꝰ ꝓtra coꝛripient̄ se nō est murmurās neq̄ queruloꝰ. scit em̄ q bonus dñs iuste arguit seruū suū. Et talꝫ quidez arguitio sibi accidit ad ꝑfectū Eccī. x. Seruo sensato liberi seruient. et vir disciplinatꝰ nō murmurabit coꝛreptus. īmo potiꝰ gaudebit. Unñ ꝓuerb. ix. Argue sapiētem et diliget te.

De bono domino siue dominio. Capitulū. XVIII

Sicut aūt seruus est nom̄ subiectionis. sic dñs est nomen prelatōnis et ptātis. Unñ a dño a ꝙ est oīs ptās iustū dominiū est statutū. Sine em̄ dominio non posset stare salua respublica. nec essꝫ humana societas pacifica vl̄ quieta. Sublata nāq̄ de medio dñoꝝ iustoꝝ potentia. libera esset malicia. nūq̄ innocentia foret tuta. vt dicit Jsi. Justa itaq̄ dominatio p tyrānidē suos non opꝛimit. sꝫ suos aduersarios repmit ꝛ etiā repellit. Dñoꝝ etiā potestas ꝛuos nō deserit. imo etiā p subditis ꝝ ptātem aduersariam se opponit. vt dicit Bre. Unñ etiā patet q dñs est nomen ptātis et nom̄ equitatis. Justus em̄ est dñs et iusticias dilexit. equi. vi. vul. etc̄. Et ideo q̄ꝫ dñs ꝙ iustus est p viam vicꝫ iuris. causas lites et etiā ꝓtroversias int̄ subditos dirimit ꝛ diffinit vnicuiq̄ qꝺ suū est tribuit. ꝓtra malicīā gladiū extrahit. p defendenda innocētia clipeū iuste potentie ꝝ maleficos obꝟcit et opponit. Pupillos viduas et oꝛphanos de manu opꝛimēt̄ꝫ excutit. pꝛedones maleficos ꝛ fures p̄sequit̄ atq̄ punit. acceptā potestatem nō ꝛm volūtatis impetū. sꝫ ꝛm legis imperiū oꝛdinat et disponit. Exq̄ pꝫ q dñs est nom̄ equitatis Est insup nom̄ liberalitatis. Nam boni et iusti dñi liberales sunt et pī. Et sicut ꝺr Deuteꝛ. xiij. Cū inḡt totum oꝛbem dñatiōi mee subiugasseꝫ. nūq̄ volui potentie abuti magnitudine. sed clementia et lenitate gubernare subditos ꝛc̄. Et ideꝰ dñs ad oēs p̄terq̄ ad maleficos liberalem et affabilē se ostēdit. plꝰ amari q̄ timeri diligit. non hominibus sed bestijs. i. bestialib⁹ ꝛ malis dominari se cognoscit. vt dicit Bre. sup illum locuꝫ Heñ. ix. Sit terꝛoꝛ vī sup cūcta animantia ꝛc̄. Homo inḡt Bre. nō rōnalib⁹ sꝫ irrationalib⁹ aīalib⁹ est p̄latꝰ. vt non ab homib⁹ sed animalib⁹ timeat. Omēs em̄ hoīes natura equales genauit. sed ꝑ varijs meritis alijs alios iusta dei dispensatio p̄ponit. vt humana formidine peccare metuant. q̄ diuinā iusticiā non formidāt. Ex hoc ḡ timoꝛe dñi non supbiant. nō suā gloriā sed subditoꝝ iusticiam querāt. Nō em̄ hominib⁹ sed bestijs dominant. qꝛ ex illa pte qua bestiales sunt dominio ipsoꝝ ꝑsternunt. Est etiaꝫ dñs nomē nobilitatis. sicut ꝺr Deut. j. Tuli de tribubus vestris viros sapiētes ꝛ nobiles et ꝓsti/tui eos dños et p̄ncipes et tribunos et centuriones. Nam dñi debent esse nobiles ꝛ generosi tam carne q̄ mēte. Jō ꝛm Ambroꝛ. natura in aīalib⁹ nobiliores ꝛ virib⁹ fortiores p̄posuit alioꝝ reges et ductoꝛes. et pꝫ in aīalib⁹ ꝛ volatilib⁹ ꝛ etiā in apibus. in quib⁹ oīb⁹ illi alijs dominant̄ et p̄ficiuntur. in quib⁹ nobiliores ꝓditōes ꝛm nāe bñficiuꝫ inueniunt̄. vt sic addiscat homo nobilior p̄esse ꝛm rōem et grām. et q̄ꝫ sic aīalia p̄sūt aīalib⁹ nobiliter p naturā. Jtem dñs est nom̄ honoris ꝛ dignitatis. sicut dicit apostolꝰ ad Ephe. vj. Serui obedite dīis carnalibus cuꝫ timoꝛe et terꝛoꝛe ꝛc̄. Dñs em̄ iuste a subditis honoꝛē et reuerentiā accipit. et officij sui merito subditos honoꝛificentia dignos facit. ꝑter em̄ vnū regem bonū vel dñm tota patria honoꝛat̄ frequentat̄ et timet̄. Jteꝫ dñs est nom̄ pacis et securitatis. Nā guerras et pugnas dñs iustus sedat et discoꝛdes ad ꝓcoꝛdiam reuocat. vñ sub bono et forti ac pacifico dño coloni patrie sunt securi. q̄a nullꝰ audet inuadere terminos suos ac infringere pacē suam.

De malo domino siue dominio Capitulum. XIX

Sicut aūt bono ꝛ iusto dño nihil reipublice vtilꝰ est ita dño malo nihil perꝰ. Nam malꝰ dñs subditos suos

ꝯs iuuare deberet. spoliat et oppꝛimit. ꝛ i debitis officijs ꝛ fruitijs angariat et angustat. Dich. ij. Qui violēter pellē tollit ꝫ de supꝛē Propt mūera iusticiā violat ꝛ paupi ñ iudicat. Dich. iij. Audite pncipes q abominamini iudiciū ꝓpli A q recipit ꝫ vectigalia ꝛ tributū. ab inaſoribꝫ nō defendit ꝫ Hā ei in malicia ſua nō ꝓſentiētē cruciat ꝛ crudelit flagellat Eſa. xix. Dabo egyptū in manꝰ dñoꝝ crudeliū ꝛc. Hiere. vj. Crudelis eſt ꝛc. Aliena tanq̄ ꝓpria vendicat. et oīa ſua eē putat. j. Reg. viij. Filios tuos ꝛ agros tollet ꝛc. Timeri potiꝰ q̄ amari deſiderat. Barath. vj. Oſtentantes metū gentibꝫ. videte q ꝛc. Honorari ab hoībꝫ et reuereri affectat. Dañ. iij. Cadentes adorate ſtatuā ꝛc. Leges ꝛ ſtatuta antiq̄ꝝ deſtruit ꝛ ſua ordinat. Eſa. x. Ue q̄ ꝓdūt leges iniq̄s. Sub ſpecie iuſticie crudelitatē ꝛ maliciā palliat ꝛ occultat Eſa. lij. Dñatores eiꝰ iniq̄. eractōibꝫ ꝛ tallijs ſepe vexat. Eſa. iij. Populū meū eractores ſpoliauerūt. Et Dañ. ix. c. et xj. d. Occaſiōes ertorquēdi et aliq̄d rapiēdi captat Eſa. lij. Aſſur abſq̄ cā calūniatꝰ ē eū. Mendaces et delatores diligit ꝛ eoꝝ ꝓſilijs aures accōmodat Prouer. xxix. Princeps q̄ libenter audit verba mendacij ꝛc. Fidem ꝛ pactū nulli ſeruat j. Mach. vj. Jurauit illis rex et pncipes eiꝰ et ſeq̄t. Uidit munitōez et rupit citiꝰ iuſiurā dū. Epulas et delicias de alienis laboribꝰ ſibi pat Pſ. Deuo. ple. meā. ſic eſ. pa. Extem plū de balthaſar. Dañ. v. et Ezech. xix. Eos q̄ diutiꝰ ꝛ fideliꝰ ſeruierūt peiꝰ remunerat. ſic̄ voluit Laban remunerare Jacob. q̄ dixit. Niſi deꝰ pr̄is mei affuiſſet mihi. mō nudum forſitan dimiſiſſes. Item nulliꝰ ſeruitia ḡta reputat. et ido oīa q̄ fiunt minora debito foꝛe putat. ſicut dicit Judith. iij. Hec iſta facientes ferocitatē pectoris eiꝰ mitigare potuerūt Item alijs laborātibꝫ in ludis ꝛ in potibꝫ ipe vacat Eccēs. x. Ue terre cuiꝰ rex puer eſt. cuiꝰ pncipes mane comedunt. Et. iij. Regum. xx. Rex bibebat temulentꝰ ỽ vmbraculo ſuo ꝛc. Dec de ꝓprietatibꝫ hoīs q̄ ad mēbroꝝ diuerſitatē et q̄ ad etatem et q̄ ad ſexus diſcretōem et variā q̄litatem nūc ſufficiant. Nūc de q̄buſdā accidentibꝫ q̄ ꝓtingūt circa hoīem et ſm naturā et p̄ter naturā aliq̄ dei adiutorio ſūt dicenda. et ꝓmo de cibo. deinde de potu. tertio de vigilia et ſomno. deinde de exercitio.

De cibo Cap. XX.

Dicto ỽ ꝓprietatibꝫ hoīs q̄ ad illa que ipm ꝓſtituūt naꝰal'r. dicendū reſtat de ill' ꝓprietatibꝫ rex q̄ ipm ſm naꝰas in eē cuſtodiūt. Et ſūt ſm Jo. aer. exercitatio. q̄es. potꝰ. cibꝫ. vigilia. ꝛ ſomnꝰ. Sine iſtꝫ ñ cuſtodit hūanū coꝛpꝰ. Hos āt ordinē iſtū ḥ nō ſeq̄mur. q ꝛ i loco ſuo de aere poſtea dicemꝰ. De cibo q̄ ꝓmo dicā ꝰ q̄ꝝtū ḥ ſufficit. q̄ cibꝫ ē ſm ꝓſtā. ſuba ꝓuertibil' i eēntiā coꝛpis q̄ cibat coꝛpꝰ augmētās nutriēs ꝛ ſuſtētans Calor em̄ fortis mēbroꝝ iteriorꝝ ꝛ exteriorꝝ i ꝓtinua eſt actōe ꝛ reſolutōne. cui ꝓtinua debet reſtauratio ad depditi bñficiū faciendū Cibꝫ āt ſumptꝰ in ſil'itudinē coꝛpis ỽtit et in ipſiꝰ naꝰas trāſmutat. Uñ in cibo p̄cedit ipſiꝰ ꝓparatio. deinde eiꝰ maſticatio. tertio i locū digeſtōis receptio. q̄rto ipſiꝰ digeſtio et puri ab īpuro ſepatio. q̄nto ipſiꝰ attractio. ꝛ p̄ ſingula mēbra diſtributio. ſexto naꝰe mēbri aſſilatio. Si ei cibꝫ nō aſſimilaret mēbꝛ̄ nūq̄ꝝ i coꝝ naꝰas incoꝛparet l' ꝓuertet. vltio poſt oīa iſta fit iſti ꝰ cibi i coꝛpatio ꝛ i naꝰas coꝛpis ꝓuerſio. Hā q̄ calidū ē ꝛ hūidū trāſit in naturā ſanguis ꝛ carnis. q̄ ỽo frigidū ē ꝛ ſicū in naꝰas nerui ꝛ i naꝰas oſſis. ꝛ ſic ỽ alijs Cibꝫ itaq̄ aſſūptꝰ ꝛ incoꝛpatꝰ adhuc i iuuenibꝫ coꝛpꝰ nutrit et augm̄tat. In ſenibꝫ vero caloꝛē naꝰalē r̄parat. depdita etiā reſtaurat ꝛ cuſtodit coꝛpꝰ ne peat. Liboꝝ āt ſūt multe diuerſitates. Quidā ei cito i ſanguinē ꝓuertūt ꝓpt ſuā ſubalez hūiditatē ꝛ caliditatem ꝛ illā quā ḥnt cū ſanguine vicinitatē. Quidaꝫ ỽo ecōtrario ꝓpt ꝑriā cām tardiꝰ ꝓuertūtur Quidā ỽo cibi m'tū nutriūt. q ꝛ m'tū ſāguinis generant. Quidā ỽo paꝝ imo potiꝰ onerant. cū aliq̄ntulū refocillāt. Et generaliter oīs cibꝫ laudabil' generatiuꝰ ſanguis magis eſt ꝓueniēs in regenda ſanitate. Laborantibꝫ tñ eſt ꝓueniens groſſioꝛ cibꝫ ſpiſſioris ſanguis generatiuꝰ. Item oīs cibꝰ de quo generat mult ꝰ ſanguis paucam ḥz ſup fluitatē. Et econuerſo cibus de q̄ gignitur paucus ſāguis m'tas generat ſupfluitates. Et general'r ſm diuerſitates ciboꝝ diſponunt et variant cōpleriōes mēbroꝝ ꝛ coꝛporis q̄litates. vt dic̄ Conſtan. li. ꝓmo. Circa cibū aūt iſta ꝓſiderant ſic̄ et circa dietam vt dicit Bal'. ſup amphoriſ. ſcz cibi ſubſtantialitas. q̄litas. q̄ntitas. ſumētis neceſſitas. tempoꝛis ꝓgruitas Q̄ oꝛtet em̄ medicū cognoſcere ſubam et qualitatē ciboꝝ ad cuſtodiā et regimē coꝛpoꝝ hūanoꝝ. Eſt em̄ q̄dā cibꝫ

pure nutrimẽtalis et facile ꝺuerſiꝫ. et talis ẽ nare ꝓfuatiuꝫ Quidã ẽ cibꝫ medꝫ. z ḣ ẽ facile alteratiuꝫ z nare adinuatiuꝫ. Quidã ꝩo ẽ cibꝫ peſtilẽtialꝫ z nare corruptiuꝫ. ſic cibꝫ venenoſus q̃ a tota ſpecie mutat z deſtruit ipz corpꝫ Et iõ oportz ciboꝝ cogſcere ſubam et q̃litatẽ ne venenũ aſſumaꝫ loco cibi Qualitas ãt cibi attẽdit vl̃ ꝑm vltimã elemẽtariuz q̃litatũ remiſſionẽ. z ſic ẽ cibꝫ calidꝫ l̃ frigidꝫ in ꝑmo g̃du. vl̃ ꝑm vltimã earũdẽ intẽſionẽ. z ſic i q̃rto g̃du. vl̃ ꝑm haꝝ mediatõz. z ſic ꝺr ẽ in tertio vl̃ ſcõo g̃du ꝑm maiorẽ exceſſũ vl̃ minorẽ. ḣ etiã attendendũ eſt q ꝑ tã ꝑm ſubaz q̃ ꝑm q̃litatẽ vt ꝺi. ꝓſtan. Aliqs cibꝫ ẽ ſubtil̃ q ſcz ꝺ facili digerit. cuiꝰ q̃ntitas mḷta parũ nutrit. qr ꝑm Auic. ſubtil̃ ex eo generaꝫ ſanguis q cito r̃ſoluit a mẽbrꝫ. z iõ paꝝ nutrit. vt ꝺicit idẽ. Et ẽ cibꝫ groſſus q. ſ. tardiꝰ digerit. et eiꝰ ps modica mḷtũ nutrit. ex q̃ ſãguis groſſus generaꝫ q tardiꝰ reſoluit ab ipis mẽbris. Hã vt ꝺicit Iſaac. ex ſubtili cibo fit generatio ſubtil̃ ſãguis. z ecõuerſo. z ẽ cibꝫ i ſuba z q̃litate ꝑpat. Cibꝫ ãt purꝰ laudabil̃ ẽ. q̃ ẽ int̃ ḣ ꝑpat. z ecõuerſo ꝑm auic. herbe crude et fructꝰ nimis recẽtes minꝰ ſũt boni q ad cibũ ꝓpt̃ bũiditaꝫ exceſſũ. Hã ſãguinẽ replent aq̃ſitate z diſponũt ad putrefactõz. z iõ poꝰ ſũt medicia q̃ cibꝰ Cibꝰ ꝺr ee vniformis. ne ſcz i vna mẽſa ſimḷ ꝺiuerſa nutriẽtia aſſumãt. qr ꝑm Auic. Dũ vnꝰ cibꝰ ꝺigerit: alt̃ corrũpit. z ſtõachꝰ nimis extẽdit z repleꝫ. Cõſiderat etiã i cibo q̃ntitas ꝺimẽſiue z extẽſiue Hã attẽdit vl̃ ꝑm mimũ vl̃ ꝑm nimiũ vl̃ ꝑm int̃ ḣ mediũ. Siꝝo fuerit cibꝫ nimiꝰ naturã g̃uat, ſtõachũ diſtẽdit z inflat. rugitũ et torſiones generat. malos hũores z cacochimoſ augmẽtat. nauſeã et vomitũ ꝓuocat calorem naꝫalẽ ſic oleũ lãpadez extinguit z ſuffocat. ſpaſmũ z ꝛctionẽ neruoꝝ cauſat. vlcera ſcabiẽ et apoſtemata fieri ꝓcurat. ſeniũ z mortẽ acceꝫat. ꝛ quã ꝑ ciboꝝ mḷtitudinẽ hõ munirꝫ defendere ſe credebat. Qñꝺo cibꝰ nimis paucꝰ ẽ naꝫz debilitat. viſꝰ z oẽs ſẽſus hebetat. fluxũ capilloꝝ z caluiciẽ generat. ptiſim et etbicã accelerat: corpꝰ extenuat. z peiores infirmitates q̃ repletio nimia generat. Uñ ꝺr i ampboꝛ. In tenuibꝫ ꝺietꝫ peccãt maxie egrotãtes. Cibꝫ ꝩo mediocrꝫ ẽ laudabil̃. ꝺa ꝺepꝺita i corpe reſtaurat. ꝩtutẽ etiã ꝓſeruat ſãguinẽ augmẽtat. calorẽ ꝑpat. ingeniũ acuit vires opandi tribuit. ſanitatẽ corꝑis augz z cuſtodit. ſuauẽ ſõnũ z mulcedrẽ generat z i-

ducit. vñ ſi fuerit maiꝛ ꝑ cibũ r̃ſtauratio q̃ fuerit ꝑcedẽs ꝑ reſoluẽtẽ calorẽ ꝺepditio. cibus corpꝰ augmẽtat. vtz i adoleſcẽtia. Siꝝo fuerit maiꝛ ꝺepditio q̃ ꝑ cibũ ſeq̃ntẽ r̃ſtauratio. corpꝰ minuit z deficit. vt i ſenectute. ſz ſi fuerit eq̃lis reſtauratio ꝺ diſſoluta. corpꝰ ꝓſeruat i ꝓſiſtẽtia z i ſtatu. ſic ẽ viꝺe i iuuẽtute. Cõſideraꝫ cibꝰ vel cibi effectꝰ reſpectu cõmedẽtiꝭ. qr aliꝰ ꝓuenit ſano z aliꝰ egro. aliꝰ iuueni. aliꝰ ſeni. aliꝰ exercitanti. aliꝰ quieſcenti. Multa em̃ ſũt ſalubria ſanitatẽ habẽti que ſũt mortifera infirmãti. Et etiã i ſanis differẽtia ẽ. qr allium piper qꝺ alicui fleumatico ẽ remediũ. alicui colerico eſt venenũ. z iuſq̃mus q eſt mors hoim. g̃tiſſimꝰ cibꝰ eſt paſſerꝫ coturnici. vt ꝺi. Gal. Variandꝰ eſt etiã cibus ꝑm varietatez morbi. Nam aliqs cibꝰ eſt ſalubris in q̃rtana q eſt mortiferꝰ i acuta et aliqs cibꝰ q eſt vtil̃ in ꝓncipio morbi. ẽ nociuꝰ q̃n infirmitas ẽ in ſũmo. Hã tũc ꝺz dari cibꝰ tenuis. vt ꝺi. Ipo. et Gal. qr tũc naꝫa circa ꝺigeſtõez morbi eſt totaliter intẽta. vñ tũc eiꝰ effectꝰ diminuit z impedit ſi occupata circa groſſa cibaria teneret. Aliꝰ etiam cibus et alio mõ ꝺandꝰ eſt neceſſariꝰ i morbo cronico z diuturno. et aliꝰ in ꝓrio. qr i ꝓncipio timet ꝺefectꝰ ꝓtutꝫ. z iõ eſt neceſſariꝰ maior cibꝰ In ꝓrio ãt morbo timet infirmitaꝫ augmentũ. z iõ ꝺz tũc dari minꝰ. Cibatio q̃ facienda eſt ꝑm diuerſitatẽ morbi. ꝑm ꝩtutẽ infirmi. z ꝑm q̃litatẽ et ſubaz ipi cibi. et ꝑm ꝩtilitas cibi iudicat. Ite alio mõ cibandꝰ eſt iuuenis et adoleſcẽs. et alio mõ ipe ſenex Nam abſtinentia cibi q̃ ſenib eſt faciꝫ. pueris et iunioribꝫ eſt difficil̃. iuxta illud Ipo. Senes facilime ferũt ieiunium. ſcꝺo ꝓſiſtentes facilꝰ. puerꝝo minꝰ. Nam in ſenibꝰ debilis eſt calor naꝫal̃. in alijs ãt eſt fortis. Et iõo maior cibꝰ ad repreſſionẽ caloris naꝫal̃ eſt neceſſariꝰ iuuenib et puulis. minor ꝩo illis. Eadẽ etiã eſt rõ q̃re minꝰ cibandi ſũt deſcentes q̃ ſe exercitantes. qr i illꝫ calor eſt debilior. in iſtꝫ ꝩo fortior ẽ. vt poſt patebit Cõſideraꝫ aũt in cibando tpis ꝓgruitas. Nam groſſiori ꝺieta z largiori indigẽt homies in hyeme q̃ in eſtate. ſicut ꝺi. Ipo. Uẽtres in vere et in hyeme naꝫa calidiſſimi ſũt et ſomni lõgiſſimi In his igiꝫ horis pꝛes oblatões ſũt dande. qr tũc innatꝰ calor ẽ multꝰ. mḷto igiꝫ indiget nutrimẽto zẽ. In hyeme etiã vigz appetitꝰ z fortior etiã ẽ ꝺigeſtio caloꝛe exiſtẽte fortioꝛe. In eſtate ꝩo ꝓriꝰ eſt. Calor ei in

hyeme ingredi ad interiora. et ibi coaduna
tur. In estate ꝙ suo sili ꝫ gaudēs et exterio
ra petēs dissoluit et in corpe minorat. Qm̄
igit in hyeme multū digerit: mlt⁹ excitat ap
petit⁹. ꝛ illud pz i pueris q̄ sūt mlti caloris. et
iō multū appetūt ꝛ mlto indigēt cibo. Sil'r
in athletis in q̄b⁹ rōne exercitij augmētat ca
lor natal'. et iō multo indigēt nutrimento.
sic ibi exemplificat Gal'. Est igit cib⁹ oi aīali
necessari⁹. ꝛ marie ꝫueniēs est qn̄ vniformis
est. et int̄ superfluū et diminutū tpal'. nimia ci
cibi repletio siue saturitas mors aīe ꝛ corpis
esse ꝫsueuit. et potissime piculosa est saturi
tas post p̄cedentē sterilitatem siue famē. vt
dicit Auicē. Plus em̄ tūc nata appetit q̄z di
gerere possit. et iō citra appetitū et saturitatē
cib⁹ assumend⁹ est.

De potu Ca. XXI

Potus est suba liq̄da ad aīalis nutri
mētū nec̄aria. pot⁹ siq̄dē vt di. ꝫstan.
li. v. c. xxvij. mltiplici de cā necessari
us ē. Corp⁹ em̄ siccū humectat. et q̄ō hūidū
de corpe resoluit restaurat cib⁹ p ipm. et de
fert ad loca remotiora. q̄ sua grossicie nō p̄t
trāsire p strictos meat⁹ et angustos. Potus
etiā vt di. Constan. et etiā Auicen. diuersifi
cat tripl'r. Est em̄ potus q̄ est tm̄ pot⁹. vt aq̄
que nō est corpis nutritiua. et est pot⁹ q̄ ē po
tus et cib⁹. sicut vinū. q̄ō vt dicit Constan. p
oēs ptes corpis portat cibū nutriēs et cale
faciēs spm̄ et etiā sanguinē ꝛ calorē ꝫfortās
natalē. ꝛ est pot⁹ medicinal' q̄ nō exhibet fm̄
viā pot⁹. sz pot⁹ fm̄ legē et regulā medicine
sicut syrup⁹ oximel occizucara et hmōi. Si
cut ām̄ di. Constan. in sanitate custodiēda et
infirmitate curāda aqua est nec̄aria. et ideo
oportet q̄ medic⁹ aq̄z ꝫditōnes nō negligat
cognoscere et natas: vt laudādas tribuat et
caueat nō laudādas. Aquaz ām̄ q̄dā est sapi
da. q̄dā nō sapida. Aqua ḡ sapida ī suba cla
ra fontana. aer ꝫ oriētal'. leuis cito calefiens
cito frigescēs. Hmōi aūt vt di. Constan. in
sanitate custodienda est laudabil' nō ḡuās.
cito em̄ exit cibū. p ℔ em̄ q̄ est clara. patet q̄
sordib⁹ nō est intermixta. p ℔ aūt q̄ est leuis
patz q̄ nō est indigestibil'. p ℔ autē q̄ est cito
calefiens et cito frigescens pz q̄ suba est sub
tilis. Uñ si vis scire de duab⁹ aq̄s q̄ sit subti
lior in suba et laudabilior ad bibendū. intin
gue vnū pannū lineū bñ mundū in vnam. ꝛ
aliū bñ mūdū in aliā. et expone soli. qui pri⁹
erit siccus in aqua subtiliori est intinctus.

Scō post hanc aquā commendabilis est
aqua fontana septētrional'. q̄ est int̄ oriētez
et aq̄lonem posita fluens ꝫsus aq̄lonez. per
℔ em̄ q⁹ libere exponit ventis septētrionali
bus. ex motu ventorū subtiliat. est ī hyeme
calide nate. et frigide in estate. Frig⁹ ei septē
trionale fugat calores ad interiora fontiuz
sibi obiectoz. q̄ coadunat⁹ frigiditati obui
at et resistit et aquā font⁹ aliquātulū calefa
cit. In estate ꝙ ecōtrario calor aer ꝫ vincēs
fugat frigiditatē ad capita fontiū. q̄ ibi co
adunata aquam frigefacit. vt di. Macro. ꝛ
Constan. Item aqua fluens fortit de mon
tib⁹ sup petrā vel arenā limpidissimā. sic ali
cuius magni flumis scōm gradum obtinet
sanitatis. vt dicit Constā. Aqua ꝙ pluuia
lis vt dicit Constan. melior est aliis aquis ꝛ
sapidior. leuior et mundior. sicut di. Ipo. in
ipericōnoxomaton. Pluuia inq̄t est fumus
aquaz a sole attractaz Natura em̄ solis nō
nisi q̄d subtilissimū est attrahit. et iō ceter⁹
aquis melior est et digestibilior. sed ꝓpter sui
subtilitatem vicina est putrefactioni. tamen
vt dicit Constan. ex putredine nō est vitupe
randa. sed ex subtilitate sua pot⁹ est laudan
da. oīs em̄ aqua corruptōem cito admit
tens est subtilis. ledit em̄ q̄n̄ est putrida. q̄a
raucitatem generat atq̄ febres. sed non pu
trida optima est. et ideo a putredine est cauē
da. Item dicit Constanti. Aqua que ex te
nuissima colligitur pluuia melior est natu
raliter. que vero descendit cum tonitru me
lior est post hanc. Nam tonitrus suo motu
pluuiam ipsam subtiliat. dicit etiā Constā.
q̄ quicūq̄s freq̄nter bibit aquā frigidā. non
euadit frigidas egritudies saltē ī senectute.
Aqua vero calida vt dicit Constan. ieiunū
stomachum lauat a ciborum fecibus. pur
gat fleuma. et omnem putredinē ventr⁹ pur
gat et mundificat. ventrē soluit. naturaz al
leuiat et confortat. ci⁹ tamen frequens vsus
nocet. stomachū em̄ remollit. digestiuā vir
tutem turbat et impedit. et sanguinez de na
ribus manare facit. Item calida aqua lau
dabilior est ieiunis mane. maxime his q̄ de
nocte crapulati sunt. Dicit em̄ Auicen. Te
stificati sunt inq̄t antiqui sapientes q̄ aqua
cocta est minoris inflationis et facilioz⁹ pe
netrationis. quia corpa ei permixta actione
ignis dissoluunt et descendere compellunt
Et subiungit. corpidi inquit medicoz⁹ esti
mati sūt q̄ subtilius exalet p decoctiōem. et

qđ grossi⁹ est remaneat. sz ß falsū est. ex ptib⁹ em̄ ꝓsilib⁹ ꝓstat aq̄ suba tota. tñ posset fieri decoctio tāta q̄nihil remaneret nisi ferr⁹ pstrestrz. vtz in aq̄ ex q̄ fit sal ꝓviolētā ꝺcoctōz Aque āt exniue ⁊ grādie resolute ceterꝛ sūt illaudabiliores ꝑt aq̄s lacuales ⁊ palustres Iste aq̄ oēs sūt cauēde. q⁹vt dic̄ ꝓstā. splenē magnificāt. eparꝛ stomachū ꝓfūdūt. cutem horridā faciūt. ⁊ varias febres faciunt. lapides gignūt. Si āt penir⁹ vitari nō pñt. autoritate Auic̄. bulliāt. Dic̄ āt Arꝛ i li. methoꝛ q aq̄ nimis vl' glacici calorꝛ solutōe ad ꝓtez subtilitatē nō redibit. aq̄ ꝙo insipida ē q̄druplex ꝝ ꝓstan. aliq̄ ei ē salsa. alia sulphurea. alia alūiosa. alia metallina. Salsa ꝙo vt ꝺr ventrē emollit mordicādo intestina ⁊ laxat. sepe tñ bibita desudādo ⁊ ꝓsumēdo hūoꝛez vētrē ligat. ꝓstipat corp⁹. desiccat scabiem. ⁊ pruriginē sanat. idꝛopicos iuuat si comedat seu bibāt. Aq̄ ꝙo sulphurea ad frigidas fac̄ ifirmitates. neruos calefacit. itercutaneos hūoꝛes ꝓsumit. vide ifra ꝺ sulphure. ubi ꝙtutes ei⁹ pleni⁹ poterꝛ itueri Aq̄ āt aluiosa ⁊ bitumiosa ifrigidat ⁊ desiccat sāguis fluxū ꝓstrīgit et sedat ⁊ emoꝛroides curat. Aq̄ ꝙo metallina naz metalli seq̄t ⁊ effectū. Nam trāsiēs aq̄ ꝑvenā ferri: vētrē ꝓstipat. mēbra ꝓfortat. splenē ꝺcopilat. apostema curat Aq̄ de metallo crif hūiditati subuenit. strāguriā strīgit. Aq̄ de metallo argēti refrigerat ⁊ desiccat. Nec āt aq̄ mltiplex potui dari nō cō suevit. sz solū ꝓfert vsui medicine. Est āt potus q̄ sil' est cib⁹ ⁊ pot⁹. s. vinū Diuersificat ei vinū i suba. Quedā ei sūt grossiora vina duriora alīs ⁊ nutribiliora. Alia ꝙo sūt subtilia ⁊ paꝛ nutriētia. stomachū statim exeūtia dolorē q̄z colericū ꝺ capite auferētia. vrinā ꝑvocātia. Alia ꝙo sūt mediocria ⁊ i suis actionib⁹ ꝑpata. Preter istā aūt vini ꝓsideratōnē q̄ ad subaz ꝓsiderat vinū ꝝ ꝓstan. q̄ttuoꝛ modis. s. q̄ ad differētiā tpis. q̄ ad redolētiā odoris. q̄ ad saporis suauitatē. ⁊ q̄ ad coloris claritatē. Nam i tpe diuersificāt vina. qꝺ em̄ nouit de torculari est exp̄ssū nō transit i caliditate ḡdum ꝑmū. sic̄ di. Bal'. lib. de simplici medicina. Vinū inq̄t ꝓstat ex q̄ttuoꝛ substantiis. s. aquea. spumosa. sen aerea. vinea siue etiā ignea ⁊ terrea. Aquea ꝑ lōgā moꝛā ꝓsumit ⁊ ꝑs vinea ꝓfortat. Vina itaq̄ veterioꝛa sūt alīs calidioꝛa In odoꝛe diuersificāt vina. q⁹ q̄dā sūt odoꝛifera bñ nutrientia. alia ꝙo odoꝛe horribilia. malū sāguinē ⁊ capitꝭ doloꝛē generātia. In sapoꝛe etiā maxime diuersificāt vina. q̄ꝺā ei sūt dulcia alis nutribilioꝛa ⁊ ventrē humectātia. alia ꝙo sūt pōtica stomachū ꝓfortātia. vētrē ꝓstipātia. pectoꝛi et sue ptinētie nocentia. alia sunt acerba q̄ ⁊ diuretica. alia ꝙo amara ⁊ ceteris min⁹ calida. In coloꝛe insup variāt. Nā q̄ꝺdā est albū min⁹ calidū. q̄ꝺdā citrinū magis calidū. q⁹vt dicit ꝓstan. Omniū mēbroꝝ est penetratiuū. sanguis colerici generatiuū et doloꝛis capitꝭ cōmotiuū. alind ꝙo nigrū qꝺ ceterꝭ ē magꝭ nutritiuū. aliꝺ āt ē rubeū siue rubicundū. ⁊ illꝺ alīs magꝭ est calidū. tñ q⁹ terrestre ⁊ grossū respectu albi vl' citrini. nō ista est pfoꝛatiuū nec lesiuū. Uinū āt qꝺ i oibus p̄dictis est mediocre. p̄ ceterꝭ ē laudabile. Nā naꝛalē caloꝛez ꝓfortat. p oīa membra aīaz refocillat. gaudiū ⁊ audaciā generat. ꝙtutē coꝛpi adm̄istrat. colerā rubeā cū sudore ⁊ vrina euacuat. colerā nigrā tpat. mēbra ex hūoꝛe desiccata tpat et etiā humectat. vires reparat et coꝛpa impinguat. appetitū pvocat. vim digestiuā adiuuat ⁊ ꝑcurat. ītellectū acuit. opilatōz splenis ⁊ epatis apit. superflua etiā i coꝛpe destruit ⁊ ꝓsumit. albugines oculoꝝ ⁊ lippitudines tollit. cloq̄ntez efficit. lapides i renib⁹ soluit. ⁊ arenulas dissipat ⁊ educit. sanādis vulneribꝫ ꝓcit. menstruis subuenit. sanis ⁊ infirmi ꝓuenit. si mō debito ab aliq̄ assumat. si ꝙo i q̄litate ⁊ q̄ntitate modū excesserit. abutēti ñ erit remediū vinū: sz moꝛs erit pot⁹ ⁊ venenū. sic̄ pz infra de ebrietate. q̄re ibi. Tertiū gen⁹ pot⁹ est potus ⁊ medicina. sic̄ est oximel et syrup⁹. nam talis pot⁹ ꝓfert sanitatē. q⁹ hūoꝛes i coꝛpe digerit diuidit ⁊ expellit. q̄nq̄z laxat q̄nq̄z ꝓstipat. q̄nq̄z infrigidat et desiccat. q̄nq̄z ꝙo calefacit remollit et etiā humectat. Sed tamen boꝝ potuum differentias medicis dimittamus ⁊c̄.

De prandio et conuiuio.
Capitulum. XXII

Ibus itaq̄z et potus ad prandium ⁊ conuiniū habent ordinationē et respectū in prandijs. ergo ꝑmo cibaria preparanꝺ. conuiue pariter conuocātur sedes et etiam sedilia exiguntur. in cenaculo ordinantur mense et mensalia disponunꝺ ⁊ ornanꝺ. hospites cū dño in mense capite collocantur. non ꝑus ad mensem residet. nisi ꝑus man⁹ hospitū abluanꝺ. seoꝛsum filie domine. et seoꝛsum famuli pariter ad mensam

cõbinãt coclearia.cultelli ꝛ salsaria ꝓmitt̃ in mẽsa ponũt.ꝛ pães cũ poculꝰ mox supaddũt fercula mlta etvaria subsequũt.cliẽtes ꝛ ministri cũ diligẽtia singulis obsequũt.se mutuo inuitãtes iocũde ꝓter collocãt.viellis et citharis exhilarãt.nũc vina nũc fercla renouãt.sibi inuicẽ fercula apposita ꝯdiuidũt ꝛ partiũt fructꝰ tãdẽ ꝛ spẽs subinferũt Completo prãdio mẽsalia cũ reliquijs deferũt.et mẽse de medio remouẽt ꝛ manꝰ abluũt itez et tergũt. Grazactões deo ꝛ hospiti ꝓsoluũtur.exhilaratõis gr̃a pocula itez ꝛ itez offerũt. Dis ĩ prãdio ꝯplet̃ vl ad lectulũ q̃tis gr̃a recipiũt.vl ad ꝓpa redire ꝓmittũt.

De cena Ca.XXIII

Cena dr a cenon qꝺ est cõe ꝓt vescẽtiũ cõitatẽ. Apꝺ veteres ꝯo solitũ fuit ĩ ꝓpatulo vesci ꝛ cõit epulari ne singularitas luxuriã generaret. Sz mõ ꝓt cena dici a cenos qꝺ ẽ vmb. q: iã vescẽtes ꝓt ꝓcitatẽ q̃rũt cenãdi latibula.vt di. Papias. Uel potꝰ a cynos qꝺ ẽ canis ꝓt defectũ caritatꝫ ꝛ carentiã. Unusq̃sq; ei suã cenã ꝓsumit ad mãducãdũ.j. Loz.ti. Dia ãt q̃ supꝰ de prãdio vl ꝯuiuio dicta sũt cene ꝯueniũt. Jstã tñ cenã mlta magnificãt ꝛ exaltãt.et ħoia occurrebãt in ꝯuiuio assueri.vt pz. Dester.j. Primũ est tpis ꝯgruitas.Decet ei cenã fieri tpe ꝯgruo.ne scz nimis tẽpestiue nec nimis tarde. Scõm ẽ loci oportunitas q̃ntũ ad spaciositatẽ amenitatẽ ꝛ etiã securitatẽ. Jn locis em̃ spaciosis amenis ꝛ securꝫ solẽt nobiles facere festa sua.ꝛ ideo de assuero dr ꝙ fecit ꝯuiuiũ suũ ĩ vestibulo orti ꝯsiti ꝛc Tertiũ est inuitãtis liberalitas q̃ ad vultus hilaritatẽ. Nihil em̃ valet cena vbi facies hospitis cernit tribulẽta. Dester.j. cũ incaluisset ꝛc. Quartũ ẽ ferculoz mltiplicitas.vt q̃ nõ vult de vno saltẽ gustet de alio. Dester.j. Alijs atz alijs vasis cibi inferebãt. Quintũ est vinoz et poculoz diuersitas Uñ Dester ꝓmo dr. Uinũ etiam qꝺ regia magnificẽ.ꝛc. Sextũ est mistroz vrbanitas seu honestas. Dester ꝓmo. Preposuerat mẽsis de ꝓncipibus suis ꝛc. Septimũ est discũbentiũ aicorũ g̃ta societas. Dester ꝓmo. Fecit ꝯuiuiũ cũctꝭ medis ꝛ ꝓsaz inclitꝭ ꝛc. Octauũ ẽ cãtorũ ꝛ instrõz musicoz iocũditas. Sine em̃ cythara vl symphonia nõ solẽt cene nobiliũ celebrari. Lu.xv.cũ audisset vocẽ ꝛc. Nonz est luminariũ ꝛ cereoz copiosa nũerositas. Nã in tenebris cenare dedecorosũ ẽ et etiaz piculosũ ꝓt muscas. Et iõ cerei cãdelabris infigũt.lucerne lãpades et candele necessario accendũt. Decimũ est oĩm appositoz delicioſitas. Nam in cenis nõ solẽt grossa ꝛ cõmunia apponi cibaria sicĩ prãdio sz potiꝰ q̃dã specialia ꝛ leuia et delicioſa cenãtibꝰ apponũt.maxie ĩ curijs dñoz. Undecimũ est cene diuturnitas. Solẽt ei hoies qñ expediti sũt a labore ꝓtrahẽ cenã suã Cibus em̃ nimis cito sumptꝰ ꝯ nocte nocet. ꝛ iõ morose est cenãdũ Jõ ꝯuiuiũ assueri diu durauit ꝑ dies.c.et.l. Duodecimuz est indẽnitas. qz dãno cenãtz est q̃libz ad cenã inuitãdꝰ. Jnhonestũ em̃ est pꝰ cenã volũtarie oblatã cõpelle aliquẽ ad symbolũ ꝓsoluẽdũ. Tertiũdecimũ est q̃tz ꝛ soporis suauitas. pꝰ cenaz em̃ est q̃escendũ.qz tũc somnꝰ ẽ valde dulcis et iõ erãt lecti eburnei et aurei strati ꝑ pauimẽtũ in palacio assueri.vt ꝓz Dester ꝓmo. Nãvt dicit Constan.cũ ciboz fumꝰ cerebz ingredit facile dormimꝰ.

De somno Ca.XXIIII

Somnꝰ ꝓm Ar.est quies aĩalium ꝙtutũ cũ intẽsione nãaliuz. Nã sensibꝫ et motiua virtꝰ in somno ligat̃.virtꝰ aũt nãalis tunc fortissime opat̃.s. digestiua q̃ in somno intendit et ꝯfortat̃ Alio mõ dic̃ Augꝰ.in li.de q̃ntitate aĩe. Somnꝰ inq̃t est q̃dam insensibilitas natural cõis corpis et aĩe passio.sicut ei sensus cõis est corpis ꝛ aĩe ita et somnꝰ. Nãvt ipe dicit. Sõnꝰ est q̃daz ĩmobilitatio et iuuamẽ sensuũ. Quaũt dicit insensibilitas natural.dicit ad differentiaz eoz q̃ sũt ꝺ̃ naturã.vñ dicit ꝙ somnꝰ est ꝓuatio vigiliaz.sicut cecitas ꝓuatio visus.qz priuatio illꝺ quod est ꝓm naturam diminuit ꝛ destruit. Somnꝰ ãt naturã ꝯfortat.et ẽ ꝓm naturã sicut vigilie. Preterea aĩa nõ delectat̃ in ꝓuatõe.sz in somno delectat̃.vñ somnus ꝓuatio nõ est.sed est dispositio nãalis. Alio mõ diffinit̃ somnꝰ sic. Somnus q̃daz est passio mulcebris.meatus cerebri et vias sensuũ opilans.nãalem ꝙtutẽ ꝯfortãs.calorem naturalẽ ab exterioribꝰ ad interiora renocans. Jn somno enim interiora corporis calescunt.exteriora vero frigescunt. Uñ profundato caloze ligat̃ in somno et opilat̃ organũ sensus cõmunis qꝺ est centrũ omniũ sensuũ particulariũ.a quo omnes alij sẽsus ꝑticulares oriunt̃.et extendũt̃ quẽadmodũ linee a centro ad circũferẽtiã ꝓtrahũt̃. Jllo igitur ligato ꝛ opilato potẽtie particulares

extẽdi nõ pñt ad organoꝝ sensuũ extremitates. Hoc aũt fecit naꝑa vt aialia motu volũtario ḳescerẽt. cũ sp mouerivolũtarie sit impossibile. Sõnꝰ ãt vt di. Lonstan. i pãtegñ. Aliꝰ est naꝑalis. aliꝰ innaꝑal. de ḳ nihil ad p/sens. Naꝑal ꝯo fit ex hũiditate cerebri tpati. vt ex fumo hũidoꝝ claro a toto corpe ad cerebrũ ascendẽte Fumꝰ ãt ille ingrossat spũs z replet neruos. z ita vinculat et ligat sẽsus. Augꝰ ãt in pdicto libro docet ꝙ somnꝰ aut ẽ ab intrãtibꝫ extrinsecꝰ escis aut ab hũore intrinsecꝰ tpato. ḳ cũ resoluiꝫ in fumũ petit cerebꝝ. z ibi resolutꝰ distillat. frigidꝰ inferiꝰ: lz ibi ascẽdat calidꝰ. distillãdo ãt remittit calorẽ cordis et ipedit pcessum opationũ. Fm ãt Aug. et Arꝫ. cor est pncipiuz operationũ. et oñe bonũ vl̃ malũ a corde pcedit. In somno ãt ḳescit ꝯ vt aialis alijs manẽtibꝫ sicut pꝰ sez spũali et naꝑali. Qꝺ pz ꝙ pulsũ et inspirationẽ et ꝙ digestõez. In somno eñ maxie digestio celebraꝝ. Auicẽna eñ sic diffinit somnũ. Somnꝰ inḳt sermone naꝑali est reditus spũs ab instrumẽtꝫ sensuũ et motꝰ ad pncipiũ cũ ḳ pncipiaꝝ istrumẽta ipoꝝ spirituũ. Et somnꝰ ḳdẽ naꝑalis est spũs reditꝰ cũ profundatõevt digeraꝝ nutriẽs. vt pz in somno etercitantiũ. Fit eñ in eis somnꝰ pfundꝰ ꝑp supfluitatẽ resolutõis spũs. naꝑa eñ desideráꝫ additõem in suba spũs. pfundat ipm in interioribꝫ. et facit ipm latere in interioribꝫ. vnde fit somnꝰ pfundior et plixior in ipsis. Et ħ genere somni dormiũt euacuati medicina laxatiua. Resoluiꝫ eñ plurimũ de substantia spũs cũ supfluitatibꝫ. et ħ somnꝰ plurimũ ꝯfert eis. reddit eñ eos ꝯ fortibꝫ suis vt dicit Auicẽna. Sicut dicit Arꝫ. li. iij. Sõnus ꝯuenit cuilibet aialí sanitatẽ habẽti. lz in quibusdã sit somnꝰ valde leuis z occultatus. Ex pdictis pz ꝙ cã materialis somni ẽ fumꝰ indigestõis a corpe resolutꝰ. Causa ꝯo formalis est in capite apud cõmunẽ sensuz et originẽ omniũ neruoꝝ sensibilium ḳ opilaꝝ et ligaꝝ. et quiescit aial et oñia mẽbra recreaꝝ. Actio aũt somni fm Lonstan. duplicitervariaꝝ. fm ñtitatem et fm magnitudinem materie quã inuenit in corpe. fm ñtitatem. quia si sit nimis augmentata virtus deficit corpꝰ refrigeraꝝ et humectaꝝ. quia fit dissolutio humoris. et p ꝯsequens fit extinctio caloris naturalis. fleuma maꝯatur. calor naturalis minoraꝝ. Si ꝯo sit nimis pauca virtus digestiua deficit corpꝰ desiccatur

Si ꝯo sit moderatꝰ cibus bñ digeriꝫ. corpꝰ impinguaꝝ. animꝰ ꝙfortaꝝ. calor naturaꝝ augeꝫ. humores tpaꝝ. mens clarificaꝝ. Item ex materia quã inuenit eiꝰ actio variaꝝ. quia si materia fuerit multa. calor naꝑalis debilis p somnũ fit maior hũoꝝ resolutio. quaz intrans calor naꝑalis vinciꝫ et extinguiꝫ. Et iõo pcipiꝫ pocionatis et minutis ne dormiant. ne scz p somnũ tanta fiat resolutio hũorũ ꝙ nõ possint a naꝑa regi. Sz si fuerit cibꝫ tpatꝰ sil̃r et hũores. calor naꝑalis p somnuz interiꝰ reuocatꝰ cibos digerit. hũores tẽpatos reddit. corpꝰ humectat calefacit z ipinguat. Recollige igiꝫ breuiter ex pdictꝫ ꝙ somnus calorẽ naturalem ad interiora reuocat exteriora infrigidat. et a sanguine depauperat ĩteriora ꝯo calefacit nutrit ac fortificat. Impura et cruda decoḳt et maturat. motꝰ aiales et sensibiles recreat et ḳetat. Si fuerit iñlitate et ñtitate tpatꝰ egrotum alleuiat. futuram tñ nature victoriam ꝯtra morbum et bonam crysim denũciat. Si autem ecõuerso somnꝰ se habuerit. merito est suspectus vt dicit Lonstan.

De eis que in somno fiant Capitulum. XXV.

Si somno igitur ꝯsideraꝝ dormiẽtis volũtas. qz volũtarie ad dormiẽdũ se disponit. Nam fm Auicen. Somnus nichil aliud est ꝙ in vi sensitiua quietis appetitꝰ. Itẽ dormitatõis breuitas. Hõ eñ ñ ad dormiendũ se disponit: celeriꝫ a somno surgere ordinat et ꝓponit. Item virtutis in dormitatione vnitas. Nam vtꝰ dispersa i vigilando aggregaꝝ et coadunaꝝ in corpore dormiẽtis. vt dicit Auicen. Item dormientis insensibilitas. vtz et iam dictis. Freqñt eñ ꝯtingit ꝙaliḳs ita fortiter dormit z tam ꝓfundi est somni ꝙ vix sentit aliḳd exterius. etiã si ꝑberaꝝ. Itẽ ḳetis suauitas. Hã dulcedo quã ꝯseḳt ḳs in dormiẽdo facit ꝓteritorũ laboꝝ z etiã pñtiũ obliuisci. Itẽ dormiẽtis securitas. qz dũ dormit etiã hostiꝫ pñtiaz nõ paueſcit. Itẽ figure dormiẽtiꝫ mutabilitas. qz exteriꝰ videt mortuꝰ z interiꝰ viuꝰ. foris pallidꝰ et intus rubeꝰ. foris frigidꝰ z intus calet. foris tota ꝑtus in effigies q̃li ꝯrias se diffundit. sed intus tota virtus se recolligit Item in dormiẽdo attẽdit diuersitas Sũt eñ qui dormiũt palpebris clausis inuicẽz ad se reductis. et oĩa talia aialia sunt acutioris visus q̃ illa que apertis dormiũt oculis

et nō tect' sic di. Ars. Un et pisces sūt debil' visus. qr dormiēdo nō claudunt oculos Et sic dicīt li. iiij. Pisces q̄escūt i sōno sz modicū qr subito expgiscūt' z fugiūt. Quere s li. v. d palpebra z d oculo. Itē sōnior z fātasmatū imaginabilitas. Hā i dormiēdo ppt' pmixtionē rōis cū fantasmatibz m'te aīe occurrūt fātasie. q̄z q̄dē formas z sil'itudies aīa imagīarie apprehēdit. sz de ipis imaginibz fātasticis ad plenū nō discernit. ido sepe cū euigilauerit q̄ i sōnis viderit nō aduertit. Itē i dormiendo pcipue attēdit vtilitas. Hā q̄n somn' ē naīal' z tpat' m'tas z ifinitas offert corpi cōmoditates. sic pz sup i ꝓbis Auic. z Cōstan. z marie qr tūc fit digestio z puri ab impuro sepatio. Hā qd puz ē et corpi sil'e: tūc corpi vnit. Qd ꝓo impuz z dissil'e est vi expulsiua a corpe sepat. De malo ꝓo sōno z innaturali q̄re infra li. vij. de litargia.

De vigilia. Ca. XXVI

Vigilia est q̄dā aīalis dispositio cuz diffundit z effundit spūs ad instrumēta sensus z mot' vt eis vtat. Und vigilia nihil aliud est q̄z libera spūs p organa sēsus z mot' diffusio aīate ꝓtut' i corpe pagens actōes. Differt āt vigilia ab insomnietate q̄ ē supfluitas i vigilīs pueniēs ex egressu aīal' ꝓtut' a nata siue a re natali. Et ci' q̄dē cā q̄nq̄z est caliditas z siccitas ꝓplerīōis. q̄nq̄z ppt' igneitatē sp spūs mouet ad exteriora. z sic aīal nō q̄escet. q̄nq̄z ē ppt' malā materiā ledentē cerebz. sic accidit ex dispositi ad frenesim z ad maniā. q̄nq̄z est ppt' vaporē malū pturbantē cerebz et ci' puritatē. sic accidit in dispositi ad melancoliā. q̄nq̄z etiaz ex viscositate hūiditatī in cerebro existentī. vtz in decrepitī. q̄nq̄z est cā doloris tā corpal' q̄z spūal'. z vtrūq̄z nō pmittit spm̄ q̄escere. q̄nq̄z etiā est in cā malicia digestiōis z multitudo repletōis opprimēs spm̄ aīalem et q̄escere n̄ pmittēs. vtz i nimis inebriatī. in q̄bz fumi vini acut' pungēs neruos sensibiles z ledens eos q̄escere nō pmittit. z tales sepe ad mortē vl' furorē disponunt. nisi ab arte vl' natura ad dormiendū cit' inducant. Uigilie āt naturales refrigerant intrinsec'. qr calor egredit ad exteriora. et ido calefaciūt et desiccāt exteri' Si ꝓo modū excesserint calorē augmētant. corp' attenuant et desiccant oculos et palpebras nimis guant. visū ebetāt et debilitant. dolorē capitī generāt. et totū corp' debilitāt z eneruant. moderate aūt exterius calefaciūt z humectant. qr calor z hūiditas petūt exteriora. q̄n ꝓo imoderate sūt ex vehemēti motu spirituū calefaciūt z desiccant. z intro ac exteri' ꝓsumūt et naīaz ledūt. vt dic Constan. Conueniūt igit vigilie moderate laborantibz vt mercedē augeāt z acq̄rant. speculantibz. vt insidias p̄caueant. expectantibz. vt dīm veniētē gaudēter recipiāt. medicinā sumētib'. ne se ledant. egrotantibus et marie litargicis vt cit' ꝓualescāt. itinerātibz ne dietaz dormiēdo negligāt. gregē pascētibz. vt damnū a lupo aut exaltis hostibz nō incurrant. orantibz vt coronā pmissaz vigilantibz non amittant

De somnio Ca. XXVII

Omniū dormientiū q̄dā ē dispositō q̄ diuersaz rez formē z etiā sil'itudines imagīarie dormiētiū mētibz imp̄mūt. Dīnt āt fieri m'tis modis vt di. Bre. et Macro. d somno scipionis. Hā ppt' colligātiā z vnionē quā hz aīa cū carne aliq̄n dispositōes et passiōes q̄ oriūt a corpe p q̄ndā applicatōez carnis ad aīaz resultant in ipa mēte. z ido solet somniādo taliū rez imagies intueri q̄les solet vigilādo aliq̄tiēs expiri. sicut etiā bruta aialia somniant. vt di. Ars. lib. iij. qr canis somniat. qd pz ex ci' latratu. sil'r et equ' qd patz ex ci' hinnitu. Et talia somnia causant aliq̄n ex nimia repletiōe vl' ex nimia inanitōe. q̄nq̄z ex p̄cedenti forti imaginatōe seu cogitatōe. Un Aug'. sup Gen. li. xij. Sicut caro q̄n oīno spūi subdit spūal' dr. Sic spūs q̄n oīno carni innitit carnal' z animal' nūcupat. Un mirandū non est. si carni intēdens carnaliū rerū imagines i se repsentet. Item idem ibidem. In somnijs spēz z corpoz videm' rerū sil'itudines: non ipas res. n̄ spēs rez q̄s somniando videm' rez noīb nūcupam'. z qd rez est ppt' solam sil'itudinē eis appropriam'. Uigilando itaq̄z rerū formas sensu comphendimus. sed dormiēdo spūs rez imagines intuemur. Sōnia āt aliq̄n sūt ꝓa. aliq̄n falsa. aliq̄n tranquilla aliq̄n pturbata. Que aūt vera sunt. aliq̄n sūt nuda. aliq̄n figuratis et obscuris significatōibus inuoluta. vtz in somnio Pharaōis. Tales aūt impssiones fiūt aliq̄n in animo dormiētis p diuinam inspiratōz. aliq̄n p angelicam administratōem. vtz in Jacob q̄ vidit i somnis virgas populeas. et angelū dicentē sibi. tolle ꝓgas. tc. Gen. xxx. aliq̄n per malorum spirituū illusionē. vt ptz in phanaticis

et falsis ꝓphet⁹ et arrepticijs. vñ dic̃ Aug⁹. ibi dē. Cū spūs bon⁹ i h̄ visa spm̄ humanū assumit aut rapit nō ē dubitādū illas imagines visas eē rez aliq̄z q̄s nosse vtile ē. dei ei munus ē. Cōsil'es āt imagies aliq̄n opat̄ āgel⁹ sathane. q̄ se trāsfigurat in angelū luc'. vt cū illi ī manifest⁹ bonis credituz sit seducat ad sua. sz q̄n hmōi somnia fiāt p reuelatōz. iudicat sobri⁹ intellect⁹ q̄n diuinit⁹ p grāz ē adiut⁹ Sōnijs itaq̄z nō ē passim fides adhibenda nec oino simpl'r respuēda. cū aliq̄n certa habeat de futur⁹ diuinit⁹ p sōnia ꝓiecta. Sōnia itāq̄z īdifferētia causāt aliq̄n ex ꝓplexiōe vt sāguine⁹ sōniat leta. melācolic⁹ tristia. coleric⁹ ignea. fleumatic⁹ pluuias. niues. z aq̄tica. z cet̄a hmōi. q̄ vniuscuiusq̄z ꝓuenijūt complexiōi sexui z etati vt dic̃ ꝓstā. Aliq̄n ex appetitu z affectōe vt famelic⁹ sōniat ō cibo. ebri⁹ sitiēs de potu et de ei⁹ ōrio. q̄sto āt talis pl⁹ somniat biberē vl' comedē tandē exp̄gefact⁹ vehementi⁹ esurire se repit vl' sitire. Aliq̄n ex vehemēti studio z mēt⁹ circa aliq̄d applicatione. vt auar⁹ sp sōniat auz. sp videt̄ q̄ cōputet pecuniā. vl' qō augeat vl' diminuat argētū suū. Aliq̄n ex cerebri pturbatiōe. vtz ī dispositⁿ ad frenesim z maniā. q̄ mira sōniāt et inaudita. ꝑm em̄ vaporē cellulā fantasticā īficiētē vl' imutantē ipa sōnia imutāt̄. Aliq̄n ex sanguis infectōe. q̄ em̄ corruptū h̄nt sanguinē somniāt se ambulare p loca immūda. corruptōz h̄ntia z fetorē. Aliq̄n ex aer⁹ imutatōe. aer em̄ ad imutatōz dispositⁿ corp⁹ imutat ad eandē imutatōz. Vñ fumi resoluti nouas faciūt ī cerebro impssiōes. q̄ sūt cā varioz z dissimiliū sōnioz. Itē ex etat⁹ alteratiōe. infantes em̄ nihil sōniāt. Vñ Ar⁹. li. iij. Nō inq̄t int̄ oia aialia p̄cipue somniat. Puer āt nō sōniat añ q̄nq̄z annos. et sequit̄. In antiq̄ tp̄e fuer̄t viri z mulieres q̄ñ somniauer̄t. et q̄dā coz somniauer̄t postq̄z venerūt ad senectutez. z post modicū accidebat eis moꝛs z infirmitas zc̄.

De exercitio La. XXVIII

Exercitiū ad nat̄e ꝓfuatōz ē nec̄ariū. vt ōr in pantegn̄. Est āt exercitiū duplex. aliud em̄ est aiale. aliud corpale. Animale sic̄ studiuz. vigilia. ira. tristicia. solicitudo. z hmōi. si fuerint nat̄e ꝓporcionata multū faciūt ad corpis z aīe sanitatē. sicut infra dicet̄ de aīe accidentib⁹ in fine septimi libri. Exercitiū ꝙo corpale aliud est equale aliud est ineq̄le. Equale mediū est int̄ debile et forte. magnū z paruū. velox et tardum. qō scz nō sp addit in caliditate vel siccitate. Ineq̄le est qō ista tpantiā excedit. z si m'truz excedit ī suo p̄ncipio calefacit z desiccat. z si m'tū vlteriozaret̄ p vtut⁹ dissolutōz z spūs euapozatōz infrigidat et desiccat. Dicit aūt Cōstan. q̄ triplex est vtilitas exercitij. q̄z calozē naturalē excitat. superflua dissoluit. mēbza indurat. z eis soliditatē tribuit. Ineq̄le ꝙo exercitiū aliud est vniuersale. aliud vero particulare Uniuersale est qō oīa membza mouet. vt fodere. itinerare. z hmōi Particulare ꝙo est vbi q̄dam mēbza quiescūt z q̄daz mouent̄. vt suere. scribere. et sil'ia. Dec āt varia exercitia corp⁹ variāt ꝑm varia hominū officia et etiā artificia q̄ddaz calefacit et desiccat. sic̄ ars fabrilis. Hā aer a fozuace ispiratus cū sit calid⁹ z etiaz siccus eos desiccat z calefacit. Ars ꝙo piscatozia ecōuerso frigidat et humectat. Exercitiū ꝙo pticulare aliud est forte. aliud est debile. aliud mediocre. In exercitatōe igit̄ b̄ sunt ꝓsiderāda. s. q̄ntitas. q̄litas. temp⁹. loc⁹ Quantitas vt non sit nimis intensa vel nimis remissa. In q̄litate ne nimis velox vl' nimis tarda. sed mediocr⁹ vtilis est et laudāda. Temp⁹ qō maxie valet est ante prandiū vt superfluitates lubrice fact̄ et resolute p exercitiū euacuent̄ ne cib⁹ supueniēs corrūpat̄. post cibū ꝙo cooperat̄ virtuti digestiue ad ciboz decoctōnem. ita tñ si fuerit tempatū. nimiū ꝙo nō est bonū. q̄ potius est causa calefactōis mēbroz tam interioz q̄z exterioz. Attendend⁹ aūt est loc⁹. q̄ alius est aquosus et infrigidat et humectat. vt loc⁹ piscatorū. ali⁹ ꝙo est siccus z nemoꝛosus. vt locus venatoz. et talis quantū est de se calefacit ratiōe laboris et discursus ac desiccat. et sic de alijs. Unde quidā sapiēs interrogat⁹ ad q̄d exercitatio laboris esset necessaria. respondit in hec ꝙba. Honest⁹ inq̄t labor humane vite est fida custodia. dormientis nature stimulus. sopiti calozis lima. superfluitas consumptio. vicioz fuga. morboꝛum moꝛs. languoz medicina. lucrū temporis. iuuentutis debitū. adolescentie disciplina. senectutis gaudiū. salutis adiutoriuz nutricis omniū maloz sc̄z ocij est emula sed etiaz inimica. Ille nempe sol⁹ ab exercitio se abstrahat z laboze q̄ felicitatis gaudio vult carere. Uerba p̄missa etiā continent̄ in sermone Fulgentij contra ociosos vbi exponitur illud verbū Panem ociosa nō comedit.

In q̄ sermone multū ꝓmēdat pñ laboris exercitiuz. In fine sermonis tñ labori ꝓponit deuotū ꝓtemplatiōis ociū dicēs Mariam ꝑt ꝓtemplatōis ociū mīme fore int̄ ociosarū mulier numer ꝓputandaz. q̄n poti⁹ oīb⁹ ꝓponendā. Quo em̄ panē illa ociosa comedit. q̄ panevite plēa alīs panē frāgit. Panē siq̄dē frāgit q̄ orōis patrocinio. ꝙuersatiōis exēplo. pie eruditōis verbo esuriētes t sitiētes iusticia refouet atq̄ pascit. Maria ḡ q̄ oratione subuenit. ꝙuersatione ad bonū allicit. ꝑdicatōe instruit. panem frangit tc̄.

De quiete. Ca. XXIX.

Quies autem est cessatio ab exercitio t etiam a labore. Sicut em̄ necessaria est ad nature ꝓseruatōem exercitatio. sic etiam et quies. Nam quies finis existit et ꝓsummatio motus et laboris Sine em̄ quiete nihil finaliter est durabile quia q̄ caret alterna requie durabile nō ē. Unū celuz q̄ maxime est mobile motu suo tendit ad quietem. Similiter sol luna sydera. ignis. aer. aqua. et oīa que ꝑm naturaz sunt mobilia. tendunt finaliter ad quietem. Unū dicit Aug⁹. Quies naturaliter bz inclinatōem ad centrū. Et ideo ꝓncipiū est t dispositio aggregatōis t adunatōis partium in loco suo Et ido oīa q̄ sunt ordīata ꝑm naturā ad quietē nobiliora iudicant̄ et digniora q̄ sūt finaliter in quiete q̄z q̄ sūt ī motu sicut finis dignior est his que sunt ad finem Quies aūt put opponit exercitio. tot modis ꝓsiderat̄ quo ad effectū quot et ipm exercitium. Alia em̄ est spūalis. alia corpalis. quaꝝ vtraq̄ si fuerit nature cōmensurata erit salutifera anīe et corpi. sanitat̄ boīs ꝓseruatiua. si aūt nō. ecōuerso. Item quies aliq̄n est nimia Et hec est malox humox generatiua nutritiua. multiplicatiua. corruptōis inductiua. Nam aque q̄n nimis quiescūt putrescunt. Similiter ferrū et quodlibet metallum rubiginat̄ q̄n min⁹ debito vsitat̄. Alia ē nimis parua. et hec similiter viciosa. q̄a naturam lassam non recreat. debilitatem non reparat. ꝓsumpta nō restaurat Mediocris autem inter has est laudabilis. Nam calorem naturalez ꝓfortat. sensum recreat. digestionez emendat. corp⁹ mediocriter purgat. Item quo ad q̄litatem quies alia est vera. t hec est laudabilis si nō sit nimia. alia nō ꝑa. vt in febribus. et hec minus laudabilis est. sicut post dicetur.

Incipit liber septim⁹ de infirmitatib⁹

Postquā compleuim⁹ auxiliante deo tractatum de illoz ꝑtinentib⁹ que hominis naturam perficiūt et custodiunt. dicendū est de his q̄ ꝓ naturam sibi accidūt. eiusq̄ naturam destruūt t corrumpūt. Tria em̄ sunt que hominis naturam ledunt. s. causa morbi. ipse morbus. et accidens sequens morbum. Causa morbi est illud vnde prouenit mala et innaturalis ī corpore dispositio. vt mala ꝓplexio. nimia repletio vel inanitio. virtutis defectio. qualitatū alteratio. ꝓtinuitatis dissolutio. Omnia em̄ ista causa vel occasio morboz sunt. Morbus ꝑm Johannicīū est res ex qua accidit complexioni corpis lesionis nocumētum. sicut febris. apostema tc̄. Accidens est res sequens ad istam introductā in corpore passionem. siue sit contraria nature vt dolor capitis in cephatica. siue non sit ꝓtraria sicut ptz in periplcumonia rubor accidit in maxilla. Bona autem corpis dispositio dicitur sanitas. per quā corp⁹ hominis in sua complexione et compositione tale existit. vt suas libere et perfecte peragat actōnes. Ab hac temperantia si fuerit natura lapsa. incidit necessario in egritudinem et in morbuz. Nam ex distempantia et inequalitate hūoꝝ accidit morbus consimilis. vt est febris. hydropisis. et hmōi. Ex mala vo dispositione membroz incipit morbus dissimilis. vt in oculo obtalmia. vel in manu artbetica. Ex mala vero dispositōe vtriusq̄ puenit morb⁹ vniuersalis. sicut est elephantia siue lepra. Omnis igit morb⁹ vel est ꝓsimilis et hūores et alia mēbra ꝓsimilia inficiens. vt febris vl officialis qui membra impedit. vel ē vniuersalis q̄ naturam interi⁹ et exterius destruit t corrumpit.

De dolore capitis t eius causis et signis Capitulum. I

Et istarum itaq̄ infirmitatū ꝑtinentib⁹. scilz de eaꝝ causis effectibus et signis et remedijs aliqua sunt dicēda. Non quidem de omnibus sed solum de his que in diuina scriptura generaliter exprimuntur. Et ideo de ordine prosequendi non est hic curandum. Primo igitur d̄ passionibus capitis est inchoandum Esaie. j.

D̄me caput languidū .rē. Dolor capitis vt
dic̄ Constan. cephatica ꝺr. et ꝓuenit duob⁹
modis. aut ab exterioribꝫ vt ex ꝓcussione vel
ex calido aere dissoluente vl̄ ex frigido con-
stringente. Scō mō. s. ab interioribꝫ ꝓueīt
vel causa ꝓuata vl̄ remota Ex ꝓuata q̄ aliū-
de q̄ꝫ ex capite non ꝓuenit ex cā remota vt a
stomacho Et si sit dolor ex cā ꝓuata vl̄ ex vi
cio soli⁹ q̄litatis maxime frigiditat⁹ vl̄ calidi
tatis. aut ex vicio humoꝝ. vtpote sanguinis
fleumatis rē. Qui dolor si sit interpolat⁹ mō
veniens mō recedens. signum est q̄ est a sto
macho. Unde Hal̄. Si dolor est in capite.
nulla certa causa extrīsec⁹ veniente acuti hu
mores grauant stomachū. Si ꝯo est sine in
termissione ex humoribꝫ est. Si ex sanguīe
calorem patitur in capite. grauitatē in fron-
te. quia anterior ꝑs capitis sedes est sangui
nis. oculi rubescūt. facies venę sūt plene Si
ꝯo ex fumis colericis. calor sentit in narib⁹.
siccitas ī lingua . vigilie et sitis non desunt.
maior in dextra sentit dolor q̄ꝫ in sinistra. qr
ibi colere sedes est . Facies cū oculis est ci-
trina. amaritudo sentit in ore. Si ꝯo ex me-
lancolia. in sinistra ꝑte erit dolor intēsior cū
frigore. Uigilijs grauitate facies erit liuida
quasi terrei coloris. Oculi ꝓcaui lippitudo
oris acetositas. Si ꝯo fuerit ex fleumate. se-
quitur dolor grauatiu⁹ p̄ os ⁊ nares exit su
perfluitas. et q̄nq̄ cū tussi et graui spūs at-
tractione et querela. Facies pallida et sub-
tumida. oculoꝝ lippitudines . oris insipidi-
tas. dolor a parte posteriori maior . Est em̄
ibi sedes fleumatis. Un̄ Hal̄. in libro insti-
tutionū. Hosse oportet caput diuidi in q̄tu
or partes. Nam sanguis in fronte dñat̄. co-
lera aūt in dextra. melancolia ī sinistra. fleu
ma ꝯo in occipitio dñat̄. Istis ⁊ alijs modis
plurimis accidit dolor capitis sic̄ ex acumi
ne fortis vini. cui⁹ fumus pungit pelliculas
cerebri. et grauē infert capiti passionē. Huc
usq̄ Constantin⁹.

De medicina et remedijs doloris et passi
onis capitis Cap̄. II

Atitur aūt caput dolorem quendaꝫ
p interiorē quem phisici vt dicit Con
stantin⁹ vocant emigraneam. Et h̄
dolor �fm Constan. est grauissim⁹. Sentit
em̄ in capite quasi malleatōem et ꝓcussionē.
non potest pati sonū vel vocem. nec lucez vl̄
splendorez. Et h̄ dolor est ex fumo colerico
et calido cum ventositate. Et ideo sentit pū-
cturam. arsuram. et tinnitū. Patitur autem
caput specialiter in cute exterius pustulas ⁊
scabiem. saniem ad modum mellis emanā-
tem. et ideo talis scabies a Constan. vocat
fauus. Habent em̄ pustule modica forami
na. ex q̄bꝫ sanies egreditur. q̄ fauus ꝓueīt ex
humore viscoso vsq̄ ad cutis superficiem ptin
gente vl̄ ulcerante. Item patitur caput q̄n-
dam in pueris familiarem passionem quaꝫ
Constan. vocat squamam. nos aūt dicim⁹
eam tineam. quia ad modū tinee superiorem
cutis capitis subam corrodit. et quasi inse-
parabiliter tenet eam. Talis em̄ passio ꝓ-
rituꝫ in capite generat immoderatū . ō quo
post ꝓfricatōem quedam squame dilabunt̄.
Hec passio sepe cuenit infantibꝫ ꝓpter abun
dantiā humoris et molliciē ip̄i⁹ cutis. abun
dantiā cibi amplioris. His vt dicit Cōstan
tin⁹ cibos subtrahimus. et tunc humore vi-
cino sublato vngenta ⁊ alia remedia adhibe
mus. Summū autem lactantibꝫ vt di. Cō-
stantin⁹ est remediū. vt apertis retrorsum in
auriculis venis sanguis extrahat̄. ⁊ extract⁹
sup locum doloris calid⁹ inungat̄. quia po-
ros caliditate sua ⁊ subtilitate aperit. ⁊ sub
intrando materiam diuidit et ꝓsumit Et qr
capillorꝫ radicibꝫ illa squamositas adhere-
re ꝓsuevit. sanari de facili non potest nisi ra
dicitus de capite subtrahat̄ Que passio si i-
neterata fuerit vlteri⁹ vix sanatur. vix enim
tinea sic sanitati restituitur. q̄n semꝑ post in
capite vestigium relinquat̄. Itez patitur ca
put exterius dispendiuꝫ in ornatu. quando
vel capilli capitis defluunt vel caluescūt. sic̄
supra dictum est libro q̄nto. de capill⁹. que-
re ibi diligenter. Item patitur caput in suis
capillis quandā corrosionē et indecentiam
quā medici vocant furfuriscam. Nam aliq⁹
tiens quedaꝫ squame granis furfuris simi
lime. oriuntur iuxta radices capilloꝝ ī capi
te. Et h̄ vel ex vicio cerebri vel ex vicio fumi
egrediētis a capite ad nutritūrā capilloruꝫ.
sed hec immūdicia mūdificatiuis ablutio-
nibus et medicinis diligentius est abluēda
sicut et pediculi et furiones et quasi insensi-
biles ⁊miculi. sūt quibusdā necessarijs me-
dicaminibꝫ de regione capitis amouendi.
Capitis passionibꝫ supdictis sic �fm Cōstā-
tinū breuiter subuenit̄. Si acciderit dolor
ex humoris vicio. sic̄ ex sanguīs vel alterius
modi humoris repletōe. sanguinē de cepha
lica extrahim⁹, debitis ⁊ cōgruis medicinis

corp⁹ mũdificam⁹. ꝑcipue si in stõacho materia fuerit vomitum ꝓuocam⁹. ⁊ ꝓuenienti medicina educim⁹. mũdificato corpe. caput man⁹ pedes aqua tepida pfundim⁹. vt pori aperiant⁊ et fumi facili⁹ euaporẽt. Si dolet ps posterior. venã latam in frõte aperimus ⁊ sanguinẽ extrahim⁹. ⁊ ꝑdest vt di. Cõstan. vel tibias inferi⁹ scarificam⁹. ⁊ sic humores ⁊ fum⁹ ⁊ spũs q̃ cã sũt doloris a capite ad inferiores ptes revocant⁊. Si ꝙo ps anterior dolet fluxũ sanguis a narib⁹ ꝓuocam⁹ Et si fuerit humor calid⁹ ⁊ coleric⁹ frigidis occurrimus medicinis. tympora. nares. et venas pulsatiles aqua rosacea cum lacte mulier⁊ masculũ nutriẽt⁊ inungim⁹ ⁊ somnũ ꝓuocã⁹ Si ꝙo materia fuerit frigida et viscosa ĩ stomachi orificio posita digesta matia. damus colaturã vomit⁹ parativã. sic de fũdo stomachi ꝙueniẽti eam educem⁹ medicina. fomentis mediocriter vtimur calidis ⁊ vngẽt⁊. diem mediocriter calidam adhibemus. et sic ꝓtraria ꝓtrarijs curam⁹ Si ꝙo fuerit dolor capitis sine humoris vicio excessu alic⁹ qualitatis. tũc patiẽs nõ indiget purgatõne. sed pot⁹ alteratõe. Qualitatib⁹ igit⁊ peccantib⁹ adhibem⁹ ꝓtarias qualitates. Si ꝙo fuerit dolor ex nimia cibi vl̃ pot⁹ repletõe. sicut accidit nimiũ crapulatis optimũ remediũ est aquam calidã bibere in maxima quantitate et tũc modica mora interposita vomitũ ꝓuocare. fortioribꝫ sivis vti medicinis recurre adviatic̃. Constan. sapiẽtis industrie hec sufficiant ⁊c̃.

De catarro Capitulũ. III.

Udith. viij. Venit estus sup caput Manasse ⁊ mortu⁹ ⁊c̃. Causa acceleratõis mortis Manasse fuit ĩmoder at⁹ flux⁹ reumatis in capite ad interiora defluentis ex violentia est⁹ ⁊ caloris ipi⁹. humores capitis dissoluẽtis. vt tangit Berñ. Talis em̃ flux⁹ a medicis dr catarrus. et fit in capite multis de causis. Qñq̃ ex caliditate aeris hũores fluxibiles dissoluẽt⁊. qñq̃ ex frigiditate ciusdẽ cerebꝛ ꝯstringent⁊ ⁊ ptes liquidiores educent⁊. qñq̃ ex abundantia hũoꝛ ꝓ incõtinentiã effluentiñ ex interiori calore dissoluente vel ex frigiditate compmente vl̃ exꝑmente. aliqñ ex hũiditate lubricante. Qñq̃ ex hũoꝛ liquiditate et fluxibilitate se diffundente. qñq̃ ex debilitate ꝯtutis retẽtiue. Flux⁹ aũt ꝓueniẽs ex hũoꝛũ nimia abundantia. talia bꝫ signa habitudo corpis plectorica est et repleta. facies ei⁹ subtumida. oculoꝛ eminentia. supfluitatũ oris ⁊ nariũ abundantia cum corpis grauitate. Caloris dissoluentis ħ sunt signa. color in facie rubeus cum rubore venaꝛ maxime in oculis. fluꝛ lacrimaꝛ calidaꝛ mordificãtiñ oculos et calefacientiñ ipam cutẽ. calor sentitur in ꝓfundo Frigiditas ꝯstringens his cognoscit signis. color faciei est pallid⁹. lacrime frigide. frigus sentitur in pfũdo. Si ꝙo fiat ex liquiditate humoꝛ cognoscitur ꝓ multitudinẽ supfluitatũ ab oꝛe ⁊ naribus ⁊ eoꝛ fluidam sine cohibẽtia distillatõeꝫ. Si igit⁊ supfluitas est in cã. curat⁊ ꝓ supfluitatis eductõem. maxie si ad spiritalia fiat fluxus ⁊ ꝓ humoris fluidi ꝯstrictõem. Si em̃ fuerit flux⁹ frigid⁹ ⁊ humid⁹ maxie. valent in cõtrariũ calida ⁊ sicca ꝯstrictiua hũoris ⁊ ꝯsũptiua. sicut laudanũ. thus. storax. castoriuꝫ Si aũt fuerit flux⁹ calidus. restringat⁊ ꝓ frigidorum fomentatõem. ꝓ rosaꝛ in aqua pluuiali decoctõem et subfumigatõeꝫ. ⁊ ipaꝛ rosarũ ad foramina nariũ applicatõꝫ. Attendendũ est aũt q̃ q̃dñ catarrus est in vehemẽtia flux⁹ nullũ epithimũ est apponendũ. nullum fomentũ adhibendum. qꝛ maioꝛ fieret dissolutio. vt di. Constan. nec aquã dꝫ capiti infundere. nisi forte aquã rosaceã vl̃ salicꝫ vbi caliditas ẽ in causa

De freneſi ⁊ eꝰ causis signis ⁊ remedijs. Capl̃um. IIII

Deutero. xxviij. Percutiet te furoꝛe et amẽtia ⁊ stupoꝛe ⁊c̃. Furoꝛeꝫ vocat frenesim. quã sic describit Cõstan. Freneſis inq̃t est⁊ calidũ apostema ĩ q̃busdã cerebꝛi pellicul⁊. quã sequũt⁊ vigilie ⁊ alienatões. Uña freniꝫ. i. a pellicul⁊ cerebꝛum obuoluentiꝫ freneſis dꝛ. Accidit aũt duobus modis ex colera rubea ꝓprio caloꝛe et febrili leuigata. q̃ furiosa effecta rapit⁊ sup⁹ ꝓ venas neruos et arterias. ⁊ colligit⁊ ad apostema ⁊ fit vera freneſis. vel fit ex fumo a corpe ad cerebꝛũ ascendẽte et ꝓturbante. et fit parafreneſis. i. freneſis nõ ꝛa. Patit⁊ frenetic⁹ terribilia accidentia. scꝫ sitim nimiã. siccitatẽ linguę. nigredinẽ ⁊ aspritatẽ. molestatõꝫ ⁊ angustiã nimiã. syncopim. ꝓpt⁊ defectũ spirituũ et mutatõꝫ caloris natal⁊ in nõ natalẽ. Fit em̃ rube⁹ si sanguis. citrin⁹ si colera est in causa. Accidit aũt hec passio calidis et siccis ĩ ꝓpe estuo. et ħ oĩa colere coopant⁊. Parafrenes ꝙo q̃ generat⁊ ex alioꝛ mẽbroꝛ colligãtia. vt

ex apostemate stomachi vł matricis. his mē
bris in statū ꝑmū redeūtib⁹. redit cerebꝝ. et
paraphrenes tūc curat Sz cū apostema fit in
suba cerebri tūc frenesis pessima est et mole
stissima. z iō piculosissima Sig̃ꝛo frenesis
sūt. vrine diścoloratio maior febre īsania. vi
gilieꝝ instātia. oculoꝝ mobilitas z extensio.
dissoluta manuū ꝓiectio. capitis ꝓmotio. dē
tiū frendor z collisio. sp volūt surgere ō lecto
mō cantāt. mō ridēt. mō plorāt. se custodien
tē z medicantē libēter mordēt z lacerant. ra
ro silēt. mł tū clamāt. hi piculosissime egro
tāt. z tñ se egrotare tūc ignorāt Cito igit his
subueniēdū est ne ꝓeant. et ꝫ tā in dieta q̄ ī
medicina. Dieta em̄ dz esse tenuissima. ſ. mi
ca panis q̄ in aq̄ pluries ē abluta. Medicīa
est vt in ꝓncipio caput īfirmi abradat z cuz
tepido aceto abluat. in loco obscuro bñ te
neat vel liget diuersi vult⁹ z picture coꝝā eo
nō oñdant ne insania irritet. silētiū circūstā
tib⁹ indicat. stulticiꝫ ꝫbis suis nō rñdeat. in ꝓn
cipio de medicina vena frōtis minuat in q̄ꝛtū
ꝑt testa oui cape. sāguis extrahat añ oīa ī
ꝓncipio si virt⁹ z etas ꝑmiserit de cephalica
minuat. medicina āt est digestio ꝓcuranda
z colera extinguēda. sup oīa vngēt z fomēt
somn⁹ puocet. cū pulmone porcino vł peco
rino caput rasū sep⁹ cathaplasmet. tympo
ra z frōs cū succo lactuce z papaueris liniāt.
si his cōiter exhibit adhuc pseuerat īsania
p tres dies cū insomnietate et vrine diśolo
ratione. nō est de ꝓualescentia spes habēda
si ꝫo incipiat vrina colorari et mala sig̃ mi
nui. sperandū est.

De amentia et ei⁹ causis et signis. Capitulum. V.

Amentia idē est qđ mania ꝑm plate.
Est āt mania īfectio anterioris cellu
le capitis cū ꝓuatōe imagiatōis. sicut
melācolia ē īfectio medie cellule capitis cū
ꝓuatiōe rōis. vt dicit ꝓstan. li. de melācolia.
Melācolia inq̄t ē suspectio dñans aie. quā
timor z tristicia induxerī Et differt passiōes
iste ꝑm diuersitatē leonis opationū. qz ī ma
nia ꝓncipał r ledit imagiatio. ī alia ꝫo rō. Et
generāt he passiōes aliq̄n ex cibis melācoli
cis. aliq̄n ex potatōe fortis vini exurēt z inci
nerāt būores. aliq̄n ex aīe passiōib⁹. ſ. solici
tudine. tristicia. nimio studio. timore. aliq̄n
ex morsu rabidi canis siue alteri⁹ aīał venę
nosi. aliq̄n ex corruptōe aer̄ pestiferi z īfecti
aliq̄n ex malicia būor̄ corrupti. dñantis i cor
pore hois ad talē infirmitatē ꝓpati. Scōm
āt diuersas causas diuersa sūt sig̃. nā q̄dam
clamāt. saltāt. se z alios vulnerāt. z ī latebris
latitāt. de q̄ꝛ dispositōe z differētia s̄ hitū ē
li. v. vbi agit de cerebri passiōe. hoꝝ medici
na ēvt ligēt vt a ꝓpa vł aliena cessent lesiōe.
maxie sūt tales recreādi et a solicitudis z ti
mor̄ cā z materia amouēdi z instrumēt mu
sicis letificādi. mediocriter exercitādi. z tan
dē si purgatōes z electuaria nō sufficiūt ar
te cyrurgica sūt curādi

De stupore z letargia Ca. VI

Dutero. xxviij. Percutiet te de⁹ cecī
tate. alia lr̄a stupore. Et vocatur stu
por mēt⁹ ꝑm ꝓstan. q̄dā cecitas rōis
q̄ ē q̄si somn⁹ oculi clauł q̄n ꝑꝓt defectū spiri
tuū aīa nō iudicat ō visis sēsibiliť nec discer
nit. sic̄ ꝑcussi fuerī sodomite ī foribꝫ loth. sic̄
dic̄ glo. Ben. xix. z Sap̄. vl. Dic stupor ꝑm
ꝓstan. fit duob⁹ modis. qz vł accidit ex ꝑtur
batōe rōis nō aduertēt⁹. vł fit ex supfluitate
hūoris vias spirituū ī cerebro īpediēt⁹. vt ī
ebriosis. vł ex nimia frigiditate aer⁹ neruos
sēsibiles ꝓꝑmēt⁹. vt ī his q̄ ꝓgelant ī glacie
vł in niue. Fit etiā ex tot⁹ cerebri opilatiōe.
vt ī apopletic⁹ z letargic⁹ ꝫ videm⁹ Stupor
etiā ō rīmēbroꝝ rigor et extremitatuz corpis
ꝓstrictio. q̄n ꝑ frigore mēbra videt ꝓhibī dor
mire Alio āt mō ō r stupor ꝑm Damas. q̄ dic
āmiratio ē stupor ō re noua rē. Stupor āt
ꝑut ꝫ accipit ē q̄dā somniculositas q̄ ē q̄daz
dispositio sepe ad malias īfirmitates. z ma
xime ad letargiā q̄ est apostema ī posteriori
cellula capitis generatū. Et ō r a lethos qđ ē
obliuio. eo q̄ obliuionē inducit. Fit aūt fre
q̄nter ī senib⁹ ex fleumate z ī hyeme. ꝑ se aūt
nūq̄ ꝓuenit sz sp accidit ex p̄cedēte aliq̄ egri
tudie. Hā in q̄busdā egritudinib⁹ enutritū
fleuma actōe febrilis calor̄ ebulliens rapit
ad cerebꝝ. z in posteriori cellula recolligit
rōne ꝓformitat⁹ z generat apostema. cui⁹ sig̃
sūt. febr⁹ ꝓtinua. vrina . discolorata z spissa
oppressio oculoꝝ. fals⁹ somn⁹. eger vocat⁹ vix
rñdet. z si ꝓtigat rñdē loq̄ť aliena. supin⁹ ia
cet. z si sup latꝰ q̄ ad horā ꝫtat ꝓpo īpetu ite
rū supinat. in extremitatib⁹ notabiliť in fri
gidat. Hoꝝ remediū est vt eger in loco luci
do statuat. loquētiū z disputantiū assit gar
rulitas. ꝑ pilos et barbā vehemēt⁹ trahat et
etiā ꝑ capillos. facies aq̄ frigida sep⁹ ꝑfun
dat. pedes iferi⁹ ꝓfricēt. fumi fetidi inferius
apponant vt cornu capre exustum. et hmōi.

clisterlū sup oia adhibeat̄ z apponat̄. sternutatio puocet̄. caput abradat̄ fricet̄. z aptiuis vt de synapi z sil'ib⁹ fomentet̄. sternutatio in hac cā optimū signū est. Si ꝙo dormitatio pseuerauerit tremor cū motu brachȳ z frendor dentiū supuenerit mortale ē. Et est notandū ꝙ si ō frenetico fiat letargic⁹ pessimū est. si ꝙo ecōtrario fit bonū est. s. qñ de letargico ꝗs in frenesim moueat̄. Hec oia extrabūt de Plat. et Lonstan.

De vertigine Ca. VII

Vertigo fm ɔstan. idē ē ꝙ scotamia. vis⁹ scilz z spūs sensibil' corruptela. q̄ oia subito videt̄ volutia z tenebrosa. Causa āt hmōi ē. nimia hūor abūdātia cuz vētositate mixta. Hā bi hūores mouet̄ in capite: vētositate de corpe siue stōacho ascēdēte ad cerebrū. Si h passio in solo fit cerebro: sentit patiēs grauitatē in capite. sonitū i auditu. corruptōez in odoratu. z tal' vertigo de facili nō dimittit. Si ꝙo est ex stōacho patiēs sētit abominatōz i ore stōachi z dolorē. sz talis vertigo recipit inꝯpolatōz. qr ascēdēte fumo: tūc vertigo incipit. qñ ꝙo nō ascēdit. tunc dimittit. Hoz remediū ē medicina purgatiua z flebothomia. z si aliud nō impediat pedes infirmi in aq̄ sūt ponēdi. a vino abstineat cū dissoluat. z etiā ab inflatis cibis z a grossis. vomit⁹ etiā leuis puocet̄. qr multū valet.

De vigilia Cap VIII

Vigilia est insomneitas. q̄ est q̄dā cerebri passio q̄i opposita letargie. Prouenit ei h passio ex nimia motu cerebri z siccitate colere rubee siue nigre. ex intēpato calore et ex hūoribus nimis salsis. Ex illis oib⁹ nascūt vigilie inordinate. sequunt angustie. mutat̄ color. intēdūt solicitudies. cogitatōes. et alienatiōes mēt⁹. irrōnabiles suspitiōes. corp⁹ subtiliat̄. desiccat̄. fi⁹ digestiua corrūpit̄. tota homis ɔplexio imutat̄. palpebre z facies intumescūt. z pessime passiones in corpe nutriunt̄. his cito ne pereāt medicādū est. Hoz facies z tympora cū sopiferis inungant̄. lacte muliebri somni grā p fundunt̄ corpa bonis cibis reficiāt̄. De vigilijs quere sup̄ li. vj.

De morbo caduco Ca. IX

Decidit in terrā spumās ꝛc. Dat. ix. Morb⁹ caduc⁹ a ɔstan. z alijs autoritatib⁹ epilēcia nūcupat̄. Et h morbus ab antiqs ira dei vocabat̄. Est āt epilēcia vt dic̄ ɔstā. humor hūid⁹ q̄ vētriculi cerebri nō pfecte opilāt̄. phibēs aiaz. i. spīm aiale ad declarādū actōz suā. q̄ suscz ab illo hūore exopilauerit cerebro viā suā. Dz āt h infirmitas i passiōe ieranoxon. i. sacra passio. q̄a sacrā ptē corpis occupat. s. caput. Dz āt hercudis. qr h passio fortis est vt hercules. Dz z morb⁹ caduc⁹ ab effectu. qr opilatis neruis mēbra q̄ sūt instrumēta ꝯtutū a regimie spirituū depaupāt̄ z destruūt̄. et iō hoies i hac passiōe cadere ɔpellūt̄. Est āt epilēcia apoplexie vicina. loc⁹ em̄ idez est vtriscz et matia vñ nascit̄. frigida em̄ est z viscosa. In h aūt differt. qr apoplexia oīm vētriculoz est cerebri opilatiua cū ꝓuatōe rōnis z diminutiōe sensus z mot⁹. Epilēcia em̄ nō oīm sz ꝓncipaliū vētriculoz cerebri est impeditiua. Dz āt ab epi q̄ō est sup̄ z lemsis q̄ō ē lesio. qr superioz pcipue est lesiua. Dz z morbꝰ puerilis eo ꝙ puer⁹ sepe accidat. Patiēs āt morbum istū subito cadit. obtorq̄t os z facies cū tremore ceruic⁹ z toti⁹ corpis. cū ɔstrictiōe dentium z stridore. ore spumāt z plēes supfluitates emittūt. Uocāt āt medici epilēciā apoplexiā paruā. q̄ ex trib⁹ ē causis. vt di. ɔstan. qr vl' ex hūoribus fleumatic⁹ vl' ex melācolicis nascētib⁹ i proza cerebri. vl' ex vētositate frigida z grossa cerebro vl' alicui mēbro dñante sic stōacho. Est ei aliq̄s humor q̄ nascit̄ in illo mēbro. z fum⁹ ascendit ad cerebz. cuius grossitudine vic aiat̄ spūs opilant̄. z deinde morbꝰ caduc⁹ pcreat̄. Hec passio vt di. ɔstā. supuenit tpe determiato. Un dic̄ Hal'. Epilēcia inq̄t q̄ crescēte luna veit. sui nat̄a z sīgt esse būidā. Omne em̄ hūidū crescēte luna hz incrementū. Quc ꝙ venit deficiēte luna frigidissima ē. sz tn̄ paz būida est. Epilēcie āt tres sūt spēs fm triplicē locoz spēz vbi fuerit scilz. Epilencia āt fit in capite ex materia existēte tm̄ in cerebro. Analempsia ꝙo fit ex materia existēte in stōacho nō in ɔcauitate sz i neruis ei⁹ z arteriis ipi⁹ stōachi. p q̄z me dietatē materia ebulliēs rapit̄ ad cerebrum Lathalempsia ꝙo fit ex materia existēte i extremitatib⁹ vt i manib⁹ z pedib⁹ q̄ ꝑprijs q̄dē signis dinoscit̄. Hī cathalemptici morbuz suū psentiūt. Sentiūt em̄ receptōz quandā q̄i formicaz vl' motū cuiusdā aure ex materia supi⁹ ascendēte. z sepe p ɔstructiōe extremitatum pseruant̄ a casu. z vt testat̄ Hal'. isti sepe febriūt q̄ñ sine caloris ebullitōne. materia vix ab interioribus potest rapi ad superiora

Analemptici ãt ex repletõe stõachi laborãt. ꝛ matia idigestõe et ciboꝝ eructuatõe et abominatõe. ꝛ hi etiã casũ suũ ꝓsentiũt. Epilẽtici ãt non ꝓsentiũt. sꝫ ꝯtinua capitꝭ gñedie laborãt Fiũt ãt he passiões qñq; ex sãguie sꝫ sepi⁹ ex fleumate sepi⁹ etiã ex melãcolia. ꝛ causse iste ꝑ ꝓpa sig̃ dinoscũt maxie ꝑ corꝑis habitudinẽ sãguineã ꝛ fleumaticã. Uel melancolicã. ꝑ faciẽ rubeã ł pallidã seu liuidã per etatẽ. ꝑ regionẽ. ꝑ dietã. Si ãt fuerit ex melancolia i defectu lune ledit maxie ꝛ infestat Sipho ex sanguie ł ex fleumate i plenilunio maxie se oñdit. he passiões sũt maxie adherẽtie. ꝛ eas curare difficile ẽ Lõfert tñ cisꝛ medicina ꝛ dieta. oportꝫ vt a nociuis cibis abstineãt. ꝛ a coitu ꝛ a nimia freq̃ntia hoim. qꝛ i talib⁹ locꝭ solet eos citi⁹ accessio occupare. bonis cibarijs ꝛ lenib⁹ vtant et ꝛpate. pl⁹ de mane. min⁹ ãt vł nihil de vespe comedẽt. vinũ ꝛpate bibãt. ꝼm medicinã purgẽt ꝼm humoꝝ peccãtꝭ exigẽtiã. Expimẽtũ plat. ꝺ epilenciã. tres sãguis guttas dicit esse ꝑ scarificationẽ extrahẽdas a scapul. ꝛ cũ ouo corui i fine accessiõis patiẽti offerẽdas. dicit etiaꝫ oua corui ml̃tũ ꝓferre Sil̃r dicit pioniam potatã ꝓferre ml̃tũ. Idẽ ꝓfirmat Gal. ꝛ Lõstan. ꝛ Diascorides. Dicit etiã coagulũ leporis bibituꝫ eos iuuare epilẽticos. qꝛ ꝓhibet ne hũor dissoluat q̃ ascẽdẽs opilat cerebrũ. Dicit etiã q; epar asininũ assatuꝫ ꝓfert si comedat. Caprinum ꝼo si det epilẽticꝭ. mouet epilenciã Multa alia dic̃ ꝓstan. experimẽta de q̃b⁹ nihil ad presens.

De sternutatõe Ca. X

Ob. xlj. Sternutatio e⁹ rẽ. Sternutatio vt di. Lõstã. est violẽta cerebri cõmotio. ad expellẽdas fumosas ipsi⁹ cerebri superfluitates. De diuersis ãt cauꝭ nascit. Aliq̃n ei ipa natꝰ opat cũ fumos superfluos satagat expelle a cerebro q̃ vel causa sũt morbi vł cã futuri vic̃. Uãnũ cm̃ cerebꝝ bũldi⁹ est cerebꝭ alioꝝ aialiũ. Uñ ꝛ humores ibi adunãt ꝛ coopante natꝰ inde cũ sternutatõib⁹ expellũt. Aliq̃n ei fit sternutatio vi morbi poti⁹ q̃ natꝰ expulsiõe. sic in corica accidit et i peripleumonia. Aliq̃n etiaꝫ ꝺꝫ fieri sternutatio sic. Canales nariũ hũanꝝ curti sunt. vñ cito ad cerebꝝ nociua ab extrinsecꝭ veniũt. sic̃ puluis. aer frigid⁹. calor solis. ꝛ hmõi. q̃ cũ ad cerebꝝ veniãt expellũt a cerebro vigore ꝛ motu suo. ꝛ ide fit sternutatio. Que si fiat i acutꝭ febꝛib⁹ sine fleumate signũ est laudabile. Sic̃ em̃ natꝰ ꝓfortatã i expellẽdo q̃ sibi ẽ nociuũ Si ꝓ fiat cũ fleumate malũ signũ est. sic̃ ei materie exuberãtiã. Uñ synthonica ẽ sternutatio ꝛ augmẽtũ fleumatꝭ. Et iõ i pleuresi [illegible] malũ signũ est ꝛ illaudabile. Sternutatio igit̃ cerebꝝ cõmouet ꝛ exonerat. totũ corꝑ ꝓtit ꝛ alleuiat i suo exitu. Ex violẽta cõmotõe aeris in canalib⁹ nariũ strepitũ facit. q̃ si pl⁹ debito p⁹ expulsionẽ supflui fumi pmãserit: ledit. qꝛ nimis dissoluit. ꝛ aliq̃n ḡues passiones excitat ꝛ inducit. Restringat igit̃ ꝑ medicinas sicut ꝑ fumigatiões ꝓstringẽtes spũs reparantes et supfluitates ꝓsumentes. sicut est camamilla. mẽtastrũ. rosa. ircos. nigella. et hmõi.

De tremore. Capitulum. XI

Osuit dñs signũ i Layn. ſ. tremorꝭ p [illegible] capitꝭ. ꝼm glo. strabi. Dis inq̃t strabous q̃ iuenerit me ꝑ tremorẽ capitis ꝛ agitatõꝭ furiose mẽtꝭ cogñscet me reũ mortis esse. Tremor ãt capitꝭ q̃ ꝛ iectitatio dicit a Lõstan. puenit ex defectu ꝛ debilitate ꝼtutis regitiue i nervis spondiliũ ipi⁹ colli ꝛ inlacertꝭ mẽbroꝝ. In h̃ ãt morbo duo sũt motus q̃ sibi sũt oppositi. alt̃ em̃ mouet̃ sursũ. et alt̃ deorsũ. Superiorẽ ꝼo natꝰ opat. inferiorẽ ãt morb⁹. Morb⁹ ãt nitit̃ mẽbꝝ depmere inferi⁹. sꝫ natꝰ q̃ ipm a suo regimĩe nõduꝫ destituit. nitit̃ ipm regere ꝛ ponere in ꝓpria positione. ꝛ ita sursũ eleuare. Et iõ ex tali motuũ ꝛrietate surgit tremor. Causa ãt inceptionis tremoris est defect⁹ ꝼtutꝭ cõmouẽtis lacertos. vt di. Lõstan. q̃ ꝼt⁹ q̃nq; deficit cã male ꝓpletiõis vel ex accidẽtib⁹ aie. sic̃ ex timore ꝓpt̃ spũs ꝓfluẽtes ad cor vñ mẽbra põderositate sua tendũt inferi⁹. vñ qꝛ natꝰ nõ hꝫ sufficiẽtes spũs ad mẽbri regimẽ ꝓfluentes nõ ex toto ꝑt mẽbꝝ in sua ꝓsistẽtia detinere. et sed̃ statim tremor. Talis ãt tremor q̃dã est dispositio ad paralysim. maxie si acciderit dormitatio frequẽs cũ tremore cui⁹ cã est frigiditas subam neruoꝝ coagulãs et ꝓstipãs ne ꝼt⁹ sensibilis cã penetrare possit. Dis ãt paralysis leuior est ad curandũ cũ tremore q̃ illa q̃ ẽ sine tremore. qꝛ in ꝓma nõ ẽ mẽbꝝ oino destitutũ a natꝰ sic̃ est destitutũ penit⁹ in secũda. Talis itaq; tremor vna cũ dormitatõe. calefactiuis ꝛ ꝓfortatiuis ꝛ dissolutiuis ꝛ ꝓsũptiuis curabit̃ medicinis. sic̃ est theodoricon. ieralogodion. et silia. Ualent ꝛ balneatões. fricatões. et cum calidioꝛ

aptiuis herbis suffumigatões vt pori clausi aperiãt vt hũores superflui ꝯsumant vt spũs excitent ꝛ nerui ꝯfortent.

De spasmo Cap. XII.

Spasm⁹ est neruoꝝ violẽta ꝯctio. mo tũ volũtariũ auferẽs ꝛ retardãs. Talis ꝯctio pucit aliqñ ex nimia repletione. qñq; ex inanitõe. qñq; ex nimia infrigidatõe. sic̃ est videre ĩ maib⁹ et labijs ifrigidatoꝝ qvix ꝛba formãt. vix etiã digitos cõplicãt aut recurnãt. Cõtractio ãt ex tali intrinseca infrigidatõe soluit calore. ꝛ alia nõ idiget medicia. Caueat tñ patiẽs ne nimis subito forti calori se exponat. qz ex subita repcussiõe frigiditaꝯ ad neruoꝝ extremitates dolorẽ nõ modicũ patiet. Cõtractõꝫ ꝛo facta ex inanitiõe ℏ scz sig̃ declarãt. p̃cedit em̃ aliqñ fluxꝰ imoderatꝰ sãguis vl̃ vẽtr⁹ vel matricis. aliqñ labor vl̃ abstinẽtia sup̃ vires laborãtꝯ vl̃ abstinẽtꝯ. aliqñ imoderatꝰ calor vt in corpe hois pacutas febres patiẽtꝯ. aliqñ pfunditas ꝛ dolor vulneris acumẽ ꝛ fortitudo assũpti medicamis. In his oĩbꝰ accidit spasmꝰ ex nimia nate desiccatõe et substãtial' hũiditatꝯ ꝯsũptõe. vñ corrugat neruꝰ ꝛ ꝯbit sic̃ pgamenũ positũ in igne. ꝛ iõ via spirituũ p neruos intercipit. ꝛ vt⁹ vite regitiua impedit. ois talis spasmꝰ si diu durauerit mortal' est. Vñ ór ĩ amphoꝝ. spasmꝰ ex colerico alias elleboro mortal'. Isti tñ spasmo in p̀ncipio ꝯfert calidũ lac mulierꝯ si sup musculos fauciũ sup spinã ꝛ collũ radices neruoꝝ vndiq; pfũdãt. ad idẽ valet aq̃ cuꝫ oleo si fuerit cũ lana succida sup locũ neruoꝝ fomẽtata. Tertiũ ꝛo genꝰ spasmi. s. ex repletõne q̃ solet accidere pinguibꝫ ꝛ carnosis ꝛ ingurgitatis ex infusiõe neruoꝝ ꝛ dilatatõne facilꝰ soluit qz cũ vngẽtꝯ calidis balneis sternutatõibꝫ ꝛ gargarismis curat. vt docet ꝯstan. huic cõtractõi si febrꝯ supueneritꝰ summũ remediuꝫ erit. Und ór in amphoꝝ. spasmo ꝛ tetano febris supueniẽs soluit egritudinẽ. Istiꝰ autẽ spasmi triplex ẽ spẽs. s. epitestanꝰ. s. qñ nerui posteriores spasmãt. ꝛ epytrostenꝰ. s. qñ anteriores nerui ꝛsus pectꝰ ꝯbunt. ꝛ tetanꝰ qñ scz anteriores ꝛ posteriores ꝯctionẽ patiũt. in his tribꝰ nõ est pfecta cura qñ accidũt ex inanitione. vt dictũ est.

De paralisi. Ca. XIII

Paralisis est lesio ptis hũani corpis cũ diminutõe vl̃ ꝓuatõe motꝰ vl̃ sensus vl̃ vtriusq;. Fit em̃ qñq; ex frigiditate ꝯstringẽte. qñq; ex hũore opilãte. aliqñ ex calore ꝯsumẽte ꝛ neruos sẽsibiles corrugãte. aliqñ ex vulnere neruos incidẽte vel diuidente. Exist⁹ eĩ cauꝯ ꝛ alijs denegatur trãsitꝰ spũs aĩal' ad instra sẽsus atq; motus. Vñ si nerui sẽsibiles et motiui ex toto sunt opilati vl̃ incisi efficit mẽbꝝ piter imobile ꝛ insẽsibile. Si ꝛo plẽa nõ fuerit opilatio vel trãsitꝰ spirituũ denegatio fit ibi ex matia de p̀mẽte ꝛ ꝛtute regitiua erigẽte tremor sic dictũ ẽ. hꝫ fieri spẽaliꝫ palisis ex supfluitate ciboꝝ ꝛ matie potuũ ex qbꝫ nimia fit hũoruꝫ generatio ꝛ dissolutio ꝛ inde neruoꝝ ꝯsecꝫ necessario opilatio. Fit etiam ex frigiditate neruos ꝯstringẽte. qñq; ẽ sinthoma alteriꝰ morbi. s. qñ minor apoplexia ĩ palysim t̃minat. Est ãt palysis alia vl̃ is alia ꝑticularis. Uniuersal' est q̃ recte mediam ptẽ occupat hois infirmãtꝯ Particular⁹ ẽ q̃ occupat ptẽ vnã vt manũ vl̃ pedẽ l̃ linguã. Itẽ materia ipi⁹ opilatõis inducẽtꝯ palysim. qñq; ẽ ĩ origine neruoꝝ. qñq; in ipo mẽbro paralitico. Si in origie neruoꝝ sit cã stupor ꝛ insensibilitas est circa loca vicina vt ĩ facie vl̃ ĩ p̀ncipio dorsi. si ꝛo ĩ ipo mẽbro palitico tũc ipꝫ patiet tm̃ et nõ supiora. vt dic̃ Gal'. q̃ dicit se amouisse emplastruꝫ qđ sophista posuerat sup manũ ꝛ posuisse sup collũ. Et q̃ patet q̃ ex varietatẽ locoꝝ morbi dꝫ variari mod⁹ medicine palic̃ ex inciõe nerui penit⁹ incurabil' est. sil'r palisis vl̃ is in oĩbꝰ et matie ĩ fenibꝰ vix curat. circa iuuenes tñ citi⁹ ꝛ efficaciꝰ opat medicina. Primo q̃ in paralysi ex mollificatiuis ꝛ relaxatiuis tã interi⁹ q̃ exteri⁹ exhibitꝯ insistẽdũ est. deinde desiccatiuis et ꝯstrictiuis. Si ꝛo p̀mo desiccatiua vehemẽter apponerẽtꝯ liq̃dioribꝫ ptibꝰ ꝯsũptꝯ reliquũ magꝯ inspissaret. et sic ꝯpactiꝰ effectuꝫ ad dissolutõꝫ et ꝯsũptõi inobediẽtiꝰ redderet. et ideo p̃dicto mõ caute est p̀cedendum Cõgruis igit medicinis interi⁹ purgatiuis. ꝯueniẽtibꝰ etiã vngẽtꝯ exteri⁹ mẽbra mollificent salua et castorio in decoctõe viniuant Alias ꝛo medicinas quere in Plac. et ĩ viatico Constan.

De passionibꝰ oculoꝝ Ca. XIIII

Solet dolor accidere oculis aliqñ ab exterioribꝫ sic̃ a vulnere cõtinuitatẽ oculoꝝ dissoluẽte. a puluere tenerã subaz oculi p̀turbãte a fumo oculos obfuscante vẽto frigido spiñ visibilẽ repcutiente. ab aere calido dissoluente. a nimia solis vel

alteri⁹ lucidi corpis claritate spm̄ disgregā/
te a nimia tenebrositate spm̄ visibilē ꝓculcā
te.ab inordinata dieta ꝛ ebrietate ꝓtinua vi
sum ebetante.a venerea voluptate consueta
spm̄ et humorē cristallinū corrūpēte et dis/
soluēte.aliqñ ab interioribꝰ vl̄ ab hūoribus
calidis vl̄ frigidis siccis vl̄ hūidis. Prim⁹ āt
dolor et p̄cipu⁹ causaℓ ab interioribꝫ calidū
apostema facies sup albuginē oculoꝝ ex hu
moribꝫ ꝓfluentib⁹ ad pupillā et apostema fa
cientibꝫ.et ℔ accidit ex debilitate oculi reci/
pientꝭ et ex abundantia seu acumie hūoris
ꝓfluentis et ex cerebro descēdentis. In tali
tacꝫ apostemate oculꝰ intumescit ꝛ lacrima
tur rubescit dolorē et punctură feruorem ꝛ
arsură sentit.potissime qñ colera est ī causa.
Tūc em̄ videt qꝫ acub⁹ pforet. Si ꝑo hūor
frigid⁹ sit in cā vl̄ ventositas oculꝰ distendit
grauaℓ de nocte inuiscaℓ.humores nimū ef
fluūt.et illi sūt viscosi.maxīe affligit humore
flcumatꝭ.Si ꝑo sāguis sit in cā sentit p̄uri/
tus mltitudo lacrimaꝝ et calor ī exitu earū
leuis pūctio maior tumor ꝛ dolor ī frōte ma
ior et maxīe affligit in horis sanguis.hec in
firmitas si causaℓ ab exteriori patiēs ḳescat.
capite alto dormiat .ꝑt fluxū lacrimaꝝ lu/
minis splēdorē fugiat ad vitandū disgrega
tionē et dissolutōꝭ maiorē vocē non emittat
ne ex conatu vocꝭ ī cerebro dissolutio fortis
fiat.cibꝰ deℓ frigidꝰ et leuis digestōis ne reu
matis fluxꝰ augeaℓ.aq̄ clara et calida poteℓ.
qr de naℓa sui fumi fumos cōsumit .neruos
ꝓfortat.arsură ꝛ punctură mitigat.balneis
aque dulcꝭ tēpatis vtaℓ.His obseruatꝭ non
oportet aliter medicari.Si ꝑo sit dolor ab
interioribꝰ hūoribꝰ purgenℓ hūores peccan
tes vl̄ p subtractōꝭ sanguis vl̄ p ꝓgruā me/
dicine purgatōꝭ.colliria mitigatiua.ꝛ sana
tiua interi⁹ ponāℓ.sic aq̄ rosacea cū lacte fe/
mineo. vt dic̄ ꝓstan. Lacryme cū restricto/
riꝭ ꝓpescanℓ.Apponūℓ ḡ in p̄ncipio leuiℓ re
percussiua ꝛ mitigatiua in statu ꝛ ī augmen
to mediocriℓ dissolutiua ī fine ꝓsūptiua ꝛ sp
cū iltis ꝓfortatiua. Circa apostema ꝑo ocu/
li nūcꝫ sūt maturatiua apponenda ne suba
oculi q̄ ē tenera destruaℓ li ad sanie ꝓtrahaℓ
Preterea si materia est multū calida ꝛ dolor
fortis nō sūt apponēda fortia repcussiua .ḳa
materia subito posset repcuti ad neruū ob/
ticū et opilādo posset ꝓpetuā inducerē ceci/
tatē. Lippitudo est oculoꝝ viscosa ꝛ glutino
sa supfluitas oculoꝝ palpebris adberēs: ex
flcumaticis ꝛ melācolicis hūoribꝰ in angulℓ
oculoꝝ incipiēs.palpebras ingrossāns ꝛ ī/
uertēs.hec oculoꝝ cilia corrūpit et ipas pal
pebras q̄si carneas crudas facit. In lippis
ꝙpe oculis pupille sane sunt . sicut dic̄ glo.
sup.xxj.Leuiℓ.sed hūore defluente palpebre
grossescūt cuⁱ⁹ crebra infusione etiā pupille
acies viciaℓ et illos significat qꝫ ingeniū ad
cognitōem vitaris emicat.sed opatio carna
lis vite obscurat.

De lippitudine et albugine Capitulum.XV

Alia est passio oculoꝝ quā nos ma/
culam dicimꝰ q̄ albugo vel pānꝰ dr
a Constanti. Et habet generari sic.
Primo fit fluxꝰ reumatis ad oculos ex q̄ fit
obtalmia dolor.s.et apostema . ex qua male
discussa remanet q̄dam leuis macula siuci/
fectio q̄ longo ꝓcessu tpis excrescit in telam
et inspissaℓ ꝛ occupat maiorē locū.s.totā pu
pillā.tela ꝑo excrescit in pannū p maiorē in
spissatōem ꝛ maiorē loci occupatōem.qr to
tū nigꝫ oculi occupat.ad vltimū fit vnguis
magꝭ spissus et durꝰ q̄dlibet istoꝝ incurabi/
le est si fuerit inueteratū.tñ ℔m loci colloca
tōez dr diuidi Si ꝑo collocaℓ circa cristalli
nū humorem in ꝓfundū p dimidiū annum
fit incurabiℓ. In p̄ncipio aūt vix curaℓ.si ꝑo
colligaℓ sub ꝙiūctiua vl̄ etiā sup̄ p decez an/
nos p̄t curari. Qñ igiℓ macula recens est et
modica succꝰ papaueris ruffi sufficit ad me
dicandū. vt dicit Constan. Papauer ci ruf
fum vel rubeum calidū est in p̄mo gradu.et
siccum in secūdo . et ideo hꝫ virtutem exte/
nuandi consumendi et desiccandi . Dicunt
etiaꝫ phisici vt dicit Constan.qꝫ sanguis ex
summitate dextre ale columbe vel hyrundi
nis vl̄ vppupe extracꝰ et sup̄ maculā recen/
tem positus calidꝰ maculā in p̄ncipio poten
ter rumpit.sanguis em̄ istaꝝ auiū est valde
ignitiuꝰ ꝛ dissolutiuꝰ ex natura auiū ex ḳbus
procedit.

De infectione oculi p sanguinē indurarū Capitulum.XVI

Alia etiā accidit oculis deformitas
a ꝛ passio.s.sanguis infectio quā Con
stantinꝰ crustulaꝫ sanguis noiat q̄ñ
scꝫ sanguis aliq̄ casu ad oculos defluens in
crustulā desiccaℓ. Cōtingit etiā ab arteriis
et venis desudare ad oculum ervenulas alt
quas rumpiℓ vl̄ crepare in tunica ꝙiūctiua ꝛ
ex circūfluente sanguine talē deformitatem

in oculo generari hūc sanguinē sic coagula
tū dissoluit sanguis turturis vl' columbe vt
dicit Constan. Idem facit lac mulieris cū
thure. Idē facit recēs case⁹ sine sale melli cō
mixt⁹ si supponat. mlta alia exprimenta dicit
Constan.

De lachrymis inuoluntarijs Capitulum. XVII.

HLuxus lachrymaꝝ inuolūtari⁹ acci-
dit oculis qñq; ab exterioribꝫ sic ex
pcussione ex calidi aeris dissolutiōe
vel ex frigidi coartatione ex fumi mordifica
tione et pulueris pturbatiōe ex cepaꝝ t alio
rū acuminū odoratōne. qñq; ab interioribꝫ
vt ex calidis hūoribꝫ l' frigidis vl' ex supabū
dātia hūoꝝ p incōtinentiā effluētiū ex debi-
litate dētiue ꝯtuꝯ cerebri t fortitudie expul
siue. Si āt hūores calidi fuerint in cā. oculi
rubēt. et lachryme distillātes calefaciūt faciē
et rūt. calida obsunt. frigida psunt. Si vo
sūt hūores frigidi oculi sunt subalbidi vl' li
uidi. lachryme etiaꝫ frigide faciē nō mordi-
cant. frigida obsunt. calida psunt. Ad lachry
matōem factā ex pcussione et causis alīs ex
terioribꝫ pcipua cura est cera pura cū pul-
uere cimini calefacta et freqnt cataplasma-
ta. dolorē em̄ simul remouet ac lachrymā t li-
uorē si sit cū vulnere cū cyrurgia curet. Ad
alias causas exteriores sufficit fomentū cuꝫ
aqua tepida ita q; tepor ad frigiditatē plus
accedat. Si fiat āt exfluxu et ex supabūdan
tia humoꝝ purget. det dyaclibanū cū vino
decoctōis thuris. et h̄ pcipuuꝫ est. in hac cā
fiant restrictoria circa tympora et circa frō
tem. Hec om̄ia valent ptra fluxū ex cā cali-
da et frigida

De defectu visus. Cap'lum. XVIII

DEfectus visus accidit oculis multi
plici de causa. aliqñ ex mala ꝯplexio
ne. aliqñ ex fumi ascēdētis a stoma-
cho corruptōe. aliqñ ex nerui obtici opilati
one et cataractis. ex spasmor macula. et hu-
iusmodi. aliqñ ex diete īordinatōe ex egritu
dine lōga ex ieiunio et coitu nimio. t ex mul
tis alīs causis. sic ex senectute. t hmōi. Di-
stinguēde igit sūt cause p ꝓpa sig. Hā si defe
ctus accidat ex fumositate stōachi defectus
visus nō est ꝯtinu⁹ sꝫ interpolat⁹. fm ei cibo
rū assumptoꝝ varietatē minuit vl' augetur.
Si aūt est ex vicio cerebri ꝯtinu⁹ est defect⁹
aī prandiū t post si ex opilatōe nerui ipsius
oculi suba pura est et lucida atq; clara. Alia
sig̃ p se patent. Ad istū ꝯ defectū tollendū. si
est ex vicio hūoris stomachi mūdificet. īmo
totū corp⁹ pcipue caput. deinde apponātur
remedia localia q̄ inviatico et in alijs auto-
ribꝫ inueniunt.

De cecitate Ca. XIX

CEcitas est puatio visus. Priuat aūt
homo visu aliquando propter orga
norum defectum et pupillaꝝ impro
portionē ad spiritum visibilē. Ad hoc enim
q; formetur visus exigitur debita proportio
organi spiritum recipientis ad ipsum spiri-
tum. vt supra dictum est de visu libro tertio
Aliquando ꝓpter neruoꝝ interiorū opilati-
onem. Si em̄ fuerit neruus qui dicit obti-
cus qui est visibilis spūs vehiculum in suo
principio vel medio vel alicui⁹ carnositatis
superexcrescentia vel alicuius viscosi hūo-
ris abundantia totaliter opilatus virtutis
visiue transitus nō peruenit ad pupillam. t
sic cecitas in oculo generatur Aliquādo fit
propter humoꝝ et spirituum cōsumptōem.
vt est videre in senibus quoꝝ oculi ꝑmo ca-
ligant et defectū visus patiuntur. Tandem
deficiente virtute videndi potentie penitus
destruūtur. Aliquando fit ex causa exterio-
ri sicut per oculorum vulneratōnem per ni
miam etiā et continuā lachrymaꝝ effusionē
p substantie oculi dissolutiōem. p tunicarū
oculi inspissatōem et induratōem. et humo
rum in oculo compactiōem. Tūc em̄ nō est
pupilla spiritui visibili puia. et iō talis cō-
pactio est cecitat⁹ in oculo inductiua. p sub-
stantialis humoris subitā desiccatōnem. vt
in pupilla accidit in q̄busdam potionatis. t
in minutis q̄ ex nimia sanguinis subtractōe
qñq; incurrūt piculum cecitatis. Aliqñ ꝓpt
subitā cum desiccatōe substantial' humidi-
tatis spūs visibilis disgregatōem. vt patꝫ in
vꝛso qui ad aspectum peluis ardentis qua-
si subito excecatur. cuius excecationis cau
sa est aspectus peluis ardentis et lucentis.
cuius ignea virtus tunicam oculi cum cri-
stallino humore destruit et consumit. t eius
dem luciditas que spiritui est imꝓportio
nalis ipsum disgregat et dispergit. t sic ne-
cessario cecitat⁹ ꝑpetue vicii introducit. In
ter om̄es itaq; sensibiles passiones miserа-
bilior est ipa cecitas. vt di. Constantin⁹. Hā
sine omni vinculo cecitas ceco carcer est de
cipit in apprehendendo fm imaginatinam.

qz de albo ymaginat q̄ sit nigz. z econuerso
Impedit in iudicādo vim deliberatiuā Iu
dicat em̄ penes se z delibat ire ad orientē et
dept̄ i suo iudicio vadit ad occidentē puer
tit z affectiua. qz oblato sibi ad eligendū de
nario argēteo cū cupreo affectat eligere ar
genteū z eligit cupreū. Tāta siq̄dē ē ceci mi
seria vt nō solū puero l' suo se subīciat p re
gimine z ducatu. vez z sept̄ ipi cani. et sepe
ad tantā deducit necessitatē vt ad trāseūdū
pontē l' vadi piculū pl̄ cogit credē cani q̄z si
bīpsi. Itē sepe i picul' vbi oēs dubitāt. qz ñ
videt piculū secur̄ ē cec̄. z ecōuerso sepissi
me vbi nullū piculū iminet maxīe cecus ti
met. sepe ī plano cespitat pedib⁹ offendit. se
pe vbi pes esset eleuād̄ deprimit pedē. z econ
uerso. vbi esz ere figēd̄ ipm eleuat z suspen
dit. vndiq̄z palpādo z directādo man⁹ diri
git. vndiq̄z de itinere dubi⁹ manu et baculo
viā querit. raro aliq̄d secur̄ agit sp̄ fere du
bi⁹ z timēs erit. Itē cec⁹ qñ nud⁹ iacet l' sedet
tectū se reputat. sepe etiā qñ videt ab oib⁹ se
latere putat. Itē facīē aliqñ z oculos ad so
lē vl' celū cec⁹ eleuat. sed ipsi⁹ oculos celestis
claritas nō imutat. ipi⁹ cecī oculo sol pñtez
exhibet suū radiū. sz tñ pñtē solis vtutē nō p
cipit z effectū. vt dic̄ Bre. Itē cec⁹ aliqñ pue
rū suū ductorē verberat z pcutit z offendit.
sed eadem ꝑbera cito p puerū luit. Hā puer
ꝑbez nō īmemor in pontē medio siue q̄cūq̄z
alio piculo ipm soluz deserit et ipm fugiens
sibi viā euadēdi piculū non ostendit. et ideo
est miser cecus. qz in domo nihil audet fidu
cialiter agere. in itinere deseri a socio multū
timet Jn ꝓ tū peior est ꝯditio hñtiū oculos
q̄z cecoz. qz ipi oculi hostes sūt et predones
hūani animi quoz ꝯcupiscētias dū seq̄mur
seuissimis hostib⁹ subīcimur. sicut dicit ex
positor sup illud Treñ. Oculus me⁹ deprę
dat⁹ est aīaz meā. Deli⁹ aūt est homini ocu
lis eruto cecū fieri q̄z hz oculos et coz blā
dicīs decipi et abduci. vt dicit Bre. super
illud Math. vj. Deli⁹ est tibi luscū ad vitā
ingredi q̄z duos oculos habentē in geben
nam ignis mitti.

De surditate. Ca. XX

SUrditas est ꝑuatio siue impedimē
tū auditus. qui ꝑm Constan. ianua
mentis est. Contingit autē aliquan
do auditū totaliter auferri. et tūc ꝑprie dicit
surditas. Et habet fieri ex humoribꝫ opilā
tibus neruos audibiles et buccas auriū re
plentib⁹ intantū q̄ in eis nulla ꝑt fieri alla
sio. qñq̄z non ex toto auferr̄ sed ꝑt diminuti
onē humoris fit difficultas in sensatione et
oz grauitas audit⁹. qñq̄z est ibi sonit⁹ z tinni
tus. ita q̄ putat patiens q̄ sit iuxta molendi
nū. siue iuxta organa. et ꝓ hz fieri ex grossa
ventositate interclusa. et ꝓ hz fieri aliqñ sine
interpolatione. et tūc ex puata causa contin
git. qñq̄z cum interpolatiōe. et tūc est ex cau
sa remota. qñq̄z em̄ nihil exterius audit ꝑp̄
opilatōem. sed auditus ab interioribꝫ imu
tatur. ita q̄ patiens credit se audire ab exte
rioribꝫ ꝓ qđ sentit ab interioribꝫ. z ꝓm ꝓ fal
litur auditus. Multis alīs modis audit⁹
hominis impedit. Accidit etiaz auri dolor
aliqñ siue apostema. et ꝓ ex calore dissolucn
te vl' ex frigiditate ꝯstringente si sit ex calo
re dolor est acut⁹. locus rubet. calida obsūt.
frigida prosūt. Si sit ex frigiditate dolor est
ponderosus et granatiu⁹. loc⁹ pallet. calida
obsūt. frigida prosunt. aliqñ est ex apostema
te calido et tūc ad p̄dicta signa sunt. est vehe
mens febris. semp̄ em̄ apostema auriū febz
ꝯcomitat̄ sz remissior et cum minori dolo
re in causa frigida q̄z in calida. Aliqñ relin
quit in aure vuln⁹ ex apostemate p̄cedente.
qđ cognoscit ex dolore titillatiōe z sanie ef
fluente. Aliqo fūt ꝯmes in aurib⁹ ex humo
rib⁹ calidis inuiscatis p interceptiōez sp̄ūs
vinificatiui. Signa ꝯ vermiū sunt prurit⁹ z
titillatio. z aliqñ videri p̄nt si auris soli expo
nat̄. Aliqñ fit dolor a causa extrinseca sic ex
aqua vel lapilli subintratione. Aliqñ ex cō
cussione. cui⁹ signū est exit⁹ sanguinis. aliqñ
tñ exit sanguis ex supabundantia z inconti
nentia ciusdē. Unde Constanti. Si subito
sāguis et sine dolore ab auribꝫ exeat sine ma
nifesta causa signū est aliq̄d esse in capite qđ
natura expellē laborat. oportet ꝯ q̄ aures a
ꝓncipio mundificent̄. Alias aūt auriū pas
siones quere sup̄ li. iij. de auditu. et q̄nto de
aure. ibi em̄ sunt multa inserta. Dolor igit
auriū si ē ex calore et sine apostēate frigidis
et alterātiuis insistendū est. Ungi em̄ debz
locus doloris oleo rosaceo vl' violaceo. z cō
similib⁹. Talia em̄ olea tepida auribꝫ instil
lent̄. nō em̄ actu frigida debent auribꝫ instil
lari. Si ꝓ fit ex frigiditate sine apostemate
cum calidis alterātiuis ad curam ꝓceden
dum est sicut oleo laurino rutaceo. et hmōi
Si vero fuerit cum calido apostemate fri
gidis maturatiuis ꝓmo insistendū ē. deinde

mūdificatiuleꝛ in ꝫria cā adhiberi ꝺꝫ medicina ꝫria. Rupto igiť apostemate qꝺ cognoscit ex fluxu sanies ꝓmo mūdificāꝺū ē vulnꝰ deinde ꝓsolidandū. mūdificāꝺū āt cū vino ꝛ cū melle siť mixtꝫ et imissis. ꝓsolidať cū puluere thurꝫ ꝛ mastichꝫ. et hmōi. si ꝥmes ibi fuerint succi amari sic̄ ꝑsici absinthū pozzi infūdanť. Siť oleū amaꝛ ex amigdalꝭ amaris auri patiēti instilleť. talib⁹ eī ꝥmes occidūť: ꝛ putrefacti cū sanie educūť. si āt lapillus intranit caute extrahať. qꝺ si fieri nō ꝑt auris calidis inungať ꝛ sternutatio ꝓuoceť vel cū vētosa fugať ꝛ extrahať. Ad surditatē remouendā vel saltē releuandā valēt mlta q̄ ꝺicit Constan. ꝫ inter oīa balsamū instillatuꝫ auribꝰ ꝺꝫ preualere. Surditas tñ si fuerit a natiuitate incurabilis est. Siť q̄ ꝑ triēniū duraueritvir curať. Tinnitꝰ q̄ ex ventositate causať cū extenuatiuis vētositatꝫ curetur sic̄ cū aneto calamēto colato ozigano et consilib⁹. q̄ꝝ suffumigatione tinnitꝰ soluit. Et ꝫ de passionibꝰ aurium et eaꝝ remedijs dicta sufficiant.

De polipo. Capitulum. XXI

Polipus est supflua caro ex naribꝰ ex p crescēs ex supfluis hūoꝛibꝰ generata Hāc passionē fetoꝛ horribilis semꝑ comitať. ꝛ tñ fetoꝛ a poliposo nō sentitur. Propter opilationē eī nerui odoꝛabilis taľ inť odoris et fetoꝛis differētias nō discernit Habet aūt fieri tam fetoꝛ nariū q̄ꝝ polipus in hūc modū humoꝛes grossi et viscosi fluunt ad carūculas nariū et ibidem diuturnitate ꝛpis et actōe caloꝛꝭ ꝺēsanť ꝛ q̄si i subaz carneā ꝺuertūť q̄ corrupta cū sit inde fumositas resoluta et aēri īmixta inspirandoꝛ respirando fetoꝛē facit. ꝛ infirmitas taľ polipus ꝺꝫ. q̄ꝝ etiā ad nares descēdit humiditas et etiā cōbibit spōgiosa nariū porositas et ibi putrescēs corruptiōem generat et fetorē. q̄ꝝ etiā calidi hūoꝛes acumine suo pustulas in naribꝰ generāt q̄ locū vlcerāt et excoriāt. Uñ tam ex corruptōe carnis et hūoris q̄ꝝ ex coartatōe inspirationū cū nō possit cerebꝝ ꝺepurari. fetoꝛ necessario generať. Primū igiť remediū ꝫ hanc passionem ē vt caput fozti et ꝓuenienti medicina purgetur et post fluxꝰ intercipiať. deinde patiēs aquā calidā naribꝰ attrahat atq̄ sugat vt hūoꝛes inuiscati dissoluantur ꝛ educanť. Ad nares purgandas valēt pillule ꝺyacastoꝛee cū succo rute et vino tepido resolute si naribꝰ sint infecte. Ad restringendū fluxū mirabiliť valent g̃na thuris albi si sepi⁹ assumantur. Si ꝥo fuerit polipus cōfirmatus p̄cedentibus purgationibus et ꝺeopilantibus puluerib⁹ et medicinis coꝛrosiuis amoueatur vel per incisionem sicut in cyrurgia plenꝰ ꝺocetur.

De passione nariū Ca. XXII

Patiuntur etiā nares sepi⁹ fluxū sanguinis. et ꝫ fit in masculis tribus ꝺ causis tm̄. Fit em̄ fluxꝰ a cerebꝝ et tūc fit cū sternutatione et cū doloꝛe frontis ꝛpunctione. vel ab epate et tūc doloꝛ sentiť in ꝺextro latere et fluit ꝑ ꝺexterā narem vel a splene et tunc a sinistro latere erit doloꝛ et fluit ꝑ sinistraz ꝑtem. Preter hec etiā in mulieribꝰ fit a matrice. et tūc doloꝛ est circa vmbilicū. Hic fluxꝰ q̄ꝝ est vtilis. Q̄ñq̄ꝝ em̄ in febꝛib⁹ etiā acutis et in freneſi in ꝺie creticoꝛ solet fieri motu nature. et tūc solet bonꝰ esse. Nam bonꝰ est q̄ñ ante ꝺiem creticū fit ex nimia sanguinis interioꝛis ebullitōe ꝛ feruoꝛe. vnde acumine suo venas apit ꝛ fluxū facit Ex his et multis alijs de causis fluit sanguis. siue aūt fuerit fluxꝰ creticus siue ꝛynthomatic⁹. non in ꝓncipio restringať fluxꝰ ne crisis impediať vel ne sanguis ad alias ꝑtes vertatur. et ꝛynthoma petius faciat vt suffocationem. et hmōi. Si aūt nimis augeretur fluxus si patiens esset fozt̄ essꝫ in ꝑte patiēti minuend⁹. extremitates sunt ligande et fozti⁹ ꝺstringende. medicine restrictiue sunt tympoꝛib⁹ et fronti adhibende. aqua cum aceto in facie ꝑfundenda Si ab epate fiat fluxus ponatur ventosa sup̄ epatis regionē. Si a splene sup̄ splenem. si a matrice sup̄ matricē vel māmillas.

De fetoꝛe oꝛis. Ca. XXIII.

Etoꝛ oꝛis q̄ꝝ causať ex dentium ꝛ gingiuaꝝ coꝛruptione. q̄ꝝ ex oꝛis et palati vlceratione et putredie. q̄ꝝ ex thoꝛacis mala habitudine et mēbꝛoꝝ spiritaliū viciosa ꝺispositione. q̄ꝝ ex putrefactiōe humoꝝ stomachi. q̄ꝝ ex vniuersali coꝛpis infectione vt in lepꝛosis quoꝝꝫ anhelitꝰ est fetidus et infectiuus. q̄ꝝ ex fetꝺoꝝ comestione. vt patet in illis qui ꝓtinue comedūt alliū cepas atq̄ poꝛrum. quando q̄ꝝ aūt fit ex coꝛruptione membꝛoꝝ spiritualium et vniuersali coꝛruptione humoꝛū infectoꝝ. Palliari quidē potest ꝫ non curari. talis aūt fetoꝛ est ꝓtinuus interpolationem

nō accipiēs. Ille āt q̄ ē ex vicio stōachi inter
polak.q2 añ prādiū est maioz et p9 prandiuz
est puūs vl' null9.z h bñ conak cū extersiuis
aromaticis z ꝓfortatiuis. Primo igit mate
ria q̄ est ī stōacho q̄ fetoz ê cā digerak diui
dak et expellak.p9 comestōez sept9 vomit9 pro
nocek vt villi stomachi mūdificenk.a putri
dis cibarijs z ad putrefactōez dispositis ca
ueak.vino aromaticoz aromatic ad ꝓforta
tionē vtak. Si causak fetoz ab alijs vt gingi
uis z dentib9 putridis dentes extrahantur
q̄ sunt in cā vl' sanenk.gingiue fricenk z mun
dificenk cū decoctiōe rosaz in vino vl' aceto
tepido abluāk cū puluere thuris z masticis
et melle gingiue et radices dentiū fricenk et
mundificen k.

De dolore dentiū. Ca.XXIIII

Dolor dentiū q̄nq̄ fit vicio stomachi
q̄nq̄ vicio cerebri. ex vicio cerebri
q̄nq̄ hūores frigidi z calidi reuma
tizātes neruos dētiū ificiūt z dolorē iferūt.
vicio āt stōachi fit ex hūoribꝫ calidis in ipso
existētibꝫ a q̄b9 fumositas r̄soluta supioze pe
tēs neruos dentiū z radices mordēdo l' ag
guādo dolorē ifert dētibꝫ ac fetorem. Si ex
acut z calidis ê hūorib9 dolor est acut9 z pū
gitiu9 cū ruboze faciei cū aspitate z siccitate
gutturꝭ cū siti z amaritudīe oris. Si ex frigi
dis dolor est minor cū guamie capitꝭ. cum
subtumiditate z pallore cū acetosa eructua
tione z oris isipiditate. dolor ātventēs ex ce
rebro diu durat sine aliq̄ intpolatōe q2 ali
q̄n. r. horꝭ l' pl9. q̄ho ꝓcedit ex stōacho .iiij. vl'
iij. affligit horꝭ z p9 q̄escit. Cause g̃ dolorꝭ dē
tiū vt dic Cōstan. sūt putredies z fetores ru
pture z pforatōes morōes z casus z limositā
tes. Perforāk ei dētes z q̄nq̄ rūpunk. Aliq̄n
ī colorē citrinū viridē vel nigz mutāk. q̄ oīa
ex humiditate putrida nascūk q̄ a stomacho
ad ligamēta dentiū defluit z ascēdit. Cadez
et cā est relaxatōis z mol9 dentiū atq̄ casus.
Nā acuti hūores in radicib9 dētiū dentes p
forāt z ꝓsumūt sept9 z relaxāt. Un sūt causa
q̄re cadūt cū radices deficiūt aut putrescūt
Vmes ī dētibꝫ maxillaz fiūt ex hūoribꝫ eoz
ꝓcauitatibꝫ putrefactꝭ z cogꝭcik ex pruritu z
titillatōe z ꝓtinua terebratōez dētꝭ pforatōe
et fetoris emissiōe. z mlt alijs modis. q̄re s
li. v. in tractatu de dentib9. Iste dentiū do
lorose passiōes si sūt ex vicio hūoz ī cerebro
vl' in stōacho debita purgatōe purgēk. sept9
dētes debitꝭ dētifricijs mūdēk. de q̄bꝫ oib9
sufficiēter tractat Constan. Uermes dētiū
mirra et opio interficiūk. dētes relaxati thu
re et mastice ꝓfirmāk. et h idē facit gargaris
mus de gallis et malog̃nati cortice z balau
stie cū aceto ꝓparat9

De lingua et sermonis ablatione Cap'lum. XXV

Lingua etiā multipl'r patik. aliq̄n cm̄
palliticak. z tūc pdit volūtariū motū
z ℞mōis vsū. vt dic ꝓstan. Cui9 cā est
defect9 motiue ℞tutꝭ q̄ excitak p spm̄ veniētē
a cerebro. vl' accidit ex neruo aial' ℞tutꝭ vehi
culo hūoze vl' apostemate opilato. vel acci
dit ex ꝓpo subē linguevicio. s. ex mala cōple
xione lingue z distēpantia infrigidāte. vl' ca
loze z siccitate vl' hūoze. Aliq̄n etiaz lingua
apostemak z tūc intumescit et ℞mo impedik
Aliq̄n ex hūoze liq̄do relaxak z remollik ner
uus lingue z nimis mollis efficik. z tūc debi
tus ℞mo p nimis remollitā linguā ñ forma
tur. Aliq̄n ex hūoze nimis calido z sicco cō
trahik z cozrugak. et tūc totaliter ℞mo ipedi
tur. Aliq̄n g̃uib9 vlceribꝫ z pustulis leditur.
et tūc tam in gustādo q̄z in loq̄ndo impedik.
Si g lingue subā sit sana nullas hās macu
las. loq̄la tm̄ sit ablata a cerebro surgit vicio
vl' a neruo opilato. Aliq̄n pdik loq̄la ex pdi
ta mēte vt in frenesi vbi hō nō vtik imagina
tione. memoria. et rōne. et iō nō mirz si perit
loq̄la q̄ est instrm̄ rōnis. q̄re sup̄ li. v. d̄ lingua
sana et infirma.

De raucedine. Ca.XXVI

Raucedo multis habet fieri de cauk.
quia ex siccitate vl' humiditate z spi
rituū et virtutū defectibilitate. ex sic
citate dupliciter. aut em̄ siccitas inequalita
tem facit. aut ꝓstringit meatus. Dum em̄ ex
siccitate exasperak arteria ex asperitate seq̄t
inequalitas et ex inequalitate raucedo z vo
cis impedimentū. Item ex siccitate fistulas
et pulmonem coartante sequik vtrūq̄z p̄di
dictorum. Ex humiditate similiter duobus
modis. aut ex humiditate ꝓtenta in vasis et
maxime in sanguine. aut ex fleumate a supe
rioribꝫ distillante. sanguis em̄ supabūdans
venas distendit. Un et meatus coartantur
et ꝓsequitur vocis impedimentū Sil'r fleu
ma distillās ī trachēā arteriā et fistulas pul
monis p̄dicta opak. ex defectu etiā spūs z℞
tutis ipedik vox qđ pz q̄ ei9 fortitudo ex spū
pficik et ℞tute. si ergo est ex siccitate cogꝭcik
ex sicca tussi. que est offendiculū spiritus in

trachea arteria vl̃ p ꝓpassionē est qñ ē sintho/ ma morbi vl̃ p ꝓpassionez qñ fit ex siccitate exasperāte q̄ ē ex frigiditate fistulas pulmo/ nis coartante ꝛ spm̄ offendēte. Un̄ generat tussis vl̃ ex humiditate a cerebro distillante Jst̄ ei modis hz fieri tussis q̄ impedit ipaz vocē. vel cognoscit raucedo ex pūctura i spi ritualib⁹ q̄si ex spinis facta ex ḡcilitate colli exroti⁹ corpis macilētia. sāguinē ꝙo in cā eē cogscim⁹ ex tussi aliq̄ntulū humectata rubo re facie i venaz eminētia dulcedie oris. fleu/ ma eē i cā cogscim⁹ ex tussi aliq̄tulū hūecta ta. ex oris īsipiditate ꝛ salinaz abūdātia. de fectū spirituū eē cogscim⁹ in cā ex debilitate et ex tenuitate toti⁹ corpis ex febre p̄cedente vl̃ ex ieiunio ꝛ fluxu et oīb⁹ q̄ corp⁹ extenuāt. sig̃ raucedo fit ex cā sicca ꝛ calida abstine at a salsis calidis et siccis frixis et assis vtat tpate frigidis et etiā hūidis mediocriter ca/ lidis. si ex sāguīe est passio fiat minutio. si ex fleumate dent̄ purgatōes et opilatiue q̄ i frigida cā sūt necessarie. si ꝙo est ex defectu spi/ rituū subueniēdū est resumptiuis ꝛ ꝓfortati uis. eadē āt est cura raucedis et tussis. vide i Platea. et Constan.

De squinātia et suffocatōne gutturis

Capitulum. XXVII

Squinātia ē guttur⁹ suffocatio ꝛ pue nit ex apostemate i gutture. cui⁹ tres sūt spēs. In p̄ma tota matia colligit interi⁹ i q̄dā follicꝫlo int̄ trachēā arteriā ꝛ ysophagū. ꝛ cognoscit ex vehemēti dolore. nul lo tumore exteri⁹ apparēte. apto etiaz ore tu/ mor interi⁹ nō apparet. ex febre acutissima ꝛ ex impedim̄to voc⁹ ꝛ ex iudicio patiēt⁹. nihil em̄ p̄t trāsglutire. et h̄ spēs incurabilis est. interficit em̄ sepi⁹ p̄ma die. Scda ē spēs q̄ in mīori q̄titate r̄colligit intra ꝛ extra i ma iori. ꝛ ḋr squinātia. et hz oīa sig̃ q̄ p̄ma sz re/ missiora. ꝛ apparet aliq̄s tumor extra. et hec spēs vix curat̄. Tertia ꝙo spēs est qñ tota ma teria colligit extra. ꝛ ḋr sinācia. cui⁹ sig̃ sunt vehemēs tumor extra. febris lēta. dolor mo dicus sine difficultate spirādi ꝛ respirādi. ꝛ h̄ species nō interficit nisi tumor ad interio ra se retraxerit. Fit aūt h̄ passio p̄ncipal̃r ex sāguine. secūdario ex fleumate ꝛ melācolia. nūq̄ ex colera. ꝛ cognoscunt̄ he cause p̄ sua sig̃. Jst⁹ passiōis p̄ma cura ē sanguīs extra/ ctio i q̄titate mlta. incidāt̄ etiā vene sub lin/ gua fiāt scarificatōes cū ventosis in collo ꝛ in scapul̃. deinde apponāt̄ lenificatiua matu ratiua et mūdificatiua. Quere sup̄ lib. v. de gutture.

¶ De difficultate anhelandi inspirandi et respirandi. Ca. XXVIII

Difficultas inspirādi ꝛ respirādi vel ḋ vtrūq⁹ ḋr asma vl̃ disma. Et accidit duplici de cā. s. ex siccitate coartatōe q̄r q̄ñ pulmo nō p̄t libe dilatari et constrīgi inde seq̄t̄ asma. vl̃ q̄ñ ex hūore ipedit̄ motus pulmonis. q̄ñq̄ ei supabūdat hūor exteri⁹ i supficie pulmōis cui⁹ mole oppressus nō p̄t libe dilatari. ꝛ tūc est spēs asmat⁹ q̄ ḋr sāgui sugiū a sāguisuga. q̄r cū violētia attrahit ae/ rē ad cor refrigerandū. Aliq̄n abūdat hūor interi⁹ in fistul̃ pulmōis cui⁹ int̄positiōe pul mo nō p̄t libe ꝓstrigi. ꝛ tūc ḋr anhelit⁹. q̄r in hac specie laborat pariēs i expirādo. Aliq̄n āt abūdat hūor interi⁹ ꝛ exteri⁹ p̄t q̄ nō p̄t pulmo libe dilatari nec ꝓstringi. ꝛ tūc ē illa spēs q̄ ḋr ortonia. i. spūs rectitudis q̄r pati/ ens laborat eq̄lit̄ in inspirādo et expirādo. ꝛ ita sūt tres spēs asmat⁹ p̄m tres hūoꝝ dispo sitōes si ex siccitate ꝛ caliditate vngēt⁹ electu arijs syropis frigidis et hūidis curet̄. et ecō uerso. vide in Plate.

De sputo sanioso et sanguinolento

Capitulum. XXIX.

Orca sputū etiā accidūt passiōes. vt ꝙz in empicis in q̄b⁹ est sputū sanio/ sum et virulentū et in emoptoicis in q̄b⁹ est sanguinolentū. Empima em̄ ḋr pas sio q̄ñ sanies excreat̄. et h̄ cōtingit in causis reumaticis et pleureticis et peripleumoni/ cis et in alijs apostematib⁹ stomachi pecto/ ris vel pulmonis. Habet aūt fieri h̄ modo. q̄ñ humor a superioribus distillat in pulmo/ nē. pulmo repcutit̄ et ex repcussiōe ꝙculcat̄. ꝛ ex ꝙculcatōe sanies nascit̄ vl̃ pulmo vlce/ rat̄ vel defluēs hūor ad aliquē locū ad apo/ stema recolligit̄ ꝛ ibi insanie ꝙmutat̄ q̄ vi na turevl̃ sinthomat⁹ resolut⁹ p̄ saniem siue sa/ niosum sputū euacuat̄. nō tn̄ q̄libz spūs sa nie ḋz empic⁹ iudicari. Pleuretici em̄ sanie spuunt ꝛ multi alij. ꝛ tn̄ nō sūt empici. Sed illi q̄ infectōe pulmonis et ei⁹ sanioſa habi/ tudie sūt corrupti. quoꝝ signa sunt ista spu/ tum sanioſū corpis macilentia. colli graci/ litas. et tussis cū difficultate āhelādi. facies subtumida. tument et dolent orbes oculoꝝ. Emoptoici sunt per os sanguinē expuētes. quod cōtingit per alicuius vene apertiōem p̄ humoꝝ multitudinē ꝛ eoꝝ fumositatez. p

corrosionez vene p̄ caloris excessum. calore
em̄ poros aperiente sanguis emittit et exsu
dat. et dr mitti p̄ dyabrosim. i. p̄ resudatōem
et tūc sanguis emissus est pur⁹ clarus z pau
cus absq; dolore patientis. et anhelit⁹ sentit
calid⁹. ab alīs aūt mēbris freq̄nter redūdat
ad os sicut a cerebro. et tūc est cum rubore
facici et venaz oculoz q̄nq; a pulmōe. z tūc
est sanguis spumosus cū tussi et dolore sini
stre māmille. et sic de alīs mēbris in quib⁹
sanguis coleric⁹ vi nature z sinthomatz mo
tus nūc p̄ nares. nūc p̄ os emittit et purgat.
Prima itaq; passio. s. sputū sanios ū sanet dis
solutiuis. mundificatiuis et exterſiuis. z ca
ueatur ne in ptisim conuertat. longuz enim
empima post pleuresim infra. xl. dies in pti
sim cōmutat. vt dicit Ypo. Secda vo passio
scilz emoptoicoz sanetur mundificatiuis et
constrictiuis medicinis. sicut in viatico cō
tinet z in plate.

De ptisi Cap̄. XXX.

PTisis est ꝓsumptio naturalis hūo
ris corpis ex vlcere pulmonis pue
niens Fit aliq̄n ex reumate a capite
distillante in pulmonē quem repcutit et re
pcutiendo cauat. et cauando vlcerat sīc gut
ta paulatim distillando petram cauat. Fit
aūt ex nimia substantie pulmonis siccitate:
q̄ arefacta de facili lacerat. sicut pampinus
vitis in fine autumni desiccatus leui vento
dissipatur. Fit aūt aliq̄n ex sanguine q̄ aliq̄
pena rumpit in pulmone. Sanguis talis
aliq̄n in saniem ꝓuertit et sanies inficit et vl
cerat pulmonē. Unde et Ypo. ex sanguine z
sputo ptisis et fluxus rē. ex vlceratōe pulmo
nis sic ꝓsumitur totū corp⁹. Primo em̄ per
sui dilatatōem ab exterioribus trahit aerez
quē ministrat cordi ad sui innati caloris mi
tigationē. q̄ dū vlceratur ꝓpt̄ sensum ꝓprie le
sionis cohibet motū suū nec ſm debitū di
latatur. vnde insufficientē aerē cordi admi
nistrat quare paulatim calor intēdit z pau
latim corp⁹ ꝓsumitur. febris em̄ ethica con
comitat ptisim q̄ substantialē ꝓsumit corpo
ris hūiditatē. oīmis em̄ ptisicus ethicus est.
sed non ꝓuertit. Talis em̄ passio nō de facil
li curatur ex quo inualescit. et assignat Con
stan. rōnem. oīe inq̄t vuln⁹ difficile sanatur
nisi mundet. Ulcus aūt pulmonis purgari
non potest nisi cū tussi. tussis aūt vuln⁹ cōso
lidari nō p̄mittit. dilatat em̄ et aperit. Unō
putredines maiores in se recolligit. dū par
tim colligit partim purgat insanabile red
ditur apostema dum ita circinat. Qui ergo
ptisim vult sanare: ꝑmo vulnus pulmonis
sanet puſq; putrescat. Isti⁹ aūt ptisis cōfir
mate sunt signa. calor ꝯtinuus. sed lentus i
volis manuū et pedū acutior. rubor in ma
xillis. strictura inflata. sitis cū asperitate lin
gue. colli gracilitas. totius corpis ꝓsumptō
vnguiū ſet extremitatnz ꝓstrictio. ꝯcauitas
ſm orbes oculoz. dolor sinistre spatule vſq;
ad humez. fluxus capilloz. et h̄ signum est
mortis in primo imminēt⁹. sicut sputum fe
tidū et virulentū. Et anhelitus plus fetid⁹
ꝓsueto signat totalem substantie pulmonis
corruptelā. Talis est nutriend⁹ dieta q̄ refri
gerat et solidat ac restaurat. Dentur igitur
mediocriter frigida caloris febrilis mitiga
tiua. mediocriter ventris mollificatiua. pre
cipue tñ cauenduz est ne nimis soluat. quia
si flux⁹ accidit mors intrat. vita recedit vt di
cit Egid. valēt eis humectantia z hūoris cō
sumpti restauratiua.

De tremore cordis siue cardiaca passiōe. Capitulum. XXXI

TRemor siue cordiaca est passio cor
dis sic dicta. quia ex defectu cordis
oritur sepe. Duplex est aūt cardiaca
scz diaforetica. i. porox apertiua. quia poro
rum apertōem ꝯcomitat. Alia dr tremens.
quia cū quodā tremore sentitur motus cor
dis. Dyaforetica est ex causa calida et calor⁹
distempantia circa spūalia vñ et pori aperi
untur hūores et fumi resoluūt. q̄ fum⁹ exiēs
p̄ poros in sudorē ꝯdensat. et ex tali frequen
ti sudore idropisis vl ethica generat. z tales
ex defectu ſtutis sepius syncopizant. Car
diaca vero tremēs fit q̄nq; ex frigida causa.
q̄nq; ex melancolia. q̄nq; ex flegmatica. Hā
talis humor abundans in pulmone oppri
mit aliq̄tiens cordis vtrāq; capsulā ipamq;
cordis subam. vñ impedit debitus mot⁹ cor
dis et obturant venę p̄ quas discurrit spūs
vitalis. et tales prumpūt in subitā suffocati
onē. et ideo talis passio dr tremēs. q: si tene
as manū sup cor nō senties cor debito mo
do dilatari. sed cum quoda tremore parum
et exiliter tm̄ moueri. Aliq̄n est cū febre leta
aliq̄n cū febre forti. et tūc mai⁹ est periculū.
aliq̄n sine febre. aliq̄n melancolia est i causa
et tales incidūt in passionē q̄ dr incubus vl
phialtes. Aliq̄n accidit ex vicio epatz a quo
nō mandat sufficiens nutrimentū cordi. vñ

deficit et debilitaꝫ. vt di. Constan. Aliqñ accidit ex mala dispositõe aliox mẽbrox ex qꝫ colligãtia cor patiꝫ. sicut qñ a cerebro vl̃ stomacho trãsmittiꝫ fumꝰ vel humor nociuus vñ suba cordis ledit deficit vl̃ grauaꝫ. ꝛ ideo talibꝰ accidit tremor cordis ex acumĩe fumi vl̃ materie q̃ pũgit ꝛ mordicat cordis subaz vñ fit in eo tremor. accidit et sitis ꝓpt̃ cordis ꝓpressionẽ ꝛ caloris intensionẽ. vñ siccitas et sitis suspiriũ ꝛ altus anhelitꝰ. qr cor laborat ad aerẽ attrahendũ cũ non valeat se dilatare. accidit ꝛ tremor ex fumo melãcolico ex siccitate spm̃ pturbãte. accidit ꝛ pĩguedo qr deficit calor naturalis et inde torpor ꝛ pigricia generaꝫ. ex defectu etiã cordis ꝛ debilitate spirituũ accidit syncopis. que a vulgo spasmatio vocaꝫ. et ꝯ ꝓtingit aliqñ ex accidẽtibus aie. vt ex timore cor nimis ꝓstringẽte. aliqñ ex nimio gaudio vl̃ ira cor dilatante ꝛ spũs exalante vl̃ euaporãte et soluẽte. aliqñ accidit ex accidẽtibꝰ corpis sicut ex mala cõplexione vl̃ repletõe vl̃ nimia inanitõe exvenaz opilatõe ꝛ spirituũ compressiõe. aliqñ ex nimio sudore. Ex hac aũt syncopi quidaz incurrũt mortẽ subitaneaz. opilata vena cõ cana ꝑ quã sanguis et spũs vitaꝫ ad cor trãsfertur. vl̃ etiaz opilato meatu ꝑ quẽ pulmo frigidũ aerẽ solet recipe et a se fumositatẽ superfluã remouere. qñqz ex matricz vl̃ stomacbi nimis repleti compressione. In omnibus istis ꝯ piculis si humor est in cã purgeꝫ debito mõ humor peccans. denꝫ ꝓfortatiua et spirituũ repatiua ꝛ resũptiua. si est ex nimio fluxu vl̃ nimio sudore fluxꝰ ĩtercipiaꝫ sudor repmaꝫ. si ex nimia repletõne stomachꝰ euacuet. ꝓtra tremorẽ cordis ꝓfortatiua confe/rantur. sicut dyamargariton et electuaria. ac medicine in qbꝫ cũ aliis ꝓfortatiuis ĩponũt muscus aurũ aut margarite siue perle. siue pul. ossis ꝺ corde cerui. ambra lingnuz aloes spodium. Hec ei oia valent ꝯ cardiacam ꝛ syncopim. et alias ꝓsiles cordis passiones maxie qñ accidit sine febre. in febribus aũt calida nõ sũt danda

De febre La. XXXII.

Febris ãt ex distempantia cordis accidit et ꝓuenit. qr vt di. ꝓstan. Febriz est calor nõ naturalis a corde extẽs raptus ad oĩa mẽbra corpis corruptioqꝫ nocens actioni. Dicit etiã Ipo. in epiõ. febris est calor cursũ nate extẽs opibꝰ eius nocens Auicenna aũt sic dicit. Febris est calor extrane⁹ in corde accẽsus. et ꝓcedẽs ab eo mediantibꝰ spiritibꝰ ꝛ sanguĩe ꝑ venas et arterias in totũ corpꝰ et inflãmaꝫ in eo inflãmatione q̃ nocet opibꝫ naturalibꝫ. Febris etiã vt testatur Ipo. est flãma a pectore ꝓcedẽs in totuz corpꝰ. Diuersificaꝫ eñ febris tripl̃r ꝑm tria ꝓponentia corpꝰ humanũ. Componiꝫ eñ ex subtilibꝰ. i. ex spiritibus ꝛ liquidis scz ex hũoribꝫ et solidis corpibꝫ. s. ex ipis mẽbris. Est itaqꝫ ꝓma spẽs febris qñ distẽperãꝫ spiritus in calore. et ꝺr effimera. scꝺa i hũoribꝫ et ꝺr putrida. tertia q̃ accidit in solidis mẽbris et noiaꝫ ethica. et di. Constanti. qꝫ Baꝫ. has febres bonis aptauit similitudinibus. effimera inqt febris vento calido videꝫ silis esse q̃ vter repletꝰ ex sui calore necesse ẽ vt calefiat. Idẽ etiã facit spũs calefactꝰ circa cor et totũ corpꝰ. putrida ꝺo febris aque calide est silis. Aqua eñ calida cũ frigidũ vas impleuerit ipm̃ in calore suo calefacit. sil̃r humores calefacti calefaciũt corpꝰ ꝛ alia membra. Ethica aũt febris vasi calido aqua frigida pleno est compabilis. aqua ei frigida ex vase calido calefit. sic et febris ethica cum sit radicata in mẽbris calefacit cor et alios hũores corpis distẽpat ꝛ imutat.

De febre effimera La. XXXIII

Effimera ãt febris ꝺr ꝑm Baꝫ. ab effimeron qꝺ est simplex. qr fit ex distẽperãtia q̃ fit in subtili substantia. vt in spũ. vl̃ vt dicit Isaac in li. febriũ. Effimera ab effimeron marina belua ꝺr q̃ in eodez die q̃ nasciꝫ moriꝫ. vl̃ ꝑm mgr̃os ꝺr q̃si vnꝰ diei feruor. meron eñ dies ꝺr apud grecos Raro eñ suꝰ feruor vltra vnius diei terminuz se extendit. sꝑ eñ pꝰ diẽ vnũ deficit cito vl̃ in febrem putridã vl̃ ethicã se ꝺuertit. vt di. cõstan et Isaac. Accidit ãt ista febris ex cã interiori ꝛ etiã ab exteriori. ab interiori aũt fit duplr. s. a frigore ꝛ calore. a frigore vt ex subita frigiditate aeris. s. qñ ex clauꝺ subito poriz exteriꝰ fumi calidi interiꝰ ꝺcludunt. et ex eorũ ꝺculcatõe et multiplicatõe calor intẽdit: exq̃ cordis distempantia generaꝫ. Aliqñ accidit ex calore ꝛ distempantia aeris siue sol̃. qñqz ex radioꝝ repcussione spũs aiaꝫ distẽperaꝫ. et ꝓpt̃ colligantiã spirituũ et hũoꝝ totus hõ distempaꝫ a cã interiori effimera qñqz ex calore spirituũ et humoꝝ ꝓplexio hois casu aliq̃ subito ĩmutaꝫ. sicut ex nimia exercitatõe ꝑcedẽte. ex nimia calidoꝝ frequẽtia. vt vinoꝝ alboꝝ. et hmõi. ex qꝫ nimio vsu ca-

lor aliqties intēdit ꝛ febr̃ effimera generat. ℏ spēs febr̃ int alias citꝰ ꝛ facilꝰ icurrit. sed difficilꝰ sanat. mltū tñ piculosa ē et ḡuis qñ in putridā l'ethicā cōmutat. Accidit āt specialit ex q̄busdā apostematibꝰ ī inguie nascētibꝰ. ꝛ sub ascellis q̄ q̄dez a medicꝰ bubones noīant. vñ nō sine cā in amphor. ór. Jn bonibꝫ q̄dē oēs febres male exceptis effimeris ꝛc. sig̃ āt hꝰ sūt vrina nō multū distās a sana aliq̄ntulū intēsa. ꝛ aliq̄ntulū subtil' pulsꝰ durus ꝛ velox et freq̄ns nō mltū a tpamēto recedēs. Reliq̄ꝝ ꝟtutes vt appetitꝰ ꝛ motus volūtariꝰ paꝝ imutātur. ℏ de facili febr̃ curatur. si ꝯgrua dieta vtat patiēs et si a nociuis caueatur

De ethica La. XXXIIII

Ethica febr̃ est q̄ ledit solida mēbra. ꝛ Et ór ab ethis qđ ē hītudo q̄si febr̃ ꝯuersa in hītū. Aliq̄n āt est ethica febris ꝛ morbꝰ ꝑ se. Aliq̄n ꝓpt̃ aliū morbū ꝑ se fit morbꝰ. Aliq̄n ex cibis nimis calidis ꝛ potibꝫ. Aliq̄n ꝓpt̃ nimia exercitia. sic ꝓpt̃ studiū inmoderatū. vigilias. ꝛ ꝯsil'ia q̄bꝰ calefit spūs aīal'. ꝛ ꝑ ꝯnēs vital'. ꝛ ita calefit ꝛ minorat̃ hūiditas natal' ꝛ inducit ethica. Aliq̄n etiā causat ex alio morbo sic ex effimera ex putrida interpolata vl' acuta etiā ꝓpt̃ calidū apostema. sepe ei ꝯtigit q̄ effimera excedit tertiū diē ꝯsistēs in vna q̄litate et apparet ī cute ifirmi q̄dā obscuritas liuiditas citrinitas consūptio ꝛ tūc illa effimera in ethicā ꝯmutat. maxīe āt accidit ex effimera q̄ est ex angustia ira. tristicia. odio. et vigilia inmoderata. ꝛ consimilibꝰ aīe exercitijs. ex febre interpolata sic fit q̄r calor natal' calefacit mēbra ꝛ desiccat. ꝓpt̃ acutā. q̄r calefacit sanguinez vl' p̄dñans subalem ꝯsumit hūiditatē. qñ ei extenuatur sāguis nō est debitū nutrimentū mēbrorū. vnd seq̄t ꝯsūptio. sic fit in arbore q̄ desiccat ex caliditate ꝛ siccitate aerꝭ hūiditatē consumentē ī estate. vl' ex nutrimēti ablatiōe sic accidit ī hyeme qñ cadūt folia. vl' ex nutrimēti corruptōe ꝛ ꝑmixtōe ad malas ꝯmixtōes et q̄litates sic ad nitrositatē. sulphureitatem. ꝛ hmōi. sic ꝯtingit in hūanis corpibꝫ. qñq̄ ei fit nutrimēti ablatio ꝓpt̃ ipotentiā nate i digerēdo cibor ī restaurādo depdita. sic accidit ī senibꝫ. qñq̄ calor extraneꝰ corpi dñat et subalē hūiditatē mēbrorū ꝺsiccādo destruit ꝛ ꝯsumit. qꝺ solet accidere ī ethica. q̄ ꝓuenit ex acuta febre l' ex accidētibꝰ aīe qñ sanguis nutritꝰ mēbra radicalia mutat a sua dulcedine ꝛ sapore. sic accidit ꝓpt̃ apostemata prolixa corpꝰ calefaciētia ꝛ ꝯsumētia q̄ sūt aliq̄n cā febr̃ ethice sine habitual' In generali āt ista sūt sig̃ hꝰ febr̃. calor nociuꝰ eq̄lis ī q̄libꝫ pte corpis. signū scōm ē q̄ calor leuis ēr nō pūgitiuꝰ. vñ ifirmi pati febrē vix se putant. tertiū signū ē q̄ eor̄ color est liuidꝰ ꝛ plūbeꝰ aut citrinꝰ. q̄rtū ē q̄ eor̄ corpa sūt aspa. ocli ꝯcaui siccā emittētes lippitudinē. nutritiua ei eor̄ hūiditas ab eis ablata ē. Particl'aria āt sig̃ sūt diuersa ꝼm diuersas spēs hꝰ febr̃. Spēs āt diuersificāt ꝼm diuersas hūiditates. Dic̄ cñ Auic̄. q̄ q̄ttuor sunt hūiditates. Pria ē in extremitatibꝫ quaꝝ venaꝝ subtrāctiū eēntiā mēbrorꝫ ꝯsil'iū. qñ aūt supaccēdit ℏ hūiditas fit febr̃ putrida ꝛ nō ethica ꝛz facile generat ethicā et inducit. Scda hūiditas est q̄ est ī porositate mēbrorꝫ ꝯsimiliū sic ros. Un etiā ros ab autoribꝰ appellat. ꝛ cū ℏ supaccēdat fit ꝓpe ꝓma spēs ethice. Tertia hūiditas est q̄ est ꝯuersa actōne mēbrorꝫ ꝯsimiliū ex pte nate ꝛ ꝯplexiōis iporꝫ membrorꝫ. ꝛ stat loco depditorꝫ. vñ ꝛ ab autoribꝰ cambiū nūcupat. et qñ ℏ supaccendit suba scda spēs ethice pcreat. Est ꝛ q̄rta hūiditas colligās ꝛ ꝯtinuās oia mēbra ꝛ ē a spmatica hūiditate. et ℏ ór glutinū ptiū q̄ cū cōsumit nō repat. et ℏ inducit tertiā spēz ethice q̄ est incurabil'. si ei possz ℏ hūiditas repari possz fieri regressus a senectute ad iuuētutē vt di. Auic̄. ꝓma itaq̄ spēs vt dic̄ Jsaac ī li. ó febribus. est facil' ad curā ꝛ difficil' ad cognitōez. sz si calor augmētet et desiccet hūiditas vicina coagulatiōi fit scda spēs. ꝛ est facilior ad cogscendū ꝛ difficilior ad curandū. qñ vero intantū incendit calor q̄ desiccat hūiditatē colligantē mēbra fit tertia spēs q̄ ē facil' ad cogscendū sz ipossibil' ad curandū. Jn ꝓma ꝟo spē cū signis generalibꝫ supn̄ positꝭ calor augmētat añ prādiū. ī scda ꝟo pꝰ prādiū plꝰ sentit. sz ī tertia maxīe. Cuiꝰ cāz assignat Jsaac ī li. febriū dicēs. hūiditas cibi ꝯria est calori innatali. Vñ qñq̄ illū suffocat ex toto. vt in ꝓma spē q̄ ē debil'. ꝛ ideo est añ prādiū maior calor. si āt ad suffocatōz caloris nō sufficiat. saltē calor interiꝰ sopitꝰ excitat ꝑ suū oppositū et fugiēs ꝯriū exit ad mēbra exteriora. sic qñ ꝑfrigitur aq̄ frigida sup calcē viuaz nō extinctā. Tertia spēs vt dicit Jsaac pz ꝑ sensū Nā facies mutat in liuidū colorē ꝓpt̃ subtilē hūiditatē desiccatā ꝛ ꝟtutꝭ defectum nares sūt subtiles ꝛ ocute et aculi ꝯcaui. tympora

aspa.qz ꝯsūpto hūore apparet aspitas ossiuz et cōpago motꝰ palpebraꝝ z supcilioꝝ sit gꝝ uis ꝓpt oculoꝝ siccitatē. Un sine voluntate claudūt oculos qi guati a somno ꝓpt frutis defectū. tactu sentiūt frigidi z sicci sed p mo rā sp ascēdit calor maior ꝺtecti nō videt hze viscera. z tactꝰ eoꝝ qi tabule si cutz eleuet nō descēdit inferꝰ ꝓpt defectū hūiditatz. pulsus debil z spissus z durꝰ. vrina sil'is ē oleo i liq re z fusa sup petrā sonat sic oleū. Dec infir mitas q ad ꝑmā spēz cito curat ne cadat i se cūdā q difficulr curari ꝑt. Curat āt p dietā mediocrit tpatā z p medicinas calorz repssi uas et ꝯfortatiuas et hūorz pditi restaurati uas. et ad h ꝑcipue valet electuariū pzis. bal neari āt solet cū rosis violis maluis et alijs ꝯfortatiuis herbis z humectatiuis Balneū āt nō ꝺz esse nimis calidū sz qi tepidū ne ni mia hūoꝝ ꝯsūptio ꝯsequat. et nō fiat i balneo lōga mora. Inungi etiā solet vngētz resūpti uis infrigidatiuis et humectatiuis. sic oleo violacio cū melle albo et lacte mulieris ma sculū nutriētis. Spāliter dicit Plat. qva let ethicis et ptisicis lac capnū in q lapides fluuiales sūt extincti si ieiuno stōachoz ina nito patientib⁹ tribuatur.

De febre putrida. Ca. XXXV

Ebris putrida ex putridis hūorib⁹ et ab⁹ gignit putrida ē vocata Dicit aūt Isaac qꝺ ista putredo sic ꝺz fieri malis hūorib⁹ et supfluis i aliq pte corpis coadunatz ex calore extraneo et inatali dcīi q casu supueniēte q̄daz fit hūoꝝ pturbatio Douet ei hūores p illū calorē z ebullīūt sz tn nō digerūt. neq facta digestōe int partes laudabiles z nō laudabiles mūdificāt. sz po tiꝰ facta ebullitōe piter ꝯmiscet. et iō nccario ptes corrūpūt. Cū igit matia grossa z visco sa i corpe coadunata moueat a calore neces se est vt resoluat i vaporē q vapor ītrat hūi dū grossū manēs i se occultat z nō libe exa lās et exiēs ꝓpt grossicie materie sibi resistētz corrūpit z putrescit. huic āt putrefactōi ma xime ē dispositā cōplexio iuuenū z calida et hūida qn excessus ē i hūiditate et calore. cō plexio frigida z sicca nō sic ad putredinē est parata. et iō grandeui raro febres putridas patiūt. qz siccitas ꝯplexiōis desiccat hūorē z coadunat et digestōi materie ac dilatatiōi obuiat z repugt. q sūt dispositōes medie ad putrefactōz. frigiditas etiā ꝯgelat et resistit calori facienti ebulitōz. Palā igit est intellige re q̄n cause faciētes putrefactōez sūt hūidi tas disponēs et caliditas hūores mouēs et ebullitōz faciēs in hūoribꝰ. q̄z feces vt dicit Isaac nō diuidūt nec mundificāt. imo mu tuo pmiscēt. z iō ad putredinem necessario disponūt. Huic āt putrefactōi coopat ma xime poroꝝ corpis clausio z ꝯstrictio. qz cō strictz poris nō ꝑt fieri supfluitatz resolutio neq euaporatio. et iō est necesse qꝺ maior fi at hūoꝝ p calorē ꝯmotio et corruptio ꝑsertim cū talr calor sit inatalr z nō sit nate regitiuus. sz potiꝰ corruptiuꝰ. Dis āt caur putre factōis coopant etiā q̄dā extrinseca vt inor diatio diete exercitij et etiā medicie z ꝯsilia. q oia īteriori corruptōi vl putredini coopāt qñ mō indebito z i tpe incōgruo corpi extri secꝰ adhibēt. Ex hūiditate igitur in aliq pte corpis sic putrefacta resoluit fumꝰ calidꝰ et corruptꝰ q corpetit ipm distēpat atq ledit. ac deinde p venas z arterias se diffundēs se brē putridā corpi ītroducit. sic di. Isa. z Cō stā. matia igit sic putrefacta q putride febrz est cā aut ꝑtinet i aliq ꝯcauitate corpis sic i stōacho z i epate vl alias. z tūc ē cā febrz que ꝺr iterpolata. aut ꝑtinet intra vasa. s. i venis et arterijs. z tūc est cā febrz q ē ꝑtinua Cā āt ꝑtinuitatz febris putribil r ē corruptio hūorz et coartatio vaporis iflāmantz i arterijs et i venis. et sic pz cā et rō oīm febriū putridaꝝ in generali sive sint ꝑtinue sive sint discontinue et interpolate

De signis putride febrz Ca. XXXVI

Staꝝ āt febriū putredinaliū quedā i significatōes generales sūt. Prima est qz matia tal febris diu pmanet i corpe sz supueniēte cā extranea calefit z pu trescit i effectu. Scda significatio ē qꝺ talē fe brē pcedit rigor l frigꝰ maxie si matia fuerit itra vasa z vicina sensibilibꝰ mēbris. qz ex ma teria frigida resoluūt q̄dā fumi q ledūt ner uos sensibiles ex ab⁹ rigor vel frigꝰ generat. Tertia significatio ē qz talis febris ꝺz iter polatōz verā i interpolatis vl inclinationez manifestā quēadmodū i ꝑtinuis. Quarta ē qz tal febris maxima generat angustiaz ꝓpt mltitudinē z grossitudinē fumi de materia putrida generati. ꝓpt quā fit ordiatio calorz et ꝓtutz ad iteriora donec nata expediat se a fumo illo. et h tps diuersificat ꝑm diuersita tē materie i subtilitatez grossicie. qz si mate ria fuerit subtil et ꝓtꝰ fortis cū velocitate dis soluit z spargit p corpꝰ et redit ꝓtꝰ ad mēbra

sic ꝑpus. si ꝯo materia fuerit grossa et ꝑ⁹ debilis erit ecõuerso. Quãta significatio ẽ i statu febr⁹. qr tũc occurrũt accidẽtia signãtia cõplexionẽ putredis sic̃ dolor capitis. malicia anhelit⁹. sitis. ꝛ sil'ia. Sexta ẽ qñ corpa ñ plene mũdificãt apd ꝗtidiãe febr⁹. sz r̃manent adbuc i corpe male ꝗlitates ꝑ ꝗs r̃manet debilitas i corpe ꝛ etiã redeũt ipe febres et accessiões. Septia ẽ ꝙ ñ remanet i vniformitate quẽadmodũ ꝛ cete febres apd solutiõez sz ꝗescit oino iterpositꝫ dieb⁹ ꝛ declinat sic̃ i ꝑtinuis int̃ ꝓtissimos. Sũt ꝛ mlte alie significatões q̃ i febrib⁹ ꝑticularib⁹ denotant

De febre quotidiana Ca. XXXVII.

Ꝺ E febrib⁹ ãt iterpolatꝫ ꝗdã ꝓueniũt ex humore simplici putrefacto extra vasa vt ex fleumate nãali ꝯa ꝗtidiana ex colera rubea. tertiana ex colera nigra. q̃rtana ꝗdã ex hũore ꝯposito generãt vt ꝗtidiana. aliq̃ est ex fleumate acetoso. aliq̃ ex vitreo. aliq̃ ex dulci. aliq̃ ex salso. ꝛ iste febriũ diuersitates ꝓꝓria sig̃ dinoscũt. in istꝫ ãt febrib⁹ cõiter accidit dolor capitꝫ. insipiditas oris. g̃uitas corpis. frig⁹ ꝓcedẽs. calor subsequẽs singul' dieb⁹ accessio renouat. et quod peius est aliq̃tiẽs duplicat. Dui⁹ febrꝫ materia ꝯgrua medicina digerãt diuidãt ꝛ expellãt. dieta ꝯgrua regãt. ꝑcaueat etiã medicus ne in q̃rtanã vl' ethicã terminet.

De febre tertiana et ei⁹ signis et cura Capitulũ. XXXVIII

Ꝺ E Rtiana febrꝫ fit ex colera putrefctã extravasa ꝛ nõ collecta ad apostema Fit ãt tertiana alia ex colera nãali. alia ex innãali. vt ex colera citrina vl' vitellina. Tertiane ex colera nãali facte ♄ sũt sig̃. de tertia die in tertiã affligit. ꝛ potissime circa horã tertiã ꝑmo rigore. deinde calore. dolore frõtꝫ. amaritudie oris. siti. tinitu auriũ. instantia vigilia ꝙ. vrina rubea subtilis ꝛ tenuis. xxiiij. horas aut pl⁹ ꝑt hr̃e i labore ꝛ alias. xxiiij. in ꝗete. Scd̃m variã ꝯpo materie dispositõz variant et sig̃. Hã si materia fuerit i ore stõachi dolor frontꝫ est maior. sil'r et sitꝫ cũ aspritate sicci gutturꝫ ꝛ oris. adest volũtas vomẽdi. vrina est nimis colorata. Si fuerit i intestinis ꝑdicta sig̃ nõ sunt ita intensa. sed dolor ẽ circa vmbilicũ ꝛ vrina ẽ magꝫ itẽsa. Si ꝯpo fuerit i epate l' in cista fell' coloratior erit vrina cũ spuma crocea. Si ãt fuerit febris ex colera citrina l' vitellina variãt i ꝓte sig̃. qr affligit ꝑmo rigore. deinde lẽto calore ĩt horã colere ꝛ fleumatꝫ mouet. vrina ẽ citrina mediocriter tenuis. pl⁹ tñ accedẽs ad tenuitatẽ. horis incertꝫ mouet. qr mõ anticipat mõ suboccupat. assunt ꝛ ꝑdicta sig̃. s. dolor frontꝫ ꝛc. sz sũt ꝓrib⁹ remissiora. ♄ febris sic̃ et ꝗtidiana. aliq̃ est simplex. aliq̃ ꝯposita. simplex est q̃ fit ex vna materia in vno tm̃ loco putrefacta. ꝯposita ꝙ so sine duplex que fit ex diuersis causis in diuersis locꝫ putrefactis. sicut cõtinua fit duplr q̃ fleuma diuersũ in diuersis locis est putrefactũ. Signũ aũt talis tertiane est ꝙ omi die affligit ꝑmo rigore deinde calore. sz de tertio i tertiũ g̃ui⁹ ꝛ i diuersis horis. vrina mediocris est i suba subrubea vl' rufa superi⁹ aliq̃ntulũ obumbrata. Cã itaq̃ simplicꝫ tertiane cognita. dieta ꝑmit⁹ ordinet ꝓm etatem ꝓm tps et nate q̃litatẽ. deinde medicina debita sũbsequat. Primo materia cũ syropo acetoso digerat digesta cuz oximelle laxatiuo purget cũ alia ꝯgrua medicina. Si materia fuerit in ore stomachi vomit⁹ puocet digesta tñ ꝑus matia. qr digesta oportet medicari ꝛ mouere nõ cruda. vt dr in ampbor. Materic ꝙso digestio cogꝫscit ꝑ anticipatõem accessionis et ꝑ remissionẽ rigoris vl' frigoris et caloris augmentatõem ꝑ maiorẽ afflictõis ꝑlixitatẽ. ꝑ vrine inspissatõem. qñ ꝙ apparẽt talia sig̃ digestõis purget materia ipi⁹ febrꝫ sine sit ꝯposita siue simplex. ista tñ sp adhibeatur ꝯsideratio et cautela. vt si fuerit materia simplex medicina sit simplex. et vbi duplex materia et ipa medicina duplex fiat

De quartana ꝛ ei⁹ signis et remedijs. Capitulũ. XXXIX.

Ꝙ Uartana fit ex melancolia putrefacta extra vasa et nõ collecta ad apostema. Fit aũt ista febris aliquando ex melãcolia nãali. aliqñ ex nõ nãali. quartane ex melancolia nãali facte ♄ sunt signa de q̃rto die in q̃rtũ affligit horripilatõe primo. deinde calore lento. xxiiij. horas habz i sũmo labore. et. xlviij. in quiete. In horꝫ melãcolie affligit. s. a nona inferi⁹ et seruat certa tpa accessionis. vrina post accessionẽ citrina vl' subcitrina in dieb⁹ interpolatꝫ q̃si cruda pallida sz vl' subalbida ꝛ tenuis apparet Si i stõacho matia fuerit adest oris acetositas cũ scotomia ꝛ ꝓtigine ꝛ alijs signis pessimis ꝛ inordinatis. qr adest tristicia. timor. anxietas. et alie aĩe g̃uissime passiões. ex ꝑte corpis g̃uitas. pigricia. indigestio. inflatio.

latex põderositas cruriũ z cotax vigiliax i/ quetudo.timor in somnis.liuiditas in vngui bus et labijs maxie in tpe accessionis.dolor etiã accidit lũbox et sinistri ippocũdrij cum tumore splenis.appetit⁹ fortitudo.qz ex me/ lancolico hũore gui et ponderoso cib⁹ dep/ mit ad fundũ stomachi. Und ore stomachi remanẽte vacuo desideriũ excitat Alie spẽs grtane q accidũt cũ admixtõe alteri⁹ hũoz. he dicũt nothe.et i ill' mutãt sig ꝑm qlitates hũox q cũ hũore melãcolico ꝓmiscẽt.sz illa rũ febriũ differẽtias nõ est pñs negocij de/ clarare. Cognita igit grtane cã z ppa diffe/ rẽtia a pncipio dent fortia digestiua.qz spis sa est matia z ꝓpacta. Et iõ dent ea q mate/ riã digert z mũdificãt.sic̃ oximel simplex et squilliticũ.z hmõi matia digesta purget cũ sibi approbata medicina cũ calidis et aperti uis herbis ac mũdificatiuis balneent z sub fumigent.caueãta cibis melãcolicis z noci uis.vtant electuarijs z pl'ib⁹ calidis ꝓfortia tiuis hũoris melãcolici ꝓsũptiuis z alterati uis z letificatiuis.sic̃ est dyasene. dyabora/ go leticia gal'.et hmõi.cum calidis vngẽtz et ꝓfortatiuis inungat

De febre continua simplici z composita. Capitulum. XL

Ebris ꝓtinua pucit ex hũore putre/ facto int venas cui⁹ fum⁹ petẽs cor ipm ledit et febrẽ q dr ꝓtinua corpo ri introducit. Hic humor aliqñ est simplex. aliqñ ꝓpositus. Simplex qñ putrescit san guis in vasis et ꝓtinuã inducit q synoch⁹ dr qñ vo nõ putrescit sz qntitate supabundãs ꝓculcat.fumositates vo ꝓculcate calefiũt et distpant.q distpate spm vitalẽ distpant.z se quit febris q dr synoca inflatiua.qñq etiaz colera putrescit i subtilissimis venis ors sto machi.cordis.epatis.et pulmonis.q dr cau son.qz mẽbra spũalia vrit z incẽdit.qñz etiã in alijs venis putrescit.z dr tertiana z conti nua.qñz etiã colera z sanguis sil'r putrefiũt in vasis.et siquidẽ maior ps sanguis putre/ fiat fit febris synochides.si vo maior ps co/ lere putrescat dr causonides.p varietate ãt causax variãt z sig. Synochi itaq ꝟ sũt sig febris ꝓtinua.dolor frontz z tympox acutis sim⁹.sitis vehemẽs.oris dulcedo. vrina ru/ bea z spissa et qdãmodo liuens Eadem fere sunt sig in synocha inflatiua excepto liuore vrine.apparet etiã oculox eminẽtia cum ve/ nax plenitudine et ruboze faciei et tot⁹ cor/ poris ẽuitate. In causon vo et alijs apparet vrina rubicũda subtilis z tenuis quadaz ni gredine obumbrata.dolor frontz z tympox tant⁹ q oculi et tympora vident clauis pfo/ rari.color in corpe mixtus cuz citrino. sitis indeficiens.vigiliax instãtia.ligue aspitas. exustio cũ ꝓstipatõe vẽtrz.si peccauerit cole ra in qlitate.si vo in qntitate accidit ventris flux⁹ z vomit⁹ coleric⁹ Eadem signa apparẽt in causonide et in synochide et tñ differẽtia illax discernit potissime p vrinã. In his fe/ brib⁹ ꝓtinuis ex sanguine generatis dz fieri sanguis subtractio ex vtroq brachio viribz pmittentibz z etate.dieta taliũ dz esse tenuis et frigida sicut mica panis in aq lota.pruna cocta.et hmõi. medicia dz eẽ sanguis repssiua et alteratiua.vt syrop⁹ acetosus violace⁹ z hmõi.ꝓtra sinthomata.s.ꝓvigilias z dolo rem frontis.et hmõi.maxime insistendũ est Iste infirmitates qñq sudore qñq fluxu sã guinis per nares vel aliunde salubriter ter/ minantur.

De fleumate. Capl'um. XLI

Leuma qñq putrescit in vasis z fac̃ qtidianã ꝓtinuã. Cui⁹ sig̃ sunt calor ꝓtinu⁹ sed in nocte maior z sine aliq typo guedo capitz.oris insipiditas. vrina pa rũ colorata et spissa horas hz.xviij.in sũmo labore.et.vj.in falsa quiete.aliqñ etiã melan colia putrescit i vasis et fac̃ grtanã ꝓtinuaz. cui⁹ sig̃ sũt calor ꝓtinu⁹.sz de qrto i quartuz diẽ sp maior.z sic sine typo guedo capitz'. ca lor lent⁹ nõ ml'tũ intensus.et iste due vltime febres nõ discernunt de facili p vrinã. qñq etiã putrescit fleuma extra et colera intra. et tñc febris inde generata dr miox enutrithe⁹ Cui⁹ sig̃ sũt eadẽ q z ꝓtinue qtidiane.z tũc i sero ill' adest frig⁹ z maxie frigescũt tũc extre ma.adest guedo capitz.palpebrax oppressio falso somno opprimit.xviij.horas hz i sũmo labore.et.vj.in nõ sũmo.sz illo non summũ sũm⁹ est gd⁹ sume qtidiane ꝓtinue. Qñz pu trescit fleuma itra z colera extra.z fit medi⁹ enutrithe⁹.cui⁹ sig̃ sũt calor ꝓtinu⁹. sz de ter tio i tertiũ gur⁹ intẽdit.z fit cũ rigore pcedẽ/ te cũ dolore capitz z siti.xxxvj.horas hz i sũ/ mo labore.xij.in falsa qete. vrina rubea me/ diocrit tenuis vl' spissa vl' liuida. Aliqñ pu trescit melãcolia extra z colera itra.z fit ma/ ior enutrithe⁹ in q ẽ maior calor.z omia sin thomata peiora cq i poribz. vrina aliqñ ẽ vi/ ridis.aliqñ nig.aliqñ liuida et discolorata.

q̄ oia sūt sīḡ mortificatōis .xj. horas hz i sū/
mo labore. z .xij. ī ñ sūmo Jsta; febriū ꝓposi
ta; spēs z differentias vir ꝑit⁹ medic⁹ ꝑt dis/
cernere. q; vt dicit Jpo. in ampho. Acuto;
morbo; nō sp sūt pnūciatōes certe neq; sa/
nitatis neq; mort;. vt di. Gal'. q; i talib⁹ mor
bis aliq̄n ꝑfect⁹ medic⁹ errat ꝑt velocitatez
mot⁹ materie morbi. z etiā ꝑt defectū vl' ꝑ/
tutē patiēt; quā ignorat. z iō ꝫ finē de ist; fe
brib⁹ imponem⁹. q̄ em ꝫ posuim⁹ ab Jsaac z
Cōstan. ab Auic. ab Alex. certissime tradi/
ta repim⁹ z etiā a Gal'. ꝫ aūt nō lateat q; mi/
nor enutrithe⁹ curat cuz difficultate. medi⁹
vovit tñ aliq̄n. sz maior nūq; nisi diuīa ma/
nu vt testat Gal'.

De horripilatōe. Capitulū. XLII

Horripilatio est q̄dā ꝑua dispositō ex
b materia febrili ī corpe surgēs acces/
siōes febriles pnūciās z ꝓcedēs. orit
ūt ex frigido fumo a frigida materia fleuma
tica vl' melācolica resoluto. q̄ subito p mem
bra corpis se diffundēs neruos z musculos
tāgit. z sua frigiditate cutē ꝯstringit. vnd ra
dices pilo; stringēs poros claudit et ipsos
pilos rectos et rigidos fum⁹ frigidus facit.
Ūñ horripilatio ſm Jsi. horrida ꝺr pilorū
erectio. q̄ñ cū q̄dam horrore alic⁹ timor; grā
pili capit; subito eleuāt. Timor ei subit⁹ ca/
lorē ad interiora reuocat. z iō corpis supfici
es a calore depaupata exteri⁹ se ꝯhit z corru
gat. z sic ꝑ ꝯñs pili ī supficie cut; inolūtarie
erigūt. eadē ḡ est rō z cā in febricitātib⁹ hor/
ripilatōis et tremoris frigoris et rigoris. vt
dicit Constan.

De fastidio. Ca. XLIII

Orca mēbra nutritiua diuerse acci/
c dūt passiones sic circa stomachū fa
stidiū. bolism⁹. vomit⁹. z hmōi. Fa/
stidiū est imutatio appetit⁹ vt di. cōstan. Est
āt fastidiū ciboꝝ z potuū inuolūtaria abho
minatio. ꝫtuti nutritiue maximū inferēs no
cumentū. Ūñ ꝺr fastidiū q̄t faciēs tediū. vt
dic̄ Jsy. q; in illo inuenit hō fastidios⁹ tediū
in q̄ alter recipit solaciū z nate oblectamētū.
Fit āt trib⁹ modis. ex spirituū defectōne. ex
neruoꝝ sensibiliū opilatōe. ex hūoꝝ calido/
rū vl' frigidoꝝ nimia repletōe. Primū pz q̄a
cū spūs sint instra ꝫtutū vt eas excitēt ad su
as pagēdas opatōes ex eaꝝ defectu appetiti
ue ꝫtutis opatio ipedit. Scōm etiā pz. appe
tit⁹ em stōachi q̄ppe ꝺr desideriuz a duplici
ꝫtute ꝓficit. s. a naturali appetitiua z ab influē/
te sensitiua. Cū ei neruis sensibilib⁹ opilatis
spūs aialis nō possz descēdere ad os stōachi
vt ꝓficiat appetitū nō imerito altera cā ꝓnci
pali deficiēte deficit appetit⁹. Tertiū pt; q;
cū rōe vacuitat; fiat appetit⁹ repletōe facta ex
hūore appetit⁹ nō imerito ipedit. Sīḡ āt q̄ñ
deficit appetit⁹ ꝑt defectū spirituū sunt ista.
toti⁹ corpis macilētia ex febre p̄cedēte. ex ie
iunio nimio. ex vigilijs z fluxu vētr;. Neruo
rū opilatōez cogñscim⁹ ex ꝫ q; patiēs ī assūpti;
nullā patit delectatōz. z tunc maximā patit
stomach⁹ indigestōz. stomacho ꝑt absentiā
spirituū infrigidato. cib⁹ etiā in trālitu sētit
frigid⁹ ꝑt ꝑdictā cām. Calidoꝝ cognscimus
hūoꝝ abundantiā ex amaritudie ori;. ex sicci
tate lingue cū siti. z ex calidis fumositatibus
palatū excoriātib⁹. adest etiā q̄ñz vomit⁹ cro
ceus. Frigidos hūores scim⁹ cē in cā ex eru
ctuatōnib⁹ acidis vl' insipidis siue fetidis ex
indigestōe z stōachi ḡuedie. Oñ igit defect⁹
spirituū est in cā opandū est ꝺ illa ꝑt q̄ sunt
spūs ī defectu. qr si ex febre agēdū ē ꝺ febrez.
si ex ieiunio z corpis ꝺsūptōe ꝓdita sūt cibis
electuarijs ꝺfortātib⁹ repanda. z sic de aro/
maticis reb⁹ fiant salsamēta spūs repantia z
orificiū stomachi ꝺfortantia. ex acetosis. s. et
menta. et hmōi aromatica sepi⁹ narib⁹ appo/
nant. Si fuerit opilatio in cā valet si nihil
obstiterit q; patiēs de mediana dextri bra/
chiū minuat. dent calida diuisiua. calida et
am ꝺfortatiua vt ꝺyaciminū. z ꝺsilia. nisi ni
mia caliditas sit in cā. tūc em ſyropo aceto/
so est vtendū et materia ꝺgrua medicina est
euacuāda. Si hūores frigidi sūt in cā pur/
get stomach⁹ cū bñ dieta vl' alia ꝺgrua medi
cina z calidis ꝺfortet diuersa cibaria sūt of/
ferēda etiā si aliq̄s tulū fuerīt nociua. si ea de
sideraverit vt sic ī eis excitet appetit⁹. iuxta il
lud Jpo. Parū deterioꝝ cib⁹ z potus. melio
ribus quidē. delectabilis vero magis est ap
ponendus.

De bolismo. Ca. XLIIII

Bolismus est imoderat⁹ z q̄si canin⁹
b appetit⁹. Oꝛ āt fieri ex frigiditate ori;
stomachi dñante z existēte cū hūore
frigiditas igit intensa assūpta cibaria vi ex/
pressionis trudit ad inferiora. z sic stōachus
inanit⁹ rōne vacuitat; appetit. stomach⁹ āt ex
multis causis infrigidat. sicut ex nimis fri/
gida dieta. et hmōi. dicit Gal'. q; bolism⁹ na/
scitur ex nimio calore mēbroꝝ q̄rū venetra/
būt ab epate. cpar vero ꝑ mezeraicas venas

extrahit a stomacho q̄ subito inanit stōach⁹ et sequit appetit⁹ q̄si canin⁹ et īmoderat⁹. di/noscit̄ p intensionez vrine. ꝛ qꝛ cito aduenit nec tñ p cū ꝙ⁹ deficit. istꝫ ꝙuenit frigida me dicina et grossa dicta. Bolismi ātꝫ sunt sig̃ scz q̄ hō pl⁹ debito appetit ꝛ pl⁹ solito come/dit. et tñ ex assumptꝫ nihil corpi addit. sed at tenuat poti⁹ ꝛ marcescit. adest freq̄nt fluxus ventris. Accidit āt appetitū īmutari vt appe tat q̄s nociua. vt carbones terrā ꝛ sal. et hu/iusmodi. Et hꝫ fieri ex hūore melācolico vl̄ colerico inficiēte os stomachi. ꝛ q̄si quandā lanuginē inducēte. Uñ stomach⁹ infect⁹ ra/tione ꝙformitatꝫ appetit talia vt īpregnātib⁹ pꝫ in emorroidasꝫ mēstruoꝝ retentōez pa/tiētib⁹ in q̄b⁹ fum⁹ ab īmūdo sanguīe resolu/tus inficit neruos sensibiles stōachi ꝛ imu/tat appetitū. Contra bolismū g̃ dent calida stomachū ꝙfortantia. dent etiam cibaria vn ctuosa ꝛ mꝭta pinguedine addita vt vnctuo sitas ori stomachi innatās fastidiū generet et inducat. et si humor frigid⁹ ac flegmatic⁹ fuerit in cā vt freq̄nti⁹ accidit stomach⁹ pur get tandē calidis electuarijs interi⁹ vngētis calidis exteri⁹ ꝙfortet. ꝙsimili mō curet inor dinatus appetitus.

De singultu Ca. XLV

Singultus est son⁹ violēte ꝙmotiōis stomachi ex spasmosa dispositōe ei⁹ puenies Fit aūt duplici de cā p̄nci/paliter. scz ex nimia repletione. vel ex inaniti one. et q̄nq̄ ex frigore. Dec em̄ de cauſ ner/ui stomachi ꝯhuntur quib⁹ contractis fun/dus stomachi sup⁹ eleuat. virtus autem re gitiua nititꝫ ipm ad naturalē situm et positō nem reducere. Ex tali g̃ ascensu vel descēsu vt dicūt quidā fit q̄dam sonus q̄ ōr singult⁹ vl̄ vt mihi videt dum fund⁹ stomachi eleua tur aer in medio ꝙtent⁹ vi expulsiōis exiens dum alteri aeri obuians p angustum trāsit facit sonituz q̄ ōr singultus. q̄n accidit ex re pletione fit cum vomitu humoꝝ vl̄ ciboruz Accidūt eructuatōes diuersi sapoꝝ ꝯm hu moꝝ abundantiū diuersitatē et plectorica ē corpis habitudo. dicta em̄ p̄cessit nimis larga. q̄n em̄ ꝙtingit ex inanitione cognosci tur p febrem vl̄ fluxum ventris vl̄ sanguis ꝛ alia q̄ extenuant corp⁹. sed q̄n accidit ex fri giditate cognoscit̄ p frigiditatē aeris vel per dictam frigidā p̄cedentez. et hmōi. Contra singultū ex repletione vtendū est vomitu et alijs euacuatiuis calefacientib⁹ ꝛ desiccati/uis. ꝯ singultū ex inanitōe si fuerit sine febre vtendū est restauratiuis et humectatiuis. si ꝙ fuerit cū febre piculosius est. Cōtra sin/gultū ex frigiditate actualiter calidis ꝛ potē tialiter ē vtendū. Ualet etiam sternutatio si ꝙuocetur. valet etiā timor si ex improuiso i/cutiatur. vel si aliq̄ verecundū valde subi/to obijciatur. Nam calor reuocatus ad in/teriora ꝓpter verecundiā aut timorem dissol uit fumū qui materia singultus est

De vomitu Ca. XLVI

Omitus est ciboꝝ et humorū a sto/macho violenta reiectio. et habz fie ri istꝫ modis. aut vi nature aut vi sin/thomatis. q̄nq̄ em̄ supabundant in stoma/cho humores calidi. q̄nq̄ frigidi. Uñ q̄nq̄ ex caliditate ebullitōez faciēte ꝛ hūores dis/soluente fit eoꝝ p vomitū expulsio. sic em̄ fri giditas intēsa in ore stomachi vi comp̄ssio/nis repellit humores et cibaria inferius. et est causa solutōis p̄cessuz. sic caliditas do minās mouet eos aliq̄ sursū. et est cā eua/cuatōis p vomitū. aliq̄ fit ex ciboꝝ ꝛ potuū supabundantia. q̄ cum natura nō possit re/gere l̄ digere ea repellit a se tāq̄ sibi supflua et nociua. Aliq̄ ātꝫ accidit ex q̄litate cibi et pot⁹ et ex ei⁹ acumine. Uñ mordicat neruos stomachi ꝛ puocat ad vomituz Aliq̄ fit ex debilitate ꝓtutis retētiue ꝛ fortitudīe expul siue. Uñ stomach⁹ nō valens assumpta reti/nere p incontinentiā vomit ea. Aliq̄ etiaz accidit ex fortitudine et acumine medicine. Aliq̄ etiā fit vomit⁹ cū inferiora vētrꝫ fuerit fortiora ꝛ expellūt suas supfluitates ad supio ra ꝛ nata ñ valēs retinere ea īmo abominās ꝛ abhorrēs p vomitū expellit. Illa etiam fit aliq̄ p ꝙpressionē et eleuatōez stomachi ex vicinitate et colligātia alioꝝ mēbroꝝ q̄n ca su aliq̄ patiūt vt ex matrice. Uñ frequēs vo/mitus signū est impḡnatōis vt di. Hal. Uo mitus itaq̄ laudabil̄ est q̄n fit vi ꝛ opatione nate. vel q̄n fit sic̄ oportet et q̄n oportet adiu torio medicine. q̄n fit ī die cretico et eger ex vomitu releuat. Uomit⁹ ei laudabil̄ stoma chū mūdificat ꝓtuti digestiue fuit ꝛ mīstrat totā natā ꝛ exonerat ab infirmitatib⁹ infinitꝫ totū corp⁹ hois alleniat. Si ātꝫ fuerit illau/dabilis ꝯtria opat. omnē ātꝫ vomitū natura/liter p̄cedit mot⁹ ꝛ tremor labioꝝ conatus ꝛ āgustia spiritaliū mēbroꝝ. nausea et abomi natio. oris aprio. līgue distēsio. et extēsio ve/naꝝ arteriaꝝ ꝛ neruoꝝ. lacrymatio ī oculis

emissio sudoꝛ.imutatio guttur.ꝛ amarica/
tio et infectio lingue palati atq; oꝛis. Uomi/
tus igit si fuerit necessari⁹ puocet. si supflu⁹
et nociu⁹ restringat. Circa vomitū aūt et fri
gida cā valēt calida ꝛ ꝯfoꝛtatiua tā electua/
ria q̄s vnguēta. valet etiā ɒyacytoniten cali
dum ɒyanisum. ɒyaciminū. ꝛ hmōi. ꝯ cali/
dam ꝓo cām valēt frigida ꝛ sicca restrictiua
et ꝯfricatiua ut zucchara. rosacea. ɒyarodō.
tria sandali. et hmōi. Et hec ɒ vomitu dicta
sufficiant.

De dolore ventris sine stomachi. Capitulum. XLVII.

Dolor stomachi multis de causis ha/
bet fieri. s. ex calore dissoluēte. ex fri/
gore coartante. ex vētositate extēden
te. ex apostemate cōpmente. ex hūore calido
vel frigido. villos stomachi inuiscante. vbi
calor est in cā. dolor est pungitiu⁹. eructua/
tio calida parum pallida. vrina grossa. ciba
ria bñ digerunt. subtilia adurunt. amaritu
do oris. secessus coleric⁹. vrina crocea Ubi
ꝓo frigiditas cuz humore est in cā est dolor
gnatiu⁹. dura male digerunt. leuia et subti/
lia meli⁹. solent adesse vomit⁹ fleumaticus
crudus. vētris ꝯstipatio. eructuatiōes ace/
tose. vētositas si est in culpa cognoscit ex ru
gitu ꝛ gurgulatōe ꝛ eructuatōib⁹ insipidis.
ex quoꝝ emissiōe patiēs alleuiat. Apostema
si sit in stōacho cogñscit ex febre ꝯcomitāte ex
pūctura et ardore et indigestiōe et oꝛificiū ex
tensione. Si igit calor cū hūore sit in causa
humoꝛ digerat ꝛ cū medicinis ꝑtīs purge
tur. stomach⁹ cū electuarīs frigidis ꝯfoꝛtet
cū vngēt frigidis exteri⁹ fomētet. si aūt frigi
ditas cū hūore sit in cā mō ꝯrio curet. si aūt
vētositas sit in cā curet cū illꝫ q̄ extenuāt vē/
tositatē. vt ɒyamaratꝝ. ɒyaciminū. et hmōi
Dag̃ em̄ vētositas in coꝛpe et spēal'r cū est
in ventre causat toꝛsiōes q̄ se int hūoꝛes in
terponit. vt di. constan. et iō oportet vt sibi
succurrat cū medicina vētositat vētr disso
lutiua. et iō dic̄ Constā. vt vētosa sine scarifi
catione circūdet vmbilicū vt ventositas ex/
trahat ab iterioꝛib⁹ ad exterioꝛa. qꝛ sic̄ dicit
idē. Plus vētositas ledit in mult causis q̄s
humoꝛes. vtz in ydropicis. de q̄b idē in eo/
dem cap̄. dat exemplū. Quicūq; igitur vult
ꝯtinuā custodire coꝛpis sanitatē custodiat
stomachū ne nimiū fumat etbū. fūma em̄ et
pfecta medicina est abstinētia vt di. Constā.
in. iij. ca. de fastidio.

De fastidio Ca. XLVIII

Dolet etiā vētri accidere doloꝛ et toꝛ/
tura. vt idē dicit Constan. ex humo
ribus intestinis in inuiscatis sic̄ doloꝛ
iliacus colericus. et ꝯsimiles passiōes. Accidūt
āt iste infirmitates q̄nq; ex intercluso vento
sitate viscer obuolutiones extendente. q̄nq;
ex būoꝝ multitudine viscer subam aggra/
uante. aliq̄n ex aliq̄ apostemate lesionē intes/
tinoꝝ sube inferente. aliq̄n ex lubꝛicoꝝ mul/
titudī viscera interi⁹ coꝛrodēte. aliq̄n ex alio
rū membroꝝ colligantia ꝯpassionē intestinis
inducēte. aliq̄n ex būoꝝ acumine intestino/
rū subaz mordicāte et vlcerāte. Et iste passi
ones ꝑprias hñt cās et significatōes. Uento
sitas q̄ cruda et grossa ab hūoꝛib⁹ resoluta
q̄n cū fecib⁹ includit. in intestinis multas ge
nerat toꝛsiones. et si fuerit resoluta fumosi/
tas vel ventositas a materia sanguinea erit
doloꝛ infixiu⁹. vt dicit cōmen. si fit ex coleri
ca erit pūgitiuus. si ex fleumatica dicet extē
siu⁹. si ex melācolica dicet granatiu⁹. si ex vi/
treo fleumate dicet ꝯgelatiu⁹. q̄n āt fit ex so
la ventositate tūc est doloꝛ deambulatiuus
Ita dicit de ꝓbo ad ꝓbū cōmen. sup Job. ꝛ
bis ꝓbis vtunt sepe magistri ꝛ autoꝛes Ista
igitur passio curat cum ɒyaforeticis medi/
cinis. i. euapoꝛatiuis. extenuatiuis. ventosi
tatis ꝯsumptiuis. q̄n vero replent intestina
grossa et viscosa q̄uissimas inferūt passiōes
Ligant em̄ intestina et ꝯglutinant viscosa
supfluitate Un̄ natura nō se ꝑt a supfluis ex
pedire. vñ neccario sequit interioꝝ toꝛsio. in
serioꝝ ꝯpssio. ex repcussione fumositatū su
perioꝝ sūma ꝑturbatio. q̄nq; moꝛs ꝛ subie/
cti destructio. vtz in iliaca et colerica passio
ne. In tali itaq; casu solēt ꝓmo apponi mol/
lificatiua et materie indurate humectatiua.
deinde aliq̄ntulū mordificatiua. tandez ne/
cessaria purgatiua. ꝛ sic exoneratꝫ et purga/
tis interioꝛib⁹ tota naꝛa ad ꝯsistentiā debitā
reuocet. Q̄n ꝓo apostema occupat stoma/
chum vel intestina ex materia ꝛ distensione
apostematis sentitur doloꝛ et grauedo in sto/
macho et etiā intestinis. ꝛ ꝑm q̄litatem ma/
terie ꝛ q̄litatē apostematꝫ intendit vl' remit/
tit impet⁹ angustie ꝛ doloꝛ. doloꝛ āt sp tāto
ē gruioꝛ et piculosioꝛ q̄nto ī subtilioꝛib⁹ ꝛ gꝛi/
lioꝛib⁹ ꝯpbēdit intestinis. qꝛ min⁹ ptz locus
euacuatōis ꝛ euentatōis. Istis tn interius
et exteri⁹ cōfert medicina mediocriter refri/
geratiua. rōe febꝫ mitigatiua. ꝛ rōe doloris

maturatiua ⁊ mũdificatiua. rõe apostemat⁊ ꝓsolidatiua ⁊ sanatiua. rõe subseq̃nt⁊ vlcer⁊ ne loc⁹ maneat vlcerosus. ⁊ ista oĩa et multa alia patẽt ĩ viati. ⁊ ĩ plac. ſz ista h̃ ponere ess⁊ fupfluũ. qñ igit lumbrici fũt ĩ cã maxim⁹ in stat dolor. Sũt ãt lũbrici ꝑmes q̃daz longi rotũdi et acuti ex viscosis et crudis hũoribꝫ intestinoꝝ interioribꝫ generati. q̃ cũ fuerit in ḡcilib⁹ ⁊ lõgioꝛib⁹ intestinis generati dicunt lũbrici. qꝛ lõgi vt di. ꝓstan. Siꝑo in iferioꝛi bus ⁊ grossioꝛib⁹ sũt nutriti ascarides dicũt et cucurbini. bi ꝑm diuersas materias et q̃/ bus fiũt diuersas hñt spẽs et figuras. Nam ex salso fleumate fiũt ꝑmiculi lõgi ḡciles et acuti. nam calor illi⁹ fleumat⁊ q̃ hz motum a centro vsq̃ ad circũferentiã ꝓtrahit mate/ riã ꝑmis in longũ. siccitas ꝑo cũ hẽat motũ ad centꝝ ⁊ nõ possit materiã dilatare ꝓstringit ⁊ coartat eandẽ i rotunduz. ⁊ iõ ꝑmiculi sic gñati lõgi sũt ⁊ rotũdi Ex fleũate ꝑo dulci fiũt ꝑmes lõgi et lati. lõgi q̃dẽ rõe calor⁊. q̃a calor ꝓlongat. lati ꝑo qꝛ hũor se diuidit ⁊ dilatat. Ex fleumate ꝑo acetoso q̃ frigidũ ẽ ⁊ siccũ curti ⁊ rotũdi. qꝛ vtraq̃ q̃litas cuz habeat motũ ad centꝝ repugt latitudini ⁊ longitudini. Ex fleumate ꝑo nasali cũ sit frigidũ ⁊ hũidũ fiũt breues et lati. breues q̃dẽ ex frigiditate. lati ꝑo ex hũore. et isti dicuntur aschárides vel cucurbini. qꝛ semini cucurbite assimilãt. Ex vitreo fleumate. ꝓ nimia frigiditate nihil viuificat. Ni ꝑmes ḡuissimas inferẽt corruptões febr⁊ adest. prurit⁹ nariuz stridor dentiũ. abbominatio cibi. stupor et alienatio mentis. clamor in somno. tremor corpis. emissio lingue. et masticatio. cum nihil habeant inc dentes. ⁊ ista omĩa accidũt ꝓt colligantiã intestinoꝝ ad instrumẽta sensuũ et ad maxillas. Oportet ḡvt di. Cõstãt. vt citi⁹ eiciant alioq̃n corp⁹ ab eis ꝓsumit ⁊ mẽbra remolliũt nec expellũt nisi moriant. dũ em̃ viui sũt cũ intestinis inuiscati de facili nõ exeũt. ſz mortui abhorrẽte eos nata eiciunt. cñ aliq̃n exeũt ſz q̃ mortui ⁊ statĩ moriunt. cũ reb⁹ em̃ amaris occidunt sic̃ absinthio. et hmõi. q̃ oĩa in eodẽ ca. recitat ꝓstan. Debẽt ãt oĩa talia amara dari cũ melle vel lacte l̃ cũ aliq̃ dulci. dulcia ei ꝑmes diligũt q̃ cũ sibi incorpant recipiẽdo amaritudinez se occidũt. ibi em̃ latitat hamus sub esca. qñ matrix vel vesica patitur ⁊ intestina ꝓt colligantiã patiũt. nam collo vesice opilato retenta vrina vesica distendit. q̃ distensa intestinũ q̃ sibi adiacet ꝓmit ⁊ ad fecis expulsionẽ impedit. et inclusa vẽtositate colerica passio generat. Hec passio generat vt di. cõstan. in vno intestino q̃ vocat colon. i. ꝓcauum. et est i dextra ꝓventris inferioris circũcingens sic̃ zona vsq̃ in ꝓtem sinistrã. Cã aũt hui⁹ passionis est septiformis vt dicẽdẽ. Prima est calor igne⁹ ⁊ colric⁹ febrib⁹ intermixtus desiccans fecis humiditatẽ et indurans et exire non ꝑmittens. Scõa causa ẽ cibi sicci et stiptici grossicies egestiõez exire ꝓhibens. Tertia est fleumatis viscositas vias egestionis ꝓcludens. Quarta est grossa ventositas cũ viscosis hũoribꝫ se imiscens ⁊ descendens. Quinta est cã apostema cũ intestino nascẽs sub̃am feculentã exire libere ꝓhibens. Sexta multitudo ascaridũ et lũbricoꝝ mortuoꝝ ⁊ inuiscatoꝝ in h̃ intestino exire non valẽs. Septima est intestini insensibilitas nocumentũ fecis non sentiens nec expellẽs. Hec passio q̃cunq̃ de cã generata dira infert corpi tormenta. Vñ generalia ⁊ ꝓpria hñt accidentia. adest em̃ general⁹ vomitus. abominatio. tortura. et dolor intollerabilis ex ꝓte illa ventris ꝓstipatio. et si ẽ ex calida cã venter videt acubus pũgi. nã ⁊ patiens cito moritur si nõ hz remediũ. si ex frigida est tũc nimia sentit grauitas. lent⁹ tñ est dolor et in vno loco. si ꝑo est ex vẽtositate dolor est extensiu⁹ ⁊ immutat locũ cũ gurgulatione et inflatione. si est ex apostemate sentitur calor. dolor adest febris cũ siti ⁊ aspritate lingue. Si ex lumbricis tortura seq̃t et dolor et abominatio. aliq̃n ꝓ os eos eiciũt vomũt et breuiter morb⁹ est pestifer et mortal. cito inficiẽs nisi efficacit succurrat. Prio igit sunt cause morbi mitigãde dissoluende et destruẽde ꝑ balneatões calefactos dissolutiuas et liquefactiuas vnctões vt est anacison. vrilion. et hmõi Si ꝑo ꝓmitigatiuaz nõ cessauerit dolor tũc ad fortioꝛes ꝓceden dum ẽ medicias dissolutiuas. purgatiuas. sic in viatico ꝓtinetur. Huic passioni cognata est yliaca ab ylion intestino dicta. Et ẽ intestinũ gracile ⁊ longũ inuoluẽs circũq̃ alia intestina. et est carne discooptũ vnde valde est sensibile. Vñ ⁊ h̃ passio vocat vna de pacutis ꝑm Gal. qꝛ vno die vl duob⁹ interficit. et iõ ꝓiculosioꝛ q̃ ipsa colerica. cõsimili tñ mõ curatur. ex ꝓsimilib⁹ eĩ fere causis generat. sed maxime ex apostemate. vt dicit Constan.

De dissenteria Cap. XLIX

Aliqñ etiã patit vẽter ex ciboꝝ t hũo rũ lubricitate et acumĩe vt ĩ dissenteria lienteria t dyarria. et ꝫ inter se differt vt di. ostan. t plat. Dissenteria ẽ fluxꝰ vẽtris cũ excoriatõe intestini t sãguinolenta egestõe. t dr a descidẽdo. qr ĩ ea inscidũt intestina t fit ex colera nãturali vl innãturali intestina corrodẽte t excoriãte. qñq etiã fit ex fleuma te salso. et qñq ex melãcolia adusta. qñq ex vicio epatis. t dr epatica. qñq ex debilitate ꝓtẽtiue ꝫ tutꝫ sãguinẽ retinere nõ valẽtis. qñq ex nimia sãguis abũdãtia maxĩe ĩ detrũcatis. sãguis ei ꝓsuetꝰ trãsmittit ad nutrimẽtũ mẽbri qñ abscisũ ẽ mẽbroꝝ cũ nõ iuenit membrũ qd nutriat supabundantiã ĩ epate generat et p incõtinentiã emittit. t dr ꝑpe dissenteria. fit etiã sepe vicio intestinoꝝ et tũc sunt tres spẽs. ĩ ꝑma resoluit intestinoꝝ vnctuositas t apparet egestio sic lotura carnis piguis In scda villi stõachi abradunt et apparẽt qi rasure pgameni In tertia p frustula emittũtur intestina. et tũc apparẽt carnose et neruose et arteriose resolutões. ꝑma igit spẽs bene curat. scda vix. tertia nũq. sil'r epatica vix curatur. dissenterie igit sig sũt sanguinolenta egestio torsio ventris dolor pungitiuꝰ qñq igitur fit excoriatio intestinoꝝ supioꝝ. qñq mediorũ. qñq inferioꝝ. et ꝝm ꝫ variat dolor nũc in ventre supmo. nunc circa vmbilicũ. nũc in infimo. Scdm igitur causarũ diuersaꝝ genera diuersificari solet etiã medicina. ꝑmo igit solet mũdificari hũor peccãs deinde fluxꝰ intercipi et ꝫ tam syropis q̃ electuarijs tam emplastris. q̃ vngẽtis stipticis et ꝟstrictiuis. interior ꝝo medicina iuuat efficaciꝰ qñ in supioribꝰ intestinis est materia exterior vero plus adiuuat inferiora. stiptica igitur et ꝟstrictiua debet esse tam medicina q̃ dieta.

De lienteria Cap'lum. L

Lienteria est fluxꝰ vẽtris cũ indigesti cibi et porꝰ emissione qñ nll'a fit ĩmutatio circa cibũ. ſz sic accipit ita emittitur qd ꝟtingit aliqñ ex villoꝝ stõachi abrasione. vñ stomachꝰ nõ valet cibũ retinere qñ fit ex viscosa et fleumatica hũorositate villis stomachi et intestinoꝝ adherente. aliqñ ex apostemate. qr tũc ĩ cibis plꝰ grauat stomachus et ido sensu nature mouet stomachus ad expellenda cibaria anteq̃ digerant. Curetur hec infirmitas sicut sup̃ dicta. Dyarria est fluxꝰ ventris simplex cum cibi digesti emissione absq̃ sanguinea egestione. Fit ãt aliqñ ex ciboꝝ multitudine et eoꝝ liq̃ditate et acumine. Aliqñ ex colera peccante in qñtitate potiꝰ q̃ in q̃litate. qr si q̃litatiue peccaret potiꝰ induceret dissenteriã q̃ dyarriam. qñq fit ex fluxu humoris ad intestina a capite defluentis et ea vel mordicantis vel lubricantis et tũc emittit patiẽs spumas ꝫ ampullas. iuxta illud Ypo. q̃bꝰ spumose egestiones in dyarria apparẽt. his a capite fleuma defluit. ꝫ fluxꝰ curatur p diete tenuitatem cũ multitudo ciboꝝ est in cã. si ex acumine dẽtur refrigeratiua et humectatiua. si ex fluxu hũoꝝ a capite dentur reumatis restrictiua. Et hec de passionibus vẽtris iam dicta sufficiant.

De ydropisi. Capitulum. LI

Ydropisis est error digestiue virtutis epatis tumorem mẽbroꝝ generans vt dicit Constan. Dum em virꝰ digestiua debilitatur in epate supfluitates multe generantur in corpe q̃ vigore virtutis expulsiue exteriꝰ trãsmisse mẽbroꝝ inflatiõem generant. Fit autẽ tribꝰ de causis generalit ex retentione superfluitatũ ꝓter naturam. ex fluxu humiditatis ꝓter naturam. ex ꝑncipali distẽpantia q̃litatum ipiꝰ epatis. dũ em supfluitates ꝓter naturam retinẽtur vt menstrua emoꝝroide. et hmõi. ex eaꝝ retentione oppꝝimuntur virtutes. supfluitates generantur. ex quibꝰ membroꝝ inflatio sequitur. ex fluxu hũiditatis ꝓter naturam dissoluũtur spũs. debilitãtur ꝫtutes. supfluitates ex indigestiõe supuenientes inflatiõem membrorũ efficiũt. ex q̃litatũ distempãtia errat ꝫtus digestiua in epate q̃drupl'r ꝝm q̃ttuor q̃litatũ ꝟportiõem. et sic fiunt q̃ttuor spẽs ydropisis ꝝm excessum q̃ttuor qualitatũ. ꝑma ẽ lentofleuma ex distempantia frigiditatis et humiditatis. t dr ab albo fleumate. lentos aũt album dr. Scda est yposarca vel anasarca ex distempantia frigiditatis et siccitatꝭ Tertia spẽs est achites ex distemperantia calliditatis et humiditatis. Quarta species ẽ tympanites ex distemperantia calliditatis t siccitatis. Fiunt autem hoc modo dum humiditas et frigiditas in epate distemperantur virtus digestiua debilitatur. qua debilitata supflua generantur. q̃ ꝫtus expulsiua transmittit ad exteriora. vñ vehemẽs accidit inflatio. frigiditate t siccitate distempata ĩ epate

sil'r ꝑt⁹ digestiua distēpat⁊ debilitat⁊ aliq̄n tulū expulsiua.⁊ iō supflua nō emittit ad cutis exteriora.sz sub carne retinēt.et iō ħ spēs dr yposarca.i.sub carne vl' iuxta carnē. Ex distpantia āt calor⁊ hūiditat⁊ p dissolutōz spirituū debilitat⁊ vtraq;.s.ꝑt⁹ digestiua⁊ expulsiua.vñ supflua p totū corp⁹ nō expellūt⁊ int⁹ vētrē⁊ siphach tantūmō retinēt.et hec spēs dr architet.qr vent⁹ eor pcussus rsonat sicvter.archis ei vter dr. Laliditate⁊ sicci/tate distpat⁊ spūs dissoluūt.⁊ sic debilitata vtraq;ꝑtute supflua ex indigestōe surgentia p calidū⁊ siccū i grossā fumositatē rsoluūt q̄ nō expellūt p totū corp⁹ sz circa vētrē reti/nēt.⁊ ħ spēs tympanites dr.qr ad modū tympani sonat vent⁹. In ꝑma igit⁊ specie inflatio ē p totū corp⁹ supficies alba⁊ moll'.digitus carni ipressus signū forame facz paulatim i se postea redit.vrina est discolorata alba et spissa. In scda spē nō est tāta inflatio sz fetet cor caro.vrina est discolorata⁊ tenuis. In tertia spē est vent⁹ inflat⁹⁊ sonat pcussus sic vter.vrina rubea⁊ spissa In q̄rta spē extēdit vent⁹⁊ sonat sic tympanū.vrina ē colorata⁊ tenuis.collū⁊ extrema efficiūt ḡcilia.et nares acute.oculi ꝯcaui⁊ rotundi.due prime spēs p̄nt curari añ ꝯfirmatiōez.due scde añ ꝯfirmatōz vix curāt⁊ postea ro nūq;.ydropicus ḡ est corpe tumid⁹ moll' ḡuis⁊ pōderos⁹⁊ sitibūd⁹ q̄ q̄nto pl⁹ bibit tāto pl⁹ sitit.⁊ q̄ q̄nto pl⁹ bibit tāto pl⁹ paulati deficit⁊ ampli⁹ i turgescit. Talib⁹ q̄dē diuersimode patiētib⁹ diuersimoda exhibet medicia.eis tñ valent vētositat⁊ extenuatiua.hūor⁊ itercutanei cō sūptiua⁊ ꝑtut⁊ digestiua i epate ꝯfortatiua. de q̄b⁹ oib⁹ se expedit i viati. Constan.

De ictericia La.LII

Ictericia siue aurigo est cut⁊ defedatio absq; ip̄i⁹ ineq̄litate.⁊ dr in plat. q̄ tres sūt spēs ictericie crocea ex colera natali.viridis⁊ nig̃.ꝑma vocat aurigo qr citrinū efficit hoiez ad modū auri.alia vocat peganit⁊.i.viridis.ex colera ei p̄xtiua viridicāt.tertia melāchiton.i.nig̃.qr ex colera nig̃ gignit⁊ adusta. Fit āt ex feruore⁊ ebullitōe sāguis i colerā trāseūt⁊.ex calore supabūdāte⁊ sāguinē inficiēte.vñ defert cū sanguie ad cut⁊ supficiē⁊ ip̄az ific⁊ imutat.aliq̄ fit ex opilatōe sup̄ior⁊ vl' inferior⁊ pori cistis fell'. Uñ colera redūdat ad epar⁊ sāguinē inficit.aliq̄ fit ex apostemate l' febre cōtinua sāguinē imutāte⁊ adurēte.aliq̄ ex corruptōe aer⁊ l' cibi l' pot⁹ corrupti.l' ex morsu⁊ pūctura reptil' venenosi.his modis sāguis inficit⁊ ad nutrimentū mēbror trāsmissus ea ꝑm suā infectōz inficit⁊ corrūpit. Jcteri cia ḡ maxie calidā ħ ꝯcomitāt.toti⁹ corpis infectio.de ctre pt⁊ calefactio.sitis.oris amaritudo.dolor front⁊.tinnit⁹ auriū.vrina colorata.cui⁹ spuma est crocea viridis l' nigra. oia q̄ de corpe emittūt p̄dicto colore inficiuntur ex opilatōe supiori causata immutat oia inferiora: ita vt oia sint sic valde tincta. Ecōuerso āt ē si ex inferiori.oia supiora sūt mag⁊ tincta⁊ inferiora min⁹. Si aūt fuerit ex febre⁊ ex vi nat⁊ p⁹.vij.die in aliq̄ die crisi cū diminutōe febr⁊⁊ alleuiatōe patiēt⁊⁊ sinthomat⁊ remissione bonū,prēdit.tal' colloratio sign̄t materiā febris tūc purgari. Si āt fuerit vi sinthomat⁊ sic solet accidere ante vij.die ꝑiculū ꝑtendit.sign̄t ei materiā petere supiora vl' ꝑt sui multitudinez vl' ꝑt sui fumositatē⁊ acumē sic exp̄sse di. Bal'.sup amphor. Solet itaq; tal' passio curari p sāguinis minutōz.p infrigidantiū⁊ alterantium appositōz maxie sup regionē epat⁊ q̄b⁹ potissime inficit ip̄e sanguis sic i suo fōte. dātur itaq; interi⁹ et in dieta et in medicina ea que rep̄mūt calorē.mūdificant sanguinē⁊ alterant malā ip̄az sanguinis dispositōz.⁊ si fuerit ex opilatōe dant⁹ ea q̄ sunt diuretice virtutis et aperitiue non tñ nimis calide vtz in viati. Constan.

De emorroide La.LIII

Emorroide sunt q̄nq; vene existētes in ano ex q̄b⁹ diuerse passiones fiunt sc̄z inflatio.retētio.fluxus.q̄nq; autem supfluitates vi nat⁊ trāsmittūt ad partes.et rupt⁊ venis ill' emittūt⁊ corp⁹ a diuers⁊ egritudinib⁹ liberat.sz si fuerit fluxus⁹ immoderatus varie efficiūt passiōes.q̄ñ⁊o ꝑt ꝯsuetudinē retinent⁹ maxie egritudines ꝯsequunt vt ydropisis.ptisis.mania.⁊ melancolia.⁊c. Inflant⁹ āt ħ mō supfluitates spisse et feculente ad venaz ora descēdentes ea ispissant⁊ ingrossant.vñ fit inflatio.aliq̄ orificia venaz ex intēsa siccitate coartant⁊ inspissant. q̄nq; p̄ nimio fluxu vrunt⁹ a cyrurgic⁊⁊ cicatrizant⁹ et tūc aut vix aut nūq; aperiunt⁹.aliq̄ ex sanguinis spissitudine venarū capita opilant⁹.aliq̄ ex nimio sanguinis acumine⁊ liq̄ditate pl⁹ debito apiunt⁹. Retentionē nimiā hec ꝯsequunt⁹ grauedo capit⁊.pallor faciei.liuiditas.pōderositas renū⁊ coxarum.

dispositio ad ydropisim. et ad ptisim nimiū fluxū sequit debilitas et extenuatio corpoꝛ mutatio coloꝛis. doloꝛ et toꝛsio inferioꝛis ptis corpis. ꝛ si fuerit ꝯtinuꝰ nimis imoderatus pessimas inde generat passiones. Si ꝙo nimis fluant oꝛificia venaꝝ restringant restrictiuis medicinis. paulatim tñ maxime si fuerit moꝛbꝰ inueteratꝰ ne sanguis subito repcussus ad aliqđ mēbꝛū refundat et peioꝛ moꝛbꝰ generet. Uñ ꝓpo. emoꝛroidas sanāti antiq̄s si nō vna relicta fuerit piculū erit. si ꝙo nimis claudunt aptiuis ꝛ rarefactiuis aperiantur.

De doloꝛe renū Cap. LIIII.

Doloꝛ reuū a grecis nefreticis dꝛ. q̄ doloꝛ affinitatē hꝫ cū colica passiōe differūt tñ qꝛ doloꝛ colicoꝝ mutabilis est et instabilis. q̄tidie ei mutat de vno latere ad aliud latus nefreticoꝝ doloꝛ stabilis est. Patiunt aūt lūbi siue renes aliqñ ex tumoꝛe. aliqñ ex hūoꝝ repletōe. aliqñ ex ventositate. aliqñ ex lapide. oīa ista grauissimuꝫ inferūt doloꝛē. maxime si fuerit caloꝛ i causa. cuiꝰ signū est vrina incensa et doloꝛ acutꝰ et pūgitiuꝰ. si ꝙo frigiditas fuerit in cā cruda erit vrina et lentus doloꝛ. lapis et arenule et alie supfluitates diuerse in renibꝰ generant sepe et ꝑ ꝑcipue ex potu aque limose et grossa dieta. Ex his em̄ fiūt opilatiōes in renibus vl̄ vesica. ꝛ qñq̄ in essentiā lapidis vl̄ arenulaꝝ p intensi caloꝛis actōez trāsmutāt habentes lapides ꝓcomitant multa incommoda. s. difficultas vrinandi. colica. Ex huiusmodi em̄ opilatione lapidis opilant vie vrinales. aliqñ in ꝑte et fit strāguiria qñ ꝺs cū difficultate et guttatim mingit aliquādo ex toto et tūc oīno denegat et dissuria dꝛ. ex hūoꝛibꝰ em̄ viscosis in renibꝰ et in vesica coagulatis fit calculꝰ. iuuenibꝰ ꝑcipue fit i renibꝰ. in pueris aūt in vesica. qꝛ collū vesice i eis est strictū ꝓhibens vrinaꝫ exire vñ lapis generat. vt di. Constan. In pueris etiā vrina est magis grossa et viscosa dieta. res aūt viscosa magis est habilis ad coagulatiōem ꝛ ꝯglutinatōz. ꝛ iō sepe i puul̄ generat. Cog̃ scit āt qñ lapis est in renibꝰ vl̄ matia lapidis p doꝛmitatōz pedis et cꝺe dextre partis si in dextro rene sit causa. sinistre ꝙo si in sinistro. si ꝙo fuerit i vesica doloꝛ aut pectinem ꝛ periconeon circa sentit. Preterea arenule veniētes a renibꝰ sunt rubee. a vesica ꝙo albe Lapis āt generatꝰ ab hūoꝛibꝰ viscosis dissoluit facilꝰ ꝛ educit. Ex arenulis ꝙo difficilius soluit ꝛ curat. In mulieribꝰ aūt rarius generat lapis oꝫ in masculis ꝓpt meatꝰ largioꝛes et ꝓpt debilitatē caloꝛis desiccantis humoꝛes et putrificantꝫ ꝛ ꝓpt purgatōes freqn tioꝛes. multa em̄ supflua ab eis p menstrua educunt. Sic infirmi sunt purgādi in caliꝺis et apertiuis sepiꝰ balneandi. cibariꝫ ꝺigestibilibꝰ ffici ēꝺi ꝛ potibꝫ ꝛ medicinis diureticis aptiuis ꝛ mūdificatiuis refouendi ꝛ assuefaciēdi. et aliqñ arti cirurgice dimittēꝺi maxīe pueri. scꝺo adolescētes. i senectute ꝙo incisio piculosa est. qꝛ vltra. xl. annū hec passio nō curat. vt ꝺꝛ in amphoꝝ. q̄cūq̄ nefreticis vltra. xl. annum nō sanant. etiā accidit inuoluntaria vrine emissio q̄ ꝺyampnes vl̄ ꝺyabetica passio vocat. ꝛ ꝫ accidit ꝫm cōstantinū ꝓpt defectū ꝺtentiue ꝙtiꝫ. mlta em̄ ꝛ fortis attractio hūoꝛis ad renes et multa fit emissio supfluitatis ad vesicā quam ferre nō sustinens a se reꝫcit p vrinā. aliqñ etiā accidit ex mollitione neruoꝝ ꝛ relaxatōe lacertoꝝ in collo vesice. qñq̄ accidit ꝓpt grauitatē somni ꝛ multitudinē hūoꝛis. vꝫ in pueꝛꝫ ignoꝛantibus ꝛ lectulo vrinantibꝫ ꝛ bibulis ebꝛiosis. ꝓpie em̄ ꝓpriū est sustinētibus hāc passionē q̄ sp sitiūt et vix etiam aqua satiari pñt. vt dic̄ Constan. vñ sicut eam bibunt sic eam statim mingūt. aliqñ fit ex hūoꝛe subito meatus vrinales ꝙstringente. et ꝙtentam ibi hūiditatē vi oppressionis educēdo. istam turpē infirmitatē patiētibꝰ necessaria sūt repressiua caloꝛis ꝛ stiptica ꝙfoꝛtatiua caloꝛꝫ renū extinctiua ꝛ neruoꝝ emollitoꝝ ad statū debitū reuocatiua. hec fit p potōes ꝛ electuaria p cathaplasmatōnes ꝛ vnguēta. cauere tñ ꝺꝛ prudens medicꝰ ne apponat i hoc casu nimis humida. qꝛ plus remolliendo ledereꝫ. nec etiā nimis sicca qꝛ caloꝛē acueret. sed modo ista mō illa vt ex frigidis locꝰ patiens humectet et infrigidet. ex siccis ꝙo coarctet hūiditas et mēbꝝ patiēs ꝙfortet. sup oīa dieta sit ꝑpata. qꝛ calida nimis nocēt renibꝫ et lūbis. nimis etiā frigida ꝺigestiuā ffrutꝫ retardāt in suba ꝛ ꝙcauitate epatꝫ ꝛ ꝙsilium est dare in talibꝫ ꝑpata ꝛ ꝙposita. qꝛ talꝫ solet esse materia atq̄ causa.

De hernia. La. LV

Hernia ꝺꝛ pellicꝫla vētrꝫ. s. siphat. crepatura. Siphat em̄ q̄dā pellicula ē q̄ mēbꝛoꝝ nutritiuoꝝ a generatiuis est diuisiua sicut ꝺyafragma ꝺꝛ pellicula q̄

intēspūalia mēbra t nutribilia ē interposita Qñ igit̄ ꝯtigit̄ sipbat vl̄ p discōtinuatōz vl̄ p distētatōz rūpi. vl̄ etiā p calorē dissoluētē vel hūiditatē relaxantē remolliri etiā ꝯtigit intestina inferi⁹ labi t ī osseū testiculoz. s. folliculū nō sine dolore recolligi t diffūdi. Fit ātista diuisio vl̄ relaxatio aliqñ a cā extrīseca. s. a nimia corpis exercitatōe vt ī luctat pa lestra. aliqñ ex ꝯcussiōe vl̄ ex casu. t hmōi. aliqñ ex nimia mēbroz supioz distēsione t conatu. siē ex nimio cantu clamore. t hmōi. aliqñ ex cā intrinseca siē ex nimia calorꝭ ītēsiōe t hūoz calidoz acumīe ipaz pelliculā diuidēte t incidēte. qñz ex nimia hūiditate neruos t lacertos relaxante. q̄cūqz āt mō accidat ī principio facili⁹ curari p̄t t p̄cipue in iuuene. si ꝯo magn̄ fuerit t inueterata t cū ruptura nerui vix vl̄ nūq̄z ꝯsolidat̄ t difficile curat̄. vt di. ꝯstan. Solet āt curari hernia per dietā t medicinā t aliqñ p īcisionē t cyrurgiā. talib⁹ igit̄ dicūt autores valere stiptica t ꝯsolidatiua t ī cibo et ī medicīa siē electuaria int⁹ sūpra t etiā fomētatōes t balnea exteri⁹ addita pit̄ t vngēta. Sup oia āt ꝯ valere tenuitas diete t ꝯtinētia marie a coitu t etiā oi motu. sup oia etiā a vētositis t inflatiuis talib⁹ ē cauendū. qr dic̄ cōmētatoz ventositas maxime nocet hernioſis.

De arthetica. Capl'um. LVI.

Arthetica ē dolor t passio cū inflatōe t dolore. q̄ cū sit ī articul' manuū cyragra ꝯ. in articul' ꝯo pedū podagr̄. ī scia ꝯ sciatica. Oz āt fieri ex sanguīe colerico t hūore fleumatico. freq̄nti⁹ ꝯo fit ex causa reumatica. sanguis cogn̄scit̄ esse in cā ex ruboꝛe loci et caloꝛe ex eminētia venaꝝ p̄t̄ patiētis t toti⁹ corpis. ex dieta calida p̄cedēte t humida ex etate t regione sil'i. ex eo q̄ marie mouet̄ in vere. colerici⁹ hūor cogn̄scit̄ esse i cā ex doloꝛe vehemētissimo t neruoz tensione t ariditate ac caloꝛe t p̄t̄ inflatiōe ex coloꝛe rubeo cū croceo intermixto. t marie mouet̄ in estate t magꝭ ex dieta calida t sicca t in regione ꝓsil'i. Sepe etiā emittūt̄ multe colerice supfluitates p vomitū t secessū. calida obsūt. frigida p̄sūt. fleuma etiā cognoscit̄ esse ī cā ex fleumatica habitudie. regiōe dieta etate ꝓsimili ex inflatōe loci ex doloꝛe vehementi. ruboꝛe modico vl̄ nullo. de reumatica cā cognscit̄ ex gnedie capitꝭ t hūoz motu. titillatio t fluꝝ p nucbā et spatulā sētit̄. pessima ē hinfirmitas. qr articulos t neruos digitoz manuū t pedū ꝯbit subalez hūoꝛē ī manibꝫ detrahit et ꝯsumit t aridas eas faciēs clausas reddit impotētes ad opandū eas efficere ꝯsueuit nodosis gibbositatibꝫ digitoz iūcturas deformes facit. Hec infirmitas citocurēt. qr si fuerit inueterata vix curat̄ marie qñ ī durā ꝯuertit̄ duriciā t nodosā. Materia itaqꝫ peccās oz p̄mo purgari ꝯgrua medicina subtrahi oz sāguis t minui si sāguis est in cā. caloꝛ etiā oz repcuti frigidis. qñz ē cā hūoꝛ frigid⁹ t tūc oz fomētari calidis emplastris t vngēt̄. a cibis grossis abstinēdū ē t p̄cipue ab inflatiuis. nā ventositas sepe aggranat morbū istū.

De gutta sciatica Capitulū. LVII

Gutta sciatica ꝯ. dolor q̄ nascitur ex humoribꝫ descēdētib⁹ in neruū grossū q̄ est int' lacertos grossos coꝛe sine hauche. vt di. ꝯstan. Sepe āt fit ex viscosis hūoꝛib⁹ in ꝯcauitate hauche se coadunātibꝫ qñqꝫ ex hūoꝛib⁹ sanguinolētꝭ cum colera rubea intermixtꝭ. t h̄ oia cā sunt sepi⁹ doloꝛis. q̄ dolor descēdit in crura vsqꝫ ad calcaneuz et etiā vsqꝫ ad paruū digitū pedis. cui⁹ rō est vt dicit ꝯstan. qr a scia p medium coꝛe t tybie dirigit̄ neru⁹ ad cauillā pedis exterioꝛē. t deinde vsqꝫ ad paruū pedis digitū. et ista ē cā q̄re ī passiōibꝫ scie doloꝛ extēdit̄ vsqꝫ ad illum digitū. inde est q̄ ꝯ q̄ hñt calculū ī renibꝫ sentiūt eodē loco pedis formicatōz t dormitatiōnē ꝓpt̄ nerui opilatōz Uñ nō pñt spūs debito mō currere ad illū locū. Doloꝛ āt qñqꝫ ē in vna p̄te qñz ī vtraqꝫ. sz peioꝛ est ī sinistra qꝫ qñ est ī dextera. cui⁹ rō est qr in dextera p̄te maioꝛ est caloꝛ. q̄ materiā ibi collectā facili⁹ digerit t dissoluit qꝫ in sinistra vbi est minoꝛ caloꝛ t materia est magꝭ ꝯpacta In hac passione minoꝛ est doloꝛ pulsatio p̄cūssa t aꝛdoꝛ maxie ī iuuenib⁹ calide ꝯplexiōis. maxie qñ caloꝛ est ī cā. et valet in illo casu minutio sanguis in sophena vena. s. q̄ est sub cauilla. patiēs itaqꝫ est purgād⁹ t sanād⁹ siē ī arthetica. Cauere āt oz oīs sciatic⁹ siē t arthetic⁹ a nimia plenitudie cibi t pot⁹ t p̄cipue a coitu qr maxie acuit reuma t ipedit digestōem. ꝓpt̄ spirituū t puri sanguis deꝑditōz vt di. ꝯstā. Purget̄ itaqꝫ p̄mo corp⁹ īteri⁹ t tūc localia ponāt̄ exteri⁹. alit̄ eī paꝝ ꝓdest medicīa exterius nisi materia q̄ morbi est cā p̄us intrinsecus minuat̄. vt dic̄ ꝯstan. Dyascoꝛides q̄z dicit multū ꝓdest sciaticis si fomētat⁹ fuerit loc⁹ doloꝛis cā calido fimo bouis. potenter

em̃ desiccat marie si cũ galbano z ture z ace
to fuerit resolutus.

De podagra Ca.LVIII

Podagra ꝑm ꝯstan. est dolor pedu⁊
z marie calcanei atq⁊ plãte cũ disten
sione nerui atq⁊ pulsatõe Nascit aũt
ex malis hũorib⁹ ad calcaneũ descendẽtib⁹
ꝙ si fuerit frigidi z grossi nimia fit extẽsio at
q⁊ tumor.sz nõ multũ pũgitiu⁹ dolor.nec ꝑt
tm̃ magn⁹ fuerit tumor.qz pedes spoliati sũt
z denudati a carne.z iõ nõ pñt ml'tũ tume/
scere.tumor em̃ nascit in carnosis mẽbr⁊.ꝟ
passio nascit in suauẽ vitã ducentib⁹ z ꝙcta⁊
ꝙ pa⁊ se exercitãt.ꝙ a supfluis hũoribꝫ cor/
pora nõ emũdãt marie cũ multũ comedant
atq⁊ bibãt.ex talib⁹ em̃ generãt supflui hũo
res ꝙ reumatizãt ad pedes z marie qñ sunt
debiles supfluã materiã expell'e nõ valẽtes.
z maxie ꝟ accidit ex nimio coitu.totã em̃ cõ
cathenatõ⁊ corpis coit⁹ ipe mouet vt di. Cõ
stan.et calefacit et iõ mouet hũores et laxat
neruos z rũpit. Uñ accidit ꝙ eunuchi ñ po
dagrizant.qz non coeunt.sil'r nec pueri nec
ml'ieres nisi raro.et ꝟ qz mẽstruis expurgãt
Uñ Ypo.mulieres nõ podagrizãt nisi forte
mẽstrua defecerit.ꝟ ifirmitas aduenies iu/
enib⁹ ĩ vere ĩ.xl.dieb⁹ curat.sz si in autũno
aduenerit et duraverit vsq⁊ ad hyemẽ diffici
le erit eã curare vt dr in amphor⁊.cui⁹ rõem
reddit cõmẽtator ꝑm iudiciũ astrologie sic.
ꝑma inq⁊ etas lune calida est et hũida.scda
est calida et sicca.tertia frigida et sicca. q̃rta
frigida z hũida In ꝑma itaq⁊ etate ꝙ calidi
tatẽ dissoluit materia ꝙ hũiditatẽ diffundit
In scda etate et q̃rta ꝯfuat ipa materia In
ꝑma ãt etate lunatõis seq̃nt⁊ pfecte digerit.
Uñ in scda etate lunatõnis calide z sicce ex
toto materia ꝯsumit et infra.vj.septimanas
q̃ sũt.xl.dies plena fit curatio marie i estate
in autũno em̃ z i hyeme materia ẽ nimis cõ
pacta z inobediens digestõi. Materia igit
b⁹ passionis ꝑmo purgat.deinde frigidis ex
ter⁹ in ꝓncipio repcutiat.nõ em̃ sũt calida z
dissolutiua ꝓponẽda in ꝓncipio cũ sit causa
reumatica.z si materia sit frigida ne reuma
pl⁹ irritet.z iõ vtẽdũ est in ꝓncipio repcussi/
uis fortioribꝫ in cã calida z remissioribꝫ in/
frigida ne forte materia indurescat.deinde
apponẽt suffumigatões fomẽta z vnctiones
calide vl' frigide ꝓut materia tũc req̃rit.leui
dieta z rpata patiẽs vtat.a coitu sup oia ca/
ueat.leuet mediocre exercitiũ iniungat

De apostemate Ca.LIX

Apostema ẽ supfluor⁊ hũor⁊ ĩ mẽbro
aliq̃ collectio putrefactõe⁊ faciẽs et
tumorẽ vt di.ꝯstan. Cõtingit ãt mẽ
br⁊ apostemari aliqñ ex cã exteriori.vt diẽ
Constan. siẽ ex pcussione vulnere.casu.fra
ctura.z concussione.ab omnib⁹ em̃ talibus
mouent hũores z ad locũ sepe ꝯfluũt patiẽ
tẽ ꝙ mutuo se ꝯculcantes calefiũt et putre/
scunt. Aliqñ ãt ab interiori.s. ex abundãtia
hũor⁊ corrupto⁊ ꝙ sepe ꝯfluũt ad locu⁊ ali/
quẽ z ꝯcurrt.z ꝟ dupl'r fit.qz aliqñ ex adu/
natiõe materie in ꝓpo mẽbro.aliqñ ex fluxu
materie de vno mẽbro ad aliud.et tal' fluxus
pl'es sunt cause siẽ di.ꝯstan. ꝑma est fortitu
do mẽbri expellẽtis.qz q̃dã mẽbra ꝓncipa/
lia z nobilia exonerant se a supfluis siẽ cere
brũ ab hũore fleumatico se exonerat atq⁊ fu
mo Scda cã ẽ debilitas mẽbri recipiẽt⁊ mẽ
bra ei debilia rcipiũt supfluitates a supiorib⁹
fortioribꝫ descẽdẽtes siẽ cut⁊ caro rc̃. Ter/
tia cã est multitudo hũor⁊ ꝙ cu⁊ sint supflui
in maioribꝫ venis refũdũt ad minores mẽ/
bro⁊ ꝯsimiliũ cẽntiã snbintrãtes.et qđ sup/
fluit ad nutrimẽtũ fluit ad mẽbr⁊ et claudit
ꝓncipalis via et facit apostema. q̃rta ẽ largi
tas meatuũ ꝙ q̃s facile fluũt hũores de mẽ/
bro ad mẽbr⁊. Quinta cã est l'q̃ditas humor⁊
z subtilitas ꝙ de facili motu facil⁹ diffundũ
tur et diffusi in aliq̃ mẽbro recolligũt.et ibi
artitudine mẽbri coartati ꝯculcãt z ad pu/
tredinẽ disponũtur. Sexta cã est suppositio
mẽbro⁊.na aliter inferiora mẽbra recipiũt
supfluitates supior⁊ mẽbro⁊ siẽ mẽbra capi
tis deponunt suas supfluitates qñq⁊ ad la/
certos et venas gutturꝫ et fit squinãtia. qñ⁊
ad membra pectoris z fit peripleumonia et
pleuresis.et sic de aliꝭs. Fit aũt apostema ꝟ
mõ dũ hũores q̃ntitatiue peccãtes z a calo
re ꝯsumi vl' a ꝛtute expelli nõ valẽtes recep/
ti in ꝯcauitatibꝫ mẽbro⁊ ebulliũt et putrefi
unt et siẽ pasta in furno posita ab igne desic
cat in supficie crustulã quãdã recipit sub q̃
manet humor ita collect⁹ ꝙ calorẽ ebullitio
nis q̃ndã crustulã facit sub q̃ latet hũor pu
tridus atq⁊ tumet.et talis tumor dr aposte/
ma.et aliqñ fit de vẽtositate et dr bubo.ali/
qñ ex humore simplici siẽ ex sanguie fit fleu
mon.cui⁹ signa sunt rubor ex calore sãguis
duricies ꝓt multitudinẽ et calorez adstiora
ꝯsumentẽ.pulsus.i.saltus ꝓt ventositatem
siue fumositatẽ impellẽtẽ dolor ꝓt excussio

nē calor ꝑ̄ calidam naturā tumor ꝑ̄ materie mlt̄itudinē Fit etiā sic apostema ex simplici co.rub.et ꝺr berisipila.id ē.sacer ignis ꝙ antifrasim. Fit et aliud ex colera pura: et corrodit mēbr̄ cui insidet.r ꝺr a medicis herpes estiomen⁹.q̄i seip̄m corrodēs. Fit ꝓsil'i mō apostema ꝺ fleumate.r ꝺr zimia siue palus.qr sic in palude est multū superfluitatis r limositatis ita i ℔ apostemate cui si imp̄sers digitū cedit impressioni.qr ꝑ fluxibilitatē digito ip̄menti cedit r in medio foramē apparet q̄si signū foramis.sz postea remoto digito dū materia redit ad mediū totū illꝺ iterū adimplet. Isti⁹ apostemat⁹ sunt sig̃ albedo. qr materia est alba r mollicies.qr materia liq̄da r dolor lent⁹ qr materia frigiditate sua minuit sensibilitatē. Cōtraria sūt sig̃ in apostemate de colera rubea.qr calor ē mult⁹ cū materia valde calida.rubea cuz citrinitate. qr colera nō ē rubea sed crocea.magnitudo adest doloris et pūcture.qr materia ē acuta ex melancolia fit apostema r si materia tota fuerit extra fit scliros⁹ si ꝑ̄ intra l' ꝑ̄ extra fit apostema.qꝺ ꝺr cancer ad sil'itudinē cancri.sic em̄ in cancro dorsū eminet r brachia sūt extēsa i lateribꝫ.ita in ℔ apostemate q̄daz est tumor vice dorsi.ramusculi ꝙ hūoꝝ sūt hincinde expāsi vice brachioꝝ.paulatim etiam serpit corrodēdo carnēr neruos sensibiliter ad modum cācri. Uñ sig̃ illi⁹ sūt ingēs duricia.qr cū materia sit terrestris r melancolica multū ē ꝙpacta.color est linid⁹ qr materia nō est ex toto nig̃.dolor est paucus aut null⁹ ꝑ̄ ei⁹ insensibilitatē.qr materia duas �pr mortificatiuas q̄litates.s.frigiditatem et siccitatē.corrodit āt sp carnē sanā r corrumpit vsq; ad radices neruoꝝ.r etiā inficit ipsa ossa q̄ attigit.r iō morb⁹ iste pestifer ē r durissim⁹ ad curandū. Inc̄ ista āt corrosiua apostemata talis est ordo.qr noli me tāgere cancrosū est apostema i faciē r corrodit paulatī sz min⁹ aliꝫ. Cācer ꝙ magꝭ.adhuc magꝭ lupus.marie ꝙ berisipila.fistula ꝙ nō corrodit sz putrefacit interi⁹.carnē.s.r neruos cōtrahit ad saniē r q̄nq; corrumpēdo neruos dissoluit ossa. Accidit aūt freq̄nt ex vulnere male cūstodito q̄n suppositū os sanie inficit Uñ nutrimētū aduenies insaniez cōmutat sicq; rūpit superficies r fluit.aliq̄n āt ꝙsolidat aliq̄n itez rūpit.r si fuerit multū inueterata vix curat In circuitu āt vulner⁹ sepi⁹ multa orificia inueniūt r oriūt. Ꝺz ei fistula iteri⁹ vnū⁹ pfūdū.i superficie ꝙ ꝙ agustū atz artum Cācer ꝙ ecōuerso exteri⁹ mlt̄ū pz interi⁹ angustat.r iō difficili⁹ ē ad curādū. Aliq̄n nascit fistula ex reumate siue vulnere p̄cedente aliq̄n ex apostemate male curato r maxime q̄n nimiū humectat et fit diuersa foramina aquā diuersi coloris emittētia mō albā mō citrinā.r si foramia i vno loco claudūtur in alio nascūt. Sūt r alia apostemata q̄ ex opposita materia generāt vtz i antrace quē cōstā. vocat carbū culū.qr vrit vt carbo. Fit āt de materia valde furiosa r venenosa r de materia ꝙposita qꝺ pz ꝑ lineas diuersoꝝ colorū. Ꝺz ei ꝙ gulatā formā r sūt ibi q̄dā rubee linee sāguinee.r q̄dā crocee r colerice q̄daz subalbide r fleumatice.q̄dā liuide r melācolice.q̄dā flaue a salso fleumate.et sic de alīs hūoribꝫ inaqualibꝫ. Sig̃ āt antracis sūt dolor intollerabilis arsura r pūctio i pfūdo in capite apostemat⁹ pustula q̄dā oriť siue vesica p̄tendēs calorē attestātez hūori dñanti. In coloratōe āt ꝙ gulata forma diuerſ colorꝝ lineis distincta. videť etiā q̄si trahi ad fundū cū q̄dā filo adherēte superficiei vesice i medio Ad curatōz itaq; apostematū solēt apponi i p̄ncipio repcussiua nisi materia fuerit furiosa r venenosa vt i berisipila r antrace.nā i talib⁹ nō sūt apponēda repcussiua.sz poti⁹ mitigatiua ne malicia venenosa repcutiať ad interiora mēbra r mai⁹ inferat nocumentū.deide qn̄ apostema est i statu solēt apponi solutiua remollitiua r maturatiua.apto ꝙ apostemate siue rupto r educta sanie insistēdū ē mūdificatiuis tādē ꝙsolidatiuis r bone carnis regeneratiuis. Ad alia apostemata q̄rū sint bomata sūt peiora ad fortiores medicinas p̄cedendū ē sic ꝺ cancꝝ r fistulā.r hmōi ibi ſm materiā peccātē patiēs p̄mo interi⁹ ē purgād⁹.deinde localib⁹ remedīs insistendū.ꝺ cancꝝ ꝙ vritiuis r carnis mortue corrosiuis est vtendū.contra fistulam desiccatiuis et ꝙsūptiuis ac saniei mūdificatiuis q̄ si nō p̄sūt cyrurgie cōmittāť.tuti⁹ em̄ ē vt vna p̄ticula corpis sani corrupta vrāť vl' p̄cidať q̄z reliq̄ ps in posterꝝ corrūpať. Contra apostemata ꝙ venenosa sic ꝺ antracē cito r caute est remediū apponendū qr cito interficiūt nisi celeri⁹ succurrať. Cōsiliū igiť est vt i p̄ncipio si aliud nō impediat fiat fleubothomia i eadē ꝑte i p̄riori frōte loci collectōis.minuere ei i ꝑte opposita i tali casu nō ē tutū ne materia trahať ad corp⁹ vel ad mēbr̄ nobile cū

sit venenosa. tūc necesse ē vt tyriaca cū vino calido p os offerat z sup locū doloz liniat. q si pbata fuerit tyriaca z ver⁹ fuerit antrax. materiā siccā z venenosā extrahet. z ita desiccabit q poterit ipaz puluerizare ad moduz ciner. z tūc recēs ē apponēda sepi⁹ donec rū pat apostema. q rupto nō ē timēdū piculuz. Idē fac vitellū oui cū sale pistatū z frequēter apostemati appositū. dolorē ei mitigat et apostema rūpit. vt dic cōmentatoz

De vlcere. Ca. LIX.

Vlcera dicūt q̄dā vesicule q̄ ex intēcutaneo hūore sepi⁹ i corpe vndiq; oriunt z vocant a pstan. i fine viatici vlcera eo q̄ i superficie cutis acumie hūoz faciūt solutōz ptinuitatis q̄z matia ē subtil hūiditas sāguis l' colere ab iterioribꝰ ad exteriora vi nat l' sinthomatis vsq; ad exteriorē corpis superficiē demādata talia vlcera cutē defedāt pruritū z titillatōz i carne generāt. cutem a carne eleuāt. z aliq̄n si ptinua sūt lepre piculū pconizāt. q̄ ab eis liber esse desiderat interi⁹ purgari a superfluis calidis z īfectis hūoribꝰ nō omittat. deinde balneis sicc; z mediocrit pūptiuis fm q̄litatē z q̄ntitatē hūoz carnē z cutez vlcerātis se exponat. a crapula z dieta nimis laxa se contineat. labori et exercitio se nō subtrahat.

De pustula Capitulū. LXI

Pustule siue papule dicūt q̄daz apostomatice collectōes superfluitatis i exteriori corpis superficie minutati z p/ticularit generate nat sibi superfluaz nociua ad exteriora corpis expellēte q̄ sepe a superfluitate pabuli corpis z nutrimēti pullulāt. z iō merito sapiētes pustulas siue papulas eas vocāt. vt di. Remi. z iō dicūt pustule q̄a sūt q̄dā pue vesice l' vesicule putredis virulente z vrēt; intrīsec⁹ ptētine. vt di. Isi. z etiā pstā. Dicūt āt pustule variole i puul'. z etiā aliq̄n i adult;. in puul' āt tales pustule sūt salutifere z fuge sanitatis pnūcie vt dic pmētatoz ibi Variole de sanguis putridi nascūt corruptione z̄c. Si ei in puul' vel adolescētibꝰ non erūperēt de fuga lep eēt i posterꝫ formidādū Fiūt cm̄ in puulis ex sāguie mēstruali q̄ in vtero alebāt q̄ vi nat expellit ad exteriora. z sic a fuco piculo liberāt. Si l' pstingit in adultis et i senibꝰ i febre circa crisim tales pustulas erūpere vi nate materiā febris ad exteriora expellēte. z iō nec i istis nec i ill' dz fieri repcussio ne matia trāsferat intꝰ cū sit q̄dā/mō furiosa. circa oculos tñ faciēda est i hoc casu leuis repercussio ne sanies pustule aliquā ledat tunicā oculi vl' pupillā. In oibus etiā alijs locis cautꝰ medicꝰ trahit talē materiam ad exteriora q̄tū p pterq̄ circa oculos ibi ei est materia repcutiēda z ad alias deducēda ne ex furiosa z violēta matia tenera ledat subā oculoꝝ. Laueat etiā nutrix vl' medicus tā in puulo q̄ in adulto ne taliū pustulaꝝ vesicule vl' ppt pruritū vl' ppt aliud rūpant seu apiant ante tps matie circa faciez. ne ppetuo deformes remaneāt in facie cicatrices. Alijs ml'tis de cau pustule in corpe oriūt nūc ex materia fleumatica albe et molles z fluide. nūc ex materia colerica aspe pūgētes et dure. nā colericꝰ humor int carnē z cutē diffusus suo calore z acumie cutē apit z mordicat z infinitas pustulas i cutis superficie generat sz pue sūt ac modice ad modum gni milij. z iō talis passio sic vocat ab auctoribꝰ herpes milij vl' gnulosus. Undecūq; p ueniūt tales pustule si sūt freq̄ntes z ptinue pmo expedit vt materia peccās debita purget medicina. deide si corpꝰ fuerit plectorico/cū fleubothomet siue ventoset debitis balneis desiccatiuis et psumptiuis z vngentis pgruis patiēs adiuuet

De scabie Capitulū. LXII.

Scabies est corruptio cutis ex corruptis hūoribꝰ int cutaneis corpi cū deformatōe lesionē inferēs. sepe em̄ vt dic pst. naca malos hūores expellit ad superficiē corpis vt mūdificet iteriora. q̄ si fuerint subtiles z liq̄di de facili sudore et fumo dissoluūt. grossi⁹ vo sub cute pmanēt et corpori scabiē introducunt. humor ⁊vo sic inclusus int cutē z carnez si colericꝰ fuerit z intrusus scabiē induc siccā nō sanioſā cū fissura pruriginē z pūctura. si ⁊vo fuerit hūor fleumaticꝰ albā grossam z squamosā z sine pruritu magno scabiē facere psueuit. Scabies āt hūida sanioſa cū dlectatiōe pruriginosa calidū sanguinez mixtū cū colera demōstrat. Frequent aūt accidit ex nimia corpis repletōe. freq̄nter etiā ex egritudie pcedēte. vñ viriuz seq̄t depssio z superfluitatū incrementuz. Fit etiā q̄busdā inueterata scabies ex splenis vicio z talis de facili recidiuat. scabies aūt cū desiccatiuis z psumptiuis z mūdificatiuis intus et exteri⁹ est curanda.

De impetigine Ca. LXIII

Impetigo ē infcutanea hūoꝝ corruptio imutatōz cū prurigine cuti iferēs. Colerica ei supfluitas q̄dam fumosa ab interioribꝫ ad exteriorē carnis supficiē reiecta. cutē ificit z eā minutissimis pustul' replēdo scabiosā q̄i furfure dispsā scissā z prurigiosā effic. z h̄ ifectio ꝺ matia colerica l' melācolica nimis ītēsa aliqñ ortū trahit vt di. ꝓst. Et ꝺr h̄ passio impetigo q̄ titillatōe z pruritu maxio cutē et carnē ledēdo ipedit. Dr z serpigo q̄ ad modū serpēt' serpit ī cutem vndiq; atz repit z cutē quā ificit q̄busdaz squamis p⁹ scalpatiōez reddit fedā. h̄ passio aliqñ ad modū ciguli supficiē mbri vndiq; circūcigit. z tal' impetigo l' serpigo herpes cingul⁹ a medicis nūcupat. Impetigo tñ differt a serpigie q̄ fit ꝺ magis ipetosa matia z ignita q̄ ꝺ colera. z iō oblōga fac foramina et stricta. sz valde pua. z sp mouet' surfū sic ignis serpigo ꝺ min⁹ ignita z iō nō mouet' surfū. sz circūcigit mbra z circūq; se diffūdit. Vñ ꝺr q̄i serpēs p gyr. h̄ passio ē curāda suffumigatōnib⁹ z balneis aptiuis z ꝓsūptiuis mūdificatiuis z extersiuis sil'r z vngētis Inungant' cū succo ebuli z ābuci lappacij fumitre z hmōi. postea balneū aq̄ dulc assuescat vt di. ꝓstā. Dr ār q̄ ꝺ hāc passionē valet sputū hois q̄diu ē ieiun⁹. Huic passiōi sp assocīat' prurigo seu prurit⁹ q̄dā imoderat⁹ fricatōis z scalpatōis appetit⁹ falsā q̄ndā delectationē ingerēs ex fumo calido z acuto mordicāte cutē a matia calida resoluto. falsa ār tal' delectatio et nociua ē. q̄ cutis īducit vlcerationem et discōtinuatōez et sp ī fine lesionem ingerit et dolorem.

De lepra Ca. LXIIII

Epra ē membroꝝ corruptio z hūoꝝ initiū hns a vasis z ꝓplem̄tū ī fōtibꝫ siue extra vasa. nam corrupto hūore nutrim̄tali de facili corrūpūt' mbra q̄ ex humoribꝫ nutriūt'. oīs ār elephātia siue lep̄ fm ꝓstā. hz' pncipiū pncipalit' a corruptiōe melācolie. Vñ ꝺi. ꝓstā. lep̄ ē passio frigida z sicca nascēs ex colera nig̃ ītēsa z putrefacta apparēs ī supficie corpis. Nascit' ei de q̄ttuor hūoribꝫ putrefact'. sz tñ intēsis z corrupt' et ī colerā nigrā ꝓmutat'. vt dic idē ibidē Putrefacto ār hūoꝝ q̄bꝫ admisceat' melācolia ppt' ei⁹ q̄litatē frigidā z siccā putrefactōi repugnātē nō pt ꝓpleri ī venis siue ī vasis q̄duscz incorpet' et morā faciat in mēbr' i q̄bꝫ cōplet' putrefactio ex q̄ seq̄t' ipa lep̄. Melācoli cus ei hūoꝝ ppt' suā suā duriciā z ꝓpactōem lōgā morā expetit ad sui putrefactōz. si ār inveniꝫ aliq̄ casu putresceret pot⁹ febrē q̄s leprā generaret. Diuersificat' ār lep̄. iiij. modis fm q̄ttuor hūoꝝ mutuā ītermixtōz Est ei vna spēs ex pura melācolia. z h̄ ppe ꝺr elephātia ab elefāte aīali maxio sic vocata ppt morbi maximū nocum̄tū q̄ infestat patiētē Vñ h̄ passio durior est ceterꝫ tāq̄z ꝓpactior z difficilior ad curādū z rp̄m̄ō Scꝺa fit ex melācolia et fleumate. z h̄ ꝺr tyria vl' serpentina a tyro serpēte. q̄ sic serpēs tal' de facili dimittit spoliū z est squamosus sic patiēs tale lepra ꝺ facili excoriat' ex cutis supficie z resoluit' ī q̄ndā squamā. Tertia spēs fit ex melācolica sanguis infectōne. z ꝺr allopicia et vulpina. allopes ei grece vulpes ꝺr latīe. cuius ppria est ppt calefactiōez sāguis ī epate estiuo tpe depilari sic patiēs ist̄ā lepre spēm a supcilijs z alijs pilis corpis depilari z spoliari notabilit' ꝓsueuit. Quarta ē spēs ex colera rubea corrupta ī mēbris cū melācolia. z ꝺr leonina a leone tali aīali calidissimo et fortissimo. Sz h̄ spēs lepre causat' ex hūore feruētissimo z sup modū malicioso. z iō more leonino corrodit z destruit oīa m̄bra Est igit' ex melācolia corrupta ꝑncipal'r elephātia. ex corrupto fleumate tyria siue serpētina ex corrupto sanguīe allopicia seu vulpīa. ex colera ꝓ rubea pessima leonina. De q̄tuor spēs lepre hūt q̄dā sig̃ cōia z q̄dā spēalia q̄bꝫ ab inuicē distiguūt'. Uniuersal'r ār h̄ passio talia hz sig̃. caro ī eis notabilit' est corrupta et spēs īmutat'. rotundant' oculi et palpebre corrugāt'. aspectū hūt scintillātē maxīe ī leonina. angustiāt' nares z ꝓhūt' vox rauca efficit' potissime ī elephātia. tubositates crescūt ī corpe m̄ta vlcera minuta et dura z rotunda. cruriū fit q̄dā insēsibilitas z etiā aliorūz extremoꝝ. vngues ingrossant' cū q̄dā ineq̄litate z q̄i scabiosi efficiūt'. Itē ꝓhunt' digitoꝝ articuli z man⁹ q̄i aride efficiūt'. corrūpitur eoꝝ anhelit⁹ et ei⁹ fetore sepi⁹ sani corrūpūt'. carnis et cutis supficies reddit' vnctuosa intātū vt si aq̄ supfundat' nō madescit cutis sz elabit' q̄si a corio madefacto pruritum q̄ñq; cū scabie q̄ñq; sine scabie patiunt'. maculis varijs nūc ruffis nūc liuidis nunc nigris nūc subalbidis ī corpe respgūt'. tybic illoꝝ macul' z pustul' p̄cipue supabūdāt. nūc apparēt nūc disparēt. nūc exterī⁹ erūpūt. nūc interī⁹ se pfūdāt. sicco int' pustulas tybiaruz

ſpvnā maiorē ceterſ inuenerſ ſignū eſt lepre ꝓfirmate. Signū aūt lepre maxīe ꝓfirmate apparet i extremitatibꝫ vt i pedibꝫ cruribꝫ ⁊ i facie ⁊ ꝑcipue i muſculoꝝ corpis ꝓſumptōe ⁊ minoratōe Pret iſtas ꝓditōnes lepre cōes q̄libz ſpēs lepre hz ſuas ꝓpas ⁊ ſpēales. Hā patiētes leonina hñt colorē magſ croceū et citrinū ⁊ oculos magſ ſcintillātes ⁊ eminētes ⁊ etiā ml'tū mobiles. Lutē hñt alīs aſpiorē ſciſſā ſepe ⁊ diuiſā. ꝑ alīs etiā ſūt prurigioſi ⁊ i fine ⁊ in oīb mēbrſ pl⁹ corrupti. patiētes ꝙo allopiciā extoto depilāt coꝝ cilia et ſupcilia valde tumēt ⁊ inflāt oculi coꝝ et valde rubēt. puſtulas i facie ruffas hñt. ab eorum puſtul' ſāguis cū ſanie ſepe manat. naſus in talib⁹ ingroſſat⁹ ⁊ deficit odorat⁹. fetet valde coꝝ anbelit⁹ ⁊ matiaz corruptōz ſuſtinēt in ginguis. patiētes tyriā tuboſitates ⁊ puſtulas hñt molles. mollē ⁊ ſubalbidā hñt cutē ⁊ tumidā ⁊ q̄dāmō relucētē ſquamoſitatē ñ modicā ⁊ pediculariū ⁊miū multitudinem Has ⁊ alias peſſimas hñt ꝓditōes q̄ ex fleumate corrupto originē ſortiūt. vt ſputa immūda viſcoſa ⁊ ſanioſa. ⁊ nares obturatas. ⁊ hmōi. oculi coꝝ lacrimāt ⁊ fluūt ꝓpt ſupfluitatſ hūidā reſolutōz. putrefactōz patiūt. labioꝝ ⁊ gīgiuaꝝ ⁊ trachee arterie patiūt aſperitatē ⁊ efficiūt rauci ſanguis p⁹ fleubothomiā in liq̄dā defluit ſubaz. illud āt qđ ē ſolidū eſt albū vl' ſubpallidū. cū lauat cito coagulat ⁊ in ml'ta q̄ſtitate. patiētes ꝙo elephantiā colorē hñt emulū. faciē plūbeā. cilioꝝ patiūt depilatōz. oculi coꝝ rotūdāt. nares cōſtringūt. muſculi ꝓſumūt. ⁊ ꝫ eſt cōe in oīm lepra in ſicca pl⁹ q̄ꝫ in hūida. inſenſibilitatez maioꝝ digitoꝝ ꝑcipue patiūt. tarde venit ad augmētū. ſz cū venerit iducit ſciſſuras. ſanguis extract⁹ liq̄di colorſ vl' ſubnigri cito coagulat. ⁊ q̄ſto magſ fricat tāto magſ denigrāt ⁊ indurat. ī medio ſūt q̄ vene albe. vl' q̄ſi rami neruoꝝ. ⁊ illō ē cōe in oī lep̄. Haſcit lep̄a cauſ varijs ꝑterq̄ ab hūoribꝫ ꝑdictſ ſicut ex cohabitatōe ⁊ ꝙuictu ⁊ freq̄nti ꝓfabulatiōe cū leproſis. ꝓtagioſus ei ē morbꝫ alioꝝ infectiu⁹ Accidit etiā ex acceſſu et coitu mulierſ ſtati a leproſo ꝑcognite. qñz accidit ex ꝑmiſis generātibꝫ vt ex corrupto ſanguīe leproſi generātſ. Unꝫ ꝫ ꝓtagio q̄ iure hereditario trā ſit ad ipam plē. Aliq̄n etiā accidit qñ ꝙcipit fet⁹ tpe mēſtruoꝝ. l' qñ ex corrupto lacte matierſ leproſe nutrit fet⁹. Aliq̄n accidit ab extrīſeco ſic ex aere corrupto ⁊ infecto ex mala dieta vt ex cibis melācolicis nimis frigidis et ſiccis vt ex carne bouina. aſinina vrſina. ⁊ hmōi. Aliq̄n accidit ex cibis nimis calidis. vt ex nimis diurno vſu fortſ alliate pipirate. hmōi. Aliq̄n accidit ex cibis corruptſ et corruptōi obediētibꝫ. vt ex carne porcina ḡnal' īfecta ⁊ ſupſemiata et vino īpuroꝝ corrupto Aliq̄n ex morſu alic⁹ reptil' hūoꝝ ⁊ mēbroꝝ ſubaz corrūpētſ. Iſtſ ⁊ alīs modis ſepevicium lepre ī humano corpe generat. ſz q̄cūq̄ mō generat vix ē curabilis niſi diuīa manu poſtq̄ ꝑfecte ꝓfirmat. palliari tñ ꝑt ⁊ ꝑcaueri ne deſtruat ita cito. Laueat itaq̄ patiens a nociuis ꝑcipue a cibis melācolie generatiuis ⁊ etiā a cibis incenſiui ſanguis. ſubtilīq̄ dicta ⁊ ꝙueniēti nutriat nō corruptibili neq̄ conuertibili. Si āt ſāguis ſit cā vt i allopicia ꝓmo dz fleubothomari. deinde purgari debita medicina. in alīs āt ſpēb⁹ ꝓmo debet ꝑcedere farmacia. ⁊ deinde ſi neceſſe fuerit ſeq̄t fleubothomia aliter nō. qz alit nocere. vt di. ꝓſtā. Debitſ q̄ ⁊ ꝙgruis medicis dz vti interi⁹ et debitis emplaſtris ⁊ vngētſ exteri⁹ vt ſinthomatibꝫ occurrat Ad curatōez ꝙo lepre vl' ſaltē palliatōez valet maxīe vt dic̄ Plateari ſerpēs ruffus vētrem hñs albū. ſi euacuato veneno cauda. ſ. p̄ciſa ⁊ capite ablato coct⁹ cū porrſ i cibo freq̄nt aſſumat. co dē mō ſi vinū in q̄ diu putruerit patiētibus ſepe ꝓpinet. Dec em̄ medicia vtil' eſt multis morbis. vt ꝑz in ceco de q̄ narrat idē q̄ vxor dedit ei ſerpētē cū allijs comedere ꝑ anguilla vt cū interficeret. quē appoſitū comedit et ml'to ſudore emiſſo viſū recupauit.

De morphea Capitulū. LXV

Morphea eſt macula ī cute venies ex m nutrimēti corruptōe. qđ em̄ lep̄ ē in carne hꝫ morphea eſt in cute. Morphea āt alia eſt alba ex fleumate. alia nig ex melancolia. alia ruffa ex colera ſiue ſanguie Iſta āt q̄ eſt ex melācolia et fleumate difficilis eſt ad curandum. ſed iſta q̄ ex ſanguie facilioꝝ eſt ad curandū. Tūc aūt morphea incurabil' ē q̄n cutſ facieī pūcta acu ſanguiez nō emittit. Si ꝙo ſāguis fuerit ſubſecut⁹ curabil' iudicat. Morphea igit tota in cute ē: ſz lep̄ ī carne ⁊ i cute. Dec eadē infectio parū differt a gutta roſea q̄ inficit faciē q̄buſdam puis ⁊ mollibꝫ puſtul' q̄ ex viſcoſis humoribꝫ ſanguineis ⁊ colericſ intercutaneis generant Dec paſſio ꝓmo ſāguis ſubtractiōne minuat ⁊ interioꝝ hūoꝝ mūdificatione

curet. deide subfumigatõe ꝛ balneatiõe faci es fomẽtet ꝛ por aptis matia intercutanea euaporet. deide mũdificatis ꝛ desiccatis lo cus patiẽs abluat vngẽt ꝛ etiã debit ꝰ inũgat Dic etiã ꝓstã. q ꝫ istã ifectõz valz vnctio ca lidi sãguis leporini Hã sãguinẽ intcutaneũ diuidit repcutit ꝛ ꝓsumit. Sup oĩa ãt ꝓtra hmõi passionẽ hũor intcutanei valere dr fu mꝰ tre i balneis suffumigatõibꝫ i apozimati bꝫ ꝛ syrupis Potui ei datꝰ scabiẽ pustulas ꝛ prurigiez mũdat hũores supfluos int carnẽ ꝛ cutẽ desiccat l ad lepram dispositos iuuat.

De veneno vipere Capitulũ. LXVI

APreter passiões supꝰ notatas accidit hõi gtissima et piculosissima mors ꝓvenenũ ꝛ passio. venenum ãt cũ ex tota sua spẽ ꝓplerioni hoĩs sit ꝯriũ. subito i terficit nisi remediũ citiꝰ apponat. Venenuz ãt alid accidit ex corruptõe ciboꝝ ꝛ potuuz. alid ex morsibꝫ reptiliũ vt ꝑpẽtũ et q̃rũdam aialiũ. q̃ꝝ hũores ꝛ dẽtes sũt hũano corpi venenosi. Venenũ aũt alid ẽ calidũ ꝛ siccũ sic venenũ tyri ꝛ vipere. ꝛ hmõi. Quoddã autẽ frigidũ ꝛ siccũ vt scorpiõis. q̃ddã frigidũ et hũidũ sic arance. venenuz ãt ꝑpẽtꝫ variat in malicia sic di. Auic. i c. de venenoꝝ Hã venenũ masculinũ fortiꝰ ẽ ꝛ acutiꝰ q̃ꝫ femininum tñ feminini ꝑpẽtes plres hñt dẽtes q̃ꝫ mascli ꝛ iõ putãt dteriores vt di. Auic. Itẽ venenũ senũ peiꝰ ẽ q̃ꝫ iuuenũ ꝛ magnoꝝ q̃ꝫ curtoꝝ. ꝛ codẽ genere ꝛ acutiꝰ ẽ illoꝝ q̃ hĩtãt i mõtibꝰ ꝛ i siluis q̃ꝫ illoꝝ q̃ hĩtãt iuxta littora ꝛ iuxta aq̃s. Itẽ peiꝰ ẽ venenũ qd effudit a vacuis ꝛ a ieiunis q̃ꝫ ꝛplet ꝯ Itẽ deteriꝰ ẽ et acutiꝰ i esta te q̃ꝫ i hyeme. cuiꝰ ei et facilꝰ pũgũt serpẽtes i meridie q̃ꝫ i mane. et i die q̃ꝫ i nocte. q ꝛ calo re ꝛsoluit venenũ vsq̃ ad extrẽa et i frigore ꝛ i frigido tpe q̃ i vno loco ꝓgelat. Venenũ ãt tyri et vipe et alioꝝ q̃rũdã ꝑpẽtũ q̃ꝫuis sit calidũ accidit tñ morsis ab eis stupor et fri giditas ꝑpẽ mortificatõz et extinctõz caloris innati p ꝯrietatẽ veneni. Calor em̃ natꝰ sua sparsiõe et iflamatõe calefac corpꝰ q̃ repssus et q̃ extricꝰ vi veneni extremitates calefacit. vñ venenũ calidũ nõ aggregat sãguinẽ cor dis calidũ. sz ꝛsoluẽdo calorẽ innatũ morti ficat ipz Venenũ ãt reguli et basilisci tãte ẽ violẽtie q adhuc extñs in corpe adurit totũ sup q3 incidit. Uñ i circuitu cauerne eiꝰ ni hil crescit nec virescit. Aues volãtes ex oppo sito cauerne sue subito iterficit. et oẽ aial si bi appropinquãs stupescit nec mouet. sz so lo veneno aspectꝰ eiꝰ flatu siue sibilo cadit vt morit et ille quẽ mordet liq̃fit et iflat et emit titvirꝰ et subito morit. tãte etiaz fortitudis ẽ venenũ reguli q etiã si hasta cũ tãgeres per haste lõgitudinẽ veneni sẽtires violentiã siẽ narrat Auic. ꝺ q̃dã q cũ lãcea tetigit ꝫmẽ ta lẽ in india ꝛ statim cecidit mortuꝰ cũ aiali suo Signũ ãt lesiõis ipiꝰ basilisci ẽ subita trans mutatio corpis i viridẽ colorẽ et mors iopi nata. In loco vbi reguluꝰ cõmorat venenum aspidis pniciosissimũ ẽ. Interficit ei sepe in fra duas horas l tres. Euiꝰ morsus sig̃ sunt ista. color cutis subita altatio. singulꝰ mltri plicatio. mbroꝝ rpẽtina ifrigidatio. dormi tio. et palpebraꝝ pfũda clausio. siti puocat i moderatã. videt patiẽti q morit sola siti Ue nenũ etiã cuiusdã aspidis q ꝺr spuẽs eo q i terficit p sputũ suũ ita est violẽtũ q infficit oẽ viuũ qd tãgit illd sputũ. interficit ei ꝓpus q̃ꝫ sentiat. Sẽtit tñ Iesus dolorẽ i ꝓncipio cir ca viscera et accidit venenatis tenebrositas ocꝰloꝝ et clausio et pfũditas sõni cũ spasmo et torsiõe colli et pulsu iordinato. nec valz ꝯ illd venenuz aliq̃ medicĩa nisi sola cõbustio mbri i q̃ ẽ. l pcisio mbri. q ꝛ ꝓbustio exurit et ꝓstrigit meatꝰ ne venenũ valeat ad corpe ne trare. Venenũ etiã dracõis mltũ ẽ veneno sũ et maliciosũ. cuiꝰ venenositas matie est i cauda et i felle. Illd venenũ seq̃t malia gui tas corpis. inflat labia. et accidit ꝫtigo et te nebrositas ocꝰloꝝ et destruit rõ motꝰ fit ior dinatꝰ et debilitas ꝫtutꝫ subseq̃t. Venenum scorpiõis est mortifeꝝ nisi citiꝰ occurrat ar sura et pũctura generat circa mbꝝ vbi ẽ pũ ctura et cũ pueniat ad cor patiẽs sincopizat ꝛ rsoluit in sudorẽ. tãdẽ ꝓstrigit cor ꝛ sua fri giditate cõgelat ex q̃ sequit mors ꝛ destructio aial. Quere ifra ꝺ scorpione li. penl.

De morsu canis rabidi Capitulũ. LXVII

MOrsus ãt rabidi canis ẽ mortifer et venenosus. Hã vt di. ꝓstã. canis fri gidꝰ ẽ et siccꝰ cui colera nig̃ dñat. que mutata et putrefacta et dñans corpi canem efficit rabiosũ. Fũositas ei rsoluta et nig̃ co lera iã icẽsa ifficit cerebꝝ. vñ cũ discurrit ad diuersas ptes eas ifficit et efficit venenosas. vñ cũ aliquẽ momorderit eiꝰ saliua veneno sa subitrãte locũ morsionis ifictũ hũores ꝛ spũs et ꝯbit venenũ ifirmũ ad locũ ꝓsimũz sue generatõi. s. ad cerebꝝ et efficit hõ rabiosus q̃ si aliũ momorderit eũ ifficit et etiã rabidũ illũ facit. Uñ tale venenũ est sume piculosũ

tū qz diu latēt. tū qz se mltiplicat Aliqñ etiā latet vsqz ad āni ruolutōz z tūc casdē dier ho ra q̄ faīc ifixū. capūt petit z frenesim fac. hāc venenositatem sēsu nake pcipiūt alij canes z fugiūt rabiosū z latrāt sup ipz a trēdū eū. vt di. ꝟstā. qz sētiūt eū sibi ꝟriū z nociuū. Acci dit āt ꝫ venenosa rabies marie i autūno. qa tūc melācolia rōe sil'itudis mltiplicat z etiā i vere. qz p calorē tpis dissoluit z ñ ꝟsumit z ita p ꝟculcatōz intēdit z egredit pter nasam Tāte etiā venenositatz ē ligna canis rabidi q̄ fac canē nutātē sic ebriū et apto ore ligna depēdēte z saliuā ꝟtinue emittēte icedētez q̄ cadēs i aqs ipas ificit. z bibētes ex eis ydro picos efficit z furiosos. alias ꝓpetates canis rabidi q̄re infra ꝺ cane. Mozsi āt a canib⁹ vi dēt i sōnis tribilia z sūt timorosi. stupidi. si/ ne cā irascūt. ab alijs videri timent z etiā sic canes latrāt. z sup oīa timent aquā z abhor rēt. z tūc ꝫ passio vit curat Nuculq̄ Lōstā. Sūt etiā mlta alia venenosa z venenoz pi/ cula. sz ꝺ his spēal'r mētio hēt in diuīa scrip tura. et iō ꝺ alijs supsedēdū ē q̄ ad pñs opu/ sculū ista vice. ꝫ solū ꝫ arbitror aduertēduz q̄ venenū mlta z infinita incōmoda in corpe opat. Lū ei tota sua spēs nake z ꝟpleriōi hu mane sit ꝟria qñ ꝑualet i corpe totā naturā distpat. spūs z hūores corrūpit z alterat. sui malicie z acumie. qꝺ nobili⁹ ē i corpe. s. regi onē cordis ꝓmo aggredit z ipugt aialē spm suo acumie pcutit i cerebroz pturbat. sēsuū organa z eoz opatōes subito debilitat ner/ uos ꝟcutit z vulnerat venas z arterias ificit asperat z corrugat torturāt arsurā z mordi catōez i interioꝛib⁹ generat. subalez cordis z epatis hūiditatē nūc incēdit. nūc ꝟgelat. nūc dissoluit. nūc rsoluit. nē peitus ꝟsumit z de/ siccat. dū iteriora ꝟburit. exteriora ifrigidat z ecōuerso. sepe corpis superficiē vehemēti ca/ lore exteri⁹ afficit. z cū potētiali frigore san/ guinē i venis cordis mortificat z cōstringit sui diffusiōe. p mbra corp⁹ intūescit nūc etiā pallet. nē lucet. nē viret subito. nē nigrescit p macl'az diuersitatē corpis exteri⁹ ificiētem superficiē. ei⁹ iterior malicia inotescit z abomi natōz z nauseā horribilē stōacho igerit z ipa vitalia mbra acumie suo pēetrat z corrodit. ꝓpt qꝺ naka ei⁹ ipetū ferre ñ sustinēs. defic vl timor succūbit. corpi pdñans hūores in sui sil'itudinē ꝺuertit z venenosos z noxios ipos efficit. z iō piculosū ē tāgere corpa q̄ veneno sūt ifecta. qz p euaporatōez sepe ificiūt et cor rūpit oia q̄ sibi sūt ꝓpinq. Sepeāt ꝟtigit q venenū i se cū sit nake horribiler inimicum appetit a naka ñ ꝓpt se sz ꝓpt aliquod dulce et amicū nake cui ē admixtū. qz sepe sub specie dulcis z sapidi occ'tat z latitat vis veneni Et iō doctz ꝟstā. vt hō q̄ timet venenū ñ solū ca/ ueat a fetidis z amaris. verūetiā a dulcib⁹ z sa porosꝰ salsis z acetosꝰ z sil'ib⁹. qz sub talib⁹ q̄ appetit naka sepe veneni malicia palliat. Do cet etiā ꝟstā. p effectū cognscere qñ venenū in cibis l'in potib⁹ ē assūptū Si qs inqt i ciba vl' potu sēserit arsurā et subsecut⁹ fuerit cito spasm⁹ l' tumor i digito l' i vngula venenosū ē z mortale. Ex q̄ etiā apparet signū veneni i digitis z vnguib⁹ q̄ fiūt ex fumositatib⁹ cordis signū ē q venenū iā ꝑualuit circa iteriora ex q̄ iā se diffūdit ad extrēa. Et sequit ibide. sil'r si ore biauerit z saliuā effluere fecerint z labia formicauerit. i ligua ardor fuerit z sudaue/ rit. ꝓcordia pstriterit z obtenebrauerit ocu li. oportz vt festinēt ad medicinā alioqn cito morier. Est igit general' medicīa ꝟvenenū i corpe sūptū vt ꝓmo vomit⁹ puocet z ꝫ supi⁹ vl' p clistere iferi⁹ venenosa malicia euacuet. deīde tyriaca q̄ veneni repssiua ē z ꝟsūptiua cū vino ꝺcoctōis rute offerat. z ꝫ trib⁹ dieb⁹ deīde ꝺz purgari z balneari fm exigētiā ve/ neni. adultimū ꝺz fieri fleubothomia dieta ꝺz ordiari vt nutriat vnctuos z opilatis me/ atuū ad cor ne vapor venenos⁹ possit ad cor exalare. valēt itaq̄ i ꝫ casu nuces magne et auellane. fie⁹ sicce. attrahūt ei venenū z ꝟsu/ mūt. z iō valēt añ prādiū z p⁹ Dic etiā ꝟst. q mltū valz balsam⁹ cū lacte mulier ꝟ arsurā z dolorē ex rebus venenos. Itē ibidē sequit. an/ dromath⁹ dic nullā fuisse cāz ꝟficiēdi tyria/ cā nisi ad destruēdū res venenosas. qꝺ trib⁹ modis fit. qz venenū desiccat z ꝟsumit. mlta ei recipit desiccatiua Itē venenū ꝟtute sua ex pellit. qz mlta recipit q̄ occulta ꝓpetate vene no ꝟriant. Itē mbra ꝟfortat z iō eis ꝟ violē tiā veneni ad rsistēdū vires attribuit. multa ei recipit ꝟfortatiua. Q si tyriaca hzi ñ potit et piculū ē i mora: alleū vt dic ꝟstā. ꝟqssel et vsqz ad dissolutōez cū gallina crassa decoq̄t et ius dek ad bibēdū. veneno ei repugt z mi ro mō iteriorē arsuraz mitigat. et iō tyriaca rusticoz alliū nūcupat. Sine alleo ꝺz vale re ius galline fm ꝟstā. Dz etiā i li. ꝺ simplici medicia. q̄dā rpugnāt veneno ipz attraben do ab iterioꝛib⁹ calore et subtilitate sube sue sic gall⁹ z gallina fissa. superposita venenoso

morſui. Quedā ꝛpugnāt ſil'itudīe et ſubtili/tate ſubſtue ꝺ ſubaz veneni. z iō ſua ſil'itudine venenū ad ſe attrahūt vt caro tyri q̄dam ꝓpietate occulta. Repugnāt etiā q̄dā ꝺpoſita et ſimplicia efficacia z ꝛtute. ſīc calamētū ſuccus caulis. oꝛobi. gna citri. ypericon. naſturciū. ruta. ſal. poꝛrū. ariſtologia. nuceſco meſte cū ruta. radix aſpagi z ſemē eiꝰ. balſamū. acetū. ſāguis lepoꝛ. lac aſine. vrina pueroꝝ. hericiꝰ. teſticuli ceruini et aſinini. ſiccati z bibiti. caſtoꝛeū. alleū. gētiana mēta. dyptānum. et mlta alia īfinita. Quia eī mlta ſūt venenoꝝ picla iō diuīa bonitas mlta ſup addit antidota z remedia. ſz iſta exēpli gratia iam ſufficiāt.

De remedio ꝺ moꝛſū canis rabidi Capl'um. LXVIII

Contra moꝛſū caīs rabidi z alioꝝ venenoſoꝝ aialiū ſolēt a ꝓtis vulnera cū ıgne l' ferro diuidi et purgari vt ſāguīe extracto venenū efluat. ſolēt apponi ſāguiſuge z vētoſe vt venenū ab īterioꝛibꝰ extrahaī. Interius ſolēt dari iſta q̄ veneno ꝛpugnāt. ſiue ſint ſimplicia ſiue ꝺpoſita vt tyriaca exteriꝰ ſup vulnera et ſil'ia cathaplalmēī. ſīc nuces piſtate cū alleo ruta z ſale. valēt eī nuces comeſte z ſup moꝛſū poſite. Cū p̄dictꝭ dīc diaſ. q̄ cancri fluuiales hñt occultā ꝛtutē ꝺ h venenū. Et iō doc ꝺ iſtā. talib dare tyriacā cū aq̄ cancroꝝ fluuialiū. Cinis etiā cācroꝝ cū gēciana ſingl'are ē ꝛmediū ꝺ hmōi moꝛſus. vt dīc idē. Et etiā ꝺ hoīs moꝛſū rabidi ſpēalit valēt iſta. ſ. ſuccꝰ capſolꝝ. cepe. ruta. nuceſ allea. ſal. frōdes. ficꝰ. mēta. oꝛobū. Hec oīa l' aliq̄ cū aceto et melle talibꝰ moꝛſibꝰ ſalubrit apponūī vt di. ꝺ iſtā. Hec eī oīa venenū attrahūt et ſua caliditate et ſiccitate diſſoluūt deſtruūt z ꝺſumūt. ꝺ moꝛſū et p̄cturā ſcoꝛpionis oleū i q̄ ſubmergit l' decoq̄t ſcoꝛpio ſuper p̄cturā appoſitū. ſūmū ꝛmediū ē. Itē ſi accipiaī idē ſcoꝛpio l' aliꝰ et ꝺtritꝰ ſiue piſtatꝰ ſup vulnꝰ apponaī vtiliſſimū ē. ꝛuertit em venenū ifixū ad coꝛpꝰ vñ etiuit. Itē di. ꝺ iſtā. q̄ mlcū valet butirū bouinū ꝺ venenū ſcoꝛpiōis. Nā butirū vnctuoſitate ſua opilat caliditate diſſoluit et ꝺſumit viſcoſitate et hūiditate ſua mūdificat et abſtergit. Butiruz g̃ comeſtū opilat meatꝰ ne fumꝰ veneni ad coꝛ aſcēdat. valēt etiā cancri fluuiales ſi coꝛ cinis l' ipi cocti l' aſſati ſub cīere denī cū lacte aſinino. vt di. ꝺ iſtā. Ad idē valet caſtoꝛeum z ſulpbur. vt dīc idē. vtrūq̄ em calidū ē z ſic/cū in' ḡrto g̃du. et iō valet ꝺ venenū frigiduz. qz diſſoluūt caliditate et ꝺſumunt ſiccitate. Cōtra moꝛſū colubꝛi ſerpētſ et vipere venenū ꝓmovētoſis l' alio mō ꝺ vulnerib' vl' pūctura ſubito extrahaī. Tyriaca cū vino decoctōis gēciane vl' rute l' mēte offeraī. circa locū. et ſup vulnꝰ tyriaca apponaī. Idē fiat cū allio ſale ꝺtrito l' cū ruta ſi defuerit tyriaca. ꝺſtrīgaī foꝛtit ī ꝓncipio mbꝝ i q̄ ſit moꝛſus l' pūctura. ne poſſit fumꝰ veneni libe crū pere ad īterioꝛa et īteriꝰ cū veneno ꝛpugnāti bꝰ occurraī. Dicit eī ꝺſtā. q ꝺ hmōi venenū valēt cerebꝛū galline et fimꝰ agninꝰ et ſuccꝰ de frondib' maloꝝ g̃natoꝝ. diſſoluūt eī iſta venenū et ꝓparāt ꝺſumptōz vt dicit cōmentatoꝛ. Hec de venenis et coꝝ remedijs nunc ſufficiant.

De medicina La. LXIX

Adhibēda ꝺ varias īfirmitates et opicula debita et ꝺgrua remedia īdiget prudes medicꝰ circūſpectōe maxīa z cautela. nihil em̄ plꝰ impedit ſalutē infirmoꝝ q̄ ignoꝛātia et negligētia medicoꝝ. Quia igit ex pte medici exigiī vt nihil omittat de contingentib'. neceſſe eſt vt his q̄ ad medendi pertinēt induſtriā diligēs ſit et in oīb' circūſpectus. Oꝑtet itaq̄ medicū ad h vt efficacit opet cogſcere ꝺplexiōes hoīm ꝺpoſitōes et ꝺmixtiōes tā m̄broꝝ q̄ hūoꝝ. diſpoſitōes tēpoꝝ. ꝺditōes ſexuū et etatum. Alia eī medicīa exigiī i hyeme. alia i eſtate. alia in moꝛbi īchoatōe. alia i ſtatu. alia i decliatōe. Alīa exigit etas puerilis. aliā decrepita vl' ſenilis. aliā ſexꝰ virilis. aliā mulieb. oꝑtet etiā vt cogſcat cauſas et occaſiōes egritudinū. ſig̃ et accidētia ſingulaꝝ infirmitatū. Hūq̄ em̄ ſecure alit poterit dari medicīa ſi cā moꝛbi fuerit ignota. oꝑtet g cogſcere rex medicinaliū ꝺplexiōes. ꝛtutes et opatiōes. niſi em̄ cogſcerz q̄ medicina ſimplex. q̄ ꝺpoſita. que frigida. q̄ calida. q̄ coꝛpis ſit īmutatiua. q̄ ſanitatꝭ ꝺſeruatiua. q̄ infirmitatis curatiua. q̄ laxatiua. q̄ cōſtrictiua. nūq̄ ſecure ꝓcedere poſſet in medicina. Et ideo neceſſe ē cognoſcere herbaꝝ et aliaꝝ rerū medicinaliū qualitatem et g̃duū diuerſitatē q̄ calida et ſicca q̄ frigida et hūida. in q̄to g̃du ſi vult ī ſuo officio nō errare. Iō oꝑtet cogſcere moꝛbi diuturnitatē. ꝺrietatē. ſimplicitatem. quantitatē et qualitatē patientis virtutē et debilitatē. Nam moꝛbꝰ cronicꝰ et diuturnꝰ foꝛtiori indiget medicina q̄ ſi recēs eēt ſiue nouꝰ.

Siplex etiaz morbo simpliciorib⁹ t ex ɔriis ɔpositis ɔriis t ɔpositis ē curād⁹. Siplex em medicīa ifirmitatē ɔpositā raro curat. ɔ calidā itaq cāz frigida medicia. t ɔ frigidā calida. t ɔ mixtā mixta generalr fūt ponenda. vñ caut⁹ medic⁹ morbū cogscēs fm q̄stitatē t q̄litatē morbi tpat q̄stitatē et q̄litatē antidoti. Jtē qñ videt cāz morbi eē ex repletōne curat p euacuatōz matie t inanitōez. qñ vo ex inanitōe sanat p repletōz. Officium itaq boni medici ɔsistit i causaz morbi t circumstātiaz cauta iuestigatōe. p aspectū eīz tactū pzinā t pulsū ifirmitatz materiā iuestigat. Cognita āt cā si matia latitat i pfūdo. hvtik attractiuis vt si matia ē in remotz pnbz extremis nitik matiaz ad stōachū attrahe vt iñ facilī⁹ deducak. Si vo fuerit matia dura t ɔpacta q̄busdā vtik digestiuis diuisiuis t incisiuis. vt sic matia mollificek t ad eductōz facile ɔpareť. Cōpleta itaq digestiōe matie t attractōe vtik ecio q̄busdā laxatiuis vt materia digesta et attracta p ɔueniētē regionē educak vl̄ p vomitū vl̄ p secessū vl̄ p sudorē. matia ei ɔueniēter euacuata: vtik q̄rto q̄busdā ɔfortatiuis vt naka q̄ ex violēta medicine fuit debilitata t lassata ɔfortek. Cōfortata āt naka vtik q̄busdā resūptiuis t restauratiis vt illō q̄ vi morbi vl̄ antidoti ē deperditū restaurek: paulatī āt et nō subito ē restauratio faciēda dieta ɔgrua t tpata Solet em̄ naka i sic euacuatz multū appete. t iō sepi⁹ pl⁹ accipere q̄z digerere possz nisi a cauto medico i diete regimie teneret. Tādē repata naka et i statū pstinū restituta. decet vti q̄busdā pseruatiuis ne sanat⁹ in pei⁹ recidiuet Talib⁹ sūt ɔueniētia balnea. minutōes. electuaria. t exercitia moderata. talia ei calorē nakalē excitāt. a supfluis nakaz exonerāt. hūoribꝫ digestionē adiuuāt t ɔfortāt. Si vo fuerit materia fluida aut nimis laxa vtik ɔstrictiuis. desiccatiuis. t repcussiuis Matia vo restricta cauť medic⁹ solz dare ɔueniētē laxatiuā medicinā q̄ educit hūores pus dissolutos t iā ɔstrictos. ne ibi remanētes vl̄ ad aliā ptē defluētes putrefiāt. t sic febrē l̄ aliā iferāt passionē Paulatī aūt solet fieri restrictio t rpcussio ne matia subito repcussa recurrat ad aliq̄ mēbꝫ nobile t maiorē generet lesionez. Silr t purgatio solz fieri p intualla ne fiat purgatio repētina Trib⁹ igit modis solz fieri medicia. s. dissoluēdo. ɔstrigēdo. restaurādo. aut ei repleta dissolutā vñk aut dissoluta cō strigūk aut depdita i corpe rstituūk. Relaxamus itaq medicis laxatiuis vt scamoneaz. ɔstrīgim⁹ ɔstrictiuis vt achacia t opiaz. restauram⁹ cibis t potib⁹ nutritiuis t electuarīs ad h̄ ɔparatz. Recollige igit ex p̄dictis breuit q̄ medic⁹ ifirmorū domos t patrias visitat t freq̄nt infirmitatū causas t circūstātias iuestigat. medicias varias t ɔrias ɔparat. ɔparat et deportat. infirmoz abdita m̄bra t occulta tāgere t abstergere nō recusat. ɔualescētie t spem sanitatz omīb⁹ repromittit suauit t leuit vrēda vrere. t incidēda icidere se asserit. et ne ps sana corrūpak ptez vrit putridā t ɔscīdit. dolēte pte dextera in sinistra pcute nō pcit. a sectōe l̄ arsura etiā p lacrimis patiētz bon⁹ medic⁹ nō desistit medicine amaritudinē dulcedie aliq̄ palliat et abscondit. bibit t gustat ꝺ medicīa q̄uis sit amara ne ifirmus abhorreat a cibo et potu egz rehmit t rfrenat. Jllū suo exponit desiderio ꝺ cui⁹ salute diffidit penit⁹ t desperat. amarz t corrosiuis carnē putridā t corrupti oni dispositā amputat. ac ꝺsiccatiuis sanie fluidā mūdat t depurat p⁹ mortificatiua et vitiua q̄busdā lenificatiuis dolorē vulnez mitigat t mūdificato vulnere locū vulneris ɔsolidat atz sanat Et qz pl⁹ ledūt ītrīseca mala q̄z extrīseca prudēs medic⁹ ꝺ mitigādis curādis t expellēdis ītraneis doloribꝫ. ꝑmo curat matiaz ibi durā t corruptā iteri⁹ digestiuis medicīs vt oximel l̄ syropo acetoso. Primo diuidit t icidit z digerēdo ad exitū t euacuatōz obediētē fac. qz sic in ꝑncipio āphoris. ꝺz digesta medicari oportz t mouere nō cruda. digesta vo matia atq habili reddita ad euacuatōz cā dissolutā medicīa attractiua ab interioribꝫ t remotioribꝫ ptib⁹ ad exteriora attrahit. t ad h̄ valēt q̄dā amara vt yerapigra. yeralogodiō. t alia alleata. qz amara citi⁹ penetrāt ad rmotas ptes. et extrema magz purgāt q̄z alie medicīe. kcio matiaz sic digestā sic attractā medicia ɔgrua euacuat t expellit. caute tñ ne nimia fiat euacuatio. nocet ei corpi qꝺ iñ debilitak t qñz pl⁹ ꝺ bonis hūoribꝫ q̄z mal euacuak. iuxta illō Jpo. multū repēte euacuare aut repelle. calefacere aut ifrigidare. fallax ē t nake penit⁹ inimicū. Cōsiderat āt bon⁹ medic⁹ materiā egritudinis t locū matie. t etiā vires patiētz. t ſm h̄ variat medicinā. si ei materia siue humor peccās euacuak. multū ɔfert egro. sino nō ifirm⁹ ampli⁹ molestak. vt dicit Jpo.

De medicina attractiua.
Capitulū. LXX

Edicina attractiua opat p subtilitatē z calorē. subtilitate sua facilī penetrat. et calore suo attrahit siue ferrū siue aliqđ intī fixū siue humores q̄ latitāt in pfūdo. Itē medicina digestiua est necessaria q̄n materia ē mlt̄ dura et cōpacta. Incidit em̄ z diuidit materiā. z sic ad expellendū aptā reddit. Et iō opat p inscisiuaz attenuatiua. q̄ subtilitate sue subē coopāte calore ptem materie sepat a pte vtz ī diuretics. Itē medicia laxatiua aliqñ purgat materiā digestā dissoluēdo et attrahēdo vt scamōea recepta i stōacho fumā subtilez facile penetrātem a se emittit. et hūores dissoluēs abominabiles nake reddit atq; attrahit eos adiuuāte ꝑtute expulsiua et attractos a se ejicit et expellit. Quedā laxāt sua viscositate lubrificādo vt mercurial' malua. et hmōi. q̄dā ꝓ acumie hūores penetrādo vt euforbiuz. q̄dā sua glutinositate ꝯpmēdo sic mirabolani. q̄dā sua salsugine intestina mordicando vt semē atriplicis. q̄dā ꝓ dulcedie sua z hūiditate intestia infūdēdo vt cassia fistula. Itē medicina ꝯstrictiua opat p frigida grossa in suba. Hā frigide ptes coadunank̄ z partiuz suaz grossicie penetrare phibēt sicut galla. qñq; grossos generat hūores. vñ ꝯstringūt opilando et ꝑtutē retētiuā ꝯfortādo vt escula. q̄dā aūt restringūt spēalit̄ sanguinē vt corallus. bolus. emathites. plātago. z hmōi. q̄dā vētrē vt citonia mora rosa. z hmōi. Itē medicina īduratiua est. q̄ vl' materiā coagulat z malagmat. et ℏ opat p valde frigida sicca vel hūida vt psillū sempuiua portulaca. solatz. et sil'ia. Itē medicina mollitiua opat p calida mediocriter z mlt̄ hūida. sil'r z maturatiua. Itē aptiua vitiuā z attenuatiuaz hūt ꝑtutē. apit em̄ meat' opilatos z attenuat viscosos hūores atq; siccos. z ℏ facit p calidū atq; siccū. Itē mūdificatiua opat̄ l' dissoluēdo vt calamētū. l' mollificādo vt cassia fistula. malua. ul' terrestritate z siccitate sua sordes abstergēdo. Sūt āt mlte alie species medicine z differētie sic mordificatiua. corrosiua. vitiua. dyaforetica. repcussiua. mitigatiua. z hmōi. de q̄bz tractat̄ in libro d̄ simplici medicina. Sz ℏ de ꝓprietatibz infirmitatū et medicinaz ꝯditōibz put ad pñs opusculū ptinet sufficiāt. vt sic huic negocio finem imponam⁹

Incipit liber octauus de mundo et corporibus celestibus.

Postquā auxiliāte dō tractatū est de diuinis noibz de angelorz ꝓpietatibz. necnō de hoīe z eiz ptibus et accidētibz vt ipiz ꝯditionibz ꝯpleuim⁹ restat vt ad ꝓpietates mūdi sensibil' q̄stū nob' dat de sup man⁹ apponā⁹. vt materiā diuīe laudis ex ꝓpietatibz operationū possim⁹ elicere ꝯditorz. Inuisibilia enī dip ca q̄ facta sūt intellecta ꝯspiciūt. vt dic apl's Et iō aliqs mūdi hz z ꝓtētorz ipiz ꝓpietates huic opusculo. breui sub cōpēdio īterserere ꝓponim⁹ vt p sil'itudinē ꝓpietatū corpalium intellectū spūalēz mysticū facili⁹ in diuinis scripturis accipe valeam⁹. Appropriatibz itaq; mūdi inchoandū est

Quid sit mundus. Cap'lum. I

Undus itaq; vt dic Mercurius dz multiplicib⁹ modis. Nam mūd⁹ dz diuinus intellect⁹. mūd⁹. s. archetip⁹ incorpore⁹ inuisibil' z etern⁹. ad cui⁹ exēplū mūd⁹ sensibilis est creat⁹ sic dicit Boect⁹. Tu cuncta supno ducis ab exēplo pulcz pulcerrim⁹ ipse. Mundū mēte gerēs. sil'iqz imagine formās. ꝛc. Secdo mō dz mūd⁹ vniuersitas eorū q̄ celi ambitu ꝯtinent̄ vt celū in q̄ sydera lucēt. ignis in q̄ oīa calēt. aer in q̄ oīa viuētia spirāt et vigent. aqua q̄ terre latera circūcingit. terra q̄ oīa inferiora sustinet atq; nutrit. de q̄ dz mūd⁹ p ipm factus est Tertio dz hō minor mūd⁹. qz tot⁹ mūdi imaginē in se repsentat. Est itaq; ꝑm⁹ mūd⁹ etern⁹ in diuina mēte eternalit̄ p manēs. scdus mūd⁹ ppetu⁹ est diuīa volūtate esse ppetuū z originem ex illo ꝯbens. tertius fm q̄d est ppetu⁹. fm q̄d est caducus oīm sil'itudinē in se gerens. De ꝑmo aūt mūdo et de tertio in p̄cedentibus dictū est. Hūc de mūdo sensibili dicendū ē. Mund⁹ igit̄ vt dicit Marcian⁹ est vniuersitas creatorz conglobata in spere modum. Nam mundus spericā et circularē hz spēm et figurā. Nec fuit vt dicit Marcian⁹. alia figura mundo ita congrua. sicut orbicularis et rotunda. et hoc ꝓpter vniuersitatis pfectōnē. z ꝓpt̄ illā quā hz in esse ppetuo cū suo opifice q̄ fine caret et p̄ncipio ꝯfiguratōem. Mundū autem totum phi in duas partes diuiserūt. quaz nobilioz et simplicioz pars supioz et actiua a circulo lune se extendens

vsq; ad planeticã regionẽ. Alta ps ẽ iferioꝛ
passiua q̃ a lunari globo icipit et vsq; ad cẽ/
trũ tre iferi⁹ se ptẽdit. Istũ pticularẽ mũdũ
inferioꝛ describit Darciã⁹. Dũd⁹ inqt est
circul⁹ ex q̃ttuoꝛ elemẽtꝫ eisdẽ totꝫ i spere mo
dũ globatꝫ trã in medio vndiq; defixã eter
nis celi raptib⁹ circũcurrẽs. Ad isti⁹ mõi cõ
positõꝫ creauit diuĩa ꝑt⁹ ꝑmoꝛdialẽ matiaz
in q̃ velut in q̃dã massa erãt potẽtialr q̃tuoꝛ
elemẽta nõ distincta sic mõ: sz erãt ꝑmixta. et
illa massa vle a platone i thimeo ẽ vocata ex
q̃ diuĩa sapia oĩa elemta et elemtata ꝓposuit
et ꝓduxit et ꝑ ꝓpꝛias q̃litatib⁹ i regionib⁹ oꝛdina
uit singla et distixit. Hã q̃ dõ i illa matia cali/
dũ fuit et siccũ cessit in materiã ignis quem
rõe sue leuitatꝫ diuĩa sapia supꝛ⁹ collocauit.
Q̃ dõ ꝯo frigidũ et siccũ i sũmo fuit cessit i ma
teriã tre quã sua põderositas et ꝓpactio infe
ri⁹ posuit. Q̃ dõ ãt calidũ et hũidũ fuit i mate/
riã aeris cessit. Q̃ dõ ꝯo frigidũ et hũidũ i ma
teriã aq̃ ꝓuertit. Et ꝟ duo elemta ꝟm maio
rẽ l' minoꝛẽ leuitatẽ et rarefactibilẽ subtilita
tẽ i medio ignis et tre collocauit Uñ istã ma
teriã ꝑmã platoꝛ vt potuit i thimeo sic descri
psit. Fuit ei vle. i. ꝑma matia sine q̃litate et si
ne q̃titate. sine coloꝛe. sine spẽ. sine loco. sine
tpe. int aliquã suba et nullã existẽs ꝛc. Hec
ꝟba multũ sũt difficilia tñ sic exponũt. qꝛ dõ
fuisse sine q̃titate. nõ qꝛ oĩno fuerit sine oĩ
q̃nto. sz qꝛ nõ fuit determiate q̃ntitatꝫ. q̃ ad
nos sic gigas dõ ꝛ imensus q̃tũ excedit alioꝛ
hoim q̃ntitatẽ. Jõ etiã sine q̃litate dõ. qꝛ nõ
habuit a q̃litate aliq̃ spẽ aliter noiari. nõ em̃
potuit pl⁹ calida q̃ frigida dici. nec ecõuer/
so. et sic de alijs. Sine coloꝛe. qꝛ nõ hũit ali/
quẽ coloꝛẽ innatũ in aliq̃ elemto. Sine tpe
fuit. qꝛ nõdũ fuerãt tpa et tẽpoꝛ vicissitudies
qñ ꝟ materia ẽ creata. Sine loco fuit. qꝛ nõ
habuit determiatũ locũ pl⁹ sursũ q̃ deoꝛsuz
nec pl⁹ in latũ q̃ in lõgũ. Int aliquã suba
est et nullã. qꝛ nulla suba materiall' ꝓcessit il/
lã. sz aliq̃ est secuta. Materiale igit̃ ꝓncipiũ
mũdi infeꝛioꝛis fuit illa matia inuisa. s. ꝑma
materia cõis q̃ oĩm formaꝫ et q̃litatũ fuit su
sceptibil'. q̃ etiã sub diuerꝟ spẽb⁹ et formis cõ
seruat'. Permanet ei ꝟ materia q̃ ad subaz i/
coꝛrupta q̃uis ꝺtinue q̃ ad q̃litates trans/
mutabiles alteret'. qꝛ ista matia q̃ mõ ꝑ rare
factõnez manet sub forma ignis et sub igne
statim ꝑ ꝺdẽsatõez induet formã aer sꝫ q̃ ꝑus
sub spẽ ignea fuit ignis. Et q̃ ꝑz q̃ ꝑma ma
teria q̃ mũd⁹ materiall'r ꝓstat ẽ ingenerabil'
et incoꝛruptibil'. a q̃ oĩa materialia incipiũt:
et in quã redeũt tãq; ad matricẽ. Dũd⁹ ita
q; ex reb⁹ multꝫ oppositꝫ et ꝓpꝛijs est ꝺpositꝫ et
tñ in se est vn⁹. Dũd⁹ ei vn⁹ est nũero et non
pl'es mũdi. et ꝟ ꝑpt' materie vnitatẽ sic i li. ꝺꝛ
de celo et mundo Occupat em̃ totã matiaz
suã sic ibi ꝺꝛ in ca. de eter. mũ. Dũd⁹ g̃ de q̃
ꝟ loq̃mur nõ est diuersus in se neq; diuisus
ꝟm subaz q̃uis i ipsi⁹ ptib⁹ inueniat' ꝛrarie
tas. q̃ ad aliquã q̃litatꝫ repugnantiã. Sum
mã em̃ et necessariã hz mũd⁹ in suo toto cõ/
ueniẽtiã et q̃i q̃ndaz musicã armoniã q̃uis
in aliq̃b⁹ ei⁹ ptib⁹ ꝑt' q̃litates repugnantes
aliquam pari dissimilitudinẽ videat' sicut ex
presse dicit Aug⁹. sup Geñ. Trãsibit autem
mũd⁹ iste q̃ ad istam passibilem quaz modo
habet speciẽ et figurã. Sed ꝑmanebit i esse
perpetuo quo ad subam et naturã sicut idẽ
asserit Augustin⁹. Et dicit glosa ibi. Celuz
et terra transibũt ꝛc. Matꝟ. xxiiij. Ex q̃ ꝑz
q; mũdus rõne sue mutatiõis est siquidẽ ad
mirãd⁹. nihilomin⁹ tñ ꝓpter materie nobili/
tatem et forme ꝟtualem actualitatẽ. et ꝓ ꝺse
quens ꝓductõis et generatõnis rerum tam
facilem potestatẽ nõ tam ipe mũd⁹ q̃ mũdi
opifex de⁹ sup oĩa est laudand⁹. Nulla em̃
est tam vilis tam infima in tota mundi ma/
china pars siue pticula in qua tam in mate
ria q̃ in ꝟtute et forma nõ reluceat laus di/
uina. Nam in materia et forma mũdi q̃daz
est differẽtia. sz cum armonia est ps summa
Nam illa ps mũdi q̃ ꝟm naturam purioꝛ et
simplicioꝛ est atq; nobilioꝛ. vn⁹ formẽ habet
inclinatõz et appetitũ ad nobilioris forme su
sceptõem. et q̃ spũalioꝛ est magis est inclina
bilis ad formã spũalioꝛẽ. Uñ materia cele/
stis simpliciorẽ et nobiliorẽ reddit et exigit
formã q̃ elemtarꝫ. et etiã ipa materia celestꝫ
nobilioꝛ est et simplicioꝛ in nobiliori coꝛpe.
vt in sole. q̃ in luna vl' in mercurio vl' i mar/
te. Materia em̃ elemtaris nobilioꝛ ẽ i igne
q̃ in aere vl' in ceterꝫ. vñ grossioꝛ est materia
in terra q̃ in alijs Hã ibi sũt pl'es ptes mate
rie aggregate ꝟm Arist. vñ dicit q; ex vno pu
gillo terre fiunt decem aque. imo matia vni
us elementi purioꝛ est in vna pte q̃ in alia.
sicut dicit in ꝑmo methoꝛum. partes enim
ignis supioꝛes nobiliores et simpliciores. et
ptes terre centrales sunt grossioꝛes ꝓpacti/
oꝛes et impurioꝛes. Cum enim ptes mixto
rum sunt ab elementis ꝟm qõ ptes elemẽta
res sunt purioꝛes vl' nobiliores fiunt mixta

simpliciora vl̃ puriora Et ſm qđ ecõuerſo ẽ i elemẽtȝ ecõuerſo ẽ in mixtȝ. Nobilior itaq; ma-teria mũdi ꝺstitutiua. nobiliori ĩdiget for-ma. Et iõ ſolet diſponi materia ſm qđ exigit forma. qz ſi de ſra debeat fieri ignis. oportȝ q; materia ſ̃re groſſicies ſubtiliet̃ z depure tur. z ſpũalior z ſimplicior efficiat vt ſic ſim pliciori forma ſcz ignea induat. Et vt breui ter dicã neceſſe eſt vt ſm forme ꝓpetatẽ ipſa materia ꝓparet̃ Cõſiderat itaq; mũdi nobi litas ſm ſui ptes digniores z etiã effect⁹ no-biliores Et iõ ps mũdi ſupior reputat̃ dig-nior. qz ibi materia ẽ purior z forma ẽ pulcri-or et ſ̃tus amplior in ſupiorib⁹ inuenit̃. Tã to em mũd⁹ in vniuerſo pulcrior eſt z decen tior reddit̃ q̃to deformis ps mũdi inferior ſupiorȝ pulcritudĩe. decẽtiori gl̃a inſignitur ſic dic̃ Aug⁹. q̃dã pfectio claritatȝ z ſ̃tutis q̃ in ſupiorib⁹ p̃cellit ad pfectõez inferiorum et decoratõz ꝺtinue ſe diffũdit. Qđ etiã videt̃ infima ps mũdi ĩdecore z luũoſitate amiſiſ-ſe ℔ recupat in fecũditatis gr̃a z ſ̃tute. Non ei min⁹ ẽ admirãda ẽre ſ̃tuoſa fecũditas in ꝓductõe herbarum arborum floꝝ z fructuũ in ge neratiõe varia aialiũ z reptiliũ. In varia ꝓ-ductiõe metallorum gẽmarum z lapidũ q̃ſ ſit ad miranda celi claritas cum diuerſitate ſuo-rũ orbiũ z aſtrorum Et q̃uis mũd⁹ tot lauda-bilib⁹ rer̃ differẽtiȝ ſit diuiſe ſ̃tutiȝ inſignit⁹ potẽtia. mlt̃ſ tñ ꝺfectib⁹ z ꝺditõib⁹ miſerabi lib⁹ q̃ſtũ ad ei⁹ inferiorẽ ptẽ vndiq; ẽ ſubiect⁹ Nã mũd⁹ iſte q̃uis videat̃ cẽ genitor z nu-tritor corporum carcer tñ ẽ ſpirituũ z aiarum du riſſimũ exiliũ eſt ac loc⁹ miſeriarum innumera biliũ et penarum. Nã mũd⁹ loc⁹ eſt reat⁹ z trã-greſſionis. Incolat⁹ z pegrinatõis. doloris z lacrimatõis. laboriȝ z fatigatõis. horroriȝ z ꝺfuſiõis. mot⁹ z mutatõis. flux⁹ z alteratõis trãſit⁹ z corruptõis. inſolẽtie z ꝓturbatõnis violẽtie z oppreſſiõis. fraudulẽtie z deceptõ nis. In mũdo nihil aliũ inuenit̃ q̃ vanitas. malignitas. cupiditas. anxietas. defectibili tas. et vetuſtas. mũd⁹ notos allicit z diligit ignotos abiẽcit z ꝺtemnit. mũd⁹ mlt̃ſ obeſt paucis ꝓdeſt. Amatores ſuos decipit et fal lit. Nã mlta ꝓmittit. ſz ad vltimũ pauca ſol uit. ꝺtẽptores ſuos ad modum vmbre inſeq̃t z apprehẽde nõ ꝺſinit. ſz ſuos ſeq̃ces fugere ſatagit z ꝺtẽdit. z iõ illos q̃s maxĩe diuitiȝ z bonoribꝫ ℔ extollit. ĩ fine maxĩe depaupare et deiẽcere ꝺſueuit. Et vt ℣bis bt̃i Bre. vtar fugiend⁹ ẽ mũd⁹ etiã ſi ꝓſperſ nos demulcet Qui ꝫ tot calamitatib⁹ pulſat q̃d alid̃ q̃ vt deſeratur clamat. Et ℔ de ꝓprietatib⁹ mũdi in generali dicta iam ſufficiãt

De celoꝝ diſtinctõe Ca. II

Nunc ad deſcribẽdas ꝓpetates eius aliq̃s de celo et ei⁹ ptib⁹ xp̃o adiuuãte manũ apponam⁹. Nam celũ angelorum z hoim bonorum loc⁹ eſt et habitaculũ. vt dicit Beda. Celũ ãt ſm ſcrõꝝ traditões ali-ud eſt viſibile aliud inuiſibile. Celũ ãt viſibile eſt mlt̃iplex. ſic̃ dicit gloſa ſup Deut. x. ibi. Celũ dñi dei tui ẽ z celũ celi Septẽ ſũt celi ſcz aereũ. ethereũ. olympeũ. igneũ. firmamẽtũ. aqueũ. empireũ. celũ. ſ. angelorum. Celum itaq; aereũ vocat̃ mediũ aeris interſticium. qđ a groſſis vaporib⁹ aq̃ et terre nõ p̃ oĩa eſt infectũ. vñ illa ps aeris purior. et ab inferiori bus q̃litatib⁹ impmixtior ꝓpt̃ ſui puritatẽ et ꝺyaphanicitatẽ ſiue naturã trãſparentẽ celi noie nũcupat̃ ſic̃ ꝺr ſup Mat. xiij. volucres celi comederũt illud ꝛc̃. Celũ ethereũ ſm q̃ſ-dã vocat̃ ſupmũ aeris interſticiũ qđ imme diati⁹ ſpere ignis eſt ꝺiunctũ et ꝺr ethereus. qz illud mediũ int̃ ignẽ et aerẽ ꝺfiniũ eſt ab igne ſplendoris et illumiatõis receptiuum. Etheros em̃ grece ſplẽdor ꝺr latine. vt di. Iſi. Celum ꝫo igneũ ſm q̃ſdam vocat̃ cen-trũ ſpere ignis ꝓpt̃ ipi⁹ ignis puritatẽ ſubti-litatẽ et ſummã quã hz p̃ ceteris elementis actualitatẽ et ꝓpt̃ alias q̃ſdam nobiles cele-ſtes quas ꝺſequit̃ exvicinitate orbis plane-tarum ꝓprietates. ſm Bre. autem ſup locus illũ Job. Intuere celũ et ꝺtemplare etheraꝛc̃. Noie etheris intelligit̃ tota regio a luna vſq; ad ſtellas fixas in qua ſunt orbes et cir culi ſeptez planetarum. Quere infra primo de ethere q̃d ſup ℔ ſentiat. Marci. Alexander ſic ordinat ſeptẽ celos. dicens. Primũ celũ eſt luminis datiuum vniforme et nõ motuz ſcz celum empireũ. Scõm celuz donatiuũ dicit eſſe lumis vniforme et motuz. ſ. aqueũ et criſtallinum Tertium datiuum luminis non ſm omnẽ partem luminoſitatȝ vniformi-me et motum vt celum ſtellatum. Quartuz eſt receptiuũ luminis ſine calore ſcz olym-picum. Quintũ eſt receptiuũ lumis cũ ca-lore. ſ. celũ igneũ. Sextũ ẽ receptiuũ lumis ꝺiũctũ cum pte ſupiori et ꝺr celũ ethereum Septimũ ẽ r̃ceptiuũ lumis ꝺiũctũ cũ pte inferiori. ſ. aereũ. Et ſic videt̃ vocare olym pũ regionẽ orbiũ planetarum. qz illud ſpaciũ eſt continue luminoſum. Firmamẽtum ãt

vocat celū ꝑmū ꝟm phos ⁊ vltimū i cui⁹ cō/
uertitare sita sūt corpa sydeꝝ ⁊ stellaꝝ. Nam
phi nō ponūt nisi solū celū vnū. imo vt dicit
Basili⁹ i examerō. Pri⁹ phi liguas corrode/
rēt ꝙ ꝑces celos eē ꝺsentirēt. Illō āt celū. s.
firmaīm̄tū sic describit Arꝛ. i li. ō cau. elemē.
Celū inqt ē q̄ntū elem̄tū ab elem̄tꝭ inferio/
ribꝰ discretū nakali ꝓpetate ac distinctū. Ne
ꝙ ei gue est qr tūc descēde possꝛ. neꝙ leue qr
tūc forsan ascēderet. qr si eēt vnū ex q̄ttuor. ℓ
eēt ꝺpositū ex q̄ttuor. ingrederek in ipm cor
ruptio vniuersaliter vl ꝑticulariter. imo sicut ꝺr
ibidē. Creator posuit ipm cāꝛ ⁊ ꝓncipiū ge/
neratōis ⁊ corruptōis. Et iō necesse fuit ipꝛ
eē ingenerabile ⁊ icorruptibile nec ꝑ q̄rendo
generatōis ⁊ corruptōnis ꝓncipio eēt abire
ad ifinitū. Est āt celū illō inq̄tuꝭ ⁊ mobile
vniuersaliter. cui⁹ mot⁹ ē reuolubiliter sup̄ medi/
um. s. sup axem q̄ stat fixus inter duos polos
imobiliter. s. meridionalē ⁊ septētrionalē. et il/
lud celū ē finitū q̄ ad dimēsionē ⁊ loci exten
sionē ꝭ ē sempiternū q̄ ad motū. Mouet ei
a motore ifinite potētie. i. a ꝺo q̄ ē sublimis ⁊
glorioſus i scīa. Ducuſq; Arꝛ. i li. de ca. ele.
Vocat āt polos duas stellas i sūmis celi ex
tremitatibꝰ in ipi⁹ medio supi⁹ ⁊ inferi⁹ collo
catas. q̄ꝝ vna est supi⁹ posita i medio celi ad
septētrionē ⁊ ꝺr pol⁹ arthic⁹. Alia ē ex opposi
to ad meridiē ⁊ ꝺr pol⁹ anthartic⁹ q̄i ꝫ polū
arthicū posit⁹ Inter duos istos polos q̄si inter
duas sui extremitates celū obliq̄ mouet ab
oriente vsq; ad occidentē. ⁊ ab occidente ite
rū vsq; ad orientē. et ℏ semꝑ vniformiter sic ro
ta mouet circa axem. vñ axem vocat Aristo.
q̄ndam lineā intellectualeꝝ porrectā a polo
vsq; ad polū ꝺyametraliter ⁊ extensam. circa
cui⁹ mediū toti⁹ celi ambit⁹ eq̄liter circūfert
sicut ibidē dicit cōmentator. De isti⁹ celi na
tura ꝺr in li. de celo et mū. ꝟm nouā trāslatō
nē. Celū inqt est vnū ꝺpositū ex materia q̄m
ꝺtinet materiā ex q̄ ⁊ celū noiat. q̄ est vltim⁹
incessus toti⁹. s. vniuersi. ⁊ seq̄t in eodem. nō
sūt neq; fuerūt. neq; erūt celi mlti. Celū ei est
vnū ꝑfectū ꝺpletū cui nō est silē. neq; est lo/
cus extra celū. neq; corp⁹. neq; vacuitas. ne/
q; plenitudo. neq; tps qō est numer⁹ motus
vñ illic est vita fixa. s. extra vltimū. ⁊ ē sempi/
terna. q̄ neq; deficit neq; finit. et illa est vera
vita. Item idem ibidem. celū neq; fabrica/
tū est neq; generatū. ꝫ simplex est. cui⁹ mot⁹
est eq̄lis. in q̄ nō est diuersitas. et est mot⁹ ei⁹
singlarꝭ ⁊ circularꝭ cui⁹ motor ē spūs q̄ mo/
net illō sua volūtate. ⁊ cōtinuat radi⁹ celi cū
radio ignis ⁊ ꝓiūct⁹ est cū illo ad vtilitatem
hoīm ꝑt ꝑmanentiā vite. Firmamentū ita
ꝙ vocat celū. qr solidū est et firmū. qr termi
nū hꝫ intrāsgressibilē vñ ꝑ nimia firmitatis
sui ꝑmanentia incorruptibile est et imutabi
le tam in suba ꝙ in forma. Est āt forma eius
sperica et ꝺueꝛa et q̄i ꝺcaua q̄ ad nos. sed q̄i
ꝺueꝛa q̄ ad ea q̄ sūt sup̄ celū. cui⁹ mot⁹ est na
turaliter circularis et mouet obliqueet cir
cularit ab oriente in occidentem. voluitq;
secum et circū ducit motu simplici et vnifor
mi infra dici et noctis spaciū totū quod sub
ipo est. vsq; ad ignis regionem. vñ orbes se
ptem planetaꝝ secū rapit ⁊ circūducit. Om
ne āt q̄ sub ipo est vt ꝺi. Raban⁹. ꝑtuti eius
motiue obedit ordine vniformi ⁊ imꝑturba
to. ꝑtus q̄ꝫ ei⁹ motiua sic ipemet dicit sup ex
positōne Gen̄. extendit se vsq; ad inferiora ℏ
elementa. vñ et ignem supiorem credit secū
circūrotare. ꝓuenit q̄ꝫ h⁹ motiue ꝑtutꝭ actio
vsq; ad aerem ⁊ vsq; ad aq̄s in q̄bꝰ q̄ ad fluxū
et refluxū in parte marina facit exuberatōem
Hec aūt tria elementa. s. aer. ignis. et aqua.
obediūt q̄dem motui celi. sed nō vno modo
neq; vno ordine ipm imitant. sed ꝟm magis
et min⁹ et q̄ō sup̄i⁹ est et leui⁹ et puri⁹ obedit
magis et q̄ō est min⁹ tale sequit tardi⁹ ⁊ obe/
dit minus. Terra huic celesti motui nō obe
dit et ꝑtuti vt ab eo suscipiat localem mo/
tionem. q̄tus ad ꝓducendas ex se species di
uersas ei⁹ suscipiat impssiones. habꝫ igit firmamentū sic dicit idē Raban⁹ q̄ ad motum
incessum vniformē. ordinatū ⁊ iperturbatū
oim tm̄ motuū velocissimū vñ neꝑt velociꝭ
tatē mot⁹ ei⁹ mūdi machina dissoluat. retar
dat ordinato motu planetaꝝ. ⁊ sic mot⁹ eius
ipet⁹ motu ꝫrio moderat. Mouet q̄ꝫ et q̄/
scit. qr lꝫ in partib⁹ mutet situ. tm̄ i toto neq;
situ mutat neq; variat locū. Turbatis igit
inferiorib⁹. et q̄si casualiter fluctuantib⁹ celuꝫ
cum suis orbib⁹ ordinis sui tenorem saltem
in p̄ncto nullaten⁹ derelinqt vñ mot⁹ celi est
toti⁹ tpis ꝓmū subiectū et mod⁹ et regla om
niū motuū alioꝝ. Est igit firmamentū me/
diante motu suo generatōis ⁊ corruptiōis i
mūdo iferiori ꝓncipiū effectiuū. Cui⁹ rō vt
ꝺi. Raban⁹. q̄m firmamētū sui lumis ꝑtutē
generatōis effectiuā ad terrā tanq; ad ꝓpriū
centrū dirigit ⁊ destinat. ⁊ radios suos i tre
sup̄ficie aggregat maxīe et coadunat. sicut
ostendit i scīa ꝙspectiua. Oīne em̄ corpus

sperlcū ꝓcauū ꝛ lumiosū in qlibꝫ pūcto suo dirigit vnā lineā radiosā in cētrū illi⁹ corpis lumiosi ad supficiē cētri. ꝛ qnto qlibet linea radiosa ē vicinior alteri lince exciti ad supficiē cētri. tāto ex vicinitate vni⁹ ad aliā ē fortior ad impmēdū in cētro effectū suuꝫ. Ex q manifestū ē qcū corp⁹ celi sit sphericū. ꝓuexū et luminosū. ꝛ tra respectu magnitudīs celi nō obtineat nisi vicē pūcti cū sit centꝫ. ī tra ncēario fit maxīa aggregatio celestiū radiorū. Ex qꝫ ꝑtute et ꝓtactu fit maxīa generatio ꝛ pductio rerꝫ generabiliū ī tra q ē centꝫ ip⁹ firmamēti. ꝛ qꝫnis sit ꝓncipiū generationis celū. nō tn recipit generatōꝫ in sev̄ corruptōꝫ vl̄ diminutōꝫ vl̄ augmētū. Nā celū ī suba hꝫ summā simplicitatē vniformitatē. ꝛ puritatē nullā bñs ptiū diuisionē nec ℑrietatē. ꝛ iō nullā hꝫ ex se potentiā ad corruptibilitatē. Unde sic arguit Arist. li. de ce. ꝛ mun. Omnis inqt corruptio est ex ꝓtrarijs. celo āt nihil inuenit ℑrium qre celū nō corrumpit. Celū etiaꝫ cuius sit in se ꝛ ex se sit vniforme. tn hꝫ necessario plres orbes ꝛ circulos in figura ꝛ magnitudīe lōgitudis ꝛ latitudis differētes ꝑ diuersas māsiones qbꝫ idigēt mortales. vt di. Arꝛ. ī li. de causis elemētoꝝ ꝛ alias. nā si ꝑm vnā dispositōꝫ ꝛ mēsurā reciper mūd⁹ inferior influentiā radiorꝝ piret alimē tū mortaliū ꝛ generatio oim iferiorꝝ. Et iō necessariū fuit motū celi esse obliquū vt ex eleuatōe ꝛ depssione orbiū nūc calor nūc frigus i cētro generet. vn si directe celū moueret q ad nostrꝫ sitū. oia calore vl̄ frigore ī nō situ habitabili ꝓsumerēt. vt di. Arꝛ. Hec solū attēdit in celo puritas ꝛ icorruptibilitas ex pte materie. vexetiā pulcritudo ꝛ claritas ex pte forme. vt di. Arꝛ. li. de sensu ꝛ sensato. Celū ex sui nata splēdidū est. ꝫ in ptib⁹ eius est differētia. Nā in stell̄ est maior aggregatio lumis cū in alijs ptib⁹ ip⁹ celi. Un ex pte forme hꝫ rotūditatē cū ꝓuexitate. ꝓuexitatē cū claritate. dyaphaneitatē sine trāsparētiā ꝛ pspicuitatē vniformitatē in toto. ꝫ in ptibus diuersitatē. ex mutuo ꝓcursu orbium ꝛ motu ℑrio planetarꝝ dicūt sapiētes generi ꝓcentū ꝛ armoniacā suauitatē. Un Macro. in li. ciceronis. exponēs scipionis somniū in. vj. de rep. libro. Impulsu ꝛ motu ipsorꝝ orbiū efficit son⁹ ille q acuta cū grauib⁹ tēperās. eqlē sonū facit ꝛ ꝓcentū zē. Preter h ꝛ in li. de ce. ꝛ mū. ī fine. qꝫ celū mot⁹ sui ꝓtinuitate inflāmat illud sup qꝫ mouet. vnde ether ex motu celi ignit. Motus em̄ causat calorē. vn ibidē ꝛ ꝑ se ꝛ sensibiliter inuenit qꝫ ex motu fit calor et ex quiete frigiditas. et iō calor materias emollit ꝛ dissoluit. frigiditas ꝫo aggregat ꝛ ꝓstringit. vn ptes elemētares motui celi vicini⁹ exñtes ceterꝫ ptibus mūdi inferioris sūt calidiores. vtꝫ in igne ꝛ in aere. In tertio āt elemēto. s. in aq̄ est motus debilitat⁹. ꝛ iō in ea est frigiditas. ſꝫ nō ī vltimo. In qrto āt. s. in tra ꝑpt nimiā elōgationē a motu celi fit ꝓstrictio in vltiō ꝑpt calozis absentiā dominiū frigiditatꝫ. Et ideo tra ꝑmanet ꝕescens ꝛ ꝑbēnis vt nō moueat sic dicit Arꝛ. ibidē. Nobilitas itaq̄ celi attē dit in materia ꝛ suba in forma in motu ī sitū ī subē sue simplicitate puritate ꝛ ꝑpetuitate In forme claritate dyaphanicitate sine pspicuitate ꝛ i sperica orbicularitate In mot⁹ vniformitate velocitate ꝛ i ꝛtuositate i sit⁹ sublimitate. qꝛ ad sitū a cētro tre maxīe distat et ī dimēsiua qntitate. qꝛ ei⁹ magnitudo imaginationē. imo rōis mēsuram supat ī ptāte. qꝛ oia inferiora sibi subdita regulat ordinat et mēsurat. Et qꝺ sup oia mirabile est. oia īferiora celū ordinat et imutat ꝛ tn a nullo inferiori se imutatōꝫ aliquā recipit. nec aliq̄d sibi dissimile in nata et ꝛtute aliq̄ ipsi celesti corpori se conformat.

De celo aqueo siue cristallino. Capitulū. III

Extum celū est aqueum siue cristallinum quod ex aquis positis sup firmamentuꝫ diuinitatis potentia est formatū. aquas em̄ esse super celos collocatas diuīe scripture autoritas nob tradit. que ita sunt leuigate et subtiliate qꝫ in materiam celestē sunt ꝓuerse. et ideo ꝑmanent ibi fixe. Beda tn dicit qꝫ aque ille celestes nō vaporali tenuitate sed gracili q̄dam soliditate virtute diuina sup firmamentū sūt suspense. et hoc ad impet⁹ firmamenti moderatōneꝫ vel ad caloris generati ex ei⁹ velocissimo motu repressionē. Opinio em̄ fuit Bede qꝫ celum ignee sit nature sic̄ platonici posuerūt. Un di. Beda. Celū est subtilis ꝛ ignee nate rotundū a centro terrę equalib⁹ spacijs collocatū. Et iō forte Bede videbat qꝫ iō fuit necesse ibi esse aquas vt calor ille celestis ad tēperātiā duceret qꝫ ex tali inflamatōe mūd⁹ īferior dispendiū nō pateretur. ex frigiditate em̄ nata li illaꝝ aq̄rꝝ sup firmamēti verticem positaruꝫ dicunt aliqui stellam saturni esse

frigidā ꝑpter illā quā hz rōe sui sit⁹ cū firmam tovicinitatē. Dicūt etiā ꝙ firmamētū ꝑtutē illaꝝ aq̄ꝝ infrigidatū infrigidat orbez saturni sibi magꝫ ꝑximū ⁊ vicinū Hz q̄lit̄ isto posset fieri rōnabilit̄ nō est ꝓspicue rōe vrentib⁹ manifestū Hā cū aq̄sa suba rōe vtriusq̄ q̄litatꝭ sue. s. hūiditatꝭ ⁊ frigiditatꝭ celesti substātie penit⁹ sit ꝯria. nō est bñ liq̄dū philosopbātib⁹ qualiter int̄ corpa tam dispia possit vnitas aut ꝯcordia aliq̄lit̄ cōuenire. Et tñ scptū est Job. xxv. Qui facit ꝯcordiā ī sublimib⁹ suis. Jō alio mō sentiūt ⁊ opinā̄t moderni ꝙ interiora pbie spectamia ꝑfundi⁹ vt arbitror sunt scrutati. Dic̄ em̄ Alexander ꝙ aque ille q̄ sup celos sūt nō sunt ibi posite vt frigide ⁊ fluxibiles et hūide vel etiā sic̄ solide ꝯgelate ⁊ pōderose. Iste em̄ ꝑpietates sunt etiā int̄ se hñtes ꝯrietatē ⁊ sibi mutuo repugnātes. sz pot⁹ ꝑ ordinatōz diuine sapie aq̄ ille sup firmamentū sūt sub mobilissima natura sue ꝯditōe diuinit⁹ collocate. ꝑt natu re celesti maxime sunt ꝑpinq̄. et hec quidem est nature ꝑpietas ꝓspicuitatꝭ ⁊ trāsparentie que ꝓncipaliter ⁊ substantialiter inuenit̄ in natura aque rōne cui⁹ bz ꝯuenientiā et cum celo empireo et etiā cū firmamēto. Et iō posuit dñs aquas inferi⁹ sub rōne frigidi et humidi. cū alīs ꝯditōib⁹ necessarijs ad generationē et corruptōem. sed easdem posuit rōe ꝓspicui ꝑt fuit necessariū ad vniuersitatis ꝯseruatōnem. Et ido dicit celū esse dictum aqueū et cristallinū rōne mobilitatis et perspicuitatis. Est em̄ ꝓspicuū ad modum cristalli. a supiori celo scz ab empireo. lucem vł luminositatis plenitudinē recipiēs et receptum ad inferiora diffundens. et ideo dr celū q̄si nobis inuisibile et occultū. cristallinum ꝯo qr durū Et ido in summo dr cristallinū. nō quia durū sicut cristallus. sz qr vniformiter est luminosum et ꝓspicuū. Aqueum aūt dr quēadmodū aque ex sua subtilitate ⁊ mobilitate mouet. et illud motum mouet celuz proximū et illud vlterius mouet qđ sibi est magis ꝑpinquum Et ideo illud celū qđ mouet inferiora. inferiorꝝ mobiliū ꝓcipue ē cōseruatiuū. vt dicit Alexander

De celo empireo Capitulū. IIII

Celū empireū est ꝑmum et summuz celū. locus angelorꝝ. regio et habitaculū hominū btōꝝ. Et dr empireuz a pir qđ est ignis. q̄si totū igneū: sic dictum nō ab ardore. sed pot⁹ a lumine ⁊ splendore vt di. Jsi. Jstud em̄ celum summe est lucidum. influens lucem et splendorem sup celum cristallinū sibi ꝑpinquū et ꝑprimuz. Est aūt de natura sua vniforme sine stellis. ⁊ sperifor me. vt dicit Damas. Jdeo est sphericum vt rectꝫ spiritualiū et corpalium sit ꝯtentiuū Est em̄ naturaliter quietū īmobile. s. ⁊ īmotum. vñ illud celū non est necessariū ꝑpt cōtinuatōem generatōis inferiorꝝ. sz potius vt dicit Alexander ad ꝯpletōem vniuersi in genere corporꝝ. ꝑm determiata extrema ad mediū. est aūt opacū in summo. s. terra. ⁊ luminosum in sūmo. s. celum empireuz. et vtrūq̄ corpus scz extremū sup̄mum et infinituz est de se immobile ⁊ quietū. Jst⁹ celi ꝑpietates describit Raban⁹ vtēs ꝓbis Basilij ī exameron sic dicens Celum em̄ empireū est corp⁹ ꝑmū. natura simplicissimuz de corpulentia habens minimū. quia subtilissimū. ꝑmum mūdi firmamentū. q̄ntitate maximū. q̄litate lucidum. figuratione sphericuz. locali situ sup̄mū. quia a centro remotū. amplitudine sua spirituū et corporꝝ visibiliū ⁊ inuisibiliū ꝯtentiuū. dei summū habitaculū. licz enim deus sit vbiq̄ tñ specialiter dr esse ī celo. ꝙa ibi relucet potissime sue ꝓtutis opatio. et iō celū dr spēal̄r sedes dei. quia in corpe mundi species celi pulcrior est. vt di. Damascē. In celo diuina virtus manifestius operat.

De ethere Capitulum V.

Ether grece splendor dicitur latine. Ether ꝯm Jsi. est superior regio supremi interstic̄ aeris et ignis vbi est perpetu⁹ splendor luminis siue lucis. anaxagoras aūt dixit. nomen etheris est nomē ignis. Et ꝫ putauit vt di. Arist. ꝑpt ipsi⁹ inflāmatōem q̄ causat̄ ex velocitate sui mot⁹. Uñ ꝯm ipm anaxa. oēm inflamans ⁊ inflamabile vocat̄ hoc nomine. Marcianus aūt dixit ꝙ ether est locus ab inferiori mūdo separatus inuisibilis respectu inferiorꝝ que patiūtur multiplicem variatōez. In ethere vero vbi dies est perpetu⁹ nox diurno lumini nō succedit. nec miruz. quia tam altum locum vmbra terre que noctis causa est in ethere nō accedit. ꝯm Aristo. ꝓo in libro methorꝝ. ether nihil aliud est q̄ꝫ vnū elementū. nec est ex elementis quattuor. quic̄d em̄ supra lunarem globuz est nature est sepate a natura inferiorꝝ elementorꝝ. vnde ether neq̄ est graue. neq̄ est leue. neq̄ rarum. neq̄ densum. neq̄ per alterius corporis penetrationem

diuisibile. Hakaz ei ethereã nlla ingredik corruptio l' alteratio vl'r vel pticularit. qđ ei accideret si ex elemtis compositõz aut originẽ ꝺrisz Anaxa. tñ dic ꝙ ether ẽ aer iflamat⁹. z dic ꝙ qñz descẽdit iferi⁹ z i tra occultat. vñ ꝓpt sui subtilitatẽ. nẽ sursũ nẽ deorsũ regirat. vñ ter remot⁹ gignit ex vtute etherea i tre visceribꝫ occultata. sz dic Arz. ꝙ fmo iste ẽ error. qm subtile ñ descẽdit đorsũ z etiã si descẽdet hãc opatõz ñ faceret. fm macro. ãt splẽdor ethe ris sub spera celi pãbitũ tot⁹ mđi rutilat et ffulgz. ꝺtinet ãt i se orbes. vij. plãctaz q̃ mouẽt ꝺ motũ firmamti Inferior itaqꝫ ps ethe ris velocitate sui mot⁹ iflamat supiorẽ ptem matie elemtarz. z ex illa iflamatiõe gignitur spera ignis. sic đr i li. đ ce. z mũ. i fine. Ex materia ei sic ignita ñ gignit nec inflamat ipse ether. qz ab inferioribꝫ ñ recipit aliquã imutatõz q̃uis iferiora ab ipo imutent.

De spera celi. Capitulũ. VI

Spera celi vt di. Jsi. ẽ spẽs q̃dã i rotũ dũ formata ab eodem i idẽ circa suũ cẽtz eq̃s spacꝫs circulariť rnoluta. hãc spera neqꝫ pncipiũ neqꝫ finẽ hz̃e phi asserť. Jõ ꝓpt sui circulatõz vbi icipiat z vbi finiat ñ facile apprehẽdit. nec fuit aliq̃ figura celo ꝺueniẽtior q̃ sperica. tũ ꝓpt suiꝫpsi⁹ simplicitatẽ tũ ꝓpt capacitatẽ. tũ etiã ꝓpt vniformitatẽ. vt di. Jsi. Spera itaqꝫ fm Alphraganũ ẽ orbicularz supficies celestz corpis in q̃ fixe stelle ꝺtinẽt. z h̃ spera duob⁹ pol' circũuolui. q̃z vn⁹ ẽ septẽtrionalis q̃ nũq̃ nob occidit z đr pol⁹ arthic⁹. i. boreal'. Alť pol⁹ ẽ anthartic⁹ seu australꝭ q̃ nũq̃ a nob videt. l' ꝓpt nimiã a nob elõgatõz. l' ꝓpt terre iterpositõez. Jnter istos duos polos q̃i int' duas mũdi extremitates spera celi voluit z mouet. z cũ ipi⁹ motu stelle i eo site ab oriẽte i occidentẽ. z iterũ ab occidẽte i orientẽ motu diurno z nocturno. xxiij. horaz spacio circũferũt. Tanta ãt celeritate sperica celi circũfert ꝙ nisi aduersũ ei⁹ pcipitẽ cursũ planete occurrerẽt et ei⁹ ipetũ moderarẽt machia mđi dissolueret. et iõ fm Alphraga. septẽ orbes planetaz sunt sub spera mutuo se itersecãtes p q̃s planete motu ꝺsono icedẽtes. raptui firmamti obuiant z etiã ei⁹ velocitatẽ repmũt z retardant. voluit aũt tota spere moles obliq̃ circa mediũ. s. circa axem. Est ãt axis q̃dã linea itellectual' q̃ recte p mediã ptã spere tendẽs in duos polos se extẽdit. circa quã celi ambit⁹ q̃i rota circa axem circulariť se rnoluit Lar

dines ãt celi sũt extreme ptes axis q̃ infigũt ipis polis. Et sũt cardies dicti. qz sic cardo hostij i poloz ꝺcauitatib⁹ rnoluũt. z sũt isti cardies ꝺuexi recurui. s. circũflexi vt di. Jsi. Sperepo celestz medietas đr emisperiũ. scz ps q̃ a nob total'r videt. sz ob defectuz visus tre ꝺiũgi putat. vñ z circul⁹ vbi finit orizon .i. visus termiatio nũcupat vt di. Jsi. Recolige igit breuit ex pdictz ꝙ spera celi ẽ luiosa suba luis vsqꝫ ad cẽtz suũ. i. vsqꝫ ad terrã diffusiua. cui⁹ circũferẽtia est a cẽtro tre remotissima. Et iõ illa q̃ i celo sũt maxia. nob ꝓpt sũmã distantiã videt eẽ mima. oim iferioz ẽ ꝺtẽtiua. oim iferioz ẽ ordiatiua iformatiua generatõis z vegetatõis effectiua. sibi ꝺrioz raptiua et attractiua. Hã mot⁹ sui violentia planetas sibi obuiãtes p⁹ se trahit. fm armoniã est pcessiua. Hã sic dr Arz. i li. đ ꝓpetatibus elemtoz ex ordinato spere motu z ꝺrio planetaz occursu gignit i orbe stridor. i. armonia. vñ Macro. ipulsu z motu ipoz efficit son⁹ ille z acuta cũ q̃ibꝫ tpans efficit cõcent⁹ varios z diuersos. sz ꝓpt nri audit⁹ defectũ z illi⁹ soni excessũ armonia illa a nob nõ audit. sic moueri solẽ vide nõ possum⁹ q̃uis citissime moueat. Nam radioz claritate aci es visus nri superat.

De circulis celi. Ca. VII

Circuli celi sũt ples. q̃z duo sũt visibiles. s. galaxias z zodiac⁹ Alij sũt inuisibiles. s. circul⁹ eq̃noctial' diuidẽs duo emisperia. tãgẽs zodiacũ i ariete z i libra. Ali⁹ ẽ circul⁹ solsticial' estiual' eo ꝙ sole i eo exñte fit solsticiũ estiuale. Jste circul⁹ tãgẽs zodiacũ i cãcro z ẽ q̃i ꝺiũctio nri bitabil' z torride zone Ali⁹ ẽ palell⁹ siue circul⁹ septẽtrional' siue arthic⁹. z ẽ q̃i diuisio nri bitabil' z frigide habitabil'. Circul⁹ vo q̃ ẽ exptr torride zone et alteri⁹ bitabil' zodiacũ tãgit i capcorno. z đr iste circul⁹ solsticial' hyemal'. eo ꝙ sole exñte i eo fit solsticiũ hyemale. ali⁹ ẽ palell⁹ siue circul⁹ anthartic⁹ seu australꝭ vsus austz et oponit arthico palello. Dicũť ãt hi circli paralelli q̃i circli eq̃ distãtes a para qđ ẽ iuxta et lele qđ ẽ distãs. eq̃lit' ei distãt ab inuicem palelli. Sũt pter h̃ duo circuli q̃ dicũť coluri. Colur⁹ septẽtrional' q̃ icipit a polo septẽtrionali p cãcz et capcornũ circulariť pcedẽs itez redit ad suũ pncipiũ. Ali⁹ ẽ colur⁹ australꝭ. p librã i arietẽ silr redit ad suũ punctum. z dicũť coluri q̃i colla thauri a cauda bouis siluestrz q̃ erigẽs caudã circulũ facit

impfectū et dicūt coluri q̄ circuli impfecti
Decim⁹ circul⁹ est orizon.i.finitiu⁹ visus.qa
circulo illo celū z tra vident piter copulari.
Est etiā circul⁹ meridian⁹ designās illā ptez
zodiaci in qua sol videt equaliter distare in
ter orientē et occidentē et isti duo vltimi cir
culi non sūt in spera.qz ꝑm diuersos situs z
aspectus variāt. Hucusq; Ysi.

De galaxia siue lacteo circulo. Ca. VIII

Galaxias ē circul⁹ celest⁹. ceterꝫ circu
lus celi pulcrior et cādidior incedēs
ꝑ mediū celi icipiēs ab oriēte vsq; ad
septētrionē ꝑ cācr z capcornū ꝓcedēs iterū
ad pūctū suū. Dz āt lact⁹ circul⁹ qz int oēs
circulos celestes notabiliorē hz claritatem.
vñ et de nocte nauigātes et itinerantes diri
git z deducit. q̄to āt aura nocta ē serenior
z frigidior tāto incessus galaxie ē maifestior
Scōm āt opinionē vulgi. galaxias dr vesti
giū sol. qō p⁹ se reliqt sol qñ currit i illo cir
culo. Sz arist. ꝟ dic esse falsū. qz si eēt gala
xias ex impssione trāsit⁹ sol. opteret q; ꝟ im
pssio eēt i signis i qbꝫ currit sol cū alīs stell
mobilibꝫ. z ꝟ vidē⁹ eē falsū. qz trāscēdit t̄mi
nos zodiaci vbi sol nullaten⁹ appropinqt sic
dr i li. methoz. Jo anara. et democrit⁹ dixe
rūt galaxiā cē ex flexiōe luis ad aerē sic i spe
culo. sz ꝟ ē falsū vt di. Ars. ibidē. qz si ꝟ essz p
mutaret. sic ē pmutatio luis. ꝟ āt ē falsū. qa
vidē⁹ galaxiā sp i eodē loco nec ꝛcedit ab eo
Dic g Ars. sic. Ignis ꝓpinqu⁹ orbi ē inflāma
tus et luciā⁹ z in locis vbi videt galaxias sūt
stelle mlte pue et luiose et i illis relucet ful
gor ille. et iō apparet loc⁹ ille magis radiosus
nec recedit ab vno loco orbis Hucusq; Ars.
in li ꝑmo methoz. ca. ij.

De zodiaco Capitulū. IX

Zodiac⁹ est circul⁹ obliqu⁹ in. xij. ptes
distinct⁹ eqles. q. xij. sig a phis sunt vo
cata. nob āt signāt i q pte celi sol z planete i
morēt. Sūt igit. xij. sig. xij. spacia eqlit distī
cta z stellis notabilib⁹ ab astrologis denota
ta. vnū āt q̄dq; signū i. xxx. diuidit gd⁹. z gd⁹
i. lx. diuidit minuta z minutuz in. lx. scda. ita
q; lx. scda minutū vnū faciūt. lx. minuta gra
dū vnū et. xxx. gd⁹ signū vnū. Sig autez ista
sunt ꝓpria nob⁹ appellata sic aries z thaur⁹
et sic de alīs. Et vocant aialia. nō qz aialia
sūt i celo collocata. sz qz i suis effectib⁹ aiali
um taliū ꝓpietates aliqs repñtāt. vt p⁹dicet
Int ista āt. xij. sig quatuor sūt cardialia ꝑm
Ysi. scz cancer i sūmo. capcorn⁹ i imo. aries
et libra i medio. Tria duo dicūt solsticiaria
qz i cancro etiās sol vlteri⁹ ad nos ñ accedit.
in capcorno remoti⁹ nō recedit. In ꝑmo fa
cit lōgissimos dies z breues noctes. in scdo
ecōtra. In alīs ꝟo duob⁹ fit eqnoctiū i arie
te fit ꝟnale. in libra ꝟo fit eqnoctiū autūnale
et tūc vtroq; tpe dies noctib⁹ sunt eqles. In
ist⁹ etiā signis tria sunt ignea. s. aries. leo. sa
gittari⁹. tria ꝟo sūt terrea. s. taur⁹. ꝟgo. capri
corn⁹. z tria sūt aerea. s. gemini. libra. aqrius.
et tria sūt aqtica. s. scorpio. cancer. pisces. et
int ista q̄ sūt ignea z aerea sunt calida z ma
sculina et diurna. q̄ ꝟo sunt aquatica et ter
rea sūt frigida z feminina et noctna. int ista
etiā sunt q̄tuor mobilia. s. q̄tuor cardinalia.
scz aries. cancer. libra. capcorn⁹. qz i eis mu
tat tps. Et q̄tuor sūt fixa in qbꝫ figit ipm tē
pus. s. thaur⁹. leo. scorpi⁹. aquari⁹ Et q̄tuor
sūt cōia in qbꝫ ipa ꝓmiscēt. s. gemini. ꝟgo. sa
gittari⁹. pisces. Et dicūt ista sig dom⁹. qz do
micilia sūt z hītacula planetaꝝ. et ex his do
mib⁹ q̄dā dicūt dom⁹ triplicitatis. q̄dā exalta
tionis. Hā illa sig q ꝓcordāt in vna nata fa
ciūt triplicitatē. et eodē noīe nūcupāt. et sic
in q̄tuor ptib⁹ celi ordinat. Hā i oriente sūt
ignea. aries. leo. sagittari⁹. Terrea sūt taur⁹
ꝟgo. capcorn⁹ in austro. Aerea sūt gemini.
libra. et aqri⁹ in occidente. Aquea sūt cācer.
pisces. scorpio i septētrione. Et int istas tri
plicitatis dom⁹ fortiores sūt in suis effectibus
orietales occidentalib⁹ z septētrionales au
stralib⁹. qz i eis nobiliores planete dñantur
Hā triplicitas orietal⁹ q̄ ē ꝑma hz solē d die
z lunā d nocte. z saturn⁹ pticipat cū eis diet
nocte. Triplicitas occidētal⁹ hz saturnum
mercuriū et iouē. Triplicitas septētrional⁹
hz venerē lunā z martē. Austral⁹ ꝟo hab z sa
turnū mercuriū et iouē. Dicūt ītup sig dō
mus exaltationū. qz planete ꝑut magis l⁹ mi
nus exaltāt in sig; gdib⁹ ꝓfect⁹ et ꝟtuosius
opant. Hā sol hz ꝟtutē suā z exaltatōz i. xviij
gdib⁹ arietis. et casū i eodē gdu libre. Uenus
hz gl⁹az suā in piscib⁹. xxvij. gdu. et casū sue
tristiciā suā i ꝟsil⁹ casu signi oppositi. s. virgi
nis. Mercuri⁹ erigit i ꝟgine. xv. gdib⁹. z ca
dit i piscib⁹ gdib⁹ totidē. Luna erigit i thau
ro trib⁹ gdib⁹ z totidē cadit i scorpiōe. Sa
turn⁹ erigit in thauro. xij. gdib⁹ et cadit to
tidem in ariete. Mars erigit in capcorno
gdib⁹. xxvij. et cadit totidē in cancro. Jupit
et caput draconis erigit in gemis gdib⁹ tri
b⁹ z cadit totidē i sagittario. Cauda erigit i

sagittario trib⁹ gd̄ib⁹ꝛ cadit ī gemis. Preter ista vnūq̄dq̄ signū diuidit ī tres ptes q̄ faci es nūcupāt. q̄ꝑ initiū ē a ꝑmo gd̄u arietis et duratvsq̄ ad. xx. scda durat vsq̄ ad. xx. tertia duratvsq̄ ad. xxx. ꝑma facies arietis dat marti. scda soli. tcia vēeri. pria facies tauri ē mercurij. scda lūe. tcia satni. pria gemiorꝑ est iouis. scda mercurij. tcia sol'. pria cācri ē veneris. scda mercurij. tcia lūe. ꝑma facies leōis ē satni. scda iouis. tcia martis. pria virginis ē sol' scda veneris. tcia mercurij. pria libre ē lune. scda satni. tcia iouis. pria scorpiōis ē martis scda sol'. tcia veneris. pria sagittarij ē mercurij. scda lūe. tcia satni. pria capcorni ē iouis scda martis. tcia sol'. pria aq̄rij ē veneris. scda mercurij. tcia lūe. pria piscium ē satni. scda iouis. tcia martis. Plāeta igit extīs ī domo ꝑpa hz q̄nq̄ fortitudies. ī gd̄u exaltatōis hz. iij. ī domo triplicitatis hz. iij. ī facie vnā aut duas. ꝛ q̄ magis abūdat int' plāetas nūero. magis ꝑualet ī fortitudie. ꝛ q̄libz plāeta fortior ē ī domo ꝑpa q̄ꝑ alīa. ꝛ ex fortitudie signi ī q̄ ē fortificat ꝛ ex debilitate debilitat. sic fortis vir fortior ē ī eq̄ forti q̄ꝑ ī debili. ꝛ iō astrologi ī iudicijs suis vt di. misael. ꝯsiderāt domos ascēdētes. i. ascēsū sig̃ꝛ ꝛ plāetaꝝ dignitates vt ꝓm eoꝝ ꝑncipat⁹ ꝛ dīnium ī domib⁹ angularib⁹ l' ascēdētib⁹ ī angul' vl' ab angul' cadētib⁹ conīūciāt ꝛ iudicēt ō futur. Dicūt āt q̄dā sig̃ dom⁹ āgulares sic sig̃ cardialia ō q̄b⁹ sup sic cācer. libra. capcorn⁹. et aries. q̄dā dicūt dom⁹ succedētes āgul'. s. thaurus q̄ succedit arieti. ꝛ leo q̄ cācro. ꝛ scorpi⁹ q̄ libre ꝛ aq̄ri⁹ q̄ succedit capcorno Quidā ꝙo dicūt dom⁹ cadētes ab āgul'. s. gemini. ꝙgo. sagittari⁹. piscis. vtz ī figura misael'. ꝓm istoꝝ sig̃ꝝ ort⁹ ꝛ occasus oppositōes. ꝯiūctōes ꝛ aspect⁹ diuersa ꝛta accidūt ī ꝫ mōo. Nā sic dicit idē autor ista q̄ sūt vi nat ꝛ generāt sub forti sig̃ masculio ascēdēte ꝛ forti plāeta bono cū bono aspectu i ipo ascēdēte extīte fort ꝛ bōe sūt dispositōis ī suo genere. ꝛ ecōtrario. domus itaq̄ āguli pria dom⁹ ē orietal'. s. signū arietis Dom⁹ ꝙo celi siue septētriōis ē cācer. angul⁹ ꝙo occidētal' ē libra. et āgul⁹ tre ē capcorn⁹. Dec sig̃ q̄tuor āgularia maxie sūt ꝙtut ꝛ orientale pl⁹ q̄ꝑ occidētale. et septētriōale pl⁹ q̄ꝑ australe. vñ āgul⁹ tre ē trib⁹ alijs min⁹ fortis sic idē dicit autor. Dom⁹ succedētes sūt mediocris effect⁹ ꝛ ꝙtut. s. signū ab ariete scd̄m .i. thaur⁹. ꝛ signū. iij. v. vij. xj. Et int ꝫ signa siue domus, octauū signū pcior ē opatōis ꝛ significatōnis. ꝛ iō vocat ab astrolog⁹ dom⁹ mort. Reliq̄ āt sig̃ dicūt dom⁹ cadētes. s. ij. v. vij. ix. ꝛ xj. sūt etiā debilior ꝛ effect⁹ ꝛ peior ꝛ significatōis ꝛ maxīe. vj. ꝛ xij. Et ꝫ rō est vt di. autor. q̄ ī sexta domo vl' sig̃ dñat mars. et iō vocat dom⁹ infirmitat ꝛ debilitat oīm rerū. ꝛ ī illo sig̃ ē gaudiū mart. ꝛ ī. xij. ē saturni gaudiū. ꝛ iō vocat dom⁹ inimicicie tristicie ꝛ labor. Sig̃ etiā siue dom⁹ dicunt mutuo se aspicere. ꝛ sūt tres aspect⁹ ꝑncipales. s. sextil' tci⁹ ꝛ q̄rt⁹ aspect⁹. Sextil' ō q̄ñ aliqs plāeta ī aliq̄ sig̃ ascēdēte aspicit tciū añ se ꝛ tciū p⁹ se. Et ꝫ ē a tcio i vndecimū. ꝫbi gra Si aliqs plāeta fuerit ī initio arietis. aspicit eū q̄ est ī capite gemiorꝑ añ se. et eū q̄ ē in initio aq̄rij p⁹ se. qō est signū vndecimū. et ꝫ vocat sextil' eo q̄ teneat q̄rtā ptē celi. s. gd⁹. lx. ꝛ tal' aspectus ē laudabil' bon⁹ ꝛ fortunat⁹ Est ei signū dom⁹ dilectōis medic ꝓm astrologos. ut dic autor supdict⁹. terti⁹ aspect⁹ fit a q̄nto sig̃ et nono. ꝫbi gra. Plāeta q̄ fuit ī initio arietis aspicit eū q̄ fuerit ī leone añ se. et eū q̄ fuerit ī sagittario p⁹ se. qō ē signū nonū. ꝛ ō ꝛ tertius q ꝯtinet tciā ptē celi. s. c. et. xx. gd⁹. ꝛ ꝫ aspectus ē optim⁹. q ē ī sig̃ pfecte aīicicie vt dic autor. q̄rt⁹ aspect⁹ ē a q̄rto sig̃ ꝛ decimo. ꝫbi gra Plāeta q̄ fuerit ī initio arietis aspicit illū q̄ ē ī capite cācri añ se. ꝛ eū q̄ ē ī capite capcorni p⁹ se. qō ē signū decimū. Et ꝫ aspect⁹ ō q̄rt⁹ q ꝛ q̄rtā ptē celi ꝯtinet. i. xc. gd⁹. et ꝫ aspectus est mal⁹. q ī illo sig̃ ire et inuidie et inimicicie sūt ꝛ ipfecte. vt di. autor p̄dict⁹ Cōiūctio ꝙo et oppositio ñ sūt aspect⁹. q̄ꝝ tñ dicūtur aspect⁹ abusiue. q̄ñq̄ ꝙo signū ꝑmū respicit septimū. vt aries libra. Dī aspect⁹ oppositus ꝛ est pessim⁹. q signū ē pfecte inimicicie ꝛ pessima ptēdit. maxīe si aspect⁹ fuerit martis et satni siue sol'. Q̄ñ ꝙo plāeta ꝯuenit cū planeta eodē sig̃ ascēdēte vl' in sig̃ sibi ꝯiuncto añ vel retro. tūc ō ꝯiunctio. et ꝫ p̄ esse bona si planete fuerit boni. et econuerso mala si fuerint mali. sic di. autor. et ꝫ oīa patēt ī figura quā posuit autor iste.

De signo arietis. Ca. X

Naturas āt singuloꝝ sig̃ꝝ p ordinem recolligā⁹ ex sig̃ arietis exordiū sumētes. Aries igit est orietale signū sic dictum. q sic aries ī iacēdo sup lat⁹ vnū eq̄lit mutat vices. sic sol extīs ī illa pte zodiaci q̄ aries ō facē eq̄noctiū. et equales facē dies artificiales atq̄ noctes. Et sic dicit misael. Aries est signū igneū masculinū. diurnū. īstabile. dom⁹

martʒ i.xix.gdu e⁹ exaltatio ẽ sol'.dom⁹ e⁹ sol de die.ꝺ nocte ꝑo iupit'.ꝛ saturn⁹ ꝓticipat cũ eis de ꝑma triplicitate ꝑma ẽ ꝑria facies e⁹ martʒ.ſcꝺa sol'.ꝛcia venerʒ.de corpe hois dominat capiti ꝛ faciei et mlt'os facit in corpe capillos corp⁹ curuũ.faciẽ obliquã.oculos gues.aures breues.collũ lõgũ. Dom⁹ ẽ vite ꝛ natiuitatʒ hois.qz sic ꝫ signũ ab iferiori ꝑ/ te ꝛre ad supiora ascẽdit ꝛ a tenebrʒ ad lucez vadit.sic nat⁹ ꝺ tenebrʒ egredit ꝛ vi illi⁹ signi abdita ꝓdeũt i lucẽ et secreta sapiẽtibꝫ innotescũt. Et sic narrat albu.i li.ꝺ motibꝫ astrorũ. In ꝛcio inqt l'qrto gdu arietʒ occidente. orit signũ libre ꝛ mouet aerẽ. In decio gdu orit stella q ꝺr almareth ꝛ alpheta ꝛ serenat aerẽ. In.xxv.gdu occidũt pliades ꝛc. Qñ ãt sol l' lũa l' aliqs plãetaz itrauerit ꝑmũ vl' secundũ vl' tertiũ gdũ arietʒ erit nubilũ ꝛ vẽt⁹ a meridie et frig⁹ ꝛ tẽpestas In gdu ãt.xxix. aut.xxx.erit magn⁹ calor

De signo thauri La.XI

Taurus ꝼm misael.ẽ signũ terreũ.frigidũ.fixũ.nocturnũ.dom⁹ veneris. ſcꝺa exaltatio lũe i qrto gdu ei⁹.domus ei⁹ de die est ven⁹.in nocte lũa.et mars ꝓticipat cũ eis.de triplicitate ẽ scꝺa ꝑrima facies ẽ mercurij.scꝺa lũe.ꝛcia saturni.ex corpore hois dñat collo ꝛ gutturi .datq; faciez amplã ꝛ curuã.nasũ dat gues ꝛ lõgũ.amplas nares.oculos gues.capillos eleuatos ꝛ nigros.collũ grossũ.verecũdũ facit hoiez.honeste incedẽtẽ.ꝛ tñ vanũ. Dom⁹ ẽ subꝛ ꝛ possessionis acceptõisꝛ datõis.et iõ ꝺr taur⁹ qz taur⁹ sulcãdo trã fecũdat ꝛ locupletat Tũc etiã qñ sol ẽi tauro trã ẽ arabil' ꝛ ꝺgrua agriculture ꝼm albu. In ꝑmo gdu tauri orit sidus paliciter.in.vj.orion occidit ꝛ mutatur aer i.viij.oriunt pliades et turbãt aerẽ. In xvj.oriũt hyades ꝛ turbãt aerẽ

De signo gemiox La.XII

Ignũ gemiox ꝼm misael. Est signũ aereũ.masculinũ mediocre.diurnũ dom⁹ mercurij.exaltatio caude draconis i ꝛcio gdu e⁹.dom⁹ ei⁹ i die ẽ saturn⁹.i nocte mercuri⁹.iupit' ꝓticipat cũ eis.de triplicitate ẽ ꝛcia. ꝑria facies ẽ ionis. secunda martʒ.ꝛcia sol'. In corpe hois dñat hũeris brachijsꝛ manibꝫ.mediocrẽ efficit staturã et hoiez pulcz ꝛ ꝺueniẽtẽ. Cui ꝺiũct⁹ mercuri⁹ si fuerit fortũat⁹ disponit hoiez et abilẽ facit ad litteraturã ꝛ scꝑturã. Dom⁹ ꝺgnatõis est ꝛ ꝺpinqtatʒ. ꝺsilij religiõisꝛ fidelitatʒ epulaz ꝛ seminioz ꝼm albu. Gradu ꝑrio gemino rũ occũbẽte.orit' hiades ꝛ mutãt aerẽ.ꝛ p⁹ archites ꝛ echites.i.aqla.xviij.gdu.i. delphini.xxvj.ꝛc. Isti gemini vt di. Isi. ꝼm poetaz fabulas fuerũt castor ꝛ pollux frẽs gemini et vterini.viri fortissimi.qz gra ꝺr tũc sol eẽ in gemis.qz sole i illa ꝑte celi exñte ꝑ⁹ ad fecũdãdũ iferiora gemiant.tũc etiã bella int cognatos aliqtiẽs gemiant. Aliã tñ sigt yginio rõez.s.qñ castor ꝑest inferis tũc pollux ꝑest superis.et ecõuerso.qꝺ iõ ꝼm marci. fingũt qz in estate cũ noctes sint breuissime qñ vna ꝑs ꝺstellatiõis occidit alia ꝑs anterior orit et ascendit. Et ꝑ tãto ꝺr vn⁹ fratz celos.alius inferos possedisse.

De signo cancri. La.XIII

Cancer ẽ signũ aqueũ femineũ instabile nocturnũ dom⁹ lũe.exaltatio iouis.i.xv.gdu e⁹.i dieven⁹ ẽ ei⁹ dom⁹ in nocte mars ꝛ lũa ꝓticipat cũ eis ꝺ triplicitate ẽ qrta. ꝑria facies ei⁹ est venerʒ.scꝺa martʒ.ꝛcia lũe. Sup corp⁹ hz ꝺũium sup pect⁹.costas et pulmonẽ.ꝛ facit in corpe grossiciez. Nam a medio ei⁹ facit hoiez grossũ et incõpositumz atq; rudẽ.sup⁹ ꝺo subtilẽ.ꝺentes curuos et tortos. Et vocat dom⁹ ꝑris et casaz ꝛ vineaz rũ et oim q crescũt sup trã castroz villaz et ciuitatũ thesauroz sepulcꝛe ꝛ hereditatũ Deb ꝺicit albu. v.gdu cancri occũbẽte.orit capꝛcorn⁹ ꝛ mutat aer i.x.gdu. orit orion ꝛ mutat aer i caliditate i.xxix.gdu orit feruens canicula.ꝛ canis plen⁹ apparet ꝛ fit mag ꝓturbatio aerʒ. Dr ãt cãcer ꝼm Isi. Nã cancer e aial retrogdũ sic sol ꝑagrãs illã ꝑte zodiaci q vocat cãcer fac retrogdatõz i. viij.gdu cancri. Tũc etiã sol extollit ꝓpius tumorez spere ꝓpius nostz habitabile. ꝛ situz i trã qꝺ nõ põt pl⁹ extolli.et tũc retrogdit ꝺescendẽꝺo ꝑ sig inferiora vsq; ad ꝛcã ꝓcornũ.

De signo leonis La.XIIII

Ignũ leonis ꝼm misael. est signum igneũ masculinũ fixũ diurnum. domus solis et illi⁹ exaltatio. dom⁹ ei⁹ sol in die iupiter de nocte ꝛ saturn⁹ ꝓticipat cuz eis et de triplicitate ẽ ꝑma. ꝑria facies est saturni scꝺa ionis.ꝛcia martʒ. In hoie coopat stomacho lacertʒ cordi ꝛ dorso.efficit hoiez superi⁹ grossuz iferi⁹ subtilẽ.magni animi.cura hñtẽ subtilia. Dom⁹ ãt vocat vilioz ꝛ nouoz vestimẽtoz liberoz ꝛ honoz. Deb ꝺicit albu. In qrto gdu leõis aqri⁹ ꝛ clion orit.et fit aeris mutatio.i.xxx.gdu orit cãcer ꝛ occi

dit capcorn⁹ Dī ät illō signū leo. qz leo fortissimū aīal ē maxīe caliditatis pcipue ex pte pectoris. et pris anterioris. sic sol itrās illaz ptē signi acri⁹ radios impmit q̄z i fine qñ ab illo signo exit. vt di. Jsi.

De signo ⁊ginis La. XV

Virgo ē signū terreū. frigidū. medio cre nocturnū dom⁹ mercurij ꝑmat ē exaltatio mercurij i. xv. gdu ei⁹. dom⁹ ei⁹ in die ē ven⁹ i nocte lūa. et mars pticipat cū eis ō triplicitate ē scda. Prima facies e⁹ ē solis. scda veneris. ẽcia mercurij. Ex pte hois hz in ptāt ē ventrē ⁊ intestīa. pson̄ pulcrā fac̄ pulcros oculos. facie decorā. et mitigat volūtatē. Dom⁹ ē ifirmitatis seruoz ⁊ ancillaz et bestiaz incōstantiā ꝯcat ⁊ mutatōz de loco ad locū. et ħ signū ōr ⁊go. qz ⁊go sterilis ē ⁊ sine fructu. sic sol intrās illā ptē zodiaci q̄ vocat ⁊go suo calore hūorē ꝑsumit. ⁊ sic terrā a fructu sterilē facit.

De signo libre Capitulū. XVI

Libra ꝯm Disael est signū aquecum masculinū. instabile. diurnū. dom⁹ veneris. ꝑma exaltatio saturni in. xxj. gdu e⁹. domus e⁹ ven⁹ de die saturn⁹. ō nocte mercuri⁹. ⁊ iupit pticipat cū eis de triplicitate est tertia Pria facies ei⁹ ē lūe. scda saturni. ẽcia iouis. de corpe hois regit iferiora vētris intestina ⁊ vmbilicū. dom⁹ ē vxoris ⁊ nuptiaz ꝑtētiōis furti ⁊ rapie. De ħ albu. in. v. gdu libre. leo oriť et alterat ⁊ calefac̄ aerē. i. xxij. gdu corona oriť ⁊ fit maxīa pturbatio aeris. xxxj. oriūť hiades pti ⁊ fit maior pturbatio aeris. et p⁹ oriť ⁊go. Dī ät ħ signū libra. ab instrō pōderādi. qa sol exīs in illa pte celi q̄ ōr libra. dies cū nocte ubiq; sīles efficit ⁊ eqles ꝯm Jsi.

De sig̃ scorpionis La. XVII

Scorpio ē ꝯm Dis. signū aqueū frigidū fixū ⁊ nocturnū. Dom⁹ ꝑma martis. nulli⁹ exaltatio. dom⁹ ei⁹ in die ven⁹. in nocte mars. ⁊ lūa pticipat cū eis. ō triplicitate est q̄rta. Pria facies ē martis. scda sol. ẽcia veneris. Et pte hois mēbris defuit generatiuis reniby et vesice. facie dat rubicūdā ⁊ puā. capillos mlt̄os. oculos puos. crura lōga. pedes magnos. ⁊ leuē facit hoiez ⁊ īstabilē irascentē ac mēdacē. dom⁹ ōr mortis ⁊ timoris debit ⁊ laboris. dāni ⁊ ptētōis. belli caliditatis ⁊ igenij. De ħ albu. in. ij. gdu scorpionis stelle hyades oriūť ⁊ fit mag̃ pturbatio aeris et tēpestas. ⁊ p⁹ oriť taur⁹. Jn. ix. gdu ei⁹ occidūt pliades et fit aeris serenitas. Dī ät signū illō scorpi⁹. qz scorpius est aīal valde pūgitiuū cū cauda. sitr sol exīs in illa pte zodiaci q̄ ōr scorpi⁹ cā est lesionis et pūctōis corporis hūani. qz tunc declinās min⁹ calefacit aera. vñ aer distempat⁹ in frigiditate cito ledit et pūgit corp⁹. vt di. Jsi.

De sagittario La. XVIII

Sagittari⁹ ꝯm Disa. est signū aqueū masculinū mediocre diurnū. exaltatio caude i. iij. gdu. domus ei⁹ in die est sol. i nocte iupit. saturnus pticipat cū eis. ō triplicitate ē ꝑma. Pria facies eius ē mercurij. scda lūe. ẽcia saturni. Ex pte hois disponit femora lōgas fac̄ coxas et crura. facie lōgā. et mētū subtile. hoiez facit pulcriorē retro q̄z an. capillos dat subtiles. vētrē magnū et in motu facit hoiez delectari. Dī dom⁹ itineris. fidei. sapie. magisterij ⁊ honoris et magistratu sapiētie astroz et diuinatiōis somnioz. De ħ di. albu. ij. gdu sagittarij cum oriūť pliades statim occidūt et oriť caput scorpij et fit valida turbatō aeris. viij. gradu hyades occidūt et mutatur aer. Dī ät sagittari⁹ istud signuz qz sic sagittari⁹ emittit sagittas sic sol exīs i illa pte zodiaci ad nos emittit grādines pluuias atq; niues.

De capcorno. La. XIX

Capricornus ꝯm Disa. est signū terreū frigidū et instabile. nocturnū. saturni ꝑmū domiciliū. exaltatio martis est. i xxviij. gradu ei⁹. dom⁹ e⁹ ē ō die ven⁹. i nocte lūa. et mars pticipat cū eis. ō triplicitate est scda. Pria facies e⁹ ē iouis. scda matis. ẽcia solis. In corpe homis respicit genua subtilia dat crura corp⁹ siccū facie hispidā ⁊ hirsutā Dom⁹ vocat dominij et honoris. reg' ⁊ regni gte et ꝑij. sube furtim sublate. De ħ albu. In q̄rto gdu capcorni oriť cācer. i. xxx. gdu occidit caput cācri et oriť caput capricorni Dī capcorn⁹ qz caper ē aīal cornib⁹ petens supiora. sic sol exīs i illa pte zodiaci fac̄ solsticiū hyemale. ⁊ tūc incipit ascēdere p sig̃ ♈ sus arietē et ♈sum cancrū.

De aquario. Capl'm. XX

Aquari⁹ ꝯm Disa. signū est masculinū. fixū. diurnū. domiciliū saturni. sed nulli⁹ est exaltatio. domus eius in die saturn⁹. in noce mercuri⁹. iupit pticipat cū eis. ō triplicitate est tertia. Pria facies ei⁹ est veneris scda mercurij. ẽcia lūe. dñari ōr tibijs hois vsq; ad cauillā pedis facit hoiez gloriantez. mlta deuastantē. pulcrā facit faciē et colora

tã.et tyblã facit alicꝰ altera lõgioꝛẽ.Domus vocak amicicie mercati ꝛ foꝛtune.reddicꝰ tributi.ſube regi milicꝫ aut peditis De ♄ albu. In ãrto ḡdu ſigni aãrij oꝛik leo.i.xj.ḡdus regia ſtella et lãpades occidũt ꝛ mutãt aerem et poſt capcoꝛnꝰ ꝛ oꝛik caput aãrij. Dr autez ſignũ iſtꝺ aãriꝰ ꝑm fabulas pincerna deoꝝ manibꝫ coꝝ aquã fundẽs vñ tenet vnã. Et iꝺo tũc ꝺr ſol eẽ in aãrio eo ꝙ tũc tpis ꝺden ſak aer in aquas mkras ꝛ fiũt pluuie plꝰq; in alio tpe.vt di. Jſiꝺ.

De ſigno piſcium Lapl'm.XXI

Jgnũ piſciũ ꝑm Diſael eſt ſignuz aqueũ.frigidũ mediocre nocturnũ domiciliũ iouis.ſz exaltatio veneris i.xxvij. ḡdu eiꝰ. Domus eius i die eſt venꝰ. in nocte mars.et luna ꝓticipat cũ eis. De triplicitate eſt ãrta. Prima facies eiꝰ eſt ſakni.ſcꝺa iouis tertia martꝫ De coꝛpe boꝭ regit pedes amplũ dat pectꝰ.puũ caput.flozentẽ barbam ꝛ pulcrã.albuz facit boiem.magni animi.roũdiſq; oculis. Uocak ãt iſtꝺ ſignũ domus inimici aſini et eq̃ et oĩs beſtie q̃ eq̃tatur Et ſigt laboꝛes lamentatõz et triſticiã.ſuſurracionẽ ꝛ doloſitatẽ.maliuolentiã ꝛ carcerem De ♄ Albu.in.x.ḡdu ſigni piſciũ oꝛtꝰ ẽ virginis i.xij.ḡdu chele.i.libꝛa oꝛik.in.xix.gradu oꝛik cancer.in.xxiij.ḡdu oꝛion et aãriꝰ oꝛiũk. Dr aũt ſignũ iſtꝺ piſciũ eo ꝙ tũc tpis fit generatio piſciũ ꝛ ꝺfricatio.qꝛ caloꝛe ſolꝫ aſcẽdente et hũoꝛes diſſoluente ſolẽt tũc piſces effundere ſemen ſuum.vt di. Jſi. Vas itaq; xij.ſigꝝ celiꝑfectates et occultas ꝓtutes ꝑm aſtrologos et coꝝ iudiciũ.huic opuſculo iterſerui eſtimãs vtile eſſe legẽtibꝫ coꝝ noĩa ĩ ſcriptura bꝛeuik et parik inuenire.q̃d de eis ſenſerũt antiq̃.et ãre eis talia noĩa ĩpoſuerũt aſtrologi ſydeꝝ inſpectoꝛes. Quia ꝑm iſtoꝛũ.xij.ſigꝝ ſiue domoꝝ oꝛtꝰ ꝛ occaſus ꝛ aſpectus varios et mirãdos. accidere dicunt in iſtꝫ inferioꝛibꝫ mutatões. Supioꝛa ei ĩmutãt et alterãt ♄ inferioꝛa et ĩ eis ſuas faciunt ĩpꝛeſſiones. Per iſta ãt.xij.ſigꝝ mouẽk et diſcũrrũt planete q̃ dicũk ſydera errãtia. certiſ vt di. Beda. ſpacijs diſcreta ab inuicẽ et diſtincta q̃ dicũk errãtia nõ qꝛ errãt cũ certiſſimũ habeãt motũ et diſcurſũ. Sz iõ dicunk errare.qꝛ ꝺ firmamentũ curſũ ſuũ agere dinoſcunk. Et iõ ꝺ motu planetaꝝ ꝛ ĩpoꝝ ſitu et effectu aliq̃ ſunt dicẽda bꝛeuiter tã ĩ generali q̃ in ſpeciali

De duplici motu planetarum Capitulum.XXII

Mouenk aũt planete duplici motu ſcz nakali et ꝓꝓio.i.ab occidente ĩ oꝛiente ꝺ motũ firmamẽti. et motu alieno. ſcz ab oꝛiente in occidentẽ. et ♄ raptu firmamenti cuiꝰ violentia ſingulis diebꝫ ab oꝛtu vſq; ad occaſum rapiunk. Jn motu aũt nakali quo nituntk ꝺ firmamentũ.q̃dam celeriꝰ.q̃dã tardiꝰ ꝑficiũt curſum ſuũ.ꝛ ♄ ꝓꝓꝛ circuloꝝ ſuoꝛũ diſparẽ q̃ntitatẽ. Nam ſakn̄ in q̃libet ſigmozak.p.xxx.mẽſes.et ꝺplet curſum ſuuz in xxx.annis. Et iupiter mozak in quolibet ſigꝝ pvnũ annũ.et.xij.annis ꝺplet curſum ſuum Mars mozak in q̃libet ſigꝝ.lx.diebꝫ.et pfecit curſũ ſuũ i duobꝫ ãnis. Sol mozak i q̃libet ſigꝝ.xxx.diebꝫ.ꝛ.x.hoꝛz ꝛ ſemiſſe.et pfiẽ curſũ ſuũ in.ccclxv.diebꝫ et q̃drante Mercurius mozak in q̃libꝫ ſigꝝ.xxviij.diebꝫ.ꝛ.viij.alij.vj alij.xj.hoꝛis.et ꝺplet curſũ ſuũ in.cccxxviij diebꝫ. Uenꝰ mozak in q̃libꝫ ſigꝝ.xxix. diebꝫ.et ꝺplet curſũ ſuũ in.cccxlviij.diebꝫ. Luna mozak i q̃libꝫ ſigꝝ duobꝫ diebꝫ ꝛ dimidio ꝛ.vj.horis ꝛ biſſevnꝰ. ꝺplet curſũ ſuũ a puncto vſq; ad pũctũ in.xxvij.diebꝫ.viij.hoꝛz. Cristarũ autem ſeptem ſtellarum ĩgreſſu ꝛ ꝓgreſſu p.xij.ſigꝝ et egreſſu ab eiſdẽ variãk ꝛ diſponũtur oĩa q̃ in ♄ mũdo inferioꝛi generãk ꝛ coꝛrũpunk.vñ in li. Diſalath ꝑhi legik ſic ca.j. Altiſſimꝰ fecit mundũ ad ſikitudinẽ ſpere.et fecit circulũ altioꝛẽ in circuitu eiꝰ volubilez et terrã fixã in eiꝰ medio nõ declinantẽ ad ſiniſtrãvl' dextrã. Et poſuit alia elemẽta mobilia .et fecit ea moueri ꝑ motũ ſeptẽ planetarũ.et oĩes ſtelle alie cooꝑank planetis ĩ ſuis opatõibꝫ et naturis. Uñ et opꝰ planetarum ſimile eſt lapidi magneti et ferro.qꝛ ſic trabik ferrũ ab eo.ita oĩs creaka ſup terrã a motu planetaꝝ afficik.aptatio etiã et deſtructõ fit motibꝫ ꝛ opatõibꝫ planetaꝝ. Diuerſificak ãt opatio eloꝝ ꝑm climatũ diuerſitatẽ. alib ei opak circa ethyopes.ꝛ alib circa ſclauos Uñ ſic di.idem ca.iiij. Attẽdenda eſt planetaꝝ ꝺiũctio ĩ ipis ſignis.qꝛ ſi plures fuerit cõiũcti in ſignis aãticis in reuolutõe ãni: ſigt multitudinẽ pluuiaꝝ. Si in igneis.ſiccitatẽ et famẽ ex exceſſu caloꝛis et ſiccitatis. ſi i aeris multitudinẽ ventoꝝ.ſi in ſignis frigidis ḡuitatẽ frigoꝛis et tpamentũ caloꝛis. Et iterũ in eodem in.viij.c.ꝺr.Q; effectꝰ ſigꝝ intẽ dunk in opationibꝫ ſuis ex ꝺiũctione planetaꝝ ſiue in bono ſiue in malo.qꝛ ſi fuerit boꝰ

ni planete bonū ꝓtendūt. si fuerint mali contrariū. Nam vt tradit idem. Planetaꝝ sunt q̄dam masculini mali diurni. põderosi. frigidi et sicci. scz saturn⁹. q̄dam boni masculini. diurni. tpate calidi et hūidi. sic iupit⁹. mars ꝑo masculin⁹. nocturn⁹. calorē ⁊ siccitatē generat. sol masculin⁹ calorē et siccitatē opat. venus femine⁹. nocturn⁹. int̄ caliditatē ⁊ humiditatē mediocris. mercuri⁹ ꝑo tpate ē nature diuru⁹ modo masculin⁹ mō femineus. vñ cito ꝑtit se ad naturaꝝ illi⁹ cui ꝯiungit. vt cū bonis bon⁹ ⁊ cum malis mal⁹ vel mediocribꝫ sil'is efficiat. lūa insup est planeta femine⁹. nocturn⁹. frigid⁹ et hūid⁹ cū excessu. Et iõ ꝓm astrologos planete aliq̄ in suis effectibꝫ sūt boni. s. iupiter et ven⁹. nulli em̄ nocent. sz tam suos q̄z nō suos adiuuant et curant q̄tum pōt. Alij sunt mali. s. mars et saturn⁹. qz nō suis sp obsūt suis tm̄ ꝓsunt. Alij ꝑo mediocres. scz sol luna et mercuri⁹. Haz suis bõa ingerūt. ceteris ꝑo mõ bonū modo malū. et maxīe ꝓm q̄ bonis planetis vl' malis in diuersis signoꝝ domibꝫ ꝯiūgunt. naz cū bonis bona. cū malis mala. vt sepi⁹ operant. Hi aūt septē planete maxīe i generatione hūt tam hoim q̄z aialium ptātem. Unde ꝓm astro. et etiam Gal'. et alios ptos medicos. Saturn⁹ materiā ꝯceptā i matrice frigiditate et siccitate sua coagulat et ꝯdēsat. Iupiter aūt scdo mēse spm̄ et mēbra tribuit. tertio mēse mars subtiliat sanguinē ⁊ hūores ꝯdensat et ordinat et componit. sol i q̄rto mēse vitalem calorez et spm̄ epati et cordi tribuit. ven⁹ in q̄nto mēse organa sensibilia et officialia mēbra aures scz ⁊ nasū et hmōi pficit et disponit. mercuri⁹ sexto mēse oīa corpis foramina et porosa mēbra vt linguā et nares ꝯponit. luna mense septimo suis limitibꝫ mēbra dinidit et distinguit. et iõ fet⁹ tūc nascit vtilis ⁊ salubris. Si ꝑo nasci diu̇sque ad octauū mensem fet⁹ tūc moritur. ⁊ ℞ qz virt⁹ saturni tūc iterū redit. quia vtraq̄ q̄litate sua frigida ⁊ sicca fetū mortificat ⁊ astrīgit. nono aūt mēse reg̃t itez iupiter. q̄ fetus calore suo tpato refouet et custodit. vñ ptus tūc nascens vitalis erit sil'r nascens i p̄ncipio decimi mēsis p̄t ee salubris et vital'. qz tūc itez reg̃t mars cuius calore ⁊ siccitate mēbra nascentis roborāt. Unū fet⁹ caloris ⁊ siccitatis bñficio egredit iā robust⁹. Istas et multas alias hūt planete in corporibꝫ inferioribꝫ opatões generales ⁊ etiā speciales. maxīe q̄n i suis domicilijs dñantur. Singuli ei planete hūt domos ꝓprias vt dicit Albu. Hā dom⁹ saturni ꝓma et ꝓpa ē capricorn⁹ et sil'r aq̄ri⁹. Dom⁹ iouis pisces et sagittari⁹. domus martis aries et scorpi⁹. domus veneris libra et thaur⁹. dom⁹ mercurij ygo ⁊ gemini. dom⁹ solis leo. dom⁹ lune cancer. In hijs. xij. domibꝫ siue signis septē planete dñant. et p eas diuersis motibꝫ euagantes. nūc dep̄munt. nūc exaltant. In his aūt signis mouent planete duplici motu. s. accidentali ab oriēte ad occidentē raptu firmamenti et motu nat̄ali. et h̄ motus est duplex ꝓm⁹. s. et scd⁹. Prim⁹ motus est circul⁹ quem facit planeta in ꝓprio circulo cuius metas ⁊ terminos nūq̄z exit. Scd⁹ mot⁹ est quem facit sub zodiaco et habito respectu ad zodiacū semp in eq̄li tpe et p equale spacium transit. Prim⁹ aūt mot⁹ planete ꝓprio fit i circulo. q̄ dr ecentric⁹. sic dict⁹ eo q̄ nō habeat terrā p centro. sic̄ zodiac⁹ hz terrā pro cētro. Unde circul⁹ planete dr ecentric⁹ cui⁹ superficies cū p centrū terre trāseat et terrā i duas medietates diuidat. centrū tm̄ suuz hz extra centrū terre. et iste circul⁹ ecentricus est duplex. s. deferens et equans. Nam planet' assignant tres circulos vt di. Ptho. s. equans et deferens et epiciclus. Circul⁹ deferens est circul⁹ planete p cui⁹ circūferentiā sp mouetur epiciclus ip̄i⁹ planete dict⁹ ideo deferens qz dfert circulū epicicli. Circul⁹ equans dr sup cuius centrū mouet centrū epicicli planete vniformiter. etiam dr equans qz in illo tenet planeta equaliter cursum suū. Epiciclus est q̄dam paruus circul⁹. quez describit planeta motu corpis sui. p cui⁹ circūferētiā mouet corp⁹ planete. vnde in superiori pte sui epicicli mouet ab occidente in orientē in inferiori ꝑo pte mouet ab oriente in occidētē. Et ideo pz q̄ sol et alij planete in ꝓprijs circulis mouent et ꝓmis vniformiter q̄uis in diuersis diuersimode moueant. In ist⁹ itaq̄ articulis diuersis triplex mot⁹ planetarū est ab astrologis sapiētissime depheūs mot⁹. scz direct⁹. stationarius. et retrograd⁹. Directus est q̄n mouet directe a ꝓncipio signi ꝓsus finē. Retrogradus ꝑo dr q̄n econuerso tēdit a fine signi versus ꝓncipiū. Stationarius aūt est q̄n stat q̄i in medio ita q̄ nec ꝓncipio videt signi accedere neq̄z fini. fit aūt directio sp in pte epicicli superiori. Retrogradatio semp in pte inferiori. Statio vero fit in

medio.cuius diuersitatis rō a phis dlūsimode
assignāt.ista tñ retrogdatio in.v.solū plāet hz
locū.nō āt i sole nec i lūa.ñ ei sol necq lūa re/
trogdiūt q̄uis i epiciclo moueāt.Et h iō vt
dicūt alīq.qz radij solares sūt cā istius retrog
datōis.Hāt radioz solariū aliqñ illos re
pellit z facit retrogdos.qñz eos attrahit.z sic
eos q̄si stare cogit vt di.alfra.Alias causas
assignt ptho.sz he nūc sufficiāt Recolligeigit
exp̄dictis q plāete sūt stelle erratice p septem
orbes distincte sic situ sic̄ture z effectu ad in
uicē differētes.sic di.Beda i li.d naturis rer.
Sūt āt stelle iste elemtoz immutatiue oim
generabiliū generatiue.z corruptibiliū cor
ruptiue.Sūt etiā ꝛrietate sui motus ipetus ce/
lestis corpis retardatiue serenitatis z tēpestatis
ꝯcitatiue.sterilitatis z fertilitatis īductiue.flu/
xus maris z refluxus causatiue. Sūt etiā suaꝝ
q̄litatū z ꝛtutū inuicē pticipatiue.Hāt di.
Beda qñ alicis plāetaꝝ alterius circulū ingre/
dit illius pticipat q̄litatē z ꝛtutē.p mutuū etiā
aspectū z ꝯiūctōz sūt suaꝝ q̄litatū z effectuū
pmutatiue. Nam bonitas beniuole stelle p
p̄ntiā male remittit.z ecōuerso. malignitas
maliuole p p̄ntiā beniuole tpat.vt di.albu.
et ptho. Sūt etiā isup ex coꝝ ordiata eleua
tione et depssiōe i orbibz ex mutua circloꝝ
suoꝝ īterſecatōe stridoz z armonie genera/
tiue.sic̄ dr i li.de.v.substātijs. Et vt di. Ma
cro. Int sperā satni z lūe oēs ꝯsonātie musi
ce inueniūt. Cū sole micātes sūt sue luiosi/
tatis occultatiue a ꝛtute sol īmutatōis recep
tiue. Quāto hñt altiores circulos: tāto tar/
diꝰ sunt sui cursus cōpletiue.

De saturno. Ca.XXIII

Saturnus ē a saturādo dictus.cuius vtoz
ops ē dicta ab opulētia quā tribuit
mortalibus vt di. Isi.et Mar.de q̄ dicunt fa
bule q iō depingit mestissimus.qz a filio suo
fingit castratus fuisse.cuius virilia i mare p̄iec/
ta venerē causauerūt. Est āt fm Misa.satnus
plāeta maliuolus frigidus et siccus.nocturnus et pon
derosus.z iō i fabul senex depingit. Iste cir/
culus a tra ē remotissimus z tñ tre ē matie noci
uus.vñ ꝓpt elōgatōz a tra p.xxx. ānos pficit
cursū suū.plus nocet retrogdēdo q̄z directe p
cedēdo. Vñ in fabul fingit hz falcē curuā
In caloze etiā pallidus aut liuidus sic̄ plumbū.
qz duas hz q̄litates mortiferas.s.frigiditatē
z siccitatē.et iō fet sub ipius dñio natus z ꝯcep/
tus vl morit vel pessimas ꝯseq̄t q̄litates Hā
fm ptho.in li.de iudicijs astroꝝ dat hoiem
eē fuscū turpē iniq̄ opantē.pigrū.gnē.tristē.
raro hylarē seu ridentez. Vñ di.idem ptho.
Sbiecti satno ragadias.i.fissuras siccas se
pi calcaneis patiunt.glauci sūt coloris z li/
uidi.i capill z i toto corpe aspi z inculti tur
pia et fetida ñ abhorrēt vestimēta.aialia dili
gūt fetida z imunda.res diligunt acidas et
stipticas.qz i coꝝ ꝯplexiōe hūor melācolicus
dñat. Dc h satno di.ptho.sub satno sunt ca
pcorn et aqri.et dñium ē in libra.sz i ariete
regnū abstrahit. Sb eo ꝯtinet vita edificiū
doctrina et loc frigid z siccus. In iudicijs
sign merorē et tristiciā Color ei ē niger z plū
be.z est falsidic.tñ qñ ingredit circulum io
uis mitigat malicia ei z mutat colorē ex vici
nitate ipsi Cū ei sit natalit plūbe ex clarita
te iouis cui ꝯiūgit efficit cādid atq clarus
vt dicit ptho.

De ioue Capitulū.XXIIII

Iupiter q̄ fm errorē gētiliū z fictōes
poetaꝝ sūm deoꝝ fuit pr.plāeta ē be
niuol calid z hūid.diurn z masculinus.i
suis q̄litatibz tpat.i colore ē argēte.cādid
clar ac blād Et iō i circlo iouis cāz felici/
tatis antiq̄ phi posuerūt.vt di. Mar. Isti iu/
uis circul satni circlo imediate ē ꝯiūct.Et
iō ꝓpt altitudinez circuli sui.xij.annis pficit
cursū suū. Dic bonitate sua reprimit malicia
satni.qñ iupit i superiori pte sui circli circulo
satni ē ꝯiūct.et iō fingit a poetis prēm suū a
regno expulisse. vt di. Mar.z Isi.qz p̄ntia
sua reprimit malicia satni natalē. Dic adiun
ctus plāetis bonis bonas z vtiles facit impssio
nes i istis z iferioribz elemtis. Et iō dicūt astro
logi q i corpe hois coopat ad pulcritudinē
et honestatē.pulcr ei dat colorē niueū z ru
borē pmixtū.pulcros dat oculos z pulcros
dētes et pulcros crines.barbāq rotūdā vt
di.ptho. Preest ei aeri et sāguini. z sāguinee
ꝯplexiōi De h di.ptho. Sb ioue sūt sagitta
rius z piscis.z sūt dom ei regit i cācro z i cap/
corno discessus regni ei. Sb ioue ꝯtinent
honor.diuitie.optimū indumētū. In iudi/
cijs astrologoꝝ fcat sapiaz z rōez.z ē verisi
mus vt q̄ñ apparet i ascēdēte fcat fm astrolo/
gos reuerentiā.honestatē.fidē z disciplinā.
et erit finis ad saluatōem sic oim signoꝝ cō/
fortat bonitatē.et sign i eis bonū q̄ñ i eis in/
uenit.nisi i duodecimo. vbi dicūt significa/
re ionē seruitutē.paupratē.et tristiciā.ex pte
q̄drupedū et merorē ex pte familie et fuoꝝ.
vt di. ptho.et Misael.

Natura de marte. Ca.XXV

Ars de⁹ belli a gētib⁹ putabaf. est eī planeta calid⁹ z sicc⁹. masculin⁹ z nocturn⁹. vñ pest calori z igni z colerice ꝯplexioni. z disponit ad audaciā z aiositatē z appetitū vindicte. ꝓpt qđ de⁹ bello⁹ vocabaf immediate seqf ionē z pcedit venerē. Et ido ex vtriusq; stelle beniuolencitate e⁹ nociuitas tēpaf. In colore ē fulgid⁹ siue rutilās sic ignis. vt di. mar. Uñ z maiorē vim h3 calefaciēdo q; alij plāete vt di. idē. Dic plāeta fm ptho. dispoit i hoie ex pte corpis ad lōgitudinē z gēilitatē. z h rōe calor⁹ et siccitat⁹. sz h ēi iuuētute Hā i senectute ex calore ꝯsumte z siccitate ꝯhēte disponit ad curuitatē ex pte mēt⁹ disponit ad mobilitatē aī z leuitatē. ad irā et aiositatē z alias colericas passiões disponit etiā et abilitat ad igneas opatiões. sic ad ferrarios et furnarios. sic saln⁹ ad trarū cultores et gnāliū pōdez portitores. et iupiter ecōuerso ad artes leuiores. faē em abiles vt sint oratores trapezete. i. cābitores et argēti tractatores. scptores. z hmōi. vt dicit Hisa. fm ptho. etiā sb marte sūt h sig scorpi⁹ aries z sūt dom⁹ e⁹ et regt i capcorno. sed in tauro ē discessus regni eius Sb ipo ꝯtinef plium. cancer et inimic⁹ z fcat irā et celeritatē et furorē. et est rube⁹ falsidic⁹ z dolosus morat in qlibet sig. lx. di. et. xvj. ho. in. ij. annis ꝯplet cursum suū.

Nata de venere Ca.XXVI

Ven⁹ q; z lucifer dr ē planeta fm Disael beniuol⁹ femine⁹ nocln⁹ i suis qlitatib⁹. i. i calore z hūore tpat⁹ Dic planeta excedit sol⁹ zodiacū i duab⁹ ptib⁹. vt di. Be. et ē dict⁹ ven⁹. q; sua qlitate calida vl hūida dr venerei hūor⁹ l amor⁹ excitatiu⁹ fm Jsid. Sēp ꝯcomitat solē l pcedit z tūc dr lucifer vl seqf z tūc dr vesp. vt di. Be. Colorē habz cādentē z refulgētē electro sil ez vt di. Mar. Intoia eī sidera gaudēti⁹ fulget vñ z iubar dr. eo q; iubar radios luis a se emittit. ꝓpter qđ z vmbrā faē. Qñ aura mlt ū ē serena diez et sol ortū imediate ānūciat z pcedit. Qñ ē i codē sig cū sole a claritate sol absorpt⁹. se tē tpis nō oñdit. qñ ven⁹ ē altior mercurio tūc ē illo segnior mot⁹ e⁹ z ecōuerso cū ē inferior tūc ē celerior. vt di. macro. In trib⁹ semitonijs soli occurrit. vt di. mar. z maliciā deprimit. vt di. Ptho. Ex pte corpis disponit ad pulcritudinē et ad voluptates i tactu. i olfactu. i gustu. z i cātu. Uñ faē eē cātores z musicos z amatores z spēz⁹ fectores. aurifices z vestiū muliebriū iscisores. vt ait misa. et dicit ptho. Sb venere inqt sūt libra z taur⁹. z sūt et⁹ dom⁹ z regt i piscib⁹. et i ꝟgie dficit regnū et⁹ et abscedit. Sb ipo ꝯtinef via et amor et aicicia z pegrin⁹. z sigt lucz z gaudiū. z ē veridic⁹ z morat in qlibz sig. xxix. dieb⁹. z ꝯplet cursū suū in. ccc. et. lxviij. dieb⁹

De mercurio Ca.XXVII

Mercuri⁹ fm Hisa. ē plāeta epat⁹ nocturn⁹ mō masculin⁹ mō femininus. circo et sequit ad nafaz illi⁹ cui adiūgit vt cū bonis bon⁹. cū maf mal⁹. cum mediocrib⁹ mediocris vl maliuol⁹ efficiaf. Uñ z in supiori pte sui orb. alis obsidis. miscet qlitates suas cū qlitatib⁹ venerf. et iō fingit⁹ a poetf qz cum ea fuerit fornicat⁹. vt di. Jsi. et dr mercuri⁹ qi med⁹ currēs. qz qsi med⁹ ē fm Bedā iter venerē et solē. vñ in supiori pte sui circl i cōiūgit cū venere. i inferiori ꝟo ꝯuenit cū sole. Circul⁹ etiā su⁹ in supiori pte ītrat circulum venerf. i inferiori āt pte ītrat circulum solis Qñ ē in supiori pte sui circul⁹ med⁹ videt et min⁹ a sole obscuraf. Aliqñ etiā añ sol ortū aliqñ p⁹ occasū splēdet. z iō ab aliq⁹ vesperus nūcupaf. Aqs dr dñari. vñ Lucan⁹ loquēs de mercurio dixit. Quātū dñs pcussit aqrū. Dr etiā a poetf de⁹ eloquētie et sapie. vñ fm Ptho. Mercuri⁹ dat esse studiosos et scie nūeroz amatores. disponit eī z abilitat ad sciaz et vsum calculi et ꝯputatōis Et ideo dr fuisse de⁹ mercatoz. qz mercatorib⁹ ꝯputatio sūme necessaria ē. Dr āt de⁹ palestre vt di. Jsi. eo q; cū sole luctaf qi volēs eū supare. Semp em iuxta solem gradit. nunq; pl⁹ distans q; p. xxx. grad⁹. vñ raro videt. qz semp fere sub radijs solarib⁹ occultaf. Et ido ꝓpt calorē solis fuscus depingit⁹. et ꝓpter suā celeritatē cursor deoz in fabul nūcupatur. qz nūc cū sole. nūc ante. nūc post gradit Qñ solem pūenit radijs solarib⁹ prim⁹ stat revidet et dr stationari⁹. Qñ aūt seqf videt retrograd⁹ vt di. Macro. fm Ptho. aūt sub mercurio sunt gemini et virgo et regnat i ꝟgine. sed in piscib⁹ regnū abscedit Cum sole semper morat vno signo ante aut vno post. Sub mercurio ꝯtinet fortuniū negociatō furtum. significat rōnem et sapiam et est albus. cū beniuol beniuol⁹ et cū malis mal⁹. morat in vnoq; signo. xxviij. dieb⁹. et. vj. horis. et in. cccxxxviij. dieb⁹ cōplet cursū suum Ducusq; Ptbolomeus.

Dol fm Jsi. hi sol⁹ lucens &c. eo q̄ sit fōs totī⁹ luis cui⁹ radiatōe supiora ⁊ īferiora illustrāt Est āt sol fm misalath. planeta fortūat⁹ ex se. sz p̄ diūctōez aliqñ fit malus masculin⁹ diurn⁹ calid⁹ ⁊ sicc⁹. Sol em̄ oīa viuificat ⁊ rebꝫ oībꝫ vitā spēz ⁊ formā administrat. Hāvt di. idē. Sol oībꝫ luiaribꝫ celi maior ē ī q̄ntitate ⁊ ī dignitate ⁊ ī claritate. qz magꝫ calcati ⁊ p̄ssit luis ē. maior ē et ī ptāte ⁊ effectuū m̄ltiplicitate. maior ē etiā in mot⁹ vniformitate. qz sp̄ mouetur motu directo ī circlo ꝓpo sub zodiaco mediū sp̄ tenēs locū trāsit ei recte circul⁹ su⁹ p̄ mediā lineā zodiaci &c metas ⁊ tmios ñ trāscēdit sol. et iō &c motus ī circlo suo ꝓpo ē vniformis. q̄uis r̄spectu alioꝝ moueri dissil'r aliqñ videat Circul⁹ q̄z sol' sic ⁊ zodiac⁹ distīguit p. xij. spacia sue sig̃ q̄ꝝ q̄dlibz ꝯtinet. xxx. gd⁹ ⁊ q̄libz gd⁹. lx mīuta. ⁊ q̄dlibz mīutū. lx. scda Et qñ sol r̄cedit ab vno p̄ncto circli sui ⁊ r̄uertit ī eūdem trāsit p. xij. sig̃. ⁊ iste trāsit⁹ circul⁹ āni vocat. nec ī die nāali p̄fecte trāsit gdū vnū put cō putat albu. sz trāsit. lix. minuta. viij. scda al's scrupula. Jta q̄ ō illo sexagesimo miuto remanēt duo scda ip̄trāsita Uñ tm̄ deficit q̄ ī vno die nāali ñ p̄ficit gdū vnū. Sol igitur motu suo ordiato ⁊ ip̄turbato cursū ordiat ⁊ p̄ficit vniuersa. vñ Amb. in exame. sic nob describit ⁊rutes ip̄i⁹ sol' di. Sol ē ocul⁹ mūdi ioc̄ditas diei. pulcritudo celi. mēsura tp̄m ⁊t⁹ ⁊ vigor oīm nascētiū. dīs plāeta ⁊. decor et p̄fectio oīm stellaꝝ Jdē etiā di. mar. Sol inq̄t ē fōs mēs. i. mēoria rōis. p̄ncipiū lucis rex nāe. mēs mūdi. fulgor olympi. moderator firmam̄ti. Jō em̄ mouet ꝺ firmam̄tū vt moderet et tp̄et motū suū. iō dr splēdor olimpi. vt di. macro. ī li. ciceronis. diffinitio fuit platōis oīm speraꝝ lumē eē a sole. Dicit em̄ plato ī thimeo Jngeniauit ds rex ꝓditor lucē clarissimā quā solē vocā⁹. c⁹ splēdore celū ⁊ īferiora oia illustrāt vt nūer⁹ existeret oīm aiantiū Et ī li. ō elem̄. dic Ar. Sol inq̄t hz lumē p̄priū. stelle ⁊o l' lūa lum̄ a sole acq̄sitū sic q̄ñ a cādela speculū ei oppositū illumiat. Jdē di. mar. q̄ sol ī medio signiferi incedēs bissenos radios emittit ex se q̄bꝫ supiora ⁊ īferiora illustrāt. De his āt sol' mirabilibꝫ vel ⁊rutibꝫ di. btūs ꝺyo. ī li. ō di. no. c. v. sic. Sē sibiliū eētias ⁊ q̄litates m̄tas q̄dē ⁊ discretas exñtes ip̄e sol vn⁹ ens ⁊ vniformis ⁊ illuminās lux renouat nutrit custodit ⁊ p̄ficit ⁊ discernit vnit et refouet. fecūda facit. auget. mutat. collocat. plātat. renouat et viuificat etiā oīa. vñ ex ip̄is ⁊rbis mais̄tat ꝓpetas ip̄i⁹ sol'. ī ꝓpa nāa ⁊ i suo effectu. in suba ei seu eētia sua sūmā hz simplicitatē. Hō ei hz ex dissil'ibꝫ l' ex ōr̄ijs ptibꝫ ꝓpositōz subalez sic īferiora elem̄ta l' elem̄tata. sz oīmodā habet simplicitatē i sua nāa ⁊ vniformitatē. ⁊ ideo hz ꝓpetuā i suba p̄manētiā ⁊ incorruptibilitatē. qz ꝓpositio ex ōr̄ijs p̄ncipiū ē corrnptōis vt di. Ar. et ex hac simplicitate sūmā hz fm suba leuitatē. Hā ptiū matialiū ꝓpactio ē p̄ncipiū et cā g̃uitat⁹. et ex hac leuitate habz corp⁹ solare ad motū abilitatez. Leuia ei ad motum sūt facilia et maxīe sūt agilitat⁹. Ex suba ēt sue subtilitate et mobilitate summā hz actualitatē et ⁊rutē. qz q̄nto res ē simplicior tāto ad diuersos act⁹ nāal'r ē potētior. Et iō ꝓuenient dic dyo. q̄ sol vniformis est lux illuians &c. Hā ⁊rutē hz illuiatiuā. q̄a in suo luie nūq̄ deficit. q̄uis ei⁹ lumē l' p̄ trem̄ p̄ lūe īterpositōz nob aliqñ auferri videatur Hz etiā ⁊rutez renouatiuā. Hā poros terre apit et ⁊rutē latentē ī radicibꝫ ad actū p̄duc et terre sup̄ficiē herbꝫ frondibꝫ ⁊ floribꝫ renouat et reuestit. Per subitratōz em̄ ⁊rut⁹ solaris penetrātis ad īterioza terre hyemali tp̄e q̄dam mō antiquata ānis singulis viroze et pulcritudie renouant. Jtē ⁊rutē hz nutritiuā. qz ad interioza radicū ⁊ seminū solar⁹ radi⁹ subītrās calore suo hūiditatē ⁊re dissoluit et vi sua attractiua qd̄ semini et radici ē sil'e de illa attrahit ⁊ illd̄ ī nutrimētū ⁊renascentiū ꝓuertit. Jtē ⁊rutē hz inferiorꝝ ꝓtiuā et saluatiuā. Hā elemēta p̄p̄ ōrietatē et mutuā repugnantiā quā hñt int' se ad invicē se destruerent. nisi p ⁊rutis celestis influētiā ꝓciliarent⁹ et sic in esse debito saluarētur vt dicit Alexander. Jtē ⁊rutē hz p̄fectiuam qz calor elemētaris incipit agere in generatione corpoꝝ. et calor solaris p̄ficit et p̄ducit vsq̄ ad debitū ꝓplementū vt di. Alexan. Jtē virtutē hz discretiuaz. Nam colores et rerū spēs et figure q̄ in tenebr⁹ sūt ꝓfuse. per p̄ntiā solaris luis agnoscūt⁹ et ab invicē discernūt⁹. Jtē ⁊rutē hñt vnitiuā. ⁊ h̄ē p se ⁊ per accidēs. Per se. qz vnit et ꝓciliat et ꝓcordat planetas in suis effectibꝫ. ꝓciliat etiā sibi cōtraria elem̄ta. vñ fm Mar. ⁊ Macro. Sol medi⁹ est inter planetas qz ad armoniā celestem p̄ficiendaz h̄ facit sol in suo circulo q̄ facit media cordula in musico instrumēto.

p accidēs etiā vnit omogenia sic et dissoluit etherogenia. ſm ei naſaz i quā nē aggregat nūc dissoluit Itē ꝟtutez hz fecūdatiuā. vim ei generādi z varias spēs pducēdi ꝯfert istis iferioribꝫ. hō ei generat hoiez z sol vt di. phs qz nihil fructificat neqz crescit vbi sol' radi⁹ ñ attigit. Itē ꝟtutē hz ꝯfortatiuā. ſm em̄ sol' ascēsū sup nostz orizontē ꝟtutes aīaliū fortiores efficiūt z vsqz ad mediū celi augm̄tāt. et i ei⁹ declinatōe vsqz ad occasū ppt ei⁹ elōgationē. debilitāt corpa i suis ꝟtutibꝫ z q̄ i sōnū resoluūt. vtz i floribꝫ q̄ apiunt. i ortu sol' q̄ in occasu marcescūt q̄dām̄ claudūt. vt dicit Alexā. Itē ꝟtutē hz rpm imutatiuā ordinatiuā z distinctiuā. qz descēdēs p sig̃ australia: efficit dies breuiores. ascēdēs ꝟo p sig̃ septētrionalia effic̄ lōgiores Immutat etiā ipsos dies. qz sol lucēs sup t̄rā diē fac̄. z ſm diuersā dispositōz sol' dies diuersā imutatōz recipit. Nā pmo rubet i mane. deīde lucet i tpe bore tertie. feruet i meridie. pallet in vespere Unī z q̄tuor eq̄s fingit habuisse. q̄z pm⁹ fuit erithe⁹. i. rube⁹. scōs arithe⁹. i. splēdid⁹. tcī⁹ lāpas. i. ardēs. q̄rt⁹ philoge⁹. i. amās t̄raz. vt di. Beda. Sol etiā vt di. Beda. si fuerit maculosus l' sub nube latēs pluuialē diē pīagit si rubeat. siꝟo palleat tēpestuosū. siꝟo clar⁹ i medio videatur ita vt i medio fulgēs radios emittat ꝟsus austz tēpestatē desig̃t hūidā et vētosā. si pallid⁹ occidat i nubes nigras vētū aq̄lonarē pnūciat. vt di. Bed̄. Itē ꝟtutē hz iferioz iformatiuā. Nā vt di. Isi. ſm eius elōgatōz z ppinq̄tiōez. facies hoīm z aīaliuz corpa vigore z colore disponūt. vñ di. mar. Solis ꝯstellatōe hoīes pulcros z agiles cē Et iō i fabul' cū pēnat⁹ vestigiꝫs depigit z facie puerili. ppt qđ etiā phebꝫ. i. pulcer dict⁹ ē Dic ptho. sol fac̄ hoiez corpulētū facie pulcrū z coloratū z magz oculoz z abilitat ad oia opa auri si fuerit i exaltatōe sua. siꝟo i casu ad oia opa eris abilitat z disponit. Itē ꝟtutē hz putrefactiuā. radioz ei suoz dispsione subtiliat aerē z disgregat z ꝯsumit vaporē ificiētē aerē ac dispgit z fugat aurā pestilētē Itē cū ñ sit ꝟbstātiue calid⁹ ꝟtutē hz calefactiuā iflamatiuā z vritiuā. z ꝟ fit ex motu radioz z corꝯfractōe ac ꝯcursu i supficie obiecti corpis maxīe si obiectū corp⁹ speculare fuerit z politū. vt dz i pspectiua Itē ꝟtutē hz attractiuā. calore em̄ suo attrahit a mari fumos z vaporez z eos tādē ꝯdēsat i nubes. et sic ꝯdēsatos r̄soluit eos. nē i grādines. nūc in pluuias. nē i niues Unī ſm mar. dz fabulose q̄ sol fuit iuxta mare occeanū ab ethiopibꝫ cū alīs dīis ad epulas inuitat⁹ Putauer̄t em̄ antiq̄ solez aq̄a occeani nutriri z attractos vaporez i ipi⁹ nutrim̄tū ꝯuerti. z iō dicūt añ ipetuosā pluuiā calorē p̄ceđe vehemētē Qđ fit ppt nimiā attractōz vapor⁹ ex forti ipressione calor⁹ radioz i vētre siue i ꝯcauitate nubis. vt di. Ars⁹. Itē viuificatiuā hz ꝟtutē qđ pz p ꝟ q̄ nihil p̄t viuere vbi ñ p̄t attīgere ꝟt⁹ sol'. Et iō di. ptho. i eodē li. Sb̄ sole ē leo et ē dom⁹ ei⁹. z regt i ariete et i libra descēdit. et sub ipo ꝯtinēt spēs. lucz. fortuna. z heres. z significat aīaz z spm̄. z ē color ē⁹ albz z rube⁹ z est veridic⁹ z ꝯplet cursuz suū dieb⁹. ccc. et lxvj. z. vj. horas. Unī int̄ oēs planetas maxie disponit aīalia ad animatōz z viuificatōem Itē cū sit maxie q̄ntitat⁹ z velocissimi mot⁹ sue velocitat⁹ z magnitudis ē occultatiuus. Cū ei⁹ sit octies maior tota t̄ra vt di. macro. Propt altitudinē sui sit⁹ vix bipedal' videt. Q̄ ât incōpabil'r sit maior q̄z apparet pz ex ꝟ q̄ maior videt in ortu suo z occasu q̄ñ a nob maxie elōgat̄ q̄z i pūcto meridiei q̄ñ nob appropinq̄t. vñ pz q̄ i ipi⁹ aspectu decipit vis⁹ nr̄. Et ꝟ apte declarat̄ i ipi⁹ motu. qz ꝯtinue mouet̄ veloci⁹ q̄z sagitta. z tñ moueri in aliq̄ nō videt̄ p̄ nimia claritat⁹ intēsiōe z excessu. sic et ei⁹ q̄ntitas sic z mot⁹ velocitas subt̄fugit visū nostz Et ista de ꝓprietatibꝫ sol' dicta nūc sufficiāt

De luna Ca. XXIX.

Una dz q̄si luminū vna. i. p̄ncipal' z maxīa. qz corpi solari i magnitudie z pulcritudie ē simillima vt di. Isi⁹. Luna ē vt dicit Amb⁹. i exameō. decor noctis tot⁹ m̄ roris. hūoz⁹ mīstra. dñatrix maris tpm mensura. emulatrix solis. mutatrix aer⁹ lum̄ a se nō hñs. sed a plenitudie solis mutuās et acq̄rens. q̄ ſm appropinquatōez vel elongatōem a sole formā suscipit z figurā. Carēs itaq̄ lūa ppio luīe. est a fōtali plenitudie solis luis receptīa Unī dz i li. elem̄. Arist. q luna semp in medietate sui a sole illuminat̄ et lumen receptū reflectit i terram Naturā em̄ sil'em hz speculo. qz ppio calore carens. lumen recipit ab alio et q̄nto soli plus appropinquat tāto pl⁹ de suo luīe pdit ex pte terre. sz claritatē quā pdit ex pte inferiori nullo mō pdit ex pte celi. imo tāto plus ex pte superiori illuminat̄. vñ q̄ñ soli ꝯiungit nihil lumis ad terrā dirigit. sz ex pte celi in

plena illuiatõe ꝑmanet ⁊ ꝓsistit Et ecõuerso qñ soli opponit tota ad tra ⁊ ñ ad celũ illuiatur. vt di. Beda et Macro. Itẽ lũa ẽ figure et forme sue mutatiua. diuersas ei facies sui lumis oñdit ad tra. qz nc̃ arcualẽ nc̃ circula rẽ aspectib⁹ hoim se oñdit. nc̃ monoydos. nc̃ dictotomos. nũc amphitridos. nũc pansilenos. Monoydos ãt est. qñ ẽ ꝑma ⁊ apparet cornicularꝭ. Dicrotomos ꝺr qñ ꝑ mediũ secta qñ ẽ octaua. Amphitridos ẽ. qñ de sua plẽa rotũditate ẽ dubia. s. qñ ẽ. xj. ℓ. xij. Pãsilenos ẽ. qñ ex toto ẽ plẽa. s. qñ ẽ. xiiij. Itẽ lũa triplicꝭ statꝰ ẽ oñsiua. qz aut ẽ cũ sole. i. i ꝯiũctõe qñ accẽdit. aut a late. s. qñ a sole recedit vℓ qñ ad solẽ ꝛuertit. aut i plẽa oppositõe qñ scz totaℓr soli opponit. Qñ ãt a sole ꝑmo recedit apparet corniculata ad modũ arcꝰ. cornib⁹ sp ꝓsis ꝓsus ortũ. qñ ꝺo itez appropinqt ad ꝯiũctõz recipit eãdẽ formã. sz ꝓsis sp cornib⁹ ad occasũ. In pte ãt auersa a sole sp apparet vacua. sz i pte añ ad solẽ ꝓsa lumie ꝛpleta. Itẽ lũa ẽ oim hũoꝝ augmtatiua. qz per occulta nate spiramia. fluꝫ ⁊ refluꝫ augmẽtat. Uñ i eiꝰ detrimẽto i ossib⁹ medulle. cerebella i capitib⁹ ⁊ hũores i corpib⁹ diminuũt ⁊ eiꝰ icremto mℓtiplicãt. Uñ eiꝰ defectui oia ꝯpatiũt et eiꝰ decremtũ iferiꝝ ẽ detrimẽtũ vt di. Mar. Itẽ aq̃ꝝ marꝭ ẽ attractia sic em adamas trahit ferrũ pꝰ se. sic lũa mouet ⁊ trahit pꝰ se occeanum. Uñ i suo ortu itumescit mare ⁊ crescit ex pte oriẽtali. et decrescit ex pte occidẽtali Et ecõuerso qñ ẽ in occasu. crescit mare ex pte occidẽtꝭ. et decrescit ex parte oriẽtis. fm qd lũa plꝰ ℓ minꝰ ꝓficit i lumine. sic plꝰ ℓ minꝰ i suo fluxu se extẽdit vℓ retrahit ipm mare. vt di. Mar. Macro. etiã i li. ciceronis. Occeanꝰ i incremẽto lũe ꝛtinet modũ istũ. Prio ei die crescẽtꝭ lũe fit copiosior solito. ⁊ abũdat in sũmo. sz scdo minuit ⁊ sic descẽdit vsq̃ ad. vij. die. deide itez crescit p vij. dies. itaq̃ i. xiiij. die ẽ itez plẽa i sũmo vñ ⁊ i nouilunio sp ẽ mare pleniſſimũ ⁊ etiaz in plenilunio. Itẽ lũa ẽ roris i aere generatia. vim ei sue hũiditatꝭ aeri impmit et aerẽ isensibilit imutãs i ipꝰ supficie rorẽ gignit Manifeste ei videꝰ qz q̃sto ẽ lũa estiuali tpe serenior tãto abũdãtꝰ ros sup ḡmia se ostendit. Item lũa ẽ inc planetas breuissimo tpe sui cursus ꝯpletiua. breuissimũ ei hz circulũ. ⁊ iõ infra spaciũ. xxviij. diez. p omia sig̃ zodiaci euagat. vt di ptho. Sb lũa ẽ cãcer et cancer ẽ domꝰ eiꝰ. regt i cãcro. sz i libra discessus re

gni ẽ. ⁊ ẽ planeta irigidꝰ ⁊ hũidꝰ cũ excessu femineꝰ. nocturnꝰ. morat ãt i q̃libz sig̃ duob⁹ diebz. vj. horꝝ ⁊ byssi. et i. xxviij. dieb⁹ cõplet cursũ suũ Itẽ lũa inc oẽs stellas erraticas ẽ magꝭ i incertoz i vago motu siue cursu processiua. Hã ꝓp̃ brcuitatẽ sui cursus nũc sub sole. nc̃ sup̃. nũc añ. nc̃ retro euagatur Et cũ sol circuit p circulos australes iferiores luna pagit circulos borcales supiores. Hunc lũa supia ẽ velut nauicℓa sursũ hns cornua ꝓsus tra iclinata. qñꝺo decrescit ẽ erecta. vt di. Beda. Itez qñ lũa recto diametro inter nos et solẽ est inc̃posita solet eẽ ecclipc̃. i. defectꝰ solis causatiua. Ista ãt defectio nunqꝭ ꝓt acciꝺs fm naturaz nisi i ꝯiũctiõe solis ⁊ lũe qñ ꝺ nouo accẽdit. et ipa coniũctio in linea ecliptica celebrat. Hoc sp ẽ qñ sol ẽ i capite draconis. et lũa i cauda. ℓ ecõuerso Uñ albu. in li. de motib⁹ planetaꝝ. Si luna inc nos ⁊ solẽ obuiat. defectũ radioꝝ solis nob facit i capite ℓ in cauda draconis. Quid ãt sit cauda draconis. qd caput. pꝰ dicet. Itẽ lũa ꝑ interpositõz tumorꝭ tre inc se ⁊ solẽ. defectꝰ sui luis ẽ passiua. vñ Mar. i li. astro. sic di. Luna ascendẽs ℓ descendẽs i lunarẽ lineã incidit si fuerit tricesima. Qñ ex toto soli ẽ subiecta obscuritatẽ solis tra facit. sz istũ defectũ nõ singulˢ mẽsib⁹ facit. qz ñ sp i eadẽ linea q̃ inc solẽ ⁊ trã ꝺyametraliter ẽ opposita solari corpi se opponit Idẽꝺo defectꝰ fit lũe. cũ lũa soli fit totaℓr opposita. s. qñ ẽ. xv. Si ei directe fuerit tũc sol sub tra emittit. sol vmbram tumorꝭ tre in lineã sibi oppositã quã si corpꝰ lũe itrauerit ꝓp vmbrã tre interpositã inc se et solẽ a suo luie tũc ꝓuat. Quia g singulˢ mẽsib⁹ lũa plẽa ñ fit i linea ecliptica q̃ ẽ vmbre interpositio. iõ singulˢ mẽsib⁹ lũa suo luie non ꝓuat. Itẽ lũa ẽ qñz cuiusdã obscuritatis et obnubilatõis i se ꝓtẽtiua. et ꝫ ex ꝓp̃ q̃litate corpis q̃ natalit est obscura cũ lumẽ ex se ñ hẽat sz a sole. vℓ vt dicũt aliq illa obscuritas est ex vmbra tre. ex q̃ q̃dã linea resultat i corpore lunari q̃ ipꝰ lumẽ i pte obfuscat. ⁊ ꝫ fit maxie qñ ad tra appropiquat. ex cuiꝰ vicinitate ⁊ nebulositate ꝯbit q̃sdã sordes vt dicit Mar. Qñꝺo ad altiores ascẽdit circℓos claros et mũdos ⁊ nullˢ macuℓ obnoxia tũc videt vt dicit idẽ Mar. Itẽ lũa ẽ mutatõis tpm significatiua. Hã vt di. Beda. Si i ꝓncipio rubeat vt aurũ vẽtos oñdit. si i sũmo eiꝰ corniculo maculˢ q̃busdã nigrescit. pluuiosum mẽsis exordiũ ꝓtẽdit. Si ꝺo nigrescit i me/

dio plenilunlū serenū ptēdit.cū ℣o i nocte na
uigatōe scintillat ad remos ī breui tēpestas
fusa erit vt di.idē Be. Itē lūa i celesti armo
nia ēguissimi soni emissiua vt di.macro. In
circulo ei lūe fit ḡuis son⁹ sicut ī spera celesti
acut⁹ē.et ordiatissimo ei sono extridore mo
tus orbiū generato dulcissim⁹ vt ōr fit con
cēt⁹ Itē lūa ê fecūditatē tre semiby mīstratia
pest ei semiby q̄ pficiūt et rore q̄ ō corpe lūe
caditvt di.idē. Et iō ℔m fabulas ōr pserpia
eo q̄ seminū q̄ pūciūt i tra ōr eē dea a gētiby
Sic etiā ōr diana.i.siluaꝝ dea ꝛ nemoꝝ. qꝛ
seris ō nocte pascua q̄rētiby ī nemoribꝫ et in
siluis.luis bñficiū admīstrat. Et iō vocaue
rūt gētiles lunā deā venatoꝝ qꝛ venatio fit
in siluis.ꝓt qō dyanā cū arcu depigebant.
eo q̄ venatores arcubꝫ vtebāt. Itē lūa cū sit
frigida et hūida ē ervicinitate solarē circuli
calorē receptiua. Hā ex calore sol' ꝛ siccitate
tpat frigiditatē ꝛ humiditatē sue excessus.ne
singul' mēsibꝫ ī suo descēsu ad tra hyems ge
neret.vt di.macro. Itē luna vt di.albu. Est
aer mūdificatiua.motu ei suo ꝯtinuo aerē
rarificat ꝛ subtiliat.vñ si ñ eēt mot⁹ spere lūe
aerē et nocte vapoꝝ exalatōe grossicies īfi
ceret q̄ corruptōz ñ modicā generaret. Itez
lūa ℔m astro.int planetas ē sup dispositōne
hūani corpis maxie ptātiua. Hā vt di.ptho.
i li.de iudicijs astroꝝ sub lūa ꝯtinet egritu/
do amissio timoꝛ ꝛ dānū ꝛc. Uñ circa muta
tionē hūani corpis vt⁹ lūar potissime opat.
Et ß accidit.tū ꝓpt⁹ mot⁹ sui velocitatē.tū p/
pter ip⁹ ad nos vicinitatē.tū ꝓpt occultā si/
bi nat'r īsitā ptātē. Uñ de morboꝝ muta
tōe medic⁹ pfecte nō discernit.q̄ lūares effe
ct⁹ i corpibꝫ nō cognouit. vñ Ipo.ī pncipio
pnosticās ō lūa loq̄ns ait.est q̄ddā celeste si
dus in q̄ oportz medicū puidere.cui⁹ puidē
tia ē mirabil' ꝛ stupēda Et Bal'.i cōmēto de
diebꝫ cretic⁹ dic.rē certā q̄ nō fallit attendat
medic⁹ quā docuer astrologi egyptioꝝ. ḡa
p ꝺiūctōz corpis lūar cū stell' fortūat fiunt
egritudies termīales ad bonū.cū ōrijs vero
ōrie.s.ad malū. Et iō caut⁹ ꝛ pfect⁹ medicus
℔m doctrinā Ipo.aspicere ꝺz pmā lunā.et
q̄ ē plēa luis.q: tūc crescūt hūores ī hoiby
et medulle ꝛ fit nutrimētū ī mari ꝛ ī oiby re/
bus mūdanis Q̄ñ ḡ ifirm⁹ i lectū cadit mul
tū nocē ē videre vtꝝ lūa tūc ereat ō ꝺiūctōe
tūc ei crescit ifirmitas.q̄uscꝫ veniat i oppositō
is ḡdū.s.ī plenilunio.ꝛ tūc si fuerit cū ma
lo plāeta aut ī malo signo ꝛ aspexerit domū
martē q̄ ē octauū signū.i.si aspexerit martez
q̄ ōr dom⁹ signi scorpiōis.tūc de morte timē
dū ē.Si ℣o fuerit cū bono plāeta et in bōa
domo siue sig ꝛ aspexerit dñm dom⁹ vite scz
martē q̄ est dom⁹ arietis.siue ꝑmi signi ō vita
tūc sperādū ē.et sic de alijs videndū ē.vtz in
li.Ipo.quē ōr cōposuisse de iudicijs īfirmi
tatis ℔m lunā.

De quibusdā ꝓprietatiby lune malis Capitulū.XXX

Habet ār lūa q̄sdā ꝓpetates min⁹ lau
dabiles tā ℔m subaz q̄z ℔m effectum
Oz ei subalez obscuritatē cū nō hēat sīc alij
plāete lumē a seipa. hz etiā maximā īstabili
tatē.qꝛ nullū syd⁹ ita vagat ꝑ oēs ptes zodia
ci sīc lūa. Cōtrahit etiā a maliuol' stell' ꝛ no
cinis nocibilitatē Hā vt di.ptho. Lūa ē pla
neta cū mal' maliuol⁹ Lūa īsup ꝑ suā oppo/
sitōz int nos ꝛ solē aufert a nob solaris luis
claritatē. Lūa etiā q̄n icidit ī vmbrā tre per
dit lumē suū et suā pdit ō formitatē ꝛ defecti
bilitatē. Preterea ꝓpt vicinitatez quā hz cum
crasso aere ꝛ tra ab vmbra tre.vl' ab infecto
aere ꝯhit maculā ꝛ deformitatē vt di. Dar
cia. Lūa etiā q̄nto pl⁹ recedit a sole tāto pl⁹
recipit a luīe ℣sus terrā.ꝛ mīorē ℣sus celum
obtinet claritatē. Et q̄nto pl⁹ pficit ℣sus trā
tāto pl⁹ decrescit ꝛ deficit ī luīe ℣sus celum.
Multiplicē etiā hz effectū malū. Hā vt dic
ptho. Lūa efficit hoīez īstabilē ꝛ mutabilez
ō loco ad locū discurrētē. Efficit ei hoīez in
oculo male dispositū ꝛ inordinatū. Efficit et
ī hoīe vnū oculū alto maiorē.aut facit stra/
bonē aut orbū ī vno oculoꝝ. Et subdit. Hō
ī cui⁹ ꝯplexiōe lūar ꝯstellatio dñiuz hūit: vi
cio ī oculo ñ carebit. Et ß forsan accidit ꝓpt
accessū lūar hūiditatē humores oculoꝝ ad
alquā pūā q̄litatē dispōnēt. Dī etiā i li.mi/
salath.c.v. Eclipſ lūe marie i hyeme.si fue/
rit ī signis frigidis excessū ℔cat frigiditatē et
nimie ꝺstrictōis ī tra i aere ꝛ i aq̄s. Si fuerit
ī signis aq̄tic⁹ pūagit abūdātiā pluuiaꝝ. Si
℣o ī signis aer⁹ piculū tēpestatū ptēdit ꝛ vē/
toꝝ ruinā Dic ptho.ꝛ albu.q̄ lūa exñs in.ij.
sig p⁹ ascēdēs merorē desigt.tristiciā ꝛ abla/
tionē subep fures ꝛ pdones. Sil'r ī.iij.ī.vj.
ꝛ ī.viij.irā anxietatē fugā ꝛ mutabilitatē In
.x.sigtq̄ q̄ tūc icepit regre cito deponet. In
xij. āt ipedimētū ritā duriciā ꝛ carcerē ex p/
te aicoꝝ. In oib⁹ āt alijs domiby siue signis
bonū efficit ꝛ ptēdit.marie si plāet⁹ bō⁹ fue
rit sociata.℔m variā etatē lūe mouēt mīstrua

les bñores ī mulierib⁹ ꝛ cerebella in aīalib⁹ et diuerse passiões vi lūari ī corpib⁹ excitāt. vtz ī lūatic⁹ ꝛ caducis. Hec ō ꝓprietatib⁹ lūe et alioꝝ planetaꝝ dicta iā sufficiant.

De capite et cauda draconis.

Capm. XXXI

Unt āt due stelle q̄ ñ sūt plācte. sz tñ naturaz ꝛ effectū videt hꝫ planetaꝝ .s. caput draconis ꝛ cauda q̄ mouet cū firmamēto ꝛ ꝓsequūt cursū firmamēti. vñ a leōe transeūt ī cācrū. ꝛ a cācro ī gemios. ꝛ sic deiceps Dorsal āt ī q̄libet sig caput draconis. xviij. mēsib⁹ āno. s. ꝛ dimidio. sil'r ꝛ cauda. ꝛ ī. xviij. ānis ꝓplet cursū suū. et si caput ē in aliq̄ sig sp in sig oppositō erit cauda. ꝛ venter in. iiij. vt si caput ē in cācro vēter erit ī ariete ꝛ cauda in capcorno. et si caput fuerit ī leone. vēter erit in tauro. et cauda ī aq̄rio. et sic de alijs. ꝛ ideō ꝓpt aspectū oppositū cauda ē totaliter venenosa. hz āt caput exaltatōez suā ī trib⁹ gdib⁹ gemioꝝ. Lasū ꝙo ī sagittario gdib⁹ totidez Econuerso āt cauda hz exaltatōz suā in trib⁹ gdib⁹ sagittarij et caput cadit in trib⁹ gdib⁹ gemioꝝ. Est āt ꝫ aduertēdū ꝙ q̄n lūa ꝓiungit capiti soli l' caude extīti ꝓpe gdū ꝓiūctōis a. xij. gdib⁹ l' infra. sp ē eclipꝭ fuꝛa maior l' minor. ꝑm ꝙ caput l' cauda magis vl' min⁹ accedit ad gdū ꝓiūctōis et ꝫ potissime hz locū ī eclipsi sol'. Eodē mō de eclipsi lūe ꝫ tenēdū ē. qz si lūa ꝓuenerit cū cauda ī aliq̄ sig et sol fuerit ī capite ī sig oppositō erit eclipꝭ lune. ꝛ econuerso si sol fuerit i aliq̄ sig cū cauda et luna ī sig oppositō cū capite. erit itez eclipꝭ lune. Et si ī eodē gdu ꝓuenerit. erit eclipꝭ general'. vñ sp optet ꝙ ꝓueniāt ī capite l' ī cauda ī eodē gdu siue ꝓpe. xij. gdib⁹ vl' infra si hz ē eclipꝭ. vñ ꝓiūctio debz fieri sol' ꝛ lūe q̄ ad idē signū eūdē gdū idē minutū. ꝛ idē scdum In oppositione vero contrariū signū semp erit ꝑm eūdē gradū. idē minutū. ꝛ idē scdm. Exꝫ apparet ꝙ q̄uis lūa iūgat singul' mensib⁹ soli et accēdat nō tñ sp eclipsim faē. qz ñ sp ī linea ecliptica se ꝓtingūt. qz nō sp accēdit lūa in ꝓiūctōe in eodē gdu. nec etiā sp caput vl' cauda in ꝓiūctōe vel oppositiōe sol' ꝛ lune se ꝓtingunt.

De cometa. Ca. XXXII

Cometa ē stella q̄dā flāmis circuita. vt di. Be. repēte nascēs regni ꝓmutatoez aut pestilentiā aut bella vl' vētos siue est⁹ signās ꝛ ptēdēs. Comatice stelle aliq̄n videt moueri motu plācta. aliq̄n ꝑmanēt īmobiles sic fixe. Sp āt apparet vt di. Beda In pte determiata ī celo. Hō ei vagant ꝑ diuersas ptes zodiaci sic plācte. sz videt esse in circulo lacteo siue galaxia ꝛ spargūt radios ꝫsus septētrionē. nūq̄ ꝫsus occidētē. vñ in pte occidētali nō videt. breui spacio solet apparere. s. ꝑ octo dies. Aliq̄n visa ē. lxx. diebus sic di. Be. Exq̄busc ūq̄ āt stell' nascit cometa. siue explācz siue exfixis. sp in firmamēto apparet ī pte septētrionali vt di. idē. Exq̄ pz ꝙ stella q̄ apparuit ī ortu xpi nō fuit cometa, qz mouebat ab oriēte ad meridiē ꝫsus occasū. et ꝫ ñ solz facere mot⁹ cometert di. Lrisꝭ.

De stellis fixis Ca. XXXIII

Telle a stādo sūt dicte Quāuis ei sp moueāt. tñ sp stare vident. vt dic Ysi. Dicūt ꝛ sidera a ꝓsiderādo dicta. eo ꝙ ī eis mathematicoꝝ ꝓsideratōe mlta iudicāt ꝛ ꝑ nidet Dicūt etiā astra ab austros l' anastros nūcupata eo ꝙ ꝑm opinionē aliq̄ꝝ stellaruꝝ corpa ī spa firmamēti sic clauī ī rote circūferētia sūt ꝓfixa. Et ꝫ q̄dēveꝝ ē q̄ ad aliq̄ ꝛ ma xīe q̄ ad maiora vt di. Ysi. ꝑm Alphra. Stella ē lux aggregata ī suo orbe. vñ ꝑm ꝙ ē maior aggregatōis luis stellarz corpis tāto est maiorz q̄titatz. pulcriorz claritatz. ꝛ āpliorispātz ꝛ ꝫtutz. Uocāt āt ab eodē stelle sue sydera lucz vehicla. eo ꝙ sūt lūiosa corpa luis solatiū ꝫ nocturnas tenebras mortalib⁹ deserētia mōi supficiē decorātia. sol' lucē a q̄ rcipiūt lumē put pñt supplētia emissiōe radioꝝ ꝓtinua aerē depurātia. q̄ꝝ ꝫtute aufertur a mōdo iferiori pestilētia ꝛ corruptela. Stellarū etiā ꝫtute ꝓciliant et ad ꝓcordiā reuocāt sibīnuicē ꝫria elemta Eaꝝ sēpitno fulgore illustrāt oia suo calore saluāt ꝛ refouēt vniuersa. Hā ꝑm platonicos vt di. Be. stelle ig nee sūt nate. Celū ei cū suo ornatu esse nata igneū ml'ti antiq̄ posuert. Arz. āt et alī phi ponūt celū cē elemtū q̄ntū. nata et ꝓprietate ab elemtz q̄tuor discretū. dicūt stellas nō cē frigidas nec calidas subalit seu substantiue sic nec ipm celū. sz tātū modo sūt calide effectue. motu ei suo ꝓtinuo ꝛ sēpitno inflamāt illō sup q̄ mouet. ꝛ sic ī istz iferioribus hñt inducere calorē l' algorē. Radioꝝ ꝫ mobilitate ꝛ ꝓfractōe ī supficie obiecti corpis hñt inducere vim calorz. Sz vñ sint stelle certū est ꝙ sūt ꝑm nataz purissime et simplicz nate ac īcorrupte. q̄ ad formā etiā sūt lucidissime. et q̄ ad figurā. sperice et rotūde. q̄ ad subaz solide nō porose. q̄ ad supficiē plane nullatenꝰ

asperevl angulose. q ad situz altissime. q ad motū velocissime. q ad q̄ntitatē sūt maxime. q̄uis ꝑt sit⁹ distātiā videāt eē pue. q ad nūe rositatē inūere. illi ei soli q stellas nūerat sūt finite. q ad ptātē et effectū stelle sūt magꝫ inꝯ corpa ꝓtuose. Nā stelle sūt iferioꝝ generatie imutatie ꝓpuatiue. radioꝝ suoꝝ emissiue. tenebraꝝ noctꝫ illuiatiue. sui cursus in suis orbibꝫ vniformitē ꝓpletie. i sol' pñtia a q recipiunt lum̄ sui st occl'tatiue. i suo ortu z occasu staerꝫ ml'tipl'r imutatie. qz nē tēpestates ꝓcitāt. nē serenitatesꝫ generāt z ꝓcurāt vt di. Be. colorꝫ variatōez radioꝝ scītillatōe. nē tristiū nēletoꝝ euētuū ꝑm mathematicos st ꝓnūciatiue Sūt etiā nauigātibꝫ ꝑspe. z iꝑaꝝ viarū i medio marꝫ directiue. vbi stelle ad iuicē vicinꝰ sūt ꝓiūcte. maioꝫ luis z pulcrioꝫ sūt ecꝑssiue. vtz i pliadibꝫ z sideribꝫ galaxie. cuis etiā tātā oñdāt pulcritudinē ex q̄dā vicinitate qz pit st ꝓiūcte. lucidioꝝ es tñ i cōi apparēt sigl'e. ꝓsiderate tñ ꝑ se ñ apparēt singl'r ita pulcre. z hꝰ rō ēvt di. mar. qz excedēs fulgoꝝ vnⁱ ꝑ q̄ndā refulgētiā alteri⁹ ifficiētiā erse rēpat. vñ qꝺ vni ꝺest ex q̄dā ꝺfectibilitate alia supplet q magꝫ excellit i claritate. Jtē stelle ꝓt sit⁹ sui distātiā st hoibꝫ disparit sue magtudis oñsiue. Nā vt di. albu. cuius to sūt cenith capitꝫ nr̄i magꝫ vicie tāto sp videt eē minoꝫ q̄ntitatꝫ z offert nr̄is aspectibꝫ minⁿ pue Et ecōuerso cuius to plus elōgāt i suo ortu nr̄o hitabili seu i occasu tāto nr̄is oculꝭ videt generalr eē magꝫ magne. z etiā maioꝝes videt ei i q̄ntitate i occasu cuius i ortu vt di. Be. tunc aliq̄d ꝺr eē sup cenith capitꝫ nr̄i. qñ directe vidr eē sup caput nr̄m. Cenith ei ꝺr rectā positio sup caput. cuⁱ forte rō ēvt di. idē. qz vapores ꝺ ẽra ascēdētes rectitudinē radioꝝ ad oculos veire pfecte ñ pmittūt. z iō oculⁿ ꝺecipit ibⁿ aspectu. qz qꝺ circūfusū ē i aere. a solari radio estimat oculⁿ ꝓpriē ꝺe i seipo. Sz sic di. alga. talr visus ꝺcipit sic qñ fulgoꝝ candele a sano oculo sine obstaculo cōspicit. sz a lippiēte oculo sine arcⁿ celestꝫ imagie non videt z putat ꝺceptⁿ oculⁿ oīno viꝺe i alio. s. in luieviso. qꝺ tñ i alio ñ ē sz i seipo portⁿ. Jdē di. Auic. i c. ꝺ obscuritate visus. q̄re s ꝺ visu. Jtē st stelle ꝑm mar. i suis cirl'cul'armoniace ꝓcessiue. Oēs ei toni musici ꝓcētⁿ int sidera iuenīūt. nec ꝯuitas inferioꝝ dissonā reddit melodiā superioꝝum siue medioꝝ nec econuerso supioꝝ acuitas ꝺstruit sonū ꝯuioꝝē iferioꝝ sic di. mar. Jtē ꝑm Arꝫ. i li. ꝺ ce. z mū.

Stelle sūt ex materia corꝑis celi i q̄ posite sūt atz fixe. z lō natal'r sūt splēdide sic̄ z celū in q̄ ꝝuoluūt. vñ oēs stelle hñt lum̄ ꝓpriū ꝑt lunā Et q̄uis stelle ex se sint luiose ad ꝓsūmatōz tñ sue luiositatꝫ r̄cipiūt ꝓplemtū ab ipō sole Jtē stelle st sue ꝝutꝫ z luiositatꝫ sibi iuicem cōicatiue. vna ei auget claritatē alteriⁿ et bonitas vniⁿ fortificat bonitatē alteriⁿ sic ꝺr i li. ꝺ ꝓiūctōibꝫ plācetaꝝ Jtē stelle ꝓpriꝰ circul'. z sedibꝫ st ꝓtēte. z iō si circulⁿ vniⁿ iterſecando aliq̄n subitret circulū alteriⁿ. ꝓt ꝟ ꝓpas sedes stelle ñ deserūt. nec st alīs ꝑ q̄s trāseūt impedimti l'iniurie iuicē illatiue. Jtē stelle q̄dā vt di. mar. celeriⁿ ortе. celeriⁿ occidūt. q̄dā ꝑo tardiⁿ ortе. citⁿ occasū petūt. q̄dā āt piter oriūt. z tñ nō sil' occūbere dinoscūt. Hec āt varietas ortⁿ z occasus accidit ex dispari altitudīe circl'oꝝ i q̄bⁿ oriūt l' ex eleuatiōe siue depssione climatū i q̄bꝫ occūbe videt. Nam ꝑm variā eleuatōz l' depssionē corꝑis celestꝫ varīs tpibꝫ l' oriūt vl' occūbūt. Jtē stelle sūt tpm ānoꝝ. s. z mēsiū z dieꝝ distīctiuē pmutatiue. Nā sic ꝺr i li. ꝺ ꝓpetatibꝫ elem̄. Arist. pmutatio tpis ñ ē nisi ꝓpt pmutatōz stellaꝝ i signis diuerſ z sup climata septēvt ex pmutatōe lūe singul'. xxvij. diebꝫ. aut pmutatiōe mercurij z veneris i oibꝫ ꝺcē mēsibꝫ l' minⁿ illo. aut ex pmutatōe solis i q̄libz ānо. aut ex pmutatōe martꝫ i. ij. ānis. aut iouis in. xij. aut saturni i. xxx. aut ex ꝓiūctōez pmutatōe triplicitatꝫ ad triplicitatē i. cc. z. l. ānis. aut ꝓpt permutatōz stellaꝝ fixaꝝ ꝺr ꝑmutāt ei i. c. annis vno ḡdu q̄ꝫ accidit pmutatio magn̄. xxxvj. milibⁿ ānis. Et ꝟ ē ānⁿ magnⁿ qꝺ ēvltimū oīm rerꝫ. Hucusq̄ Arꝫ. i eodē li. Jn li. aūt ciceronis di. macro. Jstⁿ mūdani ānі finis ē cū stelle oēs oīaq̄ sidera ac plānete a certo loco. ad eūdē remeauerūt. Hoc āt et phici volūt pⁿ ānoꝝ. xv. milia. pacta ꝓtigeretē. Quic q̄d āt sup ꝟ dixerūt phi. ꝟ certitudīal'r tenēdū ē q̄ nr̄m ñ ē diffinire q̄n vltimⁿ finis erit. hoc em̄ solus nouit temporū conditor qui momenta z tempora continet in sua potestate.

De polo. Capl'm. XXXIIII

Polⁿ ꝑm Bedā est stella puissima a q̄ tota ps celi supior est dicta. Duplex āt ē polⁿ. s. arthicⁿ siue borcal' q̄ sp nob pollz z r̄lucet. nob āt nūq̄ occidit. qz sup nos exist. vñ polⁿ a pollēdo ē dictⁿ qz ꝓtinuo mꝺo pollet. Sz ꝑm polⁿ ꝺr anthartic⁹. i. austral'. polo arthico oppositⁿ q̄ nob sp ē iuisibil'. Jnt istos duos polos q̄ int duos mꝺi extremos

ſtices ſp volui firmaꝫtū. Vi duo poli nū q̄ꝫ mouēt de ſuo loco. tñ circulariē cū ſpera vt circulo ꝛuoluūt ꝛ circūferūt. Axis aūt a polo ad polū p̄ mediū cētri ꝛe extēdit circa quā toti⁹ firmaꝫti ipe⁹ rapit ꝛ mouet. Dic āt axis ñ ē materiał. ſz poti⁹ linea q̄dā itellectuał q̄ a polo vſq̄ ad polū recto dyametro ſiē linea a p̄cto vſq̄ ad p̄ctū eſſe tracta intelligit. circa quā tā q̄ꝫ circa mōi mediū ſempiternis raptib⁹ voluit firmaꝫtū. Pol⁹ igit eſt ſtella q̄ ad ſitū altiſſima. q̄ ad motū velociſſima. q̄ ad aſpectū nr̄m mima. q̄ꝫ uis ſit in ſe valde mag̃. q̄ ad effectū vltia. qꝛ p ipi⁹ ſitū diſcernūt ſi⁹ ꝛ termini alioꝝ ſideꝝ ꝛ celeſtium circuloꝝ. vñ h̄ ſtella ab aſtrologꝭ potiſſime intuet. Eſt g̃ ſtella iſta breuiſſimi circuli deſcptiua. ꝓpt nimiā elongatōez ꝛ diſtantiam a nr̄o ſitu ē ſue magnitudis occultatiua ꝓpt ſi⁹ ſui immobilitatē eſt hoīm ipaz aſpicientiū maxie certificatiua. Et iō vocaꝭ ſtella marꝭ. qꝛ nauigantiū ꝛ ſciaz nauigalē hñtiū i mari ē directiua. rōe ſui ſi⁹ medij tot⁹ celi ē oñſiua p girū arcturi ſibi ꝓpinq̄ ab alijs ſtell' eſt diſtincta a cui⁹ vicinitate polus arctic⁹ eſt vocata ſm Bedam.

De arcturo Lapm. XXXV

Arctur⁹ eſt ſignū a ſeptē ſtellis ſitis i arte in ſe reuolutis ꝓſtitutū. vt dicit Iſi. Haꝝ ſeptē ſtellaꝝ circul' qꝛ in modum plauſtri ꝓtiꝫ. latini eū ſeptētrionē vocauerūt ſeptētriones nō occidere axis vicinitas facit. eo q̄ ſtelle iſte axi ꝛ polo ſtelle altiſſime ſunt vicine. Dz aūt idē circul⁹ arthophilax. eo q̄ ercthō. i. ilicem vrſam ſequit. Eūdē boetiꝰ antiq̄ dixerūt. eo q̄ plauſtro heret. qđ ē ſignū ſpectabile multis ſtellis. int' q̄s eſt arcturus q̄ eſt ꝓprie ſid⁹ p⁹ caudā maioꝛ vrſe poſitum. vñ ab hac ſtella tota ꝓſtellatio illa arctur⁹ ē vocata vt di. Iſi. Et merito arctur⁹ ab artādo eſt dict⁹ qꝛ ex ꝓma pte ſurgit frig⁹ ꝓpt elongatōz a caloꝛe ſol'. frigoꝛe ꝓpo poꝛi ꝛe artant ꝛ ꝓſtringunt. Apparēt aūt ſeptē ſtelle radiate ꝛ rutilātis forme. q̄ꝫ q̄tuoꝛ anteriores in modū q̄dranguli alt'nis lateribꝫ ordinātur tres ꝓpo ſeq̄ntes i modū ſemicirculi diſponūtur. locant' āt ſub polo circa artem. vñ ſp circueūt polū tā q̄ꝫ centꝫ. vt di. Bre. Sp ſtelle ille ꝓtunt circa arē ſic vrſa circa ſtipitez. Et iō ille circul⁹ maioꝛ vrſa vocaꝭ. vt di. macro. Sp ꝓtiꝫ ꝛnūq̄ꝫ ad ima demergit vt di. Bre. Q̄n tres ſtellaſ eleuat q̄tuoꝛ ad ima declinat ꝛ ecōuerſo cū q̄tuoꝛ ſurſū erigit tres ad ima deꝑmit et demergit vt di. Bre. Int' oēs circulos ſuperiores circul⁹ arcturi ē altioꝛ. quia polo vicinioꝛ. hoīm aſpectib⁹ maxie ſe offert. Nū q̄ꝫ eſt hoꝛa noctꝭ q̄n videri poſſit. niſi foꝛſan e⁹ aſpect⁹ nubib⁹ vel nebul' intercipiatur Int' medias ſtellas arctos draco ad modū fulmis elabit. vt di. Mar. hyemali tpe in oꝛtu ſuo maxie rutilat quadam ſcintillari irradiatione fortē aque et terre congelationem prenunciat. vt dicit Marcianus.

De orione Capitulū. XXXVI

Orion eſt aſtꝛ tpe hyemali exortum aq̄ꝫ et tēpeſtatū excitatiuū. Eſt aūt orion nimboſus vētoꝝ ꝛ tēpeſtatū excitatiuus et generatiu⁹. et ab oꝛtu ꝛ inundatōne aq̄ꝫ orion dict⁹ ē vt di. Iſi. In ſuo āt oꝛtu tēpeſtates generat ꝛ aerē imutat. ꝛ ad moduz armati pedes ꝛ brachia extēdētis diſponit. et fere p latitudinē triū ſignoꝝ ei⁹ extēdit latitudo. vt di. Mar. Maxie fulget i ſig̃ thauri vt di. idē. Eſt āt ꝺ ſtellatio maxie notabilitatis ꝛ rōne magnitudis ac pulcritudis. et etiā rōne diſpoſitōis ꝛ ꝓtuꝭ. ab ariete ei vſq̄ ad gemios ſe extēdit vt di. mar. Totū etiam illoꝝ triū ſig̃ ſuperficiē fulgoꝭ ſui pulcritudine clariorē reddit vt di. idem. gladiati militis et accincti ſpēz i ſtellaꝝ oꝛdie p̄tēdit. ō q̄ di. mar. Armat⁹ etiā flagris ſplēdebat i armis ꝛc̄. Splēdoꝛ tñ orionis vt di. idē. ſignū eſt fuke ſerenitatꝭ. ſic ecōuerſo ei⁹ obſcuritas fuke ē p̄ſagiū tēpeſtatꝭ. Sole exīte in ſignis orionis ꝛ tauroꝛ i gemis. oīa germināt ꝛ oꝛiuntur q̄ nutrimētū recipiūt ex aq̄s ꝛ aere. et extra vt di. idem. Conſtellatōz orionis ſeq̄t q̄dā ſtella q̄ ꝺz canicula q̄ ab aſtrologꝭ maliuola ꝺz ꝛ nociua. q̄ ſm fabulas ei⁹ canis fingit fuiſſe vt di. idē. Hō tñ ē h̄ illa canicł'a nociua q̄ oꝛit in leone. a q̄ dies caniculares a phis nūcupāt. ſic di. Hal'. Oriō g̃ i oꝛtu ſuo p̄mo tempeſtatē ꝓnoſticat. ſz poſt ſerenitatē ſolito opac ad terre fecunditatē. Sole exīte in tbauro quaſi ſe abſcondit ſub radijs ſol'. nec tūc ſuā manifeſtat inferioribꝫ claritatez Oꝛitur aūt iteꝝ in iulio q̄n ſol aſcendit ō geminis ad circulos ſuperiores. q̄n terra maximam patitur diſtemperantiaz aeris quo ad calidam qualitatem ſm Mar.

De hyadibus Ca. XXXVII

Hades q̄ et ſuccule dicūt. ſūt q̄dam ſtelle pluuiales. i quaꝝ oꝛtu pluuie multiplicāt vt di. Iſi. Hā tūc tpis vapoꝛes a mari ꝛ ꝛra p caloꝛis ſolaris violētiā foꝛti⁹

ad supiora attrahūt q motu hyadū in plani
as resoluūt. z iō iste stelle dicūt hyades. id ē
succule. qz attrahēdo hūores vl' resoluendo
eos traxisse a fabul' ꝯfingūt aqs vt di. ygin⁹
Hñt ät he stelle sitū suū in frōte tauri vt di.
Dar. et cū dies extēdit z sol feruētior ascē
derit. tūc hyades solēt ꝓmo apparere vt dic
Bre. sup Job. xx. Qñ a sarno ipellunt diuer
sas generāt tēpestates vt di. Beda. In hya
dum ortu fruges vberi⁹ crescūt. qz tūc a plu
uijs irrigant pl'es hz ꝯstellatio hyadū stel
las clarissimas p girū ordinatas. que oriūt
in. xvj. gradu thauri. Oriuntur et turbāt ae
rem in ortu suo �sm Albu.

De pliadibꝫ La. XXXVIII.

Pliades sūt septē stelle a pl'alitate di
cte q sibi sūt vicie. ab inicē tñ sūt di
stincte vt di. Bre. hyemali tpe oriūt. Quāto
āt aura serenior ē z frigidior tāto melius ab
alijs discernūt. vna ꝯo int septē later evidet
qz ex toto se ñ maifestat nec ex toto se occul
tat Int genua tauri hñt sitū vt di. Isi. Sol
i mīse iunio p pliades iter fac. z tūc aer cali
ditas pluuijs ꝯnalibꝫ tpat. z ēra tūc tpis flo
rū pulcritudīe adornat �sm mar. Hac de cā
ōriuno amasse maiā q fingit vna fuisse ō pli
adibꝫ z fuit mr̄ mercurij �sm figm̄tū poetaꝝ
�sm mar. �sm albu. āt oriūt pliades i. xvj gdu
thauri cū hyadibꝫ z motu suo turbāt aerem

De canicula La. XXXIX

Canicl'a ē q̄dā stella feruētissima que
orit �sm al. i. xxix. gdu cācri. i cui⁹ or
tu mag̃ fit aer̄ ꝓturbatio. Ab hac stella di
cūt dies canicl'ares i qbꝫ sāguinē minuere l'
medicinā laxatiuā accipe ē sūme piculosuz
ꝓpt excessū distpantie aer̄ i caloze Uñ Ipo.
in āpho. Añ canē z p⁹ canē z sub cane mole
ste sūt farmacie. ibi ōz i cōmēto q añ coꝝ or
tū illi⁹ stelle z i ortu z p⁹ ortū stati piculosuz
est dare potionē laxatiuā. qz tūc ē aer calid⁹
et sicc⁹. s. a calido sig̃ z a calida stella z a sole
tūc i leone cum canicl'a exñte. vñ ex modica
medicia coꝝp⁹ fieret nimis calidū z siccuz et
febris forsitan sequeret. Medicia etiā cua
porare et min⁹ oparet cū coꝝpis pori tūc ex
caloze aer̄ sūt aptivt di. idem Bal'. Caloz ex
trane⁹ vires extrahit medicīe. vñ aq̄ calida
ꝓpugt solutōi si caloz aer̄ tūc ē fort̄. ꝓterea
ꝑtus interioz tūc est debil'. q̄ p potōz vel mi
nutōem pl⁹ debilitat. Durāt āt dies canicu
lares a. xv. kl'. augusti vsq̄ ad nonas septem
bris. z sic sūt. l. sicut ibi dicitur.

De luce et eiꝰ ꝓprietatibꝫ Capl'm. XL

Ut �sm basiliū ē spēs p oīa sibi sil'is
de luce āt q̄d sit �sm rē vtq̄. s. sit suba
vl' accidēs diuersimode loquūt auc
toꝝes Hā arist. di. lum̄ ñ eē coꝝp⁹ nec a coꝝpe
defluxū Damas. etiā di. lumē ꝓpriā ypostasiz
id est. subaz ñ bīe. �sm Aug. sup Beñ. ad lr̄az
Lux ē suba coꝝpea sūme simplex in genere
coꝝpoꝝ. sūme mīltiplex i efficacia. sūme mo
bil' z absolute penetratōis z mīme resistētie
et sūme disparia z ꝑria generās z ꝯciliās. sū
me ꝯuertibil'. ois natal' motōnis ꝓncipiū et
origo. sūme pfectibil'. sūme iocūda. sūme cō
municabil'. vñ luce i coꝝpibꝫ nihil ē vtilius.
nihil ꝯueniēti⁹. nihil pulcri⁹. nihil velocius
nihil subtili⁹. nihil ipassibili⁹. nihil ꝓtuosi⁹
iuenit. Est āt differētia int lucē z lumē. Hā
lumē ē q̄dā defluxꝰ a luce siue irradiatio de
fluēs a suba lucis. Lucē āt dic ipaz fontalez
subaz sup quā lumē innitit. Si ei lux consi
derata i se eēt accidēs nec̄ario p se alicui eēt
accidēs. qz accidēs p se causat a forma sub
iecti sui. vñ si lux i aere eēt accidēs cār̄et lux
ꝓa a forma aer̄ qđ ē ñ ꝓt Preterea lux mutat
subiectū suū Qđ ꝓz qz lux ē natal' r prius in
oriēte. ꝯseqnt ꝓo i occidēte. z lux oriētal' ge
nerat ꝓriaz sibi z ita deiceps vsq̄ ad occidē
tē. Accidētia ei nō ꝓmutāt suū subiectū nec
extra illud agūt. ex q̄ vidꝰ q lux ñ sit accidēs
Preterea si eēt accidēs aer̄ nec̄ario moueret
aer subito ab oriēte i occidētez �sm subitum
motū lucis. sic āt moueri subito ñ ꝯuenit ae
ri nec alicui elem̄to. Preterea luce nihil ē no
bili⁹. accidēs āt ē ignobili⁹ suba. Ex q̄ videt
q lux ñ sit accidēs. cū aer lōge sit ignobilioꝝ
ipa luce. Sz si lux ē coꝝp⁹ difficile ē itellige
re q̄lit lux sit i aere l' cū aliq̄ coꝝpe diaphano
vt i cristallo. cū duo coꝝpa sil' nō ꝑnt eē i eo
dem loco. Hō ē tñ incōueniēs nec impossi
bile ponere lucē eē subaz coꝝpeaz. z eē nl' cū
aliq̄ coꝝpe. vidē⁹ ei aquā z cinerē pnt iūgi et
misceri salua vtriusq̄ coꝝporeitate et locali
tate vtriusq̄ supficiem ab alio distinguēte z
vtriusq̄ ꝑtes infra ꝓpriā supficiē continēte.
Quātūcūq̄ ei sil' imisceant cinis z aqua p
manet tñ aq̄ in sua coꝝporeitate p ptiū suaꝝ
coherentiā z ꝯtinuitatē. z cinis i sua nec ꝓpe
istā ꝯmixtōez et vnionē sil' sūt duo coꝝpa in
in vno loco īmo aq̄ hz suū locū ꝓprium. et ci
nis suū. Sic luxꝑ esse i aere vl' i q̄cūq̄ alio
coꝝpe salua vtriusq̄ coꝝporeitate. et suaꝝ p
tiū subaliū ꝯtinuitate. Uñ z lux subintrans

ad iteriora aer⁹ vt cristalli bz suũ locũ ipsi⁹ supficiẽ ãbiẽtẽ z a suba adiuncti sibi corpis distiguẽtẽ. ꝙuis ñ possit ꝓpt simplicitatẽ sue sube recte ꝯcipi vl videri i re. imo qđ mirabilr ẽ ml'te luces pit ꝯcurrẽtes ipmixte z tamẽ vnite ꝯiũgũt. salua cuiuslibz suბali forma q̃ ab alia differt. lz nulla respectu alteri⁹ materialr sive formalr. sic maifeste docz z di. dyo. i li. ꝺ di. no. Lux ꝯ sũt ꝯba. Luia inqt lãpadaz cũ sint i domo vna tota iuicẽ totis sunt cõia. diligẽtẽ ñ hñt a se iuicẽ discretõz. vnita discretõe z vnitate discreta. vide⁹ ei mltis ad vnũ lumẽ accẽsis lãpadibz iuxta oĩm lumina vnã claritatẽ z idiscrete flucentẽ. nec potit q̃s vt arbitror alic⁹ eoz ab alĩs ex aere ꝺtinẽte certa dũ sil' sũt ibi seq̃strare aut alteꝝ sine alĉo cernere. tot⁹ i ꝺfuse iuicẽ cõtpatis. Subducta ãt vna sil' z ꝓpriũ lumen recedit nihil secũ ceteroz luminũ auferẽs aut de suo aliq̃d eis relinquẽs. Erat ei oĩm vt dictũ ẽ pfecta vnitas naĩalr pmixta z nulla pte ꝺfusa. q̃ si tãta ẽ in ℔ corpali aere z matiali luie rẽ. Hucusq̃ Dyo. In q̃bꝫ ꝯbis maifeste docet luiaria sil' vniri. salua tñ cuiuslibet ꝓprietate suბali z accidẽtali q̃s defert secũ. sive accedẽdo sive recedẽdo. Lux itaq̃ ꝝ Dyo. est suba i se sistẽs a q̃ ꝓcedit irradiatio q̃dã z illumiatõ corpoz alioz. sp ei lucz lux i se. z tñ nõ sp illuiat sz solũ qñ iuenit corp⁹ hñs materiã dispositã z aptã ad illuiatõz vt di. aug. Suba ei cleroz ẽ vere lux q̃ i corpib⁹ obtinz ꝓmũ locũ. Et tñ celũ nõ illuiat i tenebr⁹ vel i nocte. Sp g lux lucet inuisibilit z i tenebr⁹. sz nõ sp illuiat visibilit. vñ ꝺtutẽ lucis sẽtit oĩs creata. Inuisibilit ei opat ꝓt⁹ lucis sensum z motũ i aialibz vt ꝺr in li. fontis vite. Dic etiaz al. in li. de iudicijs astroz ypocratẽ dixisse z docuisse. q̃ nisi stellaz lux de nocte subtiliaret densitatẽ aer⁹ destrueret oĩe corp⁹ animatũ. z tñ certũ est stellaz lucẽ de nocte sepius nõ videri. Impssio ei z opatio lucis ẽ manifesta i mari. qz fluit et refluit p applicatõez lune ad aliquẽ litũ sive illuiat aerẽ sive nõ. In viscerib⁹ etiã t rebus nõ attigit lumẽ: ꝓt⁹ lucis opat. vtz in mineralib⁹ z rebus alĩs ibidem generatis. z breuit pñtia lucis ẽ nec̃aria in oĩ corpe mixto. p quã ꝺria i elemẽt⁹ vniũ sur. Lux itaq̃ a sũmo celo empireo vsq̃ ad centr⁹ mũdi ẽ diffusa. q̃ i sua suba z radice vna est z simplex. variata tñ ꝝ diuersitatẽ recipiẽtiũ sive solis sive alioz corpoz supioz vl' inferioz. vbi ẽ vna suba. ꝓt⁹ z opatio lucis licz nõ luiositatis. Hec est ꝓmogenita lux q̃ creata fuit die ꝓmo vt di. Basili⁹. q̃ corpi solari z ceteris celestib⁹ q̃rto die factis supferet. Uñ sol z cetera sidera sũt ꝓmeui luis vehicla q̃ ꝓpt susceptõz lucis i corpalis sufficiunt sine sue sube depditõe ad illuiatõz ppetuã z pbẽnẽ. vñ ista lux vbiq̃ attigit. et oĩa corpa ꝝ magis et min⁹ pficit z disponit. Lux igit radix fũdamẽtũq̃ oĩs illuiatõis vna ẽ t sn̄ba que nõ ꝺtinet accidẽtalr ab aliq̃ corpe inferiori. sz magꝭ ꝺtinet oĩa corpa. respectu q̃z penit⁹ formalr est. lz in se sit materialr et situalis. z iõ lux cũ sit materialis hz potentialr ptẽ extra ptem. Quia vo formalis est hz actu partem extra ptem. q̃ qđ hz materia in potẽtia. ℔ hz forma in effectu. Ex q̃ manifestũ est. q̃ cum lux i genere corpoz mimũ hz de materia et maximũ de forma. vicinior est forme q̃ materie. Et iõ rõne materie est i mĩmo. s. in puncto. rõne vo forme est i oĩi loco. Ham vnũ⁄q̃dq̃ hz ita moueri ad locũ sic ad formã suã vt di. Arist. qz forma q̃to est nobilior tanto materiã suã pl⁹ exterẽdit. vt di. Algazel. ꝓpter qđ forma lucis qz est nobilissima in genere formaz corpaliũ maxie materiã suã distendit. Et iõ vn⁹ pũct⁹ luis sive luc⁹ sufficeret ex se ad illuiatõz tot⁹ orb ꝓpt materie sue nobilitatẽ et forme summã actualitatẽ ꝝ Alga. Una igit est lux simplex vt vniformis in sua eẽntia q̃uis diuersa sint luiaria q̃ int se sũt distincta. Quãuis videant in vno actu vniformit aggregata. nec lumẽ vnũ ĩtrat subaz alteri⁹. q̃uis sensibilit tãq̃ vnũ lumen vniri videant. Non g est incõueniẽs ponere duo corpa simul esse quoz vnũ est subtile et formale z q̃si ꝯplementũ alteri⁹. reliquũ ãt est materiale et impfectũ. Duo vo corpa glorificata in eodẽ vbi cẽ nõ pñt. qz neutr⁹ respectu alteri⁹ materiale ꝓt cẽ in aliq̃ vl' formale. Sz glorificatũ z nõ glorificatũ simil cẽ pñt sine aliq̃ incõueniẽti. sic exp̃sse di. Aug⁹. Lux eti amvt di. Ba. est maxie mobil'. incessant em̃ mouet se et gignit linealiter z circũferenter in omnẽ ptem se mouendo et diffundendo. vñ q̃ntũ ẽ de se subito mouet. Lux em̃ summe est actiua et sine resistentia ad ĩtima cuiuslibz rei penetratiua. diuersoz z disparium generatiua z ꝺrioz in elemẽtis et corpibus mixtis in ꝯcordiã z vnitatẽ reductiua. Radiorũ suoz pjectõe. directõe. intersectõe. ꝯfractione. et reflexione oĩm in esse ꝓductiua in esse ꝯfuatiua. vl' ab esse dissolutiua. vt dicit

Caleid⁹ sup Thimeū. vite et pmanētie cuiuslibet rei regitiua est lux ⁊ directiua. suūp si⁹ naturalit multiplicatiua. Lux ēm multiplicat se gignēdo. Gignit nāq; lux lucez. et lux genita simul gignit ⁊ generat lucem sibi succedentē. et fit in vno instanti vn⁹ punct⁹. replens lumine totuz orbem. Item lux ē sui et alioz manifestatiua. colo⁹ p sui incorpationē in supficie humidi pspicui effectiua. sicut dic Aug⁹. Lux tenebras expellit. meores dissoluit. insidias pdit. securitatē parit. oīez spem letam iocūdamq; inducit. rebus oīib⁹ formā et decorē tribuit ⁊ inducit. ḋa sine luce oia corpa occulta remanēt ⁊ ignota. Auferinḋt Damus. lucē ⁊ oia ī tenebris incognita remanebūt Lux igitur ſm Ambro. ⁊ etiā Basiliū est pulcritudo oīs visibilis creature. cui⁹ grā maxia est in aspectu. q̄ cetera mūdi mēbra laudib⁹ efficit digna. Decr dicit Basil⁹ idem est angeloz ⁊ sanctoz sup celum quietissima habitatio. Dec summe trinitatis p exemplū et demonstratio manifesta. Dec lux sine diminutiōe sui ē luminositatis manifestatiua ⁊ diffusiua. q̄ ī supficie vmbrosi corpis recepta nō se pfundat q̄tum ad visibilem spēm. sz q̄ ad ꝑfectez. vt di. Jsiō. Dultas alias ꝓprietates laude dignas habet lux quo ad suā subam virtutem et opatōem. cuius substantia nihil inuenitur purius. Unde transiēs per sordes nō sordescit. cui⁹ virtute nihil est actualius. cuius operatione nihil vtilius in corporibus reperitur

De splendore. Capl'm. XLI.

Splendor est quidā defluxus ortiens a suba lucis Egredit aūt a luce sine alteri⁹ nature ꝓmixtione. luci a quo ortt est cocuus in duratōe. vt di. Aug. Quā cito est ignis tamcito est splendor. vñ si ignis esset etern⁹ splendor esset etern⁹. Exit etiam splendor a luce sine lucis diminutione. sine puritatis lucis ꝓtamine. sine disconti/nuatione cū sui ⁊ alioz manifestatiōe cū sui multiplicatōe. vt dicit Basil⁹.

De lumine Ca. XLII

Lumen differt a luce sic̄ spēs a genere. Oīe ēm lumē lux est. sz nō econuerso oīs lux est lumen. Dā lumē est defluxus q̄dam a suba lucis in aere vl' in alio diaphano corpe recept⁹ ⁊ vndiq; circūfusus. Triplex aūt est lumē vt dicit autor p/

spectiue. s. reflexum. fractū. et directum. Reflexum sicut a speculo et alīs politis corpib⁹ q̄ reflciunt lumen a se receptū. Aliud est lumen fractum sicut qñ lumen venit ad corpus. aliquantulū densum q̄ nō est oīno densū vel durū recipit lumē in se. sed ꝓpt̄ materiā oīno inobedientē. lumen illud non tenet rectum incessum. sz diuertit ab incessu recto et vocat fractio radij. Tertiuz lumen est directum q̄ nō repellit neq; inuenit materiā alit̄q̄ mō inobedientē ⁊ trāsit libere ⁊ facit opatōes pfectas. Illud lumē est aeris et alioz corpoz trāsparentiū pfectiuū decoratiuū. formaz ⁊ figuraz declaratiuū. oculorū letificatiuū. oculis lippis ⁊ infirmis ē lumē odiosū ⁊ molestie illatiuū. hoīm a somno et torpore et ocio excitatiuū. formaruz et speciez in supficie speculi vl' politi corpis ī/pressiuū. Nam lumen ad supficiē polite materie ptingēs in angul' eqlib⁹ se reflectit. ⁊ oīm subiectoz formas ibi impmit. vñ q̄ extra ē p suban in supficie speculi collocat p imaginem vel figurā. lumen etiā est ſm dispositionē materie quā subintrat īmutatiōis susceptiuū Nam eius claritas intendit in materia pspicua atq; pura et remittit in feculēta materia ⁊ obscura. In materia cī diaphana obstaculū non inuenit. iō p eam radiās ꝓrios fulgores exꝑmit et oñdit. vt di. Dyo. et q̄to pfect⁹ illi infundit. tanto latius ex ea refusa ad alia deriuat. Accedens autem ad grossiorē naturā illi⁹ habet obscurioris distributiuā apertionē. Sicut ēm cū materie crasse infundit capit impfecte. ita cum se effundit extrinsecus apparet obscure. Unde materie crassicies impedit q̄ illuiatio recepta distribuat. In puriorib⁹ igit substātijs pfectius apparet ⁊ agmentat. in grossiorib⁹ minoratur. Ex quo patet q̄ a purissimis et subtilissimis materijs lumen pfecte comꝓhendit. a compactis ꝓo et obtusis repulsam pati inuenitur.

De radio Capl'm. XLIII.

Radius est quidaz luminosus a corpore lucido defluxus quo mediante lux vel lumen suā pficit actōnem. vt di. Basi. Radius aūt ali⁹ est ꝓpendicularis et erectus qui a corpe lucido sine luminoso emissus recto et lineari motu sine discretione aliqua petit centrum. Alius est collateralis et ꝓfractus qui a corpore luīoso exiēs et aliq̄ diaphanū inueniēs nō recte pcedit

ſz obliqt motū ſuū z iſta obliqtō vocat radij ꝓfractio. Alij ꝙo ē reflex⁹ q̄ q̄dē a ſuo ꝓncipio recte l' obliq̄ ꝓgredit. ſz a corpe obiecto repellit z rꝓcutit. z tal' repcuſſio l' repulſa radij flectio nuncupat. vt dī. autor pſpectiue. Radi⁹ itaq; luioſus ē mobil' z agil' pſpicu⁹ z orbicular'ſ de ſe rect⁹. mat̄ie ſi fuerit ꝓpēdicular'ſ. Cōtigit āt radiū frāgi z obliq̄ri z qñ q̄ ad ptē oppoſitā pūci ſm diſpoſitōz mat̄ie quā inuenit l' quā tāgit. Dic radi⁹ in nube cō caua z būida itercluſus. diuerſas opat in nube l' in aere formas colores z figuras. vtz in coloribꝫ arc⁹ celeſtſ q̄ nihil aliud ē vel eē dr q̄ ſubitratio radiorꝫ i nubē ꝓcauā z aq̄ſā vt dr i li. meth. Ex ſubito ſp motu radiorꝫ z cōtinuo ꝓtigit aerē circūfuſū igniri z inflāmari mat̄ie cū ꝓcurrerit i loco fractōis. Hā radij ibi coadunati mutuo ꝓculcāt. Et ita fūt cā q̄ aer circūfuſus ſepi⁹ iflāmat. vtz i criſtal lo vl' berillo. ex cui⁹ oppoſitōe ꝫ ſolares radios ſtuppa oppoſita accendit z ignit.

De vmbra Capl'm. XLIIII

Vmbra ē obiectio corpis tenebroſit opaci ad lucē ſiue corp⁹ luioſū. Eſt ſitaq; vmbra triplex ſm phiſicā ꝓſideratōez. Cōtingit ei q̄ corp⁹ luioſū ſit rotūdū Et aliqñ ē maⁱ⁹ q̄ corp⁹ obiectuz. aliqñ eq̄le. aliqñ min⁹ Si eq̄le facit vmbrā eq̄lem z rotūdā. z tal' vmbra dr cheliudroides. i. eq̄lit' rotūda. Si min⁹ ſit obſtaculo fac vmbrā tēdētē i latū ad modū calathi. z talis vmbra dr cathaloides. Si ꝙo corp⁹ luioſū maⁱ⁹ ſit corpore ſuppoſito fac vmbrā tēdentē i acutū z i conū et tal' vmbra dr conoydes. Ex q̄ pz q̄ cū ſol ſit maior tra fac vmbrā conoydē. Cōtigēte igit q̄ tra ſit oppoſita ſoli q̄ aſſigto mō ita al te dirigit vmbrā q̄ lunā attīgit z eā inficiendo eclipſim lūe fac. ſz ex q̄ ſol tumorē ſpere p̄ terit iſte con⁹ trāſit z declinat i ptē oppoſitā. z tūc lūa libere apparet et illuiat. Cū ꝙo lūa directe ſit oppoſita ſoli lūa fac vmbrā cathaloidē. z iō vmbrā ꝫ tra dirigit et ecclipſim p ticularē fac. qz tal' vmbra ñ ſufficit tegere totā tra cū a radijs ſol in q̄buſdā ptib⁹ illuiet et ex tali vmbra accidit ecclipſ in vno climate alio illuīato ex̄ntevt dī. albu. Umbra ꝙo calorſ ſolarſ ē rep̄ſſiua. ſplēdorſ radiorꝫ ſolariū occultatiua. ſterilitatſ z fecūditatſ tre inductiua. ꝓpētū amica z colubrorꝫ nutritiua eſtuantiū z itinerātiū refrigeratiua. maturitatis fructuuz tardatiua. timorſ z horroris melācolicſ incuſſiua Cū nō ſit corp⁹ ſpeciei corꝑis ē repñtatiua. corporꝫ motu z q̄ete eſt ſuīpſi⁹ ꝓfiguratiua. Hā moto corpe ſe mouet. q̄eſcēte q̄eſcit. fugiētin ē inſecutiua. z inſeq̄ntiū fugitiua. q̄ſto ei dies ē lōgior z ſol in celo ſtat altior tāto obiecti corpis vmbra vidēt minor. z ecōuerſo Et iō ſole oriēte vidz vmbra maior. ſil'r z i occaſu q̄ſ i meridie

De tenebra Ca. XLV

Tenebra eſt lucis abſentia a tenendo dicta. Ligat ei et tenet oculos ne ſo lē videant ſine lucez. et ſic nihil eſt niſi pura q̄uatio. Tenebra etiā dr aer obſcur⁹ vel vmbra opaci corꝑis vt dicit Baſi. et qualitate et ſitu luci contrariat. timorem incutit. colorum pulcritudinem tollit. verecundiaz diminuit. ſomnolentiam nutrit.

Incipit liber nonus de tempore et partibus temporis.

Poſtq̄ā autez diximꝰ de ꝓprietatib⁹ celi et ei⁹ ptiū de q̄b⁹ ſacra pagina facit mentōz. dicendū ē ſub breui cōpēdio de ei⁹ effectu ſcz de motu z mēſura mot⁹. id eſt. de ꝓprietatib⁹ tpis z ptiū ei⁹ Cauſat āt mot⁹ ꝑmor ꝓncipal'r a volutōe celi. cui⁹ motus ꝑm⁹ eſt z ſempitern⁹. vt dr in li. de celor mū. neq; ſil'is eſt motui inferiorꝫ corꝑali z viſibili ſiue mutabili. Cā tñ eſt mot⁹ inferiorſ. qz mot⁹ rerꝫ inferiorꝫ generabiliū ꝓcedit ex corꝑali z vniformi motu orbiū ſupiorꝫ vt dicit Arſ. ibidē. Mot⁹ aūt eſt trāſit⁹ a termio ad terminū ōrium. vt dr in fine libri eiuſdē Oē em q̄d ꝓmutat de ōrio mutat i ōriū. Et ſūt ſex ſpēs mot⁹. ſ. generatio. corruptio. alteratio. augmētatio. diminutio. ſm locuz mutatio. vt dicit idem. Motus em̄ ꝓmutationis ſm ſitum. ali⁹ eſt reuolubil' z ſperic⁹. alius rect⁹. ali⁹ ꝓpoſit⁹. Reuolubilis aūt nō mutat locū ſm totū ſed ſm ptes. Circularſ tñ q̄q; mutat locū ſm totū. vtz i motu planetarꝫ. Rectus āt ſp mutat locū q̄ſdiu eſt in actu. aut em̄ mouet a centro ad circūferētiā vt ignis et aer et hmōi leuia q̄ ferunt ſurſū. aut ecōuerſo mouent deorſū ad centruz vt ḡuia ſicut aqua et terra. Dic aūt motus bz ſex ſpēs. eſt em̄ dexter ſiniſter. añ retro ſuperior et inferior. Cōpoſit⁹ ꝙo mot⁹ ē ex duob⁹ motib⁹ ꝓtrarijs. ſicut motus ligni in q̄ accēdit ignis. Mot⁹ inſup ℞ bz ꝓprium. quia ex

vehemñti motu generat calor. vtz ex motu p
mi orb. ex cui⁹ ofricatõez motu inflamatur
ether vt di. Arſ. et ex motu liq̃fit plũbũ qđ ẽ
in cort di. idẽ. Mot⁹ ei nõ ꝓt mẽsurari nisi
ſm ĩsurã spacij i q̃ ẽ mot⁹. Dẽ ei qđ mouet
aut mouet ꝓprietate vt adamas mouet ferrũ
aut violẽtia sic̃ ex forti ipulsu vẽti mouet na
uis. aut ex volũtate sic̃ mouet corp⁹ put vult
aim⁹. Mot⁹ vo mutatõis ẽ duplex. vel mu
tatõis ꝺ loco ad locũ. l' ꝓmutatõis, dispositi
onis ad dispositõez de loco ad locũ nat̃alit
aut ꝓvim. Lapis ei q̃n ab alto demittit q̃n
to magꝭ descẽdit tãto ẽ ei⁹ mot⁹ magꝭ ipetuo
sus vñ intẽdit i fine ipi⁹. qvo mouet ꝓviolẽ
tiã intendit mot⁹ ei i ꝓncipio mot⁹ ipi⁹. z q̃n
to remoti⁹ ea suo ꝓncipio: tãto debilior erit
mot⁹. vtz i sagitta ab arcu emissa. q̃ tam a re
motis ꝓt ꝓici. q̃ i vltio nihil penetrat neq;
ledit. Mot⁹ itaq; ẽ generatõis z oĩs trãsmu
tatõis iferioz causatiu⁹ calorꝭ z inflamatõis
iductiu⁹. tã aq̃ q; acrꝭ subtiliatiu⁹. calorꝭ na
tural' ꝺfortatiu⁹. appetit⁹ excitatiu⁹. medicię
lataiue ad mundificandũ corp⁹ coopatiu⁹
vnde di. Ipo. Si vis ellebor̃ ducere moue
corp⁹. Itẽ si fuerit mot⁹ a cẽtro ad circũferẽ
tiã. erit matie extẽsiu⁹. diffusiu⁹ z dilatatiu⁹
Si vo fuerit ecõuerso a circũferẽtia vsq; ad
centrũ erit aggregatiu⁹. ꝓtium inspissatiu⁹
et ꝺstrictiu⁹. Item motus tempatus est na
ture animator̃ corpor̃ ꝺservatiuus. immo
derat⁹ vo est nature destructiuus

De tempe Capitulum. I

Tempꝰ ẽ rer̃ mutabiliũ mẽsura. vt dic
Arſ. i li. de. v. substãtijs Tps ẽ nũe
rus numerãs i oi eo qđ nũerat. vl' sic̃ di. Ra
ban⁹ Tps ẽ dimẽsio rer̃ mutabiliũ ſm mo
tũ z ſm morã. coeuũ i reb⁹ mutabilib⁹ vt di.
Aug⁹. Nihil ẽ ꝑciosi⁹ tpe. vñ ꝺ oĩ possessiõe
duo pñt sil' hẽre vl' pla. sꝫ ꝺ tpe duo momẽta
sil' hẽre nõ pñt. vñ tps recupatõez nõ recipit.
amissio ei tpis irrecupabil' est. Breue ẽ tps
mutabile instabile z irrecupabile. cũ motu
eñ z mobili icipit. q̃ peit⁹ deficiẽte tps finit.
z nõn erit i fuko. sꝫ cessabit. qñ nihil nisi eter
nitas erit vt di. Aug. Tpe nihil est cõmuni⁹
Oĩ⁹ ei eq̃lit est cõe. tpe nihil labili⁹. quia
nũq̃ ꝺsecit. imo qñ icipit deficere icipit de/
crescere. z ecõuerso. q⁹ pñs finis ẽ ꝑteriti. et
mor ꝓncipiũ ẽ futi. Oĩne eñ tps trib⁹ vicis/
situdinib⁹ variat. s. in preteritũ pñs z futur̃.
Scđm rõez tpis et ei⁹ variã successionez
semp est dies et nor. vt di. Beda. sed alibi di
es alibi nor. Tpe nihil incerti⁹. nihil impce
ptibili⁹. q⁹ vt di. Isi. Tps p se nõ dinoscit:
sꝫ solũ p hũanos act⁹. Itẽ tempe nihil est al
terabili⁹ z iõ corpi nihil piculosi⁹. q⁹ vt dicit
Ipo. mutatões tpm maxie generãt morbos
Subita eñ mutatio frigiditatꝭ i caliditatẽ
corpa alterat z imutat. Et iõ q⁹ nat̃a ñ patit
repẽtinas mutatões. vt dicit idẽ Ipo. Jõo
subita mutatio tpis frequnter est cã infirmi/
tatis. Itẽ moderato tpe z in suis q̃litatibus
tpato. corpi nihil est salubri⁹. vñ ꝺr i ãphor̃.
Tpib⁹ moderatꝭ si tpa tpaliter se habuerint
boni erũt stat⁹. et maxime bone determina/
tionis fiunt egritudines. Itez cuius tps ita
sit mutabile tñ tpe nihil est magis ꝺtinuum
partes eñ tempis sunt contigue. Unde di.
Marcian⁹. Tempus quod in hyeme sene/
scit statim in vere reuiuiscit. et econuerso.

De anno solari et equinoctiali Capitulum. II

Annus vt dicit Isiꝺ. est solis revolu
tio vel amfractus cũ partis. ccclxv.
diebꝫ et quadrante redit ad locũ su/
um. Est aũt annus dictus eo q⁹ mẽsibꝫ in se
remeantibꝫ voluit. vnde ann⁹ ab an qđ ẽ cir
cum ꝺr. q⁹ q̃i circul⁹ in se redit et renouatur
Uñ apud egyptios añ lr̃as inuẽtas p pictũ
draconẽ caudã suã incidentẽ et in se reuer/
tentẽ significabat̃ vt di. Isi. Sũt annor̃ di
uersa genera. Nam est ann⁹ lunaris minor
anno solari in vndecim diebꝫ. et est ann⁹ so/
laris q̃ duodecim hz menses. Singuli aũt
planete hñt ãnos suos in quibꝫ ꝑficiũt cur
sum suũ. vt mars q̃ in duobꝫ. iupiter i duo/
cim. saturnus in triginta. Et est ann⁹ mag/
nus q̃ ꝺr mundan⁹ q̃n oĩes stelle ſm Arist.
redibũt ad ꝓriũ et ꝓmũ creatõis sue pũctũ
Et h̃ aun⁹ ſm Arist. in. xxv. milibꝫ annor̃
ꝑficiet. sicut patet in libro de ꝓprietatibꝫ ele/
mentor̃. Scđm platonicos aũt ẽ infra. xv.
milia ꝑficit annus iste. sic̃ dicit Macro. i li.
Ciceronis. Sũt aũt anni vsuales. s. solaris
quatuor tpa. q̃ sunt tps vernale. estiuale. au
tũnale et hyemale. Et dicunt tpa eo q⁹ i suis
qualitatibꝫ mutuo se tempant. vt dicit Isi.
dicunt et curricula. eo q⁹ alterna assiduitate
currũt et nunq̃ in eodẽ statu ꝑseuerant. vt
dicit Isi. In his quatuor anni tempibꝫ ac/
ciduntꝫ duo solstitia in hyeme et estate duo
equinoctia i vere z autũno. Solstitiũ aũt ẽ
maxia inequlitas diei z noctꝭ q̃ accidit in in/
gressu solis i cancrũ z capcornũ. in cancrũ

q̄tū ad solsticiū estiuale. i capcornū q̄tū ad hyemale Et ōr solsticiū q̄ sol' statio duplicide cā. vel qr sol i estate l'i hyeme ꝓpe lōgitudinē diez aut noctium vidr stare in nr̄o emisperio l'in iferiori. vl' qr i vtroq; solsticio q̄si stat i estiuali ñ potēs plꝰ accedere ad nos. in hyemali ñ potēs plꝰ a nr̄o hitabili elongari Eq̄noctiū ē maxia eq̄litas diei artificialis et noctis q̄ accidit i ingressu sol' in arietē siue libr̄ā. sūt ār duo eq̄noctia. pmū ē vnale. scōm hyemale. In bis q̄tuor tpib⁹ fiūt q̄tuor icia q̄ dicunt triduana. pmū fit in pma septimana q̄dragesime istō est veris. scōm ē estatis i septimana pētecostes. tertiū ē autūni i q̄rta feria septēbr̄is. q̄rtū ē hyemis qō fit i septimana iteḡ añ natiui tatē dñi. Ann⁹ itaq; solaris ē annꝰ cōis et incipit a ianuario et terminat in decēbri. et ē spaciū q̄ sol voluit tricensies sexagesies et q̄nquies i zodiaco et q̄drante. i. vj. hor̄is. q̄ sūt q̄rta ps diei nal'. Iste ār sex horenō ꝓputāt i anno cōi. iz colligunt i āno bisextili. Dī ār bisextꝰ collectio. xviij. horarū omissaꝝ i trib⁹ ānis cū sex hor̄is q̄rti āni ad pficiēdū vnū diē. ex. xviij. hor̄is. ex cui⁹ addītōe ōr annꝰ bisextil'. vt di. Beda. Et ōr bisextꝰ qr ip eo āno q̄ accidit i februario bis. vj kal'. pnūciam⁹. vl' ōr bisextꝰ ex bisse momētis collecti⁹. ex. xxx. cū momēt⁹ q̄b⁹ sol morat̄ in q̄libz signo vltra trigita dies. et ex. xxx. triē tib⁹ colligūt singul' ānis. vj. hore q̄ collecte p. iij. ānos faciūt in q̄rto anno diē bisextilez vt dicit Beda. sed de hoc quere in cōputo.

De anno lunari Capitulū. III

Annus lunaris q̄nq; ōr spaciuz quo luna reuoluit ab vno pūcto zodiaci ad aliud pūctū. qō ꝓtinet fm q̄sdam. ccvij. dies et. vj. horas. q̄nq; ōr ān⁹ lūar⁹ spaciuz q̄ voluit a ꝓiūctōe vsq; ad ꝓiūctōz. vel ab illuminatōe ad illuminatōem. et tale spaciū superat pmū duob⁹ diebꝰ et. vj. hor̄is. Dī ār lūa esse in coitu vl' ꝓiūctōe q̄n ita directe est sub sole q; nulla ps superficialiter respiciens nos apparet illuminata. tota vero est illuminata q̄n videt plena post ꝓiunctōem itaq; lūa recedit a sole et relinquit eum in aliquo pūcto zodiaci q̄ reuertēs ad idem punctū nō inuenit eū ibi qr iam pfecit in suo motu. Unde oportet eam ꝓsumere duos dies et. vj. horas antecq; illū ꝓsequat. et tale spaciū ōr lunatio. q̄nq; ōr annꝰ lunaris spaciū ꝓtinens duodecim lunationes. q̄ diuidunt a compotistis p. vj. pares et. vj. impares fm q; m̄ise sunt pares siue ipares. pare lunatio rñdet mēsi ipari. ipar ār pari. Annꝰ q; lunaris ꝓtinēs duodecim tales lūatōes ꝓtinet. ccclxxiiij. dies. sexies aūt. xxx. et totidē. xxix. dies persiciūt tantā summā. Un̄ patet q; annus solaris cōis supat hūc annū lunarē in vndecim diebus q; excessus facit etatē lūe variari singulis annis in kal'. mensiū. ita q; si i h anno ꝑma est in kal'. alicꝰ mēsis in sequēti āno erit duodecima. Q̄nq; aūt ōr mensis vl' annꝰ lunaris embolismalis. Et est embolismꝰ excrementū anni solaris ad lunarem. et ōr ille annus embolismalis in q̄ cadit et recolligitur vna lunatio triginta diez recollecta ex illis vndecim diebꝰ. in quibꝰ superat annꝰ solar⁹ lunarem. et ideo tertius annꝰ est embolismalis. qr in illo recolligit lunatio triginta dierū trib⁹ diebꝰ desup remanētib⁹. ter cī vndecim faciūt trigintatres remanētibus alijs diebꝰ trib⁹. sil'r. viij. annꝰ est embolismal' addit⁹ illis sex diebꝰ ad alios vigintiduos dies q̄ ex supercrescētia. vij. et. viij. anni recolligūt sed ad h̄ vt lunatio embolismal'. viij. anni sit triginta diez oportet mutari duos dies ex embolismali subsequenti et ita ꝓcedendū ē vsq; ad decimūnonuz annū q̄n circulꝰ embolismal' adimplet ꝓtinens annos duodecim cōes et septē embolismales Embolismales cī sunt tertiꝰ. vj. viij. xj. xiiij. xvij. xix. alij vo sunt cōmunes. Annꝰ aūt lunaris maxie obseruatōis est apud hebreos ꝓpt̄ qō legalis ōr qr oēs festiuitates legales fm lūe cursum et etatē obseruant. et iō semp incipit a lunatōe aplis vt dicit. Beda. et i Exodo. xij. ōr. Mēsis iste erit vob⁹ ꝓncipiū mēsiū anni tc̄. Preter annū ār vsualem seu cōmunem et legalē est annus q̄ ōr emergens q̄n aliq̄ casu notabili emergente tps subsequēs cōputat. sicut greci ꝓputauerūt tps a ꝑma olimpiade. et christiani a ꝑma dñica incarnationis. et sic de alijs. Un̄ ꝓtingit sepe q; mediū anni legalis est ꝓnciptum emergētis et econuerso. et p h̄ multe contrarietates in biblia ad concordiam reducuntur. Sed h̄ de annorum diuersitate dicta sufficiant.

De tempe vernali Ca. IIII

Ver est ꝓncipiū ān⁹ cui⁹ initiū est q̄n sol in ꝑma pte arietis ꝓsistit. et ꝓtra septētrionē p rectā lineā ascēdere incipit. vt di. Constan. i pantegni. li. v. c. iij. recta autē linea est q̄ neq; septētrioni attinet neq; meridiei. sed ab vtroq; polo equaliter distat.

durat ãt tps verꝫ vſq; ī finẽ gemiox q̃ntũ ſcz
ſol diſcurrit p tria ſig̃. q̃x vnũq̃dq; hz ſuum
mẽſẽ ad tps ỽnale ptinẽtẽ. Prim⁹ mẽſ ẽ arie
tis icipiẽs a. xvij. die marcij vſq; in. xvij. diẽ
aplis. Scꝺs ẽ thauri icipiẽs a. xvij. die apl'
vſq; ad. xviij. diẽ maij. Tertiꝰ ẽ gemiox inci
piẽs a. xvij. die maij vſq; ad. xvij. diem iulij.
Eſt ãt vernũ tps int' frigidũ ⁊ calidũ maxie
tpatũ. int' hyemẽ⁊ eſtatẽ mediũ q̃litatũ vtri⁹
uſq; pticipatiuũ. qm̃ ſãguis tũc icipit m'lti⁹
plicari ī corpe aĩal' ⁊ bũores q̃ ī hyemali fri
gore ꝺſtricti fuerãt ⁊ ꝺpacti calore ỽnali mo
ueri icipiũt ⁊ diſſolui Uer ãt ī ſuis q̃litatib⁹
tpatũ ſaniſſimũ tps ẽ ⁊ mime mortifer ac i⁹
firmũ vt di. ꝺſtã. ⁊ Bal'. Hã his duab⁹ q̃lita⁹
tib⁹ naſa delectaſ. qz caliditas ẽ cã effectiua
nutrim̃ti ⁊ augm̃ti. hũiditas ỽo cã ẽ maĩal'.
et iõ i vere maxie generaſ ſãguis. q̃ magꝭ ẽ ne
ceſſari⁹ nutrim̃to corpis Siꝺo naſaz ſuam
exierit diuerſas iducit egritudies Uñ ꝺz in
ampho. Si hiems ſicca fuerit ⁊ boreal'. ver
ỽo pluuioſuz fuerit ⁊ antũn⁹. nccẽ ẽ in eſtate
febres acutas fieri ⁊ obtalmias ⁊ diſſenteri
as maxie ī hũidis naſa. vt di. cõmẽ. In hye
me ſicci hũores p frigiditatẽ retẽti acuũſ. in
vere ãt i nimia hũiditate diſtpate m'lte ſup⁹
fluitates generãtur ⁊ p calorẽ reſoluũſ. In
eſtate ỽo dũ calor nõ eſt potẽs eas ꝺſumere:
putrefacit. ⁊ ſic febres acutas generat ⁊ idu
cit m'tas alias paſſiões. Siꝺo hyems cali
da ⁊ hũida fuerit ver ãt frigidũ ⁊ ſiccũ nccẽ
ẽ boies i eſtate egrotare ⁊ mulieres puras
leui occaſiõe aboxtire Cui⁹ rei aſſig̃t Bal'. ra
tiõez i cõmẽto di. qñ corpa p̃gnantiũ in hye⁹
me ſũt calida ⁊ hũida tenera ſũt et rara. Uñ
frigiditas aeris ỽnal' ſubito penetrãtꝫ ad ite
riora ledit fetũ. p frigiditatẽ em̃ ⁊ ſiccitatẽ q̃
ſũt q̃litates mortificatorie mortificaſ fetus.
Uñ fet⁹ mortificat⁹ aggũat ⁊ retinacula ab⁹
rũpit. ⁊ ſic m'lier nccario oboxtit Uernũ iſu
per tps trã diu clauſã ⁊ p̃ frigore ꝺſtrictam
apit. ⁊ radices ⁊ herbas ī tra latẽtes ꝓducit
floxib⁹ ⁊ herbis trã renouat. Aues ad garri
tũ ⁊ amorẽ ſolitat ⁊ iduc̃. ⁊ miro decore oẽz
tre ſuꝑficiẽ iducit ⁊ venuſtat Uñ ver ꝺz a vi⁹
rore l' vigore. qz tũc herbe ⁊ arbores viſcere
icipiũt et frõdere. tps verꝫ ẽ tps agriculture
⁊ laboꝫ. tps leticie ⁊ amoꝫ Uernali em̃ tpe
oia videſ letari. nã tra viret. ſilua frõdet. p̃ta
floxẽt. celũ ſplẽdet. mare q̃eſcit. volucres vo
ciferãt ⁊ nidificãt. ⁊ oia q̃ ī hyeme videbant
moxtua ⁊ marcida ỽnali tpe renouãt. Unꝺ
ſerenitas aerꝫ ỽnal' vocat a marciano alias
macrobio riſus iouis. Aq̃ ỽo ỽnal' tpis mi⁹
nus ſane ſũt ad bibẽdũ. qz a vaporib⁹ tũc ſe
ſolutꝫ ī groſſant. ⁊ a ranis ⁊ alijs ỽnib⁹ tunc
tpis ſemẽ p̃ꝺcietib⁹ inficiũt. Et iõ ſi neceſſe
fuerit eas bibere ꝺſulit ꝺſtan. vt p̃mo deco⁹
q̃nt. vt ſic p ebullitõz ſubtiliẽt ⁊ purificent.

De eſtate Ca. V

Eſtas calida ẽt ſicca. cui⁹ initiũ ẽ cũ
ſol fuerit in p̃ma pte cãcri. ⁊ tũc ẽ ſol
in maxia elcuatõe q̃ ad nos ⁊ iã paulati⁹ inci
pit deſcẽꝺe vſq; ī finẽ ỽgis. Et hz eſtas tres
mẽſes ſic ⁊ verꝫ vt di. ꝺſtã. Prim⁹ mẽſ ẽ cãcri
a. xvij. die iunij vſq; ad. xviij. iulij. Scꝺs eſt
cũ ſol ẽ ī leone a. xvij. die iulij vſq; ad. xvij.
diẽ auguſti. Tertiꝰ ẽ cũ iã in ỽginẽ deſcẽꝺit
a. xvij. die auguſti vſq; ad. xviij. diẽ ſeptẽbꝛ.
vt di. ꝺſtan. Eſt g̃ eſtas calida ⁊ ſicca colere
generatiua. eo q̃ ſol tpe eſtiualiſũma gradiꝫ
aſcẽſione. Oppoſituſq; capitib⁹ nr̃is directã
et fortẽ in corpib⁹ nr̃is ſic ⁊ alũs inferiorib⁹
fortiſſimã imp̃rimit actõz. Uñ ⁊ ſuꝑflua in
hyeme coadunata diſſoluit ⁊ ꝺſumit. Siꝺo
eſtas ſuã tẽperiẽ exierit ifirmitates calidas
⁊ ſiccas generare ⁊ iducere ꝺſucuit. vt dicit
ꝺſtã. Dies lõgiores ſol efficit ⁊ noctes breui
ores fruct⁹ ⁊ flores ad maturitatẽ ꝓduc̃. Hã
vi caliditatꝭ ſue tũc intẽſe. hũores ī fructib⁹
tũc digerit et digeſtos eis incorpat ⁊ ꝺiũgit
qꝺ ỽo ſuꝑfluũ ẽ deſiccat penit⁹ et ꝺſumit. ter
rã rimoſam et cauernoſã reddit. Hã calore
ſuo hũidas ptes ꝺſumẽdo deſtruit. ſiccitate
ỽo ſua ptes terreſtres ꝺp̃mit ⁊ cõſtũgit et ſic
apit terrã atq; findit Cõſũptꝭ g̃ ptib⁹ aqueis
q̃ fuerãt cã coadunatõis ptiũ ⁊ ꝺſtrictõis ne
ceſſe ẽ vt ps a pte diuidaſ. ⁊ ſic ſciſſura ī par⁹
tib⁹ treis efficiaſ. Uñ ⁊ loca paludoſa aq̃ſi⁹
tatẽ ꝺſumẽdo deſiccat et exaſperat ⁊ ĩdurat.
poroſas ptes anialiũ caloris ſui ſubtilitate
ſubitrat et hũorẽ ſubcutaneũ diſſoluẽdo ſu
dorẽ ꝓuocat. et ſic q̃ ẽ ſuꝑfluũ adnihilat et
euacuat. p poroz etiã aptõz fit ſpirituũ exa⁹
latio et ſubalis hũiditatꝭ euaporatio. et iõ
vires debilitat ⁊ eneruat. ex trax qualitate
ſua colerã excitat ⁊ inflãmat. et iõ febrilẽ ca
lorẽ generat et augmẽtat. apes mellificãtes
ſuis floxib⁹ eas reficit et ſatiat. nocknis tpi⁹
bus rorẽ generat. et herbaz ſuꝑficiẽ ne diur
no eſtu areſcãt rigat ⁊ humectat Eſtiuo tpe
aues canore maxie vociferãt et modulanſ. ⁊
ad pullificandũ ſilueſtres volucres maxime
animantur.

De autūno La. VI

Autūn⁹ ab augēdo ē dict⁹. eo q̄ tunc tpis fruges ⁊ fruct⁹ potissime abundāt i horreis ⁊ augēt. Dēs ei āni labores et fruct⁹ recolligit i horrea ⁊ repoit. Et iō in fabul' nutrici iunonis ꝓpt' rōe fertilitat' vt dicit Jsi. Hā solicitos ⁊ negocios os circa fructuū collectōz boies reddit. agros a frugib⁹ et arbores a fructib⁹ orbatas reddit. siccitate ⁊ frigiditate sua frōdes ⁊ folia mortificat ⁊ deūcit. ⁊rā sterilē effic ⁊ vim germiatiuā amputat ⁊ pscidit. Est ita q̄ autūn⁹ frigid⁹ ⁊ sicc⁹ cuī. hūoz melācolici frigidi. ſ. ⁊ sicci generatiu⁹. cui⁹ initiū ē cū sol ꝑma ptē libre ītrat cū solē i recta linea. ſ. i eq̄noctiali cū a septētrione ⁊ meridie eq̄ distat. hz autē tps autūnale tres mēses sibi dekuiētes. vt di. ꝟstā. Prim⁹ icipit q̄n sol ē libra a. xvij. die septēbris vsq̄ ad. xviij. diē octobris. ⁊ tūc icipit sol pl⁹ declinare i meridie. Scōs mēs ē i q̄ sol ē i scorpione a. xviij. die octobr' vsq̄ ad. xvij. diem nouēbr'. Tert⁹ ē cū sol ē i sagittario. ſ. a. xvij die nouēbr' vsq̄ i. xviij. diē decēbr'. vt di. cō stā. Autūn⁹ i suis q̄litatib⁹ veri ē ǒr⁹ ⁊ iō mlt' taz ifirmitatū ⁊ pessimaz ē generatiu⁹. Ūñ Jpo. i ampho. In autūno acute accidūt infirmitates ⁊ mortifere. sup quē locū di. Bal'. Autūn⁹ pestilētioz ē ceteris tpib⁹ ⁊ i mlt'is illaudabil'. Prio ꝓpt' mutabilitatē tpis. nūc ei est calor nūc frig⁹. scdo q⁹ cū sit p⁹ estatē ūenit mlt'os hūores incēsos ex calore p̄cedēte q̄s repcutit frig⁹ autūnale ad iteriora. ⁊ non pmittit eos exire q̄ putrefiūt ⁊ inducūt pessimas passiōes vt q̄rtanas ⁊ febres vix curabiles. Et ꝟ q⁹ autūn⁹ frigid⁹ ē ⁊ sicc⁹ ⁊ iordinatus. Et iō i autūno nimia siccitate a q̄ cōsumit' subalis hūiditas. corpa efficiūt debiliora ꝓpt' ineq̄litatē ꝟo acris pori nūc subito aperiūt. nūc subito ꝟstringūt. Ūñ fit calidarū fumositatū retētio. q̄s cū ꝟt⁹ nō possit expellere mlt'itudie ⁊ acumie matie passiōes morifere subsequūt'. ptisicis āt autūn⁹ maxie est nociu⁹. q⁹ frigiditate ⁊ siccitate sua pulmonē desiccat et rūpit ad modū pāpini. iō ptisi cos valde ledit.

De hyeme. La. VII

Hyems ab eundo est dicta. eo q̄ tēpe hyemali solet ire ⁊ volui sol i breuiori circlo q̄ i estiuali. Ūñ breuiores efficit dies ⁊ noctes lōgiores vt di. Jsi. est āt initium hyemis ſm ꝟstan. cū sol est i ꝑma ꝑte capricorni ⁊ est finis descēsionis solis in meridie et iam paulatim incipit ascēdere ꝟ septētrionē. Habet etiā hyems tres mēses sibi deūniētes. Prim⁹ est i capcorno incipiēs i. xviij die decēbris vsq̄ in. xvij. diē ianuarij. Secūd⁹ est cū sol est i aq̄rio a. xvij. die ianuarij vsq̄ ad. xvij. diem febr'uarij. Tert⁹ mēsis est q̄n sol ē i piscib⁹ et incipit a. xvj. die febr'uarij vsq̄ in. xviij. diē marcij. vt di. ꝟstan. Est aūt hyems frigida et hūida flegmatic nutritiua. magis tñ dñat frigiditas q̄z hūiditas. q⁹ magna fit aeris et aque ꝟstrictio. et ꝟgelatio ꝓpter nimiā sol' elōgatōem. ex qua frigus nō modicū tūc tpis generat'. Ūñ hyems estati penit⁹ est ǒria. et iō oīa viuētia et nascētia beneficio estatis rigore hyemali i mortificātur ⁊ estatis ꝑterite vestigia i hyeme penit⁹ ānullant'. nines et aq̄e inundatōes i hyeme multiplicant'. ram vie q̄z semite lubrice ⁊ lutose i hyeme efficiūtur. pori terre glaciali frigore constriguntur. oīm corpoz vmbre i hyeme pl⁹ q̄z in estate plōgant'. Pozis terre clausis i supficie exteriori corpa ifrigidant'. Interi⁹ tñ ptes calide fugiētes dñantē frigiditatez inaggerāt. et iō aque putegales et fontane in hyeme sentiunt' magis calide q̄z in estate. q⁹ calor naturalis fugiēs ǒriā sibi aeris frigiditatē interiora petit ⁊ i venis puteoz ⁊ fontiū se includit. ⁊ iō ꝓpt' calor' ꝑtiā aq̄ i fōte vl' in puteo nō gelant'. Jtē hyemalis asperitas hoies efficit pigros et desides ad opandū. Hemi em ꝟstringēte frigiditate ꝟhunt q̄dāmōz coartant'. ꝓpt' q⁹ mbra ad opandū ita de facili nō larant'. Jtē ex frigore hyemali claudūt' pori. et reuocato calore nāli ad interiora ꝟtutes aīales ꝟfortāt' ꝓpt' q⁹ excitat' appetit⁹ et pla necessario cibaria pl⁹ q̄z in alīs tpib⁹ req̄rūt'. Ūñ Jpo. i ampho. Uentres hyeme nāt' sūt calidiores ⁊ somni longissimi. In his ⁊ horis pl'es oblatōes dande sunt. calor em̄ est multus ⁊ multo idiget nutrimēto ⁊c. Jtē q̄n hyems suas excedit q̄litates. varie passiones in corpib⁹ generant' Multa em̄ hūores clausis poris i ocauitatib⁹ corpis aggregant' q̄ nō inueniētes viaz euaporatōis calefiūt ⁊ citi⁹ putrefiūt ex q̄ necessario infirmitates varie p̄creant'.

De mense La. VIII

Mensis est nomē grecū. et de lūe noie tractū. Lūa em̄ greco ſmone mene vocat'. Hā apud hebreos mēses legitimi nō excursu sol' ꝫ ex lūe motu nūcupant'. Egyptij āt ꝑmi ꝓpt' velociorē lune cursū nomē mē

sis ꝑmo ex solis cursu inuenerĕt qm̃ tardior solis mot⁹ facili⁹ poterat ꝯphēdi vt di. Jsiō. Est āt triplex mēs.s. solaris q̄diu sol morat in vno signo ꝓgrādo. et est vsualis illō spaciū. s. diex qō in nr̄is martilogijs ꝯtinet Et est mens lunaris. s. spaciū q̄ luna recedit ab vno pūcto firmam̃ti rediēs ad idē punctū. et ꝯtinet in se. xxvij. dies z septē horas Nam luna morat ꝑ duos dies in q̄libz sig z bysse hore. ex eoꝝo q morat ī q̄libz sig ꝑ duos dies. cū sint. xij signa habenť. xxiiij. dies. ex eo ꝝo q morat ꝑ. vj. horas exeūt tres dies q̄ p̄dictś. xxiiij. diebꝫ adiūcti faciūt. xxvij. xij. ꝝo byssē spaciū supplēt vni⁹ hore integre. ex q̄ pz q lūa circuit zodiacū a pūcto ad pūctum p xxvij. dies z. vij. horas. Alio mō sumiť mēs lūarś. p lūatōe. vtz ī anno lūari. q̄re s. Continet itaq̄ mēsis q̄tuor septimanas. septimana septē dies naťales. dies q̄tuor q̄drantes. q̄drans sex horas. hora q̄tuor pūcta. pūctū decem momēta. momētū. xij. vncias. vncia xlvij. athomos. athom⁹ vlteri⁹ nō diuiditur ꝓpť sui breuitatē. Sūt āt mēses. xij. vsuales. q̄ꝝ ꝑm⁹ ōr ianuari⁹ a iano dict⁹ cui fuit cōsecrat⁹. q̄ vt di. Aug. gētiles credētes ianum ducē quendā deū esse ī his kalendis eū plurimū venerabāť. z ei duas facies figurabāť. vnā post se z aliā añ. q̄ erat termin⁹ āni prioris z p̄ncipiū seq̄ntś. Dō āt ōr ianuari⁹. eo q sit limes z ianua anni. Un̄ bifrons ianus depingiť. vt anni introit⁹ z exit⁹ demōstreť. vt di. Jsi. Depingiť aūt comedēs z ō cipho bibēs. q̄ tūc aīalia abūdātiorē cibi copiam exigūt z req̄rūt. q̄ tūc tp̄is ꝓpť subintratōez caloꝝ ad interiora maxīe viget appetit⁹ Jste etiā mēsis hz noctes lōgas horaꝝ. xvj. et dies breuiores horaꝝ scz. viij.

De febuario Ca. IX

Secūd⁹ mēsis est februari⁹ a februo. i. plutone dict⁹. cui mēs ille fuit anti q̄⁹ ꝯsecrat⁹. nam ianuariū dīs superioribꝫ. februariū ꝝo dīs inferioribꝫ antiqu⁹ error gētiliū ꝯsecrauit. z iō februari⁹ a februo. id est. plutone deo infernoꝝ est noīat⁹. Est āt mēs pluuiosus valde z aq̄sus ꝓpť vaporꝫ eleuatiōnē q̄ in pluuias resoluūť. z iō ōr sol tūc esse in aq̄rio ꝓpť aq̄ꝫ inundatōz. Depingiť autē februari⁹ senex ad ignē residens pedes calefaciēs. q̄ tūc tp̄is maxīe viget frig⁹ ꝓpť diurnā solis elongatōem q̄ p̄cessit. Jnť autē oēs menses februari⁹ mensis est mīm⁹ quia nō hz nisi. xxviij. dies q̄ nō est bisext⁹. in bisexto āt hz. xxix. ōr aūt februari⁹ apud hebreos sebath. apud grecos xendicos cui⁹ noť hz. xiiij. horas. dies ꝝo decem.

De marcio. Ca. X

Tertius mēs ōr marci⁹. a marte romane gētis auctore appellat⁹ Uel iō sic est dict⁹. eo q tūc aīantia ad marē et coitus mouenť vt di. Jsi. Dr aūt marci⁹ apud hebreos mēsis adar. apud grecos ꝝo vocať dīstan. et hz. xxxj. dies. noť aūt hz horas. xij. dies. xij. In mense eī̃ marcio est equinoctiuꝫ ꝝnale. sole intř septētrionē z meridiē mediaz lineā tūc tenente. Et iō in mēse marcio aperiunť pori terre atq̄ hūores incipiūt ascendere tam in aīalibꝫ q̄ꝫ in herbis z arboribus Un̄ marci⁹ depīgiť tanq̄ vinitor vl̄ ortolanus. q̄ tūc est temp⁹ vt supflua a vitibꝫ z alīś arboribꝫ amputenť. In marcio āt est temp⁹ valde mutabile z instabile. et iō tūt tp̄is facilime corpa hoīm alteranť. Aque āt marciales sunt min⁹ sane ad bibendū. q̄ tūc ex seminibꝫ pisciū z ranarū potissime inficiūtur sole in p̄ncipio marcij in medio signi pisciū existente.

De aprili Capl'm. XI

Quart⁹ mens est aplis q̄ apō hebreos ōr yar. apō grecos ꝝo ōr xandicos. hñs. xxx. dies. cui⁹ noť hz horas decem. dies ꝝo. xiij. Dr aūt aplis q̄i aperilis. q̄ tūc omnia aperiūť. z tūc germia flores z folia ō tra et arboribꝫ egrediūť. Et iō aplis depingiť gestās florē. q̄ in illo mēse incipit tra decorari floribꝫ ac vestiri. Uel aplis ōr q̄i affrondilis. ab affron q̄ō est semen. q̄ tūc apertis poris terre sunt arua apta semīationi z agriculture. sole circa mediū marcij signū thauri subintrante.

De q̄nto mense Ca. XII

Quint⁹ mēsis est madi⁹ siue maius. a maia matre mercurij dict⁹. vel ōr a maioribꝫ natu q̄ ī republica sūt maiores. vl̄ ōr madi⁹ a madefactōe pluuiaꝝ. q̄ tūc tp̄is oriūť pliades z hyades z alie stelle pluuiales. q̄ꝝ ꝝtute mittūť pluuie z rores ad seminū iactoꝝ madefactōz et irrigatōz. Hic mēsis apō hebreos ōr styabai. apō grecos aūt ōr antimoseos hñs dies. xxx. noctꝫo eius hz horas. viij. et dies. xvj. Est āt mai⁹ tps amenitatis amoris z iocūditatis. Tūc ei maxīe vociferāt z gaudēt aues. Tūc ad bella ꝓcedūt reges. in maio prata ridēt et florēt. silue virēt. et oīa fere q̄iantia mouenť ad gaudiū

et amorē. et ido sol dr in medio mañ intrare signū geminor. qr ꝓpter temperiem aeris et amenitatē tempis iocunditas in homib⁹ geminat. Uñ mai⁹ temp⁹ est solacij et deductionis ꝓpe qd depingit iuuenis equitās et gestans volucrē sup manum.

De mense sexto La. XIII

6 Extus mēsis dr iuni⁹ a iunioribꝫ dictus. eo q ꝑ plus roman⁹ in cēturias iunior. et senior. fuit diuisus vt dic Isi. Est ār mensis iuni⁹ finis veris z ꝓncipium estatis. z dr apud hebreos thebath. apd grecos ꝓo desos bñs dies. xxx. nor ꝓo habz horas. vj. dies ꝓo. xviij. Est ār mensis solsticialis qr in ei⁹ medio intrat sol in cancr. tūc ār calore solis humorem in radicib⁹ desiccāte oīa tendūt ad maturitatē. et ideo depingitur secans fena. quia fena in pratis tūc tē poris sunt matura.

De mense septimo. La XIIII

7 Eptimus mensis dr iuli⁹ a iulio cesare sic vocat⁹. qr ī illo mense fuit natus. vel vt dr tūc tpis fuit ad imperium sublimat⁹. Dr aūt apud hebreos canir. apud grecos panemos. Dz ār dies. xxx. cuius dies bz. xvj. horas. nor ꝓo. viij. Est autē mēsis iste feruētissim⁹. qr in medio isti⁹ mensis sol incipit esse in leone et icipiūt dies caniculares. z iō tū ex sole. tū etiā ex calido sig et calidissimo sydere fit excessus tūc tpis in calore. tūc etiā intēdūt oēs calide passiones est tūc tps marie discōueniēs medicie. ex nimio calore ad interiora radicit⁹ subītrāte et hūorē ꝓsumēte segetes maturescūt. Uñ iulius depingit cū falce segetē resecāte. ꝙa tūc est tps ꝓgruū messioni.

De octauo mense La XV

8 Ctauus mēsis est august⁹ ab augusto cesare nūcupat⁹. ꝙ apd hebreos dr ebal. apd grecos ior. habēs dies xxx. cui⁹ nor bz horas. x. z dies. xiij. In hoc mense fruges i horrea recolligūt. z iō depingit cū flagello triturāte denudat terrā a frugib⁹ et spoliat. et ido dr sol in medio augusti signū ꝛginis subintrare. sic em ꝛgo sterilis est z infecūda sic terra ẽ q̄si sterilis qñ a suis fructib⁹ est ablata.

De septembri La. XVI

9 Eptēber est non⁹ mēsis sic dict⁹. ꝙa est septim⁹ ab imbre et paneo. s. a marcio qñ solēt imbres inundare. et dr apd hebreos tarsa. apd grecos corros. bñs dies. xxx. cui⁹ nor bz horas. xij. z dies. xij. In isto em mēse fit eq̄noctiū autūnale. Hā i ei⁹ medio sol ingredit signū libre. Est aūt mēs iste finis estatis z ꝓncipiū autūni. i q̄ vindemia fit matura. z iō depingit tā vindemia ror racemos colligēs i corballo. Est ār mēs iste mutabil⁹ z instabil⁹. cui⁹ calor i ꝓncipio ē intēsus. sz i fine remittit z repescit iā frigiditatē sapiēs autūnalē. Fuit ār men⁹ iste apd hebreos valde celebris et solennis. nā apud eos dies septim⁹. mēs. vij. z ann⁹. vij. i sūma veneratione habebat.

De decimo mense. La. XVII

10 Decim⁹ men⁹ est october sic dict⁹. qr ab imbre est octau⁹. q̄ apd hebreos dr marizon. apud grecos ꝛperbeos. bñs dies. xxxj. cui⁹ nor bz horas. xiij. dies ꝓo decē. q̄ in ꝓncipio sui adhuc est calid⁹ sed in fine forti frigore corp⁹ pungit. z ido i ei⁹ medio sol dr intrare signū scorpionis. q̄ est vermis facie blandiēs z cauda pungens. Hic mensis qr naturaliter est frigid⁹ z sicc⁹ terrā desiccat et eam ad susceptōez feminū disponit et habilitat. Uñ tūc tēpis semina hyemalia glebe ꝙmēdant. z iō depingit in silitudinez hois seminantis.

De vndecimo mense. La. XVIII

11 Decim⁹ men⁹ est nouēber sic dict⁹ q̄i ab imbre non⁹. Apd hebreos dr casleu. apd grecos dyos. bñs dies xxx. cui⁹ nor bz horas. xvj. dies ꝓo. viij. Hic mēs frigiditate sua penetrat ad īteriora z ḡuiter ledit corpa. et ido in ipi⁹ medio dr sol signū sagittarij subintrare. z siccitate et frigiditate sua ꝙstringit z desiccat et deijcit arbor. folia. pores etiā in aialib⁹ claudit. et recollectis humorib⁹ intrinsec⁹ eos ꝙgelat coagulat et ꝙpingit. Et iō tūc tpis aialia marime porci multū impinguāt. ꝓpter qd depingit q̄si rustic⁹ querc⁹ pcutiēs et glādib⁹ reficiēs porcos suos.

De decembri La. XIX

12 Decembr duodecim⁹ mēs est sic dictus. qr ab imbre marcij est decim⁹ Marcius q̄dē est mēsis pluuiosus. hic apud hebreos dr thubeth. apud grecos epileos. bñs dies. xxxj. cui⁹ nor habz horas xviij. dies ꝓo. vj. Hic mensis est solsticialis. qr in ei⁹ medio sol ingredit signū capricorni. qñ ita ē a remot⁹ de nr̄o habitabili q nō ꝑt a nob⁹ pl⁹ aliq̄liter elōgari. et tūc a circul⁹ meridionalib⁹ incipit paulatim reuerti z ascen

dere p circulos boreales. Est ãt finis autũ ni z pncipiũ hyemis q̃ se extẽdit vsq; ad .xvij. die marcij vbi icipit tps vers. In h̃ mẽse ꝓpt aspitatẽ frigoꝛs sũt altilia z aialia domestica mlte dętis z pui mot. z iõ plurimũ ipiguãt Uñ tũc tpis iterficiũt potissime z mactant ꝓpter qd̃ depingit tanq; carnifex q̃ cũ securi pcutit z mactat porcũ suũ. Et bis ei .xij. mẽ sib pficit ann⁹ tam solaris q̃; lunaris

De hebdomada z dieb⁹ Ca. XX

Hebdomada siue septimana a septẽ diey nũcro ẽ vocata. cui⁹ replicatõe mẽses anni z scła pagũt. Ab eodẽ ei die icipit z i eodẽ termiat. cui⁹ ptes sũt dies artificiales z nałes. Sũt dies dicti a dijs q̃; noia ꝯbusdã syderib⁹ sũt ab antiqs cõsecrata. Primũ soli ascpserт q̃ pnceps ẽ syder z dñs planetaꝝ. et iõ dies dñica nũcupat. q̃ pulegiata est i mlt. qꝛ i die dñica mũd⁹ est creat⁹. z i eadẽ dñs nat⁹ fuit. z i eadẽ dñs resurrexit. z i eadẽ dñs et misit spm̃ sctm̃. scdm die ascpserт lũe. q̃ soli i magnitudie et splendoꝛe pria est. Tertiũ ãt marti. z sic de alijs. Diey ãt ali⁹ ẽ egyptiac⁹. ali⁹ nõ. Egyptiac⁹ ẽ dies ille i q̃ misit de⁹ plagã aliquã i egyptũ. Uñ cũ sint .xxiiij. dies egyptiaci. ptz q̃ plres misit deus plagas sup egyptios q̃; decem q̃ int ceteras magꝛ sũt famose. Ponũt ãt i kalẽdario eccle. nõ qꝛ aliq̃d sit i illis pl⁹ q̃; i alijs omittẽdũ sz vt miracła dei ad memoriam reducãt. Diey ali⁹ ẽ artificiał stue vsuał. ali⁹ est nałał. Artificiał est spaciũ q̃ volvit sol in nr̃o emisperio ab oriẽte ad occidẽtẽ. et dꝛ artificialis. qꝛ q̃si artificio diuersificat ꝑm diuersos sit⁹ clymatũ z regionũ Nałalis ẽ spaciũ q̃ sol volvit ab oriẽte p occidentẽ i orientẽ. z tał dies ptinet horas .xxiiij. Artificialis ꝑo dies ptinet i eq̃noctio .xij. horas. In alijs ꝑo tpib⁹ pl⁹ vł min⁹ ꝑm diey icremẽtũ vł decremẽtũ. Diey ãt ali⁹ noiat a kalẽdis ali⁹ ab ydib⁹. ali⁹ a nonis Prim⁹ ãt dies mẽsis dꝛ noie kalẽdaꝝ. a kalon qd̃ ẽ voco. qꝛ tũc solebant mercatoꝛes ad nũdinas cõuocari. z erat festũ solenne qd̃ vocat festũ ncomenie. i. noue lune. qꝛ tũc lũa videbat eẽ noua. Hone dicũtur q̃ nũdine. qꝛ tũc nũdie inchoabãt. Jd⁹ idẽ est qd̃ diuisio. qꝛ tũc nũdine diuidebant Et q̃ ꝑz triplex diey differẽtia. s. kalẽdaris. deputata ad celebrãduz. nonalis. attributa ad negociandũ. idualis statuta ad recedendũ a nũdinis z ad ꝓpria reuertẽdũ. Dies ãt nałał ꝯstat ex .xxiiij. hoꝛs q̃b⁹ sol circa totam terrã raptu firmamti circũfert. Cui⁹ partes sũt q̃drãs. hora. pũctũ. momtũ. vncia. athomus. Est ãt q̃drãs q̃rta ps diei nałał. i. spaciũ sex horaꝝ. Hora sexta ps ẽ q̃drãtis. i. vicesima q̃rta ps diei nałał. Et dꝛ hora extrema z finalis ps tpis. sicut ora dꝛ extremitas fluuij siue marꝛ vt di. Jsi. Pũctum ẽ q̃rta ps hore. Momẽtũ est decima ps pũcti siue q̃dragesima ps hore Et dꝛ momẽtũ q̃i mimũ atz angustissimũ tps a motu syderꝝ nũcupatũ. Uncia ãt dꝛ .xij. ps momẽti. Athom⁹ est q̃dragesima septia ps vncie. z dꝛ athom⁹ q̃si sine diuisione. qꝛ vltra athomum nõ recipit subdiuisionẽ. Dies itaq; est illuiatõis a sole receptiua et luis recepti ad alios diffusiua. vñ dies a dian greco derivatur Est ãt dian idẽ qd̃ claritas vt di. Jsi. Itẽ dies mẽsiũ an noꝝ et tpm ẽ descptiua z distinctiua Dia ei tpm z scloꝝ curricula diey nũero ꝯputant Itẽ ꝑm accessũ solis z recessũ ẽ dies breuitatis vł magnitudis receptiua. Et iõ ꝓpt solis elongatõz a nr̃o habitabili i hyeme ẽ breuissima. i estate ãt lõgissima. qꝛ tũc sol nob⁹ vicin⁹ appropinq̃t. Itẽ syderꝝ z corpoꝝ supioꝛũ est dies occultatiua. qꝛ q̃sto dies est clarioꝛ. tãto stelle a nr̃is aspectib⁹ ampli⁹ elongãtur Itẽ int colores z rey visibiles formas ẽ dies discretiua. Hã figure z forme q̃ de nocte latẽt de die patẽt vt di. Beda. Itẽ diei ꝑsentia auiuz lucis ẽ letificatiua. in ortu em̃ diei gaudẽt z cantãt aues. Itẽ viatoꝛib⁹ est dies securitatꝭ z pacis tributiua. latronib⁹ inimica. z timoꝛis incussiua. latrones ei de die timẽt. Itẽ diei claritas ẽ tenebꝛositatꝭ noctis euacuatiua. z ipi i mediate succedẽtis diei pntia magꝭ gta. Item dies ẽ stat⁹ sui imutatiua. crescit em̃ ꝓtinue z decrescit. z q̃sto pl⁹ decrescit et abbreuiat i hyeme. tãto pl⁹ in estate ꝓlongat. Itẽ dies ẽ a toꝛpoꝛ et somnolẽtia excitatiua. nã dies excercitio z laboꝛi hoim deputat. z q̃sto pl⁹ diei declinat ꝑsus finẽ. tãto sapiẽs opari⁹ ad pfectionẽ diurni opis pl⁹ conat. vt di. Brc.

De aurora Capl'm. XXI

Aurora finis est noctꝭ pcedẽtꝭ. z diei sequẽtꝭ pncipiũ. z dꝛ aurora vt dicit Jsi. q̃i aurea hora eo q̃ rutilantẽ ad modũ auri diffũdit colorẽ. Uñ et sol i aurora a grecꝭ crisosdomos. i. auri dom⁹ appellatur. Hã radij ei⁹ splẽdẽtes aureas comas demõstrãt. Uel dꝛ aurora q̃i aura roꝛãs. eo q̃

u aurora ros generat. Ex cui⁹ hūectatōe in fūdit terra ⁊ aer⁊ caliditas tpat. Aurora lu/mē a sole īpetrat. clarior est īpa nocte. sed ob scurior claro die. aues mūdas ⁊ diurnas ad volādū ⁊ cantandū excitat. nocturnas āt fu gat. in ortu āt aurore flores ꝑmo clause ape riūt. ⁊ herbe q̄ estu p̄cedēte marcescūt i au/rora erigūt. vires aiales i aurora ꝓfortāt. et aialiū egritudies alleuiant ⁊ diminuūt. In aurora āt humor sanguine⁹ p̄ncipalit dñat Unō ꝑm ꝓstan. aurora vsq; ad tertiā imitat nat̄az veris meridies estatis. hora vesptina tpis autūnal. nox ꝯo hyemis q̄litatib⁹ assi/milat in aurora ꝑpt dñium sanguis somn⁹ dulc⁊ est ⁊ salubris. tūc etiā tpis matie galli ad vociferādū ꝓcitant. Orit āt lucifer in au/rora et orietis sol⁹ p̄nūtia nūciat ee p̄xia ⁊ vici na. Aurora a tenebr⁊ īcipit. ſz vsq; ad pfectō nē luis pficit ⁊ p̄cedit. Uariat āt i ortu solis colorē suū. Un̄ nūc croceū. nūc purpureuz nūc aureū p̄tēdit colorē. Accidit āt h varie/tas et diuersa q̄litate vapor⁊ ⁊ nubiū i q̄bus fit dep̄ssio solariū radior⁊ vt di. Bed. Mimia āt serenitas i aurora cū radijs solarib⁹ dire/ctis ꝺ austr⁊ signū ē fute tēpestat⁊ vt di. idem Beda. Idē āt est aurora ⁊ diluculū. sic antē dr. q⁹ est diei lucidū ⁊ luiosum p̄ncipiū. Est em̄ diluculū ꝑm Isi. termiatio noct⁊ ⁊ īcho atio plene luc⁊. alleuiatio īfirmitat⁊. expedi tio ab inimic⁊ In diluculo āt fugiūt bostes et latrones vt idē dic. Idē est mane q̄ dilu culū. Hā mane ē lux plena ⁊ matura. et dr a man q̄ ē bonū. eo q⁹ luce nihil est meli⁹ ꝑm Isi. Est āt mane p̄ncipiū labor⁊ ⁊ finis dor mitatōis. tps sobrietat⁊ ⁊ pfecte celebrate di gestōis. paulatim nocti finē īponit ⁊ cito trā sit. rex q̄litates et spēs ⁊ figuras p̄ostendit ⁊ p̄cludit.

De meridie Ca. XXII

Meridies est dicta q̄i dies media. nā in meridie i medio celi vidr ꝺsistere sol ⁊ i medio p̄cto inc ortū ⁊ occasū extās videt eq̄lit ab vtroq; tūc distare. vel dr meridies q̄i mera dies. q⁹ tūc purior ⁊ clari or est q̄n sol de medio celi rutilat ⁊ totū or/bē pari illuiat claritate. vt di. Isi. Hec hora calidior est ⁊ siccior ⁊ i suis q̄litatib⁹ ē simili or estati. et h accidit ꝑpt q̄ttuor. s. ꝑpt directā sol⁹ ad capita nr̄a oppositōz. ꝑpt radior⁊ sola riū reflexionē. ⁊ ꝑpt directā duplicatōnez. et ꝑpt radior⁊ spissitudinē ⁊ cor⁊ ꝓfractōz. ꝑpter lineaz⁊ angustiā sub q̄b⁹ radij coartant. Aer etiā tūc tpis ꝑpt multiplicatōz ⁊ ꝺcursuz ra/dior⁊ matie calefacit. ⁊ iō amplior tūc calor in ist⁊ inferioribꝰ generat. In meridiana āt hora vmbra vniuscuiusq; corpis ē breuissi/ma. et a meridie ꝑsus septētrionē tūc tpis est extēsa. et q̄to sol pl⁹ recedit a meridiano cir/culo tāto obiecti corpis vmbra ampli⁹ elon/gat vt di. Beda. In meridie flores et herbe arescūt. ſz fruges ⁊ fruct⁹ potissime mature/scūt. aialia loca vmbrosa ꝑpt sol⁹ feruorē que rūt et in suis latibul⁹ rec̄escunt. In meridie aialia venenosa sic colubri ⁊ serpētes plus le dūt. q⁹ venenū suū facil⁹ tūc emittūt ⁊ effun dūt. de mane etiā ꝑpt frigiditatē nocturnaz p̄cedentē rigescūt. et ideo i eis vis veneni cō/sopit. ſz in meridie calefiūt. Un̄ tūc ad pun gendū et virus veneni infundendū fortius ī ardescūt. Un̄ in feruore meridiano cauer/nas exeunt. et calefactionis gr̄a soli se expo/nūt ꝑm Isi.

De vespera Ca. XXIII

Espera a vespero stella occidentali est dicta. Uesper⁹ em̄ est stella q̄ solē occidentē sequit et tenebras sequen tes comitat. vt di. Isi. Uocat aūt vesper se/rum a ianuis seratis sic dictum. Q̄n em̄ ve/nit vespera fores serant vt oia in domo ma neant tutiora. et dr etiā crepusculū. i. dubia lux q̄n inter lucem et tenebras discernere n̄ est certū. vt dicit idem. in vespere igit dies fi nitur et solares radij a terre supficie subtra hunt. imminēte vespera vmbre corpor⁊ ma xime ꝑtendunt. flores q̄ contra solem aper ti fuerant ꝑpter solis absentiā in se claudūt. pori etiā corpor⁊ q̄ ex calore diurno apti fue/rant ꝑpter remissionē caloris in vespere con stringunt. exalatiōes et fumosi vapores que materia sunt nebule et nubis vesptino tēpe resoluūt. homines et animalia et etiam vo/lucres ꝑpter resolutionem fumositatū in co rum corporib⁹ ad somnū et dormitatōnem tunc disponunt. aues nocturne sicut bubo nes et noctue de suis latibul⁹ ad sua pascua procuranda tempore vesptino egrediunt greges a pastorib⁹ a pascuis reducte caulis et alijs ouiū receptaculis recolligunt. Lu/pi a canib⁹ in vespere vix discernunt. vigiles et custodes ꝑpter latronū insidias et bostiū insultus in muris et turribus statuunt. ī ve spere autem laborantes remunerant ⁊ q uie ti exponuntur.

De nocte Ca. XXIIII.

Nox a nocēdo est dicta eo q̄ oculū nocet. nā oculū puat a sua pfectōe. s. ab actu vidēdi. occultat em̄ rex colores in q̄b⁹ oculꝰ ꝺlectat. causat ār nox ab vmbra tre cui⁹ interpositio intercipit a nob solares radios z ipedit ac tollit a nr̄is aspectib⁹ visū solis Est ār nox frigida z hūida q̄litatib⁹ hiemis similima. et iō quieti aīaliū ꝑtutū est cōgrua z opationi naturaliū effectuū necessaria Un̄ nox est tps dormitōis et q̄etis vt ꝑtutes q̄ pvigilias diurnas distracte z dispersę fuerāt debilitate bñficio noctis q̄escāt z coadunent. et sic coadunate cōfortent. He nox ꝑpt̄ solis absentiā essz penit⁹ indecora stellaruz fulgoribꝫ illustrat. vñ ex stellaꝝ motu noctꝫ tenebrositas minorat. z noctis cursus z processus discernit aeris etiā nocturna dēsitas tpat. vt di. Albu. et iō in nocturnis tenebris ambulātes vl̄ nauigātes de facili deuiāt nisi coꝝ via p motū et sydeꝝ situ dirigat. oīs infirmitas pl⁹ extēdit generaliter nocturno tpe q̄z diurno. z patiēs de nocte pl⁹ q̄z de die aggrauat. p gallorꝝ cantū finis noctꝫ p̄dicitur. z aduēt⁹ fuke dici p̄nūciat. Nox etiā fm excubias militares i q̄tuor vigilātiū ordines distribuit. vt di. Beda. Hā p̄mi vigilāt i noctꝫ occinio. secūdi i ꝺticinio. tertij i media nocte sine ipi⁹ noctꝫ intēpesto. quarti i gallicinio. Omn̄i em̄ tpe in castris vigilāt et excubāt. q̄ sp inuenīūt q̄ formidāt. vt dic̄ idem sup Lu. xij. ꝓter ☞ nox est ex se horroris et timoris incussiua. fantasmatū z illusionū cōtētiua. pl̄a em̄ fantasmata occurrūt ꝺ nocte q̄z de die. pl̄es etiā occurrūt dormiētib⁹ de nocte q̄z de die vigilātib⁹ fantasie. sic̄ ꝺr. mlta passa sum ꝓpter ipm. Math. xxvij. Nox etiā est ꝺdensatōis et infectōis aerꝫ inductiua. tanta em̄ de nocte fit ex fumis z vaporosis exalatōib⁹ aeris imutatio z infectio q̄ vix animātia viuerēt nisi lūa et sydera suo motu ꝫ h⁹ maliciā obuiarēt fm Albu. Nox etiā est illoꝝ q̄ claritate diei occultant manifestatiua. sydera em̄ de die latēt. de nocte ꝺ lucēt. Immūdoꝝ aīaliū est nutritiua Nam aper et alie fere siluestres de die i suis foueis z antris latitāt. de nocte vero p vineas et agros euagari n̄ cessāt Audacie z securitatꝫ maleficꝫ ē sep⁹ p̄statiua. Hā de die dep̄bēdi timēt latrōes z fures q̄ nocturno tpe ad oē flagiciū sunt audaces vt di. Hre. hora tēpestatis nocturna mora p̄iclitantib⁹ i mari est maxime nociua. q̄ q̄n nox naufragiū patiēt⁹ tib⁹ supuenit euadendi locus alicui vix occurrit. vt di. Hre. Totius medietatꝫ vite humane est nox insensibiliter ꝺsumptiua. tātū em̄ tpis ꝺsumim⁹ dormiēdo de nocte q̄ntū de die vigilando. vnꝺ nox subtrahit q̄ ad laborem partem maximaz vite nostre. vt dicit Galienus

De sabbato Capl'm. XXV

Sabbatum est p̄cipuū septimane festum. qꝺ ad celebrandum iꝺo in die septimo fuit a ꝺño institutum. quia die septimo requieuit ꝺñs ab oīi opere ꝛc. Gen. ij. Un̄ apud hebreos ita ꝑualuit ☞ solēnitas in tantū q̄ nullū opus seruile sabbatis fieri ꝓmittebat. imo in sabbatis seruis z ancillis et animalib⁹ et iumentis req̄es fieri iubebat. Ignis in domibus indeoꝝ in sabbatis nō accendebat. Cibus in die sabbati necessari⁹ in die p̄cedente p̄parabat. Cultoribus indumentis ꝓp̄ri⁹ in sabbatis ornabatur. Lautioribus cibis et epulis cōmuniter ꝓp̄ri⁹ in sabbatis vtebat. Templū orationis gr̄a plus q̄z in alijs diebꝫ frequentabatur. Altaria sacrificijs maioribꝫ z oblationib⁹ pinguioribꝫ sp in sabbatis cumulabātur. Lex in sabbatis sp ꝓp̄ris a sacerdotib⁹ exponebat in coꝝ synagogꝫ. Cant⁹ cū psalmodia solēni⁹ agebat. oīs discursus z euagatio p̄hibebatur. Unꝺ iter sabbati spaciuz tantūmodo mille passuū vocabat. plus em̄ ambulare in sabbatis illicitū putabat sicut dicit glosa sup act⁹ ap̄loꝝ. Arma sumere nisi solū p defensione legꝫ nō ꝺcedebat. vt pz .j. Mach. ij. In q̄etę igit̄ sabbati q̄es animi figurabat violatoꝝ sabbati sine miscꝺia iterfici iubebat. vt pz in illo q̄ colligēs ligna in sabbato iubente ꝺño lapidibus fuit a populo interfectus.

De neomenia. Ca. XXVI

Neomenia idem est apꝺ hebreos qꝺ noua luna. z erat solēnitas i kalēdis mēsiū ad honorē ꝺñi q̄ renouat omnia instituta. Qꝺ em̄ fecer̄t gētiles in principijs mēsiū ad honorē diane et iunonis. fecerūt hebrei in kalēdis mensiū ad honorē creatoris. Et iō p̄ncipia mensiū dicūt kalende q̄si colēde vt di. Isi. vel dicunt a calo greece qꝺ est voco latine. q̄ tubis z buccinis ☞ solēnitas p̄nūciabat. et clangore buccine populus ad festū neomenie vocabat Dec festiuitas multū fuit celebris z insignis. z iō sp

ritualib⁹ hostiis honorabat ꝛ ꝑpl's ad epulã dum ꝛ ꝓuinandũ in kalendis tubis ꝛ buccinis spẽaliter inuitabat.

De septuagesima.

Capitulũ.XXVII

Septuagesima est spaciũ septuagĩta dieꝝ ꝙ extẽdunt a dñica q̃ dr septuagesima vsq; ad sabbatũ pasce. et dr sabbatũ in albis. In his aũt septuagĩta dieb⁹ signãtur septuaginta anni q̃b⁹ filij israel captiui fuerũt in babilone. p q̃s ꝓtinue fuerũt i miseria ꝛ dolore. sz accepta licẽtia a Ciro rege reuertebant finitis. lxx. annis cũ gaudio et honore. In his ãt septuagĩta annis captiuitatis babylonice p̃figurabat totũ temp⁹ vite nr̃e q̃diu culpe subdimur atq; pene Et iõ culpa ꝑmi hoĩs cum pena sibi inflicta legit in eccl'ia in ꝑma dñica qñ septuagesima inchoatur. Un̄ in signũ p̃ntis miserie cantica leticie subticent. nuptie et coniugia donec transeat pasca suspendunt. In pasca autem alleluia cum alijs iocunditat canticis resumitur. qr p passionẽ xp̃i seruit⁹ bũani generis relaxatur. Pena tñ adhuc remanet. et ideo i septimana paschali cantat gduale cum all'a. remanente adhuc pena. quia adhuc cũ spirituali leticia quã hz eccl'ia p remissione culpe. remanet q̃dam tristicia. sic̃ ꝑpl's israbelitic⁹ de sua reuersione libera in hierusalez multũ exultabat. sed nihilomin⁹ p difficultate itineris plurimuz laborabat. Sic nos tendentes ad patriã gaudem⁹ p grãm nr̃e redemptõis. sed adhuc lugem⁹ p peccat. Cũ autem vite p̃sentis septuagesima fuerit adipleta. tunc fulgebim⁹ in albis in agni p̃ntia Et ideo sabbato in albis cãtat duplex all'a. qr finito labore vite p̃ntis cum puenerim⁹ ad eterne quietis sabbatũ gaudebim⁹ stola duplici nobis tũc tpis restituta In signum miserie vite p̃ntis cãtatur in introitu misse Circũdederunt me. ꝛc. Pro spe aut̃ reuersionis inuitamur i epistola ad currendũ in stadio et ad laborandũ in vinea domini sabaoth docemur in euangelio. Hec omnia ex summa et sententia Johãnis beleth sunt extracta. Cuius autoritas in ecclesia solẽnis est maxime in officijs ecclesiasticis ordinandis.

De q̃nquagesima Ca.XXVIII.

Uinq̃gesima q̃si q̃nquies decem est vocata. et significat temp⁹ remissionis ꝓm expositõnem ip̃i⁹ Johannis beleth. Nam annus q̃nquagesim⁹ dicebat ann⁹ iubileus. q̃ apud hebreos fuit sũme celebris et festiuus. Annus em̃ fuit reuersionis ꝓscriptoꝝ. remissionis debitoꝝ. restitutionis ꝑditoꝝ. Incipit autem q̃nquagesima i dñica tertia a septuagesima et finitur in dominica resurrectõis. Significat em̃ statuꝝ gratie ad quã restauramur mediãte bñficio penitentie Unde et ieiuniũ eccl'ie incipit in medio q̃nquagesimalis septimane. ꝛ tũc frequenti⁹ q̃nquagesimũ psalmũ q̃ est penitentialis recitamus in diurno officio. in singulis ferijs psalmus ille penitentialis qui Miserere mei de⁹: intitulat repetitur. Obseruatio anni q̃nquagesimi q̃ dicebatur i lege iubileus incipit ꝑm hebreos ante legem sez a tempe Abrae; q̃ liberauit Loth nepotem suum q̃ tunc tempis fuit annoꝝ q̃nquaginta. Et ideo ab illo tempe int' filios abrae seruabatur. quod procedente tempe sub lege ꝑpter mysterium approbabatur. vtz i numeris.

De quadragesima.

Capl'm.XXIX

Quadragesima est tps q̃dragĩta dierũ. vt dicit Jo. incipiẽs a ꝑma dñica q̃dragesimali. et se ꝓtẽdit vsq; ad dominicenam in qua dñs noster noui testamẽti sacrificiũ inchoans pane angelico nos refec. in quo nobis signat q̃ q̃ quadragesimã penitentie vel p̃ntis vite spũaliter pegerit diuine ꝺtemplatõis societate finaliter ꝑfruet. Est aũt quadragesima tps militie christiane in quo acrius contra vicia dimicamus. Hũc em̃ diez numez ad nostrã assumim⁹ militiã. non solum p exemplũ Moysi ꝛ Helye. sed etiam p imitatõem Jesu christi qui tot diebus legit ieiunasse. Bene autẽ sub h numero ieiunam⁹. Nam pro eo q̃ cõstat ex denario quater in se reuoluto decalogum sub denario et euangeliuz sub quaternario repñtat. quib⁹ armis spũalibus noster aduersarius supatur ꝛ terra viuentiũ iure hereditario possidetur. sicut terra ꝓmissionis finita quadraginta annoꝝ pugna in defto filijs israel ꝺcedebat. Fructus etiaz militie nostre ostendit sub h numero. Nam q̃dragenarius collectis partib⁹ ip̃m dividentib⁹ ꝓducit numez q̃nquagenariũ. q̃ numerus remissionis debitoꝝ et hereditatis amisse restitutõem signat. Ex q̃ ostendit q̃ dimicãdo ꝺtra vicia remissionez ꝺsequimur petõꝝ

et beredes efficimur bonoꝝ eternoꝝ. In ℔ eñ nũero vite nr̃e decimas et p̃micias dño p̃secram⁹ Nam p decima. cccl x. diez ieiunamus. xxxvj. dies p decima. vj. diez z horarũ q̃ residui sunt de anno integro vnũ diẽ vt in sũmo soluaꝫ dño p decima ãni. xxxvij. ieiunabiles. z tres dies de ieiunio q̃tor tp̃m p p̃micꝫ offerũt. Hoc ãt facim⁹ vt offerentes deo p̃micias nr̃i tp̃is in fide trinitat̃ z decimas in cõpletione decalogi p fidẽ z bonos mores p̃mogenitoꝝ dignitatẽ z eẽne felicitatis denariũ asseqũmur. Et qz q̃dragesima est tp̃s militie. iõ et in euãgelio agit̃ de militia z victoria ip̃si⁹ x̃pi. In tractu ℣o q̃tuor ip̃pugnationũ z tẽptationũ genera demõstrãtur. quaꝝ prima est leuis et occulta. s. timor nocturn⁹. sc̃da est leuis et manifesta. s. sagitta in die volãs. tertia est g̃uis z manifesta. s. occursus demonij meridiani. q̃rta est g̃uis et occulta. et ℔ est negociũ ĩ tenebris ambulãs. Contra istas itaq; multiplices ip̃pugnatões munimur sp̃uali armatura. ad quam nos instruit ap̃l⁹ in ep̃la et inuitat vbi dic̃ Exhibeam⁹ nos sic̃ dei mĩstros p arma iusticie ℣tutis dei ꝛc̃. Int oĩa ãt tp̃a ãni tp̃s q̃dragesimale magis ẽ nobile z insigne. Est eñ tp̃s reuiuificatiõis. qz terra q̃ in hyeme videbaꝫ quasi mor̃ua tp̃e q̃dragesimali reuiuiscit z virescit. Item tp̃s est renouatõis. Nam terra herbis et floribꝫ z arbores frõdibus renouant̃ et ornant̃. Item tp̃s est impregnatõis z fecũdatõis. qz tũc ℣i⁹ generatiua ĩ aialibꝫ z plãtis maxĩe viget. vñ tũc pullulãt z germinãt terrena sc̃ia vniuersa Itẽ tp̃s est nidificatõis z pullificatõis. vñ turtures z ciconie et alie volucres q̃ aberant tota hyeme tp̃e ℣nali aduenĩũt z ad nidificandũ solicite sũt. Itẽ tp̃s ẽ medicine z purgatõis. qz tũc maxĩe mouẽt hũores ĩ corp̃e ad exitũ dũ. z iõ tũc est tp̃s ꝯgruũ medicĩe Itẽ tp̃s ẽ lucri et negociatõis. tũc eñ arabil̃ est t̃ra et mare nauigabile. et iõ solẽt boies ℣nali et q̃ dragesimali tp̃e ob spem lucri ad diuersa negocia se mouere. Itẽ tp̃s est resecatõis sup̃fluoꝝ z amputatõis. z iõ in q̃dragesima amputant̃ vites z alie arbores q̃ a sup̃fluis exonerant̃ Itẽ tp̃s est lacrimatõis vineaꝝ incisaꝝ z germinatõis. Nã humor q̃ erat sup̃fluus in radice euaporat. et distillãdo se euacuat incisa vite. ℣t⁹ etiã germinabil̃ tũc erũpit. z p diuersas p̃tes ĩ p̃pagine se ostẽdit. Item tp̃s est seminatõis z insertõis. qz circa q̃dragesimã semia tre cõmittũt̃. z surculi ĩ arborũ bus inferũt̃. Itẽ tp̃s est roris z pluuiaꝝ irrigatõis. tũc eñ oriũt̃ pliades z alie stelle imbrifere. q̃ sũt causa roris et pluuie ad iactoꝝ seminũ irrigationẽ z nutrimentũ. vt di. Albu. et Beda. Itẽ tp̃s est deambulatõis z p̃egrinatõis. qz tũc ecclesie z sctõꝝ limina maxime frequentant̃.

De pascate. Capl'm. XXX

Pasca grece passio ỽ latine. a patin qõ est pati. hebraice ℣o idẽ est quod trãsit⁹. eo q̃ in pasca iudeoꝝ agn⁹ immolabaꝫ. assus comedebaꝫ. et nihil ex eo vsq; de mane derelinquebaꝫ. qõ comedi nõ potuit igni cremabaꝫ. cũ festinatõe z lactucis egrestibꝫ z panibꝫ azimis comedebaꝫ. ab incircũcisis z immũdis comedi p̃hibebaꝫ. accincti fuerũt hebrei et pedibꝫ calciati q̃n ab eis comedebaꝫ. in manu manducantis agnuz baculꝰ tenebaꝫ. sanguine agni linitis domorũ postibꝫ ℣t⁹ exterminãtis angeli coercebatur quia nõ habuit potestatem nocendi vbi domoꝝ postes cũ supliminaribꝫ fuerũt tunc liniti. In comestione agni immolati trã;eunte dño p egyptũ egyptioꝝ p̃pl's p̃cutiebatur p̃pl's ℣o hebreoꝝ ab egyptioꝝ crudeli dominio liberabaꝫ. Unde ex eo q̃ p̃mogenita egyptioꝝ interficiebant̃ hebreoꝝ p̃mogenita sanctificabant̃. Post comestionẽ ℣o agni p̃pl's p̃cedẽte colũna ignis z nubis illesus p mare rubꝝ de egypto educebaꝫ. Pharao aũt ipsos p̃sequẽs cum toto suo exercitu p̃ceps in medijs fluctibꝫ submergebaꝫ. Tandem in fine cum hymnis et canticis p̃ sua liberatõe et hostiũ submersione gr̃aꝝactões dño soluebant̃. Hec oĩa in Exodo p ordinem ꝺtinent̃. c. xij. xiij. z. xiiij. Et ideo in memoriã interfectõis egyptioꝝ et liberatõnis hebreoꝝ inoleuit ꝯsuetudo vt sp de duobus damnãdis ad mortẽ vn⁹ in pasca iudeoꝝ interficeret̃. et alter liber dimitteret̃. vtz Mat thei. xxvj. Istud aũt pasca iudeoꝝ exemplũ fuit z figura pascꝝ x̃pianoꝝ in q̃ mediãte sãguine agni immaculati q̃ abstulit pcta mũdi oĩes electi a seruitute demonũ sunt redempti. p quẽ verũ faciũt transitũ de carne ad sp̃m. de veteri homĩe ad nouũ. de vmbra ad lucem. de mũdo ad celũ. de figura ad veritatẽ. de seruitute ad gl'e filioꝝ dei libertatẽ. Et ideo dies pascalis est tp̃s leticie et exultatõis. temp⁹ nouitatis z renouatõis. tp̃s puritat̃ et iocũde refectõis. qz resurrectõis

filij epulāt nō in fermēto veteri malignitat⁹ sz pot⁹ in azimis sinceritat⁹ et vitat⁹. Hostrū aūt pascha sp in die dñico celebram⁹ vno tpe luna adhuc plena. In dñica aūt sp celebramus ppt reuerētiā dñice resurrectōis. nō aut ē sp celebrā⁹ in .xv. luna cū indeis ne iudaizare videamur. Hostr⁹ insup pascha large sūptū ad mltā se extēdit. z ꝑmo ad diē ramis palmar⁹. qđ vulgarit pascha floridū dr. eo q in illo die florētes arbor⁹ z virētes ramos in manib⁹ gerim⁹. qz dñs illo die ꝓcessionalit cū ramis arbor⁹ est suscept⁹. Hec dies ē puilegiata in qua filij israel illo die sub iosue trāsito iordane sicco vestigio terre intrauerāt terminos ꝓmissiōis z comederūt de frugib⁹ tre Chanaan. z statim defecit māna q̄ aliti fuerūt in deserto q̄dragīta annis. vtz Josue. ij. In eodē etiā die sic tūc erat dies palmar⁹ eiecit dñs ō tēplo emētes et vēdētes postq̄z a turbis cū ramis palmar⁹ et oliuar⁹ honorifice est suscept⁹. Ad pascha etiā ptinet dies cene q̄ fm Johannē celebt in q̄tuor est puilegiata. in penitentiū ad ecclesiā redeuntiū reconciliatiōe. q̄ em in die cinez ab ecclia p iusticiā excludunt in die cene p misericordiaz in sinum ecclesie recipiunt. et ideo in q̄nta feria fecit dñs ex aquis pisces et volucres. partez em remisit gurgiti. ptem leuauit in aera. q̄a dñs malos in carnalib⁹ delectātes separat a bonis in celestib⁹ glorificatis. Secundū puilegium ꝓsistit in veteris sacrificij termi/natione et viuifici sacramēti altaris institutione q̄n carnalis ritus in celestem z spūalē ritū est mutat⁹. Tertiū puilegiū ꝓsistit in sacre vnctionis z chrismatis ꝓsecratiōe. tūc ei ab epō oleū cathecuminor⁹ z infirmor⁹ quo paruuli baptisandi inunguntur in scapulas z in pectore. infirmi inungūt in organis sensuum morte iam appropinq̄nte consecratur. Eodem etiā die cōficit crisma ex oleo z balsamo quo puuli crismant⁹ a minori sacerdote in vertice. a maiori. s. ab epō in frōte videlicet in ꝓfirmatōe. Quartū puilegiū ē in mādati dñici repsentatōe. et ꝑ fit in pedū ablutione. in paupez refectione. in altariū denudatione. et eoz expiatiōe. Est igit dies cene dies reconciliatōis. trāssubstantiatōis. ꝓsecrationis siue vnctionis. dies refectōnis et ablutionis. Ad pascha nostrū insup ptinet dies parasceue. et dr bona sexta feria. quia in ea dñs est passus. a cui⁹ passione oēs sexte ferie habende sunt in reuerentia et bonore

Celebrat aūt dies parasceue cū tristicia et merore q̄uis alior⁹ sanctor⁹ passiones cum gaudio celebrem⁹. qz sancti post martiriuz euolant ad celū. xp̄s ꝑo descendit ad īfernū. sed qz fregit tartara et sanctos eduxit. et tertia die resurgēs viuū se ostendit Ideo tunc maxime gaudem⁹ vt dicit idem Johannes beleth. Hui⁹ diei puilegia fuerūt xp̄i immolatio. inferni depdatio. mortis supatio. z demonis q̄ mortis habebat imperiū humiliatio. paradisi apertio. hoīs redemptio. scpturarū reseratio siue manifestatio. oīm figurarum ꝓsummatio. et ideo in cruce dixit xp̄s. Cōsummatū est. Ad pascha quoq̄ pertinet ipsi⁹ vigilia q̄ antonomatice sabbatū sanctū appellat. qz in illo sabbato xp̄s q̄ est sanctus sanctor⁹ p totū diē in sepulcro q̄euit. In hac em die ignis nou⁹ acq̄rit bñdicitur z ad accendendū pascalem cereum custodit. deide pascalis cereus erigit et a diacono bñdicit z accendit. cui thus in forma crucis imprimitur. deinde lectionib⁹ lectis ad ꝓsecratōz fontis ꝓcessionaliter accedit. z ꝓpleto baptismo ad celebratōnez misse reuertit z redit. Totū aūt diei officiū sub brevissimar⁹ vesperar⁹ compēdio terminat. vt nō neophici ad diuinū officiū inconsueti tedio afficiantur. tota etiam septimana pascalis celebris est et solennis. cui⁹ finis in sabbato in albis terminatur q̄n alla duplicat. Signat em futurā sanctor⁹ gloriosam resurrectōem. in qua duplici stola electi decorabunt. de quib⁹ dicit in Apoca. Ambulabūt mecū in albis quoniā digni sunt.

De penthecoste.
Caplm. XXXI.

Penthecoste fuit festū solenne apud hebreos sicut est moderno tpe q̄ ad nos. Et est dies q̄nquagesim⁹ a pasca. sicut em israelitic⁹ pplus q̄nquagesimo die q̄ pasca celebrauerūt in rameseve nerunt ad montē syna z legē susceperūt. vtz Exo. xix. Ita q̄nquagesima die a passione xp̄i datus est spūs sanct⁹ aplis in linguis igneis vt facūdi essent in oī genere sermonis. z feruidi in amore caritat⁹. Dr aūt penthecoste a penta qđ est q̄nq̄z et costes qđ est decē. qz q̄nq̄z decades diez a pasca ad pēthecostē incurrūt et distinguunt p septē septimanas ꝑ septiformē grāz q̄ in aduentu spūs sancti credētibus est collata. Temp⁹ aūt circa penthecosten est temp⁹ militie et strenuitatis. tunc em

noui tyrones militie cingulo seu gladio ac/cingunt. Est etiã tps mũdicie z siccitat. sole em̃ tre supficiẽ tũc fortiꝰ calefaciẽte hũoꝛ ꝙsumit supfluitatẽ z lubricitatẽ. et sic iducit mũdiciã p supinductã siccitatẽ. Jtẽ tps letic̃ie et iocunditat. tũc em̃ aues z animalia in maxímo amoꝛe viuũt. Jtem tps viroꝛis z amenitatis. tunc em̃ ꝑcipue herbe virent et silue tũc frondent Jtẽ tps odoꝛis z suauitatis. nam floꝛes hoꝛtoꝛ nemoꝛ z pratoꝛ suã redolentiã vndiq; tũc diffũdũt. Jtez tps est dulcoꝛis z suauitat. z sapoꝛositat. nã caloꝛ celestis tũc tpis hũiditatẽ in floꝛib digerit z in dulcedinẽ alterat et ꝙuertit. z iõ tps est mellificationi ꝺgruũ. ꝓpt qõ apes tũc precipue frequẽtant herbas et aꝛboꝛes ꝓpter floꝛes vt di. Aꝛist. et etiaz longe puriꝰ et dulciꝰ est mel quod colligitur tpe vernali q̃ꝫ qõ acquirit tempe autũnali. Jtẽ tps maturitatis Jn calidis em̃ regionib circa pentecosten instat messis tps. Et iõ vocat in libꝛo nũeroꝛ tempꝰ nouaꝛ frugũ. qꝛ in festo pentecostes panes ex nouis frugib dño offerri ꝑcipiebantur. Jtem tps est pascue et satietatis Nam tunc graminib et herbis abundãt loca oĩa pascuosa Et ideo tam equi q̃ꝫ alia aiantia ꝓpter nouaꝛ herbaꝛ abundantiam impinguant. Jtem tempꝰ est audacie et animositatis. nam ex feruenti impssione caloꝛ solaris colera tunc incendit. et cuius accensione circa coꝛ ira z audacia in animalibus concitatur. vnde illud tempus regibus est magis ꝺsuetũ vt tũc iubeant moueri prelia ꝓtra hostes.

De scenophegia Capitulũ. XXXII.

Scenophegia est festiuitas hebꝛeoꝛ. q̃ tabernaculoꝛ fixio dicebat. q̃ celebꝛatur in memoriã expeditionis qñ recedentes de egypto in tabernacul moꝛabãt. vt di. Jsi. vnde scenophegia ꝺꝛ a scenõ grece qõ latine ꝺꝛ tabernaculũ. Hec solẽnitas semꝑ in septẽbꝛi celebꝛat. qꝛ collectꝭ frugibus de omnib decimas dño obtulerunt et leticie ac gaudio tũc specialiter vacauerũt. Frondibus et ramis domos suas oꝛnaueꝛũt fructus aꝛboꝛis pulcerrime et suauis. i. poma cedri in manib poꝛtauerũt. Jn decimo aũt die eiusdem mensis triplex festũ eodem die celebꝛauerũt. s. expiatõis. afflictõis z ꝓpiatõis. Nam eodem die summꝰ pontifex intrauit cũ sanguine vitule rufe et expiauit sancta sanctoꝛ. et iõ ꝺꝛ dies expiationis Eodem die ieiunabat ꝓplus pro reatu vituli in deserto. et iõ vocabat dies afflictõnis Dies vo vocabat dies ꝓpiationis. quia tali die audierũt dominũ sibi placatum fuisse et ꝓpicium sup transgressione vituli idolatre in deserto.

De encenia Ca. XXXIII

Encenia est noui templi dedicatio. ce non em̃ grece nouũ ꝺꝛ latine Hanc solennitatem iudei diuersis temporib celebrabant ꝛm q diuersis tempib vel nouũ templũ edificabat vel edificatum denouo repabat. sicut Judas machabeꝰ legit templum dedicasse z renouasse.]. Machabeoꝝ. iiij. dedicationis etiã festũ tenet eccl'a. Cũ em̃ eps eccl'esiaz circuit aqua bñdicta ecclesiam aspergit alphabetũ duplex trãsuersaliter p pauimentũ scribit. parietes signat crismate et linit. thus et thimiama p q̃ncq; ptes altaris comburit. reliquias includit. altaria oꝛnat et vestit. emunitatẽ et ꝓuilegia impendere consueuit.

¶ Incipit liber decimus de materia et forma.

Completo tractatu de ꝓprietatib tempis z partium eius. agendũ est de inferioꝛib rebus et materialib creaturis. de elemẽtis. scz et coꝛ q̃ ex elementis materialiter componunt. Sũt autem materia et forma omnis rei coꝛpalis ꝓncipia. vt ꝺꝛ in libꝛo de vnitate. Materie autẽ et forme ꝓuatio nihil aliꝺ est nisi totiꝰ rei destructio. et est materia contraria vnitati z ei dissimilis. vt dicitur ibidẽ Materia autem quanto est natura subtilioꝛ et sublimioꝛ. tanto ad susceptiõem forme est habilioꝛ. q̃nto vero est compactioꝛ z terrestrioꝛ et a natura celesti remotioꝛ. tanto ad susceptiõem impressionũ formaliũ est debilioꝛ. vt ꝺꝛ in li. de q̃ncq; substantijs. et ℏ hꝫ ꝓprium materia sicut ibidem ꝺꝛ. scz suscipe formã et nõ suscipi. retinere et non retineri. Principiũ autẽ distinctionis diuisionis et alienationis in rebus generabilib et numerationis est materia. vt ꝺꝛ. vij. metha. q̃a generãs nõ differt a generato nisi ꝛm materiã et ideo vbi est generans sine materia. ibi est substantialiter idem generans et generatũ

in suba z naka vt in diuinis. Materia ei est cā indiuiduatōis rez. vt di. Arſ. iiij. metha. qz diuisio spēi p indiuidua est fm materiā z nō fm formā. Jtē materia ꝑpria appropriat sibi formā ꝑpriaz. vt ðz. x. metha. vñ fm substantiā z esse suba vna forma est vna materia. z sub pluribꝫ plēs. Jtē. iij. phisicoꝝ. Causa ǫntitatꝭ ǫtinue z infiniti est materia. subiectū em̄ ǫtinuitatꝭ z ǫntitatꝭ diuisio est materia. ꝑꝫ qð accidēs nō ꝑt diuidi nisi fm diuisionē z ǫntitatē subiecti. Jtē materia infinita ðz. vel qz diuisibilis est in infinitū. vel ḋa hz appetitū ad infinitas formas. Et iōꝑter indeterminatōz suoꝝ appetituū z inclinationē ad formas infinitas ðz infinita. et non ꝙ eꝝ ꝫtus sit infinita nō limitata scz neq; coartata sic̄ vt⁹ est diuina. Et iō dic̄ Plato ꝙ materia fluit in infinitū nisi forma sistat fluxuz. z iō corpa q̄ m'tū hñt de materia z paꝝ de forma crescūt multū. vt ꝑz in arboribꝫ. et iō ossa paꝝ hñt sensibilitatꝭ. qz multū hñt materie z terrestreitatꝭ vt di. Auiceñ. Latet autem in materia potēcia q̄dam actiua que est forma incōpleta. et ḣ potēcia est cōis duobꝫ ǫtrarijs. vñ qñ illa potentia ducit ad actuz vni⁹ forme. appetit statim esse sub forma cōtraria. vt ista potentia q̄ cōitet se hz ad frigidū z calidū qñ actualiter est sub frigido statim appetit esse sub ǫtrario Uñ nulla forma corruptibiliū z generabilium ꝑt sufficiēter complere potentiā actiuaz in materia ḋn sp appetat impleri p aliam formā. Illa autem forma cū sit disparata nō potest induci nisi p corruptiōem forme ꝑsentis. fm ḡ ꝙ virtus agentis immissa corrumpit ꝑsentem sic excitat formā actiuā ad formaz ǫtrariam. z dat ei paulatim cōpleti⁹ esse donec fuerit sub eē cōpleti⁹simo illi⁹ forme. Vas et multas alias ꝑprietates hz materia quas esset ḣ superfluum recitare. quere tñ sup̄. li. viij. de bonitate mundi.

De forma Ca. I

Etiam recitatis ꝑprietatibꝫ materie. relucent ꝑprietates ipsi⁹ forme q̄ fm Aristo. in li de ḋnq; substātijs. est q̄ lumen vnicuiq; pulcritudinē essentiā et signū tribuēs. Forme aūt lumen materie infusum descendendo fit debile z obscurum fm materie capacitatē. Est aūt forma differentia q̄ differt aliq̄d ab aliq̄. vt dicit idē. Forma aūt alia est essential' alia accidental'. Essentialis forma est illa q̄ aduenies materie ꝑficit eam z secū ꝓuenit ad rei alic⁹ ꝑfectōz. qua posita res ponit. et q̄ destructa nihil de rei suba inuenit. vñ. iij. phisicoꝝ ðz. Forma cū materia est cā oīm accidentium. Forma etiam accidental' nō ꝑficit res neq; facit eas sic̄ ðz. viij. metha. sz q̄libet forma accidentalis indiget forma substātiali q̄ est causa forme accidentalis. Forma ꝙo omnis simplicior est et actualior et nobilior materia. Et ideo fm Arist. li. de animalibꝫ. Forma se hz ꝑ modum viri. quia potest informare m'tas materias. sicut vir potest fecūdare m'tas feminas. Unde fm exigentiā forme que ē imꝑmenda materie oportet materiā disponi z ꝑparari. quia si de materia terre debet fieri ignis oportet vt terra subtilietur z depuret et simplicior fiat. Siꝙo econuerso tūc econuerso. Est autem forma materie manifestatiua. nunq; em̄ potest sensu videri matia nisi substantiali vel accidentali forma sit imbuta. aut ꝓpriam ꝓuatōis sic̄ videt tenebra videndo nihil. et sicut audit silentiuz non audiēdo sonū. vt di. Calcidius sup̄ Pla. et cōmentator sup̄ ꝑmū methaphisice dic̄. Materia ē causa quare malevidem⁹ res creatas vnde nihil est cōmuni⁹ z generali⁹. et tamen nihil ignobili⁹q; sit materia. qz nunq; videt sine forma. nec etiā potest videri forma nisi cū materie actu sit ꝓiūcta. vbiꝙo plus est de forma ibi min⁹ est ð matia sic̄ ðz. iiij. metha. et econuerso vbi plus est de materia ibi min⁹ est de forma. et est res magis grossa et impura. magis ignobilis et obscura. q̄nto a nobilitate forme amplius est remota. Formarū autem alia sp̄ūalis alia corpalis. Corpalis vero alia celestis alia elementaris. Forma autem celestis est ita actiua ꝙ complet totū appetitum materie sue. et ideo ꝓpter ꝑsentiaz sue forme complentis totaliter et ꝑficientis celestem materiā substantia celi non potest destrui vel corrumpi. sed potius per formaz suā que in suo actu ꝑfectissima est in esse perpetuo ꝓseruari Forma vero elementar' nō potest complere tantam potentiaz materie sue nec ei⁹ ꝑficere appetitū. et iō relinq̄t illi⁹ potentie materialis aliq̄d incōpletū. propt qð semper appetit nouam formam. et iō talia corpora sunt semper corruptibilia q̄ ad potentiā. et etiam sepi⁹ quo ad actum Quāto em̄ forma est nobilior z sp̄ūalior et a cōditionibꝫ materie separata magis et abstracta tanto est actualior et virtuosior. vt patet in

itelligẽtijs q̃z suba nõ dependet a matiã. sic̃ dr in. iij. de aia. Jn hũtib materiã ñ est itellect⁹ Ueruntñ angelos nõ hr̃e in sua forma materiã nõ affirmo. sz siue angelor̃ essentia sit ex spũali materia z forma ꝯposita. siue ñ. ħ p certo tenek q̃ cor̃ suba respectu rer̃ corporaliũ simplicissima ẽ z actualissima sicut forma spũal' actualior ẽ q̃z forma corpal'. vt di. Albu. vñ respectu matie nobil' ẽ forma cuiuslibz mixti. nobilior ẽ forma elemti nobilissima ãt est forma corpis c̃nti siue celi. sz oẽs istas formas incõparabilit' i nobilitate. et actualitate spũal' forma siue sit i ãgelo siue i aia ꝓcellit. Et ħ de ꝓpetatib forme z materie prout ad ħ opusculuz ptinet dicta iam sufficiant.

De elemento Lapl'm. II

Elementũ ɾm ꝯstan. est simpla z mi/nima corpis ꝯpositi pticula. Dicitur ma ãt dr q̃ ad nos. q̃r sẽsu nõ ꝓcipit'. Est em̃ pticula mĩma z vltĩa in corpis resolutõe sic̃ fuit in ꝓma ꝯpositõe. Dr ãt simpla. nõ q̃r simplex sit elemẽtũ sine ꝯpositõe aliq̃. sz q̃r nõ hz ptes aliqs ꝯponẽtes speciez numero differentes. sic̃ aliq̃ corpa q̃ sũt mixta. vt z i metallis q̃z ptes differt. Pars ei q̃daz ẽ aer. q̃dã ɾra. z sic de alijs. sz q̃libz ps ignis est ignis. z sic de ceterſ. Dr ãt elemẽtũ q̃i ilemẽtũ ɾm Jsi. ab ile. eo q̃ oĩm corpor̃ sit materia z q̃i ꝓmitiuũ fũdamẽtũ. et ɾm aliqs dr q̃i eleuamẽtũ siue alimentũ. eo q̃ oĩa corpa aluñt elemẽtaribz q̃litatib z augmentãtur. Sut ãt q̃tuor elemẽtares q̃litates. q̃rũ due sũt actiue. s. caliditas z frigiditas. et due passiue. s. siccitas z hũiditas. q̃z ꝯueniẽtie z differẽtie supr̃i q̃rto libro plan⁹ describũt. q̃re ibi. Jntr̃ q̃litates ãt elemtares ꝯrietas ẽ z repugnãtia rõne q̃z ad inuicẽ agũt z patiũt: et generant z corrũpunt. q̃tũcũq̃ ãt ad inuicẽ ꝯriant p influẽtiã tñ celi z planetar̃ virtutẽ ꝯciliant in suis effectib z ad ꝯcordiam reducũt. z iõ q̃dã mirãdo nate nexu ꝯiũgũt Nam ignis z aer ꝯueniũt i caliditate. q̃tuis discrepãt i siccitate z hũiditate. Aer ẽo z aq̃ in hũiditate ꝯueniũt. sz discordãt i frigiditate. sz aq̃ et ɾra ꝯcordãt i frigiditate. sz discordãt in hũiditate z siccitate. Jgnis ãt z terra q̃ sũt elemẽta sũme distãtia ɾm situ ꝯueniũt in siccitate. discõueniũt tñ i frigiditate. quia ɾra frigida est subalit' z in vltimo. ignis vero essentialit' calid⁹ est z i sũmo Ex istis ãt elemẽtis q̃tuor duo sũt nobiliorſ sube et puriorſ et leniorſ. s. aer z ignis. z iõ a cẽtro ad circũferentiã motũ hñt z nat̃alit' mouent' sursuz. et ista duo ꝯhũt nobilitatẽ suã q̃ ad ɾtutem opatõez z subam cvicinitate orbis siue celestis corpis a q̃ recipiũt influentiã mobilitatſ z ɾtutſ. Hã ɾt⁹ celestſ ꝓmo influit superã ignis z p ignẽ sup̃ã aerſ. et ideo ħ duo elemẽta sũt ceterſ sublimiora q̃ ad sitũ. abiliora q̃ ad motũ. puriora z ſbtiliora q̃ ad subaz. clariora et magſ ꝑspicua q̃ ad formã. ɾtuosa q̃ ad actũ. Duo ãt elemẽta sunt inferiora. s. aqua et terra. ceterſ duob nat̃aliter ḡuiora. motũ a circũferentia ad centr̃ deor sum habẽtia p aggregatõz ptiũ. z ꝯpactiõez spissa z obscura. z iõ ꝑdictſ duob sũt grossi ora z materialiora pl⁹ habẽtia de materia q̃z de forma. Uñ ꝓt̃ summã elongatõz a spera orbis celestis ɾtuti motiue celi non ita sunt obediẽtia sic̃ duo ꝓma. Hũq̃z ei sũt elemẽta ociosa. imo i agẽdo z patiẽdo sũt ꝯtinua. vñ nũq̃z q̃escũt a generatõe z motu. Terra ei z si q̃escat a motu nũq̃z tñ q̃tẽ et cessatõez recipit ab effectu. z sic̃ nõ sunt ociosa ab actu. sic nõ sũt vacua ab ornatu. Hã q̃dlibet elementũ hz ornatũ suũ. ignis. sydera. aer. volatilia. aq̃ natatilia. ɾra gressibilia vt di. Be. De q̃b aliqua auxiliante dño breuiter sunt dicenda.

De igne La. III

Ignis est corpus simplũ i vltimo calidũ et siccũ. vt di. Constan. Naturaliter em̃ sup aerẽ sedẽ querit. Per violentiã em̃ in aere vl' in terra detẽt⁹ paulatim in mollẽ aerẽ euanescit. vt di. Jsi. Proprietates ãt ignis tangit Dyonisius in hierarchia angelica. c. xij. Ignis inq̃t est corp⁹ sensibile. longe excellẽti⁹ z subtili⁹ omnibus alijs rebus corporalib et nature spirituali ꝓximũ ac p hoc effectũ suum dissimili⁹ cunctis alijs demõstrat. Jgnis em̃ in oĩib est et p oĩa dare se ꝯsueuit et ab oĩib nõ remouetur. Est tamen occultus incognit⁹ immensurabilis inuisibilis q̃dammodo incorporeus potens ad actionẽ ꝓpriam. mobilis tradens se oĩib quoquo mõ approximantibus mouens vniuersa se ꝑticipantia. renouatiu⁹ oĩm. nature custos. illuminatiu⁹ cuz circũuelatis splẽdoribz. clarus. discret⁹. distinguens et resiliens. deorsum pascẽs z sursum mouẽs. acute mẽs. excelsus. nõ recipiens ignominiam minoratõnis. semp motiu⁹. ꝓhensiu⁹ z mutatiu⁹ in se reuertẽs po-

tēter actiuꝰ rē Hec ꝑba dionisij diuinissimi
pfūdissima sūt. Describūt ei ignē q̄ ad eius
subaz ꝑtutē z opatōz. Un ad declaratiōez p̄
dictoꝝ ꝑba cōmētatoꝝ breuit sup hūc locuz
h ponemꝰ Ignis ei int oia elemta sitū habz
sublimioꝛē. z h qz nakaz bz leniorē. Et iō ꝺz
excelsus. qz pōdere carēs sublime q̄rit vl̄ pe
tit. supeminet vniuerꝑ. z q̄cq̄d coꝛporeuz est
ꝑter ipm nakaliter sub eo subsistit Item int
oia elemta nakaz bz puriorē et subtiliorē. et
ꝺz q̄dāmodo incoꝛporeꝰ. qz ꝑpt subtilitatem
sue substantie ꝑter subiectam materiam
sensu non videtur. propter hoc etiā videtur
multū nake spirituali ꝓxim. qz q̄dāmō videt
ignis esse mediꝰ int visibilia z inuisibilia. In
q̄ntū aūt illis appropinq̄t supioꝛibꝫ ē incoꝛ
poreꝰ. sz inq̄ntū approximat inferioꝛibꝫ coꝛ
poreꝰ est. Itē nakaz bz ceterꝫ elemtꝫ actualio
rē z i agēdo fortioꝛē. z iō ꝺz īmēsurabil. qz
eiꝰ ꝑtꝰ z opatio crescit i infinitū. si matia fue
rit infinita. q̄ꝫdiu ei materia subiecta sufficit
ignis nō deficit sz sp̄ potiꝰ crescit. Itē nakaz
bz occultioꝛē. z iō ꝺz occultꝰ. qz in sua essen
tia sensibilit nō videt. inuisibil z incognitus
ꝺz. qz sine subē matia sensu nō p̄cipit. Quid
etiā sit i sua essentia seu suba vix cogꝫscit itel
lectu. Itē ꝑtutē z nakaz bz alīs mobilioꝛē. z
iō ꝺz mobil z potēs oim. qz i igne est ꝓnci
piū ꝑtutꝫ motiue. qz mouet se z alia z a nullo
inferioꝛi se mouet. Itē nakaz bz ceterꝫ infe
rioꝛibꝫ clarioꝛē Un ꝺz q̄ ignis est illuīatiuꝰ
qz claritate sua oia illuīat. sz cū circūuelatꝫ
splēdoꝛibꝫ. Nā splēdidi ignis radij forꝫ emi
cant sz circūuelāt. qz rursum ad secretū sue
subē sinū reducti a nr̄is sensibꝫ occultāt Itē
ex subtilitate sue subē ꝑtutē bz oībꝫ alīs acu
tioꝛē z penetrabilioꝛē. ꝑpt q̄ dicitur acute
mean. qz ꝑprie ꝑtutꝫ motu subitrat sine re
sistētia z penetrat vniuersa. Itē ignis bz vir
tutē sui et alioꝝ manifestatiuā z distinctiuā
Nā se manifestādo alia sibi obiecta manife
stat coꝝ coloꝛes z figuras oculꝰ rep̄sentās. z
iō ꝺz clarus. manifeste discretꝰ. distinguēs.
Itē vim bz inferioꝝ ad supioꝛa attractiuaz.
Nā materiā in quā agit rarefaciēdo dissol
uit et caloꝛis sui violētia sursū trahit ꝑpt q̄ꝫ
ꝺz deoꝛsū pascēs z sursū trabēs. Itē ꝑtutem
bz renouatiuā. Oīnia em̄ veterascunt anti
quant̄ et deficiūt q̄ ꝑtute ignea nō seruātur.
vt pz i seniꝫ in q̄bꝫ deficit caloꝛ nakalis. Et
ideo ꝺz renouatiuꝰ oim z etiam nate custos
sine em̄ ꝑtute ignis nō ꝑt subsistere ꝑtus ali
cuiꝰ coꝛpis nakalis. Itē ꝑtutē bz īmutatiuā.
qz oīm naturā in quā agēdo supat cōuertit
in suā spēm et trāsmutat. et ꝓpter h ꝺz appre/
hēsiuꝰ et imutatiuꝰ. Nā materiā inquā agit
apprehēdēs illā nō deserit. sz ꝓsumēdo i suā
similitudinē ꝓuertit. apprehēdēs āt non ap/
p̄hendit. qz ꝓsūpto eo in qꝺ agit in se resilit
atq̄z redit. Et iō ꝺz resiliēs rē. Itē ꝑtutē z na
turā sui p̄ꝰ cōmunicatiuam bz z sine dimi
nutōe diffusiuā. et iō ꝺz nō recipe ignomini
am minoratōis. qz sic cū effundit non auget
sic cū recipit nō minorat. neq̄z in eo q̄ videt
augmētū recipe est capiēs gl̄az. neq̄z i eo q̄
putat minoꝛ sustinet ꝓtumeliā. Itē naturā
bz purgatiuā. metalla em̄ q̄ nō pōt ꝓsumere
a scoꝛia et rubigine mundificat expurgat et
mūdat. Itē ꝑtutē bz sapoꝝ z hūoꝝ alterati
uā. vñ et hūoꝛes in coꝛpe excoq̄t z digerit. z
cibos crudos ꝓsumēdo in eis superflua sapi/
dos et sanos reddere cōsueuit. Itē ꝑtutē bz
sue subē p̄ꝝ oīm z cōmixtoꝝ coꝛpoꝝ essen
tiā diffusiuā. qz in reb̄ oīmibꝫ inuisibil est in
clusus. q̄ꝫ q̄ includi actualiter nō videat qꝺ
inde est manifestū. qz ex forti coꝛpoꝝ solido
rū allisiōe ignis excutit in q̄bꝫ ē nullatenus
putabat. Itē ignis subtilitate sua substātia
libz virtutē sui cū alio coꝛpe imediatissime
vnitiuā. vt pz in ferro ignito et carbone in/
flāmato et hmōi. in q̄bꝫ ignis ita ꝝm omnes
sui p̄tes singulis ferri et carbonis p̄ticul cō
iungit vt videat vna suba et alteriꝰ sensibi/
lis distantia penitꝰ nō sentit. Und et triplex
ignis species a ꝓphis diffinit. Est em̄ ignis
lux. ignis flāma. ignis carbo. Ignis em̄ est
in sua spera lux. sed flāma ꝺz in materia aerꝫ
carbo autem in substantia terrea siue in fe/
culentia materie grossioꝛis Has et multas
alias habet ignis ꝓprietates de quibus sup̄
libꝛo secūdo in tractatu de oꝛdine seraphin
et libꝛo quarto de elementaribꝫ qualitatibꝫ
scz de caloꝛe. quere ibi Nam ea q̄ dicta sunt
hic sufficiāt.

De flamma Ca. IIII

Flamma est materia ignea in substā
tia aerea accensa. Nam aer ꝓpter sue
substantie subtilitatē et immediatā
quam habet cum spera ignis vicinitatez de
facili ignitur et in naturam igneam cōmu/
tatur. et ꝝm q̄ substantia aerea est puriꝛ tā
to flamma erit lucidioꝛ et clarioꝛ et nake lu/
cis similioꝛ videbitur. Mouetur aūt flam
ma naturaliter sursum et ab omni parte rei

accẽse lineali in acutũ tẽdit z ĩ conũ. vñ in
sua extremitate hz formã pineã z acutã. vñ ĩ
suo acumie ꝓpt ꝯcursũ radioꝝ ĩ angulo acu
to fortiꝰ calorꝭ sui impmit actõz. z iõ qz in sũ
mo piramidali angulo calidioꝝ existit mate
riã sibi oppositã inflãmat faciliꝰ et accendit.
Calorẽ ꝺm materiã ĩ quã agit recipit. Ulñ si
matia ẽ turbida z fumosa turbidã z obscu/
rã rddit lucẽ. z ecõuerso si matia fuerit trãs
parẽs z pura rutilat z luiosos radios vndi/
q circũfũdit. tenebrosa illuiat z abdita pro
dit. viã z vie offẽdicula ãbulãtiby oñdit. ꝓpt
sui leuitatẽ z matie aeree mobilitatẽ in quã
agit. Jn motu ẽ ꝯtinuo z nũq peitꝰ reqescit
vẽti modicꝰ ipulsus flãmã excitat z accẽdit.
sz si fuerit nimis vehemẽs flãmã dissipat et
extiguit. tortuose z amfractuose aerẽ ipellit
ꝯtinue. z iõ mouet circulariꝫ z incẽdit vt di.
Dar. Uñ vulcanꝰ a iunone ĩ terrã piectus
ꝺm figmta poetica claudꝰ fuit. et violẽtia sui
motꝰ ptes materie in quã agit inuicẽ allidẽ/
do ꝯcutit z ex ptium collisione mutua sonũ
facit locũ supiorẽ qrere satagit. et materiaz
cui p incorporõez adheret ab inferis ad su/
periora attrahe nõ desistit.

De fumo Ca V

Umꝰ est vapor ex ptiby matie subtili
oriby et hũidioriby vi caloris resolu/
tus. Hz ãt gues ptes mixtas cũ leuiby ex qby
obscuritatẽ ꝺhit z fetorẽ. vñ aerẽ denigrat z
in naz fumigabũdã ꝯuertit. Amaritudi/
nẽ ei et matie sue grossicie ꝺhit. ex cuiꝰ acu/
mine oculos amaricat ac lacrimas ꝓuocat
sensibiliꝫ visũ ledit suo acumie z ad cerebrũ
penetrat z spm aialẽ guat et p ꝯnã naturalem
Uñ hr in li. aialiũ qꝺ fumꝰ candele extincte
ledit pgnãtes intantũ qꝺ si equa pturiẽs talẽ
fumũ senserit faciet abortiuũ. fumꝰ z apibus
etiã ẽ inimicꝰ z ledit accipitres z alias prede
aues. vt idẽ dic. fumꝰ insup cito morit post/
q orit. vt di. glo. ibi. Sic ꝺgula fumi. Cito
em ĩ altũ ascẽdit z subito euanescit. ex igne
orit z antecq apparcat ignis apparere videt. a
vẽto mouet z dispgit multiplicit circũfert.
fumꝰ etiã oñdit ventũ a q̃ pte veniat. qa illic
fumꝰ tendit q̃ ventꝰ ipm agitat z ipellit vt di.
Bre. domos denigrat z ificit. z in parietiby
generat fuliginez atq nutrit. loca angulosa
petit z ĩ eis infectõis vestigia impmit z dere
linqt Fumꝰ etiã aromatic̃a species aroma
ticis resolutꝰ ẽ sensui olfactꝰ delectabil et ai/
cus. Cerebri nãq ẽ ꝯfortatiuꝰ z spirituum
cordis z capitis reparatiuꝰ. reumatis z nociuꝭ
fluxꝰ restrictiuꝰ desiccatiuꝰ ꝯstrictiuꝰ z poro/
rũ obstructoꝝ aptiuꝰ z ad ꝯfortatõz neruoꝝ
ad interioza penetratiuꝰ. serpẽtũ z venenoso/
rũ aialiũ z reptiliũ fugatiuꝰ Omnẽ etiã fu/
mũ z maxie odorifeꝝ odiit tã colubri q̃ ser
pẽtes vt di. Bre. Fumꝰ insup a ciboꝝ potu
resolutꝰ vi caloris ascẽdens ad cerebrũ ner
uos sensibiles opilat z somnũ generat z sen
sus exteriores ligat. z p ꝯnã caloꝛẽ naturalem
ad interioza reuocat z ꝓtutẽ ĩ interioriby ad
iuuat z ꝯfortat. Si ꝓo fuerit fumꝰ melãcoli
cus vl nimis acutꝰ aut venenosus ex ciboꝝ
potu aut medicina nociua resolutꝰ ad cere/
brũ aduolat. ꝓtutẽ anialẽ aggrauat. timorẽ
generat vt in melãcolicis frenesim z furorẽ
excitat. vt in freneticis z ebrioſis. oblionẽ
et erisipilã generat vt in letargicis. sensus et
ratõnis vsu ꝓuat. vt in epilẽticis et caducis.
Mas et mlras alias infert corpi fumositas
pessimas passiones et nociuas. fumi etiaz a
terra et a mari ꝓtute caloris ad supiora ar/
tracti aerẽ inficiũt et ꝯdẽsant. nubes z nubi
la generãt ventis tẽpestatiby z alĩs aer̃ passi
oniby fomẽtũ z materiã amministrãt. radi/
os solares in aere intercipiũt z obũbrant. et
hec de fumo dicta sufficiãt.

De carbone Ca. VI

Carbo est ignis actualiꝫ incorporatus
terrestri matie z vnitꝰ vt di. Rab. vñ
ignis p sui ĩcorporatõez ptiby grossioriby ter/
restriby admixtꝰ p q̃ndã violẽtiã inferꝰ deti/
nẽt. vñ sic ignis ĩ flãma mouet sursũ. sic car/
bo crepitãdo z scintillando gnitate materie
deorsũ inclinat. carbo itaq q̃ ignit vertit
in ruborẽ. sz q̃ extinguit induit nigredinẽ.
et oĩno pdit ꝓstinã ignis spẽm et decorẽ. vñ
q̃nto fuerit pulcrioꝝ ex sui ad ignẽ ꝓmavni/
tate siuevnione tãto apparet deformioꝝ z vi
lioꝝ in ipsꝰ ignis extinctione. in carbone aũt
subalis hũiditas totaliꝫ ꝯsumit. et iõ de faci
li rũpit z frãgit q̃ humoꝝ q̃ fuit cã coadhe/
rẽtie ptiũ ignis totaliter violẽtia exhauritur
z iõ in carbone extincto ps a pte de facili rũ
pit. quia nihil humiditatis p quã ptes cohe
reãt in ipsꝰ suba inuenit. sic dicit Bre. parti
bus terrestribus solũ remanentiby ꝓpter do
minũ siccitatis de facili ignit z accenditur.
Sz postq accensus fuerit faciliter reextin/
guitur. ita q ĩ eo nihil de ignis vestigio pre/
ter nigredinẽ repit. nigredie em sua polluit
et inficit quicqd tangit. carbo etiaz ignitus

acutissimū bz ignē z sūme actiuū z penetra tiuū, vñ sui acumine ferrū coḡt z ptes ei⁹ re soluēdo z relaxādo remollit. suo etiā acumi ne caput ledit. sub cinere āt iuolut⁹ ī se ignē retinet z custodit. detect⁹ āt z frigido aeri ex posit⁹ ī fauillaz multitudinē redigit z per se subito euanescit, vt di. Bre. Carbo ꝓo si ig/ nit⁹ fuerit plātas ɔculcātis vrit z ledit. extin ctus ꝓo q̄uis vrēdo nā ledit tangētē. strido rē tñ et strepitū magnū facit.

De scintilla. Ca. VII

Scintilla est modica ignis pticula ex materia ignea ꝓtute z ipetu calozis dissoluēt̄ resoluta. vñ mot⁹ scintillar̄ ē subi tus. vi eī ignea subito resoluit ac surs̄ mo/ uet. s̄z ex ḡuitate pt̄ terrestr̄ ad centz tandē inclinat. Itē mot⁹ ei⁹ clarissim⁹ ē ad moduz stelle et luīosus. z p diffusionē sue igneitatis in aere appar et vndiq; radiosus. Est ꝑterea mot⁹ ei⁹ ad modū ignis actiu⁹ z ꝓtuosus. Nā modica scintilla ī fūgo vl̄ ī stipula recollecta in ignē maxim subito augm̄tat. aer̄ imuta/ tione subito euanescit. z extincto nihil nisi fa/ uillā p⁹ se relinq̄t. vēto tpato seu flatu accen dit. ipetuoso āt extīguit. aerē impellēdo pe/ netrat z tñ ī penetrādo ipm aerem paz alte rat aut imutat. q̄to ignis est fortioz tāto sci tillaris mot⁹ siue impet⁹ erit maioz. Ex ma/ teria viridi z hūida scintille grossioꝛes et in suo effectu penetrabilioꝛes generant. verū/ tamen pauciozes.

De fauilla Capl'm. VIII.

Fauilla a fouēdo ē dicta eo q̄ ignem foueat atq; tegat. Est cinis modic⁹ de extinctōe scintillaris matie dere/ lict⁹ vt di. Isi. est āt fauilla tenuis moll'. sub albida z sicca atz leuis ī supficie carboīs ig/ niti adherēs fulgorē ei⁹ hebetat. z cruorē ei⁹ attenuat z minorat Ad modicū vēti flatū di spergit. dispaz ꝓo vix vnq; recolligit. vt dicit Bre. de facili inflāmat. s̄z ꝑpt̄ defectū nutri/ mēti subito extinguit. Fauilla etiā qñ ē ig/ nea vēti raptu surs̄ tēdit. extīcto āt ꝑprio pō dere ima petit vt di. Bre. vñ deorsum tendit motu ꝑprio. sed surs̄um extollit z rapit mo/ tu alieno.

De cinere Ca. IX

Cinis a cadēdo ē dict⁹. nā ō suba ma terie t̄restr̄ vi calozis resolut⁹ gene/ rat. vt di. Isi. Est āt cinis moll' despecti co/ ris amari et stiptici ē sapoz̄. ptes bz minu/ tissimas et tenuissimas leui flatu sparsionis et dulsionis receptiuas. Cinis etiā ꝓtutem bz colatiuā siue mūdificatiuā. vñ valz adve stiū ablutōz. bz etiā vim corrosiuā z desicca tiuā. vt di. ɔstan. Cinis insup si fuerit cali/ dus ignē ab eo tectū custodit. si ꝓo fuerit fri gid⁹ destruit z extinguit. Cinis etiā p mīt̄az ignis ɔflagratōz z violētiā suā formā vilem z obscurā aliq̄tiēs cōmutat ī spēz vitreā atq; clarā. nā ex materia cinez solet fieri vitrū vt di. Bre. Hoc āt bz cinis defect⁹ z īpfectōis. q̄ q̄uis q̄tidie aque vl̄ pluuie irrigatōz su/ scipiat. sterilis tñ manet. vñ terrā quā tāgit nō fecūdat. s̄z pot⁹ si sterilis fuerit reddit ste riliorē et in omnib⁹ viliorē. Et h̄ de libro de cimo sufficiant.

Incipit liber vndecimus de aere z passi onibus eius.

Aer est dictus eo

q̄ ferat ignē z ab aq̄ ferat̄ vt di. Isi. Aer āt ptim ptinet ad ma teriā terrestrē ptim ad materiā celestē. vt di. Beda. Nā ps aeris supioꝛ pu/ ra clara et q̄eta. vbi pcelosi z ventosi mot⁹ ñ pñt attingere ptinet ad celestē. ps ꝓo inferi/ oꝛ spere aquez terzevicina. turbulēta grossa z ɔpacta ex humidis z terreis vaporib⁹ coꝛ pulēta ptinet ad terrestrē. et hec ps aerea di uersas ex se ꝑducit spēs. Nam vt di. Isido. Aer vehementi⁹ ɔcitatus fac vētos chozu/ scatōes et tonitrua. ɔfract⁹ nubila. ɔspissat⁹ pluuias. ɔgelat⁹ niuem et grandinē distem/ tus serenitatē. vt di. Isi. et Beda. Plus aūt bz raritatis et inanitat̄ q̄ cetera elementa. Est aūt aer ſm Constan. elementū simplex substantialiter hūidū et calidū. Ex ꝓpria ei natura seu substantia est humidus. sed ex vi cinitate oꝛbis calid⁹. et ideo ſm vtriusq; q̄li tatis ꝓportionem aer est sui naturaliter diffu/ siuus a superficie terre et aque vsq; ad sperā ignis vndiq; extensiuus. Ex substantie autē sue subtilitate et raritate transparens est et perspicuus. vnde ratione dyaphaneitatis sue et transparentie est influētie celestis vir tutis et impꝛessionis solaris luminis recep tiuus. virtutis inspirandi et respirandi est aer omnibus animantib⁹ administratiuus Omniū em̄ animantiū est respiraculum. et volatiliū celi ꝓpriū habitaculū. Sine enim aere nō potest viuere aliqua anima creata Aer em̄ ratione leuitatis substantialis est

naturaliter mobilis ⁊ alterabil' ac ꝑtibilis ī oppositas q̄litates. vñ ex vaporib⁹ terre ⁊ maris sepe recipit immutatiōem. nam si vapor fuerit fetid⁹ et corruptus ac venenosus aer corrūpit et inficitur. cui talis vapor pestifer admiscet. Si vo fum⁹ ex pura ⁊ mūda suba fuerit resolut⁹ et odorifera. aer odoriferam ⁊ nature amicabilē ex incorpatiōe fumi odoriferi recipit q̄litatē. Item aer nos circundans summe nob est vtilis ꝓpter anhelit⁹ necessitatē ⁊ vitalis spūs ꝯtinuū nutrimentū. Si ei clar⁹ lucidus ⁊ pur⁹ fuerit. hūores at ꝯ spūs erūt lucidi atq̄ puri. Si vo turbidus ⁊ nebulosus hūores erūt turbidi. spūs grossi ac infecti. vt di. Constan. ⁊ philaret⁹. Uñ aer est elementū ⁊ corpor ⁊ spirituz. Euentatio em̄ aeris aduenies spiritib⁹ ē cā melioratōis cor ⁊ depuratōis ⁊ mitigatiōnis. phibēs spūs et hūores ab inflāmatiōe. attract⁹ em̄ a pulmone cordi. p cor toti corpori p̄bet tpamentū. vñ aer maxime imutat corp⁹ ⁊ ingredit ad interiora spirituū. ⁊ miscet cū eor ſuba q̄ corpi p̄bet vitā. Uñ si aer fuerit pur⁹ et mediocris ī suis q̄litatib⁹ tpatus ad ꝯseruatiōez vite maxie ꝓficit. Si vo fuerit corrupt⁹ dist pat⁹ marie ledit ⁊ corrūpit vt di. Constan. Quāto āt est a tra remotior et celo vicinior. tāto purior ⁊ similior est etheree puritati. ꝯto vo tre vicinior tanto frigidior et crassior et similior terree q̄litati. Uñ ex vaporib⁹ terre ad interiora aeris attractis varia et ꝯria ī aere generāt. Et q̄nto aer est grossior et spissior. tāto sol ī eo fortiꝰ imprimit calorē radior ꝓpt radior solariū repercussionē ꝯculcatōem et ꝯfractōez. Ex reper cussione āt solariū radior ī aere hūido ⁊ dē so generāt in eo varij colores vt dr ī li. meth. vtz in assub et in iride et in ꝯsilib⁹. Fit autē aeris ꝯdensatio triplici de cā. s. ex vapore partes terrestres suas ⁊ grossas cū aere pmiscēte. vl' ex frigiditate ptes hūidas aer ꝯgelāte vel ex generatōe noui aeris sensū ī se recipiēte. p cui⁹ ad ꝑmā additōem aer ingrossat. vt dicit phūs. Rarificat aūt et subtiliat ex causa ꝯria. scz ꝓpt vaporis ascendētis ꝯsūptōez ꝓpt fortiorē calorem aerē ertenuantē vel clarificantē. vel igneaz partiū ex particulis aeris generatōnem per vltimam humiditatis siue rarefactōem. et caliditatis intensionem aer in nātūrā igneaz trāsmutat. Immutat aūt aer ſm̄ suba m vel qualitatē multiplicit. vt dicit Auicenna. Primo a solis appropinquatione vel elongatiōe. Calefit em̄ aer q̄n sol ad nostr̄ habitabile appropinquat quēadmodū frigescit q̄n se elongat. Item exortus et occasus stellaz immutatōne. Stelle em̄ tam erratice q̄z fixe sunt cā quare aer in suis qualitatibus immutat. Sole nāq̄ cuz aliqua stella effectus frigidi sicut saturno ī frigido signo conueniēte intendit frigus in aere. Si vero cōuenerit cum calido planeta. vt cum marte. est causa quare in aere fit excessus in calore. et sic de alīs est intelligēdum. Item immutat ex terre varia dispositione sicut et positōne. Nam in parte septēptrionali fit siccus aer ⁊ frigidus. australi calidus et humid⁹. orientali calidus ⁊ siccus. occidentali frigidus et humidus. Item ex terre elevatione vel depressione. qr in montibus est aer frigidus. in vallibus aūt calid⁹ Cuius rōnem reddit Constan. in pantegn. dicens. Boreas inq̄t habet ortum ab eminēti zona. vñ loca eminētia libere expetit ⁊ movet ⁊ subtiliat aerea. ⁊ ita infrigidat. qr oīne subtile dūmodo habeat exalatiōem p motū infrigidat. aer aūt in vallib⁹ manet quietus et ita calidus. Aliam tm̄ reddit Macro. rationem. dicit em̄ q̄ fit et aggregatōe radiorū q̄ multiplicant in vallib⁹ ꝓpt ꝯdensatōz vapor in vallib⁹ port⁹ q̄z in montib⁹. et ideo niues citi⁹ liquescunt in valle q̄z in monte. qr ibi ex radijs maior calor generat. Et hoc ꝯcordat cū Aristo. in li. meth. j. c. iiij. vbi dic̄ q̄ multiplicatio radior q̄ tendūt ad terram velut ad centrū est in cā hui⁹ calefactōis. similiter reuerberatio radior in acutū angulor et mora ꝛc̄. Item immutat aer ex vicinitate maris. qr terra vicina mari septēptrionali frigida est et sicca. ex vapore frigido ⁊ sicco a mari resoluto. ibi em̄ calor est debilis ⁊ pax vincit. ⁊ iō mare aq̄lonare pax salsescit vñ ponticū mare est q̄si dulce. In mari australi est ꝯriū ex cā ꝯria. Itē immutatur aer ex cadauez et paludū ꝓpinquitate ex quorū corruptōe aer ꝯbit corruptōem ⁊ aer efficit putrid⁹ et quasi pestilētialis. Et accidit ista aeris putrida infectio in fine estatis et sept⁹ in autūno. qr tūc aer ex sui natura est subtilior. et iō cōuertibilior. ꝓpt qd̄ accidit ei talis corruptio. ex cōmixtione malaz fumositatū q̄ ascendūt ex putredine cadauez vel paludum siue alterius rei cuiuslibet corruptela vt dicit Joh. Et hec de aere dicta in generali nūc sufficiant.

De igne perpendiculari
Capitulū p̄mū

In Unc de impſſionib⁹ q̄ fiūt in aere ē dicendū. p̄mo de his q̄ fiūt ex vapore calido⁹ ſicco. ſic̄ eſt ignis ꝓpendicular⁹. q̄ q̄nq; appareat in aere. ⁊ nō ē aliud niſi impſſio generata ex vapore calido⁹ ſicco in p̄ma aeris p̄te eleuato bñte latitudinē in p̄fūdo ⁊ longitudinē in ſup̄mo ſm figurā flā me piramidalē p ignē ⁊ motū celi inflāmato ſecūd⁹ c̄ ignis lōg⁹. q̄ eſt impſſio generata ex vapore calido ⁊ ſicco i ſup̄ma p̄te aer⁹ carē te latitudīe manifeſta reſpectu ſue lōgitudi nis inflāmato p̄tutē ignis ⁊ p motū firma mēti. et ꝺr̄ h̄ impſſio draco cuomēs ignē. ⁊c̄. Tertia impſſio vocaſ candela ⁊ generaſ ex calore calido⁹ ſicco i ſup̄ma p̄te aer⁹ baben te p̄uā longitudinē ⁊ latitudinē. equales t̄n. ꝓp̄ qd̄ apparēt q̄ſi rotūde figure inflāmate p calorē ignis ⁊ motum celi. Quarta impſſio vocaſ aſſub ab Ariſt. ⁊ eſt duplex. ſ. aſcēdēs et deſcēdēs. Et generaſ h̄ impſſio ex vapore calido⁹ ſicco ſubtili i ſup̄ma p̄te aeris lōgi tudinē et latitudinē magnā bñs. ꝓportiona les t̄n. inflāmato vehemēter ⁊ calefacto per ignē ⁊ motū firmamēti petēs ſuperiora ꝓp̄ ſub tilitatē materie et vehemētiā inflamatōnis. Alia eſt impſſio ⁊ ꝺr̄ aſſub deſcendēs. gene raſ aūt ex vapore calido et ſicco ⁊ groſſo. lō gitudīs ⁊ latitudīs eq̄lis exiſtēte i p̄te ſuperi ori medij interſticij aeris inflāmata p ignez ⁊ motū firmamēti. Deſcēdit aūt inferi⁹ ꝓp̄ fri gus circūſtans ⁊ pōd⁹ materie groſſioris. vt di. Ariſt. Iſte impſſiōes ſūt q̄s vulg⁹ putat eſſe ſtellas de nocte cadētes de celo ⁊ ad ce lum aſcendentes.

De ventis in generali
Cap'lm. II.

Unt et alie impreſſiones ex vapore ſicco ſicut vent⁹ q̄ ſm Ar⁹. eſt motus vaporis ſicci eleuati a centro terre cū aere et in aera cū aliq̄ celeſti ꝑtute incor porati. Uñ vent⁹ ſm Bedam nihil aliud eſt q̄ aer motus ⁊ circūagitat⁹. ex fumoſitatib⁹ em̄ a tra deſcēdentib⁹ et aerē repellētib⁹ gene raſ vent⁹ vt dicit idem. Hāc aūt deſcpti onē arguit Ariſt. in topicis. quia deſcriptū nō vniuerſaliter p̄dicaſ de ſua deſcptōne. q⁹ nō oīs aer mot⁹ eſt ventus. Oportet ei ad ꝺr̄ vt aer mot⁹ ſit vent⁹ q̄ ibi ſit maxim⁹ impul ſus ⁊ q̄ multum de aere diuti⁹ impellaſ. Et ideo diffinit ſic Conſtan. vent⁹ eſt vapor fri gidus et ſiccus ex terris et aquis p̄ calorem reſolut⁹. aerem p̄ incorp̄atōnem ſui fortiter cōmouens et impellēs. Alij ponūt cauſam ventor⁹ eſſe nubes in aere exiſtētes ſua mo leaerem hinc et inde p̄mentes ⁊ impellētes. et ex tali motu nubiū et impulſu fit ventus. Alij aūt dicunt ventū procreari ex cōflictu brachior⁹ maris in quatuor p̄tib⁹ terre. Hā in aq̄lone brachiū auſtrale conflictū in ori ente cōmouet mare. ex cui⁹ motu monet aer et fit vent⁹ q̄ vocatur ſubſolanus. Quādoq̄ ro confligūt in occidente fit vent⁹ q̄ dicit fa uonius ſiue zephir⁹. Econuerſo ſi brachiū orientale et occidētale fecerint conflictū in meridie fit ventus q̄ vocaſ auſter. Si ꝓo in ſeptētrione fit ventus q̄ vocatur boreas Ex alijs aūt refluxionib⁹ maris intermedijs di cunt ventos collaterales generari. Alij ad huc dicūt. vt dicit Beda. q̄ ex cauernis ter re fit vent⁹ h̄ modo. q⁹ aer labilis eſt nature et ideo ſubintrat cauernas terre et exit. Cuz ātvna p̄s nitiſ exire et alia ſubintrare fit cō flictus et mouet aer et fit aer indeventus. et ideo colea regio eſt ventor⁹ q̄ eſt regio cauer noſa. Primā aūt rōnem generatōis ventor⁹ approbat Ariſto. in li. meth. vbi dicit q̄ duo ſunt genera vapor⁹ q̄ p calorez a terra reſol uunt. vnus eſt humidus q̄ eſt materia plu uiar⁹ et aquar⁹ p maiorē ꝺdenſatōem vel mi norem. alter vapor eſt ſiccus et eſt materia oīm ventor⁹. Undecūq; autem prouocatur vent⁹ ſine generet h̄ manifeſtū eſt. q⁹ ventus ſumme mobilis eſt et mot⁹ inquietus ⁊ agi tationis in aere ꝺcitatiuus. Eſt etiā tempe ſtuoſus in mari et in aere tempeſtatū gene ratiu⁹. Item vent⁹ q̄n̄ eſt moderat⁹ ⁊ nauig⁹ tib⁹ in mari nō ꝺri⁹ itineris cor⁹ eſt directi uus et p̄motiu⁹. Econuerſo ꝺo ſi ꝺtrari⁹ fue rit et immoderat⁹ piculum ⁊ timorē ingerit et ſic itineris retardatiu⁹. Item vent⁹ ſubti litate ſua et impetu penetrat ad īteriora ma ris p̄cellar⁹ et maris vndar⁹ eſt eleuatiu⁹ ex tentiu⁹ in p̄tes oppoſitas diffuſiu⁹. Itē ven tus borealis cū ſit frigid⁹ et ſiccus eſt aeris depuratiu⁹ pluuiar⁹ nebular⁹ ac nubium fu gitiuus ⁊ ſerenitat⁹ inductiu⁹. Econtra ꝺo auſtralis cū ſit calid⁹ et humid⁹ ꝺtrarios h⁹ effect⁹. aerem em̄ condenſat. turbulentiaz et obſcuritatē generat vt dicit Beda. Itez vent⁹ q̄n̄ obſtaculū inuenit ſue virtutis ſine forti tudinis eſt oſtenſiuus. tunc enim maxime apparet fortis et violentus. vnde ⁊ domos ⁊

arbores sibi resistētes diruit radicit9 ꝛ sub/
uertit.ꝛ iō dict9 est vēt9.vt dic Jsi.eo ꝙ ve/
hemēs sit ꝛ violēt9.vis em̄ ei9 tāta est vt nō
solū sata ꝛ arbores euellat.sz etiā celū ꝛ ter
ram ꝯturbet.mariaꝫ cōmoueat.vt dic idē
Jtē vēt9 est humor sz supflui ꝯsumptiu9 ꝛ lu
bricitat sz ac im̄ūdicie abstersiu9. Hā vie q̄
p inundationē pluuiaꝝ effecte sunt lubrice
ꝛ sordide p flatū vēti fiūt mūde. Jtē tēpera
tus vēti flat9 est ignis ꝛ flāme excitatiu9 Si
ꝑo fuerit nimis īpetuosus ꝛ intēsus erit ei9
dem extinctiu9. Jtē vēt9 in suo ortu inuisibi
lis est ꝛ occult9.sz paulatim p aggregatiōez
ptiū vaporabiliū i aere est augmēti recepti
uus ꝛ suꝑpsi9 manifestatiu9 Et iō dr i libro
methoꝝ.ꝙ vēti q̄n oriunt de terra sunt de/
biles.sz post efficiunt fortes ꝓpt multitudi/
nē vapor q̄ post i aere multiplicāt ꝛ aggre
gant. Jtē vēt9 mouet circulariter ꝛ tortuose.
nā vapor q̄ ascēdit ꝑmo sursum flectitur po
stea in circuitu terre.ꝛ iō ei9 mot9 est tortuo
sus ꝛ circulariter ꝓcessiu9. Jtē vēti impet9 est
paleaꝝ leuatiu9.puluerꝭ ꝛ cinerꝭ dispsiu9.
vesice inflatiu9 ꝛ extēsiu9.p sui subintratio/
nē intrat em̄ cauernosas ꝛ spongiosas terre
ptes. Est vēt9 terremot9 generatiu9.ex vēto
em̄ intercluso ꝛ agitato i vētre terre fit terre/
motus.vt dic Aristo. Hā porosꝫ tā terre q̄ꝫ
corpoꝝ aialiū est vētus aptiu9. ad īteriora
terre subtilitate sue subpenetratiu9 p sui i/
terclusionē intrās ptes aqueas.est vētus i
supficie aq̄ eleuatiu9 ꝛ spume causatiu9 Et
est vēt9 in aquaꝝ supficie dissimilitudis p/
tiū ꝛ inequalitatꝭ inductiu9. Hā aq̄ esset eq̄
supficialiter atqꝫ plana si ventoꝝ īpulsu nul/
later9 moueret.vt dic Jsi. Jtē vapor vēto/
sus a cibis ꝛ potib9 ꝛ alijs humoribꝫ vi calo
ris resolut9 multaꝝ passionū est i corpe illa
tiu9.nā inclusus i stomacho vel ī interiori/
bus viscerꝫ torsiones generat q̄i intolerabi
les.ꝛ multas alias passiōes sic hydropisim
arthetica ꝛ hmōi. In auribꝫ etiā fac sibiluꝫ
ꝛ tynnitū vñ inficit ꝛ impedit audibilē spi
ritum siue auditū

De ventis Ca.III.

Venti aūt sunt.xij.quoꝝ q̄ttuor di/
cunt esse cardinales.ꝛ octo collate
rales.ꝓm9 cardinaliū dr subsola
nus.q̄ orit in orīēte sub eq̄noctiali paralel/
lo.ibi em̄ q̄nq̄ fit maxim9 aerꝭ impulsus ex
trāsuerberatōe terre ꝛ aq̄ in aere ex q̄ fit vē/
tus. Et dr subsolan9 q̄si sub sole nat9.q̄ na
scit in torrida zona sub q̄ semp mouetur sol
Jste vēt9 hz duos collaterales.s.vulturnū
versus septētrionē.ꝛ euꝝ ꝙsus austꝝ.ꝛ.pñt
retineri in ꝫ versu. Sunt snbsolan9 vultur
nus ꝛ eur9 eoy. Hi venti sunt calidi ꝛ sicci.
calidi.qꝛ sub sole diu morant.sicci aut̄ qa
mare orīētale est a nob valde remotū. vnde
anteq̄ꝫ vēt9 orīētalis ad nos veniat si q̄d hz
de humore humido.totū calore sol est con
sumptū. Uēt9 ꝙo subsolan9 est in calore tē/
perat9.sz qñ declinat in vulturnū oīa desic
cat.qñ aūt in eurū generat nubes. Uēti au
tē orīētales ꝫm Cōstā.sunt salubres ī ortu
dici qꝛ ab aere veniūt tpato ꝛ subtiliato.nā
vt dic idē.regionū orientaliū est aer clar9 ꝛ
paꝝ sicc9.inter calidū ꝛ humidū temperatus
vñ tal vent9 aq̄s clarificat.ꝛ eis sapore suā/
uem admīstrat.vñ vēti orīētales corpa ī sa
nitate custodiūt ꝓpter suaꝝ tēperiē q̄litatuꝫ
ꝓpter ꝫ etiā orīētales maxie fructib9 ꝛ flori/
bus abūdant pl9 q̄ꝫ aq̄lonares vl occidēta
les. Jtē flumia ꝫ orientē fluētia ꝛ mare ori
entale subintrantia sunt meliora ꝛ saniora
ac clariora.qꝛ vētoꝝ orientaliū occursiōe ꝛ
solis orīētis reuerberatōne aq̄ subtiliant ꝛ
depurant. Secūd9 vēt9 cardinalis ē fauo/
nius.ꝛ orit in occidēte sub paralello eq̄no/
ctiali.ꝛ hz iste vēt9 duos collaterales.s. cir/
ciū versus septētrionē. ꝛ zephiꝝ versus au
strū.ꝛ retinent p hūc ꝙsum. Circi9 occasuꝫ
zephiruscꝫ fauoni9 afflāt. Dr aūt fauonius
eo ꝙ fouet ea q̄ nascunt.vt dic Jsi.hyemem
em̄ resoluit.germia ꝛ flores ꝓducit. Est au
tē fauoni9 tpate frigid9 ꝛ humid9.frigid9 est
qꝛ pua morā fac sol in occidēte ꝛ ad nos ve
nit añ q̄ꝫ a solaribꝫ radijs incalescat. Uenti
ita q̄ꝫ occidētales in fine diei sunt salubrio/
res ꝛ tpatiores.qꝛ sol ī occidēte subtiliat eos
ꝛ depurat.qꝛ ḡ regiones occidētales aerꝫ
nō habēt pfecte tpatuꝫ in calore ꝛ humore.
iō coꝝ aqua mutabil est ꝛ turbida . eo ꝙ in
ꝑncipio diei radijs solaribꝫ nō digerat Hā
in ꝑncipio diei vēt9 ibi nimis est frigid9.in
vespe ꝙo calefit.vt dic Cōstan. Tertiꝰ vēt9
cardinalis ē auster.ꝛ orit sub polo antarti
co cadē de cā q̄ ꝑmi.ꝛ hz duos vētos col/
laterales.s.nothū ꝙsus orientē.ꝛ affricū ꝙ/
sus occidentē q̄ norant hoc versu. Atqꝫ die
medio notb9 heret ꝛ affric9 austro. Auster
aūt ab hauriēdo aq̄s est dict9. Est aūt cali/
dus ꝛ humid9 ꝛ fulmine9. dēsum fac aerꝫ
atqꝫ spissuꝫ ꝛ nebulas nutrit.suo calore po

ros aperit et sua humiditate pluuias multiplicat et adducit. vt dic̄ Jsid. tēpestatē i mari generat. qz ab imo flat. vt dicit Beda. poros corpoz aperit. frutes aiales ipedit. guitatē in corpe fac̄. vt dic̄ Jpo. Uenti inqtaustrales grauāt auditū. caliginosi sunt et capita grauātes. pigri dissoluētes tc̄. Dissoluunt em̄ vēti australes hūores ab interioribus ad exteriora sensus t guitatē faciūt. colorē corrumpūt et egritudinū faciūt recidiuationē. podagrā et pruritū cōmouēt. t epilentiā t acutas febres. Uēt⁹ itaq; australis oriř in zona iuxta polū antarticū que pre nimia et⁹ frigiditate est inhabitabil'. vñ naturaliter est frigid⁹ t sicc⁹ q̄tus est de suo ortu sicut t septētrio q̄ flat in axe oppositō. sed dū trāsit p torridā zonā. ibi calorē assumit. t qz versus meridiē venit vbi est maior aquarū copia et loca vapore et rore plena humiditatē ꝓtrahit et acq̄rit. vñ et apud nos calid⁹ et humid⁹ inueniř. et ipo flāte aer p̄dicto vapore replet⁹ in pluuias resoluiř. et qz d̄ ampla zona aerē impellit ad nostrā angustā iō ꝓdēsat aerē vñ nubes generanř. quaz obiectu solares radij obscurāř. vt dic̄ Jsi. Dultas itaq; hz auster laudabiles ꝓprietates. qz est vēt⁹ mollis et remollitiu⁹. calid⁹ t humidus pluuie et roz ministratiu⁹. pororū terre aptiu⁹. germinū et seminū pductiu⁹. nutritiu⁹. et augmētatiu⁹. superficiei terre renouatiu⁹. pēnaz vetez et plumaz i auib⁹ mutatiu⁹. humoz frigidoz et cōpactoz in corpore dissolutiu⁹. sudoz et euaporatōnis fumositatū et humoz superfluoz puocatiu⁹. reptiliū et vermiū terrestriū de interioribus terre eductiu⁹. Quart⁹ vēt⁹ cardinal' d̄r boreas q̄ ortū hz sub polo arctico eadē de cā qua t p cedētes. et hz istos collaterales. s. aquilonē ꝓsus occidentē. et chor ꝓsus orientē. et notanř p hūc ꝓsum. Ac boreas aq̄lo veniūt et chor⁹ ab arcto. et dicit boreas ab ipboreis mōtib⁹ a q̄b⁹ flat. vt dic̄ Jsid. sic auster d̄r affricus de puincia affrice a q̄ frequēti⁹ solet flare. d̄r et septētrional'. qz flat a pte axis t septētrionis et orit ex loc̄ aquosis et ꝓgelat̄ et ꝓstrictis ꝓpter nimiā remotionē a circulo solis et ex mōtib⁹ excelsis et q̄b⁹ ad nos venit et cū ab illis loc̄ nequeūt vapores dissolui ꝓpter nimiā ꝓgelationē aerē serenū reddit. et pestilentiā ab austro ortā repmit et repellit. vt dic̄ Jsi. vehemētia sui frigor̄ terraz t aquaz superficiē ꝓstrigit. t nūc i glaciei. nūc in cristalli spēm p̄m maiorē vel minorez indurationē alterat et ꝓuertit. Hi tres q̄ vēti cū frigidi sint et sicci corpa indurāt t poros claudūt. humores putrificāt. spūs et sensus subtiliāt. vim digestiuā adiuuāt. frutē retētiuā ꝓfortāt. aerē pestilentē sanāt. vim generatiuā augmētāt. Uñ dic̄ Aristo. libro. xiij q̄ in ꝓceptōe fet⁹ si vētus fuerit septētrionalis. nat⁹ erit masculus. et ecōuerso si fuerit meridional'. erit femina. Dic̄ etiā Cōstan. libro. v. c. vij. q̄ vent⁹ aq̄lonar̄ humores malos ꝓtrahit t ipedit ne in alia mēbra discurrant. verūtamē tussim fac̄ ꝓpter pectoris desiccationē terre et corpoz facit asperitates. frigiditate et siccitate sua neruos p̄cutit cō trahit et ꝓstringit. iō a motu et opatiōe mēbra impedit. flores et fruct⁹ teneros ledit et corrūpit. vineas germinātes et florentes exurit. herbaz et arboz virorē spoliat atq; tollit. humores desiccat exteriores et iteriores et iō ptisic̄ est nociu⁹. qz pulmonē sua siccitate dilacerat t vlcerat. vt dic̄ Bal'. ventus em̄ ei⁹ est frigid⁹ t sicc⁹ de angusta zona veniens ad amplū aerē rarefaciēs subtiliat t desiccat et ꝓgelādo p̄tes humidas taz terre q̄s aque superficialiř coadunat. vñ d̄r aq̄lo q̄i aquas ligās. vt dic̄ Jsi.

De nubib⁹ Ca. IIII.

Nubes est imp̄ssio facta i aere exmixtis vaporib⁹ i medio aer̄ interstitio aggregat̄ in vnū corp⁹ ex loci frigore ꝓdensat̄. Uñ nubes est cōis materia aduiuē et pluuiā et grandinē tc̄ Hab⁹ aūt nubes sic generari. nā calor celest̄ vi sua p̄tes aq̄ t terre vaporabiles ad se subtilissime attrahit et p̄tes eaz subtiliores ꝓsumēs et residuū ꝓdensans i nubē ꝓuertit. vt dic̄ Jsid. nubes est aer̄ dēsitas ex vapoz et fumositatū terre et mar̄ attractōe ꝓglobata. aeris etiā leuitate et ventoz ipulsu a calore i ꝓcauitate vētris nubis itercluso. hinc inde moueř nubis substātia et i circuitu agitař. Est aūt nubes ꝓcaua naturaliř. et ad modū spōgie cauernosa. et iō impssionis supioz corpoz ē de facili receptiua. et iō p radioz solis subintratōz est multiplex̄ forme et coloris repñtatiua. vt patz i arcu celesti. q̄ nihilalid est q̄ nubes q̄dā rorida. i cui⁹ subā multiplex forma p sol' radiū generař. Est autez nubes ūteri⁹ ꝓcaua et p sui figuratōz cū spera celi cui appropinq̄t. rotūda est exterius et cōuexa. a latere aūt nō est ei aliq̄ forma siue

figura determiata. nã qñ nubes nubi latera-
lit approximat. altera alteri ĩ figura se con-
formãt. vt dic̃ Beda Jtẽ nubes leuitate sue
sube summũ est motiua z fm qa vẽto plus
min⁹ vel pellit citi⁹ est vl tardi⁹ pcessiua Jtẽ
fm qz ex subtilioribꝫ z purioribꝫ z vaporibꝫ
est cõposita magꝭ est illuminatiõis z impssi
onis radiorꝫ solariũ receptiua. diaphaneita
te ei sua z trãsparẽtia luci ẽ puia. nisi qñ ex
nimis grossis fumositatibꝫ ipi⁹ suba ẽ in ae
re aggregata. tũc em̃ est obscura z p sui ĩter
positiõꝫ inc nos z solẽ lumis solarꝭ est inter
ceptiua. z a nr̃is aspectibꝫ ablatiua. est etiaꝫ
calorꝭ solarꝭ p sui oppositõꝫ mitigatiua pter
qõ nubis pñtia messoribꝫ z alijs ĩ estu solis
laborãtibꝫ est accepta. Jtẽ nubes caloze sol'
ĩ pluuiã resoluta p imbriũ effusionẽ est ter-
re fecũdatiua z germinũ ac seminũ de terra
pductiua. Jtẽ cũ oĩa fere q generanc ĩ aere
sit qsi mater z quedã cõis materia diuersaꝝ
rerꝝ est ad terrã de sua suba trãsmissiua. qõ
patet. qz nũc pluit. nũc grandinat. nũc nin-
git. nũc fulminat. nũcqꝫ tonat. Jtez nubes
exaqꝫ marinis aggregata z in altũ ⁊ solem
suspẽsa bñficio calorꝭ celestꝭ est tot⁹ marine
salsedinis z amaritudis in dulcedinẽ ꝓuer-
siua. nã de mari originẽ ꝓtrahit. z tñ depu-
rata a sole marꝭ amaritudinẽ nõ sapit neqꝫ
sentit. Jtẽ nubes in pluuiã resoluta vtil' est
terre z pficua sz qñ resoluit in ventũ pl'imũ
est nociua qz tũc est tẽpestatꝭ nõ modice in
mari vel in terra generatiua Jtẽ nubes ĩ al
to aeris interstitio suspẽsa videt celo esse p-
xima z ꝓiuncta. cũ tñ in veritate magꝭ terre
qꝫ celo sine cõparatõe aliqua sit vicina. Jtẽ
circũfluꝝ⁹ siue mutua collisio nubiũ est ae-
ris aliquotiẽs inflãmatiua z chorruscatiõis
ac tonitrui causatiua. Jtẽ ex vẽto in ventre
vel ꝓcauitate nubiũ intercluso fit aliqñ pti
um nubis subita disruptio z ex tali ptis a p
te subita attractõe est nubes strepit⁹ z toni-
trui effectiua Jtẽ qñ a paludibꝫ siue cadaue
ribꝫ siue alijs corruptis rebꝫ fit vapor cor-
ruptor attractio ex cor incorpatõe in suba
nubiũ pcedit ex ipis nubibꝫ corrupꝭ corru
ptio maxima z pestilẽtia infectiua Jtẽ qꝫto
nubes terre ẽ vicinior z a celo remotior. tã-
to maiorꝭ quãtitatis est aspicientiũ ocul' oñ
siua. Uñ maxĩa nubes qñ est vicina celo vi
detur mĩma. q ꝺo in se mĩma est iudicat ma
xima qñ terre est vicina. vt dic̃ Beda. Jtez
nubes ex sol' vaporibꝫ siccis z vẽtosis gene-
rata solet esse deceptiua. nã imbrẽ futurum
ptẽdit. sz in fine pter ventũ z turbinez nihil
soluit. Jtẽ nubes pluuiosa si subito z sil' ad
terrã corruerit terre vbi cadit qz submergit
eã est nociua. Sz si paulatim z guttatim fu
erit resoluta magne vtilitatꝭ est frugibꝫ col-
latiua Jtẽ nubes sepe suis guttis terram ri
gat. sz irrigãdo suijpsi⁹ est ꝓsumptiua. qz dũ
alia irrigat z humectat p sui dissolutionẽ se
ipam ãnihilat. vt dic̃ Bregꝭ. Jtẽ qñ nubes
vna nubi alteri ẽ ꝓtraria. tẽpestatꝭ z cõmoti
onis est ĩ aere excitatiua. Cõtrarietas em̃ z
aduersus ꝓcursus nubiũ ꝓtrarijs ex impul
sibꝫ est vẽtorꝫ. ex qꝫ allisione mutua fit com
motio ĩ aere z in terra

De yride Ca. V.

YRis est impssio generata ex nube cõ
caua z rorida ad pluuias ꝓparata ĩ
stillicidijs infinitꝭ tanqꝫ in speculo re
lucens. habẽs figurã arcualẽ. varios colo-
res exprimẽs a radijs solaribꝫ vel lune gene-
rata. sz a radijs lune causat raro. qz nõ nisi
bis in qnquaginta annis vt dic̃ Aristo. Ar
cus itaqꝫ celestꝭ est nubes aquosa p oĩs sui
ptes sol' radijs penetrata. vt dic̃ Mar. z ꝺr
arc⁹ a sil'itudine curuati arc⁹. nã qndã cõue
xitatẽ in summitate nubiũ ptẽdit et cornua
quedã reꝑmit ad terrã z extẽdit. vt dic̃ Jsi.
Jn ꝟ arcu quedã sunt ptinẽtia ad ei⁹ gene-
rationẽ. quedã ꝺo ad ei⁹ spẽm siue formaz z
figurationẽ. z qdã ad ei⁹ ꝟtutẽ z opationẽ. q
ad generationẽ ei⁹ attẽdit qꝫ suba eius ex re
fulgẽtia z reflectiõe radiorꝫ in nube rorida
z imbri fera generat. Jtẽ qꝫ plena facie sem
per respicit solẽ ex oppositõ z a sole respicit.
Jtẽ qꝫ a terra vsqꝫ ad celũ circulariter eleuat
nã duobꝫ cornibꝫ terrã pcutit z vertice celũ
tãgit. q quãto ꝓtrahẽdo compmit. tãto pl⁹
in ꝓuexitate extẽdit z in figurã circuli eleua
tur. qntũ aũt ad figurã z spẽm est speric⁹ et
circularꝭ z pspicu⁹ z specularꝭ ĩ colore mul
tiplex est z singulariter singularꝭ. Nã in yride
pter ei⁹ trãsparentiã z ꝺyaphaneitatẽ reful
gẽt spẽs z forme sibi oppositẽ z obiecte. z iõ
arcus apparet colorat⁹. nã fm Bedã colorẽ
ꝓtrahit ex qttuor elemẽtis. nã in ipo velut ĩ
speculo forme z spẽs elemẽtorꝫ relucẽt. Uñ
ex igne ꝓtrahit colorẽ rubeũ in supremo. ex
terra viridẽ in infimo. ex aere ꝺo iacinctinũ
z ex aqua ceruleũ in medio. vt dic̃ Beda. et
hi colores sunt ad inuicẽ coordinati fm ari
stotelẽ in libro methorꝫ Primo em̃ est colo-

rubeus seu vinosus q̄ fit ex radio tāgēte su/
perficiē rotūditatʒ nubis. Deinde sequit co/
lor mixt⁹. s. blaue⁹ vl̄ ceruleꝰ ꝑm q̄litatē vin
centē z dñantē in vapore cl̄ñte i medio nu/
bis. Deinde apparet in infimo color viridis
in inferiori ꝑte nubis vbi vapor magʒ ē ter
restris. z hi colores sunt p̄ncipaliores alīs
q2 ꝑm pħm multos alios hz colores int̄ q̄s
distinguere sensui ē difficile. et iō dic pħs q
null⁹ pictor p̄t depingere colores arcus siue
fingere. cā aūt yridis ꝑm Aristo. est repcus
sio radij redeūtis ad vaporē ꝓtrariū nubib⁹
sicut splēdor refulgēs in aq̄ relucet i pariete
rediēs ad ipm. z cū nō videat arc⁹ nisi p ra/
diū solis p diē aut p radiū lune p noctē im/
pedit ipi⁹ visio. vl̄ ꝓpter turbulentiā aerʒ vl̄
debilitatē visus. aut ꝓpt̄ obscuritatē z densi
tatē nubis radioꝝ illuminatiōi resistētis. vi
det aūt tpe pluuiali q2 tūc resolui supflui/
tas vaporʒ coartati i nubib⁹ z fit ex eo roza/
tio q̄a in q̄ relucet radius sibi oppositꝰ z fit
formatio iridis. vñ ꝓtrahit varios colores
et varietate vaporʒ in q̄ relucet radi⁹. sic dic
Aristo. quo ad ꝑtutē ꝑo ei⁹ siue opatiōez sui
interpositōne feruorē solis tp̄at z mitigat. p
sui resolutōz in pluuiā vel in rorē inferiora
vegetat z fecūdat. p suā figurā z multifor/
mē colorū variationē supiora pulcrificat z
decorat. dominiū humiditatʒ i aere signat.
Et iō añ iudiciū. vt di. Beda z mgr̄ in histo
rijs p annos. xl. nō apparebit. z ꝑ erit signuz
desiccatiōis z defect⁹ elemētoꝝ. vt dic idez.
Pacē z ꝯcordiā inter mundū z deū designt.
z diuinū iudiciū p diluuiū p̄teritū forze de/
nūciat z demōstrat. sic etiā solis fac indiciū
q2 in qua ꝑte celi sit sol sua p̄ntia indicat. q2
nunq̄ est in eadē ꝑte celi cū sole sʒ sp ex ad/
uerso. Sole eīm exñte in oriēte apparet arc⁹
in occidēte et ecōuerso sole exñte in meridie
apparet arc⁹ in septētrione. In ꝑte autē au/
strali siue meridionali nūq̄ apparet sic dic
Beda. In hora aūt recte meridiana nūq̄
apparet. cui⁹ rōem assignat pħs. q2 i meridie
q̄n mediat sol orbē tūc resplēdet radi⁹ ei⁹ in
vtroq̄ orizonte ꝑm equalitatē. q̄re tūc non
pl⁹ resplēdet in vna ꝑte q̄ in alia. et iō nō ap
paret arc⁹ i aliqua ꝑte celi i pūcto meridiei
vt dic Aristo. Rarissime aūt videt de nocte
ſmo nūq̄ nisi in plenilunio. vt dic Beda. et
hoc nō ꝓtingit nisi bis in q̄nquaginta ānis
ꝑm Aristo.

De rore Capitulum. VI.

Ros est impssio generata ex vapore
frigido z humido nō ꝯgregato i cor
pus nubis i inferiori ꝑte medij iter
stitij aeris quo frigore occurrēte. Dic autē
Aristo. q̄ nō fit ros nisi q̄n auster flat. q̄niā
ros est pluuia pauca. z puluia ros multus
vñ vēt⁹ australis sua humiditate rorē gene
rat et nutrit quē aq̄lo sua siccitate lambit et
intēsa frigiditate cōp2imit z cōstringit. Lu
na etiā humiditatē suā aeri impmit z gene/
ratiōis roris in aere causa existit. vt di. Am
bro. vocās lunā matrē roris. vñ de nocte ꝑ
tute lunari in aere p̄mo originē occulte cō/
trahit. z tādē insensibiliter descendēs p her
baz supficiez suauiter se diffundit. In suo
ortu z descensu herbis et plātis vigorez tri
buit. et q̄ estus diurn⁹ desiccādo et ꝓsumen
do inclinauerat ros nocturn⁹ reparat eri/
git z sustollit. Jtē in herbaz summitatibus
guttatim se recolligit. z q̄si suā originē petēs
ad aerē descēdendo sp in folioz et herbarū
extremitatib⁹ se suspēdit. Jtē vim ardoꝝ sol
nō sustinēs cito ad tactū solariū radioz dis
soluit et penit⁹ euanescit. ꝑtutē tñ suā aeri i
pressam nō deserit. q2 p sue diffusiōis p̄ntiā
p aera effectū suū in herbis z seminib⁹ ma/
nifestissime derelinq̄t. Jtē ros cū sit suba q̄
dam aerea z in se subtilissima i supficie. ni/
hilomin⁹ tñ miro mō efficax in ꝑtute est. q̄a
terrā inebriat z fecūdat z medullā i granis
amplificat et augmētat. ostreas z alios pi/
sces cōchiliū in mari ꝑpinguat z impregnat
z maxie ros vernalis. nā tpe verno ostrea ꝺ
nocte se cōtra rorē aperit quē descēdentē in
tra se recipit atq̄ haurit. q̄ haust⁹ z piscē re/
ficit et ꝑpinguat. et p sui incorporationē cū in
terioribꝫ piscis gemmā p̄ciosissimā scz mar
garitā generat. q̄ quāto est nobilior tāto al/
bior atq̄ maior vt dr in libro gemmaz. Jtē
pullos coruinos adhuc in pluma albidos
anteq̄ nigrescāt reficit et sustentat. vt dicit
Brego. Jtē aerē diurno calore calefactum
refrigerat et tēperat. z si fuerit nimis p calo
rem p̄cedentē rarefact⁹ ros p sui incorpora
onē ipm inspissat mediocrit̄ et cōdensat. vt
dicit Albu. Jtē ros vim veneni reprimit in
aīalib⁹ venenosis z coartat ne tantū de no/
cte q̄tū de die se diffundāt. vñ serpētes lati
tātes inter herbas paz solēt trāseūtes lede
re q̄diu flores et germia sunt i rore. Jtē ros
gustat⁹ q̄uis in se videat ad modū aque in
sipid⁹. tñ potestatiue z effectiue ē dulcissim⁹

z mellis ac mānatis in herbis et flozib⁹ cau
ſatiuus. Hā ex roze celeſti mel in floribus. z
māna in quibuſdā herbis in q̄dā ꝓte grecie
generat. ſic̄ ðr in Plat. Jtē ros in aere cor-
rupto genit⁹ ex corruptōe loci fit corruptus
z alioꝝ corruptiu⁹ vñ talis ros inficit floreſ
tenellos z corrūpit ſegetes nouellas quādo
ſunt adhuc i ſpica vt dic̄ Grego. z talis cor
ruptio vocat aurugo ſeu rubigo. vt dic̄ glo
ſa Hiero. ſup Jobel. ibi. Reſiduū bruci co
medit rubigo Hiero. Rubigo eſt qñ tenere
fruges noxio roze ꝓcutiunt et ꝓtunt tā ſpi-
ce q̄ culmi in ruborē vel nigredinē vilē. et
hec peſtis oia vaſtat etiā ſtipulā z fenū intā
tum q nec cibo ſunt vtilia neq̄ fimo.

De pluuia Ca. VII.

Pluuia eſt impſſio ex multo vapore
frigido z humido i nube aggregato
abūdāte in q̄ntitate z ſuba reſpectu
roris z magis infrigidat z humectat q̄ illa
fumi cm̄ exaq̄ z terra euaporātes vi calore
celeſtis ad infimā ꝓtē medij interſticij aeriſ
attrahunt. z ibi frigiditate loci ꝯdenſantur
deinde calore hūiditatē ei⁹ diſſoluēte z non
extoto ꝯſumēte guttatim reſoluunt i pluui
am z in imbrē. vt dic̄ Beda. Et eſt pluuia a
pluralitate guttaꝝ dicta. vt dic̄ Iſi. eo q in-
terpolate z guttatim deſcēdere ꝯſuenit. Et
ðr imber ab imbuēdo. qz terrā imbuit et fe-
cundā fac̄. terra cm̄ ſterilis manet ſup cuiuſ
ſupficiē pluuia nō deſcēdit. q̄to aūt nubes
ex qua generat pluuia a terra eſt remotior z
celo vicinior. tāto ſuaui⁹ z cū guttis gracili
oribꝫ deſcēdit. q̄to ꝙo terre eſt vicinior tāto
impetuoſi⁹ et cū ſtillis groſſioribꝫ deſcēde-
re ꝯſueuit. vēti etiam ſup mare diſcurrētes
multū humorē de aq̄ ſupficie recolligunt z
ſecū in aera deferētes. tandē in materiā plu
uie ꝯuertūt. Qñ ꝙo multū eſt de matia plu
uiali i nube. z nubes fuerit valde dēſa. fortſ
fit radioꝝ impſſio ſup nubē z exmltiplica-
tione radioꝝ z ꝯfractōe eoꝝ ꝫ nubez gignit
fortſ calor cui⁹ ꝫt⁹ tandē diſſoluit in pluui
am fortē. vñ ſepe poſt acutiſſimū calorē vi-
dem⁹ ſubſeq̄ pluuiā vehemētē. vt dic̄ Beda
Tāta etiā fit aliq̄n calorſ generatō exaggre
gatōe radioꝝ z coꝝꝯfractōe circa nubes q
vapor q̄ſi adurit z ex vehemēti aduſtione i
colorē rubeū cōmutat. Et exꝫ credit vulg⁹
q aliq̄n pluat ſanguis. vt dic̄ Ariſto. Eſt tā
aqua pluuialis multū ſtiptica z ꝯſtrictiua. et
ſō reſtringit fluxū vētris. vt di. Cōſtan. Eſt
tñ ſubtilis ſubē z leuis pl⁹ hñs aereitatis z
aeree leuitatiſ q̄ꝫ alie aq̄. Et iō multū eſt alte
rabilis z ꝙuertibilis in oppoſitas q̄litates Et
iō de facili putreſcit z recipit corruptionez.
vt dic̄ Cōſtan. dulcior tñ eſt z ſapidior alijſ
aq̄s qñ in ſua puritate ꝑmanet z ꝙtute Plu
uia igit̄ ſi fuerit i qualitate z quātitate tēpe
rata z tpi ꝯgrua vtil̄ eſt ad infinita. Hā ter-
ram fecūdat z ipam ſi fuerit rimoſa ꝯgluti
nat. calorſ tēperiē mitigat. aerē ſerenat. ven
tos ſedat. piſces ipinguat. ſiccā ꝯplexionez
adiuuat z ꝯfortat. vt dic̄ Cōſtā. Si ꝙo plu
uia mala fuerit ac i ſuis q̄litatibꝫ diſtēpera-
ta. ac loco z tpe incōgrua i pluribꝫ ē nociua
nā ꝓfunditatiſ imūdicie z lubricitatis eſt in
vȳs z i ſemitſ effectiua. graminū z herbarū
inutiliū multiplicatiua. fructuū z ſeminuz
corruptiua. z calorſ naturalis in ſeminibꝫ ex-
tinctiua. dēſitatis z obſcuritatis i aere idu-
ctiua. radioꝝ ſolariū interceptiua. nubiuz z
nebulaꝝ aggregatōe. opeꝝ z opantiū impe
ditiua. maturitatis ſegetū z fructuū tarda-
tiua. reumatiſ z fluxꝫ ꝓuocatiua. morboꝝ oī
um humidoꝝ augmētatiua. ſterilitatis z fa
mis cauſatiua. corruptiōis z peſtilētie in iu
mētis z ouibꝫ inductiua. nā imber corrupt⁹
corrūpit ḡmina z inficit herbas paſcuales
ex quaꝝ paſtu ſequit̄ neceſſario corruptela
in aialibꝫ. vt dic̄ Cōſtan.

De gutta Ca. VIII.

Gutta ſiue ſtilla eſt vapor humid⁹ in
minutiſſimas ꝑticulas reſolutus.
Magne autē fiūt gutte in diebꝫ qñ
calor eſt. z reſoluunt ꝑtes nubis q̄ ꝓpius erāt
aggregate ꝓpt̄ frig⁹. vt dic̄ Ariſto. Qñ cm̄ i
aere eſt calor aduenīte frigore velocior eſt
ꝯgelatio vaporſ ſiue aq̄. Un̄ dic̄ Ariſto. i li.
aialiū q piſcatores aquā calidā fundūt ſu-
per ſua inſtrā vt citi⁹ ꝯgelata ſubmergant.
gutta aūt q̄to eſt terre vicinior tāto ē groſſi
or. z ecōuerſo. quitas ei ei⁹ z rotūditas cau
ſat q̄diu manet i aere remoto a terra. vt di.
Ariſto. Eſt aūt humida mollis rotūda per
uia z lucida terre ebriatiua. ſeminū et ḡmi-
nū humectatiua. eſtus z ardorſ aerſ mitiga
tiua. aeris purgatiua. z cū ſit molliſſima in
ſuba. tñ ex frequēti caſu ē lapidū cauatiua.
quere infra li. xiij.

De pruina Ca. IX.

Pruina eſt vapor ꝯgelat⁹. vt dic̄ Ari
ſto. ſiue impſſio generata ex vapore
frigido z humido ꝯgregato i corpe

nubis in medio interstitio aeris congelato p frigiditatē loci ⁊ tpis. in q̄b⁹ nō est aliqua ps caliditatis. vt dic̄ Aristo. vñ pruine accidit duricies ex frigore loci ⁊ tempis in quo generat. q⁊ frig⁹ vaporis ptes aggregat ⁊ cōtrahit. ⁊ sic pruine substātiā durā reddit Ex nimia etiā frigiditate albescit ⁊ herbas ⁊ flores sup quos cadit marcidos efficit ⁊ exurit ad modicū solis radiū euanescit ⁊ in rorem redit. q⁊ pruina nihil aliud est q̄ ros ꝯgelatus. vt dic̄ Beda. Nā ros descēdēs ad terrā frigiditate noctis ꝯgelat⁹ spēm albā duraz ⁊ frigidā recipit. ⁊ sic i pruine subam superficialiter se ꝯuertit vt dic̄ idem

De grandine.
Capitulum. X.

GRando est stillaz pluuie frigoris et venti rigore in aere cōgelatio. vt dic̄ Aristo. Est em̄ impressio generata ex vapore frigido ⁊ humido a frigore fugato ad interi⁹ nubis p dominiū calidi circūstāris. Generat aūt grādo in nubib⁹ a terra lōginqs. vt dic̄ idē. ⁊ cā generatōis est vapor i ꝯcauitatib⁹ nubis recept⁹ q̄ ex frigiditate aeris ꝯdensat. Nā ptes humide ⁊ frigide fugientes calorē aeris se recipiūt in interioribus nubis. ⁊ ibi inuenientes vaporē ptes ei⁹ aggregāt ⁊ in subam grādinis coagulāt. ⁊ iō i estate frequēti⁹ sunt q̄ in hyeme. vehemens em̄ calor generatōnē grādinis impedit Nā dissoluēdo vaporē ptes ei⁹ aggregari piter nō pmittit. Silr nimiuz frig⁹ in hyeme. q⁊ tūc nō est caliditas in aere quā fugiēdo frigus se recipiēs intrat nubē. grādo aūt rotūda ⁊ parua descēdit ex supmis locis. vt dic̄ Aristo. Causat aūt ei⁹ quitas ⁊ rotunditas ex mora ei⁹ in aere lōgo tpe. vñ ex reuolutōe ei⁹ diurna rotundat. et ex aer̄ calore ptes e⁹ aqueas resoluēte minorat. In grādine i locis vicinis terre generata accidit ꝯtrarium ex ꝯtraria causa Grādo itaq̄ cū impetu magno vēto ipam impellēte et calore dissoluēte terrā petit pcutit ⁊ p ei⁹ superficiē ad modū salis se dispergit. segetes fruct⁹ et flores mlt̄ū ledit. frequēti⁹ p diē q̄ p noctē descendit Cui⁹ rō est. q⁊ calor diurn⁹ fugat frigus ad interiora nubis. Itē vēt⁹ septērional' frigidus ⁊ sicc⁹ rorē ab aere descendētē ꝯgelat ⁊ ꝯstringit ⁊ in substantiā grandinis coagulat ⁊ cōuertit. vt dicit Beda. Et tantum de grandine

De niue

Capitulum. XI.

NIx ē impssio generata ex vapore frigido ⁊ humido ī infima medij interstic̄ij aer̄ cōgelato in corp⁹ nubis a mediocri frigido respectu pruine ꝓpter admixtionē caliditat̄ in tpe. q̄ caliditas inclusa ī ei⁹ suba ⁊ nō statim deuicta a frigore circūstante rarefacit ei⁹ subam ⁊ mollificat recipiēs albedinē in colore ꝓpter victoriā frigoris in fine. atq⁊ ꝓpter expānsionē ⁊ dispersiōez ptiū nubis ⁊ ꝓpter frig⁹ debilitatuz a calore frangit in ptes latas ad sil'itudinē fracte teste a debili ꝛtute frāgent̄. vt dic̄ Arist. Nix igit generat in nube frigida min⁹ tñ frigida est q̄ illa in q̄ grādo ꝯgelat. Et ꝟ attestatur mollicies niuis. q⁊ caliditas admixta nubi phibet ptes ei⁹ inspissari ⁊ vehemēt⁹ aggregari Nix ḡ aqua est durior ⁊ siccior ex frigore ꝯstringēte grādine. tñ mollior est ex admixtione calor̄ in vētre nubis. Dealbat aūt ex frigiditate ī ei⁹ superficie dñante. ad modicuz calorē nix in aquā resolui. ⁊ tā a duricia q̄ ab albedie de facili īmutat. Ex mora niuis sup terrā hum⁹ ipinguat. sua em̄ frigiditate poros terre claudit. vñ reuocato calore ad interiora radicū ⁊ seminū fit humoz interiorū attractio ad radices ⁊ coz iuiscatio ex q̄ terra īpinguat vñ nix herbas malas ⁊ superfluas mortificat ⁊ attenuat. bonas vero nutrit ⁊ īpinguat. Nix etiā sua pñtia loca feti/da ⁊ fimaria ⁊ sterq̄linia tegit ⁊ occultat. vias ⁊ semitas p sui diffusionē tegēs. itinerā/tes īpedit ⁊ retardat. In alto mari niuē cadere raro beda asserit ⁊ affirmat. Cui⁹ rō ē. q⁊ mar̄ fumositates ꝯtinue vl' exalant vl' a vētis ibidē flātib⁹ dispergūt vl' añq̄ possint ꝯdēsari in niuē. in pluuiā vel nebulā resolui. Itē fer̄ et aīalib⁹ nocumētū pstat. q̄a coz tegit pascua ⁊ vestigia manifestat. vnd̄ tpe niuis fere a venatorib⁹ d̄ facili capiunt. Itē loca alta ⁊ mōtuosa nix freq̄ntat ⁊ diuti⁹ in mōtib⁹ q̄ ī vallib⁹ pseuerat. q⁊ vēti frigidi liberi⁹ in mōtib⁹ q̄ in vallib⁹ īualescūt. Insup valles sunt mōtib⁹ calidiores ꝓpter maiorē aggregationē ⁊ ꝯfractōz radioz. et iō niues in mōtib⁹ pl⁹ abūdāt. Itē nix vi caloris resoluta terrā imbuit. remollit. ⁊ iebriat quā añ resolutionē frigiditat̄ sue coartatione ī sua sup̄ficie fort⁹ indurabat vt dicit Grego. Itē nix ꝓpter sue sube mollicie ⁊ leuitatē ī suo descēsu strepitū vl' sonū nō generat. imo sensibilit̄ de occulto aer̄ descēdens

interſticio ſuauit ſupficiei terre ſe applicat z equalit ſe coaptat. Jtē nit in cādore ſuo et pulcritudine ad ſui aſpectū oculos intuēti um puocat. ſz ſi nimis diu aſpiciat ſpīm vi/ſibilē diſgregat z valde imutat Jtē aqua ni uea potētiali z actuali frigiditate ſua fluxuz vētris repmit z ꝯſtringit. neruos pcutit. cō trahit z opilat ſupfluitatē mēſtruoſam vel ſtrumoſaz eā ꝯtinue bibētibꝫ generat. mem bra ſtupida z quaſi dormitātia cito reddit. lapidē i veſica gignit z frigidā hydropiſim puocat z nutrit. vt dic̄ Cōſtan.

De nebula Ca. XII.

Nebula eſt impſſio facta ex reſolutio ne nubiū reſolutaz i aquā pluuialē vt dic̄ Ariſto. vapores ei ſic reſoluti diſperſi p ſingulas aerꝭ pticulas ac diffuſi nebulā gignūt z inducūt. q̄ quāto eſt terre vicinior. tāto ſpiſſior ē z obſcurior z frigidi or iuenit. a terra ꝙo eleuata magꝭ eſt ſoli p/uia. z iō min⁹ eſt frigida z obſcura Qñ autē nebula a ſole attracta totalit ſurſuz mouet. in materiā redit nubis. z iō future pluuie ē ſignificatiua. Qñ aūt totalit a radijs ſolis repcuſſa deorſum cadit z i ſuā redit originē deficit z euaneſcit. vñ purgato aere futurā pſagit ſerenitatē. Eſt aūt aliqñ corrupta ex vaporibꝫ ex q̄bꝫ generat. z tūc multū eſt no ciua. florū etiā z germinantiū vinearū ē cor ruptiua z diuerſaz infirmitatū animalibꝫ i ductiua. latronibꝫ z puerſis eſt amica. qz in ſidiaz ipoz eſt occultatiua. itinerātiū z pe/grinātiū ipeditiua. qz i magna nebula z ob ſcura via eſt icognita z incerta. radioz ſolis z aliaz ſtellaz eſt iterceptiua. z iō nauigāti/bus eſt ḡuis z piculoſa. vt dic̄ Beda. qz dū nebule obſcuritas ſupficiē maris occupat quo debeat nauta recte vertere gubernacu lum ignorat aut ambigit

De tonitruo Ca. XIII.

Impreſſionū que generant in aere ex vapore duplici. pma eſt tonitru⁹. que eſt impſſio generata in aqa ſub ſtantia nubis ꝓpter vapoꝛ calidi z ſicci agi tationē huc z illuc fugiēs ſuū ꝯtrariū ab oī parte coartati in ſe z ex hoc inflāmati. extin guentis ſe tandē in nube z rūpētis eā. vt di cit Ariſto. Uel generat tonitrus ex colliſio ne nubiū ſm phm qñ a vētis ꝯtrarijs agita te nubes ad inuicē colliduntur. ex mutua con cuſſiōe ad inuicē z violēta ꝯfractōe fit con/cuſſio in aere z ſtrepit⁹ q̄ tonitrus ab antiq̄ſ eſt nominat⁹. Dr aūt tonitr⁹ vel tonitruū a terroꝛe eo q̄ ſon⁹ terreat audiētes. vt dicit Jſiō. Hā ton⁹ idē eſt qō ſon⁹. qz interdū taz acriter cōcutit oīa. ita vt celū diſcerpſiſſe vi deatur. qz cū pcella vehemētiſſimi vēti i nu bib⁹ ſe repēte imerſerit. turbine inualeſcēte. exitū q̄z querēte nubē excauat z ꝯſtringit. et impetu magno incidit z diuidit ptes nubiſ ac ſic cū horrēdo fragoꝛe ad aures veit. qō mirari null⁹ debet. cū veſica q̄uis ſit parua tamē magnū ſonū cōploſa efficit z emittit. Cū tonitruo ꝙo ſimul fulgur emittit. ſed ce lerius videt fulgur. qz clarū eſt. tonitr⁹ autē puenit tardi⁹ ad aures. qz ſubtilioꝛ ē ſenſus viſus q̄z audit⁹. z ideo primo videt lucē ſiue fulgidū lumē qō pcedit q̄z audiat ſonitum ſubſequentē ſicut homo ꝓus videt ictū ho minis arboꝛē incidētis q̄z audiat ipm ſonū Ducuſq̄z Jſidoꝛ⁹. Et iſta rō Jſiō. de cau/ſa tonitrui cōcordat ſi cū pho dicēte. To/nitrus inq̄t eſt ſpūs ventoꝛ in ſinu nubiuꝫ recept⁹. q̄ virtute mobilitatis ſue quaſlibet ptes nubis interrūpit. z ſtrepitū ac fragoꝛē tonitrui introducit. vñ ſubdit. tonitruū eſt ſpacioꝛ aeris ſibi occurrentiū ſon⁹ ſm Ari ſto. in libꝛo metꝫ. Tonitruū nihil aliud eſt q̄z extinctio ignis i nube. vapoꝛ cm̄ ſicc⁹ ele/uatus z caloꝛe aerꝭ inflāmat⁹ qñ a nube aq̄ ſa intercipit ſubito extinguit. z ex tali extin/ctione ſtrepit⁹ tonitrui generat. ſic qñ in aq̄ extinguit ferrū ignitū fit ſonit⁹ atq̄z ſtridoꝛ. deſcēdit tonitr⁹ ſepe cū fulmine. z tunc ma gis ledit. vt dicit Beda. vñ obeſt fructibus cū aduenerit cū choꝛuſcatiōe z fulmine ſi/ne pluuia. Cū vero accidit cū pluuia ꝓdeſt vt dicit idē. Tonitruū igit motu ſuo omīa cōcutit. cerebꝛū cōmouet. animū terret. vi/nū in dolijs ꝓturbat cōmouet z corrumpit vt dic̄ Ariſto. Si venerit in hoꝛa cubatōis auiū oua ledit. mlieres parturiētes ſepe ab oꝛtiri facit. turres altas ſepe ꝓcutit impetu ſuo z deijcit. arboꝛes altas diruit radicitus z euellit. z frequēt⁹ in locis altis q̄z in hūi/libus z demiſſis ledere ꝯſueuit. vt dic̄ Be/da. Amfractuoſum z q̄ſi oꝛbicularē ſonuꝫ fac̄ z aerē quodā ineq̄li ſuſurrio p circuitū ꝓcutit ita q̄ ſpēm ſtrepit⁹ rote vehiculi exp̄/mit qōāmodo z ptēdit. vt dic̄ Caſſi. Et tal' circularꝭ ſon⁹ accidit forſitā ex rotunditate nubiū i q̄bꝫ vapoꝛ ſiue vēt⁹ q̄ cā ē tonitrui. diſſimiliter agitar. qz nūc ſurſū. nē deoꝛſū. nē añ nūc retro p ꝯcauitatē nubiū ꝯmouet.

De chorusçatione.
Capitulum. XIIII.

Chorusçatio ſm Aristo. cõprehẽdit fulgur. fulmen. ⁊ ꝓprie dictã chorusçationẽ. Hã ꝓprie dicta chorusçatio est apparitio subita vaporis subtilis inflammati cuanescẽtis i aere sine descẽsu ad terrã. Fulgur ꝙo sine fulguratio est ignis subtil. grossior tñ chorusçatiõe ad terrã descẽdẽs q̃ penetrat herbas ⁊ res molles sicut ponũt phi. vt recitat in. iij. phice algazelis

De fulmine La. XV.

Fulmen vero est vapor ignit⁹ cõpactus ⁊ solid⁹ impetuose cadens maioris vis q̃ sit fulgur. pcutit em̃ q̃ tãgit. penetrat ⁊ vrit siue liquefacit diuidit et scindit et nihil corpale ei resistit. Et ſm ꝫ dic̃ Isid. q̃ fulgurare idẽ est q̃ ferire. q⁹ sicut idẽ dic̃. Et subtilioribꝫ ptibꝫ elemẽtorũ cõponit ex q̃bꝫ maior vis penetrãdi relinq̃t ⁊ ideo ictus celestis iaculi ab Isid. nũcupat generat aũt ex vapore grosso cõpositio ex cõtrarijs ⁊ diuersis eleuato ⁊ vehemẽti calore ignito ⁊ inflãmato. q̃ collisione ventorũ ⁊ attritu nubiũ impellit ⁊ quasi lapis igne⁹ ꝺ cõcauitate nubiũ deorsum p violentiaz ad modũ iaculi cõmouet. Uñ fulmina collisa ad modũ lampadis fulgida vi inflãmatõis discurrere p aera discernũt. Et q̃uis ignee sint nature tamẽ p violẽtiã mot⁹ ꝺ̃ naturaz ignis inferi⁹ descendere cõpellunt. vt dicit Beda. In suo aũt descẽsu incendit ⁊ vrit. et tũc ꝺr fulgur. vt dic̃ Isi. penetrat ⁊ findit et tũc dicit fulmẽ. vt dic̃ idẽ. vbi aũt vrit secuz fumũ ⁊ ferorẽ pessimuz gignit. sup loca alta frequẽtius cadere ꝺsuevit. in forti estate aut in forti hyeme raro sunt fulguratões sed in ꝓncipio autũni ⁊ in fine veris. vt dic̃ Beda phs li. ij. c. ij. in hyeme ⁊ estate raro fiũt fulmina. q⁹ in hyeme ꝓpter frig⁹ vapor i aere ñ gignit. In estate ꝙo ꝓpter siccitatẽ et subtilitatẽ aeris nõ fit aggregatio vaporis i nubibꝫ sz in autũno ⁊ in ꝙe est aer mobilis ⁊ nimbosus. et ideo tũc sep⁹ fulgurat. Itẽ. ca. liij. idẽ. fulminũ plura genera tradunt. nã q̃ sicca veniũt nõ adurũt sed dissipãt. q̃ humida nõ vrũt sz infuscãt. tertiũ est q̃ clauꝫ vocãt. q̃ mire est nature. nã vinũ exhaurit in doliꝭ intactis vasis. aurũ ⁊ argentum liquat sacculis nõ combustis. Quid aũt sit chorusçatio ⁊ vnde ꝓueniat. diuersi diuersimode tradiderũt. Dixit em̃ Empedocles. q̃ chorusçatio est ignis occultat⁹ in nubib⁹ ex radijs solis. Et hoc dicit Aristo. esse falsuz. q⁹ si hoc esset. ex oñi nube chorusçatio accideret. q⁹ in oñi nube radij solares occultant. Anaxagoras aũt dixit q̃ chorusçatio est ex aere descẽdente in nubẽ vel ad nubẽ. et se in ea occultãte cui⁹ apparitio est chorusçatio. ⁊ qñ ille ignis extinguit in nubib⁹ aquosis stridor illi⁹ extinctiõis vocat tonitruũ. Alij dixerũt chorusçationẽ causari ex vẽtis calidis et siccis in nubib⁹ compꝫsis quib⁹ inflãmant ⁊ adurunt. ignis in eis ingrediens est. chorusçatio cui⁹ splendor ꝓpus ꝓuenit ad visum q̃ sonit⁹ ad auditũ. Alij dixerũt chorusçationẽ nõ fieri p ignẽ sed p aque splendentis imaginationẽ. que p stellaz de nocte lucentiũ illustrationẽ in nubib⁹ videt. Sz dicit Aristo. q̃ iste sermo error est quia chorusçatio de die videt sub radijs solis. sicut videtur de nocte. ſm Aristo. aũt vapor aggregatus in nubib⁹ eorũ vehemẽti collisiõe attritus ignit. ⁊ fit materia chorusçationis. et quia habet aliquas ptes terrestres eaz̃ gravitate mouet inferi⁹. Et q⁹ illa chorusçatio est vehemẽtis subtilitatis. ⁊ nõ vehementis inflãmationis ⁊ adustiõis. ideo apparet alba. et ideo corpa que ptingit non inficit nec corrũpit. Ducuſq̃ Aristo. li. ij. meth. Chorusçatõis itaq̃ mot⁹ subit⁹ est ⁊ improuisus subito em̃ apparz ab oriẽte in occidẽte. subito est ostẽsiu⁹ ⁊ subito sui occultatiuus. De matrice em̃ sua vt dic̃ Brego. in ictu oculi exit. ⁊ i se subito reuertẽs suã originẽ nõ relinq̃t. Ex sua subita apparitõe aspect⁹ intuẽtiũ est repcussiu⁹. timor̃ incussiu⁹ p totũ orbem ſm apparẽtiã ⁊ opinionem ⁊ indiciũ visus sui est diffusiu⁹. futuri tonitrui pambulus. ⁊ sui aduẽt⁹ annũciatiu⁹. Si pluuiã habuerit ꝙcomitantẽ vtil est ⁊ pficu⁹. Si ꝙo pluuia caruerit tenellis floribꝫ ⁊ fructibꝫ est nociu⁹. vt dic̃ Beda

De aura La. XVI.

Aura est aer leuiter motus ⁊ agitatus estuantibꝫ refrigeriũ. algentibꝫ prebens calorẽ. que quãto est purior tanto delectabilior ⁊ sanior est. que si fuerit tempata ⁊ debitas qualitates ꝓpis nõ exierit maxime vite hominis est congrua ⁊ sanitatis conseruatiua. si vero contrario modo se habuerit maxie est nociua. q⁹ pestilentie et corruptiõis nõ modice est inductiua.

Est aũt pestilẽtia aeris corruptio et siccitatis ꝛ pluuiaꝝ distẽperãtia ex meritis hoium ꝓuenientes. vt dic̃ Isid. Et dr pestilẽtia q̃si pestulãtia. q̃ tot̃ naturã hoĩs ꝓambulat ꝛ dũ pascit. nã corrupt̃s aĝs ꝛ pluuiis i aere q̃b spirãdo ꝛ edẽdo pascimur stati corrũpimur ꝛ diuersis passionib⁹ necessario lacessimur. vt patz ꝯ. in eodẽ libro. vbi de ꝓprietatibus aer̃s dictũ est. Sz h̃ dicta iã sufficiãt

Incipit liber duodecim⁹ De auib⁹ in generali ꝛ speciali

Expedito tracta

tu de ꝓprietatib⁹ aer̃s. ꝛ eoꝝ q̃ aere generant̃. restat dicere aliqua q̃ ꝓtinẽt ad ei⁹ decentiã et ornatũ vt i ipis sic̃ i ceter̃s creaturis dei magnalia extollant̃ Ad ornatũ ãt aeris ꝓtinent aues ꝛ volatilia. vt dic̃ Beda Et iõ aliq̃ pauca adiuuãte xp̃i clemẽtia fũt de his huic opusculo inserẽda nõ q̃dẽ de oĩbus sz solũ de auib⁹ ꝛ volatilib⁹ de q̃b⁹ spẽaliter fit mẽtio i textu biblie vl̃ in glo. Et primo dicẽdũ est i generali. deinde i spẽali. ꝛ h̃ ꝓ ordinẽ alphabeti. Aues itaq̃ q̃si deuie. i. sine via sunt dicte. vt dic̃ Isi. eo q̃ ipaꝝ vie ñ sunt i aere determĩate ꝛ distincte. aues enĩz motu ꝛ agitatõe alaꝝ diuidũt aerẽ ꝛ icidũt. sz stati p⁹ volatũ aere se claudẽte nullum signũ sui trãsit⁹ derelinquũt. Dicũt̃ aũt volucres q̃ volitãt alis. vt dic̃ Isi. ꝓpt̃ qđ ꝛ alites q̃si alates. i. alis se leuãtes a pl̃ib⁹ noiant̃. sine em̃ alis nõ volitãt. sine q̃ꝝ bñficio de terris i aera se nõ leuãt. Vl̃ iõ auis dr ales ab alẽdo. q̃ ab illo q̃ pascit volatilia celi ꝛ dat escã oi carni alit̃. i. nutrit̃. vt dic̃ Isi. Attendunt̃ etiã aliũ ꝺitones ꝛ ꝓprietates penes multa. q̃ penes eaꝝ subam ꝛ cõplexionem Nã ex duob⁹ elemẽt̃s int̃ summe gue ꝛ sũme leue itermedijs auiũ suba est creata. nã i earũ ꝓpositõe aer ꝛ aq̃ potissime dñant̃. ꝛ idõ q̃ min⁹ hñt terrestreitat̃s ꝛ pl⁹ aeree leuitat̃s q̃s gressibilia vl̃ natatilia. leuitate sue nature hñt ferri sup aera. vt dic̃ Isi. Aer ei inclusus int̃ pẽnaꝝ ꝺcauitatẽ auẽ leuigat ꝛ vt leuiter ferat̃ sursum ipaz disponit ꝛ habilitat et adiuuat. Vñ q̃to volucres pl⁹ hñt pẽnositat̃s ꝛ min⁹ carnis. tãto facili⁹ se sursum leuãt. vt patz i auib⁹ pde. q̃ exonerate a mole carnis altissimi sunt volat⁹ ꝛ valde acuti visus et magne aĩositat̃s. vt dic̃ Aristo. lib. xij.

Itẽ ꝑsiderat̃ volucris ꝺditio penes generationẽ. Hñt em̃ sibi insitã a natura seminalẽ rõem. cui⁹ ꝓtute mouent̃ naturalit̃ ad sui generis multiplicatõz. ꝛ sue spẽi p generationis actũ siue ordinẽ ꝺseruationẽ. vt dr ab Aristo. li. vj. Oẽs inq̃t aues cũ pullificãt faciũt ouа q̃uis in oĩb⁹ nõ possit videri ꝓpt̃ paucitatẽ. Est aũt ꝓncipiũ generatõis pulli. sicut dr ibidẽ ab albugie ꝛ cib⁹ ei⁹a vitello. ꝛ post dies decẽ generatio pulli ꝺplebit̃ fm oĩs sui ptes. ita q̃ erũt ptes distincte ꝛ mãifeste ꝛ hz tũc caput toto corpe mai⁹. ꝛ si tũc frãgeret̃ oui testa iueniret̃ caput inclinatũ s̃ crus dextꝝ. ꝛ ei⁹ ale expãse sup caput. Cõpleta ãt generatõe et singl'oꝝ mẽbroꝝ pfecta liniamẽtatõe rũpit̃ testa aliq̃n in die. xviij. vel. xx. vt patet i gallinis. ꝛ exeũt pulli iã completi et viuificati ꝛ aliq̃n gemelli. sz int̃ gemellos vn⁹ erit maior alter minor. ꝛ multotiẽs mõstruosior. sic̃ dic̃ idẽ ibidẽ. li. vj. Inter oĩa aũt aiantia in generatiõis ordine volucres sequunt̃ nature maximã honestatẽ. Nã fm ordinẽ nature mares femĩas cũ solicitudie q̃rũt. inuẽtas diligũt. ꝓ ipis pugnãt. ꝛ periculo se exponũt solũmõ eis q̃si ꝺiungal' amoris federe se ꝺiungũt. ꝛ fet⁹ ab ipis ꝓcreatos solũmõ nutriũt arq̃ pascũt. Vñ naturalit̃ int̃ sexũ et sexũ iudicãt ꝛ discernũt exceptis paucis in q̃b⁹ degenerat natura. vt ponit aristoteles exẽplũ de pdicib⁹ q̃ obliuiscũt̃ sexũ vñ dic̃ q̃ masculꝰ surgit in masculũ. ꝛ femĩa in femĩnã. et ex tali coitu nõ fiũt ouа pullificatiua. imo fiũt sicut ouа vẽti. et sentit̃ etiaz ex tali coitu mal⁹ fetor. Idẽ dr de columba masculo. q̃n inq̃t senex nõ põt coire. sz soluz deosculat̃ ꝛ saltat supra masculũ. ꝛ hoc facẽ. q̃ deosculat̃ ꝛc. Obseruãt aũt aues i generãdo tpis ꝺgruitatẽ. Nã vernali tpe q̃n instat tps generatiõis aues vociferãt. mares femis se associãt nutib⁹ ꝛ vocib⁹ ad amorez mutuũ se inuitãt nidificãt. ouãt. pullificant pullos generatos nutriũt et educãt. sz ꝺpleto generatõis officio a cãtu cessant ꝛ ab inicem se sepant ꝛ vsq̃ ad iteratũ generationis tps inuicẽ nõ appropinquãt Itẽ attendunt̃ aues q̃ ad habitatõz. sunt em̃ q̃dã volatilia que humanã videt̃ diligere frequẽtiã. ꝛ habitationẽ sic̃ galli. anseres. galline. columbe. ciconie et irũdines. q̃dã ꝯo oĩno fugiunt timẽt ꝛ abhorrẽt hoim⁹ uersatiõz sic̃ aues silueſtres mõtnoseꝛ fluuiales seu palustres. q̃ fm varias eoꝝ complexiones. varia q̃runt

habitacula.ꝛ diuersas ibi vendicãt mãsio/
nes.nã q̃ nature sunt magꝭ frigide ꝛ humi/
de paludes ꝛ fluuios frequẽtãt ꝓpter victus
acq̃sitionẽ.nidificationẽ.pullificatõnẽ ꝛ fe
tuũ educationez.vt auce merguli anates ꝛ
cigni i q̃bꝫ ingeniata est natura.vt dic̃ Aris.
vt pedes haberẽt latos claudos ꝛ indiuisos
ꝓpter natãdi necessitatẽ.vt sc̃z pedũ latitudi
ne aq̃s ꝓpensi⁹ pulsent.ꝛ sic pulsis retro acq̃s
q̃si remigando in anteri⁹ forti⁹ se extendant
Caudas etiã hñt breues ne in natãdo cau/
de madefacte põdere impedimẽtũ sentiant
rostra aũt hñt lata vt gramia ꝛ radices car
pant apti⁹ ꝛ incidãt.colla lõga vt facili⁹ vi/
ctũ de ꝓfundo attrahãt ꝛ acq̃rant. Volati
lia ꝙo q̃ calidioꝛ ꝛ siccioris nature sunt mõ
tuosa ꝛ rupiũ cacumia inhabitãt ꝛ frequen
tant.vt oĩs aues põde q̃ de põda sunt viuen
tes.sic̃ sunt aq̃le ꝛ falcones accipitres ꝛ ꝓsi
miles.q̃bꝫ dedit natura.vt dicit Aristo.vn
gues curuos ꝛ pedes fortes ꝛ neruosos et
rostꝝ curuũ ꝛ acutũ.vt forti⁹ põdã retineant
ꝛ carnẽ facili⁹ lanient. Hñt aũt hmõi aues
modicũ carnis ꝛ multũ plume.ꝛ sũt magne
animositatꝭ.vt sic̃ sint mot⁹ velociorꝭ ꝛ vo/
lat⁹ fortiorꝭ.vt dic̃ Aristo. Caudã insup ha
bent subtilẽ tenuẽ ꝛ longã q̃ in volãdo se re
gunt sic̃ gubernaculũ regit nauẽ. Oĩes ta
les aues ꝼm Aristo.in li.ij̃. solitudinẽ dili/
gũt.ꝛ cũ aliquo socioꝝ habitare ñ possunt.
imo pullos ꝓprios a se abꝫciũt.ꝛ statim q̃ñ
p̃ñt volare rostro eos ꝓcutiẽtes a nido exi/
re cõpellũt.ꝛ i suo ꝓsortio viuere ñ ꝑmittũt
vt dic̃ Aristo.he ꝛ alie aues põde recipiũt in
põdando diuersificationẽ.q̃dã capiũt põdam
in aere volãdo ꝛ nũq̃ aliquã põdã inuadũt
sup terrã.q̃dã ꝙo ecõuerso in terra aues ca/
piũt.sz in aere nũq̃ ledũt. Uñ mãsuete vo/
lucres ꝛ colũbe istaꝝ auiũ differentiã reco/
gnoscũt.ꝛ iõ q̃ñ põdones aerꝭ vidẽt ad terrã
fugiũt.q̃ñ ꝙo põdones terre ꝓspiciũt in aera
subito se extollũt.ꝛ q̃ in terra erãt in ꝑiculo
eleuatea terra i aere tute fiũt.vt dic̃ idẽ Jtẽ
sunt quedã aues nemorose q̃ siluas frequẽ
tãt ꝛ dẽsas arboꝝ inhabitãt summitates.ꝛ
be quedã sunt ceterꝭ maiorꝭ mãsuetudinis.
sic̃ sunt oĩs modulãtes ꝛ estiuo tpe dulcis
simis vocib⁹ i siluis ꝛ arboribꝫ resonãtes.si
cut sunt merule ꝛ philomene ꝛ hmõi q̃ tpe
amorꝭ maxie cantãt i rubis ꝛ frutectꝭ nidi/
ficãt sup ova solicite cubãt.pullos suos di/
ligũt ꝛ educãt. Sũt ꝛ alia q̃dꝫ volatilia q̃
cãpestria ꝑcipue frequẽtãt ꝛ victũ de terre
fructibꝫ acq̃rũt ꝙtinue ꝛ mãducãt q̃les sunt
grues ꝛ anseres tã domestice q̃ silueſtres.ꝛ
hmõi aues sil̃ viuere tã in terra q̃ i aere dili
gũt turmatim icedũt.spẽz suã diligũt. regẽ
sibi faciũt ꝛ ei obediũt.ordinate volãt.ꝛ q̃ñ
q̃ int̃ se vehemẽtissime pugnãt ꝛ rostrꝭ se di
lacerãt ꝛ deplumãt.sz post pugnã q̃si recõ/
ciliati sil̃ volãt.ꝛ societatẽ ꝑstinã nõ decli/
nãt.tẽpestatẽ futurã ꝑcognoscũt.ꝛ cum vi
dẽt eã imminere vociferãt atq̃ clamãt.vigi
lias ordinãt ꝛ i vigilãdo vices mutãt. Hec
oĩa ꝙtinẽt in examerõ Basilij ꝛ etiã Amb.
sil̃r ꝛ i Aristo. Supaddit etiã Arist.ꝛ dicit
vigil lapillũ int̃ pedes tenet vt si forsitã sur
repserit somn⁹.casu lapidis excitet̃.ꝛ siq̃ so/
cietatẽ ꝑdidit altissime ascẽditꝛ vociferãdo
socios suos q̃rit ꝛ q̃uscq̃ iuenerit ad pascua
vix descẽdit.dic̃ em̃ q̃ rex hmõi auiũ sp̃ pri
mo se deponit ꝛ ꝑmo ꝺ terra se erigit.caput
etiã ꝑ ceterꝭ frequẽti⁹ eleuat ꝛ circũspicit.sz
si quẽq̃ viderit veniẽtez vociferat ꝛ excitat
alias ac ꝑmit Jtẽ sunt ꝓsiderãde q̃rũdã ani
um ꝓprietates ꝼm variã cibatõz.sunt ei que
nõ cibãt̃ nisi carne vl̃ sangne.sic̃ oẽs aues ꝑ
de q̃ sunt curui rostri ꝛ acuti vnguis q̃ co/
medũt oĩa aialia q̃ p̃ñt venari.sz nõ venant̃
neq̃ comedũt aues sui generꝭ sic̃ faciunt pi
sces.vt dic̃ Arist.li.xviij̃.ꝛ tl̃es aues nũq̃ po
tãt aquã.vt dic̃ ibidẽ. Alia ꝙo sũt volatilia
q̃ sol̃ vtunt̃ semib⁹ ꝛ fructibꝫ ac herbis terre
nascẽtibꝫ vt colũbe turtures ꝛ anseres tã sil
uestres q̃ domestice Alia ꝙo sunt volatiliũ
genera q̃ vescũt̃.nũc carnib⁹.nũc fructib⁹ i
differenter.sic̃ oẽs aues coruini generꝭ.sic̃ mo
nedule cornices cornix ꝛ pice.ꝺ q̃bꝫ dic̃ Arist.
ꝛ etiã Basil⁹.pascũt aues coruini generis
pullos suos i iuuẽtute ꝛ iuuenes pascũt pa
rẽtes i sua senectute.q̃ñ etiã debilitãt̃ iumo
res i suis humerꝭ eleuãt ꝛ deferũt seniores
vt dic̃ idẽ. Et i oĩb⁹ hmõi volucribꝫ natalis
pietas ꝺmẽdat̃.vt hõ pietatꝭ obsequiũ ꝺne
gare pentib⁹ erubescat qꝺ ab auib⁹ ipẽdisi/
bi iuicẽ nõ ignorat.vt dic̃ Amb. Jtẽ ꝼm va
riã mẽbroꝝ dispositõz ꝓsiderãt̃ aliq̃ auiũ ꝑ
prietates.qꝛ sic dic̃ Arist.li.xiij̃. Oẽs aues
in ħ ꝓueniũt q ꝙ oẽs hñt rostꝝ qꝺ i alijs aia/
lib⁹ ñ iuenit̃.sz i dispositõe est drña.qꝛ q̃dꝫ
hñt rostꝝ breue ꝛ latũ quaꝝ vita q̃cta est et
mãsueta.qꝛ hmõi rostꝝ est aptũ ad sumẽdũ
cibũ de vicino.q̃dã ꝙo hñt rostꝝ longum ꝛ
acutũ sicut ꝛ longũ collum.quia acquirũt

cibū dep̄fundo.quedā curuū ⁊ acutū q⁹ talis figura necessaria est ad comedendū ⁊ dilacerandū carnē crudā. Hoc aūt hz ꝑriuz ois auis.q⁹ bipes est sic̄ homo.⁊ in peduz ⁊ cruriū dispositōe maxīa differēcia inuenit.q⁹ pedes auiū vncoz vnguium sunt fortes ⁊ acuti.q⁹ ꝓueniētes sunt p̄datiōi ⁊ venatōi pedes aūt fluuialiū sunt clausi ⁊ indiuisi et lati.q⁹ ꝓueniūt natatōi.⁊ oīs aues lōgoz̄ pedū ⁊ cruriū hñt collū longū ⁊ volāt extē so collo.⁊ si collū fuerit gracile ⁊ debile. declināt ip̄m in volādo.⁊ ē generale q⁹ oē volatile hūs breue collū breuia hz crura ⁊ ecō uerso Q ūe aūt volatile hz vmbilicū q̄ nascit.sz cuz crescit auis latet vmbilic⁹ ⁊ oīno nō apparet.q̄ ꝓtinuat cū intestino p̄ interiorē venā. Itē ꝓsiderari pñt q̄ ad citaz vel tardā pullificationē.quedā em̄ multotiens pullificāt vt colūba q̄ decies ouat in anno quedā vo multū ouāt vt galline.⁊ quedam multotiēs vt colūbe.gallineaūt multū ouātes cito moriunt.vt dic̄ Aristo.lib.v. Aues aūt curuoz vnguiū q̄ carnē comedunt raro ouāt.q⁹ nō nisi in anno semel p̄ter irūdines.q̄ sole inter comedētes carnes pullificant bis. Infirmant aūt aues q̄ cubāt super oua sua.vt patet i gallina ⁊ in aquila.de qua dz li.vj.q⁹ aq̄la tūc valde grauat ⁊ albescunt ale ei⁹ ⁊ ebetant vngues ei⁹ ⁊ debilitāt Sunt ⁊ multe alie ꝑprietates auiū quas p̄sequi esset longū.h̄ solū attēdere oportet.q⁹ aues int̄ cetera animātia generalit̄ sūt substātie purioz̄.leniorz̄.⁊ nobiliorz̄ mot⁹ fortioris.visus acutioris.carnis digestibiliorīs sapidioz̄.ꝓuertibiliorz̄.⁊ sanioz̄.in nidificādo ⁊ pullos educando solertie amplioris. Hec aūt i generali dicta nūc sufficiūt

De aquila Capitulum.I.

Nunc de auib⁹ in ꝑticulari dicendū est. Et p̄mo de aquila q̄ velut regia inter volucres obtinet p̄ncipatum. Int̄ oīs auiū diuersaz̄ spēs aquila est maxime liberal̄.vt dic̄ Plini⁹.nā p̄dam quā arripit nisi nimia fame arceat̄ sola ñ comedit. imo auib⁹ eā sequētib⁹ quasi cōem exponit. sua tñ recepta p̄mit⁹ portiōe. Et ideo semp aquilā alie aues solēt inseqū.sperātes q⁹ ꝺ ip̄i us p̄da cis debeat aliqua portio impt̄iri.sz q̄n p̄da p̄us capta sibi nō sufficit tanq̄ rex de republica viuēs auē sibi p̄primiorē rapit ⁊ in medio ponit illā.Duos lapides precioſos noīe etheodos.quoz vn⁹ est masculin⁹. ali⁹ vero femininꝰ in nido suo reponit. sine quib⁹ vt dicit̄ parere nequit. Hēmā que dicit̄ achates reponit in nido vt pullos suos custodiāt a morsu reptiliū venenoso.vt dic̄ idē Plini⁹. Est aūt aquila ab acumine oculoz̄ dicta.vt dic̄ Isid⁹. Tāti em̄ ⁊ tā limpidi dz visus esse.vt cū in aere sup maria īmobili pēna deferat̄ vt p̄ nimia eleuatōne a terra vir humanis pateat obtutib⁹.de tāta sublimitate piscic̄ulos viderit i mari natare ad īstar lapidis descēdens piscē rapit.⁊ sic captam p̄dā ad litt⁹ trahit. Est aūt auis naturalit̄ calida ⁊ sicca.p̄de auida ⁊ supra aliarū auiū vires fortz̄ ⁊ animosa.cuius fortitudo maxīe viget i alis.pedib⁹.⁊ in rostro.q⁹ alas habz valde neruosas ⁊ paz̄ carnosas.⁊ ido in volādo patiēs est laborz̄.q⁹ respectu magnitudinis sui coꝛp̄is parū habet carnositatis.et multū neruositatis. ꝓpter q̄ multuz habet fortitudinis et ꝟtutis.⁊ multū etiam habet pēnositatz̄ ꝓpter q̄ etiā plurimū ꝓtinet leuitatis Inter oīes aūt volucres maxime viget in aquila vis visiua. spm̄ em̄ habet visibilē tēperatissimū ⁊ in actu videndi acutissimū.solē em̄ irreuerberatis oculis ī sue rote circūferentia intuet̄.et tñ visus sui acies nō obtundit̄.nec claritate solarz̄ luminis disgregat̄.vt dic̄ Amb⁹. Dic̄ etiā Amb⁹. sic̄ ⁊ Aristo.li.xx.q⁹ quedā spēs aq̄le quā vocat almachoz est acuti visus valde. Et pullos suos vngue suspēsos radijs sol' obiicit. ⁊ solē respicere cōpellit.et h̄ anteqū habeant alas cōpletas et ad hoc eos p̄cutit ⁊ ꝟtit ad aspectū solis.⁊ si ocul⁹ alicui⁹ lachrymetur ip̄m tanq̄ degenerē vl' interficit vel abiicit a nido vel cōtemnit.si aūt directa acie solis radiū viderit ip̄m tanq̄ sibi i natura sil'em diligit atq̄ nutrit.q̄uis aūt ita irreuerberata solis acie claritatē videat. visum tñ ad p̄ de aspectū dirigit ⁊ inclinat.vt dic̄ Greg.et Aristo.li.xij. Aues inq̄t vncoz vnguiū indigēt necessario acuto visu.q̄n videt cibuz suū a loco remoto valde.⁊ ꝓp̄t h̄ leuat se aq̄la pl⁹ q̄ alia volatilia. Hinc etiaz in altissimis rupibus nidificat vbi loci sublimitate ab oīmodo cursu aduersario se tutificat ⁊ ꝺfendit. vbi ſm Gregoriū. in altissimis tuta. resident.⁊ tamē pat⁹ gratia infima ista videt ad altissima se eleuat ⁊ ascēdit. et tamē viso cadauere vel preda quam desiderat. subitoima petit. Est insuper aq̄la auis difficulter cubās.pullificās.⁊ pullos suos nutriēs.dic̄

Aristo.li.vj.q aqla ad plꝰ ponit tria ouа. ſz tertiū ꝓiçit a nido qm̄ grauit incubat ſup ea.z ſubdit qr illo tpe debilitat intm̄ q non pōt bñ venari pullos auiū aliaꝝ.qr tūc incuruant vngues ſuiz albeſcūt ale ſue.z tūc nimis ḡuat in dādo cibū pullis ſuis.z ſi cō tingit aqlā habere tres pullos.eiçit vnū ꝺ nido ſuo ꝓt difficultatez nutriēdi.ſed auis kyni q̄ arabice ꝺr cebar nutrit pullos ſuos caſualit ab aqla ſic reiectos vt dic idē. Jtē idē docet q aquilaꝝ diuerſe ſunt ſpēs z diuerſimode cibāt z nutriūt pullos ſuos Hā que albas hñt caudas i eaꝝ cibatōe plꝰ laborāt.q̄ ꝙ hñt nigras minꝰ in hmōi negocio ſe fatigāt.pullos aūt ſuos ad volandū cio ſe fatigāt.pullos aūt ſuos ad volandū ia adultos z de nido eiciētes paulatim ꝓuocāt ad volādū z faciūt eos eſurire vt auidius eas ſequant in aera ꝓpter paſtū z forſitan ſi pigri tauerint ad exeundū ꝓcutiūt eos cū roſtro z ſubtrahūt eis cibū. vt ſic cogant eos ad exeundū. z poſtq̄ fuerint cōpleti in fortitudie z in pēnis fugāt eos a ſe.z ñ ſunt plꝰ ſolicite ſup eos ꝓter q̄ndā ſpēm aqle q̄m Aristo. vocat achat.q̄ cogitat de pullis ſuis magno tpe.z q̄ñ volāt pulli. volāt cū eis z dāt eis ad comedēdū.z q̄ñq̄ volitat ſup illos curā illoꝝ agēs.pata ad reſiſtēdū alijſ auib⁹.ſi forte ꝺuenerint ad nocēdū pull' ſuis in aliq̄ ſeu ledendū. Hec omīa tāgit Ariſto.in li.vj.De aqlis ꝙ ꝺr vt tāgit Greg.ſuper Job.q q̄ñ eiꝰ pulliculi recenter nati ad capiēdū groſſiorē cibū z digerendū ſunt īualidi ſanguinē z liq̄diorē humorē p̄de ſue in os ſuū attrahit z ſugit z attractū ſanḡnē in ora pulliculoꝝ vomit.z ita reficit eos cibo leuiori q̄ſq̄ inualeſcāt ad ſumēdum cibū fortiorē Ad hec dic Aug.z Plinꝰ q aq̄la in ſenectute patit caliginē in oculis z ḡuedinē in alis ſuis. ꝺ q̄ incōmodū inſtruitur a natura vt fontē aque ſcaturiētis q̄rat deinde aſcendit q̄ſtū poteſt p aera donec ex calore ſol' z labore volat⁹ forti⁹ incaleſcat. vñ tūc ex calore poris aptis z pēnis relaxatis ſubito deſcēdens i fontē ruit.ibiq̄ mutatis plumis z purgata caligine i oculis vires recipit z reꝛumit.Sup p̄s.etiā dic idez q cū ſenuerit ita indurat z incuruat eiꝰ roſtrū.vt vix poſſit ſumere cibū ſuū.z ꝺ hoc i comodū inuenit remediū.qr petrā ſibi querit ꝑtra quā forti⁹ roſtꝝ ꝓcutit z allidit.z ſic deponit onꝰ roſtri.z cibū capiēs reſumptꝫ viribꝫ iuueneſcit.Et ſic dic Plinꝰ.Aquila ſedēdo ſup rupē vel arboꝛē ad ſol' claritatē oculoꝝ acie dirigit.vl' poſt p̄daz bincinde circūſpicit.vl' vngues ſuos inſpicere nō deſiſtit.fel huiꝰ eſt multū medicinale. qr poſitum i colirijs viſum acuit z ſubuenit caligini z alijs incōmodis.vt dic Dyaſ.z etiā Cōſtan. Dz aūt aliq̄s ꝓprietates minꝰ laudabiles.eſt em̄ auis excedēs i calore z ſiccitate.z iō ē aīoſa z iracūda. qr ira fortſ nō eſt niſi i corꝑib⁹ magne ſiccitatſ. vt dic Ariſto.li.xvj z auib⁹ innocētib⁹ eſt aq̄la inimica z infeſta vnguib⁹ eī rapit.z roſtro ꝓcutit caput auis vocē hz roboantē z generalit oēs aues terrificantē. Jn aſpectu em̄ aq̄le z auditu terrent oīs aues alteriꝰ ſpēi. etiā aues prede. Unde dic plinꝰ q herodi⁹ z ꝺſil'es aues i die q̄ñ audiūt aquilā vix p̄dant.z ꝙ forſan accidit ex timore.Aquilā em̄ in aere tm̄ rapiente timēt generalit oīs aues.minꝰ aūt illaz q̄ rapit in terra.m̄ime aūt illā q̄ rapit in aq̄. qr illā nō timēt niſi volucres quaꝝ victꝰ et ꝺuerſatio eſt in aq̄ tm̄.talis aūt aq̄la multū degenerat a nobilitate aliaꝝ aq̄laꝝ q̄ in aere vl' i terra rapiūt p̄dam ſuā.timet em̄ vulturē. Unde dic Ariſt.li.ix.q amachel manet iuxta mare z iuxta magnos lacus z cibat ex auib⁹ ꝓpe mare q̄ñ aſcēdūt ab aqua. z ſi viderit vulturē venientē timebit vñ fugit ad aquā.ſz vultur q̄ eſt acuti viſus ſp volat circa locū illū.z ſi exierit auis de aq̄ in acrē vl' in terrā ſtatim rapit eā vultur.ſi ꝙ diu fuerit in aq̄ ſuffocat.Habet aūt aq̄la vnuz pedem clauſum ad modū pedis anſeris cū q̄ ſe regit in aq̄ q̄ñ ſolet deſcēdere ꝓpter p̄dā.alium ꝙ pedē hz diuiſum cū acutiſſimis vnguib⁹ cū q̄b⁹ p̄dā rapit. Dz aūt pēna aquilina q̄ndā latentē corroſiuā ꝙtutē. vt dic Plinꝰ.Dic em̄ q pēna aq̄le poſita inter aliarū auiū plumas.corrūpit z corrodit eas ſicut corde facte de inteſtinis lupoꝝ i vigella vel in citbara poſite cū cordis factis de inteſtinis ouiū eas ꝺſtruūt z corrūpūt.vt dic idē. Aquila ſocietatē nō diligit.imo fugit.vt dicit Ariſto.li.j. Aues q̄ hñt vncos vngues. nō eſt poſſibile q ſint cū aliq̄b⁹ ſocioꝝ ſuoꝝ zc. Jtē vngues hz ꝑ mucronib⁹.z iō q̄ñ ſedet ſup lapidē retrahit eos z q̄ſi claudit intra carnē ne eos allidat vl' ꝺterat ꝺ petram vt dic Ariſto.li.xviij Hō inſidet auis habēs vncos vngues ſup arboꝛes vl' lapides. ḋa natura vnguiū eiꝰ eſt ꝺ iſtas duas res zc. Jtē impia eſt ꝺ filios ſuos q̄ñ coruz viſus

claudiť ꝓtra solẽ.qm̃ eos reputat alienos. Itẽ vt ad p̃dã aliaꝝ auiũ instruat eos ꝛ cõ pellat.rostro eos ꝓcutit ꝛ vulnerat.vt dicit Plinius

De accipitre Ca.II.

Accipiter est auis regia q̃ plꝰ aĩmo q̃ vnguľ est armata ꝛ qđ ei in q̃ntitate corꝑis natura denegat.ħ ei ĩ ꝕtute ꝛ audacia ai recõpensat.vt dic̃ Jsi.Est enim auis vt dic̃ Jsi.alĳs auib⁹ capiẽdis auida. a quaꝝ arreptõe accipiter.i.raptor ẽ vocata.Dic̃ etiã Basilꝰ in hexameron.q̃ accipitres circa suos pullos sunt crudeles q̃ cuꝝ sint habiles ad volãdũ cibos eis subtrahũt ꝛ ꝓcutiendo ad modũ aq̃laꝝ de nidis exire cõpellũt ꝛ cogũt.q̃ eos a udere docẽt.et ad p̃dã excitãt.ne adulti effecti tepescãt ocio ꝛ magꝭ cibũ q̃rere q̃ꝫ vigorẽ aĩ ꝓsuescãt.vt di. Beda.ꝛ Amb.Sũt em̃ q̃dã accipitres predones aerꝭ tm̃.q̃dã ꝙo terre tm̃ sic̃ et aquile vt dic̃ Aristo .li.vj.Primi aues tm̃ volãtes rapiũt.secũdi ꝙo sedẽtes ĩ terra ꝓcutiũt ꝛ ĩuadũt.ꝛ inter hos colũba discernit sicut ꝺ aq̃la dictũ est.Est igiť accipiter auis calida ꝛ sicca mole carnis depaupata.pẽnarũ plumarũq̃ varietate decorata .strucioni ĩ pennaꝝ decore simillima ẽ.sꝫ in agilitate ꝛ aĩmi magnanimitate oĩno impar est. Sũma ei celeritate nũc in aere se leuat et ascẽdit itm̃ q̃ ab hoĩm aspectib⁹ se subtrahit nũc subito inferꝰ in p̃dã ruit.Pectꝰ ꝙo accipitrꝭ est acutissimũ.modica tm̃ carne est munitũ. Unde dic̃ Aristo.li.xiiij.Quãto pectꝰ eiꝰ est magꝭ acutũ.tãto meliorꝭ est volatꝰ.q̃m si haberet pectꝰ multũ latũ moueret multũ aerꝭ ꝛ essꝫ grauis motꝰ.Carnosum aũt nõ est.q̃ acutũ est ꝛ debile esset si hr̃et cooptoriũ ex multa carne sic̃ ꝺr ibidẽ. Matima itaq̃ est eius fortitudo ĩ pectore et ĩ vnguib⁹ et in rostro q̃ statim petit cerebrũ p̃de sue. Eiꝰ fel medicinale est ꝛ vtilť in oculoꝝ collirĳs admiscet.visum em̃ acuit ꝛ oculoꝝ albugines destruit ꝛ ꝓsumit.sil'r ꝛ fimꝰ eiꝰ. Habet autẽ ħ ꝓriũ accipiť.vt dic̃ Greg.q̃ in senectute q̃ sentit se pẽnaꝝ põdere gr̃uari expandit alas suas ꝺtra solis radios flãte austro.ꝛ sic extrepentina aura ꝛ calore resoluẽte aperiũť pori q̃b⁹ aptis excutit alas.ꝛ sic veteres penne exiliũt et noue crescũt.et sic nouitas pẽnaꝝ ipm̃ efficit ad volãdũ aptiorẽ. Duo ei sunt genera accipitrũ.q̃dã em̃ est domestic⁹.et q̃ ꝺaꝝ siluestrꝭ.q̃ domestic⁹ est siluestres rapit aues ꝛ raptas eas dño suo derelinq̃t.Silуestris ꝙo domesticas rapit aues. Jndignãtis em̃ nature est accipiť.vñ si p̃dã quã impetit ꝛ sequiť casu aliquo nõ arripit.vir illa die ad manũ dñi sui redit Oportꝛ aũt vt accipitrũ dieta sit ordinata.s.nec nimis tenuis.nec nimis lauta.ex abũdanti em̃ cibo impinguanť.ꝛ tũc insolescũt aut pigrescunt.ꝛ ad reclinatoriũ redire dedignanť.Si vero fuerit nimis paucꝰ deficit accipiter viribꝰ ꝛ efficiť impotẽs ad p̃dandũ. Solẽt etiã ocuի taliũ auiũ ciliari claudi siue tegi ne nimis de manu gestãtis se efferãt auib⁹ visis ad q̃rum raptũ anhelãt ꝛ aspirãt.Et iõ q̃busdã laqueolis illoꝝ pedes illaqueanť.ne libere ad quãlibet auiculã efferanť.gestať in sinistra vt de dextra aliq̃d recipiat vñ reficiať. Seruanť aũt accipitres domestici vel domiti ĩ mutatoriꝭ vt a pẽnis veteribꝰ ꝛ induratis exonerenť.ꝛ sic ĩ iuuẽtute ꝛ decore renouenť.dať aũt eis cib⁹ de aliqua carne aliquãtulũ venenosa.ꝛ sic facilиꝰ mutenť. Accipitres ꝙo maxie ledit fumꝰ.vt dicit Beda ꝛ iõ coꝝ mutatoria a locis fumosis dñt esse remota ne coꝝ corpa ex fumi amaritudie ledanť.ꝛ ne plume iꝑoꝝ ex nigredine fumi inficianť.carnib⁹ recentib⁹ ꝛ sanguinolẽtis reficianť et solẽt eis dari corda auiũ q̃ ꝑdanť q̃diu viuũt ꝛ potẽtes sunt ad p̃dandũ a suis dñis diliguntť.in manib⁹ gestanť.sup palticas reponunť.in pectore et ĩ cauda manibus replanantť.cũ diligẽtia nutriunť.sꝫ q̃n moriunť ab oĩb⁹ inutiles reputanť.non em̃ comedunť.sꝫ potiꝰ sup sterq̃liniũ pĳciunť

De alieto Ca.III.

Alietꝰ ſm glo.Deut.xiiij.idez est qđ falco.auis scꝫ p̃de auida ꝛ multum aiosa. Jnuadit em̃ aues lõge se maiores eas pedib⁹ ꝛ pectore ꝓcutiens ꝛ inuadens. Scđm ꝙo aliq̃s alietꝰ est auis puula capiẽs alias minutas aues.vt dic̃ autor aurore.Obtinet exiguas alietꝰ corpore vires. Sũt et aues mime p̃da cibusq̃ suꝰ. Exprimit ħ aliquẽ q̃ solos vexat egenos. Et ſm ħ videť q̃ alietꝰ idẽ sit qđ nisus parуꝰ.q̃ gallice ꝺr muscbet vel ipe nisus

De apib⁹ Ca.IIII.

Apes ſm Jsido.sunt dicte.eo q̃ sine pedib⁹ nascanť.vel ex eo q̃ pedibus alligẽt se inuicẽ ꝛ ꝓnectant.De ſm Jsi.solertes sunt in gignẽdi mellis officio. assignatas ꝛ sibi ꝓprias incolunt sedes non

vendicãtes sibi alienas. domicilia sua ine/
narrabili arte cõponũt. z ex varijs floribus
mirabili artificio fauũ cõdunt. tertisq; ceris
ple nimia castra replẽt. exercitũ z regẽ hñt.
et bella mouẽt. fumũ fugiũt z ventũ z bella
tumultu eraſperanť Vas plericq; expti sunt
de boũ cadaueriby nasci. p bis creandis vi
tuloz occisoz carnes ꝓberanť. vt ex putre/
facto cruore vermes ꝓcreenť. z postea rece
ptis alis apes efficianť. sic scrabrones ỏ eq
rum carniby generanť. vt dic Jsiỏ. Scỏm
aũt Amb. in hexamerõ. mirabiles sunt apũ
ꝓprietates z insignes z nobiles. Hã apes cõ
munẽ habẽt sobolẽ. vnã incolũt mãsionem
vni⁹ porte claudũť limine. cõis est labor oi/
bus. cõis ciby. cõis opatio. cõis vsus. cõmu
nis fruct⁹. cõis est oiby volat⁹. cõis est oibus
generatio. Jntegritas q̃z corpis virginalis
oiby est cõis sic z partus. qm̃ nullo ꝯcubitu
miscenť. nec libidine resoluunť. nec partus
quatiunť doloriby z tñ maximũ filiozũ exa/
men ꝯstituũt. nã cũ alie volucres vir in an
no singulos edãt fet⁹. apes geminos creãt z
duplici ceteris fecũditate ꝓponderãt. Jtez
apes regẽ sibi creãt. ipe sibi ꝓpꝛ̃os ordinant
z tñ licet posite sint sub rege. ipe tñ sunt libe
re. z regẽ sibi substituunt z naturali affectu
diligũt. z summa defensiõe defendũt z p eo
perire pulcz putãt regi suo tantã reuerẽtiã
exhibẽt vt nulle de suis domiby exire aude/
ant. nec ad aliq̃s ꝓdire past⁹ nisi rex fuerit
egressus z volat⁹ sibi vẽdicauerit ꝓncipatũ
Eligũt aũt apes sibi in regẽ in magnitudie
z specie magis insignẽ. z qỏ in rege ꝓcipuũ
est mãsuetudine clariorẽ. nã z si habeat acu
leũ eo tñ nõ vtiť ad vindicandũ. Naturaliť
aũt apes tãto sunt leuiores q̃to ceteris sunt
maiores. sz z apes q̃ nõ obtẽperant regi pro
pria ꝯdẽnatõe se mulctãt vt aculei sui vul/
nere moriant Jn apũ ꝙo examine nulla est
ociosa. quedã cm̃ certãt q̃si in bello cãpestri
cõtra alias apes. alie vigilãt circa victum.
alie futuras explorãt imbres z speculãť cõ/
cursus. alie ceras de floriby fingũt. alie cel/
lulas nũc rotũdas nũc quadratas mira cõ
nexione z equalitate cõponũt. z tñ inter taz
diuersa opa nulla alienis laboriby insidiať.
nullo rapta victũ q̃rit. sz ꝓprio volatu et la
bore inter herbas z flores q̃ sibi sunt ꝯgrua
recolligit z req̃rit. habẽt tñ apes spicula sua
z inter mella fundũt venenũ si ab aliquo fu
erint lacessite. vitãq; suã ponũt ardore vin
dicte ꝓ domicilioz suoz defensione. Apis
itaq; z si infirma est roboze. valida tamẽ est
vigoze sapie z ꝓtute cui⁹ fruct⁹ oiby ẽ suanis
q̃ suauitate sua fauces obdulcat z vulnera
curat ac interioriby vlceriby infundit medi
camẽtũ Hucusq; Amb. Sunt z alie ꝓprie
tates q̃s tãgit Aristo. li. x. vbi ista interserũť
dic etiã inter cetera q̃ apũ opatiões inter se
sunt diuersimode. quedã em̃ adducũt suis
aluearibus q̃ indigẽt ad ꝓparationẽ mellis ex
floriby z frondiby arboz z herbaz z ꝓcipue
in q̃by est glutinositas. z illiniũt ex eo supfi/
ciem aluearis. z hoc faciũt ꝓpter nocẽtia ani
malia. z si introit⁹ aluearis fuerint nimis am
pli. strictificabũt eos. deinde ꝯgregãt mel.
z ꝓmo incipiũt facere domos i q̃by habitãt
reges. deinde alias domos in q̃by habitant
alie apes alucaria custodiẽtes. z accipiunt
cerã ex floriby z ꝯgregãt ipam cũ pediby an
terioribus. deinde mutãt eã ad pedes mediol
deinde ad coxas pedũ posterioz. z post vo
lãt cũ ipa. z tũc manifestať põderositas i ea
z cũ volat apis nõ tãgit flores diuersos nec
dimittit vnũ florẽ z vadit ad aliũ q̃diu ibi
inuenit qỏ sibi necessariũ est z vile Sz col
ligit ex eo q̃ indiget. z tũc redit onusta ad lo
cũ suũ. Qualiť aũt mel recolligãt z que sit
mellis ꝓpria materia nõ possum⁹ leuiť disti/
guere sensu. frequẽtant aũt libenter folia z
flores oliue z manẽt sup ipam lõgo tpe ꝓpť
spissitudinẽ folioz. Qñ aũt rex eaz neq̃t vo
lare. tũc ferũt ipm turba apum. z si fuerit re
ctoz viu⁹ mares erũt in vna pte z femine in
alia. Si ꝙo fuerit mortu⁹. mares erũt cũ fe
minis in domiby. z femia rectoriz est dupla
ad alias z habet acutiorẽ aculeũ q̃z masculꝰ
z multi de mariby carẽt aculeis z volũt q̃si
pũgere cũ aculeo z nõ pñt. Rectores autez
duoz sunt modoz. vn⁹ est niger et ali⁹ est ru
beus. z ħ melioz est. z ẽ apis bona parua ro
tunda i se densa cõstricta i medio q̃si cincta
mediocriť villosa. z differunt apes in pastu
q̃ quedã pascunť floriby ortulanis z sũt di
uerse ab illis q̃ pascunť in floriby montanis
Hã ille q̃ pascunť in arboriby mõtanis mi/
nores sunt alijs z fortiores z plꝰ patiẽtes la/
boris. Jtẽ apes sedẽt sup aluearia et sugũt
qỏ est supfluũ in fauis. z ỏr q̃ si nõ facerent
hoc generareť ex eis aranea z morereť apes
Qñ aũt modicũ est de melle in domiby de/
serũt eas z pugnãt cũ illis q̃ volũt extrahe/
re mel. z ꝓpter ħ videnť sepe sedere sup fora/

mina q̄si parate ad resistendū. z pugnāt bre
uiores ꝫ lōgiores pugna forti q̄n multū co
medūt de melle z laborāt ei3cere eas ꝺ alue
aribꝫ que nō mellificāt nec laborāt. Itē re/
ges ñ apparēt extra alucaria soli nisi magno
stipatu apū z ipe in medio eaꝝ est et exit⁹ ei⁹
est añ exitū pulloꝝ apū tribꝫ diebꝫ. deinꝺ ex
eunt apes pauce et volāt circa aluearia z di
uidūt se p̄ caternas z vadit cum q̄libet rege
caterna vna. et si ꝯtingat q⁹ exeat vna pars
apū ad alias tūc ille pauce residue vadunt
ad aliū regē et dimittūt suū p̄mū regē. z va
dunt ad regē possidentē pl'es. et si rex quem
dimiserūt insequat eas interficiūt ip̄m Itē
q̄n apes pungūt cito post moriunt si totū i
fixerint. et nō retraxerint aculeū suū. q⁹ im
possibile est totū aculeū exire nisi cū eo exe/
at intestinū. Rectores aūt apū raro pūgūt.
et si aliq̄ apis moriat in alueari extrahūt eā
residue. q⁹ h aīal valde est mūdū pl⁹ q̄z alia
aīalia. et ꝓpter h eiiciūt sterc⁹ suū in volādo
et nō in alueari suo. q⁹ fetid⁹ odor ḡuat eas.
Silr vētus vñ si fuerit fortis vent⁹ custodes
apū debēt tegere orificiū alucaris ne intret vē
tus ad eas. qñ aūt alucaria efficiunt aliq̄ ca
su fetida derelinquūt ea. z si ꝯtingat eas ibi
mori et fetore infirmant. qñ etiā nimis q̄
escunt infirmant z eiiciūt ociosas z ꝯuenit
eis in hyeme loc⁹ calid⁹. et in estate loc⁹ fri/
gidus. et si hō dimiserit eis multū de melle
nō multū post opabunt. z si modicū. segne
scent ad opandū mel. z ꝓpt h oz custos di/
mittere de melle p̄m multitudinem apū. z si
defecerit eis mel ad comedendū. oz eas pa
scere ficubꝫ et alijs dulcibꝫ ne moriant Itē
q̄n ꝯtendūt inuicē intra aluearia signū ē q⁹
volūt discedere ab alueari. z iō oz custos ir
rorare vinū dulce intra aluearia z tunc ma
nebūt. Ducusq̄ Aristo. li. viij. sine. ix. Itez
idē li. iiij. apes nō faciūt strepitū nisi volan/
do z extēdendo z ꝯtrahēdo alas suas p aē/
rē cadentē int alas z corp⁹. Itē posteriores
pedes apū sunt maiores q̄z anteriores ꝓpter
ambulationē et vt cito eleuent a terra cum
voluerint euolare. vt dic̄ idē li. xiiij. Itē ac/
cidit apibꝫ infirmitas q̄ ab Aristo. li. viij. oz
cabizoim. al's kalyroim. vel raboyzoix. ex
quis vermicul' q̄ generant in aluearibꝫ ex
corruptis fauis et qñ crescūt illi ⁊miculi fa
ciunt texturā sil'em texture aranee z dñan
tur sup totū aluear. z idem putrescit mel et
egrotāt apes l' moriūt. Itē idē li. xvj. Apes
nō generāt ex coitu neq̄ ex diuersis generib⁹
cocuntibꝫ neq̄ ex opib⁹ p̄ coitū. In ānis au
tē pluuialibꝫ mltiplicantur apes valde siue
pulli apū. q⁹ ꝓpt h̄ ūiditatē multiplicāt sup
fluitates i corpib⁹. In annis aūt tpate com
plexionis pulli apū diminuūt. vt dic̄ idem.
Itē in diet⁹ pticularib⁹ oz. apes flores ami
gdalinos pascētes faciūt mel magis tpatū et
magis saporosum minusq̄ acutū. ⁊ spūaliū
mēbroꝝ maxīe mundificatiuū. apes ⁊o ab
sinthiū pascētes et alias herbas amaras fa
ciunt mel. ⁊ min⁹ dulce. est tñ multū mūdi
ficatiuū opilatōis splenis z epat⁊ aptiuū et
hydropicoꝝ iuuatiuū. z morsus rabidi ca/
nis curatiuū Quere infra de melle i tracta
tu de liq̄ribꝫ alias ꝓprietates apū in lra A. i
tractatu de aialibꝫ ⁊m ph̄m z Auic̄.

De bubone Ca. V.

b Bubo a sono voc⁊ nomē hab⁊ vt dic̄
Isiꝺ. Est aūt auis feralis onusta q̄z
plumis. ⁊ ḡui sp̄ detēta pigricia. de
bilis est ad volandū. i sepulcris die z nocte
versat sp̄ cōmorās i cauernis. deinde apud
augures malū p̄tēdere fert. Hā in vrbe vi/
sa solitudinē p̄tēdere asserūt. vt dic̄ idē. De
bubone dic̄ Arist. li. viij. Monedula inq̄t
pugnat cū bubone q̄m debilis est visus bu
bo apud meridiē. Clari⁹ nāq̄ videt ꝺ nocte
q̄z de die. et ꝓpter h capit monedule q̄ ē auis
coruini gener⁊ bubonis oua z comedit ea ꝺ
die. et bubo comedit ouа monedule de no
cte. q⁹ bubo fortior est de nocte q̄z die. z mo
nedula fortior est de die q̄z de nocte. Et alie
aues volāt i circuitu bubonis et deplumāt
ip̄m. et ꝓpter h aucupes cū eo deph̄endunt
alias aues. pugna aūt ista q̄z auiū sic̄ z bestia
rum nō est nisi ꝓpt cibū z māsionē cuius fre
quēs vlulat⁹ de nocte p̄sagiū est mortis ⁊m
augurū ꝯiecturā. bubo sterchoribꝫ et alijs i/
mundicijs pascit ab alijs volucribꝫ h odio
habet. tēpla frequentat nocturno tpe vt de
oleo lāpadū satiet. in plumis tm̄ z in rostro
auib⁹ p̄ de sil'is esse videt. ⁊ i aīositate peni/
tus ē dissil'is. z in ⁊trute qñ ab auib⁹ ipugna
tur in supinū se vertit z rostro cuz pedibus
se defendit. mures z vespertiliones venat z
comedit. de nocte euagat et circū uolat. de
die ⁊o in parietū rimulis se absc̄ondit

De columba Ca. VI.

c Columbe sunt dicte a colore collico
q⁹ eaꝝ plume in collo colore multi
plici sunt resperse. vt dic̄ Isi. Sunt

antẽ columbe aues mãsuete hoim frequẽti am ⁊ cõsortiũ diligẽtes.⁊ in eaꝝ multiplica tione cõuersantes.quas antiqui venereas nuncupabãt.eo ꝙ frequẽtent nidos ⁊ oscu lo amorẽ ꝯcipiãt ⁊ veneri multũ vacãt. Et iõ colũba dr̃ q̃si colẽs lumbos.vt dic̃ Jsiõ. Nã colũbe ouãt oĩi tpe ⁊ faciũt pullos cũ fuerit eaꝝ mãsio calida.⁊ fuerit eaꝝ cib⁹ pa ratus.meliores aũt faciũt pullos in autum no q̃ in vere vel in estate ꝓpter copiã victus vt dic̃ Jsiõ.De natura ꝯo columbaꝝ dicit Aristo.li.v. Columba auis est voluptuosa vñ ⁊ sese osculant ante coitũ ⁊ masculus se nec nõ potest coire.tñ nõ cessat osculari. et femina multotiẽs saltat sup feminã cũ non sit mascul⁹.⁊ hoc facit cũ osculat ⁊ nõ eũci unt semẽ. Et tali aũt coitu faciũt oua aliq̃ nõ pullificãtia.sicut sunt oua vẽti.⁊ omnes aues q̃ similes sunt colũbis ouãt ĩ verebis vel ter.⁊ faciũt duo oua.sed nõ ouãt tertio. nisi q̃ corrũpit secundũ. Jtẽ idem dic̃ li. vj Colũbe inquit ꝑ maiori ꝑte pullificãt ma rẽ ⁊ feminã.⁊ ꝑm⁹ pull⁹ est mascul⁹. ⁊ aliq̃ exit vnus pull⁹ vno die ⁊ ali⁹ alio die .⁊ ma sculus cubat de die oua ⁊ femina de nocte ⁊ ꝑmũ ouũ cõplet se ⁊ fundit in .xx. diebus. ⁊ colũba ꝑmo penetrat testã ⁊ post diuidit illã ⁊ mascul⁹ ⁊ femina calefaciũt pullos in vno tpe ⁊ femia est magis solicita circa pul los q̃ mascul⁹.⁊ decies in anno ouãt ⁊ q̃n q̃ vndecies vel duodecies.sicut in egypto mascul⁹ coit cũ femina post annũ. Jtẽ idem libro.viij.cũ pullificat colũba stat̃ mascu lus regit pullos.⁊ si femia tardat venire ad pullos ꝓpter dolorẽ part⁹ ꝓcurit eã mascul⁹ ⁊ cogit eã ponere se sup pullos.⁊ cũ crescũt pulli vadit mascul⁹ ⁊ fugit terrã salsam.⁊ il lud qđ fugit ponit ĩ ore pulloꝝ vt assuescat eos cibo. Cũ aũt mas vult eũcere pullos đ nidis coit cũ ipis. Jtẽ colũbe habẽt ꝓriuꝫ sicut ⁊ turtures.qr caput suũ nõ erigũt q̃n potãt q̃ꝺ eis sufficiat hausꝰ pot⁹. Uiuũt aũt colũbe⁊ generalit cubãt vsq̃ ad annos q̃ndecim. Ducusq̃ Aristo. Propetates au tem colũbaꝝ vsuales ⁊ multũ notas tangit glo.sup ꝟbũ illud. Oculi tui colũbaꝝ Cañ. ꝑmo. Colũba inqt felle caret.rostro non le dit nisi parẽ suuꝫ forte. in cauernis petraꝝ nidificat.alienos pullos nutrit. columbas alias errãtes associat ⁊ recolligit.iuxta fluẽ ta manet.meliora g̃na eligit.gemitũ ꝑ cãtu reddit.gregatim volat.⁊ societatem diligit alis ⁊ rostro se defendit.cadauera ⁊ alia im mũda nõ comedit.geminos pullos nutrit. sup fluẽta residẽs. vmbrã accipitris de lõge veniẽtis inspicit.quã videṡ statim ad interi ora foraminis fugiẽs se absc̃odit.sic̃ dic̃ glosa ibi. Oculi eiꝰ sicut colũbe sup riuos aq̃ꝝ rẽ Cañ.v.c. Et vt dic̃ in viatico Cõstan.san guinẽ habet medicinalẽ. Dr̃ enĩ ꝙ sanguis eiꝰ sub dextra ala extractꝰ ⁊ calidꝰ oculis im positꝰ seu instillatꝰ dolorẽ mitigat.et sanat obtalmiã oculoꝝ. Fimũ habz ardentẽ quẽ de nido eũcit ⁊ pullos vt eũciãt instruere cõ sueuit. vt dic̃ Aristo. Colũba pacis est nũcia simplicitatis forma.natura mũda.ple fecun da.pietatis emula.societatis amica .iniurie immemor.q̃ quãto est pẽnosior tãto fecũdi or inuenit. vñ colũbe habẽtes pedes pẽna tos fere pullificãt oĩi mẽse. Est aũt colum ba naturalit timida.raro secura.nisi q̃n est in foramine petre.ibi aliqualit req̃escit Est aũt obliuiosa.⁊ iõ sublatis pullis dãni sui ĩ memor nidificare ⁊ pullificare in eodẽ loco itẽꝝ nõ obmittit. vt dic̃ Piero. Jtẽ stulte est curiosa.nã sedẽs sup arborẽ circũspicit.et ad quã ꝑtẽ velit tẽdere quasi deliberãs col lum vndiq̃ circũflectit.sz sepe dũ de vola tu deliberat.anteq̃ arripiat volatũ sagitta eã transuolat.⁊ iõ ꝓpositũ nõ ꝑficit.qr qđ di utius fieri ꝓposuit in tpe ꝯgruo nõ ꝑficit. vt dic̃ Brego. Jtẽ vt dr̃ in diet.ꝑticularibus Caro colũbina dura est ad digerendũ ⁊ vi scosa. vnde grossum dat nutrimentũ mani me caro pulliculoꝝ.sed q̃n volare incipiũt rõe motꝰ ⁊ laboris multũ amittũt de illa q̃ nitate.⁊ fit caro leuior ⁊ acceptibilior ad di gerendũ. Quãto aũt vetustior tãto durior ⁊ peior ad digerenduz.⁊ illaudabili⁹ generat corpi nutrimentũ Jtẽ colũba aliq̃n inueni tur domita q̃ ad deceptionẽ siluestriũ est in structa.nã siluestrib⁹ se associãs ad rete cas ducit.et vt cauti⁹ eas decipiat cũ illis itrat aucupis rethe ⁊ inuolui se ꝑmittit sub ami cicie specie quasi ad pascua eos allicit.et sic pascẽdo ad laqueũ et interitum eas trahit. Jtẽ in egypto ⁊ in syria vt dicit Ambro.in struit columba vt littere sit gerula.ꝓincie ad ꝓinciã internũcia.naturaliter enĩ dili git locũ ⁊ mansionẽ vbi ꝑmitus est nutrita ⁊ quãtumcũq̃ deferat ad lõgiquas partes semꝑ redit ad ꝓria si libertati fuerit restitu ta. Tali aũt columbe cauti⁹ solet alligari lit tera sub ascella que dimissa eleuat se i aera.

et nunq̃ cessat donec redeat ad sue natiui/
tatis p̃ma loca. sed q̃nq̃ in via cognoscit ab
hostib⁹ ꝛ sagitta impetit. ꝛ p̃ litter⁹ quas de
fert interficit et vulnerat. ꝛ sic nō sine ꝑicu/
lo est baiula lr̃e. qꝛ frequēter lr̃a sic portata
est causa vl̃ occasio mortis sue.

De coturnicib⁹ Ca. VII.

Coturnices sunt quedā auicule a so
no vocis dicte quas greci ortigias
vocāt. eo q̄ ferunt in ortigia insula
p̃mo vise. vt dic̃ Jsid⁹. De aues certa habēt
aduenīedi tpa. gregē faciūt ꝛ ducūt. accipi
trem timēt. ꝛ q̃diu accipitrē vidēt tādiu de
terra nō surgūt. ideo etiā ortigometra dicū
tur. habēt aūt he aues duces sicut et grues
Et ideo qꝛ timēt accipitrē cura est eis solici
tare duces ꝑ quos cauēt ꝓpria discrimīa ne
ab accipitre capiant. Nec sola auis morbū
caducū patit sicut et homo et passer. Da/
re transīēs cū lassatur in aquā descendit. et
vnā alam erigēs velū sibi facit. cibos g̃tissi
mos habz semina venenosa ꝓpter quas cau
sas veteres eas vesci ꝓhibuerūt. Ellebor⁹
em̃ est cib⁹ coturnicū qui si ab animali īm̃
ta quātitate sumat pernicios̃um est. nā cum
animalia latas habēt venas ꝑ quas defert
fumus vi elleborī coꝛ subito infrigidatur ꝛ
mortificat. Coturnices aūt venas habent
strictas circa cor. ꝛ ideo fum⁹ venenosus ñ
habēs liberū transitū in stomacho remanz
et ibi digerit et subtiliat vnde nō leduntur.
Coturnices aūt vulgari sermone curleios
vocam⁹ a veloci cursu. citissime em̃ currūt
sup terrā. specie aūt suā diligūt tales aues.
et ideo vociferādo mutuo se requirūt. vt di
cit Ambrosius

De ciconia Ca. VIII.

Ciconia vel ybis est auis fluuialis q̃
seipsam purgat rostro suo. quia ꝙñ
ex cibox multitudine sentit se g̃ua/
tam aquā marinā intra rostꝝ recolligit quā
p anū ad interioꝛa infundit que molliendo
cibi ꝯpacti duritiā mordicādo intestina su
perflua ei̇cit ꝛ emittit. Nec auis serpentuz
ouis vescit ꝛ ex eis gratissimā escaz deferēs
pullis. vt dic̃ Jsi. Et dicit ciconia quasi cy
cannia. qꝛ cōquatiēte rostro quasi cū cāna
sonū facit. vt dicit idem. veris est nūcia. ꝛ in
suo aduentu p̃dicat nouitatē tempis. serpē
tibus est inimica. rostro em̃ eos ꝑcutit ꝛ in
terficit. ꝛ quādoq̃ deuorat et reglutit. hūa/
nam frequētiā et societatē diligit. ꝛ ideo ni/
dificare sup̃ domos ab hominib⁹ inhabita
tas cōsueuit. et nidū suum primū nisi fuerit
coacta de facili nō dimittit sed in suo recess/
su ꝓtra hyemē terra replet nidū suū ꝛ cū lu
to virgulas nidi et spinas cōpaginat ne ali
quis vētus tēpestuosus ip̃m in hyeme deij
ciat aut dissoluat Jn reditu aūt suo in vere
eundē locū occupat ab alijs nidū occupa/
re volētib⁹ ꝓtegit ꝛ defendit. viuēte femina
mas causa coit⁹ cū alia se nō associat. sz quo
ad nidū ꝛ generatōis officiū femine fidē ser
uat. in qua si masculꝰ aliquo casu adulterū
cōcubitū p̃senserit. vltra secū nō cohabitat
sed rostro si potest eā trāsuerberat atq̃ ne/
cat vt dicit Aristo. Als q̃ in nido mas fe/
minā non calcat ꝛ incubādo sup̃ ouа mas
cū femīa vices mutat. pullos suos miro af
fectu diligit ꝛ custodit. et ex assiduo cubitu
sup̃ eos plumas p̃dit. pater quādo est in pa
scuis. mater in nido residet. ꝛ ecōuerso. q̃n/
do reuertit mas. euolat femina ad pascua ꝛ
masculꝰ nidū fouet. vt dicit Ambro. cico/
nie maria transuolāt ꝛ collecto agmine ad
calidas regiones simul volāt. Jn suo autē
discessu comites habēt cornices que ipsas
p̃cedunt ꝛ quasi ciconijs ducatū prebētes.
ꝓtra aues infestas eis ꝑ viribꝫ se opponunt.
vt dicit in hexameron. Quāuis autē vene/
nosa comedāt vt ranas et serpētes et hmōi
venenū tamē naturā caꝝ nō supat nec īmu
tat. ideo eis est refectio ꝛ nutrimentū q̄ hō
minib⁹ ꝛ alijs aīalib⁹ est venenū. vi em̃ calo
ris qui in coꝝ interioꝛib⁹ dñat virt⁹ veneni
extinguit et superat. A pullis suis ī senectu
te pascunt. nā extimia illis circa filios est pi/
etas. ꝛ ideo quantū tps expendūt in fetibus
educādis. tantū ip̃e a pullis suis vice recꝛ/
proca nutriunt. vt dicit Ambro. q̃n ꝙ pul
li nascunt. crura pedes et rostra habent ad
modū cigni valde nigra. sz deposita paula/
tim nigredine. rubere tāto pl⁹ incipiūt q̃to
quotidie pl⁹ senescūt

De cornice Ca. IX.

Cornix est auis annosa. que apud la
tinos greco noīe appellat. quā aiūt
augures hominū curas agere. insꝛ/
diaz vias mōstrare. futura p̃dicere. sed ma/
gnū nephas est credere q̄ de⁹ ꝯsilia sua coꝛ
nicib⁹ manifestet. vt dic̃ Jsi. his inter mꝫta
auspicia tribuūt. vt etiā pluuias p̃dāt vo
cibus iuxta illud Virgilij. Hūc plena coꝛ/
nix pluuiā vocat improba voce. Est autem

auis garrula ⁊ impia. ⁊ incolis vbi habitat nociua. vt dicit idē. Immūdis pascit et venenosis. diutissime viuit. ꝓtra senectutē in pluma albescit. sed in carne intrinsec⁹ quanto viuit diuti⁹ plus denigrescit. Vulpez p̄ ceteris animalib⁹ odit. cōtra nisum ⁊ accipitrem cōfligit. vt dic̄ Isid⁹. Est em̄ auis īproba aquile ⁊ alīs p̄de auib⁹ importuna. naz aquilā quā tāgere formidat garritu ⁊ volatu insequit ⁊ infestat. sed de sua improbitate nō semp lucrū portat quia post longā aq̄le dissimulatōnē aliquādo ab ea rostro percutit aut interficit quādo ei plus ōbito appropinquat. De cornice aūt dicit in hexamerō q̄ cornices ciconias ꝺducūt ⁊ dirigūt. ⁊ velut q̄busdā turmis eas stipātib⁹. eis turmatim se adiungūt ⁊ cōtra alias aues īpis ciconijs infestas dimicātes. ꝑp̄ijs periculis aliena bella suscipiūt. cui⁹ indiciū est quia īillo tp̄is interuallo quo ciconie solēt recedere nō reperiunt in locis cōsuetis residere. et quia cū vulnere reuertētes manifesta q̄daz sanguinis voce certisq̄ indicijs grauē se certaminū ostendūt cōflictū subijsse Itē ibidē dicit q̄ admirāda est hui⁹ auis clemētia. nā cū parētes p longeuā senectutē plumarum tegmine ⁊ alaz regimine nudari contingit. cornices iuniores ꝑp̄ijs pennis eos fouent et collecto cibo pascūt. quādo etiā parentes earū senescūt. eos fulcro alarū suarū subleuant ⁊ ad volandū excitant vt in pristinos vsus mēbra dissuета reuocēt ⁊ reducāt.

De corno Capl'm. X.

Cornus siue corax a sono gutturis nomen habet. vt dic̄ Isid⁹. Corn⁹ pullox ora suox hiantia respicit. quib⁹ cibū ꝑus nō ministrat nisi prius p pennarū nigredinē ꝑp̄ij coloris similitudinē recognoscat. Postq̄z vero nigrescere inspicit totis suis viribus deinceps eos pascit. vt dic̄ idem Isid⁹. Dicunt aūt pulli cornox rore celesti vesci q̄diu beneficio etatis nō habēt nigras plumas. nō enī prius escis scz cadaueribus fetidis sed roris celestis beneficio sustentātur. vt dic̄ Augustin⁹. Petit em̄ corn⁹ in cadaueribus mortuox loca occulta. vt dic̄ Isi. Et est auis clamorosa ⁊ diuersas formatvoces. sol⁹ em̄ inc aues sexaginta quattuor habet vocis mutatiōes. vt dicit Fulgentius. Est etiā auis dolosa res furtiue subtrahēs reponēs in locis abditis ⁊ abscondēs. Est etiā immūda auis cadaueribus insidēs. et ex venenosis ⁊ reb⁹ immūdis cibū querēs Et ꝟm augures quandā vim p̄sagij ⁊ diuinationis habēs. Et ideo apud gētiles corn⁹ inter volucres fuit apollini cōsecrat⁹. vt dicit Dar. De corno aūt dicit Aristo. li. vj. Femine cornox cubāt sup ova sole. ⁊ masculi deferūt eis cibū. ⁊ pullificat plures pullos ⁊ cubat dieb⁹ viginti ⁊ deijcit aliquos ꝓpter multitudinē quia aues q̄ multos pullificāt aliquos eijciūt a se. Itē dicit idē libro. vij. Corn⁹ niger pugnat cū asino et thauro. et volat sup īpos ⁊ nocet eis p̄cutiendo cū rostro ⁊ pungit oculos īpox. Itē ibidē. Cornus niger est amic⁹ vulpis. ⁊ ꝓpter hoc pugnat cū aceloni ⁊ alīs bestijs vt iuuet vulpem. Itē ibidē. Cornui pugnāt pugna forti ⁊ p̄cutiūt se ad inuicē cū armis. id est. cū rostris vnguib⁹ ⁊ alis suis. vict⁹ obedit victori victoria forti. Ducusq̄z Aristo. Itē sol⁹ cornus in medijs estiuis feruoribus ꝓtra naturā aliaz auiū ouat ⁊ pullificat fetus suos Ūñ Petroni⁹. Cornus maturis frugibus oua defert ⁊c̄.

De cigno Ca. XI.

Cignus latine. olor dicit grece. eo q̄ tot⁹ alb⁹ sit in plumis suis. nulli em̄ inueniūt cignū nigrū. Olor aūt grece. totū dicit latine. vt dicit Isid⁹. Lign⁹ aūt a canēdo est dictus. eo q̄ carminis dulcedinem modulatiz vocib⁹ fingit. Ideo autē canit dulciter. quia collū longū ⁊ reflexū habet ⁊ necesse est eructuantē vocē p longū et flexuosum iter varias reddere modulatōes Ferūt aūt in hyperborcis ptib⁹ p̄cinentibus cytharedis cigni pullos euolare de nidis ⁊ apte admodū cōcinere. vt dic̄ Isid⁹. Scōm aūt Dar. et Ambro. Haute bonū p̄sagiuz euētus reputāt. q̄ cigni scz in nauigio obuiant. sicut ait Enni⁹. Lign⁹ in auspicijs semper letissim⁹ ales. hūc optāt nautę. q̄ nō se mergit in vndis ⁊ ideo apollini fuit cōsecratus. vt dic̄ Dar. In alis aūt maxima ē fortitudo. Lign⁹ quādo est in amore q̄rit feminam ⁊ ei p cōplexionē colli blādit. ⁊ q̄si cam trahit ad se ⁊ cōiungit collū suū collo femine colligando. post coitū vero femina p̄cutit marē ⁊ fugat īp̄m. balneat aūt se masculus post coitū. similiter femina anteq̄z cibū sumat. Instāte autē morte penna infixa cerebro canit ⁊ cōtra aliox animantiū ꝺsuetudinē p gemitu cantū reddit. vt dicit Ambrosi⁹. plumā habet candidissimā omni ni-

gredine vel colore aliquo impmixtã., carnẽ vero habet nigrã ꝛ ad digerendũ durã. rostrum cũ quadã tuberositate visum ab olfactu ꝛ gustu distinguẽte. collũ habet intrinsecus valde nigrũ ꝛ interi⁹ densatũ cũ quo collo in profundũ merso cibũ suũ querit ꝛ incidit. dũ sit inter pisces nutrit⁹ ipos non comedit. ideo si panis vel esca sibi proiecta fuerit. piscib⁹ ipm sequẽtib⁹ ipe cedit. ☉ herbis ꝛ radicib⁹ victũ suũ querit. pedes habꝫ nigros latos ꝛ clausos natationi valde aptos. quorũ vno vtit̃ p remo in natãdo. alio pro gubernaculo se regẽdo. Stagna et lacus inhabitat. ꝛ secus aquas nidificat. vbi sup pauca ligna cõiecta super oua cubat et pullificat. pullos solicite nutrit et educat. ꝛ eos rostro alis ꝛ sibulo ptegit et defensat. ꝛ si quis aduersus eos appropinquauerit inter pullos ꝛ appropinquãtib⁹ opponere se et interponere nõ cessat. Auis est magne carnositatis ꝛ ponderositatis corpoꝛ. et ideo quietẽ diligit ꝛ raro volat. volãt autẽ cigni siluestres volatu forti collis extẽsis et pedibus ad posteri⁹ applicatis. sed nõ sunt tam magni corpis nec tãte pinguedinis sic̃ sunt domiti q̃ iurta hominũ habitacula sunt nutriti. vt dic̃ Dar.

De culice Capitulũ. XII.

C Ulex ẽ musca modica ab aculeo dicta. eo q̃ sanguinẽ sugit. habet autẽ in ore fistulã ad modũ stimuli q̃ carnem terebrat vt sanguinẽ bibat. vt dic̃ Isidorus. Reputat̃ aũt inter volatilia sicut et apis. cũ tamẽ corp⁹ vermis habeat pl'es pedes habẽtis. eo q̃ alas habeat quib⁹ volat. Generat̃ aũt ex vapoꝛib⁹ putridis de cadauerib⁹ ac palustrib⁹ locis ꝛ corruptis generatis. ex cõtinua alaꝝ replicata pcussione ī aere strepitũ generat ꝛ quasi stridet. sup cadauera ꝛ vlcera libẽter resident. equis etiam vlcerosis valde nocet. strepitu ꝛ morsu dormiẽtes infestat. et a requie eos arcet. de nocte maxime circũuolat ꝛ mẽbra quib⁹ insidet terebrat atq̃ mordet. lucipeta est. q̃ lumen libẽter videt. vnde min⁹ caute in cãdelam vel in ignẽ irruẽs se ob auiditatẽ luminis vidẽdi cõburere sepe solet. hyrũdinibus pascendis summe valet. culices em̃ in aere volitãtes ab hyrundinib⁹ que venant̃ muscas in aere p̃da gratissima reputant̃. Dicũtur autẽ culices sciniphes. id est. muscę minutissime. sed aculeis pmolestę. scines eniꝫ grece musca dicit̃ latine. vnde ꝛ dicit̃ scinomia musca canina. ꝛ hiuiusmodi muscis terra egyptioꝝ pcussa est. vt dicit Isidor⁹ Est aũt scinomia gen⁹ pessimuꝫ muscaꝝ magni corpis ꝛ lati ventris respectu muscarũ aliarum ꝛ parui volat⁹ sed magne tenacitatis ꝛ adherẽtie in membris animantiũ in q̃bus insidet. In villis em̃ ꝛ pilis animaliũ ꝛ maxime canũ se immergit. et ibi se occultãs sugit sanguinẽ atq̃ bibit intantũ q̃ carnẽ vlcerat ꝛ corrodit. vt patet in antiquoꝝ canũ auribus quas corrodũt ꝛ vlcerãt tales muscę vnde non est mirũ si tales muscę sint m'tuꝫ fetide que extã fetidis ꝛ corruptis humoribus sint nutrite

De cicada Ca. XIII.

C Icada a canendo est dicta. eo q̃ ī eiguo gutture suo dulceꝫ facit melodiam vel mirã facit cantilenã. vt dicitur in hexameron. hec in medio estu quãdo arbusta meridianis caloribus rumpũtur tanto cantũ resonat clarioꝛẽ. quanto spiritum aereũ tũc tempis attrahit purioꝛẽ. deinde si quis cicadas pfundat oleo statiꝫ necantur. eo q̃ obstructis poꝛis spiramen aereũ haurire nõ valent. sed si quis statiꝫ his acetũ supfundat. ilico reuiuiscunt. eo q̃ vis aceti aperit poꝛos qui ex olei cõstrictiõe obstruebãtur. vt dicit Ambrosius

De fenice Capitulũ. XIIII.

F Enix vnica dicit̃ esse auis ꝛ in toto oꝛbe terrarũ singularis. vnde ꝛ laici mirãtur vnde et apud arabes vbi nascit̃ fenix. i. singularis nuncupat̃. vt dicit Isi. De hac aue dic̃ phs. q̃ fenix est auis sine pari viuẽs. ccc. vl' q̃ngẽtis annis. q̃b⁹ cõpletis cũ suũ sentit defectũ nidũ fac̃ ex lignis aromaticis et multuꝫ siccis que in estate ex feruoꝛe solis flãte fauonio accendunt̃. q̃bus iam accẽsis spõte nidũ ingredit̃ ꝛ ibidem inter ligna ardẽtia incinerat̃. ex quo cinere infra triduũ quidã vermicul⁹ nascit̃ qui paulatim plumas recipiẽs in volucrẽ reformatur. Idẽ dic̃ Ambro. in hexameron. de fenicis humoꝛe siue cinere nou⁹ surgit. paulatimq̃ adolescit ꝛ pcessu tẽpis alarũ induit remigia atq̃ in auis spẽm reparat̃. Est aũt auis pulcerrima. pauoni in plumis similima. solitudinẽ diligẽs. gnis ꝛ fructib⁹ mundis cibũ querẽs. de q̃ narrat Alan⁹. q̃ cuꝫ Onias summ⁹ pontifex in eliopoli ciuitate

egypti templū ad similitudinē tēpli hiero/ solymor edificasset. ꝑmo die azimor cū mlta ligna aromatica sup altare ꝯgregasset. et ignē ad offerendū sacrificiū succēdisset. de/ scēdit in mediū rogū tal' auis q̄ in igne sa/ crificij statim ī cinerē est redacta. remanēte aūt cinere ꝛ cū diligētia custodito ō ꝑcepto sacerdotis ꝛ refuato infra triduū q̄dā vermi cul⁹ de ꝑdicto cinere est creat⁹. q̄ tandē reci piens formā auis ad solitudinē euolauit

De grue Ca. XV.

GRus de ꝓpria voce nomē accepit. ta li em̄ voce sonat. vt dic̄ Jsi. Est aūt auis alar magnar ꝛ fortis volatus aeris alta petēs vt videat quas velit ꝑgere regiones. vt ōr in hexameron. Est em̄ auis diligēs suā spēm. ꝛ in societate viuēs habēs regē et ordine literato volās. vt dic̄ Ambro sius. Ductor aūt agminis q̄i instigādo ꝛ ar guendo voce ad rectos volat⁹ cogit agmen ꝛ si forte rauceſcat succedit alia grus q̄ sup plet idē officiū. grues aūt voce ꝑcoma ter/ ram petūt vt quiescāt. ꝛ cum sederint ad cu stodiā sui vigilias ordināt vt alie securi⁹ cō quiescāt. Uigiles aūt sup vnū crus stāt di recte ꝛ lapillū tenēt in pede altero a terra su spenso vel eleuato. vt si casu aliquo dormie rint ꝑ casum lapilli excitent⁹. vt dic̄ Aristo. Jte sunt grues in iuuētute cinerei coloris. sed in senectute quāto diuti⁹ viuūt. tāto pl⁹ nigrescunt. ꝛ si que illarū a societate ober/ rauerint vociferādo perditas socias aduo/ cant ꝛ requirūt. Grues etiā q̄n supra se ve/ nientē herodiū vel accipitrē ꝓcipiūt rostra sua supi⁹ erigūt ꝛ put possunt cū rostri acu mine se defendūt.

De gallo Ca XVI.

GAllus a castratione est vocat⁹. In/ ter ceteras tantū aues huic soli testi culi adimunt⁹. veteres em̄ abscisos gallos vocauerūt. vt dic̄ Jsiō. De gallo di cit Plini⁹. xxix. li. c. iiij. Carnes gallor cru/ de ꝛ calide apposite sup morsum serpētis de/ mūt venenū. Et ad idē valet ei⁹ cerebrum in potu sumptū. si q̄s ei⁹ pinguedine vl' viscel/ lo inunct⁹ fuerit. a pantheris ꝛ leonib⁹ tut⁹ erit. Si auro liquescēti ossa gallor ꝓ gal linarū cōmiscent⁹ cōsumūt illud in se vnde ꝛ os gallinaceū auri est venenū. ꝛ ℔ est mir Gallus itaq̄ est auis calide ꝛ sicce cōplexio nis. et ideo multū habet audacie ꝛ animosi tatis ꝓter qō cōtra suos aduersarios ꝑ su/ is vxorib⁹ audacter pugnat. ꝛ rostro ac cal/ caribus aduersariū impetit ꝛ lacerat. obtē/ ta victoria statim cātat. Anteq̄ aūt cantet alis se verberat. ꝛ seip̄m feriens ad cantādū reddit aptiorē. Jn ꝑfundioribus horis noctis cantū solet emittere clariorē et valentiorez. sed circa tps matutinū vocē formar leuio/ rem. vt dic̄ Ambrosi⁹. Cristā rubeā gestat ī capite ꝑ corona qua amissa ꝑdit audaciam ꝛ ad aggrediendū aduersariū ip̄m efficit se gniorē. zelat ꝛ diligit vxores suas. ꝛ inuento cibo voce quadā eas cōuocat ꝛ sibi subtra/ hit vt eas reficiat atq̄ pascat. pinguiorez ꝛ teneriorē quā pl⁹ diligit secū quietis gratia vicinius collocat. et ipsi⁹ p̄sentiā circa se pl⁹ affectat de mane cū ad pastū euolauerit. la/ tus suū lateri ipsi⁹ primo applicat et ꝑ quos dam nut⁹ ipam ad sui copulā allicit ꝛ inui/ tat. ꝛ ꝑ ipa tanq̄ zelotipus specialit pugnat ꝛ appropinquātes gallos rostro et calcari/ bus a se fugat. rostro in pugnādo terrā ꝑcu tit. ꝛ plumas circa collū erigit. vt se audacē faciat ꝛ pennas caude quantū potest sursū ac deorsum eleuat. vt sic aptus ad prelium se accingat lapidē p̄ciosum nomine allectri cium vel allectorium calcedonio sike⁹ gignit ꝛ portat. quē ratōe lapidis vt credūt quidā leo timet ꝛ abhorret. ꝛ maxime si fuerit alb⁹ albū em̄ gallū leo formidat. vt dicit Plini⁹ Rostro ꝛ pedib⁹ victū querit. paleā ꝛ pulue rem sulcat ꝛ reuersat ꝛ inuēto grano ad gal linas vociferat et eas vocat. timet etiaz gal lus aquilā ꝛ accipitrē p̄dones terre. quia ta les p̄de aues volucrib⁹ in terra deambulā/ tibus insidiant⁹. ꝛ ideo cū gall⁹ sit valde acu ti visus vnū oculū ꝑ victu querēdo inferi⁹ deprimit. et aliū sursum ad aera dirigit. vt aduentū aquile vel accipitris ꝑcaueat. q̄ni am cū venientē a remotis viderit statim ad gallinas vociferat ꝛ fugiēs in domib⁹ rupi bus ac sepib⁹ se occultat. vt dic̄ idē. Decre/ pitus etiā gall⁹ ouat in vltima senectute. et facit quedā oua pua multū rotunda ꝛ q̄si li uida vel crocea. ex quib⁹ si ab aliquo verme venenoso in dieb⁹ canicularib⁹ foueant⁹. ba silisc⁹ pereat⁹. vt dic̄ Beda. De gallis dic̄ Constan. Galli iuuenes duriores sunt ad digerendū. minorisq̄ humiditatis q̄ gallina caro eorū quiddā nitrositatis habet. ſz q̄n/ do coquitur solui⁹. vnde si vetus gallus ꝑ/ iectis interioribus ō semine croci ortēsis et polipodio impleatur. et quinq̄ libris aque

coquaꝝ donec aq̃ fere ꝯsumaꝝ fit vtilissim⁹ colericā habētib⁹ passionē. viscosos ꝛ fleu/maticos purgat humores.melancoliā pati entib⁹ subuenit.grossam stomachi vētosita tē excludit.dolorē mitigat.tumorē ꝛ dolorē arteriaꝝ curat. valet ꝯ artetice febris plixi/tatē. vt dicit idem

De gallo gallinacio Capitulū. XVII.

§ Gallus gallinaci⁹.gall⁹ est q̃ ꝑpter ab scisionē testiculoꝝ effeminaꝝ. more em̄ alioꝝ aīaliū castratoꝝ tot⁹ in cō plexione mutaꝝ.cristā em̄ pdit.audaciā de/ponit.vocē ꝛ cantū amittit inꝝ horas noctꝫ nō discernit.alis se nō pcutit nec ad pugnā se accigit.sup ova aliena cubat ac si essꝫ gal lina officiū femine assumēs pullos alienos nutritꝛ circūducit.vocē etiā gallinę similat ꝛ crocitando voce raucida pullos vocitat gallinis se associās cū eis caꝝ escā comedit ꝛ deuorat.sꝫ eas nō reficit nec ipinguat cuꝫ eis ipinguaꝝ sꝫ eas nō ipinguat Est aūt gal linaci⁹ timidiorꝫ aī q̃ gall⁹.et carnis hūidio ris ꝛ molliorꝛ ꝛ pinguedis maiorꝫ ac plu me latioris.cui⁹ pedes q̃nq̃ frāgunt vt cu/bare sup ova cogaꝝ.cui⁹ calcaria vl̄ hebetā tur vel cadūt.cui⁹ pedes colligāt post ipin/guationē.et deꝑsso capite ad terrā ad horuꝫ erectꝫ pedib⁹ deportaꝝ.de gallo tñ castrato dic̄ Cōstan. Carnes inqt castrati galli oīm volatiliū carnib⁹ sꝯ ꝯuenic̄tiores. laudabili us em̄ generāt nutrimētū ꝛ sanguinē meli/orem.cerebella coꝝ cerebellis auiū aliaruꝫ sunt vtiliora

De gallina Ca.XVIII

§ Gallina est a gallo dicta.sic̄ a Leone dicta est leena.cui⁹ mēbra vt q̃dā fe rūt si cū auro liq̃scēte misceanꝝ ꝯsu mūt auꝝ. vt dic̄ Isid. Est aūt multe ouatō nis et pullificatōis ꝛ multe ouāt sine coitu vt dic̄ Aristo.li.vj.ꝛ dicūꝝ ova vēti. et sunt alīs ouis insipidiora ꝛ illaudabiliora. et q̃ dā galline sepe faciūt gemelles.ꝛ vnus ge/mellorū est pu⁹ et q̃nq̃ mōstruosus. postq̃ aūt cubāt sup ova sua p tres dies stati appa rēt signa pulli ꝛ eritꝫ in maioribꝫ post pres dies.ꝛ in minoribꝫ p⁹ pauciores. ꝛ generaꝝ pull⁹ ex albumīe ꝛ nutriꝝ ex vitello. vt dicit idē. Galline etiā q̃ nimis ouāt nō sunt lōge vitesꝫ cito moriunꝝ. vt ꝺr li.vj. Alias ꝯo gal line ꝓprietates oīb⁹ fere notas tāgit glo. sup Math. xxiij. vbi ꝺr. Gallina est auis pia cir

ca pullos.nā pullos sub ala fouet. ꝺtra mil uum tueꝝ.de dolore filioꝝ egrotat ꝛ plumā depoīt.pl⁹ pullos q̃ se pascit ꝛ satiat. ꝛ ipos inuēto cibo ꝯgregat atq̃ vocat ꝑ pulloꝝ defensione fortiori se opponit.et etiā boīem impugnat.pullos dispersos cōgregat. atq̃ vocat ꝛ ne a niso vel miluo rapianꝝ eos sub alaꝝ tegmine ꝓtegit ꝛ defensat.plumaꝝ his piditate ꝛ vocis raucedine affectū circa pul liculos manifestat.

De griphe Ca.XIX

§ Griphes inꝝ volatilia recitaꝝ Deut. xiiij. Et dic̄ ibi glo.q griphes est q̃/drupes.capite ꝛ alis aq̃le similis .et reliq̃ corpe silis est leoni.ꝛ habitat i yperbo reis mōtib⁹.eq̃s ꝛ boīb⁹ maxie est infest⁹ .in nido suo reponit lapidē smaragdū ꝺtra ve nenosa aīalia mōtis

De herodio Capl'm. XX.

b Herodius est auis regia.p̃de auidaꝛ manu gestātis assueta. Est āt auis animosa ad modū accipitris.pau/ce quidē carnis respectu corpis sui.ꝛ ē mul te pēnositatꝫ.ꝛ ideo leuissimi est volatus. qꝛ paꝝ est ī eo qō aggrauat ꝛ multū qō erigit atq̃ leuat. vt dic̄ Grego.ꝛ iō dissimil' ē struc cioni i audacia ꝛ virtute. q̃uis ei similis sit in penna ꝛ varia in colore Herodi⁹ aūt ma gne est animositatꝫ.acutissimi pectorꝫ.ꝛ for tis vnguis.et plus ledit p̃dam sup ipam ir ruēdo pectore q̃ rostro siue vngue. Tante aūt est animositatꝫ q̃ si p̃mo vel secūdo im/petu predā nō arripit q̃si vindictā de se pe/tit.vnde si silvestris est illo die vix predā q̃/rit.si vero domestic⁹ quasi pre verecundia euagaꝝ per aera et ad manū gestantis ꝺ fa/cili tunc nō redit.tūc enim victū ꝛ quasi de genere se estimat.quando de volucre quaꝫ impetit nō triumphat.vt dicit Gregorius. Dec auis a vulgo falco nuncupaꝝ sive fili ca.vt dicit glosa super psal. Et est auis que inter omnes p̃de volucres habet affectum piū ꝛ animū circa pullos. sicut dicitꝝ in hex ameron Eodē inquit sedulitatꝫ officio quo proprios fetus pascit pari submīstratio/ne pullum ab aquila abiectuꝫ sive nō agni/tum suscipit atq̃ nutrit.cadauer fugit . nec in famis vehementia putridas carnes tan/git.sed laboris patiens abstinendo expectat quousq̃ predam sibi congruam inueniat, quam acquirat. vt dicit Gregorius

De hyrundine
Capitulū. XXI.

Hirundo quasi arūdo ab aere est dicta eo q̄ cibos nō sumat residens. sz vt edat in aere cibū capit. vt dic̄ Isidorus. Est em̄ auis vocifera p̄ tortuosos orbes z circuit⁹ vaga. In nidis cōstruēdis et pullis educādis solicita. vt dic̄ idē. In nidis q̄z ꝑstruēdis est sūme solertie. vix ei ad hoc faciendū sufficeret humana industria de q̄uis materia qđ fac̄ hyrūdo solo rostro de argilla. hyrundo itaq̄ est auis valde p̄nosa mire agilitat⁹ z velocissimi volatus. z ſō a ceter⁹ auib⁹ nō impetit. nec vnq̄ alicui ꝑda est. maria trāsuolat ad regiones calidiores in quib⁹ credit p̄ hyemē cōmorari. certa custodit tpa aduētus sui et recessus. cui⁹ aduētus indiciū est ver⁹ z testimoniū instātis serenitat⁹ estiual. vt dic̄ Amb⁹. De hyrūdine dic̄ Aristo. li. vj. Auis agrestis nō coit in anno neq̄ ouat nisi semel p̄ter hyrūdinē que ouat bis. lz p̄ma oua aliq̄n corrumpūt p̄ter hyemē. oua ꝑo posteriora cōplent z faciunt pullos. Itē dicit ibidē. Aues que comedūt carnē nō ouāt bis p̄ter hyrundines que aliq̄n bis pullificat Itē ibidē si q̄s ceca uerit pullos hyrundinū reuertent⁹ oculi corq̄ querit em̄ herbā q̄ dicit celidonia cui⁹ succo linit oculos filioq̄. z sic eoq̄ oculi sanitati ꝑstine restituunt. vt dic̄ Macro. Item in utero hyrūdinis inueniunt duo lapilli. q̄q̄ vnus est albid⁹ z dicit femine⁹. alter ꝑo rubeus z ōr masculin⁹ qz maior⁹ est ꝑtutis q̄q̄ albus. hi lapilli dicunt celidonij. z sunt p̄ciosi maxime quādo extrahunt de pullo añq̄ tāgat terrā. vt ōr in lapidario vbi eorum ꝑtutes describunt. vt dic̄ Cōstan. Sāguis de dextra ala extract⁹ oculis medet sic̄ sanguis columbe. fim⁹ ei⁹ valde est calid⁹ z vritiuus sine corrosiu⁹. et ideo oculis est nociuus. Instruit aūt hyrundo pullos suos ejicere stercora extra nidū. sunt aūt hyrūdinū duo genera. quedā em̄ sunt maioris corpis dorsum habētes nigrū. pect⁹ rubeū et ventrem albū. et he diligūt humanā societatez. vnde in domib⁹ hominū nidificāt. alie sunt minoris corpis nigrū habētes pect⁹ z nidificāt in ripaq̄ foraminib⁹ iuxta aquā. Sed tā iste q̄q̄ ille i terra nidificant sine argilla. et vtriusq̄ cauda ad modū forpicis est bifurcata. Int⁹ hyrūdines ōr esse vnū gen⁹ quod timēt alie etiā aues aq̄la et accipiter z fugiūt illā hyrūdinē tanq̄ hostē nec audēt sup̄ p̄dā illa visa irruere. timēt em̄ morsum ei⁹. qa forsan venenosus est. vt dic̄ Plin⁹. pugnāt aūt hyrūdines ꝓtra passeres nidos caq̄ sub intrātes z morsib⁹ ac vnguib⁹ fugant eos ō nidis suis

De kaladrio La. XXII.

Kaladri⁹ fm ph̄m est albi color⁹ nullam hn̄s ꝑtē nigredinis cui⁹ ps inferior femor⁹ ipi⁹ purgat caliginē oculor. cui⁹ natura ē tal⁹. q̄ qñ aliq̄s ḡui detinetur infirmitate. si egritudo fuerit ad mortē. kaladri⁹ auertit faciē suā a sic egrotāte et sine dubio tūc morit hō. si āt infirm⁹ ꝺz ꝓualescere kaladri⁹ figit visum i ipm. z intēdit i eū q̄si applaudēs ei. Differt aūt kaladri⁹ ab auicula q̄ ōr kaladra q̄ est auis sonora z canora sic merula. vt dic̄ glo. sup Deut. xiiij. vbi ōr. differt kaladreon a kalandra ꝛc̄.

De laro La. XXIII.

Larus ē auis q̄nq̄ i terra q̄nq̄ i aq̄s habitās. vñ in aurora scribit. Lar⁹ est fluminis habitator z incola terre. Hūc natat vt piscis nūc volat instar auis.

De locusta La. XXIIII.

Locusta est dicta eo q̄ pedib⁹ sit longa vt hasta. z iō greci eaz hastagion vocāt. vt dic̄ Isid⁹. Locuste regē nō habent. et tamē ordinate egrediunt per turmas suas vt ōr Prouerb⁹. xxx. mutuo se deuorāt. nā maiores minores comedūt et māducant. in estate apparēt. in hyeme ꝑo latēt. longiora habēt crura posteriora q̄q̄ anteriora. Et sicut dic̄ glo. sup Joel p̄mo. est p̄mo athelab⁹ et post crescētib⁹ alis fit locusta. et plus ledit in iuuētute qñ est athelab⁹ q̄q̄ i senectute quādo est locusta. Os habet q̄drāgulū et ꝓ cauda aculeū habet. crura sunt replicata et in se reflexa. germina arborūz z herbaq̄ radicit⁹ comedūt z corrodūt. a vento australi generant⁹ et ad volandū cōcitantur. In vento autē septētrionali moriūtur. In saliendo locusta se erigit. z in erigendo cadit. a floribus amigdalinis impinguant⁹ locuste. Locusta insup̄ tota p̄ maiori parte in ventre ꝓsistit. et ideo insatiabilis est. vnicum habet intestinū. qđ sanie z immūdicia est sp̄ repletū sz q̄diu viuit sp̄ esurit. et si q̄d inuenerit viride. corrodere nō desistit. Do dico frigore quasi morit⁹ et consopit⁹. sed calore solis reuiuiscit. ex cuius stercore ꝑmes nascuntur

De mergulo Capl'm. XXV.

Mergul⁹ ab assiduitate mergẽdi nomẽ sumpsit. sepe em̃ dimisso i ꝓfundũ capite. auraꝫ sig̃ sub fluctib⁹ colligit. t añ veniẽtẽ eqꝰ tẽpestatẽ cũ clamore litt⁹ petit. nã in pelago g̃uissimã tẽpestatẽ futurã esse certissimũ est. qñ merguli fugiunt ad litt⁹ cũ clamore. vt dic̃ Jsi. mergul⁹ i arũ dinet⁊ sup pauca ligna nidificat t miro q̃dã affectu nature pulliculos nutrit t educat. q̃ mor nati matrẽ sequũt. t varias pelagi vndas ascẽdere t descẽdere nullo mõ verent. ꝑmes aq̃tiles t pisciculos ad sui vẽtr⁊ satiã dã ingluuiẽ venant. Jn hyeme ꝓpt paucitatẽ mot⁹ ipinguãt. Jn estate aũt ꝓpt volat⁹ libertatẽ carnib⁹ t pinguedie depaupant. qñ ab aue rapace ꝑsequunt ad aquã refugientes mersionis bñficio liberant.

De miluo Capitulũ. XXVI.

Jluus moll' est volatu t viribꝫ Uñ miluꝰ q̃si mollit volãs ẽ dict⁹. nã leui pẽna t q̃si imobili sup aera fert et vix leui tactu aerẽ in volãdo mouere videt. Est aũt auis patiẽs laboꝛ⁊. t iõ cuculos i scapulis suis suscipit. et ne ꝑ lõga itineris spacia fatigati deficiãt a ptib⁹ hispanie secum ducit. vt dic̃ Jsi. Est ãt auis rapax t audax in mimis. sz timid⁹ ẽ i magnis. nã volucres siluestres iuadere ñ audet. domestic⁊ insidiari nõ timet. pull' etiã insidiat vt eos rapiat t q̃s incautos reppererit stati necat. cadaueribꝫ t imũdis vescit. t ꝑ modico vẽtr⁊ pastu circa ethera circũfert. A niso ipetit. t a mio re seꝓpt ipi⁹ pusillanimitatẽ t segniciẽ supatur. Et miluꝰ i iuuẽtute ab alijs ꝑde auib⁹ nõ videt differre sz q̃sto diuti⁹ viuit tãto suã naturã degenerẽ pl⁹ oñdit. Qdã ei gen⁹ est milui q̃i ꝓncipio auef rapit. exentera aialiũ comedit. rãdẽ vix muscas t ꝑmiculos arripit. vt dic̃ Aristo. vltio fame perit. Est autẽ auis ipia circa pullos suos sic̃ t vultur. dolet ei qñ vidz eos ipinguari. t vt marcescãt rostro eos ꝑcutit t subtrahit eis cibũ. vocẽ bz querulã famis nũciã. nã qñ esurit voce querula cibũ querit

De nocticorace Capitulũ. XXVII

Nocticorax ẽ noct⁊ coruꝰ sic dict⁹. eo q̃ noctẽ amat qr ꝺ nocte volãs cibũ q̃rit t q̃rẽdo clamitat. cui⁹ clamor ẽ volucrib⁹ odiosus vt di. Jsi. Et ãt auis lucifuga t solẽ videre ñ ꝑt. sepl'cra t loca mortuoꝝ ibabitat t freq̃ntat. i parietib⁹ t i locis ruinos nidificat. ouа colũbaꝝ t monedulaꝝ frãgit t deuorat. t cũ eis pugt. Hec dicit noctua q̃i ꝺ nocte acute tuẽs. ꝺ nocte em̃ videt. exorto ei splẽdore sol' ei⁹ visus hebetat. Hãc insula cretẽs nõ hz. t si venerit aliũde statim morit vt dic̃ Jsi.

De onocrotalo Ca. XXVIII

Onocrotal⁹ est auis in aq̃ sonitũ faciens. Jn fauciꝫ aũt hz q̃sdã follicul⁹ i q̃bꝫ ꝓmo cibũ recipit. t rceptũ in secũdũ ventrẽ mittit. duos ei hz vteros. in vno tm̃ cibaria recipit. in alio tm̃ decoct t digerit. sz ꝓm⁹ ꝑ vesicula gutturꝭ reputat Uñ dic̃ Jsi. Onocrotal⁹ auis ꝺr grece cũ lõgo rostro. Et sunt duo genera. vnũ aq̃tile. t aliꝺ solitudis. q̃ aũt in aq̃s manet. ẽ auis valde gulosa q̃ rostꝫ in aq̃ mergẽs horridũ sonũ fac̃ Precipue ãt insidiat anguillis. t ꝑ dã quã arripit subito deglutiẽs i aluũ mittit. deinde rumiat t fauces mouet. ac si cibũ in ore receptũ adhuc teneret Dec i littore q̃ escẽs rostꝫ suũ sp sursuz erigit. t sic ip⁹ acumineꝫ insultũ accipitris se ꝓmunit. vt sic se curi⁹ dormire possit. vt dic̃ Jsi.

De pellicano Ca. XXIX

Pellican⁹ ẽ auis q̃ i Leuit. xj. t Deu. xiiij. porphirio nũcupat. Et ẽ auis egyptia habitãs i solitudie iuxta nyl. Jnt volucres ãt ꝼm legẽ imũdas in Leuit. nũerat. Sũt ãt duo genera h⁹ auis. vnũ in aq̃s ibabitãs t ei⁹ esce sũt pisces. aliꝺ est i terra habitãs solitudinẽ diligẽs. cui⁹ cibus sũt aialia venenosa. vt lacerte t hmõi. oia q̃ pellican⁹ comedit ꝓmo pedẽ in aquã tingit t intinctũ q̃si cũ mãu pede ori applicat t opponit. Sol⁹ pellican⁹ int aues ꝑde ꝓter psi tacũ pede vtit loco man⁹. De pellicano q̃q̃ dic̃ glo. sup ps̃. Et idẽ dic̃ Plini⁹ ꝙ ħ verba Pellican⁹ inq̃t est auis amator filioꝝ suoꝝ Cũ em̃ gignit natos et incipiũt crescere parentes suos in faciẽ ꝑcutiunt. ꝓter q̃ ipos mater repcutit et occidit. tertio ꝺ die mat se in costa vsq̃ ad effusionẽ sanguis ꝑcutit. t calidũ sanguinẽ sup corpa mortuoꝝ filiorũ p⁹ effundit. et cui⁹ ꝓtute pull⁹ pus mortuus reuiuiscit. Et glo. sup locũ illũ ps̃. Factus suz sic̃ pellican⁹ ꝛc̃. Pellican⁹ ꝺr rostro occidere pullos. t i triduo lugere. t tũc sanguinẽ suũ sup eos fundere t sic illos viuificare. aliã cãm mort⁊ pulloꝝ pellicani assigt magist⁹ Jacob⁹ de vitriaco i libro ꝺ mirabilib⁹ oriẽtaliũ regionũ. Est inq̃t in egypto

auis q̄ vocat pellican⁹ magnaꝝ alaꝝ et maxime maciei. qr q̄cq̄d deglutit cito emittit p̄ secessum. lubricū em̄ habet itestinū. t ido vsq; ad plenā incorpationē neq; tenet cibū Hāc aūt naturalit odit p̄pens. ꝓpter q̄ serpens dū p pastu mater exit nidū repēs p arborē pūgit t iterficit pullos suos sup quos mater rediēs lugere p triduū ferf. deinde ī pectore se vulnerat t sanguinē super eos respergēs eos a morte suscitat. Ex sanguīe vero copiosi⁹ sic effuso debilitat mater. vndet pulli cogunt exire p cibo. q̄ꝝ quidā naturali affectu matrē debilitatā pascūt. q̄dam vo degeneres sunt de mre penit⁹ nullā curā gerunt. qō diligēti⁹ aduertēs mat. receptꝫ viribus filios se pascētes refouet t diligit. alios vo tāq; ignobiles et ingratos a se reūcit. et secū cōmanere aut viuere nō p̄mittit

De perdice Ca. XXX.

Perdix a voce nomē hz. vt dic Isid. Est auis immūda. nā masculꝰ ī masculū ꝛsurgit t obliuiſcit sexū p̄cepſ libido. vt dic Isi. adeo aūt est fraudulēta vt aliena ouа diripiēs foueat ea sic subtracta ſz hec fraus fructū nō habz. qr cū pulli vocē audierint ꝓprie genitricꝫ naturali quodā affectu matrē putatiuā q̄ eos fouerat derelinquūt t ad illā que genuit reuertūt. vt dic Isid. parit t Amb. Nō aūt laborāt ī cubādo t ouādo sicut alie aues. sic dic Arist. Alique inq̄t aues generāt leuiter sicut p̄dices t mater p̄dicis volat ī circuitu venatorꝫ q̄ſq; fugiāt pulli sui. t post fugā pulloꝝ fugit t ipa mater. et clamat pullis suis. cuꝰ pulli mox nati sequunt matrē et statiꝫ q̄rūt cibū Est aūt p̄dix pauce pēnositatis et mlte carnis. iō debilis est volat⁹. t in volādo paꝝ a terra se erigit. ſz statim post paululū terram petit. intm̄ nisum timet t fugit q̄ diu vidz ipm in aera a terra nō recedit. ad sonitū vo cāpanule fugiēs circa terrā añq; sciat in rethe vel in laqueū se imittit. Plin⁹ dic libro xrix. c. vj. Fel perdicū cū equo pōdere melꝫ multū clarificat visum. vñ t ī pixide argentea dz reſuari. ouа coꝝ ī vase creo tecta valent cū melle vlceribꝫ oculoꝝ

De pauone Ca. XXXI.

Pauo a sono vocꝫ nomē habet. cuius caro est tā dura vt vix putredinem sentiat nec facile coquit. vt dic Isi. viuit aūt pauo ſm Aristo. xx. annis t pullificat in fine triū annoꝝ. deinde colant eius ale. Cubat aūt ouа sua. xxx. diebꝫ t modicū pl⁹. deinde scindunt teste. t nō pullificat nisi semel in anno. t ponit. xij. ouа aut paꝝ minus. t ei̇cit plumas suas cū p̄ma arboꝛe ei̇ cīēte folia sua. et tūc p̄mo nascit pluma cuꝝ arboꝛes incipiūt folificare. est em̄ auis ñ diligēs fetū suū. p̄sequit em̄ masculꝰ feminaꝝ t ouа femine inuestigat vt frangat ea. vt sic sue luxurie magꝫ vacet. qō timēs femina. solicite abscōdit ea ne ab eo valeāt de facili inueniri. Habz aūt pauo vt ait Isid. caput infirmū t deforme q̄si serpentinū t tū cristatū. incessum simplicē t occultū. collū modicū. t erectū pect⁹ saphireū. caudā oculataꝝ mira pulcritudine distinctā t ornatā. habz pedes deformissimos t rugosos pēnaꝝ sua rū admirās pulcritudinē erigit eas ad modū rote sine circuli t p girū capitꝫ circūponit. vidēs aūt pedū suoꝝ deformitatē quasi erubescit t velut nō attēdens p̄dictā pēnarū pulcritudinē eas subito deprimit t submittit. vocēq; habet terribilē vt ait q̄dā. vocem hz demonis. caput serpētis. passum latronis ꝛc. Plin⁹ em̄ li. xix. c. vj. dic q̄ pauo resorbet fimū suū inuidēs hoīum vtilitati. valde eī medicinal' est ſz raro inuenit

De passeribꝫ. Capitulū. XXXII.

Passeres sūt minuta volatilia a paritate sic vocata vt dic Isid. Est āt auis passer instabilis t garrula in ꝓxta hoīm habitacula nidificās. Auis sq̄dē est mlt̄ū calida et libidinosa. vñ eiꝰ caro frequēter ī cibū sumpta ē libidinis excitatiua. vt dic Cōstan. multe est ouatiōis t pullificatiōis et magne solertie ī educando pullos suos t nutriēdo. In feno et in plumis nidificat. et nidū suū a stercore mundū seruat t iō pulloꝝ stercora extra nidū ei̇cit et ad ei̇ciendū eas cogit. Araneis t vermibꝫ t muscis eos pascit. femina venenosa vt inſcami sine lesione comedit. t lepꝝā et morbū caducū aliq̄n sustinet et incurrit. et femina diutius viuit q̄ masculꝰ. t masculꝰ zelat p vxore sua. et p ea pugnare ꝛsueuit. vt dicit Aristo. mustelā timet et odit et clamādo ac vociferādo p̄ntiā eiꝰ p̄dit. p nidis hyrūdinū occupādis eis rostro morsibꝫ se opponit. snā speciem diligit t pullos ab illis derelictos aliquo casu recolligit tāq; ꝓprios atq; nutrit. t si ꝓtingat aliquē laqueo vel aliquo alio modo deꝑhendi clamitat p adiutorio t vociferat cui cōpatiēs passerū multitudo mutuo

se ꝺuocat ꝛ vt captū liberēt accelerāt ꝛ ꝑ vi
ribus festinant.

De strutione. Ca. XXXIII.

STrutio a greco vocabulo nomē sū
pſit. vt dic̄ Jſi. eo q̄ corꝑ aīalis gra
dientꝫ habeat. pēnas tñ hꝫ vt auis.
habet etiā duos pedes ꝛ rostꝝ sic̄ volucris.
ſꝫ ꝑter pōderositatē sui corꝑis cū auibꝫ ī ae
ra nō leuāt. ouat etiā sic̄ auis. ſꝫ oua sua fo
uere negligit q̄ ꝓiecta in arena fotu puluerꝫ
animāt. vt dic̄ Jſiō. De strutione aūt dicit
Aristo.. Strutio aūt inq̄t in creatōe assimi
lat auī ꝛ quo ad q̄d q̄drupedi. qꝛ in aera nō
leuāt. ale em̄ eiꝰ nō sunt ꝺueniētes volatui.
ſꝫ creatio eoꝝ est tenuis sic̄ creatio pili. et q̄a
est sic̄ auis multas plumas habēs in inferio
ri ꝑte corꝑis. ꝛ hꝫ pedes duos sic̄ volucres
ꝛ vngues scissos sic̄ sūt vngule q̄drupedis
ꝛ causa illiꝰ est. qꝛ magnitudo corꝑis eiꝰ assi
milat quadrupedi ꝛ nō auī. Tāte em̄ calidi
tatis est q̄ ferꝝ ꝺiglutit ꝛ ꝺsumit. ꝛ ꝝm Aui
cen. natura q̄ in oīb̄ est puida dedit ei face
re ouа maxīa ꝛ durissime teste. vt circa eoꝝ
generatione occupatꝰ calor ꝑareat. et si essꝫ
nimis intēsus calor. esset causa q̄re citiꝰ mo
reret Alias aūt strutiōis ꝓprietates tāgit be
tus Gregorius sup Job. xxix. vbi ꝺr. penna
strutionis est silis pēne herodiī ī colore sed
nō in ꝛtute. pēne aūt silitudinē hꝫ. ſꝫ volatꝰ
celeritate caret. ad volatuꝫ alas suas erigit.
ſꝫ tñ a terra in altū nullatenꝰ se susp̄dit sine
in longū raꝛ pēnis induit ꝛ magno corꝑe ḡ
uat. Jtē q̄n venit tps vt oua pariat. ad stel
las q̄ vocant vergilie siue pliades oculos le
uat. nō em̄ oua ponit nisi q̄n illa ꝺstellatio
oriat vel ascēdit. cū eī viderit stellā circa mē
sem iunī. arenā fodit ꝛ ibi ponit oua sua. q̄
sabulo coopit atq̄ tegit. Cū aūt ea ibi reli
querit. statim obliuiscit vbi ea posuit. ꝛ nū
q̄ ad ea vlteriꝰ redit. ſꝫ calefacta arena solis
feruore absc̄dita oua excoquit. ꝛ ī ip̄is pul
liculos ꝑcreat ꝛ ꝑducit. cū aūt ē fracta testa
pulliculꝰ eductꝰ fuerit. tūc ꝓmo mater ip̄m
recolligit atq̄ nutrit. ꝛ quē in ouo ꝺtempse
rat. egressum de ouo recognoscit. ꝛ iō ꝺr ad
beatū Job. Indurat ad filios suos q̄si nō
sint sui. Jtē strutio naturalit equū odit. et ī
tantū ei c̄trariat q̄ equū sine terroꝛe vide
re nō possit. ꝛ si ꝺscurrerit equꝰ ꝺ eū q̄si c̄
tra bostem alas erigit. ꝛ alarum c̄cussione
ip̄m ad fugam cogit

De turture Ca. XXXIIII.

TUrtur autē a voce vocat. auis sim
plex est vt colūba. ſꝫ lōge ꝺsparit est
pudica. Turtur āt auis casta ex mo
rib̄ appellat eo q̄ comes sit castitatꝫ. amisso
em̄ pari suo alteriꝰ copulā nō req̄rit. solita
rie incedit. memoꝛ societatꝫ ꝑdite. ſp gemit.
loca solitaria diligit ꝛ eligit. ꝺsortiaq̄ hoīm
valde fugit. ad oꝛtolos tñ hoīm ꝛ agros de
scēdit vñ q̄rit cibū vñ viuit. obtēto aūt cibo
itez iuga montiū ꝛ secreta nemoꝝ petere c̄
sueuit. vernali tpe aduenit ꝛ nouitatē instā
tis tpis querula voce ꝑdit. In hyeme vero
deplumat. ꝛ tūc in trūcis ꝺcauis se absc̄on
dit. ꝺtra estatē ꝛo ꝛ tps veris resumptꝫ plu
mis de locꝫ abditis vbi latuerat exiēs. loca
ad pullificādū ꝺgrua sibi querit inꝛ ꝺnsos
arboꝝ ramos. de lignis duris ꝛ nodosis nī
dū ꝺstruit in q̄ ouat. cubat. pullificat. ꝛ pul
los nutrit. vt dic̄ Aristo. Turtur ouat ī ve
re bis ſꝫ nō tertio. nisi q̄n oua ꝓmo coꝛrūpū
tur. ꝛ viuūt ꝛ cubāt. xv. annis. ꝛ nō descēdūt
sup rē fetidā neq̄ sup cadauer ꝓpter cibum.
morticinio em̄ non vescit turtur. ſꝫ ꝑ suo ꝛ
pulloꝝ victu paucula ḡna querit. ꝛ in locis
mūdis recolligit vñ viuit. alīs auib̄ voci
ferātib̄ gemit. sunt aūt pulli eiꝰ calidi et hu
midi sic̄ ꝛ pulli colūbini. vt dic̄ Cōstan. q̄ ꝺ
testat grauitas ad voladū. ſꝫ volare incipiē
tes amittūt illā grauitatē. fitq̄ caro eoꝝ le
uior ꝛ acceptibilior ad digerendū. sanguis
em̄ ale dextre eius est medicinalis sicut san
guis hyrūdinis ꝛ columbe

De vulture Ca. XXXV.

VUltur a tardo volatu nuncupat. vt
dicit Jſiꝺ. magnitudine em̄ carnis
ꝑcipites volatꝰ nō hꝫ. Nos q̄ꝺē ꝺcu
bitu dicūt nō misceri. ꝛ sine copula ꝺcipere
ꝛ ꝺcipi generare atq̄ gigni. natosq̄ eos di
cūt viuere centū annis. vt dic̄ Jſi. Nec auis
est impia circa filios suos sic̄ et milꝰ. Si
em̄ videt pullos suos ī pinguari. rostro ꝛ pe
dib̄ eos ꝑcutit vt sic fiāt ex dolore morsuū
macillēti. vt dic̄ Plinꝰ. Dicit etiā idē q̄ ma
xime viget sensus olfactꝰ i hac aue. vñ ꝛ sen
tiunt odoꝛe cadauera a remotꝫ. existēntes em̄
vltra mare sentiūt cadaucra ex ista parte ꝛ
ecōuerso. vñ exercitū vultur sequit vt hoīꝫ
ꝛ equoꝝ cadaueribꝫ satiet. ꝛ iō ꝝm augures
q̄n ꝺueniūt ꝛ circūuolāt simul multi vultu
res est futuri plī p̄sagiū q̄ ꝺ aliquo sensu na
ture occulto p̄sentiūt affaturū. De vulture
dicit Aristo. Vultur inq̄t pugnat cū hero/

dio.et volat sup ipm.t qñ deuincit ipm mo
ritur.t comedit carnē crudā.t ideo pugnat
cōtra alias aues ꝓpter cibū. Uenat autem a
meridie vsq; ad noctez.t ab ortu solis vsq;
ad tps illud in silētio rechescit.t qñ senescit
elongat rostr ei⁹ sup⁹ et recurvat in fine.et
morit tandē fame. vt dic Aristo.ibidē Hoc
ei accidere fm errorē antiquoz putat.quia
dicit aliquādo fuisse hō.et erat impi⁹ pegri
nis quibusdā.sed hoc est supsticiosum.Dic
etiā idem.q; quādo est aliqd supfluū de ci/
bis suis nō relinquit illud auib⁹ alijs sic fac
aquila.sed reponit in nido suo ad cibādum
pullos suos.quoniā nō de facili acquirit ci
bum. Hidificat aūt in altis mōtib⁹ t nemo
ribus.t si viderit aliqd volitās circa pullos
suos rostro pcutit t fugat illō t nutrit pul
los suos quousq; possint volare.t tūc ejcit
illos a nido et vetat illos appropinqre illico
nec pmittit vnū par vultuz aliud par sub/
intrare locū suū. Jtē eodē li. Almachar est
quedā species auis fluuialis que timet vul
turē.t ideo fugit ad aquā t circūuolat vul/
tur a remotis.t cū sit acuti visus inspicit qñ
auis illa exit aquā illā.t tūc si potest capit eā
Est insup vultur auis multū ferida t imun
da.cui⁹ caro est durissima t mali saporis,t
grauis odoris.et ideo ad esum est inutilis.
de facili p cadauere terrā perit.sed cū descē
dit de terra itez vix ascēdit.vt dic Bregori
us. In alto volās cadauer in infimis ꝑspi/
cit.t p amore cadaueris ad ima de sublimi
tate aeris se submittit.vt dic idē. Quādo ꝯt
ab aliquo impetit.cōtra ventū alas pcutit.
et sic venti adminiculo pot⁹ q; robore pro
prio ab infimis in aere se extollit Et ad hoc
dicit Plin⁹ libro.xxix.c.iij. Vultur inqt in
ter aues cōtrariat serpentib⁹.nā si pēne eius
vrant fugant serpētes nidore suo. Cor etiā
eius reddit se portātes a serpētib⁹ et a feris
tutos.Cor eius ligatū in pelle leonis vl lu
pi fugat demones . Penna eius ligata pedi
sinistro parturiētis velociter liberat eā. sed
celerius solue ne interiora sequant. vnguē/
tum factū de adipe vulturis et oleo myrti t
cera neruos curat.iumēta sanat. Pes eius
dexter alligat⁹ pedi sinistro dolēti sanat ipz
similiter dextruz sanat sinister pes. Lingua
eius sine ferro euulsa t collo in pāno nouo
suspensa ꝺr efficere hominē gratiosum ad i
petrandū ad homine q̄cq̄d petit Cinis ossi
um eius cōbustoz mixtus cū celidonia da/
tus animalib⁹ eoz sanat morbos. Ducusq;
Plinius. Jdē li.xxxvj. Sanguis vulturuz
cum herba cambeduce vel cameleonte t ce
dria sanat lepram

De vlula Ca.XXXVI.

Vula ē auis a plausu vl vlulatu no
minata.ei⁹ em vox vlulatū ptendit.
Unde t apud augures vlulās pten
dit aduersitatē.tacēs vo psperitatē.vt dicit
Jsidor⁹.t fm h idē videt esse vlula qō bu/
bo siue noctua.c⁹ vox fm augures ē infausta
glo.hiero.sup Jsa.xiiij.dic sic. Ulula ē auis
corpine magnitudis respersa maculis. que
rostro in palude fixo horridū sonū facit. et
fm h videt q; vlula est onocrotal⁹ .q̄ ē auis
palustris loca inhabitās paludosa.q̄re sup̄
de onocrotalo.

De vpupa Capl'm.XXXVII

Upupa vt dicit Jsid.a grecis est nun
cupata.eo q; stercora hūana come/
dat t fetēti fimo nutriat. Auis ei est
spurcissima t immūda.cristis a capite exeū
tib⁹ galeata.sp in sepulcris cōmorās vel in
fimo.cui⁹ sanguine si q̄s se iunxerit.dormi/
tum pgēs demones i somnis se suffocantes
videbit.cui⁹ cor malefactoribz valz. nam in
suis maleficijs eo vtunt. De hac aue dicūt
phisici.q; cū senuerit eo q; nec videre nec vo
lare queat.pulli ei⁹ euellūt ei pēnas inuali/
das.t liniūt ei oculos herbaz succ⁹ t fouēt
sub alis donec recrescant plume eius.vt sic
renouata pfecte volet t videat clare sicut t
ipsi.vt dicit Jsidorus.

De verspertilione. Capitulū.XXXVIII.

Espertilio a tpe nomen sumpsit.eo
luce fugiēs circūuolet in crepuscu
lo vesptino p̄cipiti motu attrito t
tenuissimis brachioz membranis suspensa
Et est animal simile muri. nō tam resonās
voce q̄z stridore.specie simul volatilis et q̄/
drupedis habet.quod in alijs auibus solz
rarius inueniri. Ducusq; Jsid. Dicit etiaz
glosa sup Jsa.ij.q; vespertiliones luce fugi
unt.ceci em sunt sicut t talpe.pluuerem lin
gunt.oleū de lampadib⁹ sugūt. in rimulis
parietū se abscondūt.frigidissime sunt na/
ture. Unde sanguis vespertilionis linitus
super palpebras nō sinit recrescere pilos.vt
dicit Constan. Et hoc forsan est qz sua fri/
giditate opilat poros quib⁹ opilatis non re
crescunt pili.

Incipit liber.xiij. De aqua et eius ornatu

Descriptis pro-
prietatibus ignis et aeris. restat
vt de aquarum effectibus quātū
spectat ad hoc opusculū. nunc
aliqua dicamus. Dr autē aqua
quasi equa. qr nūq̄ quiescit a motu donec su-
perficies eius adequet. vt dicit Jsi. li. xij. Est
itaq̄ elemētū aque frm Cōstā. frigidū et hu-
midū respectu terre subtile et spūicuū. proprio
termino nō otentū. defflueret em aq̄ ad nihi
lum nisi alieno termio sisteret. Aque vo pro-
prietatē describit Basilius i generali in hexa
meron dicēs. Aqua inquit inter oīa elemēta est
vtilissimū. celū em tēperat. terrā fecūdat. ae
rē suis vaporibus incorporat et ordēsat. scādit i
sublime et celū sibi vēdicat. Aque em sūt oī
um nascētiū causa. qr fruges gignūt. arbo-
res et plātas producūt. sordes detergūt. pecca
ta diluūt. potū cūctis animantibus tribuūt.
Est em aq̄ terre coniunctiua. penetratiua. re-
pletiua. calori celestis nutritiua. oim inferi
orū tpatiua. nisi em hec inferiora suis exala
tionibus tēperaret. oīa in flagrationē vi caloris
verterent. Hec ab aialibus potata nutrimētū
trāsducit i carnis vegetationē. Hec piscibus
dat spiraculū. sic aer animātibus pbet vitā et
animationē. Hec sui diffusiōe p interiores
ptes terre facit ptiū ei vnionē. terra em pter
intēsionē siccitatis dissolueret in puluerē. ni
si ps cū pte humositate aquea vniret. Hec
etiā trāsiens p interiores meatus terre a locis
p q̄ transit in colore et sapore recipit imuta-
tionē. et iō nūc salsa nūc dulcis apparet. nunc
clara nūc turbida. nūc grossa nūc subtilis.
Caret em aq̄ determiata q̄litate i colore et
sapore. vt sic essent oēm colorū et saporū suscep-
tiua facili. Et iō aq̄ quanto est i se purior.
tāto apparet obscurior. qñ ad ipius coloratio
nē ipam solaris radius nō subintrat. Hec mo
uet a fundo siue a cētro ad circūferentiam.
nec sistit donec equet eius superficies frm eque
distātiā a cētro terre. Hec insup lucē a ra-
diis sol susceptā reflectit i celestia et refūdit.
Et iō qr superficiē hz specularē p actōnem re
flexi lumis rerū obiectarū imagines in se repñ
tat. et intuētiū facies ad modū speculi mani
festat. Hec etiā radios ipius subam penetrā-
tes diffundit et i ampliorē latitudinē extēdit
et iō res i se visas, facit apparere maiores q̄s

sunt i seipis. Has aq̄ proprietates generales et
alias plres in hexamerō poteris inuenire. Āq̄-
rū aūt multiplex est differentia. vt dic idem
Aut em i aere originē sumit sic est aq̄ pluui
alis. et hr qr celestis terrenas cētibus maxie est
vtilis. aut ex viscerib terre scaturit et erum-
pit. vt aq̄ fontana et puteal aut terrā pterflu
it vt fluuial. aut orbē terre lateralit circuit.
vt mare occeanū et mediterraneū. qd oīum
aquarum matrix ē et origo general. vt dic Con
stan. Aqua igit pluuial ex se lucida est et cla
ra subtilis leuis et sapida. cuius claritas osten-
dit q ei nihil alius admixtū sit. leuitas vo et
sapiditas subtilē eius demōstrāt subam. Int
oēs aūt aq̄s melior est ad terre fecūdatiōs
maxie qñ cadit cū tonitruo. suo em motu to
nitrus discutit vaporē. vñ fit q aquā subtili-
at et depurat. q̄ vo niui est admixta. vel ex ni-
ue resoluta peior est et ieiunis nō conuenit. sto
machū em pcutit et cōtrahit. tussim gignit.
dētes stupefac vt dic Cōstan. De aq̄rum autē
differētiis q̄ ad eaꝝ q̄litates diuersas et vari
as efficacias. q̄re sup li. vj. de potu aq̄. Ibi
em inuenies oīa plane diffinita. Post aquā
vo pluuialē melior est fontana. pcipue q̄ de
petra viua effluit aut de fonte alto scaturit et
descēdit. Fons em est caput et origo aq̄ vi-
ue q̄ manat et effluit ptinue de occultis et ab
ditis terre venis. vñ fons q̄si fouēs aquas ē
dict siue fundēs. vt dic Jsi. Occultū ei hz
de venis terre egressum. et ō pfundis petra
rū meatibus psequit ortū suū. Est ei fons sue
aque multiplicatius. suiq̄ cōmunicatiuus.
nulli em se occultat. ita pegrinis sic indige-
nis se cōicat. Jtē sui et alioꝝ est purgatiuus
nā fontal aqua q̄ effluit ad solida petra lim
pida est et sordiū maxie purgatiua. Jtē fons
est renouatius sui. et alioꝝ imutatius. nā aq̄s
suas ptinue renouat et renouatiōis et imuta
tionis bñficiū cūctis se i fontib imergētib
admistrat vt dic glo. sup ps. Jtē sitis est mi
tigatius et refrigeratius. est uātes em et irine-
rātes refrigerat. et sitiētibus potū pgruus ad
ministrat. Jtē locoꝝ sibi adiacētiū est fecū-
datius. nā loca fontib magis vicina solēt ee
magis ḡminosa florida. et etiā sepius amplius
fructuosa. Jtē fons i medio sui orbis vbi pri
mo de terra erūpit ē puluerū et arenaꝝ sibi
obsistētiū a se reiectius. nā vbi ebullit violē-
tia sui motus ptes terrestres penetrat et diui-
dit et ptē a pte disgregat. Jtem fons rōe sue
claritatis et trāsparētie specularis ēe formaꝝ

sibi obiectaꝫ repsentatiuꝰ Et iō intuentiū facies apparēt in fontibꝫ ꝛ resultāt ꝛ tā rugarū ꝙ aliaꝫ maculaꝫ deformitates sc̄i aque fontane trāsparētia manifestāt. Jtē fons est ſm qualitatē tpis hyemis. ſ. ꝛ estatis sue q̄litatis imutatiuꝰ. nam ſm Macro. ī hyeme fons calescit ꝛ estiuali tpe refrigescit. Qꝰ rō est. qꝛ calor in hyeme refugiēs dñiū ꝓtrarū sui petit īteriora fontiū. ex cuiꝰ pñtia ꝛ ꝓculcatiōe ꝓtinua ora fontiū calefiūt. Jn estate ꝓo ꝓtingit ex cā ꝓtraria ecōuerso. nā ex dominātē caliditate ī aera fugit frigiditas ad interiora meatuū ꝛ venaꝫ fontiū. ꝛ iō aque emanātes tūc tpis inueniūt frigidiores Jtē fons est ſm sitū sui originis aq̄ꝫ ad supiora emissiuꝰ. ita em̄ alte in fistulis ducit sic̄ orit si em̄ in mōtis ꝓtice scaturit. ad eandē altitudinis eq̄litatē in altitudie in alio mōte cō duci ꝑ fistulas ꝓsueuit. nec altiꝰ ꝑ violētiaꝫ de facili ducit ꝙ in suo ortu ꝑmo erūpere īuenit. Jtē fons ꝙuis ī suo ortu fit ꝑuulus. tm̄ ꝓpter suā indeficientē emanatōꝫ multoꝫ ꝛ magnoꝫ fluuioꝫ est originalit causatiuus Nullꝰ em̄ est fluuiꝰ q̄n ab aliq̄ fonte occulto vel manifesto oriat. vt dic̄ Jsi. Jtē fons est aq̄ꝫ lacualiū ꝛ alias q̄escētiū melioratiuꝰ. ꝛ q̄si viuificatiuꝰ. q̄n em̄ fons est modicꝰ vbi scaturit ꝛ trāsit ꝑ magnū stagnū. aq̄s ibi stātes efficit saniores. ꝛ etiā pisces degētes reddit simpl'r meliores. Jtē fons est a venis et meatibꝫ terre ꝑ q̄s trāsit colorꝫ ꝛ ꝓtutꝫ et saporis receptiuꝰ. vt dic̄ Jsi. ꝛ iō fontes nunc fūt calidi. nūc frigidi. nūc sulphurei ꝛc̄. ſm diuersas sc̄z q̄litates terre ꝑ quā trāsit vt dicit Jsiō. li. xij. Est fons ī italia cuiꝰ aq̄ sanare oculoꝫ vlcera ꝓsueuit. Jtē est fons i africa cuiꝰ aq̄ voces canoras fac̄. Jtē fons est ī boetia duplex. vnꝰ em̄ memoriā alter oblionē inducit. Jtē in ethiopia est fons rubei colorꝫ ex q̄ qui biberit statim limphaticꝰ erit. Jtē in sicilia sunt duo fontes q̄ꝫ vnus sterilē fac̄. alter sterilē fecūdat. Fons est in idumea q̄tor in anno mutās colorē. nā tribꝫ mensibꝫ videt puluereꝰ ac si essꝫ cū puluere mixtꝰ. tribꝫ sanguineꝰ. tribꝫ viridis. ꝛ tribus limpidꝰ. hic fons ab incolis fons Job nuncupat. Jtē fons est ī syloe ad radices mōtis syon fluēs. q̄ nō vniuersalibꝫ aq̄s. sꝫ certꝫ diebus ꝛ horꝫ ebullit Jtē in sardinia sunt fontes calidi q̄ oculꝫ medent. fures arguūt. nazecitate eoꝝ facinꝰ detegit. Jtē in egypto dicunt esse fontē in q̄ faces accēse extinguunt ꝛ extincte accēduut. Jtē apud garamantes dicūt fontē esse ita algētē de die ꝙ nō bibat ꝛ ita ardentē de nocte ꝙ nō tangat. Ducus ꝙ Jsi. Et q̄ patꝫ ꝙ fons sapit naturam sui fundi. nā si dulcē ꝛ puꝫ habuerit fundū. et dulcꝫ ꝛ pura erit aq̄. ꝛ ecōuerso si sulphureꝰ fuerit fundꝰ atq̄ limosus. sulphur aut limū sapit aq̄. vñ si fons in suo ortu sit corruptꝰ ꝛ viciosus totū qđ inde effluxerit viciosū erit ꝛ corruptū.

De puteo Capitulū. I.

Puteus est lacꝰ defossus a potu dictꝰ vt dic̄ Jsi. de sudoribꝫ em̄ terre ꝛ cataractꝫ orit aq̄. qꝛ ruptis terre venulis inferioribꝫ aq̄ quasi fumando euaporat ex cuiꝰ euaporatōe aq̄ puteal' generat. vt dicit idē. Aq̄ ꝓo puteal' ſm Cōstan. inter aq̄s est grossior ꝛ idigestibilior. tū ꝓpt terre salsuginē. tū etiā ꝓpter ipꝰ q̄tē ꝛ ꝓpt nimiā elōgationē ab aere. Juxta fluuios aūt aq̄ puteal' ꝺ facili inuenit. ꝛ illiꝰ aque suba cōplexioni aq̄ fluuialis assimilat. q̄n ꝓo putꝰ fit iuxta puteū. ille q̄ situalit est pfundior aquā vicini putei minꝰ pfundi attrahit ꝛ ī se recolligere ꝓsueuit. a terra aūt circūstāte saporem attrahit. ꝛ iō nūc salsam. nūc dulcē se oñdit Jtē aqua puteal' frequēter corruptōꝫ ꝓhibit q̄n nō mouet. et iō vt depuret ꝛ subtilietur necesse hꝫ vt sepiꝰ moueat ꝛ hauriat. quāto aūt terre viue est vicinior. tāto aqua puteal' frigidior ꝛ dulcior cōiter experit. Jtē ī hyeme raro vl' nūq̄ ꝓgelat. nā ꝑ pñtiā aerꝫ frigidi hyemali tpe calor frigori ꝓtrariꝰ ad īteriora putei repellit. ꝛ iō aqua ipꝰ ex vapore calido imutata ꝓgelari nō ꝑmittit. imo calidior ī hyeme q̄ in estiuo tpe inuenit. Jtē aq̄ puteal' ꝓpter sitū eiꝰ in pfundo cū difficultate acq̄rit. ꝛ sine magno labore ꝛ artificio vix hauritur

De fluuio Ca. II.

Fluuiꝰ a fluēdo est dictꝰ. ſm Jsi. em̄ fluuiꝰ est phēnis fluxꝰ. qꝛ ꝓtinue fluit. et nisi eiꝰ itercipiat origo fluere nō ꝺsistit. Est igit ꝓsiderare ī fluuio q̄ ad fluxū pbennitatē. q̄ ad sitū pfunditatē. q̄ ad motū circularitatē. ꝑ lōgissima em̄ terraꝫ spacia currere fluuiꝰ ꝓsueuit. Jtē q̄ ad ortū siue sum origiale ꝓncipiū ꝛ finalē terminū amaritudis q̄litatē. oñe em̄ flumē originalit ꝑ occultos meatꝰ icapitibꝫ fontiū a mari exit. ꝛ ꝑ manifestos trāsitus itez ī mare redit. vt dic̄ glo. sup Eccl̄. j. vbi ꝺr. Dia flumia itrāt

mare ꝛc. vbi dic̃ Hiero. Dicũt phi aq̃s dulces q̃ mari influũt vel ardore sol' ꝯsumi. vl salsuginis pabula esse marꝭ. Sz nr̃ ecclesiastes aquaꝝ sczditor dic̃ eas p occultas terre venas ad capita fontiũ regredi ꝛ ō matrice abysso in sua p̃ncipia ebullire ꝛc. Jt̃ est ꝯsiderare in flumine q̃ ad mediũ pgressum inter suũ fin̄ ꝛ p̃ncipiũ dulcedis saporosi/tatem. nam aqua fluuial' in venis fontium p q̃s trãsit colat. vbi a sua salsugine spoliata ꝯtrahit saporẽ potabilẽ ꝛ in dulcedinem cõmutat. vt dicit Jsi. Jt̃ q̃ ad aspectũ specularẽ pspicuitatẽ. subam em̃ habet puraz. luci puiã ꝛ ad modũ speculi dyaphanã vñ rex imagines obiectaꝝ ī flumis supficie repsentant. Jt̃ est ꝯsiderare q̃ ad flumis substantiã. mũdiciã. ꝛ puritatẽ. q̃ ad ei⁹ cursum declinẽ ꝛ p̃cipitẽ velocitatẽ. q̃ ad impet⁹ sui maximã ꝓtuositatẽ. qꝛ oĩa obstacula ꝛ cunctos obices diruit. cuius rapacitati nihil finalit resistit. sua em̃ impetuositate oĩa in se piecta vel secũ rapit vel saltẽ ad ripã ducit. naues onustas suo impulsu agitat ꝛ ipellit. rotas em̃ gruissimas celerit̃ p violentiã circũuoluit. sordes etiã in se piectas recipit. sz mox⁹ sui impetu receptas dissipat ꝛ dissoluit. Flumis em̃ est suit ꝛ locoꝝ p q̃ trãsit mũdificatiu⁹. ꝛ aquaꝝ lacualiũ ꝛ stagnoꝝ p q̃s subintrat renouatiu⁹ ꝛ a corruptõe ꝯseruatiuus. pisciũ diuersi generꝭ nutritiu⁹. ꝛ fetoris ꝛ mali saporꝭ in piscib⁹ lacualib⁹ ꝛ paludstrib⁹ absterſiu⁹ ꝛ q̃litatis eoꝝ ĩmutatiu⁹. hz etiã flumẽ siue fluui⁹ quo ad effectũ multiplicẽ vtilitatẽ humanis vsib⁹ ꝯgruentẽ. nulli em̃ bñficiũ suũ denegat. sz oĩb⁹ q̃ꝑtũ est de se. secõicat. vñ tã iumẽtis q̃ꝑ hoĩb⁹. tã paruis q̃ꝑ maioribꝫ equalit̃ admĩstrat. sordes et immũdicias tã coꝛpoꝝ q̃ꝑ vestium mũdificat. estuãtes refrigerat. sitiẽtes potu reficit ꝛ recreat. loca sibi adiacẽtia irrigat ꝛ fecundat. humorꝭ sui effluẽtia radices ꝛ semia bumectat ingrossat ꝛ ipinguat. vt patet ī egypto. vbi iacto semine in ortoꝝ morẽ a nilo flumine oĩa campestria irrigant. vt dic̃ Raban⁹ sup. ꝛj. c. Deut. Terra tua nõ est sic̃ terra egipti ꝛc. sua circũfluẽtia ciuitates ꝛ alia habitacula munit ꝛ fortificat. tam victualia q̃ꝑ mercimonia ad ciuitates deferẽtes homies locupletat. arene accumulatõe. ꝛ terre limo se cõpositiõe insulas formal. loca munitõibus cõgrua coaptat. De aq̃ ꝓo fluuiali dic̃ Cõstan. q̃ illa est melioꝛ q̃ tendit ad ortum solis. ꝛ q̃ ablatioꝛib⁹ montib⁹ oꝛtũ sumit. q̃ ꝓo tendit versus occidentẽ min⁹ est laudabilis. Dic̃ etiã q̃ flumĩa quãto sunt a ciuitatib⁹ remotioꝛa. tãto puriora sunt ꝛ nutriendis piscib⁹ aptioꝛa. Fluminib⁹ em̃ influũt ciuitatũ sordes ꝛ lauature balneorũ. lutiq̃ effusiones ꝛ hmõi ex q̃b⁹ aqua fluuial' aliq̃ ꝯtrahit coꝛruptelã. vt dic̃ idẽ. Aqua fluuial' est laudabil'. cui⁹ flux⁹ est velox fortꝭ currẽs sup lapides puros ꝛ funduz arenosum siue argillosum solidũ sapidũ ꝛ mũdũ. Hã ex q̃litate terre p quã fluit coloꝛẽ ꝯtrahit ꝛ saporẽ. ꝛ �fm hoc variant fluuioꝝ tã noĩa q̃ꝑ p̃rietates. vt dic̃ glo. sup Ben̄. ij. Quãuis ei flumina cõeman a mari sortiant̃ oꝛiginẽ. a locꝭ tñ q̃b⁹ oriunt̃ ꝛ p q̃ transeũt sic̃ coloꝛẽ ꝯtrahũt ꝛ saporẽ sic̃ ꝛ nomẽ. Quãuis em̃ mltas aq̃s in se recipiat fluui⁹ influẽtes q̃ꝑdiu tamẽ cognoscit̃ p̃m⁹ ꝛ p̃ncipal' alue⁹. nomẽ p̃mũ p/dere nõ de facili ꝯsueuit. Aquas em̃ q̃s influẽdo recipit. re ꝛ nomĩe sibi incoꝛpat atq̃ vnit. vñ fluui⁹ q̃ꝑuis sit pu⁹ ꝛ modic⁹ qñ de p̃mo fonte p̃mo effluere incipit. quãto tñ a suo p̃ncipio pl⁹ elongat̃ p aquaꝝ influentiã tãto pl⁹ crescit. vt patet in danubio germanie fluuio. de q̃ dic̃ Jsid. li. xiiij. c. penul. q̃ a germanicꝭ montib⁹ ex pte occidentis oꝛit̃ ex fonte puo pgens ꝯ orientẽ. lx. fluuios ī se recipit. ꝛ. vij. ostꝫs in ponticũ mare fluit. Utilis est aũt oĩs fluui⁹ q̃ꝑdiu ripaꝝ suaꝝ terminos nõ excedit. Sz q̃nq̃ imbriũ inundatõne seu niuium resolutõe terminos aluei sui egredit̃. tũc vicine terre planiciẽ destruit sepius ꝛ submergit. Sũt aũt fluminũ duo genera. vt dic̃ Jsi. li. xiij. c. penul. Unũ dicit̃ flumen viuũ. de q̃ Virgili⁹. Donec me flumĩe viuo abluero ꝛc. Aliud est torrẽs aq̃ scz cuz impetu veniẽs ꝛ recedẽs. ōr aũt torrens q̃a pluuia crescit. siccitate ꝓo torrescit. i. arescit cui greci ab hyeme nom̃ dederũt qñ crescit nos ab estate qñ deficit ꝛ arescit. Est aũt decursus torrẽtis ipetuosus ꝛ fortꝭ. ꝛ iõ q̃libet sibi obuiãtia diruit ꝛ cũ impetu secũ trahit. vbi aũt fluit terrã ꝯcauat ꝛ corrodit. et lapillos ac paleas coaceruans post se vestigia derelinq̃t. vias destruit. vicina mergit. ī mare descendit

De amne Ca. III.

Adnis ōr fluui⁹ nemoꝛe ꝛ frondib⁹ redimit⁹ siue circũsept⁹. vt dic̃ Jsi⁹. sic̃ examenitate vocat⁹. iuxta quem abundãt herbe medicinales. volucres sil/

vestres nidificāt. In cui⁹ decursu fere potū sumētes vel feruore est⁹ se refrigerāt. ex cui⁹ vicinitate ibi abūdāt pascua z suū vigorē z virorē diuti⁹ retinēt z reseruāt. Sūt autē q dā flumīa de qbꝫ spēalit fit mētio ī scptura. sīc phyſon. gyon. tigris. dorix. eufrates. iordanis zc. Est aūt phyſon ganges fluui⁹. vt dic Ysid. li. xiij. a Hagaro rege dict⁹ ganges Hic exiēs de padiso circuit terrā euilath. i/ die scz regiōis. Et dr phyſon. i. caterua. qa decē in se recipit flumīa. Interptat etiā mutatio oris. q2 mutat a facie quā hz ī padiso. Et h tribꝫ modis. sic dic mgr in histo. In colore. q2 alibi clar⁹. alibi obscur⁹. alibi turbidus In quātitate. q2 alibi pu⁹. alibi magn⁹ z diffusus. Et in sensu. q2 alibi frigid⁹. alibi calidus. Hic fluui⁹ abūdat arenulis aureis z gēmis pciosis. in cui⁹ etiā littoribꝫ crescūt arbores z herbe medicinales

De gyon qui nilus dicitur
Capitulū. IIII.

Gyon q z nil⁹ est fluui⁹ mesopotamie de padiso exiēs. Et dr hiat⁹ terre vl terre⁹. q2 turbid⁹ est z limosus Dorit aūt nō pcul ab athlāte z circuit terrā ethyopie z descēdit p egyptū z irrigat plana eius Ūn dic Hiero. sup Amos. viij. ibi defluet q si riu⁹ egypti zc. Hil⁹ dispositōe dei totam egyptū semel ī anno irrigat cumul' arenarū claudētibꝫ ostia ei⁹ ne defluat i mare. post irrigationē aūt solutꝫ cumulis redit in alueū suū. z sic tandē mare īgrediēs a mari absorbet. Hic fluui⁹ nutrit reptilia multū nociua z venenosa sīc cocodrillos z bestiolaz q dr enidros. de q dic Ysi. li. xij. c. ij. Enidros īdt est bestiola ex eo nūcupata q in aquis versat z marie i nilo. q si inuenerit cocodrillum dormiētē. volutat se i luto pmo z ītrat p os ei⁹ in ventrē z carpit oīa interiora eius z sic morit. Dic etiā glo. sup. xxiiij. ca. Ecci. ibi q si gyon q est nil⁹ fluui⁹ turbulent⁹ est et multū trahit limi. vñ limositatis rōe quaz secū ducit terrā p quā trāsit frugiferā z val de fertilē facit.

De tigri Ca V.

Tigris fluui⁹ est mesopotamie de padiso egrediens pgit ctra assyrios et dic Ysid. q post multos circuitus intrat mare rubꝝ. Uocat aūt h noie ppe impetū z velocitatē ad instar tigris aialis nimio impetu pcurrētz. Dic aūt Joseph⁹ q tigris orit in armenia ex eodē fonte q orit eufrates. z vocat diglath. qd sonat acutuz vel angustū. currit ei anguste z acute ad modū sagitte ꝓpter qd tigris lingua persica. id est. velox vel sagitta nuncupat.

De eufrate Capl'm. VI.

Eufrates est fluui⁹ mesopotamie de paradiso exiēs copiosissim⁹ in gemmis. q p mediā babyloniā fluit. hic ab vbertate nomen accepit. nā hebraice eufrata frugifer dr z interptat. mesopotamia aūt pfluit in qbusdā locꝫ z rigat sicut nilus egyptū. Salust⁹ āt autor certissim⁹ asserit tigrim z eufratē de vno fonte manare in armenia. q p diuersa loca exeūt spacio multorū miliū in medio derelicto. terra aūt q ab ipis ambit mesopotamia dr. Hucusqꝫ Ysi. li. xiij. c. penul.

De dorice Ca. VII.

Dorix ē fluui⁹ ꝑm glo. sup Ecci. xxiiij q alio noie dicit araxis vel arapsis. amnis armenie q orit ex eodē mōte cū eufrate sic dict⁹. eo q rapacitate omnia p sternit. vt dic Ysi. li. xiij. Un cum Alexāder eū vellet trāsgredi pōte fabricato tāta violētia inūdauit vt pontē dirueret Hic breuibꝫ intervallis ab eufratis ortu caput tollit. ac deinde in caspiū mare fluit. vt dic Isidorus ibidē. Dorix aūt dr a grecis a pte terre ipōrum. nā illa patria vbi fluit lingua ipoꝝ dorica vocat. vt dic glo. sup Ecci. xxiiij. Hic fluui⁹ q si quoddā brachiū videt esse tigris vel eufratis vl vtriusqꝫ cū ex eodē fonte in armenia orit. ꝓpter qd dr abūdare gēmis z herbis aromaticis quaꝝ vsus ꝓuenit medicine. dorix aūt medicamentū generatōis interptat. mediāte itaqꝫ tigri vel eufrate exire de padiso dr z pdire

De iordane Capitulū. VIII.

Iordanis iudee fluui⁹ a duobꝫ fontibus quoꝝ vn⁹ ior. alter dan vocat. iordanis nominat⁹ est. vt dicit Ysidorus libro. xiij. Nascit aūt sub libano mōte diuidēs arabiā z iudeā. q p multos circuitus iuxta hiericho in mare mortuū influit. qd ipm absorbet penitus z ꝓsumit. Hic fluuius tēpe messis triticee q solet in palestina vernali tpe iam maturescere cōsuenit plus solito abundare. qd accidit ex imbrꝫ serotini inundatōe z ex niuiū resolutōe. sicut dicitur in historijs z in glo. sup Josue. iij. dicit Jordanis ripas aluei sui tpe messis impleuerat zc. z Ecci. xxiiij. fere dicit idē. Hic flu

ulus est in multis ꝓuilegiatus. Primo quia regionē fideliū iudeoꝝ a regione incredulorum.iudeā scz ab arabia sepauit. Secūdo quia coꝝā filijs israel se aperuit.ꝛ eis ad terram ꝓmissiōis transitū ꝓbens.in arche dñi ꝛ populi ꝓsentia se diuisit.vt ꝺr Josue.iij. Tertio.qꝛ leprā Naaman syri abluit ꝛ mūdauit.iiij.Re.v.Quarto qꝛ ꝑ sui diffusionē sanctitati helye ꝛ helysei testimoniū ꝓbibuit.qꝛ vtriusqꝫ impio obediuit.vt patet.iiij. Re.ij.Quinto.qꝛ ferrū cōtra naturā aliarū aquaꝝ nō abscōdit i fundo.imo vsqꝫ ad suam supficiē illō remittēs ꝓbete q̄ ꝑdiderat ipm vt recipet eleuauit vt legit.iiij.Re.vj.c. Sexto.qꝛ ex ctactu mūdissime carnis dñi sanctificari meruit. quo mediāte dñs vim regeneratiuā aq̄s ctulit ꝛ humane salutis sacramentuꝫ in aqua fieri ordinauit. vt patet Ju.ij.Septimo.qꝛ in iordane Johannes baptizauit ꝛ celos apto⁹ videre ꝛ vocē patris audire meruit.qñ toti⁹ trinitatis misterium i baptizādo dñm itellexit.Sūt ꝛ alia flumina q̄ noiant in scriptura.sic sunt abana ꝛ pharphar.q̄ sunt fluuij syrie fluentes iuxta damascū.quoꝝ subductōe orti damasceni irrigant.et multiplici genere herbarū ꝛ arboꝝ ac fructuū multiplicatōe fecūdant De bis ꝺr.iiij.Re.v.

De gazan Capitulū .IX.

GAzan est fluui⁹ medoꝝū. q̄ alio noīe dicit ydapses.q̄ a quodā rege medorum sic vocat⁹ est.orit aūt in oriēte ꝛ rubro mari excipit. in viculis autez syrie sup hūc fluuiū due trib⁹ ꝛ dimidia. q̄ a salmanasar rege assyrioꝝ captiue i assyrios sūt deducte ꝑmanere exules sunt coacte.vt patet.iiij.Reg.xvij.sicut due trib⁹ captiuate a nabuchodonosoꝝ sup fluuiū chobar in babyloniā fuerūt multis tpibus collocate. vt patet in Ezech.ꝑmo.Est aūt chobar fluui⁹ babylonic⁹ ꝑ paludes babylonie se diffundens a tigri vl̄ eufrate ortū ducēs ac i vnū ipoꝝ iterū rediēs siue cadēs.vt dic̄ Hiero. sup Ezech. Fluui⁹ aūt chobar ꝑte sui littoris abūdat salicib⁹ ꝛ carectis.sicut dicit glo. sup locū illū Jsa.xvij. vltra torrentē salicis ducer̄.hūc torrentē vocat babilonie flumē sup qō residēs ꝑpl's dei nō resultat.imo plorat.sic̄ scriptū est .sup flumia babylonis ꝛc̄. Sūt ꝛ alia flumia multū famosa. sz de illis hic tacem⁹.qꝛ de eis mētionē in biblia non habemus

De lacu in generali Capitulum.X.

LAcus est latētiū aq̄ꝝ receptaculū i quo aqua retinet. nec fluctibus admiscet.vt dic̄ Jsiō.li.xiij.qō greci limū.i.stagnū vocāt.nā fontes labunt in flumina.flumina ꝺo in freta discurrūt Lacus aūt stat in loco nec fluit.et ideo dict⁹ est lac⁹ q̄si aque loc⁹.vt dic̄ Jsi.aquas cū q̄s scaturiēdo vel influēdo recipit al's nō trāsfundit pisces aūt lacuales.vt dic̄ Cōstan.min⁹ sūt laudabiles q̄ fluuiales. nam sua limositate pisces q̄s nutrit q̄i limū sapiētes reddit.herbas supfluas gignit in q̄b⁹ ranas ꝛ vermiculos multos nutrit aq̄ fluēs lac⁹ subintrās ꝛ influēs.ipoꝝ aq̄s recētiores efficit ꝛ ipas a corruptōe custodit.ex nimia ꝺo aquaꝝ receptiōe frequēter ripa stagni rūpit. ꝛ q̄dq̄ diut⁹ intus nutritū est subito inanit.Aqua aūt lacualis ceteris est grossior ꝛ aq̄s fluui alib⁹ ad potandū min⁹ laudabilis experitur nā talis pot⁹ sepe assumpt⁹ multas generat in corpe passiones.vt patet sup̄.lib̄.v.de aq̄ potu.cōtrahit aūt aqua lacualis diuersas ꝓtutes ex fundo ꝛ situ vbi recolligit.sic exēplificat Jsi.li.xiij.c.iij.de diuersitate aquarum dicēs. In ethyopia inq̄t lac⁹ est q̄ ꝑfusa corpa velut oleo nitescūt. Etiā lacus est in africa q̄ canoras fac̄ voces. Jtē in italia est lacus q̄ bibentib⁹ aquā ipsi⁹ tedium vini facit.in reatinis paludib⁹ iumentoꝝ vngulas indurari dicit. Jtē in alfaltico lacu iudee nihil viuū habēs aīaz mergi potest Jn indis sydē est stagnū in quo nihil natat sed omnia submergunt. In tragoditide ē lacus in die ter amarus ꝛ totiēs dulcis. Hec omnia recitat Jsiō.in li.ꝛ ca.supradicto. Hec autē ꝛ alie cōsimiles aquaꝝ putealiū ꝛ lacualium diuersitates accidūt ex varia qualitate venaꝝ terre ꝑ quas transeūt tales aque vel a natura ꝛ dispositione fundi vbi aque hmōi recolligunt

De lacu asphalti Capitulum.XI

LAcus asphalti mare mortuū nūcupatur.mare ꝓpter eius magnitudinem ꝛ ꝓfunditatē.mortuū quia nihil gignit viuū.nihil enim recipit ex genere viuentiū.vnde nec pisces habz nec volucres.sed quecūqꝫ viuentia mergendo temptaueris quacūqꝫ arte statim resiliunt. Et q̄uis vehementer illisa.cōfestim excutiunt

Sz necꝫ a vẽtis mouek bitumine turbinis vẽtis reſiſtẽte q̃ oĩs aqua ſtagnak. necꝫ naul gatõis patiẽs eſt. oĩa aũt vita carẽtia in pro fundũ mergũk necꝫ materiã aliquã ſuſtinet niſi q̃ bitumie illuſtrak. extinctã lucernã in eo ſubmergi. accẽſam ꝙ ſupnatare dicunt hic locꝰ aſphalti. i. bitumis vocak ſiue mare ſalinaꝝ. z eſt ĩ iudea ink hiericho z zacham lõgitudo eiꝰ vſqꝫ ad zoroas arabie dirigik ſtadĩs ſeptingẽtis z lxxx. latitudo eiꝰ ſtadĩs centũ. vl̃ vſqꝫ ad vicinia zodomoꝝ. Ducuſ qꝫ Iſi. li. xiĩ. in. ca. de lacis z ſtagnis. In hiſtoriis di. mgr̃. c. de ſubuerſiõe zodomorũ in fine. Dic lacꝰ nigras glebas bituminis euomit. z iõ lacꝰ aſphaltides dr. in cuiꝰ ripa poma in arboribꝫ nata vſqꝫ ad maturitatez colorꝫ ſunt viridis. q̃ ſi matura ĩcidas fauil las intꝰ inuenies. Uñ ait Joſephus. fauilla terre zodomoꝝ fidẽ hz. ſike dr in glo. ſupꝑ ſecundã petri. ĩ. c. ſupꝑ locũ illũ. ciuitates zodomoꝝ ĩ cinerẽ redigẽs ꝛc. Fuare adhuc voluit dñs regionẽ ꝺ̃ poſitã ſpẽm ꝑſtine pene. naſcunk ibi poma pulcerrima q̃ ex ſe cupiditatẽ edẽdi ſpectãtibꝫ generãt. q̃ ſi carpas fatiſcunt z reſoluunk in cinerẽ. fumũqꝫ excitant quaſi adhuc ardeant

De lacu tyberiadis Capitulum. XII.

Lacus tyberiadis ab oppido tyberiadis eſt vocatꝰ. qð quondã herodes ĩ honorẽ tyberĩ ceſarꝫ ꝺidit. Eſt autem ſtagnũ maximuz ſiue lacꝰ oĩbꝫ in iudea ſalubrioꝝ z ad ſanitatẽ corporuz efficacioꝝ. Circuit aũt ſtadia centũ. lx. vt dic̃ Iſidorꝰ libro. xiĩ.

De ſtagno geneſar Ca. XIII.

Stagnũ geneſar vt dr ibidẽ. eſt lacꝰ amplisſimꝰ in iudea. q̃ longitudine clx. ſtadĩs extẽdik. latitudine. lx. diffundik. aqꝫ criſpantibꝫ aura nõ vẽtis. ſz de ipo ſibi creãs. vñ z geneſar dr greco vocabulo q̃ſi generãs ſibi aurã. denicꝫ ꝑ diffuſiora ſpacia lacꝰ frequẽtibꝫ aurꝫ ſpirãtibꝫ agitak. vñ purioꝝ eſt hauſtꝰ eiꝰ z dulcioꝝ ac abilioꝝ ad potandũ. Ducuſqꝫ Iſiꝺ. Propter magnitudinẽ ꝙ eiꝰ ſepe ĩ euãgelio mare vocak. nõ qꝛ ſit mare ſz potiꝰ eſt q̃ꝺã magna ioꝛdanis refluxio. vt dic̃ glo. ſupꝑ Joh. cap̃. vj. Cõſuetudo eſt aũt hebreoꝝ oẽm talẽ aquarũ ꝯgregationẽ vocare mare. z iõ ſepe marꝫ noie nuncupak

De piſcina Capl'm. XIIII.

Piſcina eſt aq̃ ad nutriẽdũ piſces electa. cuius ꝑ antifraſim aq̃ꝝ collectio nõ hñs piſces piſcina ſepi⁹ nominek. vt dic̃ Iſi. Ad bonitatez aũt piſcine exigik fundi ſoliditas aq̃ influẽtis puritas z influẽtie ꝯtinuitaſ. vbi em̃ fundꝰ eſt limoſus z paludoſus. piſces ſapoꝛoſi nullatenꝰ nutriunk. vbi etiã recẽs aq̃ nõ fluit. aque ſtãtes z nõ mote de facili coꝛrũpunk. z iõ ad piſcinẽ renouatõz ꝑ canales z fiſtulas aq̃ dulces z recẽtes inducunk vallibꝫ z aggeribꝫ ne influẽtes aq̃ effluãt piſcinaꝝ termini muniũk De piſcinis etiã riuuli ad ortoꝝ irrigatiõez deducunk herbe z arboꝛes iuxta piſcinas ſite magꝭ virẽtes z fructifere inueniunk.

De riuo. Capitulũ. XV.

Riuus a rigãdo eſt dictꝰ. vt dic̃ Iſi. nã a fonte vl̃ a riuo fluuiꝰ ducik vt ĩde ortꝰ irrigek. naturã em̃ z effectuz ſui oꝛigis ſapit riuꝰ. a fontali oꝛigie mediante riuo ꝓcedit fluuiꝰ ſiue lacꝰ. vt dic̃ Auic̃. Eſt aũt riuꝰ imũdiciaꝝ purgatiuꝰ. terre fecũdatiuꝰ. porꝰ aĩalibꝫ z auibꝫ miſtratiuꝰ. viroꝛis z pulcritudis ĩ herbis et floribꝫ ꝯfuctiuus. lapilloꝝ z arenulaꝝ attractiuus.

De fluctu Capl'm. xvj.

Fluctꝰ a flatu ẽ dictꝰ. vẽtoꝝ em̃ ĩpulſu aq̃ agitate fluctuãt. q̃ꝝ eminens liq̃ꝛ ꝺ̃ ſp in motu eſt vocak vnda Et eſt vnda ab eũdo dicta. eo ꝙ ꝯtinua agitatione mota. nũ qꝫ ꝺeſcit. vt dr. Iſi. li. xiĩ. fluctꝰ aũt mutuo ſe collidũt. vt nũc ſurſuz nũc deorſum mutuo ſe agitẽt z ĩpellãt. z ex freq̃nti allitiõe mutuã ſpumã ex ſe gignũt. arenulaſ z varias fũdi ꝑticulas ſecũ admiſcẽdo ſurſum ferũt. piſces allidũt z ex motꝰ ſui ipetu meliozes reddũt. ex vẽtoſi aerꝫ ſubintratõe fluctꝰ intumeſcũt. z ſm vẽti ĩpetũ nũc aſcendũt nũc deſcẽdũt. ex ꝯcuſſiõe mutua aerem ꝯcitãt z ventũ gignũt. naues eleuãt z ad ripas deꝑmũt z littoꝛa ſe cũ ſtrepitu ꝯſtrigũt ſp ſunt ĩ motu z ꝺeſcere nõ pñt. aut em̃ penitus deficiũt aut vndiqꝫ ſe agitãt z diffũdũt

De gurgite. Capl'm. XVII

Gurges eſt ĩ flumie locꝰ altꝰ ſiue ꝓfundꝰ. a gutture gurges ẽ dictꝰ. vt dr. Iſi. eo ꝙ aq̃s influẽtes abſorbeat z abſorptas iterato reuomat z remittat. vñ ꝓpt ſui ꝑfunditatẽ motu circulari z reflexo circũferk. ꝓpt qð natãtes ꝺ facili ĩ gurgite ꝑclitãk. In gurgite eẽ piſces maxie ſe occultãt z vix q̃ꝺiu gurgitẽ nõ exeũt capiunt

De tramite
Capitulū. XVIII.

Trames est ꝑmus aque seu fluminis decursus ⁊ exitus ꝯtinuꝰ a fonte exiens ac meatꝰ sui alueū nō relinquēs. a fonte em̄ effluere incipit. ⁊ quousq; mare intrauerit infra aluei sui limites ꝯtinue fluere non desistit. fundū suū cōcauat ⁊ cōsumit. nauigio maxime cōuenit pisces maiores nutrit. qꝛ recentiorē aquā ⁊ fundū puriorē habere generaliter cōsueuit. cū maiori impetu fluit q̄ aliqua alia pars aque. ⁊ ideo naues at q̄ lignoꝝ strues celeriꝰ secū trahit. ⁊ ido trames dicit a traho. his. vel transmitto. tis. qꝛ oia imposita trahit celerrime ⁊ transmittit. quāto em̄ aque cursus in suo tramite est recentior. tāto est velocior. ⁊ oīa velociꝰ secuꝫ ducit siue trahit.

De alluuione Ca XIX.

Alluuio alluuionis. ⁊ hec alluuies. dicit latēs ⁊ lenta aquaꝝ inundantia. ab alluendo vel abluēdo dicta. abluit em̄ terrā ꝑ quā transit ⁊ abluendo cōsumit. vnde subterranea ripaꝝ consumptio ex aqua facta alluuio dī Job. xiij. alluuione paulatim terra cōsumit ⁊c. quanto aūt ꝑ abscōditas ripaꝝ cōcauitates meliori fluxu se diffundit. tāto periculosiꝰ littoris soliditatē dissipat ⁊ dissoluit. nā ripe superficies exteriꝰ solida credit. quia eiꝰ ꝯsumptio interior nō videt. sed ideo pes calcātis ripam faciliꝰ labitur. quia ꝯsumpta interiori soliditate latens vacuitas nō cauetur. vt dicit Leñ.

De abysso Cap'm. XX.

Abyssus est aquaꝝ ꝓfunditas impenetrabilis. a qua fontes ⁊ flumia oriuntur. oēs em̄ aque de abysso exeunt ⁊ ꝑ occultas venas ad matricē a byssuꝫ reuertunt. vt dic Jsiđ. libro. xiij. Unde dicitur abyssus q̄si abuisus. quia eiꝰ ꝓfunditas videri nō potest. vel dicit abyssus quasi sine byssо. id est. sine candore. qꝛ ꝓpter nimiaꝫ distantiā a fonte lumis lucis pulcritudine caret ⁊ decore. vt dicit Johānes damascenus. abyssus nihil aliud est q̄ aqua mꝛa cuius finis est incōprehēsibilis ⁊ inuisibil'. ꝙa ad eius terminū lucis diffusio non attingit vel dicit abyssus quasi sine base. qꝛ eiꝰ fundamētū et sustētatō sensu nō videt Et iō primordialis materia qꝛ in principio non erat forma determiate distincta. abyssus ab augustino est vocata ꝓpter qđ dicit in libro cōfessionū. xij. Abyssus est corporale illud qđ fecit deus vt esset materia corporeārū rerū informis sine ordine ⁊ sine luce. vnde abyssus idem est qđ prima materia. Ut dic Augustinꝰ in libro de symbolis. Terre inquit ⁊ abyssi nomie materiā nūcupauit. que de nihilo facta est vt ordinatissimo dei mune/re primo capax formarū fieret. ⁊ deinde formarent quecūq; sunt formata. vnde eadem materia aqua est dicta. tū quia fluida. tum etiā quia omis forme est susceptiua. Unde dicebat terra ꝓpter naturalē stabilitatez vel soliditatē ꝑm quā erat generatōi et corruptioni subiecta. Abyssus ꝓpter informitatem quia nulla erat forma distincta dicebatur ⁊ aqua ꝓpter formationis possibilitatez ꝑm quā erat omnis forme ⁊ qualitatis potentialiter receptiua. vt dicit Augustinus. Abyssus itaq; ex se habet obscuritatē. pfunditatē omniū aquarū ⁊ fluuiorū capacitatem. insatiabilitatez. quia nunq; tot aquas recipit quin plures recipere possit. inscrutabilitatē. inexhaustibilitatē. communicabilitatem.

De mari Capitulū XXI.

Mare est aquarū collectio tā dulciuꝫ q̄ salsarū. vt dic Jsiđ. libro. xiij. ꝓprie autē dicit mare. eo q̄ aque eius sunt amare. vt dicit ibidē. Et sequit. Uocatur autē mare equor ab equalitate. eo q̄ cēliter sursum est Quāuis em̄ aque maris fluctuantes velut mōtes erigātur. sedat; tamē tempestatibꝫ iterū adequātur vt dicit idem Jdem autē dicit pelagus quasi pellens vndas. quia in mari fit vndarū et procellaruꝫ motus continuꝰ et impulsus. Mare autez vt dicit idem ibidē. q̄uis omniū fontiū i se recipiat aquas ⁊ flumina. ex tanto tamē aq̄rum concursu nō suscipit incremētū. quod accidit ex hoc. vel quia eius magnitudo influentes vndas nō sentiat. vel quia amara vnda fluentuꝫ consumat. vel quia ipse nubes multā aquositatez ad se attrahunt. siue q̄ illas auferant partim venti. partim sol excicet. sed quia aque dulces per occulta quedam foramina percolate redeant ad capita fluuiorū ⁊ fontiū reuolute. Ducuq; Jsidorrus libro tredecimo. Scōm Ambrosium autem ⁊ Basilium in hexameron. Mare ē aquarum aggregatio multiplicata ꝑ diuersa loca ⁊ nomia. sꝫ tñ ꝯtinuatiōe vna semꝑ

mota vaga sonora spumosa in fluxu ꝛ reflu
xu lune naturā imitās. cui⁹ ꝑtute ꝛ influen/
tia cohibet. Est aūt mare caput ꝛ hospitiuz
fluuioꝝ. fons imbriū. q̄ sibi discrepātes ꝑti
copulant. subsidiū in necessitatib⁹. refugiū
in piculis. itineris cōpendiū. laborātis lu/
crum. De mari etiā dic̄ Aristo. i li. methoꝝ
omniū aquaꝝ mare est ꝓncipiū ꝛ origo. et ē
aquaꝝ q̄es. et diuidit i reliqua maria. Cau
sa aūt ꝑpter quā fit in mari salsedo ꝛ amari/
tudo est. qr duo sunt vapores. humidus va
por ꝛ sicc⁹. subtilis ꝛ aquosus. resoluit pars
subtilior ꝑ motū solis. ꝛ remanet grossior. ꝛ
calore solis cū calescit efficit salsuz qō ꝝma
net ꝛ amaꝝ vt sudor ꝛ vrina ex adustiōe Fit
eꝝ res amara qñ remanent ptes terrestres
aduste aqueis ꝛ insipidis ptib⁹ ꝫsumptis. ꝛ
de amaritudine ꝑ adustiōis intēsionē fit sal
sedo. vt patet i cinere in quo aq̄ colata sentit
salsa. Itē Aristo in eodē. Aqua maris salsa
grauior est aqua dulci. qr hec grossior. illa
ꝛo subtilior. cui⁹ signū est. qr ouū natat i aq̄
salsa ꝛ nō in dulci. ꝛ pfundi⁹ submergit na/
uis cadens in aq̄ dul i q̄ꝫ in salsa. Et ideo i
mari mortuo nō mergit aial nec generat. qr
vincit in eo siccitas. Itē in libro de aialib⁹.
In mari est aqua ꝛ potest ab eo extrahi sal/
sedo. qm̄ si homo accipet vas terreū nouū
crudū ꝛ clauserit eius orificiū ꝛ ieccerit ipz
vacuū in mari ꝑ diē ꝛ nocte intrabit i ipsuz
aqua dulcis. Itē idē in libro methoꝝ. Aq̄
dulces eleuant ꝑpter leuitatē suā sursum. et
aque salse descēdunt ꝑpter grauitatē suā de
orsum. ꝛ qō salsū est remanet in terra ꝛ dul
ce euaporat. Item idem libro de elementis
Dare in actionib⁹ suis imitat naturā lūe.
qō patet. qr quādocūq̄ luna orit in aliqua
hora diei vel noctis tūc flumen ingrediēs
mare in illa regione in qua oritur luna extē
dit ipz mare ita q̄ aqua illi⁹ fluminis redit
ad partē locia quo cucurrit ac si esset ꝑ vio
lentiā repcussa. ꝛ cū est luna in cardine infe
riori. incipit aqua diminui sicut quādo lu/
na vult oriri aqua incipit augmētari. vñ sic
ferrū sequit adamantē. ita mare cursum lu
ne sequit ꝛ ꝫtutē. q̄re supꝝ li. viij. in. c. ō luna.
Itē inspissat q̄ꝫ mare post ascensum stelle q̄
vocat canicula. ꝛ mutat colorē ꝛ efficit nūc
viride. nūc ceruleū. nūc turbidū. nūc clarū
Itē Macro. in libro Ciceronis. Occean⁹
in incremēto lune ordinē istū tenet. Nam ꝑ
mo die crescētis lune fit copiosior solito. qr
tūc mare plenū est in summo. deinde minu
itur secundo. et sic descendendo minuitur
vsq̄ ad diem septimum. ꝛ tūc est maxime i
vltimo defectu. Incipit aūt paulatim cre/
scere iteꝝ vsq̄ ad die septimū Die itaq̄ q̄ lu
na est. xiiij. qñ totalit est plena. ꝛ iterato ma
re in suo augmēto summo. ꝛ iteꝝ incipit mi
nui ꝑ dies septē alios. Ita qñ luna est. xxj. ē
iteꝝ in suo mimo. Et crescēdo incipit ascen
dere ꝑ septē alios dies. ita ꝙ qñ luna ē. xxviij
tūc iteꝝ est in suo summo. Et sic semꝑ mare
quattuor recipit immutatōes q̄libet mense
duas scz crescēdo ꝛ duas in decrescēdo ꝛm
augmentū vl' decrementū ipi⁹ lune Sem/
per itaq̄ est mare in suo augmēto et vigore
quādo luna plena ē lumīe vel ꝫsus celū vt
in nouilunio. vel versus terrā vt in plenilu
nio fieri cōsuenit. ꝛ quāto luna in susceptio
ne siue in amissione lumis sui pl⁹ pficit vel
deficit. tāto mare crescit amplius aut decre
scit. Itē mare ꝛm Aristo. in li. vegetabiliuz
fundū ꝛ lit⁹ habet duꝝ. solidū. ꝛ arenosum
ꝛ signū huius ꝙ mare sit salsum sup arenas
est. quia obtinuerunt in eo ptes terree sicce
quia sunt salse. ꝛ existēcia aque diuisit lutuz
ꝑ partes suas. ꝛ ideo terra mari propinqua
arenosa est. Inter ptes vero eius arenosas
diuersi lapides ꝛ gemme mire virtutis pro
creant. ꝛ arenarū attritu polite ꝑ vndarum
maris motū ad littora iactant. Preter istas
aūt marꝫ ꝓprietates sunt q̄dā alie cōmunes
ꝛ oīb⁹ fere note. q̄s tñ ꝓpter simplices bonum
putaui hic apponere. vt materiā habeāt ali/
qua mystica ꝑ caꝝ silitudinē simplicib⁹ sua
dere. Est itaq̄ mare suiꝑsi⁹ purgatiuū. oia
eꝝ cadauera ꝛ imūda a se reiicit. ꝛ oia imū
da ꝛ mortua discutit ꝑ mot⁹ violētiā expel/
lit. vt dic̄ Greg. Itē mare ē ꝑ occultissimas
venas sui abyssi diffusiuū. ꝛ tā fontib⁹ q̄ꝫ flu
minib⁹ materiā sui fluxꝰ ꝫtinue mīstratiuū.
vt dic̄ Piero. sup Ecc̄. Itē mare est aiantiū
ꝛ mōstroꝝ multiplicis forme ꝑductiuū. ina
re eꝝ lōge pl'a ꝑducit mōstra ꝛ mira q̄ꝫ facit
ipa terra. sicut dic̄ Raban⁹ sup Ecc̄. cliij. ibi.
Illic ꝑclara ꝛ mirabilia opa ꝛ varia bestia
rum ꝛc̄. Et in p̄s. Illic reptilia quoꝝ nō est
numer⁹ Itē q̄uis mare substātialit sit mol
le ꝛ liquidū. durissimarū tamen rerum ꝛaz
animataꝝ q̄ꝫ inanimatarū est generatiuuz.
vt ptz i ꝛchilib⁹ ꝛ piscib⁹ dure teste. ꝛ i lapi/
dib⁹ ꝛ gēmis quas emittit. Itē mare q̄uis
in se nō sit potabile vl' delectabile quātū ad

gustū. est tñ vtile quo ad effectū. Multaꝫ em̄ infirmitatū est curatiuū. sanat eī hydropicos vlceroſos ⁊ alios ſcabioſus. vt dicit Cōſtan. ⁊ multos alios curat. Itē mare cū̄ uis ex ſe ſit ſalſum ⁊ amaꝫ. p dulcedinez tñ venaꝫ terre p quas trāſit est ſui ſapozis immutatiuū. dulcedinē em̄ quandā ꝯtrahit ex colatiōe terre p quā trāſit. vt dic̄ Macro. ⁊ Ariſto. Itē mare quātūcunqz ſit inſipiduz aut amaꝫ. piſciū tñ dulciū est nutritiuū. latentē em̄ habet dulcedinē quā ſugentes piſces ꝯtrahūt nutrimentū ꝯgruū ⁊ ſapozem vt dic̄ Amb. Itē mare mobile est ⁊ inq̄etuz ⁊ ex ſuo motu est ſue ſubē a coꝛruptiōis periculo ꝓſeruatiuū. qz ex ꝯtinuatōe motꝰ ſubtiliaſ. ⁊ ſic ne putreſcat a coꝛruptibili vicio ꝓſeruaſ. Itē cū ſit liquidū ⁊ male terminabile. tñ p ſeipm ſiſtiſ et nō p aliū. ꝓpter qđ vltra littoꝛ ſuoꝛ terminos nō est de facili pceſſiuū. ſic̄ dꝛ Prouerb. viij. Hiere. v. Job xxxviij. Itē ſalſedine ⁊ amaritudine ſua est dulcedinis fontiū ⁊ aliaꝝ aquaꝝ influctiuz abſoꝛptiuū. tāto em̄ reputaſ aq̄ fluēs dulcioꝛ. quāto plꝰ a maris introitu elongaſ. Itē ex colliſione ⁊ mutua reuerberatiōe ſuoꝛuz brachioꝝ q̄b cingit terrā est vētoꝝ ꝯtrariorum generatiuū. vt dicit Beda. Itē inconſuetis mare maxīe est nociuū. est em̄ timoꝛ incuſſiuū. ⁊ doloꝛ capitis generatiuū. vomituſ ⁊ nauſee puocatiuū. appetitꝰ cibi ⁊ potus ablatiuū. Itē ex vapoꝛatōe fumoſitatū quas emittit est nebule et nubiū generatiuū. caliginis ⁊ obſcuritaſ in aere inductiuum. ⁊ radioꝝ ſol' interceptiuū. caloꝛ ſolaris repſſiuū. Itē coloꝛē ꝓpriū nō habens. p q̄litate vētoꝝ est ſui coloꝛ mutatiuū. nā modo flauū est. mō luculentū. mō atrū. vt dicit Iſi. li. xiij. Itē mare multoꝝ piculoꝝ est in ſe ꝯtentiuū. modico em̄ flatu vēti reddiſ tēpeſtuoſum. pcelloſum. feruidū. et tumultuoſum. Et ideo mare fretū dꝛ. vt dic̄ Iſiđ. ſcz feruidū hūs motū. vt ptz ī mari ſiculo. in q̄ ꝓpter maris feruoꝛē ſtrepitū facientē ſcillā ⁊ caribdis eſſe dicunt q̄ ſunt duo loca piculoſa. in quib⁹ multe naues facilime piclitant. Est aūt ſcilla ingēs ſaxū ī mari eminēs mlta habēs pmūctoꝛia ſiue capita ad q̄ colliſi fluctꝰ boꝛrendū ſtrepitū faciunt cui naues aliq̄ caſu impingētes a naufragio ñ euadūt Caribdis ꝙo est dicta eo q̄ gurgitib⁹ occultis naues ſoꝛbeat. Est em̄ ibi mare voꝛaginoſum ⁊ q̄ſi reflexū in ſe toꝛtuoſum. ⁊ iō naues ibi tranſeūtis ſibi attrahit ⁊ ī ſe deglutit. ac deinde mergit. ter in die fluctꝰ erigit ⁊ ter abſoꝛbet. nā aq̄s accipit vt euomat. iterato vomit vt ſurſuz accipiat. vt dic̄ Iſiđ. libro. xiij. in. c. de eſtubꝰ marꝭ ⁊ fretꝭ. Itē aliđ notabile piculū occurrit ī mari. ſ. ineq̄litas fundi. qñ in aliq̄ loco aq̄ est pfundiſſima. et ſtatim iuxta illū locū vir est vadoſa ⁊ p̄ periculū ſirtꝭ vocaſ. eo q̄ ibi arene in cumulos ꝯtrahunt. Sirtꝭ em̄ grece idē est qđ tractꝰ Et dic̄ Papias q̄ tales ſirtes ſunt in mari egyptiaco ⁊ ei admiſcenſ. Ex quo ptz q̄ periculoſus ē marꝭ trāſitꝰ tū ꝓpter latētes ſcopuloſ. tū etiā ꝓpter arenaꝝ cumulos ſub aq̄ piter adunatos. qz ī talib⁹ locis naues citiſſime ꝯfringūſ. Itē aliud piculū dꝛ bithalaſſum. qñ ſcz nauis onuſta īpingit ī fundum multū bituminoſum ⁊ limoſum. qz ꝓpt limi tenacitatē nō ꝑt ſe eximere aut exire. vñ dic̄ Hugo q̄ bithalaſſum est veſtigiū limo im pſſum Glo. tñ ſup Act. xxvij. dic̄ q̄ bithalaſſum est ꝯcurſus duoꝝ mariū Magiſter ꝙo in hyſto. dic̄. q̄ bithalaſſum dꝛ lingua terre in mari ptēſa. hinc ⁊ inde mari circūdata. ⁊ dꝛ bithalaſſum q̄ſi mare biſdiū terre īterie/ctu diuiſum. thalaſſuz em̄ grece mare ſonat Qñ g̃ in bithalaſſum offendit nauis manet immobil' proꝛa. ſz puppis frāgiſ retro marꝭ īpetu ſupueniēꝭ. ſic̄ dic̄ mgr̃ ibidē. Itē trāſ fretātes generaliſ patiunſ piculū aut ratōe maris aut rōe aerꝭ aut rōe nauis. nā ſi mare fuerit ſcopuloſum vndiq̄s rupib⁹ ⁊ ſaxis impeditū. nō ſine piculo ptrāſiſ. aut ſi fundus habuerit ineq̄lē nūc cumul' arenoſis eleuatū. nūc ꝙo ad modū voꝛaginis deꝑſſum ⁊ p fundatū. de facili trāſitꝰ ipediſ. ſz ⁊ q̄nq̄s mare in ſua ſupficie ſubintrātib⁹ vētis efficitur nimis tumidū ⁊ vndis ſeſe allidētib⁹ et mutuo ſe ꝯcutiētib⁹ fit nimium pcelloſum. Nauis fluctib⁹ aſcēdētib⁹ ⁊ deſcēdētib⁹ piculoſe exponiſ. qz ſepe aut ꝯcutiſ aut a pcellis cōtrarijs opiſ. Itē accidit piculū exaura turbulēta. nā rpe tēpeſtuoſo ⁊ obſcuro ⁊ nebuloſo mari ſe cōmittere ſolet eſſe plurimū periculoſum potiſſime q̄n nauis p̄ceps ferī ī periculū ⁊ piculū nō videſ. maxīe āt formidatur vētoꝝ nimietas ⁊ maxime q̄n vēti cōtrarij caſu aliquo oriunſ quia certū naufragium tūc timeſ. quāto autē nauis p vnius venti impulſum pmouet verſus poꝛtū. tanto foꝛtioꝛis venti ꝯtrarij impetu compellit ad p̄cipitiū aut ſaltez inter cōtrarios fluctꝰ

in piculo diuti⁹ detinet. Itē adducit picu/
lum nauis deferētis debilitas ⁊ insufficien
tia. Nō em̄ tutū est se cōmittere sup mare na
uicule nimis pue siue fragili ⁊ ꝯfracte. qr ta
lis nauis nō ē sectura int̄ seuiēt̄s ꝓcellas ma/
ris. quoniā vel ꝓpter puitatē suā fluctib⁹ op
primit ⁊ subuertit. aut ꝓpt̄ fragilitatē vēto⁹
⁊ aqua⁹ impetu ꝯfringit. aut ꝓpter rimarū
⁊ foraminū multiplicitatē. aq⁹ subintrāti/
um pōdere ad ima demergit vl̄ saltē ad por
tum in tali nauicula tardi⁹ ꝓuenit ⁊ p̄cipue
qñ in tali naui boni naucleri ⁊ gnari p̄ntia
nō habet. Tūc em̄ summū in mari est picu/
lum qñ nauis h⁊ imperitū gubernatorem ⁊
incircūspectū. His ⁊ multis alijs incōmo/
dis subiacet mare tā mediterraneū q̄z occe
anum. vt dic̄ Jsi. Uocāt aūt tā greci q̄z lati
ni mare occeanū eo q⁹ in modū circuli am/
bit orbē. Totā em̄ sperā nostri habitabilis
circuit occean⁹. a celeritate sic dictus. eo q⁹
oci⁹ circueat ⁊ discurrat. vl̄ qr purpureo co
lore nitet occean⁹ q̄si cean⁹. i. celi circul⁹. vt
dicit Jsi. li. xiij. hic occean⁹ oras terra⁹ am
plectit. alterniq̄z estib⁹ accedit ⁊ recedit. re/
spirantib⁹ aūt in ꝓfundū vētis. aut remouet
maria aut absorbet. Et q̄uis vnū sit mare
q̄ztū ad sui ꝯtinuationē. tñ ꝓpter multifidos
ei⁹ sin⁹ ꝺ ꝓximis regionib⁹ diuersa vocabu
la sumpsit. vt mare gallicū a gallicis. ⁊ ma/
re britānicū a britānis. sic et gadiacū mare
a gadib⁹ est dictū. vbi ꝓmo ab occeano ma
ris magni limen aperit. vbi cū hercules p/
uenisset. colūnas ibi posuit sperās ibi terre
esse finē. Hucusq⁹ Jsi. li. xiij.

De mari magno siue mediterraneo
Capitulū. XXII.

Mare magnū siue mediterraneu⁹ est
qđ ab occasu ab occeano fluit ⁊ ī me
ridiē vergit. inde ad septētrionē ten
dit. qđ īde magnū appellat. qr cetera maria
in cōparatōe illi⁹ sunt mīora. Dr aūt medi/
terraneū qr ꝓ mediā terrā vsq⁹ ad orientē ꝓ
fundit. asiā ⁊ africā terminās et europā. cu
ius ꝓme ptis sin⁹ q̄ in hispania ꝓfundit. hy
bericus ⁊ baleari⁹ appellat. deinde gallic⁹
q̄ narbonēsem ꝓuinciā aluit. post ligustic⁹.
q̄ iuxta vrbē ianuā est ꝓxim⁹ ⁊ vicin⁹. post ē
tyrren⁹ q̄ italiā attingit. Jn̄ sicul⁹ q̄ vsq⁹ ad
cretā a sicilia vadit. q̄ post in pāphiliā ⁊ egy
ptū se extēdit. deinde ꝓ ellespontū ꝯsus sep/
tentrionē magnis amfractib⁹ se retorquet.
⁊ tandē iuxta greciaz ⁊ illyricū in angustas
septē stadio⁹ cōstringit seu coartat. deinde
diffusus equore pauci cursus stringit ⁊ fac̄
ꝓntidē q̄ mox in q̄nquaginta passus coar
tat. Fitq⁹ bosfor⁹ traci⁹ q̄ loc⁹ dr ꝓpōtides.
eo q⁹ pucuit mare ponticū ⁊ p̄cedit. Jdē dr
bosphor⁹ a transitu stricto ⁊ angustis mea/
tib⁹ bou̅. vt dic̄ Jsi. Jn̄ diffundit sin⁹ pōti/
cus amplissim⁹ a tergo hñs meotides palu
des. qđ mare ex multitudine fluminū ⁊ aq̄/
rū dulciū influētiū dulci⁹ est atq⁹ ampli⁹ ne
bulosum atq⁹ p̄ter focas ⁊ delphinos alias
beluas marinas maiores nō patit. Sic aūt
terra cū sit vna ꝓ diuersis locis varijs vo/
cat vocabulis. ita ꝓ varijs regionib⁹ h̄ ma/
re magnū diuersis noīb⁹ nūcupat. Hucus/
q⁹ Jsi. li. xiij. Sin⁹ ꝓpo maris dicunt maio/
res recessus vt ī mari mediterraneo yonic⁹
ab yo rege grecie sic dict⁹. Jones aūt dicū
tur athenienses vñ ionicū mare ab ionia vs/
q⁹ in siciliā dilatat. Jn occeano ꝓpo maxim⁹
est sin⁹ caspi⁹. indic⁹. persic⁹. arabic⁹. q̄ ⁊ ma
re rubrū dr. Rub⁹ aūt mare est vocatū. eo
q⁹ sit roseis vndis infectū. nō tñ talem hab⁹
naturā qualē videt oñdere. ſz ex vicinis lit/
toribus viciat gurges atq⁹ inficit. qr oīs terra
q̄ circūstat rubea est ⁊ sanguineo colori pri
ma ⁊ vicina. Jnde em̄ minij acutissimū ex
cerpit ⁊ alij colores q̄b⁹ pictura variat. vñ
cū terra talē h⁊ naturā ex fluctib⁹ litt⁹ dissol
uentib⁹. marꝫ substātia rubrificat. Ob ꝟ eti
am in his littoribus gēme rubre inueniūtur.
nā hmōi lapilli humo inuoluti cū inter are
nulas sint attriti maris colorē retinēt atq⁹
fundi. Hoc mare in duos sin⁹ diuidit. vn⁹
est persic⁹ ab oriēte. quē perse inhabitāt. alt⁹
ab occidēte arabic⁹. quē arabes incolunt et
frequētant. vt dic̄ Jsi. li. xiij.

De pelago. Ca. XXIII.

Pelagus est latitudo maris sine lit/
tore ⁊ sine portu. vt dicit Jsidorus.
summā habēs ꝓfunditatē. instabili
tatem. ⁊ mot⁹ ꝯtinuitatē ceteror⁹ ⁊ aliorum
monstror⁹ nutrīcs diuersitatē multor⁹ va/
porū et fumositatū generans densitatez. ex
quib⁹ cōtrahit obnubilationē ⁊ obscurita/
tem ex ventor⁹ varietate recipiens coloris
mutabilitatē ⁊ ex collisione vnda⁹ spuma/
rum cōgregans in superficie leuitatē et tu/
multuositatē emittens et sonoritatē. tumul
tuosum enim est pelagus ⁊ sonorum inqui
etum ⁊ periculosum. sicut de mari super⁹
dictum est.

De gutta Capl'm. XXIIII.

Gutta est mīma marꝫ vl' aq̄ siue pluuie pticula a totalitate sua p aliquā violētiā sepata. q̄ q̄dē vt dic̄ Jsido. gutta dr qñ stat aut pēdet de tectꝫ aut arboribꝫ ac si esset glutinosa. Stilla ꝙo dr dū cadit. hinc t stillicidiū dr q̄si stilla cadēs. Tā stilla ꝙo q̄z gutta a nube aq̄sa vi calorꝫ siue ī petu vēti resoluta suo pōdere inferiora petit. t dū in cadēdo est nomē stille. in stando aūt vl' pēdendo obtinet nomē gutte. Stilla aūt siue gutta in suba est hūida t clara et dyaphana. forma rotūda. quātitate modica. ꝛtute magna. Hā terrā sup quā cadit humectat t fecūdat. radices t semīa nutrit t īgrossat. virorē in herbis t arboribꝫ t plātis vegetat t ꝛseruat. pisces ī mari reficit et recreat. ostrea īpinguat. ac ī eis margaritā generat. vt di. Jsi. marie gutta rorꝫ. t cū sit ī se mollissima. ex frequēti m̄ casu penetrat durissima. Jutta illud Gutta cauat lapidē nō vi sed sepe cadendo

De spuma Capl'm. XXV.

Spuma est dicta. eo q̄ spumat. vt dic̄ Jsi. Ex sordibꝫ em̄ aq̄ generat. vñ t mustū t ea q̄ coquunt spuma purgātur. Fit aūt spuma ꝑpt intercluſionē vēti in tercluſi in aq̄ supficie motu aliq̄ agitate. vñ ꝑpter incluſi aerꝫ leuitatē enatādo aq̄ supfertur t cito q̄ppe ex vndaꝝ colliſiōe gignit. sed tm̄ cito diſpergit t diſſipat. Spuma maris q̄ñq̄ inter lapides recolligit. sz p feruidam supueniētis calorꝫ solarꝫ actionē q̄ñq̄ ī pumicē. q̄ñq̄ in spongiā indurat

De piscibꝫ Capl'm. XXVI.

Pisces a pascēdo sunt dicti. vt dicit Jsiō. li. vij. c. vij. terrā t herbas aq̄ticas lambūt. t sic sibi victū q̄rūt. Dicunt t reptilia. eo q̄ natādi t reptādi speciē habeāt. Jn natādo em̄ repūt q̄uis in pfundū se demergāt. Vñ Amb. i exameron. Magna inq̄t int pisces t aquā vicinitas et cognatio est. extra em̄ aq̄s diu viuere nō possūt nec solo aerꝫ spiraculo sine aq̄ attractu diu viuūt. Dñt em̄ quandā reptādi spēm t naturā. q; dum piscis natat ꝓtractiōe corpis ī minorē se colligit lōgitudinē. t itez se extendēs aque innitit. q̄ nisu repellēs aquā in anteriꝰ se ꝓpellit. vñ vtit q̄busdā pēnulis ī natādo sic auis ī volādo sz alio mō. q; piscꝫ natās pēnulas mouet a pte posteriori ī anteriꝰ. t quasi q̄busdā brachijs aut remis aq̄s amplectēs t retinēs ī anteriꝰ se extēdit. Auisꝙo mouet pēnas sursum. t collectū aerez p expānsam alaꝝ amplitudinez cōpellit redire p pte posteriorē. vñ p violētā aeris ꝓpulsionē a pte posteriori mouet corpꝰ in anteriorē Spēs aūt piscīū multiplicit variant sc̄z q̄ ad locū vbi generāt. t q̄ ad escā qua cibant t q̄ ad colorē t formā variā q̄ ab inuicē discernunt. t q̄ ad subam q̄ cōpatiunt. t q̄ ad ꝙtutē qua diuersimode opant. Quantū igit ad sitū siue locū vbi ꝑcreant. magna diuersitas est. q̄dā em̄ in solis aq̄s. q̄dā ꝙo ꝑtim ī terris partim in aq̄s ꝓuersant. t taliū piscium genera sunt antiphibia. id est. dubia ab Jsidoro dicta. eo q̄ ambulādi ī terrꝫ vsuz t natādi in aq̄s officiū retinēt a natura. vt foce t cocodrilli. castores t ipotami. i. fluuiales eq̄ t hmōi. A noibꝫ em̄ aīaliū terrestriū pisces nomia sunt sortiti. vt canes marini t lupi. eo q̄ mordeāt alios voracitate īproba atq̄ ledāt. Jsidorꝰ. Jn solis aq̄s viuentes. alij sunt ī solo mari degētes. alij ꝙo sunt ī fluminibꝫ t ī stagnis t in alijs aq̄s dulcibꝫ cōmorātes. alij ꝙo sunt int hos medij nunc ad dulces nūc ad salsas aq̄s pastꝰ gratia diuertētes. Pisces ꝙo a mari ad dulces aq̄s egre diētes. in eaꝝ dulcedine delectant t impinguant t ecōuerso. t hi nūc ī mari nūc in aq̄ dulci ꝓuersant. multi aūt pisces sunt fluuiales. q̄ maris salsedinem nō ferētes gustata aq̄ salsa subito moriunt. vl' sursum ventrez eleuāt t sup aq̄ supficiē natāt qđ in omnibꝫ piscibꝫ marꝫ t aq̄ dulcꝫ est signū mortꝫ. Pisces ꝙo in mari natātes squamas habēt duras t grossas ꝑpt aque salse siccitatē. Pisces ꝙo fluuiales squamas subtiles t spinas molles. spine ꝙo in piscibꝫ necessarie fuerunt ad sustentādū carnis coꝝ ꝑpt fluidā molliciem naturalē. Docet aūt Auicē. eligere bonos sces ꝓm naturā loci vbi nutriunt. dicēs sic li. ij. c. vij. Jn locꝫ inq̄t in q̄bꝫ morant pisces est electio. q̄m illi q̄ morant in locꝫ petrosis sunt meliores vel dulciores. t ī aq̄s dulcibꝫ currētes in q̄bꝫ nō sunt sordes t nō sunt limose atq̄ lacuales neq̄ cāpestres. t qui nō sunt de lacubꝫ puis q̄ flumīa nō imbibūt et in q̄bꝫ nō sunt fontes. Jtē idē ibidē. Et pisces q̄dē marini sunt laudabiliores. q̄ sunt subtiles t meliores sunt illi q̄ sunt pelagini nō alias q̄z ī alto pelago nutriti. t q̄ morant in aq̄s discoopertis flatu ventoꝝ sup̄ se meliores sunt illis q̄ sunt ecōtrario. t illis q̄ in

aquis multaꝫ agitationū ⁊ vehemēt̄ exercitū meliores sunt illis q̄ habitāt in aq̄s stātibꝫ Unū pisces pelagini sunt meliores q̄ꝫ fluuiales. ⁊ ipi meliores q̄ꝫ lacuales. maxime si sunt lōge a fluuio ⁊ a mari. hñt em̄ q̄tē. nec coꝫ putredo lauak a subintrante fluuio siue mari. vñ tales pisces male sapiūt et cito cōputrescūt. meliores etiā sunt pisces tā marini q̄ꝫ fluuiales i pelago aq̄lonari ⁊ oriētali. q̄ꝫ in australi. q⁹ ex vētorū ipetuoso flatu aq̄ pl⁹ mouenk ⁊ ampli⁹ depurank ⁊ subtilianк ⁊ iō illaꝫ aquaꝫ pisces pl⁹ mouenk ⁊ exercitank ⁊ a suis superfluis magꝭ emūdank. Itez diuersificank pisciū spēs nō solū ꝑm generatiōis sue locū. vez etiā q̄ꝫtū ad generationis sue modū. Quidā em̄ generāk p ouationē ⁊ quidā p coitū ⁊ spermatꝭ emissionē Unū dic̄ Aristo. li. v. Accidit generibꝫ pisciū ouātiū qm̄ qñ femina ouat sequit̄ masculꝰ ouat lac suū ej̄cit sup ova. ⁊ oē qđ tāgit lac siue sperma masculi ex ouis erit piscis. ⁊ iō q̄ nō tangunk ex spermate nō pullificabūt. femia aūt est multe ouatōis. ſz maior ps ouoꝫ trāsglutitur a femia. ⁊ multa ova dānank i hūido ⁊ nō saluāk ex eis nisi q̄ ouank in locꝭ vbi sperma masculi ej̄cit. qm̄ si oia saluarēt nimis multiplicarēt Seruāt aūt pisces paritatē i suo genere. sic̄ Aristo. ibidē dic̄. Hū q̄ꝫ inq̄t inueniebak piscis q̄ faceret coitū cū genere alterī⁹ piscis. fetꝰ aūt suos diligūt ⁊ nutriūt lōgo tpe. vt dic̄ Aristo. in eodē. oēs pisces nutriūt ⁊ custodiūt pullos suos p̄ter ranas Itē ibidē dr q̄ pisces fluuiales ⁊ palustres pl⁹ ouāt ⁊ citꝰ q̄ꝫ alij. qz in maiori pte post q̄nq̄ mēses. Alij aūt oēs pullificāt post. xij. .i. annū. qui em̄ pisces pullificāt i locꝭ vbi aq̄ est iuxta radices arboꝫ ⁊ cānaꝫ. Itē idē ibi dem. maxīa ps ouoꝫ dānak q̄ñ pisces ouāt vagādo. qz cū pñs nō sit masculꝰ ab ipō se/mine oua nō informātur. ab aulibꝫ etiā ⁊ ab alijs piscibꝫ deglutiūk. Itē ibidē dr. q̄ q̄dā pisces generank sine ouis ⁊ sine coitu ex limo ⁊ arena. ⁊ ex putrefactōe q̄ est sup aquā. Itē ibidē tpe coitꝰ vagank mares ⁊ femine pisciū sic̄ grex ⁊ ambulāt par cū pari. ⁊ mlti ex eis cū pullificāt infirmank. ⁊ ꝓpter ꝟ tunc tpis maxīe depbendunk. Itē ibidē. q̄dā pisces pariūt q̄ñ ad arenā fricāt ventrē suum In libro aūt Jorath de aīalibꝫ dr. q̄ pisces effimerō sine coitu nascik. ⁊ cū viverit p tres horas diei. tūc morik. Piscis etiā murena ñ a suo silī ꝯcipik. ſz a ꝑpēte quē sibilo puocat ad amplexādū. vt dic̄ Jsido. li. xij. c. vj. Murena inq̄t greci stannā vocāt. eo q̄ se cōplicet in circulos. hāc femine⁹ sexꝰ esse tradūt ⁊ ꝯcipe a serpēte. ob id a piscatoribꝫ sibilo evocat ⁊ capik. fuste pcussa vix interimik. ferula ꝟo statim. Hāc hr̄e aīam in cauda certū est nā capite pcusso vix dicūt eā interfici. cauda ꝟo pcussa ⁊ amputata statim dicik mori Ecōtrario de ꝑpente. nā ꝯtrito capite vl ab sciso statim dr mori. cauda ꝟo inde abscisa diu viuit. Dic̄ etiā idē Jor. q̄ serpēs deponat venenū añq̄ꝫ coeat cū murena. ſz cōpleto generatōis actu resumit venenū suū. Et iō murena in ꝯcipiēdo nō ꝯtrahit venenuꝫ a serpēte nec generat aliq̄d serpentinū. ſz sibi silē. vt dic̄ idē. Itē quidā pisces cōcipiūt ex solo rore sine ouis et sine spermate. sicut ostree ⁊ alij q̄dā pisces i cōchis degētes. vt dic̄ Jor. pisces inq̄t elich p noctē egrediuntur aquā ⁊ i terris ex rore matutino ꝯcipiūt ⁊ pariūt. quoꝫ cōche i decremēto lune semper manēt vacue. q̄dā etiā pisces mouēk ad ꝯceptū ⁊ ortū ꝑm ortū stellaꝫ vel occasum. sicut dic̄ Jor. ⁊ etiā Jsiō. Unū dic̄ de pisce q̄ dr australk. tūc pisces illi⁹ generꝭ oriūtur qñ pliades incipiūt tēdere ad occasum. nec apparēt q̄ſq̄ pliades itez oriank. q̄ꝫ autez pisces generenk. nullꝰ tñ mundoꝫ pisciū hz testiculos. sic̄ nec aliq̄ gen⁹ serpētꝭ. nec aliq̄ gen⁹ carēs pedibꝫ. nec hz māmillas nec lac p̄ter delphinos q̄ hūt lac ⁊ lactāt fetꝰ suos dū sint pui. vt dic̄ Aristo. li. vj. De q̄bus dic̄ Jsiō. li. xij. c. vj. delphines q̄ ⁊ symones nominānk. sic vocāk eo q̄ voces hoim sequūtur. ⁊ ad vocē symphonie gregatiz ꝯueniūt ⁊ in armonia delectāk. q̄bꝫ in mari nihil est velocī⁹. nā plerūq̄ꝫ saliētes nauē trāsuolant quoꝫ saltꝰ ⁊ ludꝰ in fluctibꝫ futurā signat tē pestatē. Est etiā delphini gen⁹ i nilo dorso serrato q̄ tenera vētriū secātes interimunt cocodrillos. Jsiō. Itē diuersificank genera pisciū q̄ ad cibatōis modū. Hā Aristo. dicit li. ij. Illi q̄ cibank herbis bonis ⁊ radicibus plātaꝫ sunt meliores eis q̄ comedunt sordes q̄ de ciuitatibꝫ p̄jciūk ad loca infusionū. In crameron etiā dr. diuersificāk etiā pisces i pastu. nā q̄dā mutuo se devorant ⁊ sua carne vicissim pascūk. minor apud illos esca maiorꝭ est. rursus ille maior fit esca alterius p̄datoris alieni. ⁊ cū aliū devorauerit tā dem ab alio devorak. vt dic̄ Arist. libro. vj. Carabo inq̄t vincit pisces magnos ⁊ come

dit ipos. multipes aũt vincit carabonem z comedit ipm. Jtẽ ibidẽ. q̃dã pisces pascuntur in sceno z luto sic carabo. z ꝓpter hoc est põderosus z multũ de luto in ipo inuenit. pisces ꝙo q̃ alios põdant dẽtes hñt fortiores sic de pisce quodã quẽ greci phagion vocãt dic Jsi. q̃ ita hz duos dẽtes vt i mari ostreis nutriat. vñ z dẽtrix p grãditate z fortitudine dentiũ appellat. alij ꝙo pisces vt dr in exameron dẽtes hñt minores. sz pl'es z densiores ac acutiores. vt cito cibũ acceptũ incidant z facile sine mora deglutiãt. ne cibus in ore diuti9 detẽtus aq̃ illuuione auferat. Alicq etiã pisces cibũ suũ in arena fodiẽdo querũt. sic dic Jsido. li. xij. de porco mario. qui vulgo suill9 dr. q̃ dũ escã q̃rit more suis sub aq̃s fodit terrã. circa guttur em hz orificium. z nisi rostꝝ arenis infigat. pastũ non colligit. Jtẽ Aristo. li. vij. Pisces ꝑ maiorẽ ptẽ comedũt carnes z comedũt se tpe pullificatõis excepto fuscaleon. z vniuersaliter pisces sunt gulosi z auidi ad cibũ z pcipue pisces q̃ dr habatue. z ꝓpter hoc extẽdit venter su9 cũ fuerit ieiun9. z sepe inflat ventrẽ suuꝝ z eĳcit a se alios ptisces. qm̃ vẽter ei9 puenit ad os z nõ habet stomachũ. Jtẽ differũt pisces q̃ ad tpus z locũ past9. Hã quidaꝫ in aq̃ querũt cibũ suũ z quidã de nocte sup terrã sicut ypotam9. equ9 scz fluuiat. sic dict9. eo q̃ equo i dorso z i iuba sit sil'is. vt dic Jsid. qui die in aq̃s cõmorat. in nocte segetes depascit. hũc nilus gignit. vt dic Jsi. Generaliter aũt ſm Aristo. li. vij. Pisces plus laborant i die q̃ in nocte. z pl9 añ mediã noctem q̃ post. Et iõ vt dic Ari. venant añ ascẽsuꝫ solis. z tũc ponũt venatores rethe. qr pisces nõ bñ vidẽt hora illa z qñ augmẽtat lux vident. odore tñ querũt cibũ nocturno tempe in odorifer̃ em̃ delectant. z iõ dr libro q̃rto Genera pisciũ odorãt z audiũt. z iõ ad vasa noua q̃b venant citi9 accedũt q̃ ad antiqua. imo nisi fuerit nouũ de facili ad vasculum nõ accedũt. sepe em̃ ꝑ odorẽ decipiunt vt dic Jo. Est inq̃t belua in mari q̃ de fauci bus suis respirat aquã cuꝫ vapore odorifero. pisces sentiẽtes odorẽ sequunt ipam z intrãt fauces ei9 post odorẽ. q̃ ipos deglutiẽs ab ipis sic cibat. Dic etiã idẽ q̃ est piscis nomine faste in cui9 ore aqua hausta dulcescit quã pisces minores sequẽtes intrãt i os ei9 quos subito accipit z deglutit. Jtẽ dic idez q̃ delphini ꝑ odorẽ sentiũt z cognoscũt si hõ mortu9 i mari vnq̃ cõedrit de delphĩo q̃ si comedrit. comedũt ipm. si ꝙo ñ cõedrit a morsib9 alio9 saluãt eũ. z ad littus pellũt eũ cũ rostr̃ suis Jdẽ dicit Ari. z Pli. Jtem Aristo. li. vij. Pisces claras aquas z currẽtes inhabitãtes nõ cadũt sup res fetidas nisi habeãt bonũ saporẽ sicut nec anes. z i hyeme fugiũt a fundo maris ꝓpe terrã querendo calorẽ. z ibi querũt pastũ suũ. In estate ꝙo ecõtrario a littorib9 fugiũt. calidũ q̃rendo fundũ. z venant in hyeme iuxta terram. sz in estate in ꝓfundo. nã calor immoderat9 ledit pisces. Jtẽ dic in eodẽ Sunt pisces q̃ apud ascẽsum canicule moriunt̃ p calore. similiter nocet eis magnũ frig9. matie habentib9 lapidẽ in capite. vt cancri z hmõi. nã lapis in capite cõgelat z coagulat. z morit de facili talis piscis. variant em̃ pisciũ species quo ad figurã z dispositionẽ. tã in q̃ntitate q̃ in qualitate. Sũt em̃ ingẽtia q̃dã beluarũ genera quoꝝ corpa mõtib9 sunt equalia. vt dr. qualis fuit cet9 q̃ excepitionã. cui9 alnus tãte fuit magnitudis. vt instar inferni obtineret dicẽte ꝓpha. De vẽte inferni eraudiuit me. Sũt z alij pisces ita punli q̃ viri hamo capiunt. vt dic Jsidor9. li. xij. Affor9 est piscis q̃ ꝓpter exiguitatẽ capi nõ potest vt ibidẽ dr. Enchiri9 est piscis paru9 vix semipedal. ab herendo sic dict9. q̃uis em̃ exigui corpis sit. maxime tñ est ꝓtuts. nauẽ em̃ adherẽdo retinet. nã nauis cui adheret licz ruant vẽti. seuiãt pcelle. q̃si radicata stare i mari videt. nec moueri ꝑt. nõ in retinẽdo. sz tã tũmodo adherẽdo ꝓt9 ei9 est. hũc latini moron appellauerũt. eo q̃ nauigia stare cogit pellat vt dr ibidẽ. In exameron etiã dr de eodem pisce. q̃ vẽtoꝝ p̃sentiẽs pcellas calculũ arripit validũ z tã q̃ anchorã ne excutiat fluctibus trahit. et nõ suis se liberat viribus sz alieno põdere munit z ꝫ futurã tẽpestatẽ stabilitur. qõ videtes naute sibi p̃cauẽt ne turbo ꝓueniat eos ip̃rouisos. sic dic ambro. z Beda. Dicit etiã Aristo. li. iiij. q̃ feminei pisces sunt longiores masculinis z sunt durioris carnis. z anteri9 masculi duri9 est. z sil'r superi9. In femis ꝙo interi9 z posteri9 duri9. Dic aũt Auicẽ. li. ij. q̃ meliores sunt pisces q̃ nõ sũt magni valde neq̃ hñt carnẽ nimis durã z siccã z in q̃b nõ est nimia pinguedo nec mustillago in q̃b nõ est mal9 sapor vel odor. suauis aũt sapor̃ sunt ꝓueniẽtes. non nimis pingues. nec hñtes supfluã pingue/

dinē neq; grossam maciē. ⁊ in qbꝫ non acci
dit post exitū de aq̄ cito fetor. et illi q̄ habēt
durā carnē salsi meliores efficiūt. ⁊ in illis
q̄ sunt dure carnis. melior est ille q̄ min⁹ est
mollis. Et q̄ patet diuersitas ī piscibꝫ q̄ ad
subam ⁊ qualitatē. Dis em̄ piscis sicut dic̄
idē generalit frigid⁹ est ⁊ humid⁹. q̄dam tm̄
sunt in cōparatōe cōplexiōis pisciū ceteris
calidiores ⁊ marie qm̄ sunt saliti. Et ido qm̄
sunt valde recētes generāt fleuma aquosuz
⁊ mollificāt neruos. ⁊ nō sunt ꝓueniētes ni
si valde calido stomacho. Saliti ꝙo magis
ꝓueniūt medicine. Capita em̄ salitoꝝ pisci
um vsta sanāt morsum canis rabidi. ⁊ pun
ctura scorpionis. eradicant carnē adulteri
nā in vlceribꝫ ⁊ cōferūt vlceribꝫ putridis et
sanioſis. Silr ius oīs piscis ꝓfert venenis
bibitis ⁊ pūcturis. Multos em̄ habēt ali
os effect⁹ sic ibidē dr. sz hec dicta de corū q̄
litate ⁊ suba nūc sufficiāt. Itē differt pisces
in viuacitate sensus ⁊ ingenij sagacitate.
Multi em̄ sunt plurimū ingenioſi. aliq̄ em̄
mirā astutiā hñt euadēdi qm̄ sentiūt insidi
as piscatoꝝ. vt dic̄ Jsi. li. xij. Mugil inquit
est gen⁹ piscis multū agilis. nā vbi dispoſi
tas sentit piscatoꝝ insidias ꝓfestim retror
sum tendit ⁊ ita cito rethe trāsilit vt volasse
ab astātibꝫ videat. Itē dicit idē ibidē ꝺ esca
ro. eo q̄ escarus sol⁹ inter pisces escā rumi
nare ꝓhibet. hūc dic̄ Plini⁹ esse ingenioſuz
nā dū sentit se intrasse sportulā piscatoris.
nō ex fronte erumpit nec infestis viminib⁹
caput inserit. sz crebris caude ictibus ex ad
uerso fores laxare incipit atq; ita retrorsum
redit. quē luctantē si alius escar⁹ forte vide
rit exteri⁹ vt erumpe satagentē adiuuet cau
dam in ore ei⁹ apprehēdens put potest ipm
liberare ⁊ extrabere intēdit vel ꝓdit. Ad hꝫ
dic̄ idē. Cōgrus q̄dē plures nexus habz. in
genioſus est in solertia escā acquirēdi. nam
cibū in hamo appetēs. sz aculeū timēs. non
morsu sz suis pinnul hamū amplectit. ⁊ nō
prius ipm dimittit q̄n escam circumroserit
Lācri etiā ostreis inimicant. eaq; em̄ carni
bus viuūt miro ingenio. Hā qr forte ⁊ vali
dam ei⁹ testā aperire nō pñt. explorāt q̄ndo
ostrea claustra testaq; suaq; aperit. ⁊ tūc can
cer q̄ latitat in insidijs latēter lapillū injcit
ne ostreuz claudere se possit. ⁊ ita impedita
clausura. carnes ostree deuorat et corrodit.
Ostrea aūt a testa sunt dicta. q̄ interior car
nis mollicies munit. Grecī em̄ ostreā testā
vocāt. ⁊ dr tot⁹ ille piscis cū sua testa ostreū
in neutro. sz ostrea in feminino ꝺr ei⁹ caro.
dicunt etiā tales pisces conche ⁊ conchilia
qr deficiēte luna tales pisces cauant. i. eua
cuant Luna cū in augmēto fuerit augz hu
morē. diminuit ꝙo humor cū luna fuerit in
defectu. ⁊ iō pisces clausi in cōchis in lune
incremēto turgescūt. ⁊ in defectu euacuant
In his aūt conchilibꝫ p̄cioſe generāt mar
garite. de qbꝫ dic̄ Plini⁹ ⁊ alij q̄ de animan
tiū scripserūt natur. q̄ tpe nocturno litora
petūt. ⁊ celesti rore margaritas cōcipiūt. vñ
⁊ tales cōchilie margaritifere ⁊ herelie sunt
dicte. in quaꝝ carne p̄cioſus calcul⁹ solidat
⁊ est nobilissima gēma que sic ex rore verna
lis tpis generat. que q̄sto albior et lucidior
tāto efficacior estimat. Sunt et quedā con
chile sine cōche muricēs dicte ab asperitate
⁊ acumine. q̄ alio noīe cōchilia dicunt. que
circūcise ferro lachrymas purpurei coloris
emittūt ex quibꝫ purpura colorat. ⁊ iñ ostrū
est appellatū. qr ex humore teste elicit h tin
ctura. vt dic̄ Jsid. Has ⁊ multas alias pi
sciū ꝓprietates ⁊ naturas ī li. Plinij ⁊ Aristo
tilis. et in Jsido. ⁊ in exameron Amb. ⁊ Ba
silij poterz̄ inuenire. ne tediū inferam⁹ egen
tibꝫ de hac materia hec sufficiāt. Dicit etiaz
Plini⁹ vt dic̄ Jsi. li. xij. q̄ pisciū sunt in aq̄s
genera. cxliiij. ex qbꝫ multa q̄dā nature ītel
lectu ordinē tēpoꝝ suoꝝ cognoscūt. quedā
in suis locz̄ sine mutatōne vagant. quedā si
ne tpis obſuatōe viuūt. quedā ꝙo cōmixti
one masculi ⁊ femine ꝓcipiūt catulos suos.
vt ce⁹. Jdē aūt est cetus ⁊ balena. ⁊ sunt ba
lene immēse magnitudis beluc ab emitten
do ⁊ fundēdo aquas sic vocate. Omnibus
em̄ alijs beluis marinis altr⁹ iacūt vndas
Balena em̄ emittere dr. Cete aūt dicunt a
corpis immanitate. vt dic̄ Jsi. li. xij. Dr aūt
in libro Jorath Cet⁹ abūdat in spermate.
⁊ post ei⁹ coitū cū femina qd̄ supfluit supna
rat aque. qd̄ collectū ⁊ desiccatuz in ambre
subam cōmutat. q̄n em̄ multū esurit. vapo
rem odorifez̄ ad modū odorz̄ ambre ex ore
suo emittit. in q̄ pisces delectant. ⁊ ꝑter va
porz̄ redolētiā ipi⁹ orificiū ingrediunt. et hic
decepti ab ipo deuorant. In h pisce vt dic̄
idē. materia terrestris dñat pl⁹ q̄z aque. ⁊ iō
multe ē corpulētie ⁊ pinguedis. Vñ in sene
ctute p̄ magnitudine corpis ī ei⁹ dorso coa
dunat pulvis ⁊ ꝺdensat in tm̄ q̄ herbe ⁊ fru
tices ibi crescūt. ita vt belue insule silis esse

videak.ad quã si nauigãtes incaute appro/
pinquauerint.sine piculo vite euadũt. Haz
aquã in tãta quantitate de ore eĩcit sup na
uim ⁊ diffundit ꝙ ipam aliqñ obruit ⁊ sub
mergit Tãte etiã est pinguedinis ꝙ quãdo
piscatoz pcutit venabulis siue telis vuln⁹
nõ sentit nisi ꝓus pinguedo totaliter pforet
sed qñ caro interioz ledit tũc facilime capit
qz amaritudinẽ aque salse nõ sufferẽs littus
petit. Tãte aũt est quãtitatis ꝙ qñ capit tota
patria ex sua captura emendat. Catulos su
os amoze miro diligit ⁊ eos in pelago lõgo
tpe circũducit. ꝙ si eos ab arena ꝙ cumulis
impediri ꝓtigerit aque multitudinẽ in ore
collectã sup eos fundit. ⁊ sic eos a piculo li
berãs ad ꝓfundũ pelagi reuocat et reducit
ꝓtra oĩes occursus ipis nociuos ꝓ eoruz
defensione se opponit. ⁊ semp inter set mare
in pte tutiori eos ponit. ⁊ qñ inualescit tem
pestas fet⁹ suos adhuc iuuenes ⁊ teneros i
ventrẽ suũ ꝓtrahit quos serenitate facta vi
uos euomit itez ⁊ emittit. vt dicit idẽ. Itẽ
Jozath. cõtra cetũ pugnat quidã piscis ser
pentin⁹ ⁊ venenosus siĩ cocodrill⁹. ⁊ fugiũt
pisces ad caudã ceti. ꝙ si deuictus fuerit pi
dicti moriunt. Q, si nõ poterit ille piscis pe
stifer deuincere cetũ. a fauciby suis fumosũ
vapozẽ fetidissimũ in aquã emittit. Let⁹ ꝙ
fumo odozifero de ore emisso. fetidũ odozẽ
repellit. ⁊ sic se ⁊ suos ꝓtegit ⁊ defendit.

Incipit liber. xiiij. De terra ⁊ ptiby ei⁹.

Postquã diui/
p na cooperãte gratia comple
tus est tractat⁹ de ꝓprietati/
bus corpis supmi luminosi
sez celi et corpis intermedij
lucidi perspicui ⁊ dyaphani. s. ignei. aerei. ⁊
aquei. vltimo dicendũ est de ꝓprietatiby coz
poris infimi ⁊ opaci. ⁊ hoc tã in generali qꝫ
in speciali. Corp⁹ aũt infimũ ⁊ extremũ est
ipa terra respectu celi. De cui⁹ ꝓprietatibus
cõmuniby aliqua sunt huic opusculo inse/
renda. ⁊ hoc quo ad ei⁹ substãtiam ⁊ quali/
tatẽ ⁊ ꝓtentũ siue ornatũ. Cõtinet aũt in se
interi⁹ ꝓ ornatu oĩa metheorica ⁊ mine/
ralia sicut lapides ⁊ metalla. exteri⁹ ꝙ sensi
bilia sicut bestias ⁊ iumenta. ⁊ vegetabilia
vt herbas plantulas ⁊ arbusta. de qby om/
niby ponẽda sunt aliqua in hoc tractatu. ꝓ/
ut de eis sacra scriptura videt in supficie sa
cere mentionẽ. Simplicia aũt ⁊ omniby fe
re nota credimus hec ꝓ simplicib⁹ sufficere
debere. ⁊ iõ de illis pauca recitãtes maiora
maioriby ⁊ subtiliora subtilioriby reſuam⁹.
Hoc aũt in ꝓncipio hui⁹ opusculi volum⁹
ꝓtestari. ꝙ pax aut nihil de nostro ꝫ apponi
mus. ꝫ autẽtica sctoꝝ ⁊ etiã aliquoz pꝫoz
dicta quẽadmodũ in ꝓcedẽtiby fecim⁹ inter
scalariẽ ꝓ ordinẽ inserem⁹.

De terra Capl'm. I.

Terra itaq; vt dicit Jsid. li. xiij. ca. j. est
t in media mũdi regione posita. ab oĩ
bus ptiby celi in modũ centri equa
li interuallo sepata que singulari nũero to/
tum orbẽ signat. in plurali ꝓo singulas eius
partes Et aũt dicta terra vt dicit ibidẽ a su
periori pte qua terit. Hec ⁊ hum⁹ or a mari
humido cui cõiungit. Dicit ⁊ tell⁹. qz fru/
ctus ei⁹ tollimus. Dicit ⁊ ops eo ꝙ opẽ fert
frugiby. Eadẽ dicit arida. vel quia arature
vel culture est apta. vel quia ab aqua sicci/
tate ꝓpria est distincta. ꝙ cũ humida sit hoc
ab aque vicinitate sortit sicut ibi dicit Jsid⁹.
Proprietates aũt terre describit Basil⁹ in
exameron sic. Terra inqt est corp⁹ infimuz
⁊ mediũ equaliby spaciys a celo remotum. ⁊
ideo celi centrũ a sapiẽtiby est vocatũ. vnde
et omniũ corpoz est corpulẽtissimũ de sim
plicitate ⁊ subtilitate habẽs minimũ alterũ
mũdi firmatũ fundamentũ. Corp⁹ natura
frigidũ ⁊ siccũ. quãtitate respectu celi mini/
mũ qꝫuis in se maximũ. qualitate obscurũ.
⁊ ex se opacũ. figuratõe sphericũ. ⁊ nõ nisi aq̃
glutino cõmansiuũ. ꝫm se totũ quietũ. licet
in suis ptiby suscipiat sepe motũ. omniũ coz
poraliũ viuentiũ habitaculũ pedũ dei sca/
bellũ dictũ. eo ꝙ in corpe mũdi minima est
spẽs hui⁹ elemẽti minusq; apparet in eo di/
uine operatio potestatis. ꝓpter qd dicit suo q̃
si infimo pede tãgere terrã. Quia respectu
magnitudinis ⁊ pulcritudinis celi minime
videt in corpe terre diuine sapie sublimitas
relucere. qꝫuis aũt terra respectu celestiz coz
poris sit infima. tñ luminariũ celestiũ influ
entie est maxime susceptiua. Et iõ fecũdissi
ma est tanq; mater omniũ ⁊ multaz ⁊ ꝓtra/
riaz species maxime ꝓductiua. Cuz eĩm sit
celi centrũ in oĩ sui pte ab ipo recipit influ
entiã ⁊ effectũ. vñ qd min⁹ nobilitatis videt
habere in sua suba recupat in effectu ⁊ ꝫtu/
te sua. quia nobiliores ꝓducit ꝫm qd speci/
es aliquas qꝫ ipm celuz qd ꝓ ornatu habet

solas insensibiles stellas. Terra ꝺo ꝓ orna tu ꝓtinet ꝛ ꝓducit vegetabiles ꝛ sensibiles ꝛ rōnales creaturas. vt dic̄ Basili⁹. Dic̄ etiam ad ħ idē. terra vt dic̄ ph̄s est ꝑpūs eq̄librata ponderib⁹. quelibet em̄ suaꝝ ptiū suo pōdere nitit ad mūdi mediū q̄ nisu ꝛ inclinatiōe singulariū ptiū tota circa centꝝ eq̄librata suspēdit. ꝛ equalit immobil retinet. sicut scriptū est. Qui fundasti terrā sup stabilitatē ꝛc. Jō �fm Jsido. li. xj. ꝺr solū. q⁹ elemtū est solidū cuiuslibet corpis quātumcūq; pōderosi sustinēs totā molē. Uñ quelibz g̃ nia sursum mota q̄uscz terrā stabilē tangāt ꝓmanēt inq̄eta. sz cū ꝓuenerint ad terrā q̄etant. Propter insignes aūt ip⁹ terre ꝑprietates nobiles ꝛ effect⁹ erro⁹ gentiliū terrā dei ficauit ꝛ eā diuinis honorib⁹ antiq̄t⁹ venerari ꝛ colere ꝓsueuit. sicut tāgit Jsiꝺ. li. viij. in tractatu de dijs gentiū ꝛ noib⁹. c. xiij. Le rerē deoꝝ matrē vocauerūt antiq̄ terram a creādis frugib⁹ sic dicta. eo q̄ omia cibat et nutrit indigētia alimēto Hā terra mater est fecūditat⁹ q⁹ nullū vegetabile ꝑt crescere nisi in terrestri suba radicet. Jō etiā ops ē dicta. q⁹ melior sit terra ope culture. ꝛ ex ipsa cōseq̄t opē vict⁹ q̄libz viuēs creatura. dicta est dea vesta. q⁹ ꝓstat vi sua ℓ q⁹ herb⁹ ꝛ arboribꝰ ꝛ floribꝰ sit vestita. vt dic̄ idē Terra ei⁹ semib⁹ arescētib⁹ i hieme calorē ꝓcipit ab ethere in vere ꝛ estate. vñ tūc herbis ꝛ floribꝰ ornat ꝛ vestit q̄b⁹ in autūno ꝛ hyeme spoliat. Jn signū aūt tāte fecūditatis ꝛ ꝟtutis fcta est ei magna imago feminea alma mat nuncupata cū turrita corona posita sup curruꝝ cui leones domiti subijciebāt. i vna manu portabat clauē in alia tympanū siue cymbalum. cui⁹ aurige vibrabāt gladijs q̄s gestabāt ꝛ galli matronā sedentē in curru subsequ fingebant ꝛc. Mater siquidē fuit dicta. eo q̄ plura pariat ꝛ oīb⁹ mortalib⁹ cibū gignat Dicit aūt ꝛ mater alma. eo q̄ oīa aīalia alat Est em̄ elemētoꝝ terra nutrit. vt dic̄ Jsi. coronā turritā in capite gestare ꝺr. q⁹ cunctis ciuitatib⁹ supposit⁹ īsignit. ī curru rotato vehitur. q⁹ ipa terra pēdet ī volubili aere in q̄ sustinet. sedet aūt in curru volubili q⁹ cum oīa moueant: illa sola ꝺr non moueri q̄ illi leones subijciūt māsuetos oñdit nullū genus esse tā ferū q̄ in morte nō subijci a terra possit aut supari. q⁹ clauis in manu fingitur oñdit q̄ terra hyeme claudit ꝛ vt nascā tur fruges ī vere aperit. q̄ aūt terre dicātur galli ꝟuire oñdit q̄ volatilia indigēt semib⁹ terre. ꝛ iō aues eā oportet sequ ꝛ ad eā descendere vt in ea possint semina vict⁹ gr̃a reperire. sonit⁹ aūt cymbaloꝝ designat in colēdis agris strepit⁹ ferramētoꝝ vomeꝝ ꝛ ligonū. ꝛ ideo eneoꝝ. q⁹ antiq̄ instrumētis eneis colebant terrā antecz ferrū essz inuentū. vt dicit Jsi. quia ministri ei⁹ cuz strictis gladijs fingunt designat q̄ ꝑ terra defensanda vel acquirēda sepe bella ꝓmittunt in quib⁹ gladij extrahunt Dis ꝛ alijs multis modis describunt ꝑprietates terre sub integumēto fabulaꝝ. sicut ibidē recitat ab Jsidoro. Quāuis aūt terra sit summe fixa ꝛ stabilis �fm situm. summe tñ inter elemēta est passibilis ꝑ effectū. Jtē cuius �fm subam sit frigida. q̄sdam tamē in se tinet vapores igneos quos emittit. vt patz in ethna ꝛ vulcano. sicut ibidem dic̄ idē. Jtem cuius terra superficialiter exteri⁹ sit nigra ꝛ indecora. intrinsec⁹ tamen cōtinet multa p̄ciosa Ex quadā em̄ celestis influētie impssione in interioribꝰ terre venis p̄ciose gemme et nobilia metalla generant. Unde ꝛ terre virtuositas sub quadaz extrinseca deformitate occultat. Jtez terra vndiq̄ mari cingit ꝛ maris brachijs circūdatur ꝛ ꝑcutit. a cui⁹ hūiditate ꝑ occultos meatus penetrat ne p̄ siccitatis natural⁹ dominio resolutis ptib⁹ redigat in puluerē. vt dicit Beda Jtem terra cuius in suo toto sit solida in substātia eius. tamē quelibet pars ad centrū est naturaliter motiua. ꝛ ꝑ admixtionē igneaꝝ partiū ꝛ aerearū fit in aliq̄b⁹ suis ptib⁹ rara ꝛ porosa cauernosa ꝛ spōgiosa. Cui⁹ cōcauitate vapor ventosus subintrans terre ptes cōmouet ꝛ agitat ꝛ generat terremotū. sicut dicit Aristo. libro meloꝝ Uent⁹ inquit frigid⁹ in vētre terre agitat⁹. facit istā agitationē que est terremotus. ꝛ sequitur ibidē sicut fit sonit⁹ ex cōfricatōe corpoꝝ se allidentiū in aere ita fit motus ex diuersitate agitatōis venti occultati in terra. ꝛ est signū sup hoc. quia nō acq̄escit donec scindat terra et exit ventus audita voce ꝛc. Jtem ibidē dicit Aristo. in locis in quibus fit cōcursus maris vehemēs ꝛ agitatio vndaꝝ eius in locis multaꝝ cauernaꝝ fit vehemens terremot⁹. sicut accidit tpe Hercu lis in quibusdā insulis in quib⁹ incepit elevari terra ad similitudinē collis deinde scissus est locus ille et exiuit vent⁹ fortis qui destruxit ciuitatē cui⁹ impressio manifesta est

vſq; nūc ꝛc. Jtē idem ibidē. terremotū cōſequitur vel cōcomitat tenebroſitas tegēs ſolem abſq; nube vſq; ad cōſumptionē terremotuſ ꝓpter vaporē groſſum. ꝛ antecedit terremotū ſignū ſignās eius eſſe qđ videtur i celo nubes longa ſicut linea recta ante occaſum ſolis. Et ſequit ibidē. Et accidit qñq; terremot⁹ ꝓpter eclypſim ꝑ lunā. quia tūc calor ſolis non ꝓuenit ad aerē vt ſubtiliet et ꝺſumat vaporē qui eſt cauſa terremot⁹ Jtē in libro vegetabiliū Ariſto. terremot⁹ in locis arenoſis non fit. ſed in locis interius caernoſis ꝛ exterius in ſupficie duris. ſicut ſunt loca montiū. quia ſi locus in ſupficie fuerit rarus exalat vapor paulatim ꝛ nō fit tāta aggregatio vaporis vt poſſit mouere terrā. ſed cū locus interi⁹ eſt cōcauus ꝛ ſpōgioſus ꝛ exteri⁹ ſolidus atq; dur⁹ aggregatis partib⁹ vaporis fit agitatio fortis. ita ꝙ aliquādo ſcindit terrā. Jn locis ergo omnino poroſis nō accidit de facili mot⁹ terre ꝓpter vaporis continuā euentationē nec ī locis valde duris ꝛ cōpactis ꝓpter ptiū cōpreſſionē ꝓpter quā illas vapor plurimū nō ſubintrat. ſed accidit in locis interi⁹ cauernoſis. ſed duris exteri⁹ et cōpactis. Hucuſq; Ariſtoteles Jtē terra cū ſit elementū ſm ſubſtantiā ſimilis eſt in toto ꝛ in partib⁹. ſed tamen ſm qualitatē nō eſt in ſuis partibus vniformis. imo ꝓpter aliarū qualitatuꝫ elementariū admixtionē cōplexionē ꝛ naturā mutat. ꝛ ideo vniformē non habet diſpoſitionem. nūc colorē variat nunc ſaporē. Jſta diuerſitas multis accidit de cauſis ꝛ ī multis modis. quādoq; ex ſua eleuatione et depreſſione. Hā eleuata eſt frigidior. depreſſior vero ꝛ decliuior eſſe calidior cōſueuit qđ vt dicit Macrobi⁹. accidit ꝓpter radiorꝫ ſolis fortiorē impſſionē tā in locis depſſis. q; in altis. Aer em̄ groſſior eſt in vallib⁹ q; in montanis. ꝛ ideo maior fit ibi aggregatō radiorꝫ ꝛ etiā cōculcatio ꝓpter reuerberationē ad aerē groſſum. Jn locis vero mōtuoſis ꝛ altis. q; aerē habēt rariorē diſpergūt radij. ꝛ nō ita coartant. ꝛ ideo minor ibidez generat calor Jtē ex directa vel indirecta ſolis oppoſitione q; illa terra fertilior eſt que ſm ſitum diſpoſita eſt maxīe ad ſuſceptionē ꝺcurrēti um radiorꝫ ſolariū. que ꝙo magꝭ elongat a radijs min⁹ apta frugib⁹ ꝛ fructib⁹ reperitur. Jtē ex ventorꝫ diuerſificatōe. nā terrā quā cōtinue pflat vētus orientalis tēperate calida eſt ꝛ inter humiditatē ꝛ ſiccitatē q;ſi media. vt dicit Cōſtan. ꝛ ideo eſt fecūda floribus ꝛ fructib⁹ ꝛ magis cōgrua hoīm habitationi. Occidētalis aūt vētus magis attinet frigiditati ꝛ humiditati. ꝛ min⁹ effic̄ terram tēperatā. ꝛ iō occidētalis terra min⁹ eſt fecūda. Uent⁹ aūt ſeptētrionalis terraꝫ deſiccat ꝛ infrigidat. tm̄ rōe puri aerꝭ ipaꝫ ſubtiliat ꝛ depurat. vñ in terra aquilonari hoīmines ſunt ꝓcere ſtature ꝛ elegantis forme frigiditate em̄ exterioꝛ aerꝭ claudunt poꝛi ꝛ calor natural retinet intrinſec⁹. ex cui⁹ virtute ꝛ ſtatura ampliat ꝛ figura corꝑis decorat. Uent⁹ aūt auſtral q; calid⁹ eſt ꝛ hūid⁹. terrā quā cōtinue pflat turbat calefacit inſpiſſat ꝛ ingroſſat. ꝛ iō hoīes auſtral regionis ſunt ſtature ꝺtrarie ꝛ figure illis q̄ habitāt in aq̄lone. et iō hoīes taliū regionū non ſunt ita aīoſi et iracūdi et clamoroſi ſic alij. vt dic̄ Cōſtan. Jtē variat qualitas terre ſiue ꝓprietas ex elōgatiōe a mari ſiue appropīquatiōe. naꝫ terra vicina mari meridionali calidioꝛ eſt ꝛ humidioꝛ terra q̄ eſt vicina aq̄lonari. Hā vapor calid⁹ ꝛ hūid⁹ a mari reſolut⁹ calefac̄ terrā q̄ eſt ſibi ꝓpinq̄. mare ꝙo ſeptētrionale ecōuerſo. et ideo mare pōticū dulci⁹ eſt q; cetera maria ſiue min⁹ ſalſuꝫ. qꝛ pl⁹ ī illo vincit frig⁹. Et iō vapor frigid⁹ ab eo reſolut⁹ terrā infrigidat ꝓpinquā ꝛc. Jtē variat ex hoīm exercitio et opatōe. q̄nto ꝙo pl⁹ fodit ꝛ euertit. tāto ei⁹ ꝙ pl⁹ inſita cū ſingulis ptib⁹ ampli⁹ pmiſcet. et ſi aptior reddit. vt ex ipa fruct⁹ multiplex generet. qñ vero diu ociosa dimittit et q̄eta. ad ꝓductionem fructuū reddit min⁹ apta. Jtē bona terra ſi roꝛe fuerit pfuſa aut cōpluta mollificat impinguat ꝛ meliorat. ſi ꝙo arenoſa fuerit aut nimis lapidoſa peioꝛ efficit qꝛ āpli⁹ īdurat

De monte.

Capitulum. II.

Mons eſt tumor terre in altū ſe erigēs ſolo pede reliquā terrā tangēs. vel dicūt mōtes eo ꝙ ſint ſup aliā terram eminētes. vt dic̄ Jſiō. Dic̄ etiā Ariſto. in li. de ꝓprietatib⁹ elemētoꝛ. Quidā dixer̄t. ꝙ terra in p̄ncipio ſue cōpoſitōis fuit rotūda ꝛ plana ī q̄ nō fuer̄t mōtes neq; valles qꝛ erat ſperica ī figura. ſic̄ corꝑa ſupioꝛa. vnō mōtiū ꝛ valliū cā nō ē niſi ꝺ motio aq̄ꝫ q̄ cauauer̄t loca rara ꝛ fci ſūt mōtes ꝓtes durioꝛes. q̄ ñ poterāt ꝺcauari. loca ꝙo ꝺcauata fcā ſūt loca mariū ꝛ fluuioꝛ Jtē ec̄ ꝺr ī li. metb

Dōtes inq̄t fiūt q̄nq̄ ex vehementi motu terre vñ eleuat terra. et fit mōs sic̄ ex aq̄ductu accidit ꝯcauatio ꝓfunda ꝛ fit vall'. Jtē ibidē. Dar' q̄z accessus ꝛ recessus q̄dā loca cauat. q̄dā extollit ꝛ fiūt mōtes. Et q̄nq̄ mare totā terrā cooperuit deinde mollia q̄dā etiā abrasit ꝛ dura reliq̄t. ꝛ in q̄busdā locis ꝯgessit. mollia etiā q̄dā ꝯgestata cū abscinderet desiccata sunt ꝛ i mōtes ꝯuersa ꝛc Dōtes itaq̄ sunt duri solidi ꝛ compacti. a terra ꝑsus celū erecti. ꝛ tm̄ terre radicit⁹ sūt ꝓiūcti. q̄nq̄ tm̄ sunt interi⁹ spōgiosi. cōcaui. cauernosi. ꝛ iō ad se rōe vacuitat' aq̄s attrahūt atq̄ sugūt. q̄s post̄q̄ fuerint eoꝝ ꝯcauitates replete ꝑ capita fontiū emittūt. ꝛ sunt causa sempiterni fluꝝ⁹ ꝛ origo ꝛ ꝓncipiū fluuioꝝ vt dic̄ Aristo. Et q̄ patet q̄ mōtes cauernosi sunt aquaꝝ ꝛ humoꝝ attractiui. et attractoꝝ ꝯtinue emissiui Jtē mōtes sūt metalloꝝ nobiliū ꝯtētiui. Apfundis em̄ montiū venis metalla nobilia extrahunt. Jtem mōtes sunt fructuū ꝛ aromatū ꝓductiui. ꝓpter puritatē em̄ aer' in summitatibꝫ mōtiū dominantis puriores fruct⁹ ꝛ dulciores in mōtibꝫ nascunt q̄ꝫ i vallibꝫ licet pauciores. Jtē mōtes sunt citi⁹ q̄ꝫ valles radioꝝ solariū susceptiui. ꝛ susceptę illuminatōis diutius retētiui. Jtē mōtes sunt vapoꝝ ꝛ exalationū generatiui. ex q̄ꝫ aggregatōe nubes in aere generant. Jn altissimis tm̄ mōtibꝫ vt i olimpo raro generāt pluuie. vt dic̄ Aristo. q̄d est ꝓpter aer' subtilitatē ꝛ vapoꝝ paucitatē. Primo em̄ vapor resoluit ꝛ ꝓsumitur. añq̄ꝫ ad acumē montiū attingere videatur. Jtē mōtes ventis ꝛ turbinibꝫ sunt expositi pl⁹ q̄ꝫ valles. ꝛ iō rōe frigiditat' in mōtibus dñantis sunt niuiū ꝓseruatiui. Uētis nāq̄ꝫ frigidis in mōtibꝫ ꝯgelant ꝛ ꝓstringunt. et iō in mōtibꝫ diuti⁹ q̄ꝫ in vallibꝫ cōmorātur. vt patet i caucaso et i libano ꝛ i alīs ꝓsilibꝫ mōtibꝫ. q̄ sp ꝑm Jsido. densissimis niuibus cādidant. Jtē mōtes sepi⁹ patiunt ict⁹ fulminis ꝛ fulguris q̄ꝫ valles. vt dic̄ Jsid. Uñ ꝛ pirenei mōtes a crebris fulminū ictibus nūcupant. Pir em̄ grece ignis ꝺr latine. similiter ꝛ ceraunei mōtes a crebris fulmibꝫ sunt dicti grece ceraunos fulmē ꝺr. vt dic̄ ibidē Jsid. Jtē mōtes q̄ ꝑm situ alti sunt ꝛ sublimes maxime ꝯgruūt speculatōi. vñ et q̄ aduentū hostiū ꝑuidere ꝛ ꝑcauere cupiunt cacumia montiū ascēdūt ꝛ eminētia pericula a remotis ꝑdicere ꝓsueuerūt. Jtem mōtes q̄ quo ad natur̄ ꝛ cōpositionē ꝑtiū solidi sunt ꝛ fortes iō potissime sunt apti castroꝝ edificatōi vñ mānsiones i mōtibꝫ solēt esse fortes et ceterꝫ tutiores. maxime q̄ñ ꝓpter interiorē duriciē nō p̄nt suffodi. ꝛ ꝓpter sui⁹ altitudinē adiri nō possunt facilit' seu ascendi. Jtē mōtes q̄ in herbis ꝛ pascuis fecūdi sunt et vberes. iō ꝓueniūt pasture ouium ꝛ animaliū refectōi. Dōtuosa em̄ pascua et gramina in mōtibꝫ crescētia sunt salubria ꝛ nutriture aīmaliū vtiliora q̄ꝫ illa q̄ crescūt vallibꝫ q̄ꝫ uis sint generalit' pinguiora Humor em̄ nutrimētalis q̄ nutriunt herbe ꝛ ḡmina in montanis. subtilior est et purior q̄ꝫ campestris. Et iō calor celest' facili⁹ illam humiditatē digerit. ꝛ in suā gramina ꝛ fructuū imutat ꝑfecti⁹ et ꝺuertit. tū ꝓpt humoris ipi⁹ subtilitatē. tū etiā ꝓpter existentē ibidē aer' puritatē. Jtē in mōtibꝫ abūdant altiores arbores q̄ꝫ i vallibꝫ ꝛ frutices densiores. Jō mōtes ꝯgruūt aīaliū agrestium habitatōi et auiū siluestriū nidificatōi ꝓpt qđ ꝛ fere q̄ñ ꝑsequūt' a venatoribꝫ i vallere fugiūt ad mōtes ꝛ ibi fiūt tute

De ararath Capl'm. III

Ararath mons est armenie altissim⁹ in quo arca post diluuiū requieuit. vt dic̄ Jsid. et usq̄ hodie lignorum arche vestigia i eiusdē montis ꝑtice adhuc apparēt. vocat' aūt idē mons diuersis noib⁹ De hoc em̄ mōte dic̄ Joseph⁹ sic. Loc⁹ in q̄t vbi est archa noe armeni egressoriū vocant Illic ei arche solute reliq̄as usq̄ nūc puincriales adhuc oñdūt. Hui⁹ em̄ arche vt dic̄ idē Joseph⁹ ibidē meminit berosus calde⁹ narrās sic. Dicit' aut̄ ꝛ nauis q̄ in armenia venit circa montē cardien. adhuc aliq̄ pars esse ꝛ q̄ddā inde bitumen cadere q̄ maxime vtunt' hoīes ad expiatiōz. De hoc etiaz scribunt ꝛ Joseph⁹ Egisipp⁹ ꝛ Manasses Damasce. i. xcvj. historiaꝝ li. sic. Est mōs excelsus i armenia q̄ baris appellat' in q̄ multos ꝓfugiētes ꝑm o est diluuiū ꝛpe liberatos. Et quendā simul in archa ꝺeuectū in mōtis ve nisse summitatē lignorūq̄ reliquias ibi mlto ꝛpe esse reseruatas. Armenie etiā mōtes dicunt' acroceraunei. ꝓpter multitudinem ꝛ fulminū crebrā ꝑcussionē. grece em̄ ceraunos fulmen dicit' latine. vt dic̄ Jsidor⁹. Di montes inter armeniā ꝛ hiberiā incipiūta portis caspijs usq̄ ad fontē vnde fluuius tigris oriť. vt dic̄ Jsid.

De bethel Capitulū. IIII.

Ontes bethel sunt in Judea vicini hierusalē vbi dom⁹ dñi fuit sub salomone edificata. Sunt aūt mōtes bethel nemorosi. arboribꝫ ꝓsiti. fertiles ⁊ fecundi graminibꝫ ⁊ herbis aromaticꝭ pleni. ⁊ iō cerui capree ⁊ hinnuli frequētare illoꝝ montiū cacumina sunt assueti

De caucaso Capitulū. V.

Caucasus est mons oriētalis ab īdia vsq; ad thauꝝ porrect⁹ ꝓ gentiuꝫ iuxta illos mōtes habitantiū varietates diuersis nominibꝫ nuncupat⁹. vt dic̄ Jsido. Ubi aūt ad orientē in excelsiorē surgit sublimitatē ꝓpter niuiū candorē caucasus nominat. Hā lingua oriētali caucasus. id est. candor ōr. Jnde ⁊ eos q̄ huic mōti sunt vicini croachasym vocauerūt. achasym enim apō eos cādor vl' nix appellat. vt dic̄ idē

De hebal Capl'm. VI.

Ons hebal est mōs trās iordanē in quo steterūt sex tribꝫ post iordanis transitū ad maledicēdū illis q̄ ꝓceptā decalogi nō seruarēt. vt ptz Deut. xxvj. Et est mons vt ōr cauernosus ⁊ voraginosus patiēs sepi⁹ terremotū cui cōcordat interptatio ei⁹. Hā vetus vorago interpretat Fuit itaq; mons maledictōis ⁊ impcatōis in quo mala trāsgressoribꝫ impcabant. Reputabat etiā mons vilitatis ⁊ abiectōis. vñ ⁊ sex tribꝫ ignobiliores. s. ancillaꝝ filij super montē hebal fuerūt ad maledicendū populo deputati. Deut. xxvj.

De hermon Ca. VII.

Ermon est mons modic⁹ super iordanē sit⁹. qui in herbis ⁊ pascuis est fecūdus Hā circa radices eius siue circa pedē fluēt̄is iordanis irrigatōe imbuitur. circa verticē vero eius seu cacumē copioso rore pfundit. ⁊ ideo viroze et rozis et aque influētia decorat ⁊ insignit. ꝓpter qō ⁊ ibi nutriebant pecora. que in tēplo debuerunt imolari dño ⁊ offerri. ⁊ quia animalia et rozis influētia ⁊ herbis eiusdē mont⁹ impinguata. in mōte syon. id est. in atrio tēpli offerebant. Jdeo dicit ꝑm hebreos p̄phetam. q̄ ros hermon descēdit in montē syon quod ad litterā fieri nō potuit. qz mons syon mōte hermon altior existit. Jnsup et abeo valde remot⁹ fuit. ꝓ tanto igit ros montis hermon dicit descēdisse in syon. qz pinguedines ⁊ adipes animaliū que in illo mōte pascebātur ad pastū ignis altaris in hierusalem in sacrificio offerebant. ꝓpter qō et hermon lumē exaltatū interpretat. sicut dicit glosa super p̄sal. quia lumen in altari augebatur quādo ignis sacrificij tali pabulo fouebatur

De hebron Capitulum. VIII.

Ons hebron mons est in iudea in q̄ est sita ciuitas famosissima ab ciusdem mōtis nomie hebron dicta. vt dicit Raban⁹. Cui⁹ vallis dicit vall' mambre. que ab antiquo tpe ab amicis aner ⁊ eschol est possessa. vt patet in Ben̄. Hic mōs locus est solēnis ratiōe sanctoꝝ patriarcharum. quoꝝ corpa ibidē quasi a mūdi principio requiescūt. vt dicit Ben̄. ibi Adā maximus ⁊c. Jtē illū montē potentissimi viri iure hereditario possederūt. vt patet Josue xv. vbi dicitur. Delenit ex eo Caleph filios enach sysai ⁊ achinaan ⁊ ptholomai ⁊c. Jn hoc mōte tanq̄ in loco tutiori dom⁹ principiū regni Dauid instituit ⁊ ei vt illac ascēderet post mortē Saul diuinit⁹ ipetrauit. vbi septē annoruꝫ spacio regnans tandē ad totius regni israelitici fastigiū assumpt⁹ fuit. Jste mons ab antiquis cariatharbe fuit primit⁹ nūcupatus. id est. ciuitas quattuor quia nominatissimoꝝ viroꝝ quattuor corpora ibi reqescūt. vt dic̄ Hiero. s. Adam et Abraā Jsaac ⁊ Jacob ⁊c.

De montibus ethyopie Capitulū. IX.

Ontes ethyopie dicunt esse septem inter quos p̄cipu⁹ mons athlas est Ethyopia em̄ vt dicit Jsido. li. xiiij ca. iiij. circa occiduū montuosa est ⁊ arenosa in medio. ad orientalē aut̄ plagā deserta cui⁹ situs ab occiduo athlātis montis vsq; in egipti fines porrigit a meridie occeano a septētrione nilo flumie claudit. Dui⁹ regionis mōtana sicut ⁊ plana plīmas hūt gētes vultu ⁊ mōstruosa specie horribiles. ferarū q̄z ⁊ serpentū referta sunt multitudie. Jllic rinocerota bestia. s. vnicornis. illic camelꝰ ⁊ pardi. illic basiliſci ⁊ dracones īgentissimi. et q̄z cerebro gēme extrahūt. Jacinct⁹ q̄z ⁊ crisopr̄assus ibi inueniūt ⁊ cinamomū recolligit. Jllic gignūt seue fere vt dracones ltriones ⁊ symie ⁊ etiā elephantes. Ducuſq; Jsi. dic̄ etiā ibidē q̄ int̄ cyrenē ⁊ ethyopiā ē fons q̄ friget calore diei. et calet frigore noctis ꝑ naturā aquaꝝ ⁊ fontiū alioꝝ

De ethna
Capitulū. X.

Ethna est mōs i sicilia insula exquo erumpit ignis cū sulphure quemadmodū in gehēna. vt dic̄ Isid. li. xiiij ca. vj. Dic mons ab illa pte qua flat cur⁹ vl̄ affricus habet speluncas plenas sulphuris vsq; ad mare deductas. que spelūce in se recipiētes fluct⁹ ventū creāt qui agitat⁹ ex sulphure ignē gignit. vñ et incendiū fumosuz ad terrā ab hoc mōte erumpe ꝯsueuit. sicut ibidē dicit Isidor⁹. In hoc etiā mōte sepe dicunt apparere quedā figure z audiunt sepe ab incolis terre circa montē ethne gemitus z voces querulose. vnde a plerisq; creditur q ibi sint loca penalia i quib⁹ aīe alique puniunt. qd̄ tamē nō assero. sed beatus Gregor⁹ in dyalogo suo videt de hoc facere mentionem

De monte esau Capl'm. XI.

Mons esau idē est qd̄ mons seyr. In hoc mōte est ciuitas idumea ab eodem dicta. i. ab esau filio Isaac qui ciuitatē illā primit⁹ dicit cōstituisse. vt dicit Hiero. sup Abdiā. nā esau seyr z edom appellat⁹ est. de hoc dicit glosa super Deut. ij. Seyr inq̄t est mons in terra edom in q̄ habitauit esau in regione gabalena vbi primo habitabat horre⁹ quē interfecit chodalaomor. Ben. xiiij. z hic mons dict⁹ est ab esau piloso z hispido seyr. i. z pilosi nomen accepit. istū montē habitauerūt ꝑmo horrei homines state gigātee enormitate corporis horribiles. vt dicit glo. sup Deut. ij. q̄b⁹ expulsis atq; deletis habitauerūt ibi filij esau vt dr Deut. ij. Mōtes itaq; terre edom altissimi sunt. ita q aliq̄b⁹ pt̄ib⁹ nubes tāgere videant. Sunt aūt mōtes illi cauernosi et cōcaui z spelūcis pleni. vt dicit glo. sup abdiam. in quib⁹ habitāt boies in estate. quia ibi minor est estus solis

De monte effraym
Capl'm. XII.

Mons effraym specialiter dicebatur mons i tribu effraym in q̄ Josue filius Nun recepit possessionē. vt ptz Josue. xix. in q̄ edificauit ciuitatē habitauit q; in ea. inter alios ꝯo regionis illi⁹ mōtes. vt dic̄ Adamācius. erat mons iste herbis z arboribus insignior z fructib⁹ fecundior situ sublimior. aspectu pulcrior. aere salubrior. riuulis fontiū montē irrigantiū fertilior. et ideo erat loc⁹ cōgrn⁹ vt in eo Jesus qui dictus est iosue habitaret. vt dic̄ idē adamā. i eodē monte a septētrionali pte mōtis iosue est sepult⁹. vt dic̄ Josue. xxiiij. Erat etiam mons iste vicin⁹ sychem. que erat ciuitas refugij cū suburbanis suis in monte effraym vt patet Josue. xx. vbi sepulta sunt ossa Joseph. vt dicit Josue. vlt̄. In eodē etiā monte reposuit Josue cultros seu macheras petrinas quib⁹ filios israel in heremo circumcidit. vt dicit Adamā. sup Josue. c. xx. Preterea in monte effraym habitauit Delbora pphetissa z sedebat sup palma que erat iter bethel z rama. vt patet Jud. iiij. c. Multos em̄ montes particulares siue colles habuit mons effraym. id est. trib⁹ effraym. quia tota illi⁹ sors plurimū fuit mōtuosa z in locis pluribus nemorosa. vt patet Josue. xvij. Itē in eodē monte interfecti sunt pncipes Madian. Oreb z Zeb. quoz capita ad gedeon transiordanis fluuiū sunt allata. vt pz Jud vij. In ramatha etiā montis effraym natus fuit Samuel pphēta. j. Regū. j z ibidē conuersatus. quia ab eo in eodē loco Saul in regē primit⁹ est inunct⁹. vt patet. j. Regum. x In eodē etiā monte Samuel mortu⁹ est z sepultus. j. Regū. xxv.

De monte phasga.
Capitulum. XIII.

Phasga mons est maxim⁹ cōtinens in se multos pticulares mōtes. Hā in hoc mōte sunt abarim z nebo. q̄ sunt colles sup quos ascendit Moyses vt videret terminos terre pmissionis anteq; moreret. z in valle eiusdē montis in campestribus moab tumulo traderet. vt patz Numeri. xxvij. et Deut. vltimo. Hic mons fuit in finib⁹ moabitarū z amonitarū diuidens terrā coz a terra amorreoz quā postea possederunt Ruben z Gad z dimidia trib⁹ manasse. vt patet Deut. iij. Radices vero istius montis tangūt mare rubrū. quod est mare salsissimū. sicut dicit Deut. iij. tam in textu q; in glosa. Unde isti montes diuidebāt terram quā inhabitabāt moabite z amonite a terra quam i possessionē receperant israelite. Unde vsq; ad verticē eius montis peruenit Moyses et et illo loco totam terram promissionis fuit cōtemplat⁹. ibiq; mortuus est. et in valle eiusdem montis vbi fuerunt campestria Moab sepultus est. z vsq; hodie occultatus super istum montem

phasga ascēdit balaā ariol⁹ cuz balac rege moabitaz vt malediceret pl'o israelitico cu ius maledictōz dñs ɔuertit in bñdictionez vt ōr Nūe.xxiij. Exq̄ patet q̄ mons ille fuit mons diuisiōis q̄ termios maloz a bono/ rū terminis diuidebat. Jtē mons bñdictio nis.q̄ inde dñs p Balaā pheta bñdictiōz populo israelitico ɔferebat. Jtē mons fuit speculatōis t ɔtēplatōis.q̄ inde Moyses terre pmissiōis termios p̄uidebat. De hoc monte dic̄ Hiero.in li.de noib⁹ locoz. Ab/ arim inq̄t est mons in q̄ mortu⁹ ē Moyses in terra moab ꝯ hiericho i supcilio montis phasga a q̄ tota regio i circuitu ōr phasga. t ostēdit ascēdentib⁹ de lydia de meselon. t idem est q̄ nebo tc̄.

De monte gosor La.XIIII.

Osor est mons siue collis moabita/ rū.t est ps mōtis phasga sup quem balac duxit balaā vt malediceret is rael. Nūe.xxiij.ita dic̄ Hiero.in li.supdicto

De monte galaad Capitulū.XV.

Galaad vt dic̄ Hieron⁹.mons est ad quē iacob venit septimo die de La naā q̄n fugiebat Laban. Est aūt vt dic̄ idē ad tergū fenicis t arabie collib⁹ liba ni copulat⁹.t extēdit vsq̄ vltra iordanez in terra q̄ q̄ndā fuit seon regis amorreoz. po/ stea ꝙo cecidit in sortē ruben t gad et dimi/ die trib⁹ manasse in q̄ mōte est ciuitas edifi/ cata t ꝙsili noīe appellata a galaad filio ma chir filij manasse. Hic mons int alios ē no bilis.q̄ mōs est pasture t refectōis Est em̄ fertilissim⁹ i frugib⁹ t i pascuis t in fontib⁹. Jtē mons ē medele t curatōis.nā in galaad ꝛuenit resina q̄ curāt vulnera t diuersi moz bi sanāt.vt ōr Hiere.viij. Nūq̄d resina est i galaad tc̄. Jtē mons ē federis t recōciliatio nis.q̄ i mōte galaad ɔfederat⁹ est iacob cuz laban t ei totalit recōciliat⁹.vt patet Ben. xxxj. Jtē mōs est testificatōis.vt ptz ibidem Dr̄ em̄ appellatū ē nomē ei⁹ galaad.i.cumu lus testis. Jtē mōs est lucri t negociatōnis. nā mōtana galaad negociatores p spēbus aromatic⁹ cōparādis sepi⁹ frequētabāt. vt patz Ben.xxxvij.viderūt negociatores ve/ nire3 galaad portātes aromatica i egyptū.

De monte garizim. Capl'm.XVI.

Garizim vt dic̄ Hiero.ē mons iuxta hiericho cui vicin⁹ ē mōs ebal et ad uerso respiciēs In his duob⁹ mōtib⁹ bñdictōes t maledictōes pl'o ītrāti terrā p missiōis pmulgabāt vt p bñdictōes ꝓuoca rent ad bonū legis amatores per maledicti ones ꝙo terrerēt decalogi trāsgressores In garizim ꝙo sex trib⁹ nobiliores cū sacerdoti bus pclamabāt bñdictōnes. Et iō inolenit ɔsuetudo vt mons ille haberet in veneratō ne a posteris et frequētaret causa sacrificij t oratōis. Unū inter iudeos t samaritanos fu it ɔtentio de loco adoratōis samaritanis p ferentib⁹ montē garizim ɔuenientioreꝫ esse ad orandū q̄m templū in hierl'm.iudeis ɔtra rium asserentib⁹. vt patet Joh.iiij.tam ī te/ xtu q̄m in glosa

De monte gelboe Capitulū.XVII

Gelboe sunt mōtes. vt dic̄ Hieron⁹ musalienigenaz.vij.miliario a si/ topoli in q̄b⁹ est vic⁹ grādis q̄ gelbo es nuncupat in mōtib⁹.istis perūt Saul cū ionatha filio suo t corruit coram philisteis is rael.vt ptz.j. Re.vlt. Cōtra q̄s indignat⁹ da uid ppt ruinā populi ipis maledixit t male dicēdo eos i siccitatē t sterilitatē ɔmutauit vt dicit glo.sup.ij.li. Regū.c.j. Montes in quit gelboe vberes fuerūt añ maledictionē quos hacten⁹ maledictiōi subiacere ferunt nec vnq̄z ibi pluere testant

De monte golgata Capitulū.XVIII.

Golgata vt dicit Hieronym⁹ ē mōs caluarie in quo saluator noster fuit p salute hominū crucifixus. et vsq̄ hodie ostendit in Helya ad septētrionalem plagā mōtis syon. Dicit aūt locus caluarie ſm Isidoz.q̄ ibi capita boīm damnatoz̄ de caluarent

De gaas Capitulum.XIX.

Gaas est collis in monte effraym in passione Josue filij Nun.vbi mor/ tuus fuit Josue t sepultus i septen trionali parte eiusdē montis.vt patet in li/ bro Josue capitulo vltimo. Cui⁹ sepulcrū ostendit in monte p̄dicto vsq̄ ad p̄sentem di em.vt dicit Hieronym⁹ in p̄dicto libro de nominib⁹.

De monte hephron Capitulum.XX.

Mons hephron est monticulus i tri/ bu Juda contra septentrionem in xx.ab Helya miliario. vbi est villa pergrandis que effrata nuncupatur.vt dic̄ Hieronymus

De montibus israel
Capitulum..XXI.

Montes israel dicūt mōtes generaliter totius terre pmissiōis siue fuerīt vltra iordanē siue citra. sepe tñ sumunt pro terra decē tribuū q̄ fuit mōtuosa p̄cipue in tribu Dan z effraym. Hā z decē trib⁹ nomē israel sibi vēdicauerūt sub hieroboam q̄ fuit de effraim. z regnauit p̄mo in samaria super decē trib⁹. vt dic̄ Hiero. et patet in hist̄oria li. iij. Re. xij. Hi mōtes multū erant pascuales vberes fructuosi z frugiferi oliuis z alijs arboribus fructiferis. siti. erāt etiā medicinales herbis z spēbus aromaticis pleni. vt dic̄ Jsi. li. xiiij. c. iij. Samaria regio ē palestine ab oppido quondā nomē accepit. qđ quondā erat ciuitas regalis in israel. q̄ nunc ab Augusto sebastia nuncupat. Hec regio iudee vicina est z illi silis i natura. Hā variarum opū diues ē frugib⁹ fertilis aḡs illustris opima balsamis. Uñ p̄m gram eleme roz iudei hāc terrā melle z lacte fluentē iudicabāt. Hā in ei⁹ mōtib⁹ p̄p̄ pascuaz abundantiā innumerabiliū ouiū z pecoz greges z armēta pascebant. Apes etiā inumerabiles in eisdē mellificātes. herbaz z floz suauitate dulciflua nutriebāt. fruct⁹ z fruges p̄pter aeris tēperiē z roris abundantiā citissime ad maturitatē in illis mōtib⁹ ducebant. auz z argētū z cetera metalloz genera in illis mōtib⁹ fodiebāt. Deut. viij. Fōtes z flumina q̄ venis mōtiū supi⁹ pgrediebāt. loca munitissima i illis mōtib⁹ edificabātur. fere siluestres sic tigrides z leones i illis nemorosis montib⁹ p̄uersabant

De montibus iperboreis
Capitulū. XXII.

Iperborei mōtes dicūt montes scithie. eo q̄ vltra eos flat boreas. vt dicit Jsi. li. xiiij. Sūt aūt p̄m Jsidoz cundē ca. iij. terre scithie locupletes inhabitabiles tñ pl'es. Hā dū in plerisq̄ locis auro z gēmis mōtis scithie affluāt. grifonū immanitate rar⁹ ibi accessus hoīm est. In illis mōtib⁹ smaragdi optimi sunt z cristalli purissimi de scithie mōtib⁹ trāsmittūt. Sūt aut tē silue aspere ibi z maxime q̄ immanib⁹ feris pardis tigridib⁹ z pātheris sunt replete Jbi etiā sunt canes tāte magnitudis z tam immēse feritat̄ vt thauz p̄imāt z leones p̄mant z occidāt z maxime in albania z hircania q̄ scithie sunt regiones q̄ mōtuose sunt z plurimū nemorose.

De carmelo Ca. XXIII.

Carmel⁹ est mons iudee in q̄ est ciuitas dicta carmela. Et ē duplex carmel⁹. vn⁹ in supiori p̄te ꝯ meridiē in quo nabal legit̄ pauisse greges. j. Re. xxv. alius est camel⁹ in inferiori p̄te terre respiciēs mare vtereq̄ mons fertilis est in pascuis fructib⁹ et herbis

De libano Ca. XXIIII.

Mons libani est mōs phenicē altissimus. cui⁹ meminerūt p̄phe. Dict⁹ ē aūt liban⁹ a thure. vt dic̄ Jsi. qđ ibi colligit̄. cui⁹ p̄s ad orientē respiciēs liban⁹ appellat̄. vt dic̄ Jsi. Liban⁹ etiā. i. cādidatō vocat̄. q̄z ꝑpetuis niuib⁹ sp̄ in hyeme seꝛ et estate cādidat̄. Nullo em̄ tp̄e ita nix totalit̄ eliquescit q̄n in aliqua sui p̄te valeat inueniri. Est aūt liban⁹ fluuioq̄ z fontiū p̄ncipiuꝫ z origo. ex ei⁹ radice. vt dic̄ Hiero. oriuntur duo fontes. s. ior z dan q̄ simul iuncti iordanem efficiūt Liban⁹ igit̄ est mons redolētie z summe aromaticitat̄. nā ibi herbe odorifere crescūt. ibi etiā arboꝛes thurifere cōualescūt quaz gūmi collectū olibanū a medicis nūcupat̄. vt dic̄ Hiero. Jtē mōs est sufficiētie z decūditat̄. Hā p̄pter roꝛ abūdantiam z pluniaz frequētiā herbis abūdat p̄cipuis pascuis vberrimis z fructib⁹ optimis z matūr̄. Et iō in mōte libani nutriebātur aialia q̄ offerebant̄ in tēplo. z in ip̄i⁹ pascuis fouebant̄. Jtē mons erat eminētie z maxie sublimitat̄. q̄m vt Raban⁹ sup̄ Regū. dicit oēs alios mōtes illi⁹ regionis altitudis situ liban⁹ excedebat Et iō veniētib⁹ tyz p̄ remota valde mar̄ nauigia se nauigātiū oculis offerebat. z quos deberēt nauigātes petere por⁹ sua altitudine oñdebat. vt dic̄ idē ibidem. Jtē mons erat indeficiētis influētie z sempiterne hūiditat̄. nā q̄uis siccitatē p̄ferret in sua sup̄ficie. nobilissimis tñ abundabat intrinsec⁹ venis aq̄. vt patet i puteis aq̄rū viuentiū q̄ iuxta salomonis sniam i canticis solēt ꝯtinue cū impetu ō libano emanare. vt ꝺr Lan̄. iiij. q̄si pute⁹ aquaz ꝛc. Jtē mons ꝯfidētie z securitat̄ Hā in libano qui escētes turi sunt a venenosis z serpētib⁹. q̄s sua aromaticitate z ꝓtute fugāt tā herbe q̄z arboꝛes ibidē ꝯtinue ꝯcrescētes. Hā cedri ibi crescētes suo odoꝛe fugāt oīa venenosa. z ibi venenosa reptilia viuere nō p̄mittunt. vt dic̄ Hiero. Jtē mons est pulcritudinis z

amenitatis. Hã cedroꝝ ꝛ aliaꝝ virentiũ arboꝝ mira ꝓceritas graminũ ꝛ herbaꝝ cõtinua viriditas auiũ siluestriũ canora suauitas. riuoꝝ ꝛ fontiũ mltiplicitas libanũ amenũ efficiũt ꝛ iocundũ Itẽ mõs est medicie ꝛ sanitatis. ibi em̃ spẽs aromatice crescũt q̃ sũt ꝺtra morbos inumerabiles remedia ꝛ medele. ibi cedri ꝛ palme. ibi cyp̃ssi ꝛ oliue q̃ũ liquores ꝛ resine sunt ꝺtra diuersarũ infirmitatũ incõmoda. p̃cipue medicine. Item mons leticie ꝛ iocũditatis. nã in colliby libani crescit abũdantia vini optimi ꝛ p̃cipue leticie ꝛ hilaritatis maxie iductiui. Itẽ mõs bonorificẽtie ꝛ dignitatis. nã int̃ oẽs mõtes arabie phenicis ꝛ syrie mons libani in sublimitate. in fecũditate. in amenitate. ꝛ aeris salubritate obtinet p̃ncipatũ. vt dic̃ Hiero. Josephus ꝛ Johes

De moria Ca. XXV.

Moria est mons i hierl'm in q̃ edificatũ est tẽplũ salomonis. sic̃ ꝺr. ij. Paralip. iij. Hũc em̃ montẽ emit David ab ornan iebuseo sexcẽtis siclis auri purissimi. vt i eo edificaret altare dño qñ ꝓ numeratõe quã fec̃ dauid ꝓphꝫ est ꝑcussus. j. Paral. xxj. In h̃ mõte imolauit dño et orauit ꝛ exaudiuit illũ dñs de celo in igne sup altare holocausti. In h̃ mõte obtulit abraã holocaustũ ꝓ isaac quẽ dñs p̃cepit ibidem imolari. Gen. xxij. vbi dic̃ glo. Hiero. sup illud ꝯbũ. vade i terrã visionis ꝛ offer filium tuũ sup vnũ montiũ rẽ Hũc montẽ hebrei dicũt esse illũ in q̃ postea tẽplũ ꝺditũ est in area ornan iebusei i monte moria q̃ idcirco illuminãs ꝛ lucẽs iterp̃tat. qꝛ ibi est dabir. h̃ est oraculũ dei ꝛ lex ꝛ spũs q̃ inspirat ꝓphetas ꝛ docet hoĩes ꝯitatẽ. Hucusq; Hiero. In eodem loco credit Jacob dormiuisse ꝛ ascẽdentiũ angeloꝝ ꝑ scalã vidisse visiones. vt patꝫ Gen. xxviij. vbi dic̃ glo. sup illo ꝯbũ Nõ est h̃ aliud nisi dom⁹ dei rẽ. Hoc ꝺr qꝛ ꝓuidit tẽplũ ꝛ dei cultũ ibidẽ futuruꝫ. Fuit aũt iste loc⁹ collis a latere montis syon vbi edificata ẽ postea turꝛs dauid. Uñ patet ex p̃dictis q̃ mõs moria fuit mõs visiõis ꝛ reuelatiõis. mõs sacrificij ꝛ oraõis. mõs ꝓphetie ꝛ instructõis. mõs lumis ꝛ illumiatõis. mõs angelice frequẽtatõis. mons diuĩe apparitionis. mons misericordie ꝛ ꝓpiciationis

De nebo Capl'm. XXVI

Nebo mons ẽ in terra moab i vertice pbasga ꝯ hiericbo. De h̃ mõte vidit moyses terrã ꝓmissiõis ꝛ ibidẽ mortuus est postq̃ terrã fuerat ꝺtẽplat⁹. vt dic̃ Hiero. ꝛ patet in hist̃ijs Nũe. xxvij.

De ꝺr Capitulũ. XXVII.

Dns ꝺr est mõs i extremis finibus terre edom in q̃ mõte mortu⁹ ẽ Aaron iubẽte dño i ãno. xl. postq̃ egressus est de egypto cũ essꝫ annoꝝ. cxxiij. vt ꝺr Nũeri. xxvij. Fuit aũt tricesima mãsio i q̃ remãserũt filij israel postq̃ egressi sunt ꝺ egipto. sic̃ ꝺr in libro Nũeri. c. xx. Cũ mouisset castra de cades venerũt i montẽ ꝺr. q̃ est i extremis finiby terre. In h̃ mõte suscepit eleazar fil⁹ aaron ꝓmo sacerdotij ꝓncipatũ

De oliueto Capitulũ. XXVIII

Dns oliueti est mons i iudea iuxta hierl'm sic dict⁹ ꝓpt̃ copiã oliuarũ q̃ in mõte illo maxie abundabant. ꝛ iõ ab Aug. sup Johem vocat̃ mõs chrismatis ꝛ vnctiõis. mons lumis. mons pinguedis ꝛ refectõis. mons medicamis ꝛ curationis Et h̃ dic̃ ꝓpter oliuaꝝ ibi crescẽtiũ abũdantiã quarũ fruct⁹ ẽ vnctuosus luminosus et deliciosus. qꝛ vt dic̃ Isid. Oleũ oliue extra dicis amaritudine surgit i pabulũ luminis i medicamẽ vulneris ꝛ i refectiõz esuriẽtis. In hui⁹ mõtis oliuaꝝ radice siue pede fluit riuulus q̃ ꝺr torrẽs cedron. int̃ cui⁹ ripam et montẽ fuit ort⁹ quẽ dñs oraõnis ꝛ q̃etis gratia sepi⁹ frequẽtauit ꝛ subintrauit. vñ et ibi capt⁹ fuit ꝓmo in orto q̃ gethsemani dict⁹ ẽ vt ꝺr Joh. xix. ibi em̃ scz i pede mõtis fuerat quondã villula dicta gethsemani cuius orti tũc tpis adhuc ibi erãt. vt dic̃ Aug. ꝛ illorũ locũ oratoꝝ dñs exꝺsuetudie frequẽtabat Hic aũt mons fuit ad oriẽtalẽ ptẽ templi. ꝛ iõ mane illumiabat sole oriẽte. de vespe ꝯo ꝛ de nocte illustrabat ex fulgore a lumiaribus tẽpli resplẽdentis. Et iõ merito mõs luminis dicebat. tũ qꝛa celo ꝛ a tẽplo lumẽ recipiebat. tũ etiã qꝛ lucis materiã olei sui abundãtia alĩs impẽdebat. vt dic̃ Aug. In h̃ mõte erat q̃dã vicul⁹ noĩe bethphage q̃ sacerdotũ erat. in cui⁹ montis latere erat ciuitas dicta bethania q̃ fuit ciuitas marthe lazari ꝛ marie. vt dic̃ glo. sup Matth. xxj. De hoc mõte dñs celos ascẽdit. ꝛ sup̃ eundẽ montẽ ad iudiciũ apparebit. vt ptꝫ in Act. j tã i lr̃a q̃ in glo. In hoc mõte edificauit salomon delubra ꝛ excelsa. vt patet. ij. Regũ. x. Et iõ vocat⁹ est mons olive ꝛ ꝓpiciatõis. mons offensionis. iiij. Reg. xxiij. qꝛ scz in illis idolis

offendit salomon deum suum

De olympo Capitulū .XXIX

OLymp⁹ est mons macedonie excel/
o sus nimis ita vt sub illo nubes cē di
cant. vt dic̄ Virgili⁹. Nubes excel/
sit olymp⁹. Dict⁹ est aūt olymp⁹ q̄si ololam
pas. i. q̄si celū Hic mōs macedoniā a tracia
diuidit. Tāte ei sublimitat̄ est mōs olym/
pi q̄ oēs excedit aer̄ turbines z alias passi/
ones. Un̄ phi ibi ascēdētes vt sit⁹ et cursus
stellaꝝ inspicerēt. ibi viuere nō poterāt nisi
secū spongias cū aqua ferrēt. et sic p aq̄ at/
tractionē aerē redderēt grossiorē siue spissi
orem. vt dicit magister in historiis

De oreb. Capitulum.XXX.

OReb mons ē in regione madian. vt
o dic̄ Hiero. iuxta arabiā in deserto
cui ꝓiūgit̄ desertum sarracenoꝝ. q̄ō
vocat̄ pharan. z ē idē mōs oreb z syn. vt dic̄
Hiero. In h̄ mōte vidit moyses mlt̄as visi
ones. vt ptz Exo. iij. ibi vidit rubū ardētē z
ꝓburentē. ibi audiuit deū loquētē sibi z mlt̄
ta p̄cipientē. sic̄ post de mōte synai dicetur.

De parnaso Capitulum .XXXI

MOns parnasus est in thessalia iuxta
m boetiā q̄ mōs duas bz vertices q̄si i
celū eleuatos. i q̄bꝫ quondā apollo
z liber bach⁹ colebāt̄ forte ꝑpt̄ locoꝝ amen
tatē z vinoꝝ z vineaꝝ maximā vbertatem

De alpibus Capitulum .XXXII

RIphei mōtes sūt alpes i capite ger/
r manie. vt dic̄ Isi. q̄ a ꝑpetuo vētorū
flatu z tēpestatū ipetu sic dicunt Hā
ripheꝰ in greco ipet⁹ ꝺr in latino. Dicūt aūt
alpes. i. alti mōtes ad q̄rū cacumina nō nisi
p altos pedes colliū z alioꝝ inferioꝝ mōtiū
ꝓuenit̄ In his alpibꝫ sunt ꝑpetue niues. fre
quētes nubes. fontiū z fluminū magnoꝝ
capita z origines bestie z fere siluestres aues
multiplices z maxime illi⁹ generis volucres
quaꝝ ale de nocte sunt lucentes. vt dic̄ Isi.

De rupibꝫ Capitulū. XXXIII

RUpes sunt altissimi mōtes solidissi
r mi z fortes sup altitudinē alioꝝ mō
tiū eminētes tēpestatū impet⁹ et im
briū fluxꝰ ꝓtinue recipientes. ꝓpter q̄ō terra
superficialit̄ diluit̄ z duriores mōt̄s ꝑtes z cō
pactiores i petra cōmutate rupes īmobiles
z īmeabiles aliq̄n efficiunt̄. quātūcūq̄ aūt
rupes exteri⁹ multū habeāt soliditat̄ z aspe
ritatis. intꝰ tñ bñt aliq̄d spōgiositat̄ z cōca
uitat̄. vñ humores ibi attracti z collecti se/
pe ꝑ capita fontiū scaturiūt z erūpūt. Ueti
etiā z aque cauernas rupiū intrāt. z sunt ali
q̄n causa terremotus ex cui⁹ violētia rupes
q̄ñq̄ corruūt z rūpunt̄. sol̄ auibꝫ vt aquilis
z vulturibꝫ rupiū cacumīa quia inueniunt̄
rupibꝫ etiā mar̄ littora sistunt̄. z ad duriciē
rupis vndaꝝ z ꝑcellarū ipet⁹ elidunt̄. loca
munitiōibꝫ apta i rupibꝫ reperiunt̄. auiū et
aīaliū latibula i rupibꝫ ꝓstruunt̄. nebulis z
nubibꝫ capita rupiū obuoluūt̄ Radijs sola
ribꝫ in ortu sol̄ summitates rupiū ꝑfundūt̄.
Rupes etiā dicūt̄. q̄ ad rūpendū sunt diffi
ciles. Sine em̄ ferri violētia rupes nullate
nus ꝑfodiūt̄. z de ꝑfundis etiā rupiū venis
p̄cioſi lapides z metalloꝝ varie spēs sepius
extrabūt̄. ptes aūt eminētes i p̄rupt̄s rupibꝫ
dicūt̄ scopuli a scopin q̄ō ē intēdere vel spe/
culari. q̄ inde loca remotissima speculant̄

De sephara Capitulū. XXXIIII

SEphara mons est orientis i india. vt
i dic̄ Hiero. iuxta quē habitauerunt
filij yethan filij hembre q̄s Joseph⁹
dic̄ venisse deinde i sephara. ad quē locum
classes salomonis cū q̄busdā cōmertijs in/
fra tres annos venire ꝓsueuerūt. h̄ est thar/
sis terra z port⁹ maris vnde serui salomōis
aurꝫ z argentū simias z pauones z dētes ele
phantinos detulerūt. vt patet. iij. Re. x.

De segor Capitulū. XXXV

SEgor est mons puul⁹ q̄ z balo dict⁹
i est iuxta sodomā. vt dicit Hiero. in
quo edificata fuit vrbs que ad p̄ces
Loth liberata est. vbi crescit vinea balsami
in signū pristine fertilitatis. z poma palma
rum. Imminet aūt mari mortuo z fuit i eo
postea positū p̄sidiū romanoꝝ. De hoc dici
tur Isa. xv. vbi dicit glo. q⁹ vitula vocabat̄
ꝑter lasciuiā ꝓternās quia bis ꝓcussa. ter/
tio terremoto corruit que robusta p̄mansis/
set si post liberationē non peccasset

De monte synai Ca. XXXVI

SInai est mons cui⁹ ps est oreb z est
s in arabia in ꝓuincia madian. ō hoc
monte dicit Joseph⁹ in li. ij. antiqui
tatū. Syna mons est excelsus z ad pascua
egregi⁹ optimas herbas ferēs. Eratq̄ hec
opinio ibi habitare deū. z ideo p̄mitus ibi
nemo pascebat oues. q⁹ pastores illuc am/
bulare minime p̄sumebāt. huic monti ap/
propinquās Moyses p̄digiū vidit. s. ignez
rubū comburentē z eius viriditatē z florez
nullaten⁹ depascētē. z ei⁹ ramos fructiferos

nullo incẽdio deuastãtẽ. ꝙuis flãma velox z vehemẽs nimis esset. Uñ de illo igne dom⁹ ad moysen locut⁹ est. Jtẽ idẽ libro. iij. Ascẽdit moyses ĩ syna q̃ mons est excellentissim⁹ in illis regionib⁹. z ꝓpter altitudinez magnitudinis sue z scopulox ꝓceritatẽ nõ solũ est hoĩb⁹ inaccessibilis. vex etiã cuz labore videri põt. z qz fmo erat deũ circa euz habitare erat terribilis z inadibil' vniuerꝭ. circa radices hui⁹ montis hebrei sua tabernacula locauerũt. z ibi deũ videre in igne z in nube z ipm ꝓsonalit loquentẽ audire meruerũt. Dicit itaq; mons synai mons diuĩe habitatõis. angelice frequẽtatõis. mons luminis z inflãmatiõis. mons nubis z caligi nis. mons pluuie z rozs. mons pascue et refectiõis. mons sapĩe z eruditiõis. qz de illo mõte dñs Moysen z ꝑpl'um instruebat z ei legẽ ꝓferebat. mons misericordie z ꝓmissionis. qz inde bona inaudita ꝑpl'o ꝓmittebat mons iusticie z cõminatõis. qz timorẽ inspicientib⁹ inferebat. vñ mons fuit fulguris et chorusatiõis. mons tube z clangoz s. mõs amicicie z ꝺfederatõis. qz mediãte lege populũ ibidẽ sibi sempiterno federe vniebat. mons mũdicie z puritatis. mõs leticie z iocunditatꝭ. qz nulli ad montẽ accedere potuerũt nisi q̃ mẽte z corpe mũdi erãt. ibi etiã q̃ mũdi erãt corã dño cũ leticia comedebãt z bibebãt. mõs clemẽtie z pietatꝭ siue ꝓpiciationis. mõs sacrificij z orõis. Nã ibi dño immolabãt. ac ꝑcib⁹ moysi z supplicatõib⁹ deũ sibi placatũ z ꝓpicium audiebant

De monte syon
Capitulum. XXXVII.

Jon mons erat in hierl'm sup cuj⁹ vertice erat arx siue turꝭ dauid ibi posita ꝓ decore z defensione ciuitatis. Jn vno aũt latere mõtis syon erat templũ quasi mediũ inter arcẽ z inferiorẽ ciuitatẽ. vt sez munitio arcꝭ defenderet templũ. z templũ cũ arce ꝓtegeret ciuitatẽ. Et ideo sepe scriptura vocat hierl'm filiã syon. qz sicut filia ꝓtegit a matre z subdit ipsi matri. sic ciuitas inferior templo fuit subdita atq; arci. Tãte aũt autoritatꝭ z nobilitatꝭ inter ceteros mõtes fuit mons syon q̃ nõ solũ ciuitas hierosolyma nec etiã ipa iudea vex etiam vniuersal' eccia tã ex iudeis ꝙ ex gẽtilib⁹ ꝙgregata sepi⁹ in ꝓphetis a mõte syon denominat. sicut ibi. Fundat in exultatõne vniuerse terre mons syon latera aq̃lonis ci.re.

magni. Nã mons fuit magne altitudinis z sublimitatꝭ. magne fortitudinis z firmitatꝭ magne plenitudinis z vbertatꝭ. magne pulcritudinis z amenitatꝭ. maxĩe ꝺfidẽtie et securitatꝭ. maxĩe opulẽtiez locupletatõis. maxime leticie z exultatõis. ꝑfecte iusticie z sanctificatõis. mons doctrine z eruditõnis. sic scriptũ est Jsa. ij. De syon exibit lex. mons ꝓphetie z reuelatõis

De selmon Ca. XXXVIII.

Selmon est mons ĩ tribu effraym iuxta cõfiniũ trib⁹ manasse ĩ quã ascẽdit abymelech q̃n dimicauit cõtra sichimitas. vt dic̃ Hieron y. z legit Jud. ix. mons ꝑ multitudine arbox dẽsus z vmbrosus ꝓpter qd̃ z selmon vmbra interꝑtat. Est etiã mons irriguꝰ aq̃s z ignib⁹ nimbus pinguis z pascuosus. sicut dr in psal. Mox dealbabunt in selmon mõs dei mõs pinguis.

De monte sophin
Capitulũ. XXXIX

Ophin est mons ĩ tribu effraym in loco armathen vñ oriũd⁹ fuit Samuel. vt dic̃ Hiero. Fuit aũt locus in alto sit⁹ fertilis z ꝯminosus. aq̃s irriguꝰ. arboribus ꝺsit⁹ z delicios⁹ Saron de q̃ dr Jsa. xxxv. est mons int montẽ thabor z stagnũ tyberiadis. vñ z tota illa regio sarona vsq; hodie est vocata. vt dic̃ Hiero. Dis etiam regio a cesaria palestine vsq; ad opiduz ioppe sarona dr. Juxta montẽ istũ cãpi sunt fertilissimi. vt dic̃ glo. sup Jsa. xxxiij. tã frugibus q̃ fructib⁹ valde apti

De monte seon Capl'm. XL.

Ons seon de q̃ dr Deut. iiij. dr pars mõtis galaad q̃ extẽdit ꝑ desertum vsq; trãs iordanẽ. vbi habitauit seon rex amorreox z cecidit in sortẽ ruben et gad z dimidie trib⁹ manasse. vt dic̃ Hiero. sup Hiere. xlvj. ibi. Ascẽdẽte galaad z c̃. q̃re supra de mõte galaad

De monte semeron Capitulũ. XLI

Emeron est mons de q̃ dr. ij. Para. xiij. ca. in q̃ est mõ sebaste vbi reliq̃e Joh̃is baptiste req̃escũt. vt dic̃ Hieronym⁹. Jn eodẽ q̃dẽ mõte ꝓus edificata ẽ samaria. a q̃ z tota regio postea samaria est vocata. Hec ciuitas rõe mõtis fuit fortissima z ad expugnãdũ difficilima Uñ z reges assyrioz mirꝭ sumptib⁹ et bellorũ maximis apparatib⁹ cã trib⁹ annis ꝓtinue obsederũt. z vix ꝑ famis angustiã cõtra ipaz ꝑualere

viribꝫ potuerꝫt. Imo dic̃ Hiero. ⁊ Josephꝰ nũcꝗ eã expugnassent si ipi⁹ habitatores de um israel ad iracũdiã puocãtes plenã confi dentiã habuissent i dño ⁊ ipi⁹ legẽ nullate/ nus reliq̃ssent. Isti⁹ mõtꝯ ꝓprietates q̃re sup̃ de mõtibꝫ israel. ⁊ ibi plene inuenies

De monte seyr Capitulum. XLII

Mons seyr de q̃ sepi⁹ habeꝫ mentio i scriptura est idẽ q̃ ⁊ mons edom de quo supra sufficiẽter dictũ est. q̃re ꝺ monte edom siue esau. trinomi⁹ erat esau

De mõte tabor Capl'm. XLIII

Tabor est mõs in medio cãpo gables vt dic̃ Hier. sup Hiere. c. xxvj. ⁊ est mõs mira rotunditate sublimis di/ stans a dyacesarea. x. milibꝫ ad orientalẽ pla/ gam. ⁊ fuit i ꝓfinio zabulon isachar ⁊ nepta lim. Hic mõs inꝰ toti⁹ terre ꝓmissiõis mõ/ tes maxie est famosus rõe situatõis. fertili/ tatiꝭ. amenitatiꝭ. fortitudis ⁊ firmitatiꝭ. gleba em̃ illi⁹ mõtis est fertilis vineis oliuis ⁊ ali/ is arboribꝫ fructiferꝭ abilis. aer ibi ẽ salubꝛ/ ros frequẽs ⁊ dulcis. imber tã temporane⁹ cꝫ serotin⁹ mediocris. ibi arboꝝ x ceritas q̃ nõ deponũt hyeme ⁊ estate comã vel virorẽ suũ ibi auiũ multigenaꝝ canor⁹ sonit⁹ ⁊ ca/ nora suauitas. q̃ꝝ voce afficiꝰ audit⁹. pẽna/ rũ varia dispositõe ad eaꝝ aspectũ ꝓuocaꝰ visus. in carniũ suauitate delectaꝰ gust⁹. et io multi sunt ibi aucupes auiculis locũ istũ frequẽtantibꝫ retia ⁊ tẽticulas imponentes sic̃ dicit Hiero. sup illũ locũ Osee. iiij. qua/ si rethe expãsum sup mõtẽ thabor ⁊c. Sup oia aũt montẽ istũ reddit cõmendabilẽ pñ/ tia saluatorꝭ q̃ ipm sua pñtia honorauit. Hã in ꝟ mõte docuit in ꝟ gr̃a orõnis ꝓnoctauit in ꝟ monte aliq̃n pauit ꝓp'um. ⁊ tã spũali cꝫ corꝓali pabulo recreauit. In hꝰ mõtis etiã supcilio corã discipul' suis se transfigurare voluit ⁊ future claritatis gl'iam i suo corꝓe discipulis reuelauit

De ziph Capitulum. XLIIII.

Ziph mons est squalid⁹ ⁊ vmbrosus in quo latuit Dauid q̃n fugit a facie saul. ⁊ est iuxta carmelon i mõte car meli in q̃ nabal carmelites q̃ndã habitabat q̃ fuit de stirpe caleph. vt dic̃ Hiero. Est au tẽ mons multũ nemorosus dumis ⁊ arbo/ ribꝫ infructuosis ꝓsit⁹ ⁊ saltuosus. ferꝭ ⁊ ibi cibꝫ perui⁹. spelũcis ⁊ antrꝭ plen⁹. ⁊ p'imuꝫ cauernosus. ⁊ io fugitiuis ⁊ latere volẽtibꝫ ꝓgru⁹ est ⁊ ignotꝭ trãseũtibꝫ piculosus

De collibꝫ Capitulum. XLV.

Collis est tumor terre breuis ⁊re pla nicie trãscẽdens ⁊ ad mõtis altitudi nẽ nõ attingẽs. Collis em̃ mõte est inferior sꝫ terra altior. ⁊ ꝺr tumul⁹ q̃si tumẽs tell⁹. vt dic̃ Isi. Un̄ solẽt colles montiũ esse pedes. nã de collibꝫ ad mõtes solem⁹ ascẽde re altiores. Et dicũt colles a colẽdo. qꝛ cuꝫ minori labore colunt cꝫ mõtes ⁊ pl⁹ cꝫ mon tes ab hoibꝫ incolunt ⁊ inhabitant. pl⁹ aeri ⁊ calori solari cꝫ inferior terra exponunt. et iõ fruct⁹ in collibꝫ ad maturitatẽ citi⁹ pdu/ cunt. imbre ⁊ rore celesti pl⁹ colles cꝫ valles pfundunt. ⁊ iõ fruct⁹ accrescẽtes in collib⁹ alijs dulciores ⁊ sapidiores inueniunt Jtẽ inter infimã terre sup̃ficiẽ ⁊ summã montis altitudinẽ tenẽt colles mediũ q̃ ad situm. et iõ aer crassior ⁊ spissior est in colle cꝫ i mõte purior ꝛo ⁊ subtilior est cꝫ in valle. Purio/ res em̃ ⁊ nobiliores recipiũt colles impssio nes ⁊ influẽtias a supioribꝫ cꝫ valles ⁊ iõ tã fruct⁹ cꝫ gmina sunt i collibꝫ salubriora cꝫ i vallibꝫ ⁊ alijs ptibꝫ meliora. vt dic̃ Cõstan. Jtẽ colles citi⁹ recipiũt radiorꝫ sol' illumia tionẽ cꝫ valles ⁊ velociorẽ a nubibꝫ irrorati onẽ. De montibꝫ etiã descẽdunt torrentes ⁊ riuuli sup̃ colles. et de collibꝫ deriuant ad campestria ⁊ ad valles

De valle Capitulum. XLVI

Vallis est terra decliuis ac depressa i montiũ medio collocata. vt dic̃ Isi. Est aũt vallis aquaꝝ a riuul' fonti/ um defluentiũ receptaculũ ⁊ vehiculũ. Un̄ patet ꝙ valles a riuulis ex montibꝫ emanã tibꝫ irrigant et ex illoꝝ circũfusione in flori/ bus et fructibꝫ fecundant. frondiũ ⁊ florũ virore citi⁹ decorant a montiũ et colliũ ele/ uatione obumbrant. In vallibꝫ etiã fit ma ior radiorꝫ solariũ cõcursus ac cõfractio ac ꝓfluxus. Et ideo calidiores impressiones i vallibꝫ cꝫ in montibꝫ generant. ꝓpter quod i vallibꝫ citi⁹ cꝫ in montibꝫ resoluunt niues ex quaꝝ diffusione loca circũiacẽtia hume ctant. vt dic̃ Macro. Et ideo valles calide turbide ⁊ grossez vaporose ꝓ experientiã in dicant. quaꝝ habitatores calidis ⁊ hũidis passionibꝫ sepi⁹ molestant. vt dicit Cõstan. Dom⁹ ⁊ edificia in vallibꝫ ꝓstituta min⁹ vẽ/ toꝝ et tempestatũ incõmodis ꝓpellunt cꝫ il/ la que in mõtibꝫ collocant. nã montiũ obie ctu ruent. ⁊ a ꝓcellaꝝ inundantiũ ipetu de/ fensant. terremotu i cole valliũ raro infestãt

cui⁹ rō est. qz ptes terre ī valles residētes magis cōprimunt. z sibi inuicē fortiꝰ adunant Et iō vēti illas ptes difficiliꝰ penetrāt z sub intrāt ꝑpter qō ptes ille qz mīme sunt ɔcaue z porose mīme a vētoꝝ subintrātiū impetu agitant ꝑpt qō nō mouēt. vt dīc Aristo. Ad valles etiā ɔfluūt sordes z ibi diutiꝰ refuāt ꝑpter aerꝫ corpulētiā valles citiꝰ q̄ montes grossis z fumosis vaporib⁹ obnubilant. et dēsioribꝫ tenebris obscurant. Uñ ptes vallium plꝰ q̄ montiū ꝓfundant ad centrū et a celi circūferētia plꝰ elongant Jtē ex aquaꝝ multiplici ɔcursu z limi ac luti ɔbiectu paludes q̄si inuadibiles ī vallib⁹ frequētissime coadunant. z loca ad trāsuadēdū difficilia inueniunt. Jtē ex humoꝝ abūdātia caricēs z gramīa in vallib⁹ maxīe nutriunt. salices z alie infructuose arbores ī vallib⁹ plus q̄ ī mōtib⁹ crescere dinoscunt.

De campo. Capl'm. XLVII

Campus ſm Jſi. est terre planicies nec depressa vt vallis. nec erecta vt mōtes. z iō qz equal' est pedib⁹ cāpꝰ est vocat⁹. a camis greco qō breue vel equale ɔr in latino. Et ē campꝰ locꝰ planꝰ z inc ultus. nec vomere sulcat⁹ nec stercore impinguat⁹. sz potiꝰ deambulatōi vl' deductōi aut militari exercitatōi iuxta ciuitatū habitacula deputat⁹ locꝰ sez cōis z publicꝰ oīm aspectib⁹ exposit⁹ vsib⁹ reipublice ascriptꝰ. nulli ꝑpriꝰ. sz oīm vtilitatib⁹ assignatus

De agro Capitulū. XLVIII.

Ager vt dīc Jſi. li. xv. ɔr eo q̄ in eo aliq̄d agat. Dis em̄ ager vt ait Uarro aut est aruus. i. sational'. aut ɔsitus. id est. arboribꝫ apt⁹. aut pascualis. qz herbis tm̄ p aīalib⁹ vacat. aut florēs ort⁹. s. floribus z apib⁹ aptus. Uñ ſm antiq̄s ager est terra culta. rus ꝙ terra inculta vt silua z pascua in qua tā pec⁹ q̄ lac hr̄i potest. vñ z rusticꝰ nominat' nō agrestiū hoīm ḣ ꝑma et ociosa felicitas est. vñ z ager ɔr q̄si pascuꝰ. qz a diuisoribꝫ agroꝝ vicinis pascēdi gr̄a ē relictꝰ sic alluuiꝰ ɔr ager quē paulatim fluuiꝰ i agꝝ reddit. sic z artifiniꝰ ɔr ager qz a certꝫ linearum mēsuris nō ɔtinet'. sz arcet' finis eiꝰ obiectu montiū z arboꝝ z etiā fluuioꝝ. sic z noualis ager ɔr ꝑmū ꝑscissus. siue qz alternis annis vacat vt renouet suas vires. Noualia em̄ semel cū fructu erūt z semel vacua sine fructu ꝑmanebūt. Aliq̄n etiam ɔr ager squalidꝰ quasi excolidꝰ sic dicꝰ eo q̄ a cultura iā exierit sic excōsul eo q̄ a ɔsulatu iam discesserit. aliq̄n ɔr ager vliginosus. i. sp humidus. nā humidꝰ ɔr ꝙ q̄nq̄ sic vocat'. vligo aūt est humoꝝ terre naturalis ab eo nunq̄ recedēs. Nucusq̄ Jſi. li. xv. c. xiiij. Ager est igit' locꝰ exercitij laboris z sudoris. nā cū labore ager excolit'. ligone ꝑcutit'. foditur. cuertit'. vomere aperit'. semine serit'. rastro tegit'. roꝛe z imbre ꝓfundit'. spinosis sepib⁹ circūdat' z munit' hyeme gelu z frigoꝛe cōstringitur. in estate estu z caumate vrit'. in vere siue verno tpe colit'. in autūno collectis fructib⁹ iterato ꝑscindit' vomere. z sic alternatꝫ laboribꝫ ɔtinue lacessit'.

De predio Capl'm XLIX

Prediū ſm Jſiɔ. ɔr quasi ꝑuidiū eo q̄ sibi a patrefamilias ī oīb⁹ ꝑuidet Et est locꝰ in q̄ a patrefamilias ī medio agroꝝ suoꝝ domiciliū ꝑparat'. vel ɔr ꝑ diū eo q̄ antiq̄ agros q̄s bello ceperāt ꝑde noīe possidebāt. vt dīc Jſi.

De prato Capituum. Li.

Pratū est cui⁹ feni copia armēta tuēt cui veteres romani nomē dederūt. eo q̄ sit locꝰ q̄ ꝑtinꝰ est paratꝰ. qz culture laborē nō req̄rit. vt dīc Jſiɔ. Et iō tl'ia loca dicunt prata. quia ad fenū z ad gramina sunt parata. Prata siquidē fluminibus riuulis z fontib⁹ irrigant'. Et ideo ꝑpter humoris abundantiā herbarū radicib⁹ nutrimentū ɔtinue ministrantē herbis z floribꝫ diuersi generꝫ decorant'. Et ideo ꝑpter vernantē z virentē quā ꝓtendūt pulcritudinez prata ridere dicunt'. Prata etiaꝫ suo viroꝛe delectāt visum. suo odoꝛe afficiūt olfactum graminū suoꝝ saporꝛe reficiūt gustū. prato rum herbe z floꝛes mel apib⁹ administrant. lactis copiā in armētis z gregib⁹ generant z augmētant. vulnera curāt z ɔtra diuersos morbos remediū ꝓstant

De deserto. Ca. LI.

Desertū est terre spaciuꝫ sic dictū. qz ab hoīm frequētatiōe z habitatōne deserit'. nec ab hoīb⁹ colit' nec inhabitat'. vt dīc Jſi. Et hoc ɔtingit aliquotiēs ꝑpter terre sterilitatē siue aeris intemperiez seu ꝑpter aquaꝝ z fontiū defectibilitatē siue ꝑpter hostiū vastitatē. Uñ desertū est incultum spinis ac sentib⁹ plenū. reptilib⁹ z venenosis aīalib⁹ puiū. bestiaꝝ z feraꝝ siluestriū domiciliū. fugitiuoꝝ z latrocinantiū habitaculū. terra sitis z ariditatis. terra estus et

squalozis.terra vastitatis ꝛ horrozis. terra deuꝝ ꝛ errozis.nã in deserto viesunt deuie calles ꝛ semite nõ sunt trite. miricis et alijs fructibꝫ infructuosis ꝫsite atq; plane areno se lapidose puruerulẽte feculente.ꝛ alijs incõmodis itinerantibꝫ plurimũ onerose. Et dicunt deserta vt dic̃ Jsi.quia non serũtur Unde loca siluaꝝ ꝛ montiũ que a semie vacua deserunt deserta nuncupant.nõ minus tamẽ deserta dicunt loca ꝓus inhabitata ꝛ post casu aliquo desolata. vt dicit idem

De heremo Ca.LII.

Heremꝰ aũt est inuia solitudo a paucis nisi a ferꝭ ꝛ bestijs habitata. Uñ heremite dicunt hoies deserta solitudinis appetẽtes.se ab aspectu hominũ sequestrãtes.Dicit hec heremꝰ.mi.ꝑ ꝯtrariũ ab hereo.res.quia pauci ibi herẽt atq; manent. Uel dicit heremꝰ quasi herẽs humus quia dura ꝛ cõpacta solet esse terra.que heremus vel solitudo vsualiter est vocata Jn locis aũt heremiticis ꝛ solitarijs fere siluestres liberꝰ q̃z in alijs locis euagant.securius cõmorant. Jbidẽ etiã ꝓpter nemoꝝ spissitudinẽ ꝛ siluaꝝ multitudinẽ volucres siluestres dulciꝰ modulant. Jbidem etiã nidificant ꝛ ꝙuersant.ꝛ ideo ꝓpter feraꝝ multitudinẽ ꝛ auiũ frequentiã.talia loca q̃uis sint solitaria aliquãdo a venatoribꝫ frequẽtant ibi etiã aucupũ laquei ꝛ retia sepius occultant. Taliũ etiã locoꝝ habitatores pluribꝫ laboribꝫ exponunt.nũc gelu nũc estu exurũtur.nũc roze nunc imbze nũc pruina nũc niue pfundunt.raro nisi forsan a latronibus vel venatoribꝫ inquietant.ꝛ ideo locus heremitic̃ q̃uis mltũ habet afflictiõis tedij ꝛ laboris.plurimum tamen obtinet cõmodi ꝛ quietis

De antro. Capitulũ.LIII.

Atrum ab atro est dictũ.eo q̃ atris tenebris ꝛ horridis est suffusum. vt dic̃ Jsid. Est em̃ ꝓpriũ bestiaꝝ in cauernis manentiũ latibulũ in quibꝫ latitantes p̃de insidiant.ꝛ ideo spec̃ a speculando antrũ dicit.qz inde post suas p̃das diligẽtius speculant.vt dic̃ Jsidoꝝ. Est aũt antrũ in estate frigidũ.in hyeme vero calidũ.ꝛ fetibꝫ aialiũ nutriẽdis ꝛ occultãdis est aptuꝫ ex sudoribꝫ aũt ꝛ vapoꝛibꝫ aialiũ fetidũ est ꝛ corruptum

De fossa Capitulum.LIIII.

Fossa a fodiẽdo est dicta.eo q̃ sit terra viribꝫ ꝛ ingenio fodientiũ pfundata.que quãto plꝰ in sua superficie terra accumulata erigit.tãto inferiꝰ amplꝰ pfundat.ꝛ quãto altioꝝ est ꝛ pfundioꝝ. tãto eius trãsitꝰ difficilioꝝ ꝛ periculosioꝝ inuenitur.quã quilibet cadẽdo facilime ingredit. sed post casum de ipsa faciliter nõ exitur. vt dicit Brego. Jdeo etiã dic̃ Hieronymꝰ super Ezech.xlv. Leo in foueis capit. Nã facta fouea ouis vel capra in eiꝰ fundo ponit. cuiꝰ odoze allectꝰ leo foueã p̃de gra ingreditur.sed postq̃z eã ingressus fuerit ibidem ne exeat detinet. Fouea aũt intra foueã a latere ad modũ spelunce fodit i qua cauea quedam ponit que ad modũ cistule preparat. que de facili claudit ꝛ de difficili aperitur. Quãdo ergo leo videt se nõ posse de prima fouea egredi.timẽs venatoꝝ venabula latẽ di gra secundã foueã ingredit.et ibi i cauea ad hoc parata claudit.capitur ꝛ captiuꝰ detinetur. vt dic̃ Hiero. Fouee etiã vtiles sũt ꝛ necessarie.quia fossatis ciuitates ꝛ castra ne hostibꝫ pateãt muniũt Fossatis insuper terraꝝ spacia ꝛ habitaculoꝝ termini ab inuicẽ diuidunt.replẽt nihilominꝰ fouee aq̃s in quibꝫ pisces ꝛ reptilia diuersi generis nutriunt.vnde ꝛ fouea quasi fouẽs aquas est dicta.nã in foueis fouent ꝛ seruant aq̃ nũc fluxibiles nũc statiue nũc eas subintrãt torrentes ꝛ pluuie.nũc in eis erumpũt capita fontiũ ꝛ scaturiũt riuuli aque viue. Summa ꝙo ꝛ p̃cipua ꝛ omniũ munitionũ fortitudo ꝛ tutela solet esse fouea q̃ in lato et in longo in alto ꝛ in pfundo ordine ꝙgruo est parata.nã inaccessibilis est locꝰ sic munitus nisi aggere nauigio vl̃ põte tal̃ fouea trãseatur.vt dic̃ Hiero.

De spelunca Capitulum.LV.

Spelũca est fouea subterranea a speculando dicta.quia ꝓpter sui latitudinẽ ad circũspiciendũ est apta. Latũ em̃ ꝛ a pte luci expositũ habet introitum sed in fine finẽ siue terminũ habet artũ. Uñ spelunca locꝰ est subterraneꝰ.ꝑmo q̃dẽ cuidens ꝛ lucidus i ingressu.deinde obscurus ꝛ turbidꝰ in ꝓgressu.tandẽ durꝰ artus ꝛ hyspidus in egressu.si tamẽ egressus aliquando poterit inueniri. vt dic̃ Damas. Jn locis aũt mineralibꝫ vbi effodiunt lapides ꝛ metalla potissime sunt spelũce.que quidẽ rõne extractõis lapidũ seu metalloꝝ remanẽt va

cue.quibusdã tamẽ colũnis siue alijs appo/
diationib⁹ ne coꝛruãt sunt fulcite. Sepe tñ
vel nimia mole terre colũne ille desup aggꝝ/
uate. siue ꝓprie materie mollicie resolute. si/
ue fundi inferioꝛis humoꝛe relaxate coꝛru/
unt. ¶ sic omnia in illis spelũcis existẽtia ob
ruunt ⁊ cõfundũt. vnde in spelũcis manere
piculosum est ⁊ difficile. tũ quia frigide sũt
⁊ humide obscure instabiles ⁊ incerte. tum
etiã quia hyspide ⁊ dure in supficie graues
⁊ in infimo cõcaue ⁊ pfunde. Sũt etiã loca
ꝯgrua occultatõi feraꝝ ⁊ habitatõi. sordiuꝫ
⁊ immũdiciaꝝ depositõi. serpentũ ⁊ aliꝯuꝫ
reptiliũ mansioni

De cauerna Capitulum. LVI.

Cauerna est terra ꝯcauata a cauãdo
c dicta eo ꝙ ptes terre cõcauent ⁊ p/
foꝛent a reptilib⁹ et ab inuicẽ vl' per
partiũ cõpressionẽ siue euacuationẽ ⁊ eiecti
onem diuidant. In cauernis siquidẽ mu/
res ⁊ reptilia ⁊ vermes suas faciũt mansio/
nes ad quas cõfugiũt quãdo timent vel vi
dent sibi iminere ab extrinseco aliquas lesi
ones. Ad cauernas etiã tã lapidũ qꝫ arboꝝ
quãdoqꝫ ꝯfugiũt volucres colũbe scꝫ ⁊ tur
tures. quãdo vidẽt aquilas ⁊ accipitres in
aere veniẽtes. Similiter herinacij cunicu/
li ⁊ lepoꝛes fugiunt ad cauernosos lapides
quãdo audiũt canes vel psentiũt venatoꝛes
In cauernis etiã tam terre qꝫ arboꝝ melli/
ficãt sepe apes nidificãt quedã volucres. la
titant etiã in cauernis colubꝛi et serpẽtes q̃
sepe ledunt ⁊ pungũt venenoso moꝛsu ho
mines ⁊ bestias ad tales cauernas appꝛopi
quantes. terra insup quãdo est ex se cauer/
nosa ⁊ spongiosa patit sepe motũ ⁊ agitatio
nẽ ex vẽto subintrãte poꝛos suos ⁊ replente
ex cui⁹ agitatõe generat terremotus. vt di/
cit Aristoteles

Incipit liber. xv. De pꝛouintijs

De terre autem
d partib⁹ ꝛd iuersis puintijs
p quas oꝛbis generaliter ẽ
diuisus pauca huic opi sũt
adiuuãte dño bꝛeuiter in/
serenda. Non tamẽ de singulis dicendũ. sꝫ
solũmodo de his de quib⁹ sacra scriptura
sepius inuenit facere mẽtionem

De oꝛbe
Capitulum Primum.

Oꝛbis aũt vt dic̃ Jsid. li. xv. trifarie ẽ
diuisus. nã vna ps asia alia europa
tertia affrica appellat q̃s tres pꝛes/
oꝛbis veteres nõ equaliter diuiserũt. Nã asia a
meridie p oꝛiẽtẽ vsqꝫ ad septẽtrionẽ puenit.
Europa vo a septẽtrione vsqꝫ ad occidentẽ
ptingit. Sꝫ affrica ab occidẽte p meridiem
se extendit. Sola qꝫ asia ꝯtinet vnã ptẽ nr̃i
habitabil' scꝫ medietatẽ. alie vo ptes scꝫ af/
frica ⁊ europa aliã medietatem sunt sortite.
In has aũt ptes ab occeano mare magnũ
pgredit easqꝫ intersecat. quapꝛopter si i duas
ptes oriẽtis ⁊ occidẽtis oꝛbẽ diuidas. i vna
pte erit asia in alia vo affrica ⁊ europa. Sic
aũt diuiserũt post diluuiũ filij noe inter q̃s
sem cũ posteritate sua asiã. iaphet. europam
cham. affricã. possederũt. vt dic̃ glo. sup Ge
nesim. x. ⁊ sup li. Paral'. j. Idẽ dic̃ Chꝛysо.
Jsidoꝛ⁹ ⁊ Plinius

De asia. Capitulũ. II.

Asia itaqꝫ q̃ media credit esse ps oꝛ
a bis. ex noie cuiusdã mulieris est ap
pellata q̃ apud antiq̃s regnũ tenuit
oriẽtis. vt dic̃ Jsid. li. xv. Hec in tertia pte
oꝛbis dispositа ab oriẽte habet oꝛtũ solis. a
meridie occeanũ. ab occasu nr̃o mari finit.
a septẽtrione meotidi lacu ⁊ fluuio thanai
terminat. Hꝫ aũt mltas puintias ⁊ regio/
nes ⁊ diuersas gẽtiũ natões i vita ⁊ i moꝛib⁹
mirabiles. figurꝫ coꝛpoꝝ sic ⁊ affectib⁹ mẽti
um mirabilit differẽtes q̃ꝝ noia ⁊ sit⁹ bꝛeui
ter h̃ ponem⁹ sequẽdo oꝛdinẽ alphabeti.

De assiria Cap'm. III.

Assiria asie est regio ⁊ pꝛouincia ab
a assur filio sem sic vocata q̃ illã regi/
onẽ pmo post diluuiuꝫ inhabitauit
⁊ incoluit. Hec ab oriẽte hꝫ indiã. a meridie
mediã tãgit. ab occidẽte hꝫ tigrim. ⁊ a septẽ
trione mõtẽ caucasuꝫ vbi poꝛte sunt caspie
vt dic̃ Jsi. li. xv. In hac regiõe pmo inuẽt⁹
fuit vsus purpure. Jñ etiã pmo criniũ ⁊ coꝛ
poꝝ vnguẽta pcesserũt pit' ⁊ odoꝛes ex q̃bus
effluxit luxuria romanoꝝ ⁊ grecoꝝ. vt dicit
Jsi. Et ẽ terra ĩ tẽperatꝫ regionib⁹ tẽperatis
sima. sꝫ ĩ multꝫ extremitatib⁹ ꝑt' distẽpera/
tas terre mãsiones sic in bestijs ⁊ serpentib⁹
sic etiã in boĩm moꝛib⁹ ẽ in pl'ib⁹ inq̃eta. vt
dic̃ Plini⁹ li. iij. vbi describit boĩm feritateꝫ
In hac puincia habitãt assyrij ab assur di
cti. gẽs potẽtissima. q̃ ab antiq̃ ab eufrate vs
qꝫ ad indoꝝ alij medoꝝ fines oĩm in medio
terre tenuit regionẽ. vt dic̃ Jsi. li. ix.

De arabia.
Capitulum. IIII.

Arabia asie est puincia sacra. i. thuri fera nuncupata. vt dicit Isidor⁹. li. xv. Ibi em̄ maxime abūdant arbores thurifere z alie odorifere, ꝑter quam sacrā aromatū fragrantiā greci eaz eudemon latini beatā vocauerūt. vt dic idē ibidē. In eius em̄ saltib⁹ mirra z cynamomū crescūt. z cetera medicinalia potissime inualescunt. Ibi nascit auis fenix z aliaz rez siluestriuz tam bestiaz q̄z volucruz dissimilis et varia multitudo. In arabia etiā est diuersitas gēmaz. Hā vt dic Isidor⁹ Plinius z Orosius ibi triplex sardonix z gēma yris. imo multiplex gemmaz numer⁹ inuenit. Ibi em̄ inueniunt dracones z q̄dam aspides in quoruz corpib⁹ diuersaz gēmaz p̄ciositas inuenit. In ipa est saba sic a filio chus nūcupata. et est pars terre arabie sup sinū maris ꝓsici coangustata z versus sinū arabicū cōsūmata. de saba quere infra

De armenia La. V.

Armenia ab armeno iasonis thessali comite est vocata. q̄ amisso rege Jasone collecta multitudine eoz q̄ passim vagabant armeniaz cepit z ex suo noīe nominauit. vt dicit Isidor⁹ libro. xv. Hec ē terra ararath in quā fugerunt filij Senna cherib quādo ipm in templo dei sui orantē interfecerūt vt narrat histo. li. Regū. Et dicitur ararath mons in quo archa noe post diluuiū requieuit. Sita aūt est hec armenia inter montē tauri z caucasi a capadocia vsq̄z ad mare caspiū, prensa habēs a septētrione mōtes cerauneos. e quib⁹ fluui⁹ tigris nascit. vt dicit idē Isidor⁹ Plini⁹ z Chrysostom⁹ vel Orosi⁹. Et est duplex armenia. s. superior z inferior. sicut z due pānonie in q̄rum vtraq̄z mira quedā z monstruosa q̄ ad nos sep⁹ inueniūtur. Terra tamē armenica vbi attingit littora tygris vel eufratz herbis z frugibus nemoribus ortis et fructibus est iocundissima. multis tamē bestiarū crudelium z serpentū generib⁹ est repleta. vt dicit idem. Et de hoc multa narrat Plini⁹ secundo libro.

De aradia Capitulū. VI.

Aradia siue aradyn est insula que tota est ciuitas sita in mari mediterraneo nō longe a tyro. vt dicit glo sup locum illū Ezech. xxvij. Filij aradij i exercitu tuo ꝛc. viri em̄ sunt nautici z i pugnis naualib⁹ eruditi

De albania La. VII

Albania asie maioris est prouincia a colore populi nuncupata eo q̄ albo crine nascant. Frigida em̄ regio est respectu aliaz regionuz que asie ascribūtur. Hec albania habet ab oriente mare caspium z surgit p̄ ora septētrionalis occeani vsq̄z ad meotides paludes p̄ deserta loca inculta. Huic terre ingentes sunt canes animo et corpe tam feroces. vt tauros premāt. leones perimāt et elephantes beluarū fortissimas superēt z pternāt. vt de albanoz cane exemplificat Plinius. qui missus Alexandro de leone apro et elephante in stadio triumphauit. vt dicit idez libro. vij. c. de canib⁹ albanie. Hec gens oculos habet pictos z glaucos: in pupillo adeo vt melius de nocte q̄z de die videant. vt dic idem. Et Jsi. li. ix. Idē etiā pro miro Solinus narrat

De atthica Capl'm. VIII

Atthica puincia eadez est que z grecia antiqua cui⁹ pars vel ciuitas dicebatur ciuitas athenaz. que quondam fuit philosophoz nutrix z mater liberalium litteraz qua nihil habuit grecia clarius. nihil nobilius q̄z diu amoris sapientie studio operā impendebat. vt dicit Plinius z Jsidor⁹ libro. xv. totius atthice prouincie Plato athenarū doctor fuit Hanc Demosthenes eloquentia per multoz seculoz tempora publicauit. vt refert Salustius. Sz super oīa eaz cōmendat Ariopagita pauli discipulus. cui⁹ sapientie profunditas totius fere partes seculi decorauit. vt dic Epiphanius in dyonisij ariopagite cōmendatione prout idē refert Jsidorus.

De achaia
Capitulū nonum

Achaia grecie in europa est prouincia ab Acheo quodam rege antiquitus appellata. Hec prouincia fere tota insula est. nam a septentrione vbi Macedonie iungit vndiq̄z septa est mari. nam ab oriente habet cyreneum mare. ab euro grecum. a meridie ionium. ab affrico et occasu cassopias insulas. A sola septentrionali parte Macedonie et attbice grecie sociat.

Hui⁹ puincie caput est chorinth⁹ loc⁹ mu/
nitissim⁹. vt dic̄ Jsi.li.xv. nā ad ip̄am patet
vi accessus ꝑ̄ sic⁹ altitudinē m̄titudinem
p̄li. z ꝑ̄ munitōis fortitudinē z mar̄ vici
nitatē. hāc ꝯdidit chorinth⁹ horestis filius
quē greci chorintheā vocāt. i. reipublice ad
ministrationē. vt dic̄ Jsi.li.xvj.

De archadia Capitulum. X

Archadia est puincia int̄ ioniū ma/
re z egeū. vt dic̄ Jsi. collocata quaz
archas iouis filius icolis deuict⁹ ex
suo noīe archadiā noīauit. nā etiaz sicionia
a quodā rege sicionio in postea est vocata.
vt dic̄ Jsi.li.xv.

De alania Capitulū. XI.

Alania p̄ma ē ps sithie q̄ p̄ma z ma/
xima regio ē europe. q̄ scz europa ī/
cipit a flumie tanai descēdēs ad oc/
casum p septētrionalē occeanū z vsq; ī fines
hispanie se extēdit. cui⁹ ps oriēta l̄ z meridi/
onal̄ a pōto ꝯsurgēs tota mari magno ꝯiū
git̄ z ī insulas gades finit̄. vt dic̄ Jsiō. li.xv.
Pars itaq; sithie p̄ma ē alania q̄ ad meoti/
des paludes p̄tigit z vsq; ad daciā se p̄tēdit
Est aūt regio latissima m̄tas z seuas cōti/
nens barbaras natōes sub frigido climate
ꝯstituta ab oriēte declinās ad aq̄lonem

De amazonia Ca. XII.

Amazonia ē regio p̄tim ī asia. p̄tim
sita ī europa. q̄ albanie ē vicina z ab
amazonib⁹ ē vocata. Fuerūt āt amazones
gothoꝝ q̄ exierūt ꝺ inferiori sithia vel sirtia
vxores. vt di. Jsi.li.ix. q̄ marit⁹ suis dolo in
terfect⁹ viroꝝ suoꝝ arma arripiētes hostes
virili aio aggresse ꝺ maritoꝝ suoꝝ nece sūp/
serūt debitā vltiōz. nā oēm masculū a sene
vsq; ad p̄uulū ī ore gladij p̄imert z feminas
rep̄uātes z hostiū spolia diripiētes deceps
piter sine masculoꝝ ꝯsortio viuere ꝺcreuert
q̄ duas regias. s. marsepiā z lāpetā maritoꝝ
exēplo q̄ sp̄ duos solebāt hr̄e reges sup̄ se sta
tuerūt. q̄ꝝ vna p̄cedēs cū exercitu ꝺ hostes
dimicabat. alt̄a it̄erī rēpublicā gubernabat
effecte sūt aūt tā fortes breui tp̄e bellatrices
q̄ magnā p̄tē asie fere. c. ānis dn̄io suo sub/
iecerūt. int̄ ipas ꝺo nullū penit⁹ masculū vi
uere vl̄ morari rōe aliqua p̄miserūt. ex fini/
timis tm̄ gētib⁹ maritos sobolis gr̄a elegert
ad quos statutis tp̄ib⁹ accedētes plēꝯcepe/
runt. Sz tp̄e cōpleto ad cōceptiōis officiū
instituto maritos a se recedere z alias man
siones q̄rere coegerūt. masculos aut̄ filios
vel emactabāt vel recto tempe patrib⁹ trās/
mittebāt. filias vero sibi reseruātes eas ad
sagittandū vel venandū informabāt. z ne ī
sagittarū ictib⁹ mammillarū grossicie impe
dirētur eis in septimo vt dicit̄ anno mam/
mas exurebāt. z ideo amazones sunt dicte.
id est. sine māma. vt dicit Jsidor⁹ libro. ix.
Has vnimāmas antiquit⁹ multi vocaue/
runt. quarū feritatē domuit vt dicit̄ primo
Hercules. deinde Achilles. sed hoc potius
fuit per amiciciā q̄ꝫ p̄ vires sicut in gest⁹ gre
corum z amazonū cōtinetur. Dicit aūt Jsi
dorus. q̄ꝫ p̄ Alexandruz magnū amazones
vsq; ad internetionē penit⁹ sunt delete. Sz
hist̄oria Alexandri hec non dicit. imo dicit
amazonū regina Alexandro postulāti tri/
buta p̄ nuncios rescripsisse. De tua pruden
tia est mirandū. q̄ cū feminis cōfligere sta/
tuisti. quare si fauēte nobis fortuna succū/
bere te cōtingat. merito es cōfusus cū a mu
lieribus sis deuictus. q̄ si iratis nobis ꝺ̄is
nos deuiceris paruz tibi poterit cedere ad
honorē. quia de mulierc̄l triūphasti. Su
per cui⁹ respōso ad ammirationē duct⁹ rex
generosus dixit. decēs fore nō p̄ gladium z
furorē mulieres vincere sed pot̄i⁹ p̄ amorez
propter qꝺ libertatē eis cōcessit z ip̄as non
violentia sed pot̄i⁹ amicicia suo imp̄io sub/
iugauit.

De alemānia Capitulū. XIII.

Alemānia nobilis z generosa est re/
gio in europa a lemanno fluuio vl/
tra danubiū ꝓm Jsidorū sic vocata
vbi illius terre incole p̄us habitauerūt. qui
a fluuio lemanno alemāni dicti sunt. Dec
etiā germania dicta est. vt dicit Jsidor⁹. li/
bro. xv. vbi dicit. Post daciā que finis est si
tie inferioris occurrit germania. ab oriente
habēs danubiū. a meridie renū fluuiū. a se/
ptentrione z occasu occeanū Et est duplex
germania. scz superior que se extendit vsq;
ad alpes z mare mediterraneū siue adriati/
cum vbi mare magnū sistit̄ in aquileie par/
tib⁹ per paludes Alia germania est circa re
num. vtraq; germania diues est terra z in/
clita z tam virib⁹ q̄ꝫ diuitijs ac bellicosis po
pulis numerosa. Unde a fecūditate gignē/
dorum populorū a germinando germania
est vocata. vt dicit Jsidorus libro q̄ndeci/
mo. Generosos enim z immanes gignit po
pulos. de quib⁹ ꝺr̄i libro. ix. Jsi. Germanie
natiōes sunt multe īmania corp̄a habentes

viribꝫ fortes audaces aio ⁊ feroces ĩdomiti raptu. captibꝫ ⁊ venatoĩbꝫ occupati. facie decori ⁊ formosi comati ⁊ coma flauĩ. liberales aio hylares ⁊ iocũdi ⁊ potissime saxones q̃ in p̃dictꝭ sunt p̃cellẽtes. de q̃bꝫ dicit Jsi. Saxonũ inq̃t gens ĩ occeani finibus ⁊ littoribꝫ ꝓstitute ꝑtute ⁊ agilitate agil'. vñ et sic est appellata eo q̃ valẽtissimũ sit genꝰ hominũ p̃stanti⁹ ceterꝭ piratꝭ. nõ em̃ p terrã solis suis hostibꝫ sũt infesti. vex etiã p mare illis q̃ se molestãt ac si essent saxei sunt ĩportabiles atq; duri quox terra valde fructifera aq̃s ⁊ fluminibꝫ optimis irrigua. ĩ ipox etiam mõtibꝫ effodiunt oĩa fere metalla preter stannũ. Sũt ⁊ alie puincie ĩ vtraq; germania q̃ nõ sunt minꝰ laude digne. vt sunt austria. bauaria circa danubiũ. sueuia alsatia circa renũ ⁊ alie m'te q̃s p singulos enumerare esset tediosum. A saxonibꝫ aũt germanicꝭ anglici p̃cesserũt q̃x ꝓgenies ⁊ successio britãniã insulã possidet q̃x linguã ⁊ mores anglicox gẽs vsq; hodie ĩ pl'ibꝫ imitat'. vt dicit Beda in li. de gestis anglicox. q̃re infra de lr̃a s. de saxonia

De anglia. Ca. XIII.

Anglia occeani ẽ insula maxĩa q̃ circũfusa maria toto orbe vndiq; ẽ divisa q̃ quondã albion ab albis rupibus a lõge circa marꝭ litora apparẽtibꝫ ẽ vocata. Hã succedẽte tpe q̃dã p̃ceres de troie excidio descẽdẽtes facta classe. palladis vt ferũt oraculo ad p̃dicte insule littora puenerũt q̃ ꝓtra gigãtes q̃ tũc terrã possederũt diuti⁹ pugnãtes arte pit' ⁊ ꝑtute insulã supatꝭ gigãtibꝫ suo dño subiecerũt. ⁊ a bruto q̃ illius exercit⁹ erat p̃nceps terrã vocauerunt britãniã q̃si insulã a bruto tũc tpis armis ⁊ potẽtia acq̃sitã. a cui⁹ bruti p̃sapia reges potẽtissimi p̃cesserũt q̃x opa magnifica si quẽ audire delectat historiã bruti legat. Jlla ãt eadẽ insula post lõga tpa a saxonibꝫ germanicis multꝭ ⁊ varijs iterueniẽtibꝫ seuissimis plijs est adq̃sita et a suis posterꝭ est possessa q̃ britonibꝫ vl' mortuis vl' exulatꝭ insulã inter se diuiserũt ⁊ singul' puicijs ꝓm lingue sue ꝓprietatẽ nomĩa ponẽtes ligue gẽtꝭ sue memoriã reliquerũt vocãtes insulã angliã ab engela regina clarissimi ducꝭ saxonũ filia q̃ illã insulã post m'ta plia p⁹ possedit. Jsi. m̃ dic̃ angliã ab angulo dictã q̃si terrã in fine. vl' q̃si mũdi angulo ꝓstitutã. Sz beat⁹ Bregori⁹ vidẽs angloꝝ pueros rome venales tpe paganoꝝ. audiẽs q̃ essent anglici alludens patrie vocabulo rñdit. Uere inq̃t sũt anglici q̃ vultu nitẽt vt angeli. illis oportꝫ ꝙbũ annũciare salutꝭ. Hã vt dic̃ Beda. germanica nobilitas adhuc ĩ pueroꝝ cultibus resultabat. De hac insula dic̃ Plini⁹ multa sil'r ⁊ Orosi⁹. sz Jsi. summatim tãgit exp̃ssi⁹ q̃ alij obscuri⁹ retulere. britãnia scz q̃ nunc ore anglia ẽ insula q̃ ꝛ aspectũ gallie ⁊ hispanie est sita. circuit⁹ ei⁹ obtinet q̃dragies octies septuagintaq̃nq; milia. m'lta ⁊ magn̄ flumina sunt ĩ ea. fontes calidi. metalloꝝ etiaꝫ larga copia gagates lapis ibi pl'im⁹ ⁊ margarita gleba optima ⁊ diuerſ fructibꝫ valꝺ apta. ibi oues lanigere ĩ p̃cipua abundãtia ibi feraꝝ ⁊ ceruoꝝ m'titudo nimia inuenit pauci lupi vel nulli ĩ insula repiũt. ⁊ iõ oues q̃ ibi maxĩe abũdãt tuti⁹ ĩ caulis ⁊ ĩ pascuis sine custodia relinquũt. vt dic̃ Beda. Vñ q̃ dã describens insulã anglicanã metrice sic dixit Anglia terra ferox ⁊ fertil' angul⁹ orbis Jnsula p̃diues q̃ toto vix eget orbe. et cuius tot⁹ indiget orbis ope. anglia plena iocꝭ gẽs libera apta iocari. Libera gens cui libera mẽs ⁊ libera lingua. Sz lingua melior liberiorq; man⁹. Multas alias ꝑseq̃ gẽtꝭ ⁊ insule dignitates h̄ interponere esset longum quere infra de britãnia

De aquitannia Capl'm. XV.

Aquitannia gallie est puintia in europa. vt dic̃ Jsi. li. xv. ⁊ est sic ab obliq̃s aq̃s ligeris flumĩs q̃ ex pluri⁹ma pte termin⁹ ei⁹ ẽ eaq; pene ĩ orbẽ circumcingit appellata. Terra siq̃dẽ fertil' ⁊ amena opidis ciuitatibꝫ ⁊ castrꝭ p̃clara aq̃s et fluminibꝫ irrigua. siluis cãpis ortꝭ ⁊ p̃tis decora. vineis ⁊ arboribꝫ fructiferꝭ diuersi generis ꝓsita. et magnis diuitijs opulẽta. Sub noĩe ꝙ aq̃tannie m'te ꝑticulares puicie cõp̃hendunt. vt dic̃ Plini⁹. Hec a circio habꝫ occeanũ. vt dic̃ Orosi⁹. q̃ aq̃tanic⁹ sin⁹ appellat. ab occasu hispaniam hꝫ. a septẽtrione ⁊ oriẽte gallĩã lugdunẽsẽꝫ. ab euro ⁊ meridie ꝓtingit puinciã narbonẽsem. vt dic̃ Orosi⁹

De andegauia. Ca. XVI.

Andegauia est gallie p̃uintia q̃ aquitannie est vicina ⁊ vsq; ad minorem britanniã se extẽdit. cui⁹ metropolis andegauis est noiata. a q̃ in circuitu tota puincia andegauia est vocata. et est terra vinifera ⁊ fructifera bonis oĩbꝫ opulẽta. silis aquitãnie in vineis ⁊ in fruge

De aluernia Capitulū. XVII

Aluernia gallie lugdunēsis est puincia. cui⁹ ciuitas maior mons clarus nūcupat. Hec ab euro bz germaniā ab austro italiā. ab occidēte narboneñ. puinciā. a septētrione galliā belgicā. Est aūt terra siluestr⁹ z nemorosa mōtuosa pascuosa fer⁹ pecudibꝫ z armētis referta frugifera z vinifera in multis locis.

De apulia Capitulum. XVIII

Apulia est regio maritima i italia. q̄ ps est europe ab insula sicilie p maris brachiū sepata. terra siq̄dem est multū populosa. auro z argēto referta. frumēto mero z oleo opulēta. ciuitatibꝫ nobilissimis iclita. castr⁹ z opidis p̄munita. frugibꝫ z diuersi gener⁹ fructibꝫ fertil⁹ z fecūda Finis ē europe3 meridiē q̄ solo mari a barbaria ē diuisa Fōtes ꝺz hr̄e calidos ifirmis p̄bētes sanitatē z medicinā Metropol⁹ aūt illi⁹ regiōis brūdusiū ꝺz quā greci q̄ndā edificauerūt. z ꝺz a brūda grece q̄si caput cerui latine. Illa ei ad modū ceruini capit⁹ hñtis cornua ꝺz esse dispositā. vt dic̄ Isi⁹. li. xvj. in. c. ꝺ noibꝫ ciuitatū. Huic a latere adiacet terra q̄ ꝺz cāpania mal⁹ frugū. nam ei⁹ gleba fertilissima est q̄ ad frugū mīcitudinē p̄ducēdam ex cui⁹ abundantia multe puincie sustentant etiam transmarine.

De affrica Capitulum. XIX.

Affrica vt q̄dā putāt ē dicta q̄si aprica. eo q̄ soli siue celo sit puia z aprta. p̄t q̄ ꝺ horrori frigoris nullaten⁹ est subiecta vt dic̄ Isi. li. xv. Alij putāt affrica3 ee dictā ab affer filio abrae ex cethura q̄ ꝺz duxisse vxus libiā exercitū z ibi victis hostibꝫ ꝑsedisse eiusq̄ posteros affros nomiasse. vt dic̄ Isi. li. ix. Incipit aūt affrica a finibꝫ egypti p̄gens iuxta meridiē p ethyopiā vsq̄ ad atblantē montē. a septētriōe xpo mari mediterraneo claudit z ī gaditano freto finitur. Hec mūdi tertia ꝺz esse ps diuisa ꝑ asiam z europā. hz aūt puincias mīltas sic libiā cirenēsem tripolim bizātiū carthaginē mauritaniā ethyopiā z mīltas alias. Est āt illa ps mūdi q̄ affrica ꝺz minor spacio q̄ asia vl̄ europa. sz p sua q̄ntitate dicti⁹ ē z mirabilior in q̄litate Hā ī auro z gēmis ditissima ē sil̄r in frugibꝫ fructibꝫ z oluis. Mirabilissimas etiā p̄ducē bestias z hoim spēs z figuras. vt patebit q̄n regiōes africe p sua noia describunt. Sol⁹ ardoribꝫ p̄ alijs terris exurit. varijs occeani finibꝫ itercipit. arenaꝝ cumul⁹ sterilis in multis ptibꝫ efficit. Et a satyr⁹ pilosis tigridibꝫ z alijs horrendis bestijs possidetur. z hoc inferius plus patebit

De asturia Capitulum. XX.

Asturia ē puincia ī citeriori hispania ī ꝺfinio europe z affrice ꝺstituta vt ꝺic̄ Isi. li. xv. Uñ astures sunt dicti q̄ꝑ istuꝝ flumē nūc ihabitāt. q̄ terra ē siluis z mōtibꝫ q̄si vndiq̄ circūsepta. vt dic̄ ide. Illi⁹ soli⁹ incole sunt vt ꝺz respectu aliorum aīo placidi liberales z benigni q̄ꝝ ciuitas metropol⁹ noīat. terra q̄dem mero frumēto z oleo min⁹ abūdāt. Hā terra est frigida z ad hmōi ꝓductōz frugū vl̄ fructuū minus apta. abūdāt aūt ibi miliū z castanee supra modū. Dicūt aūt ibi multa crescere fructuū genera z pomoꝝ. de q̄bꝫ loco vini faciunt sibi potū. Fer⁹ siluestribꝫ z etiā domesticis pecudibꝫ sunt maxie opulēti. Popul⁹ āt generalit⁹ vt ꝺz ex natura hylar⁹ est. z canore voc⁹ in cursu agilis. z in p̄lijs militās. elegātis stature z pulcre forme ꝑm situ patrie. z qualitatē calide regionis ad loquendū et forsan deridendū lingua leuis

De aragonia Capitulum. XXI

Aragonia puincia est in hispania vinea z frugū fecūda. fontibꝫ z fluuiis irrigua. ab arrogotis q̄ndā occupata a q̄bꝫ regio vsq̄ hodie noīat. Hā gothorū gēs q̄nq̄ ī illa puincia habitabat. vñ aragonia quasi aragorbia ē vocata. vt dicit Isidorus. quā ꝑfluit iberus fluuius. cuius metropolis appellatur cesaraugusta.

De babylonia Capitulum. XXII

Babylonia asie est puincia ī chaldea cui⁹ caput ē vrbs babilon. a q̄ regio est nūcupata tā nobil⁹ vt chaldea et assiria z mesopotamia aliq̄ ī ei⁹ noīa trāsierunt. vt dic̄ Isi. li. xv. Hāc p̄terfluūt flumina nobilissima inter q̄ p̄cipue sunt tigris et eufrates. q̄ de paradiso hñt ortū. Est autez regio oim frugū z fructuū fertilissima vinifera z aromaticis arboribꝫ z herbis plena. gemmaꝝ z metalloꝝ copijs ditissima. camelis equis asinis z mulis z alijs iumentis abundātissima. feris et mirabilibus bestijs ac mōstruosis abundans maxīe in desertis cuius metropolis quondā est dicta babylon. id est. cōfusio. eo q̄ ibi lingua edificantium turrim babel est ꝓfusa vt ꝺz Gen̄. xj. Cuius magnitudinē describit Hiero. sup̄ Isa. xj

Babilon inq̄t est metropolis caldeoꝝ cuiꝰ muri.xvj.milia passuū erāt p quadrū ab angulo in angulū qđ est simul.lxiiij.vñ duabꝫ leucꝫ t duabꝫ vniꝰ leuce ptibꝫ muri tēdebāt ibiq̄ erat turris triū miliū passuū in altitudine.i.duaꝝ leucaꝝ a lato in artū coangustata cuiꝰ materia fuerūt lateres cocti et bitumine indissolubili.vñ nec igne nec aqua dissolui p̄t.t q̄ ibi ꝓfusum est labiū hebraice dicta est babel.grece aūt babylon a q̄ regio tota in circuitu babylonia ē vocata Huic impauit rex potētissimꝰ.s. nabuchodonosoꝛ.q̄ inꝛ ceteras mūdi natōes q̄s chaldeoꝝ subiecit impio iudeā etiā captiuauit p̄t qđ babylon sub Balthasar nepote suo p cyꝝ t dariū reges persaꝝ t medoꝝ penitꝰ destructa fuit.nec vnq̄ iterato repara.sed de eiꝰ reliquijs due ciuitates.scz sophon t theroso phon fuerūt in perside edificate.vt dic̄ Hieronymꝰ. Locꝰ aūt vbi q̄ndā fuit babylon ē desertꝰ t nihil ꝓtinet nisi bestias monstruosas.q̄re infra de chaldea.

De bactria Capitulum.XXIII.

Bactria est regio i asia cui fluuiꝰ nomine bactrꝰ nomē dedit.vt dic̄ Jsi. lib̄.xv. Huiꝰ ptes q̄ sunt plane p̄ pte fugis ambiunt.q̄ aūt aduerse sunt indi fluuij fontibꝫ terminā reliq̄ includit ochꝰ fluuius. Mittit aūt bactria fortissimos camelos nūq̄ pedes atterētes.vt dic̄ Jsiđ.

De braciana Ca.XXIIII

Braciana regio ē in affrica ex duobꝫ opidis nobilissimis ē sortita vocabulū.ex q̄bꝫ vnū andromethꝰ vocat alteꝝ vocat bizantū. Hec fecūda est glebis t oleis cuiꝰ humꝰ est ita pinguis vt iacta ibi semia incremēta pene centesime fruges nascant.vt dic̄ Jsi.li.xv. De bragmanis q̄re infra in fine istiꝰ libri

De brabantia Capꝫm.XXV.

Brabātia germanie finaꝫ est p̄uincia q̄ gallie belgice ē ꝓtigua hñs renuꝫ ab oriēte t frisiā britānicū occeanū t flādricū sinū ab aq̄lone inferiorē galliam ab occidēte ꝓ superiorē frāciā a meridie.q̄m amnis mosa p̄terfluit t scaldia fluuiꝰ itrās cū fluxu t refluxu marꝫ alijs riuuꝫ varijs et fontibꝫ irrigua.terra in multa p̄te vinifera. nemorosa collibꝫ pratꝫ t ortꝫ decora. arboribꝫ fructiferꝫ t siluestribꝫ plena.abundans aialibꝫ domesticꝫ t siluestribꝫ ceruis binnulis apris leporibꝫ t cunicul̄.multa habens opida famosa.terra fertil̄ frugibꝫ t populosa gēs elegātis statur̄ t venuste forme bellicosa.aiosa ꝓtra hostes.inꝛ se aūt placita t q̄eta.gens benefica deuota t benigna

De belgica Capꝫm.XXVI.

Belgica ꝺr gallie p̄uincia i europa a belgis ciuitate sic dicta.vt dic̄ Jsi. li.ix. Hec ab oriēte vt dic̄ Oroſiꝰ hz germaniā siue flumē reni.ab euro hz alpes pēninas.a meridie p̄uinciā narbonēsem in q̄ ciuitas arelatēsis sita ē.ab occasu p̄uinciam lugdunēsez.a circio occeanū britānicū. a septētrione britānicā insulā siue angliam Hec regio i frugibꝫ et fructibꝫ est fecūda.et in multꝫ locꝫ vinifera.multū populosa.ciuitatibꝫ t opidis munita.gēs eiꝰ ferox natura liter.vt dic̄ Jsi.ix.t aiosa. amnibꝫ t fluuijs irrigua.aruis t fecūdissimis nemoribus t pratꝫ decora iumētis t pecudibꝫ plena.pauca hñs mōstruosa p̄ter ranas t colubꝛos pauca generās venenosa. Terra siq̄dē solꝫ esse generalit̄ pacifica t q̄eta.in plurimos populos lingua aliquātulū differētes est h̄ belgica subdiuisa

De bethinia Capꝫm.XXVII

Jthinia vt dic̄ Jsi.minoꝫ asie est p̄uincia in pōti exoꝛdio ad p̄tē solꝰ orientis auersa tracie adiacet. mlt̄ꝫ antea noīb̄ noīata .nā p̄us bericia ē dicta.deinde a bithinio rege fuit moꝝ bithinia nuncupata. Jp̄a est maioꝛ frigia.cuiꝰ metropolꝫ ꝺr nichomedia.vbi fugiēs hanibal p̄nceps karthaginis veneno aīam expirauit. vt dic̄ Jsi.li.xv. Cōdita ē aūt p̄mo bithinia a phenice q̄ p̄us miramūda vocabat. vt dic̄ Jsi.

De britānia Ca.XXVIII

Britānia occeani est insula i europa p̄ longā inherētiā extēdit̄.a meridie habet gallias.vt dic̄ Oroſiꝰ. Hec insula hz in longū milia octoginta.in latū milia ducēta.a tergo aūt vñ occeano infinito patz Orcades insulas hz quarū.xx. deserte sunt.t.xiij.incolunt̄.deinde occurrit insula tyle nauigatōe sex dieꝝ. vt dic̄ Plinius li.iiij. t Jsi.li.xv.a britānia insula sep̄ata. Scōm Oroſiū ꝓ ꝓsus circiū in medio occeano sita est.p̄t eiꝰ maximā distātiā paucis nota. Hec britānia vt dic̄ Plinius li.iiij.c.xvij.iter septētrionē t occidentē iacz opposita germanie t gallie t hispanie maximo itervallo Huic p̄mo albino nomē fuit forsan p̄t albas rupes insulā circūdātes.deide a bruto

britānia est dicta. ſz tandē a germanicꝭ ipaz obtinētibꝫ anglia est vocata. q̄re supꝫ multa de anglia de lra A. Est aūt alia britānia minor supꝫ occeanū aq̄tanicū. sita in ptibꝫ galliaz q̄ a britonibꝫ relinquētibꝫ britāniā maiorēpter importunitatē germanorꝫ est vsqꝫ hodie populosa. vbi vsqꝫ ad h̄ tpa genꝰ britonū z nomē pseuerat. z q̄uis h̄ britānia in multꝭ laudibꝫ digna sit. nō tñ pt filia matri minori britānia maiori cōpari. z iō bñ miori britānia debuit vocari q̄ sic nec numero populi. sic nec merito soli potest maiori britannie adequari

De boecia Capitulū XXIX

b Boecia puincia belladis est pticula in grecia. vt dicit Jsidorꝰ. li. xv. a boue vt ōr pmitꝰ noīata. Et h̄ hac ō cā Dū em̄ charmꝰ agenorꝭ filiꝰ europā sororez suā a ioue raptaz ex p̄cepto pr̄is q̄reret nec repiret. patris irā formidans ꝓfirmato aio elegit exiliū z dū casu bouis seq̄ret vestigia locū vbi ipa recubuit adinuenit. z iō nomine bouis locū illū boeciā noīauit vbi z thebas ꝓstruxit vbi q̄ndā ciuilia bella detonuerunt. z h̄ nati sunt appollo z hercules. maior ille thebanꝰ eadē est cunomia vocata a q̄dā fonte q̄ ibi est q̄ndā apollini ꝓsecratꝰ. vt dic̄ Jsid. li. xv. In hac terra est lacꝰ q̄dā furiat vt q̄ ō eo biberit furore libidis iardescit. vt dic̄ idē li. xiiij. in. c. de aq̄s. q̄re s̄ de fontibꝫ

De bohemia Capitulū. XXX.

b Bohemia ps est messie ad plagā oriē talē iuxta germaniā posita i europa q̄ a mōtibꝫ maximis z siluis densissimis z altꝭ vndiq̄ circūsepta. a germania et pānonia z natiōibꝫ alijs per mōtes siluas z flumīa est diuisa. Est aūt regio mōtiū altitudine i plurimis sui ptibꝫ valde firma campoz z pratoz planicie ꝓspicua. facie celi saluberrima. gleba fertilissima i vineis abundans z annona. i auro argēto stāno z ceterꝭ metallis ditissima. fontibꝫ z fluuijs irrigua nā terrā irrigat albia fluuiꝰ nobilissimus in mōtibꝫ oriē bohemoz silr z mulda q̄ pterfluit pragā regiā ciuitatē in eiꝰ mōtibꝫ abūdāt pini z abietes abūdant z herbe inumerabiles nō solūmō pascuales vez etiā aromatice z medicinales. ibi diuersoz genez abundāt fere innumerabiles. s. vrsi. apri. cerui. capreole. tragelaphi. bubali seu bisontes. z inter has feras est q̄dā hīs magnitudinē bouis. h̄ bestia feroz est z seua. z bz magna coz nua z ampla cū q̄bꝫ se defendit. Sz habēs sub mēto amplū folliculū in ipo aq̄s recolligit. z currēdo aquā miro mō i illo follicu lo calefac quā supꝫ venatores seu canes sibi nimis appropiquātes ꝓjcit z q̄cq̄d tetigerit depilat horribilit z exurit. z h̄ aīmal lingua bohemica loni nūcupat. Hec terra circuit exp̄te oriētis morauia z pānonia. ex pte auriaq̄lonarꝭ polonia. ex pte ꝓo meridiei austria. ex pte occidētis bauaria germanica et missenēsi marchia circūdat z ambit

De burgundia Capl'm. XXXI

b Burgundia ps est gallie zenonēsis. q̄ vsqꝫ ad alpes peninos se extēdit. Et ē burgundia a burgis dicta. Jsidoꝰ. ix. eo q̄ ostregoti itraturi italiā ibi fecer̄t burgos plures. i. opida z munitōes. Terra ei est fortꝭ z mōtuosa z pascuosa z ī locꝭ pluribꝫ nemorosa. aq̄s z flumibꝫ ac riuulis irrigua. in multꝭ locꝭ fertilis z fecūda z in multis sterilis arida z inaq̄sa iuxta alpes maxie frigida ppter frequētes imbriū z niuiū īundatiōes. plures sunt incole iuxta alpes q̄ ex frequēti vsu aquaz niualiū efficiūt sub mēte turgidi z strumosi. feris abūdat. scz vrsis aprīs ceruis z multis alijs

De capadocia Capitulū. XXXII

c Capadocia est puincia i maiori asia ī capite syrie collocata ab oriente armeniā tāgit. ab occasu asiā minorē. ab aq̄lone ꝓsirios cāpos q̄s habuerūt quondā amazones z mare tymericuz a meridie thaur montē cui subiacet cilicia et ysauria vsqꝫ ad silicū sinū q̄ spectat ꝓ insulā cyprū albis amnis p eā fluit. q̄ q̄ndā liddie regna diuīxit a p̄sis. vt dic̄ Jsi. li. xv. z Oro. li. j. Hi ortū habuerunt p̄mo a mosoch filio iaphet. vñ z vrbs apō eos manz vsqꝫ hodie q̄ moreta ōr. vt dicit Jsidorꝰ li. ix.

De caldea Capituum. XXXIII

c Caldea q̄si cassidea a caseph filio nachor frīs abrae fuit cognominata. vt dic̄ Jsid. vñ caldei dicti sūt a caseth q̄si cassidei. Et ē regio maxia sita iuxta eufraten in q̄ est campꝰ duran in q̄ ꝓuener̄t gigātes pꝰ diluuiū z de ꝓsilio nemroth edificauerunt turrim turrim babel. a q̄ ciuitas ibi edificata vocata est babilon z tota regio babilonia fuit ī postez nūcupata. vt patz s. in lra b. q̄re ibi ō babilonia. Sz h̄ dicēduz q̄d orosiꝰ dicat de babilone li. ij. Rex inq̄t pmus apō assyrios q̄ eminere ceteris potuit

nin⁹ fuit. occiso aũt nino semiramis vxor e⁹ toti⁹ asie regia babiloniã vrbẽ quã incepat nemroth ãpliauit ꝛ instaurauit. ꝛ vt esset caput regni assirioꝝ instituit durauitq; et stetit regnũ istũ incõcussum. m.c.ꝛ.lxiiij. ãnis vsq; ad sardanapallũ quẽ interfec arbates ꝑfect⁹ medoꝝ. ꝛ tũc icepit pire regnũ assiriorũ. sz ex toto perũt qñ a ciro ꝛ dario babylonia ẽ ita destructa ꝙ vix credi potat apud mortales ꝙ tã fortis ciuitas posit capi Fuit em̃ castroꝝ more menibꝰ paribꝰ p q̃drũ disposita ꝛ ũ murorũ magnitudie ꝛ firmitate vix credi põt. nã in latitudie habuer̃t muri cubitos q̃nquagita. q̃ter tm̃ habuerũt in altitudine. Ambit⁹ ei⁹ i circuitu fuit. cccc. stadijs ꝛ.lxxx. mur⁹ de coctili latere fusus bitumine cõpact⁹ fossa extrinsec⁹ late patẽs. in quã amnis circũfluxit a frõte muroꝝ. Eentũ erãt porte i muroꝝ circuitu. erãt defensorũ habitacula eq̃ dispositia mire magnitudinis ꝛ fortitudis. ꝛ q̃uis esset ita fortis tm̃ cito victa ꝛ capta subuersa est. Hã i. ccc. et. lx. alueos flumẽ cir⁹ diuisit sic̃ ꝛ añ fecerat gangem fluuiũ qñ irat⁹ ꝫ fluuiũ eo ꝙ vnũ de suis militibꝰ submersisset eũdẽ diuisit in. ccc. ꝛ lx. ptes. Uñ subtracta aq̃ q̃ fluebat p ciuitatẽ fuit facili⁹ capta. vt dic̃ idẽ Orosi⁹. Illo anno q̃ babilonia ab arbato icepit destrui. incepit roma fundari. Uñ sub vna ꝓuenic̃tia tẽpoꝝ illa cecidit. ista surrexit. ꝛ qñ presenio defecit regnũ ꝑmũ orientis. incepit pubescere regnũ occidẽtis

De cedar Ca. XXXIIII.

Cedar nomẽ est regiõis in q̃ habitãt ismaelite q̃ fuer̃t filij cedar ꝑmogeniti i'mael'. Hã ismael fuit fili⁹ Abrae exagar egyptia ãcilla ei⁹. vñ veri⁹ vocantur agareni q̃z saraceni. q̃uis vsurpato nomĩe frustra se eẽ de sara genitos gl'ient'. vt dicit Jsi. li. ix. Hi domos nõ edificãt sz tãq̃z ferales boies p vastas solitudies euagãtes i tabernacul' habitãt de p̃dis ꝛ venatõnibꝰ victũ acq̃rẽtes. ꝛ iõ onager fuit vocat⁹ ismael sic̃ dic̃ glo. sup Ben. xvj. Hic erit hõ fer⁹ ꝛc. q̃ vt dic̃ oẽm bestiaꝝ rabiẽ supgredientur. ꝛ mãsueti ab eis ꝓterẽt. nã vt dic̃ methodius futuꝝ est vt adhuc sel' pariter ꝓgregati exeant de deserꝰ ꝛ obtinebũt orbẽ terre p. viij. hebdomadas ãnoꝝ. ꝛ vocabit̃ via illoꝝ via angustie. nã ciuitates ꝛ regna subuertẽt i locꝰ sacratꝰ sacerdotes iterficiẽt. ibidẽ cũ mulieribꝰ dormiẽt ꝛ ũ sacris vasis bibent ꝛ ad se-

pulcra sctoꝝ lumẽta 'lgabũt. p nc̃tia ꝓpia/noꝝ q̃ tũc erũt. H ꝛ mlta alia recitat q̃ habitatores cedar. i. ismaelite i orbe sunt facturi

De cancia. Capitulũ. XXXV.

Cancia puincia ẽ anglie iuxta britãnicũ occeanũ sita. cui⁹ metropol' ỽ cãtuaria. ꝛ ẽ terra frugifera ꝛ nemorosa fontibꝰ ꝛ flumĩbꝰ irrigua. marꝰ portubꝰ insignis diuitijs locuples salubritate celi ꝑcipua

De cantabria Capitulũ. XXXVI

Cantabria puincia ẽ hispanie vocabulo vrbis ꝛ amnis hiberis sic vocata cui⁹ gẽtis anim⁹ ẽ ptinax ad latrocinãdũ ꝛ ad belläduz ꝑn⁹ ꝛ ad patiẽda ꝛbera sp est pat⁹. vt dic̃ Jsi. li. ix. Huic vicina ẽ celtiberia ab gallis celticꝰ ꝛ hyberꝰ sic vocata.

De chananea Capl'm. XXXVII

Chananea est regio in syria q̃ a filijs chanaã filij cham p⁹ diluuiũ est possessa ꝛ fuerũt ex eis. x. natiões. vt dic̃ Jsidor⁹ li. ix. ex q̃bꝰ fuer̃t. vij. natões ỽ semie chanaã i q̃bꝰ maledictio cham fuit q̃si hereditario radicata. ꝛ iõ a filijs israel diuino ꝑcepto fuerũt deleti ꝛ eaꝝ termini ab eisdem occupati. vt dic̃ Jsidorus. li. ix.

De campania Ca. XXXVIII

Campania est italie puintia inter romanũ territoriũ ꝛ apuliã collocata. cui⁹ metropol' q̃ndã fuit capua a filio rege albanorũ extructa. a capacitate sic dicta eo ꝙ ei⁹ terra omnẽ vite fructũ capiat vñ ꝛ caput ẽ vrbiũ cãpanie int̃ tres maximas ciuitates romã ꝛ carthaginẽ noiata. ex q̃ aliq̃ puintia italie cãpania fuerat noiata. mlte fũt alie ciuitates famose locupletes ꝛ populose ad puinciã cãpanie ptinẽtes sic̃ neapolis ꝛ põteolis vbi balnea ꝛgilij i bonore habebãt. Est ãt terra vineaꝝ frugũ ꝛ oleaꝝ feraꝝ abũdãs fructibꝰ geneꝝ diuersoꝝ. Est aũt alia cãpania cisalpina gallie senonẽsis puĩtia c⁹ caput ciuitas ẽ treuer⁹. als trecẽs.

De cauda Ca. XXXIX

Cauda vocat̃ q̃dam insula i ꝓncipio arta. deinde paulati dilatat̃. cui⁹ ingressus ẽ difficil' ꝛ laborioſus. vt patet Act. apl'oꝝ. xxvij. c. Est aũt ħ insula iter syriã ꝛ italiã iuxta cretã ꝛ sardiniã

De cilicia Capitulum. XL.

Cilicia minor⁹ asie ẽ puintia a q̃da antiq̃ore iouis filio vt asser̃t noiata vt dic̃ Jsi. li. xv. Hec ab occidẽte bz

liciam.a meridie mare siculū. ab oriēte ꝛ septētrione hz mōtis thauri iuga. hāc cign⁹ amnis itersecat.matrē hz vrbiū tharsimoniā q ꝛ tharsis dr. Fuit ār inde nat⁹ Paul⁹ ꝛ choryscos opidū e⁹ ꝛ vbi ē croc⁹ plurim⁹ ꝛ optim⁹ i spiramie fragrātissim⁹ ꝛ colore pl⁹ q̄z aure⁹. vt dic̄ Jsi.li.xv.

De cypros Ca.XLI.

Cypros est insula a cypro ciuitate q̄ i ea est denoiata. vt dic̄ Jsi.li.xv. Jpa est ꝛ paphon q̄ q̄ndā fuit veneri ꝓsecrata.multū aūt q̄ndā fuit famosa.ꝛ maxie de metall' eris.ibi etiā es ꝑmo dr fuisse reptum ꝛ ei⁹ vsus. vt dic̄ idē. Terra ē vinifera ꝛ fortia sūt valde illi⁹ loci vina . ciuitates mō hz ml'tas ꝛ nobiles int' q̄s caput ꝛ metropol' dr nichosia.terra ē mari vndiq̄z clausa.sz interi⁹ siluis cāpis p̄tis vineis ꝛ frugibus nimis plena.fontibz ꝛ amnibz irrigua.ꝛ ml'tis diuitijs parit' ꝛ delitijs opulēta. ℔ insula vocat' sepi⁹ cethym i scriptura. vt dic̄ Jsi.li.ir. Et dicta ē sic a q̄dā filio Jonan nepote Japhet vt dic̄ Jsidō. De hac insula dic̄ Oros⁹ li.j. Jnsula cypros mari cirico cingit' ab occidēte mari pāphilico.a septētrione aulone cilicio a meridie syrie ꝛ phenicz pelago circūdat'.e⁹ spacium in lōgo tenet.clxxv.milia passuū. Jn lato ꝛo milia passuū.cxxv.

De creta Capitulū .XLII.

Creta grecie ē insula a q̄dā rege indigena dicto crete noīata.int' ortum ꝛ occasum lōgissimo tractu porrecta. a septētrione eūtibz ab austro egyptijs vndis pfusa. Fuit q̄ndā cētū vrbibz nobilibz decorata.vñ ꝛ cēta pol' dicta ē. Prio aūt fuit insula q̄ remis ꝛ armis claruit ac sagittis . prima lr̄is iura tradidit.eq̄stres turmas ꝑma docuit.studiū musicū i ea ꝑmo reptū.ab ideis dactil' mūdo tradidit ꝛ exercēdo amplianit pecudes ꝛ capras hz copiosas.cernos aūt capreas valde paucas.lupos ꝛ vulpes aliarūq̄z ferax noxia genera nūq̄z gignit. ℔pens ibi null⁹.nulla noctua.ꝛ si aliūde trāslata ī ueniat' stati morit'.terra ē vitibz amica.arboribus ꝓsita.herbis medicinalibz referta . vt diptāno ꝛ alno ꝛ hmōi.gēmas ec̄ generat p̄ciosas.gignit ei lapidē q̄ iothedactil⁹ dr. vt dic̄ Jsi.li.xv. Et cū sit insula a maioribz venenis notabilit' libera.tñ sphalágias.i.q̄sdā araneas generat venenosas. Hucusq̄z Jsi. li.xv. Idē p̄ oia narrat Plini⁹ li.iiij. De eadē etiā insula dic̄ Oro. Creta ab oriēte finitur mari carpaceo.ab occasu ꝛ septētriōe mari cretico.a meridie mari libico qđ adriaticū vocāt.ꝛ hz ī longo passuū milia.c.ꝛ.lxxxvij. Jn lato ꝛo milia.l.q̄re ꝺ dispositōe domus dedali i creta. Jsi.li.xvj.c.iij.de ciuitatibz

De cicladibz Capl'm .XLIII.

Cicclades insule. vt dic̄ Jsi.li.xv.q̄n dā grecie fuer̄t q̄s ide cicclades autumāt esse dictas.q̄ lz spacijs lōgioribus a delo porrecte .ī orbē tñ circa delū site sunt. Hā orbē greci cyclū vocāt.q̄dā tamen dicūt sic eas vocatas ꝑt' scopulos q̄ in circuitu eax sunt. he insule sunt ī hellespōto inter egeū mare ꝛ maleū ꝓstitute. Circūdant em̄ pelago īdico.ꝛ sunt nūero.liiij. tēdētes a septētrione ī meridiē. hñt.l.milia passuū a septētriōe ī meridiē.ꝛ.l.milia ab oriēte ī occasuz ℈m Jsi.℈m Oro.ꝛo milia.cc. Prīa ꝛo int' has insulas. vt dic̄ Oro. ab oriēte est rodus.a septētriōe scenodo a meridie capados ab occasu citeras .ab oriēte finiūt' littoribz asie.ab occidēte mari icario.a septētriōe mari egeo.a meridie mari carphacio

De choa Ca.XLIIII.

Choa vl' choes ē insula adiacēs puīcie attice ī q̄ ipocras medic⁹ nat⁹ est Et ℔ insula ꝑmo lanificiū arte clarusit. vt dic̄ idē. Eq̄s ec̄ dr nutrire laudabiles. ī q̄bz salomō antiq⁹ gl'ari videbat'. vt dr.iij. Regū. vbi dr.ꝺ choa adducebāt ei eq̄ ꝛc.

De corsica Capitulū.XLV

Corsica ē insula multis ꝑticularis angulosa. ℔ hz ab oriēte tyrenicū mare. et portū vrbis rome. a meridie sardiniā.ab occasu baleares.a septētriōe ligusticū sinū.ꝛ tenet ī longū.clxj.milia passuum. in latū milia.xxvj.

De dalmacia Capitulū.XLVI.

Dalmacia grecie ē ꝓuincia ℈m antiquā terre ptiōz.a delū eiusdē ꝓuincie ciuitate maxīa noīata. ℔ ꝓuincia hz ab oriēte maccedoniā.a septētriōe messiā. ab occasu histriaz.a meridie sinu adriatico termiat'. vt dicit Jsi.li.xv. Et Oro. dic̄ idez Bēs illi⁹ tre ē fortis ꝛ robusta p̄dis dedita ꝛ rapīs. piraticā ei vitā ex ipīs pl'imi ducūt

De dacia Capitulum.XLVII

Dacia ē regio ī europa a danis grecis vt dr ꝑmit⁹ occupata. Jn ml'tis insul' ꝛ ꝓuincijs subdiuisa cū germania ꝺtigua. cui⁹ gēs q̄ndā fuit ferox ꝛ nimiū bellicosa. ꝑt' qđ britānicis noticis et multis

aliaꝝ regionū insul' dñabāt. Jsido.tñ dicit li.ix. Daci gothoꝝ fuerūt soboles. ⁊ dictos putāt dacos q̄si dagos ꝺ gothoꝝ scz genere ꝓcreatos. Uñcūq; āt sit ꝓmit⁹ ꝓcreat⁹ ꝓp's ħ certū est q̄ m'tū ē pp'osa. elegātis statureꝭ come pulcre. decore faciei generaliter ⁊ foꝛmose. Hēs ⁊ si aīo seua ꝫ hostes. tñ naturaliter pia ē ⁊ mēte placida erga q̄slibz īnocētes

De delo Capl'm. XLVIII

Delos insula grecie ē i medio cycla/
ꝺ dū ꝫstituta. sic dicta eo q̄ p⁹ diluui/
um cū noꝛ vt fert m'ts mēsibz obum
braret. añ oēs terras illa insula radijs solis
ꝓpius ē illustrata. ⁊ qꝛ ꝓmo ē manifestata. ideo
nomē delos insula ē sortita. nā delon grece
manifestū ꝺr. Jpa ē ⁊ ortigia. eo q̄ ibi ꝓmo
vise sūt coturnices aues. s. q̄s greci ortigias
vocāt. Jn hac insula lathona enixa ē apolli
nē. vt dic Jsi. li. xv. Et ē delos nomē insule
⁊ ciuitatis

De dedan Capitulū. XLIX

Dedan regio ē in ethyopia i occiden
ꝺ tali plaga. vt dic Jsi. li. ix. abūdās in
elephātibz ⁊ eboꝛe ⁊ lignis ebeninis
vt dic glo. sup Ezech. xvij.

De europa. Capitulū. L.

Europa tertia ꝺr esse ꝑs oꝛbis ab eu
e ropa filia agenoꝛ regis libie ē vocata. quā iupit' rapiēs de affrica ad cretā duxit ⁊ maximā ꝑtē oꝛbis terraꝝ ei⁹ noie appellauit. vt dic Jsid. li. xv. De europa aūt scribit Oꝛo. dicēs. Europe regiōes ⁊ gētes incipiūt a mōtibz ripheis meotidisq; paludibz q̄ sūt ad oriētē descēdētes ad occasuz ꝓ littⁿ septētrional' occeani vsq; ad galliā belgicā ⁊ flumē renū qꝺ ē ad occeanuz deinde ad danubiū quē hyst̄ vocāt q̄ est a meridie ⁊ ad oriētē direct⁹ pōto accipit'. Jsi. aūt li. xv. dic q̄ incipit a flumīe thanai descēdens ad occasuz ꝓ septētrionalē occeanū vsq; ad fines hispanie. cui⁹ ꝑs oriētal' ⁊ meridiana a pōto ꝫsurgēs tota mari magno ꝫiūgit' et i insulas gades finit'. Prima ꝝ regio europe est scithia inferioꝛ q̄ a meotidis paludibz incipiēs. int' danubiū ⁊ occeanū septētrionalem vsq; ad germaniā porrigit'. vt dic Jsiꝺ. li. xv. Et ħ terra ꝑt' barbaras gētes spēalit' barbaria nūcupat'. Et sunt gētes in vniuerso vt dic Oꝛosi⁹. liij. Int' q̄s ꝓma est alania q̄ ad meotides paludes ꝓtingit. post gothia deinde dacia. ⁊ p⁹ germania. deinde gallia. ⁊ britānica insula ⁊ oꝛcades ⁊ insule multe Tandē hispania mīoꝛ. in cui⁹ finibz finit⁹ europa ex ꝓtibz occidēt⁹. A ꝓte aūt supioꝛi ꝓsus meridiē bz m'tas ⁊ maxias regiones. scz pānoniā. mesiā. traciā. greciā cū finibus suis. italiā cū insulis ⁊ termis suis. Hec mūdi ꝓticula ⁊ si sit minoꝛ q̄z asia. ⁊ tñ par est in pp'oꝝ numerosa generositate. pp'os em̄ vt dic Plini⁹ alit coꝛpe maioꝛes. viribz fortioꝛes. aīo audacioꝛes. forma ⁊ specie pulcrioꝛes. q̄z faciūt asie v' affrice regiōes. Hā solaris est⁹ adurēs ꝑt' ei⁹ ꝓmanētiā sup affricos illos effic ꝫsumēdo humoꝛes coꝛpe breuioꝛes. facie nigrioꝛes. crine crispioꝛes. et ꝑpter euaporationē spirituū ꝑ aptos poꝛos animo defectioꝛes. Ecōtrario ꝓo ē apud septētrionales. Hā ex frigiditate poꝛos extrinsecus opilāte generāt hūoꝛes i coꝛpe ⁊ efficiunt' hoīes coꝛpulētioꝛes ⁊ ex ipa frigiditate q̄ mater est albedis in exterioꝛibz in cute scz et facie albioꝛes. ⁊ ex repcussiōe vapoꝝ ⁊ spirituū ad interioꝛa efficiūt' calidioꝛes inteꝛi⁹ ⁊ ꝑ ꝫsequēs pl⁹ audaces. Hoīes ꝓo asie q̄rū regio ꝓma est ab oriēte mediocrit' in ħ se habēt. vt dic Plini⁹

De euilath Ca. LI.

Euilath ꝓuincia est in supioꝛi india
e ab oriēte incipiēs ⁊ lōgo terraꝝ tractu ꝓsus septētrionē se diffundens. Dicta ē euilath a filio heber patriarche hebreoꝝ. sic dic glo. sup Gen̄. j. ⁊. x. vbi ꝺr q̄ int' filios heber ꝓiectan euilath noīat'. hanc regionē ꝑfluit gāges fluui⁹ q̄ alio noie ꝑbison in libꝛo geneseos nūcupat'. quē Plini⁹ mirs extollit laudibz. li. ij. c. xx. vbi dic. q̄ ganges indic⁹ fluui⁹ m'tos v' q̄si infinitos i se recipit amnes ⁊ nauigabiles vt idapsem. cantabriā. ysepim. ⁊ m'tos alios. nec est vnq; latioꝛ q̄nquaginta stadijs. nec ꝑfundioꝛ vel altioꝛ q̄ndecim passibz Dic fluui⁹ circuit traꝝ euilath. i q̄ abūdāt auꝝ ⁊ spēs aromatice vt bdelliū. ⁊ gēme ꝑciose vt onichin⁹ ⁊ carbunculus. ⁊ hmōi. vt dic idem ⁊ glo. sup Gen̄. In hac terra sūt m'te regiōes ꝑticulares in q̄bz potissime elephātoꝝ ꝺr abūdare m'titudo.

De ethyopia Capitulū. LII.

Ethyopia a coloꝛe pp'i est ꝓmit⁹ vocata q̄s solis vicinitas tenet. vt dic Jsi. xv. Deniq; vim syderis ꝑdit hominū coloꝛ. Est em̄ iugis est⁹. Hā q̄cq̄d est sub meridiano cardine ē circa occasum mōtuosa. circa mediū ꝓo arenosa. ad oriētalē ꝓo ei⁹ plagā maxīe deserta est. Cui⁹ sit⁹ ab

occasu montꝫ athlãtis ad orientẽ vsq; ad fines egypti porrigit.a meridie occeano.a septẽtrione nilo flumĩe claudit.plurimas babẽs gẽtes diuerso vultu ⁊ mõstruosa facie horribiles.feraꝝq; ⁊ serpentũ mlitudie ẽ referta. Illic q; rinocerota bestia camelcõ ⁊ basiliscꝰ dracones ingẽtes. exq; cerebro gẽme extrahunt. Jacinctꝰ ⁊ crisoprassus ac topasꝰ ⁊ alie gẽme plime in illis ptibꝫ reperiunt ⁊ cynamomũ ibi colligit. Due aũt sũt ethyopie. vna circa ortũ sol.alia est in mauritania circa occasum. Et illa hispanie magis est vicina. deinde numedia. tendẽ charthaginẽsis puincia. post est gethulia. ⁊ vltio ꝓtra cursum sol in meridie ẽ ethyopia extusta. vltra quã dicunt fabule esse antipodes vt dic Jsi.li.xv. Cuiꝰ sunt ꝓba supꝰ ꝺ ethyopia h inserta. Dic etiã idẽ li.ix. ethyopes a chus filio cham sunt denoiati exq; originez ꝓtraxerũt. Ehꝰ hebraica lingua ethyops ꝺr Vi q;ndã a flumĩe nili ꝓsurgẽtes iuxta egyptũ int nilũ ⁊ occeanũ in meridie sub sol vicinitate insederũt q; mlti sunt ppli sic hesperi.exptẽ occidẽtꝫ garamãti ⁊ trogodite ⁊ ceteri de qbꝫ narrat Pli.li.v.c.x. Ethyopum gẽtes a q;dã nigro flumĩe eiusdẽ sunt vocate qꝺ flumẽ eiusdẽ est nature cũ nilo. nã ꝓsimiles gignit calamos ⁊ papiros. Eodemq; tpe augescit. Jn eiꝰ desertꝫ mõstruosi vigẽt hoies. nã q;dã solẽ orientẽ ⁊ occidẽtẽ dira iꝓcatõe.i.maledictõe intuẽt. qre ꝓtinue maledicũt soli ppt eiꝰ ardorẽ eis valde grauem Alij vt trogodite specꝰ excauãt ⁊ illos locodomoꝝ inhabitãt. Kpẽtes comedũt ⁊ omne qꝺ mãdi potest. qbꝫ stridor potiꝰ est q; vox. Alij velut pecudes matrimonij sũt exortes passim sine lege cũ mulieribꝫ habitãtes. ⁊ tales dicunt garamãtes. Alij incedũt nudi et nullo exercitio occupant. ⁊ illi dicunt gpha santes. Alij q ⁊ blennij als lemme dicũtur. tradunt caput nõ hre sz os ⁊ oculos hñt pectori insitos ⁊ infitos. Sũt ⁊ satyri q figurã solũ habẽtes hũanã q; ad mores sunt penitꝰ inhumani. Sũt etiã in ethyopia mirabilia vt dic idẽ lib.vj.c.xxij. Sũt inq;t multi ethiopes apꝺ qs oms bestie q;drupedes nascunt sine auribꝫ ⁊ etiã elephãtes. Alij sunt q; canẽ p rege hñt. cuiꝰ motu auguriãtes faciũt qꝺ videt. Sũt ⁊ alij q; ternos vel q;ternos dicunt hre in frõte oculos. nõ q; ita sit in natura sz h fingit. qz pcipua sagitta ꝓtẽ platõe vtunt. q;dã ex eis pãtheras ⁊ leones venant. ⁊ eoꝝ carnibꝫ viuũt. q; rex vnũ solum oculũ in frõte hz. Alia gẽs ethyopũ solis locustis viuit fumo ⁊ sale indurat.et bi xl.annũ nõ excedũt

De egypto Capm.LIII.

Egyptꝰ q;pus dicebat erea ab egypto danai fratre postea ibi regnante nomẽ accepit. h ab oriẽte syrie rubro mari iũcta est. ab occasu libiã hz. a septẽtrione mare magnũ. a meridie itrorsus recedit ptendẽs se vsq; ad ethyopes. vt dic Jsi.libꝰ. xv. Est aũt regio celi imbribꝫ insueta pluuiarũ ignara. nilꝰ solꝰ eã circũfluẽs irrigat. et sua inundatõe fertilẽ efficit ⁊ fecũdat. vñ ferax frugibꝫ. multã ptẽ terraꝝ frumento alit ceteroꝝq; negocioꝝ adeo ẽ copiosa vt necessarijs mercibꝫ ipleat pene orbẽ. Finis egypti est canopia a canope menelai gubernatore ibi sepulto sic dicta. Hucusq; Jsi.li.xv Hec ꝓmiꝰ memphayna a filio cham noiata est. vt dic Jsi.li.ix. Hec regio mltas habz puincias pticulares ⁊ valde famosas ciuitates. sic ẽ memphis ab ephaso iouis filio edificata. ⁊ taphnes metropol egypti. heliopoleos ⁊ alexãdria ⁊ mlte alie. vt dic Jsi.li.xvj Scõm Drosiũ aũt duplex ẽ egypꝰ. s. superior ⁊ inferior. Supior q; in oriẽte p longũ extendit. cui ẽ a septẽtrione sinꝰ arabicus. a meridie occeanꝰ. nã ab occasu ex egypto inferiori incipit. q; ad orientẽ rubro mari terminat. xxiiij. ꝺtinẽs natões. Hz aũt deserta multa egyptꝰ supior. i qbꝫ sunt mlta mõstra ⁊ aialia mõstruosa. ibi pardi ⁊ tygrides. ibi satiri basilisci aspides horribiles ⁊ kpentes Hã in finibꝫ egypti ⁊ ethyopie iuxta fontem tigris vbi caput credit esse nili q; egiptũ preterfluit. nascit q;dã fera noie cacocbephas. q; qdẽ corpe est modica ⁊ mẽbris iners atq; pigra. caput hñs valde gue ppt qꝺ sp defert illud ad terre supficiẽ inclinatũ. qꝺ a natura saluti mortaliũ est puisum. Tãte em venenositatꝫ est ⁊ pniciei q; nullꝰ candẽ recte i facie videre possz q;n statim sine remedio exp̃ raret. eadẽ em vis ẽ ⁊ kpẽti q; ꝺr basiliscꝰ. vt dic Pli.li.viij.c.xxij. Jn egypto em maxime abũdant cocodrilli iporami.i.fluuiales cq. ⁊ potissime circa fluẽta nili

De ellade Capm.LIIII.

Ellas elladis puincia est grecie ĩ europa. a rege hellena deucaliõis ⁊ pirre filio vocata. a quo ⁊ ꝓmo ellenes greci sunt vocati. ⁊ ĩ hac puincia est atthica

gēs vbi q̄ndā fuit athenar ciuitas mr̄ liberaliū artiū. ꝓhor nutrix. q̄ q̄ndā nihil habuit grecia car⁹. nihilq; nobili⁹. cui in primo achaia puincia ē vicina. vt dic̄ Jsido. li. xv. Hᵒ elladis duplex ē puincia. s. boecia t peloponeñ. De pma scz de boecia sup dictū ē. De alia p⁹ dicet. Hunc elladi subiacz bellespont⁹ vbi mlta sūt valō mira. vt dic̄ Plini⁹ li. vj. c. iij. Juxta inq̄t bellespontū dixit trages pgame⁹ eē gen⁹ hoim q̄s ophiages vocat. q̄r ꝓtactu sanāt ict⁹ ꝑpentū. t sola manu apposita extrahūt que mortifera sūt venena Dic̄ etiā Uarro ibi adhuc esse aliq̄s q̄r saliue medent ꝺ ict⁹ anguiū t ꝑpentū. Est autē bellespōtus maris mediterranei sin⁹. vt dic̄ Jsi. li. xiij. in septētrione retorquēs magnis amfractib⁹ iuxta greciā t iliricū i angustas septem stadior ꝰstringit. vbi xerses rex fecit pontē de nanib⁹ t sic i greciā remeauit. dilatat aūt aq̄ t fac̄ ꝓpontidē q̄ mor in q̄nquagīta passib⁹ coartat. Denoiat aūt sin⁹ ab belle sorore frixi. q̄ fugiēs nouercales insidias decidit ī mare t mortua ē. cui⁹ casus bellespō/ti t mari t terre ī circuitu nomē dedit.

De eola La. LV.

Eola insula sicilie ab eolo ipotz filio. quē poete finxer̄t deū fuisse vētor ē vt ꝺr appellata. Hoc ār iō dictuz est. q̄r ipe fuit vt dic̄ Uarro rector illar insularum. t q̄r ear nebul̄ t fumosis vaporib⁹ futuros ꝓdicebat vētos. ab iperitz visus ē vētos retinuisse i sua ptāte. vt dic̄ Jsiō. lib. xv. Sūt aūt noue insule eole dicte. ab eodē aut ē vulcane sunt dicte. eo q̄ ī eis ardeat ignis sic̄ in mōte ethne. vt dic̄ idē. Et sūt sing̈le in sule. p̄cipuis noib⁹ nūcupate. q̄r pma ꝺr lippara. scōa getha ab altissimis collib⁹ sic vocata. tertia strogile. q̄rta dedy. t sic de alīs.

De franconia Capitulū. LVI.

Franconia germanie ē puincia ī europa. a frācis illi⁹ regiōis incol̄ nominata. cui⁹ metropol̄ herbipol̄ est vocata. sita sup amnē mogū. ab oriēte habz thuringiā saxonū. a meridie danubiū t bauariā. ab occasu sueuiā t alsaciā. a septētrione renēsem puinciā. cui⁹ metropol̄ est moguntia sita sup renū quē mog⁹ ibi subintrat Est aūt terra optima fecūda frugib⁹ t vinifera. siluis decora. opidis t castris munita. t plurimū populosa

De francia. Capitulū. LVII

Francia q̄ t gallia a frācis germanicis ꝓmit⁹ vt ꝺr notata. vl̄ a franco carnifice. q̄ successit ī regē parisi⁹. ꝺ q̄ carnifices ꝓuilegiati sūt erga regē. t ab illo frāco elt frācia notata. ab oriēte hz limitē flumis reni t germaniā. ab euro habz alpes pēninas. a meridie hz puinciā narbonēsem a circio occeanū britānicū. a septētrione insulā britānicā. t ꝫ frācia q̄ndā gallia belgica a ciuitate q̄ belgis ꝺr ē vocata. vt dic̄ Jsi dor⁹. li. xv. t Oroſi⁹. Hec frācia glebā habz vberē. arbor vinear fructuū ac frugū fertilem. fluuior ac fontiū affluētia insignē. quā duo flumīa nobilissima pfūdūt in extremis ei⁹. s. rodan⁹ t ren⁹. vt dicit Jsi. li. xv. Lapides t lapidicinas hz nobiles. t ad ꝓstruenda edificia singulares. t potissime parisior solū. qr ī gipso siue vitro ab incol̄ vulgarit dicto plastro ꝑexcellit. Hā terra est vitrea t pspicua ꝓtute minerali ī lapidē trāsmutata q̄ lapis extust⁹ t cū aq̄ tpat⁹ ꝓuertit ī cementū vñ fiūt parietes t edificia. testudies t mltiplicia pauimēta. t hmōi cementū positū ī ope t plasmatū siue tritū. ad modū lapidis itez indurat. t cū mltas habeat frācia nobiles t famosas ciuitates. parisi⁹ int oēs merito obtinet ꝓncipatū. Hā sic̄ q̄ndā athenarū ciuitas mr̄ liberaliū artiū t lr̄ar. phorū nutrix. t fons oium sciar greciā decorauit. sic parisi⁹ nr̄is tpib⁹ nō solū frāciā. imo totius europe ptē resiuā in scia t in moribus sublimauit. Hā velut sapie mr̄ de oib⁹ mundi ptib⁹ aduenientes recolligit. oib⁹ ī necessar̄ys subuenit. pacifice oēs regit t tāq̄ ꝑfect⁹ cultrix debitricē sapiētib⁹ t insipiētib⁹ se oñdit. vrbs locuples diuitiis t opib⁹ ꝑpotēs. pace gaudēs. aere t flumie philosophātib⁹ ꝺgruēs. cāpor prator t montiū pulcritudine fessor ī studio oculos recreās t reficiēs. vicor t domor aptitudine studētib⁹ maxie cōpetēs. Et nihilomin⁹ ad refectionē t receptionē oim aliorū ipam frequētantium est sufficiēs vniuersas alias vrbes in hiſpsimi lib⁹ ꝑexcellēs

De flandria La. LVIII

Flandria est puincia gallice belgice iuxta litt⁹ occeani ꝓstituta bñs germaniā ab oriēte. insulā britānicaz a septētrione. ab occidēte mare gallicū. a meridie galliā senonēsem t burgūdiā. Hec puincia q̄uis situ terre sit puula. mltis tn bonis singulariby ē referta. Est ei terra pascu-

ſis vberrima ⁊ armẽtꝭ ⁊ pecudibꝫ plena. no/
bilissimis opidis ⁊ portibꝫ marꝭ iclita. am/
nibꝫ famosis. ſ. ſcaldeleia vndiqꝫ irrigua ⁊ p
fusa. gẽs ciꝰ elegãs corpe ⁊ robusta multi/
plexi sobole ⁊ i suba ĩ oĩm merciuꝫ diuitijs
locuples venusta facie generaliꝫ ⁊ ꝺcora af
fectu pia. affatu blãda. gestu matura. habi/
tu honesta. erga domesticos pacifica. erga
extraneos valꝺ fida. arte ⁊ ingenio ĩ ope lani
fico ꝓclara. cuiꝰ idustria magne pti orbis ĩ la
nificio subuenit. nã ꝓciosaꝫ lanã quã sibi an
glia cõicat ĩ pãnos nobiles subtili artificio
trãsmutãs ꝑ mare ⁊ trã mltꝭ regiõibꝫ admi/
nistrat. Est ãt tra plana ⁊ frugifera ĩ mltis
locꝭ. mltas hñs arbores. ñ tñ mltas siluas.
gaudz ꝺbusdã locꝭ paluſtribꝫ ĩ qbꝫ effodiũt
glebe q̃ siluaꝝ supplẽt defectũ q̃ ad igniũ in/
cremẽtũ. nã ex his calidis ⁊ siccꝭ solet ignis
fieri magꝭ efficax q̃ ex lignis. sz iutilior ⁊ vi
lior q̃ ad cinerẽ. gnior q̃ ad redolẽtiã ⁊ odorẽ

De puincia fenicꝭ Ca. LIX.

Fenicꝭ puincia a fenice frẽ carbini ẽ
vocata. qz fenix ꝺ thebis egiptiorũ
in syriã pfectꝰ apꝺ sydonẽ regnauit.
⁊ ex suo noĩe feniciã appellauit Jpa ẽ vbi est
thyrꝰ ꝫ quã loqt Jsa. vt dic Jsiꝺ. li. xv. ⁊. ix.
Dec hz ab oriẽte arabiã. a meridie mare ru
brũ. ab occidẽte mare mediterraneũ. a septẽ
trione mõtẽ libanũ. vñ terra optia ẽ arbori
bus ꝓcipua. ĩ frugibꝫ ⁊ fructibꝫ tra fecũdissi
ma lactꝭ olei ⁊ mell. Terra ẽ mõtuosa ⁊ cã/
pestris irrigua fontibꝫ ⁊ aqs. ĩ cuiꝰ mõtibus
metalla diuersi generꝭ fodiunt

De frigia Capitulum. LX.

Frigia minorꝭ asie ẽ puicia. sic dicta
a frigia europe filia regio vicia gal/
acie ex pte aqlonis. licaonie ꝙo ex p
te meridiei. Liddie ꝙo ex pte adhez ĩ oriẽte
ab aqlone ꝙo mari hellespõti termiat. vt di
cit Jsi. li. xv. Sũt ãt due frigie. maior q̃ hz
smirnã. mior q̃ hz yliũ. Lycaoniã aũt diui/
dit fluuiꝰ hernicꝭ a frigia. vt dicit idẽ. Fri/
gia ãt dardanica ẽ appellata a dardano q̃ ꝑ
fectꝰ ꝺ grecia cũ ꝺracio frẽ suo frigiã obti/
nuit ⁊ ibi regns a suo noĩe frigiã dardanicã
noiauit. Dracꝰ ãt drachiã occupauit. vt di
cit libro. ix.

De frisia Capl'm. LXI

Frisia ẽ puincia ĩ inferioribꝫ ptibus
germanie sup litꝰ occeani tractu lõ
gissimo ꝫstituta. q̃ a fine reni incipit ⁊ mari
danico termiat. cuiꝰ icole frisones a germani
cis nũcupãt. Jn hitu ãt ⁊ ĩ moribꝫ plimum
differt a germanis. Hã viri fere oẽs ĩ coma
circularit sũt attõsi. q̃ qꝫto sũt nobiliores. tã
to alti⁹ circũtõderi gl'osiꝰ arbitrãt. Est aũt
gẽs viribꝫ fortꝭ. pceri corpis. seueri aĩ ⁊ fero
cis. corpe agil'. lãceis vtẽs ferreis ꝑ sagittis
terra plana pascuosa paluſtrꝭ ⁊ gminosa li/
gnis carẽs. ꝑ igniũ fomẽto tre bitumiosis
cespitibꝫ. aut boum desiccatꝭ stercoribꝫ sepe
vtẽs. Bẽs q̃dez ẽ libera. extra gẽtẽ suaz altiꝰ
dño ñ subiecta. morti se exponũt gra libta/
tis. ⁊ potiꝰ morte eligũt q̃ iugo oppmi ſuitu
tis. Jõ militares dignates abiciũt ⁊ aliqs ĩ
ter se erigi ĩ sublimi ñ ꝓmittũt sub militie ti
tulo subsũt tñ iudicibꝫ qs ãnuati ꝺ seipis eli
gũt q̃ rẽpublicã inꝛ ipos ordinãt ⁊ disponũt
Lastitatẽ mltũ zelãt ⁊ oẽz ipudicicia seueri
us puniẽtes. filios suos ⁊ filias vsq̃ ad cõ/
pletũ fere adolescẽtie tminũ castos ſuãt ex
q̃ ptingit q̃ tũc tpis datos nuptui ipoꝝ so/
boles plẽ ꝓpletã generãt ⁊ robustã

De insulis fortunaꝝ Ca. LXII.

Fortunate insule ĩ occeano sũt site ꝫ
leuã mauritanie occiduo ꝓme ⁊ ĩ/
ter se ĩteriecto mari discrete. vt di. Jsi. li. xv.
q̃ ab oĩm bonoꝝ ⁊ ꝓcipue messiũ ⁊ fructuũ
fecũditate fortunate insule sũt vocate. quas
gẽtiliũ erroꝛ ⁊ carmĩa poctaꝝ ꝓpt̃ soli fecun
ditatẽ padisũ eẽ putauerũt. vt dic Jsi. li. xv.
Jdẽ di. pli. li. v. c. xxxiij. ⁊ dic ibi crescere ar
bores vsq̃ ad. cxl. pedũ ꝓceritatẽ. Jn his co
pia ẽ pomoꝝ ⁊ auiũ mltitudo. ibi mell' abũ
dãtia pit ⁊ lactꝭ ⁊ maxie ĩ capna insula a mlt
titudie capꝝ ⁊ arietũ sic noiata. ibi canũ mi
rabil' fortitudo ⁊ ꝓcipue ĩ canaria insula q̃ ẽ
a mltitudie canũ ingentꝭ fortitudie ⁊ magni
tudis sic vocata De galilea Ca. LXIII

Galilea regio ẽ palestie sic vocata. eo
q̃ gignit cãdidiores hoies q̃ paleſti
na. ħ ãt duplex ẽ. ſ. supior ⁊ inferior.
⁊ sũt ꝺtigue ad iuicẽ ⁊ ꝫnexte adherẽtes syrie
⁊ fenici. vtriusq̃ gleba ferax ẽ ⁊ optia frugi/
bus fructibꝫ vineis ⁊ oliuis vberrima ⁊ fe/
cũda aqs ẽ irrigua. nã iordanes flumie ꝑfun
dit ĩ aliq̃ sui pte. lacꝰ hz nobiles maxios vti
les ⁊ salubres. q̃ ꝑ sui magnitudie ⁊ pisciuꝫ
mltitudie maria nũcupãt. Est ãt vt ait Jsi.
lacꝰ tyberiadis sic vocatꝰ ab opido tyberia/
dis. ⁊ ẽ lacꝰ cũctꝭ salubrior ad sanitatẽ cor/
poꝛ efficacior. hñs stadia. x. q̃re ꝫ ꝺ lacu ty/
beriadis ⁊ ꝺ lacu genesar i tractatu de aqs
⁊ stagnis

De gallacia
Capitulum.LXIIII

GAllacia est regio in europa a prisci gallor gentib er quib extitit occupata. vt dic Jsi.li.ix.t.xv. Nam galli a rege bithinie in auxiliu euocati regnum cu eo obtēta victoria diuiserūt. sicq deinceps grecis admixti pmo gallogreci. nunc aūt exantiquo gallor noie galli dicuntur. t eorū regio gallacia nuncupat. Est autem regio latissima t fertilissima europe ptinēs magnā partē que nūc rutenea a pluribs nominatur

De gallicia Capitulū.LXV

GAllicia puincia est in hispania a cādore populi regionis sic nominata. p ceteris em ptib hispanor dicuntur esse albiores. Terra dicit frugifera oceano vicina. multq abundās bonis. hi grecam originē sibi scribūt. vñ t naturali ingenio valēt. vt dicit Jsi.li.ix. Nā p finē troiani belli plres exgrecq ad galliā sunt pfecti et ibi manēt vsq ad tps pns

De gallia Ca.LXVI

GAllia europe est puincia iter pinneos montes t occeanū britānicū constituta. que etiā a cādore ppli sic ē antiquit nūcupata. gala em grece lac dr. et iō sybilla eos gallos. i. cādidos vocat dicens tūc lactea colla auro innectunt. fm ei diuersitatē celi t facies hoim t colores animorū diuersitates existūt t corpor qualitates Jn roma graues generat. grecia leues. affrica versipelles. gallia natura feroces ingenioq acres. vt dic Jsid. li.ix. Hec regio ab oriēte habet germaniā. ab occidēte hispaniā. a meridie italiā. ab aq lone vo occeano britannico termiat. vt dicit Jsidor Hec quondam fuit tripharia. sc belgica. celtica. et togata. sed has puincias franci nūc inhabitāt. a q bus francia appellat. quere supra de francq t francia

De gadis Ca.LXVII.

GAdis insula est i fine hispanie sita. q diuisit africā ab europa in qua hercules posuit colūnas mirabiles t insignes t inde tirreni maris fontib occeani estus nutrit. Est autē a prima terra .c.t.xx. passib sepata. quā tyri de rubro mari pfecti occupātes. Jn lingua sua gadis. i. sepatam nominauerūt. p eo q mari sit vndiq circūsepta. Jn qua crescit arbor palme silis. cui gummi infectū vicz ceraunia gēmā reddit. vt dic Jsi.li.xv. Est aūt insula fructibus et speciebs ditās multas ptes orbis t pcipue occidentis

De grecia Capitulū.LXVIII.

GRecia a greco rege est vocata q ipaz regionē incoluit t eā suo noie nominauit. vt dic Jsid.li.xv. Sūt ei pro uincie septē ab occidēte. dalmacia. deinde epyrus. inde ellades. inde thessalia. post macedonia. t postea achaia. t duo in mari. scz creta t ciclades. Est aūt regio latissima mltis alīa nominib notata. terraz t marium diuitijs opulēta. multor regnor dña. militie nutrix. phie mater. inuētrix oim bonorū artiū magistra. cui gens fuit antiquit bellicosissima dono sapiētie t scientie pdita. fmone disertissima. legib subdita. pia circa extraneos. pacifica circa incolas t domesticis q eta. p hostiū iniurias intolerabilis nimiū t infesta sic in libro de grecor laudib narrat Uarro

De gethulia Capl'm.LXIX

GEthulia affrice est puincia a grecis qui de grecor sine gothor pcesserūt reliquijs vt dicit nominata. vt dicit Jsidor li.ix. qui ingēti agmine congregato naufgio vsq ad libie ptes puenerūt t ibi sedes suas vsq hodie posuerūt. et q ex grecis al's gethis venerūt deriuato nomine gethuli nūcupati sunt. Et ideo est opinio apd grecos mauros ex illa gente sibi esse consanguineos t pinquos. vt dicit Jsidor lib.ix. Juxta istos habitat gaulonū gens a meridie vsq ad occeanū hesperiū puagans i desertis t discurrēs. his nomē gaulon insula dedit que est iuxta ethyopiā vbi nec serpēs nascit nec viuit. vt dicit Jsidor. Sūt etiā in fine affrice populi quasi bestiales qui garamantes dicunt a garamāte rege apollinis filio nominati qui ibi ex suo nomie garama opidū cōdidit t cōstruxit. de quibus dicit Plinius. q fere a cōsortio humanitatis sunt remoti

De gorgonibus
Capl'm.LXX.

GOrgones sūt insule occeani obuersę pmunctorio. qd vocat hesperasperus quas incoluerūt gorgones femine aliti. id est veloci pernicitate birsuto t aspero corpe. t ex his fuerūt insule noiate. vt dic Pli.li.xv.

De gothia. Ca.LXXI

GOthia sithie inferioꝛ est ꝓuincia in
8 europa.q̄ vt credit a magog filio ia
phet ē vocata.vt dicit Ysi.li.ix. vnd̄
dic̄ ꝙ veteres illas natões magꝯ gethas q̄z
gothos noiauerūt.t fuit q̄ndā gēs fortissima
mole coꝛpoꝛ ingēs armoꝛ genere terribilis
sima de q̄z sobole maxia ꝑs europe et asye
credit populata.nā eoꝛ soboles sūt daci et
mlte alie natões ex pte occidēt Getuli in af
frica.amazones i asia ex gothoꝛ psapia pro
cesserūt.vt dic̄ idē li.ix.t.xv. Est aūt vsq̄z ho
die regio latissima ab aq̄lone hñs noꝛ regi
am ac daciā i alijs ei⁹ lateribꝫ mari occeano
circūdat Huic regiōi adiacet insula q̄dam
nomīe gothlādia gothoꝛ tra dicta. q̄ a go
this fuit antiq̄t⁹ habitata.t ē insula frugife
ra.pascuosa plimū t piscosa t mltiplici ge
nere merciū maxie negociosa.nā pelles va
rie t ceraꝝ t ceteroꝝ copie d̄ regiōibꝫ diuer
sis ad illā insulā nauigio deferūt. t inde in
galliā.in germaniā.in britāniā t hispaniā ꝑ
occeanū deducunt

De guido. Capitulū.LXXII

GUidū est regio i insula ꝫ asiā inter si
8 riā t italiā.respiciēs ysus pāphiliaꝫ
t ciliciā ex opposito ꝓtra cretā.vt ptꝫ
in glo.sup Act.xxvij.

De india Capitulū.LXXIII

INdia oriētal' est regio i asia dicta sic
ab indo flumīe q̄ claudit ex pte occi
dētis.h a meridiano mari poꝛrecta vsq̄z ad
ortū sol'a septētrione vsq̄z ad mōtē caucasū
ꝓuenit hñs gētes mltas t opida. Insulā q̄z
caphane vel taꝓrobane.gēmis t elephātibꝫ
refertā.hz etiā grisam t argeā insulas auro
t argēto refertas t fecūdas. Sūt eē vites i
arboꝛibꝫ q̄bꝫ folia nūq̄z cadūt. Hz etiā idia
fluuios nobilissimos gangē t indū t hyꝑa
nē regiões idicas illustrātes. Est aūt india
fauonio vēto saluberrima.i āno bis fruges
nutrit.gignit q̄z cincti coloꝛ hoīes.elephā
tes ingētes.monocerō bestiā.psitacū auem
bebenū etiā lignū.cynamomū.piper t cala
mū aromaticū. Mittit t ebur lapides insu
per p̄cios os.berillos.crisoꝛassos carbūcu
los adamātes margaritas t vniones q̄bus
nobiliū ardet ambitio semīaꝝ. Ibi sūt mō
tes aurei q̄s adiri ꝓhibent draconꝫ t griphōes
t diuersoꝝ hoīm mōstra ipossibile ē. vt dic̄
Ysi.cui⁹ sunt hec ꝑba oīa sup̄ dicta. vt ꝑz li.xv
Est aūt india int' oēs regiones orbis maioꝛ
opulētioꝛ.potētioꝛ t ꝓsperosioꝛ Uñ mira d̄ in
doꝝ mltitudie t potētia recitat Pli.i li.vj.c.
xix. Dic̄ ei q̄ sūt mlti reges i india q̄ aliqui
hūt sub se.lx.cccc.milia armatoꝝ.alij q̄ hūt
sexcētos cuneos eq̄tū.t.ix.milia elephātoꝝ
q̄ ꝑ oēs dies stipēdiāt. vñ mltaꝝ opū ē maxi
ma ꝓiectura.alij hūt peditū.lx.milia.t eq̄tū
mille.elephātoꝝ septigētoꝝ.t hi oēs ad pcī
ctū belloꝝ sūt pati. vñ ꝑz q̄ tra ē potēs t opu
lēta. vñ vt dic̄ idē. Indoꝝ q̄dā tellurē exer
cēt.q̄dā militiā capessunt.alij merces suas
euehūt.alij rēpublicā ꝓpric tpant t regūt.
alij regibꝫ assidēt.alij iudicia reddūt.q̄dam
potissime religiōi vacāt t itēdūt sapie disci
pline.t cū int' oēs regiões sit vastioꝛ arq̄z
maioꝛ ꝑ oībꝫ ē mirabilioꝛ. Hā vt dic̄ Pli.li.
vij.c.iij. India inq̄t i lōgo ꝓtractu ꝓs⁹ ethy
opiā i miracul'abūdat In india em̄ gignunt
maxia aialia t canes ceterꝯ grādioꝛes Arbo
res ei tāte ꝓceritatꝯ ibi crescere dicūt vt sa
gittꝯ supari neq̄ant Hec aūt faciūt vbertas
soli.tēperies celi t abūdātia aq̄z Fic⁹ arboꝛ
ibi tm̄ se ꝓtēdit vt sub vn⁹ latitudine multe
turme militū ꝑnt discūbere Arundines ibi
etiā tāte sūt ꝓceritatꝯ. vt singl'a ternodia al
ueo nauigabili ternos hoīes iterdū ferant.
Sūt āt ibi hoīes magne statute altitudine
q̄nq̄z cubitoꝝ excedētes q̄ nec expuūt nec do
loꝛe capitꝯ nec dētiū nec ocl'oꝝ lāguoribꝫ af
ficiunt.nec ab īmoderato caloꝛe sol' eoꝝ
coꝛpa ledūt ꝙz pot⁹ idurāt. Hi etiā coꝝ q̄s
gimnosophistas vocāt ab ortu diei vsq̄z i oc
casuꝫ stādo i calidissimis arenis.solē īmobi
libꝫ ocul' intuēt. In q̄z eē mōtibꝫ sūt hoīes
q̄ hūt auersas plās t digiti i pedibꝫ sūt oc
toni. Sūt eē ibi canina capita hūtes q̄ fera
rū pellibꝫ vestiūt.cm̄ latrāt vt canes t alit' nō
loquūt. venatu t aucupio viuūt. vnguibꝫ t
dētibꝫ sūt armati.i mag̃ sūt mltitudie pl⁹ q̄z
cētū vigiti milia. vt dic̄ idē Sūt etiā i q̄daꝫ
gēte idie femīe q̄ nūq̄z pariūt nisi sel'z geniti
ꝓfesti canescūt. Ibi satiri t ceti hoīes mon
struosi d̄ q̄bꝫ i tractatu d̄ aialibꝫ mōstruosis
dictū ē Sūt z q̄dā hoīes i fine oriētal' indie
circa ortū gāges sine oꝛe vestiti frōdiū lanu
gine q̄ solo odoꝛe nariū viuūt nec aliq̄d co
medūt l'bibūt ꝙz solū odoꝛē floꝝ t silvestriū
maloꝝ nariꝫ attrahūt t iñ viuunt. i malo
odoꝛe cito moriūt. Sūt t alij q̄ diutissime
viuūt t nūq̄z senescūt ꝙz q̄i i etate media mo
riunt Sūt eē q̄ i iuuētute canescūt t i senio
nigrescūt.h t mlta alia recitat Pli.mira.

De yrcania
Capl'm. LXXIIII

YRcania est regio ī insula sub iugis caucasi mōtis ꝓstituta. regio q̄dē est latissima hñs multas gētes. lingua ꝛ moꝛibꝫ differētes. vt dicit Jsidoꝛ⁹ libꝛo. xv Dic̄ etiā Oꝛosi⁹ q̄ se extēdit a mōte caucaso vsq̄ in scithiā hñs gētes. xliiij. q̄ ꝓpter terre ī fecunditatē lōge lateq̄ euagant. ex q̄bꝫ q̄dā agros incolūt. quedā de venatōibꝫ viuunt q̄dā ꝯo vt crudeles ꝛ bestiales poꝛtentuose carnibꝫ humanis viuūt ꝛ ipoꝛ sanguinē bibūt. vt dic̄ Jsi. li. xv. vbi subdit. yrcania ē dicta a silua yrcana q̄ scithie subiacet habens ab oꝛiēte mare caspiū. a meridie armeniam maioꝛē. a septētrione albaniā. ab occasu sui yberiā. Est aūt siluis aspera copiosa immanibꝫ feris pardis tigridibꝫ ꝛ pātheris. gignit etiā aues q̄ dicunt hircane quaꝝ pēne nocte plucēt. ꝛ tales etiā aues in germania īueniunt. vt dic̄ Jsi. ibidē. Jsti⁹ yrcania ꝓ'os deuicit Johēs yrcan⁹ fili⁹ symonis summi sacerdotis tpe machabeoꝝ. a quibꝫ deuict⁹ Johēs yrcan⁹ noiat⁹ est. vt dic̄ mgr̄ ī hysto. in ꝓncipio hystoꝛie euāgelice. Jdem dicit Hieronymus.

De ydumea Capl'm. LXXV.

YDumea regio est in arabia ab edom id est ab esau filio Jsaac nominata. Hā filij esau q̄ edom cognomīatus est expulsis amoꝛreis terrā illā inhabitauerunt. ꝛ eā terrā idumeā. i. terrā filioꝝ edom deinceps vocauerūt Est aūt idumea ꝑ quedam deserta a palestina sepata. cuius fines vsq̄ ad mare rubꝝ se extēdūt. Est aūt terra fortis ꝛ mōtuosa sub forti caloꝛe solis cōstituta. ꝛ iō incole terr e ⁊tra sol' ardoꝛem faciunt sibi domos subterraneas ꝛ speluncas. vt dicit glo. supꝫ abdiā.

De iudea La. LXXVI

IUdea est regio in palestina ex nomine inde appellata. ex cui⁹ tribu regem habuit. h̄ ꝓpꝫ chanaan est dicta a filio cham siue a decē ⁊chananeoꝝ gētibꝫ q̄bꝫ expulsis iudei illā terrā possederūt. Jnitiū longitudinis ei⁹ a vico arpha ꝛ vsq̄ ad vicū iuliacen poꝛrigit. in quo iudeoꝝ ac tyrioꝛū habitatio est cōmunis. latitudo aūt ei⁹ a mōte libani ꝛ vsq̄ ad lac⁹ tiberiadis se extēdit. In medio aūt iudee est ciuitas hieroso lymoꝝ quasi vmbilic⁹ totius regiōis. terra variaꝝ opū diues. frugibꝫ ꝛ fructibꝫ valde fertilis. aq̄s illustris. opima balsamis. abūdans in metallis. cedris. palmis. ꝛ cyp̄ssis. ꝛ alīs nobilissimis aꝛboꝛibꝫ insignis. plēa vineis malogranatis ꝛ oliuis. terra lactis et mellis. vnde ꝑ ⁊m gr̄am elementoꝝ iudei eaꝝ patꝛibꝫ repꝛomissam terrā fluentem lacte ꝛ melle putauerūt. cū hinc illis resurrectiōis gl'iam vel p̄rogatiuā pollicer⁹. vt dic̄ Jsi⁹. libꝛo. xv. De hac dicit Plini⁹. v. c. xiij. Judea ps est syrie q̄ late lōgeq̄ fundit. que egypto ꝛ arabie p̄rima. asperis dispersa mōtibꝫ quā iordanis amnis pfluit. ꝛ galileā a ceteris iudeis diuidit ꝛ distingnit. Jn iudea autem est ciuitas hieroſolyma ciuitas clarissima vbiū oꝛiētis. Hꝫ aūt iudea fontes calidos ꝛ salubꝛes. hꝫ etiā in fine mare moꝛtuū q̄ dꝫ lac⁹ asphaltes dꝛ. sic dictū eo q̄ nihil gignit viuū nisi bitumē. in q̄ nihil viuit. sꝫ si ꝓiectū fuerit aliq̄d viuū supnatat. Ab h̄ lacu iordanis amnis imbibit ꝛ laudatas perdit aquas pestilētibꝫ intermixtas

De iberia Capitulum. LXXVII

IBeria est regio in asia iuxta pōtum armenie iūcta. Jn hac nascunt herbe que vtiles sunt tincture. vt dicit Jsidoꝛus libꝛo. xv.

De italia La. LXXVIII

ITalia regio est magna in europa. a grecis populis occupata olim. et iō magna grecia appellata est. vt dicit Jsiđ. li. xv. Deinde a rege saturno saturnia est vocata. eo q̄ ibi saturn⁹ a ioue de suis sedibus depulsus latuit. postremo ab italo siculoꝝ rege ibi regnāte italia est vocata. cuius sit⁹ lōgitudine ampli⁹ q̄ꝫ latitudie a circio in euꝝ extendit. a meridie tirreno mari. ab aq̄lone adriatico claudit. ab occasu alpium iugis finit. terra est in omnibꝫ rebꝫ pulcerrima. soli fertilitate. pabuli vbertate gratissima. nobiles habet lac⁹ sicut vennacum auernū atq̄ lucernū. multos alios fluuios nobiles. s. eridanū siue padū tyberim herianum ꝛ hmōi. gignit gēmas. s. liguriū gagatem margaritas ꝛ coꝛallū. boam q̄ꝫ ꝓpter ꝛ lincē ferā ꝛ multas alias auiū spēs singulares. h̄ regio dꝛ hesperia a hespero stella sicut ꝛ hispania. eo q̄ greci nauigādo ī italiā ꝛ in hispaniā ꝓsiderāt stellā illam. sꝫ hispania dꝛ hisperia vltima. quia in loco vltimo sub occasu est locata. Hucusq̄ Jsiđ. li. xv. Jnt oēs āt europe regiões occidētales italia obtīet ꝓncipatū Jnsulas ei hꝫ nobiles ꝛ

portꝰ marꝫ insignes ꝓuincias cũctꝫ diuitijs locupletes. ciuitates populosissimas. murꝫ fossatꝫ ꝛ alijs apparatib⁹ bellicꝫ nimis fortes suri ꝛ argẽti copiose abũdãtes. duodecim ſm ꝓli.li.ij. famosas ꝛ potẽtissimas ꝑticulares ꝑter insulas ꝺtinet regiões. de ꝙb⁹ idẽ diffusiꝰ tractat. Est ãt ꝺ orientẽ septẽtrionẽ ꝛ occidẽtẽ altissimis alpib⁹ ꝛ mõtiũ iugꝫ vndiqꝫ circũcincta. ex ꝙb⁹ oriũt nobilia flumina renꝰ ſcz ꝛ danubiꝰ. q̃ germaniã ꝓfluũt. ꝛ rodanꝰ cũ secana ꝛ multꝫ alijs q̃ galliã maxime lugdunẽſ. ꝛ narbonẽſiũ. ꝛ belgicã ĩ locis plurib⁹ circũfundũt

De hispania Capitulũ. LXXIX

Hispania ꝓpus ab ibero amne fuit hyberia nũcupata postea ab ispalo fluuio vt ꝺr hispania ẽ vocata. ipsa ꝓ hesperia a stella vesptina occidẽtali sic fuit antiqꝰ noiata. Est ãt sita int̃ affricã ꝛ europã a septẽtrione pireneis mõtib⁹ clausa a reliqs ptib⁹ est vndiqꝫ mari ꝛcluſa salubrita/te celi equal̃. oĩm frugũ fecũda. gẽmarum ꝛ metalloꝝ copijs ditissima. Interfluũt autẽ eã flumĩa nobilissima. ſ. betis. mineꝰ. iberꝰ ꝛ tagꝰ. ꝛ auꝝ trahẽs epactulꝰ. Sex ꝫ puincias. ſ. terraconẽſez. cartaginẽſem. lusitaniã gallicíam. beticã. ꝛ trãſfreta ĩ regiõe affrice tingitanã. Est ãt duplex hispania. ſ. citeri/or ꝛ vltior. Hucusqꝫ Jſid. li. ix. Dicit ãt Oro. hispania vniuerſo tractꝫ ſitu trigona est ꝛ clr cũfusiõe occeani tirreniqꝫ pelagi pene ĩsula efficit̃. hꝰ angulꝰ ẽ ꝓpior ꝙ ſpectat ad orientẽ ꝛ a dextrꝫ est ei aq̃tãnia ꝓuincia. a ſiniſtrꝫ balearico mari coartat̃ ꝛ narbonẽſiũ finib⁹ interserit̃. Secũdꝰ eiꝰ angulꝰ circiũ intendit. vbi beriginacia ciuitas gallie ſita est ad ſpectaculũ britãnie ſe erigit. Tertiꝰ eiꝰ angulꝰ est ꝙ gades insule intẽte ad affricũ athlantẽ mõtẽ ĩteriecto ſinu occeani ꝓſpiciũt. Hucusqꝫ Oro. Hiſpaniã ẽ ĩ mꝫ cõmẽdat plinꝰ. ꝛ maxie ꝺ metall̃. diẽ ei ꝙ fere tota abundat auro ꝛ argẽto ere ferro ꝛ ſtãno ꝛ plũbo tã albo qꝫ nigro. regiões hꝫ pl̃es. gẽtes multas bellicoſas ꝛ fortes q̃ꝫ q̃dã grecoꝝ dicũtur fuiſſe ſoboles alij ꝛ viſigotoꝝ ſucceſſores. idẽ ẽ diẽ Jſi. Hã mꝫtas hꝫ ꝓuicias ꝑticales nob notas vt gallicíã q̃ grecã ſibi vẽdicat originẽ. vt diẽ Jſi. li. ix. aſturiã ſic dictã. eo ꝙ mõtib⁹ ꝺ auſturiũ flumẽ ſit vbiqꝫ circũ ſepta. hꝫ etiã celtiberiã a gall̃ celticꝫ ſup iberũ flumẽ reſidẽtib⁹ ſic vocatã

De bibernia Capitulũ. LXXX

b Jbernia occeani ẽ insula ĩ europa britãnice insule vicina ſpacio trarũ anguſtior. ſz ſitu ẽ fecũdior. Dec ab affrico ĩ borcã porrigit̃. vt diẽ Jſi. li. xv. cuiꝰ ꝑteſ ꝓres ĩ hibeꝝ cãtabricũ occeanũ tẽdũt vñ ẽ ab hibero occeano ẽ hibernia noiata. Est ãt insula frumẽtarijs cãpis vberrima. fontib⁹ ꝛ fluuijs irrigua. ꝑtis ꝛ ſiluis amẽa. in metall̃ fecũda ꝛ gẽmifera nã ibi gignit̃ lapis ſeragonꝰ. ſ. iris ꝙ ſoli oppoſitꝰ formar in aere celeſtẽ arcũ. Jbi eẽ ĩuenit̃ lapis ꝙ gagates ꝺr Jbi margarita cãdida iuenit̃. Quãtũ ad ſalubritatem celi ẽ hibernia regio valde ꝑata. modicꝰ ẽ ei ibi exceſſus l̃ nullꝰ ĩ frigore vl̃ calore. lacꝰ ꝫ mirabiles ꝛ fontes. nam ibi ẽ lacꝰ ĩ ꝙ ſi ꝑ aliqꝺ ſpaciũ lõgũ palꝰ ligneus infigat̃ ꝑs q̃ ẽ terre infixa ꝙuertit̃ ĩ ferrũ ꝑs ꝓ q̃ est ĩ aq̃ ĩ lapidẽ. ſz q̃ ſ aquã ẽ manet lignũ. Est ꝛ aliꝰ lacꝰ ĩ quẽ ſi ꝑticias ꝓgas coruli ꝙuertũt̃ in ꝓgas fraxini. ꝛ ecõuerſo ſi ꝓgas fraxineas imiſerꝫ ĩ coruleas mutabunt̃ Sũt ibi loca ĩ ꝙb⁹ cadauera mortuoꝝ nũq̃ putreſcũt. ſz ibi ſp ꝑmanẽt icorrupta Est etiã ĩ hibernia q̃dã insula qua ĩ q̃ hoies nõ moriũt̃. ſz qñ nimio ſenio afficiũt̃ vt moriãt extra insulã deferũt̃. Jn hybernia nullꝰ est serpẽs. nulla rana. nulla aranea venenoſa. imo tota ẽra adeo ẽ ꝓria venenoꝝ vt terra ĩ/de delata ꝛ ſparſa ꝓpentes ꝑimit ꝛ bufones lana eẽ hibernica ꝛ aialiũ corria fugãt venenoſa. ꝛ ſi ꝓpẽtes vl̃ bufones nauigio ĩ hibernia deferãt̃. ſtati moriũt̃. mꝫta alia sũt mirabilia ĩ terra illa. De hibernia diẽ Solinus Hibernia inq̃t ẽ insula q̃ ꝓximat britãnie ĩ magnitudie. inhũana. incolaꝝ ritu aſpera. ibi auguis nullꝰ. ibi auis rara. gẽs ihoſpita ꝛ bellicoſa. ſanguĩe interemptoꝝ hauſto ꝓ victorꝰ vultꝰ ſuos oblinĩũt. phas atqꝫ nephas eodẽ loco ducũt. ibi nulla apis. ꝛ aductũ inde puluerẽ ſeu lapillos ſi q̃s ſparſerit int̃ alucaria examĩa fauos deſerũt. Dare aũt hibernicũ ꝙſus britãniã vndoſũ ꝛ inq̃tũ ꝛ toto anno vix ẽ nauigabile niſi paucis diebꝫ. diffundit̃ ãt ꝑ. cxxx. milia paſſuũ ꝑ latũ ꝛc. Hucusqꝫ Solinꝰ ꝺ mirabilib⁹ mũdi gẽs hibernica ẽ habitu ſingulaꝝ ꝛ inculta. victu ꝑca. aio ſeua. vultu ferox ꝛ torua. affatu aſpera. erga ſuos tñ liberal̃ ꝛ affabilis ac benigna. ꝛ maxie illa gẽs q̃ nemoroſa et paludes ĩhabitãt ac mõtana. ꝫ carnib⁹ pomis ꝛ fructib⁹ ꝑ eſu ꝛ lacte ꝑ potu ẽ ꝓpẽta. gens dedita ludis ꝛ venatõi potiꝰ qꝫ laborι

De ycaria Capl'm LXXXI

YCaria est insula vna ō cicladib⁹ ab occidēte q̄ ycario mari nomē dedit. z iacet iter samū z cinthonū p̄ saxis pminētib⁹ inhospitalis est z nullis finibus portuosa. Dicit aūt ycaria ab ycaro cretense q̄ ibi submersus est. vt dic̄ Jsiō.li.xv.

De insula in salo sita Capl'm. LXXXII.

INsula aūt est terra mari vel flumie vndiq; circundata q̄si in salo sita. vt dic̄ Jsi.li.xv. vndiq; aq̄; fluctibus insula illidit. attamē illisa sic nō frangit nec dissoluit q̄n potiꝰ p̄ applicatōz fluctuū ad insulaz ripā p̄ cōpactiōz p̄tiū terrestriū insula ampliꝰ solidat. In extremis siq̄dē riparū p̄tib⁹ aquaz alluione aliquātulū subcorrodit z ꝺsumit. sz circa eiꝰ iteriora ex eiꝰ consumptōe extrinseca fortiꝰ adunat Jnsule etiam q̄nq; fluctib⁹ z aq̄; inundatōib⁹ cooperiunt. z p̄ terre z limi cōportatiōz augmēt er aq̄ vicine circūdatōne z hūoris p̄ poros attractōe insule viresc̄it z fecundant

De karthagine La.LXXXIII.

KArthago nomē est ciuitat̄ z puincie affrice i hispania. z est duplex maior z minor. z vtrāq; ꝺdidit nardido p ficisc̄es de fenice i littore affrico duplicē vr bē ꝺdidit z eā p̄mo carcadā lingua fenicea noīauit q̄ p̄mone p̄so kartago vocata est. et ab hac ciuitate tota puincia kartago i posterū est vocata. ciuitatē aūt hāc cuz fuerat noīatissima z nō inferior roma. scipio cū romanoz exercitu destruxit penitus z delecuit vt dic̄ Jsi.li.xvj. q̄ aūt nūc est a romanis postea ꝺdita est. vt dic̄ idē. Est aūt alia kartago in vera affrica int̄ bizantū z numidiā sita a septēt̄rione mari siculo iūcta z a meridie vsq; ad geuloz regionē porrecta. cuius ps p̄tima est valde frugifera. oleis z fructibus valde fecūda. metallis plena. ps p̄so vlterior circa numidiā beſtiis z p̄pentibus est plena atq; onagris magnis in deserto vagātibus. vt dic̄ Jsi.li.xv. Jbi est ec̄ elephāt̄oz atq; aliaz beſtiaz multitudo. vt dic̄ Plinius li.v.c.v.

De karinthia La.LXXXIIII.

KArinthia puincia ē modica germanie i europa. bñs pannoniā ab oriē te. ab occidēte italiā. danubiū a septēt̄rione. dalmaciā z sclauoniam a meridie. mōtib⁹ in vna p̄te cingit̄ z in alia mari adriatico terminat̄ z est terra fertil̄ in multis locis abundās feris pecudib⁹ z iumētis. gēs bellicosa z fort̄. munita opidis z castris. Est autem terra p̄pe alpiū vicinitatē frigida niuib⁹ z pluuijs frequēs. vbi p̄pe frigiditatē aq̄; a niuib⁹ solutaz circa mōtana plurimū vt ꝺz sunt strumosi. Jbi vrsi mlti bisontes z alie beſtie mirabiles z siluestres. ibi etiā sunt glires comestibiles q̄ q̄ꝫuis videant̄ esse degenere muriū. comedūt̄ tñ qz carnes bñt sapidas atq; pingues

De korsica La.LXXXV

KOrsica est insula a q̄dā duce sic noīata. distās a sardinia. xxx. miliū freto ptracta vl' cincta ꝺ aspectum italie. Et est insula pascuis fertilissima. cuiꝰ fertilitatē p̄didit q̄dā thaurꝰ q̄ pabuli grā ō p̄tib⁹ ligurie ad illā insulā sepiꝰ trāsnatauit. nā cū quedā mulier korsa noīe illū thaurz cū alijs iurta litꝰ maris regeret in armēto. vidēs illum thaurz mare itrare z q̄tidie melius refectū redire ad armentū cupiēs scire īcognita sibi pascua thaurz a ceteris egredientē est vsq; ad insulā nauigio p̄secuta. cuiꝰ regressu fertilitatē insule cognoscētes ligures nauibus vl' ratib⁹ illuc p̄fecti sunt. eāq; noīe mulieris autoris z ducis insulā korsicam deinceps vocauerūt. Est aūt multis pmūctoriis angulosa gignēs letissima pabula z lapidem nobilē quē greci baccē vocāt. vt dicit Jsiō.li.xv.

De lacedemonia La.LXXXVI

LAcedemonia q̄ alio noīe ōr sparta/nia in finib⁹ grecie iurta traciā est puincia in europa. cuiꝰ habitatores dicunt̄ lacedemones a q̄dā lacedemone semele filio. Hi lacedemones i bello ꝺ messenas timētes ꝺiuturnitate plī spez plis amittere p̄ceperūt vt eoz p̄gies cū iuuenib⁹ domi relict̄ ꝺcūberēt. sic ex p̄miscuo p̄ginū cōcubitu iuuenes nati ex nota materni pudoris spartani vocati sunt. vt dic̄ Jsiō.li.xv.

De lectonia Capitulum. LXXXVII

LEctonia scithie est p̄uincia. cuiꝰ populi lectuni sunt vocati hoies robusti z fortes bellicosi z ferocēs. Est āt lectonia regio cuiꝰ gleba ē fructifera. palustris i mlt̄s locis z valde nemorosa. flumib⁹ z aq̄s irrigua. ferꝫ et pecudib⁹ valde plena. nemorib⁹ z paludib⁹ ē munita. paucas bñs alias munitōnes p̄ter flumina nemora et

paludes. ꝛ ideo in estate vix pōt illa regio expugnari ſz solū in byeme qñ aque ꝛ flumia ꝯgelant

De liuonia La. LXXXVIII.

Liuonia est eiusdē regiōis ꝛ ideomatis puincia spēalis. q̄ lōgo marꝭ oceani interiectu a finib⁹ germanie ē diuisa. cui⁹ incole liuones antiq̄t⁹ vocabāt. quoꝝ ritus fuit mirabilis añq̄ a cultura demonū ad vni⁹ dei fidē ꝛ cultū p germanicos cogerent. nā deos plures adorabāt. prophanis ꝛ sacrilegis sacrificijs rñsa a demonib⁹ exquirebāt. augurijs ꝛ diuinatōib⁹ fruebāt mortuoꝝ cadauera tumulo non tradebant Sz pl'us facto rogo maximo vsq̄ ad cineres cōburebat. post mortē aūt suos amicos nouis vestib⁹ vestiebāt. ꝛ eis p viatico eorū oues ꝛ boues et alia aiantia exhibebāt. seruos etiā ꝛ ancillas cū reb⁹ alijs ipis assignantes vna cū mortuo ꝛ reb⁹ alijs incendebant credētes sic incēsos ad quandā viuoꝝ regionē felicit' ptingere. ꝛ ibidē cū pecoꝝ ꝛ ꝓuorū sic ob gr̄am dñi cōbustoꝝ multitudie felicitatis ꝛ vite tpalis patriā inuenire. Hec patria tali erroꝛe demonū antiq̄ssimo tēpe fascinata mō i pte magna cū multis regiōib⁹ subditis vel annexis diuīa p̄cedente gr̄a et coopante germanoꝝ potētia iā credit' a p̄dictis esse erroꝛib⁹ liberata

De licia Capitulū. LXXXIX.

Licia sin⁹ est marꝭ ꝛ port⁹ ei⁹ ciuitas maioꝛ listra dꝛ. a q̄ de syria iuxta pāphiliā in italiā nauigat'. vt pt̄z Act'. xxviij Hec aūt regio ꝓ no⁹ dꝛ licaonia. cuius ciuitates dicūt' fuisse listra ꝛ derben ad q̄s paul⁹ ꝛ barnabas ab iconio fugierūt. vbi sanato viro i listris licaonice barnabam iouē. ꝛ paulū mercuriū vocauerūt. ꝛ eos adorare voluerūt. vt dꝛ Act'. xiiij.

De liddia Capl'm. XC

Liddia sedes ē antiqua regnoꝝ quā fluui⁹ pactol⁹ extulit diuitijs torrētib⁹ aureis Hec aurea mocnea dicebat'. q̄ dū p̄ breuitate duos reges frēs. s. liddū ꝛ cirrenū ferre nō possz. hinc p sortē cirren⁹ cū ingēti multitudine pfect⁹ loca gallie occupauit et cirreneā noīauit. Liddia aūt a liddo fratre rege. s. q̄ remāserat i puincia cognominata est. ꝯiungit' ab occidēte minoꝛi frigie. habēs smirnā vrbē ab oriēte quā helles fluui⁹ cingit. c⁹ cāpos pactol⁹ ꝛ herin⁹ circūfluūt. harenis aureis locupletes. vt dic̄ Isi. li. xv.

De libia La. XCI

Libia regio ē maxima i affrica sic dicta. eo q̄ libs. i. vētus affric⁹ ide fuit vt dic̄ Isi. lib. xv. Alij dicūt epafum filiū iouis q̄ etiā mēphim in egypto cōdidit ex casona vxoꝛe sua filiā noīe libiā pcreasse. q̄ postea in affrica regnū possedit. ex cui⁹ nomine illa terra fuit deinceps libia appellata Est aūt libia i p̄ncipio affrice posita cui ab oriēte est egypt⁹. ab occidēte syreos maioꝛes ꝛ trogodite. a septētrione mare libicū. a meridie ethyopia ꝛ barbaroꝝ varie natōnes ꝛ solitudines inaccessibiles p̄pt̄ bestias feroces ꝓpentes dꝛacones q̄ pcreant basiliscos. Hucusq̄ Isi. li. xv. Est libia terra valō feruida ꝛ pusta multa generās in diuers⁹ locis mōstruosa ꝛ venenosa ꝛ multa i diuersis p̄tib⁹ p̄ciosa. vtputa gēmas p̄ciosas aurum ꝛ argentū in magna copia. frumētū ꝛ vinū ꝛ oleū ꝛ varia aromatū genera. p̄mā aut̄ originem ꝓtraxerūt habitatoꝛes libie a phut filio cham. Ubi fluui⁹ currēs p libiā ꝛ maritimā phut dꝛ. ꝛ oīs regio phutēs noīat'. vt dicit glo. sup̄ Ben̄. xj.

De lotharingia La. XCII

Lotharingia germanie ē quasi vltīa ꝛ final' puincia a rege lotharingio noīata. Hec ab oriēte hz rheciā siue brabanciā. a meridie renū ꝛ alsaciā. ab occidente galliā senonēsem. a septētrione galliā belgicā. Hāc mosa fluui⁹ pterfluit. in hac ciuitas metis ꝯsistit. Est aūt regio in multis locis fructifera. vinifera. fontib⁹ ꝛ amnib⁹ irrigua. mōtuosa. siluestris. nemoꝛosa. ferꝭ. pecudib⁹ ꝛ armētꝭ fecūda. gēs est mixta ex gallicis ꝛ germanis. fontes habet mirabiles ꝛ medicinales ex quoꝝ potu languoꝛes varij sanantur

De lusitania Capl'm. XCIII

Lusitania hispanie est puincia paasim flumē ꝛ vagia opidū hñs. et est regio metall' referta hñs auꝝ ꝛ argētū. ferrū ꝛ plumbū albū atq̄ nigrū. vt dicit Pli. li. vij. c. lxx̄ij.

De mauritania Capitulū. XCIIII

Mauritania a coloꝛe pl'oꝝ ē vocata. quasi nigroꝝ hoīm patria. greci em̄ nigrū mauron vocāt. sicut ei gallia cādoꝛe ppli sunt dicti. ita mauri a nigro coloꝛe nomē sunt sortiti. cui⁹ p̄ma puincia stiphensis est que stipbi habuit opidū. a q̄ etiam vocabulū traxisse regio ꝓhibet Alia ꝓ

puincia mauritania ceſarienſ q̄ colonia ce ſarie ciuitaſ fuit ꝛ nom̄ puincie dedit. vtra q̄ igit puincia q̄ ſibꝫ nuicē ſūt ꝓiūcte ab ori ente numidiā hñt.a ſeptētriōe mare magnū ab occaſu flumē maluā.a meridie montem aſtrixim q̄ diſcernit inſ fecūdā terrā ꝛ arenaſ iacētes ad occeanū.alia ē mauritania tingi tana .q̄ ſic a tingi metropolitana ciuitate ē vocata Dec vltīa ps ē africe ꝛ exurgit a mō tibꝫ ſeptē.hñs ab oriēte flumē maluā a ſeptē trione fretū gaditanū.ab occaſu occeanum athlāticū.a meridie gaulonū gētes vſq̄ ad occeanū heſpeꝝ perrātes.ꝛ ē regio gignenſ feras.ſymias.draconeſ.ꝛ ſtrutiōes ꝛ elephā tes. Nucuſq̄. Iſi.li.xv. Plinꝰ āt li.v.ca.ij.ī mauritania inq̄t eſt gaulonū gēs q̄ inhabi/ tat iuxta athlantē montē ꝑſus occeanū ī lo/ co nēoroſo ſcatebrꝫ fontiū irrigua vbi ſpon te naſcūſ oīa genera fructuū ne vnq̄ ſatie/ tas deſit voluptatibꝫ icolaꝝ. Eſt aūt locus elaꝰ ſupꝝ nubila atq̄ ī vicinia lunarꝫ circuli ꝛ dicūt eundē locuꝫ noctibꝫ micare crebris ignibꝫ ꝛ egypanoꝝ ſatiroꝝq̄ laſciuia ī tybi/ arū ac fiſtule cātu timpanoꝝ q̄ꝫ ꝛ cymbalo rū ſonitū ꝑſtrepere ſic celebrati autoreſ ꝑdi derūt.creſcūt aūt ibi arbores mire ꝓcerita/ tis q̄ꝝ q̄dē ſunt odorifere.ꝛ ſunt ſilues cipſſo q̄ tenui lanugine ſunt obducte de q̄ veſtes cōficiunſ addita arte . ſic de bombice.ibiq̄ creſcit herba q̄ dr euforbia a ſuo iuētore ſic appellata.cꝰ lacteū ſuccū mirꝫ laudibꝫ extol lit in claritate viſus ꝛ ꝫ ſerpentū icꝰ ꝛ vene na.vt dic idē ibidē.

De macedonia La.XCV

Macedonia ī exordio ab emacio rege emacia fuit dicta .ſed macedo deu/ calionis nepoſ poſtq̄ ibi habuit ꝓn cipatū mutauit vocabulū.ꝛ eā macedoniā a ſuo noie nūcupauit. vt di. Iſiō.li.xv. Eſt autez ꝓfinis ab oriēte egeo mari . a meridie acbie.ab occaſu dalmacie.a ſeptētrione me ſie.vt dic idē. Fuit aūt patria alexandri ma gni ꝛ regio ī aureis venis ꝛ argēto optima. lapidē quē virē vocāt gignit. In eadē puin cia eſt mōs olimpꝰ q̄ excellēti ſ tice tm̄ extol liſ vt in eiꝰ cacumīe nec nubes nec vēti nec pluuie ſentiāſ. vt dic idē. De macedonia āt dic Pli.li.iiij.c.xxj. Macedonia antea ema cia ē dicta.terraꝝ īperio eſt potita. Haſiā .ar meniā.hyberniā.albaniā.capadociā.ſyriaz egyptū.thauꝝ.caucaſum.ē trāſgreſſa. Dec ī bactris medis ꝑſis dñata eſt.ꝛ poſſedit to taliter orientez. Hſez indie nutrit ꝑ veſtigia liberi patriſ ꝛ herculꝰ euagata ē. Heſt illa ma cedonia cuiꝰ vno die paulꝰ emiliꝰ īpator.lxx vrbes direptas vēdidit. vt dic idē

De magneſia La.XCVI

Magneſia grecie eſt puincia inſ theſ ſaliā ꝛ macedoniā ītermedia.mlt̄as ptinēs gētes opida ꝛ ciuitates. vt dic Pli. li.iiij.c.x.

De meſia Capitulū.XCVII

Eſia a meſſiū puētu eſt vocata.ꝛ eſt ꝓma puincia quā danubꝰ vſq̄ ad mediterraneū mare recludit. vt dic Iſiō.li.xv. Hab oriēte oſtꝫs danubij iungiſ ab euro aūt tracie.a meridie macedonie.ab occaſu byſtrie copulaſ. vt dic idē. Eſt āt re/ gio ptinēs plures gētes opida ꝛ ciuitates.fru gibꝫ ferax.abūdans ī venis mineralibꝫ ꝛ la/ pidibꝫ ꝛ metallis

De meſopotamia La.XCVIII.

Eſopotamia grecā ethymoloiā poſ ſidet.eo q̄ duobꝫ fluuiꝫs ambiaſ.nā ab oriēte tigrim hz.ab occidente eu fratē Incipit āt a ſeptētrione inſ montē tau rū et caucaſum.cui a meridie ſeq̄ſ babilōia ꝛ caldea.vt dic Iſi.li.xv. Eſt āt regio ī aſya mlt̄ū ampla tā in latū q̄ꝫ in lōgū.abūdās in frugibꝫ.paſcuis.pecudibꝫ.ꝛ armentꝫ. locu/ ples ī diuitiꝫs ꝛ metallis.

De media Capitulū.XCIX

Edia a medo rege ē dicta q̄ puintiā illā ꝑmiſ eſt aggreſſus. Hz aūt me/ dia ab occaſu parthia regī.a ſeptētri one armenia circūdaſ ab ortu caſpios vidz mōtes.a meridie hz ꝑſidā.hec regio ſola me dicā arborē ꝓturit quā alia regio nuſq̄ gi/ gnit. vt dic Iſi.li.xv. Eſt āt regio valō opu lēta.multꝫ flumīibꝫ irrigua.ciuitatibꝫ ꝛ opi/ dis p̄clara.mlt̄oꝝ ꝑl̄oꝝ dña.cuiꝰ regeſ ma gnā babiloniā ac chaldeoꝝ īperiū antiq̄tuſ deuicerūt. Iſtiꝰ āt regiōis incole vna cū ꝑ/ ſis nauigio ī africā trāſuecti cū libꝫs ſe mi/ ſcuerūt. q̄s libꝫ corrupta lingua ꝛ barbara mauros vocauerī. q̄uis mauri a nigro co/ lore ſint greco ideomate ſic vocati. vt dicit Iſi.li.ix. De melos La.C.

Elos ē inſula vna ex cicladibꝫ q̄ om niū inſulaꝝ eſt rotūdiſſima.ꝛ iō me los.i.rotūda ē vocata. vt dic Iſi.li. xv. Eſt aūt inſula multis bonis referta. vt die Pli.ꝛ ſpacij breuioris quātitatē ſoli fer tilitas recompenſat

De midia La.CI

Midia est insula ī hibernie ꝓuincia q̄ in p̄ctuali medio est ꝓut ōr colloca ta. sic dicta a q̄dā rege q̄ int̄ q̄nq̄ filios totā insulā in q̄nq̄ ꝓtes eq̄les diuidens illā ꝓtē insule q̄si patrie meditulliū ad vsus ꝓprios deputauit. ꝓpt̄ qō illa hibernice ꝓuincie insula portio midia q̄si aliaꝝ terraꝝ ī circuitu media hodie nūcupat̄. Est aūt illa patria q̄ ad glebā fertil̄ in frumētis pascuis et armētis abūdās ī piscib⁹ carnib⁹ ⁊ alīs victualib⁹ butiri ⁊ casei atq̄ lact̄. flumīb⁹ ē irrigua. fontib⁹ atq̄ lac̄ multiplic̄ effectus vt ōr ⁊ ꝓfluat̄. sic ōr hꝫ aspectū delectabilem aerē salubrē q̄ ad siluas ⁊ paludes. ī ei⁹ extremitatib⁹ hꝫ aditū valde fortē. ⁊ iō ꝓpt̄ ꝑl̄i multitudinē castroꝝ ⁊ opidoꝝ fortitudinē camera vocat̄ hibernie vulgariter ꝓpt̄ pacē

De missena La.CII.

Missena germanie ē ꝓuincia ab vrbe q̄ misse ōr sic vocata. cū bohemia cōiūcta ⁊ polonia ī sol̄ ortu cum bauaria ī meridie cū saxonib⁹ ⁊ thuringis. ī occidente cū rethia ⁊ terminis reni a septētriōe Et ē terra ampla ⁊ spaciosa. nūc plana nūc mōtuosa. fertil̄ multū ⁊ pascuosa. aq̄s optimis irrigua. tā nobili fluuio albie ꝑ maiorī sui ꝑte ꝑ ei⁹ longitudinē est ꝓfusa. ciuitates hꝫ fortes ⁊ opida ⁊ castra fortia ⁊ munita. cui⁹ gēs locuples ē generalit̄ in diuitijs frugib⁹ scꝫ pecudib⁹ ⁊ metall̄. ⁊ cū sit ꝑl̄us magne fortitudīs ⁊ pulcritudīs ⁊ elegāt̄ꝫ ꝓceritat̄ꝫ. ē tñ gēs benigna ⁊ pacifica ex nata minus germanic̄ꝫ hūs in omnib⁹ feritat̄ꝫ

De mithilene Capitulū. CIII.

Mithilene ē insula in mari adriatico ꝑ quā de syria ⁊ cypro ī italiā nauigat̄ ad quā difficil̄ est accessus ꝓpter bithalassum. i. litt⁹ ī mare ptēsum. terre em̄ vel arene iteriectu diuidit̄ mare. ⁊ fit q̄si duplex. vñ naues ipingētes ad arenas ō facili ꝯfringunt̄. vt ꝓz ī Act̄. apl̄oꝝ. c. xxviij. tam ī textu q̄ ī glo. Et q̄uis icole illi⁹ insule sunt barbari. circa tñ piclitātes ⁊ ibidē naufragiū patiētes sūt hūani. vt ꝓtz ibidē. Ad hāc insulā puenit paul⁹ qñ nauigauit ꝯ romam vbi venenū vipere q̄ manui ei⁹ adheserat. ī sarmēta euasit. excussa bestia ī ignē Jn eadē etiā insula multa miracula ꝓpetrauit. vt ōr Act̄. xxviij.

De nabathea.
Capitulum. CIIII

Nabathea arabie ē ꝓuincia a nabaioth filio ismael dicta. ⁊ est int̄ arabiā ⁊ iudeā intermedia Surgit aūt ab eufrate ⁊ porrigit̄ vsq̄ ad mare rubrum vt dic̄ Jsi. li. xv. Est aūt terra ꝑpinguis fertilis in frugib⁹ fructib⁹ pecudib⁹ ꝑciosis lapidib⁹ ⁊ metall̄. De hac dic̄ Plinius. li. vj. c. xxix. Nabathei inq̄t opidū incolūt petrā nomine in cōualle. hūs fere duo milia passuū ī latitudie circūdat̄ mōtib⁹ iaccessis; amne interfluēte. ⁊ distat ab opido gaza sexcētos passuū. a sinu ꝓsico. xxxij.

De norvegia La.CV.

Norvegia latissima ē europe ꝓuītia mari fere vndiq̄ circūcincta. sb̄ aq̄lone distēta gothoꝝ regiōib⁹ ꝓtermina. nā a ꝑte meridiana ⁊ oriētali ꝑ q̄ndā fluuiū q̄ albia ōr a gothia ē diuisa. Est aūt regio asprima ⁊ frigidissima siluestr̄ꝫ ⁊ nemorosa. cui⁹ icole pl⁹ de piscatura ⁊ venatōne viuūt q̄ de pane. nā rara ē ibi annona ꝓpt̄ frigoꝝ multitudinē. ibi fere ml̄te vt albi vsi. ibi etiā sunt fibri q̄ ⁊ castores dicūt̄. mira sūt ibi ml̄ta ⁊ mōstruosa. Fōtes em̄ sunt ibi q̄bus om̄e ipositū coriū siue lignū statim ī lapidē cōmutat̄. Jn ei⁹ aq̄lonari ꝑte nō videt̄ sol occūbere in estiuali solsticio ꝑ pl̄es dies nec etiā videt̄ sol ibidē ꝑ totidē dies ī solsticio hyemali. vñ tūc tpis oportꝫ icolas terre opari cū cādel̄. frumēti vini ⁊ olei expers ē nisi aliūde deferāt̄. Hēs āt ingētꝫ corpis est ⁊ stature ⁊ pulcre forme ⁊ magne fortitudinis ac robuste. validi sunt pirate ⁊ aīosit̄ꝫ magne. ab oriēte hꝫ galaciā. a septētriōe ysolandiā. vbi mare ꝑpetuo ꝯgelat̄. ab occidente hibernicū occeanū ⁊ britānicū. a meridie dacie ⁊ gothie finib⁹ terminat̄

De normānia Capitulum. CVI

Normānia q̄ ⁊ neustria a noric̄ꝫ ꝓpl̄is est dicta. q̄ nauigio venientes de norvegia litt⁹ occeani gallici obtinuerūt. q̄ tādē ꝓuinciā in circuitu inhabitātes. eā normāniā vocauerūt. hꝫ aūt occeanū britānicū ad eurꝫ sinū aq̄tanicū ad occidentez. galliā ad meridiē. ⁊ occeanū ad aq̄lonē. est aūt gleba ei⁹ frugifera ⁊ pinguis. portibus marꝫ nobil̄. ferꝫ ⁊ pecudib⁹ fertilis. nobilissimis ciuitatib⁹ ⁊ opidis valde fortꝫ. cui⁹ metropol̄ ōr rotomagū ciuitas nobil̄ sita sup fluuiū q̄ secana ab icol̄ noīat̄. c⁹ gēs ꝓpl̄osa ē fortꝫ ⁊ bellicosa vrbana ī habitu. modesta ī apparatu. pia affatu. pacifica in ꝙuictu

De numedia. Capitulū.CXVII.

Numedia ē regio i africa chartagi/ni ꝓtigua ꝛ ꝓuicina Incipit āt a flu/mine arnifiga alꝫ aringa. ꝛ desinit i limite cogitanoꝝ hñs ab ortu sirtes mioꝛes a septētrione i mare tēdit i sardiniā. respicit ab occasu mauritaniā stiphēsem. a meridie ethyopū gētes. Et ē regio cāpi pinguis i mꝫ tis locꝭ. vbi āt siluestrꝭ est feras generat. vbi aūt iugꝭ est ardua. eqꝭ ꝛ onagros ꝓcreat. cū vlteriora ꝑpētib⁹ ꝛ bestijs sūt plēa. marmor generat etimiū qđ numediū ór vt d. jsi. li. xv

De narbonensi ꝓuincia Capitulū .CXVIII.

Narbonēsis est ꝓuincia. vt dic̄ Pli. li bro. iij. ca. v. ꝛ appellaꝫ ꝑs galliaꝝ. q̄ mediterraneo mari alluit. q̄ mō gallia bra/chata dicta ē. q̄ amne narbo ab italia est di screta ꝛ alpiū iugis nulla ē ei ꝓuinciaꝝ ꝑfe/rēda in cultu viroꝝ. in dignatōe moꝝ. ī ple/nitudine opū breuit italia potiꝰ q̄ꝫ ꝓuincia est dicēda Flumīa hꝫ nobilissima int̄ q̄ rho danꝰ galliarū fluuiꝰ fertilissimꝰ de alpib⁹ se rapiēs ꝑterfluit ꝓuinciā narbonēsem. stag/na hꝫ mꝫta. ꝛ portꝰ plēs ꝛ ꝓmūctoria mꝫta. int̄ q̄ marsilia obtinet ꝓncipatū. Totiꝰ aut̄ ꝓuintie narbonēſ lōgitudo ꝓtinet. ccc. ꝛ se/ptuaginta milia passuū. latitudo aūt. ccc. et lxviij. milia passuū. vt tradit agrippa. Huc/usq̄ Plinius

De ophir Capitulū.CXIX.

Ophir nomē est ꝓuintie ī india ab ophir viro ó posterꝭ heber noiate. q̄ ꝛ terra aurea antiqtꝰ appellabaꝫ. eo ꝙ mōtes aureos hēat. q̄ a leonib⁹ ꝛ seuissimis bestijs incolūꝫ. Ad qs nullꝰ aliꝫ accedere audet ni si naui stāte iuxta littꝰ. q̄ cū terrā quā vngui bus leonū cetera ꝝq̄ bestiaꝝ effossam inue nerīt ī suā nauē recipiūt. vt si bestie eos sen serint facile ī mare recipiāꝫ. vt dic̄ Raba. su/per locū illū. Cū venissent naues salomōis in ophir sumpserūt inde auꝝ tc̄. iij. Reg. ix. Idē fere dic̄ Pli. Dixit ab olim ħ ꝓuicia auꝝ. lapides ꝑcios os crisoꝛassos ꝛ adamā tes. lignū thynū ꝛ ebenū ꝛ aues psitacos et pauos. dentes eburneos. symias ꝛ bestias alias mōstruosas. vt dic̄ Pli. ꝛ Jsi. Ad hāc aūt regionē de iudea ꝑ lōgos marꝭ rubꝛi cir cuitꝰ ꝓuenit ꝛ ꝑ insulā asiongaber quam po stea alexāder magnꝰ terre adeq̄uit i sinopbir, ꝑ trāsit. Jncole aūt terre opbir venientes de stirpe heber a fluuio capue vsq̄ ad regionē indie q̄ nūc rethia nūcupaꝫ habitauerūt vt refert ioseph⁹ ꝛ ab ophir nepote heber ophiꝛ totā ꝓuinciā vocauerūt. vt dic̄ Raba. sup. ij li. Paral. c. viij. Fuit āt iste ophir filiꝰ iectā filij heber. vt pꝫ Gen. x. Est āt ista regio vici na terre euilath quā gyon circuit. vt óꝛ Be/neſ. ij. ꝛ ei ī mōtib⁹ aureis ꝛ spēb⁹ aromaticꝭ est silis ꝛ in gēmis. vt dic̄ Pli.

De ollandia Ca. CX.

Ollandia est q̄dā ꝓuintia modica si/ta iuxta hostia reni vbi intrat mare brabātie ꝓtigua a meridie. vicinia frisie ab oriēte. ab occasu insule brītānice ꝓiūcta. ab aq̄lone inferiori gallie belgice ꝑꝓtigua. atq̄ flādrie ab occidēte. Est āt terra palustris ꝛ aq̄sa. fere ad modū insule vndib⁹ marꝭ bra/chijs atq̄ reni flumīs circūfusa. hñs lacꝰ et stagna mꝫta ꝛ pascua valde bona. ꝛ iō armē tis pecudib⁹ ꝛ iumētꝭ est referta. eiꝰ gleba in locꝭ pluriꝫ valde frugifera ꝛ ī pluriꝫ etiā nemoꝛosa. pꝫes ꝛ vtiles hñs venatōes ī plu ribus etiā est bitumīosa ex q̄ formaꝫ materia apta ad igniū nutrimēta. Et ē terra diuitꝭ que trāseūt ꝑ mare ꝛ ꝑ flumīa plurimum opulēta. cuiꝰ ciuitas capitaꝫ traiectū inferi⁹ nūcupaꝫ in latino. vtrich ꝙo óꝛ in idiomate germanoꝝ. nā ad germaniā ꝓtinet q̄ ad situ q̄ ad mores ꝛ q̄ ad dñiū ꝛ etiā q̄ ad linguam cuiꝰ gēs elegās est coꝛpe. robusta viriꝫ. au daxaīo. venusta facie. honesta ī moriꝫ. de/uota deo. fida hoīb⁹ ꝛ pacifica. minꝰ pōdis ī tendēs ꝛ raptib⁹ ꝝq̄ alie germanice natōes.

De oꝛcada Capꝫm. CXI

Oꝛcada occeani ē insula iuxta mare brītānicū in europa. a q̄ ꝛ cetere in/sule mꝫte eidē ꝓtermiate ꝛ vicine oꝛ cades insule noiantꝫ. ꝛ sunt ī nūero. xxij. q̄ꝫ xx. deserte sunt. xij. ꝙo incoluntꝫ. vt dic̄ Jsi. li. xv. de insulis

De paradiso Capitulū.CXII.

Paradisus ē locꝰ in ꝑtib⁹ oriētis ꝓsti tutꝰ. cuiꝰ vocabulū a greco ī latinuꝫ ꝓtiꝫ oꝛtꝰ. Porro ī hebraico eden óꝛ. qđ apud nos delitie iterꝑtaꝫ. vt dic̄ Jsi. lib. xv. c. ij. Est enī oꝛtꝰ delitiaꝝ. vt dic̄ idē. q̄ ex oī genere ligni ꝛ pomifeꝝaꝝ arboꝝ est ꝓsitꝰ hñs in se lignū vite. nō ibi frigꝰ. nō ibi estus ꝫ ꝑpetua aerꝭ tēperies. ex cꝰ medio fons ꝑ/rumpēs totū nemꝰ irrigat. diuidiꝫ ī q̄ttuoꝛ nascētia flumīa. cuiꝰ aditꝰ post peccatū ꝓmi hois hūano generi itercluſus fuit. quia vn dicq̄ flammea rūpbea. i. muro igneo vndicq̄

circũcincta.ita vt eĩ pene cũ celo incẽdiuz ꝓiungaꝛ. Presidiũqꝫ angeloꝝ arcẽdis spiritib⁹ malis supꝛ rũphee flagrantiã est a domino ordinatũ. vt hoĩes flãme ãgelos ꝙ malos boni angli submoueãt. ne alicui spũi vl̃ carni peccatrici adit⁹ pateat padisi. Hucusqꝫ Jsi. li. xv. c. iij. vbi tractat de regiõib⁹ Secũdũ ãt magistꝝ ĩ histo. c. ij. sup Ben. dꝛ sic. Plãtauit inq̃t de⁹ a ꝓncipio creatiõis herb̃ z arboꝛib⁹ locũ delitiaꝝ aptauit z h̃ in ꝓncipio ipi⁹ mũdi scz ĩ oꝛiẽte. z ille loc⁹ est amenissim⁹ lõgo terre z marꝭ tractu a nr̃o habitabili segregat⁹ adeo edit⁹. i altus vt vsqꝫ ad lunarẽ globũ attingat. vbi etiã ꝓpt̃ situs altitudinẽ aq̃ diluuij nõ puenerũt. vt dic̃ idem De paradiso aũt dic̃ Jo. damas. qꝛ ꝙ z visibili z iuisibili creatura ꝺditur⁹ erat de⁹ homine ꝼm suã ꝓpriã imaginẽ z silitudinez. sic̃ q̃ndã regẽ z ꝓncipẽ oĩs terre z oĩm q̃ sunt ĩ ipa ꝺstruxit añ q̃si quandã regionẽ in q̃ cõuersat⁹ beatã duceret vitã. Et iste loc⁹ diuinus est padisus. dei manib⁹ ĩ eden. i. in delitijs z voluptate plãtat⁹. ĩ oꝛiẽte q̃dẽ oĩ terra celsioꝛ penit⁹ tpato z tenuissimo aere circũfulgẽs. plãtꝭ sp̃ floꝛidis comat⁹ z bono odore plen⁹. lumĩe replet⁹. pulcritudis vniuerse. gaudij z exultatõis ꝑmptuariũ. creature sensibil̃ excedẽs ĩtelligẽtiã. diuina regio z digna eo q̃ ꝼm imaginẽ erat in q̃ nil irrõnabiliũ habitabat. sz sol⁹ hõ diuinaꝝ manuum plasma. Jtẽ strabꝰ ethe. dicũt q̃ padisus est loc⁹ in oꝛiẽte posit⁹ iteriecto occeano z montib⁹ oppositꝭ a regionib⁹ q̃s incolũt hoĩes secret⁹ remotissim⁹ ẽ ꝓtingens qꝫ altitudie vsqꝫ ad circulũ ipi⁹ lune. Fuit loc⁹ summe cõuenies hoi innocẽti ꝓpt̃ ei⁹ summã tẽperiez. qꝛ nõ frig⁹ ibi nec esi⁹ sz ꝑpetua temperies. vt dic̃ Jsi. Jtẽ ꝓpt̃ oĩm bonoꝝ abũdantiã. qꝛ vt dic̃ Aug⁹. de ciui. dei. xiiij. ca. x. | Quid timere aut dolere poterãt hoĩes in tãtoꝝ tãta affluẽtia bonoꝝ. vbi nõ aberat q̃cq̃ꝫ q̃ bona volũtas afficeret. nec inerat qd̃ carnẽ et aĩm hoĩs felicit̃ viuẽtis offenderet vel ĩ aliquo molestaret. Jtẽ ꝓpt̃ summã amenitatez nã vniuerse pulcritudis erat ꝑmptuariuz. vt dic̃ Damas. q̃ attestat̃ tã arboꝝ q̃ꝫ frõdium z floꝝ ĩmarcessibil̃ pulcritudo. Hã arboꝛes comã nõ ꝑdũt floꝛes non marcescũt. Jtẽ ꝓpt̃ sũmã iocũditatẽ qd̃ attestat̃ fructuum dulcedo. qꝛ ibi ẽ oĩe lignũ pulcrũ visu z suauissimũ ad vescẽdũ. Ben. ij. Idẽ etiam attestat̃ lucꝭ pulcritudo. nã puritati aerꝭ claritas lucꝭ ꝓportionat̃. vt dic̃ Beda. Jtẽ ꝓpter soli fecũditatẽ q̃d attestat̃ fontiũ irrigãtiuz mlt̃itudo. Dr̃ etiã Ben. ij. Fons ascẽdebat z irrigabat padisum q̃ in q̃ttuoꝛ flumĩa est diuisus Ben. ij. Jtẽ ꝓpt̃ loci securitatez. q̃d attestat̃ situatõis ei⁹ altitudo. nã lunarẽ tangit circulũ. vt dic̃ Beda z Jsi. id est ptingit ad aerẽ q̃etũ post istũ aerẽ turbulentũ vbi fi est z termin⁹ exalationũ z vapoꝝ humidorũ q̃ꝫ fluxꝰ z ꝓgressus lunari coꝛpi assimilatur. sic̃ exponit Alexã. qꝛ nõ ꝼm ꝟitatẽ attingit ĩ altitudine oꝛbẽ lune. sz circulũ lunarez dꝛ attingere ꝟperbolice. vt ei⁹ maxia altitudo z incõpabilis respectu terre inferioꝛ⁹ insinuaret̃. Jtẽ ꝓpt̃ e⁹ incoꝛruptibilitatẽ q̃d attestat̃ ibi existẽtiũ vite lõgitudo. nã ibi sunt helyas z enoch viui vsqꝫ hodie z icoꝛrupti. sic̃ dic̃ mgr̃ in histo. Nil em̃ põt ibi moꝛi q̃d est viuũ. nec h̃ mirandũ est de padiso cum ĩ hybernia sciam⁹ esse insulã in q̃ moꝛtuoꝛuz coꝛpa nõ putrescũt. z alia in q̃ hoĩes nõ mori pñt. sz oportet vt vltio senio extra insulaz deferant̃. q̃re s̃ de hybernia ĩ lr̃a J. De paradiso aũt z ei⁹ situ fuit opinio apd̃ gẽtiles. vt dic̃ Pli. vbi loquit̃ de insul̃ fortunatꝭ. de q̃b⁹ etiã loquit̃ Jsidoꝛ⁹. li. xv. int̃ q̃s est vna q̃ oĩa fere ꝓturit bona. vbi hum⁹ spõte ꝓcreat oẽs fruct⁹ vbi in iugis colliũ arboꝛes viroꝛe frondiũ z dulcoꝛe fructuũ sp̃ vestiunt̃ vbi ad herbaꝝ vicem messis z olus crescit. vbi z gẽtiliũ erroꝛ z seculariũ carmĩa poetarũ ꝓpt̃ soli fecũditatẽ easdẽ insulas padisuz esse putauerũt. qd̃ q̃dã ponere est erroneuz cũ p̃dicte insule fortunate sint ĩ occidẽte cõtra leuã mauritanie ĩ occeano collocate. vt dic̃ Jsi. li. xv. Paradisus aũt ĩ oꝛiẽte ĩ altissimo mõte. de cui⁹ cacumie cadẽtes aq̃ maximũ faciũt lacũ. in suo casu ac tantũ faciunt strepitũ z fragoꝛẽ q̃ oẽs incole iurta p̃dictũ lacũ nascunt̃ surdi. ex imoderato sonitu seu fragoꝛe sensum audit⁹ in puulis coꝛrũpẽte vt dic̃ Basil̃. in exameron. sil̃r z Ambroſi⁹. Ex illo lacu velut ex vno fonte ꝓcedũt illa flumĩa q̃ttuoꝛ. phison q̃ z gãges. gyon qui z nil⁹ dꝛ. z tygr⁹ ac eufrates. de q̃b⁹ ĩ li. Gen̄ seos fit mẽtio spẽalis. q̃re supꝛa in tractatu de fluminib⁹

De parthia La. CXIII

Parthia regio maxĩa est ĩ asia q̃ ab india finibus vsqꝫ ad mesopotamie fines est poꝛrecta. ꝓpt̃ inuictã em̃ parthoꝝ ꝟtutẽ assyria z cetere regiones nomẽ

ſus traxerunt. Sunt aũt in ea ꝓuincie ꝑticulares. ſcz aracuſia. parthia. aſſyria. media ⁊ perſia. que regiones ſibĩ nuicẽ ꝯiuncte in ſtium ab indo flumine ſumũt ⁊ tigri fluuio claudũt. loca ſũt nemoroſa mõtuoſa ⁊ aſpera ⁊ flumina multa. Sunt aũt ꝓuincie finibus ſuis diſcrete. nomina a ꝓpꝛiis autoꝛibꝫ trahẽtes ita. nã aracuſia ab opido ſuo nũcupata eſt. parthiã autẽ a ſithia veniẽtes occupauerũt. eamq; ex ſuo nomie vocauerũt huic a meridie eſt rubꝛũ mare. a ſeptẽtrione hyrtanicũ ſolũ ab occidẽte media. regna in ea. xviĩ. poꝛrecta a caſpio mari vſq; ad gentem ſcitaꝫ eſt parthia multis rebꝫ ꝑdigioſis ⁊ mõſtruoſis miranda. vt dic̃ Plini⁹ lib. v. nam beſtie ſunt feroces pardi tigrides atq; linces ⁊ aſpides ibi ⁊ ſerpẽtes natura ſeuiſſimi ⁊ feroces. gens etiã dura eſt ⁊ crudelis victu parca ꝑ oĩm pulmẽto ⁊ ꝯdimento cõtenta ſale ⁊ cardamomo. vt dicit idem. et ꝺꝛ idem in glo. ſupꝫ Dañ. de perſaꝫ regione et parthoꝛum. ca. vij. de beſtia que ſimilis vrſo erat.

De paleſtina La. CXIIII.

PAleſtina ſirie eſt ꝓuĩcia dicta quondam philiſtea. cuius ciuitas metropolis que nũc aſcalona dicit̃ antiquit⁹ philiſtĩm vocabat̃ a qua ciuitate tota regia paleſtina vel philiſtea priſcis temporibꝫ vocabat̃. vt dic̃ Iſi. libro. xv. Idem etiã dicit li. ix. c. de vocabulis gentiũ. Philiſtei inquit ipi ſunt q̃ ⁊ paleſtini dicunt̃. ꝑ litteraꝫ ſermo hebꝛe⁹ nõ habet. ſed ꝑ eo greco vtit̃. ſ. F. inde philiſtei ꝑ paleſtinis. dicunt̃ itaq; philiſtei a ſua ciuitate. ꝓmo aũt dicebantur alophili. i. alienigene eo q̃ ſemꝑ fuerũt filiꝫ iſrael alieni ⁊ longe ab eoꝝ ſocietate ⁊ genere ſepati. vt dicit idẽ ibidẽ. Dec regio vt dicit Iſi. li. xv. ab oriente habet mare rubꝛum a meridiano latere iudea excipit̃. a ſeptẽtrionali plaga tyꝛioꝛũ finibꝫ claudit̃. ab occaſu vero egyptio limite terminat̃. vt ꝺꝛ ibidem. oꝛiginẽ aũt ꝓmã cõtraxerunt philiſtei a filio chanaan noĩe celluiz al's phetruſim. a q̃ ꝓmitus ſunt egreſſi philiſtei ⁊ capturim. vt dicit̃ Beñ. x. Hens vt narrat Herodot⁹ aſtuta ⁊ callida. moleſta ſẽꝑ regno iſraelitico ⁊ infeſta. tum quia ꝓſperitati iudeoꝝ inuidebat. tuz etiã quia de ſoli ſui felicitate ⁊ ꝺ marinarũ inſulaꝫ ſuo dominio ſubditarũ fortitudine ⁊ poteſtate nimiũ ꝑſumebat. vt dic̃ idem.

De panphilia Lapĩm. CXV.

PAnphilia que ⁊ yſauria ꝺꝛ. eo q̃ omni ſtatui aure eſt expoſita. vt dic̃ Iſi. libꝛo. xv. ꝓuincia eſt in minoꝛi aſya. habet metropolim vrbẽ que ſeleucia nũcupatur. vt dicit idẽ. quã Seleuchus anthiochus q̃ anthiochiã cõdidit fundauit. vt dic̃ Iſiꝺ. li. xv. Eſt aũt regio maritima inter ciliciam ⁊ bitiniã a q̃ nauigat̃ in italiã ꝑ cypꝝ inſulã. vt ꝑꝛ Act. xvij.

De pãnonia q̃ etiã vngaria appellat Capitulũ. CXVI.

PAnnonia europe eſt ꝓuincia que abhunis quondã occupata ab eodem populo vngaria vulgarit̃ eſt vocata. que duplex eſt ſm Oꝛoſiũ. maioꝛ ſcilicet ⁊ minoꝛ. Maioꝛ quidẽ eſt in vlterioꝛi ſyria vltra meotides paludes ꝺſtituta a qua huni venationis gr̃a ꝓmitus exeũtes ⁊ per longiſſima paludũ ⁊ terraꝫ ſpacia ⁊ ceruoꝝ ⁊ beſtiaꝝ veſtigia inſequẽtes. tandẽ ſolũ pannonie inuenerũt. q̃ reuerſi ad ꝓpꝛia collecto agmine in pannoniã redierũt. et expulſis icolis a ꝓmeua ſua oꝛigine nomẽ genti ⁊ patrie indiderũt. vt narrat Herodot⁹. Eſt autem hec ꝓuincia ꝑs meſie quã danubius ꝑterfluit ⁊ ꝑfundit. vt dicit Iſiꝺo. li. xv. ⁊ xvj. Habet aũt gallaciã ab oꝛiẽte. greciã a meridie. dalmaciã ⁊ ytaliã ab occidẽte. et germaniã a ſeptẽtrione. vt dic̃ idem. Eſt aũt terra ſpacioſiſſima ⁊ fertiliſſima. montibꝫ ⁊ ſiluis munitiſſima. multis fluminibꝫ et aquis irrigua. venis aureis ⁊ alijs metallis ditiſſima habẽs mõtes maximos in quibus diuerſa marmoꝝ genera inueniunt̃. ſal etiã optimũ in quibuſdã montibꝫ effodit̃. feris ⁊ pecudibus ꝓpter paſcua vberrima adimplet̃. frugifera etiam eſt gleba eius valde ⁊ vinifera ĩ multis locis. ⁊ intra ſe plures cõtinet gẽtes nõ ſolũ lingua. veꝝ etiã moꝛibꝫ. ⁊ vita ĩ pluribus differẽtes. ſicut idẽ dicit Herodotus Dicit aũt Iſiꝺ. li. xv. pãnonia a pẽinis alpibus eſt vocata quibꝫ ab italia ſecernit̃. regio fortis eſt ⁊ ſolo leta. a tribꝫ fluuijs danubio ſcz ⁊ ſana ac tycia eſt vallata. Habet autem ab oriente meſiã. ab euro hyſtriã. ab affrico autẽ pen ninos habet alpes. ab occaſu galliam belgicã. a ſeptẽtrione danubiũ limitem q̃ ⁊ germaniaꝫ ꝑterfluit. Hic hyſter ꝺꝛ ⁊ hyſtriã vocant terrã quã iuxta pannoniam circũfundit

De paron Capitulũ. CXVII.

Paron insula est a parãto planti filio noiata q̃ de noie suo paron opiduz ⁊ insulã noiauit. vt dic̃ Isid. li. xv. gignit aũt marmor cãdidissimũ qđ pariũ dicunt. nutrit etiã ⁊ sardiũ lapidẽ marmoribz quidẽ pstantiorẽ ⁊ int gẽmas vtilissimum. vt dic̃ Isid.

De pentapoli Capitulũ. CXVIII.

Entapolis regio ẽ in ꝓfinio arabie ⁊ palestine dicta a q̃nq̃ ciuitatibus hoim ipioz q̃ celesti igne sunt ꝓsumpte. terra eñ vberrima magꝫ q̃z nũc hierosolyma nũc deserta est ⁊ exusta. nã p scelere incolaz de celo descẽdit ignis q̃ regionẽ in cineres eternos dissoluit. cuiꝰ vmbra et spẽs quedã in fauillis ⁊ arboribz adhuc videtur Hascunt aũt ibi poma virẽtia sub tãta specie maturitatis vt edẽdi desideriũ gignãt. q̃ si carpas fatiscãt ac resoluunt in cinerẽ fumũq̃z exalãt q̃si adhuc ardeãt. Hucusq̃z Isidoꝰ li. xv. Hec puincia añ eiꝰ ꝓsumptionez ita fuit locuples q̃ int eiꝰ lapides saphiri ⁊ alie gẽme p̃cipue inueniebant. ⁊ inter eiꝰ glebas auz sic̃ iob tãgit d. locꝰ saphiri lapides eius ⁊ glebe eiꝰ auz. Job. xxviij. Sz postea tota illa regio ī mare mortuũ est ꝓuersa. sic vocatũ est q̃ nec gignit viuũ nec in se accipit ex genere viuentiũ. nã neq̃z pisces habet neq̃z aues neq̃z nauigia patit. q̃r oia vita carentia ī eo ad fundũ mergunt. lucerna si fuerit accẽsa supenatat. extricto ꝯo lumine demergit. vt dic̃ Isi. li. xiiij. q̃re supra de mari mortuo in tractatu mariũ ⁊ aquaz. In istius marꝫ ripa circa vicinia sodome crescũt poma supradicta. aspectu q̃dẽ pulcra sz gustu fetida ⁊ amara. vt dic̃ glo. sup scdam epistolã Pe. c. ij. Est aũt alia pentapol' affrice ī puincia libie a q̃nq̃ ciuitatibz sic nominata id est. beronice centria apolonia poro ⁊ ptolomais ex quibz ptolomais ⁊ bernices a regibus sũt vocate. Est aũt ħ pẽtapolis libie cirenẽsis adiũcta ⁊ eiꝰ finibz deputata. vt dicit Isi. li. xv.

De persida Capitulum. CXIX.

Persida siue persia est regio i asia int partboz regna deputata descẽdens ab ortu ad indos. ab occasu rubrum mare bz. ab aq̃lone vero mediã tãgit. ab austro gennaniã al's germaniã q̃ perside anne ctit q̃z est incussa opidũ nobilissimũ. In p side aũt ꝑmo orta ẽ ars magica ad quã nemroth gigas post confusionẽ linguarũ abijt, ibiq̃z persas ignẽ colere docuit. nã homies in ptibz illis solẽ colũt qui ipoz lingua bel dr. vt dicit Isidoꝰ li. xv. Est dicta psia a perseo rege q̃ de grecia in asiã transiens ibi barbaras gentes graui ac diuturno bello edomuit Nouissime aũt victor existẽs nomẽ gẽti subiecte dedit. vt dic̃ Isi. li. ix. in. c. de vocabulis gentiũ. nã perse p multa tpa ignobiles reputabãt ⁊ quasi nulliꝰ momẽti in gentibz habebant. medi sp potẽtissimi fuerũt vt dicit idẽ. Est aũt plida latissima ⁊ valde populosa. in qua ciuitas nobilis nomine elaz sic dicta ab elaz filio Sem a q̃ ꝑmo ꝓcessit gẽs psaz. vt dic̃ Isi. Et ab elam pse ꝑmitus elamite sunt vocati. Est aũt in pside ciuitas nobilissima elimaida noie que nũc persipolis nuncupatur. de qua dr. j. Mach. vj. ⁊ ij. Mach. ix. Erat aũt in perside ciuitas nobilissima ⁊ copiosissima in auro ⁊ argẽto. templũ in ea locuples valde. ⁊ illic velamĩa aurea ⁊ lorice ac scuta. q̃ reliquit alexãder rex Macedo. ⁊c.

De pyrenea Capitulũ. CXX.

Pirenea est puincia in europa. terra alta ⁊ mõtuosa cuiꝰ mõtes pyrenei dicunt. ⁊ ptendunt a meridie ꝑsus occidentẽ diuidẽtes ab inuicẽ maximas regiones. nã alpes pirenei diuidũt int hispaniam ⁊ galliã tã narbonẽsem q̃z etiã lugdunẽsem. habẽt aũt ab oriẽte germaniã. a meridie italiã. ab occidẽte hispaniã. ab aquilone galliã. Dicit aũt pyrenea a crebris fulminũ ictibus. pyr eñ grece. ignis est latine. Crebris eñ fulminibz montes pyrenei q̃tiuntur. vt dic̃ Isi. li. xv. c. de montibz. Est pyrenea multoz ⁊ magnoz fluuioruz origo ⁊ ꝓncipiũ. mater nemoz maximoz. nutrix ferarũ et iumentoz multoz. venas cõtinens metalloz. fortes habẽs munitões ciuitatũ et castroz. multas ⁊ diuersas nutriens tam in lingua q̃z in moribz nationes populoruz vt narrat Herodotus

De pigmea Ca. CXXI

Pigmea est regio ī india ꝑsus oriẽtez in mõtanis ꝺ occeanũ sita. in q̃ habitãt pigmei hoies pui corpe vix bicubitales. vt dic̃ Pli. ⁊ Isi. q̃ in q̃rto ãno gemerãt ⁊ ī septimo senescũt. hi collecto exercitu eq̃tãt sup arietes ⁊ pugnant ꝺ grues nidos eoz ⁊ oua ꝺfringẽtes. ne ꝺ cos hostes mltiplicent. vt dic̃ idẽ Pli. li. v. c. de hoibz indie mõstruosis. q̃re supra

De pictauia La.CXXII

Pictauia gallie narbonēſ eſt puicia quā picti angli ⁊ ſcoti nauigio ipetē tes antiq̄t⁹ inhabitauerūt ⁊ tandez regioni ⁊ gēti ex ſua antiq̄ ꝓſapia nomē i poſtez reliq̄rūt. vt narrat Herodot⁹ q̄ de britānicꝫ finib⁹ claſſem faciētes ora occeani ſinus aq̄tānici inuaſerūt ⁊ tandē ꝺ incolas ñ ſine bellox diſcrimīe locū in patria obtinētes. Pictauū opidū a pictꝫ noiatū vt ab eo dē herodoto dr. ꝓſtruxerūt ⁊ lōga patrie cō finia pictauiā vocauerūt. Hec puincia p lō gū marꝫ occeani porrecta turoniā quā ꝑter fluit ligerꝫ hz ab oriēte hiſpanos. a meridie occeanū britānicū. ab aq̄lone ⁊ minorē britannia i ſinu aq̄tānico ab occidēte. h̄ patrie puinciola ē ꝑclara i multꝫ. vt narrat idē. nā glebā dr hr̄e multū fertilē. oīm fere frugum feracē. ⁊ fructuū multipliciū alitricē vinifera eſt ⁊ frugifera ⁊ i bonis q̄ gignit humus ml'tū opulēta. marꝫ portib⁹ inſignis eſt. ciuitatib⁹ ⁊ opidis inclita. amnib⁹ ⁊ fontib⁹ irrigua. cāpis ꝑtis ⁊ nemorib⁹ ē amenissima. et circa ꝑtes maritimas ſaxis ⁊ rupib⁹ eſt munita. vt patz i opido rupellēſi ſiue caſtro ad q̄d acceſſus ꝑ̄ſitū loci ⁊ freti āguſtias vix habet. vt dic idē. c⁹ gēs lingua ⁊ morib⁹ galliax puintꝰ ē ꝑmixta. ⁊ iō q̄uis a ꝑmis pictis h̄ habeāt illi⁹ gētis natōes vt ſint natura fortes. corpe elegātes. h̄ a gallicꝫ tñ q̄bus mixti ſūt ꝓtraxerūt vt aio ſint feroces. ⁊ igenio ꝑ alīs vicinis gētib⁹ acriores. nec mix. nā vt dic Jſi. li. ix. ſm diuerſitatē ccli facies hoīm ⁊ colores. corpox q̄ntitates. ⁊ aiorux diuerſitates exiſtūt. Jñ romanos gues. grecos leues. affros ꝙſipelles. gallos natā feroces. ⁊ igenio acriores quidem⁹ q̄d vtiq̄ natura climatū fac. vt dr ibidē. Et iō gens pictauica robuſta corpe. facie venuſta. audax aio ē. vt dr callida igenior aſtuta. vt recitat Herodotus.

De picardia Capitulū. CXXIII

Picardia gallie belgice ē puīcia a q̄dā opido ſiue caſtro pōticon ſic vocata. vt di. idē ꝺ regionū deſcriptōe videlicꝫ herodot⁹. nā opidū q̄d nūc pychen dr i illo tre ꝺfinio vſq̄ ad occeanuꝫ britānicū antiq̄t⁹ obtinuiſſe dñiū phibetur a q̄ tot⁹ ꝑpl's illi⁹ patrie fuiſſe credit i poſterū noiat⁹. Eſt ātem coꝛ terra frugū ⁊ fructuū valde ferax. irrigua fontib⁹ ⁊ flumib⁹. abundans ꝑpl'is, munita nobilib⁹ ciuitatibus et caſtris. opidis fortiſſimis ⁊ famoſis. vt belgis eſt ſeu beluacū ⁊ ambianis attrabatum morinū ⁊ tornacū. vt dicidē. Hz aūt puintia iā dicta renū fluuiū germanicum ab oriēte. galliā ſupiorē a meridie. occeanū ſ gallicum ab occidēte. britāniā maiorē ſiue angliā ab aq̄lone. Eſt aūt duplex picardia. ſ. ſupior q̄ gallie vtiq̄ magis eſt ꝑpiqua. aliq̄ inferior q̄ flādrie ⁊ rethie finib⁹ ſeu brabācie ꝑpinqui⁹ eſt ꝓiūcta. ⁊ ē hānonia nūcupata. vtri⁹q̄ patrie gēs eſt elegāt ſtature. faciei decentis ac venuſte. audac aī. leuis ⁊ docil' ingenij. itel lect⁹ clari. affect⁹ pij. idiomat groſſi magis alia gallie nationū

De ramathea Capt'm. CXXIIII

Ramathea q̄ ⁊ ramaſota regio iuxta decapolim ſita a ramatha ciuitate ē appellata. in q̄ nat⁹ eſt ſamuel ꝓpheta ⁊ alio noīe arimathia ē vocata de q̄ fuit Joſeph vir iuſt⁹. q̄ cū nicodemo corp⁹ dñicum inunxit ac honorifice ſepeliuit. vt dic gloſa ſup Luc. c. xxiiij. Eſt aūt i tribu effraim i iudea ſita ⁊ i altiſſimis mōtib⁹ collocata. ꝓter qd ⁊ ramathea. i. excelſa ē vocata. nā rama excelſum ſonat. vt dic Hiero. Eſt autē terra q̄uis mōtuoſa fertil' in fructib⁹ ⁊ i frugib⁹. i vineis ⁊ oliuis. fontib⁹ irrigua. puritate aeris ſaluberrima. ſit⁹ altitudīe valō firma. vt dic Hiero. ⁊ ad remotiſſime ſpeculādū ꝓpta ꝺe apta De reucia La.CXXV

Reucia renēſis ē puintia regio. ſ. quā ren⁹ circūfluit ac ꝑfūdit ſic dicta eo q̄ ſit iuxta renū. vt ꝺ. Jſi. li. xv. ⁊ ē tra habēs ml'tas ciuitateſ ⁊ opida valō firma. c⁹ gleba ē frugifera ⁊ vinifera i ml'tꝫ locꝫ. gēs fortꝫ et aioſa i vita ⁊ i morib⁹ ꝓueniētiā hñs cū germanis De riualia La. CXXVI.

Rualia ē puinciola ſndā barbara. diſtās ml'tū a dacia. c⁹ ꝑs vironia ē vocata. ml'tā hñs audaciā. nūc autē ſub fide xp̄i regno dacie eſt ſubiecta a viro. re ſic dicta. eo q̄ ſit graminoſa ⁊ paſcuoſa. i locis plurib⁹ nemoroſa. cui⁹ gleba eſt medi ocris frugifera. aq̄s ⁊ ſtagnis irrigua. piſcibus marinis ⁊ lacualib⁹ eſt fecūda. pl'es habens greges pecudū ⁊ armēta. ſitbie ꝓ pribus ꝺiūcta ſolo fluuio q̄ narua dr a norico rū ⁊ megardox regiōib⁹ ē diſcreta. vt dicit Herodot⁹

De rincbonia La.CXXVII

Rincbonia q̄dā ē terra modica a ciuitate moguntina ſita ſup ripā reni

lnt mõtes ptẽsa vsq; ad opidũ qd pinguia dr
vñ z a reno q̃ p ei⁹ mediũ refluit rinchouia
est vocata. Et ẽ tra q̃uis modica in vtroq;
reni littore vsq; ad mõtiuz cacumia amena
mirabilit z fecũda. tãte ei pulcritudis ẽ z tã
incredibil' fertilitat; q tã inhitãtes q; etiã p
ripã trãsitũ faciẽtes delectat z reficit q̃si or/
tus iestimabil' voluptat;. tã dulcẽ ei hz gle
bã z tã pinguẽ q fruct⁹ z fruges mira fecũdi/
tate pit z celeritate pcreat ac pduc. In eodẽ
agro arborez pomiferas diuersi gener; ptu
rit z nuces gignit. z tñ ppt tãtã fructuũ mlti
formitatẽ fruges pere ñ omittit. Arbor ec
diuersitas victa ñ ipedit. imo vn⁹ z idẽ agel
l⁹ pit fruges z vina nuces z poma corbas z
pira z mlta alia fructuũ genera pducere cõ
sueuit Fõtes calidi z medicie corpor necel
sariꝰ ibi d tre visceribꝫ oriũt. mlta alia hz cõ
moda vite mortaliũ necessaria q̃ recitare p
singula esset longũ

De puincia romana Ca. CXXVIII.

Romanor puicia vt ait varro ẽ fere
ton⁹ orb ptinẽtia vbicũq; hitabiles
possidet regiões. nã singlas ptes or
bis romanor potẽtia edomuit. nec fuit ali/
qs orb ãgul⁹ q romani exercit⁹ nõ psenserit
gladiũ. vt dic idẽ. Fuit tñ q̃ndã ps italie ro
mulea ãtiqt⁹ noiata. a noie romuli sic dicta
q vbẽ romã didit. ciuitatiq; z ppl'o nomẽ
dedit. vt dic Jsi. d. li. ix. vbi subdit. h pmo sa/
turia a saturno rege fuit dca q icolas tra co
lere pmit⁹ iformauit z ipz ppt saturitatẽ ino
pinatã saturnũ vocauert. z tãdẽ ipz tãq; de
um ĩ stellar nũero coluert. A latio aũt rege
postea latini sũt vocati. q p⁹ h romani a ro/
mulo vbẽ ampliãte z muniẽte romani dci
sũt. z q̃rites postea sũt dicti eo q q̃rit⁹ romu
l⁹ ẽ vocat⁹. q sp hasta vtebat q̃ sabinor ling
q̃rs dr. vt dic Jsi. li. ix. ĩ. c. d gẽtiũ noiatione.
Jsti⁹ ãt regni z regũ laudes ad plenũ cala/
m⁹ describere ñ suffic. nec codex aliqs mag
nifica eor romanor opa plenarie ꝯphẽdit.
Romanor actũ pbitates si quẽ imitatõnis
grã legere delectat legat in. j. Mach. viij. c.
vbi mira d eor ẽtutib⁹ breuit recitant

De romania Ca. CXXIX

Romania dr romanorum gẽs noua.
Nec ei grece noua vl' nouũ dr latie.
Ab eo ei tpe q̃ Jstãtin⁹ sedẽ romani ipij ĩ cõ
stãtinopoli tracie vrbẽ d roma trãstulit. oĩs
grecor regio romana. i. noua roma vocata
fuit. vt dic raban⁹. Jsi. vsq; hodie greci ñ se
vocãt vulgarit grecos sz' poti⁹ romanos. q̃
res d grecia ĩ lra g. vbi d grecs mlta repics

De rhodo Capitulũ. CXXX

Rhod⁹ insula ẽ cicladũ insular ꝑma
ab oriẽte vbi rhodose capitoliũ dr cẽ
inuẽtũ dũ ibi ciuitas ꝑmit⁹ ꝺderet. In hac
vrbe sol⁹ fuit colossus ere⁹. lxx. cubitor alti
tudis. Alij fuert. s. miores colossi ĩ insula ea
dẽ. vt dic Jsi. li. xv. ẽ aũt rhod⁹ insula cadẽ q̃
z cypr⁹. vt di. Jsi. li. xv. c. d noib⁹ ciuitatũ

De rutia Ca. CXXXI.

Uthia siue ruthẽa q̃ z mesie ẽpuincia
ĩ minor; asie ꝺfinior stituta. rõa nor
tmios ẽ hñs ab oriẽte. gothiã a septẽtriõe. pã
noniã ab occidẽte. greciã vo a meridie. tra q̃
dẽ est maxie ꝺcordãs cũ bohemis z sclauis
ĩ idiomate z ling. h ãt q̃dã pte sui galacia est
vocata z ei⁹ icole q̃ndã galate vocabãt. q̃b⁹
dr paul⁹ apl'i direxisse epl'az. q̃re s d galacia

De sabea Ca. CXXXII.

Sabea regio ẽ ĩ arabia a filio ch⁹ q̃ sa
ba dict⁹ ẽ ꝺgnoiata. h ãgusto tre tra
ctu ad oriẽtẽ ꝓsus ꝓsicũ sinũ extẽdit. a septẽ/
triõe caldee apꝓpinq̃t. ab occasu sinu arabi
co tmiat a meridie vo ethiopie ẽ vicĩa. est ãt
regio thurifera odores dãs. nã ĩ ei⁹ saltibus
mirra cinamomũ th⁹ z cetra arõatica gñant
vt di. jsi. li. xv. regio siq̃dẽ locuples ẽ ĩ spẽb⁹
aromatic;. ĩ pcios lapidib⁹ z metall'. Jbi fe
nix auis z alia mirabilia q̃ ĩ regiõe arabie ab
autorib⁹ referũt. d q̃b⁹ s d arabia Jsti⁹ puĩ/
tie dña z regia fuit spẽalit regĩa saba. q̃ tot⁹
tñ affrice suis tpib⁹ obtinuit ꝑncipatũ. vt d.
hero. nã regia ethiopie ac egipti vt di. glosa
sup li. iij. reg. x. z p ꝯns credit q ipa alia reg
tũc tpis obtinu erit occidẽt;

De samaria Ca. CXXXIII

Samaria vt dicit Jsi. li. xv. regio ẽ pa
lestine a metropoli ciuitate l'opido
sic ãtiqt⁹ vocata. nã samaria q̃ndã fu
it regal' ciuitas ĩ isrl'. q̃ nũc ab augusto seba
stia noiat. h regio media int iudeã z galileã
iacz. icipiẽs a vico cui nom̃ ẽ eleis c⁹ sit⁹ na
tura ꝯsil'is ẽ iudee ab ea ñ differẽs ĩ ẽtute vt
di. jsi. a q̃dã mõte noie somer ꝑmit⁹ nom̃ sũ
psit. vtz. iiij. Re. ab ista tñ pria samaritanor
gẽs ĩ postex est exorta q̃ trãsmigta d assirijs
hitauit ĩ samaria q̃ deincepf dca ẽ samaria
. i. custodia eo q captiuato ppl'o isrl'ipi fue/
rũt ĩ eadẽ pria p custodia ab assirior regib⁹
derelicti. vt dic Jsi. li. ix. ĩ. c. d vocabul' regi
onũ. q̃re s in codẽ d samaria mõte in lra S

De sambia Lapim. CXXXIIII

Sambia mesie ē puīcia i europa i inferiori scithia collocata q̄si media inter prutenos. estenes. olisianes. liuones ⁊ turones. q̄ oēs antiq̄t⁹ gothoꝝ erant subditi ptāti. vt narrat varro. sil'r ⁊ herodotus. Inhabitāt littora occeani faciētes promūctoria ⁊ sin⁹ ꝯ lacā aq̄lonis. vt di. idē Est āt sambia tra fertil' gleba ⁊ fruguz ferax. tra palustrz ⁊ nēorosa. mlt̄z flumib⁹ ⁊ lacub⁹ circūuallata. gēs int' ceras barbaras corpe elegās. mēte audax. īgenio arte ⁊ artificio aliās natiōes in circuitu p̄excellēs

De sabaudia Lapim. CXXXV

Sabaudia dr ꝑm ātiq̄s q̄si saluatz au dax via eo q̄ ab antiq̄s tpib⁹ illa via bōitate p̄cipua a gallicanis ptibus ab italia p illi⁹ patrie defta ⁊ mōtes fuit sp tuta. nā sp ibi fuit sūma iusticia. Et iō put clamat fama publica sp fuer̄t ibi trāseūtes in strata cōi securi ab oī spolio ⁊ rapina Est aūt ps pyrene. c⁹ mōtib⁹ italia a gallia sepat q̄re s̄ de pyreneis mōtib⁹ i lr̄a P. ⁊ alio nomine puincia puincie noīat

De sardinia Capitulū. CXXXVI.

Sardinia ē insula i mari mediterraneo iuxta siciliā a q̄dā sardo hercule p̄creato noīata q̄ cū mag̃ mlt̄itudie d libia pfect⁹ sardinia3 occupauit. ⁊ ex suo vocabulo insule nom̄ dedit. h̄ in affrico mari ad sil'itudinē hūani vestigij tā in oriēte q̄z i occidēte latior pminet ferme paribus latib⁹. q̄ in meridiē ⁊ i septētrionez ptūt. ⁊ iō pus a nauigātib⁹ grecoꝝ ichos vocabat. Patz āt tra in lōgitudie. m. cxl. i latitudine. xl. In ea neq̄z p̄dēs gignit neq̄z lup⁹. sz solifuga tantū aial ē exiguū. hoib⁹ pniciosū. venenū q̄z ibi nō nascit. sz herba q̄ dr apiū risus q̄ hoibus rict⁹ ꝯbit ⁊ q̄si ridētes iterimit. Fōtes hz calidos infirmis p̄bētes sanitatē siue medelā. furib⁹ cecitatē. si sacro dato ocl'os tetigerit. vt dic̄ Jsidor⁹ li. xiiij.

De sarmata La. CXXXVII

Sarmata barbaroꝝ ē tra q̄ sarmate sūt dicti a studio armoꝝ. nā patētib⁹ cāpis armati icedebāt ⁊ mlt̄as puincias spoliabāt p⁹ q̄z eos lētul⁹ danubio phiberz. vt dic̄ Jsi. li. ix. Hi d gothis sic̄ ⁊ gipides orti sūt. ⁊ bi tā pedestri plio q̄z eq̄stri sūt vsi. et iō sic sūt dicti. vt dic̄ Jsid. ibidē

De samo La. CXXXVIII

Samo insula ē i egeo mari vbi nata est iuno. ex q̄ fuit sibilla samia ⁊ pictagoras sami⁹ a q̄ phie nom̄ pmit⁹ ē inuētū. vt dicit Jsi. li. xv Jn hac īsula tradūt p⁹ vasa fictilia fuisse repta. vñ ⁊ vasa samia appellata sūt. ex q̄ pz q̄ gleba illi⁹ īsule ē tenax ⁊ glutinosa. et iō ad talia vasa magz dr apta. vt dic̄ Jsi.

De saxonia La. CXXXIX.

Saxonia puīcia ē i germania c⁹icole a grecz dicūt ꝯxisse originē ⁊ ad ptes vbi nūc bitāt nauigio aduenisse ⁊ expulsis ringis q̄ tūc vsq̄z ad litt⁹ occeanū bitabant mlt̄z p̄ūs sedes obtinuisse ⁊ i eadē puincia vsq̄z hodie pmānsisse. Bēs ei sp fuit bellicosissima. elegātz forme. procere stature. robusta corpe. audax mēte. Est aūt saxonia tra q̄ ad glebā fertilissima. frugū oīm ⁊ fructuū valde ferax. i mōtuos nemorosos ⁊ i cāpestribus frugifera ⁊ pascuosa. fecūda i gregib⁹ et armēntz. opulēta i argēto cupro ⁊ alijs mineris ac metall'. mōtes ei hz insignes d q̄b⁹ effodiunt lapides q̄ igne fortissime resoluti i eris subaz ꝙuertūt ⁊ flumīa hz nobilissima ⁊ famosa. s. rheserā limiā albiā salā atq̄z oderā ⁊ mlt̄a alia q̄ tra ptersluūt trāsalbinā. fontes hz salsos i mlt̄z locz ex q̄b⁹ sal albissimū ⁊ optimū decoq̄t ac parat. ciuitates plīmas hz fortissimas ⁊ mūitas. fortia opida et castra fortissima tā i cāpestrib⁹ q̄z mōtanis. Juxta mōtē āt vbi cupr̄z fodit iuenit mōs magnus c⁹ lapides redolēt sic̄ viole. i q̄b⁹ ec̄ mōtib⁹ iuenit marmor valđ pulcr̄z. ⁊ h̄ potissime iuxta cenobiū qđ lapis scti michael' nūcupat in ill' mōtanis maxim⁹ ē ꝙcursus ferar̄z ⁊ bestiar̄z aprorz ⁊ vrsorz ceruorz damular̄z. ⁊ iō i illis mōtib⁹ nemorosos mlt̄a venationum genera exercēt. h̄ ⁊ mlt̄a alia laude dīg̃ in saxonū regionib⁹ inueniūt. q̄re s̄ de germania i lr̄a B. ⁊ i lr̄a A. de alemānia. Hz ec̄ saxonia bohemiā et poloniā ab oriēte. ⁊ vestualiā ab occidēte. frisonicū lat⁹ ad occeanū. a septentrione ꝙ thuringorz gentē. et frācorz a meridie. Lui⁹ gens fortz. inclita ⁊ inuicta vsq̄z hodie pseuerat. vt dic̄ herodot⁹

De sclauia Capitulū. CXLI

Sclauia est ps mesie multas ptinēs regiones. Nam sclaui sunt bohemi poloni metani. ⁊ vādali ruthen i dalmati et charinti qui oēs mutuo se intelligunt ⁊ in mlt̄is sunt sil'es q̄ ad linguā ⁊ q̄ad mores. dispares tñ q̄ ad ritū. nā quidaz adhuc cultū paganorz tenēt. q̄dā ꝙ retinēt ritū grecorz. q̄dā aūt latinorz. oēs aūt istere-

giones sũt glebe optie z messifere z vinifere in mult̃ loc̃. oēs em̃ isti p maiori pte in coma sunt attōsi except̃ ruthenis z illis q̄ mixti sunt cū teutonic̃ z latinis. Et est duplex sclauia. maior q̄ z sclauonia dr. q̄ dalmaciā sarniā carinthiā ꝺtinet z ml'tas alias regiones. Isti⁹ incole q̄dā maritima occupāt. q̄dā tuga montiū z ꝺdēsa nemor̄ inhabitāt. q̄dā cāpestria excolūt z exarāt. gens seuera z aspera z inculta. circa diuinū cultū min⁹ pia piratic̄ ducēs vitā. exercēs p̄dā p mare z p terrā. maxime illi q̄ habitāt iuxta mare. alia sclauia minor q̄ a finib⁹ saxonie p̄tēdit ad prutenos z vandalos. lingue sue pl'es habēs ꝓtermios z bohemos. h̄ sclauia dr bohemitania q̄a prutenia diuers̄ amnibus seclaudit. z a gothis atq̄ danis q̄dā mar̄ oceani pmūctorio qꝺ mare paletū cū diuiditur ad litt⁹ ei⁹ termiat minor sclauia z finit. Est aūt h̄ regio valde frugifera z fructifera fluuib⁹ z stagnis irrigua. nemorosa. z pascuosa. melle, abūdās atq̄ lacte. gēs fort̃ corpe. agriculture dedita z piscature. magꝭ pia ad deū z pacifica q̄ ad p̄timū q̄ illi q̄ habitāt i maiori sclauia. z hoc est p̄pter mixtionē z societatē quā quotidie ꝓtrahūt cū germanis. vt dic̄ Hero.

De sparciata Ca. CXLI

Sparciata est regio iuxta greciā que alio nomīe lacedemonia nūcupat̄ a lacedemone filio semele sic vocata. q̄re de lacedemonia i lr̄a L. eosdē em̄ dicūt antiq̄ lacedemones z sparcianos. vt dic̄ Isi dor⁹ li. ix.

De sere Capl'm. CXLII

Seres ē puicia i oriēte. nom̄ sortita ē a q̄dā opido qꝺ seres etiā noiat̄. ibi ꝺ arboribꝫ lana colligit̄ z in sericū p̄parat̄. vñ de ei⁹ incol' dic̄ poeta. Ignoti facie. sz noti vellere seres

De selandia Capitulū. CXLIII.

Selādia ē puincia terra maritima ad modū insule flumīe z mar̄ brachijs circūdata. hz āt ollandiā ad oriētē. flādriā ad meridiē. occeanū ad occidētē. britāniā ad septētrionē Sūt āt ibi pl'es insule pue z magne brachijs mar̄ sepate ab iuicē z distincte. z sūt ille insule fortissimis aggeribꝫ cincte i circuitu ꝫ mar̄ ipetū z munite q̄z gleba est valde feraxq̄ ad segetes. sz q̄ ad arbores ē q̄si nuda. nō cū p̄nt arbores ꝓpter mar̄ salsuginē p̄tūdare suas radices, z iō p⁹ plātatoꝝ cito deficiūt z arescūt. Est āt selandia valde pl'osa. diuitijs opulenta varijs. gēs magne state. fort̃ corpe z audax mente. circa cultū dei deuota. int̄ se pacifica z q̄eta. ml'tū bñfica. nullis molesta nisi qñ hostium insolētie resistere est coacta.

De semigallia Ca. CXLIIII.

Semigallia ē puincia modica vltra mare baldicū ꝓstituta iuxta osiliā z liuoniā sita i asia īferiori sic vocata. q̄a galt̃ ipaz occupātib⁹ cū incol' terre mixti ē inhabitata. vñ semigalli sūt dicti q̄ ex gallis siue galat̃ z ill' pl'is p̄cesser̄t. Terra bona et fertil' in annona i pascuis z i prat̃. sed gens barbara z inculta aspa z seuera

De senonēsi Capitulū. CXLV

Senonēsis gallia frācoz est puincia bñs ab oriēte germaniā renēsem. a meridie burgūdiā supiorē z pēninos mōtes ab occidēte galliā lugdunēsem. a septētriōe galliā belgicā tra frugū z vineaz z fructuū diuersoz fontiū z fluminū z riuoruz. Galli aūt senonēses q̄ndā zenones dicebāt. eo q̄ libz hospitio recepissent. postea z. in s. lr̄a est mutata. vt dic̄ Isi. li. ix. a senonēsi ciuitate q̄ ciuitas ē eoz capitat̄. Est āt terra populosa bñs ciuitates ml'tas z opida ml'ta fortia z munita q̄ p̄terfluit amnis q̄ secana appellat

De siria Ca. CXLVI.

Siriā sir⁹ q̄dā nepos vt dr Abrae ex cethura p̄hibet̄ a suo vocabulo nūcupasse. vt dicit Isi. li. ix. z xv. Hec ab oriente fluuio eufrate ab occasu ꝓo mari magꝭ z egiptō t̄mīat̄. attigēs a septētriōe armeniā z capadociā. a meridie ꝓo sinū arabicū. vt ꝺ. idē. sit⁹ āt ei⁹ porrect⁹ ē i īmēsaz lōgitudinē. i lato āt angustior ē. hz āt itra se multas p̄uicias. s. comagenā. feniciā. c⁹ ps est iudea absq̄ saracēis z nabatheis. ē aūt regio pl'osissima. fertilissima i frugib⁹ z fructib⁹. armēt̃ z pecudib⁹. eq̄s asinis z camel'. ditissima i cer̃ z spēb⁹ aromatic̃ z metall'. munitissima ciuitatib⁹ z castr̃. irrigua nobilissimis fluminib⁹ z lacub⁹ z stagnis. bñs nobiles port⁹ mar̃. z h̄ p̄cipue i palestīs. maritimis z fenic̃. gēs seua z belligera z i ml't̃ p̄tib⁹ diuers̄ mercimontijs occupata ml'tas ec̄ hz gētes sic̄ facieb⁹ sic līgua aīo z moribꝫ differentes q̄z q̄dā hītāt i deser̃ vt nabathei z saraceni. q̄dā in mōtanis. z quedā in nemoribꝫ z in siluis. q̄bꝫ abūdant illaz natōes regionū vt narrat Herodi⁹

De sichima
Capitulum. CXLVII

Sichima est modica terra ī samaria media aūt int iudeā ꝛ galileā. a Sichem filio Emor q̄ eā edificauit sic vocata. Hā sichem dicta ē vrbs q̄ nunc nea polis nūcupaī. cui⁹ ꝓfiniū in circuitu sichima appellatur. vt dic Ysid. li. xvj. Hec vt ait Hiero. sup. Beñ. xviij. fuit portio terre quā dedit Jacob filio suo supra sortē. s. Joseph vnde ꝛ illa terra fuit in tribu effraim ꝛ ibidē sepult⁹ est Joseph ꝛ ei⁹ mausolū ibi oñdit vsq; hodie. vt dicit Hiero. quā terrā pecunia graui labore acq̄sita iacob ꝓpauit. emit em̄ centū agnis. vt patz Beñ. xxxiij. ꝛ p illo labore dic Hiero. iacob dixisse q̄ eā in arcu ꝛ gladio de amorrei manib⁹ abstulissz. Ibi erat ꝑpe terebint⁹ sub qua Jacob abscondit ydola filioꝝ suoꝝ. ꝛ tūc de sichima ascendit ad luzā cognoie bethel. vt ꝺr Beñ. xxv. In hoc loco pauerūt frēs ioseph greges. sz aliquādo req̄siti a ioseph nō in sichimis sed in dotaim sunt inuēti vbi ip̄m spoliātes egyptijs vēdiderūt. sichima autez post destruxit abimelech fili⁹ hieroboal. ꝛ interfect⁹ habitatorib⁹ sal ī ei⁹ ꝓfinio semīauit. vt ꝺr Judicū. ix. In hoc territorio fuit fons Jacob. iuxta quem dñs fessus ex itinere req̄euit. ꝛ vt mulier sibi de illi⁹ putei aq̄ daret ad bibēdū postulauit. vt ꝺr Joh. iiij. Est autē loc⁹ magne fertilitatis mire amenitatis et maxime firmitatis

De scithia Lap'm. CXLVIII.

Scithia regio ē matia. cui⁹ ps supior est ī asia. inferior ꝝo ꝺr est ī europa ꝛ ꝫ inferior a meothidis paludib⁹ ī cipiēs int̄ danubiū ꝛ occeanū septētriona/lem vsq; ad germaniā ꝑtelat. vt dic Ysidor⁹ li. xiij. Hui⁹ ꝑma est alania. deinde meotides paludes. deinde gothia. dacia. rhetia. deide germania vbi plīmā ptē sucui incoluerunt vt dic idē. Hz itaq; scithia plēs regiōes. q̄z quedā sunt locupletes ꝛ q̄dā inhabitabiles nā in pleriscz locis auro et gēmis affluūt sed griphonū īmanitate rar⁹ hoīm ē accessus. smaragd⁹ ibi optim⁹ est et cristall⁹ purissimus scithie. vt di. ibidē. mōstruosos ī mltis ꝓtinet hoīes ꝛ feras īmanes. vt linces. tigrides. vrsos sceuissimos ꝛ leones. ꝛ maxie ī desertis ꝛ regionib⁹ hircanoꝝ. quere supra de hircanis

De sicionia Capitulū. CXLIX

Sicionia a sicione rege antiq⁹ est, vocata. a q̄ ꝛ regnū sicionioꝝ dictū est qđ regnū archas iouis ꝛ caliste filius pelasgis in deditionē redact⁹ ex suo noie arcadiā nūcupauit Est aūt archadia q̄ ꝛ sicionia sin⁹ achaie vt platani foliū int ionīū ꝛ egeū mare exposita. hñs flumē magnū scz crimātū. gignit q̄z abeston lapidem q̄ semel accēsus nūq̄z extinguit Ibi cādidissime merule generāt. vt dic Ysi. li. xiij.

De sicilia Capitulū. CL.

Sicilia a sicano rege ꝓmo sicania fuit noiata. deinde a siculo ytali frē sicilia est dicta q̄ antiq⁹ trinacria dicebat ꝑ tria acria. i. ꝓmūctoria. s. peloꝝ patheū ꝛ lilibeū. trinacria em̄ grecū est. qđ latine triq̄drū ꝺr. qz in tres q̄dras est diuisa. ꝫ ab ytalia freto modico ē discreta. africū mare ꝓspectās. terris frugifera. auro abūdās. cauernis ꝛ fistul' penetrabil'. vētis ꝛ sulphure plena. vñ et ibi ethne mōtis estuāt incēdia in cui⁹ freto scilla est ꝛ caribdis q̄b⁹ aut nauigia absorbent aut collidūt. fuit aūt q̄ndā patria ciclopū ꝛ postea nutrix tyrānoꝝ. frugū fertil'. ꝓpus oīb⁹ terris ꝓ cōmittēdis semi/nib⁹ aratro ē ꝓscissa. ꝓncipalē vrbē hz syracusam. et fontē arecusam ꝛ albeū fluuium genitorē eiꝝ. In ea ꝓmo est inuenta insula comedia. achatē lapidē ex agatbe flumie sicilia ꝓmo dedit. et mare siculū coralliū albū gignit ꝛ sales agrigētinos q̄ igne sunt solubiles. in aq̄s aūt crepitātes. ois aūt ambit⁹ ei⁹ claudit spacio triū miliū stadioꝝ. dic aūt Salusti⁹ italie fuisse ꝓiūctā siciliā. sz medium spaciū diuisum fuisse ꝑ maris impetuz atq; scissum. Hucusq; Ysi. li. xiij. c. de insul' vbi recitātur omnia supra dicta. ꝛ eadē narrat Plinius.

De sirtib⁹ Capitulū. CLI.

Sirtes dic Ysi. li. xiij. sūt arenosa in mari loca a tractu sic vocata. vt dic Salusti⁹. eo q̄ oia ad se trahant. cumulos em̄ arenaꝝ ad se trahūt. syren ei grece ꝺr tract⁹ latīe. et tal' attractio facit mare ineq̄ale vt vno loco sit pfūdū. ꝛ i alio loco sit vadosum. ꝛ iō piculosum ē illac ire. ꝛ ꝺr hec sirtis. sunt aūt tales sirtes piculū inducentes iuxta mare egyptiū. ꝛ in plurib⁹ locis admiscent. vt dic Ysi. ibidē

De scocia Capitulum. CLII

Scocia a scotoꝝ gēt̄ib⁹ a q̄b⁹ incolit appellat. ꝛ est ꝓmunctorium insule

britanica. vñ z flumib' z marʒ brachijs ab anglia aq̃lonari sepat expte ꝙo opposita vndiq̃ septa mari occeano q̃ ab hybernia scocia est diuisa. Eadē gens ab initio q̃ q̃ndaz in bibernia. ei sup oīa sil'is ī lingua z ī moribus z ī natura. Hā gēs est leuis. aīo feroz. seuiens ī hostes. inuida. supsticiosa. nulli⁹ virtutiʒ vel pbitatiʒ aliquē reputās siue audacie pter semetipos tm̄ fere mortē diligēs q̃ntū suitutē. in lecto mori reputās segnicie. ī cā/po aūt ꝯ hostē interfici vt interficiant gloriā arbitrās z sstutē. gēs pci vici⁹. famē diutius sustinēs. z raro añ occasum sup cibū se effundēs. carnib⁹ lacticinijs piscib⁹ z frugib⁹ magʒ vtēs. panis vsus britanicis min⁹ hñs min⁹ de frumēto nisi aliūde allato. sz raro ꝺ auena. z cū ppe sit satʒ elegātʒ figure z facie pulcre generalit a natura. multuz tm̄ eos deformat ppri⁹ habit⁹ siue scotica vestitura Dicunt aūt scoti ppria lingua a picto corpe q̃si scissi eo q̄ aculeis ferreis cū attramento figuraʒ stigmate antiq̃t⁹ annotabāt. vt dic Jsi. li. ix. ÿ. c. de vocabul' gētiū Moꝛes aūt pmeue gētis mlti ex eis exadmixtiōe cū anglis in maxia pte his tpib⁹ ī melⁱ⁹ mutauert atq̄ angloꝛ idiomate informāt. vñ q̄quid decēs z honesti⁹ ī illis inuenit ab anglicis est ꝯtractū. Siluestres tm̄ scoti sic z hiberni ci in habitu z ī lingua z ī victuz in alijs moribꝰ paterna seq̄ vestigia gl'iam arbitrantur imo alioꝝ ꝯsuetudies respectu suaʒ q̃dāmodo aspernāt. vñ q̄libet supesse laboꝛat. etiaz oīs detrahūt z vicus sp̄ iuidēt. cūctos deꝛidēt z moꝛes alienos repbēdūt. mētiri nō verent. nec quēq̄ ex q̃cūq̄ natōne exortū sipgenie alic⁹ ꝑtutiʒ reputāt vl' audacie pter seipos. ippriꝰs gaudēt. pacē nō diligūt. coꝛuz regio q̃ ad humi fertilitatē. nemoꝝ amenitatē. fluuioꝝ z fontiū irriguitatem. gregū z iumētoꝝ mltiplicitatē. vbi litⁱ⁹ gaudet cultoꝛib⁹ p sua q̃ntitate. nec etiā ipi britanico solo ipar est. vt dic Herodot⁹. siⁱ⁹ orbis erat sagaciss̄im⁹ explorator. put recitat Pliniusʒ q̄re sup̄ de hibernia in lra J. infra q̄re eadē de scocia dic Jsi. q̄ ibi de hibernia in pluribus referunt

De suecia La. CLIII.

Suecia regio ē inferioʒ scithie in europa. a q̄ tota gothia q̄ int' danoꝝ ūz noꝛicoꝝ aq̃lonariū regna maria est regio hodie noīata. hñs maꝛe balticū ab oriente. occeanū britanicū ab occidēte. noꝛico rum p̄rupta z pp'os a septētrione. a meridie ꝙo dacoꝝ ꝯfinijs termiat. Est āt suecia que z gothia ē vocata. q̄ ad solū frugifera. vinearū tm̄ expers. sz ī pascuis vberrimis alios defect⁹ recupat z metall'. nā pter diuitias q̃s ex mari illa regio mltiplicit ꝯtrahit. in feris pecudib⁹ z iumētis ī argētifodinis z alijs lucris inumeris. mltas regiōes alias ꝑcellit. gēs valde robusta. cui⁹ militaris potētia q̃ndam toti⁹ fere asie z europe ptē maximā mltis tpib⁹ edomuit q̃s aggredi tpe alexandri magni grecoꝝ audacia extimuit. Julij etiā cesaris inuicta potētia supatis gallicis alemanicis z britānis cū danis z gothis noꝛicis z aq̃lonarib⁹ pplis alijs ꝯgredi formidauit. Fin qō tradūt scriptoꝛes hīstoꝛie tā grecoꝝ ꝝ romanoꝝ q̃q̄ dictis p̄ z ꝺz merito fides adhiberi. ī q̃b⁹ nec religiōi fidei nec etiā rōi poterit ī aliq̄ obuiari. vt dic Hiero. Jlloꝛū inq̃t poetaꝝ z scꝑtoꝝ scriptis z dictis fidē adhibere ꝓuenit q̄q̄ relatio fidei moꝛib⁹ nō p/iudicat nec sitati agnite ꝯdicit. ex istoꝝ psapia amazones ꝑcesserūt. vt dic Oꝛo. z Jsiꝺoꝛus. li. xiiij.

De suecia Capitulū. CLIIII

Suecia germanie renēsis est ꝓuintia in europa. cui⁹ gēs hre dñiū maxim in germania ꝯsueuit vt di. Jsi. li. ix. Dic aūt idē in. c. de vocabul' gētiū. libꝛo. ix. Sueui inq̃t sunt ps germanoꝝ ī fine septēt rionis. de q̄b⁹ cē dic Lucan⁹. Fūdit ab extremo flauos. aq̃lone sueuos. q̄q̄ fuisse cētū pagos z pp'os mlti crediderūt. dicti āt sueui putāt a sueuo mōte q̄ ab oꝛtu germanie oꝛtū hz. z illi⁹ mōtis loca z ꝯfinia ꝑmit⁹ coluerūt vt di. Jsi. ibi. Jtē vt dic idē. ab oꝛtu hz danubiū cū bauaria. ab occasu hz renū cū alsacia. a meridie hz iuga alpiū cū italia. a septētrione hz frāconiā cū inferioꝛi germāia. Et ē duplex sueuia. inferioꝛ ꝓtēdit ꝯ renuz. supioꝛ ꝯ alpes z danubiū. vtraq̄ ē terra optima z frugifera z vinifera ī multis locis. hñs ciuitates munitissimas opida z castella circa cāpestria z mōtana. amnes z flumina. nemoꝛa mlta. gmina z pascua. ouiū greges et armēta circa mōtana. etiā ferrū hz z argentū ꝓcreat ac metalla. gēs pp'osa nimis. fortis audax z bellicosa. ꝑcero coꝛpe z flauo crine venusta facie z decoꝛa.

De tanatos Capitulum. CLV

Tanatos insula ē occeani puula modico freti iteriectu a britānia sepata

hñs cãpos frumẽtarios ꝛ glebã vberẽ dẽa
est tanatos a morte ꝑpẽtũ.q̃s dũ ipa nesciat
asportata iñ terra.q̃quo gentiũ vecta fuerit
angues ilico ꝓmit.vt dic̃ Jsi.li.xiiij.

De taprobana Capl'm .CLVI

Taprobana ẽ insula indie iacens ad
austr̃.ex q̃ occean⁹ indic⁹ incipit. pa
tẽs ī lõgitudine octingẽtis.lxx.mili
bus ꝛ q̃nquaginta passuũ.in latitudine ꝟo
lxxv.milia stadior̃.Scindit aũt amnis int̃
fluuio tota repleta margarit̃ ꝛ gẽmis.ps ei⁹
best̃ns ꝛ elephãtib⁹ ẽ repleta.pt̃ ꝟo homies
tenẽt.Jn hac dicũt ī anno duos eẽ estates.
ꝛ duos hyemes.ꝛ bis vernare floꝛib⁹ locuꝫ
vtilissima insula ẽ indie virẽs oĩ tpe.et folia
ei⁹ sp sunt virẽtia ꝛ nũq̃ cadũt.vt dic̃ Jsiõ.
li.xiiij.

De tracia Capitulũ .CLVII.

Racia est ꝓuincia ī grecia ad quam
veniẽs tyras fili⁹ iapheta suo noĩne
vt dr̃ ipam traciã noĩnauit.vt dicit
Jsi.li.xiiij.Alij a senicia incolar̃ traciã ap
pellatã dixerũt.Huic ab oriẽte ꝓpontidis ꝛ
vrbs ꝯstãtinopol' opposita ẽ.a septẽtriõe ꝟo
hyster obtẽdit̃.a meridie ꝟo egeo mari ad
heret.ab occasu ꝟo macedonia illi subiacet
cui⁹ regionẽ olim diuersi ꝑpli scz massagete
sarmate ꝛ scite ꝛ alie plime natões icoluerũt.
ampla est eĩ ꝛ mltas natões potuit ꝯtinere.
Ebrũ fluuiũ tracia fundit.q̃ etiã gẽtes bar
baras mltas tãgit.vt di. Jsi.li.xiiij.

De traconitida Ca.CLVIII.

Raconitida regio ẽ in iudea cui ꝑfu
it philipp⁹ frat̃ herodis.nã totuz re
gnũ hebreor̃ fuit diuisum ī q̃ttuor
tetrarchias.q̃r ꝓma fuit galilea cui⁹ tetrar
cha fuit herodes.Scda ꝛ tertia iturea ꝛ tra
conitida regio.cui ꝑfuit philipp⁹ vtriusq̃ re
gionis ex̃ns tetrarcha Quarta fuit abelina
regio.cui ꝑfuit lisanias frat̃ herodis ꝛ Phi
lippi.Jn tot eĩ ꝓncipat⁹ ꝑticulares fuit diui
sa iudea a romanis ad domãdã supbiã iu
deor̃.vt dic̃ glo.sup Lucã sup locum illuz.
tetracha aũt philippo⁹ ituree ꝛ traconitidis
regionis ꝛc̃.

De thessalia. Capitulum.CLIX.

Thessalia vt dic̃ Jsi.li.v.grecie est ꝓ
uintia a thessalo rege cognoiata.q̃
ad meridianã plagã macedonie cõ
fũcta est.Multa ī thessalia flumia sũt ꝛ opi
da q̃r caput thessalonica ẽ vocatũ. ibi etiaz
mõs ꝓnasus q̃ndã apollini ꝯsecrat⁹.fuit au
tem thessalia patria achill' ꝛ orígo extitit ia
phitar̃.de q̃b⁹ ferr̃ q̃ hi ꝓmo eq̃s frenis do
muerũt.sup dorsa eor̃ insidẽtes vnũ cor̃p⁹
esse videbãt.ꝑpt̃ q̃d milites thessalor̃ cẽtau
ri ficti sunt.vt dic̃ Jsi.li.xj.c.de portẽt̃s.Jn
thessalia aũt ꝓmo solidi aurei inuẽti sũt.do
mãdorũq̃ eq̃r vsus ꝓmit⁹ est rept⁹.vt dicit
Jsi.li.xv.ad q̃ dic̃ Jsi.li.iiij.q̃ moysi tpibus
in thessalia accidit q̃ddã diluuiũ in q̃ aq̃rũ
ingluuies maiorẽ ptem ꝑpl'or̃ thessalie ab
sumpsit paucs ꝑ refugia montiũ liberatis ꝛ
marie ī mõte parnaso.ī cui⁹ circuitu deuca
lion tũc tpis regno potiebat.q̃ tũc ratib⁹ ad
se ꝟfugiẽtes suscepit.ꝛ sic parnasi iugo eos
abluit atq̃ fouit.ꝑpt̃ q̃d dicũt grecor̃ fabu
le deucalionẽ hoĩm gen⁹ de lapidib⁹ repa
rasse.vt dic̃ idẽ ibidẽ

De tenedos Ca.CLX

Enedos ẽ insula grecie vna ꝺ cicla
dib⁹.sita ad septẽtrionẽ in q̃ ciuitas
thene olim ꝺdita ẽ a q̃ ꝛ insula ẽ vo
cata.fuit aũt thenes q̃dã iuuenis in
famat⁹ q̃ suã nouercã cognouiss q̃ fugiẽs
insulã vacuã cultor̃ib⁹ obtinuit q̃ ex nomie
suo ciuitati quã ibi ꝺdidit ꝛ ĩsule nom̃ ꝺdit

De thile Capitulũ. CLXI.

Thile vltima est insula occeani ĩter
plagã septẽtrionalẽ ꝛ australẽ vltra
britãniã sita nauigatõe sex dier̃.a so
le nomẽ hñs.q̃ ī ea sol estiuũ solsticiũ facẽ ꝛ
null⁹ vltra eã dies est.ꝛ iõ ei⁹ mare tardũ est
ꝛ ꝯgelatũ.vt dic̃ Jsi.li.xiiij.ꝓm Pliniũ aũt
loc⁹ inhabitabil' est.q̃ in estate nihil põt ibi
crescere ꝑpt̃ nimiũ calorẽ exurentẽ.ī hyeme
etiã nihil ꝑpt̃ frigiditatẽ ꝯgelantẽ.nã ab eq̃
noctio ꝟnali q̃n sol est ī ariete vsq̃ ad eq̃no
ctiũ autũnale q̃n est ī libra sol illi insule nũ
q̃ occidit.ꝛ ab illo tpe vsq̃ ad eq̃noctiũ ver
nale iter̃ ad insulã nõ accedit.vñ ꝑ dimidi
um annũ hz diẽ.ꝛ ꝑ dimidiũ hz noctẽ.vt di
cit idẽ in.c.de insul'.li.xiiij.ꝛ de solsticio.li.ij.
Jdẽ etiã dic̃ beda in li.de naturꝫ rer̃.sil'r et
solinus

De tripolitana Capl'm. CLXII.

Ripolitana regio ẽ duplex.vna est ī
fenice dicta a tripoli ciuitate famo
sissima q̃ tot⁹ patrie ī circuitu ꝑter
nimiã sui fortitudinẽ est ꝺfensio ꝛ munimẽ
alia ꝟo ẽ tripolitana ī africa int̃ pẽtapolim
ꝛ bizantiũ sita a trib⁹ magnis vrbib⁹ voca
ta ẽ.s.ozea.sabine vl' tabrace ꝛ leptis magna.
Nec hz ab oriẽte syrtes maiores ꝛ trogodi

tas.a septētrione mare adriaticū. ab occa/ su bizantiū.a meridie getulos z garamātes vsq; ad occeanū ethyopicū protendentes. vt dic̄ Jsi.li.xv.

De tragodea Ca.CLXIII

Tragodea ē regio i ethyopia. & icole dicunt tragodite sic vocati q; tanta celeritate pollēt vt feras pedū cur/ su assequāt. Hz aūt ħ regio q̄ndā insulam vbi crescit optia mirre spēs z purissima.ei⁹ gutta ibi iuenit z ħz mirra tragoditen ab i/ sula in q̄ crescit. vt dic̄ Jsi.li.xvij. Cū sit ħ p uincia i ethyopia tāgit tm fines arabie. vnd aliq̄n ħz esse i arabia. vt li.xvij. aliq̄n in ethy opia. vt pz li.ix.

De troiana Ca.CLXIIII.

Troiana puintia in frigia ꝑmit⁹ fuit dardania a dardano rege nomiata. nā dardan⁹ de grecia ꝓfect⁹ puenit ad frigiā ibidē ꝑmit⁹ regnauit. post quē fili⁹ ei⁹ erictoni⁹. deinde nepos ei⁹ tros. a q̄ ciui tas troia patria i circuitu ē vocata. vt dicit Jsi.li.ix. Multi aūt de troianis p troie exi tū facta classe p diuersas mundi ptes sibi se des q̄sierūt. z mltas natōes expellētes p eis habitauerūt. z ex eoz ꝓgenie pdierūt i posteꝝ potētissime seculi natōes sic diuersaꝝ regio nū verissime hystorie attestant

De tuscia Capitulū.CLXV.

Tuscia italie ē puintia int ligures z romanoz territoziū collocata q̄ dif ficilib⁹ mōtiū iugis z accessib⁹ locoz valde alt; z art; fortissime ē munita. Thus/ cia aūt vt di. Jsi.li.xv. a sacroz z thuris fre/ quētia ē vocata. nā in illis ptib⁹ i mortuoz exequijs antiq̄ thura cremare z offerre reli gionis z deuotōis gr̄a ꝙsueti erāt maxie. et suos mortuos affectu lacrimabili deplāge bāt. Thura etiā in ar; deo potissime incēde bāt. q; vt ħz in thuscia ars aruspicia ꝑmit⁹ est repta. vt dic̄ Jsi. Dec zemilia fuit antiq tus noiata ples hūs inclitas z nobiles ciui tates. ab occidēte ꝫ liguriā hz pisanā ciuita tē. senas. lucā. florētiā ꝫ septētrionalē vrbez veterē. ꝫ orientē arecū. ꝫ meridiē thurtho/ nā. parusiū z assisiū q̄ valli spolitane ꝙtigue sunt z vicine. ab oriēte hūs mare adriaticū z marchiā anconitanā. a meridie tyberiz ri pā z romā. ab occidēte mediolanēsem ligu/ riā. a septētrione romaniolā z puinciam pa duanā. ħ regio ē multū ptēsa in longuz ab ortu ꝑ sus occasum min⁹ hūs latitudis ab aq̄lonari termio ad australē. Est aūtē terra mōtuosa sat; z fortissima q̄ ad sitū. fertilissi/ ma q̄ ad solū. saluberrima q̄ ad celū. quam mare in duabus partibus locupletat. quaꝝ etiā fontiū z lacuū mltitudo irrigat z fecū/ dat arn⁹ fluui⁹ illā ꝓterfluit z decorat croci aromatici ibi crescētis abūdātia ipaꝝ singu lariē nobilitat atq; ditat. fontiū etiā calido/ rū in ea scaturiētiū affluētia ipaꝝ gratificat z sublimat

De thuringia Ca.CLXVI.

Thuringia germanie ē puincia me/ dia int gentē saxonū z frācorum et vestualoz. Hūt em̄ bohemos z sa xones ab oriēte. frācones z bauaros a meri die. sueuos z alsatos ab occidente. renenses z vestualos ab aq̄lone. Hēs q̄dē ꝑm nom̄ pa triē thuringia. i. dura ꝫ hostes maxie z seue ra. Est em̄ ppl's numerosus elegāt; stature. fort; corpe. dur⁹ z ꝙstās mēte. hūs terrā mō tib⁹ fere vndiq; circūdatā z munitā. interꝝ ħo plenā valde frugiferā z fructiferā. a vi/ neis etiā nō experte. opida mlta. castra for/ tia. nō solū in mōtanis vez etiā ꝓ plana. am nib⁹ z stagnis z lacub⁹ irrigua. aere saluber rima. pabuli vbertate g̃tissima. armēt; z gre gib⁹ valde plena. Jn ei⁹ mōtib⁹ diuersa iue/ niunt minералia z metalla. vt dic̄ Herodo/ tus. q̄ nullaten⁹ ꝑmisit secreta i germanie cō finio inscrutata

De thuronia Ca.CLXVII.

Thuronia gallie sup̄ior; est puincia ꝓs aq̄tanie antiq̄t⁹ cōputata a thu/ ronū ciuitate iclita sic vocata. Jn q̄ gēma sacerdotū martin⁹ sanctissim⁹ req̄euit. Est aūt sita sup amnē ligerim q̄ eaꝝ ꝓterfluit z irrigat z mltipliciter locupletat. Terra frugifera fructuosa vinifera z pascu osa. aere saluberrima. nemoroſa. gēs robu/ sta corpe. elegātis forme. audax mēte. bñfi/ ca z efficax in ope. modesta i ſmone

De vasconia Ca.CLXVIII.

Vasconia ē puincia ab aq̄tānia anti/ q̄tus cōpbensa sita iuxta pyreneū a vasca opido nūcupata vt di. Jsi.li. ix. hūs mōtes pyreneos i vno solo latere z i alio occeanū mare. i alia ꝙ o planiciē puin/ cie tholosane. in alia ꝙ o pictauoz gēt⁹ ap/ propinq̄t. Terra siluestr; z nemoroſa saltu osa z mōtuosa i mult; sui ptib⁹ vineaꝝ ferax intm̄ q̄ vicinis puinciis z mult; insul' ma/ ris vini copiā admistrat. Herbona fluui⁹ a

tholosana ꝓuincia hanc sepat ꝙ vasconiam ꝑterfluēs iuxta burdigalē metropolim vr/
bē vasconū occeanū mare intrat. vt di. Jsi.
li. ix. in. c. de vocabul' gentiū. zvattei a zvat/
ta opido cognoiati ꝑ amplam iugꝫ pyrenei
mōtis solitudinē inhabitāt ꝙ z vascones ꝙi
zvaccones dicunt. c in s. lr̄am cōmutata. ꝙs
pompeꝰ edomita hyspania ad triūphū ve/
nire festinās de pyrenei iugꝫ deposuit et in
vnū opidū congregauit vñ ꝓuenaꝝ nom̄ vbi
accepit. vt dicit idē Jsi. Pli. z Hero. ꝙ reci
tat gētē vasconū fore corpe leuē z agilē. aio
audacē. ad bella ꝓcipitē z ferocē.

De venecia Ca. CLXIX

Venecia venetoꝝ ab antiq̄ dicebat ꝙ
ꝓuincia ꝙ a littore marꝫ adriatici i cu
ius sinu vrbs venecia nūc est sita vſ
q̄ ad padū fluniū ꝙ diuidit int̄ ciuitates z fi
nes supioꝝ ligurū z inferioꝝ. videlicet iter
ꝓgamēses z mediolanēses ꝓmitꝰ extēdebat
vt narrat lōgobardoꝝ ac liguꝝ histozie ve/
rissimꝰ recitator. ml'tas siq̄dē nobiles nunc
obtinuit ciuitates. nā vt dic̄ Jsi. lib. xv. mā/
tua ꝙ a māto vl' mancuo tiresie filia. ꝙ post i
teritū tebanoꝝ venit in italiā. ꝯdita. sita ē in
venecia ꝙ gallia cisalpina est vocata. Vene
cie itaq̄ italie est ꝓuincia ꝙ multaꝝ terraꝝ z
ciuitatū dñium habuit ab antiq̄ i mari z in
terra. cuiꝰ potestas hodie ꝑ lōgissimos ma/
ris tractꝰ z vsq̄ in greciā se extēdit. germa/
noꝝ fines vsq̄ ad aq̄legiā tāgit. dalmatū et
sclauoꝝ pirataꝝ p̄dā tyrannicā rep̄mit z cō
pescit. Jnsulas z portꝰ ꝓmūctoria maris et
sinus sub eiꝰ dñio existētes iustissime regit.
subditoſ ꝓtegit ab hostib⁹ potētissime ac de
fendit. rempublicā z ciuilē iustis legib⁹ sub
ñcit. nullā sectā diuis ꝺtrariā institutꝫ infra
suos termios manere dissimulat aut ꝓmit/
tit. Huiꝰ gētis referre singulas ꝓbirates elti
mo supfluū cū de gētis venetoꝝ ꝥtute z po/
tētia circūspectōe z ꝓuidētia vnitate z ciui
um ꝯcordia. amore totiꝰ iusticie cū clemen/
tia oib⁹ fere natōib⁹ iā sit notū. vt dic̄ idē re/
gius scriptoꝛ histozie lombardoꝝ

De zvestualia Capitulū. CLXX.

Estualia germanie inferioꝛ est ꝓuī/
cia. hñs saroniā ad oziētē. thurin/
giā z hassiā ad meridiē. renū z colo/
niā ad occidentē. occeanū z frisiā ad aq̄lo/
nem. nobilissimis flumīb⁹ duob⁹ in eiꝰ extre
mitatib⁹ cingit. s. zvesera atq̄ reno. nā renū
tāgit ꝥsus occidētē z septētrionē. zvesera ꝥo
versus oziētē. Hec in q̄busdā libris ꝛz an
tiqua saronia. ab omī specie fornicatiōis se
mūdā ꝑseruās z stupꝛa districtissime puni/
ens ac honesta ꝓnubia summe colēs. licz pa
gana supstitiōe vsq̄ ad septingētesimū ānū
dñi teneret implicita. vt scribit Bonifaciꝰ
in epl'a ad regē anglie. Est em̄ terra multuz
nemoꝛosa pascuosa plꝰ alēdis gregib⁹ q̄ fe/
rēdis frugib⁹ apta. multꝫ fontib⁹ z amnib⁹ ē
rrigua. emosa. s. lippia atq̄ rura z ml'tꝫ alīs
fontes hꝫ salis z mōtes fertiles i metall'. ab/
undat fructib⁹ glandib⁹ nucib⁹ atq̄ pomis
etiā feris porcis pecudib⁹ z iumētis. pl'is cō
muniter elegātis statureest z ꝓcere venuste
forme z fortꝫ corpe z audax mēte. militiā hꝫ
copiosam ac mirabil' aiosam ꝓmptā ad ar
ma ꝺtinue z paratā. ciuitates habꝫ fortes z
munitas. castra fortissima z opida tā i mon
tib⁹ q̄ in planis

De vironia Ca. CLXXI

Jronia est ꝓuincia ꝓuula vltra da/
ciam ꝥsus oziētē a viroze dicta. eo
ꝙ sit g̃minosa z nemoꝛosa ml'tꝫ aq̄s
z fontib⁹ ꝓfusa. cuiꝰ gleba est frugum ferax.
gens q̄ndā barbara seua incōposita ac icul
ta. nūc ꝥo danoꝝ regib⁹ parit z legib⁹ ē sub
iecta. Terra ꝥo tota est a germanis z danis
parit' habitata. q̄re s̄ in lr̄a R̄ō riualia Dec
tra a nogardoꝝ gēte z rutheoꝝ ꝑ fluuiū ma
ximuz ꝙ narua ꝺz est sepata

De zvinlandia Capl'm. CLXXII.

Jnlandia est patria iuxta montana
norvegie ꝥsus oziētē sita sup litꝰ
occeani ꝓtēsa nō multū fertilis nisi
in graminib⁹ z siluis. Hēs eius est barbara
agrestis z seua. magicꝫ artib⁹ occupata. vñ z
nauigātib⁹ ꝑ eoꝝ littoꝛa vel apud eos ꝓter
vēti defectū moꝛā ꝺtrahētib⁹ ventū venalē
offerūt atq̄ vendūt. globū em̄ de filo faciūt
z diuersos nodos i eoꝺnectētes vsq̄ ad tres
nodos vel plures ꝺ globo extrahi ꝓcipiūt.
ꝓm ꝙ voluerint ventū hr̄e fortioꝛē q̄b⁹ꝓter
incredulitatē illudētes demones aerē cōci/
tant z ventū maioꝛē vel minoꝛē excitant ꝓm
ꝙ plures nodos de filo extrahūt vel pauci/
oꝛes. z q̄nq̄ intm̄ cōmouēt ventū ꝙ miseri
talib⁹ fidē adhibētes iusto iudicio submer/
guntur.

De vitria Capitulū. CLXXIII

Jtria est insula modica in mari bri
tānico sita distās a britānia maiori
quo freto ītꝛposito segata. eiꝰ gleba

ad frumēta ē optima ml'tas hñs siluas z ne
mora. ml'tas feras pecora z iumēta. fontes
z amnes insulā irrigātes q ad tēperiē est sa/
luberrima z ī fructib⁹ vberrima ꝺr esse. hec
ab anglis hodie inhabitaf.

De yselandia Capitulū. CLXXIIII

YSelandia est regio vltia in europa
a septētrione vltra norꝛvegiā sita. p
petuo glacie ī remotioribꝫ ei⁹ finib⁹
ꝺdēnata. ptēdit aūt sup litt⁹ occeani maris
ꝑsus septētrionē. vbi mare p nimio frigore
ꝺgelaf. ab oriēte hñs scithiā supiorē. ab au/
stro norꝛvegiā. ab occidēte occeanū hyber/
nicū. ab aq̄lone mare ꝺgelatū. Et est dicta
yselādia q̄si terra glaciei eo q̄ ibi dicunf cē
mōtes niuei ī glaciei duriciem ꝺgelati Jbi
crīstalli iueniunf. in illa enī regiōe sunt albi
vrsi maximi z ferocissimi q̄ vnguib⁹ glaciē
rumpūt z foramia ml'ra faciūt p q̄ in mare
se imergūt z sub glacie pisces capiētes eos
extrabūt p foramia p̄dicta z ad litt⁹ deferē/
tes inde viuūt. terra ē sterilis q̄ ad fruges. ex
ceptis paucis locis in q̄ꝫ vallib⁹ vix crescit
auena. ḡmina tm̄mō z arbores ī loc⁹ vbi ha
bitāt hoies ꝓturit z ꝓducit. z ī illis ptib⁹ fe/
ras gignit z iumēta nutrit. Uñ de pisc⁹ et
venatiōib⁹ z carnib⁹ p maiori pte ꝑl's terre
viuit. oues p frigore ibi viuere ñ pñt. z iō ī/
cole de feraꝝ z vsoꝝ pellib⁹ q̄s venatu capi
unt ꝺ frig⁹ se muniūt z corpa sua tegūt. alia
vestimēta hīe nō pñt nisi aliūde deferantur
gēs ml'tū corpulenta robusta z valde alba.
piscationi dedita z venationi.

De zeugia La. CLXXV.

ZEugia siue zeugis ē ꝓuintia vbi est
maior cartago vl' minor affrica. iter
bisantiū z numediā sita. vt dic Jsiꝺ.
li. xiiij. Hec a septētriōe mari siculo ē iūcta
vt dic idē. et a meridie vsq̄ ad regionē getu
loꝝ porrecta. cui⁹ ꝓxima sūt frugifera vlte/
riora ꝑo bestijs z ꝑpētib⁹ plena. Jbi onagri
z fere siluestres ibi mira z mōstruosa inue/
niunf. vt idem dicit.

Incipit liber .xvj. De lapidib⁹ ꝑciosis

DEscriptis pro/
prietatib⁹ terre z ptiū ei⁹ ī ge/
nerali. restat adiuuāte domi/
no aliq̄ ꝺ inserere de ei⁹ orna/
tu in spēali. Eoꝝ aūt q̄ ornāt
terrā q̄dā sunt simpl'r inaīata
z insensibilia. vt oīa metheorica q̄ in venis
terre generāf q̄lia sūt lapides colores z me
talla. z de illis ꝓmo p ordinē est agendum.
Quedā ꝑo vegetabilia vt radices herbe et
arbusta. Quedā sunt sensibilia. vt hoīes et
iumēta. de q̄b⁹ vltīo est tractādū. ꝓmo ḡ ab
his q̄ generāf in terra z ī venis ei⁹ p ordinē
alphabeti ꝺ dicendū est

De arena Capitulū. I.

HArena ab ariditate est dicta q̄ si ma/
nu p̄ssa fuerit pre siccitate z duricia
stridorē facit q̄ si in veste cādida z aspa fue/
rit nihil sordis post se relinq̄t. vt dic Jsi. li.
xvj. c. iiij. Arena siquidē in aq̄s marinis ab
oī limositate z lutea viscositate abluif. vt di
cit Aristo. in li. de ꝓprietatib⁹ elemētoꝝ. z iō
ꝑter vincentē in ea siccitatē coagulari in la
pidē pfecte nō ꝓmittit Terra em̄ pura vt di
cit idē li. methoꝝ. iiij. lapis nō fit qr ꝓtinua
tionē nō facit. sz cōmutationez. z iō siccitas
vincēs oēm humiditatē nō ꝓmittit eā tota/
liter ī lapidē ꝺsolidari. Jñ est q̄ arena terra
cōi est substātialiꝰ durior. sz lapide mollior
z in ptes īnumerabiles diuisibilior. vñ are/
na frigida est z sicca minuta cōp̄ssa grauissi
ma in pōdere q̄ꝫuis sit minuta z sterilis ex se
ꝑter calor⁹ z humor⁹ defectū z dñiū frigiꝺ
siccitatis. imbre supueniēte nō dissoluif. sz
pot⁹ diluta aut ꝺsumpta lutea in puritate
mag⁹ cōprimif z pte pti fort⁹ adherēte am/
pli⁹ solidaf. Arenaꝝ etiā multitudine mar⁹
īpet⁹ sistif. z ad ei⁹ cumulos se ꝺstringēs ne
vltra sibi assignatos a deo termios effluat
impedif. vt dic Hiero. sup Jere. c. v. Posu
it arenā terminū mari ꝛc. Hz etiā vniuersa
liꝰ naturā colatiuaz. vñ aq̄ ꝓ arenas colata
dulcior z purior īuenif. vt dic Cōstan. Jtē
ꝓtutē hz metalloꝝ purgatiuā z sua ꝺfricati
one rubiginis ꝺsumptiuā. auꝝ ei es z ferrū
arene ꝺfricatōe clarificāf. Jtē ꝓtutē hz in/
frigidatiuā. repcussiuā. opilatiuā. tumoris
sedatiuā vt ptz ī thimolia .i. arena ex lapide
fabrili resoluta q̄ valet ad omīa supradicta
vt plane dic Cōstan. Jtē ꝓtutē hz mineralē
vel saltē ei sil'em vl' affinē. vñ z int' arenulas
tā fluuiales q̄ marinas auree arene sep⁹ in
ueniunf. Lapides etiā politi z gēme p̄cioſe
in marino litore īueniunf int' arenulas Jtē
arene tā fluuiales q̄ marine ex vētis ꝺ̄rijs
ipas arenulaꝝ pticulas eleuātib⁹ sep⁹ ī ma
ris ostijs z littoribus coaceruāf z ex arenis
sic accumulat⁹ aq̄ fluuiales ne mare subin/

trent aliqtiēs retardāt.vt dicit Piero.sup Amos.viij. Ibi defluet sīc riuus egypti tē vbi exīsse dr q aquā nili ppt obstātes arena rū cumulos ptingit ipediri.nā circa flumi nis descēsuz parit aggregata arena aquā ni li ī mare descēdere ñ pmittit sz poti⁹ refluere p plana egipti manifestissime coartat.sz ān to illis cumul arenoꝝ aq redire cōpellit.tā/ to eisdē dissipatz cū maiori īpetu in mare de scēdere pfundi⁹ phibet.vt dīc Piero.ibidē Itē arenaz obstaculis ī mari sub aq supfi/ cie occultatz occurrere vl resistere maxīe est difficile t piculosum.vt patz sup vbi de ma ris piculis ptractat.

De argilla Capitulū. II.

Argilla est terra tenax glutinosa t vi scosa ad varia figuloz opa disposi/ ta atq apta. Et tē ꝑm Isi.lib.xvij.c.j. ab argis sic vocata apud qs ꝓmo ex tali ma teria vasa fictilia sunt effecta. t vtibidez dr tal terra p actiōz caloris liq̄diores ptes ꝓsu mētis t terrestriores ꝓsolidāris in laterē cō mutat. sepe eī ptingit q talis terra lutea vn ctuosa frigiditate aquā ꝓgelāte in lapidē cō mutat. Sepe em accidit tal trāsmutatio.s. luti vnctuosi ī lapidē ex calore coagulante. Sīc em dr li.iiij.meth. Lutū vnctuosū ap tū est huic trāsmutatōi.s. in lapidē p calidi coagulatiōz.q̄re vnctuosum ē mediū inter viscosum t vaporatiuū hns humidū visco sum. vñ gra vaporatiui pt a calido coagu lari.gra viscosi nō pt ex toto educi sz āplius ꝓmi t ꝓsolidari t sic ī lapidem trāsmutari vt ibi dīc cōmentator. Argilla ē frigiditate sua sanguis restrictiua. vt dīc Cōstā. Argil la si cū forti aceto fuerit distēperata appositā frōti t tpibz phibet sanguinē de naribus fluentē

De alabastro Capl'm .III.

Alabastrū vt dīc Isi.li.xvj.c.v. est la pis cādid⁹ itertinct⁹ varijs colorib⁹ ex q euāgelici illi⁹ vngēti vasculū fa ctū fuit. ex h em cauant vasa vngentaria. q vngēta custodit poptime icorrupta. nascit aūt circa thebas egyptias t damascū ceterz cādidioz.sz pbatissim⁹ ō india trāsportat. h lapis a diascoride nicomar dr. t dīc valere hūc lapidē ad victoriā obtinēdā. t dīc etiaz q generat t ꝓseruat amicicia

De auro Capitulum. IIII.

Aurū ab aura ē dictū. vt dīc Isiō. li. xvj. eo q repcusso aere plus refulget naturale em est vt metalloz splēdor pl⁹ ful/ geat luce aliq̄ repercussus. Hinc t auraria sunt dicti q̄z fulgor splēdidos reddit. Auz aūt radias t fulgēs dr obrisum. eo q splen/ dore obradiet ac fulgore. Est em color op/ timi qō hebrei opham. greci ꝓo dicunt cri/ son. lamina ꝓo tenuissima ex q incidūt fila aurea brathea nūcupat. Hucusq Isi.c.de metallis. Scōm Aristo. aūt li.methoz. pa rū añ finē dr. q auz sic t cetera metalla ma terialit ꝑcreat ex sulphure subtili rubeo t ō vivo argēto subtili t albo. pl⁹ aūt ꝓcurrit in ei⁹ cōpositiōe de soliditate sulphurea q̄z de aereo aq̄so vivi argēti. t iō auz solidi⁹ est et pōderosi⁹ q̄z argentū. in cui⁹ cōpositōe pl⁹ ō argento vivo q̄z de sulphure albo ꝓcurrere ꝓsuevit. sic idez dīc. Auro g inter metalla q ad subam nihil solidi⁹ est aut cōpacti⁹. t iō i igne positū nō evaporat. nec etiā in pōdere minorat. vñ in igne nō cōsumit. sz soluz qñ vi caloris liq̄scit si q̄d tūc hz annexe impuri tatis t scorie deponit ꝓpter qō t ampli⁹ de/ purat t fulgidi⁹ inuenit. nihil em int metal la est ductili⁹ qz tāte est ductilitat q int in/ cudē t malleū sine ruptiōe siue dissolutiōe ptiū in bratheas. i. tenuissimas laminas di latat. h etiā int metalla q ad formā t spēm ē pulcri⁹. t iō inter oēs picturabiles formas siue spēs ꝓmū t precipuū locū auri obtinet pulcritudo. vñ forma est t decor tā coloz q̄z metalloz. Itē nihil int metalla q ad ꝓtutez inuenit efficaci⁹. cui⁹ ꝓtutē describit Plat. dicēs. Auz inqt tēperati⁹ est oīi metallo t puri⁹. t iō ꝓtutē hz ꝓfortatiuā t supfluitatū coadunataz ī corpe exterſiuā. t iō valz ꝓtra lepra t elephātie passionē vtilit emendādā. limatura aūt auri ī cibo t in potu siue i me/ dicina ad pservationē a lepra vel saltē ad eō occultatiōz valet. qz ei⁹ frequēs vsus ab ea pservat t occultat. vt dīc Auic. Itē eadē li/ matura cū succo boraginis t osse de corde cerui valet ꝺ syncopim t cardiacā passionē Itē lamine auree cādentes ī vino extincte. vinū faciūt vtileꝺ vicia splenis t alias passi ones mlras vel melācolicas. Itē vstura fa/ cta cū instrūmto aureo melioz est q̄z ex alia materia vel metallo. locū em adustionis cu stodit īmunē a fetore. Itez pulvis cadmie auree oculi imposit⁹ maculas oculoz corro dit. Cōfortat auz mēbra q̄uis eis nō incor porēt nec ea nutriat. valet aūt depurando t asperitate sua supfluitates q mēbra ledebāt

extergẽdo.sic idẽ dic̃ Plat. Jtẽ aur̃ calefactũ tollit pilos a mẽbro qꝺ inde extũ fuerit aut fricatũ ⁊ itez̃ crescere ñ ꝓmittit. vt ꝺ. ꝓsta. Jtẽ aur̃ ꝓcussum ñ resonat sic̃ es vl' argentũ nec crepat nec findit.sz potiꝰ extẽdit ⁊ equalit ꝺilatat nisi ei fuerit aliud metallu adulterinũ aliq̃ mõ incorꝓatũ.nã q̃ꝺiu es vl' auricalcũ cũ auri suba est ꝓmixtũ sꝑ sub malleo scindit.⁊ sꝑ ad susceptiõz ꝺebite forme sub mallei ictu iobediẽs inuenit.⁊ iõ necesse ẽ vt oĩe superfluũ ab eo ꝑ excoctiõz auferat vt efficiat ꝺuctile.⁊ aliqꝺ vas cũ optata forma extinde ꝓducat.vt dic̃ Bre.Qñ aũt lamia l'brathea aurea cũ argẽtea subducta ꝺz malleãdo incorꝓari.necesse ẽ a trib⁹ maxime ꝑcaueri.s.a puluere.vẽto.⁊ hũore.qz si aliqꝺ horꝝ int aur̃ ⁊ argẽtũ se ꝓmiscuerit ne quaq̃ vnũ cũ alt̃o se tenebit. ⁊ iõ oꝑtz vt in loco valde mũdo ⁊ q̃eto ꝫ ꝺuo metalla ad inicẽ vniãt.qñ ãt mõ ꝺebito sic vniũt inseparabilis fit vnio.ita q̃ ab iuicẽ nõ pñt vlterius separari

De auricalco. Ca.V.

Auricalcũ. vt dic̃ Jsi.est dictũ.eo q̃ cũ sit es siue cupr̃ resplẽdet superficialiter sic̃ aur̃.es ẽ greco �fmõe calcũ vocat.Auricalcũ itaq̃ hz ⁊ ꝺuricic̃ ers̃ siue cupri.ex mixtiõe aũt ers̃ ⁊ stani ⁊ auripigmẽti ⁊ q̃busdã alijs medicamib⁹ ꝓducit i igne ad colorẽ auri. vt dic̃ Jsiꝺ. Colorẽ itaq̃ hz auri ⁊ silitudinẽ sz nõ valorẽ.vasa ec̃ ꝺiuersi generis artificialia ⁊ pulcra in sui nouitate auri spẽm ꝓtẽdentia ex auricalco ꝓparant. sz paulatim a fulgore ꝓmo bebetãt ⁊ q̃si rubiginãt.⁊ sic tã colore q̃ odore cupreo suaz materialẽ originẽ ꝓtestat. Jn istis vas cibaria ⁊ vina ꝺiuti⁹ refuata saporẽ horribilem ꝫbũt exers̃ vicio ⁊ odore.colliria tñ q̃ oculorũ sunt medicamĩa i eis vtilit refuant.et exeris fortitudine acuunt.vt dic̃ Plat.

De auripigmẽto Ca.VI.

Auripigmẽtũ est vena terre siue genus lapidis sciſſilis ⁊ fragil' auri spẽm ꝓtendẽs i colore.⁊ vocat alio noĩe lapis arsenic⁹. Et ẽ duplex.s.rube⁹ ⁊ citrin⁹.⁊ hz ꝫm Dyas.naturã sulphuris calefaciẽdi et desiccãdi.q̃ si apponat eri ipz i albũ trãsmutat.⁊ oĩa corꝓa metallina ꝓter aur̃ exurit ⁊ ꝺeuastat.vt dic̃ Dyas.ꝫm Plat.aũt auripigmẽtũ calidũ ẽ ⁊ siccũ in q̃rto gꝺu.⁊ ẽ vena terre.⁊ ꝺuplex spẽs rubeũ.s.⁊ citrinũ. citrinũ ãt ꝓperit medicĩe.hz ãt ꝫtutẽ ꝺissoluẽdi.at-

trahẽdi ⁊ mũdificãdi.vñ valz asmatic⁹ ⁊ malũ anhelitũ hũtib⁹ ex hũiditate si iclinato capite fum⁹ ei⁹ recipiat. Ex auripigmẽto fit psilocraciũ.i.vngẽtũ ꝺepilatoriũ vt pili facilit amoueãt qñ coq̃t cũ calce viua. valz etiã ꝺ pigmẽto lenit inungat. sz stati loc⁹ inunct⁹ abluat.qz si vngẽtũ tale ibi ꝺiu maneret bonã carnẽ sic̃ ⁊ malã corꝛoꝺz ⁊ excoriarz.natura ei hz icisiuã ⁊ corꝛosiuã. vngues ec̃ ꝺeturpatos ⁊ ꝺeformes fac̃ cadere vt crescant meliores. vt dic̃ Plat.

De argẽto. Ca.VII.

Argentũ a greca appellatõe.vt ꝺi.jsi. est dictũ.nã argiron argẽtũ vocant cui mix̃t modũ accidit q̃ cũ sit cãdidũ imꝑfluz corꝓi lineas nigras. vt dic̃ Jsi.reddit. Jn e⁹ ꝓpositõe sũt viuũ argẽtũ ⁊ sulphur albũ.pl⁹ ãt est ibi ꝺ aereo ⁊ aq̃o ⁊ argẽtouiuo q̃ sulphuris.⁊ iõ nõ est tãti põderis sic̃ aur̃. vt dic̃ Rich.rufus. Est ãt argẽtũ ꝺuplex.s.simplex ⁊ ꝓpositũ.simplex ãt est liq̃dũ et vocat argẽtũ viuũ. ꝓpositũ ãt argẽtũ solidũ. ꝓpositũ ex argẽtouiuo puro ⁊ sulphure albo nouo rẽte. vt dic̃ Aristo.

De argẽtouiuo Ca.VIII.

Argentũ ãt viuũ ẽ suba aq̃a mixta cũ subtili ⁊ reno forti admixtõe ⁊ ꝺissolubili.⁊ hz ꝫ ex magn̄ siccitate ⁊ rea q̃ non liq̃scit i superficie plana.⁊ iõ nõ aꝺheret sic̃ id qꝺ est aq̃suz. Est ãt ei⁹ suba alba ex claritate aq̃ subtil ⁊ ex albedie ⁊ re bñ subtiliate ⁊ digeste hz ec̃ albedinẽ ex admixtõe ers̃ cũ ꝓdictis. hz aũt argẽtũ viuũ ꝫ sibi naturaliter ꝓriũ q̃ non coagulat ꝑ se sine sulphure sz cũ sulphure ⁊ cũ plũbi suba ꝺgelat. Jõ ꝺz ibidẽ q̃ argẽtũ viuũ et sulphur sũt elemẽtũ.i.materia ⁊ ꝓncipiũ oĩm liq̃biliũ.s.metallorũ.ꝫ oĩa dicũt i li.meth.exꝑsse ⁊ etiã a Rich.sic exponit. Argẽtũ itaq̃ viuũ oĩm metallorũ ꝺz eẽ ꝓncipiũ ⁊ iõ respectu eorũ ẽ simplex elemẽtũ. De sua ãt ꝫtute ⁊ nata ꝺiuersi ꝺiuersa posuer̃t. q̃ꝺ aũt ꝺ ꝫ sentiãt medici patere ꝑt ꝑ ꝫba. Argẽtũ inq̃t Pla. viuũ.calidũ ꝺz ẽ ⁊ hũiꝺũ in gꝺu q̃rto.q̃uis a q̃busdã iudicet frigidũ ⁊ i eodẽ gꝺu.et q̃ sit calidũ oñdit ꝑ effectuz.eo q̃ ꝺissoluit penetrat ⁊ icidit.sz qz actualiter sentit mltũ frigidũ.abusiue frigidũ iudicat Dz aũt aliq̃ dicũt argẽtũ viuũ ex q̃ꝺã vena terre ꝑ excoctõz fieri falsuz cẽ ꝑz eo q̃ ꝑ calorẽ ignis facilime i fumũ extenuat.sz a tra g gnit ⁊ q̃i aq̃ ꝑfluẽs ꝓcreat.ꝺiutissime cc̃ i vale

frigido ꝛ ſolido ꝓ fuak. tãta aũt iſpi⁹ eſt cohe
rentia ꝛ fortitudo ꝙ nulli rei ꝑt admiſceri
niſi ꝑmiſ⁹ extinguak. extinguik aũt cũ ſaliua
qñ cũ ea fricak. ꝛ maxĩe qñ cinis ſaliue addi
tur. ꝛ maxime qñ puluis oſſis ſepie ſociak.
eſt aũt argentũuiuũ de facili ĩ fumũ euapo
ratiuũ ꝛ reſolutiuũ. cuius fum⁹ maxie obeſt
aſtãtib⁹. induc̃ em̃ paliſim ꝛ tremorẽ relaxã
do neruos ꝛ remolliẽdo. Dre acceptũ ꝫ au
ri ĩmiſſum occidit membra ꝓfodiẽdo. circa
qꝺ piculũ maxie valet lac caꝑnũ in q̃ſtitate
maxĩa epotatũ cũ ꝓtinuo motu patiẽtſ. Ad
idẽ ſpẽalit̃ valet decoctio vini cũ abſinthio
ꝛ yſopo. Vucuſq; Plak. Dz aũt argẽtumui
uum. eo ꝙ incidat materias in q̃s mittitur.
vt dic̃ Iſi. li. xvj. vbi etiã ħ ſubiũgit. ħ inq̃t ẽ
liq̃dũ qz ꝓcurrit. Inuenik aũt ſpẽalit̃ in for
nacib⁹ argẽtarijs guttaꝝ ꝓcretõe. terrſ vꝫ te
ctis inherẽs. ſepe eĩ in vetuſtiſſimo ſtercore
cloacaꝝ vꝫ puteoꝝ limo iuenik. fit em̃ ex mi
nio ĩpoſito ꝓchule ferree patena teſtea ſup
poſita. dz aũt vaſculũ circũlinitũ circũdari
carbonib⁹. ꝛ tũc argẽtũuiuũ diſtillabit. ſine
em̃ ħ argẽto neq; auꝝ neq; es inaurari põt.
Tãte aũt ꝟtutſ eſt vt ſi ſup ſertariũ argẽtiui
ui cẽtenariũ ſarũ ſupponas oneri ſtatim re
ſiſtit. ſi ꝟo auri ſcrupulũ ſuppoſuerſ leuita
tẽ ei⁹ in ſe ſtati rapit. Exq̃ ptz nõ põd⁹ eſſe.
ſz natura cui cedit. Potui datũ interfic̃ põ
deris cã. Seruak aũt meli⁹ ĩ vaſis vitreis.
nã ceteraſ materias ꝓfozat ꝛ corrodit. Duc
uſq; Iſi. li. xvj. c. de metallis. Argẽtũ ꝫ eſt al
bũ clax ſonoꝝ puꝝ ductiliratſ hñs multuz
min⁹ tñ q̃ auꝝ. Balſami potiſſime ꝓſeruati
nũ. ꝟtutſ in iaſpide iuuatiuũ. Maiorẽ ei ꝟ
tutẽ hz iaſpis in argẽto q̃ in auro. vt dz ĩ la
pidario. liq̃bile ꝛ ĩ igne reſolutiuũ ꝛ liquefa
ctiuũ. colorẽ hz igneũ rubeũ. infrigidatum
ꝟo itez efficik ſolidũ a⁹q; duꝝ. ꝛ q̃uis groſ
ſum ſit ꝛ materiale reſpectu auri. tñ p⁹ auꝝ
in valore ꝛ pcio obtinet int̃ metalla ꝑncipa
tũ. Eſt em̃ medicinale ꝛ mlꝝ egritudinũ
curatiuũ. nã ei⁹ ſcoria ſiue ſpuma vulnera
ſanat atq; replet. ꝛ carnes ſupfluas ĩ eis cre
ſcere ñ ꝑmittit. cicatricẽ inducit. ſordes cor
poꝛſ mundificat. cauteriũ a fetore cuſtodit.
ꝓfortat fluxibilia mẽbra ꝛ ꝓſtringit. ex cõta
ctu terre rubiginẽ ꝟbit. ſz ex arene ꝛ ſal' con
fricatõe colorẽ ꝑſtinũ recipit ꝛ reſumit

De adamante Capitulũ. IX.

Adamas eſt lapis indic⁹ pu⁹ ꝛ inde
a cor⁹ ferrugineũ hñs colorẽ ꝛ ſplẽdo
rem criſtallinũ. nũq; tñ vltra magnitudinẽ
nuclei auellane ẽ repr⁹. ħ nulli cedit matie.
nec ferro ꝺdem nec igni. nec vnq; incaleſcit
vñ a grecꝭ vis indomita appellak. ſz cũ ſit in
uict⁹ ferro ignis ꝓtẽptor. rũpik ſanguie hir
cino calido ꝛ recẽti. c⁹ fragmẽtis ſculptoreſ
in ſignãdis gẽmis ꝛ pforãdis vtũk. Dic diſ
ſidet in ħ a magnete. qz poſit⁹ adamas iuxta
ferrũ nõ patik illud attrahi a magnete. imo
retrahit ꝑ q̃ndã violẽtiã ferrũ a magnete la
pide ſic attractũ. ꝺz ħ lapis more electri ve
nena deꝑhẽdere. metus varios expellere et
malefic⁹ artib⁹ obuiare. Vucuſq; Iſi. li. xvj
ca. de criſtall'. Dic lapis ſm Dyaſ. gẽma re
cõciliatõnis ꝺz ꝛ amoꝛſ. qz ſi mulier a viro
ſuo fuerit digreſſa. ꝑ ꝟtutẽ adamãtis ĩ viri
gram facili⁹ reuocak. Adhuc dic̃ idẽ ꝙ ſi ve
rus adamas capiti dormiẽtſ mulierſ ſuppo
nak cauti⁹ ſcire poterit marit⁹ ei⁹ an ſit caſta
nã ſi fuerit caſta dormiẽdo ãplecti cogik vi
lapidis maritũ ſuũ. ſi ꝟo fuerit infidelis ab
eo ſbito reſilit ꝛ velut lapidis pñtia iã idig
na ſubito de lecto cadit. Uirt⁹ etiã h⁹ lapidiſ
eſt. vt dic̃ Dyaſ. ꝙ cuꝫ in lacerto ſiniſtro ge
ſtak. valet ꝯ hoſtes ꝯ inſaniã rixas ꝛ iurgia
ꝯ incubos ꝛ fantaſmata. ꝯ varia ſomnia et
venena

De ameriſto Capitulũ. X

Ameriſt⁹ lapis ẽ indic⁹ q̃ int̃ gẽmaſ
a purpureas obtinet ꝑncipatũ. vt dic̃
Iſi. Eſt aũt ameriſt⁹ colore purpu
reo ꝛ violaceo ꝑmixt⁹ q̃ſi roſa nitẽs ꝛ leuiꝰ
fundẽs q̃ſdã flãmulas ꝛ emittens. Iſid. Al
teꝝ ei⁹ gen⁹ deſcẽdit ad iacinctũ nõ ex toto
igneũ ſz vini colorẽ hñs. Et ſũt ſpẽs ei⁹ q̃n
q̃. Iſidor⁹. Sz vt dic̃ Dyaſ. purpure⁹ nobi
lior eſt ꝛ alijs vtilior. nã ꝟt⁹ ei⁹ ꝯ ebrietatẽ ẽ
ꝛ facẽ vigilẽ ꝛ malã repellit cogitatiõez ꝛ bo
nũ ꝓfert itellectũ ꝛ ieſt ei mollicies ad ſcul
pendum.

De achate Capĺm. XI.

Achates ẽ gẽma nigra habẽs albas
a venas. ꝛ dz achates a flumine ciuſ
dẽ noĩs exiſtẽtis in ſicilia iuxta qꝺ ẽ
gemma ꝑmit⁹ inuẽta. vt di. Iſi. modo aũt ĩ
pluribꝫ regionib⁹ inuenik. Eſt aũt quoddã
gen⁹ creticũ. vt dicit Dyaſ. cum venis ceru
leis. Aliud gen⁹ eſt indicũ variũ cũ guttis
ſanguineis. Primũ em̃ gen⁹. vt di. Iſi. cre
ditur valere magicis artib⁹. nam ipa tẽpe
ſtates cõuertunt. ſiſtunt flumina ſic dicunt
Idẽ etiã gen⁹ vtile eſt ſm Dyaſ. ad regum
formas ꝛ ſimulacra mõſtranda ſomniorũ.

Creticū aūt genꝰ mutat pícula.gratū facit ꝛ placentē ꝛ pſuaſorē ꝛ facundū,ꝛ vires cōfert.tertiū genꝰ ſcz indicū viſum.fouet.ꝫ ſitim.pdeſt.ꝫ venenū valet.ꝛ accēſio etꝰ odorifera eſt.vt dicit Dyaſ.

De abeſtone Ca.XII.

Abeſton archadie eſt lapis ferreꝰ coloris.ab igne nomē ſortitus.eo ꝙ ſemel accēſus nunq̄ extinguaꝛ ꝺ quo fabricatū eſt illud mechanicū de q̄ gentiles capti ſacrilegio mirabanꝛ. Jn q̄dā eiꝰ templo venerꝫ erat factū cādelabꝝ in q̄ erat lucerna ſic ardens vt nulla tēpeſtate ꝛ nullo imbꝛe extingui poſſet. vt dic̄ Jſi.li.xvj.in.c. de gemmis

De abſicto. Capitulum.XIII

Abſictus eſt gēma nigra pōderoſa diſtincta venis rubentib .ꝫ calefacta igni ſeptē diebꝰ calorē tenet. vt dicit Jſi.c.de nigris gēmis

De alabandina Ca.XIIII

Alabandina eſt gemma dicta ab alabanda regione aſie.cuiꝰ colꝛ ſimiꝫ eſt calcedonio ſz rariꝛ.vt dic̄ Jſiꝺ. ca.de criſtallꝫ.ſm Dyaſ.aūt alabādina ē gēma clara ꝛ ſubꝛufa vt ſardiꝰ.cuiꝰ ꝓꝓ eſt ſanguinē puocare ꝛ augmētare

De argirite Ca.XV

Argirites eſt gēma argēto ſimiꝫ hñs ſtigmata aurea cui ſiꝫis eſt in colꝛe andromaya. Eſt eñ lapiſ cuiꝰ colꝛ argēteꝰ eſt. vt dic̄ Jſiꝺ.cui eſt forma q̄drangula ſic̄ teſſere ꝛ fortitudo ſic̄ adamātis .huic putāt magi nomē impoſitū ab eo ꝙ aiorꝫ impetꝰ vꝫ iracūdias credit refrenare.vt dic̄ Jſi.c.de gēmis aureis.

De aſtrione Capitulū. XVI

Aſtrion eſt gemma indica criſtallo ꝓpinqua in cuiꝰ cētro lucet ſtella fulgore lune plene.ſic aūt ꝺr ab aſtris. eo ꝙ eis oppoſita fulgorē rapit. Jſiꝺ.ca. de criſtallis

De allectoria Capitulū .XVII

Allectoria ſiue allectoriꝰ eſt lapis q̄ inuenit i vētriculis gallinaceiſ.criſtallo obſcuro ſiꝫis.cuiꝰ vltima magnitudo eſt ad fabe quātitatē .hic in certamine ſm magos credit reddere hoies inſuperabiles ꝛ inuictos. vt ꝺr in lapidario. De hac gēma dic̄ Dyaſ.allectoriꝰ lapis excitat venerē ſtū faē ꝛ ꝓſtantē ac victorē diſcretū ꝛ oratorē.amicos reforꝛmat ꝛ repmit i ore ſitim

De aſterite Ca.XVIII.

Aſterites eſt gemma candida icluſam cōtinēs.lucē ſicut ſtella intꝰ ambulantē.redditq̄ ſolis radios candidantes.

De amatide Ca.XIX

Amatides eſt lapiſ vꝫ gēma a q̄ ſi veſtis fuerit ꝓtacta ꝫ ignez reſiſtit . ꝛ ſi igni iponaꝛ ñ ardebit. ſz ſplēdore accepto nitidiorꝫ apparebit. ꝛ eſt ſiꝫis alumini ſciſſibili.oīb magorꝫ maleficiſ obuiās ꝛ reſiſtēs.vt dic̄ Jſi.li.vij. c.x.

De bitumine Capꝫm .XX.

Bitumē eſt terra a gleba limoſa ꝛ viſcoſa in locꝭ p̄cipue paluſtribꝰ generata. Eſt aūt ſm Jſi.li.xvj.c.ij.q̄dā terra glutinoſa q̄ iuxta lacū aſphaltī i iudea reperiꝛ.cuiꝰ naꝛa eſt ardēs ꝛ igni cognata. ꝛ eſt tāte tenacitatis ꝙ nec aq̄ nec ferro rūpiꝛ ſz ſolū ſanguīe mēſtruali. Eſt aūt vtilis ad nauiū cōpaginatōz. Deß bitumīe ꝺr i Pla. aſphalti.i.bitumē iudaicū calidū ꝛ ſiccū in tertio g̃du.ꝛ eſt terra nigri colorꝭ ꝛ pōderoſa ꝛ fetida.ꝛ eſt terra vt dicūt aliq̄ ꝺ ſpuma marꝫ mortui generata ꝛ ad modū terre iduꝛata.hz aūt ꝓprietē attrahēdi ꝺſolidādi ꝛ ꝺſumēdi.ꝛ multū valet ad vulnera ꝛ vlcera cō ſolidanda ſi puluerizeꝛ.ꝛ ſic vulneri ſuponaꝛ.ꝛ ſi vulnꝰ fuerit mꝫtū longū ꝛ l⁹. Ualet etiā ad paſſiōes matricꝭ ſpūalia ꝺꝓmētꝭ. ſi ponaꝛ ſup carbones.ꝛ fumꝰ eiꝰ q̄ eſt fetidꝰ ſup os ꝛ nares ꝺtrahaꝛ. Ualz inſup fleuma ticis ſomnolētꝭ litargicꝭ.qꝛ fleuma ꝺ capite multū purgat .vt dic̄ Plaꝛ.

De berillo Ca.XXI

Berillꝰ eſt lapis indicꝰ . in viriditate ſiꝫis ſmaragdo ſz cuz pallore. Polit ab indis i ſexangulas formas vt colꝛis hebetudo repcuſſu āgulorꝫ excitēt.aliter aūt politꝰ nō hz fulgorē. Genera aūt eiꝰ ſunt decē. vt ꝺr. Jſi.c.ꝺ viridibꝰ gēmis. vbi etiā ſtati ſubdit. Criſoberillꝰ ſpēs ſcz eſt berilli.cuiꝰ pallida viriditas i aureū colorē reſplēdet.ꝛ hūc etiā india mittit nob. Berilli ꝓprietes deſcribit Dyaſ.dicēs. Jnt berillos q̄ magꝭ pallet melioꝛ eſt.ꝓtꝰ eiꝰ ꝫ pícula hoſtiū ꝛ ꝫ lites inuictū reddit ꝛ mitē. ingenū bonū adhibet.valet cōtra vicia epatis ꝛ cōtra ſuſpiria ꝛ eructationes .humidos ocꝫoſ ſanat.manū geſtantis exurit ſi ſolis radio opponaꝛ.hominē magnificat ꝛ amorē ꝓiungit ꝓiugalem

De calculo Ca.XXII

Calcul⁹ ē lapill⁹ terre admixt⁹ rotundus atq; durissim⁹. pur⁹ ꝛ ex oī ptē lenissim⁹ atq; plan⁹. dict⁹ aūt ē calcul⁹ eo q; sine molestia sui breuitate ꝛ planicie a pedi by ꝓculcet. cui ꝓtrari⁹ ē scrupul⁹. lapilli⁹ scz asperrim⁹ ꝛ minut⁹ q̄ si int pedē ꝛ calceū in ciderit valde nocet. h ꝛ sapa dicūt scrupea. id est. aspera atq; dura. vt dicit Jsi. li. xv. ca. vij. sepe aūt lapill⁹ i corpe aial ex calidis et viscosis hūoribꝫ nūc i vesica nūc in renibꝫ generat. vt dic Cōstan. q̄re s̄ li. vij. de passionibꝫ renū. c. de calculo

De cote Capm. XXIII.

Cos est lapis sic dict⁹ eo q; ferrū ad īcidēdū acuat. cotz em̄ greco ꝑmone incisio dr. vt dic Jsid. Et ex his alie aq̄rie sunt. alie oleo indiget i acuēdo sz oleū lenē. aq̄ vo acie acerrimā reddit. vt dic Jsi. li. eodē. c. iij. h aūt cotz ꝓpriū hz q; ih q; acuēdo alteri ꝑfuit. paulatim se cōsumit. vt dicit Greg. puluis vo ei⁹ ab ip⁹ suba resolut⁹ cō gruit medicīe. ꝓtutē hz desiccatiuā repcussiuā. ꝛ sanguis restrictiuā. vt dic Cōstan.

De calce Capitulū. XXIIII.

Alx est lapis adust⁹ ex c⁹ admixtiōe cū arena ꝛ aq̄ fit cemētū. Est autez calx dicta viua. vt dic Jsi. qr duz sit tactu frigida. int⁹ tn̄ in occulto feruentē hz naturā vt ꝓtinet ignē. Un̄ ꝛ ꝑfusa aq̄ statz ignis erūpit latēs. Cui⁹ natūa aliqđ mirū hz postq; nō arserit aq̄s īcēdit. q; solet ignis extingui. oleo vo extinguit q̄ solet ignis accendi. Usus ē fabrice necessari⁹. nā lapis lapidi nō pt herere forti⁹ nisi calce sit ꝓiūctus Calcis aūt q̄ fit ex lapide albo ꝛ duro melior est structurz. Ex molli vo vtilior est in tectis. Mucusq; Jsi. li. xvj. c. iij. Calx aūt ꝑm Plat. calida est ꝛ sicca in q̄rto gdu. q̄ mixta cū oleo pustulas ꝛ vulnera putrida iuuat ꝛ īcisiōes bn̄ ꝓsolidat. carnē supflua corrodit nec in vulnere crescere ꝑmittit. Calx viua cū auripigmēto ꝛ aq̄ ad modū pultis decocta pilos cadere facē. qr suo acumīe poros aperit. vt di. Cōstan. ꝛ Plat.

De cemento Capitulū. XXV

Cementū est calcz ꝛ arene cū aq̄ temperate ꝓiūctio ꝛ mixtura q̄ ad lapides ꝓiūgēdos ꝛ pictes liniendos ꝛ dealbādos sūma est necessaria In picturis ꝛ coloribꝫ parietū ꝑmū stramētū ꝛ p̄cipuū est cemētū. Deli⁹ aūt adberet pieti bume/facto. ꝛ maxīe si fuerit de plastro ꝓsiue gipso. nā vt dic Jsi. gipsum calcz est cognatū. Optimū aūt oīm lapidū est de lapide speculari factū cemētū. q̄ lapis trāslucet sic vitx ꝛ mlt⁹ tū scissibilis i tenuas crustas. vt dic Jsi. ꝛ ē idē qđ plastx. qđ in greco dr gipsum. sed in teutonico speretalonū nūcupat

De carbunculo Capitulū. XXVI.

Carbūcul⁹ lapis ē p̄cios̄issim⁹ sic dictus qr vt carbo ē ignit⁹. cui⁹ fulgor nec nocte vincit. lucet em̄ i tenebris adeo vt flāmas ad oculos vibret. Genera ei⁹ sunt. xij. sz p̄stātiores sunt q̄ fulgēt ꝛ emittūt radios sic ignis. vt dic Jsi. li. xvj. ca. xij. Ibidē subdit. Carbūcul⁹ grece antrax dicitur. gignit in libia apđ trogoditas. Intbat duodecim spēs p̄cellit antracites q̄ igneī ē calorz. sz cādida vena p̄cinct⁹. cui⁹ est ꝓpriuz q; ꝓiect⁹ in ignē velut int mortuos carbōes extinguit. sz aq̄ ꝑfusus exardescit. Alia ē spēcies carbūculi noīe scandalit⁹ a loco indie vbi inuenit sic dict⁹. in cui⁹ specie velut itra lucidos ignes apparēt quedā gutte q̄si auree ꝛ hec gēma est p̄cij incōparabilis respectu aliarū. Alia est spēs q̄ signes appellat a lucernariū fragrātia sic dicta. ꝛ hāc gēmā remissum carbūculū dicūt. Et est duplex. vna q̄ vt purpura radiat. altera velut coccinei coloris seu ruborz. h a sole vl tactu digitoꝝ calefacta paleas ꝛ cartaꝝ folia ad serapē dicit sculpturis resistit. si vo aliqñ sculpta fuerit dū signa in cera imꝓmit q̄si q̄dā aialis morsu ptē cere secū tollit. vt dic Jsid. ibidē. Ad spēm carbūculi reducit balagi⁹ q̄ rube⁹ est ꝛ plucidus. vt dic Dyas. ꝛ dr q; hec spēs carbunculi in vena saphiri inuenit. ꝛ iō ex vicinitate saphiri q̄ndā nebulā ad modū famule circa ignē balagi⁹ ꝓtrahit. que circa eius superficiē se diffundit. ꝛ hoc patet sensibilit si diligētius cōtemplet

De crisoprasso Capitulū. XXVII

Crisoprassus est lapis etyopie⁹ quē aur celat ꝛ ꝑdit obscuritas. de nocte em̄ est igneus. de die vo aure⁹. vt dicit Jsid. ibidē. In die em̄ quasi euanescens ꝛ fulgorē emittēs quasi aur expallescit Est aūt alia spēs crisoprassi quā india nutrit. h crisoprassus similis est prasio in colore sine pozzo. et respergitur quibusdā gutis aureis. vt dicitur in lapidario

De calcedonio Capitulū. XXVIII

Calcedoni⁹ ē lapis pallid⁹ ⁊ hebetē p
rendēs colorē q̄si mediū int̄ berillū
⁊ iacinctū. vt dr i lapidario. Hascit
aūt apud nasamos vt ferūt diuio imbre. ⁊ ī
uenit ad repcussū lune plene. vt dic Isi. lib.
xvj. Hō inuenit nisi tricolor vt di. lapid. Dia
ei⁹ genera sculpture resistūt. calefact⁹ paleā
attrahit. Isi. Hic lapis pforat⁹ ⁊ portat⁹ fa
cit vincere causas. ⁊ valz ꝯ illusiōes demo/
nū ⁊ ꝑtutes ꝯfuat. vt dicit Dyas.

De crisolito La. XXIX

Crisolit⁹ est lapis ⁊ ethyopic⁹. vt au/
rū lucēs. ⁊ vt ignis scintillās mari ī
colore est sil'is. declinās ad virorē ī
auro posit⁹ ⁊ ī sinistro lacerto gestat⁹ dr ter
rere demones ⁊ fugare. iuuat ꝯ timores no
cturnos. ⁊ melācoliā minuit aut depellit et
ꝯfortat intellectū. vt dic Dyas. Crisoliti q̄/
dā spēs ē crisolimphis. c⁹ color d die aure⁹.
de nocte ꝯo igne⁹ iudicat Est ⁊ alia spēs cri
soliti q̄ dr crisolēt⁹ colore aure⁹. ei⁹ aspectus
d mane pulctior ē. deinde hebetat ei⁹ color ⁊
est ignis capacissim⁹. q̄ si iuncta ignē fuerit ci
t⁹ inflāmat. vt di. Isi. li. xv. c. d gēmis aureis

De celidonio La. XXX

Celidoni⁹ lapis ē modic⁹ tñ ꝓcios⁹
Hui⁹ due sunt spēs. s. niger ⁊ rufus
de vētre hyrūdinis extrahūt. qui q̄/
dem sūt ⁊ deformes. sz in ꝑtutib⁹ nō sūt ma
iorib⁹ ipares. imo multis aliis sunt maiores.
Valet em̄ rufus ꝯ lunaticā passionē ⁊ ꝯ in/
saniā et antiquū lāguorē. facūdū fac ⁊ gtuz
⁊ placētē. Niger ꝯo valet ꝯ noxios hūores.
⁊ febres ⁊ iras. ⁊ lot⁹ aq̄ sanat oculos. ℏ oia
dicunt in lapidario

De cristallo La. XXXI

Cristall⁹ lapis est relucēs clar⁹ et co
lore aq̄sus. creditq̄s ꝙ sit nix vl' gla/
cies ꝑ multoz annoz spacia indura
ta. vñ ⁊ nomē ei greci dederūt. gignit in asia
⁊ cypro. marie in septētrionalib⁹ alpib⁹ vbi
in estate sol feruētissim⁹ inuenit. ⁊ iō q⁹ āno
sa ⁊ diuturna est ibi glacies. iō spēm reddit
hāc que cristall⁹ noīat Hic si fuerit oppositus
solis radijs adeo capit flāmā vt aridis fun/
gis ignē ꝓbeat. Usus ei⁹ ad pocula destina
tur. nihil alid opat q̄s frigidū facere potest.
Hucusq̄s Isi. li. xv. c. xiij. De cristallo autez
dicit Dyas. cristall⁹ nō vi frigoris tantū sed
vi magis terrestreitat⁹ in lapidē induratur
color aūt illi⁹ glaciei est sil'is. b⁹ ꝑtus est ꝯ si
tim ⁊ ardorē. q̄ trit⁹ melle ⁊ potatus lacte re
plet vbera si ex causa calida lac ꝑus sit amis
sum. Et etiā sumpt⁹ in potu valet ꝯ colicaz
passionē ⁊ viscez si nō assit ꝯstipatio. Lapis
est luci pui⁹. vñ lr̄as ⁊ alia que in eo ponun
tur manifestat. Q⁹ aūt ex aqua materialiter
fiat cristall⁹. dicit Bregs. sup ꝑmū Ezechiel
Habet inq̄t aq̄ ex se fluiditatē. sz ꝑ frigoris
vehementiā in cristalli ꝯuertit frimitatem
Unū in Eccl'. scribit. Flauit vent⁹ aquilo ⁊
ꝯgelauit cristallū ⁊c. Et h⁹ assignat Aristo.
rōem in li. methoz. ibi. lapidea d substātijs
mineralib⁹ materialit sunt aqua. vt dic Ri/
chardus rufus. lapides mineraliū sūt d aq̄
sz tñ q⁹ habēt de terrea siccitate pl⁹q̄s liqua/
bilia. iō nō ꝯgelant solo frigore aquoso. sed
etiā terrea siccitate que ꝑmutat aq̄sum terre
um in vitreū q̄n sup aquā dñat. ⁊ vincit fri
giditas supducta. ex q̄ patet ꝙ vera est ratio
Brego. ⁊ Eccl'. q̄ dicūt ꝙ ex aqua ꝑt cristal
lus generari

De cerannio La. XXXII

Cerauni⁹ est lapis cristallo sil'is ceru
leo colore infect⁹. ⁊ est apud germa/
niam. alter est hyspanic⁹ rutilās vt
flamma. hi cadūt de locis tonitrui. ⁊ dicun
tur ꝯ vim fulgur opitulari. vt dic Isidorus
ibidē. Idē in lapidario vbi dr. Cum tonat
horrendū cū fulminat igne⁹ ether. Nubib⁹
illisus celo cadit iste lapill⁹. Qui caste gerit
hūc a fulmīe nō feriet. Nec dom⁹ aut ville
q̄b⁹ affuerit lapis ille Uirt⁹ vtriusq̄s est ad ꝑ
lia ⁊ causas vicēdas. ⁊ valēt ad dulces som
nos. vt dr ibidē

De corallo La. XXXIII

Corall⁹ nascit in mari rubro. ⁊ q̄dīu
egit aq̄s lignū est. sz statim q̄n extra
hit ⁊ tangit aere in lapidē induratur
Sunt aūt rami ei⁹ sub aqua cādidi ⁊ mol/
les. extracti cū retib⁹ rubescūt ⁊ lapidifican
tur. vt dic Isid. c. de rubris gēmis. Et seq̄t
ibidē quantū apud nos ꝑciosa est īdica mar
garita. tāto ꝑciosior est corall⁹ apud indos.
hūc magi dicūt resistere ꝯtra fulmen. Isid.
Idē dr ī lapidario. Ipi⁹ est vt ait zoroastes
mira ptās. Fulmina riphones tēpestates q̄s
repellit. Aq̄cūq̄s gerat Est aūt duplex. alb⁹
⁊ rufus. ⁊ nūq̄s vltra semipedem lōgior inue
nit. rufus maxime valet ꝯ oēm fluxū sangui
nis. ꝯ epilentiam. ⁊ ꝯtra dyabolica ⁊ varia
mōstra. multiplicat fruct⁹ ⁊ expedit fines et
ꝓncipia negocioz

De corneolo Ca. XXXIIII.

Corneol⁹ lapis est rufus ⁊ obscur⁹. Crul' tñ est ⁊ p̄ciosus q̄ in collo suspē sus vl' in digito portat⁹. In discep/ tādo surgētes mitigat iras. Sāguis ex mē bro sistit quēcūq; fluxē. p̄cipue talē patit si femia fluxū. vt dr ī lapida.

De dyonisio Ca. XXXV.

Dyonisi⁹ lapis ē niger l' fusc⁹ rubēti/ bus venis sparsus. vocat aūt ita q̄ si aq̄ mixt⁹ ɔterat vinū al's nimium flagrat. ⁊ tñ qđ in illo mixt̄ ebrietati resistit vt dic̄ Jsi. li. xvj.

De diadoco. Ca. XXXVI.

Diadocos lapis ē pallid⁹ lucēs vt be rill⁹. ⁊ ē apt⁹ ad rñsa a demonib⁹ ob tinēda. excitat em̄ demones ⁊ fantas mata. ⁊ si defuncto q̄s forsan applicet illū p tin⁹ asserit solitas amittere vires. Hā sacer hic lapis est. ⁊ q̄ mors sternit abhorret. sicut dr in lapidario

De ere Ca. XXXVII

Sa splēdore aer⁊ ē vocata. vt dicit Jsi. Apd antiq̄s em̄ anteq̄ ferri co/ gnit⁹ fuit vsus. ere ꝓmi pscindebant terrā ⁊ belli certamīa pagebāt. tūc aut ⁊ ar gentū reñciebāt. nūc ꝓo aut in summo ho/ nore est. Sic voluēda etas cōmutat tpa re/ rū. ꝓba sūt Jsi. li. xvj. Idē aūt es est ⁊ cupt q⁊ vtrūq; ex eodē lapide p decoctiōz ignis resoluit. Lapis em̄ calore ignis resolut⁹ in es ɔuertit. Job. xxviij. Cōponit aūt es siue cupt sīc ⁊ alia metalla ex sulphure ⁊ argen touiuo. sz h accidit qñ pl⁹ est de sulphure q̄s de argētouiuo. ⁊ sulphur est terreū ⁊ nō pu rū rubeū hñs colorē adurentē Argentū ꝓo viuū mediocre nec nimis grossum nec ni/ mis subtile. Et ex tali cōmixtiōe es generat sicut dic̄ Aristo. Sic aūt dic̄ Jsi. c. d ere. Es si fuerit admixtū cū alīs metallis colorem mutat pit ⁊ ꝓtutē. vt ptz ī auricalco ⁊ in ere corinthio. q⁊ cū diuersis metallis ē ɔiūctū. vñ q̄dā est albū ad nitorē argēti accedens aliud fuscū spēm auri exꝑmēs. tertiū in quo cūctoꝝ est tēperies. Est ⁊ aliud gen⁹ eris qđ dr coronariū. qđ scz ex ductili ere ī laminas attenuat ⁊ felle tauri tingit. spēm auri p̄ten dit ī coronis histrionū. vñ ⁊ coronariū ē vo catū. Es aūt qđ ductile ē ⁊ malleo ꝓducit. regulare appellat. ecōtra fusile qđ tm̄ fundi tur. sz qđ fusile est sub malleo fragile est. qñ aūt es bñ purgat. ⁊ ab oib⁹ vicijs excoquit ductile efficit ⁊ regulare. Dm̄e aūt es in fri gore magno mel⁹ fundit. Es celer⁹ rubigi nem ꝑhibit nisi oleo pungat. Jtē int omia me talla est vocalissimū ⁊ maxīe potestat⁊ Duc usq; Jsi. li. xvj. maxīe ɔuenit vsui tubaruz ⁊ cāpanaꝝ ꝓpt suā sonoritatē ⁊ durabilitatez lapis vñ excoquit est maxīe duricie ⁊ cōpa ctiōis. vñ ñ facile frāgit nisi ꝓus ī rupe igne fortissimo exurat. Octies aūt vl' nonies cō burit añq; extrabat ꝓfecte de lapide et pur/ get sicut mihi sep⁹ certissime asseruerūt in loco vbi fodit eris purgatores. Uasa enea rubiginosa sunt ⁊ cruginosa. nisi sep⁹ arena aspera ɔfricent. Olfactu etiā ⁊ gustu sūt ab ominabilia. nisi cū stāno sint linita. Es etiā si sine stāno fuerit de facili vrit ⁊ cremat. vt dic̄ Jsi. c. de stāno. Es ꝓo exustū ⁊ pulueri satū. vt dr in Plat. hz ꝓtutē dissoluēdi ⁊ cō/ sumēdi ⁊ extenuādi ⁊ hūores noxios expur gādi. vulnera sanat. caliginē oculorū pur/ gat. carnes supfluas corrodit ⁊ vlterius cre scere nō permittit. vt dicit Platearī⁹ ⁊ etiaz Dyasco.

De electro Capl'm. XXXVIII

Electrū est vocatū eo q⁊ ad sol' radi/ um auro clari⁹ luceat ⁊ argēto. nam sol a poet⁊ electron dr. Efficaci⁹ aūt est h metallū oīb⁹ metallis ⁊ nobili⁹. Dui⁹ tria sunt genera. vnū qđ ex ꝓno arbore flu/ it qđ succinū dr. qñ em̄ ꝓmo fluit de arbore est liquidū gūmi. sz post indurat calore vel frigore in duriciē lapidis ꝑspicui vt cristal li. Alter⁊ gen⁹ metallū dr qđ naturalit inue nit ⁊ in p̄cio habet. Tertiū fit de trib⁹ p̄cip̄ auri ⁊ vna argēti. electrū ꝓo qđ naturale est illi⁹ est nature vt in ɔuiuio ad lumina clari us cūctis metall' fulgeat ⁊ venenū ꝑdat. nā si eo infundas stridorē edit ⁊ ī colores vari os in modū arc⁹ celest⁊ se mutare subito cō/ sueuit. Hucusq; Jsi. li. xv. de metallis. vlti. De electro aūt artificiali dr sup Ezech. dū aut. inq̄t Brego. miscet cū argēto. argētum ad claritatē cresc̄it. aut aūt cū claritate ar/ gēti tēperatū ꝓtutē suā nō ꝑdit sz tantūmo/ do q̄ ad decorē coadmixti argēti aliq̄ntulū expallescit. Electrū etiā vet⁊ a q̄busdā arpa go dr. eo q⁊ attritu digitoꝝ accepta calor⁊ g tia oīa folia ⁊ paleas ⁊ vestimētoꝝ fimbrias rapiat ⁊ attrahat. sic̄ magnes ferrū. vt dicit Jsi. li. xvj. c. de rubeis gēmis. De facili autē quocūq; mō hō voluerit recipit colorem et tinctura. Uñ de radice auense et conchilio

de facili inficiť. vt dicit idē ibidē.

De echite Ca.XXXIX.

Echites lapis ē indic⁹ ꝛ pſic⁹ q̄ i lit/toꝛib⁹ occeani i ſinu tā indici maris q̄ pſici iueniť. Eſt aūt lapis coloꝛe puniceo ſic̄ dꝛ in lapidario. ꝛ eſt duplex. vt dic̄ Iſi. ſ. maſcul⁹ ꝛ femīa. vñ ꝛ bini ſp in nidis aq̄las iueniunť. nec ſine his parere pōt aq̄la. ꝛ iō aq̄la iſtos ꝓuat i nido ſuo. Horuꝫ maſcul⁹ duꝝ⁹ eſt ꝛ ſil'is galle ꝛ ſubꝛutilans. femine⁹ ꝓo mollis ē. ꝛ hi lapilli alligati parienti faciūt partꝰ celeritatē. ꝛ etiā faciunt aliquādo abꝛoꝛtiri ſi nimis diu ibi dimittūtur et aliq̄d excidit vulue niſi cito a parturiētibus auferāť. vt dic̄ Iſi. li. xvj. c. iiij. Hic etiā lapis moꝛe p̄gnantis aliū lapidē in ſe tenet clauſum. vt dic̄ Dyaſ. ꝛ in lapidario dꝛ. Cōtinet ħ aliū moꝛe p̄gnātis lapillū. Eiꝰ ꝓtus eſt ꝓferre ſobꝛietatē. diuitias auget ꝛ amorē. ꝛ fac̄ victoꝛē ꝛ fauoꝛabilē ꝛ caducoꝝ phibet viſum. ſi ꝺ veneni fraude q̄s ſuſpectꝰ fuerit ſi reꝰ fuerit. ħ lapis ſub cibo eiꝰ poſitꝰ cibū deglutire nō p̄mittit q̄ ſi lapis ſubtractꝰ fuerit cibū deglutire nō tardabit

De emathite Ca.XL.

Ematites lapis ē rufus ferrugineus affricꝰ ꝛ indicꝰ ac arabicꝰ. ſic dictus eo q̄ cruoꝛe reſolutꝰ i coloꝛem ſanguinē moꝛ erūpit. vt dic̄ Iſiꝺ. Ualet cōtra veſice fluxū ꝛ oculoꝝ doloꝛes. ꝯ venenū ꝛ ſerpētis moꝛſum ꝛ vētris fluxū. oēm ſanguinē ſtringit ꝛ maxie muliebꝛē ꝛ gīgiuarū vt dic̄ Dyaſ. In Plac. aūt dꝛ frigide et ſicce eſſe cōplexiōis. ꝛ hz ꝓtutē ꝓſtringēdi fluxuꝫ ſanguīs. dꝛ aūt ab emath q̄ ꝺ ē ſanguis. ꝛ thites q̄ ꝺ eſt ſiſto. ť. vñ valet emoptoicis. i. ſanguinē vomētib⁹. ꝛ diſſenteric̄ ſingulare p̄ſidium eſt

De elitropia Capitulū. XLI.

Elitropia gēma eſt viridis cū gutt̄ punicеis venis ſanguineis ſupſperſa. Et ē ſic dicta ab effectu. q̄ ſi ponit in aqua radīs ſol' oppoſita ebullire facit ꝛ aquā in vaſe poſitā reſoluit i nebulā. et pꝰ paululū reſoluit in guttulas pluuiales. hec eadē etiā gēma videť poſſe facere mira. naꝫ poſita i pelui in aq̄ clara radios ſol' mutat ꝛ exaeris repcuſſione obūbꝛare videť radiorū ſolariū claritatē ꝛ q̄ndā inducere in aere ſanguineū coloꝛē ac ſi ſol ex interpoſitione coꝛpis lunar̄ ad ſolem eclipticas pati tenebꝛas videat Et iō q̄ illa videť ſol' poſſe mutare claritatē. elitropia. i. ſolis auerſio nūcupať. ꝛ ħ exp̄ſſe dic̄ Iſiꝺ. ꝛ Dyaſ. in lapidario dꝛ. Ex re nomē hñs ē elitropia gēma. Que ſolis radīs in aq̄ ſubiecto vacillo. Sāguineū reddit mutato lumīe ſolā. Eclipſimq̄ nouā terr̄ effundere cogit ꝛc̄. Et dic̄ Iſiꝺ. q̄ ita manifeſtat incātatoꝝ ſtulticiā ꝛ magorū q̄ in ſuis p̄digīs gl'iant. Illudūt em̄ hominū aſpectib⁹ in his q̄ opant. ſic̄ facit gemma ſup̄dicta de q̄ exēplificādo dic̄ q̄ herba eiuſdē noīs cū q̄buſdā incātatiōib⁹ additis fallēdo viſuꝫ intuētū. facit portantē hoīez nō videri. In ml'tis alīs ē gēma ħ cōmēdabilis. q̄ ſanguinē ſtringit. venena tollit. nec falli poterit q̄ eā geſſerit ꝛc̄.

De enidro Capl'm. XLII.

Enidros paruꝰ lapis ē ꝛ modicꝰ ꝓpe quis diſtillat guttis. nec tñ liquefit oīno nec efficiť aliq̄ mō minoꝛ. vnde dꝛ i lapiꝺ. ꝓpetui fletꝰ lacrimis diſtillat enidros q̄ velut ex pleni font̄ ſcaturigīe manat Et dꝛ ibidē q̄ difficile ē hmōi reddere rōez. q̄ ſi gutta defluit de lapidis ſuba. q̄re ñ minoꝛ efficiť vl' oīno liq̄ſcit. ſi ꝓ oꝛos vel aliud ip̄m ingrediť q̄d eſt q̄ ingrediēs nō repellit egredientē. Pōt tñ eſſe vt mihi videť q̄ ꝓtus lapidis ꝓdēſat in aquā aerē ſibi vicinꝰ ꝓpinquātē vt iā videat exire de ſuba lapidis q̄ egrediť ꝺ ſuba aeris circūſtantis.

De epiſtide Capitulū. XLIII.

Epiſtides eſt lapilꝰ rutilās ꝛ rubicūdus. q̄ ex pte coꝛdis geſtatꝰ tutū ſeruat. cōpeſcit ſeditiōes. coercet locuſtas ꝛ volucres ſteriles nebulas ac grandines a fructib⁹ terre. ꝛ oppoſitꝰ ſoli ignē et radios emittit. Et ſi hūc lapidē in aquā ferue tē p̄iecerī ceſſat eiꝰ ebullitio. ꝛ poſt modicū frigeſcit. vt di. Iſi. ꝛ Dyaſ.

De exoliceto Capitulū. XLIIII

Exolicetos lapis eſt ſic dictꝰ. eo q̄. xl. coloꝛib⁹ eſt diſtinctꝰ. ꝛ eſt puꝰ valde ꝛ efficit oculos intuētis hoīs tremulos. in libia apud trogoditas inueniť

De ferro Capitulū. XLV.

Ferrū a feriēdo ē dictū. vt di. Iſiꝺ. ſua em̄ duricie ferit domat ꝛ ꝓcutit oīa genera metalloꝝ. qꝺ q̄dē q̄uis de terra oꝛigine ꝓhat duriſſimū tñ eſt ꝛ ſolidiſſimū. ꝛ iō oīa alia feriēdo cōpmit et dilat. ꝛ ħ vt dic̄ Iſi. iuxta terre genꝰ nomen aſſumit. ꝛ ꝓ ħ multipl'r variať. q̄ ſm ħ magꝫ duꝝ vel minꝰ iueniť. Generať aūt ferrū ſm

Aristo. ex argẽto uiuo grosso nõ mũdo neq̃ porroso terreo. z sulphure grosso in cui⁹ cõpositõe pl⁹ est de ꝓdicto sulphure q̃ de argẽto uiuo. vñ ꝓpter dñiũ frigidi z sicci z terrei ferrũ frigidũ z siccũ valde duꝝ est in suis pribꝫ z cõpactũ. z qz min⁹ hz in se aerei z aq̃i humidi q̃ alia metalla. ió ad resoluẽdum ĩ igne difficile ẽ z gne ad remolliendũ. vt dic̃ Rich. Ferramẽta ꝯo cũ oleo tpare mos est ne aq̃ frigiditate nimiũ indurẽt. vt di. Jsi⁹. Ferrũ ex sanguis ꝯtactu citissime rubiginẽ ꝯtrahit. z dũ ei⁹ subam subintrauerit virtus recedit. vt di. Jsi. Rubigo ẽ viciũ rodẽs ferrũ. qđ ei accidit vl̃ sue subẽ ipuritate siue ex terre ꝯtactu z vicinitate. siue ex sanguinis siue cuiuslibz infecti aut hũidi vapoꝛ q̃litate Et subdit idẽ. a ferro inq̃t sanguis human⁹ effundit̃ z de ferro se vlciscit̃. qz de re nulla alia ita cito p rubiginẽ ꝯsumit̃ sic q̃ huma no sanguĩe immũdat̃. Cũ ferro magnes cõ cordiã hz vñ z magnes ipm attrahit z ipm attractũ etiã mediãte vase argẽteo vl̃ eneo ipm sequit̃ eiq̃ subijcit̃ z obedit. Si ferruz bñ politũ aluminẽ vl̃ aceto linitũ fuerit simil limũ fit eri. rubigine carebit politũ ferrũ. si ceruſa vel medulla cerina fuerit plinituz. Jsi⁹. Ferrũ candẽs si in vino vl̃ in lacte sep⁹ extinctũ fuerit ipz vinũ splenetic̃ z alijs morbidis medicare fac̃. vt dic̃ Cõstã. Ferrũ etiã vt dic̃ Jsi. accẽsum igni nisi indurek̃ ictibꝫ corrũpit̃. rubẽs in igne nõ est vtile ad cudendũ añ q̃ albescere incipiat vel albere Usus ferri vtilior est boĩ in pluribꝫ q̃ vsus auri. z q̃uis pl⁹ diligat̃ auri spẽs ab auaris sine ferro ei respublica tute nõ agit̃. qz sine ei⁹ metu securitas ab hostibꝫ nõ habek̃. ferro cõis iusticia regit̃. tuet̃ innocẽtia z iproboꝝ audacia ferri metu coercet̃. sine ferro nullũ fere op⁹ mechanicũ vir pficit̃. nulluz edificiũ ꝯstruit̃. agricultura nullaten⁹ exercet̃. Et ió �means Jsi. ẽ dictũ ferrũ eo q̃ farra. i. semia ꝯdãt. qz sine ferro nec panis ꝛ̃ra acq̃rit̃. nec etiã iã pat⁹ panis sine ferro cõgrue diuidit̃ vt ĩ vsum cibi ab boĩe assumat̃. Jtẽ ferrũ ferro acuit̃. vt dic̃ salomõ. nã ꝯfricatõne mutua hebetudo ferri itez attenuat̃ z sic acuit̃ vt inde facili⁹ q̃libet icidat̃. Scoria ꝛ̃ ferri ĩmũdicia q̃ in igne excoq̃t. z ẽ sic dicta eo q̃ ꝛ̃ ferro ignis violẽtia sit excussa. vt dicit Jsidorus

De ferrugine. Capitulum. XLVI.

Ferrugo est limatura ferri sic̃ squama est illꝛ qđ cuolat ex pcussiõe ferri. z hz ꝓtutẽ siccãdi z attenuãdi. z ió valet ꝯ opilationẽ splenis. vomitũ tñ potenter excitat intm̃ q̃ aliq̃n ducit ad mortẽ nisi puluere adamãtꝭ vel aq̃ in qua p noctẽ iacuerit ei⁹ violẽtia repmat̃. ꝯtra emorroidas ꝛ̃ esse puluis ei⁹ optim⁹. dissenteriã. i. fluxũ vẽtris stringit. vt in Plat̃. Ferrugo etiã ꝛ̃ ferri rubigo z corrosio dicta a corrodẽdo. ꝛ̃ tñ ꝓprie erugo ab erodẽdo nõ aberamento. vt dic̃ Jsi. man⁹ siquidẽ tãgentꝭ inficit z maculã deformẽ post se relinq̃t. q̃to ferꝝ magꝭ purꝝ z politũ est tãto cuidẽti⁹ z citi⁹ a rubigine defedat̃ z difficili⁹ remouet̃. Nec ꝛ̃ facili deponit̃ nisi tribꝫ modis. s. p ignis excoctoꝛz vl̃ p serre vl̃ p lime corrosionẽ. vl̃ p collisionẽ lapidis z duriorꝭ arenule extersionẽ. hoc añt hz ꝓpriũ eruginis infectio q̃ occasiõe leui reuertit̃ ad locũ in q̃ semel radicat̃

De gleba. Ca. XLVII.

Gleba ex collectõe puluerꝭ est i vno glomere coadunata. vt dic̃ Jsi. lib. xvj. c. j. Terra cñ ligata gleba est. soluta ꝯo puluis. Jndurata i globũ ẽra semẽ nõ recipit. z receptũ erũpe in germẽ non pmittit. ꝯfracta ꝯo tegit semia atq̃ nutrit. per pluuiã remollita q̃ndã pinguedinẽ in sere colligit quã ad seminũ pductioꝛz radicibus circũfundat. vt dic̃ Greg⁹. Aliq̃n etiã glebe naturã in sextinent mineralẽ. z ió ex glebis diuersaꝝ rez spẽs pducũt̃. sic̃ dic̃ Bre. sup illũ locũ Job. xxviij. Lapides sapbiri loc⁹ ei⁹ z glebe illi⁹ auꝝ

De gemma Ca. XLVIII

Gemma ꝛ̃ eo q̃ lucear instar gũmi. vt dic̃ Jsi. gẽme siq̃dẽ magnũ decorẽ varietate colorꝝ pbẽt auro. Jdeo añt dic̃ Jsi. dicũt̃ pciose. qz rare sũt atq̃ care. oñe ei rarũ magnũ z pcios̃um vocat̃. sic̃ scriptũ est. erat ꝓmo dei pcios̃us. i. rar⁹. Jsi doꝛ⁹. nec alicui ꝛ̃ videri dubiũ aut falsum q̃n sua sit ꝓ⁹ diuinit⁹ insita gẽmis. qz sic̃ ꝛ̃ lapidario. Jngẽs est herbis ꝓ⁹ sꝛ̃ maria gẽmis. Quaꝝ q̃dã in venis terre inueniunt̃ z cũ metall̃ effodiunt̃. q̃daz a pfundo maris euomũt̃ z generatõnis ipaꝝ loc⁹ ignorat̃. z tales gẽme sepe ĩ litoribꝫ marꝭ z fluuioꝝ glareis repiunt̃. q̃dã in corpibꝫ auiũ z reptiliũ sep⁹ pcreant̃ Uñcũ q̃ añt gẽme venerinti credibili ꝓtute iueniunt̃ diuinit⁹ insignite. qñ nobiles sunt z vere. Nã vt dic̃ Jsi. c. de

gēmis aureis.ī qnibusdā gēmaꝝ generibus veras a falsis discerere magꝫ difficultas est. nā sepe ille q̄ sunt falsē ꝛ sophistice veris videnť esse simillime.ita vt vix pñt ꝛea sophistic⁹ decēphēdi.qꝛ q̄dā vt di. Jsi.ꝫ.p smaragdo virꝫ arte inficiūt ꝛ fallit oc'os subdola q̄dā viriditat⁹ sil'itudo.sine fraude cī nulla mortaliū est vita. Jsi.oēs aūt nō trāsluci/das gēmas cecas solem⁹ appellare eo q̄ dēsitate sui obscurēť. Jsiď.sz sepe fallūť sic iudicātes.qꝛ pl⁹ ꝛtus⁹ sepe latet ī puulo adamāte ferrugineo ꝛ obscuro ꝙ̄ ī sardio lucidissimo vel berillo

De gagate La.XLIX

GAgates est lapis rudis ꝛ tm̄ p̄ciosus q̄ p̄mo in sicilia ꝛ gagāte flumine est repť⁹ fluoꝛe flumis ad ripā iacť⁹ vñ est noiať⁹.q̄uis ī britānia sit plurim⁹ et eximius.vt di. Jsi. Est aūt duplex.s.glaucus ꝛ niger.niger aūt est plan⁹ leuis ꝛ facile cōbustibilis igni apposit⁹ fere sic̄ thus.incēsus āt odoꝛe suo �pellēs fugat. demoniacos ꝓdit. ꝛ demonib⁹ ꝙ̄ri⁹ esse putať.ꝗginitatē ꝓdit qꝛ aq̄ ei⁹ bibita si bibēs est ꝗgo.nō vrinabit. si nō est ꝗgo statim vrinā emittet. etiā ꝑ volūtatē.vt dic̄ Dyas.ꝛ sic ꝗginitas ꝑ lapidē experiť.vt dicūt autoꝛes. Jtē idē lapis tam niger q̄ glauc⁹ attritu digitoꝝ calefactaſ paleas leues sibi appositas ꝙ̄here ꝙsueuit.pot⁹ autem ꝙfert ydropicꝭ. qꝛ nociuum ꝙsumit humoꝛē.ꝛ dꝛ ꝙfortare cpar sua fortan siccitate ꝛ etiā occulta q̄litate. Jtē pulis ei⁹ apposit⁹ dētes roboꝛat.debiles ꝛ laxatos ꝙfirmat. Jtē multum dꝛ valere ꝑ fantasmata ꝛ nocturnas demonū vexatōes. Jtē ei⁹ suffumigatio ꝓuocat mēstrua qñ casu aliq̄ sunt ablata. Jtē dꝛ sedare doloꝛes vētris qñ stomach⁹ patiť casu aliq̄ subuersionē. Jtē vincit ꝓstigias ꝛ carmia dura resoluit.vt dꝛ in lapid.itē valď accelerat ptū ꝛ adiuuat p̄ētē vt dꝛ ī lapid. Uñ si lapis tā grosſ⁹ ꝛ rudis tā mirabilia opať.null⁹ ꝓpť exteriorē faciē vili pendēd⁹ est ꝙ̄diu ꝗ⁹ latēs interi⁹ ignoratur De ꝗ aūt lapide dic̄ Jsiď.in aq̄ accendiť. extinguiť ꝗo in oleo.qď est mirꝫ

De galactile Capitulū. L.

GAlactiles est lapis coloꝛe cinereus. gustu suauis.q̄ si attrit⁹ fuerit q̄ddā lacteū de se emittit. vt dic̄ Jsiď.H lapis ī oꝛe clausus turbat mētē.circūdať⁹ collo vbera lacte replet.alligať⁹ femoꝛi dat faciles pt⁹.mixt⁹ aq̄ ꝛ sale si circūspergať ouili. oues repleť lacte ꝛ scabies fugať ab eis. vt dicit Dyas.

De gelacia Capitulū.LI.

GElacia gēma ē cādida hñs speciem grādinis ī figura.ꝛ ētāte frigiditatꝭ q̄ nūq̄ ab igne calefit. Jsi.ꝛ Dyas.

De geratice Capitulū.LII.

GEraticen lapis ē niger sz supat ꝗtute coloꝛē q̄ ꝑpus abluto sic̄s gestauerit oꝛe dicere mox porit q̄d ď se cogitat alť.sic̄ dꝛ ī lapid.dilectū reddit ꝛ amabilē eū sup̄ quē est.sicq̄ ꝓbať ꝗt⁹ ei⁹.nā si inunctū fuerit coꝛp⁹ alicui⁹ melle ꝛ muscis expositū relinquūt eū muſce si pñs fuerit iste lapis.sz si lapidē subtraxerit sugēt coꝛp⁹ ei⁹ et coꝛrumpēt

De iaspide Capl'm.LIII.

IAspis est gēma viridis smaragdo similis sz crassi coloꝛ⁹ simpl'r est. Ei⁹ spēs sunt.xvij.vt dic̄ Jsi.nā ias viride.pinnasin gēma dꝛ.q̄uis aūt ei⁹ coloꝛ p̄cipu⁹ sit viridis.tm̄ ml'tos hz alios intermixtos. Ei⁹ ꝗt⁹ est rep̄mere febꝛes ꝛ idropisim in his q̄ gestāt ip̄m caste. Juuat etia pturiētem.fugat fantasmata ꝛ inť picula facit hominē tutū interioꝛē refrigerat ardoꝛē fluentē cōpescit sanguinē ꝛ sudoꝛē. luxuriā cohibet ꝛ ī pedit ꝙceptū.mēstrua ꝙstrīgit ꝛ emoꝛroides si puluerisеť⁹ cū lacte vlcera inueterata sanat.soꝛdes oculoꝝ purgat.ꝛ visum acuit ꝛ ꝙfortat.maleficiꝭ ꝛ incātatōib⁹ resistit.efficacioꝛ est ī argēto q̄ in auro. Jn capite aspidis inueniť lapil⁹ iaspidi sil'is q̄ mire credit esse efficacie ꝛ ꝗtus⁹.ꝛ iō q̄dā iaspidē q̄si aspidē dictū esse credūt. rot⁹ credit hāc ꝗtutes q̄t hz diuersas venulas ꝛ coloꝛes vt dic̄ Dyas. Jn mōtib⁹ scithie inueniť optim⁹ ꝛ a grifonib⁹ custodiť quēadmodū smaragdus.vt dic̄ Jsi.

De iacincto Capitulū.LIIII.

IAcinct⁹ lapis ē cerule⁹ ꝛ saphirei coloꝛis aliq̄ntulus ꝛ ꝓpinqu⁹.ex coloꝛe suo nomē hñs vt dic̄ Jsi. Lapis iacinct⁹ q̄dā in ethyopia ē inuenť⁹. Optim⁹ ē q̄ nec nimis clar⁹ nec etiā nimiū est obscur⁹ vel obtusus.sz ex vtrunsq̄ tpamēto mediocriť est refulgēs. Jsi. Dic nō rutilat equaliť Jn aere sereno cm̄ grat⁹ ꝛ etiā p̄spicu⁹ ī nubilo coꝛā ocul' est marcid⁹ ꝛ obtusus. Jsiď. Jn os missus sentiť frigid⁹ ad scalpendū ē durissim⁹.nō tñ ē iuict⁹.qꝛ ab adamāte scribiť ꝛ signať.vt di. Jsi.ſm Dyas.iacinct⁹ la/

pis ẽ. nũc colore cerule⁹. nũc subrusus. nũc purpure⁹ siue venet⁹. Et sunt tres spẽs. nã sunt granati citrini ⁊ veneti. sz inter istos granati. i. blauꝰ sunt meliores. Iste lapis mirabilis ẽ q̃ aeri maxĩe se ꝓformat. vt in nubilo sit nubil⁹. ⁊ in sereno sit seren⁹. Isti⁹ lapidis est virt⁹ singularꝭ ꝑm autores q̃ ꝓfert leticiam ⁊ ꝓtrariat melãcolice q̃litati. Cõfortatiue est ꝑtꝭ sic de ipi⁹ spẽbꝰ dr. Cõfortatiue cũcti virtutꝭ habent. Tristiciaq̃ fugãt ⁊ vanas suspitões. Resistit etiã diuerꝰ pestilentijs q̃ solẽt in aere sepi⁹ generari. vigorẽ etiã dat mẽbris. ⁊ vegetat vel ꝓfortat neruos et dulcẽ ac salutifeꝝ dat saporez. vt dic̃ Dyas. maxĩe si silꝭ est saphiro. qr ꝑm oĩs q̃ de gẽmis tractãt tãto in suis effectiꝰ est efficacior q̃to pl⁹ in colore ⁊ suba saphiro appropiquat. ⁊ tal iacinct⁹ veneno obuiat et toxico ꝓtrariat. Dyas. Et etiã q̃dã assimilat herba eiusdẽ nois i colore ⁊ i multꝭ est ei par q̃uis nõ ꝓ oia in valore. sic dic̃ Isiꝺ.

De iride Capl'm. LV.

Iris est lapis exagon⁹. i. sexangulus vt dic̃ Isi. q̃ ꝑmo i arabia iuxta mare rubꝝ ẽ inuẽt⁹. nũc aũt in plurib⁹ locis iuenit. s. in germania ⁊ i hybernia ⁊ in multꝭ regionib⁹ aq̃lonis. Est aũt in colore ꝑspicu⁹. cristallo silꝭis. vt dic̃ Isi. ⁊ ꝺr iris ꝓ silitudinẽ arc⁹ celestꝭ q̃ ꝓcussus sole sub tecto spẽs ⁊ colores arc⁹ celestꝭ in ꝑimos parietes oppositos repsentat. vt dic̃ Isi. casdez etiã credit hr̃e ꝑtutes q̃s et berill⁹. nisi quia tãte nõ inuenit q̃ntitatꝭ vt dic̃ Dyas. Insup h̃ lapis vt ferk coopat parturiẽti vl' vt eiꝰ pariat vl' saltẽ vt dolorẽ partꝰ facilꝰ sustineat ⁊ nõ tantũ de piculo ꝓtimescat.

De ienia Capitulũ. LVI.

Ienia est gẽma q̃ in oculis hiene bestie inuenit. q̃ si sub lingua homis subdita fuerit ipm dicũt ꝑdicere pl'ma iã futura. vt dic̃ Isiꝺ. ⁊ lapiꝺ.

De kame Ca LVII

Kamẽ lapis est i colore nũc albꝰ. nũc subniger. nũc subrubicũdꝰ. nũc varijs coloribꝰ distinct⁹. est aũt sic dictus a cauma. tis. qꝺ est idẽ qꝺ incẽdiũ. nã i locis sulphureis ⁊ calidis iuenit. cui⁹ virt⁹ ꝑm Dyas. est curare bytropisim. diuerꝰ imaginibꝰ ⁊ figuris sculpit ⁊ polit

De kabrate Ca. LVIII.

Kabrates est lapis trãslucidꝰ cristallo silꝭis q̃ credit dare eloquentiã bonẽ ⁊ gr̃am ⁊ defendit a noxijs ⁊ venenoꝭ. ⁊ curat tumorẽ epatꝭ ⁊ splenis. vt dic̃ Dyas.

De kalcophano Ca. LIX

Kalcophan⁹ est niger lapill⁹ colore depict⁹. q̃ gestat⁹ in ore ꝺr clarificare vocẽ ⁊ defendere a raucedine fauces. vt ꝺr in lapiꝺ.

De liguris Ca. LX.

Ligur⁹ lapis ẽ i colore electro silis dict⁹. vt dic̃ Isi. a lince bestia. et cuius vrina intꝛ arenulas generat. ꝙ⁹ ei⁹ est paleas attrahere. valet ꝺ dolorem stomachi. ⁊ stringit fluxũ vẽtris. valet ictericiꝭ ⁊ discoloratꝭ. quia ꝑditũ colorẽ restituit. vt dicit Dyas.

De lipparia Ca. LXI.

Lipparia est gẽma de sirticis ptibus venies. cui⁹ ꝑprietas est q̃ oĩe gen⁹ feraꝝ ad ipi⁹ pñtiã ꝓperat ⁊ ipm ituetur. vñ venatores feras q̃s canũ cursu capere ñ pñt. soli⁹ lipparee aspectu ad se ducũt. sic ꝺr in lapiꝺ.

De margarita. Ca. LXII.

Margarita oim gẽmaꝝ cãdidaꝝ est ꝑcipua. vt dic̃ Isi. q̃ inde margarite noie est vocata. qr in cõchulis marꝭ h̃ gen⁹ lapidis inuenit. nascit in carne coclee sic in pisciũ cerebro lapilli aliq̃ inueniunt gignit ex celesti rore quẽ certo tẽpe anni coclee hauriũt. Et q̃b⁹ margaritꝭ q̃dã vniões nũcupant. habẽtes aptũ nomẽ. eo q̃ tantuz vn⁹ ⁊ nũq̃ duo vel plres simul repiũt. Sũt meliores aũt margarite cãdide q̃s que flaue scunt. Illas aũt q̃s inuẽt⁹ aut matutini roris ꝓceptio cãdidas has senect⁹ vl' vesperti nus aer reddit obscuras. Ducusq̃ Isi. lib. xvj. Inueniunt aũt q̃dã ꝓfforate naturaliter. ⁊ ille sunt alijs meliores. q̃daz ꝓfforant arte. vt dic̃ Plat. Sũt aũt eligẽde q̃ sunt albe et clare specularis ⁊ rotũde. Dñt aũt ꝑtutem ꝓfortatiuã vl' a tota specie vt dicũt q̃dã. vel qr specialitate q̃dã aspgunt mẽbra a superfluis humoribꝰ. eo q̃ ꝓstringẽdo ⁊ coartãdo ꝓfortãt Valẽt ꝺ cardiacã ⁊ sincopim cordis ⁊ ꝺ debilitatẽ q̃ puenit ex fluxu medicie. valẽt etiã ꝺ fluxũ sanguis ⁊ fluxũ vẽtrꝭ. vt dic̃ Plat. Dr̃ in lapiꝺ. q̃ cũ margarite generẽt ex rore q̃to rorãtis plꝰ fuerit aeris haustuz tãto maiorẽ gignit roratio gẽmã. naz vltra seminucẽ crescere nulla putat Dr̃ etiã ibidẽ q̃ si illo tpe q̃ exhaustu rorꝭ icipit gẽma generari si suꝑuenerit cborruscatio vel tonitr⁹

ex subita formidine claudit cõcha. z sic pa/
cit abortiuũ. Ab india aũt z antiq̃ britãnia
nobiliores margarite trãsmittũt. vt dr ibid

De magnete La. LXIII

Magnes lapis est indicus ferruginei
colorꝭ. In india apud trogoditas
inuenit. ferr̃ trahit. adeo em̃ vt dicit
Jsid. trahit ferrũ vt cathenã faciat ãnulor̃
inde eũ vulgꝰ ferrũ viuũ appellat. Liq̃dum
etiã vir̃ credit trabere sic ferrũ. Cuiꝰ tãta
vis est vt dic̃ Augꝰ. ꝙ si qs eundẽ magnetez
tenuerit sub vase aureo vel eneo. ferrũq̃ de
sup posuerit ex motu lapidis subtꝰ ferr̃ de/
sup mouebit z seq̃t ibidẽ. Unũ factũ est in q̃/
dam tẽplo simulacrũ de ferro qđ ꝑtute ma
gnetis i aere pẽdere videt. Est em̃ alia spẽs
magnetꝭ in ethyopia q̃ ferrũ respuit z a se fu
gat. Jdẽ etiã magnes aliqñ vno angulo fer
rũ trahit z i alio a se repellit. Dis autẽ ma/
gnes tãto est melior q̃sto cerulior Ducusq̃
Jsid. ꝼm Dyas. ꝓo z lapid. h genus lapidis
recõciliat maritos vxoribꝫ. auget gr̃am z de
cozẽ in ꝼmone. Jtẽ cũ mulsa curat ydropy/
sim z splenẽ allopiciã z arsurã. puluis eius
aspersus p q̃ttuor angulos domꝰ sup carbo
nes extitẽtibꝫ i domo videbit subito domus
ruere ex vertigĩe cerebri z cõmotione. Da
gnes etiã sic̃ z adamas capiti caste mulieris
suppositꝰ cogit eã subito amplecti vir̃ suũ. si
adultera fuerit subito a lecto se mouebit ti/
more fantasie. Hoc lapide maxie vtunt ma
gi. ꝼm Plat. lapis magnes calidꝰ est z siccꝰ
in tertio gr̃du. ꝑtutẽ hz attrahẽdi ferrũ. mon
tes em̃ sunt ex hmõi lapidibꝫ. vñ naues fer/
ro cõpactas attrahũt z dissoluũt. vñ preci/
pue valet vulneratis puluis eiꝰ ꝺfectꝰ cum
aplicon appositꝰ vulneri Ferrũ em̃ attrabit
puluis etiã magnetꝭ in q̃ntitate duor̃ dra/
gmatũ cũ succo feniculi valet ydropisim
z splenẽ z allopiciã. vt dic̃ Auic̃. attrabit el
fleuma z melancoliã

De melonite Capitulũ. LXIIII.

Melonites est lapis dictꝰ eo ꝙ dulcẽ
z melleũ emittit succũ. vt dic̃ Jsid.
et est bicolor. s. viridis i vna parte et
melli similis in alia

De menophite Capitulũ. LXV

Menophitis ẽ lapis a loco egypti sic
dictꝰ. geminãtꝭ est nature. vt di. Jsi
dorus. Hic tritꝰ ac sup loca q̃ vrẽda
sunt vl̃ secãda positꝰ vel cũ aceto linitꝰ. ita
facit obstupescere corpus ꝙ nõ sentiat cru/
ciatum.

De mirite Capitulũ. LXVI.

Mirites est gẽma sic dicta eo ꝙ mirre
in colore sil̃is est q̃ cõpressus spirat
odorẽ sic̃ nardus

De medo Capl̃m. LXVII.

Medus ẽ gẽma vel lapis p̃ciosus in
medor̃ regiõe reptꝰ. q̃ qñq̃ ẽ viridis
colorꝭ qñq̃ nigri. vt dic̃ Dyas. ꝑtus
bꝰ est ꝯ cecitatẽ oculor̃. sanat podogram si
cũ lacte mulierꝭ masculũ pturiẽtis tempꝰ
Sil̃i mõ valet ꝯ dolorẽ renũ z freneticam
passionẽ. si ꝓo lapis niger resoluat sup cutẽ
z in aq̃ calida z alicui detꝰ illa aq̃ ad bibẽdũ
interficit vomitu z stomachi subuersione. si
ꝓo frons iñ lauet mirabilit excoriat z ledit
visum z aufert oĩno. vt dr in lapid.

De merochite La. LXVIII

Merochites gẽma est viridis smarag
do sil̃is. spissiorꝭ tñ z grossiorꝭ ẽ vi
roris q̃sq̃ smaragdꝰ. vñ z a colore mal
ue nomẽ accepit. vt dic̃ Jsi. z nascit in ara/
bia. Et ãt subẽ valde molꝭ z tñ valde vtilis
q̃ sic̃ dic̃ Dyas. ꝑtute sua custodit infantiuꝫ
cunas z a nociuis casibꝫ

De marmore La. LXIX.

Marmor greco sermone a viriditate
vocat. vt dic̃ Jsi. Sũt aũt marmo
ra vt dic̃ idẽ lapides eximĩ q̃ macu
lis z coloribꝫ cõmedant. nã marmor̃ gene/
ra infinita sunt. nõ tñ oĩa a rupibꝰ incidunt
ꝫ multa sub terra sparsa sunt vt marmor la
cedemonũ viride z p̃ciosum. sil̃r z marmor
orphites. q̃ macul̃ ꝼpentũ sil̃e est vñ z vo/
cabulũ sumpsit. cuiꝰ duo sunt genera mol/
le z candidũ. nigr̃ z dur̃. Marmor purpu
rites ex egypto est rubeũ cãdidis interueni
entibꝫ p̃ctis. z vocat purpurites eo ꝙ ru/
beat vt purpura. Sũt z alia multa genera
vt alabastrũ z pariũ. de q̃ infra dicet. Est z
aliud genꝰ. s. corallitic̃ũ i asia reptũ nõ hñs
vltra duos cubitos i mẽsura. z est cãdidus
fere sic̃ ebur. tñ hñs q̃sdã maculas q̃dã ꝓpor
tione e diuerso nigras. Est z thebaicũ tin/
ctũ aureis guttꝭ. iuenit in pte egyptior̃. na/
turalit aptũ vt sup illud collyria cõterantur
Sũt z alia genera q̃ in officinis rupibusq̃
gignũt vt marmor chorinteũ gutte aroma/
tice simillimũ. ex q̃ colũne ingẽtes fiũt limi
na atq̃ turres. Est z caristeũ viride z opti/
mũ. nomẽ hñs ab aspectu eo ꝙ gratũ sit bis
q̃ gẽmas sculpũt. hꝰ ei viriditas reficit ocu

los Est ꝛ numidicū qđ numidia mittit. qđ fricatū succū sil'em croco reddit vñ ꝛ nomē accepit. Sūt ꝛ alie multe marmoꝝ diuersitates. de qbꝫ exēplificat Jsi. lib. xvj. sed ħ ad pñs sufficiāt. Marmor itaqꝫ alijs lapidibꝫ est solidi⁹ forti⁹ ꝛ pulcri⁹ ꝛ vtili⁹. ī c⁹ venis diuersaꝝ gēmaꝝ materia īuenit ꝓpt soliditatem sui difficilime sculpit ꝛ polit ꝓpt sui frigiditatē ꝛ soliditatē ad spēs ꝛ vnguēta aromatica custodiēda vtilissimū inuenit. Super oia aūt admirari possum⁹ q marmorei lapides nec calibe nec ferro nec etiā serra l' malleo ꝑ potētiā aliquā edomant. sz ꝑ lamiñā plūbeā asseribꝫ nobilissimis intersertam plūbo eī ꝛ nō ferro lapides marmorei diuidunt ꝛ serrāt tāqꝫ asseres ꝛ equant

De nitro Ca. LXX.

Jtrū ſm Dyas. ē lapis subalbidus scissilis ꝛ ꝓspicu⁹ cui⁹ ꝓt⁹ est dissolutiua. attractiua. absterſiua. et hūoris supflui ꝓsumptiua. De nitro aūt dic Jsiđ. li. xvj. c. ij. nitrū a regiōe nitria egypti est dictū. exq̄ medicine fiūt. ꝛ sordes corporuꝝ ac vestiū abluunt. h⁹ natura nō ml'tū a sale distat. hz eī naturā sal' ꝛ sil'r orit canescētibus siccitate littoribꝫ. cui⁹ spuma afronitū nuncupat. Et colligit distillās i ptibꝫ asie in speluncꝫ. deinde sol' calore desiccat. ꝛ optimuꝫ fit. qđ sic siccatū est mīme pōderosum. vt dicit Jsi. ſm Plat. aūt nitꝝ ē vena terre. ꝛ ē calidū ꝛ siccū lene rubeū vl' albū vl' citrinum gustui ē amaꝝ acidū ꝛ subsalsum. pinguedinē extenuat si ozesit acceptū. humoreſ visco sos minuit ꝛ ꝓsumit. puluis ei⁹ ī melle cōfectus faciē clarificat ꝛ decorat. mūdificat sanie stomachi ꝛ ītestinoꝝ ex apostemate pcedentē. pediculos ꝛ sanie capitꝫ detergit. vermes auriū īterficit ꝛ eoꝝ sanie mundissime extergit cū aceto spuma ei⁹ ex corrosionibꝫ ꝛ inflatōibꝫ subuenit ydropicꝫ opilatꝫ cū mel le mixta caliginē detergit ocl'oꝝ. venenum mortificat ꝛ excludit. palisim lingue potent ꝓhibet ſm Plat. ꝛ Dyas. Est aūt nitꝝ calidū ꝛ siccū in fine tertij ḡdus. laxatiuū. colatiuū. vt dicit Cōstan.

De noset Capitulū. LXXI

Noset. i. ozopondīne lapis ē pciosus subalbid⁹ aut vari⁹. q̄ vt dr ī bufonis capite est a q̄ extrabit ꝛ in forti vino ꝛ aq̄ mūdificat. vt dic Dyas. ꝛ in eo aliquando apparet forma bufonis cū asperꝫ pedibꝫ ꝛ diffusis. ħ lapis valet ꝫ morsus reptiliū ꝛ venenū. Nā ꝑnte veneno vari⁹ lapis tāgēt digitū adurit. ꝛ sunt simul ambo includēdi vt dic Dyas.

De onichino Ca. LXXII.

Onichin⁹ lapis est indic⁹ ꝛ arabicus ꝓmixtū in se hz colorē ad sil'itudinē humani vnguis. vt dic Jsi. greci ei vnguē onicē dicūt. Indic⁹ aūt onix. ignis colorē hz. albis cingentibꝫ venis siue zonis Onix ꝓ arabic⁹ nigri colorꝫ cū cādidis zonis. Genera ei⁹ sunt q̄nq̄ꝫ. s. sardonix. que ex duoꝝ societate nomē sortit. s. ex cādore onicis ꝛ rubore sardij. vt ꝑ infra de sardonice ħ gēma scz onix pl'es ꝺr hr̄e effect⁹ noxios. nā vt dic Dyas. collo suspēsus vl' digito portat⁹ excitat tristiciā ꝛ timores. mltiplicat lites. cōmouet aīos ad rixas. ī pueꝝ excitat saliuā supfluā ꝛ nocuā. nō ꝑt nocere ī ꝑsentia sardij. speculare hz naturā ꝛ politaz. ꝛ iō ad modū speculi repñtat imagīes ꝛ figuras. sz obscure. Dyas.

De optallio Ca. LXXIII.

Optall⁹ siue opall⁹ ſm Jsi. est lapis diuersaꝝ gēmaꝝ coloribꝫ distinct⁹. Est ei in eo carbūculi genus ignis. ametisti fulgēs purpura. smaragdi nitēs viriditas ꝛ singuli colores sub q̄daꝫ varietate sunt lucētes. nomē hz a patria. Hūc lapidē india sola parit. vt dic Jsi. tot eñ credit hīe ꝓtutes q̄t hz colores. De optallio ꝺr in lapidario. q optall⁹ lapis oculos se portāt⁹ seruat illesos ꝛ acutos sz alioꝝ oculos circumstantiū. obducta nube recōdit. vñ q̄dā acrisia pcutit vt nō videāt vl' aduertāt q̄ fiūt corā eis. Et iō asserit furtꝫ tutissim⁹ eē patronus. vt ꝺr in lapiđ.

De orite Ca. LXXIIII.

Orites gēma est nigra ꝛ rotūda. alia est viridis maculas hñs. Tertia est cui⁹ altera ꝑs ē aspera. altera ꝓ plana. ꝛ ei⁹ suba est q̄si ferri lamia. Hic lapis gestat⁹ custodit a morsibꝫ reptiliū ꝛ ferarum ꝛ aīaliū alioꝝ. Appensus etiā mulieri ꝓhibet impḡnari eā. ꝛ si ꝑgnās ē fac citi⁹ abortire.

De petra Capitulum. LXXV.

Petra grecū nomē est. ꝛ sonat idem qđ solida siue firma. vt dic Jsi. Et ptibꝫ eñ terre solidis ꝛ cōpactis substantia petre siue lapidis generat. Ul' petra a penetrādo est dicta. penetrat eñ pedē q̄ fort⁹ ꝑmit ꝛ calcat. Ab aquaꝝ etiā stillicidijs ꝛ guttis penetrat. Jdē aūt est petra q

lapis.ſz lapis quaſi ledēs pedē ɔr.quia ſua duricie et acumine pedē ledit.vt dic̄ Iſido. Lapis tñ vſualiter plan⁹ mollis et ſparſus. Sara ꝙo adherēt ⁊ a mōtib⁹ excidunt. Si ler ꝙo ɔr dur⁹ lapis ab eo dict⁹ q̄ pcuſſus exiliat ignis.vt dic̄ Iſiɔ.cuius em̄ petra ex ſe ſit frigidiſſima.ferro tñ pcuſſa ex ſe mittit ignē.nā ex forti ⁊ violēta aeriſ colliſione int ſupficiē ferri ⁊ lapidis aer illiſus ſubito ig/nitur ⁊ ſcintillādo de ſilice egredit.ſm Ari ſto.in.iiij.meth.ex ſola terra lapis nō fit.vi/cens em̄ in ea ſiccitas nō pmittit eā coagu/lari. Fiūt aūt lapides vel p ɔgelationē vel p ɔglutinationē. Ex cōmixtiōe em̄ aq̄ ⁊ ter/re fit lutū.qō inter lapidē ⁊ terrā eſt mediuz qō paulatim p partiū coadunationē ⁊ ɔſtri ctionē fit lapis.vñ tali trāſmutationi apti⁹ eſt lutū vnctuoſum.qr qō nō eſt tale non eſt cōmutatiuū ſz poti⁹ cōminutiuū ex dñio ſic citatis. Terra ergo p fortē ɔglutinationez ⁊ cōmixtionē humoꝛ ɔuertit in naturā lapi dis q̄ ex diuerſitate terre diuerſoꝛ coloꝛ re cipit qualitatē. Aliqñ etiaz ꝓmunt lapides ex aque ɔgelatōe. Inueniunt em̄ quedā lo/ca ſup que aqua infuſa ɔuertit i lapides di/uerſoꝛ coloꝛ.⁊ hoc fit ex quadā vi minera li in locis illis exiſtēte ɔgelāte aquas q̄ ſunt ꝓncipia lapidū vt dic̄ Ariſto. Fiūt autē la/pides vel ex luto vnctuoſo ꝙtute ſol occul/te illud coagulātis ⁊ p ptiū coherentiam in ſubam lapidis cōſtringētis.vl fiūt lapides ex aq̄ ɔgelata quadā ꝙtute minerali lapidis forme inductiua ſm ipam materiā lapiduz efficiunt q̄dā rare ſube ⁊ debil cōpoſitiōis. ⁊ quidā fortioris.⁊ q̄dā generant tardius. q̄ dā citi⁹.q̄dā fort⁹ ſm fortiorē q̄litatū acti/uaz potentiā ⁊ debiliorē reſiſtētiā paſſiuaz ſm em̄ cōmixtionē iſtaz qualitatū in ſuba lapidis diuerſificant lapides i natura ⁊ ī ꝙ tute.ꝙtus em̄ celeſt⁹ influēs ad loca minera lia in eis ſuas imꝑmit actōes ⁊ ſm q̄ inuenit materiā aptiorē ⁊ ſue actiōi obedientiorē in eis impreſſionē relinq̄t nobiliorē. Et iō q̄daz lapides p̄cioſi naturā ⁊ vim planetaz in ſu is effectib⁹ imitāt.vt patz i topazio q̄ motuz lune ſentire ꝓhibet.vt dic̄ Amb. Baſi. Iſi. Dyaſ.et alū vt poſt patebit. Note ergo ꝓpri etates lapidis ſiue petre ſunt iſte.quia lapis vniuerſaliter eſt frigidus ⁊ ſiccus. cōpact⁹. durus.grauis ⁊ ponderoſus.ſuo pōdere cē trum petēs.terrā cōprimēs.et eius ptes ne dilatent ad inuicē vniens et cōiungēs. Un

dicit Ambroſi⁹ q̄ lapides ſūt oſſa terre. qꝫ em̄ faciūt oſſa in coꝛpe.hoc faciunt lapides in diuerſis ptib⁹ ipſi⁹ terre.ipam em̄ cōſoli dant.et ne ptes ei⁹ nimia ſiccitate ab inuic/ deſluāt.ipam cōprimūt et adunāt. lapides p aquaz ſupfuſionē a ſua duricia nō remol liunt.ex illicidijs tñ guttatim deſcēdētib⁹ excauant.vt dicit Brego. Lapides etiam ſi candētes fuerint in vino extincti.vinū coꝛ/rumpūt et in acetū cōuertunt.vt dicit Iſiɔ. In lapidib⁹ etiā generaliter requirit mate/rie puritas ꝙtus et p̄cioſitas.coloꝛis et figu re diuerſitas.et multiplex vtilitas Nam vti les ſunt in edificijs ɔſtruēdis.i plateis ſter/nendis.p pontib⁹ faciēdis. p hoſtib⁹ expu/gnādis.p lupis ⁊ canib⁹ effugādis.p metal lis ex eoꝛ ſuba extrahēdis.p metall exornā/dis.p infirmitatib⁹ varijs pſanādis.p turri bus regū ampliādis.p caſtris et ciuitatib⁹ muniēdis.p feris ⁊ beſtiolis defendendis. Lapides itaq̄ ꝓmo de minera extrabūtur extracti q̄drant ⁊ poliunt.politi in edificio ordinate collocātur.ordinate maioꝛes ſub minoꝛib⁹ cōponūt.mediāte cemēto ad inui cē coaptant.obducunt cemēto ⁊ extrinſec⁹ cōplanant

De pario Ca. LXXVI.

Ari⁹ lapis eſt gen⁹ marmoꝛ⁊ eximiū p ⁊ p̄cioſi.vt dicit Iſi. Hic apud pa/ron inſulā inuenit.vñ ⁊ pari⁹ nūcupat.magnitudo ei⁹ lāces ⁊ crateras nō excedit.et eſt apt⁹ ac vtilis p ɔſeruādis ſpēbus ⁊ vnguētis. Iſi. Gloſa aūt ſup Heſter.j.dicit q̄ pariū eſt gen⁹ marmoꝛ⁊ cādidiſſimi.et iō ſignat caſtitatē ⁊c.

De praſſio Capm. LXXVII

Raſſius eſt lapis ad modū porri vi/ridis.viſum cōfortat debilem.aliqñ inuenit cū guttis ſanguineis. quan doq̄ guttis candidis diſtinctus.de quo ɔr in lapidario. Utile nil affert niſi q̄ viret et decet aurum

De pirite. Capitulū. LXXVIII.

Jrites vt dicit Iſiɔ.eſt lapis fulu⁹ aeris ſimulans qualitatē cui pluri mus ignis ineſt.de facili em̄ ſcintil/las emittit qui tenētis manū ſi vehemētius ꝑmatur adurit.ꝓpter qō ab igne nomē acce pit.de q̄ ɔr in lapiɔ. Tāgi vult leuit blāda q̄ manu teneri. Nā ꝑſſus nimiū digitos tā gētis adurit

De ꝓnite
Capitulū.LXXIX.

Ꝓnites est lapis q̄ dr esse femineꝰ se
xus.nā certo tpe ꝓcipit t paritꝫ sil'ez
lapidē t ꝓfert ꝑgnātib⁹.vt dic̄ Dyas.

De pantero Ca.LXXX

Anteron lapis est multoꝝ coloꝝz
p sparsoꝝ t pit' distinctoꝝ.nā niger et
rube⁹ viridis pallenscz videt. pur/
pure⁹ roscuscz simul ꝓrassinicz colorꝫ. Dic
fac̄ boiem audacē t inictū illo die.qñ videt
mane oriēte sole.vt dr in lapid.

De plumbo Ca.LXXXI

Lumbū vt dic̄ Isi.de metall'.li.xvj
p est dictū.eo q̄ ex pilis de plūbo fa/
ctis marꝫ altitudo ꝑmit⁹ē temptata
D⁹ vt dic̄ duo sunt genera.cādidū scz et ni
grū.cādidū aūt meli⁹ est t ꝑmo i insul' athl
tici marꝫ antiq⁹ est inuētū.i multꝫ locis bo/
die.inuenit em̄ in gallia t lusitania q̄dā terra
nigra arenosa t etiā calculosa. q̄ q̄dē ablui
tur t ex materia q̄ subsidet ꝑ decoctionē in
fornacib⁹ plūbi suba eliq̄t. In aurifodinis
etiā cū materia auri q̄dā lapilli nigri repiūt
t dū aurꝫ colligit cū auro manēt.sed postea
ꝑdē calculi ab auro sepati ꝑ se ꝓflant t i plū
bū albū totalit' resoluunt.t inde tāta est gra
uitas auri t plūbi.vt dic̄ Isid. Nigrū vero
plumbū duplex ē.aut em̄ ex sua vena ꝓdit.
aut cū argēto nascit mixtiscz venis cōflat.t
in illa ꝓflatiōe ꝑmo ꝓcedit stannū.deinde ar
gentū.tertio qd̄ remanet ꝑ ꝓflationē efficit
plumbū nigꝝ.vt di. Isi. In idia ꝙo necz es
necz plūbū inuenit.scz gēmis t margaritis ꝑ
india recōpēsat. Isi. Plumbū aūt nigrū in
opib⁹ laboriosis vt i laminis t i fistul' utili⁹
fore tā hyspani q̄z britānici sūt expti. Duc/
uscz Isi. Scd̄m Aristo.em̄ li.meth.iiij. ex
sulphure grosso min⁹ depurato ac feculēto
t argēto uiuo cōponit plūbi suba.i locꝫ mi/
neralib⁹ generat.vñ ex īmūdicia sulphuris
nō puri q̄ndā ꝓbit humiditatē.ex q⁹ cōtactu
man⁹ tāgentꝫ coinq̄nat.ꝑ immūdicia ad ho
rā ꝑ absterſionē aliquātulū a plūbo remo/
ueri ꝑt.scz ex eo auferri nequaq̄z.pñt aūt ho/
mines immūdiciā plūbi abstergere.verūta
men sp erit plumbū.t si videat argētū scz ob
tinebūt i eo q̄litates aliene vt errēt in eo ho
mines.sunt q̄ accipiūt sal armoniacum tc̄.
vt dic̄ Aristo.t h⁹ īmūdicie assignat causaz
dicēs. Materia plūbi nigri siue argentum
uiuū est malū pōderosum luteū. sulphur ec̄
et⁹ malū mali vapoꝝ et fetidi. vñ nō bñ ge/
lat.in li.v.alchimie hermes dr. Si suspēde
ris plūbū sup acetū ꝓdēnat ipm.nā acetuz
penetrabit ei⁹ subam t i puluerē ꝓuertit.ac
in colorē albū ceruse ipm trāsmutat.scz si su
per ipm acetū fuderꝫ albescit t destruit vim
aceti.plūbū adustū colorē vermiliū obscu/
rū generat.scz si fortior fuerit ignis.ꝓuertit i
citrinū t post calcinādo t desiccādo ipsum
cū aceto i albū colorē ceruse transmutatur
Igne ꝙo fortiori adhibito totū ꝑ ꝓuertit in
materiā ꝑmā plūbi t fit terra.vt dr ibidem.
Itē idē.plūbū q̄b⁹ miscet ptes omogenias
ꝓgregat.t etherogeneas sepat t mūdificat
t iō ponit cū argēto i fornace vt argētū fa/
cili⁹ mūdificet.qz ptes argēteas a ꝓsumptō
ne ꝑseruat t ipo plūbo ꝓsūpto ac ꝓbusto ar/
gentū purgat Idē di. Hiero.i glo.sup.vj.c.
Hiere.ibi ꝓsūptū est plūbū tc̄. Itē dic̄ her/
mes q̄ plūbū in sua ebullitōe oīm solidoꝝ
corpoꝝ duriciā soluit.etiā adamātꝫ. Itē di.
Arist.in li.meth. plūbū inq̄t liq̄tū ꝑculdu/
bio est argētū uiuū.scz nō liq̄t nisi calefiat.et
tūc apparēt oīa rubea liq̄facta. Dixit aūt est
q̄ plumbū cū liuidi vl' subnigri sit colorꝫ.īm
ꝑ exustionē siue aceti resudatōz pulcrū colo
rē generare ꝓsuevit. vt miniū.stibiū.t hmōi
Est aūt plumbū ad vsum medicine. est em̄
frigidū t humidū in secundo gradu. vt dic̄
Cōstā. ꝙ vsturā ignis t apostemata calida
valet mire mō. fluxū sanguis vulneꝝ bñ cō
stringit.reuma oculoꝝ abstergit t cōpescit.
Ict⁹ scorpionū mitigat t draconū. venereꝝ
phibet si plūbi lamīa duob⁹ lūbis apponat.
alias hz rōes medicinales de q̄b⁹ q̄re infra
de coloribus.c.de stibio.qd̄ alio noie ceruſa.
id est flos plūbi noīat

De puluere. Ca.LXXXII.

Uluis dr eo q̄ a vēto pulsat vt dicit
Isi. Leuitate ei sua a vēto tollitur t
dissipat.vēti ꝓtrariꝫ puluerē subin/
trātes ipm circūagitāt t turbinē generant.
vt dic̄ Beda. Puluis ꝓcussus naturā rei a
q̄ resoluit oñdit.nūc ꝑ odorē.nūc ꝑ colorez
nūc etiā ꝑ saporē.t iō puluerisant spēs aro
matice vt eoꝝ intrinseca ꝓtus se oñdat vt ꝑ
ptiū cōmixtionē t vnionē ampliorē ꝓtuz
recipiāt. vt odoris sui fragrantiā diffusi⁹ cir
cumspergāt.t gustū suaui⁹ afficiāt.t vt vul
nera putrida desiccēt efficaci⁹ t abstergant.
vt carnē mortuā corrodant t auferāt.t vl/
teri⁹ crescere nō ꝑmittāt sicut puluis plūbi

exusti purgat vulnera z desiccat superflua. carnē viuā generat z ꝺfuat. vt dic Cōstan. Et iō ex pulueribꝫ ficiūt emplastra z cōponunt thimiamata. z varia efficiūt antidota z vnguēta. In puluerem resoluunt thus z mirra. z ex pulueꝛ crematōe deo offerūtur holocausta. Ex pulueribꝫ etiā fiūt salutifera electuaria q̄bꝫ infirma coꝛpa sanitati restituunt. Ex pulueribꝫ insup fiūt inunctōes z malagmata q̄bꝫ mortuoꝝ coꝛpa liniunt z custodiūt integ̃ ne i cinerē aut puluerē redigāt. pulueꝛ z humoꝛ admixtōe lutū gignit z ex supueniēti desiccatiōe i glebā cōpingit. vt dic Jsi. ex puluere pes ꝓlluit. oculꝰ ledit z mltiplex reptile ex puluere ꝓducit z ꝺ puluere pascit ac nutrit. Serpēti ei puluis est panis eiꝰ. vt dic Jsa. lxv. Ex puluere oē coꝛpus aiatū nascit z i puluerē a q̄ incipit ruere tit z finit put homi dictū est. Puluis es z i puluerē reuerteꝛ z c̄. Ex puluere aer inficit z ne claritatē solꝰ oculꝰ videat aliq̄tiēs ipeditur. naz ex puluere aeri hūido admixto sepe nebula gignit. ex cꝰ iterpositōe latz sol z lim pide nō videt Et resolutōe etiā pulueris in athomos solꝰ radiꝰ ꝓ feneꝛtraz intromissus nullatenꝰ intuet

De quirin Ca. LXXXIII

Quirin vt dic Dyas. est lapis q̄ i vpupaꝝ nidul inuenit. Dic secretoꝝ pꝛditoꝛ est i somno. capiti ei doꝛmiēti supposit facē hoiem loq̄ oia que somniat doꝛmiēdo. z auget mirabilit fantasias. vnde et magi diligunt lapidē illū. qꝛ ꝓ eū maleficia opantur

De quandros Ca. LXXXIIII.

Quandros ē lapis coloꝛe q̄dē vilis. sz etimie ꝓtutz. vt dic Dyas. Et inuenit in capite vulturz. valet ꝺ q̄slibet causas nociuas. z vbera lacte replet

De rabzi Ca LXXXV.

Rabzi q̄ z alio noīe z cōi ꝺꝛ bolus armenicꝰ. est lapis siue vena terre z est nature frigide z sicce subꝛufuz colorem hñs z inuenit in armenia. naturā habz ꝓstringēdi ventrē z sanguinē vñcū q̄bꝫ fluat

De rostein siue reiben Capitulum. LXXXVI.

Rostein siue reiben ꝼm Auic. ē lapillus q̄ inuenit i capite cācri. z est aliquādo albꝰ aliq̄n vergēs i flaueū coloꝛē Est aūt q̄ ad subam mollis paꝝ durioꝛ q̄ pupilla oculi piscis, q̄ ad formā ꝼo est exteriꝰ rotundus z planꝰ. interiꝰ ꝼo parū concauus. quo ad ꝼtutē aūt est naturalit frigidꝰ et humidus. Et valet ꝺtra moꝛsus scoꝛpionuz et mustele si ꝺtritꝰ moꝛe emplastri superponatur. Dicit etiā q̄ valet ꝺtra moꝛsus canis rabiosi si puluis eiꝰ in potu assumat Si comburatur puluis eiꝰ mundificat dētes et desiccat vulnera z confert scabiei z ꝓhibet lacrimas.

De saphiro Ca. LXXXVII.

Saphirus est gēma cerulea celo sereno i coloꝛe similima. optima est inꝰ gēmas z summe p̄cioſa z regū digitis magis apta. In multis locis inuenitur. sed oꝛiētalis siue indica melioꝛ iudicatur. et maxime q̄n habet q̄si q̄sdā pulueres aureos intermixtos. z est ħ saphirꝰ dēsus nō plucidus. vt dic Jsi. Dic lapis maxie ꝺmēdat i lapidario. ita vt p̄ sui excellētia gēmaꝝ gemma vocat. nā coꝛpꝰ vegetat z integra mēbra p̄seruat. stellā habet relucentē ꝓ cuiꝰ refulgētiam eiꝰ ꝼtus indicat. Alia est spēs saphiri que sirtites ꝺꝛ que iuxta sirtes inter arenas maris libici inuenit. vt dic Dyas. Jnuenit aūt aliq̄n in venis mineraꝝ vbi lasuriū etiā inuenit z in eisdē venis saphiri in medio velut in ventre quedā spēs carbūculi inuenit z ideo a multis saphirꝰ mater carbūculi credit. eo q̄ in eiꝰ venis gigni a pluribꝫ ꝓhibet. z ex natura saphiri carbūculus quasi q̄dam fauilla cerulea vt multi asserūt credit aliq̄n tulū obumbꝛari. vt dic Dyas. Saphirꝰ ita q̄ ꝼm Dyas. habet ꝼtutē discoꝛdiū recōciliatiuā. multū em̄ valet vt ꝺꝛ ad pacem reforꝛmandā. Jtē habet ꝼtutē caloꝛis innaturalt repꝛssiuā. vñ ꝺ saphiro ꝺꝛ in lapidario. Coꝛpoꝛz ardoꝛē refrigerat iterioꝛē. Hā i febꝛibꝫ multū caumatic z incēsiuis refrigeriū pꝛebet saphirus si iuxta venas coꝛdis pulsabiles suspēdat. Vñ dic Dyas. q̄ valet ꝺ periodicas febꝛes tpe accessionis. Jtē ꝼtutē habet ꝺfoꝛtatiuā. coꝛdis letificatiuā. z ideo ꝺꝛ valere cōtra cardiacā z quālibet passionem melancolicā vñ z cardiacū z ꝺyafoꝛeticum fluoꝛē repꝛmit z sudoꝛē. sicut scribit i lapida. Sudoꝛē stringit nimio toꝛrēte fluentē. zc. Jtē dic Dyas. Jtē habz ꝼtutē fluxꝰ sanguis restrictiuā. Vñ z saphirꝰ oꝛientalt si tꝛibus apponat solet restringere sanguinē ꝺ naribꝫ ꝓfluentē. Jtem virtutē habet singularē tumoꝛis z inflature sedatiuā. Certū em̄ est q̄ apostematū repꝛmit inflaturā si in ꝓncipio

collectõis nociue citꝰ apponat. Itẽ valet ꝯ antracẽ. nã ꝟtutẽ hz malicie ⁊ venenositatꝭ antracꝭ expulsiuã. eiꝰ eñ furiositatẽ reꝓmit ⁊ expellit ne eiꝰ malicia spũs inficiat ipiꝰ fumũ ad coꝛ ascẽdere nõ ꝓmittit. vt dicꝫ Dyas. Itẽ vim hz veneno ꝺtrariã ⁊ ipiꝰ penitꝰ extinctiuã. vñ ⁊ si aranea intra pixidẽ posuerꝭ ⁊ vnũ saphiꝛ indicũ siue aliũ supra pixidis oꝛificiũ aliquãtulũ diu retinuerꝭ aranea eiꝰ ꝟtute victa ꝙsi subito moꝛiat. vt dicꝫ Dyas. ⁊ ℔ idẽ vidi sepiꝰ ⁊ ĩ diuersis ac pluribꝫ experiri. Itẽ hz vim visus ꝓfuatiuã ⁊ sordiũ oculoꝛ sine ḡuamine purgatiuã. vñ scriptũ est. Tollit ex oculꝫ sordes. de frõte doloꝛẽ. in lapidario. Itẽ hz vim vlceꝛ curatiuã. naz vt dicꝫ Dyas. puluerisatꝰ ⁊ lacti admixtꝰ vlceꝛa sanat. ⁊ ℔ etiã in vulneribꝫ est exptũ. Itez tãte autoꝛitatꝭ fuit lapis iste apꝺ veteres. ꝙ etiã apud deũ nõ modicũ putauerũt valeꝛe vñ ⁊ apollini fuit singularit ꝺsecratꝰ. qꝛ cũ gẽtiles ꝓ rñsis apollinẽ sacrificioꝛ tpe ꝺsuluerũt certificari citꝰ putauerũt si saphirũ tũc in pñtia haberẽt. vt dicꝫ Dyas. ⁊ ℔ tãgit in lapidario vbi ꝺꝛ. Et plꝰ ⁊ reliquas amat bãc ydromãcia gẽmas. Ut diuĩa queant ꝓ eã rñsa mereri ⁊c. Itẽ hũc lapidẽ magi singularit diligũt. qꝛ ꝝm eoꝛ opinionẽ ꝓ ipsiꝰ ꝟtutẽ q̃dã mirabilia opari pñt. ⁊ ℔ tãgit sic̃r in lapidario. vbi ꝺꝛ. Hic lapis vt perhibẽt educere carcere vinctos. Obstrusaſ ꝙ foreſ ⁊ vincula tacta resoluit. Hec ⁊ mꝫra alia ꝺ singulari ꝟtute saphiri ab autoꝛibꝫ sunt cõscripta. ⁊ ĩ ℔ generalit oẽs ꝺsentiũt ꝙ saphirus est gẽma amatriꝛ castitatꝭ. ⁊ iõ ne eiꝰ effectꝰ ꝓ imundiciã poꝛtãtis aliq̃ mõ ĩpediat oporteꝛ vt ille ꝙ eã poꝛtat caste viuat. iuxta illud. Sz ꝙ gestat eũ castissimꝰ esse iubetur Itẽ ꝺꝛ in lapidario. ꝙ tollit ĩuidiã ⁊ expellit timoꝛẽ ⁊ facꝫ audacẽ ⁊ victoꝛẽ. firmat in bonis aĩm. ⁊ mitẽ facꝫ ⁊ hũilẽ ⁊ benignũ. q̃ oĩa puto esse dicta dispositiue potiꝰ ꝙ effectiue. sz ℔ nũc sufficiãt

De smaragdo Ca. LXXXVIII

Smaragdꝰ ꝝm Jsiꝺ. gẽmaꝝ oĩm viS rentiũ obtinet ꝓncipatũ cui veteres post margaritas ⁊ vniones tribuũt tertiã dignitatẽ. Smaragdꝰ a nimia viriditate est dictꝰ vt ꝺi. ibidẽ. nã oĩe viride amarũ ꝺꝛ. nullis aũt gẽmis siue herbis maioꝛ ĩest viriditas ꝙ smaragdo Hã herbas virentes ⁊ frõdes supat inficiẽs circa se viriditate nimia aerẽ repcussum. Jsiꝺ. nec eiꝰ viroꝛ in sole aliꝙ mõ obumbꝛat. sculpentiũ oculis nulla ḡtiosioꝛ refectio est. Cuiꝰ coꝛpꝰ si extẽ sum fuerit ⁊ extersum siue politũ ad moduz speculi imagines reddit. Quippe cesar nero gladiatoꝛ pugnas ĩ smaragdo aspicere cõ sueuit. vt dicꝫ Jsi. Hẽera eiꝰ sunt. xij. sz nobiliozes sũt scitici ꝙ scz ĩ gẽte scitica iueniũt scꝺm locũ tenẽt bactriani. Colligũt in cõmissurꝭ saxoꝛ flãte aquilone. tũc eñ tellure discoopta ĩtermicãt. qꝛ arene mouẽt maxie in his vẽtis. tertiũ egyptij hñt. reliq̃ i metallis erarijs iueniunt sz vicioſi. nã aut eri aut plũbo aut sali sil'es natas hñt. Smaragdi ꝟo qñ vino vel oleo sunt puncti. pficiũt i viroꝛe cꝰus viriditatꝭ gra naturalit imbuãt. Est etiã q̃dã spẽs smaragdina q̃ degenerat cꝰus sit viridis. eo ꝙ sit turbida exerꝭ venis ⁊ est calcesmaragdus nũcupata. Hucusꝙ Jsi. li. xvj. c. ꝺ viribꝫ gẽmis. Hic lapis a gryphibꝫ excipit ⁊ cripit. Et ne possint smaragdi in copia ĩueniri griforũ ĩmanitate hominũ accessus ĩpedit. vt dicꝫ Jsi. li. xiij. ca. iij. Hz itaꝙ viroꝛẽ sui mꝫltiplicatiuũ. ex se cñ generat radiũ q̃ viroꝛe tingit aerẽ circũfusũ Hz ⁊ coꝛpꝰ speculare ⁊ pspicuũ obiectaꝝ figuraꝝ ⁊ imaginũ oñsiuũ. Hz tertio ex nature dono ꝟtutꝭ bñficiũ diuersaꝝ infirmitatum curatiuũ Hã ꝝm dyas. ⁊ lapiꝺ. ℔ augeꝛ opes ⁊ in causis dat psuasoꝛia verba. collo ꝟo suspẽsus curat enutriteñ ⁊ moꝛbũ caducũ. visum ꝓfuat debilẽ ⁊ ꝓfortat. lasciuos motus ꝓpescit. reddit memoriã. valet etiã ꝯ illusiones ⁊ fantasmata demonũ. tẽpestates sedat sanguinẽ sistit. ⁊ ꝺꝛ his valeꝛe q̃ soleꝛ diuinare de futurꝭ. vt pz ĩ lapiꝺ.

De sardio Ca. LXXXIX.

Sardꝰ est gẽma rubei coloꝛꝭ ad moS dũ terre rubee sic dicta eo ꝙ ĩ sardis ꝓmitꝰ est repta. vt dicꝫ Jsi. ⁊ glo. sup Apoc. Hec gẽma cꝰus sit ꝑciosa ⁊ pulcra a mꝫltis tñ reputat nouissima intꝛ gẽmas. qꝛ vt dicũt ꝑter fulgoꝛẽ nil ferat vtilitatꝭ. excepto ꝙ onix ℔ pñte neq̃t nocere. nã onichinꝰ q̃ q̃sdã ꝺꝛ nociuas hr̃e ꝓprietates nõ põt exerꝭ in pñtia sardij ꝓducere ad effectũ. dicꝫ tamẽ Dyas. ꝙ ꝑter illã ꝟtutẽ hz sardꝰ lõge plureſ Sũt eĩ spẽs eiꝰ q̃nꝙ intꝛ q̃s ille ẽ vtilioꝛ qui trãsmittit a sardis ⁊ valet qꝛ accẽdit gaudiũ ⁊ repellit timoꝛẽ audaces reddit ⁊ acuit mẽtẽ ⁊ ipo pñte nõ nocet onix Dicꝫ etiã ꝙ sardius totalit sanguinei coloꝛꝭ gestantẽ se ab incantatõibꝫ ⁊ maleficijs tueat.

De sardonice. Ca.XCI.

Sardonix ex duoꝝ lapidū societate. sardio scz ⁊ onice nomen sumpsit. vt dic̄ Isi. Cōstat aūt ex trib⁹ coloribꝫ.nā niger est in imo.cādid⁹ in medio .rubeus q̄si miniū in sup̄mo.Ꝫ sola ī signando de cere suba nil euellit. Inuenit aūt apud arabes ⁊ apd indos. Genera ei⁹ q̄nq; sunt. q̄ colores hz pl⁹ distinctos.⁊ ē dēlior.hic est laudabilior.luxuriā repellere dr ⁊ humilem efficit ac pudicū

De sole Ca.XCI.

Olis gēma cādida est ⁊ trāslucens. ⁊ est sic dicta eo q̄ ad silitudinē solis in orbe fulgētis radios gerat. vt dic̄ Isi.⁊.de cādidis gēmis.

De silenite Capitulū.XCII.

Silenites ē lapis p̄sic⁹ vt herba virēs cui⁹ color iaspidi silis ē. vt dr ī lapidario.trāslucet aūt cādida q̄dā macula q̄si fulgore ꝓtinēs lune imaginē. Illa aut tē cādida macula ī corpe silenit; crescēte luna crescit.⁊ decrescente minuit ⁊ decrescit. vt dic̄ Isi.⁊ Dyas.potēs est aūt ī amorē reꝯciliādū lāguētes ⁊ ptisicos iuuare putat

De stanno Ca.XCIII.

Stannū vt dic̄ Isi.est metallū a greca ethymologia sic dictū.sepans.s. ⁊ discernēs.mixta em̄ ⁊ adulterata inse metalla p ignē dissociat.ab auro ⁊ argēto es ⁊ plumbū diuidit ac secernit.alia ē metalla ab igne defendit. Et cuz sit natura ers ⁊ ferri durissima si absq; stāno fuerit vritur ⁊ cremat. Stannū aūt illitū vas eneis cōpescit vir⁹ eruginis.⁊ sapore fac̄ gtiosiore Specula aūt ex co tpant. ceruса etiā ꝓficit ex stāno quēadmodū ⁊ ex plūbo . Hucusq; Isi.li.xvj.c.de metall'.ꝼm Aristo.li.meth. stannū cōponit ex argēto viuo ⁊ bono ⁊ sulphure malo.⁊ Ꝫ duo ñ sunt bñ mixta sz tāq; p pua ꝓposita.⁊ iō colorē imitat argēti. sz ñ ei⁹ soliditatē. In libro aūt alchimie hermes dic̄. stannū oīa metalla ⁊ corpa frāgit q̄bus admiscet.⁊ Ꝫ ꝓp' nimiā siccitatē ei⁹.⁊ ductilem naturā in eis destruit.sz si miscueris cū eo argētū viuū. stridorē ei⁹ aufert ⁊ albescit. sz postmodu denigrat ipam ⁊ ꝺdēnat. In eodē etiā dic̄ q̄ stannū adustū generat colorē miniū vel vermiliū sic plumbū.⁊ si ignis fuerit nimis forz stāni materia p̄ma redit. Itē cū stānū sit argēto molli⁹ ⁊ plūbo duri⁹ nō p̄ plumbū plūbo nec ere nec ferro de facili ꝺ solidari sine stāno nec etiā ista parit cō solidank' sine pinguedine aliq̄ siue sepo.

De sulphure Capt'm.XCIIII.

Sulphur ē vena tre aeritaz multuz hñs in sua cōpositōe ⁊ igneitaz ⁊ iō vocat' sulphur ꝼm Isi.q̄si solū vrēs vr em̄ ignis dr.nā ei⁹ vt⁹ ignea ab aq̄s feruētibꝫ sentit'.nā aquaꝝ cursus p venas sulphureas trāsitū facies ex vi ignea ip⁹ sulphuris cādorē l' calorē ꝺbit.saporē.efficaciā ⁊ odorem hinc fontes calidi ꝺ terre viscerib⁹ sepe scaturiūt ⁊ q̄litates vene sulphuree secū ferunt.nulla ei res ita cito accēdit' sic sulphur In insul' nascit' colib⁹ int' siciliā ⁊ italiaz q̄s ardere dicūt.ī alib⁹ locz etiā effossum inuenitur. vt dic̄ Isi. D⁹ q̄ttuor sūt genera. Unū viuū qꝺ cū fodit' trāslucet atq; viret.q̄ solo int' oīa genera medici vtūt'.vt dic̄ Isi.alteꝝ q̄z appellāt glebā.qꝺ tm̄ familiare vsib⁹ est fullonū.tertiū liq; est cui⁹ vsus est ad lanas vtilis suffundēdas q̄m̄ p̄stat molliciē ⁊ candorē.q̄rtū valet ad licinia lucernaꝝ ꝓficiēda. vt dic̄ Isi.⁊ subdit ibidē. Sulphurz tāta est vis vt morbos comiciales dep̄hēdat nitore suo.c⁹ flāma si directe ad vultū hoīs repcutiat.duz ⁊ horribilē pallorē ī oculis aspicientiū generat ad silitudinē defūctoꝝ vt dic̄ Isi.lib.xvj.c.j.ꝼm Auic.ꝼo ⁊ Plate. sulphur calidū est ⁊ siccū in q̄rto gradu.⁊ ē terra p̄tib⁹ aqueis ⁊ terrestrib⁹ ī igneas trāseuntib⁹ ī naturā sulphurz trāsmutata.⁊ illꝺ sulphur aliq̄ est grossum feculentū ⁊ rude aliq̄ est puꝝ albū claꝝ ⁊ subtile.aliq̄ intez hec est mediocre.⁊ ꝼm istā differētiā ex sulphure ⁊ argētouiuo diuersa metalla generant'.vt patz in li.meth.iij.vbi oñdit' q̄ sulphur ⁊ argētū uiuū sūt materia oīm metalloꝝ. Sulphur aūt aliud ē viuū sz quale ē q̄ñ de terra est eductū. Aliud est mortuū vl' extinctū.s.qꝺ solet fieri artificiose.s. qꝺ ī calamos fundit' vel ī alia vasa. Eligēdū aūt ē p̄ medicina viuū colore ⁊ resplendēs plucidū ⁊ sine lapide albū vel viride. qꝺ missum in ignē colorē facit viridē atq; pinguē. Virtutē habet dissoluēdi.ꝺsumēdi. attrahendi. subtiliādi.attenuādi.reformādi vel recuperandi. Et iō tussim phibet.epilēticos iuuat scabiē purgat venenis obuiat.letargicos excitat.artheticos podagricos paraliticos iuuat.si mō debito medicinalit' ipsi⁹ remedio q̄s vtat'. vt dic̄ Auicē.⁊ Dyas.⁊ Plat'.et alij autores

De sale Ca. XCV

Sal a saliēdo dr eo q̄ de igne exiliat. fugit em̄ ignē cū sit igneū. vt d. Jsi. Alīq̄ sal a sole vl̄ a salo vocatū putāt nā ex aq̄s marinis spōte gignit spuma. i extremis littoribꝫ derelicta ꝛ a sole desiccata. Aliqñ ex puteis salsis haurit ꝛ aq̄ decoquitur donec ī sal duriciē aq̄ p̄us fluida p calorē ip̄az inspissantē ꝓuertat. aliqñ de ꝓtractꝫ arenis colligit crescēte luna p noctē. nam ī cirenea sal sub arenis sepi⁹ inenit. Alicubi etiā rupes ꝛ mōtes sal inueniunt ex q̄bꝫ ferro incidunt lapides q̄ post in sal materiam ꝓfringunt ꝛ cōminuunt. sic̄ est ī arabia et in pānonia. tāte duriciei etiā sunt illi lapides. vt ex eis fiāt dom⁹. cōe ꝧo sal in igne crepitat ꝛ de igne salit. sꝫ sal agrigentinum sicilie ignē patit ꝛ ꝑ naturā sal vulgarꝫ in igne fluit ꝛ de aq̄ exilit. Uariat aūt sal in colore. q̄a memphiticuz est rufum. ꝛ in q̄dā p̄te sicilie vbi est mōs ebne sal est purpureū. Jn eadē sicilia ī pathmo adeo ē splēdidū ꝛ lucidū vt imagines reddere videat Jn capadocia sal croceū effodit. vt dic̄ Jsi. Jtē variat ī sapore. vt dic̄ idem. qr alicui suaue alicui salsissimū est. alicui amarissimū. ꝛ q̄to est amar⁹. tāto est calid⁹ siue calidius iudicat. vt dicit Auic̄. Sal aūt sūme est necessariuz. qr sine sale oīs fere cibꝫ est insipid⁹ ꝛ insulsus. pulmētis ei saporē dat ꝛ excitat ī oībꝫ cibarijs appetitū. ex eo oīs vict⁹ delectatio ꝛ sūma hylaritas fit. Hinc ꝛ sol nomē accepisse creditur. qr sole nihil est vtili⁹ atq̄ sale. Uñ videmus pecudes ꝛ armēta q̄ sale ad pastū maxime puocāt ꝛ sal bñficio ī lacte ꝛ ī caseo pl⁹ abūdant Sal etiā corpa stringit ꝛ desiccat ꝛ etiā defūcta corpa a putrescēdi labe ligat ꝛ ꝓseruat. Ducuscꝫ Jsi. li. xvj. c. ij. ẏm Plat. aūt ꝛ Auic̄. sal generalit̄ hꝫ ẏtutē dissoluendi mūdificādi putridos hūores ꝛ ꝓsumēdi. Jtē ẏtutē hꝫ vētositatē extenuādi ꝛ diuidēdi maxie si pulueriſatū ꝛ coctū calidū super stomachi orificiū saccellet. Jtē vim hꝫ humiditat̄ natural ī corpe coadunādi ꝛ cōseruādi ꝛ ī natural resoluēdi ꝛ abstergēdi. et iō aq̄ salinatua tumores ꝛ inflatōes ēc ydropicas soluit. vt dic̄ idē. Jtē ẏtutē hꝫ carnes putridas corrodēdi ꝛ maxie qñ est exustum qr tūc maxie resistit putrefactōi. ꝛ maiorem hꝫ vim ī desiccādo ꝛ i mūdādo ꝛ ad interiora penetrādo. vt dic̄ idē. Jtē potētiā hꝫ ventrē remolliēdi ꝛ supflua educēdi ꝛ maxime salgēma. q̄ sic dr qr clayꝫ est sic̄ gēma. i mordicādo em̄ intestina mirabilit̄ coopat vt resoluant indurata. ꝛ supflua expellāt. ꝛ ß idē facit tā armoniacū q̄z cōe Jtē virtutē hꝫ sal venenosis hūoribꝫ resistēdi. ꝛ iō cuz mellez vuispassis. al⁹ mica panis sal ꝓiūctū sanat carbūculū seu antracē. vt d. Aui. Jtē ẏtutē hꝫ remouēdi maculas faciei si cū aq̄ ꝛ camphora distēperet et inde facies liniat. Jtem vim hꝫ pruriginē et serpiginez de corpe abstergēdi ꝛ remouēdi potissime si cuz sapone misceat. Jtē ẏtutē habꝫ sanādi venenosos morsus ꝛ pūcturas reptiliū ꝛ scorpionuz si cū melle ꝛ nucibꝫ ꝛ alīs q̄busdā cōponatur vt dic̄ Auicē. has ꝛ mltas alias hꝫ ẏtutes. q̄s enumerare longū esset. sꝫ exempli gratia hec sufficiāt.

De topazio Ca. XCVI.

Topazi⁹ vel topazion indeclinabile gēma ē vt ait Jsi. li. xvj. Est ei extrēte genere oīq̄z colore resplēdēs Jnuenta p̄mo in arabie insula in q̄ trogodite fame et tēpestate fessi. cū herbaꝝ radices effoderēt gēmā istā eruerūt. quā insulā tectaz nebulis postea naute q̄sierūt. et inuenientes topazim trogoditaꝝ idiomate vocauerunt Jñ lapis sic q̄si⁹ et in uēt⁹ est topazi⁹ ab insula vocat⁹. Topazim em̄ idē qđ q̄rere in ip̄oꝝ lingua sonat. Est aūt gēmaꝝ maria et amplissima Scripsit ei Pli. hāc gēmā tāte magnitudis repta vt ea philadelph facerꝫ statuā q̄ttuor cubitoꝝ. Jn glo. ꝧo sup finez Apoc̄. dr sic. topazi⁹ q̄ est rarior eo p̄cios̄ior est. et hꝫ duos colores et auro et etherea claritate lucēs. maxie qñ tāgit radio sol. s. oīm aliaꝝ gēmaꝝ supans claritatē. ī aspectū sum p̄uocās respicientes. quā si pol obscuras si sue nature relinquis clarior est. ꝛ nihil co clari⁹ ī thesaurꝫ regū siue p̄cios⁹ inenit. ppe sui⁹ pspicuitatē gēmaꝝ sibi obiectaꝝ in sere/cipit claritatē. Dr̄ etiā q̄ sentit motū et cursum lune. et ꝑ lunaticā valere passionē. vñ dr maiorē vel minorē br̄e effectū ẏm q̄ lūa maius vel min⁹ recipit incrementū. vt dr in lapidario. Fluxū sanguis restrīgit. et emorroidas patientibꝫ subuenit. feruentes vndas cōpescit et bulire eas nō p̄mittit. vt dr in lapidario. ẏm Dyas. irā sedat et tristiciā. et vanet ꝑ noxios mor⁹ et ꝑ frenesim ac ꝑ mortem subitaneā. formā habet specularē. idolū em̄ in eo receptū inuersum in speculo concauo repsentat

De turchoge Ca. XCVII

Turchogis siue turkois est lapis stannus in albidũ colorem vergens dictus a regione turchorũ in qua nascitur. conseruat visum et confortat et hylaritatem generat.

De terra sigillata.
Capm. XCVIII

Terra sigillata ꝺr spẽaliter q̃dã vena terre frigida singulariter et sicca. q̃ ꝺr ẽm Platea. terra saracenica siue terra argemtea q̃ quidẽ est subalbida aromatica arcꝫ clara. potissima virtꝰ eiꝰ est cõstringere. Nam puluis eius cũ albumine oui distemperatꝰ fluxũ sanguinis de naribꝫ sistit. valet etiam ꝺtra inflationẽ pedũ et contra arteticam si sup locũ patientẽ cathaplasmetur vt dicit in Plate.

De tartaro Ca. XCIX

Tartarũ est vini feculẽtia in modum crete vel mollis lapidis circa partes dolei indurata. cuꝰ natura calida ẽ et sicca in tertio gradu. Ualet ꝫ scabiem serpiginẽ et impetiginẽ. contra capitis immũdicias. ẏtutẽ eĩ hꝫ extenuãdi. ꝺsumẽdi. mũdificãdi ꝛ larandi. vtꝫ in Plat.

De vitro Capm. C

Utrum vt dicit Auicenna est int lapides sic̃ stultus int hoies. declinat eĩ ad oĩ ez tinctura. Est aũt dictũ vitrũ vt dicit Jsi. eo ꝙ visui trãslucet ꝑ ꝓpter ꝑspicuitatẽ et sube suę trãsparentiã vitꝫ luci quiũ est. in alijs metallis et terre venis. quicquid intrinsecꝰ ꝺtinet absconꝺit. in vitro ãt cuilibet liquoris spẽs qualis est interꝰ talis exterꝰ declarat. et q̃si clausis oculis intuentiũ notificat. vt ꝺi. Jsi. Fuit aũt ꝓmo vitrũ inuentũ iuxta tholomaidã in litore iuxta belum fluuiũ q̃ orit de radice montꝭ carmeli dum naute ibidez applicarẽt. Nam dũ naute sup arenã eiusdẽ amnis ignez de glebis nitri facerẽt. ex nitroꝛ arenis lucidis ꝑmixtis noui liquoris riuuli efflurerẽt. qui vitro vt ꝺi. Jsi. originẽ ꝑbuerũt. modo vero fit vitrũ ex cinerib arborꝫ ꝛ herbarꝫ ꝑ fortissimã ignis ꝺflagratõz q̃b cineribꝫ nũc nitrũ nũc es nũc vtrũcꝫ admisceꝺ. et sic in massam vitreã cõmutat. Massa aũt vitrea cũ fuerit in fornace liquefacta et ꝑfecte ꝺpurata sũmã ꝫbit sube puritatẽ et trãsparentiã siue ꝑspicuitatẽ. ꝛ ideo hꝫ potentiã cuilibet coloris susceptibilẽ. quolibꝫ eĩ colore tingitur ita vt iacinctos smaragdos et alios lapides ꝑciosos in colore et splẽdore imitet. tantã etiã recipit in suba ductibilitatẽ vt facilime ad flatum artificis in varias et ꝺtrarias formas ac figuras q̃si subito trãsformet. aliq̃n torno terit. aliq̃n argenti mõ sculpit ꝛ celat vt ꝺi. Jsi. neqꝫ eĩ alia speculis aptior ẽ materia. neqꝫ picturis accõmodatior inuenit. maxim9 tñ honor est in candido vitro. quia i colore ꝓtim9 est cristallo vñ ad potandũ argenti et auri metalla repellere ꝙsueuit vt ꝺi. Jsi. Jtem ibidẽ ꝺicit idem ꝙ in genere vitri lapis obsian9 numerat. Est aũt virẽs interdũ et niger. aliq̃n etiaꝫ transluciꝺ9 crassiore visu et vocat specularis. ex ꝟ lapide mixti gẽmas faciũt. vt ꝺi. Jsi. hoc aũt hꝫ ꝓpriuz oĩe vitrũ cum sit liquefactũ cꝫ ꝺiu est valde liq̃dum sũme est ductile. infrigidatum ꝺr induratũ sũme est fragile ꝛ facile frangibile et cũ fuerit fractũ nõ poterit nisi iterata liq̃factione reparari. Quidã tñ fecerat vitꝫ flexibile et malleo repabile. vt refert Jsi. vnde ꝛ phialam coraz Tyberio cesare de tali vitro factã in terrã ꝓiecit quã nõ ruptã sꝫ plicatã cum malleo reparauit vel emẽdauit. quem iussit cesar decollari. ne duz ꝟ agnitũ fieret aurũ pro luto haberet. et oĩe metallorꝫ ꝑcium vile redderet. quia reuera si vasa vitrea nõ frangerent meliora cꝫ aurea putarẽtur. vt ꝺi. Jsi. Est g̃ vitrũ specialiter purũ ꝛ perspicuũ luci quiũ imaginũ et vmbrarꝫ representatiuũ. ductile q̃n est liquidũ. fragile q̃n est frigidũ et ĩduratũ oĩm colorꝫ susceptiuũ colore poti9 cꝫ valore gẽmarꝫ nobiliũ imitatiuũ et imiñũdiciarꝫ abstersiuũ. vt ꝺi. Auic. puluis eĩ ei9 mũdificat dentes. ꝛ in oculis delet albugines. conuenit eĩ valde lapidi vesice et renum quando bibitur cũ vino. vt ꝺicit idem Auicen.

De ydachite Capm. CI

Idachites est lapis ꝑciosus et colore fulu9. figura rotund9. intra se hñs aliũ lapidem cui9 crepitu sonorus ẽ cꝫuis tynnitũ illũ nõ interiorẽ lapillũ sꝫ spiritũ quendã interiorẽ sapientes ꝺicãt vt ꝺi. Dyas. hic lapis exudat aquã ita vt videatur intra se fontanã scaturiginẽ ꝓtinere. Unde quidam ꝺicũt hũc esse lapidẽ q̃ ꝺr enidros. quere supra eodem.

De yerachite.
Capm. CII

Verachites est lapis qui gestatus ab homine nō mordet a muscis nec apibus infestat. vt dicit Dyasco. et credit valere ptra venenum.

De zimiech La. CIII.

Zimiech est idem qđ lapis lazurij. et est lapis vel vena terre. vnde fit lazurium. vt dicit in lapidō. Est autez lapis iste tanto melior ꝗnto colori celesti est similior. et habet quedā corpuscula quasi aurea interserta. ille autē qui est subalbid⁹ pl⁹ habet terrestreitatis. et ideo nō ita p̄cios⁹. diutissime potest seruari sine corruptione. Valet cōtra multas passiones et cōtra sincopim et fumis melācolicis. si ōbito modo detur patienti. Hunc̄z autē debet dari nisi prius subtilissime ꝺteratur et multotiēs abluatur. et signū est perfecte ablutōnis quando aqua in qua abluit parum aut nihil colorat⁹. miro autē modo purgat et soluit ꝗrtanam. nec debet dari cū decoctione. qz descenderet vsq̄ ad fundū. sed ante vel post detur. et hoc cū sero vel aceto. vt habet in Plate. et sicut ex laminis ferreis fit ceruſa sic fit lazurium ex argenteis cū aceto. lapis autez lazurij sepe inuenit in mineris argentinis z aurifodinis et in suis venis sepe saphiri z iacincti et consimiles lapides blauei inueniuntur. vt dicit Dyasco.

De zingnite La. CIIII.

Zingnites lapis est vitrei coloris q̄ gestatus in collo valet contra nictilopam. et sanguinem stringit et mentz alienationē repellit. et si tenetur ad lignum accensum extinguitur flamma eius. vt dicit Dyasco.

Incipit liber decimusseptim⁹ de arboribus et herbis et eaꝝ ꝓprietatibus.

Postquaz adiuuante deo completus est liber vel tractatus de ꝓprietatibus rerum que in terra intrinsec⁹ generant. scz de lapidibus et gemmis ac metallis et alijs que nascuntur in terre venis. dicendū est breuiter de arboribus et herbis z fructibus ac seminibus q̄ et eis mediantibus radicibus procreantur solū modo autem de illis arboribus et herbis aliqua sunt hic dicenda de quoꝝ nominibus fit mentio in sacra pagina in textu vel in glosa. et hoc ꝓut poterimus faciemus ꝑ ordinem alphabeti.

De arbore Capitulū. I

Arbor vt dicit Isidor⁹ li. xvij. c. v. ab aruis nomen sumpsit. eo q̄ adhereret terre fixis radicibus consueuit sicut herba. vtraq̄ em̄ similia sunt quo ad ortum. quia ex vno gignit altez. Nam dum semente in terrā ieceris quasi herba pri⁹ pullulat et erumpit. deinc cōfecta surgit in arborē. z quod infra breue tempis spaciū herba videbat indurat in arbustam. i. in arborē nouellā et tenerā cōualescit. z est dicta arbusta q̄si arboris hasta. nam arbustū dr locus vbi arbores ꝓcrescunt z vbi salices salicū. et carectum vbi carices. vt dicit Isidorus. In li. aūt Aristo. de vegetabilibꝫ ponūtur iste arboꝝ et plantaꝝ ꝓprietates. dicit em̄ q̄ in arboribꝫ z plantis est vita. i. vegetabilis virtus quēadmodū in animalibꝫ. sz differēter. quia in plantis est occulta. in animalibꝫ manifesta ꝑfecta. s. et completa. arbores em̄ nō mouent motu volūtario nec progressiuo sicut animal. nec mouent ſm appetitū et delectationē z tristiciā sicut animalia. q̄uis aliq̄ senserint aliqui phi vt Anaxago. et alij. q̄s redarguit Arist. Vita itaq̄ vegetatiua est in plantis p̄ quā fit attractio humoris ad ipsar⁹ arboris vel plante nutrimentū vt̄ ꝓseruatōz sed nullaten⁹ hz sensitiuā animārū nō dolet qn̄ inscindit. nec delectat qn̄ nutrit et cibat. nec vigilat nec dormit. nec spirat l' respirat. nec subiacet alijs conditōibꝫ q̄ sūt ꝓprie sensitiue. nec generat arbor nec generat per sexuū cōmixtionē. sed in se habet rōem seminalem p̄ quā habet ex se pducēdi potentiaz simile sibi et suā spēm ꝓseruādi. sed hanc potentiā nō potest pducere in actū nisi ab extrinseco adiuuet. s. a tempibꝫ anni. Indiget em̄ hyeme ad humoris seminalis aggregationē. Indiget et vere tempato ad eiusdem emissionē. quia tūc nec est vehemēs frigus cōgelans vel exp̄mēs nec calor vehementer adurens semen ac corrūpens. Indiget etiā sole resoluente partes ipsi⁹ cōstrictas a precedente frigore. vt calor ingrediēs segregat humorē seminariū a nutritiuo. Indiget etiam terra plus q̄z aliud generans. q⁹ et terra est materiale p̄ncipiū sui nutrimenti sic̄ p̄ncipium generatōis sue est a sole sicut a causa efficiente. et ideo vt ait Arist. in li. de plantis. Terra est mater et sol est pater plantaꝝ

quia terrā nutrit more matris. et sol efficit more patris. Quidaz vero ꝑsiderātes in arboribꝫ plantis generatōem. cibatōez. augmentatiōem. durationē. et ex radice annuā renouationē. et nullā penitꝰ ꝓuinam vl̄ secessum electōem putauerūt plantā animali pfectionē. Sed hoc reprobat Aristo. dicēs qꝫ arbor que est alligata terre nō habet motum ex se. nec ex suo toto. nec ex suis partibꝫ nec habet formā determinatā in suis partibus. itaꝫ diuerse partes determinēt diuersis operatiōibꝫ per formas diuersas. vt oculus in animali ad videndū. et auris ad audiendū. nec habet animā perfectā. imo nō habet nisi partē partis anime. i. animā vegetatiuaz. sed animal habet opationes plures t nobiliores cꝫ planta. ideo animal nobilius est oīmi planta. Diuersificat aūt arbor q̄ ad substantiā virtutē et operatiōem. Hā vt dic Aristo. li. de vegetabilibꝫ. ca. ij. Quedam arbores habēt gūmi et resinā. cuiꝰ ratio est. qꝛa humor superabundans a calore totaliter nō digerit. nec etiā totaliter a regimine nature dimittit. et ideo depellit ad exteriora. et ibi a frigido aere circūstante infrigidat. Item quedā habent nodos. quia illis mediātibus partes successiue generate ad inuicē colligant. Item habet venas. i. rimulas in q̄bus naturalis hūiditas custodit et a terra ad ptes singulas deriuat. Item habet ventrē. id est. medullā in quo fit humoꝝ decoctio anteqꝫ trāsferat in substantiā foliorꝝ fructuum vel ramorꝝ. vt dicit idem. Item corticē habet ad interiorē ligni defensionē. qz qđ facit corium vel cutis in corpis animalis superficie. hoc facit cortex in arbore. vt dicit Isi. Item habet generaliter lignū siue trūcum. vt dicit Arist. et est dictū ꝛm Isido. eo qꝫ in censum de facili in lucē sit cōuersum. vnde et licnus dicitur eo qꝫ pñtibꝫ prestet lumen. Lignū itaqꝫ est pars arboris fortior t solidior et substantialior q̄ a radice extens vsqꝫ ad summitatē ipsius arboris se extendit Et habet quedā intrinseca vt medullā ad quaz est recursus nature cū subtrahit humor cibalis extrinsecꝰ. sicut in cibatiōe animal' qñ deficit nutrimentū in mēbris ad sanguinez existentē in venis ꝯtinue fit recursus. vt dic Albu. et expresse Auicen. et Constan. Habet insuꝑ quedā extrīsecꝰ sibi annexa arbor. vt corticē ramos folia flores fructꝰ t summitatē. Et ibidē dicit Aristo. corticē habet ad omniū interiorū defensionē. ramos t ꝛgas ad sui dilatationē. folia ad fructuū nouellorū ꝓtectōem ab extrinsecis corruptelis. fructus ad sui speciei ꝓseruatōem. rotunditatē siue rotundā summitatē habet arbor in suo cōplemento q̄si figuram colūnalē. q̄ vtiqꝫ vt dicit Albu. ei accidit ꝓpter vniformē extēsionem humoris ad partes laterales. t vniformē calōris digerētis hūorē in tota sui substantia actionē. Habet adhuc oīmis planta vel arbor radicē. et in radice multiplicē nodū. radicem quippe loco oris qua mediante trahit humor ad totā substantiā arboris nutriendā. nodi vero sunt similes neruis i corpore animalis. ꝙa p illos nodos partes ad inuicē ꝯtinuabiles colligant. Itē arbores habent quasdā ptes superfluas q̄ nō sūt ptes determinate a natura nec sūt necessarie ad esse plante et habēt esse in arbore sicut pili t vngues in corpe. Et ideo cadūt folia et fructus ab arboribꝫ. s. ꝓpter subtractōem hūoris sicut cadūt pili de corpe animal'. et ꝟ accidit. qz qñ humor nutrimētalis minꝰ ē sufficiēs subtrahit ipm natura ab hmōi ptibus nō necessarijs ne deficiāt in necessarijs. t iō cadūt generaliter ab arboribꝫ tpe hyemali. remanent tñ in aliquibꝫ vt in buxo t cōsimilibꝫ. vel ꝓpter sufficientiā hūoris. vel ꝓpt humoris viscositatē et ligni cōpactōem et soliditatē. Nam arbores que raram substantiā et porosam sūt habentes citius a suis foliis depauperant et maxime qñ humor nutritiuus liquidꝰ est atqꝫ paucus. Differūt autez arbores in multitudine suaꝝ partiū et paucitate. in magnitudine et paruitate. in fortitudine t debilitate. Cuiꝰ causa est humor q̄ in aliq̄bꝫ magnis arboribꝫ est lacteus. vt in ficubꝫ. et humor talis abilis est ad se deferēdū in latū et in longū. In quibusdam vero est piceus viscosus et insufficiens ad extēsionem. eo qꝫ partes adherēt ad inuicē ad modū picis. ita est causa paruitatis et paucitatis in partibꝫ arborū et plantaꝝ. talis autez viscositas nō est causa debilitatis in plantis et arboribꝫ. nisi fuerit diminutꝰ calor insufficiēs t imꝑfectꝰ. In quibusdā etiā arboribꝰ est humor calide et sicce complexiōis. et hic in quibusdā est causa fortitudinis t vigoris. calidū ēm est et leue et subtilez penetratiuū et ido talis humor se extēdit et crescit arbor in magnā q̄ntitatē. Itē in partibꝫ arboꝝ attēdit equalitas t similitudo. qz equalitas in

quantitate et similitudo in figura causatur et abūdantia materie cum equalitate caloris agentis. z oppositū a causa opposita causatur. Eodem modo attendit in eis raritas siue spissitudo q̄ raritas accidit ꝓpter insufficientiā caloris ad terminationē humoris. spissitudo autē accidit ꝓpter sufficientiā caloris ad cōdensationē humoris z eius termi/nationē. Item differūt arbores z plante in modo fructificandi. nam quedā vt ibidē dicit Aristo. producūt fructū sup folia sua. et hoc accidit ꝓpter fortitudinē fructus z indigentiā caloris solis digerentis humorē ipsius. quedā vero sub folijs. et hoc accidit propter debilitatē fructus ne ab excellenti calore vel frigore corrumpat. z quarūdā fructus est suspensus a stipite suo. id est. prope stipitem Et hoc accidit ꝓpter insufficientē hūorez et insufficientez calorē ipsum ad extremitates expellere nō potentē. Item oīs arbor generaliter habet radicē que est mediatrix inter corpus plante z terrā a qua cibatur. vnde radix vita plante dicit ſm̄ greecos. quia causam vite plantis adducit. Item habz stipitem a radice immediate procedentē. et hoc fuit necesse vt dicit Albu. propter corporis plante vel arboris sustentationē vñ assimilatur stature corpis animalis oīa mēbra corpis sustentantis. vnde est stabile fundamentū arboris sustinens ramos et fructus eius. Item in duro stipite habet medullam mollē. quā vt dicit Aristoteles quidam vocant arboris matricē. quia in ipsa seminarius humor plante nutrit. vt fetus in matrice Quidam vero vocāt arboris viscera. quia ī ipsa separat purū ab impuro. sicut fit in animaliū intestinis. Quidā etiā vocant eā cor. quia ex ea procedit motus vite vegetabilis. sicut vita sensibilis ꝓcedit de corde cuiuslibet animalis. Item corticē habet oīs arbor ad suā terminationē z interiorū defensionē ex humore subtili extracto ad exterius et per calorē aeris desiccato sicut lignū interius ex humore grosso sicco essentialiter et accidentaliter humido procreat. vt di. Aristo. et Albu. Item arborū sicut z plantarū quedā sunt domestice z ortenses. quedā ꝙ sunt siluestres. Arbores vero ortenses sicut sunt plante si nō fuerit culte erūt siluestres vt dicit Aristo. Et harū arborū quedam faciūt fructū z etiā oleum ꝓpter humorez vnctuosum et aereū sufficientē et quedam nō.

propter talis humoris defectū. et in quibusdam cito folia cadūt ꝓpter humorē rarū nō vnctuosum cito siccabilē. et in quibusdā nō ꝓpter causam ꝯrariā. Item sicut est diversitas arborū z plantarū in magnitudine et paruitate sic est diuersitas in pulchritudine et deformitate. Nam eis accidit pulchritudo ꝓpter equalitatē materie et elegantem partiū ordinationē et calorē sufficientē agentem z extendentē materiā in rectā z debitaz naturē dispositōem. deformitas vero causatur ex cōtrario tam in arboribꝫ q̄ in plantis. Item differūt in bonitate fructuū z multa malignitate. z hoc accidit ꝓpter maiorē hūoris materialis dulcedinē vel minorē. vl ꝓpt̄ caloris magis vel minꝰ correspōdentis materie vel humori materiali debitā ꝓportionē Item dicit ibidē Aristo. ꝙ arbores et plāte silnestres magis fructificant q̄ ortenses. et hoc vt di. Albu. accidit ꝓpter maiorē abundantiā humoris parū vnctuosi et nodosi de facili cedentis diuisioni expulsioni et substantiā fructus ꝯuersioni. nihilominꝰ tamē fructus ortēses sunt meliores simpliciter q̄ siluestres. vt dicit ibidē Aristo. cuius ratio est vt dicit Albu. maioris hūoris vnctuosi aerei vel dulcis abundantia q̄ in materia fructuū ortensiū pfectius inuenit. Item considerat arborū diuersitas sicut plantaꝝ et loci diuersitate in quo crescūt. nam quedā in locis aridis crescūt z siccis. z ille sūt minoris q̄ntitatis ꝓpter defectū hūoris. q̄daz ꝙ in locis hūidis fluuialibꝫ et maritimis ac stagnosis. z tales solent esse maioris q̄ntitatis. Nam ille q̄ crescūt iuxta ripas mariū salsoꝝ nō multū crescūt ꝓpt̄ abūdantiā arenarū et hūoris attracti nimiā siccitatē. iuxta tñ mare rubrū fallit ꝙ. vt dicit Arist. vbi arbores fiūt magne. z ꝙ vt dicit Albu. ꝓpter abundantiā hūoris et caloris. Itē attendit diuersitas in foliorꝫ z florꝫ variatione. Nam q̄dam habēt folia aspera. s. ꝓpter dominium terrestreitatis z siccitatis. q̄dam lenia ꝓpter equalitatē aquee hūiditatis et ꝓportōem debitā caliditatis. folia etiā habēt q̄dā scissa z tamē lata vt vitis. qō accidit ꝓpter dominiū terrestreitatis z puratōem viscositatis z inēqlitatē caloris materiā inēqliter extendentis. q̄ in talibꝫ humor vnctuosus z viscosus trāsit in materiā fructuū. aquosus ꝙ z terrestris in materiā transit foliorꝫ. vt di. Albu. Itez variant arbores z plante ī extremitatū pnū

suaꝫ varia figuratiõe. nam quarũdã extremitates sunt piramidales ⁊ acute. vtꝫ in spinosis in qbꝫ calor subtiliorẽ humorẽ velocius attrahit ad exteriora ⁊ illũ desiccãdo cõuertit in acumẽ. grossiorẽ vero partẽ ꝯiũgit cũ stipite ⁊ radice. vt dí. Albu. contrarie autem figure ex cã ꝯtraria generant. et ꝫ idem patet in fructibꝫ qꝫ vt dí. Arist. sunt diuersorũ modoꝫ. nõ em̃ sunt oẽs anguloſi. id est figure angularis. necꝫ oẽs supꝫ rectã lineam sunt ꝓtensi. ĩmo quidã sunt circulares ꝓpt equalẽ materiã humoris ⁊ equalẽ actionem virtutis agentis ⁊ caloris p quẽ materie partes equaliter extendũtur. ⁊ ꝯ medio vsqꝫ ad circũferentiã vniformiter ꝓtendũt. Angulares ꝯo ex cã ꝯtraria simpliciter oriũtur Jtem variant in coloratione diuersa. nam tam fructꝰ qꝫ flores. tam rami qꝫ stipites in arboribꝫ variant. vt dí. Arist. Ex humore ei frigido terrestri melãcolico nigrescũt ⁊ vilescũt. ex humido ⁊ frigido albescũt. ex calido rubescunt. ⁊ sic de alijs. vt dí. Albu. sub tali em̃ differentia dñantis hũoris ⁊ agentis caloris subam digerẽtis in ꝓdictis omnibꝫ saporꝫ differẽtie generant. Jtem differũt tam arbores qꝫ plante in fructuũ maturatione. Nam quedã matureſcũt citiꝰ vt dí. Aristo. sicut mora et cerasa. ⁊ ꝯ similia. ⁊ ꝫ accidit ꝓpter sufficientiã caloris. potẽtis supꝫ hũidũ. maturandũ ⁊ digerendũ ⁊ obedientiã hũoris actiõi caloris nullatenꝰ resistentis. quedã ꝯo maturos hñt fructꝰ tardius ꝓpt grossiciem hũoris aquosi inobediẽtis ⁊ insufficientiã caloris digerẽtꝭ. ⁊ ꝫ accidit potissime in arboribꝫ q̃ sunt siluestres. Eadem est ratio quare quedã arbores citius frondescũt et quedã tardiꝰ. cito em̃ emittũt folia propt abundantiã hũoris aquei indigesti non vnctuosi sed fluidi et de facili se extẽdẽtꝭ ad arboris sine plãte extremitates. ⁊ ex ꝯria causa ꝯtria ꝯtingere ꝯsueuit.

De arbore aromatica
Capl'm. II

Arbor aromatica aliqñ hꝫ aromaticitatem in cortice. aliqñ in flore. aliqñ in fructu suo. vt patet in cinamomo qđ est cortex ⁊ in mace qđ est flos. ⁊ ĩ muſco qđ est fructꝰ. Est autem causa aromaticitatis. vt dí. Albu. siccũ terreũ subtile commixtũ subtili aqueo ⁊ sin eius dominiũ magis in vna ꝑte arboris qꝫ in alia ẽ vna pars magis aromatica qꝫ alia. alia ꝯo arbor ẽ tota aromatica ꝑm oẽs suas ꝑtes vt arbor balsami cuiꝰ singule ꝑtes sunt odoris fragrantiã respirãtes vt post dicet. Jnt aromaticas ꝯo plãtas ⁊ arbores q̃das gẽna in qbꝫ ẽ ratio seminalis ꝓcreant. q̃dã p se expetẽti ꝯmixtione elemẽtorꝫ ꝓducũt. q̃dam ex radicis vl stipitis plantatõe multiplicant. q̃dã p insertionẽ surculi in trũco esse debitũ sortiũt. vt dí. Albu. Jnter oẽs arborꝫ insertiões ille sũt magis laudabiles qñ similia similibꝫ inserunt. vt dí. Arist. qđ dupl'r intelligit vel ĩ plãtis ꝯsimilis speciei vt insertio ficꝰ in ficum. vitis in vitẽ. vel de illis q̃ hñt hũorẽ ꝓportionabilẽ int surculũ ⁊ truncũ cui inserit. ita qꝫ humor vniꝰ sit aptꝰ ad aliũ nutriendũ. sicut qñ surculꝰ piri in trũco mali inserit vl econuerso. Jtẽ notabile est qꝫ surculus insertꝰ alteri trũco totã virtutẽ trũci in suã ꝓtutẽ convertit ⁊ trãsmutat q̃litatẽ. si em̃ fiat insertio oliue supꝫ radicẽ sine trũcũ bete ꝓtꝰ olive descẽdit in ꝓtutẽ bethe ⁊ indurat eã ⁊ facit eaꝫ durare p aliqđ tps. ⁊ tandẽ hũiditatẽ ibi existentẽ ad se attrahit ⁊ trãsmutat ĩ suã similitudinẽ aut ꝯuertit vt dí. Albu. supꝫ finẽ ꝓmi libri. Jtẽ dicit idẽ. nõ ꝓueniũt de facili ex semine malo plãte bone. nec ex bono semie vl radice arbores male. q̃uis in aialibꝫ sepius ꝯriũ videat. cuiꝰ rõ est vt dí. Albu. qꝫ planta est terre affixa ⁊ vniforme recipit a terra nutrimentũ. Animalia ꝯo nõ sic ꝓpter varietatẽ ꝯpletionis ⁊ etiaꝫ ꝓpt ꝯtrarietatẽ appetitꝰ sue appetibilis volũtat. ⁊ iõ aliđ est in aialibus aliud in arboribꝫ. Jtem in oĩ genere arborꝫ sic est qꝫ p culturam debitã siluestres ꝯuertũt in ortẽses. ⁊ ponit Arist. ibi exemplũ qꝫ amigdali amari p culturã efficiũtur dulces. Sil'r et malagranati acidi mediocres. Dicit etiã qꝫ arbor habens grossũ corticẽ cito fit sterilis. ⁊ ꝫ accidit l' ꝓpt defectũ vnctuosi humoris q̃ est materia fructuũ. vl ꝓpt duriciẽ corticis. phibẽtis euaporatõem grossi qđ in arbore est nociuũ. Sꝫ dicit ibidem qꝫ si scindat radix eiꝰ ⁊ illi scissure lapis ĩmittat rursum fecũda fiet. cuiꝰ rõ est vt dic̃ Albu. qꝫ p istam scissuram fit nociui grossi euaporatio et caloris solis vel aeris circumstãtis introductio cuiꝰ ꝓture fiet ipiꝰ humoris corrupti ꝯsumptio Jtem dr ibidẽ amigdala ⁊ malagnata mutãt a malicia p culturã. Nã malagranata stercore porcino fimata et aqua dulci rigata meliorant. cuiꝰ rõ est vt dic̃ Albu. qꝫ p caliditatẽ ⁊ siccitatẽ hꝰ fi-

mi supfluitas aqsa repmit in gnatz. sed ne p
excessum caliditatz z siccitatz simi cōuertat
fructꝰ i amaritudinē. ꝓpetit apponere aquā
dulcē calozis z siccitatz dñiuz tpantē. Sil'r
amigdali vt ꝺr ibidez clauis ꝓfixe gūmi per
ml'tū tps emittūt z aqsā supfluitatē impedi
entē generatōez vnctuosi hūorz q ē materia
fructuū. z ita p ħ a sua malicia alterāt vt di.
Albu. Jtē ibidem arbozes z plāte silueſtres
p artificiū z culturā fiūt oztenses fructifere
z fertiles. ad ħ aūt vt siluestris plāta fiat fru
ctifera vl' alteret in bonitatē a malicia ml'tū
ꝓfert locꝰ z labor in colēdo z maxīe tps āni
in q plantat. sicut ibi di. Aristo. et ponit ex
emplū de boleno. i. iusquiamo. qz qꝺ est na
tū in persia est pniciosū sz trāsmutatū z trās
plantatū in egyptū z in hierl'em fit comesti
bile. z ħ accidit vt di. Albu. qz p tpamentuz
loci a distpantia ad mediū reuocat. Jtē tali
trāsmutatōi maxie coopat tps vt di. Aristo.
arbozes q indigēt plantatōne plantāt pl'es
in vere. z ħ ppt tpantiaz calozis z hūiditatis
ꝓfortantiū caliditatē z hūiditatē arboruz z
plantaz. In hyeme ꝺo pauce ppt supabun
dantiā frigiditatz z hūiditatz. sed in autūno
ppt frigiditatē z siccitatē. paucissime vero in
estate pꝰ oztū stelle canicule. z ħ ppt dñiuz ca
lozis z siccitatz ꝓsumētiū hūidū nakale i pla
ta z pcipue i radice. In egypto ꝺo semel in
āno fit plātatio qñ. s. tre illiꝰ siccitas tpat ex
fluxu nili vt di. Arist. z Albu. Jtē ibidez ꝺr
q arbozes diuersimode pducūt frondes su
as. Nam qdā ex radice. qdā ex stipite. qdam
iuxta terrā. qdā in ramis z ꝺgis iuxta sūmi
tatē. qdā in medio. Causa diuersitatz hꝰ in
pducēdo est diuersitas hūoris aqsi subtilis
lenis z non vnctuosi q est materia folioz. et
eqlit nō abūdat in omibꝫ. z opatio calozis ē
dissilis i diuerſ. z ideo dissimiliter ex illo hu
more pducūt frōdes. sil'r qdā fructificāt sel'
in anno z qdā pluries. z nō maturāt fructꝰ
vltimi sz crudi remanēt z indigesti. qz pter
vicinitatē hyemis calor nō sufficit ad matu
randū. semel āt fructificare pfecte magis est
ꝓsuetū. qz semel in anno semē colligūt. z sel'
sufficit calor ad extensionem hūoris z ad ex
tremitates arboris z ad ꝙuersionem eius in
subaz fructꝰ z eꝰ ꝓpletā maturatōz. Jtē qdā
arbozes sūt fertiles p ml'ta tpa ppt abūdan
tiā caliditatz z hūorz vnctuosi sic fieꝰ. z qdaz
vno āno fructificāt z alio reqescūt vt oliue.
cuiꝰ rō est. qz in seqnti āno reficiūt restaurā
do sibi hūorē. tantū cm emittūt vno āno ad
subam fructꝰ qꝫtū reqrit secūdꝰ annꝰ ad hūo
ris restauratōem. lz ml'tos pducant ramos
tpe refectōis. modicū tñ tūc tēpis pducunt
fructū. Jtē qdam arbozes sūt fertiliozes in
iuuentute qꝫ senectute. qz in iuuētute plus
abūdant in calore z hūore. qdā ꝺo econuer
so plꝰ fructificāt in senectute qꝫ in iuuētute.
cuiꝰ rō est vt di. Alber. q in iuuētute plꝰ abū
dant de hūiditate qꝫ naturalis calor possit di
gerere. z ita fit inobediēs calori. i senectute
ꝺo minoratꝫ hūor z fit obediēs digestiōi ca
loris. z ħ pz in amigdalis z piris sic exempli
ficat ibi Arist. Jtē dic Aristo. q tā arboz qꝫ
plātaz silueſtriū z ozteſiū diuersitas discer
nit p masculos z femias. qz arboz mascula ē
spissioz durioz z deſioz et ramosioz qꝫ fēia z
siccioz z fructꝰ eiꝰ breuioz et maturioz. et fo
lia diuersa z surculi. q oim rō est vt di. Al
ber. qz mascule arbozes plꝰ abundāt i calo
re z siccitate qꝫ fēie q ptes mascule vehemēt
ꝓstringant ad inuicē z faciūt arborē spissio
rem. Intensio em calozis multiplicāt hu
morē z extēdentis in pl'es ptes facit ramosi
orē. sic etiā intēsio siccitatz ꝓsumēt hūorem
efficit siccioꝛē. Soliditas etiā z strictura ve
naz arboris mascule phibet hūorē multuz
emitti ad vnū locū arboris siue plāte. vt re
uertat in subam fructꝰ. z iō fructū hz breui
orē. folia sil'r hz diuersa a fēia. qz asperiora z
minora ac strictioza ppt dñiuz siccitatz. sil'r z
surculos durioꝛes hz qꝫ fēia. z ħ ppt maiorē
hūiditatē extendēt ē in fēia magz qꝫ i mascu
la. Jtē di. Arist. q si folia vel puluis foliorū
vel cortex mascule palme. foliis femine cō
ponant vt cohereāt citꝰ maturabūt fructꝰ
femine et phibebūt casū folioz et fructꝰ do
nec ꝓpleta fuerit digestio. Et hꝰ rō est vt di.
Alber. qz mascula palma mediāte aere de
ferente auget calorē femie. q mediāte excita
tur calor eiꝰ ad opatōz digestōis. quā Arist.
pepēsim vocat in li. metħ. Jtem dicit Arist.
q discernit masculus a femina p pullulati
onē velociorē folioz. pus em pullulat qꝫ fe
mina ppt calorē fortioꝛē. z etiā p odorē. quia
mascula plꝰ odorat qꝫ fēia ppt maiorē subtili
tatē fumi sicci resoluti a mascula z nō a fēia.
Jtē di. Arist. q vētꝰ defert odorē masculi ad
fēiaz z maturabūt citꝰ eiꝰ fructꝰ simulqꝫ co
herebūt ptes scz fructuū femie ad matura
tionē qñ folia masculi in illa scz i femia fūt
apprebēsa. Dicit etiā Alber. q folia mascu

lé palme ꝯiũcta fol̃is femine ita ad inuicez coherebũt ꝙ vix poterũt sine scissura ab inuicẽ seperari. Jtẽ di. idẽ Arist. ꝙ ficus silue stres ꝓferũt ficub⁹ ortẽsib⁹. qñ ex opposito cõ plantañ. qz siluestres sũt calidiores ⁊ siccio res. et iõ excitãt calorẽ ortensiũ ⁊ cõfortant. Jtem humor siccꝰ siluestris resolutꝰ ⁊ delatus ad radicẽ ficus ortẽsis ipm nutrit et cõ fortat. Sil'r dic ibidẽ Arist. ꝙ balaustia q̃ẽ flos maligñati. sz h̃ ponit ꝑ arboze. s. malag̃ nata. oliuis ꝓferũt si cum eis plantent eo ꝙ balaustie abũdant in calore ꝓueniẽte natu/ re oliuaz. Dec de ꝓprietatib⁹ arboz ⁊ plãta rum ꝓtratimꝰ de ꝟbis Arist. li. j. vegetabiliũ Et glo. Alber. q̃ trãstulit et exposuit eundẽ Jn li. aũt aialiũ. xviij. dicit Arist. oẽs arbo/ res q̃ fructificãt om̃i anno fiũt segnes. Ar/ bozes inq̃t q̃ nimiũ faciũt fructũ cito desic cant qm̃ cib⁹ trãsit in semen. i. hũoz nutriti/ uus q̃ deberet nutrire trãsit ĩ materiã semi/ nalẽ. Alias ꝓprietates notabiles et insignes tam arboz ⁊ herbaz q̃ plãtaz possum⁹ eli/ cere ex ꝟbis Arist. et Alber. in li. ij. vegetabi liũ. vbi dz. plãta hz tres vires. nã a terra hz fixionẽ. ab aq̃ coadunatõem. ab igne ꝟo ꝯso lidationẽ ⁊ ptiũ terminatõnez. ex aere ⁊ igne hz raritatẽ ⁊ dilatatõz ac extẽsionẽ. fructuũ ꝯpletõem ac maturatõem. Sine eĩ calore et hũido aquosũ nõ terminat et finit. vt ptz ibi in exemplo Arist. nam later nõ coagulat nec terminat in esse latericeo sine igne ptes aqueas ꝯsumẽte. ⁊ terreas pariter ꝯiũgẽte. Ex aere et aqua ptier ⁊ ex igne hz arboz rari tatẽ et porositatẽ ex qua hz augmẽtãdi possi bilitatẽ. qz qđ oĩno solidũ ẽ augeri nõ ꝑt. vt ibidẽ di. Arist. ⁊ iõ lignũ maxim̃ ⁊ põderosũ nõ hz mergi ĩ aqua. vbi modica pticula au/ ri submergit aut lapilli. ⁊ h̃ accidit qz lignũ ẽ porosũ. ⁊ idõ ꝑ aeris subintratõez itra po/ ros sup aque superficiẽ hz ferri. lignaꝟo q̃ sũt vltime solidit̃ ⁊ ꝯpactõis sic̃ hebenꝰ ⁊ cõ/ similia. in aq̃ subito petũt fũdũ. vt di. Arist. ibidẽ. ⁊. iiij. meth̃. vbi dz. ꝙ ex hebeno nigro exprauit aer. ⁊ iõ submergit. Porosa aũt et vnctuosa supenatãt. qz m̃ltũ hñt aereitatis materiã ꝯ aque superficiẽ eleuãt̃. vtz in folijs ⁊ plumis vel pẽnis et oĩb⁹ vnctuos̃. Ham vt di. Arist. Propriũ est aque subãz aereã sub leuare ⁊ cõpacta deꝑmere. ⁊ iõ rara ⁊ poro/ sa aeris susceptibilia supenatãt. ꝯpactaꝟo ⁊ ꝯpssa inferiora petũt ⁊ ad infima se pfũdũt. Jtẽ vapozes terrestres ⁊ aquei ꝑ calorẽ co/ agulati sũt materia herbaz ⁊ plãtaz q̃ ꝑmix/ ti ꝑ calidũ igneũ ⁊ ꝑ virtutẽ stellaz recipiunt formas completiuas herbaz ⁊ plãtarũ. et h̃ q̃ ad semen ⁊ quo ad fructũ. Calor itaq̃ in/ clusus in coagulato sic hũore ad plante nu trimentũ attrahit aquã dulcẽ. cui etiam co/ operatur extrinsecus calor solis. Actio aũt caloris exterioris cũ ꝓpria caliditate natura li digerit naturalẽ humorez in eodem loco ⁊ conuertit in substãm plante. Unde ꝫm Ari sto. terra montuosa quia est dulcis dulcem ꝓtinens humorez. ideo in illa citiꝰ nascũtur plante et maturant̃ fructus. Ham montes attrahũt humorẽ dulcẽ ⁊ subtilẽ. q̃b⁹ coope ratur claritas aeris tam in attrahẽdo q̃ꝫ in digerẽdo. et fit cito ꝓuersio illiꝰ humoris in substãz plante. vt dicit Aristo. Jtem dicitur ibidem ꝙ qñq̃ frigus. s. aer frigidus fugat calorem ad interius terre ⁊ aggregant̃ ptes eius cum aqueo humido et per calorem de ꝓssum a compmente frigido ad iteriora de coquit̃ vapor sic coagulatus et in substanti am plante ꝓuertit̃ et scindit̃ locus ꝑ intensionem caloris. et sic egreditur ex eo planta Jtem qñq̃ aer mixtus cuz terra et cũ aqua in fundo aque coagulat̃ ⁊ ꝑ actionẽ caloris terminantis et digerentis illud mixtũ cõfu sum generatur planta. vt patet in nenipbar et in alijs herbis minimis que solẽt crescere in aquis et quarũ folia tegunt aquam. et he nascunt̃ sursum nõ expanse. tum ꝓpt̃ sub/ tilitatem aeris et aque dulcis sursum eleua tis. tum ꝓpter soliditatem terre radices infe rius sustentantis a qua planta recipit rigo/ rem radicis et stipitis sustentatõnem in sua erectione. Jtem Aristo. ibi. in locis essentia liter frigidis ⁊ accidẽtaliter calidis. vt ĩ q̃b⁹ aqua calida fluit multotiens nascit̃ planta. qz calor aque ꝯbit frigidũ humorẽ ad sup/ ficiẽ terre in locuz mixtionis. vnde ex aere ⁊ vapore terreo cum humore aque imbibito per calorẽ aque et stellarũ in plante substãm coagulant̃. sed hoc nõ fit nisi per multũ tem pus. vt dicit Aristo. ꝓpter calorem acciden talem nõ ꝓuenientẽ generatõi talis plante. Jtem ibidẽ dicit Arist. ꝙ plante comestibi les melius crescunt in locis lenibus et altis et calidis q̃ꝫ in his contrarijs. quia in locis planis et equalibus abundat humiditas ⁊ maxime quando dulcedo adest et acris tẽ/ peries. similiter in locis bñ altis. qz ibi etiã puritas aeris ⁊ abũdantia hũoris dulcis.

et ℏ ꝑpter ſpõgioſitatẽ ꝛ vapozẽ dulcẽ attra/
hentẽ. ꝛ iõ in mõtiby freq̃nt melioz eſt fertili
tas ꝛ meliozes creſcũt fructꝰ. in valle eĩ diffi
cile mouek aer. Uñ et ɔculcatõe ibi cito pu
trefcit aer ꝛ vapoz groſſus. vñ ſeq̃t ꝓtina di
geſtio. Hinc eſt q̃ ibi inuenik humoz ſalſus
vt di. Albu. aqua em̃ ſalſa ḡuioz eſt q̃s dulcꝫ
vtꝫ in exẽplo Ariſt. ibidẽ vbi dic̃. Quũ poſi
tũ in aqua dulci ſtatim petit fundũ. in ſalſa
ɔo natabit. terreſtreitate em̃ ſua et groſſicie
poterit põdꝰ oui ſuſtinere. ꝛ iõ aqua dulcis
facilꝰ attrahik ad loca alta q̃s ſalſa. ſ. ꝑpt̃ ſuã
depuratõꝫ ſubtilitatẽ ꝛ leuitatẽ. Itẽ Ariſt.
lutũ ignitũ. i. firmũ ꝛ tenax cito ꝓducit plã/
tã vnctuoſã ꝑpter facilẽ trãſmutatõem talis
luti in vnctuoſitatẽ. vt dicit ibi Albu. Et ad
ℏ vt durabilis ſit plãta oportet vt habeat be
ne digeſtũ hũozẽ et vnctuoſũ. vñ ille plante
q̃ habẽt indigeſtũ hũozẽ ſupueniẽte frigidi
tate cito areſcũt. vñ et caulis vltra trienniũ
nõ durat. tñ ſi ei inſerak ex natura plante in/
ſite in ſtipite fiet decoctio et ɔuertik in natu
ram inſite. et durabit diu. Itẽ vt di. Ariſto.
planta creſcit q̃ñq̃s ex lapide ſolido et duro.
Nam aer incluſus in lapide nititur aſcẽde/
re. ſed cũ nõ inueniat exitũ liberũ ꝑpter lapi
dis ſoliditatem reflectik et mouetur ad lapi
dis partes et ex ſua agitatione calefit. cale/
factus aũt aer attrabit ſurſũ hũozẽ reſiduũ
q̃ eſt in lapide. et exit vapoz cuꝫ humoze illo
cũ ꝓua reſolutõe partiũ lapidis. ꝛ ex illo va
poze et hũoze de lapide educto q̃ñq̃s planta
generaꝫ adiutorio caloris ſolaris et aerem
ꝓius calefactum vigorantis ac digerentis
humozẽ a lapide iam attractũ et in ſubam
plante trãſmutantis. ſed nõ diu durat plan
ta talis niſi terra circũſtante et dulci aqua
irrigante ꝛ tempato aere foueak. ꝛ ℏ ꝑpt̃ hu/
moris paucitatẽ. Item Ariſt. Planta ſi fue
rit ꝑpe ſolem. i. verſus orientez citiꝰ naſcek. et
ℏ ꝑpter ſufficientiã caloris. tardius ɔo ſi fue
rit ad occidentẽ ꝑpter caloris elongationez.
Item ibidẽ dicit Albu. ex temperie ſeruaꝫ
cuiuſlibet plante incrementuz. ſi em̃ nimia
fuerit humiditas opilanꝫ vie et pozi per q̃s
deberet nutrimentũ aſcendere ad arboris
extenſionẽ. Eodem mõ ſi nimia fuerit ſicci
tas conſtringunꝫ pozi et ſic planta nõ nutri
tur. Item Ariſto. Quelibet planta quattu
oz indiget. ſ. ſemine terminato et in ſua ſpe/
cie ꝑfecto et maturo ꝛ a putrefactione ɔſer
uato. et ɔuenienti loco. i. territorio generati
oni plante cõgruo. et aq̃ moderata humoze
ſcz tempato. ꝛ aere ɔſimili. ſ. mediocriter tẽ
perato. qz vt dicit Albu. ſi aer fuerit nimis
calidus calor naꝫalis euapozabit apertꝫ po
ris. ſi nimis frigidꝰ ſuffocabit plantam. ꝓma
duo ſũt neceſſaria ad plãte generatõez. ſe/
cũda duo neceſſaria ad eiꝰ nutrimẽtũ ꝛ con
ſeruatõez. Item ſpẽs ꝛ plãte medicinales q̃
creſcũt in mõtiby ad veſcẽdũ ſunt minus de
lectabiles. ꝛ ad digerendũ fructꝰ hñt durio
res. et ℏ ꝑpt̃ vehementẽ coagulatõꝫ ꝑ calozẽ
agentẽ in hũiditatẽ. ꝛ iõ tales fructꝰ ñ mlt̃ũ
ſunt nutribiles. vt di. Ariſt. qz vt dic̃ Albu.
Quanto plãta eſt magis medicinalis tanto
minꝰ nutrit. Itez loca a ſole remota ñ erũt
plantaꝫ multaꝫ ſicut nec animal fecũdita/
tis multe eſt in talibꝫ locis. vt di. Ariſt. cuiꝰ
rõ eſt vt di. Albu. quia illi q̃ ſunt directe ſub
ſeptẽtrione habent diẽ ɔtinue ꝑ dimidium
annũ. ꝑ reliquũ aũt noctem. Ibi q̃ raro cre
ſcit planta vel animal. In eſtate em̃ non po
teſt ꝑpt̃ ɔtinuatõꝫ caliditatiz. in hyeme ɔo nõ
poteſt ꝑpt̃ ɔtinuatõez frigoris. ꝛ iõ di. Ariſt.
Planta ibi generata nõ bz vires foliũ neq̃
fructũ ꝑpt̃ defectũ caloris agentis in tempe
anni. ꝛ ꝑpter ſuꝑfluitatez eius in alio. Item
Ariſto. Planta multarũ ſpinarũ multũ ha
bet de humoze vnctuoſo. et cũ ſe mouerit il/
le vapoz vnctuoſus per calozem ꝓprium co/
operante calore ſtellarũ digeritur ꝛ conuer
titur in ſubſtantiam plante que ei inſeritur
Unde illã digeſtionẽ operaꝫ calor vitalis i
planta cum calore extrinſeco competente. ꝛ
creſcit planta inſita gracilis et extenſa ſur/
ſum. Unde ꝓprium eſt plante multũ ſpino/
ſe vt i ea fiat inſertio plante alterius ſpeciei.
et ℏ vt dicit Albu. quia habet multũ humo
rem attractũ ab exteriori calore vnctuoſum
ꝛ ita congluinatõꝫ expulſibilẽ a calore in/
teriori in pluribꝫ locis. ita q̃ pars eius ſupe
rioz cuꝫ expellik eſt ſubtilioz ꝛ penetrabilioz
ꝑ quã poteſt aperire multos pozos plãte et
ipos ingredi. et ipam incozpare et ɔſolida/
re plante inferiori. Ita planta q̃ inſerik plã/
tã ſiue truncũ cui inſerik trãſmutat in ſuam
ſpẽm. et nõ ecõuerſo. cuiꝰ rõ eſt vt Albu. dic̃
quia inferioz planta mouet ſuꝑiozẽ ꝑ hũo/
rem ꝛ calozem quem ei tranſmittit. ſed ſupe
rioz hũozẽ attractũ vlteriꝰ digerit ꝛ deco/
quit ꝛ in naturã ſuã ɔuertit et poſtea virtu/
tem ſuã in inferiozẽ tranſmittit. ꝛ alterat il/
lam cui inſerta fuerit et cõuertit eam in ſuã

naturā ꝛ speciē. Jtē q̄nq̄ sūt spēs generatio nis plante vt dicit Arist. scz ex semine et pu tredine. ꝛ ex humore aque et ex plantatione et ex vnius in aliā insertione. Jtem sunt ar/ bores et plante que producūt fructū añ fo/ lia. vt dicit Arist. sicut ille que habēt multū humorē vnctuosum materialem ad fructū quē vt digesserit calor naturalis simul cum calore solari cito maturabit fructum. et ille humor vnctuosus abūdans ꝓhibet humo/ rem aquosum materialē ad folia ne ascēdat in folia aut prūpat ante fructū in tali plāta Jtem quedā citi⁹ ꝓducūt folia q̄ꝫ fructuz. et hoc ꝓpter defectū ꝛ paucitatē hūoris vnctu osi et abūdantiā hūoris aquei materiał ad folia quē calor solaris citius attrahit ad lo/ cum ꝓductōis foliorꝫ. q̄ꝫ vnctuosū humorez ad ꝓductōem fructuū. et ideo tardat matu/ ratio vnctuosi hūoris materialis ad fructū ꝛ fit precessio foliorꝫ. Jtem quedā simul ꝓ/ ducūt folia cū fructu vt ille q̄ habēt ꝓdictos humores multos et ꝓportionabiles ꝛ calo/ rem interiorē cū exteriori calore solis i aere equaliter operantez in vtroq̄ et vtrūq̄ scilz aquosū in folia ꝛ vnctuosum in fruct⁹ equa/ liter expellentē. Jtem Aristo. Antiqui sapi entes asserebant fructus ꝛ folia esse idem. ꝛ folia nō esse nisi ꝓpter fructū nec differre ab inuicē materia nisi ꝑm maiorē vel minorem digestionē aquosi ꝛ crudi hūoris. Hūor em̄ aquosus ꝛ subtilis cito attrahit̄ a calore so/ lis et cedit in folia. q̄ vero magis est vnctuo/ sus et digest⁹ cedit in materiā ipius fructus Jtem dicit Arist. q̄ ꝑ alique arbores sunt spi nose nō est de intentiōe nature plante sub/ stantiā generantis. sz accidit ex raritate ar/ boris siue plante ꝓ quā attrahit̄ hūor frigi dus parū coctus ꝛ crudes ꝓ illā arboris rari/ tatē a calore solis in spinā coagulat̄. et fit in spina forma piramidal' incipiēs iuxta stipi/ tē a grossor lato. ꝛ in ꝑte anteriori terminat̄ in acuto. nam hūor subtilis q̄ ad spinā est cā materialis elōgat̄ paulatim a plāta et in lon gū ꝛ acutū se diffūdit. eodē mō faciūt om̄es arbores quarū ꝑtes piramidalis sunt figu/ re. Jtem arbores exteri⁹ generalit̄ sunt viri des. interi⁹ albe. ꝑs em̄ interior hz materiā appropinquantē ad albedinē et ꝑs exterior ad virorē. nam materia q̄ attrahit̄ ab interi ori ꝛ expellit̄ ad exteriora in cortice aliq̄ntu lū digerit̄ ꝛ in virorez trasmutat̄. quia viror medi⁹ est color int̄ ruborē q̄ ꝓuenit ex ꝓfecte caloris actione. ꝛ int̄ albedinē q̄ ꝓuenit ex i/ ꝓfecta. Jtem Arist. Arbores variant̄ i figu ra. nam quedā sursū. q̄dam deorsū. q̄dā ꝑo int̄ hec tenent mediū. Jlle em̄ in qua ꝑ me/ dulla viget hūor subtilis q̄ monet ꝛ attra hit calor ad superiora piramidant̄. i. i formam piramidalē ad modū flāme. q̄ ascēdit i com muni virtute ignea eleuant̄. Jlle ꝑo in qua rū medulla viget hūor grossus ꝛ aquosus i ferius deꝓmūtur ꝛ angustant̄. Unde ꝛ ille ꝑtes sua grauitate inferius mouent̄ ꝛ i gros sum in parte infima coartant̄. In quib⁹ ꝑo erit humor medi⁹ ꝛ inter grossum et subtile temperat⁹. pars ascendet sursum et erit cau sa eleuationis. et pars deorsum que est cau sa ingrossationis. Unde ꝑm maiorē vel mi/ norem digestionē illius humoris in radice et medulla solet magna apparere arbor in fi gura. nam necessaria est ꝓma digestio in ra/ dice ad eius incrementū. secūda vero neces saria est in medulla ꝓpter completōnem ma turationē dilatationem ꝛ cōseruationē. Et sufficit ista duplex digestio ad plantarū cō/ pletionē. ꝛ tertia in solis animalib⁹ reperit̄. vt dicit Aristo. et exponit Albu. Jtē diuer/ sificant̄ arbores in foliis et i ramis ꝑm mul titudinē hūoris vel paucitatē. ꝛ caloris for/ titudinē vel remissibilitatē. nam si calor fue rit fortis ꝛ hūor mult⁹. multa in exitu erunt folia atq̄ rami ꝛ ecōuerso. ꝛ ꝑm raritatē hu moris abilis ad ꝓsumptōez et deseccatōem desiccāt̄ ipi rami. cadūt folia. remanebit ar bor vacua atq̄ nuda. ꝛ in ꝓtrariis mō ꝓtra/ rio se habebūt. Jtē vt dicit Arist. nō solū pi ramidant̄ spine in arboribus. vegetiā eadem figura inuenit̄ in foliis ꝛ in fructib⁹. quia si meat⁹ plāte ꝓmo fuerint ampli ꝛ valde rari in ꝓncipio hūoris. ꝛ post siccitate et frigidi/ tate ꝓstringant̄. folia et fructus inferius in grossabunt̄. et in superioribus graciliabūtur et piramidant̄. et hoc propter attractionem leuioris partis hūoralis ad supiora vi calo/ ris ꝛ repulsū hūoris grauioris ad supiora. Cōtingit tñ tam foliū q̄ꝫ fructū sepius acui in extremitatib⁹ ꝛ piramidari. scz q̄ virtute caloris ꝛ raritate hūoris superior particu/ la leuigat̄. ꝛ parte inferiore calida etiā existē te humor in medio distendit̄. ꝛ sic subtiatia fruct⁹ vel foliꝭ in medio dilatat̄. ꝛ vtraq̄ ex/ tremitas ꝓpt̄ dñium ignee ꝛ tutis in cōmuni q̄dāmodo ducit̄ ꝛ subtiliat̄. ꝛ sic i piramidē trāsformat̄. Jtē ibidē dic̄ Aristo. q̄ arbores

et plãte quedã faciũt flores ex hũore subtili et puro existente in medulla. nõ tñ p̃ opa terminata nec digesta ꝑm vltimã fructꝰ cõpletionẽ. dispositã tñ ad fructꝰ pductõem. quedã aũt arbores ꝓpter nimiã hũoris viscositatez nõ habẽt flores. qz ille hũor nõ potest subtiliari et ꝓpter suã vnctuositatẽ in subtilitatez floridam dilatari. vt patet in ficu q̃ non habet flores ex causa iam dicta. quedã etiã nõ habẽt flores ꝓpter humoris liquiditatem. qz nõ potest in floris substantiã coagulari. vtz in palma et similib⁹. vt dicit Arist. z ideo ꝑm diuersitatẽ materie ī qua diuersimode agit calor. diuersi colores in floribꝰ tam herbaꝝ ꝙ arborũ generant. sed ista prosequi nõ est pñtis negocij. z ideo de eis ad presens ꝓpter tediũ fore arbitror quiescendũ Tamẽ alias supaddit Aristoti. ꝓprietates in fine. ij. libri. quas nõ reputo ꝓtemnẽdas. Dicit eñ circa finem. Planta inquit habens grossum corticem multũ extendit in altitudine. et ꝫ ꝓpt extensionez humoris et impulsum caloris. Nam grossitudo corticis humorẽ recipiẽs nõ sinit illũ defluere. nec etiã ꝓpter suã densitatẽ ꝑmittit calorẽ per poros euaporare. ex qua necesse habet se diffũdere et dilatare vt patet in pino z palma z ꝓsimilib⁹. vt di. Aristotiles. Item ibidẽ. Arbores habẽtes lacteũ hũorem magnã habẽt vnctuositatẽ z calorẽ fortẽ in radice. et ideo resoluũt humores vsq̃ ad exteriora arboris z generant gũmi aliqñ liquidi. aliqñ ex exteriori aere frigido coagulante in modũ lapidis vl̃ cõchule indurate. et ꝫ accidit aliqñ ex frigiditate cõstringente. aliqñ ex caliditate liquidiores ptes educente et ꝓsumente et grossiores compingẽte. sicut ibidẽ dicit Aluredus. Itẽ ibidem. Arbores q̃dam alterant ꝑm tpis alteratiõnẽ q̃ in estate virescũt. in hyeme pallescũt. et tñ folia sua nõ perdũt nec proiiciũt. fortẽ eñ habẽt calorẽ incorporatũ. et iõ calor fugit ad interiora arboris z etiã foliorũ. a facie frigidi aeris hyemalis. z ideo exteriora pallida et glauca fiũt. tamẽ nõ cadunt folia ꝓpter viscositatẽ hũoris z intensam fortitudinẽ caloris. Item ibidẽ. Arbores faciẽtes fructũ ī ꝓncipio faciũt fructus amaros. qñ scz nouiter sũt plantate. z in earũ fructu tũc dominat amaritudo vel ponticitas sapor scz accidens ad amaritudinẽ. Cui⁹ causa est. qm̃ ꝑma digestio acida est et pontica ꝓpter hũoris attracti grossiciem z terrestreitatẽ et ꝓpter caloris digerẽtis paucitatẽ z debilitatez. et ideo generatio taliũ fructuũ est preter dulcedinẽ. quia ipsorũ hũor crudꝰ remanet et indigestus. sed post confortato calore. et augmentato humore depurato. calor digerẽs hũorem ipm̃ efficit sapidũ atq̃ dulcem. quia vt ibi subdit Aristo. etiã amarum in ignẽ missum dulcescit. z hoc accidit ꝑm Albu. propter illã quã recipit a virtute ignis digerentis immutatõem. Item ibidẽ In locis acidis frigidis scilz atq̃ siccis aliqñ producũtur fructus dulces. quia calor innatus intra acetosuz humorem inclusus per calorẽ solis adiutus digerit illã acetositatem et cõuertit in dulcorẽ. et erit fructus dulcis cuius acida sint folia et etiã extremitates in quibus nõ est tanta digestio et caloris operatio. quẽadmodũ est in fructu. Cõtingit tamẽ aliquãdo q̃ ꝓpter supuenientez nimiã adustionẽ ille fructꝰ ꝑmus factꝰ dulcis cõuertitur in amaritudinez ꝓpter superfluũ calorem et humoris residui paucitatẽ. Item ibidem. In locis temperatis z terris ante dies vernales fructus celerius maturescunt ꝓpter caloris sufficientiã et aeris exterioris dispositiõem temperatã. Item ibidem. quedam sũt arbores que ꝑmo faciũt fructus dulces. deinde pontici efficiũtur et amari. sicut arbores mirabolanorũ. cuius causa est vt ibidem dicit. q̃ arbor talis habz fructus magne raritatis. et in hora digestionis cũ sint meatus magni et ampli sequit calor sufficiens humorẽ materialẽ ad fructum et maturabit fructũ. z ideo huiusmodi fructus in digestionis ꝓncipio erit dulcis. sed postq̃ calor existens in meatib⁹ ꝓsumentibus humorẽ inducit siccitatẽ. quia cõstringit meatus et poros ita q̃ nec calor nec humor potest ad locũ fructus puenire. mutat q̃ frigiditas et siccitas calorẽ et humorẽ. ꝓpter qd̃ alterat fructus in ponticitatẽ co ꝓhibẽt ois ascẽsus siue accessus caliditatis innati z hũoris p̃ ꝓstrictiõez inductã a siccitate. z sic erit frigiditas vincẽs in fructu ꝓpt defectũ caloris. et erit fortis ponticitas ꝓpt victoriã frigiditatis z siccitatis. Sz tãdez calor innatꝰ elcuat ad locũ fructꝰ z vigorat per calorẽ solis. ꝓpt qd̃ vincit iterũ frigiditatem z inducit intẽsam caliditatẽ z siccitatẽ. et sic erit fructꝰ amarꝰ. In arboribꝰ plantãdis pariter z serẽdis etas lune matie ꝓsiderãda ẽ. Nã q̃ plantãt in plenilunio recto vl̃ i recto

nouilunio min⁹ pualescunt.et si ualuerint fructū faciēt ⁊miculosū.⁊ fruct⁹ tūc plātate arboris citi⁹ putrescūt. Silr ⁊ arbores que tūc de tra pscindunt min⁹ durāt ⁊ citi⁹ a ver mib⁹ corrodūt.sic di.ostan.rōem quere supli.viij.de effectib⁹ lūe. Jtē in t arborē et eius fructū est ḡddā retinaculū q̄ fruct⁹ adheret arbori.sic fetus pymbilicū adheret matrici vt di.ostan.et illud retinaculū pmo ē debile et laxū et attracto hūori adhuc vicinum.⁊ ido fruct⁹ tūc de facili excutit si fortioris vēti impulsu tūc tpis arbor moueat.sz p⁹ paulatim calore hūorē indurāte forti⁹ adheret ⁊ fruct⁹ ita de facili nō tūc cadit.sz in fine fructu maturato et ad debitā q̄ntitatē pducto arescit illud retinaculū vel putrescit.et ideo fruct⁹ de facili mouent tūc ad casū. Et q̄to arbor pfundi⁹ figit ad radicē.tanto attrahit pl⁹ hūoris.⁊ si fructifera est pl⁹ abūdat in folijs fructib⁹ ⁊ ramis. Jtē arbor supfluis abscisis meli⁹ fructificat.nam trāsit humor in fructū ḋ transiret in nutrimentū supfluorū Hec de natā et ꝓprietate arbor̄ i generali dicta nunc sufficiant.

De amigdalo La.III

AMigdalus est arbor mature florēs a Et ōr hec amigdal⁹ p arbore.et hoc amigdalum p fructu. Un̄ ḋdam ait Sūt matura mora pyra.fic⁹ amigdala mora. Tū hec amigdala le.inuenit p fructu in sacra pagina Humeri.xvij. Sacra em̄ scp/tura vt dic̄ Hiero.nō vult se sp subijcere grāmatice legi.nec vult illi⁹ arte regi. Jsido.aūt li.xvij.sic di. Amigdala grecum est q̄ latine nux longa vocat. Hanc nucidā multivocāt q̄si minorē nucem.de q̄ Virgili⁹. Cū se nux plurima siluis induit in florē. Cūctis ei arboribus p florib⁹ se ꝓuestit.et ad poma inferēda arbusta seq̄ntia p̄uenit. Hucusq⁹ Jsi. De amigdalis dicit Arist.in li. de plātis.q̄ indigent cultura et maxime q̄n sūt antique. vñ si clauis pforent emittēt quoddā gūmi ⁊ depurabit humor in medulla ḋ materia est ipi⁹ fructus.et ideo plus fructificāt amigdali bene culte q̄n sunt antique q̄ nouelle Duplicem autē fructū fert amigdalus.sz dulcē et amaꝝ.vt ōr in Platea. et dulcia amigdala vtilia sunt ad cibū.amara ꝓpo ad medicinā.sunt em̄ calida et sicca.De dulci amigdalo di.Dyasco.q̄ si recens cū suo folliculo comedat ꝓdest stomacho.sz caput ḡuat.caliginē nutrit.venerē accēdit.somnum facit. ebrietati resistit. Jtez dicit ibidē q̄ si vulpes comedat amigdala morient. Sepe ei qđ medicinale est homini .venenosū et mortiferū est alteri aīali.et econuerso. Jtem idē. Fere tota arbor amigdaloꝝ amaroꝝ est medicinalis. Nam radix ei⁹ elixata siue cocta ⁊ trita maculas vult⁹ tollit et purgat.frōti linita dolorē capit⁹ mitigat. vulnera putrida mixto melle mūdificat atq⁹ sanat. cortex etiaz et folia sunt mūdificatiua exterminatiua ⁊ sanatiua.oleū aūt de amigdalis extractū vermes et lūbricos in vētre necat.mēstrua prouocat ⁊ purgat. ꝯ surditatē efficacit iuuat. et auriū sanie mūdat ⁊ desiccat si tepidū auri instillet. vt di. Dyasco. Jtē flores eius decocti in oleo caducos et letargicos excitāt. cū melle triti morsib⁹ caninis obuiāt. vlcera sanant.gummi qđ de amigdalis exudat mirrā potioni sanguinez rejcientes iuuat.et sic pz q̄ paꝝ vl nihil est i amigdalo qđ nō cōueniat medicinis vt di. Dyasco.

De abiete La.IIII.

ABies nomen est arboris sic dicte ab eundo .eo q̄ p̄ ceteꝛs arboribus longe abeat ⁊ in altū alti⁹ se extēdat. Cui⁹ nata est vt dicit Jsi.li.xvij.q̄ est expers ẽreni hūoris.⁊ ideo abilis est atq⁹ leuis. Ex abiete aūt dicunt abiegna ligna.vel alia que de abiete ꝓponūt.et abietari ōr ḋ aliq̄ ō abiete operat.vt dicit Jsi.ꝛm Aristo.autem abies est arbor in altū se extendēs plurimū habēs raritatis in substantia ⁊ subtilis humiditatis.et ideo calor eius naturalis a solis calore fortificat.⁊ illam humiditatē de facili eleuat et p sursum mittit.et sic ipam in arboris substantiā conuertēs arborē altā facit. Est etiaz arbor mire rectitudinis parū vel nihil habens tortuositatis.⁊ hoc ꝓpt̄ virtutem caloris et equalitatē hūoris opatiōi caliditat⁹ obedientē.⁊ ido directe sursum sine aliqua tortuositate elenat.q̄uis em̄ abies generet et humore leui et subtili.illi⁹ tn̄ hūoris supfluitatē rejcit nata ad ei⁹ supficiē.s.in lignū ⁊ corticē.et ibidē a calore exteriori inuscat et i natura resine cuiusdā odorifere trāsmutatur ꝓpter eandē etiā viscositatē vnctuosaz ligno abiegno incorporatā abies igni apposita facilime inflāmatur. Uarijs insup edificiorū structuris abies accōmodat et maxime propter suā rectā altitudinē et formā piramidalem edificationi nauium vtiliter adoptatur.

De aloa Capl'm. V

Aloa arbor est aromatica q̄ in india generat. vt di. Papias. Et est arbor odoris suauissimi atq; fragrātissimi cui⁹ pticula vice tymiamatis altaribꝫ adolet vnd nomē extraxisse dr. De ligno aūt aloes dr in Plat. Aloes est lignū calidū et siccuz qd recipitur in magno flumine babilonie. cui ꝺiungit tygris fluui⁹ paradisi. vñ a pluribus credit q̄ pdictum lignū inter paradisi arbores oriat. et casu aliq̄ vel impulsu de paradiso ad flumē indie deducat. habitantes aūt iurta fluuiū: missis retibꝫ in flumen lignū intercipiūt z reseruant vsui medicine multū est em̄ medicinale. Lignum aūt aloe est triplex vt dicit Constan. in li. graduum. Primū est valde ponderosū et qd est nodosum est valde aromaticū. et est subamari saporis et subnigri coloris et subrufi et cōtritioni dentiū nō oīno resistens. Dicit etiā q̄ cum masticat statim odor aromatic⁹ viꝺr attingere cerebꝫ et q̄dāmodo replere. Secundū gen⁹ est minus ponderosuz nec adeo aromaticū nec amaꝝ. Tertiū gen⁹ est subalbidū valde leue nec est alic⁹ saporis et parui odoris nisi sit aliunde coaptatū. Sophisticatur aūt lignuz aloes cū quodā ligno sibi simili in ponderositate z nodositate z modico aromaticitate. et a quibusdā lignū aloes siluestris nūcupat. Hoc lignū confricat cū plumbo vt color imutet. addita superfluitate auriū vt fiat aliquantulū amaꝝ z subrufum et ponit in decoctōne optimi aloes cū muſco vt fiat valde aromaticū. et sic fit vt vix ab optimo discernat. cognoscitur tñ qz durissimū est. et masticatiōi dentiū oīno resistit. et dum masticat sapor amar⁹ interi⁹ nō sentitur. Lignū aloes stomachū ꝓfortat. digestionē ꝓcurat et debilitatē cordis ac cerebri ꝓfortat et singulariter ꝓtra syncopim et cardiacam maxime passionē iuuat. Nam ꝓtra oīes cordis passiones et debilitates ex frigiditate puenientes valet vinū decoctionis aloes. sed quia vinū inde fit amaꝝ modicū apponat et pro delicatis cū aqua rosacea vinū tempetur. et tale vinuz poterit diu reseruari. quia a ligno multū immutat. ei⁹ fumus p nares receptus infrigidatū cerebꝫ calefacit et debilitatū ꝓfortat. Et vt laudes ei⁹ concludā in omnibꝫ corporis debilitatibꝫ subuenit et adiuuat si q̄s modo debito vti sciat. Hucusq; Plat.

De aloe Capl'm. VI

Aloe etiā dr cuiusdā herbe succ⁹ que herba aloen appellat. hec herba i india et persia et locis alijs plurimis reperit. cui⁹ succus exp̄mit et ad ignem decoquit. et post soli exponit et exiccat. vt dicit Plat. Aloe etiā tria sunt genera. s. citrinum epaticū et caballinuz. vt di. Plat. Et differt iste tres spēs in bonitate. Nam bonū est caballinū. melius est epaticū. sed optimuz est citrinū. et discernunt ex colore citrino z rufo. et p̄cipue cuz frangit pulus apparet ac si esset pulus croci et est ei⁹ suba clara maxie qñ ꝺfringit p minuta frusta. z qd frangit ex eo min⁹ est fetidū et min⁹ amaꝝ. Epaticū ꝺo aloe assimilat epati in colore. colorē em̄ habet epaticū. i. nigrū z foramina quedā velut ora venaꝝ. obscurā etiā hz subaz et non claram. et est amari⁹ q̄s est citrinū. Caballinuz aūt aloe nigrū est et obscurū. et feculentam hz subam et amarissimū saporē et horribilissimū odorē. Sophisticat aūt caballinū ita vt videat epaticū vel citrinū cum pulvere croci et aceto si decies in illo intingatur z desiccet. z tūc innouat ei⁹ color et odor vt citrinū vel epaticum videat. discernit tñ quia cum frangit et digitis ꝺfricat. statim fetidissimū sentitur et amarissimū inuenit. qd nō est in epatico et citrino. oīe aūt aloe quāto de sua natura est min⁹ amaꝝ et min⁹ fetiduz est magis laudabile. Aloe ät q̄nis et natura sit amaꝝ. tñ multipl'r est vtile et salutifer. Nam flegma colerā et melancoliā mundificat atq; purgat. mēbra neruosa ꝺfortat. stomachū a viscosis humoribꝫ et nociuis euacuat. caput a dolore releuat. qñ̄ fumositas stomachi caput ḡuat. visum clarificat. splenem et epar deopilat. mēstrua ꝓuocat. i corpore discolorato bonum colorē generat. ab idrope corpus preseruat z in p̄ncipio curat. Pulus eius cuz melle datus lumbricos. i. vermes ventris necat. fluxum capillorꝫ prohibet z a casu p̄seruat. arthreticos iuuat. prurigīnē oculorꝫ placat. membrorꝫ genitaliuz vlcera sanat. putredinē oris et gingiuarum mundat. recentia vulnera sanat. consolidat. mūdificat et desiccat. amaꝝ est ori sed dulce stomacho. stomachū em̄ infrigidatū et debilitatum cōfortat et digestionē adiuuat et procurat. Hec oīa de Dyasco. et Plate z Auicen̄. excerpta sunt.

De arundine Capl'm. VII.

Arũdo est media inꝰ herbã ꝛ arborẽ. herba q̃dẽ robustior ꝛ durior. ſz arbore est fragilior. exteriꝰ plana ꝛ interius vacua et caua. nodosa. leuis. i paludibꝫ enutrita. vẽtis cedẽs. de facili manũ ledens De arũdine di. Jſi. li. xvj. Arũdo est dicta eo q̃ cito arescat. ĩ indicis ãt stagnis crescũt arũdines ex quaꝝ radice exp̃ssũ suauissimũ succũ bibũt. Uñ et Uarro dicit. Indica ñ magĩ in arbore crescit arũdo. Jlliꝰ ẽ lẽtꝫ p̃mitur radicibꝫ hũor. Dulcia cui nequeũt succo ꝓtendere mella.

De amomo Capl'm. VIII

Amomũ vt dicit Jſi. li. xvij. est vocatũ eo q̃ hz odorẽ veluti cynamomũ. Nascit in syria ꝛ armenia. cuiꝰ frutex botrosũ semẽ reddit sibi ꝓnexũ hñs florẽ album sil'em viole. ꝛ folia similia brione. odore etiã suo prebono sõnos suauificat. Amomũ est herba odorifera vt di. Dyasco. et ẽ coloris subrufi. folia hñs ꝓiũcta ꝛ semina copiosa habẽs ad modũ viole florem albũ Est amomi triplex spẽs. q̃ddã em̃ est armenicũ. et illud ceterꝫ ẽ nobiliꝰ. fului q̃dez coloris. ſz odoris optimi ꝛ ꝓtuꝫ maxie ac valorꝫ. Aliud est q̃ crescit ĩ locis hũidis ꝛ aq̃sis ꝛ est lene tactu. sapore ex̃p̃mẽs'atex gerẽs. Tertiũ vocat ponticũ rufum nõ longũ. Est ãt eligendũ q̃d est recẽs ꝛ albũ. semĩe plenũ supꝰgas purpureas et passum maxie odorifex ꝛ põderosum q̃ masticatũ q̃dã acumĩe mordet linguã. Uñ hñs colore nõ variũ. nõ diuersũ. vt di. Auic. ꝛ Dyas. Dñe amomũ hz ꝓm cosdẽ autores ꝓtutẽ calefaciẽdi ꝛ etiã desiccãdi. ictibꝫ scorpionũ occurrẽdi. sua decoctione in aqua oculos fouendi ꝛ a suis doloribus releuãdi. hz ꝓtutẽ dolorẽ viscex̃ sedãdi et vẽtositatẽ extenuãdi ꝛ mẽstrua ꝓuocãdi. cuiꝰ elixatura siue decoctio sũpta hz ꝓtutem freneticis subueniẽdi. epaticos adiuuandi. et etiã podagricis succurrẽdi. in oñibꝫ siq̃dẽ nobilibꝫ antidotis ꝛ receptõibꝫ ꝛ medicinis solet amomũ sepius adhiberi. cuius loco ipsiꝰ multi aliam herbã amonidẽ scz eidem in colore sil'em. sed in odore ꝛ ꝓtute penitus disparẽ apponere sunt cõsueti. vt dicit Auicenna.

De aneto Capl'm. IX

Anetũ est herba cuiꝰ semẽ ꝓsili noĩe ẽ vocatũ. cuiꝰ semẽ ꝑmo ꝓuenit medicine. radix secũdario. ſz tertio ipa herba cuiꝰ semẽ ꝑt seruari p triẽniũ ĩ magna efficacia. vt di. Dyasco. Deliꝰ tñ est vt singul' annis r̃nouet. cuiꝰ radix adhuc viridis alicꝰ est valoris. ſz desiccata nulliꝰ. vt dicit idem. Habet ꝓtutẽ diuretica calidã scz ꝛ aptiuã ꝛ cõpactoꝝ diuisiuã. vẽtositatꝫ ꝛ inflatõis extenuatiuã ꝛ torsionis vẽtris ꝛ viscex̃ mitigatiuã. Jtẽ ꝓtutẽ hz calculi ꝓfractiuã. mẽstruorũ ꝓuocatiuã. et meatuũ vrinaliũ aptiuaz. singulꝰ ex plenitudie amputatiuã. somni ꝓuocatiuã duraꝝ collectionũ in corpe resolutiuã si coctũ cũ oleo ꝑ emplastri modũ apostemati apponat. Jtẽ flos eꝰ cũ vino coctꝰ dolorẽ capitis aufert si inde caput fomentetur Jtẽ cinis eiꝰ vulue stillãti appositꝰ ipaz repmit ꝛ desiccat. Jtẽ decoctũ anetũ cũ oleo rigorẽ neruoꝝ laxat multis etiã alĩs subuenit passionibꝫ. sic̃ idem dicit.

De aniso Capl'm. X

Anisum easdez hz ꝓtutes quas ꝛ anetũ. ſz saporẽ hz dulciorẽ. et eiꝰ semen est magis minutũ ꝛ rotundũ. ꝛ a mlt̃is vocat dulciniũ alias duletiniũ. vt dicit ĩ Plat. Uirtutẽ hz dissoluendi ꝓsumendi et ventositates destruendi. digestionẽ ꝓfortandi. oppilationes splenis et epatis aperiendi ꝓfringendi calculũ. prouocãdi menstrua et oñes meatꝰ interiores aperiẽdi et emendãdi. Et ideo q̃uis sit in q̃ntitate semẽ minutissimũ. est tamen multuz vtile in virtute. et plurimũ salutifex̃.

De allio Capl'm. XI

Allium ab olendo est dictũ eo q̃ olet vt di. Jſi. li. xvj. Cuiꝰ odor est tam fortis q̃ oñes alios repmit ꝛ ſupat fetores. Et ideo ꝑ loca corrupta necessario trãsituri siue putrida purgaturi fortissimis se muniũt alliatis ꝑm Dyasco. Alliũ mlt̃as hz ꝓtutes ꝛ tam bonas q̃ malas ꝓprietates. quia ex diuersis ꝓponit ꝓtutibꝫ vt dicit idẽ. Uentrẽ siquidem ꝛ stomachũ turbat et siccat. sitim amouet et corpi appositũ corpꝰ vlcerat et vulnerat ꝛ si nimis a colericis sumatur in vsum. corpꝰ inflãmat ꝛ desiccat. lepr̃ã generat. maniã et frenesim excitat. visũ ledit et hebetat. et ideo colericis naꝛa nocet. nam colerã rubeã cito generat ꝛ aduſtã mlt̃iplicat ꝛ augmẽtat. flegmaticis et frigidis multũ ꝓfert. Est aũt duplex eiꝰ genꝰ scz domesticum ꝛ silueſtre q̃ scordeon a medicis nuncupat. cuiꝰ flos dz recolligi ꝛ in medicis apponi vel admisceri. nõ em̃ opat cum impetu

sic solet domesticus opari. Alij ãt domestici capitib⁹ maxie vtũt. in cui⁹ naka m'tiplex effi cacia repit. Hã ꝓcipue hz ꝟtutẽ dissoluẽdi ꝛ ꝯsumẽdi ꝛ expellẽdi venenũ ꝛ oẽ venenosũ. vñ ñ sine cã vocat ab ãtiqs autorib⁹ tyriaca rusticoꝝ. vt di. Dyas. maxie aũt valet ꝯ mor sũ ꝛ venenũ canis rabidi. si cuz sale ꝛ nucib⁹ interi⁹ accipiat addita herba ruta. Dec em̃ q̃tuor ad inuicẽ ꝓterãt. ꝛ ad q̃ntitatẽ magne nucis patiẽti sepi⁹ offerãt. ꝛ h cũ vino. eadez etiã ꝯfectio sup morsuz canis rabidi exteri⁹ apponat. vuln⁹ em̃ sanat ꝛ venenũ attrahit ꝛ ꝯsumit. ꝛ a piculo liberat ꝛ ꝑseruat ita efficaciter sic tyriaca. Itẽ alliũ ꝟtutẽ hz aperiẽdi. diuidẽdi. ꝛ incidẽdi hũores grossos ꝛ cõsumẽdi. ꝛ ita valet calculosis ꝛ strãguiriã patientib⁹. i. difficultatẽ vrinãdi. mẽstrua etiã ꝓuocat et emẽdat vẽtrẽ. lũbricos ꝛ alios vermes i vẽtre interficit si cũ pipere ꝛ succo mẽte ꝛ aceto ad modũ salse offerat. dolorẽ ilioꝝ ꝛ lũboꝝ alliũ mitigat. si mũdatũ ac tritũ ꝛ cũ oleo coctũ sup dolorz locũ ad modum emplastri apponat Valet etiã ꝯ morphcã. i. lepzã cutz. si loc⁹ in q̃ ẽ morphea scarificat et p⁹cũ allio trito fricet ꝛ cathaplasmet Cõtra serpẽtũ morsus valz si tritũ cũ laurino oleo apponat. vt di. Dyasco. Itẽ ydropicz pdest. qz hũorẽ intercutaneũ ꝯsumit ꝛ desiccat et tumorẽ sedat. grãdia ꝛ cruẽta vulnera ꝛ sordida purgat ꝛ ꝯglutinat ꝛ sanat si puluis alij cõbusti supponat. Coctũ etiã alliũ cũ aq̃ fontana ꝛ oẽm dolorẽ loci ꝛ tumorez tollit. cauendũ tñ est ne ꝓtinue i cibis assumat qõ m'tũ noceret ocul'. Unñ ꝟ⁹. Allia vina ven⁹ puluis vẽt⁹ faba fum⁹. Ista nocẽt oculis. sz vigilare magz. ꝑ Arist ãt li. de plãtz. allium hz sil'itudinẽ cũ lilio. cõunicat cũ illo i dispositõe capitz ꝛ i tunicellis. ꝛ hz ꝟtutẽ semẽtinã i tunicell' radicz sue. ꝛ in ḡnis suis natz in sũmitate haste sue. ꝛ iõ cepula alij posita in terrã ꝓducit plantã sil'r ꝛ semẽ. ꝛ hz tunicas m'tas ꝛ folia pizamidalia et hastã cauernosã ꝛ porosaz. Alliũ etiã sic ꝛ liliũ ꝓmũ facẽ semẽ stipitz sui ꝛ i tenui folliculo i ḡna ꝯiungit. cepa ꝟo nõ ꝯiũgit ḡna sua. sz i pediculis siue pedib⁹ ꝓpul' nutrit ea ꝛ emittit Facit aliũ radices capillares sic liliũ ꝛ sic crocus ꝛ hmõi Sz in h differt radices allij a lilio. qz nõ ramificant in allio sic ramificãt in lilio. ꝛ sic alliũ renouat folia ita renouat radices ꝛ semel tñ emittit semẽ scz i scõo ãno postq̃ seminat. iõ hz alliũ tunicas pl'es ꝛ ramosas vt ille tunice sint cib⁹ ꝛ nutrimẽtũ secundis radicib⁹ ꝛ secũdis foliis ꝛ stipiti ei⁹. q̃ ꝓcrescẽtib⁹ secũdis foliis ꝛ stipite attenuãt ꝛ euanescũt tunice ei⁹ i terra. Et sil'e h⁹ in cepis inuenit. In h ãt alliũ differt a cepa qz q̃libz alij tunica carnosa si plãtet crescit ex ea plãta sicut ꝛ liliũ qõ de tunica sua plãtata in ꝛaz emittit plantã. ꝛ h accidit qz in suis tunicell' est ꝟt⁹ semiatiua sic in carnosis ꝓtib⁹ allioꝝ. nõ sic aũt fit ex cepa. non em̃ ex q̃libet ei⁹ ꝓte plãtata crescit planta. sz de toto capite cepa plãtata emittit plantã. qz ꝟt⁹ semiatiua nõ ẽ in q̃libet ꝓte cepe sz in toto In h etiã differt alliũ a lilio qm̃ ei⁹ ꝓtes carnose qñ plantant emittũt ḡmina sua et foliũ ꝑ mediuz carnis sue. sz tunicelle lilij emittũt ab vno latere sui iuxta ꝛ nõ a medio. Hucusq⁹ Arist. li. ꝯ plãtis ꝑm nouã translatõem.

De absinthio Capitm. XII

Absinthiũ est herba acerrima calida ꝛ sicca vehementer stiptica ꝛ amara. vt di. Dyas. Cui⁹ duo sunt genera. vnũ est ponticũ hñs colorẽ viridẽ ꝛ saporez ponticũ ꝛ amaz. aliud est subalbidũ ꝛ min⁹ amaz. ꝛ minoꝝ effect⁹ cꝫ ꝓmuz. in fine veris colligit in vmbra desiccat ꝑ annũ i magẽficacia ꝑseruat. Dz aũt ꝯrias hz ꝟtutes sic Plate. di. sz relaxatiuã ꝛ ꝯstrictiuã. ꝯstrictiua ineest ei ex grossicie sube ꝛ põticitate. laxatiua ineest ex caliditate ꝛ amaritudie. vñ q̃n recipit interi⁹ si inuenit materiã ꝯpactã ꝓpter ponticitatẽ sue sube ꝛ grossicie reddit materiã ꝯpactiorẽ. ꝛ sic est cã maioris ꝯstricciõis. materia vero exñte abili ꝛ digesta caliditate dissoluit eaz ꝛ ponticitate sua ꝯprnẽte expellit eam syrop⁹ ꝺ absinthio fact⁹. epati subuenit ꝛ stomachũ ꝯfortat. appetitũ iuuat. ebrietati obuiat ꝛ repugnat. yctericiã curat et colorẽ cutis alterat ꝛ imutat. succ⁹ eius cum puluere costi splenẽ decopilat. dolorẽ stomachi ꝛ intestinoꝝ exventositate puenientẽ dissoluit ꝛ mitigat. succ⁹ eius auribꝫ instillatus hũiditates ab eis distillãtes desiccat cũ felle thauri tritũ absinthiũ ꝛ auribꝫ iniectum dissoluit sonitũ ꝛ auditũ roborat et emẽdat dolorẽ capitz ex fumositate stomachi procedẽtẽ succus ei⁹ sedat. liuorẽ ꝛ dolorẽ ex ꝑcussione cũ puluere cimini ꝛ melle amputat si per modũ emplastri apponat. Lũbricos ꝛ ꝟmes auriũ succ⁹ eius necat si instillet. succ⁹ ei⁹ poratus visũ clarificat. ꝛ oculis impositꝰ ruborẽ et pannũ curat. si sepi⁹ infundat liquo

pãnos a ſmibꝫ t muribꝫ tutos ſuat ſi cũ eis i ciſtula reponat. vt di. Macro. Itẽ ¦mozſi/ bus migalis t draconis obuiat t ſanat ſi bi/ bat. Itẽ ℔ decoctio vẽtoſitatẽ vẽtr̃ t inflatõ nẽ ſedat cũ potat. vt di. Dyaſ. Pret has ꝑtutes ſ q̃ſdã hz ꝺditões t ꝓpetates ſ min⁹ laudabi les. nã ſaporis amaritudie t põticitate inficĩ et ꝺtriſtat guſtuz. odoris horribilitate ledit olfactũ in amaritudinẽ redigit lac t vinuz t oẽ dulce cui admixtũ fuerit ſeu adiũctuz. et ideo apes q̃ freq̃ntãt flores abſinthij faciũt mel amaz vt di. Dyaſ. De abſinthio di. Pli. li. xvij. Hõ ẽ inq̃t dãdũ febricitãti. nauſeas naribꝫ arcet ſi fuerit ꝑus potatũ. ſomnũ pro uocat dormiẽti inſcio ſub capite poſitũ. ca/ pillos denigrat q̃ inungũt vngẽto facto ꝺ eius ſucco t oleo roſaceo.

De apio Capl'm. XIIII

Apiũ eſt cõis herba oĩbꝫ fere nota. ex eo ſic vocata vt di. Iſi. li. xvij. ꝙ api/ cis. i. capitꝭ triũpbãtiũ q̃ndã fuit oz namẽtũ Hercules eĩ ꝑmo hãc herbã capiti circũ poſuit. cuiꝰ radices efficacit pugnãt ℨ iſidias veneni vt di. Iſi. cuiꝰ ml'te ſũt ſpẽs vt dicit idẽ. ſ. petroſũ ſic dictũ eo ꝙ apio ẽ ſimi limũ i folijs. ſilenũ em̃ grece apiũ ꝺz. creſcit ãt in locis petroſis mõtibuſq̃ ꝓruptꝭ. t ideo latini petroſiliũ petrapiũ vocãt vt dicit Iſi. Sũt t alie maneries apij vt di. Dyaſ. ſ. api/ um ranaz. apiũ riſus. t apiũ emorroidarũ. Apiũ ranaz ꝺz. qz in locꝭ aq̃ſis vbi rane ſũt ſepiꝰ inuenit. qꝺ decoctũ cũ vino t oleo t vẽ tri ac reniꝫ cataplaſmatũ coxꝫ doloꝛi miri/ fice opitulat. apiũ riſus ꝺz ab effectu ꝙ pur gat melãcolicũ hũoꝛẽ exꝰ abũdãtia fit tri/ ſticia. Dicũt ãt ꝙ iteriꝰ receptũ cũ mag̃ q̃nti tate hoĩez ridẽdo ĩterfit t occidit. valz ℨ cal culũ t ſtrãguriã t ad menſtrua ꝓuocãda ſi decoctũ fuerit ĩ aq̃ l' vino t inde ſeriora fo/ mentet. Apiũ emorroidaz ẽ dictũ eo ꝙ eius puluis vl' cinis ſuppoſit⁹ fluxum ſanguĩs de ſiccat. Apiũ cõe ſplenis t epatꝭ opilatõz ape rit. calculũ frãgit. ꝯtericiã ſoluit. ydropicis ſubuenit. frenetic⁹ ꝓuenit ſi eiꝰ ſucco et oleo ro ſacco mixto cũ aceto caput ſepiꝰ inungat. ra dix eiꝰ et ſemẽ morſibꝫ venenatꝭ ſuccurrit et veneno reſiſtit vt di. Dyaſ. Epilẽtic⁹ aũt no cet oẽ apiũ. qz diſſoluit t monet oẽz matiaz ad ſupꝛa. nocet etiã puerꝭ. illa em̃ etas ꝓp hũiditatis mlcitudinẽ t ſtrictꝭ debilitatez et mẽbroz t meatuũ ſtrictitudinẽ ꝑata eſt ad morbũ caducũ. et ideo lactãtes nutrices ab ſtineant ab apio ne puer epilẽtic⁹ efficiat. vt di. Dyaſco. et Plate.

De ariſtologia Ca. XIIII.

Ariſtologia ẽ herba ml'tũ medicinal' q̃uis amara. Cuiꝰ due ſũt ſpẽs. ſ. lõ ga t rotũda. ⁊ tractꝫ calida ẽ t ſicca et ẽ radix magꝭ medicinal' q̃ folia. In autũ no ꝺz colligi t ſuat ꝑ biẽntũ. ſtutẽ hz diſſol uẽdi t expellẽdi venenũ et ꝓſumẽdi. bonum anhelitũ facit. ſplenẽ duz remollit t eiꝰ opi latões apit. vẽtris doloꝛẽ et laterꝭ ãputat ac ſedat. podagricꝭ ac caducis ſubuenit t ℨctꝭ. ℨ morſus venenoſos ꝺfert puluis eiꝰ cũ ſuc co mẽte. puluis eiꝰ carnẽ mortuã leuit. coꝛ/ rodit in fiſtula et ĩ plaga fetũ mortuũ ꝺ vte ro expellit. radix eiꝰ ſi cũ vino decoq̃t. Acteꝰ Dyaſco. de ariſtologia dicit Pliniꝰ et Iſiꝺ. li. xvij. ꝙ mulieribꝫ fetis optima ſit. nam po tata cũ pipere t vino ſoꝛdicie parturientiuz mũdificat t matricẽ expurgat t mẽſtrua ꝓ/ uocat atq̃ purgat

De agno caſto Capl'm. XV

Agnus caſtꝰ ꝺz q̃daz herba calida et ſicca. cuiꝰ ſtus ẽ vt di. Pli. ℨfuare in hoĩbꝫ caſtitatẽ. vñ t mulieres roma ne illiꝰ herbe frutices ſecũ deferre ꝺſueuerũt ĩ mortuoz exequijs. q̃ ꝓp honeſtatẽ publi cã oportuit nec̃ario ꝺtinẽtiã obſuare. Dec herba ſm Dyaſ. et Plat. ſpiret t eiꝰ flos po tiſſime agnꝰ caſtꝰ nuncupat. qz odoꝛe et vſu reddit homies caſtos ſic agnos ſm Dyaſ. et Plat. Dz apiẽdo poꝛos t ſpũs euaporãdo et hũiditatẽ ſemialẽ ꝓſumẽdo. ĩducere caſti tatẽ. Dicit etiã idẽ autoꝛ qz eiꝰ decoctio valet ℨ leucoflegmaticã. i. frigidã ydropiſim ſine albã ſi cũ ſemine feniculi t modica eſula de coquat. Itẽ ibidẽ. Fomẽtũ decoctõis agni caſti matricis exiccat ſuꝑfluitates. t ipiꝰ oꝛi ficiũ coangustat. mẽſtrua ãt ꝓuocat. t litar/ giã ſanat atq̃ ſoluit ſi cũ apio t ſaluia deco quat in ſalſa aq̃. et inde poſterioꝛ ꝑs capitis foꝛtiter abluat. vt di. Dyaſco.

De artemeſia Capl'm. XVI.

Artemeſia eſt mr herbaz dicta. q̃ q̃n dã fuit a gẽtilibꝫ dyane q̃ grece ꝺz ar temis ℨſecrata vt di. Iſi. li. xvij. Eſt ãt herba calida et ſicca cuiꝰ radices et folia cõpetũt medicine. Ualet ãt maxie ℨ ſterili/ tatẽ q̃ ex cã hũida ꝓcreat. In cauſ ãt calidiſ et ſiccis nõ valet. vt di. Dyaſ. Mẽſtrua ꝓuo cat. matricẽ mũdificat t ℨfoꝛtat. doloꝛes ca pitꝭ decocta ĩ vino vl' in aq̃ mitigat et ſedat.

secūdinas ⁊ fetus mortuos euacuat. calcu/
los renū ⁊ vesice frāgit. demonia ꝑm Pli. fu
gat. ⁊ malis medicamentꝫ obuiat. trita cum
arimbia dolorē pedū ex itinere mitigat Cu
ius sūt spēs plēs. quaꝝ ꝓtutes dr dyana ad
inuenisse ⁊ mortalibꝫ tradidisse vt di. Pli. et
Dyasco. alias eiꝰ ꝓtutes refert Auic̄.

De auena La. XVII

Auena est herbā cuiꝰ semen est hoīm
⁊ eqꝝ vsibꝫ aptū. q̄ ꝑm Jsi. est sic dic/
ta eo ꝙ postꝫ seminaī cito adueni/
at atꝫ crescat. hz ār ꝑm Plate. vires leuiter
relaxantes et ɔ oēz tumorē faciētes et duri/
cias relaxātes et faciei immūdicias depurā
tes. vt dr in Plate.

De balsamo La. XVIII

b Balsamū vt dic̄ Jsi. li. xvij. Est arbor
siue frutex nūqꝫ crescēs vltra altitu/
dinē duoꝝ cubitoꝝ. ⁊ est viti silis. fo
liꝭ aūt similis rute sꝫ albioribꝫ. sempꝫ ma/
nentibꝫ. cuiꝰ arbor dr balsamū. lignum vero
xilobalsamum. fructꝰ siue semē carpobalsa/
mū. succꝰ opobalsamum nūcupaī. eo ꝙ fer/
reis vngulis cortex ligni pcutiī ⁊ p cortices
vulnera q̄i per cauernas gutte opobalsami
eximū effluūt ⁊ distillāt. cauerna eīm greco
sermone opos dr. & guttas adulterāt admix/
to ciprio oleo siue melle. sed cogscīt sophisti
catuꝫ cū melle si gutta lacti instillata fuerit
coagulata. cum oleo vo si aque admixta faci
le fuerit resoluta q; vt oleū enatat sup aquā
Si ꝙ nō fuerit sophisticatū statim ī aqua
recenti petit fundū. vestem mūdaꝫ quā tan
git nō maculat necꝫ polluit. Balsama autē
si pura fuerīt tantā vim hñt vt si sol excādue
rit sustineri ī manu nō possit. Hucusqꝫ Jsi.
Pli aūt li. xij. c. xvij. sic dicit. oīmibꝫ odoribꝫ
ꝓferī balsamū. vni terraꝝ. s. iudee ɔcessū q̄n
dā nec inuenicbaī nisi in duobꝫ regūꝫ oꝛtis
quoꝝ maior viginti iugeꝝ erat. sꝫ postꝫ domi
nātibꝫ romanis vinea balsami p mīltos col/
les ꝓpagata est. viti quippe similior est q̄ mir
to. modo vineaꝝ sic et vitiꝫ implet colles. sine
ūminiculis ār & rami se sustentāt. procerior
eīm altitudo eiꝰ inī binos cubitos subsistit.
cauendū est ār ne cū ferro ad interiora ligni
ledaī. ⁊ iō cauendū est ne vltra corticē violeī
q; lesio ligno interiori totū perit. Est autez
arbor totaliter medicinalis. cuiꝰ p̄cipua ⁊ p
ma grā est in succo. scōa in semīe. tertia ī cor
tice. mīma est ī ligno. ex his est optimū qō ē
odorifeꝝ ⁊ semīe maxim et ponderosissimū
mordēs gustū ⁊ feruēs in ore et colorem fū
Ducusqꝫ Pli. li. xij. c. xvij. Dyasco. ār dic̄ ꝙ
quedā est spēs balsami q̄ crescit circa babi/
loniā vbi sunt septē fontes. si ār aliū in locū
transferaī nec flores nec fructꝰ facit. Jn tpe
estiuo leniī incidūtur rami eius cū cultello
osseo vel alio nō nimis acuto ne lignū intri/
secus ledaī. qz tūc piret. sub cortice ār ic̄iso
ponūī vitree ampulle in q̄bꝫ gutte stillantes
colligūī. si ꝙ vna gutta ponaī in palato ce/
rebrū ita calefacit ꝙ videī succēdi. Hz autē
ꝓtutē dissoluēdi ɔsumēdi ⁊ corpa mortua ī/
corrupta ɔseruādi. qz q̄ntū dissoluit tantū
ɔsumit. vt dr in Plate. menstrua puocat et
educit fetū mortuū ⁊ molam de vētre ēiciī
et excludit. lapidē in renibꝫ et vesica frangit.
yliacā passionē soluit. oēs inueteratas capi/
tis passiones tollit si modo debito assumaī
q̄tidianis febribꝫ ⁊ q̄rtanis subuenit. morsi/
bus venenosis occurrit. Hasz mīltas alias
nobiles ꝓtutes hz q̄s enumerare essꝫ longū
sed ħ de multis nūc sufficiant.

De bdellio La. XIX

b Bdellū vt di. Pli. li. xij. ca. x. est nomi
natissima arbor nigra silis oliuei fo
liꝭ ⁊ in robore. cuiꝰ gūmi marie repi/
tur in vsibꝫ medicine. nam eius lacrima siue
gūmi est trāslucida. gustui amara. bñ odori/
fera. sꝫ magis est aromatica q̄ vino est insu/
sa. Jdem tāgit glosa sup Ben. ij. vbi dr. Jbi
inueniī bdellū ⁊ lapis onichinꝰ. ⁊c. Hasciī
vt dicit Plinius. in ptibꝫ oriētis vt ī arabia
et india et caldea. ⁊c. Bdellia aūt vt di. Jsi.
li. xvij. est indie et arabie arbor. cuiꝰ lacrima
arabica melior est. aromatica eīm est lucida.
subalbida. lenis. pinguis. eq̄liē cerea. ⁊ q̄ fa/
cile remolliī ⁊ est amara boni odoris. ligno
vel terre nō mixta. Jndica vo sordida atꝫ ni
gra. ⁊ adulteraī cum gūmi q̄ nō ita amariſi
cat gustū Undecunqꝫ ār veniat glutinosam
valde hz subāz ⁊ astrictiuā ⁊ etiā attractiuā
Et idō vt di. Dyasco. ⁊ Pla. repugnat disse/
terie facte ex acuta materia. ⁊ valet patiētibꝫ
fluxū ex fortissima farmacia. i. medicia forti
ter laxatiua. valet etiā ɔ apostemata interio
ra et exteriora si inde fuerint inuncta. calcu
lū rūpit. tussim ɔpescit. morsibꝫ reptiliū oc/
currit. intestinoꝝ dolorē lenit. vt di. Plate.
hernioſis et in ptibꝫ inferioribꝫ ruptis pfīē
ad interioꝝ ɔsolidatōem cū gūmi bdellico
ɔcordat vernix siue bernix qō dr gūmi arbo
ris bñs ꝓtutē ɔglutinādi clarificādi ⁊ ɔser/

nãdi.et iõ pictores eo marie vtunt. mltũ siq̃ dẽ strigit sic̃ z bdelliũ.alteri⁹tm ẽ nake.qz frigida z sicca ĩ scõo g̃du.bdelliũ fo caliduz z hũidũ.vt dr in Plat.

De buxo Capl'm.XX

b Buxus vt di. Jsi.li.xvij.grecuz nomẽ est.sz ex pte a latinis ẽ corruptũ. Hã pixos apõ eos appellat spvirẽs.q̃ le/nitate materie lr̃az formãdis apicibꝫ ẽ apta Hã tabula buxia bñ polita colorẽ r̃cipit albũ in q̃ de facili figure z lr̃az caracteres inscribunt.z etiã de facili p⁹ delent. Et dr fm Jsi.hec bux⁹ p tota arbore.z ꝟ buxũ p interiori ligno. Uñ dic̃ q̃dã. Hec bux⁹ crescit.ꝟ buxũ crescere nescit. Est ãt arbor mltã soli/de materie z ꝓpacte.c⁹ hũor nutrimtat multũ ẽ viscosus z ꝓpact⁹ vt di. Alured⁹.li.vegetabiliũ.z iõ lignũ hz grossũ z põderosũ. qõ missum in aq̃ petit fundũ sic̃ heben⁹.z ꝟ ꝑt ꝓpactõz ligni nõ bñtz poros aptos vbi possit intrare aer p q̃ subĩtratõz possz sup aque supficiẽ eleuari.vt di.idem Alured⁹. Folia etiã iõ diu hz virẽtia.q̃ õ facili nõ cadũt nisi paulatim qñ vno cadẽte aliud mox succedit Multa q̃dẽ hz folia z spissa.sed modicũ hz fructũ siue nullũ. Arboris buxi rasura cum frigida sit z sicca decocta in aq̃ puteali constringit fluxũ vt Dyasco.di. Tingit etiã z ipsos crines si de ei⁹ decoctõe sepi⁹ abluãt.sapor siq̃dẽ ei⁹ est amar⁹.vt di. Pli.li.xvij.ca.et odor g̃uis.tñ q̃uis g̃uet sapore gustum.nihilomin⁹ cũ viror ei⁹ tinuo delectat visũ.omi ꝑ seruat virorẽ suũ z maxie ĩ estate. q̃a in hyeme ei⁹ folia aliq̃ntulũ expallescũt.sed nõ cadũt vt di. Alured⁹.cui⁹ cã est qz hz viscosũ hũorẽ in se.in radice ꝟo mltã hũiditatẽ liq̃dã.z iõ nõ cadũt folia. Uñ adueniẽte caliditate puocat hũor ad exteriora q̃ taci⁹ calore fit viridis.sz adueniente frigiditate repcutit hũor et abũdat siccitas z fit color pallid⁹ siue glauc⁹. Crescit ãt bux⁹ in locis calidis et petrosis.z iõ mltũ hz duriciei z etiã nodose soliditatz.lignũ tm interi⁹ lene est.z ad planã dũ sũme aptũ.inscissuras z figuras ĩ eo factas diu tenet.z iõ imagies pulcre durabiles indefiũt.fiũt etiã ex buxo pixides abiles ad musti z alioz aromatũ ꝓfuatõz Ad mltos etiã alios vsus q̃s enumerare lõgũ essz valz bux⁹.sz hec nũc sufficiant.

De balaustia Ca.XXI

b Balaustia est flos caduc⁹ maligñati. Cũ em̃ arbor fruct⁹ oz ꝓducere flores ĩ quadã tuberositate ꝓglutinãt.z ab arbore qñq̃ cadũt q̃ a medicis refuãt vsui medicine.z pñt fuari p hyemẽ in mag̃ efficacia vt di.Dyasco. Est ãt balaustia frigida z sicca.z hz ꝟtutẽ ostrigẽdi z desiccãdi hũorem. Et iõ valet õ dissenteriã z sãguineũ fluxum vẽtris z õ fluxũ mẽstruale. Jtẽ ꝟtutẽ hz cõstrigẽdi vomitũ colericũ si decocta in acetocũ spõgia sup furculã pectoris apponat Jtẽ puluis vulnera ꝓsolidat.gingiuas sanat. et caz putredinez amputat z emũdat.radices dentiũ ꝓsolidat z ꝓfirmat. vlcera etiã sanat labioz.ꝟ omia facit psidia.i.cortex arboris eiusdẽ z pcipue fruct⁹ siue pomi.z dz accipi qñ pomũ ẽ matuz.

De beta Ca.XXII.

b Beta ẽ herba cõis z ortulana fm Dyasco. Duplex est spẽs ei⁹ scz alba z nigra. Et vtriusq̃ sucus naribꝫ instillatus purgat caput.auriũ etiã dolorẽ mitigat.lẽdes z alias capitis immũdicias z faciei maculas emũdat.capillos reparat z ꝓfuat foliũ ei⁹ tũsum z appositũ ignẽ sacz extinguit nascẽtia etiã vulnera ꝓpescit.malos hũores nutrit.si nimis sepe in vsu habeat vt di.Dyasco. De beta di. Arist. sup ei⁹ radicẽ sic̃ z sup caulẽ ꝑt plãtari furcul⁹ q̃ tandẽ corroborante radice in arborẽ trãsmutat.vtz ꝑ de natura plantaz.

De cedro Capl'm.XXIII

c Cedrus ẽ arbor quã greci cedros vocãt q̃i ceomones drioslicõ.i. arboris hũor ardẽtis.c⁹ folia ad cipressi similitudinem respõdẽt vt di. Jsi.li.xvij. vbi subdit. Cedrus est lignum iocũdi odoris z diu durãs z nũq̃z a tinea vl teredine.i.lignoris ꝟme extermiat. Uñ ꝓpt ei⁹ ꝑpetuã durabilitatem ex cedris fiũt lacunaria ĩ regũ palacijs et in templis Hui⁹ arboris gũmi siue lacrima dr cedria q̃ ad ꝓseruatõz librorz sũme ẽ nec̃aria Nam libri de hac lacrima liniti nec a tineis corrodũt.nec ꝑ senescũt. Nascit ãt ĩ terra affrica z ĩ syria.z maxie in mõte libani. Est g cedrus arbor altissima oĩm arborz dña z regina.vt di. Raban⁹ sup Ps̃. Est etiã aspectu pulcra sp retinẽs virorẽ suũ. Est insup olfactu odorifera.cui⁹ odor fugat serpẽtes et oia venenosa vt di.idẽ. Est g fructu suauissima. poma em̃ cedrina sũt mag̃ oblõga citrini sive glauci coloris.miri odoris.g̃tissimi saporis.saporẽ em̃ hñt triplicẽ.nã in medio circa g̃na sũt poma citrina z acerosa. In supfi/

cie iuxta corticē sūt dulcia In carne sine medulla interiori int dulce z acetosū sunt media. Est etiā cedrus multe efficacie z frutz z valde medicinal. Nam et lacrima q est gūmosa in suba et aliqntulū piramidalis siue pinea in figura acrem frutē hz et ferentez. vū vrit z siccat. vt di. Dyasco. Caliginē oculoz detergit. vermes auriū occidit. Ꝺ dolorez dentiū subuenit. morsibz serpētū occurrit. cū isopi succo sonitū auriū tollit. tumorem fauciū sedat. vulnera pulmonis curat. molles carnes a putredine fuat. corpa etiā mortua reposita in ligno cedrino z eius lacrima inuncta fr cedrina a tabe z putredie defensat. semen etiā cedri tussim sedat. menstrua puocat. et secūdinas excludit. matricē purgat. neruos spasmatos et Ꝺctos remollit et relaxat. vrinā mouet. et arenulas i vesica et renibz mūdat. Has z multas alias frutes ponit Dyasco. de cedroz eius succo seie atq fructu. Plin9 āt de q̄dā specie cedri sic dicit. Est in q̄t arboz q̄dā noīe medica a medoz terra pmis9 asportata q̄ a grecis cytria l cedronilla est dicta. eo q ei9 pomū odorez et frutē cedri seq̄ videat et ei9 saporē imitetur. vt di. Jsi. li. xvij. Eiusdē em arboris pomū vt dicit Plini9 ptrariū est venenis. et est arboz vt dicit idem q̄ in oīni tpe fere est plena pomis. q̄ in ea partim sunt matura. partim acerba. partim in floze sunt posita. qđ i aliis arboribz raz est. hāc arborē multi assiriā vocāt. vt dicit idem.

De cypresso Ca. XXIIII

Cypressus grece dr cyparis9. vt dicit Jsi. li. xvij. q2 caput ei9 a rotūditate in acumē erigit. vū et conon alta rotunditas nūcupat. cui9 fruct9 talis est dispositōis. z iō conus appellat. eo q conū imitet. vū et cypressi conifere dicūt. Hui9 lignū hz frutē primaz pene cedro. aptūq est turrib9 tēploz. sua em īputribili soliditate oneri nū q̄z cedit sed semp in pma remanet firmitate. suauissimi est odoris. et ideo antiq solebāt facere rogum de ramis ei9. vt odoris sui iocūditate repmerent fetorē cadāueruz mortuoz. Ducusq Jsiō. Est āt cypressus arboz calida in pmo gdu et sicca in secūdo. cuius pomū lignum et folia ꝓpetunt medicine. vt dicit Plateari9. sunt em stiptica et ꝓsolidativa. et ideo valent Ꝺ fluxū ventris ex debilitate frutis retentiue si coz puluis in cibis vel in potibz assumat. valent Ꝺ iliacaz passionē et dolorem lūboz si cum aqua pluuiali decoquant. deinde vinū limphet. Cypressi folia recentia vulnera purgant et sanant. sacz ignem fugant. nares poliposas mundant. z fetorē amputant. fluxū sanguis sedant. Semen q̄ eius mixtū cum caricis. i. ficubus siccis duricias soluit. reumatis fluxū stringit. contra antracem. i. apostema venenosum et morsum mortifez subuenit. et eius malicia ne se diffundat repmit et compescit. morsibz venenatis occurrit Vas autem virtutes cypressi recitat Diasco. et multo plures. Plinius autem li. xvij. ca. xxxiij. Cypressus ē arbor ramosa. a fructu habēs vacuas baccas p fructu folia amara odoze violenta. vmbra gratiosa. Cuius duplex dr esse species. masculus scz et femina. femina autem sterilis ē veruntū aspectu pulcra. cuius rami in fastigio sunt densi et inuicē ꝓuoluti. masculi ꝓo rami sunt magis spissi. qui si precisi fuerint regerminant.

De cipro Capm. XXV

Cipr9 de quo dr Canti. iij. Cipri cū nardo ꝛc. Fm Plinium li. xij. cap. xxvj. est arboz in egypto sil'is olive i foliis. sz eius folia sunt viridi oza et crassiora cum floze nigroz semine candido z odorato. qđ si cū oleo coctum fuerit aut ꝑfectū exprimitur in vngentū regiū. qđ odifez est et summe delicios9m et cypr9s dr. Idem dicē Jsi. li. xvij. et glo. sup Can. Fm Pli. autez dr q optima h9 generis arboz crescit in egypto sup nilum in canopia regione. Secūda vero in ascalone. Tertia in cipro cui9 est mira odoris suauitas. Arbori huic vt dicit idem ē alia arboz similis q̄ dr aspalatos hns similitudinē in floze cū floze rose. ex cui9 radicez floze nobile fit vngentū. Dicit etiā idem q i oīni fruticez vbi directe refulget arcus celestis eadem fit suauitas odoris q̄diu ibidez fulget arcus. sed si sup candē arborē fulserit inenarrabiliter ei9 odorem ampliat et decorem. et est similis spine candide. colorē hns igneū siue rufum. z in parte redolet vt castoreum. a multis vocat sceptz belizei. vt dicit idem. Dicit adhuc Dyasco. q cypr9s est arboz medicinalis ꝓueniētis et ꝓglutinative virtutis. cui9 foliū masticatū tumorem oris compescit. eius claxatura siue decoctio vermes capitz interficit. et inficit capillos si inde capilli fomentent. flos eius cuz aceto decoctus dolorē capitis soluit. vt dicit idem.

cuius lentiscus ꝺr alterius virtutis. Quere supra de littera A.

De cynamomo. Lapm. XXVI

Cynamomū ꝺq ꝺr Ecci. xxiiij. t Exo. xxx. sic ibi dic glo. est virgultū qꝺ nascit in india et ethyopia duoꝝ tantū modo cubitoꝝ. Et ꝺr cynamomū quia subtiles et replicatos habet culmos cerei vel nigri coloris. quia fracti reddūt visibile spiramētum. Cynamomū vero quanto gracilioꝝ t subtilius tanto carius est. et quāto grossius tanto despectius reputaf. ꝑm Isidoꝝ autez li. xvij. Cynamomū eo est dictū q corter eꝰ in modū cannc est gracilis et rotūdus t crescit stipite breui virgas tenues hns. qꝺ cuz frangif ad modū nebule suauissimū emittit spiramen Sup Ecc. c. xxiiij. dicit glosa. Cynamomuz est breuis arboz odorifera et dulcis cinerei coloris prestans plus duplo ad medicinevsuz q fistula. Plinius quoq li. xij. c. xxj. de cynamomo inqt et casia fabulose narrauit antiqtas q inuenif in nidis auium. et specialiter fenicis. nec haberi potest nisi qꝺ cadit ꝓprio pondere. vl qꝺ excutitur cum plumbatis sagittis. sed ista fingūt homines vt rerum precia augeant. ꝑm veritatem autem cynamomū crescit apud trogoditas in ethyopia q pervasta maria in ratibus deducūt illud ad portū gelbenitarum. et est fruter duoꝝ cubitoꝝ ad maximum vel vnius palmi ad minimuz. truncū habēs in grossicie quattuor vel sex. alij habent vndecim vel duodecim digitoꝝ. nec olet nisi quādo arescit. siccitate em gaudet et in semie sterilioz efficitur cōtra arboꝝ naturam aliarū inter vepres et rupes densissimas gignitur. et ideo nō sine magna difficultate recolligitur. ante ortum solis aut post occasum nulli licentia colligendi conceditur. quod cum collectū fuerit sarmenta hasta diuidit sacerdos. deoq partem ponit. reliquū mercator emit. Precipua aūt bonitas eius vel virtus est in densissimis virgultoꝝ partibꝫ ad lōgitudinem palmi et quod est in trunci medio vel quod est proximū radici parū vel nichil valet. quia ibi minimū corticis est. in quo ē summa bonitas cynamomi. et ideo cacumina et superiores partes preferunf. quia ibi corter plus abundat. lignuz vero interioꝝ respectu corticis nullius vel modici est valoꝛ Ducusq; Plinius li. xij. ꝑm Dyasco. vero t Plat. cynamomū calidum est in tertio gradu. et siccum in secūdo gradu. Cuius duo sunt genera. grossum scz et subtile. et grossū est minus laudabile. et ponitur in vomitiuis medicinis. quod vero gracile est et subtile ē laudabile et in alijs antedotis magis vtile. Est aūt eligendū quod est subtile acutū habens saporē. dulcedini intermixtū cuz multa aromaticitate. et subrusum in colore. qꝺ autem subalbidū est minus valet. ex aromaticitate habens virtutē confortandi cerebrū ex glutinositate habet virtutem ꝺsolidādi Habet autem cynamomū multiplicem virtutem. vt dicit Dyasco. Nam tussim ex grossa humiditate sedat. tritū et cum aceto mixtum impetiginē extirpat. collirijs admixtuz humiditatē oculoꝝ deficcat. renum dolorē mitigat. ydropisim curat. morsus reptilium sanat. appetitum confortat. menstrua prouocat. opilationem aperit. cibum digerit. flegma dissoluit et consumit. potatū cum vino secundinas excludit. caliginem oculoꝝ detergit. sincopi ac cardiace passioni subuenit atq; succurrit.

De casia La. XXVII

Casia de qua ꝺr Exo. xxx. spēs est aromatica. t nascif ꝑm Isi li. xvij. i arabia. t est ꝛga robusti corticis et purpureis foljs vt corter piper. t est silis cynamomo i ꝛtute sz tñ potētia inferioꝛ. Uñ i loco cynamomi duplex ē pōdeꝰ. In medicis epi admiscef. vt di. Isi. Glo. ātsup Exo. c. xxx. Casia i locis aqsis nascif. t in īmēsuz crescit ac bonū odorē reddit. De casia dic Pli. li. xij. c. xxj. Fruter inqt casie iuxta cynamomi cāpos nascif. cꝰ amplitudo ē triū cubitorū. cꝰ sarmētū ē grossi sarmēto cynamomi. Cuius est triplex color. Primo em cādescit. deinde rubescit. tādē nigrescit. t ista ps maxime est laudabil. post nigrā āt laudabilioꝛ est rubea t minꝰ laudabil est cādida. Nā citi a ꝛmibꝫ corrodif et cauaf. t ꝫ accidit ꝓpter suę subę mollicię t minorē amaritudinē cortic ꝛtutē. Probaf em casia cū est recens p odorē. p saporē. et p colorē. Nam casia nobilis subdulcis pauci t acuti est saporis. suaui t locūdi est odoris. subnigri insup vel purpurei est coloris t pōderis est ğuioris. t maxime laudaf illa casia q de facili nō frangif sed reflectif portꝰ t plicaf. Alia aūt est spēs casie q balsamo de saba silis est in odore. sed amara est Et ideo ꝓma scz nigra q est subdulcis

z feruẽtꝫ sapoꝛꝫ z boni odoꝛꝫ a medicꝫ plᵒlau
dat. Ducusꝙ Plí. Scõm Plat. ãt z Dyas.
casia ẽ duplex. s. casia fistula. z casia lignea q̃
ẽ fruticꝫ cuiusdã cortex nascẽtꝫ iuxta cõfinia
babilonis. cuᵒ diuerse sũt spẽs. Una ẽ sil'is
cynamomo q̃ subrufa ẽ z rotũda solidamꝙ
hz subaz. z cũ frãgit vel terit nõ plicat sz resi
stit. acuta ẽ in sapoꝛe z paꝛ dulcis. z ista me
dicinalis ẽ. Alia ẽ spẽs q̃ est subamara par
tim hñs colores distinctos z hac vtũt medi
ci. et ẽ eligẽda q̃ nõ facile frãgit sz plicat. et q̃
hz acutũ sapoꝛẽ mixtũ dulcedini cũ aroma/
ticitate. cũ ãt frãgit colores hz subalbidos
interᵒ z distictos z rufos intermixtos. So
phisticat qñꝙ cũ admixtõe corticis caparꝫ.
sz cogꝫcit qz subamari ẽ sapoꝛꝫ. ℞ virtutẽ habet
diureticã. i. diuisiuaz ex subtilitate sue subs.
hz etiã ℞ virtutẽ ℘sumẽdi ex q̃litatibꝫ suis. insup
hz vim ℘fortãdi ex aromaticitate. reumati/
cas z frigidas causas curat. epilẽticos z ca/
ducos iuuat. cerebꝝ ℘fortat. renes z vesicaz
purgat. apostemata maturat z sanat. renes
z epar z splenẽ deopilat. fetoꝛẽ oris mastica
ta palliat aut amputat. menstrua prouocat.
et matricem ℘fortat. ℈ sincopim et defectuz
coꝛdis iuuat si ex eius puluere et rosis z osse
cerui syrupus fiat. Ducusꝙ Dyasco. z Pla
tearius.

De casia fistula. Ca. XXVIII

CAsia fistula ẽ fructᵒ cuiusdã arboꝛis
q̃ lõga semia ꝓducit. sz succedẽte tpe
clõgat z ingrossat z caloꝛꝫ actõe exte
riᵒ ℘dẽsat. medulla iteriᵒ existẽte nigra z hu/
mida atꝙ dulci q̃ mixta ẽ cũ albis gnis z q̃/
busdã cellul' ad modũ faui mellis interᵒ est
distincta Est ãt eligẽda q̃ est grossa z põde/
rosa. qz mlꝫtã signat inesse hũiditatẽ. reñcien
da est etiã leuis z sonoꝛa. qz sigꝫ vacuitatẽ et
siccitatẽ. ℞ virtutẽ hz leniẽdi mollificãdi z mun
dificãdi z feruoꝛẽ sãguis mirabiliᵉ mitigan
di ac colerã z sanguinem depurãdi. aposte
mata gule dissoluit. viscerib⁹ vtilis est. et vi/
cꝫs pectoꝛꝫ subuenit. mẽstrua retẽta ex pin/
gui hũoꝛe educit. tumoꝛẽ viscez et ĩtestinoꝝ
doloꝛez potata tollit. Ducusꝙ Dyas. cꝫuis
ãt vsualiᵉ in casia duplex ſſ. sonat. cũ simpli/
ci tñ scribi et ꝓnunciari dz vt casia dicat. vt
dicunt autoꝛes. Uñ Ouidiᵒ. xv. methamoꝛ
pho. Quo simul ac casias et nardi leuis ari
stas ꝛc. Et sicvbiꝙ dicit Plinius et Persiᵒ
et alij.

De calamo Ca. XXIX

CAlamus aromãticᵒ de q̃ dꝛ Exo. xxx
a similitudine calami vsualis est vo
catus. vt di. Jsi. li. xvij. Et gignit in
india multis nodis geniculatus odoꝛe sua/
uis. mira fragrans odoꝛꝫ suauitate. q̃ si fran
gitur in multas ꝓtes scindit et diuidit. et in
gustu est sil'is casie cũ leni acrimonia remoꝛ
dente. vt di. Jsi. ℈m Papiãꝛo feruẽtis est ꝓ/
tutis. In glo. sup Exo. xxx. dꝛ q̃ calamᵒ aro/
maticᵒ est spẽs q̃ crescit iuxta montẽ libani.
Ubicũꝙ ãt crescit dic̃ Dyas. Plate. Plinᵒ.
spẽs ẽ calida z sicca in scõo g̃du. Et ẽradix
cuiusdã fruticis calamo valde sil'is z magni
odoꝛis. hz ãt ad modũ canne ℘cauitatẽ in q̃
lignũ inuenit. qõ q̃dẽ extrahi dz cũ nullius
sit valoꝛꝫ. tñ aliqñ intᵒdimittit vt maioꝛꝫ põ/
deris videat. Est ãt ℈m eosdẽ autoꝛes cala/
mus duplex. s. ꝓsicᵒ q̃ colore ẽ citrinᵒ. Alius
est indicᵒ q̃ colore est subalbidᵒ. q̃ cũ frangit
facile nõ puluerisat. et hz ℞ virtutẽ mirabilẽ cõ/
fortãdi. vñ stomachũ ℘fortat z digestõz ad/
iuuat. maxie si cũ absinthio tpet. cardiacos
et coꝛdis defectũ quẽ greci sincopim vocãt
cũ aq̃ rosacea multũ iuuat. ℈m Pli. ãt cala/
mus odoꝛãs est indicᵒ q̃ maxime valet qñ est
subrufus. nodis plenᵒ et spissus z qñ nõ frã
git in ꝓtes plurimas valde siccas. et ẽ valde
medicinalis fere sic̃ casia vel etiam cynamo
mũ. quaꝝ ℞ virtutes quere s. Nam mẽstrua ꝓ/
uocat.

De calamo vsuali. Capl'm. XXX

CAlamus vsualis ℈m Jsidoꝝ dꝛ can/
na stipule vel segetis. et sic dꝛ a caleo
cales. eo q̃ immisso flatu aliqualiter
calescit. Et est ꝓprie stipes medius in segete
inter radicem atꝙ fructum siue spicam in
qua fructus continet. alio etiam nomie vo/
catur culmus vt di. Jsiõ. et est interius con
cauus. exterius planus et rotundus. nodis
aliquibus munitur. multis tuniculis circũ
uestitur quo mediante spica ꝓficit z nutrit.
quo deficiente deficit et spica z penitus de/
struitur. modico vẽti impulsu hinc inde agi
tatur et mouetur. facillime frangitur et in/
curuatur. et vix erigitur vel reparatur.

De calamo scripturali Capitulum. XXXI.

CAlamus scripturalis de quo in ps.
dicitur. Lingua mea calamus scri/
be. idẽ est qõ arũdo. qz antiq̃ arũdie
vtebãt i scribẽdo añꝙ vsus pẽnaꝝ haberet.

Ná arūdo vt di. Pli. li. xvj. c. xxxiiij. vtilis est ad mltos vsus. Arūdies inquit int aqticos frutices obtinēt ꝓncipatū. suntq; nēcarie in bello z i pace. nā arundinib⁹ septētrionales ꝑli domos suas aptissime tegūt z eas i suis cauernis ꝓ delicijs z ornatu suspēdere ꝺsueuerūt. calamis etiā oriēt⁹ ꝑli bella agūt z ō eis spicula faciūt. Tāte ei lōgitudis sunt in mlt⁹ ptib⁹ q; hasta z vicē ꝓbēt radicē hūt vi/uacē. vñ si carū frutices recidāt fecūdo surgunt. Sūt āt aliq calami q̄daz medulla repleti. q̄dā ex toto ꝺcaui q; ad fistulas faciendas sūt mltū apti. calami āt medullati habētes lignū spissū z nodosū pugnātib⁹ plꝰ ꝺueniūt. Sūt z miores arūdies i locis minus aq̄sis crescentes. subaz hūtes tenuē z valde durā. et medullā q̄i nullā z ea z supficies est plana z relucēs ac polita nō nodosa. z tales calami sūt abiles ad scribendū. cuiꝰ ps anterior ꝓcisa acuit⁹ z ad scribēdū adaptat⁹. et vt pfectꝰ attramētū admīstret paz scindit⁹. et i pte dextra plꝰ q̄z i sinistra aliq̄ntulū plongat⁹. Sūt et aliq calami dulci medulla pleni q; p minuta frusta incisi pistant⁹. z ad lentū ignē in lebete decoquūt⁹ vsq; ad spissitudinē. et ꝓmo videt⁹ totū trāsire i spumā. sz pꝰ facta resi dētia spissiꝰ z meliꝰ fundū petit. spumosū āt et vanuz supꝰ manat et ꝑ aliud sophisticat⁹. sz discernit⁹. q; bonū crepitat in ore. et ē valde dulce. malū ꝺo nō. sz in ore cuanescit. vt dr in Plate.

De cappare La. XXXII

Cappar⁹ de q̄ Ecēs. vl. ꝼm Pli. li. xiij⁰. ca. xviij⁰. z ꝼm Isi. est fruter in oriēte nascēs. cuiꝰ cortex folia z flores cōueniūt medicīe. z ꝑcipue cortices q̄ sūt i radice. Et vt di. Isi. li. xvij⁰. Capparis a grec⁹ nomē sūpsit. eo q; hz rotūda in sūmitatib⁹ capitella. De cappari aūt di. Diasco. q; est herba siue fruter spinosus expāsus sup̄ trā. vnctōe plenꝰ cuiꝰ ꝼt⁹ duriciā splenis sup̄ omia medicamina iuuat. nascit⁹ in locis aridis z siccis ac duris. z maxīe in antiq⁹ muris. vētrē remollit comestū vrinā ꝓuocat z mēstruis imperat. dolorē dentiū mitigat. succꝰ eiꝰ aurib⁹ instillatꝰ. ꝼmes necat. multas hz radices et magnas q̄z cortices sūt vtiles ad p̄dicta In Plate. dr capparis vt volūt q̄dā est herba q̄ i ꝓncipio veris ē colligēda z desiccāda. z p. septē annos i mag̃ efficacia ꝺseruāda ē. Et est bona ac laudabil⁹. q̄ cū frāgit⁹ nō pulueriſat⁹. z aliq̄ntulū est subamara in sapore z subru/fa in colore. et flores eꝰ sunt calidi q̄ñ adhuc sunt clausi. q; nihil valēt cū fuerint dilatati cū fale ꝺdiūt⁹. z sic vsui reseruāt⁹. ꝼtutē habēt appetitū excitādi z digerēdi hūorē i ore stomachi existētē. Sunt em̄ cib⁹ z medicina. ꝺ surditatē ꝺfert puluis eiꝰ auri⁹ fistulat⁹ si i oleo decoquat⁹ z auri patiēti infūdat⁹. Ducuscꝫ Platearī⁹

De cardamomo La. XXXIII

Cardamomū de q̄ dr supra Ezech⁹. vt dic̄ Dyasco. est semē cuiusdā arboris. qꝫ si veris fructū ꝓducēt⁹. fac̄ ei q̄sdā tuberositates siliq⁹ botro vineaz q̄b⁹ semen ꝺtinet. z ē duplex. maiꝰ q̄ dr domesticū. et minꝰ q̄ dicit⁹ siluestre. Primū est melius. q; magis est aromaticū. et est laudabilꝰ quod est subrufum aliq̄ntulū acutū dulcedini intermixtū. ꝼtutē hz ꝺfortādi et ꝺsumēdi. z iō valet ꝓtra cardiacā passionē. contra stomachi indigestionē. ad appetitus ꝓuocatōnem. ad vomitus repressionem. ad cerebri debilitatis confortationem. vt di. Dyasco. z Platearius.

De calamento Capl'm. XXXIIII

Calamētū est herba q̄dā mente similis. de qua sancti in glosa aliquādo faciūt mentionē. Et est duplex ꝼm Dyasco. et Plate. s. montanū. et illud simpl'r dit melius. aliud est q̄si domesticū nō ita siccuz sic ꝓmū. virtutē hz consolidandi et consumendi cū calidū sit et siccum in tertio gradu vt dicit idem. Valet contra tussim et infirmitatem pectoris ex causa frigida sicut et ꝺya calamentū q̄d est electuariū quod ex illius herbe floribꝫ et pulueribꝫ z alijs est ꝺfectum. stomachi et intestinoꝝ dolorē sanat. contra reumaticas et frigidas causas iuuat, morsus reptilium curat. et venenum ad exteriora reuocat. succus eius auribus instillatus vulnerū et aurium etiā vermes necat. libidinem domat. contra lepram adiuuat et retardat. supfluitatē z humiditatem matricis anihilat z desiccat. vt di. idem. Multas alias ꝼtutes hz sicut artemesia. sed hec iam sufficiant.

De carice La. XXXV

Carex vt di. Isi. est herba durissima et acuta cuius stipes siue virgula est triangularis manū secās ipsaz violēti⁹ ꝺtractantis. folia habet in vtroq; latere secātia z acuta. piramidalē formā ad modū

gladū repñtantia nūc̄ tñ caricꝫ acumē ali/
quē ledit nisi ꝑmitꝰ ꝓrigat. In loco palustri
et molli crescit. z tñ nō modicā duriciē pari
ter et acumē hz̄e i sua suba se oñdit. ꝟm Plī.
ām int genera scirpi ꝓputat. vnde et caricē
scirpū noīat triāgularē. de q̄ subdit q̄ radix
scirpi trianguli est odoris boni et ꝟtutis sic
calami aromatici. sz̄ ꝫ intelligo nō ī genera/
li sz mlt̄ū i spēali sic ipe memorat li. xij. Ā ca
rice ām ꝺ z carectū. locꝰ scz vbi crescunt cari/
ces. sic̄ et a salice salictum vbi crescūt salices
vt di. Isi.

De carduo Ca. XXXVI

Cardu⁹ ꝟm Isi. grecū ē. z ē genꝰ herbe
vl fruticꝫ spinosi. cuius nasa mordax est
z austera. z iō succꝰ eius allopicias. i. capillo
rū fluxꝰ curat. De carduo di. Dyas. q̄ radix
eius aq̄ decocta cupiditatē potatoribꝫ admi/
nistrat. matrici vtilissimꝰ ē. z iō nō est mirū si
a mulieribꝫ desideret. qz iuuat vt masculos
ꝑcreent. vt di. idē. Est ām cardu⁹ herba mlt̄ū
aculētas bñs hastas z ī sūmitate spinosa ha
bēs capitella ī q̄bꝫ semē cardui ꝓtinet. quod
itaq̄ exteri⁹ nigr̄ ē ꝫ albū est interi⁹ i medul
la. et est semē diureticū et diuisiuū. et valet ꝺ
calculū i renibꝫ z vesica. crescit i locꝭ inculꝭ
ꝺpascit ab asinis z bestijs ꝺculcat. sic̄ ꝺr. iij
Reg. xiij. Trāsierūt bestie salt⁹ z ꝺculcauerūt
carduū ꝛc̄. De carduo ām di. Plī. li. xx. c. xvj.
Cardui folia z caulis spinosas lanugies ha
bēt. cui semē z radix vesci pñt. Et ē q̄ddā genꝰ
cardui q̄ ꝺ sine ītervallo tota estate floret. et
vno flore cadēte ꝓcipit aliū. cuius aculei are/
scēte folio desinūt pūgere. Sunt et alij car/
dui spinosi frugibꝫ inimici. vt di. idē. et abū
dāt ī semīe. et idoneū pūt extirpari vbi semel
crescūt nisi affuerit cultoris diligētia cardu
os extirpātꝫ. In ipoz ām extirpatiōe sepe lesi
onē patit et pūctura.

De carica Ca. XXXVII

Carica est ficꝰ sicca et a copia sic voca
ta. nā singul' annis ficꝰ vt di. Isi. lib.
xvij. ter q̄terve fructū gignit. atq̄ alio matu
rescēte alt⁹ orit et succedit. Carice a senibus
sūpte ī cibo sepe ferūt defēdere ipoz rugas.
vt di. idē. ꝟm Dyasco. ꝟo int fructꝰ carica est
dulcior. et ē vtilis ī cibo z ī medicina. multū
em̄ nutrit et impiguat. sanguinē grossum et
mlt̄ū generat et debiles ꝺfortat. ꝟm medici
nā ꝟo pectus mūdificat. tussim sedat. vocez
clarificat. fauciū tumorē mitigat. renes z ve
sicā et matricem purgat. cocte in vino cum
absinthio idropicos curāt. trite cum sinape
pruriginē auriū purgāt. tñ ī cibo nimis vsi
tate inflationē z vētositatē generant. pedicu
los creant. vt di. Dyasco. Alias em̄ ꝓprieta/
tes q̄re infra de ficu.

De cimino Ca. XXXVIII

Cuminum ꝟm Dyasco. et Macro. z
Persium est semen aromaticū co/
lore pallidum. Unde Persꝰ Rugo/
sum piper et pallētis grana cimini. Calida
et sicca in secūdo gradu. ꝟtutem hz diureti/
cam fumositatꝫ subtiliatiuā et digestōis cō/
fortatiuā et vētositatis mitigatiuā et dolorꝫ
stomachi et inflatōis repssiuā solutōis vētrꝫ
restrictiuā. cū aceto infusum ꝓmo assek et in
sufflatū in naribꝫ sternutatōem ꝓuocat. san
guinē de naribꝫ ꝓfluentē sedat. tumorē fau/
ciū et dolorem mitigat atq̄ sanat cū baccis
lauri reuma frigidū compescit. sanguinem
coagulatū oleo mirtū cū cera mūda discu/
tit et dissoluit. liuorez et ꝺcussione siue alio
modo factū puluis eius cū cera bñ cōmixtus
sepi⁹ appositꝰ totaliter tollit et eius frequēti vsu
facies discolorationem incurrit. Ducuscꝫ
Dyasco. et Plate. Idē fere di. Plī. lib. xx. ca.
xvj. vbi dicit q̄ ciminum aliud est domesti/
cum. aliud siluestre. et dicit q̄ mlt̄is ꝓuenit
remedijs maxie stomachi. cuius dissoluit iflā
tiones et intestinoz discutit dolores atq̄ vi
scez torsiones.

De coriandro Ca. XXXIX

Coriandrū de q̄ ꝺr Exo. xvj. et Hūc.
xij. ꝟm Isi. li. xvij. est semē q̄ddā odo/
rifez a grecis corion dictū. cuius semen
in vino dulci datū hoīes vt ꝺr reddit ad ve/
nerem ꝓmptiores. cauendū tñ est ne nimis
det. qz absq̄ dubio amentiā adduceret z fu
rorē. canibꝫ ām herba est cū semine venenosa
nā interficit eos si ab eis aliq̄tiēs assumat. vt
dicit Isi. et Papias. Et supaddit. est inquit
coriandrum in cibo sumptū calefactiuuz et
constrictiuum. necnō et somni ꝓuocatiuū.
ꝟm autem autores ꝺr esse compositę virtutis
Dicit etiā sic Macer in libro suo. Frigida
vis herbe coriandri ꝺr esse. Austereq̄ simt
quiddam virtutis habere. Hanc Galienus
ait p quam depellere ventris. Lumbricos
tineasq̄ solent si trita bibatur Cum vinoꝛ
si mixto sumatur aceto Coriandri herba in
se est odorifera q̄ diu est integra. sed manibꝫ
fricata fetet. semen eius candidum et minu
tum.

De coloquintida Ca.XL

Coloquintida de q̄ dr.iiij. Reg. iiij. est genꝰ herbe amarissime scz cucurbita agrestis.qr more cucurbite flagella tendit iuxta terraz fructu rotūdo et similis cucumeri vsuali.hec herba q̄s vitio se diffundit in sepib⁹.fructu modicoz rotūdo. vt di. Jsi.li.xvij.fm Dyasco.ꝙo coloq̄ntida q̄ dr cucurbita alexandrina aliqñ inuenitur sola et tūc est mortifera et venenosa.sic herba q̄ dr squilla.i.cepa marina.sz qñ cū multis inuenit nō ita p oia est nociua. hz āt medullā corticē atqz semē.medulla ē optima i medicina.semē secūdario.sz cortex nullꝰ vl modice ē ꝙtus. Uñ illa medulla ē laudabil q est alba et cui semia bñ sunt inserta.illa āt paz attēdēda q cū ꝯcutit multū sonat.similiter qñ de facili puluerisat.ꝙtutē hz dissoluēdi ꝛ ꝯsumēdi.ex amaritudine etiā diuidē di et penetrādi.ꝛ subtilitate fleuma purgat ꝛ melancoliā.vñ dr valere ꝯ q̄tidiānā scabiē et q̄rtanā si mō debito patiētibus offerat.doloꝛi dētiū subuenit.lūbricos.i. lōgos ꝛ lubricos vētris ꝙmes excludit. Uermes auriuz puluis eius interficit.splenis ꝛ epatis duriciā apit si succꝰ eius cū feniculo ꝓpinet.eius decoctio emorroidas.i.sanguis venas apit et mēstrua ꝓuocat ꝛ educ. Vas et alias multas virtutes hz vt di.Dyasco.et Plate.et etiā Pli.

De croco Ca.XLI

Crocus de q̄ dr Cañ.iiij.et Threno rū.vlti.herba ab vrbe corticio sic dicta vbi maxime abūdat vt di. Jsi.li. xvij.est herba cū flore sic dicta.sz flos in q̄ ē potissima ꝙtꝰ crocū dr.ꝛ est optimū qđ ē recēs odoris boni lōgū.paz albū.integz. neqz in fragmēta cōminutū.in spiratōe bonū. ꝛ cū carpit inficit ꝛ tigit manū ꝛ lenit ē acutū.qđ si hmōi nō fuerit vetustū cogscit aut infusū. adulterat aūt admixto crocomagmate augēdi pōderis cā spuma argēti trita addit.sed ꝓdit si puluerulentū inuenit.et si decoctū ab odore ꝓprio īmutet. ꝛ dr crocomagma supfluitas q relinqt ex aromatibus et qđ croceū fit vngentū. Ducuscz Jsi. fm Dyasco.ꝙo due sūt spēs croci.Orientalis dictus ab orto in q̄ nascit.ꝛ orientalis a loco vbi crescit sic vocat. Et est iste nobilioꝛ qz ortēt. nec apponit in vomitiuis medicinis. ꝓducit āt florē purpureū hñs caput ad modū viole in cuiꝰ medio tres vel q̄tuoꝛ flores producit Eligēdi āt sunt subrufi vel oīno rufi.subalbidi ꝙo abiciēdi sunt.p decē annos pñt seruari.Est āt crocū calidū et siccū in ꝑmo g̃du et in suis q̄litatib⁹ tpatū.ꝛ iō est ꝯfortatiuū.vñ ꝯ debilitatē stomachi ꝛ defectū coꝛdis multū valet.ruboꝛē ocꝰ et sanguīev macula tollit si tritus cū rosis et vitello oui oculis apponat. Ducuscz Dyasco. et Plat. Una em ꝓprietatē hz crocus.qr in foliis per totā hyemē retinet viroꝛē nec deponit illuz q̄ntūcūqz frigus intendat.in estate ꝙo deficiūt eius folia penitꝰ ꝛ marcescūt.ꝛ post me diū autūnū itez crescit et tūc floꝛes eiꝰ in tenui stipite exeūt et prūpūt. Sic aūt di. Aristo.li.vegetabiliū.crocus hz magnā ꝯueniētiā et sīlitudinē cum cepa et ascalonia in radice.differt tñ abvtraqz.qm cepa siue radix croci est ꝯtinue carnis et nō facit semen sicut ascalonia.sed etiā est tota rō eiꝰ semina tiua in radice.et oēs tunice croci sunt macre.et nō recipiūt tunice eiꝰ oriri ab vna parte cepe sue sic accidit in ascalonia ꝛ domestica cepa.sz incipiūt tunice croci a locis germinationū venaz cepulaz.et hoc ē de ꝓprio croci.vt di.Arist. Habet aūt cepa croci radices capillātes qbꝰ adheret terre ꝛ attrahit sibi nutrimentū vt lilium et alliū.et hmōi.ꝛ qñ cepa croci est grossa et iam matura incipit diuidi et multiplicari in capita mlta ꝓprias tunicas et radices habētia et ex singulis crescit planta.ex q̄ pz qꝛ in eius capite seu radice est eius ꝙtus semētina.q̄ est sui multiplicatiua et sue speciei ꝯseruatiua. quemadmodū dicit Plinius. Siquidē crocū li.xx.c. xx.sic cōmēdat. Crocū inqt cū melle nō soluit nec cū aliq̄ dulci.facilime āt cū vino vel cū aq̄. Utilissimū est i medicina.destruit eī oēs inflatōes et doloꝛes oculoz.maxime si cū vino fuerit mixtū.pectoꝛi stomacho et epati summe vtile est.qui crocū ꝑus biberit ebrietatē et crapulam nō incurrit. Coꝛone aūt ex eo facte ebrietati resistunt nec permit tūt hominē inebriari.somnum facit ꝛ caput mouet.stimulat venerez.flos eius illiꝰ igni sacro subuenit. De croco fit vnguentum citrinū et croceū quod greci crocomagon vocant. Et valet contra suffusiones oculoz.ꝛ est optimū.quod gustatum dentes inficit et saliuā.vlcera capitis purgat.capitis toꝛmēta et inflatōes sedat.serpentū ꝛ arenaz moꝛsus et scoꝛpionū puncturas curat. Ducuscz Plinius.

De cepa Ca. XLII

Cepa vel cepe est herba cui⁹ vis tota est in radice ꝛ in semine. Et ideo sic cepe vocat vt di. Jsi. qꝛ nō hꝫ nisi caput. De cepe di. Arist. li. de plātis. Cepe inquit et ascalonia bis faciunt folia. ꝛ hꝫ cepe stipitē in q̄ facit semen. ꝛ hꝫ radicē p̄lib⁹ tunicis vestitam. ꝛ sub radice hꝫ alias radices q̄si capillares q̄b⁹ nutrit grossa radix. et per hanc ad totā herbam humor trāsmittit radicalis. Jn p̄mo āt anno nō pficit radicem sꝫ in secūdo post⁊ seminat. Silr nec semē ante secūdum annū facere ꝺsueuit. Hec fac semen in folliculo sic alliū et q̄dam alia. sed in sūmitate stipitis semen sup quosdā pediculos. i. pedes paruos se dilatat. Spēs aūt cepe est duplex. s. domestica ꝛ siluestris que canina ab Aristo. nūcupat. Canina autem cepa flores habet albos versus celum et virides q̄dammodo versus terrā. Et talis cepa valet ꝺtra apostemata. habet autez cepa domestica stipitem ꝺcauū et sine nodo. ꝛ sic renouat folia ita ꝛ radices. vt dicit Arist. in p̄dicto libro. ſm Dyasco. cepe domesticum est vtile ad medicinaz et ad cibū. Est autem viscose et frigide nature et maxīe illō quod est oblongū magis ⁊ rotundū. ꝛ magꝭ rufū ⁊ album. et magis siccū ⁊ recens. et magis crudū ⁊ coctum. comestum fastidiū tollit. oris fetorē diminuit. ventrē mollit cibos cōdit. succus ei⁹ cū melle caliginē oculoꝝ detergit. succus eius litargicis subuenit. auribus cū lacte mulieris instillat⁹ eius dolorē sedare ꝺsueuit. comestū tempate ꝓput ꝺcoit viscosos humores incidit. oꝛa venaꝝ aperit vrinam et mēstrua ꝓuocat. ꝛ educit venenū morsus rabidi canis extinguit. et alīs venenosis morsib⁹ succurrit ꝛ relistit. cutem clarificat. et poros aperit. et ideo sudorē ꝓuocat et educit. et comestū crudum nihil nutrimenti coꝛpi tribuit. colericis obest. flegmaticis ꝺcenit. sitim facit. inflatiōem gignit. et acumine suo caput ꝓcutit ⁊ ledit. ꝛ nimis comestū aliqñ maniam ꝛ insaniā inducit et terribilia somnia videre facit ꝑcipue si ab exeuntibus egritudinē comestū fuerit. lacrimas solo odoꝛe ꝓuocat et visum ledit. Hucusq̄ Dyasco.

De cepe Capt'm. XLIII.

Cepe caninū ꝺꝛ squilla. et inuenitur iuxta mare. vñ a Plateario cepe marina appellat. reperit autem quādo⁊ sola. et tūc mortifera ac venenosa est. si intus recipiat nisi eius venenositas rep̄mat. Solēt aūt salernitani eam dividere in plures ptes ꝛ plantare in ortis sigillatim. ꝛ ita rep̄mūt venenū eius. rep̄mitur aūt malicia si in vino et oleo aliquantulū ꝺmittat. ꝛ sic in medicinis apponat. Debet autem scindi ista cepa et interiora et exteriora abīci. quia exteriora sūt mortifera p̄ nimia caliditate. ꝛ interiora p̄ nimia siccitate. sꝫ media sunt tēperata multū ꝺuenientia medicinis. De cepe aūt dicit Pli. li. xx. c. xvij. Cepe apud grecos multa sunt genera et eis oīb⁹ est odor lacrimosus. ꝛ est optimū q̄d est rotūdissimū et acrius est rufum ⁊ candidū. et cruduz ⁊ coctum. seritur et plantat. sed qñ seminatur ante annū sequentē nō facit semen. et qñ facit corrumpit ip̄m caput. vnde ex corruptō ne iacti seminis gignit ip̄m caput. et producetio seminis capitis est corruptio. Vult aūt seri semen cepe in solo terre fosso herbarum aliaꝝ radicibus extirpatis. semē ei⁹ nigrescere incipiēs metitur ante⁊ totaliter maturescat. radices eius optime in paleis ꝺseruat. ꝛ licet ꝺtinget capita inueterari. aqua salsa ꝛ tepida sūt capita intingenda et ita efficiūt diuturniora et esui meliora. sed in siccis ad seminandū vel plantandū sunt vtiliora. mlti etiā capita cepaꝝ sicut et allioꝝ suspēdūt in fumo sup̄ ignē. et sic ne germinēt ꝺseruat qđ sepe extra terrā facere certū est sic et alliū nisi p̄ artificiū caueat. Jtem li. xx. c. vij. Cepe siluestres nō sunt sapide nec⁊ multū comestibiles. sunt tamen multū medicinales. Jp̄o em̄ olfactu caligini medent. magꝭ aūt vnctione ꝓuocant. oris vlcera sanant. morsib⁹ caninos cum melle et vino curant. morsus etiā serpentū obuiant. auriculaꝝ sonitū et grauitatem emendant. cum adipe anserino aut cū melle lumboꝝ dolores iunāt. vulnera cum melle purgant et sanant. Hucusq̄ Plinius.

De cucumere Ca. XLIIII

Cucumer. eris. q̄dam est herba de q̄ dic̄ Jsi. li. xvij. cucumeres sunt dicti eo q̄ interdum sunt amari q̄ dulces nasci ꝓhibent si lacti mellito eoꝝ semen infundat. Diasco. aūt dicit cucumeris natura frigida repit. ventrē soluit. stomacho accōmodat. q̄b⁹ anim⁹ deficit succurrit odoꝛe. folia eius trita vulneribꝫ medent q̄ imp̄ssit caninus morsus. semē eius tritū cū vino dulci

z potui datū vesicā adiuuat laborātem. ſm Pli.āt li.xx.c.ij.z.iij.dr q cucumer ortēsis z siluestris cuiꝰ radix ē magꝭ grossa et alba. ex cuiꝰ succo fit electuariū qđ est necessariuz in multis medicinis.

De cucurbita Capl'm.XLV

Cucurbita ſm Jſi. nomē est grecum cuiꝰ origo latinis ē incerta. Eiꝰ genera sūt mlta vt tāgit Jſi. li.xvij. Et dicit idē Pli. Est āt cucurbita alia domestica z ortēsis. aliaꝙ siluestriꝭ. domestica ꝙ in ramos z folia piter z flagella ad modū vince se diffundit z q̄busdā ligamētꝭ se ꝯnectit sic vtis. z hz q̄sdā flores albidos q̄s emittit potissime ꝫ noctē. sine appodiatiōe florere pt. sz fructꝰ eiꝰ vix pficit imo deficit l' putrescit qñ ad modū vince a tra nō erigit z lignis vl' virgulis ſñ sustētat. Est āt cucurbita ſm Plat. frigide z hūide ꝯplexiōis z in q̄litatibꝫ tpate Jn calidis regionibꝫ p̄cipue inuenit. cuiꝰ semia in terrā iecta herbā p̄creāt ex q̄ pduc unt albi flores. z tandē fructꝰ pleni semie et medulla cuiꝰ cortex p̄mo mollis. sz qñ puc/nit ad maturitatē ad modū ligni indurescit fructꝰ eius qñ noui sūt ꝯueniūt cibis z semina medicinis. Sūt āt semia eiꝰ diuretica et diuisiua ꝑt sine sube subtilitatē. z iō valēt ꝫ opilatōz epatꝭ z renū ac vesice. acutā patientibꝫ cucurbita elixa vl' assata cibꝫ ēt medicīa Aā materiā infirmitatꝭ purgat p̄trinā z aliq̄ntulū laxat. calorē rebmit alterat atq̄ ꝯfortat. semia eiꝰ post maturitatē colligūt abluūtur et ad solē desiccāt. ne ꝑt hūiditatē superfluā corrūpant. Jn loco sicco p̄ trienniū reseruant. Ducusq̄ Plate. ſm Pli. āt succus cucurbite valet ꝫ ignē sacrū. z ꝫ tumorē oculoꝝ. mitigat dolorē auriū si tepidꝰ immittat semē eiꝰ tritū in puluerem et insparsū replet cauata vulnera. Linis cortic̄ valet ꝫ cōbusturā. Dicit āt adhuc Pli. li.xx.c.iiij. ē cucurbita siluestris digitalis grossitudis nascens ī saxosis locꝭ. cuiꝰ succꝰ stōacho z viscerib⁹ multū pdest renū z lūboꝝ. paralisi subuenit. medulla cū absinthio z sale dolorē dētiū tollit. succꝰ eiꝰ cū aceto calefactꝰ mobiles dētes sistit. caro eiꝰ sine semie clauis pedū. i. apostematibꝫ succurrit. vinū cū ea feruefactū oculoꝝ impetꝰ tollit. folia eiꝰ cocta z trita vulneribꝫ subueniūt. semē eiꝰ potatū cū vino venenū vincit z comedi nō dz. qz inflatōes facit. Est āt cucurbita agrestꝭ ſm Jſi. li.xvij. idez qđ coloq̄ntida herba mlt̄ amara quemad modū cucurbita ꝙ super terram flagella tēdit. hñs folia magna grauis odorꝭ vt cucurbita. et fructū rotundū facit sic̄ cucumer vsualis. vt dicit Jſi. quere s̄ de naka coloq̄ntide

De celidonia Ca.XLVI

Celidonia est herba croceos hñs flores atq̄ fructū croceū tāgētis manꝰ intingētē. sic dicta eo q̄ in aduentu yrūdinū videt erūpere vel florere vt di. Jſi. li.xvij. Celidon em̄ grece yrūdo latine dr. et subdit Jſi. vel dr celidonia. qz pullis yrūdinū si oculi ledāt matres eaꝝ illis ex hac herba medicant. Jdē etiā recitat Pli. scz q̄ succo celidonie oculi yrūdinū eruti siue lesi ad statū pstinū reuertūt Alias siq̄dē notabiles hz ꝙtutes. Dz em̄ ꝙtutē dissoluēdi attrahendi ꝫsumēdi vt di. Dyasco. dolorē dentiū mitigat. caput purgat. mēstrua puocat. et matricē mūdat. fistulā oris z cancrū curat. ſm Plinium Dyasco. et Plat.

De centaurea Ca.XLVII.

Centaurea ē herba amarissima calida z sicca ī tertio gdu. z iō fel terre ē vocata vt di. Jſiđ. qz a chirone centauro eiꝰ vl' ꝑmitꝰ ē inuēta. vt dic idē li.xvij. Est āt duplex. s. maior z minor. Prima maiores hz ramusculos z flores. et ē maiorꝭ efficacie q̄ꝫ minor. vt dr i Plat. Et ibidē di. Cō stan. q̄ radix maiorꝭ calida ē z sicca ī secūdo gdu. z hz q̄ndā amaritudinē cū dulcedie. et iō hz ꝙtutem ꝯglutinādi. z ex amaritudie hz vim diureticā z diuisiuā. plꝰ valēt flores z folia in medicina q̄ꝫ alia q̄ sūt in ea. dolorē ventris sedat. visū clarificat. renes z splenez deopilat. paralisim curat. ſmes vētris cū mel le necat vulnera radix eiꝰ ꝫsolidat sic̄ di. Plinius Dyasco. et Plate.

De daphni Ca.XLVIII

Daphnis grece laurꝰ dr latīe. vt dicit Jſi. li.xvij. Et est laurꝰ aꝙbo laudis dicta. Lauri em̄ ramis z foliis cum laudibꝫ victoꝝ capita coronabāt. Et iō apđ antiq̄s laudea vocabāt. sz pꝰ sublata lr̄a d. et surrogata. r. laurꝰ est dicta. sic̄ q̄ndā dicebāt medidies q̄ nūc meridies solet dici. vt dicit Jſiđ. Hāc arborē greci vocāt daphnem eo q̄ nūq̄ deponat viriditatē. hyeme em̄ viret z estate. z iō ī dē victores potissime coronāt. vt di. Jſi. Et subdit. hec sola arbor a vulgo credit mīme fulminari. vñ fuit apollini antiq̄tꝰ ꝫsecrata. de q̄ dic̄ m gr̄ in histoꝝ. sup illud ꝙbū Cōsuluit ysaac dñm. sup Gen̄. xxv.

Rebecca et more gentiũ quẽ viderat in pa'
rentibꝫ. speciẽ lauri quã tripodẽ dicũt capi/
ti suppoſuit. ⁊ ramis arborꝭ q̃ magn⁹ caſtus ꝺr
ti ſuppoſuit. ⁊ ramis arborꝭ q̃ magn⁹ caſtus ꝺr
incubuit vt viſiones veras videret ⁊ fantaſti
cas nõ ſentiret. De lauro ſiq̃dẽ ꝺi. Pli. li. xv
ca. xxx. Laur⁹ triũphis ꝑprie dedicaꝯ q̃ gr̃iſſi
ma ẽ domibꝫ ceſaꝝ atq; põtificũ. qꝛ domos
exornat. Et ſũt duo genera ei⁹. ſ. delphica et
cipꝛica. Lauro delphica delphis ꝓmo coro
nati ſũt triũphãtes. Lipca ꝓo romani ꝓmo
ſuos coronabãt. mõ ãt mlte ſpẽs laurorꝝ in
ueniunt. ſed differt in viroꝛe ⁊ magnitudine
et ſimilitudine baccaꝝ. Eſt aũt arboꝛ mul/
tiplicis ſpeciei. et enumerat Pli. xiij. ſpẽs ei⁹
arboꝛis inter ꝗs ponit q̃ndã ſpẽz lauri quã
ꝺicit fuiſſe magno Ioui et appollini delphi
co dedicatã. Et iõ tellus laurifera ĩ domibꝫ
et in ſatis a fulmine manet tuta. ſine ãt lauri
pñtia nõ ſolebat apollo dare ora ſua. Et iõ
qꝛ ꝺiuinis credebaꝯ cõuenire honoribꝫ. ho/
norem triũphis obtinuit nec licebat laurũ
polluiꝝ ſibꝫ illicitis ⁊ ꝓphanis. qꝛ ꝓpꝯ ꝓpician
da numina ſup altare poni debuit et offerri
Ceſar aũt Tyberi⁹ celo tonante laurum in
capite ſolitus erat ferre ſic̃ ferunt ꝺ fulminũ
metus. Narrat etiã ibidẽ Plini⁹ mirã rem.
q; cũ Auguſt⁹ ſederet in q̃dã orto iuxta ꝺru/
ſillã auguſtã ꝺeiecit aq̃la de alto gallinã mi
ri candoꝛis illeſam in gremiũ ceſaris. tenu/
itq; gallina laureũ ramũ in roſtro ſuo onu/
ſtũ baccis multꝭ. gallinã et ſobolẽ inſſerunt
auruſpices obſeruari. ⁊ baccas laureas ſe/
minari. ⁊ cũ diligẽtia cuſtodire. ex q̃bꝫ ꝓueit
ſilua triũphãs cui⁹ poſtea ceſar laurũ ĩ ma/
nu tenuit ⁊ coroñã in capite geſſit. ac ꝺeide
alios ceſares eodẽ mõ ex eadẽ ſilua poſt ob/
tentũ triũphũ oportuit coꝛonari. Mucuſq;
Pli. De lauro ſiq̃dez addit Dyaſ. q; ẽ arboꝛ
elegãtis forme et magne aromaticitatis ac
mire efficacie ac ꝓtutis. Nam folia ei⁹ viri/
ꝺia q̃ multũ odoꝛifera ſunt ſi ꝓtundant mi/
tigãt et ſanant pũcturã apũ et veſpaꝝ et om
nẽ tumoꝛẽ ſpargũt. libꝛos ⁊ veſtes cũ q̃bꝫ po
nũ͛a tineis⁊ vermibꝫ cuſtodiũt ⁊ a coꝛroſi
one tutos reddũt. fruct⁹ lauri ꝺicunt bacce
lauri. et ſunt g̃na exteri⁹ nigra vel ſubrufa. in
teri⁹ alba et vnctuoſa in figura ſperica. in cõ
plexione calida ⁊ ſicca in ſcõo g̃ꝺu ſubtilem
hñt ſubaz. et hñt ꝓtutẽ ꝺepurãꝺi ꝺſortandi
et ideo in multꝭ ponũ͛ vtilit̃ medicis ex q̃bꝫ
fit oleũ p̃cioſũ qꝺ valet ꝺ mlt̃as ⁊ p̃cipue cõ
tra frigidas paſſiones.

De ꝺiptanno Ca. XLIX

Diptannus eſt herba medicinalis. c⁹
radix maxĩe ꝓuenit medicinis. et ꝺz
ei⁹ ſuba eſſe ſolida non ꝑforata q̃ cũ
frangit̃ nõ pulueriſat̃. Uirtutẽ hz diſſoluẽ
ꝺi attrahendi venenũ et ꝺſumendi. Uſũ va/
let ꝺ tra venenoſos moꝛſus. ⁊ ſuppoſita vul
neri et potata vt ꝺi. Dyaſco. et Plat. cũ pau
cis additis ꝺz in multis hẽ ꝓtutem tyriace
menſtrua ꝓuocat et educit ſecũdinas ⁊ fetũ
moꝛtuũ excludit. epilenticis et paraliticꝭ cũ
ſucco rute ſubuenit. vt ꝺicit idẽ Dyaſco. De
hac herba ꝺz in Pli. li. xxv. c. viij. Cerue in/
q̃t ꝺiptannũ ꝓmo miſtrauere. Nam ei⁹ her/
bam comedũt vt facili⁹ pariant. et ſi ſagittis
fuerint leſe ꝺiptannũ querũt quem comedẽ
tes ferrũ excutiũt in vulnere derelictũ. Itez
ꝺicit Baſili⁹ in exameron. et Ambꝛo. et ex/
poſitoꝛ ſup Can̄. vbi loquit̃ de hinnulis cer
noꝝ. Hec herba ſm Pli. creſcit in pluribuſ
locis. ſed illa minus eſt laudabilis q̃ creſcit
in agris pinguioꝛibꝫ ſiue craſſis. que autem
creſcit in locis aſperis et ſiccis melioꝛẽ cui⁹
minima poꝛtio guſtata accendit os vt ꝺicit
idez Iſi. li. xvij. ſic ꝺi. Diptannus eſt mons
crete ex quo ꝺiptann⁹ herba nomẽ accepit.
Unde virgilius. Cerua vulnerata ſal⁹ pa/
grat ꝺiptannũ querit. tante eñ ꝓtutis eſt vt
ferrum a coꝛpe excutiat ⁊ expellat. vñ ⁊ eius
pabulo fere ꝓcuſſe ejiciũt ſagittas coꝛpi in/
herentes. hãc quidam pulegiũ martꝭ vocãt.
quia habz tela ejiciẽꝺi bellica prãtem. vt ꝺi.
Iſidoꝛ⁹.

De ꝺracontea Capitulũ. L

Dracontea eſt herba q̃dam ſic ꝺicta.
co q; haſta eius in modũ colubꝛi ſit
maculis reſperſa: ſimilitudinemq;
ſmitek vipere vel ꝺraconis. vel quia herbaz
ipaz vipere timẽt. vt ꝺi. Iſi. li. xvij. Hec aũt
a multis ſerpentaria vel colubꝛina nũcupa
tur. Nam floꝛẽ hz purpureũ diuiſũ et aptũ
ſicut os ſerpentis de cuius medio proꝛcedit
lingua q̃i ſerpẽtea acuta nigra et rotunda et
in medio floꝛis ipſius ſurgit q̃ſi caput ſemi
ne groſſo et rotũdo. ꝓus viride ꝺeinde rufũ
efficitur q̃n incipit matureſcere. Herba iſta
ſm Dyaſco. magne efficacie eſt et virtutis.
Nam radix eius exiccata et pulueriſata cuz
aqua roſacea faciẽ mundificat clarificat et
coloꝛat. cũ ſapone gallico fiſtulã ſanat mun
ꝺat et deſiccat. et os eius ꝺilatat. vt os frac/
tũ vel putrefactũ queat extrabi. cum acto

realceviua cancrū curat.foliū eī cū vino de coctū apostemata maturat.succ⁹ eius audi tū ex frigida cā lesum sanat.visuz clarificat. menstrua puocat.emoꝛroidas.i. inferiozes venas sanguinē fluentes ꝓsumit ꝛ desiccat. succ⁹ eī interi⁹ sūpt⁹ aboꝛsuz puocat .odoꝛe suo serpētes fugat.nec ledit corp⁹ a serpente si eius succo inunctū fuerit aut linitū. Duc usq; Dyasco.et Plat.

De draganto Ca.LI

Dragantū ſm Plat.et Auiceñ.est gū mi cuinsdā aꝛboꝛis cuius humoꝛ vl̄ actione caloꝛis vel ꝓstrictione frigi ditatis naturalis indurescit.cui⁹ spēs est tri plex.nam est albū purū et clarum.et illō me lius est. Est etiā subrufum et citrinū qđ nō est adeo bonū sic albū.cui nihil terre admit tū est.qđ albū ē ꝓcūr frigidis medicis. sub rufum et citrinū dz poni in calidis. Per.xl. annos seruari potest. ✠ vtutē hz infrigidandi humectandi ꝛ mundificādi ex frigiditate et humiditate ꝛ ꝯglutinādi ex sua gūmositate Valet ꝺ vicia pectoꝛis in electuarijs ꝛ syru pis.nam pect⁹ siccū humectat.humoꝛē pdi tum restaurat.tussim sedat.scissurā labioꝛū et oꝛis vlceratōnem conglutinat atq; sanat. faciem mundificat et dealbat.artheticos iu uat.contra dissenteriam pꝛodest.vt dicit in Plateario.

De ebeno Capl'um.LII.

Ebenus est lignum ethiopicū coloꝛē habens nigrū tactum lenē et planū durū et ponderosum. Unde ꝓpt̄ poꝛoꝛ compactōem positū in aqua statim sub mergit atq; petit fundū.vt dꝛ in li.vegetabi liū. Est aūt gustu stipticū ꝛ moꝛdax qđ igni appositū citi⁹ rapit ignē et suauē fumū emit tit et odoꝛē.in corticula ꝓfricatū rufā oñdit coloꝛē. Uirtutē hz purgatiuā ꝛ ꝰfoꝛtatiuā. et ideo collirijs vtiliter adhibet sic dꝛ.Plī.ꝛ Dyasco.De ebeno etiā ait Isi li.xvij. Ebe nus inḋt in india crescit ꝛ i ethiopia.q̄ cesus diu indurescit ī lapidē. Cui⁹ lignū nigrū et coꝛtex lenis vt lauri. Indicū maculosū est et variū sz meli⁹ est qđ in nullo est maculo sum sz nigꝛ est ꝛ lene. Solet aūt poni iuxta crepūdia vt infantē visu nigra non terreant vt dꝛ. Isi.et Uirgili⁹. Ebenū cōmēdat Plī nius li.xij.c.v.dicēs.ebenū esse aꝛboꝛē p̄cio sissimā auro et eboꝛi comparabilē.et ido so lebāt ethiopes lignū ebenū cū auro ꝛ eboꝛe offerre imperatoꝛibꝫ ꝓ tributo. Unde et re/ gina saba legit talia ligna dedisse Salomo ni.iij. Regum.x.

De edera Ca.LIII

Edera ab berendo est dicta vt dꝛ. Isi. eo q; aꝛboꝛibꝫ adhereat.vel dicit ab edo.q; sumpta in cibuz a capꝛis lac multiplicat vnde nutriunt hedi .radix eius durissima pꝛoꝛat.frigide est nature et frigi duz indicat esse terrā vbi crescit.viroꝛē diu seruat et nō pdit folia q̄ diu virent.amari et stiptici est saporis. Edere aūt ſm Plī. li.xvj. ca.xxxiij. sunt due spēs.s.alba et nigra.s.ma sculus ꝛ femina.masculus est maioꝛ et in fo lijs duꝛioꝛ et pinguioꝛ.edera vero alba fru ctum habet albū.et nigra nigrū. Solēt aūt poete coꝛonari folijs edere in signū viuacis ingenij et subtilis.quia edera semp viret Si militer edera coꝛonati incedebāt illi qui in sacris liberi patris.i.bachi mīstrabant Un hec aꝛboꝛ deouini sacrata fuit sil'r et marti. Unde et Alexander magn⁹ suos milites co ronauit edera q̄n de india triūphauit. vt dic idem Plini⁹ exemplo liberi patris q; galeas suoꝛ tirso edere adoꝛnauit. Est autē aꝛboꝛ vt dicit idem multū in altū se extendens q̄s diu inueniet aꝛboꝛē vel murū p quez serpat radicosa seu ramosa.habēs brachia et bac cas quasdā sed amaras.cuius vmbꝛa est no ciua et satis inimica frigoꝛi.serpentū generi gratissima rumpēs muros ꝛ sepulcra.vnde mirum est q; haberi in honoꝛe a veteribꝫ fue rit consueta.folia habet intercisa et angulo sa grauis odoꝛis et plana.sed amara.sub q̄ꝛ rum vmbꝛa latent vermes. Itē ca.xxxiij. mira pdit natura edere ad ꝛecipienda vina Nam si fiat vas ex ligno eius vina trāsfluere et aquā si qua mixta fuerit remanere certū ē Ducusq; Plini⁹.ſm Dyasco.āt edera q̄cuis sit amara vtilis tū est medicine. Nam virtus eius inest stiptica et ꝓstrictiua.et ideo disse teritꝫ medet. Succus ei⁹ naribꝫ instillatus caput purgat et doloꝛē eius mitigat. Suc cus eius cū oleo tepid⁹ auribꝫ immissus cō tra surditatē iuuat. Item idez. Edera ex cō trarijs est ꝓposita.et ido in causis cōtrarijs opat.propter qđ ✠ vtutē hz maturatiuā.attra ctiuā.mūdificatiuā.et mitigatiuā.et ido ap poni sep⁹ solent eius folia ad coctuꝛas.cui⁹ gūmi diuꝛeticū est et dissolutiuū. valet con tra calculū.eius folijs nutrit⁹ hirc⁹ sanguez hz acutioꝛē et ad frangendū calculū in ꝛeni bus et vesica foꝛtioꝛē. Est aūt q̄dā spēs ipsi⁹

edere sup cuius folia cadit ros et inuiscatur ac in ladanū cōmutat. cuius virtus magna a medicis experitur. Nam fumus eius menstrua prouocat z educit. secūdinas expellit. reuma ꝓpescit. caput z sensus ꝓfortat. tussiē res iuuat. fluxū vētris sedat. z in multis medicinis adhibet vtiliter

De elitropio La. LIIII

Elitropium est herba sic dicta eo ꝙ e solstitio estiuo floreat. vl' ꝙ solis motibus folia circūacta ꝟuertat. vnde et a latinis solsequiū appellatur vt dī. Jsidorus li. xvij. Nam sole oriēte flores suos aperit. et cū sol occubuerit itez se claudit. z hec verrucaria ðr. eo ꝙ extinguit verrucas z abstergat siue potet siue cataplasmet. vt dicit Jsidor. ℔m Plate. autē solsequiū spōsa solis dicit. et est herba frigida z humida in secundo. cuius succus bibit⁹ valet contra venenū sumptū interius. valet etiā cōtra morsum caninū et venenosum si trita sup vuln⁹ ponat. ꝓtra calefactionē epatis et opilatiōes multū valet.

De elleboro La. LV

Elleborus. vt dicit Jsidor⁹. ab elleboro fluuio sic dicitur. vbi plurimū gignitur. Nunc romani veratrū dicūt eo ꝙ sumptū mentē motā in sanitatē reducit. Cui⁹ duo sunt genera. s. albū et nigrū Albus ðr elleb⁹. qz radices habz albos z fleumaticos hūores purgat. Niger vero nigras hz radices et nigros humores. i. melā colicos purgat siue mūdat. Est autē ℔m Diasco. et alios autores herba multū violēta in virtute et recipiēda medicinaliter cū cautela. multū eī ledit et cito interficit qñ indiscrete aliq⁹ adhibet. valet tñ ꝑ mlt⁹ morbos si debito mō adhibet. vt dī. Dyas. qz quartanas febres soluit. ℔mes in auribꝰ alias interficit epilēticis litargicis subuenit ei⁹ pulnis si cū pane misceat. z si a muribꝰ comedatur mures interficit. vt dī. Dyas. et etiā Pla. Jnter autē h⁹ herbe duas spēs. melior est elleborus alb⁹. et est calide et sicce complexionis in tertio gradu. et crescit in locis montuosis et humidis. et habet folia similia plāragini sz longiora et in fine acutiora z stipite vnius cubiti siue magis: cuius radix laxat multū superi⁹ et inferi⁹ et nūq̄ debem⁹ elleboro vti nisi materia fuerit digesta ꝓpus z ꝓparata. et tunc etiā cū cautela. et ideo ypocras dicit Si vis elleboꝝ ducere move corpus. ne sz sumēs ellebor supdormiat. et hz virtutē resolutēdi humidū in ventositatem. vñ sequit suffocatio spirituū et mors. vt dī. Dyasco. et Plat. Elleborus aūt niger mlto periculosior est.

De esula La. LVI

Esula q̄dam arbor est que a medicis calida ðr in tertio gradu atq̄ sicca. vt dī. Dyas. cuius radix maxime valet in medicina. cuius multe sunt spēs. z illa ruz virtus nūc est in lacte et in humore. nūc in semīe. nūc in radice. vnde ðr. Lac anabula parit cacapucia semine gaudet. Esula radicis cortice pstat opem. Est em̄ esula herba plana habens folia et rupta emittit lacteum humorē qui quidē est vlceratiuus. et carnis siue cutis corrosiuus. fleumaticos purgat humores valet ydropicis z alīs patientib⁹ ex humore fleumatico varias passiones.

De eruca La. LVII

Eruca ē herba alba domestica z alīq̄ siluestris calida et humida. diuretica et apertiua renes ꝓfortat. paralisim curat. vrinā puocat vesicā et renes purgat. vtilis est in cibo et in medicina. flores eius apes diligūt et frequentāt. vt dicit Plinius.

De enula La. LVIII

Enula est herba cui⁹ mancries est duplex. s. ortulana et campana q̄ maioris est efficacie ī radice. Hā radix ðz colligi in ꝓncipio estatis et in sole exiccari. ne ex humiditate corrū pat. ℔ tutē hz leniēdi et mūdificandi z neruos ꝓfortādi et viscosā hūiditatē ꝓsumēdi. valet mirabiliter in frigida causa contra tussim in frigidatā et spiritaliū membroꝝ frigidas passiones. vnde scriptū est in Macro. Enula campana redit ꝓcordia sana. zc.

De epithimo La. LIX

Epithimū est flos thimi q̄ est herba cui⁹ tota virtus in flore est. nam sol⁹ flos ponit in medicina. vt dī. Dyas. Plini⁹ et Plat. ℔ tutem hz purgādi fleumaticas vel melancolicas passiones. vnde valet contra quartanas et etiā quotidianes accessiones. valet etiam ℔m Constan. cōtra strāguriā et difficultatē vrinandi. et etiā cōtra splenis et epatis opilationes.

De ebulo. Caplm. LX

Ebulus est frutex siue herba in foliis et in stipite sambuco arbori similima. cui⁹ radices cortices frondes et flores sūt vtiles in medicina. habent etiam fm Dyasco. Plate. et Pli. ꝓtutē dissoluendi et ꝯsumēdi grossum fleuma ꝛ viscosum. vnde succus ebuli valet ꝫ arteticā ꝛ ꝯtractōz neruoꝝ manuū atq; pedū. valet ꝫ leucofleumātiam. i. ydropisim ex fleumatica cā atq; frigida siue alba. valet etiā ꝫ tumores et collectiones intercutaneas vbicūq; in corpe colligank. Jtē valet marie ebul⁹ ꝫ cōcussiones corporis atq; casus. si pariēs in el⁹ decoctione frequēti⁹ foueak. Nam dolorē mitigat. tumorē sedat. ꝓtutē et robur neruis et iūcturis ossiū admīstrat. Odore siquidē est ebul⁹ herba fetida et sapore min⁹ grata sed in ꝓtute et efficacia ab antiqs medicis optima ad medicandū est apud veteres iudicata. vt dicit Dyasco. Pli. ꝛ Plate.

De fico Capl'um. LXI.

Ficus ē arbor a fecūditate dicta. alīs ein arboribꝫ feracior est. Nam terq; q̄terq; p singulos annos fructū gignit. atq; altero matureſcēte aborik alter stati Ficus aūt egyptia fecūdior fertur e⁹ lignū in aqua missuz illico mergik et cū in imo iacuerit. deinde ad supficiē sursuz eleuak. ꝓsa vice nake qm̄ madefactū debuit hūoris pōdere residere añ tpa ꝙ pitagore alebāk ficubus galathe. al's athlete añq; idē eos ad carnis vsū in q̄ fortior est cibꝫ trāstulisse. A senibus āt in cibo sūpte ficus rugas eoꝝ distendere ferunt. tauros q̄z ferocissimos ad fici arbores colligatos dicūt repēte māsuescere ficus āt cuiusda arboris remedio q̄ dr caprificus vt asserik fecūdak. Ducusq; Jsi. li. xvij. ca. vij. fm Arist. āt li. vegetabil'. humor corticis arboris q̄ est q̄si sanguis i aīalibꝫ in q̄busdā est lact⁹ vt in fico ꝛ in moro. sed fici lac vim hz coaguli ad faciēdos caseos sicut flos cardui caseal'is. Est āt ei⁹ humor m'tū vnctuosus. et ideo fic⁹ est m'te fecūditak. qđ ein est vnctuosū trāsit in fructū. ꝛ qđ subtile et aq̄sum in folia trāsmutak. q̄ q̄dē sūt lata et scissa ꝛ in extremitatibꝫ pirica et acuta. q̄ruz lacte siue succo mēbra genitalia plinita dicunt moueri ad pruritū et libidinis incendiū. sil'e hz glo. sup Gen. iij. ibi fecerunt sibi de folijs ficus pizomata. Contingit āt ficū arborē. vt di. Arist. sterilescere aliqñ ꝓp' humoris defectū. aliqñ ꝓp' supfluā hūiditatis abundantiā. ꝛ in vtroq; casu indiget medicina. vñ agricole ei subueniūt in defectu hūoris p fimū ꝯuenientē et aquam dulcē. qñ vero supabundat humor arborē clauis perforant et supfluū humorē euacuāt. vt supra ꝺ arboꝝ medicina est ostensum. De fico autē arbore siue ficu dic Pli. li. xiij. c. viij. omia q̄ supra sunt de Jsiō. introducta ficus egiptia inq̄t est arbor fecūdissima moro sil'is in magnitudine i foliꝫ ꝛ in aspectu. quater ī estate ꝓfert fructū sed ꝑmū generat immaturū. cui similis est ficus cipria q̄ quater germiat et fructus quaternos facit. sed grossus eius nō maturak nisi ꝑus incidak et lactis superfluitas emittak. et emittit germina sua sine foliꝫ in extremitate ramoꝝ. ꝛ hz silitudinē i radice cū ꝑp'o et in foliꝫ cū vlmo. et ē in q̄ntitate sorbe sil'is magnitudo. Est āt ficus arbor tenera ꝛ delicata. et iꝺo a forti frigore ꝺ facili ledik et potissime q̄n incipit germiare Jtem idem Pli. li. xij. ca. vj. est ficus indica exilia quedā ferens poma vastis ramis trāsfusa. qui rami in terrā adeo curuank ponderе suo vt terre infigank. et sic nouam ꝓgeniē faciūt in circuitu circa parentē vel circa stipitem et tantā faciūt vmbrā ꝛ densitatem q̄ pastores sub eius ramis ab estu et a vēto se abscondūt. supiores aūt rami matris in altum valde se extendūt. collaterales ꝺo fasto circuitu circa matrē se diffundūt et q̄si siluosa multitudine vmbrā magnā faciunt. folia sunt autem latissima ad modū pelte amonice dispositа. poma facit multa sed modica q̄ fabe magnitudinez vix excedūt. sz inter folia calore solis ita decoquunk q̄ ꝓ dulci sapore ad comedendū digna miraculo reputātur. Ad ħ dicit Pli. li. xv. ca. xix. q̄ est q̄dam arbor q̄ dr silueſtris ficus q̄ alio noīe dr caprificus nūq̄ matureſcēs sed qđ ipsa exse non hz alīs tribuit. Nam cultores solent aperire ora radicū vel corticis arboris ficus ꝛ illi intus infigere surculos ꝛ ramos caprifici ex quoꝝ insertione aperta radice attracto aere nouo ꝛ humore ei congruo vigorē recipit et virtutē vnꝺ et humor lact⁹ q̄ est materia fruct⁹ in ip'o trāsit pastum sic patet in dictis Aluredi in tractatu de causa fructificatōis arboꝝ et herbaꝝ. Jtem idē etiā dicit q̄ tales arbores debent taliter iuxta fructiferas ordinari vt venti flatus euolantis in ipm ficū ferāk. ad ħ vtilior est ventus australis q̄z aq̄lonaris. q̄ simpliciter plus nocet ille vent⁹

boreal' ficui ꝯ̄ australis.q̄re in aq̄lonari pte
mius ꝓficiūt fici ⁊ plꝰ arescūt.qz eaꝝ humoz
lacteꝰ facilime ꝺsumit ⁊ etiā ꝺgelat vbi ba/
bet dñium talis vētꝰ.De effectu āt fici vel fi
coꝝ q̄ ad radicē foliū corticē ⁊ fructū. Que
rēs in tractatu de carica in lr̄a C. vbi exp̄ssi
us ꝺtinetur.

De fraxino Ca.LXII

Fraxinꝰ est arboz vt di. Jsi. crescens
ī locis asperis ⁊ montaneis et qua
fiūt haste.q̄ frāgūt.vñ oui.et fraxinꝰ
vtilis hastis.De fraxino āt dicit Plinius li.
xvj.c.xij.inter arbores quas materie causa
natura gennit vtilis est fraxinꝰ q̄ est arboz al
ta seu pcera et rotūda atq; recta siue pinea/
ta folio.homericq; pconio ⁊ achill' hasta no
bilitata.⁊ cedro ī aliq̄bꝫ ptibꝫ ita silꝫis vt coz
tice ablato emētes fallat.cuiꝰ folia ℈ venenū
sūt vtilia.nā succo expsso ⁊ potui dato ℈ ser
pētes sūme opiferꝫ ẽ.tantaq; ei vis est vt ser/
pētes eiꝰ vmbrā matutinam vel vesptinā nō
attingant.q; si int ignē ⁊ folia fraxini ponat
serpēs ī ignē ꝓnus q̄; in fraxinū fugiet. sūt tñ
folia eiꝰ iumētis mortifera in grecia.ceteris
aūt ruminātibꝫ sunt innocua. In ytalia ꝝ
iumētis nō obsunt.ꝓmo āt floret q̄; frondet
nec ante flores cōditos folia emittit.Sunt
aūt duo genera vt dicūt greci.q̄dā est longa
nō nodosa.alia breuioz est in foliꝫs et duri/
oz.s.lauro silꝫis.aliꝫ ꝝ diuidūt fraxinū ℞m si
tum seꝫ in campestrē ⁊ in mōtanā.cāpestris
folia sūt magꝫ crispa ꝫ mōtane magꝫ spissa.
⁊ ista folia sunt aliꝫs meliora. Ducusq; Pli.
℞m aūt Platearīū fraxinꝰ est arboz calida et
sicca in secūdo ḡdu.cuiꝰ cortices et folia cū
aniso et fungis qui crescunt sup eam com/
petunt medicine.Nam fluxum vētris strin
gunt. vomitum et defectu virtutis reten/
tiue cohibent.si cum aqua pluuiali et aceto
decoquantur et super stomachum apponā/
tur.

De fago et eius ꝓp:rietatibꝫ Cap'm.LXIII

Fagus est arboz cuiꝰ materia ī multꝫ
est nec̄aria.vt dicit Jsidoꝛ li.xvij.et
Pli.li.xvj. fagꝰ est arboz glandifera.
sic dicta qz fagoꝝ fructibꝫ q̄ndā vixerūt ho/
mines ⁊ ex eis sumpserūt cibū. Nā fage gre
ce comedere ꝺz latine.vt di. Jsidoꝛ li.xvij.
ca.vij.dicit em̄ sic.fagi glans exteriꝰ triāgu/
la cute leni includit silꝫis nucleo. sed cortice
molliozi.cuiꝰ medulla muribꝫ est accepta et
glires impinguat turdis etiā ⁊ colūbis ꝙue
nit et eas nutrit.eiꝰ cortex multum est vtilis
maxīe apꝺ aq̄lonares pictos q̄ inde faciunt
vasa diuersis vsibꝫ valde apta.vt dicit idem
ca.x. Jtem ꝺz in eodē q; glandes siue fructꝰ
fagi sunt multū dulces et nutribiles et car/
nes animaliū que inde nutriūt facit coctibi
les stomachoꝝ tiles atq; leues.nō ẽ autez in
sua arboz mltū solida ꝫ rara porꝰ ⁊ poro/
sa.⁊ iō nō multū durat vt dicit idē.veruntā
eiꝰ suba multꝫ ẽ apta ad asseres et alia fabri/
cāda.cuiꝰ suba pura ac a ℣mibꝫ non corrosa
arti vitree est sūme nec̄aria.qz ex eiꝰ cinereui
trū cum alioꝝ quoꝝūdā appositione p ignis
ꝓflationē artificialiter ꝑparat.et pauca lig/
gna inueniunt q̄ operi tam mirabili sint su
per oīa ita apta.lignū quidē leue est ac po
rosum.vt di.Pli.et aliq̄ntulū gūmosum in
multis locis.⁊ ideo de facili incendit ⁊ ꝺ fa
cili corrodit a vermibꝫ aut citiꝰ cōputrescit.
flores etiā q̄sdam emittit ad modum tilie ꝫ
nō ita odoriferos.et tamē illos frequentant
apes mel siluestre in arboꝝ ꝓcauitatibꝰ col/
ligentes.

De faba. Ca.LXIIII

Faba vt di. Jsi.li.xvij. ꝺz a greca etbl
mologia q̄si faga.nā fage comedere
ꝺz.est em̄ genꝰ leguminis q̄ antiq; in
comedēdo solebāt vti. Duꝰ spēs dne sunt.
quaꝝ altera est egyptia altera est cōmunis.
et illa aliq̄n ꝺz fresa.eo q; boues frendant eā
molendo sepiꝰ ac ꝺfringāt.vt dicit idez. Est
aūt faba ℞m Dyasco.herba in ortis et agris
seminata.cuius hasta surgit angulosa.gros
sa cōcaua et nodosa.foliū vel folia in singul
nodis producens lata.plana et aliquātulū
obacura.florē pducit albū in sūmitate pur/
pureū siue nigrū.odoriferū et multū ab api
bus frequentatū.in hasta aūt pducit diuer/
sas testas carnosas et oblongas q̄ interius
quasi sub diuersis domiciliꝫs ab inuicē sūt
distincte in quibꝫ fabeꝝ ordinē sunt locate.
⁊ ille teste sūt ꝓmo virides exteriꝰ et albe in/
terius atq; molles et paulatim calore desic/
cante indurescūt.et tandem pariter conni/
grescunt.⁊ ꝫ maturitatis indiciū est. Est āt
faba ℞m Dyasco.et Pla.frigida ⁊ sicca nisi
sit viridis et tūc est hūida in ꝓmo ḡdu q̄ viri
dis comesta parū nutrit.humores grossos
generat.inflationē in supioꝝ pte ventris fa
cit et ꝏo stomacho est nociua.saguinē gros
sum et melancolicū creat et fumū grossus q̄

cerebꝝ offendit. somnia vana et terribilia inducit. ꝑ decoctōꝝ ⁊ assaturā eiꝰ vētositas inflatiua diminuit ꝫ totalit nō auferꝫ. Fabis siquidē assidue vtētes dolorē intestinoꝝ patiunt. splenē opilāt. vētrē stringūt. cū cortice comeste ad digerendū sūt dure ⁊ multuꝫ inflatiue Est tñ fabe medulla mūdificatiua vñ eiꝰ colatura faciem purgat. et potata pulmonē mūdificat. apostemata mamillaꝝ curat cū rosis mixta. dolorē et liuorē ⁊ oculorū lippitudinē abstergit. masticata ⁊ in tymporib⁹ apposita. hūores ad oculos reumatizantes compescit scissa ⁊ sup venā insciſam posita sanguinē restringit. lac effluēs de māmillis sistit ⁊ effluere nō ꝑmittit. podagricꝫ et arthreticis cū adipe ouis decocta subueit si sup doloris locū cataplasmeꝫ. tumores et collectiones apostematū repcutit si in ꝓncipio decocta in aceto tumori apponaꝫ. De fabe aūt natūa ⁊ ꝓprietate dicit Pli. li. xviij. c. xij Inter legumina faba ōr optima quā multi immiscēt cū pane siue cū materia panis. vt sic pōderosior esse videaꝫ. Pitagorica tñ sententia damnata ē. qꝛ eiꝰ frequēs vsus ebetare ōr sensus et somnia etiā facere estimaꝫ. vt alij tradiderūt qm̄ mortuoꝝ aīe sūt in ea. qua de causa Varro tradidit flaminē scz pōtificem faba vesci nō debere. sola aūt inꝫ fruges etiā excisa crescēte luna crescit ⁊ replet. et in aqua marina siue alias salsa nō decoq̄tur. seminaꝫ in occasu pliadū ⁊ añ hyemem recolligiꝫ. qñ est in flore aquas maxīe ꝯcupiscit. cū ꝙ efflorꝫuerit diligit siccitatē et solū siue terrā in qua semīata est fecūdat sterco/risvice. et ideo in thessalia vertūtur agri in quib⁹ seminate fuerāt qñ ꝓmitꝰ sunt in flore Crescit aūt faba ꝑ se in multis locis et maxime in mauritania et in insulis occeani septētrionalis. sz ita dura q̄vix decoq̄ potest. nascit etiā in egypto sed spinosa. et ideo cocodrilli eam refugiūt. timētes ne oculi eoꝝ ledant spinis eius. cuius longitudo est decem cubitoꝝ habens caput ad modū papaueris coloris rosei in quo fabe includuntur nō supra tricenas. et est eius cumulus siue calamus geniculatꝰ habens folia ampla et fructū aliq̄ntulum subamarū radix eius in comestibilis cruda ⁊ cocta in magnitudine arundinū similis radicib⁹. Vnucsq; Pli. li. xviij. ca. xij. Dicit idem in ca. xvij. Virgiliꝰ inq̄t nitro et amurca fabam pfundentibus grandescere eam promittit. Quidam etiaꝫ dicunt fabas citius crescere ⁊ adolescere si triduo anteq̄ seminantur in vrine aqua macerentur.

De frumento Ca. LXV

Rumentū a fruendo est dictū. id est. a vescendo sicut et fruges. vt di. Isi. dorus. vñ et frumen superiorꝰ ps gule ōr vñ potissime cibi sapor p̄sentit Est aūt ꝓpriū frumenti habere aristas in summitate spicaꝝ crescentes et grana latentia in folliculis imminētes nam in oñi specie frumenti de radice erūpit culmus ⁊ de culmo ꝓcedit spica q̄busdā folliculis siue tecis ꝓtecta in q̄b⁹ grana recludunt. in extremo aūt spice ariste tenues et acute imminēt in moduꝫ spiculi a quib⁹ spica noīaꝫ. quia illis aristis quasi spiculis muniunt ne auiuꝫ minorum morsibus spica a suis fructibus exuaꝫ aut a bestijs ꝓteratur. cuiꝰ folia seu vagine quib⁹ fulcit culmus ⁊ ambitur ne pondere frugis incuruetur ōr stipula quasi vstipula abvsto sic dicta qꝛ collecta messe exurit stipula ꝓpter culturam agri. cuiꝰ pars ad pastū pecorum et animaliū reseruata palea ōr. eo q̄ ꝓmum sola pascendis animalib⁹ prebebaꝫ. Cuius natura tantuꝫ est frigida q̄ obrutas nūces fluere nō sinat. adeo calida vt poma maturescere compellat. Vnucsq; Isido. lib. xvij. Sūt aūt frumenti multa genera vt di. idez Isi. et etiā Pli. li. xviij. vt puta triticum. far. ordeum. siligo panicū. et milium. ⁊ hmōi. de quib⁹ post dicet in locis suis. sed ꝫ est generale circa hec frumenta. attendēda est soli si ue terre qualitas vbi hec serantur. nam que dam in vna terra ꝓficiūt q̄ in alia deficiunt ⁊ penit⁹ inarescūt. nam ordeū in noualibus ꝓficit vbi triticū deficit et arescit. vt di. Pli. et sic de alijs intelligendū. Itē attēdiꝫ seminatōis q̄litas qꝛ q̄dam citi⁹ quedaꝫ tardius sūt seminānda. nam citius semina hyemalia. tardius estiualia. q̄dā etiā in terra ꝓfundi⁹. quedā superficialibus sunt terre finib⁹ committenda. vñ alio mō est seminandū triticū et alio modo sicut et alio tpe gith. milium et ciminū. sicut expresse dicit Hiero⁹. sup Isa. xxviij. Itē maxīe attendiꝫ ꝯgruitas tēpis tā in seminādo q̄ in colligēdo. qꝛ ꝑm Pli. lib. xviij. hoc vtilius fit i interlunio q̄ in tempe alio. qꝛ semīata sic collecta potissime a vicijs ꝯseruantꝫ. Item attendiꝫ tempis serenitas. vt di. Isi. serere eñ a sereno celo ōr. q̄a tūc serendū est et nō per ymbꝛes. Vñ Virgiliꝰ.

Audus ara sere nuꝺ, zvt di. Pli. ibidē. c. xvij. accidit frumēto viciū. qz si tps fuerit nimis vētosum. zꝫ trib⁹ vicib⁹ seu tpib⁹. s. qñ ē in flore et qñ incipit deflorere z qñ icipit maturescere. ex flatu em̄ noxio spica euanescit z extinguit z i fructu suo patit abortiuū Jtē nocet tps pluuiosū. qz tūc totū vel extinguit ex frigiditate humoris vel i herbā z foliū superfluū luxuriat. Jtē nocet calor subitus et imoderat⁹ sub nube clausus. qz duz humor ad interiora radic⁹ rapit vi caloris. tunc ex būore calidoz viscoso nascunt ꝗdā ꝑmiculi circa radicē ex ꝙz corrosione frugis substātia viciat. Jtē in grano circa folliculos nascunt ꝑmiculi corrūpētes frumēti granum qñ spice in pluuiali tpe p⁹ calorē imoderatū corrūpit et putrescūt. Jtē in tpe nimis sicco vl' depaupat frumētū ex būore z sic perit ꝑt defectū nutrimēti. vel crescūt in eo ꝗdaz muscę virides q̄ vocant cantharides virorē frumēti penit⁹ corrodētes. qñq; et multiplicant locuste z bruci quoz dētes omia deuastant. Jtē exigit in ipo semine frumētali puritas. nam vt di. Pli. ibidē ca. xvij. si semina cleopice aut adipe tangerēt vtiq; semia corrūperent. z ideo cauendū sūmope ne talib⁹ misceant. qz oīa semētia q̄ ab illis sunt infecta corrūpūt. Jtē requirit in crescente frumento culture studiositas. oportet enim vt a supfluis cauti⁹ et diligēti⁹ expurget. naz vt ꝺz ibidem int optima frumēta aliqñ herba mortifera inuenit vt loliū lappaciū z hmōi. qꝺ accidit ex vicio et malicia attracti humoris vel ex defectu ꝙtutis seu caloris sufficiēter singula nō mutant⁹. Jtē ibidē ꝺz. Ex rore corrupto adherēte folliculis i granis accidit corruptio frugis. q̄ ꝺz rubigo siue erugo. qz spica corrūpit indez inanit. z i colorē rubigineū trāsmutat. Jnter em̄ia autē frumenti genera triticū obtinet ꝓncipatū. quia humane nature nihil est amicabilius. nihil nutribili⁹. nihil etiā salubrius inuenit. s3 de hoc quere infra littera L. quere etiā de messe et segete.

De farre Ca. LXVI

Far autez est gen⁹ frumenti sic dictū eo q̄ ab initio missum in pila frangere⁹ antecꝙ vsus mole haberet. a farre aūt ꝺz farrago vt di. Jsi. ē ei herba ordea cea adhuc viridis in qua grana ad maturitatē nō turgescūt.

De farina. Ca. LXVII

Farina q̄ panis est materia a farre est dicta. Nam far siue frumentū inter molas fractū farinaz facit. vel dicit a farciēdo qz in panē redacta fartit ventrē. vel ꝺz farina ꝓprie qñ frumentū int molas optime est ꝺfractū furfure nōdum a medulle suba separato. nam qñ flos medulle a furfure sepat siue cortice. tūc similа siue similago nūcupat. et ꝺz alio noīe pollen siue pollis. vñ deriuat hec polenta et ꝫ pulmentuz a pulte dictū. vt di. Jsi. li. xx. c. vij. q̄dā m̄ dicūt polentā esse pultes de farina purgatissima factas. et dictā polentā a polline que est farina delicata q̄ volat a mola in molēdino et alio noīe amolū ꝺz qz p̄ sui leuitate a mola ejicit sicut et similа. i. sine mola. Polenta tm̄ hz alias significatōnes sic ꝺz in glo. super Josue. vj. comederūt polentā eiꝰ dē anni. grana. s. cocta et manib⁹ ꝺfricata z a folliculis separata ad modū grani in pilo tunsi. z ꝑm ꝫ ꝺz polenta q̄si pilenta. s3 quocūq; noievocetur farina vtilis est in cibo et medicia. Jnde em̄ fit panis p aque admixtiōem z ignis decoctiōem. aliqñ cibarius. i. seruis in cibū datus nō declinat⁹. qñq;ꝫo panis fermētatus. fermēto mixtus qñq; etiaz azimus sine fermento sincerus. qñq; subcinereus i cinere coctus z reuersatus q̄ et focacius ꝺz. qñz clibanari⁹ i clibano coctus siue furno. Dis z multis modis de farina arte pistoria fiunt panes vt di. Jsi. li. xx. q̄ oēs coz hoīs ꝺfortāt et corpus nutriūt ac delectāt. deperdita reparāt z restaurant. vires laborantib⁹ administrant. sed ꝓ oīib⁹ panis recens z mundus de farina triticea ꝑparat⁹ vt di. Cōstantin⁹. in dietis magis amicabilis et ꝺuenіēs est nature. farina itaq; mola terit et frangit cribro a furfure diuidit. calida aqua aspergit. fermentatuz z sapidioz reddit z tandem decoquit. et sic vltimo post multos labores vita hoīs inde reficit z nutrit. vtilis ē insup farina in medicina qñ cū alīs ꝺueniētibus modo debito admisceꝯ. nam farina cū melle mixta faciei pustulas sanat z emundat. vt di. Dyasco. mamille ex coagulatōe lactis indurate apposita farina videlicet triticea vl' siliginea cū adipe z vino ꝺcocta duriciē spargit et locū mollificat. vt dicit idem. Collectiones z apostemata maturat. neruos indurатos et quasi spasmatos aut cōtractos relaxat. vt dicit idem.

De fermento Ca.LXVIII.

Fermētū a feruore est dictū. qz ferue re z excrescere facit pastā. vt. di. Jsi. li.xx.c.j. Est āt fermentū cōpositū ex diuersis ȳtutib⁹ sil'ez hns subaz z ȳtutē in z de ȳtutē hz panis elcuarinā z sui acetositate sapoz ip̄i⁹ paste munitiuā. z i ip̄i⁹ sil'itudinē toti⁹ masse cui admiscet ꝯuersiuā. Hz etiaz ſm Dyas. ȳtutē hūoz de corpe facilit extractiuā z qñ miscet cū sale hz apostematū vim maturatiuā z aptiuā. nā poros corpis apit subtilitate sue sube et hūores dissoluit. Fermentum aūt latine zima dr grece. vñ farina pura ꝯspersione aque ꝯglutinata dr azima quasi sine zima. et est zima inflatiua corruptiua pforatiua et diuisiua partiū panis siue paste cui cōmiscet. vt dr sup epl'az p̄me Corinth. v. rē.

De fumo terre Ca.LXIX

Um⁹ tre est q̄dā herba calida i p̄mo g̃du sic appellata. qz vt fum⁹ i multa q̃ntitate emittit de tra. vl' sic dr quia generata q̄daz fumositate grossa a tra resoluta z circa tre supficiē adherēte. vt dr i Plate. q̃ q̃sto viridior tāto melior. exsiccata vero nulli⁹ efficacie est. et est herba g̃uis odoris z horribilis saporis. sz maxie tñ ē ȳtutis. purgat em̄ melācoliā fleuma z colerā. valet cōtra scabiē z ꝺ ydropisim ex frigida cā. iuuat podagricos. et valet ꝺ splenis et epatis opilationē. vnū tñ viciū hz ista herba quia inflatiua est et vētositatis generatiua. et iō ci⁹ ventositas debet rep̄mi cū aneto. al's aniso. et cū feniculo ne generet corrosiones. vt di. Platearius.

De feniculo Ca.LXX

Eniculus est herba cōis. mlte tñ efficacie z ȳtutis. Est em̄ herba calida z etiā sicca in scō g̃du. ȳtutē habet diuretica aptiuā. s. et insciſſiuā et subtili substātia z q̃litatib⁹ suis. vt di. Plate. cui⁹ semia radix z folia ꝑpetūt medicine Uñ Jsi. libro xvij. c. vltimo. Feniculū latini vocāt eo q̄ ei⁹ sirsi siue radicis succus acuat visuz oculoz cuius ȳtus esse tradit. vt senes serpētes annuā senectutē eius gustu deponant. Hanc etiam herbā greci maratrū vocant. Jstō āt sumit Jsido. ex certis dictis Plinij libro. xx. ca. xviij. feniculū inquit nobilitauerunt serpentes. Nam gustu eius senectutez eruunt. oculoruq̄ aciē ipsius succo recupando. vñ intellectū est oculoz caliginem eo p̄cipue relcuari. vnde ex eius succo fit colliriū contra caliginē oculoz valde aptum. Hui⁹ duplex est species. scz ortensis et siluestris. cui⁹ semen cū vino potatū contra morsus serpētum et ictus scorpionū valet succus ei⁹ auribus instillat⁹ vermes necat ac stomachum stringit z corroborat. nauseā sedat. calculū frāgit et vrinā excitat. lac in māmillis multiplicat. radix ei⁹ renes purgat. cū vino cocta ydropicos curat. canis morsum sanat. Hec oīa facit fenicul⁹ ortēsis. sed forti⁹ opat hec eadem ypomaratrū. i. feniculus agrestis. vt dicit idem.

De ferula Ca.LXXI

Erula est herba cui⁹ succ⁹ galbanuz dr vt di. Jsi. li. xvij. de q̃ fit mentio in Eccl'. xxiiij. vbi dr q̄ storax et galbanū rē. vbi di. glo. galbanū ſm Pli. dat siria i mōte q̃daz vbi abūdat ferula a q̃ fluit resine modo. Dicit aūt Pli. li. xx. ca. xxiij. ferule semen est aneto simile. cui⁹ folia et rami cocti cū oleo et comesti cū melle stomacho cōueniūt. sed si nimis comedunt dolorem capitis faciūt. cuius radix bibita ad pondus denarij in duob⁹ ciatis vini valet ꝺ serpentum morsiones. succ⁹ eius in magnitudine fabe deuoratus alnum soluit. cui⁹ medulla viridis immūdicias faciei tollit. semen ei⁹ vino bibitū sāguinē sistit patientib⁹ caducū morbū subuenit. Herba autē ferularū murene infestissima est. nam ei⁹ lacte statim cōmoriuntur. succus eius ꝺfert claritati oculoruz. Hucusq̄ Plinius.

De feno Capl'm.LXXII

Enū ē dictū ex h̄ q̄ eo flāma nutrit. flos ei ei⁹ flāma est. vt di. Jsi. li. xvij. omnis em̄ herba mollis p̄sisa sicca fenū dici potest. et maxie q̃ fetib⁹ aliq̃n apta est nutriēdis. nam fenū cib⁹ est p̄prie iumentoz. De feno āt dicit glo. sup Jsa. xl. fenum nascendo hz viroꝛē z crescēdo decorē deide florem. tandem calore solis siccatuz redigit in puluerē sic et homo per etatū successionē decorem amittit ac cadit in puluerem et in morte. Fenum itaq̄ diu viret et frōdet montes et prata vestit et ornat. et tam flor diuersitate q̄ etiā viroris venustate ad sui aspectū intuētiū oculos allicit reficit z delectat. p̄ſue substantie autem viriditatē fernente sole eius humiditas de facili consumit. et herba que p̄mo florendo quasi ridere videbat. tandem a sua gloria spoliata penit⁹ inuenit.

Nã fenũ ꝗdez qꝺ hodie oꝛiꝝ et viresꝯit. eras moꝛiꝝ ꝛ tũc i clibanũ mittiꝝ. qꝛ ꝯ si subito deficit ꝛ aresꝯit. sic de impio ꝑ sꝯitudinẽ ꝺꝛ in Psal. Fiat sic fenũ tectoꝛũ qꝺ puſ ꝛc. vbi dicit gloſa ꝯnto fenũ altꝰ ſtat ꝛ minꝰ ꝓfũde inferꝰ depmit radicẽ tanto minꝰ creſcit imo citiꝰ deficit ꝛ aresꝯit. Fenum itaꝙ falcaſtro poſtꝙ maturatũ fuerit ꝑſcindiꝝ. ꝛ vt melius ericeꝯ ſoli expoꝛiꝝ. ꝛ ne ex humoꝛis ſuꝑflui tate circa terrã ꝙputreſcat furcꝭ ꝛ raſtris ſe/pius eleuaꝝ. tandẽ in cumulos et in aceruoſ colligiꝝ. et vltimo in plauſtris ac vehiculis ad hoꝛrea deꝑtaꝝ. et ibi ad diuerſos vſus n cẽſarios reſeruaꝝ Fena aũt creſcentia in locis aliꝙntulũ mõtuoſis mediocriꝝ ſiccis magis ſunt odoꝛifera etiã aialibꝫ magꝭ ſapi da ꝙ̃ alia ꝙ creſcũt in pꝛatis paluſtribus et aquoſis. vt ꝺi. Plinꝰ. quia ĩ illis humoꝛ nu trimentalis magis eſt digeſtus in illis vero minus.

De flagellis Ca. LXXXIII.

Agella ꝺicunꝝ ſumme aꝛboꝝ ꝛ vitiũ partes ab eo ꝙ creꝺꝛos ſuſtinẽãtvẽ toꝛum flatus. vt ꝺi. Jſi li. xviij. quo rum comas aliqui crines vocant. aliqui fo lia. et ꝺicunꝝ folia quaſi fila. nam foliuꝫ gre ce filum latine ꝺꝛ. et hoc ideo ꝙ in foliꝭ ſũt quedam venule in coꝝ ſubſtantia ad modũ filoꝝ pꝛotenſe. ideo tranſlatiue ꝺicũꝝ folia. apud nos quaſi fila. nodi aũt et quibꝫ exeũt frõꝺes ſiue folia ꝺe virgulis et flagellis ocu li nũcupanꝝ. Nam humoꝛ aqueus ſubtiliſ parũ habens vnctuoſitatis ad ramos a ra/ꝺice attraciꝰ vi caloꝛis eleuaꝝ in diuerſis lo cis ꝛ ex acumĩe ſuo penetrat ad exterꝰ ac ibi ꝙ̃ſi ꝑ oculos exiẽs vi interioꝛis caloꝛis et ae ris exterioꝛis trãſmutaꝝ in ſubam foliꝛum vt ꝺꝛ in cõmento ſuꝑ li. vegetabil. Ariſto. et ſm qualitatẽ humoꝛis dominantis et forti tudinẽ vel debilitatẽ caloꝛis humoꝛeꝫ ꝺige/ rentis folia in qualitate et figura multifoꝛ/miter variaꝝ. vtꝫ ꝫ eo ꝺe vbi agiꝝ ꝺe diuerſi tate arboꝝ ꝙ ad figurã folioꝝ. queꝛe ꝫ in eo deꝫ i ſꝛa A. Folia itaꝙ oꝛnãt aꝛboꝛẽ et mu niũt tenellos flꝛes ꝛ fructus ne a ventꝭ cau matibꝫ aut pluuiꝭ iniuriã patiaꝝ. grandi/nũ impetus ac ventoꝝ impulſus et ymbꝛiũ ictus intercipiũt et repellunt. folia ſicut ſcu tum ꝓpter ſue ſubtilitatẽ et tenuitatẽ mo/ꝺico vento mouenꝝ ſed de facili nõ caꝺunt ꝓpter adheꝛenteꝫ abundantiã humoꝛis do/nec fructꝰ latitantes ſub foliꝭ matureſcant vnde in vere et in eſtate virẽt ꝛ in autũno pal lẽt. et ſic ꝺ hyemẽ paulatim cõcidũt ꝛ tandẽ in terra caꝺẽtia ꝙputreſcũt multũ inſup cõ ueniũt folia medicine. multꝫ etiã animãtibꝫ ſũt in cibũ ſicut folia edere ꝙ̃ a caꝑꝛis et he/ꝺis matiẽ diligunꝝ vt ꝺi. Jſi. Alias ꝓpietates folioꝝ quere ꝫ in codẽ li. xvj. ca. Flores vt ꝺi. Jſi. li. xviij. ꝺicũꝝ ꝙ̃ſi fluoꝛes. eo ꝙ ci/to ꝺefluũt et ſoluunꝝ. in his tñ multiplex eſt gꝛa. ſ. odoꝛis ſapoꝛis et coloꝛis lenitatꝭ ꝛ vir tutis. nam odoꝛe recreant et etiaꝫ ꝺelectant ſpũ. ſapoꝛe quidem immutant guſtũ. coloꝛe alliciũt viſum. lenitate ꝺemulcent tactũ. vir tutẽ habent multiplicẽ. ſanant moꝛbum. ze phiro geneꝛanꝝ auſtro diſſoluũtur vt ibidẽ ꝺicit Jſi. aꝛboꝛes et heꝛbas campos. oꝛtos et ſiluas pulcritudine ſua ꝺecoꝛant ꝛ oꝛnãt ꝺulcedine quã ꝙcipiũt ex celeſti roꝛe mel ad miniſtrãt. Et ideo apes flꝛes mellificandi gꝛa viſitant et frequentant. qñ apparent flo/res mutaõꝫ ꝛpis ſignificãt. ꝛ ſpem ꝺ fructu generãt. Nã flꝛes ſꝑ fructũ ꝓcedũt. ꝛ ſpem ꝺe ſubſequẽti fructu relinq̃re ꝙſueuerũt. de puro et vnctuoſo medulle aꝛboꝛis humoꝛe oꝛiginẽ ꝙhũt et eriũ pẽtes de ſtipite ꝛgeꝛgaꝫ nõ violant nec ꝺefloꝛãt ſꝫ poꝛtꝰ ipam ꝓficiũt mirabiliter et ꝺecoꝛãt. Jtem flꝛes in oꝛtu ſolis ſe aperiũt ſic in occaſu ſese ſepius clau ꝺunt. multi ſũt ꝙ̃ ex paucitate humoꝛis et li quiꝺitate caleſcente caloꝛe humiditatẽ ꝓſu mente ꝺeficiũt et aresꝯũt. Aliqñ etiã flꝛes ad ſolis faciẽ ſe ꝙuertũt ſm tñ eius oꝛtuꝫ ſe aperiunt et ꝓceſſum ſe diffunꝺũt vt patet in elitropia ꝙ̃ alio noĩe ꝺꝛ ſolſequiũ. ꝛ ꝺꝛa mk/tis cicoꝛea. vtꝫ ꝫ in ca. Jntempeſtiꝰ aũt oꝛ tus floꝛis ſignũ eſt ꝺefectus et carẽtie fructꝰ vlteꝛiꝰ ꝙſequentꝭ. nam tales flꝛes ſubito fri goꝛe vel etiã coꝛrupto aere facillime coꝛrũ/punꝝ vel ſi ſũt nimis hyemales vel autũna/les ad maturitatẽ ꝺebitã ꝓꝑ caloꝛis ꝺefectũ nullateꝰ ꝓꝺucũꝝ. vt ꝺi. Pli. li. xx ca. v. Jnt alios flꝛes ꝓponũꝝ lilioꝝ flꝛes. roſas ꝛ vi/olas ꝑcipue ad coꝛonas nobilium adoꝛnã ꝺas. ꝺe quibus poſt eſt ꝺicendum. Eſt flos campi flos ſpecialis ſic ꝺictus. quia ꝑ ſe cre ſcit in locis incultis nec ſulcatꝭ vomere nec ſtercoꝛe impinguatis. vt ꝺicit idem. Eſt ita ꝙ floſculus ſtipite quidem gracilis ꝛ modi cus floꝛe rubicũꝺo et ꝙ̃ſi coloꝛe ſanguineo inſignitus. cuius flꝛes nõ plus nec minus ꝙ ꝑ ꝙnꝙ folia cõmuniter ꝺiſtinguunꝝ. cu/ius virtus centaureę ſimilis eſt nõ tamen ꝙ

cõplectione sua tante ẽ amaritudis q̃uis mi
nori centaureę in foliis z ī stipite m'tũ sil'is
videak z i m'tꝭ medicinalit nõ īferior ab an
tiqs sapiẽtib⁹ iudicetur Centaurea ẽ herba
amarissima vñ z fel tre dr. Cui⁹ spẽs est du/
plex maior z minor. hz itaq̃ cũ q̃dã amari/
tudie dulcedinẽ in radice. c⁹ succ⁹ melli mix
tus visũ clarificat. inflatões sedat. morsꝰ ve/
nenosos curat. z ꝺ antracẽ apostema morti
fex iuuat. z venenositatꝭ sue maliciã repmit
et refrenat z īpedit ne materie furiositas ad
nobiliorꝝ membrorꝝ intrinseca se diffundat.
Hucusq̃ Plinius. vt s zc.

De fructu Ca. LXXXIIII

FRuct⁹ a frumẽ nomẽ accepit. vt dic
Isi. qz frumine. i. eminẽtiori pte gut
turꝭ vescimur vt di. Isi. li. xvij. inde z
fruges dicim⁹ Fruct⁹ ãt pprie dicũt arborũ
z agrorꝝ q̃bꝫ vtẽdo fruimur q̃uis abusiue fe
tũ aialiũ fructũ aliqñ etiã nũcupem⁹ Est ita
q̃ generalr attẽdẽdũ q̃ ps arborꝭ siue pars
plãte q̃ q̃dẽ nobilior et vnctuosior est tam in
medulla q̃ ī radice solet attrahi natal'r a ca
lore vt suo tpe p̃cedẽte flore z fruct⁹ originez
disponẽte inde fruct⁹ matia generet hũoꝭ z
etiã calorꝭ bñficio nutriat z foliorꝝ etiã coo/
perculo defenset. solis z ventꝰ celestꝭ īfluẽtia
ad pfectũ deducat. Et tãdẽ maturato fruc/
tu z collecto ad vsũ z esũ debitũ assumatur.
fruct⁹ ãt crudi z indigesti corpib⁹ matie pue
rorꝝ z debiliũ sũt nocini z īflatiui lũbricorũ
z aliorꝝ vmiũ generatiui. hũoꝝ malorꝝ nutri
tiui. gust⁹ natal' corruptiui. vtꝫ ī mulieribꝫ ī
pregnatꝭ q̃ matie desiderãt fruct⁹ imaturatos. vt di. Pli. sꝫ fruct⁹ cõgrui z maturi tam
medicie q̃ esui erũt apti. ita tñ q̃ q̃libet fru/
ctu q̃libꝫ mõvtat debito. z post ꝺgru⁹ p⁹ fru/
ctũ ordie ꝺgruo subseq̃t. vt ī li. dietaꝝ plenꝰ
edocet. Fruct⁹ ꝓmo generalr sũt crudi du
ri z indigesti stiptici. põtici vel amari. sꝫ calo
re exteriori interiorẽ ꝺfortante z hũorẽ pon
ticũ et terrestrẽ dissoluẽte ac digerẽte tanto
dulciorẽ saporẽ z ꝺueniẽtiorẽ accipiũt q̃ to
ad maturitatẽ pfectã pl⁹ accedũt. cui⁹ ãt ac/
cedũt ad maturitatẽ q̃ alti⁹ī ramorꝝ sũmita/
tibꝫ crescũt. z calori radiorꝝ solariũ directi⁹
se exponũt. Maturitatꝭ signũ ẽ mutatio co
loris viridis z trestrꝭ ī colorẽ pallidũ vel ī ru
bentẽ. Et mutatio saporꝭ insipidi põtici aut
acidi in saporẽ suauẽ gustui atꝫ dulcẽ. ꝓmo
em̃ nascũt fruct⁹ virides. sꝫ q̃n tẽdũt ad ma/
turitatẽ vincẽte calore in suba fructuũ colo
res mutãnt piter z sapores. tãto etiã sũt me
liores z ī suba sapidiores vl' laxiores q̃nto re
laxata vi calorꝭ terrestri duricia etiã dñante
hũiditate aquea vl' aerea maturitati sũt ꝓpin
quiores. z iõ ꝓbat fructuũ maturitas. nõ so
lũ ꝓvisũ q̃ ad colorẽ nec solũ ꝑ gustũ q̃ ad sa
porẽ. vegetiã ꝑ tactũ q̃n ꝓssi digito tactui
cedũt z sensui offert subaꝫ molliorẽ. vt dicit
ysaac in dietꝭ. Fruct⁹ ãt arborꝝ crescẽtibꝫ in
mõtibꝫ sũt puriores sapidiores z etiã suaui/
ores q̃bꝫ illaꝝ q̃ in vallibꝫ sũt crescẽtes. z hac
cidit ꝓpt dulci⁹ z puri⁹ z tẽpatius qz ibi. s. in
mõtibꝫ inueniũt nutrimẽtũ. vt di. Arist. vt
sup̃ eodẽ ptꝫ. quere de diuersitate arborum
q̃ ad fruct⁹. circa finez. Sũt autem quidam
fructus ꝓmo dulces z sapidi. sꝫ post efficiũt
pontici et amari scz mirabolani. vt di. Arꝭ.
tales fructus et si nõ fuerit comestibiles sũt
tamẽ alĩs medicinales. Fruct⁹ ãũt dulces
vt dicit ysaac. in quatuor qualitatibꝫ sunt tẽ
peratiores humidiores et calidiores z ceteris nutribiliores. fructus vero frigidi scilꝫ z
pontici duri sunt et stiptici ac opilatiui siue
ꝓstrictiui. stomachi tamen ꝓfortatiui z appetitus excitatiui maxime si comesti fuerit a ie
iunis. sed post prandiuꝫ sumpti confortant
stomachi orificiũ. in vsum sumpti cõmunt
cibũ assumptũ ad inferiora. et sũt cã solutionis. sꝫ si fuerint fruct⁹ acetosi z aq̃so modico
z terrestri etiam cõpositi acumẽ colere extiguunt. similiter z sitim mitigant stomachũ
ꝓfortant. humores grossos et frigidos dissoluunt. diuidũt nõ deponunt. dulces vero
acuunt eis vim ꝓferentes penetrandi totuꝫ
corp⁹. fruct⁹ insipidi ãũt in q̃bꝫ dñat aquosa
humiditas ceteris min⁹ sunt laudabiles. q̃a
stomachũ nõ iuuãt sed abominatõeꝫ z fastidiũ generant. Fructus itaq̃ si bene maturati fuerint erũt saporis boni odoris iocundi si nõ fuerint putridi nõ vmiculosi humore vel corrupto aere nõ infecti. et tales fructus in loco sicco et mũdo mel⁹ z diutius custodiunt et maxime si in feno vel palea contegant. vt di. Pli. nam iuxta terrã in loco humido citius corrumpũt. Item fructus maturi citius cadũt de arbore q̃bꝫ non maturi z facil⁹ de nocte q̃bꝫ de die. quia nocturno rore ꝑfusi efficiunt ponderosi. et ideo ad casuꝫ magꝭ proni. Hec de fructibꝫ dicta sufficiãt. quia multa de fructibꝫ supra eodem in tractatu de arboribꝫ in generali sunt dicta. que re ibi.

De germine Ca. LXXV

GErmen vt dicit Jsidor⁹. est pregnās surculus a gerēdo dictus. vñ et germinatio. Nam in germine gignitur humor nutrimentalis et ratio seminalis in eo etiā viget et operat calor naturalis et q̄ vis sit modice q̄ntitatis in suba marie tñ virtutis est et potentie in efficacia. Nam virtus radicis trahit et trāsit in subam germinis. et ideo herbe q̄diu sunt in germine et viget in eis humor trāsfusus a radice maxime cōuenit vsui medicine. itaq; germen dr quod p̄mo erūpit de radice arboris aut herbe. Nā p̄fortato calore naturali q̄ in radicē medulla est inclusus radix humorē sibi necessariū attrahit vi caloris et qđ sibi non est necessarium ex se exterius reiicit. et illud a calore inclusо sursum eleuante ex aere intrinsec⁹ desiccante in naturā germinis trāsmutat. et q̄ nō cessat attractiōis continuatio in radice. et ideo non cessat augmenti dilatatio in germine quousq; ꝓueniat ad debitum complementū. Calor itaq; celestis penetrās ad medullā radicis partes eius liquidiores ac puriores ac vnctuosiores ad se trahit et coagulat ac coniūgit. et coadunatas p̄ poros terre insensibiliter inducendo eas in substantiaz germinis conuertere nō desistit. vt dicit cōmentator supra libr̄ū vegetabil'. Contrahit autem colorē viridem mediū scz inter rubēm et nigrū ꝑm dominiū equaliū partium terrestriū et igneaz. Nam generatio germinis habz fieri ex terreo humore nigro et opaco. sed ꝓpter aereārū partiū et igneārum admixtionē fit color eius viridis. q̄ color medius esse dicitur inter rubeū atq; migruz. Est autem germen p̄ncipiuz culmi siue stipitis floris atq; fructus. emittens p̄mo pl'es frōdes mutuo se nectentes. quos facit natura ad innati caloris in substantia germinis cōseruationē tenera em̄ eius substantia frigido aere de facili lederet. nisi ab extrīseco nocumento tutela frondiū tueret. de facili em̄ leditur ex aere frigido et etiā ex grādine et vento et etiā ex rore nocio et infectiuo. et ita ꝓtra hmōi nocumenta pluribus foliis connexis quasi pluribus tuniculis tegit et munitur. ortus itaq; garminum ornatus terre est p̄ncipiū. Nam oīa terre virentia a germinib⁹ oriunt. mutationis tempis est indicium et signū vernalis nouitatis. finēq; annūciat hyemis ac p̄coniū est estiualis nouitatis et vennstat. a brucis locustis et ermis corrodunt q̄ñq; germina et tunc spes vtilis de fructu nō habet

De gramine Ca. LXXVI

GRamē est agrestis herba ab eo q̄ germinet sic vocata. vt dicit Jsidorus. beneficio siquidē caloris et humore terre oīs herba generat. Nam celestis calor terre supficiem penetrās partes et⁹ subtiliores aggregat et in radicis spēm transfigurat. que terre infixa calorem intra se claudit cuius virtute humorē circūiacentis terre a sui incrementū et nutrimentuz attrahit et qđ simile est in sui naturam alterat et cōmutat vel cōuertit. et qđ sibi quo ad subam est supfluum ad generatōem foliorz germis trāsmittit. quia vero ꝓpter humiditatē materie multe extracto humore generāt radices multe et diuerse fiunt graminū et herbarum ꝓductiones mutuo se colligātes et tot⁹ terre supficiem viroris gratia et florz decentia vestientes. et q̄nto radices graminū inferi⁹ amplius se ꝓfundant: tanto difficili⁹ gramina culmos suos et folia in terre supficie sedilatant. Pullulantia aūt gramina in principiu sue generatiōis se multiplicant si compressa fuerit aut mediocriter ꝓculcata. Qñ em̄ in p̄ncipio nimis luxuriare p̄mittunt cito ꝓrumpūt in semen et indurant de facili. et suā p̄dunt pulcritudinē et virorē. vt dicit Pli. ex situ aūt terre vbi crescūt et qualitate humoris quo nutriunt diuersas qualitates et ꝑtutes generaliter sortiunt. vt dicit idem. et cōmentator sup libr̄ū vegetabiliuz. vnde ex humoribus cōpletiones ꝓtrarias habētibus q̄ñq; herbe et gramina imo oīa in terra nascentia diuersas ꝓsequunt efficacias et virtutes. vt di. Pli. et ysaac. cē. ꝓpter qđ ꝑm autores p̄dictos gramina montiū siue locorum montuosorz sunt rariora et breuiora q̄ gramina vallium siue pratorz. illa tñ sūt omib⁹ ꝓuenientiora. quia dulciora et salubriora et mediocriter siccioza. i palustrib⁹ quidē crescentia sunt pinguiora et diffusiora. sed meliora sunt simp'r que in montib⁹ et locis altioribus oriunt. Nam vt dicit Constan. et etiā ysaac. herbe palustres peioris sūt nutrimenti. nam aquosum generāt sanguinē et cito se a mēbris dissoluentē. inflatōem et rugitum in viscerib⁹ generant sed in ꝓtrarijs ꝓtrarie. Est autē regula vt dicit ysa. q̄ dicit sic. Dysticū atheniēse dixit. cuius radix in herbas

nutrit ei⁹ semē nō est nutritiuū. nec econuerso. cui⁹ q̄dē semen nutrit ei⁹ radix nō nutrit. gramē itaq; vt dicit Palladi⁹. gratū facit solū in aspectu. gratū q̄z est aīalib⁹ ī pastu. grū etiā fit lāguētib⁹ in effectu. nā sic in radicib⁹ sic in graminib⁹ latet vt⁹ mltiplex medicine. gramē etiā austri tps pluuiosū. s. z calidum diligit z virozē ex ymbris abūdantia ī locis desertissimis ex se diffundit sz p̄ualēte vēto boreali z frigido deficit extrinsec⁹ z marcescit. vt dī. Beda. ſm Dyasco. ⁊o gramen dr q̄dā herba specialis hñs ⁊gas nodosas. sparsas sup terrā z folia lata aliq̄ntulū et acuta. cui⁹ radix nodosa est z dulcis. z hāc herbam boues z alia aīalia libēter comedūt z depascūt. cui⁹ ⁊t⁹ est stiptica z vulnez ꝯglutinatiua. vētris ꝯstrictiua. vulnez renū z vesice sanatiua. doloris splenis mitigatiua. hāc herbā noscūt canes z illā comedūt q̄n se purgare volūt vt dī. Pli. tñ ꝟ faciūt ita caute q̄ vix p̄t ꝟ ad hūanā pitiā deuenire.

De galbano Ca. LXXVII

GAlban⁹ est herba cui⁹ succ⁹ galbanū dr. et est herba in ramis ferule silis. īmo vt dicit Uarro. galbanū succus ferule est. vt dī. Jsi. li. xvij. incidit āt herba ī estate z effluit inde lacrima q̄ recolligit z desiccat. Jdem aūt galbanū est optimū qđ est mūdissimū. z hz pl'es guttas sic armoniacū z est silis thuri ī colore hñs grana limpida. cui⁹ granū nō est nimis siccū. vt dī. Plini. et Dyasco. in estate circa fruticē desiccat. Jn est āt ei virt⁹ ignea calida sz in tertio gdu. z hūida in p̄mo. vt dicit idē. sophisticat autez cū puluere colophonic. i. picis grece. z cum fabis fractis corticib⁹ abiectis q̄ cū optimo galbano z resoluto admiscēt. Galbanū aūt purū diu p̄t seruari. ⁊tutē hz attrahēdi dissoluēdi leniēdi relaxādi z mitigādi. fumus ei⁹ litargicos excitat. dolores splenis z opilatōes cū aceto sanat. fetū mortuū de matrice educit z matricē purgat. cū melle puluis galbani lūbricos necat. fum⁹ ei⁹ mēstruis īperat. serpētes et venenosa ei⁹ fumus fugat. dolorē dentiū mitigat. vt dī. Dyasco. z Pli. et Pla. vbi subdit q̄ si galbanum dz poni ī medicina p̄us dz a supfluis emūdari. Prio igit sup ignē in testa dz liquefieri z in aqua post infūdi et qđ purum est supenatabit. qđ ⁊o inutile est vt cortices z lapilli inferi⁹ residebit. Dyasco. tñ dicit q̄ in aqua feruēti galbanū dz poni. z qđ petit fūdū colligi. qđ āt supenatat vt cortices z hmōi dz amoueri

De gutta Ca. LXXVIII.

GUtta ad modū galbani est cuiusdā herbe vel arboris lacrima. q̄ alio nomine armoniacū appellat. istⁱ⁹ āt arboris vel herbe ramusculi diebꝫ estiuis ab incolis īcidunt. z gutta q̄ inde distillat gutta siue armoniacū nūcupat a medicis vt dicit Jsi. et Pla. zc. Jsti⁹ gutte spēs ista est nobilior q̄ mūdior est z purior et fre feculētia impmixtior q̄ q̄dē dz esse candida z pīguis sic thus et q̄n frāgit apparet splēdida interi⁹ z gūmosa vt dī. Dyasco. et Pli. z hz odorē similē castoreo z saporē subamarz aliq̄ntulz siue acrū. Est āt gutta calida ī tertio gradu z sicca in secūdo hñs ⁊tutē dissoluēdi et relaxandi. vt dr in Plat. cui⁹ scrupul⁹ poratus cū oximelle splenēticas curat asperitates et immūdicias oculorū mitigat et curat. cum succo absinthij lūbricos necat. ꝺ arteticam et sciaticā passionē cū pice dura ml'tū iuuat vrinā puocat z mēstrua purgat. oēs tumores z inflatōes sedat. vt dic̄ glo. sup illū locū mirra z gutta. zc.

De gariophilis. Ca. LXXIX

GAriophili vt dī. Dyas. q̄dā sūt pfecti z saporis acuti coloris subnigri calidi et sicci ī effectu. hūidi ⁊o interius actu. q̄dā in suis q̄litatib⁹ magis sūt remissi. Sūt aūt fruct⁹ cuiusdā arboris in india q̄ estiuo tpe colligūt q̄n sunt maturi p quinq; annos in ml'ta efficacia ꝯseruant in loco etiā nō nimis sicco nec nimis humido debēt seruari. q̄ in multū hūido putrescūt z multz sicco arescūt. eligendi aūt sunt q̄ in supficie aliq̄ntulū habēt planiciē q̄ acutū habent saporē et suauem odorē. z q̄ ex p̄ssione vnguis aliquid emittūt hūiditatis. Sophisticant āt cū puluere gariophili mixto cū aceto z vino odorifero ex q̄ ꝺbūt hūiditatez z vir discernunt. quare in exteriori supficie magis sunt acuti q̄z alij. z iō acutū magis est ī exterioribꝫ q̄z ī interioribꝫ. sz sophisticati nō p̄nt vltra viginti dies ꝯseruari. habēt āt boni gariophili ⁊tutez ꝯfortādi ex aromaticitate sua dissoluēdi z ꝯsumēdi ex q̄litatib⁹ suis. ꝯfortāt em̄ cerebrū z ⁊tutē aīalē. valēt etiā ꝺ defectum cordis q̄re ꝯfortāt ⁊tutē spūalē. valent etiaz ꝺ indigestionē stomachi et dolorē ex frigiditate et vētositate q̄z ⁊tutē iuuant naturalem Ducusq; Dyasco.

De genesta Ca. LXXX

Geneſta q̄ etiā ab amaritudine dr. qa
g ei⁹ guſt⁹ nimis hoīb amar⁹ eſt. arbu
ſtū ē creſcēs ī locꝭ dcktꝭ iculꝭ t ſaxo
ſis. cui⁹ pñtia infertilitatis t ariditatꝭ trevbi
creſcit teſtꝭ ē. hz mltos ramos gciles duros
t nodoſos virēteſ hyemez eſtate flozes glau
cos ſpiſſos t inuoluros. gūis odozis. amari
ſapozis. ſz tñ ſūt marie ꝓtutꝭ. vt dī. Dyaſco.
Hā floz t folioz ei⁹ elixatura ſplenis tumo
rē ꝺpeſcit. dolozi dentiū ſubuenit. mēſtrua
ſtringit. fluxū diſſenterie ſiſtit. pediculos et
lendes ſuccus ei⁹ ꝓmit. ſemē facit amaruz t
nigrū. in q̄buſdā tecis lōgis t nigris ad mo
dū folliculoz vicie vel piſe ꝺuolutū et valet
ad p̄dicta tc̄.

De grano Ca. LXXXI

Granū eſt mīma tā ſeīs q̄z arborꝭ pti
g cula diſtīcta ſubſtantialr et diuiſa. ī
q̄libz ār gno eſt corter t medulla ī q̄
relinq̄t rō ſemialr vt ex gno tre ꝺmiſſo poſſit
ꝓduci plāta. vñ in q̄libz gno ē relicta poten
tia a nāa vt ex eo poſſit fieri plāta q̄ mediā
te ſua ſpēs mltiplicet t in eſſe ſpecifico ꝺſer
uet. Uñ gnū q̄uis ſit modicū in ſuba corti
cis et medulle. magnū tñ eſt in rōnis ſemia
lis efficacia et ꝓtute. t ſic̄ gna differt in ſpe
cie. ſic differūt ī figura ſitu aut diſpoſitōne.
vñ dī. Ariſt. in ꝓmo li. de plantꝭ. Grana in
q̄t z ſemia alia naſcūt in plātꝭ ſine ſiliq̄ vt ſe
men aneti et feniculi. et hmōi. et alia naſcūt
in ſiliq̄s t folliculr vt faba et alia legumioſa
t alia in ſuba calloſa emittūt vt ſcia piroz t
pomoz. t q̄dā hñt gna et ſemē in teſta et cal
lū extra teſtā vt nuxt oliua. gna aūt ordīata
in ſiliq̄s t in folliculis variāt mltiplr ī ſitu.
qz q̄dam hñt gna mltiplicata in ſiliq̄ ſua ſic̄
accidit celidonie q̄ eſt herba valēs ad ocl'os
et q̄dā faciūt gna in folliculo clauſo. vt faba
piſa tc̄. t q̄dā in nō clauſo. ſic̄ triticū t ſpelta
et ſil'ia. q̄dam aūt nō faciūt gna ſua ī aliquo
folliculo vt gna ordei ſz paleā ſuā q̄i ꝓtinu
ant cū gno ſuo. et q̄dā gna ſūt duplicia p ordi
nē abſq̄ ꝓiete in ſiliq̄ ſua vt gna celidonie
et q̄dā ſūt duplara ꝓicte mediāte. vtz in gra
nis naſturcij. et q̄dā triplicant in diuerſis p
ordinē cellulis folliculi vtz in mirto. in cui⁹
fructu ſūt tres celle et in q̄libet cella tria gra
na vel q̄tuor ſine pariete aliq̄ ſūt ꝓiūcta. t q̄ñ
q̄z ē int grana paries ligne⁹ ſic̄ in caſſia fiſtu
la. aliq̄n paries carnoſus. vtz in cucumere t
cucurbita. et q̄ñq̄z int grana ſūt parietes di
uerſi generis et diuerſe ſube. vt accidit ī ma
lagranatꝭ in q̄b⁹ ſūt q̄dā parietes carnoſi in
ter grana t grana. ſil'r et q̄dā tele tenues nō
carnoſe ſūt int grana et grana. ſz ſic̄ differūt
grana et grana int ſe in ſuba ita etiā ī figura
Habēt em̄ quedā formā rotundā quedam
piramidalē et oblongā. quedā triangulam
vel multilaterē vtz in ciceribz. grana autē q̄
ſūt oblonga in vno latere vident eſſe quaſi
ſciſſa vtz in grano tritici t ꝺſil'ib⁹. corticib⁹
aūt ſiue telis muniunt grana ꝓt interioris
medulle et calozis naturalis ꝺſeruationez.
Hucuſq̄ Ariſt.

De gith Ca. LXXXII

Gith gen⁹ eſt legumis ſil'e cimino in
g q̄ntitate. ſz nigri colozis et in pane
ſpargit dulcozādo vt dī glo. ſup ꝑſa.
xxviij. ſm Plat. Ariſt. et Dyaſco. gith ē her
ba calida et ſicca in ſcdo gdu. q̄ int frumen
ta naſcit. hñs ſemē puulū nigrū et q̄ſi trian
gulū diureticū et ſubamaz. hñs ꝓtutē diſ
ſoluēdi et ꝺſumendi. opilatiōes etiā ſplenis
et epatis hñs diſſoluēdi ꝓtutē et aperiendi.
et ventoſitates extenuādi. et emozroidas in
flatas ſedandi et eaz fluxū reſtringēdi et lū
bricos vētris vermes cū melle interficiendi
hanc herbā dicūt eſſe nigellā. cui⁹ decoctio
in aceto occidit vermes auriū. ſi auribz tepi
da inſtillet apoſtemata rūpit ſi cū furfure t
ſemine lini t ſtmo colūbaz in vino decocta
cataplaſmet. ꝺ lepzā etiā valere dr ſi cuz ra
phano in vino decocta et modico ſale appo
nat. mēſtrua ꝓuocat. et abozſū ꝑcurat ſi mu
lier inde ſuffumiget. ꝺ ſtrāguriā et etiā paſ
ſionē yliacā vinū in q̄ ꝑ noctē nigella infuſa
fuerit ꝓpinet. nec dz decoq̄ ne nimis violēta
efficiat. Hā vt dī. Conſtan. nigella in multa
q̄ntitate ſumpta occidit.

De ilice Ca. LXXXIII

Ilicis ē ſpēs querc⁹ arbor. ſ. glā
i difera. et dr ab eligo eligis. q̄ vt dic̄
Iſi. li. xiiij. hui⁹ arborꝭ fructū boiel
ſibi ꝓmo adrictū inuenerūt et elegerūt. pr⁹ q̄z
em̄ frumēti eſſet vſus antiq̄ vixerūt glande.
Inter ār arbozes glandiferas bonozabili
oz iudicat ilex. cui⁹ fructus vt dī. Pli. li. xvj.
mltas reficit natōes. Eſt ſiq̄dem ilex arbor
groſſe et ꝑfunde radicis ſolidiſſimi ligni et
corticis duriſſimi ſpiſſiſſimi t rugoſi multe
ramoſitatꝭ et rōne folioz vmbroſitatis iocū
de. et q̄ ad fruct⁹ glandiferos nō modice q̄n
titatis et fecūditatꝭ. lignū ſiq̄dē ei⁹ forte eſt t
durabile imo fere imputribile. Hā ei⁹ trāca

in ꝓfūdo sub aq̄s depssi q̄ in lapsdis solidi/
tatē ꝙuertūt.z q̄sto ꝓ lōgiora secula in talib⁹
locis hūidis defigūt.tāto ampli⁹ indurant.
et iō talia ligna deoꝝ tēplis z regalib⁹ edifi/
cioꝝ structuris erāt apta.iō ꝓpt indissolubi
lē ligni naturā ex ilice deoꝝ simulacra sepi⁹
sculpebant.vt di.Pli.

De iunipero Ca.LXXXIIII

Uniper⁹ vt di.Jsi.sic dicta apō gre
cos.eo q̄ ab amplo ī angustū finit
sic̄ ignis.vel q̄ ꝓceptū diuti⁹ ignem
ꝓseruet.adeo q̄ si prune ex ei⁹ cinere fuerint
operte vsq̄ ad annū.vt dr nullaten⁹ extīguē
tur.pir siq̄dē ignis dr apud grecos.vñ iuni
per⁹ q̄si gignēs ignē dr Juniper⁹ alia ē mag̃
alia est pua vt di.Jsiō.li.xvij.et vtraq̄ arbor
est aspera z q̄ aculeata z folia hñs ml'ta gra
cilia et acuta.et vtraq̄ est fructifera sed pua
magl.ml'ta em̄ fert grana pua et rotūda.pri
mo virida et post efficit quasi purpurea vel
q̄si subrubea q̄n plenarie sūt matura.virorē
frutex et folia vix deponit.Est āt arbor cali
da et sicca in tertio ḡdu.vt di.Dyasco.cui⁹
fruct⁹ ꝙgruūt medicine q̄ in vere colligūtur
et ꝓ bienniū reseruant.ꝓtutē habēt dissoluē
di ꝙsumendi et ꝙfortandi.Ꝑ fluxū vētris ex
acumine medicine valet decoctio baccaruꝝ
eius in aqua plnuiali si inde patiēs balneet
Et iunipero etiā fit oleū iuniperinū effica/
cissimū Ꝑ q̄rtanā si q̄die inde pond⁹ drag/
me in cibo vel alio mō offerat.valet etiā con
tra iliacā passionē si ꝓtes dolentes inde per
ungunt.epilenticisz caducis subuenit.lapi
dē frāgit si ꝓ siringā iniciat.siringa ē fistula
subtilis cū qua medicina mittit in vesicam.
vinū decoctōis iuniperi cū ficub⁹ siccis pe/
ctus purgat.russim tollit.Ducusq̄ Platea.
et Dyasco.in locis saxosis et incultis crescit
et in desertis.eius vmbrā fugiūt serpētes vt
di.Pli.et ideo fruct⁹ eius credit valere Ꝑ ve/
nenum.

De isopo Ca.LXXXV

Sop⁹ est herba breuis z modica int
petrosa crescēs et in radice petre so/
lide se infigēs.vt di.Cassiodor⁹ sup
Ps̄.banc herbā dicit Dyasco.esse calidaz t
siccam in tertio gradu.hui⁹ ꝓtus ꝙsistit i flo
rib⁹ et folijs plus q̄ in stipite vel in radice.in
estate aūt ꝓducit flores q̄ debēt colligi et in
loco vmbroso mūdo et nō fumoso desiccari
Habent ꝓtutē dissoluēdi et ꝙsumendi z at/
trahendi mūdificandi pulmonē.et oīa vi
cia pectoris ex causa frigida purgat z mun
dificat si cū ficub⁹ siccis in vino decoquat z
patiēti ꝓbeat.dolorē stomachi et intestinoꝝ
tollit.fomentū ex aqua decoctōis ei⁹ a super
fluis hūoribus matricē mūdificat z abstergit.
herba isopi in testa calefacta z capiti suppo/
sita catarrū frigidū ꝓpescit.vuluā cadentez
rep̄mit.dolorē ex vētositate tollit.Dr autez
hec isopus ß isopū.z a q̄busdaz autoribus ei⁹
media corripit et a q̄busdā ꝓducit.Dr etiaz
in aurora Est hūilis petroq̄ suis radicibus
herēs.Et vicūs isop⁹ pectoris herba medēs
Jn anticlaudiano aūt ꝓducit alan⁹.Se ce
lū terre ꝙformat cedrus isopo Et itez alius
dicit.Pectoris herba cauas rupes incidit
isop⁹.Et itez alias.Ad pulmonis op⁹ con/
fert medicamē isop⁹.Tante etiā autoritatis
fuit herba q̄ibus modica apō veteres.vt di.
Pli.q̄ sine ip̄i⁹ aspersione se purificari non
posse in delubris reputarēt.vñ etiā apō he
breos fasciculo isopi mūdādi solebāt purifi
cari.vtz Exo.xij.et Leuit.xij.et Nūeri.xv.in
sup eius puluis valet Ꝑ ydropisim.vt dicit
Dyas.liuorē a corpe mūdat.et colorē vulti/
bus optimū admīstrat dolorē dentiū miti/
gat.tinnit⁹ auriū sedat.et etiā lumbricos ne
cat.vt dicit idem.

De iacincto Ca.LXXXVI

Acinct⁹ ē herba hñs florē purpureū
i Tractit āt nomē a puero q̄dā nobili
q̄ i saltib⁹ int florez purpureos mor
tu⁹ est repert⁹.deditq̄ nomē herbe casus fu
neris pueril'.est etiā sil'is viole in floribus t
radice vt di.Jsi.li.xvij.ciusdē nois paritert
coloris est q̄dā lapis p̄ciosus q̄ int duodeci
lapides p̄ciosos in apo.numerat.Jacinct⁹
itaq̄ est nomē hois lapidis atq̄ floris.ꝓpri⁹
itaq̄ color eius est aereus siue celestis.pur/
pura aūt hz colorē sanguinis siue ignis sed
bissus niuis.istis duodecī coloribus colo/
rata fuerūt sacerdotalia vestimēta in veteri
testamento.

De iusquiamo Ca.LXXXVII

Usquiam⁹ grece a latīs dr canicu/
i laris eo q̄ in hasta ei⁹ ex vtroq̄ late/
re q̄dā crescūt capitella formata ī fi/
gura cātaroꝝ sic̄ est videre in malispunicis
seu granat' vt di.Jsi.li.xvij.qz ora sūt sepa/
ta z diuersa hūtia int⁹ semina sil'ia papaueri
Hec herba insana vocat.qr vsus ei⁹ piculo/
sus est.nā si edat vel bibat insaniaz facit vel
somni imaginē torpidam.z ideo banc vocat

vulg⁹ miliridiū ꝑt alienatiōez mēt⁹ quā īduc
cit. hec āt cū sit herba venenosa hz semen ni
grū rubeū z albū vt di. Dyas. z Pli. nigrum
pessimū est z mortifez. rubeū ē min⁹ maluz.
sz albū adhuc min⁹. vñ h⁹ vsus mag⁹ conuenit
medicine. ꝓtutē hz ꝯstringēdi mortificādi z
somnū ꝓuocādi. habēs semē nigrū hz folia
nigra aspera z dura. et florē purpureū z fol
liculos duros z solidos z spissos. habēs ꝓ
semē obrufum. flores hz melinos z follicu
los molliores. sz hñs semē albū hz flores al
bos z folia pinguia et mollia succo plena. z
est herba frigida in tertio ḡdu. z sicca ī scō.
q̄ iō tumores repcutit. vētrē stringit. fluxum
sanguis sistit. dolorē dentiū. alij hñt renum
de calida causa tollit. reuma calidū ꝯpescit
Ducusq; Dyas. z Pli. De scie siquidē ius
quiami dicit Aris. li. vegetabil. semē hebem
id est. iusquiami qđ est mortifez apud ptes ī
bierl'em est comestibile de q̄ pz q̄ ei⁹ malicia
z venenositas p bonitatē terre vbi crescit vl'
maliciā diminuit vel auget. De iusquiamo
dicit mgr in hist. sup Exo. q̄ in tiara siue sū
mi pōtificis corona stabat flos erect⁹ simili
herbe quam greci iusquiamos vocāt. digiti
vni⁹ magnitudie. sub illo āt flore ī extremi
tate tiare circa frontē z occiput erat circul⁹
aure⁹ triplici ordine distinct⁹ sup quā stabāt
flores aurei sil'es plantagini a timpe ad tim
pus z. vñ in ℔ fuerunt ꝓuilegiate iste herbe
q̄ eaz similitudo in cidari sacerdotis sūmi
figurari meruit.

De castanea Ca. LXXXVIII

Castanea est arbor magna et ꝓcera
sic a grecis vocata. vt di. Jsi. li. xvij.
ro q̄ fruct⁹ eius gemini in modū te
sticuloz intra folliculū recōditi sunt. q̄ duz
eiciunt castrant. z ideo tales arbores a ca
strando castanee grecovocabulo nūcupan
tur. hec arbor vt excisa fuerit tanq̄ silua ex
pullulare ꝯsueuit. vt di. Jsi. hec arbor ē mlt
tū vtilis. nam ei⁹ lignū valet ad edificiorum
structurā ad igniū nutrimentū. ei⁹ fruct⁹ va
let ad cibū z cortices z folia ad medicinam.
fruct⁹ siquidē ei⁹ q̄uis sub vili cortice aspe
ror duro in arbore absondat. tñ qñ matu
rus extrahit dulc⁹ inuenit. potissime qñ de
coquit vel assat. sicut aūt subdit ysaac i dic
tis. castanee sūt calide in medio p̄mi ḡdus.
et sicce in secūdo. z iō rōne calōris hñt dul
cedinem. rōne ꝓ siccitat⁹ hñt ponticitatez.
Castanee tñ nimis comeste sunt inflatiue z
doloris capitis ꝓpt inclusum fumū genera
tiue. sed vt ab eis nocumentū auferat optet
q̄ assent vt corpulētia eaz z terrestritas ra
rificet. vel vt in dulci aqua decoquant vt ex
aque hūiditatez mollicie tpent. z tūc bñ nu
triūt z laudabiles hūores generāt et corpis
ac pectoris siccitatē generāt. z maxie si cum
zucara comedant a colericis z fleumaticis
cū puro melle. valent etiā fm medicinā. q̄
abominatōis z vomitus sunt ꝯstrictiue z ie
iuni intestini ꝯfortatiue. Jtem castanee cū
modico sale trite z cum melle tēpate rabidi
canis vel bois morsus sūt optime sanatiue.
Jtem cū farina ordei et cū aceto cataplas
mate tumoris māmillaz sunt efficaciter re
pressiue. Jtē eaz cortices et folia vsta z pul
uerizata ac cū vino tpata adolescētis capiti
ad modū cathaplasmatis apposita augmen
tant capillos et ꝓhibent coz casū. Ducusq;
ysaac in dictis.

De lauro Ca. LXXXIX

Laurus est arbor victorial' dīḡ mul
tis laudū ꝓconijs ꝓpt singularē gra
tie sue excellentiā z virtutis. ꝓpt q̄d
victores quondā obtenta victoria sert⁹ lau
reis coronati laureati dicebant quam gre
ci daphnē vocāt. cuius ꝓtutes z singulares
ꝓprietates sup posuim⁹ in ℔ eodē libro in lra
A. querc ibi z inuenies.

De lentisco Capl'um XC

Lentiscus est arbor hūilis z medici
nalis q̄ a grec⁹ z hebreis scinus alio
nomīe nūcupat. vt di. glo. sup Dañ.
xiij. cui⁹ folioz succ⁹ sanat et ꝯglutinat scissa
labia siue alia vlcera. vt ꝺr ibidē. z ꝺr lentis
cus eo q̄ ei⁹ cuspis mollis sit et lentus. nam
qđ molle est z flexibile lentū dicere ꝯsueui
mus vt di. Jsi. li. xvij. Jstius arbor⁹ fruct⁹
oleū desudat et cortex resinā q̄ mastix appel
lat. et est melioz q̄ in chio insula generat. vt
di. Jsi. li. xvij. folia ist⁹ arboris fm Dyasco.
et Plate. et pli. sicut et tota arbor calida sūt
valde et sicca et hñt ꝓtutē ꝯstringendi et cō
solidandi z ꝯfortandi. et ideo valēt ꝯ vomi
tū et omnē fluxū tam sanguis q̄ hūoz alio
ruz. sil'es ꝓtutes habet gūmi eius. s. mastix q̄
a masticādo sic ꝺr eo q̄ masticata efficit glu
tinosa et dura ad modū cere circa dentes. z
sic masticata gingiuas a putridis humori
bus purgat dentes mobiles ꝯfirmat et de
albat. z eoz radices roborat z ꝯfirmat ma
lū anbelitū amputat z emēdat. Dec mastix

ita colligit in fine veris cortices scini siue lẽ tisci incidũt ꝛ mũdificata ẽra vestes munde supponũt ne liq; cadẽs i terrã cadat. vñ que clara ẽ ꝛ mũda ac alba ẽ eligẽda. q̃ vo hz ẽrã admixtã ꝛ est obscura ẽ abũciẽda. cerebrum emũdat et depurat ꝛ ml'tũ excreare facit. ꝓ/ tutẽ digestiuã ꝓfortat. vẽtositatez attenuat. liq̃factũ sup tegulã calidã oĩa fracta gẽmas scz ꝛ alia miro mõ ꝓsolidat. Dicit etiaz Pli. sic ꝛ Dyas. scinus arbor est spinosa ml'tũ cũ radice alta. in plurimas ptes diuisa fructũ bñs sil'ez mirto. sz minorẽ rubeũ interi9 q̃ñ ẽ matur9 ꝛ aspera lanã int9 cui9 succus sanat fluxũ mulier

De lilio Capl'm. XCI.

Liũ vt di. Jsi. est lactei floris herba cui9 candor cum sit in folijs auri tñ spẽs int9 fulget. De lilio ãt di. Dyas. ꝛ Platea. liliũ calidũ est ꝛ hũidũ. ꝛ aliud est silnestre. alid domesticũ. et alid gerit purpu reũ florẽ. ꝛ alid albũ qd ẽ efficaci9. ꝛ alid cro ceũ vl' purpureũ. Est ãt ꝛ vt9 lilij maturatiua. vñ valet ꝺ apostemata si cũ axungia ꝓterat. Jtem ei inest ꝛ vt9 remollitiua. vñ valet ꝺ splenis duriciã si ei9 succo oleo veteri admixtor bñ incorpato splenis regio inungat. Jtez ei inest vis mũdificatiua. vñ valet ad faciez co lorãdã. si puluis ei9 cũ aq̃ rosacea admisceat ꝛ inde facies abluat. Jtẽ mitigatiua. ꝛ iõ fo lia ei9 decocta ꝛ ipposita valẽt ad loca q̃ sũt cõ busta. idẽ facit radix ei9 si trita cũ oleo appo/ nat. Jtẽ ꝛ vt9 ei9 est aptiua ꝛ cõpactor dissolu tiua. ꝛ iõ educit purgatõz mẽstruale. Jtẽ ꝛ vt9 inest ei tumoris repssiua. ꝛ iõ valet ꝺ apostẽ/ mata ex vẽtositate inflatiua: si radix ei9 trita cũ oleo sepi9 apponat. Hucusq; Dyasco. De lilio ãt sic dicit Pli. Lilij radices multz mo dis nobilitãt florẽ suũ nã potate cũ vino ser pentũ ict9 sanãt. ꝛ valẽt ꝺ fugor malitiam ꝛ venenũ decocte i vino oleo admixto clauos peduz ꝛ nodos soluũt. pilos q̃z locz adustis reddũt. in vino etiã decocte addito melle ve nis vl' neruis ꝑscisis subueniũt. folia ei9 co/ cta i vino vulnera sanãt. semẽ ei9 ꝓtritũ igni apponat sacro. flos ꝛ folia subueniũt vlcerũ necessitati. Hucusq; Pli. li. xx. c. xix. Jtez in eodẽ li. ca. v. Liliũ rose nobilitati ꝑmũ est ex q̃dã vnguẽti cognatõe inde fit nobile vn/ guentũ siue oleuz qd lilior appellat. sic̃ et de rosis oleũ rosaceũ fieri ꝓsueuit De radice e9 ꝑcedit basta iterdũ triũ cubitor. deinde de pẽdet ab ei9 sũmitate flos declinis ab ãgulz in latitudinẽ se relaxans ꝛ dilatãs ad modũ cãpanelle resupin9 ꝛ in circuitu labior intus bñs q̃si tenue filũ ꝺtinẽs in se semẽ stãtib; in medio crocz. vñ lilio nihil gr̃iosi9 ẽ. q̃ ad decẽ tiã colorz odorz redolẽtiã ꝛ efficaciã corpis ꝛ ꝑtutz. ei9 color est triplex albus. rube9. ꝛ pur pure9 Hucusq; Pli. li. xx. c. v. hz ãt liliũ radi cẽ ex ml'tz bullis ꝓsistentẽ sic̃ allium. vt dicit Arist. li. vegetabiliũ. ꝛ i singul' bullis est ꝛ vt9 semiatiua. ꝛ iõ extinoquoq; crescit plãta q̃ñ ꝑ se plãtat. Deb quere s eodẽ de allio in lra A. Dicit ãt ad ꝓdicta Aristo. ꝙ basta lilij q̃ nodosa est si incuruat in terrã ꝛ coopiat añ q̃ apiat semẽ ei9 et radix ei9 siue cepa nõ era/ dicet statim ifra paucos dies inuenies ꝙ a q̃libet nodo stipitis sui emittit cepulã puaz q̃si esset illa de tunicis suis siue de bullis. ce pulis scz radicis ꝛ b̃ est mirũ valde. Jtẽ ibi/ dem sequit. flores lilij ꝑus sũt virides post al/ bescũt. ꝛ si stipes siue basta a radice totaliter abscidat. qr tot9 humor stipitz est iclusus na turalis calor in medullã se ꝺuertit ad supio rẽ ptẽ stipitis ꝛ digerit materiã ipi9 floris et tũc expãdit se flosculo9 ꝛ albescit humore pri mit9 tũc digesto. ꝛ iõ vt dr ibidẽ versificato/ res compauerũt liliũ intellectui humano q̃ in fine sollicitat de eternis. Jtem ibidez dr ꝙ liliũ non hz rõnem sementinã in semine ꝛ radice ꝛ in b̃ differt a porro et allio q̃ habẽt rõnem seminis in multis locz. De b̃ quere s de allijs ꝛ cepis in lra A. et L. Lilij insuper basta nouiter cũ flore abscisa glebe argillo/ se infixa in viroze seruat diuti9 florem suum. flos lilij q̃ñ integer est ꝛ intact9 ꝑmanet mul tũ. suauiter redolet. cõfractus ꝓ manib; et ꝓfricatus multũ fetet. ipsum quoq; florẽ cũ semine solũ ꝑ fructu hz. totam etiã virtutez quã hz liliũ in stipite et radice totũ ostendit in capite scz et in flore et in semine. et quãto flos ipi9 altius in bastili erigit tanto caput submissius inclinat. flos insup eius exteri9 est planus suauis tactu et forma rotundus. aspectu delectabilis et iocũd9. interi9 ãt gra nis aureis i sua ꝓcauitate est respersus q̃ tin gũt pl9 q̃z crocus. et hec tingẽtia gr̃na septem bastulis sustentãt. vñ ex sex folijs candidissi mis simul ꝓtiguis componit. et ex septẽ gra nis aureis intrinsecus decoratur. in quorũ medio semen eius loco fructus miro decor re collocat ꝛ circũexpãsi floris bñficio tene/ ritudo seminis a lesione frigidi aeris custo/ ditur.

De lactuca Ca.XCII

Lactuca vt di. Jsi. ex lactei humoris exuberantia est vocata. vel quia nutrientes mulieres lacte implet. hec in viris yeneris motū arcet cui⁹ duplex ē spēs. scz domestica z agrestis quā seraliā vocam⁹ eo q⁹ dorsum eius aculeos hz duros ad modū serre. vt di. Jsi. li. xvij. c. vltimo. de q̄ dic ysa. in dietis. lactuca agrestis domestice in forma est similis. sed longiores hz frondes. subtiliores. asperiores. et minus virides ppter sue humiditatis paruitatē. et ideo multe est amaritudinis z ponticitatis respectu illius que domestica est. quia maioris est caloris et siccitatis. et ideo multi dicunt q⁹ mēstrua puocat et humores crudos expellit vt dicit Dyasco. lactuca ꝙ⁹ domestica frigida est et humida sz tpate ita q⁹ in neutra q̄litate excedit modū. et iō ei⁹ vsus ꝺgruit vsui medicie. subtilē hz subam et maxīe qñ erit recēs. z iō cito digerit et stomachi arsurā z morsuram et colera rubea sedat. sanguinis ebulitiōem refrigerat. insomnietatē placat capitis dolorem et fumo colerico sanat lac in mulieribꝫ multiplicat et semen in viris generat z augmentat. z ħ accidit ppter bonitatem sanguis quē gignit in pfecta q̄ntitate. z in pfecta etiā q̄litate sed qñ antiquat et indurat minuitur eius humiditas et amaricat. ex vsu eius sanguis pessimus generat. virt⁹ visiua inde deficit et debilitat. cuius causa est sensus animalis mortificatio. q⁹ cū sua ponticitate sēsum suffocat naturalē. et ideo talis lactuca generare volētibꝫ maxime est nociua. nā materiā ꝺgelat. coagulat seminalē. et precipue semen eius si in cibo aut in potu sepi⁹ assumatur. Ducusq⁹ ysa. in dict. Plinius autez li. xx. ca. viij. de lactuca di. Est spēs lactuce spoute nascētis quā caprinā vocant. qua p⁹iecta in mare ptin⁹ necant pisces q̄ sunt in vicino. cuius lac cū aceto z aqua et vino ydropicis medet. cuius caule z folijs ꝺtusis aspso sale nerui incisi sanant. alia est spēs lactuce q̄ nascit in aruis cuius folia trita cum polenta illita vlceribꝫ sanant. et hanc greci yspon vocant. tertia spēs est q̄ crescit in siluis. quā steraton vocant. cui⁹ folia trita cū polēta vulneribꝫ pſunt. sanguinē sistunt et putrescentia vulnera sanant. radice et folijs mitigant ignē sacrū. est et alia spēs lactuce hñs rotūda folia et breuia quā multi beratiā vocāt. cui⁹ succū accipitres scalpēdo berbā extrahūt et inde tingentes oculos discutiunt obscuritatē z caliginē cū senescūt. cui⁹ berbe succ⁹ sanat oia vicia oculoꝝ. z maxīe qū ei lac mulieris admisceat. serpentū morsibꝫ z scorpionū ictibus medetur. si succus ei⁹ cū vino potetur et folia trita super vulnus emplastrentur. oīem etiā inflationē discutit z compescit. semen etiā lactuce tam siluestris q̄ domestice libidinis ymaginatōes i somnis compescit. et corpus pollui nō ꝑmittit si in cibo frequenter assumat. frequēs tamē eius vsus et nimius vsus oculoꝝ efficit obscuritatem. Multas alias laudes ei attribuit Plinius in eodem capitulo. sed hec sufficiant.

De lappa Ca.XCIII.

Lappa est herba habens folia lata et spissa circa terram habens in sūmitatibus bastularū quedam capitella spinosa et aculeata sed recurua q̄ vestibus transeuntiū solent adherere. Unde di. Jsi. li. xvij. lappa est dicta eo q⁹ habeat caules ingentē p⁹ terram dispositam q̄ a grecis philātropos vocatur. eo q⁹ vestibꝫ hoim adhereat ob asperitatē sui. et nascit iuxta muros. z ꝺ philātropos. i. amans hominē. quia quadā affectione videt hois adherere vestibꝫ. Cui⁹ spēs duplex. acuta et rotunda ad similitudinem pedis caballi dispositā. vñ z a multis vocat vngula caballina. et vtriusq⁹ folia q̄ quis horribilis sunt odoris pariter et saporis. vt dicit Dyasco. Sed Plini⁹ li. xx. c. xxij. lappe multe sunt spēs et oīes sunt medicinales. Nam ictibus scorpionū medent. nec feriūt hominē si inunctus fuerit succo eius. decoctio eius radicis iuuat dentes et etiā cōfirmat si tepida in ore teneat. semen ei⁹ inueterati cabilia vicia stomachi curat. reiicientibꝫ sanguinē ꝑdest dissenterijs subuenit. naz radix eius cuz vino sistit aluum. sed folia adiecto sale soluunt. semen ei⁹ potui datuz adiuuat calculosos. tota herba trita cū axungia valet ꝺ strumā. Ducusq⁹ Pli. ſm Plate. lappa siue lappacium est herba calida et sicca habēs ꝓtutem dissoluendi. relaxandi. aperiendi et attenuandi. et ideo valet cōtra scabiem. pruritum. serpiginē et impetiginē. z intercutaneum ꝺsumit humorez. apostematū dissoluit duriciē et tumorē. valet contra frigidaz ydropisim et splenis opilatōem. succus ei⁹ cū succo ruthe admixtus cerebrū purgat a fleumatica supfluitate si in modica quanti/

tate naribus in balneo vel in aere calido in/
stilletur.

De lappate Lapi'm. XCIIII

Lappates cibus est et quibusdā her/
bis domesticis recentib⁹ lappacijs si
milib⁹ compositꝰ aut ꝓfectus. vt dic̄
glo. sup Judicū. ca. xv. vnde Alexander ne/
quā ait. Lappates cibus est et olus cōponit
eundē. ſm alios lappates genus caulis ha/
bens folia lata vt lappa. sed folia lappatis sūt
mollia ꝛ crassa subalbida plana inuoluta i/
ter se mirabiliter et ꝓncta habēs stipitē bre/
uem et grossum nodosū exterius sed mollez
interi⁹ et carnosum. hec herba ꝓuenit medi
cine et esui. sz inde fit cibus bonꝰ q̄ diu ſua/
ri potest. si decocta cum aceto sinapi ꝛ melle
diligenti⁹ ꝓponat. et talis cibus vulgariter
compositū nūcupat. cuius virtus est singu
laris scz resistere ebrietati. vt di. Pli. lib. xx.
ca. x. nam ante cibū comesta cauet ne ebrie/
tas supueniat. post crapulam sumpta cōpel
lit crapulā vt recedat et vt clamat scola ra/
sis alias erasistratis. hac herba nihil est vti/
lius stomacho atq; neruis. ꝛ ideo paraliticꝫ
et tremulis iubet eam dari et sanguinez er/
creantib⁹. lactis vbertatē ꝓbet pueris. va/
let etiam succus aduersus venenū et serpen
tum ictibus occurrit ꝛ maxime semen eius
similiter valet cōtra morsum canis. vt dicit
Jsi. li. xvij.

De legumine La. XCV.

Legumina ab eligendo sunt dicta q̄i
electa. veteres em̄ meliora legebant
ꝛ inde sibi cibaria ꝓponebant. et di/
cunt ꝓprie quedā grana tritico et ordeo ma/
iora et spissiora que non in folliculis sed po
tius in quibusdaz siliquis grossis et clausis
oriunt vt patet in pisis ciceribus atq; fabis
Differūt autem legumina in magnitudine,
colore et figura et sapore. Nam inter legu/
mina maiora sunt grana fabarum ꝛ lupino
rum mediocria ciceꝝ et pisoꝝ minima len
ticuloꝝ et viciaꝝ. in colore differūt. quia q̄/
dam alba quedā nigra. quedam rufa. ꝛ que
dam mixta. In figura quia quedā rotūda.
quedam oblonga. quedā triangula. quedaz
plana. Differūt etiā in sapore. quia quedam
sunt stiptica et dura. sed ꝑ decoctōnez fiunt
molliora et ad esum etiā meliora. quedā em̄
in se sunt amara vt lupini. sed per adiectiōez
in aqua et madefactōem efficiunt dulciora.
Et vt dicit Plinius legumina quādo inci/
piunt matureſcere rapienda sunt quōniam
cito exiliūt. latentq; dum deciderint vt lupi
ni sicut dicit Pli. libro. xviij. Est autem le/
gumen substantialiter grossuz frigidū ꝛ sic/
cum ad digerendū durū et cōpactū. vñ ꝑp̄
suam compactōez difficiles sunt ad coquē/
duz. nec etiā possunt bene decoqui in aqua
puteali. imo ad ꝓfectam decoctōem indigēt
aqua fontana siue fluuiali. Cibus itaq; ru
dis et grossus de leguminib⁹ fit. est succꝰ cō
ueniens hominib⁹ fortioris nature et com/
plexionis. nam leguminosa ex se ad digeren
dum sunt dura. sed digesta multū nutriunt
et ꝓfortant sed naturaliter sūt inflatiua. ꝛ vē
tositatis generatiua. sed eoꝝ ventositas di/
minuitur ꝑ corticis decoctōem et assatōem
et ꝑ eoꝝ q̄ vētositatis sunt exterminatiua ap
positōem vel assatōem vt ciminū anetū. ꝛ si/
milia. vt di. Dyasco.

De lente La. XCVI

Lens tis. genus est leguminis. vt dic̄
Jsidorus libro. xvij. sic dicta. q; hu
mida est et lenta. potissime quando ē
in sua herba a qua diminutiue dicit lenti/
cula et debet scribi per t. ad differentiā ver/
mis capitis qui dicitur lens dis. et scribit
per d. vnde dixit quidam. Lens lendis ca/
piti. lens lentis ꝓuenit ori. Est itaq; lens vl
lenticula sicut dicit ysa. frigida ꝛ sicca ex cō
trarijs naturis composita. Nam vnam vir/
tutem habet in cortice et aliam in medulla.
Nam in cortice habet quoddā acumen ra/
tione cuius mouet ventrē ad solutionē. sed
medulla stiptica est et stomachi ꝓfortatiua.
et operat ad ꝓstrictōez. grossum ꝛ melācoli
cū gignit sāguinē. ꝛ cerebꝝ replet grosso fu/
mo. vñ est causa timidoꝝ ꝛ horribiliū som/
nioꝝ ventositate stomachū grauat ꝛ inflati
onē generat. oēs meatus corpis et transitꝰ
opilat et neruoꝝ ac pelliculaꝝ cerebri sub/
stantiā desiccat et marie nocet pellicul' ocu
loꝝ q; coꝝ humiditatez distempat ac desic/
cat. et vt dicit idem sanis nocet oculis: ꝙsto
magꝫ infirmis desiccatōis sue cā ꝛ eius fre
quēs vsus pessimas i corpore generat passio
nes potissime si cū cortice comedat et corpꝰ
sicce fuerit ꝓpletionis. humidis tñ ꝛ calidis
q̄nq; ꝑdest. vñ valet ydropicis si sine corti/
ce comedat. sz cū cortice nocet. q; multū ge
nerat inflationē et pelliculaꝝ extensionem
Lens aūt est eligenda que est grossior et re/
centior ꝛ ad coquēdū facilior. ꝛ h̄ tā ad escā

q̄ ad medicinā. lentis malicia tpak si depo/
nak cortex et eius medulla in dulci aqua de
coquak. z post abiecta cū oleo et pipere z ci/
mino z sikib⁹ ꝺditur. Vucusq̄ ysaac in diek.
Dicit aūt Pli. li. xviij. c. xij. lens amat terraz
tenuē et subtilē magꝭ q̄ pinguē. et celū. i. ae/
rem magꝭ siccū. oīa em̄ legumia diligunt
aquā añ florē. sed postq̄ floruerint diligunt
siccitatem z̄c.

De lino La. XCVII

Jnū ꝺr tā herba q̄ semē z est sicvo/
catū eo q̄ molle sit atq̄ lene z pluri/
mū delicatū. vt ꝺi. Jsi. li. xix. Linuz
āt ꝑm Pli. li. xij. ca. ij. serik in locis planis et
scrupulosis et ẖ in vere et colligik in estate.
Erūpit aūt in stipitē siue culmē rectū ꝓdu/
cens flores flauos q̄b⁹ succedūt q̄dam capi
tella loco semis ac fructꝰ. z cū incipiūt capi
tella pallescere culmi integri cuellūk z euul
si a suis capitellis semē ꝓtinētib⁹ carpinank
deinde ptes lini in fasciculos colligāk z lon
go tpe i aqua madidank z extracti de aq̄ ad
solē desiccank. z pꝰmlt̄ tūsionib⁹ z carpina/
tōib⁹ a suis superfluis expurgāk. et sic ptes de
secate in fila ꝓtorquenk et p multiplicē de/
coctōem ad albedinē deducūk. nō tm̄ linuz
a suo viroze terrestri pt spoliari et pfecto cā/
doze decorari nisi mltoties ꝓtundak z deco
quak et soli appositū aqua itez et itez asper/
gak. et cū sint multa genera lini illud ꝑualet
in decoze qō solet crescere in egypto. Nam
inde fit bissus nini compabilis in candoze.
vt ꝺi. Pli. li. xix. c. ij. minꝰ tm̄ hz firmitatē hoc
genꝰ luni et plꝰ lucri. qz inde fiūt vestes gratis
sime sacerdotū. Est āt linuz necessarium ad
vsus mltos. nā ex lino fiūt vestimēta ad in/
ꝺuendū. vela ad nauigandū. rema ad venan
ꝺū et piscandū. fila ad ꝓsuendū. funes ad li
gandū. cozdule ad sagittandū. ligamina ad
ꝓnectendū. linee ad mensurandū. linthea/
mina ad ꝺescendū. cortine ad ornandū. sac/
culi et bursule ad q̄dlibz necessariū reponē/
dum. vñ nulla herba tam diuersis vsib⁹ ho/
minū est ita apta z necessaria sic linū. cuiꝰ se
men calidū est et hūidū. vel int̄ humidum z
siccū ꝑpatum et vnctuosum. vñ inde fit oleū
qꝺ alīs vsib⁹ magꝭ est necessariū q̄ ad esum
nā vt ꝺi. ysa. semē lini parū nutrit z duz ē di
gerere nociuū stomacho. z plurimū inflati/
uū ꝺiureticū tm̄ est. assum tm̄ z cum melle ac
ceptū meliꝰ est. et valet ꝺ tussim. comestū etiā
cum melle z pigre venerez excitat z stimulat
ad amorez valet ad apostemata qz maturat
ea. hz em̄ vim mitigatiuā. subtiliatiuā. rarifi
catiuā. siue maturatiuā. vñ soluit apostema
matricꝭ si patiēs in eiꝰ decoctōe sepiꝰ foueat
vt ꝺicit ysaac in dietis.

De malo La. XCVIII.

Malus est arbor pomifera in se quidē
magna. sz respectu lignoz quidē ne
moris modica et submissa ligno so/
lida rugosa cortice et nodosa frondiū densi
tate vmbrosa. floz varietate decora. fructū
suauitate iocūda. vsui et gustui gratiosa in
diuersis medicinis efficax et virtuosa. Dici
tur aūt malū ipm pomū siue fructꝰ. sz ẖ ma
lus ꝺr arbor siue pomꝰ. et est sic dicta eo q̄ꝺ
fructus sit rotundꝰ. vñ et illa sunt verema/
la q̄ maxime sūt rotūda. vt ꝺi. Jsi. li. xvij. nā
malon in greco rotundū in latino ꝺr. differt
aūt malus ab alīs arboribus silue vl̄ nemoꝭ
qz malus et maxīe domestica duplicꝭ est na
ture. nam truncū hz a terra ꝓductū. surcu/
lū aūt aliūde venientē ipli trūco insertū z
vnitū. q̄ duo q̄ꝝ p insertōem pariter sūt vni/
ta vnā arborē ꝓstituūt. surculꝰ autē insertus
trūco totam virtutē trūci in suaz trāsmutat
q̄litatem. sicut ꝺi. Alfre. sup finē ꝑmi libri ve
getabiliū. Quere ī eodem in tractatu de ar
boz insertione circa ꝓncipiū. Malus autē
nisi putek et a superfluis ramis exonerek steri/
lescit. vt ꝺicit idem. qz humoz attractꝰ a ra/
dice nō sufficit ad ꝓductiōem fructuū. quia
transit in ramoz steriliū nutrimentū. quere
sup̄ de causa fructificationis arboz. maloz
sunt diuersa genera. nam quedā ferūt fruc/
tum ponticū atq̄ durū. quedā acetosū. que
dam dulcem et iocundū. et boz fructuū di
uersitas ex diuersa qualitate humoris pro/
cedit et debiliozi vel fortiozi operatione ca/
loris existentis in radice sicut sup̄ in princi
pio tactum est.

De malogranata Capt̄m. XCIX.

Malusgranata est arbor ferēs malag/
nata. arbor sic ꝺē femini generꝭ. fru/
ctus ꝺo neutri. z ꝺr malūgranatū eo
q̄ intra corticē rotūditatē ꝺtineat et multi/
tudinē granoz. vt ꝺi. Jsi. li. xviij. cuius cor
tex ꝺr plidia flos vero balaustia nūcupatur.
Floz aūt alīs sunt albi. alīs purpurei. alīs ro
sei reperiunk. hec poma malapunica sūt di/
cta. quia de regione punica ꝑmiꝰ sunt dela/
ta. vt ꝺicit Jsi. Est aūt arbor multū dura ci

nodosa ꝛ ramosa plus ī latū ꝙ̄ in altū se diffūdēs. et est frigoris impatiēs. vñ in pruina cito pdūt flores ei⁹. Dicit āt Arist. ꝙ malus granata mutat a malicia sua p culturā. quere ī eodem. de arbor cultura. Isti⁹ āt arboris ꝝm Pli. multe sūt spēs. sz de duab⁹ iā loqui sufficiat. Nam ꝝm Dyasco. et ysa. ī dict. malor granator duo sūt genera. alia em̄ ferūt poma dulcia calida ꝛ hūida. alia accetosa q̄ frigida sūt ꝛ sicca ꝛ diuti⁹ pñt ceterꝫ obꝫuari. dulcia magꝫ ꝺueniūt vsui medicīe. nā tota arbor medicinalis est ꝛ pax cōuenit cibarīs fruct⁹ eius. Unū dic̄ Isi. li. xvij. negāt inq̄t medici corpa nr̄a malipunici cibo nutriri. sz putāt ꝙpl⁹ ꝺgruāt medicamīto ꝙ̄ corporis alimēto. hz siquidē tota arbor sed potissime fruct⁹ eius ꝓtutem ꝺstringēdi ꝛ ꝺfortandi ꝺsolidandi et humores fluidos deliccandi. ꝛ fluxum sanguīs intercipiēdi. et vomitū colericū cōpescēdi. vt exp̄sse doc⁹ ysa. Dyasco. et Pli. si tñ more cōgruo et ordine debito exhibeant valēt ꝺ singulas intrinsecas vel extrinsecas corpis passiones. dulcia ẽ magis sūt ventosa ꝛ inflatiua alīs. et etiā sitis min⁹ in febricitantib⁹ sedatiua. ꝛ ideo minus ꝺueniūt febricitātib⁹ ꝙ̄ acetosa. ex quorū succo fit pot⁹ q̄ dr oxizacra. q̄ calorē febrilem mitigat materiā febrilē digerit ꝛ alterat appetitū ꝓuocat. et naturā ex calore deficientem reparat mirabiliter et ꝺfortat. et valz cōtra epatis calefactiōem et cordis defectum. sine cardiacam passionē. flores eius ꝛ fructus ac cortices si pulueriseñt ꝛ in potu assumañt ꝝmes veteres necāt. gingiuas ꝛ dentes purgant optime ꝛ ꝺfirmāt ꝛ ꝓtra mlt̄as alias subueniūt passiones. vt di. Dyasco. et ysa. malapunica in oīnibus predictis sunt efficacissima. ꝙ̄ius em̄ sunt crocea exterius in cortice. et discolorata stiptica insipida et desiccata. interius tñ sunt rubea humida et mollia iocunda et sapida et miro ac incredibili nature artificio p granulor cellulas ordinata. vt di. Bern̄.

De moro Capl'm. C.

Morus est arbor cuius fruct⁹ dr morū vt di. Pli. li. xvij. morus a grecis est vocata. quā latini rubū vocāt. eo ꝙ fruct⁹ eius ꝛ virgula rubēt. Est autem duplex morus domestica. s. et siluestris. cuius fructus in deserto pastor releuat famē. cuius folia supiecta serpentē ip̄m interimunt Itē dicit Amb. sup' Matth. xvij. fruct⁹ mori in flore albet. deinde viret. tertio rutilat siue rubet. vltimo nigrescit atq̄ liuet. nam q̄nto est maturior tāto nigrior est. cuius fructus tingit manus ꝛ dētes comedētis. ꝝm autem Pli. et Dyasco. morus est arbor semen hñs ventrifluū. i. solutiuū cui⁹ succus expressus ꝛ ad ignem siue solem desiccatus fit stipticus et constrictiuus. vlcera oris et vulnera sanat fauciū tumorē repmit atq̄ sedat. corium radicis coctum et potatā ventrem lapat et lumbricos latos necat folia eius contusa et imposita oleo combustiones sanant. decocta cum aqua pluuiali capillos denigrant. morsus palāgionis et pūcturas araneārū curant. dolorē dentiū placant. et putredinē mundificant gingiuaꝝ. mora īmatura frigida sunt et stiptica et ꝺfortatiua stomachi et ꝺstrictiua. sed q̄nto plus maturantur tanto efficiunt calidiora et etiā dulciora ꝛ humidiora comesta multū post prandiuꝫ in corruptōem ꝺuertuntur. et stomacho ac capiti multum nocent. a ieiunis ꝓo acceptā bene digerunt. sed nutriunt valde parum. Folia mori celsi sunt valde magna et lata q̄ erucis et brucis sunt obnoxia et a vermibus libentissime comedunt. vnde et vermes sericum egerentes mori foliis optime nutriūtur. tota arbor medicinalis est p̄cipue quo ad cortices fructus folia et radices. Nam si radix ei⁹ incisa fuerit gūmi emanabit qđ valet ad varias passiones. nam ventrē emollit. dolorē dentium tollit. Hucusq̄ Dyasco. et Pla. Ex moris fit potus optim⁹ siue nobil⁹ quē moretum vulgariter appellam⁹ quē elephantes cū potāt animosiores efficiunt. vt dicit Raban⁹ sup̄ li. ij. Mach. v. ca. fit inde electuariū diamoron dictuꝫ. qđ valet cōtra squinantiā et gutturis ac fauciū passiones. vt di. Plac.

De mirto Capl'm. CI

Mirtus ꝝm Isidor est dicta. eo ꝙ in litoribus maris solz sepius oriri. vñ Uirgilius. Litora mirtetis letissima. et alibi amantes litora mirti. ꝛc. Hinc est ꝙ a grecis mirtetis dicitur. medicor aūt libri hanc arborē aptam scribūt multarum necessitatib⁹ mulierum deputatā. Hucusq̄ Isido. ꝝm Pli. aūt vel Dyasco. mirtus ē arbustū ad modū fruticis crescens potissime iuxta mare. cui⁹ fruct⁹ flores ꝛ frōdes cōueniūt medicine. meliores aūt sunt fructus ꝙ̄ flores. ꝛ habent diutius ꝺseruari. sz melius

in solis calore q̄ in aura vmbrosa hñt talia cō
seruari. z q̄to sūt simplr fructꝰ recētiores tā
to sūt meliores. z hñt oia illiꝰ fructꝰ substātia
lia ꝓtutē pōticā z ꝯstrictiuā z ex aromatici/
tate ꝯfortatiuā etiā ex naka ꝓpria fluxꝰ super
fluī restrictiuā et ꝓtutꝫ retētiue in corpe coo
patiuā. vñ valet ꝫ fluxū reumatꝫ ad spirita/
lia mēbra defluētis si decoquak in aq̄ pluui
ali et inde pectus fomentet. vomitū etiaz re
stringit si decocti ramusculi eiꝰ cū accto sup
stomachū apponank. de ea puluis factꝰ vlce
ra et vulnera suauiter ꝯsolidat. Itē di. Pli.
q̄ mirrꝰ alia est alba. alia nigra. z vtraq̄ stip/
tica. sz nigra magis. vñ ꝫ fluxū sanguis vtili
ter exhibet. vrinā ꝯmouet z pdest ꝫ venenū
et punctura scorpionis si potet. eiꝰ decoctio
valet ꝫ allopiciā et fluxū sil'r capilloz cū fa/
rina tritici mixta valet ꝫ tumores oculoruz
Fit aūt oleū mirtinū de folijs z baccis eius
qđ est lenitiuū ꝯsolidatiuū z mūdificatiuū.
et valet ad oia supdicta. aures āt mūdificat
sanioſas si tepefactū instillak. Hucusq̄ Pli.
sup ysa. aūt ca. xlj. dicit Diero. Mirrꝰ ē aro
matica z imputribilis fissa mēbra ꝯsolidat
z reparat. z ido ꝯsolatores san. eccle. signat.
est etiā tpatiue z mitigatiue ꝓtutꝫ ac refrige/
ratiue. vt dicit sup ysa. lx ca.

De mirra La. CII

Mirra est arbor in arabia altitudinis
q̄nq̄ cubitoz silis spine. quā acban
tum dicūt. cuiꝰ gutta viridis ē z mul
tū aromotica z amara. vñ z nomen accepit
mirra vt di. Isi. li. xvj. cuiꝰ gutta p se manās
ꝑciosior est. q̄ ꝫ facto vulnere inciso cortice
elicit vilior iudicak. cuiꝰ sarmēta arabes ig/
ne fouēt. quoz fumꝰ est valde noxiꝰ nisi odo/
re storacis occurrak. aliter ꝫbūt boies moz
bos insanabiles tali fumo. Purior āt mirra
et melior colligit apud trogoditas i arabia
vt di. Isi. et Pli. li. xvij. ca. xvij. vbi dr q̄ mir
ra est arbor q̄nq̄ cubitoz in siluis quidem
arabie crescēs. cuiꝰ folia sunt similia folijs
oliue. sed magis crispa acaculeata. ramos
būs sil'es iunipero. Incidunk aūt binis tē/
poribus rami eius. sed ꝑus sponte sudāt aī
q̄ incidank. et gutta q̄ sudando effluit stactē
dr. et ꝫ generib⁹ oīb⁹ mirre ꝑferk. et mirra
electa a pluribꝫ appellak. Sūt autem septez
genera. vt dicit ibidem. idem ca. xviij. s. tro/
goditica. et illa est magis electa. scda gelba/
nitica. tertia dyantrides. quarta collaticia.
q̄nta empzatena. i. sabbana. z illa alijs mirti
bus magis tenuis est. sexta quā duratim et
odoraceam vocāt. z hec ceterꝫ magꝫ cādida.
et hec adulterak hūmi z glebis lentisci. septi
ma est indica. et illa ceteris peior est. et cum
illa alie spēs mirre adulterāk. Hucusq̄ Pli.
Mirra vt di. Dyas. est gutta arborꝫ circa ra
mos calore solis indurata. z ea eligenda ci
trina z rufa interꝰ aliq̄ntulū lucida. z bꝝ alia
est minuta. alia est grossa q̄ drogoditica ap/
pellak ab insula vbi crescit. calida est z sicca.
et hz ꝓtutē cōfortādi et ex aromaticitate sua
ꝯducendo partes in vnū hz vim dissoluēdi
z ꝯsumendi mediocriter z eq̄liter exq̄litati/
bus suis. vñ cōseruat corpa mortuoz q̄ñ ex
mirre ꝯfectōib⁹ ꝯdiunk. reseruak aūt i optia
efficacia mirra fere centū annis. valet ꝯtra
oēs causas reumaticas z fluxꝰ inordiatos
digestionē etiā ꝯfortat. z viscosos humores
maxime in spiritualib⁹ mēbris purgat. oris
fetorē emūdat. z oīa gingiuaꝝ vicia sanat
z desiccat. vlcera labioꝝ putrida cōsolidat.
ꝯsumit. z ꝯglutinat. cerebꝝ ꝯfortat et etiam
matricē multū corroborat et ꝯfortat et om/
nē eius supfluitatē ꝯsumit et desiccat. z con
ceptū iuuat. vermes aurium necat. carnem
supfluam corrodit. et bonam ac viuā gene/
rat z ꝯseruat.

De mirro La. CIII.

Mirrum est vngentū de mirra z alijs
speciebus aromaticis compositum
et confectum. cuius virtute nerui et
alia sensibilia membra ꝯfortantur. z humo
res in iūcturis ac articulis existentes cōsu/
munk eius aromaticitate spiritus animales
reparantur. Interficiunk vermes ac pedi/
culi eius amaritudine. et prohibet ne nascā
tur sudores fetidi mirro compescunk. ꝯser/
uank corpa integra in tumulis ne putredie
dissoluantur.

De mandragora Lapl'm. CIIII.

Mandragora ē dicta eo q̄ habeat ma
la suauiter olentia in magnitudine
mali maciani. vnde et latini malum
vocāt terre. Hāc pocte vocant antropomo
ros. eo q̄ habeat radicē forme hois quodā/
modo sil'em. cuius corterv ino mixtꝰ porrigi
tur ad bibendū his quoz corpꝰ est secandū
vt dolorez non sentiāt soporati. huius spēs
sunt due. vna est femina in folijs sil'is lactu
ce mala generans. alia est masculus. cuiꝰ fo
lia sunt simillima folijs betę vt di. Isi. li. xvij.

Dyasco.aũt dic mãdragorã esse herbã somniferã cui⁹ folia sũt sup terrã sparsa.radices hz duas aut tres sibiinuicẽ cohercẽtes de foris nigras int⁹ro albas cũ corio grosso.mascul⁹ hz folia alba et tenuia ⁊ radicẽ similem alteri.poma nascũt sup folia sic galla sup folia querc⁹.et sũt colore crocea.odore suauia tñ cũ quadam grauitate.in sapore aũt sunt insipida.et ido nõ ꝺueniũt esui.sz tñ medicine. Nã cortices ei⁹ decocti in vino dormire faciũt et oẽs dolores cõpescũt. vñ et vix tunc tpis ferri sentiunt passiones Caute tñ mãdragora est tendũ.qr si in nimia q̃ntitate accipit infert mortẽ.vt dic idez.namvt dr in Plate.ꝑtutẽ hz infrigidandi et aliq̃ntulũ mortificãdi et somnũ ꝓuocãdi.et ideo succ⁹ eius cũ lacte mulieris tymporib⁹ appositus somnũ ꝓuocat etiã in pacutis.et qr ẽ herba substantialiter frigida.dr q ꝑfruct⁹ eius extinguit ignẽ sacrũ.cõpescit etiã colere impetũ. et vẽtris fluxũ. Hucusq Plate.ibi tñ ponit q ꝑm naturã similitudo bois vel mulier⁊ in radice eius nullaten⁹ inuenit.sz pot⁹ a rusticis vel maleficis sophistice sic format.Dr ãt hẽ ꝑtutẽ ꝓbitiuã mulieribꝫ ꝺcipiẽdi. quod sitr abnuere videt Aug⁹.sup Ben.ij.cap.xix. di.Aug⁹.q occasione rachelis q̃ mãdragoras desiderauerat.vidit phoz libros q de ꝑtutib⁹ herbaz tractãt.et de eis dicit se nihil taliũ in eoz scriptis tũc tpis reperisse.salua tñ autoritate beati Augu. Multi auctores dicũt mãdragorã multotiẽs hãc hẽ ꝑtutẽ. vñ di. Constan. Dyas.et Pli.et Pla.q mãdragora sumpta mõ debito matrices disponit ad ꝺceptõez qñ ꝑmit⁹ calor nimi⁹ ⁊ sicc⁹ ꝺceptõis materiã impediuit.mulieres itaq calidas et hũidas disponit ad ꝺceptiõez.cũ sit frigida et sicca vt dr in Plat.et h̃ dispositiue sz mulieres frigidas et nãaliter siccas impedit pot⁹ ab hmõi dispositõe. Multas alias hz mãdragora ꝑtutes.q̃ vt di. Dyas.tumores corpis repcutit atq tollit. morsibus venenosis occurrit.omnẽq fluxũ corpis inferi⁹ et supi⁹ restringit. Oĩa supi⁹ posita dicunt in li. Pli.xxv.ca.xvj.vbi dr q mãdragore duo sũt genera cẽ.et sequit.post multa cauẽt fossores mãdragore in ei⁹ fossura ꝑiũ ventrũ.et tres circulos gladio circũscribũt. et post expectãt effodere ad occasũ.et ita credũt ei⁹ ꝓcipuas esse vires succus ei⁹ colligit. et in sole desiccat.mala eius matura in vmbra desiccãt.odor malor est grauis et infert somnuz.et ex odore solovis ci somnifica est vt dicit idem.

De milio Lapl'um.QV.

Milio est herba hñs hastam longã et nodosam ad modũ canne.cui⁹ semẽ valde est minutũ frigidũ et siccũ.vt dr in dictis. Et h̃ attestat ei⁹ leuitas et ꝺcauitas absentia viscositatis et vnctuositatꝭ.⁊ modici nutrimẽti.ꝺfortat tñ stomachũ gratia sue siccitatis et ꝺstipat ventrẽ. Est autez ꝟm Dyasco.diureticũ.et assatũ sedat vẽtris torsionem sanguinẽ laudabilem non generat.infrigidat stomachum et desiccat.vt dr in dictis.

De menta Lapl'm.QVI

Menta ẽ herba odorifera calida ⁊ sicca stomachi ꝺfortatiua.et est duplex ei⁹ spẽs.s.ortẽsis ⁊ domestica.et silue stris seu mõtana.et ista hz maiorẽ vim calefaciẽdi q̃ ꝑma.et dr grece collocasia.quam latini neptã siue calamentũ vocãt vt di. Jsi. li.xvij.c.penul.et herba est multũ medicinalis. Alie sũt spẽs mente q̃ crescũt in palustribus et in pratis. sz nõ sunt tante efficacie in ꝑtute vel calore.sunt etiã grauioris odoris pariter et saporis q̃ menta domestica vl' ortensis.q̃ est herba se multiplicans et cito de terra pullulans et ascendens.cuius hastula in terraz reflexa et ab humo tecta ꝺuertit in radicẽ et cito ex se nouam pturit prolem. Est autez menta ortensis magne efficacie siue sit sicca siue viridis.hz eĩ virtutem dissoluẽdi et consumendi et qualitatib⁹ suis.et aromaticitate ꝺfortandi et ꝓuocãdi appetitum. ex suo acumĩe decocta in aceto fetorez oris amputat.et gingiuas putridas et corruptas purgat. vomitũ ex debilitate ꝑtutis retẽtiue venientẽ cũ aceto sedat.odore suo ⁊ sapore ꝯ sincopim et debilitatẽ spũuz iuuat matricẽ mũdificat a supfluis ⁊ ꝺfortat.decocta in vino dolorem visce⁹ et renum placat. cũ vino et oleo decocta mãmillas ex coagulatione lactis induratas superposita sanat. succus ei⁹ venenis obuiat et potat⁹ lumbricos necat et vermes auris.in vino et oleo decocta frigida apostemata dissoluit ⁊ curat. tussim mitigat. Hucusq Dyasco.et Plate. sitr vsa.li.ij.in dict.dicit idẽ.addẽs q abominatõem amputat et singultũ sedat.linguam lenit asperã si ex ea fricet assuefacta in cibo venerem excitat.

De malua Lapl'm.QVII

Malua est mollis herba a molliendo
aluū dicta. vt dī. Jsi. li. xvij. sicut dī.
idez vna cū Pli. si succo eī admixto
oleo aliqs se inūxerit. a pūctura apū ledi nō
poterit. mēbra etiā linita succo maluę n̄ pa-
tiūt pūcturā neq; morsū ab aranea vl̄ a scor-
pione. vt dī. Pli. Est āt eī spēs duplex. mi-
nor. s. z maior q̄ altea dr. z ēvtraq; herba hu
mida inf frigidū z calidū tpata. vt dr ī dict.
et h̄ pz p eī ꝓtutēz actionē. qz digerit aposte
ma z maturat. maxie radix eī z semē. cuī de
coctio valet ꝯ fluxū sanguīs. q̄ddā em̄ hz vi-
scositatz quod si cū vino potui dct dissoluit
grossos būores renū z lapidē frāgit. durici
em splenis mollificat atq; laxat. decoctio e
puocat somnū. si facies z extrema corporis
inde abluant. seminis sui decoctio valz pti-
sicis z ꝯ tussim semē eī in oleo decoctū du-
riciē soluit mollificat mūdificat z maturat.
vt dr in plateario.

De nuce La. CXVIII

Nux est arbor cuī fructus silī noīe nū-
cupat. z est sic vocata eo q̄ vmbra eī
vel stillicidia foliox arboribꝫ vicinis
noceāt. quā multi latini alio noīe iuglandē
vocāt. q̄i iouis glandē. Fuit em̄ h̄ arbor q̄n
dā ioui ꝓsecrata cuī fructus hz tantā vim. vt
missus inf fūgos z cibos venenosos q̄cq̄d ī
eis virulentū est extrahat rapiat z extiguat.
vt dī. Jsi. li. xvij. Cuī fructus hz dux z amax
corticē. sz nucleū valde dulcē. vn̄ pomū om
ne corio vel cortice duro tectū dr nux. vt dic
idē. vt pincē. castanee. auellane. z hmōi. Est
itaq; nux arbor alta z pcera hns ramos z no
dos diffusos. z folia lata z neruosa pirami-
dalia z acuta. q̄is odoris z saporis. q̄x vm-
bra dormiēti sub ea est nociua z diuersarū
infirmitatū generatiua. Cuī tn̄ radix cor-
tex fructus z folia ꝓueniūt medicīe. Haz vt dī.
Dyas. succus radicis z corticis nucis maiorz ex
tractus z potui datus ad q̄ntitatē vnī ouagū sub
uenit difficultati vrinādi. potatus etiā cū ace-
to repugnat febribꝫ veniētibꝫ cū frigore z ri
gore. crines tingit z mūdat et ꝓhibet casus
capillox. Est āt multiplicis fructus et effica-
cie. fructus eī ꝓuenit etiā esui z medicīe. et cū
multiplex nux inueniat. tn̄ de maioribꝫ siue
gallicanis z minoribꝫ siue auellanis pl̄ loq̄
mur q̄ ad cibū z medicinā. Nux āt vsualis z
domestica q̄ a mlt̄s dr gallica variat in suba
instute z etiā figura. nā in suba vt dī. ysa. in
dict. aut ꝓsidera vt viridis aut recēs aut ma
tura. Jn p̄ma dispositiōe. s. viridi hz exterī
coriū siue corticē colorē q̄dē viridē sz ī sapo
re ponticū z amarū. z manī ꝓstringētis infi-
ciētez. interī āt testā paulatim obtinet corio
extrinseco duriorē. infra eī ambitū nucleus
ꝓtinet vnctuosū saporosū z mlt̄ū dulcē. nu-
clei tn̄ medulla q̄ ifra testā est ꝓtēta. q̄dā pel
licula velut q̄dā tunicula est vndiq; circūte-
cta. ne tenera nuclei suba a teste rigiditate
seu duricia lederet. z illa q̄dē pellicula testa
mollior est z medulla nuclei durior z ama-
rior ab expientibꝫ inuenit. z ꝯto nux plꝰ ad
maturitatē pducit. plꝰ sepat illa corticula a
suba teste z medulle nuclei icorpat fortiꝰ et
vnit. ita q̄ nux ab eavlterī non diuidit. nisi
q̄n p aq̄ calide l̄ alterī būidi infusionē casu
aliq̄ artificialr emollit. nux itaq; viridis est
minꝰ calida z etiā sicca nat̄alr ꝯ antiq̄ z mi-
nus stōacho nociua. Q̄ si cū ruta comesta
fuerit ieiuno stōacho erit penit̄ cuilibet ve-
neno inimica. nuces ꝓo mature vt dī. ysa. q̄-
dā sūt recētes. q̄dā antiq̄. q̄daz int̄ has me-
diocres. recētes sūt magis humorose. medio
cres ꝓo sūt magis sicce. sz antiq̄ ꝓsūpta būidi
tate p calorz intēsionē būorositatē digerētē
magis sūt general̄r vnctuose. z iō mlt̄ū come
ste in būores colericos de facili ꝓuertunt. z
maxie q̄n a calidis ꝓplexiōibꝫ ī vsū sept̄ assu
mūt. qz i talibꝫ generāt adustionē z capitis
tiginē iferūt z dolorē. q̄ꝓo eas tpate comedūt
z tpate sūt ꝓplexionis bn̄ eas digerūt et eis
ꝓgrue nutriūt. ꝓt̄ āt eax attēdit penes effe-
ctū medicīe. nā general̄r ꝯ rem venenosam
corpa ꝓfuāt. qz sua vētositate meat̄ corpis
opilāt z vim veneni ad vitalia penetrare nō
ꝑmittūt. Jtē nuces cū sale z ruta z alīs mix
te equalit̄ addito melle morsui rabidi canis
subueniūt. si interī sumāt. z exterī sup locū
vulnerz apponāt. venenū ei ad exteriora tra
hūt potentialit̄ z ꝓsumūt. Jtē ꝓtrite cū mel
le melācolica apostemata z fleumatica mi-
rabiliter dissoluūt. Cōtrite insup et cataplasmate
sup vmbilicū interiora apostemata interī in
corpe nascētia destruūt vt dī. ysa. in dict. Fi
gura āt nucis est varia. qz alia ē rotūda. alia
piramidal̄ z oblōga. alia interī plana z cō-
caua. vtz in auellanis z muscatis. alia latera
liter diuisa. sz in summitatibꝫ ad modū cru
cis tecta gnomaliter. i. p formā triāguli di-
stincta. vtz ī nucibꝫ maioribꝫ gallicanis. in
q̄bꝫ generaliter forma crucis ītерī ē impssa
vt pz sensibiliter intuenti zc.

De nuce auellana Capl'm.CIX.

Nauellana respectu nucis gallice agrestis et siluatica est. Nam sine cultura crescit in coꝛulis.q̄ sunt arboꝛes crescētes ī nemoꝛe siue silua vt di. Jsi. et iō q̄ in loco publico crescēs a trāseūtib⁹ auellit᷑ z colligit᷑.merito auellana nūcupat᷑. Auellane ātvt dicit ysa.alīs nucib⁹ sunt minus calide z in suba magꝭ pōtice atz grosse. min⁹rare in suba z vnctuose.z iō ad digerendū sūt dure z ad exeūdū de coꝛpe magꝭ tarde.cū q̄ digerūt᷑ m'tuz sūt coꝛpis nutritiue si sumāt᷑ cū interioꝛi pellicula m'tū sūt generatiue inflatōis.z iō vt eoꝝ nocumētū auferat᷑ est vtile vt aq̄ calida p̄fūdant᷑ z exterioꝛes pellicule auferāt᷑.z sic exūt ꝺ m'tas passiōes vtiliter iuuatiue.quaꝝ succ⁹ melli admixtus valet ꝺ alopiciā z fluxū capilloꝝ et facit pilos in coꝛpe germīare.vt di.ysa.et Cōstan. Sūt z alie nucū diuersitates q̄ ꝺgruūt medicine.sic nuꝝ muscata. z nuꝝ indica.et nux vomica.et hmōi. Et est muscata fruct⁹ arboris ī india nascētis.crescēt᷑ infra testā durā. q̄dā coꝛio siue folliculo tectā ad modū auellane.cui⁹ coꝛtex macis vocat᷑ z ē m'tū medicinal'. maxīe cū ꝺ fortat coꝛ z depurgat ī cerebꝛo spm̄ aīalē.stomachū infrigidatū calefacit et ꝺfortat appetitū.z est coꝛtex ille subrufus bñs saporē acutū z aliq̄ntulū ſbamarū.q̄ ātniger est vl' terre⁹ nō bñs acumē ī sapoꝛe abīciēd⁹ ē. Nux āt muscata a coꝛtice z teca extracta circūdat᷑ q̄dā pellicula tenuissima z plana.q̄ q̄nto est pōderosioꝛ z ī odoꝛe suauioꝛ et sapoꝛe acutioꝛ.tāto melioꝛ.vñ eligēda est q̄ grauis et solida est interi⁹. q̄ cum frāgit᷑ nō pulueriz̄at᷑.z subrubicūdū colorē p̄tendit cū odoꝛe foꝛti et suaui.vtutē hz cōfortādi et stomachū calefaciēdi et extenuandi ventositatē et auferendi doloꝛem capitis ex frigida causa.applicata eīn naribꝫ ꝺfortat cerebꝛū et membꝛa spūalia .vt dicit Plini⁹ Dyasco.et Pla.

De nardo La.CX.

Nardus ē herba modica z spinosa calida z odoꝛifera.vñ et a grecis nardi spica nardostactes appellat᷑.vt dicit Jsi.li.xvij. Est z ei⁹ spēs triplex.s. indica.syriaca et celtica.nō tñ crescit ī syria sz in q̄daz cra mōtuosa q̄ in vno latere tāgit syriā et in alio indiā.melioꝛ āt est illa q̄ ē leuis z fusca comosa et sperica.qua odoꝛatissima ciꝛcuz similās.q̄ masticata liguā desiccat Nardus āt celtica a regione gallie vbi crescit ē dicta. z etiā ē sil'is nardo siue spice nardi.sz ē magꝭ alba. Hz aūt vt di. Dyas.et Pla.vtutē ꝺfoꝛtādi ex aromaticitate sua.valet ꝺ sincopim z defectū coꝛdis z ꝺ stomachi debilitatē.naribꝫ applicata cerebꝝ ꝺfoꝛtat.frigidū reuma ꝺpescit.ꝺ surditatē valet et auriū apostemata malū odoꝛē oꝛis amputat.z gīgiuas putridas mūdat.opilatōes splenis z epatꝭ solꝝuit.puocat mēstrua z matricē mūdificat et adiuuat ꝺceptōz.lapidē frāgit in renibꝫ z in vesica. Est em̄ herba diuretica. vt di. Plat. sz incisiua z diuisiua z vsq̄ ad intima penetratiua. Jtē valet ꝺ lingue palisim z ꝺfoꝛtat neruos z ꝺsumit hūoꝛē lingue oꝛgana occupantē. valere etiā dꝛ ꝺ moꝛbū epilenticuz si debito mō patientibus mīstret᷑. Ad multa alia multū valet.ex qua fit oleū nardinū q̄ ad oīa p̄us dicta et ad alia maxime est necessariū.

De olea La.CXI.

Olea est arboꝛ ꝯm Jsi⁹.cui⁹ fruct⁹ dꝛ oliua.succ⁹ vo oleū nūcupat᷑. vt dic̄ Jsi.li.xvij.sepe tñ arboꝛ oliua appellat᷑. Est āt arboꝛ oliua pacis z insignis vt di. idē. Hā vt dicit romanoꝝ hīstoria. sine oliuaꝝ ramis nō mittebāt᷑ legati p̄ pace aliqua obtinēda siue alīs offerēda. Ūñ ꝯm remigium p̄z h⁹ arboꝛis excellētia.q̄ in signū recōciliatōis z federis dei cū noe colūba nō cū alteri⁹ arboꝛis ramusculo.sz solū cū oliue īterſigno ad archē fenestram ē reuersa. imo ꝯm Pli.li.xv. victoꝛes aquid athenas q̄ndā olea coꝛonabāt᷑.greci vo tandē oleastro suos coꝛonari iudicabāt᷑.vt dic̄ idez. Est itaq̄ olea arboꝛ coma z viroꝛ et ramoꝝ m'titudie spaciosa.frōdes bñs subalbidos et molles. viroꝛis pulcritudinē in estate z in hyeme retinētes.floꝛes etiā hz minutos z m'tos suauiter redolētes.durū coꝛticē z radicē amarā.fructū pinguē sapidū atq̄ dulcē. Haz vt dicit Jsi.ex amaritudine radicis surgit oliua in pabulū lumīs et medelā vulneꝝ ac in refectionē esuriētis. Jn lucernis em̄ ponit᷑ ad ignez nutriendū.mēbꝛis lāguidis ponit᷑ ad medendū.in cibo apponit᷑ ad reficiendū et ad ꝺdiendū.vt dicit idē. Est eī oleū ignīū et luminariū nutritiuū moꝛboꝝ remedium et cibarioꝝ suauissimū ꝺdimentū vt di. Jsi. Est g oliua siue olea arboꝛ fructifera z medicinal'.cui⁹ coꝛtices folia et fruct⁹ cōueniūt

medicine.cui⁹ lignū maxīe est soliditatꝫ ⁊ cō pactōis ⁊ q̄si imputribilis puritatꝫ q̄uis sit mlte duriciei in exteriori suba.mltum tñ hz hūoꝛositatꝫ ⁊ vnctuositatꝫ interi⁹ in medulla De olijs āt et de olinis di.Pli.li.xv. arboꝛꝫ oleaꝝ fructiferaꝝ mlta sūt genera ī regiōib⁹ non multū calidis sīc ⁊ nec in regionib⁹ nimis frigidis.sz pot⁹ in tpatis.magꝫ tñ se habentib⁹ ad caloꝛē q̄ ad frigiditatē.et ido iubet Latho vt dic idē Pli.oliuas seri in solo calido non nimis pingui.nec nimis macro radijs solis opposito. Hā celū eis maxīe confert et multū diligūt roꝛē celi ⁊ aeris serenitatē.vñ si fiūt copiosi ymbꝛes qñ oliue maturescūt viciaꝫ oleū ⁊ ꝓsumiꝫ.nisi seq̄ꝫ serenitas q̄ extenuet liquoꝛem di.Pli.ca.ij̄.nec īdiget olea falce vel rastro vt putet sīc putantur vites.sz soli ⁊ roꝛi celesti cōmittiꝫ verno gaudet tpeꝛ incipit tūc floꝛere.cui⁹ fruct⁹ primo circa hyemē colligūꝫ.collectꝫ fructibus solēt oliuātes terrā apire circa radicē.et q̄sdā tuberositates et adulterinos ramuscl⁹ circa veras radices creſcētes caute pscindere.ꝛ hmōi supfluitates circa radicē solēt aliqui vtalici rustici podagram olee appellare. vñ pscisis illis radicib⁹ falsis meli⁹ fructificat oleaꝛ mirabiliter emendaꝫ nec vult olea pcuti ḡuiter cū pticis p suo fructu colligendo.sīc faciunt aliq̄ min⁹ cauti.qꝛ talꝫ pcussio cedit ad iniuriā ipi⁹ arboꝛis ⁊ damnū anni subsequētis.min⁹ em̄ fructificat sic pcussa. vt di.Pli. Multe āt sūt h⁹ arboꝛis species. q̄ p diuersitatē fructuum discernūꝫ. Oliua itaq̄ ꝑm Jsi.arboꝛis olee designat fructuꝫ. cui⁹ multiplex differētia inueniꝫ.vt dic ysa. oliue aūt alie sunt domestice.ꝛ alie sūt siluestres.domestice fruct⁹ faciūt q̄ñq̄ maturos q̄ñq̄ imaꝛos.q̄ñq̄ inꝛ hos mediocres Jnꝛ istos aūt fruct⁹ oliuares ꝓmi sunt terrestres pontici ⁊ virides.secūdi sūt subrubei vl ꝑm Dyasco.iacinctini.vltimi ꝓo videnꝫ esse nigri.et q̄nto sūt nigrioꝛes exterius tanto sūt maturioꝛes et interi⁹ vnctuosioꝛes ⁊ ad exꝓmēdū oleū aptioꝛes.ꝛ vt di.Arist.nūq̄ pfecte matureſcūt in arboꝛe etiā si p multos annos ibi essent.sz vt verā et ꝓpletā ꝓsequāꝫ maturitatē.oporꝛet vt bacce collecte de arboꝛe p plres dies in vna ꝓgerie coaceruenꝫ.ꝛ sic p ꝓpressionē mutuā ac nimiam ꝓfortato caloꝛe ⁊ reuocato ad interioꝛa ad plenā maturitatē pducenꝫ.ꝑm ꝓo ysa.in dictis.oliue cū fuerint rubee nōdū bñ mature nec dum plurimū vnctuose stomachi sūt valde ꝓfortatiue ⁊ ꝓstrictiue ⁊ appetit⁹ excitatiue.maxime si cū aceto vel aq̄ salsa fuerīt ꝓparate.tñ dure ⁊ difficiles sūt ad digerendū ⁊ minus alijs nutritiue. Nigre ꝓo q̄ iā sūt q̄si mature calide sūt ⁊ inter siccū ⁊ hūidū tpate.multū q̄dē nutritiue.sz stomachi mollificatiue.et ad digerendum magꝫ dure.qꝛ vnctuositate sua in stomacho supenatāt ⁊ ad decoctōis locū inferi⁹ nō descēdūt.ꝛ ido ī hūoꝝ corruptionē citi⁹ trāsducūꝫ ⁊ min⁹ laudabiles sūt alijs ad edendū. vtiles tñ sunt in medicina. qꝛ et trite et posite sup̄ loca q̄ igne vel aq̄ calida sūt erusta vesicā repmūt ibi nasciturazꝫ. poꝛos cm̄ aperiūt ⁊ exalare faciūt fumositates q̄ incluse sub cute sunt causa vesice et tumoꝛis. Ducusq̄ ysa.in dictꝫ.Dicit aūt Pli. li.xv.c.ij̄.q̄ bacce siue grana oliue q̄diu sūt in arboꝛe nō pereūt.ꝛ q̄nto diuti⁹ in arboꝛe pmittunꝫ.tanto meliꝛes fiūt.sp em̄ nouas vires resumūt ⁊ difficili⁹ cadūt. Cōstant āt olive vt dic idē.ex nucleo carne oleo ⁊ amurca q̄ sanies siue fex olive dꝛ.ꝛ ē amara vtilis tñ in medicīs.sz nuclei cū folliculis oleo eliquato vtiles sunt ad ignē nutriendū. porci etiā dicunꝫ inde impinguari.

De oleo Ca.CXII

Oleum succus est olive vt di.Jsido. ⁊ tāto est nobili⁹ q̄nto recenti⁹ ⁊ facilius a suis folliculis eliquaꝫ.vt dicit Pli.li.xvij̄.ca.ij̄.vbi dꝛ q̄ oleū p vetustatem viciaꝫ.et dꝛ ibidē q̄ oleū in toꝛcularib⁹ extoꝛquendū meli⁹ eliquaꝫ si olive siue olee bacce ꝓus cū molari lapide vehementi⁹ cōtrite feruētissima aq̄ ꝓfuse fuerint ⁊ respersa. Hā p talē aquā calidaz vnctuositas ab amurca et nucleis sepaꝫ.q̄ supenatās tandez ab ipsa aq̄ artificialiter sepatur. Et vt dicit idem. quanto oleum citius de toꝛcularī exit tanto oleū laudabilius iudicaꝫ.nam pinguꝫ est ⁊ suaui⁹ qꝫ min⁹ cū terrestri suba admiscetur. Preter hec dicit papias q̄ si q̄s inꝛ aq̄s mersus oleū in oꝛe ꝓus inclusū in aquam emiserit clariora facit omia q̄ in fundo aque cōtinenꝫ.ꝛ patēt oculis ipsi⁹ facili⁹ oia q̄ in aque inferioꝛib⁹ absondunꝫ. Cui⁹ natura est vt cibos condiat ⁊ fomentū luminū admistret et coꝛpa fessa recreet ⁊ ꝓfoꝛtet.neruos contractos ⁊ induratos ac spasmatos remollit ⁊ relaxat.apostemata dura mollificat ⁊ maturat.ꝛ maxime oleū lini Multiplex em̄ est oleū et ex multꝫ reꝝ generib⁹ ē expressū.alios

aũt est simplex. vt oleũ oliuaz. oleũ nucum. oleũ papauez. oleũ amigdalinũ. oleum raphani. oleũ lini. oleũ canopi. z hmõi. alid ẽ cõposituz. et exb genere aliud est frigidum aliud calidũ aliud est stipticũ et ꝺstrictiuũ. aliud laxatiuũ. Nam ex appositõne calidoz efficit calidũ. et ex frigidis frigidũ. z ex stipticis stipticũ. z ex laxatiuis laxatiuũ. et iõ ꝑm diuersas causas morboz sũt adhibenda diuersa genera oleoz. vt oleũ laurinũ nardinũ puleginũ in causis frigidis. oleũ vero rosaceũ siue violaceũ in calidis causis apponatur. Potest aũt oleũ ita fieri calidũ vt febrez inducat si in de vene pulsatiles et nares z vole manuũ ac plante pedũ inunganꝯ. vt oleũ in quo decoquit caro leonina. vt ꝺr in compendio salernitani. Potest etiã fieri ita frigidũ qꝫ inducat mẽbro inde puncto stupoꝛez z insensibilitatẽ. vt pz in oleo mãdragorino qꝺ fit ex oleo in q̃ poma mãdragore sunt decocta vel diutꝰ reseruata. Sz int olea sic cõposita magꝭ laudabilia z magꝭ in medicina vtilia sũt tpata. Simplex aũt oleũ q̃ ad medicinã et q̃ ad cibũ ꝑmũ locũ obtinet oleuz oliuaz. deinde nucum et amigdalaz. tertio oleuz papaueris. qꝺ tñ alijs oleis ꝑdictꝭ est magꝭ frigidũ atqꝫ siccũ. maxĩe qꝺ fit ꝺ semine eiꝰ nigro. et hz virtutẽ inducẽdi somnum valet ꝺ calida apostemata in ꝓncipio. et cõtra epatis calefactõem. vt ꝺi. Pla. Alia aũt olea minꝰ ꝓueniũt cibo ꝓpter odoris grauitatẽ z sapoꝛis horribilitatẽ. ꝺgraũt tñ vtilit medicine sicut ꝺi. ysa. in dietis. hz aũt omne oleũ generaliter multũ aeritatis et aereę leuitatis. et iꝺo oĩi liquori supferꝝ et alijs liquoribꝫ subesse ꝺdignatur. penetratiue est virtutis et sui diffusiue. et ideo in vasis viteis vel vitreatis vasculis melꝰ q̃ꝫ i ligneis vl poꝛosis vasculis alijs custoditur. vestes quas tãgit inficit z in eis odoris sui vestigiũ q̃si inseparabiliter ꝺrelinqꝫt. diffusũ in aquaz in supficie in guttulas oꝛbiculares se r̃colligit. z vt totaliꝫ q̃ ad pinguedinẽ z sapoꝛez separet ab eiꝰ supficie vix ꝑmittit. Oleũ autez sapoꝛe aspeꝛ et odoꝛe horridũ cum amurca siue fece mixtũ. ad cibũ nõ est aptũ. nauseaz eĩ z vomitũ ꝓuocat et stomachi oꝛificium coꝛrũpit z ĩmutat. oleũ etiam apes z aĩalia anulosi coꝛporis interficit z extinguit si inꝺe ꝑfundanꝝ. vt dicit Aristo. sed aceto post infusa reuiuiscunt. Item oleũ purum ferrũ politum a rubigine seruat q̃ ferrũ inde ungitur. sz si fuerit coꝛruptũ vel aquosum z cũ fece mixtũ ꝺestruit ferrũ z coꝛrũpit vt ꝺi. Plinꝰ li. xv.

De oleastro. Ca. CXIII

Oleaster est siluestrꝭ olea sic dicta. eo qꝺ in foliis sit oliue. sz eius folia sunt latioꝛa. et est arboꝛ inculta sterilis z amara. cui insertꝰ oliue ramus vim mutat radicis et ꝺuertit in ꝓpriam qualitatem. vt dicit Jsi. li. xvij. Cuius lacrima ẽ duplex Alia est similis gũmi sine vllo q̃litatꝭ moꝛsu alia est moꝛdax seu similis gutte ammoniaci. vt ꝺi. Jsi. Et cuius oleaster arboꝛ sit siluestris. tñ eius coꝛtices gũmi et frõdes ꝺueniunt medicine. nam eius folia cũ sint stipticа et amara. melle addito sanant vlcera capitis atqꝫ oris. vt ꝺi. Dyasco. succus coꝛticꝭ et frondiũ stipticus est et ꝺstrictiuus. vnde valet ad intercipiendũ humoz omniũ fluxuz. vt dicit idem. Gũmi eius valent ad multa. et illud qꝺ est moꝛdax maxime. nam vulnera mundificat et sanat. gingiuas coꝛrosas z coꝛruptas adiuuat. et dentes motos roboꝛat et ꝺfoꝛtat. Erisipilam. i. sacrum ignez ex colera furiosa carnẽ et ossa coꝛrodentẽ reꝓmit atqꝫ sanat. valet ꝺ allopiciã et fluxuz capillorꝫ. z tingit crines z canicieꝫ vel palliat vl retardat. vt ꝺi. Pli.

De olere Capꝰm. CXIIII

Olus ab olendo est dictum. eo qꝺ ꝑm Jsidoz boĩes ꝓmo oleribꝫ alerentꝝ anteqꝫ fruges et carnes ad esum hominibus ꝓberentꝝ. pomis eĩ z oleribus nutriebantꝝ boĩes ante diluuiũ. sic aĩalia graminibꝫ atqꝫ herbis vt dic Jsi. li. xiij. et cuius oĩia graminosa in terra nascentia que sũt coquibilia et esui boĩm apta generaliter olera dicantꝝ. tñ vulgariter caules olera dicuntur quoz frutices et tirsi amplꝰ creꝛscere ceteris oleribus arbitrantꝝ. vt dicit idem. quoz sũmitates dicuntꝝ time quasi come in quibus maxime est vigens virtus naturalis. et ideo in timis tam herbaz qꝫ olez maxime consistit efficacia medicine vt dicit idem. Est aũt herba frigida z sicca turbidũ quidẽ z melã colicũ generans sanguinẽ. horribilẽ etiam odoꝛẽ facientẽ. vt ꝺi. ysa. in dietꝭ. z sunt etiã quidã caules estiuales et q̃dã hyemales. qz herbe sunt ꝓpositе ex ꝺrijs Nam substantia est grossa z dura ad digerendũ. Jus vo succus est colatiuꝰ et inde desiccatiuꝰ et ventris humectatiuꝰ z laxatiuꝰ. sed suba sine iure est

ꝓstipatiua. Tollit aũt eoꝝ nocumentũ si in aqua elixent. z aqua ꝓiecta in alia decoquatur z cũ pinguedie optime ꝓdiant. vt dr in diet. Est ãt herba q̃ ꝓficit ꝑ transplãtatõez nam qñ in vno loco fuerit semiata. si postq̃z creuerit in plantã ad humũ meliorẽ transferat. multũ crescit. z tam in q̃ntitate q̃z in q̃litate seu ꝙtute meliorat. In estate q̃z folia eꝰ tenera ab erucis z ab alijs ꝙmiby corrodũt. in hyeme ꝙ gelu et pruina cõstringũt et sic efficiunt magꝭ tenera ad coquendũ z ad comedendũ meliora. nam reuocato calore ad interiora folioꝝ meliꝰ digerit suba eoꝝ. z sic efficiunt magꝭ sapida et sũt meliora. Pli. ꝙ li. xx. c. x. multis laudiby extollit caulem q̃ ad vsum medicine. z dicit q eiꝰ triplex est spẽs. q̃dã est crispa vtilis stomacho aluũ modice molliẽs. alia lata habẽs folia spissa. z ista minus valz ad medicinã. tertia tenuia hz folia et simplicia z ceteris amarior. ſz vtilior medicine folia eiꝰ trita z apposita bis in die sanãt canũ vulnera recentia. z inueterata mire sanãt. caulis paꝝ coctꝰ soluit. mltũ coctꝰ stringit. vinoꝝ ebrietati resistit. neruos ꝙfortat. z iõ vtilis est paralíticis z tremulosis. lactis vbertatẽ ꝑbet puerperis. succꝰ eiꝰ valz ꝑ venenũ. dicit etiam idem q̃ valet ꝙtra morsum canis rabidi. odorem seminis eius cocti fugiunt serpentes. Multas numerat alias eius ꝙtutes quas ꝑ tedio h̃ omitto. dicit etiã q̃ bractea silueſtris. ſ. caulis ꝑ se nascẽs hz effectꝰ fortiores rc̃.

De ordeo La. CXV.

Ordeũ est dictũ eo q̃ cito fit aridum vt di. Jsi. vel ab ordine. eo q̃ eiꝰ spica q̃nq̃z sex ordines ꝙtinens inuenit Et illud genꝰ ordei meliꝰ pascit aĩalia q̃z triticũ. z salubriꝰ hoies q̃z malũ triticũ vel silligo. vt dicit Jsi. Aliud est genꝰ ordei hñs duos ordines in spica sua. Tertiũ dr trimense eo q̃ iactũ in terra verno tpe celeriter recolligit. vt dicit idẽ. De ordeo dicit Pli. li. xviij. ca. vij. ꝓmũ int frumenta seritur ordeũ. apd eũ multas nationes panis inde fit ꝑcipuꝰ. et polenta fit ex ordeo apud grecos. et illi ꝓmo ordeũ aqua ꝑfundunt. qd postea desiccãt. z sic molis ꝙfringũt et a cortice farinam purgãt. Alij vt ytalici ordeũ siccũ in subtilẽ farinã molũt sine ꝑfusione aque ꝑcedente. Ordeũ frugũ oĩm mollissimũ est i medulla z seri nõ vult nisi in sicca z solida terra. vnd xpt sue subẽ molliciẽ multũ cito rapit ad maturitatẽ. nec videt aliqd semen minꝰ calamitosum q̃ ad corruptiõz. qr citiꝰ crescit z recolligit. et anteq̃z triticũ inuadat corruptio vel rubigo. Inter oĩa ꝙ crescẽtia frumẽta vilior hz paleam z humiliorẽ stipulã. ſz multũ hz laudabilẽ medullaz q̃ mõ debito parat et farinam accuratissimã seu polentã. vt di. Plinius. Est aũt vt dicit ysa. in diet. ordeũ granũ frigiduz et siccum virtutem habens colatiuã z mundificatiuã et exiccatiuam. et parum habet ventositatis respectu fabe. minus tñ nutrit faba q̃z ordeũ. q̃uis etiam sit magis naturaliter inflatiua. nec em̃ bñ semper corpus nutriũt que perventris folliculos siue corporis se extendũt. vt dicit idem. Multi aũt sunt vt dicit Plinꝰ qui plꝰ vtiũtur ordeo in medicina q̃z i cibo. Inde tamẽ fit potus mũdificãs. corpꝰ nutriẽs z restaurans. spũalia membra recreans et mundificans. de ordeo etiã contuso de cortice mundato et cũ aqua munda decocto fit medicinalis potus. quam phisici ptisanam vocant cuius virtus est sitis extinctiua. ſanitatis custoditiua. febrilis caloris alteratiua. ſed de ptisana quere infra lr̃a T.

De palma La. CXVI

Palma est arbor victorialis. sic dicta vt dicit Jsi. li. xvij. q̃ manꝰ victricis siue obtinẽtis victoriã est ornatꝰ. vel qr est ad modũ palme hoĩs habens ramos Est aũt arbor nobilis et insignis sempiterne pulcritudinis et viroris. diuturnis vestita frondibus sine vlla successione ꝙseruans folia sua tempe hyemis et estatis. et quia est arbor annosa durans in virtute et viroꝛe ꝑ multa tempa. ideo ad similitudinẽ auis fenicis q̃ multis viuit annis. palma a grecꝭ fenix est vocata. et cũ sit arbor fructifera fructus ferens delectabiles et suaues. nõ tamen in oĩby locis vbi crescit ꝑcipit fructꝰ maturitatem. frequẽter tñ in syria z in egypto fructus eiꝰ dactili a similitudine digitorũ sunt vocati. quoꝝ noĩa variant. nam alij vocant palmule similes mirabolanis in forme dispositione. differũt tamẽ peniꝰ in sapore cuz isti sint saporis dulcissimi et iocũdi. mirabolani vero saporis sunt horribilis et amari. alij vocãt thebaici qui et nicholani. alij mutales quos greci canathos vocant Ducꝭ q̃z Jsidorꝰ. Est aũt palma vt tangit glosa super psalmistaz arbor magne proceritatis et altitudinis. sed tamen ad cedri altitudinem

nō ptingit. Cui⁹ radix est aspa ⁊ rotūda. i. p/
fūdo ipi⁹ ⁊ revalde fixa. trūc⁹ ⁊ ei⁹ solid⁹ est ⁊
ꝑpact⁹ ⁊ imputribilis firmitat⁊. cortex ei⁹ cir
ca truncū dur⁹ ⁊ rugosus. ⁊ q̄dāmodo pūgi
tiu⁹ ⁊ marie ꝓlus terrā. ⁊ iō difficilis est ad
scandendū ⁊ cū difficultate ptingit ad eius
fructū. folia ei⁹ piramidalē habēt formā ad
modū gladij. ꝙuis aūt palma dura sit circa
stipitē ⁊ aspera. in supioribꝫ tñ iocūdi ē aspe
ctus in ramoꝝ pulcritudie ⁊ ī coma. ī sūmi
tate ramoꝝ portat fruct⁹ suos et nō ī medio
folioꝝ. vt di. Pli. li. xviij. Cui⁹ fruct⁹ est tāto
vnctuosior dulcior ⁊ sapidior q̄nto īmedia/
ti⁹ solis radijs appropinq̄t. In mltis siq̄dez
regionibꝫ crescit. sz nō ita fructificat sic in re
gione feruida solis spiculis ꝓtinue repcussa
⁊ leni tra sabulosa et vitrosa. ⁊ iō palmis iu/
dea est inclita. vt di. Pli. li. xviij. ca. v. Item
idem. palmaꝝ duplex est spēs. masculus ⁊ fe
mina. Masculꝰ ꝑmo floret. fcīa p⁹ in germē
prūpit. nec fructificat femina nisi ita sit ꝓpin
qua mascꝰ vt saltē mediāte vēto odore ma/
sculi fcīa pfundat. Idem etiā di. Arist. li. ve
getabil. Et qñ seminant oportet vt masculi
⁊ femine semīa piter seminent ⁊ bina et bina
sint ꝓposita. ⁊ ex singulis erūpit planta. vñ
quaterne plantule ex eis coalescūt q̄ ad in/
uicē tandē coadherēt. ⁊ ad modū alic⁹ retis
mutuo miro nature artificio se⁹nectūt. nec
bene crescit nec etiā fructificat fcīa sine ma/
sculo. īmo si arbor abscidat mascula femīa
post biduū sterilescit. sz aspersis foliis et flo
ribꝫ masculi circa radices femine. femina ex
vicinitate masculi q̄si ex coitu itez vires re/
cipit et resumit. nec diligūt hmōi plantaria
locū humidū pinguē ⁊ fumosū. īmo potius
locū salsū ⁊ arenosū. ⁊ iō vbi nō est tale solū
oportet aspergi salē nō iuxta radicē sz aliq̄n
tuluz in vicinio. vt salis siccitate humorosa
ere superfluitas ꝓsumat. Et di. Pli. q̄dā ē spe/
cies palme in meridiano orbe q̄ tradit esse
vna ⁊ nō multiplicat alia ex ipa. sz qñ ꝑ ve/
tustate oīno perit ⁊ deficit. itez ex se renascit
ac reuiuiscit. ⁊ iō putat fenix auis arabie ex
hꝰ palme argumēto nomē accepisse. q⁊ mo/
rit ⁊ renascit ex se ipa sic facit palma supradi
cta. vt di. Pli. ibidē. Itē ibidem dicit idem.
In ethiopia sūt varie palmaꝝ spēs. nō rari
tate magꝭ q̄ꝫ suauitate mirabiles. int̄ q̄s sūt
ille q̄ dicūt cariace meliores ⁊ succo et cibo
Hā eaꝝ fructꝰ succo sūt vberrimi. vñ ⁊ ex eis
vina p̄cipua exꝑmūt. Ducuscꝫ Pli. li. xviij.
cap. v. Est igit palma arbor singularꝭ gēcilis
stipite ⁊ hirsuta respectu soli a q̄ exit. pulcra
āt est dilatata in ramis ⁊ comis respectu ce/
li ad qđ supi⁹ in cacumine se extēdit. cui⁹ fo/
lia sūt longa in superficie q̄dez plana ac spissa
⁊ flexibilia. diuersis ꝓnexionibꝫ vt puta spor
tulis valde apta. vt di. Piero. nihilominus
in angulis lateralibꝫ sūt incidentia et pacu
ta. cui⁹ rami dicūt clate se scz eleuantes sur/
sum seruātes virorē ꝓtinuū et senū q̄ꝫ ad in/
fima inclinātes. Et ꝑm h̄ media hꝰ dictiōis
elate ī penultima pduci hz. vt Canti. v. vbi
dr Come tue elate palmaꝝ. elate tñ sine ela/
tes grece. dr abies latine. ⁊ ꝑm h̄ penultima
corripit. et sic videt ponere alia lr̄a q̄ di. Cā/
ti. v. Crines ei⁹ sic abietes. ⁊ sic media corri/
pihz non pduci. Variat aūt fruct⁹ palme tā
in forma q̄ꝫ in ꝓtute ꝑm diuersitatē ligni a q̄
exit. ⁊ ꝑm diuersitatē soli in q̄ palma crescit.
⁊ ꝑm variā receptōem caloris celestis q̄ di/
uersimode ꝑm diuersos situs ad palma/
rū cacumina se diffundit. vt di. Pli. li. xviij.
Primū ptz. nam in multis palmis raro vel
nūq̄ꝫ inuenit fruct⁹ ꝓpter malā vel min⁹ suffi
cientē dispositiōez ipi⁹ arboris. vtz i palmis
ytalicis. in q̄bꝫ raro vel nūq̄ꝫ fruct⁹ aliq̄s in/
uenit. ⁊ si crescat nūq̄ꝫ tñ ptingere ad matu
ritatē ⁊ ꝓpletiōem debitā repit. vt dicit Pli.
Secōm pz ex p̄dictis quare in humo sive so
lo nimis frigido ⁊ humido pigui vel fumo/
so de facili nō pficiūt. īmo sine remedio nul
later⁹ ꝓualescūt. vt dicit idē. Tertiū aūt ptz
q⁊ in locis vmbrosis a radioꝝ solariū p̃tia
absolutꝭ. nec crescere p̃nt palme. ⁊ si forte ali
cubi creuerint. nullater⁹ tñ p̃nt fructificādo
ad palmaꝝ gl̄iaz puenire. et h̄ est qđ tangit
ysa. in dictꝭ. dactili inq̄t fruct⁹ scz palmiferi
calidi sunt et būidi in scō gdu. et diuersas
habēt actiones ꝑm regionū varias q̄litates
Nam q̄dam nascunt in regione frigida. i. re
misse calida. q̄dam in feruida. ⁊ q̄dam int̄ h̄
tempata. q̄ ꝓo in regione feruida vbi sol cō/
tinu⁹ est fruct⁹ sūt dulcissimi sapidi ⁊ p̄ viſco
sitate q̄daz aliq̄ntulū vnctuosi. ⁊ tñ cum sint
dulces valde si q̄s eis nimis vtat aliq̄n pote
rūt sic vtentibꝫ inferre corpis lesiones. Faz
tumores ⁊ inflatiōes generāt dolorē oris et
stomachi et etiā capitis p̄stant. splenis ⁊ epa
tis meatus obstruūt ⁊ opilāt. ex q̄ꝫ pz q⁊ oībꝫ
dulcibꝫ vti ꝓtinue nō est bonū. īmo sepi⁹ aīe
et corpi est nociuū. Fructus ꝓo crescentes
in era frigida sive remisse calida ad maturi/

tatē nō pueniūt. ꝛ ido in sua pōticitate ꝛ sic/
citate pmanētes velut crudi corp⁹ nō multū
nutriūt. qm̄ pot⁹ obsūt mltū. qz sūt ad dige
rendū duri q̄uis aliq̄ntulū stomachū ꝺfor
tent. tm̄ ꝺ stomacho de facili nō recedūt. vñ
diuti⁹ ibi faciētes morā torsiones ibi gene/
rāt sepi⁹ ac inducūt. vt dicit idē. In crescen
tib⁹ ꝓo in regione mediocriter calida q̄uis
sint maturi tm̄ tāta ineſt eis aq̄sa hūiditas su
perflua q̄ nō possunt in maturitate ꝺfuari
vñ ꝛ corpa replent crudis hūoribꝫ q̄ sūt ma
teria diuturne febris. vt di. ysa. in dict⁹. Est
aūt fruct⁹ palme ꝺpositꝰ ex molli suba ꝛ car/
nosa. ex nucleo duroꝛ q̄si lapidoso. i cui⁹ me
dio semē ꝺtinet. tm̄ aliq̄ dactili inueniunt in
syria et in egypto om̄ino sine nucleo. ꝛ tales
spadones nūcupant. qz in eoꝝ suba non est
rō sementina. vt di. Pli. Quanto aūt palma
natura et genere annosioꝛ. tanto fruct⁹ ei⁹
melioꝛ est. nō em̄ fructificat añ centū ānos.
ꝛ tūc p̄mo hꝫ completas vires ꝛ pfectas. va
let em̄ fruct⁹ palme ꝝm Dyas. vtiliter in medi/
cina. hūt em̄ ꝓprietē leniēdi asperitatē arteria
rū. ꝛ clarificādi vocē. ꝛ maxīe q̄n bñ sūt ma/
ture. nam virides sūt stiptici. vt di. Pli. q̄sdā
milites Alexādri fuisse palmis viridib⁹ strā
gulatos. vñ q̄n om̄ino sūt virides nō conue
niūt cibo. sꝫ solūmodo medicine. valēt etiaꝫ
ꝺ dissenteriā ꝛ alios fluxus q̄n more debito
apponuntur.

De palmite.
Capl'um. CXVII.

Palmes. tis. ꝺ. ꝓprie ramus vitis. vñ
dicit Jsi. li. xvij. palmes est vitis ma
teria mollis. q̄ per nouella brachia
emissus fructus affert. cuius foliū pampi/
nus ꝺ. cius em̄ subsidio palmes ab ardore
ꝛ frigore defendit atq̄ aduersus om̄em in/
suriā p̄munit. Qui iō alicubi intercisus est
vt solē ad maturādū fruct⁹ admittat ꝛ faciat
vt di. Jsi. totā aūt virtutē suā ꝛ nutrimentū
attrahit a radice. ꝛ qꝛpter inclusum calorē
in suba sue porositate fortis est attractionis
multū attrahit humoris quē transmutat in
subam ip⁹ palmitis. et quod residuū est cō/
uertitur in materiā germinis frondis fruc/
tus atq̄ floris. vt dicit Pli. li. xiij. qualis au
tem fuerit humoꝛ nutrimētalis in radice ta
lis ostendit in palmite. vnde docet compen
diuz salernitani facere vuas diuersi coloris
ex eadē vite. Si ei dū vitis inserit viti i mar
cio fiat insertio in trib⁹ ramis p̄cedentib⁹ ex
vno stipite ip⁹ vitis. si cū vno surculo inser/
tionis loco apposueris colorē rubeū. ꝛ i alio
colorē blauiū. ꝛ in tertio colorē croceū. sin/
guli palmites ex p̄dictis ramis p̄cedētes. ta
les pferūt fruct⁹ quales in inserēdo appositi
sunt colores. sꝫ qꝛ in his ptib⁹ raro vitis viti
inserit. q̄uis aliquotiēs palmes vitis alīus
arboriꝫ inseratur. ideo solet fieri fruct⁹ mu
tatio isto modo. In marcio q̄n incipit hu/
moꝛ ascendere de radice. aperit cortex vitis
caute circa radicē. q̄ aperto fit coloris inter
missio in circuitu inter lignū ꝛ corticē. ꝛ tūc
diligenti⁹ custodit ne humoꝛ ascendēs ꝺ ra
dice exeat in scissurā vñ humoꝛ quē paula/
tim attrahit palmes a radice mutat trāsiēs
p colorem. cui⁹ ꝓs vnctuosioꝛ trāsiēs in fru/
ctum. in fructu ip̄o coloris vestigiū derelin
quit. Eodem artificio potest īmutari quelꝫ
bet plantula in sapoꝛe ꝛ coloꝛe. et sic fiūt ar/
boꝛes q̄ naturaliter sūt ꝺstrictiue artificia/
liter laxatiue. et ecōuerso. vt dicit idem. hoc
idē dicit etiaꝫ Alfre. sup̄ li. v. plantaꝝ. ꝝm q̄
spēs varie eaꝝ corticib⁹ insertōis seu planta
tionis tēpe artificiosius supponūt. Palmes
aūt vitis vt dicit Jsidoꝛ quedā ex se emittit
vimina siue vincula quibus arboriꝫ se vin
ciunt et cōnectūt. quoꝝ adminiculo freti
ventis ꝛ turbinibus resistūt ne laxati palmi
tes ventoꝝ flatibus dissipent et vt sine lap/
sus periculo suos fructus sustineāt et vaga
ꝓceritate se diffundāt. multū em̄ in princi/
pio sunt fragiles. ꝛ ideo talib⁹ indigent tena
culis q̄ronicq̄ efficiunt successiue solis be/
neficio fortioꝛes. singulis annis indigēt pal
mites resecatione a superfluoꝝ debita expur/
gatione. sic em̄ plus fructificant ꝛ diffusius
se dilatant. nō amputati aūt degenerāt et in
labruste speciem se transmutāt. Dinoscitur
autem palmes generosus p̄ nodoꝝ ꝛ germi
num vicinitatez. Nam vt dicit Pli. li. xx. ca.
xxv. palmes raros habēs nodos et distan/
tes signū est infecūditatis. dēsitas veroger/
minū fertilitatis indiciū est. Quere infra ꝺ
natura vitis.

De propagine
Capl'um. CXVIII

Propago ꝓpaginis est nouellus vitis
ramuscul⁹ prumpēs et surgēs ex fla
gello p̄us terre infixo et immerso sic
dicit Jsi. Dicunt aūt flagella vitiū sūmita/
tes siue extremitates. eo q̄ vētoꝝ flatib⁹ agi/
tent que vel ꝓpt̄ vitis dilatationez vel ꝓter

renouatōem terre īmerguntur. ex q̄bꝫ noue plantule egrediunk̄ z vitis ꝓpagines appellā tur. Propaginare est idem qđ flagellū terre īmersum sternere et inde nouas vites ꝓdu/cere. z sic vineā dilatare. Hā ꝓpagare extēde/re et ꝓducere idē est. vt dī Jsi. palmites ita/q̄ vinee siue rami ad terre ꝯcauitatez incur uati et in quibusdā foueis a terra cooperti: quandā ꝯcipiūt vim germinandi et nouas ꝓpagines ꝓducendi. vnde virtus germinati ua existens in flagellis sursum vi calorꝭ erū/pens paulatim transmutak̄ exterius in ꝓpa/gines. pars vero eiusdē virtutis deꝓressa in ferius admiscetur terre et cōuertik̄ in radi/ces a quibꝫ nouelle ꝓpagines attrahunt nu/trimentū. et tandem radices totaliter effici/untur a quibꝫ ꝓpagate vites velut filie a ma/tre cōtinuo nutriunk̄. et sic fit qđ ꝑmo a nu/trice scz radice nutriebak̄ conuersū per ꝓpa/gationis artificiū in radicem. habet vt vice uersa nutricis officio fūgak̄. qz palmes siue flagellū qđ ꝑmo nutrimentū a radice hau/sit. nūc per ꝯuersionez in radicē oīes alios a se crescentes veluti mater nutrit. vt dicit Bregoriꝰ.

De platano .La.CXIX.

Platanus est arbor a latitudine foli/orum sic dicta. eo q̄ patula sint z am/pla. nam platos greci patulū vocāt. vt dicit Jsidorus libro. xvij. cuius pulchri tudinem exprimit scriptura dicens. Quasi platanus exaltata sum. Eccl. xxiiij. Mollia quidem habet folia et tenera: vitis folio si/milia. vt dicit idem Dyasco. ad ista addit q̄ platanus est arbor frigida et sicca. cuius fo lia in causis calidis et humidis sunt vtilia. Nam vt ꝺr reuma compescunt et tumorem calidū oculorū. decoctio corticum eius z fo lioꝝ. reprimit dolorem dentiū. et vt dicitur ossium alioꝝ. virtutē dicik̄ habere leniendi et acutos dolores mitigandi. vnde valere di citur ꝺtra combustiones si cum alīs leniti uis apponak̄. eius etiā decoctio ī vino valere ꝺr contra venenum. banc arborem laudat Pli. li. xij. ca. iij.

De populo .La.CXX

Populus est arbor a multitudine di/cta. eo q̄ ex eius calce. id est. fine vel radice multiplex ramoꝝ dēsitas ori atur. vt dicit Jsidorꝰ li. xvij. Cuius genꝰ du plex est. Nam altera est alba. altera autē ni/gra. Alba quidē habet folia ex vna parte al/ba. ex altera viridia. et ħ est bicolor habēs q̄l diei et noctis notas. nam alio mō variat co lorez in solis ortu. z modo alio in occasu. vt dicit idē. ab hac aūt arbore vt dicit idem ef/fluit resina iuxta eridanū fluuiū in ytalia. et etiā ī syria. et hec resina a Dyasco. z ab alīs iudicak̄ medicinalis. nam sanguinē stringit sudores z alios fluxus noxios compescit. ex eis siquidē summitatibꝫ et comis solet fieri vnguentū frigidum opilatiuū et calorꝭ mi tigatiuū. tumorꝭ repressiuū. somni prouo/catiuū. et hoc vnguentū populeon a medi/cis nūcupak̄. et in multis causis necessariuꝫ iudicak̄. Dixit etiaꝫ Jsidorus q̄ populus et platanus et salix mollis sunt materie et ad sculpturā apte. et tales arbores precisis ra/mis plus crescūt et in latū et in longuꝫ am/plius se extendūt.

De pino .La.CXXI.

Pinus ē arbor picea a foliorꝝ acumi/ne sic vocata. pinum em̄ antiq̄ acu/tum appellabant. hec arbor dicik̄ pi cea. eo q̄ desudat picem. vt dicit Jsidorus libro. xvij. Ex pino in insulis germanie gig/nitur lacrima siue gutta que defluens frigo re vel calore indurescit et gemmā facit. z di citur electrū. vt dicit Jsidorus ibidem. hoc autē electrū alio nomine dicim⁹ succum eo q̄ arboris sit succus Dicitur etiā ibidem pi/nus prodesse cunctis que sub ea seruntur si cut omnibus dicik̄ nocere ficus. Est autem pinus arbor procera et valde recta leuis et porosa. et tamē multū fortis. cum sit nodo/sa. et ideo ex pino optimi in nauibꝫ fiūt ma/li. pini etiā edificijs sunt valde apti. de faci/li tamen inflamank̄ z incendūk̄ q̄n igni casu aliquo applicank̄. et ħ accidit qz multuꝫ ha/bent pinguedinis et vnctuositatis. qz picez desudat. Hec arbor corticem habet durum extrinsecus et rugosum. sed interius habet humorem pinguē et viscosū. qui a calore so lis attractus exterius in estate ꝺuertik̄ in re sinam que quidē ꝑmo ex se est subalbida et per decoctōnem quando pix efficitur reddi tur valde nigra. Est autem valde odorifera et odoriferū facit fumuꝫ. sed per multaꝫ de/coctionē diminuitur odor eius. folia habet multa sed gracilia et acuta. et viret hyeme et estate. Et cū sit arbor pinguissima. in locꝭ tñ crescit montuosis valde aridis et lapido/sis. et cū sit arbor multe pullulatōnis tanto plus ī altū crescit q̄nto īferiꝰ plures ramos

pdit. vñ ramis ꝑcisis ꝙsus terrā plus se dilatat in coma ꝙsus celū. lente crescit ꝓpt viscositatē hūoris ꝛ grossiciē q̄ cito se digeri nō ꝑmittit. a suis corticibꝫ spoliat ꝛ nudat vt plꝰ duret. nam intꝛ corticē ꝛ lignū generant vermes qñ incipit desiccari. ꝛ illi vermiculi corrodūt lignū. ꝛ iō corticē extrahūt ne ex corrupto hūore generent ꝙmes ad ligni ꝙpuationē ꝺr esse ꝑcipua medicina. Dicit autem Pli. li. xvj. q̄ pinus sic̄ et alnus sub tra ꝓfunde cooperꝰ diu durat. ꝛ iō si cauet pinus ad aqueductꝰ ꝛ obturat ꝓfunde in tra multis durat annis. ꝛ sup terrā iacēs ꝛ in loco hūido ꝛ pluuioso corrūpit citꝰ ꝛ senescit q̄ tota liter in aqua occultata sub terra ex aq̄ fluxu indurescit. diu itaq; durat sub tecto nec de facili admittit cariē nec teredinē nisi ꝑ stillā tē pluuiā corrūpat. ſz sub terra ꝓfunda diutissime ab oñi putredine ꝰseruat. Ecōuerso aūt abies sub terra in aqua cito putrescit firmissima ꝙo est infra tectuz. vt di. Pli. lib. xxj. cap̄. x.

De pinea Ca. CXXII.

Pinea ꝺr pini fructꝰ. vt dicit Plinꝰ. ꝑ in imo iuxta stipitem grossus et rotundus. in summo ꝙo piramidalis ꝛ acutꝰ. in ꝓncipio est viridis. ſz qñ bñ maturꝰ est alteriꝰ coloris efficit ꝛ colore castance colorat. Et est pinea nux maxima ꝓtinens ī se ꝑ fructu grana multa. q̄ in testis durissimis sunt inclusa. q̄ q̄dem ꝑ ordinē sibīnuicē sūt ꝓnexa. ꝛ tñ nevnū tangat aliud testaz suaz folliculis quasi q̄busdā parietibꝫ miro nate artificio sunt distincta. Sunt aūt sic ordinata grana. vt maiora maiorē et grossiorem ptem occupent. ꝛ minora minorē teneāt ordinatissime ꝛ ad ḡciliorez locū ꝛ acutiorem sub maiore pondere sese inclinēt. nam pars grossior supiꝰ ꝑ quandā caudulā adherens arbori deꝑsso ad terraz acumine inferiꝰ aliqntulū se inclinat. ꝛ est pinea fortis adherētie ꝛ magne ꝰglutinitat; q̄diu recens est. et a sua pingui hūorositate nonduz vetustate aliqua desiccat. cōsumpta pinguedine siue humore viscosa desiccata pinea dissoluitur et sic ps a pte et nucleꝰ a nucleo separat. Et ideo ꝓm Dyasco. et Pla. qñ est vtendum nucleis pinee oportz vt integra pinea ponatur sup̄ carbones et leniter exurat. et sic duplex cortex eiꝰ interior. ſ. et exterior auferat. et tūc valde medicinalia sūt grana ista. habent em̄ ꝓtutē leniendi et humectandi et aliqntuluz aperiendi et mūdificandi membra ſpūalia. et tussim mitigādi. et bibicis et ꝰsumptis subueniendi et sanguinē augmentandi. Cortices etiā eiꝰ sūt medicinales. habēt etiam sua stipticitate ꝙtutē sistendi sanguinē maxime mēstualē. et etiā dissentericū fluxū ventris restringendi. vt dicit Platearius et Plinꝰ libro. xv.

De pice Capm. CXXIII

Pix pini lacrima est ꝑ coctōem ignis cum nigredine indurata. vt di. Jsi. ꝑ Picis autem duplex est spēs. scz naualis quia naues inde liniunt. et earū rime ne subintrent aque picis beneficio obstruūtur. et liquida et vtraq; calida est atq; sicca. Alio tamen modo componit dura. et alio modo liquida. et a multis colophonia vel pix greca dicitur. quia in grecia in quātitate maxima inuenit. Utraq; est medicinalis. virtutē em̄ habet dissoluēdi et ꝰsumēdi. vñ valet cōtra vicia splenis et eius opilatiōnem et in multis aliꝭ ponitur malagmatibus ꝛ emplastris. Et dicit etiam Dyasco. q̄ valet contra venenum ꝛ morsibus venenatis succurrit cum sale trita. pix autem ignem inflamat. manū tangentis inquinat maxime calefacta. vestes mūdas et candidas sordidat ꝛ maculat. cuiꝰ macula q̄ ad colorē ꝛ odorē vix a vestibus delet.

De piro Capm. CXXIIII

Pirus est arbor fructifera. sic dicta. ꝑ quia in specie ignis est formata. Hā eius fructus a lato incipit et ad modum ignis in angustum finit. vt dicit Jsi. libro. xvij. Pirus dicitur arbor. sed pirum eius fructus est. ꝛ fructus eius est ceteris fructibus ponderosior. vt dicit idem. Vñ pauca pira videntur ponderosiora esse q̄ multa poma. vt dicit idem. etiam si dorso iumēti apponant. De piris aūtē sic loquit ysa. in dictis. dicit em̄. Pirorū due sunt spēs: alia est siluatica seu agrestis. alia domestica ꝛ ortensis. vtriusq; autem piri frondes et rami sunt stiptici ꝛ constrictiui. sed fructus inter se multum differūt. Nam pira agrestia magis sunt pontica et terrestria magis frigida et sicca q̄ domestica. magis insipida et dura gustui q̄ plus generaliter indigesta. ꝛ iō cibo nō conueniūt sed solūmodo medicine quia vehementer constringūt ventris fluxū et reprimunt colericum vomitū si decocta in aqua fluuiali super stomachū apponant.

Domestica ꝥo pira immatura sunt pontica grossa ⁊ dura ⁊ ad esum insipida atq; mala. tñ p elixatōem ⁊ decoctōem in aqua dulci ⁊ mellis seu alteri⁹ dulcis appositiōem coꝛ potest terrestreitas aliq̄ntulū digeri ⁊ aspitas tempari. nec sic tñ multū ꝯueniūt cibo: sed poti⁹ medicine. Pira domestica matura frigida sunt ⁊ sicca. quoꝛ stiptica suba cū aq̄sa dulcedine est admixta. Et iō ꝯueniūt cibo et medicine. meli⁹ tñ ꝯueniūt medicine. melius tñ ꝯueniūt vtroq; modo post cibum q̄ ante. nam post cibū laxant ⁊ compmendo cibaria depellūt ad locū decoctōis. ⁊ neruos orificij stomachi ꝯfortāt. ante prandiū vero sumpta ꝯstipant. ⁊ si in multa q̄ntitate a ieiunis sept⁹ assumant̄ vermes in vētre generant et colericaꝫ duram et intolerabilē affectionē incurabilem prouocant passionē. et illa pira que sunt dulcia ꝛpationis sunt complexionis et minus sunt frigida aliis. ideo frigidis et siccis plus ꝯueniunt. Hoc autem pira habent ꝓprium q̄ cocta cum fungis malicios̄is omnē ab eis auferūt lesionē. ⁊ maxime silueſtria ꝓpter sue ponticitatis intensionem vt dicit ysaac. Puluis siue cinis piri silueſtris valet bibit⁹ ꝯtra fungos. vt dic̄ idem Semp autē post esum piri debet subsequi vsus vini. nam vt dicit quidam sine vino sūt pira virus.

De prino Ca. CXXV.

Prinus est arboꝛ quā latini prunum vocāt. et cū illi⁹ arboris mlta sūt genera: melioꝛ est damascena a damasco opido ꝓmit⁹ asportata. vt dic̄ Isi. cuius fruct⁹ stomacho ꝯuenit et medet. Hec sola arboꝛ gūmi glutinosuꝫ ⁊ ꝯpactū distillat. q̄ vtunt̄ medici ⁊ scptoꝛes. vt di. Isi. li. xxvij. Fructus aūt prini dicunt̄ prina. quoꝛ quedam sunt alba. q̄dam rubea. q̄dā nigra. que nigra sunt ⁊ aliq̄ntulū dura et acida sūt stomacho vtilioꝛa. qualia sunt damascena. frigida sunt em̄ ⁊ humida. q̄ñ bene sunt matura humectant ac infrigidant et dant̄ contra febrilem caloꝛē et siccam ventris ꝯstipationez. Papias tñ dicit q̄ prunus est arboꝛ idē q̄ lentiscus. Sed glosa super Dañ. dicit q̄ prunus et lentiscus sunt eadem arboꝛ. sꝫ cū ex lentisco nō fiat prun⁹. nō erit eadeꝫ arboꝛ prunus et lentiscus.

De papiro Ca. CXXVI.

Papirus oꝛ q̄daꝫ iuncus q̄ desiccat⁹ ad nutrimentū ignis in lucernis et lampadib⁹ est valde aptus. et oꝛ q̄si pabulū ignis. pir em̄ ignis &c. qꝛ in cereis ponit̄ ad ardendū. et est herba viridis et rotūda et exterius valde plana. interi⁹ habēs mollē medullā albam siccā bibulam et poꝛosam. decoꝛticatur aūt papirus vsq; ad medullam ⁊ sic desiccat̄. parum tamen deꝛelinquitur de coꝛtice in vno laterevnde medulla tenera sustentet̄. et quanto min⁹ habet de coꝛtice tanto clarius ardet i lāpade. ⁊ facilius inflamatur Locus aūt vbi creſcit in palustribꝫ ⁊ pratis et aquarū ripis. ℏ papirio. onis nūcupatur. vt dicit Isidoꝛ⁹. et dicit̄ hec papirus De papiro autem fiunt vasa papiria. Nam papirium est quicquid potest fieri de papiro. tante autez sunt magnitudinis papiri circa mēphim et in india vt ex eis fiant naues sic̄ dicit glosa super. xviij. cap̄. ysa. et hoc testat̄ Plinius. et idem testat̄ historia Alexandri. De papiris etiā fiunt carte in quib⁹ scribebantur epistole que per legatos mittebant̄. fiunt etiā sportule piritides et capse de papiris in quib⁹ lr̄e ⁊ alia reponūt̄. sicut dic̄ glosa. ℈m Plinium autez multū valet medulla papiri ad aquā de aure extrahendam. illam em̄ naturaliter imbibit et ad se trahit. et iō aqua extrahit̄ a vino cum papiro. De papiris dicit Pli. li. xiij. ca. papiri inq̄t creſcunt i palustrib⁹ egipti et alib⁹ quiescentibus nili aquis. vbi aque in altitudine duos cubitos non transcendūt. habent autem radices papiroꝝ in illis stagnis crescentia spissitudinem vnius brachij. et sunt triangulares in lateribus ex quib⁹ creſcunt iunci non amplius in altitudine decem cubitoꝝ. et illis radicib⁹ incole pro lignis vtuntur ad cōburendū. et ex ipso papiro fiunt varia vtensilia et ex eis nauigia texunt. et nauium vela funes et etiā vestimenta. et inde faciunt vsum carte. Hucusq; Plini⁹.

De paliuro Ca. CXXVII

Paliurus est cardu⁹ asperrim⁹ et spinosus creſcēs in terra aspera ⁊ inculta vt di. Isi. habēs quedaꝫ capitella spinosa ⁊ ad tangendū difficilia. nam manū ledūt tangent̄. ⁊ in illis capitellis ꝯtinetur semen diureticū valens. vt di. Dyasco. morsibus venenatis ⁊ ad calculū ꝯfringendum Paliur⁹ itaq; est herba aculeata pedes vulnerās transeūtis. cui⁹ hastule ita sūt spinose q̄ etiam p̄ asperitate ꝯtingi vel comedi ab asinis nō ꝓmittunt.

De papauere Ca.CXXXVIII

Papauer est herba somnifera. sopozē ci lāguētiby facit. et ē duplex. s. vsual' z agrestis ex qua fluit succ⁹ quē pbisci opiū dicūt. vsuale aūt aliud albū qđ ē frigidū et humidū. aliud nigrū qđ est frigidū et siccū. aliud est rubeū. et agnoscūt' be spēs p flozes albos purpureos siue roscos z sub albidos. Capita bñt magna ad modū maligranati. in qby recolligit' semē suū. semen aūt est vnctuosum. vñ ex eo fit oleū ad vsus multos ex succo foliox z capitelloz fit opium. vñ somn⁹ febzicitātiby puocat' debz dari cū cautela qz multū opilat z infrigidat et mozrificat. et maxime papauer nigrū i multis antidotis et medicinis salubziter adhibetur. vt dicit Platearius Plinius Dyascozides et Macer.

De plantagine Capm. CXXIX.

Plantago est herba frigida z sicca q̄ a grecis dz arnoglossa. i. agni līgua vt dicit Jsido. li. xvij. Eius em̄ folia sunt plana z aliq̄ntulū neruosa sūt sicut lingua. et cū rotūditate sunt oblōga. in quozū medio surgit vna bastula foztis et angulosa in cui⁹ sūmitate recolligit ei⁹ semen i modū clauc. Et ad huius berbe similitudinē fozmatus erat ornat⁹ in infula sūmi sacerdotis sicut dicit mgr̄ sup Exodū in hiſtozia. Et ē berba maxime cōueniēs medicine. Hā vulnera sanat etiā canis rabidi et ei⁹ tūozes sedat. ydropicos iuuat. veneno repugnat. et maxime aranearuz. eius succus lumbzicos necat et vehementē dolozē ventris mitigat vulnera sanioſa mūdat et desiccat. sanguis fluxū et menstruoz amputat. tumozes apostematū in p̄ncipio repercutit z dissipat. masticata gingiuas tumidas et sanguifluas reprimit atq̄ mundat. vt dicit Dyascozides q̄ multifozmiter laudat virtutes magnificas arnogloſſe.

De petrosilino. Capm. CXXX

Petrosilinū est herba ozteūis odozata. sic dicta eo q̄ in petris z locis petrosis sepe ozīat. Cui⁹ spēs sūt plures. sz optimū ē macedonicū suaue gustu z odore aromaticū. vt di. Jsi. cui⁹ vsus p̄ficit cui et etiā medicine. Est em̄ herba calida et sicca et multuz diuretica apertiua diuisiua et p̄sumptiua. ac humoz grossoz subtiliatiua stomachi p̄fortatiua z appetit⁹ excitatiua. z ideo lapidez frangit. menstrua educit. ydropicis subuenit. opilatōnes splenis et epatis aperit. et multas alias passiones vt di. Pli. Dyasco. z Plat.

De pipere Ca.CXXXI

Piper est semen vel fructus arboris aut fruticis in meridionali pte caucasi montis crescentis contra feruidum estum solis. vt dicit Jsidozus lib. xvij. cuius folia iunipero sunt similia. Cuius siluas serpentes custodiunt sed incole regionis illius cum silue mature fuerint eas incēdunt et serpentes ignis violentia effugātur. z ex huius combustione grana piperis que naturaliter erant p̄us alba efficiunt' nigra accidentaliter et rugosa. Cuius triplex est species vt dicit idem. nam est piper longum sc̄z quod est immaturū. z piper album scilz quod ab igne est incozruptū. et piper nigrū quod scilicet tozrido calozе ignis nigrū est superficie et rugosum. Piper autem nigrū efficacius est longiozi tempe q̄z aliud potest in magna efficacia custodiri. et quanto est ponderosius tanto est recentius et etiā melius. vt dicit idem. Sophisticat' autē mercatoz fraude. nam vetustissimo piperi bumefacto superaspergūt spumam argenti vt plumbi vt sic videatur ratione ponderis ēe recens. Hucusq̄ Jsidoz⁹. Plinius autē li. xij. ca. viij. dicit q̄ piper per longā adustōem solis nigrum reddit' et rugosum. et hoc non sine piperis iniuria cum deberet esse albuz. sed ex celi intemperie sic nigrescit. hoc etiaz permittūt incole vt possit diutius z melius conseruari. sz Dyasco. dicit q̄ sarraceni q̄n de nouo colligit' illud ponunt in clibano. et sic tozrent vt virtus germinatiua a pipere auferat' ne in alijs partibus valeat fructificare aut itez pullulare. Est aūt piper calidum z siccū in quarto gradu vt dz in Plate. habet aūt virtutē dissoluendi consumēdi attrahēdi. cui⁹ pulvis habet vim sternutatōem p̄uocandi et cerebzū a supfluitate fleumatica expurgandi z carnē supfluā cozrodēdi z pānum in oculo consumendi. et spūalia membza a frigidis et viscosis supfluitatibus emūdandi. maxime si cū ficubus siccis assumat' habet insuper vim calefaciendi stomachū z p̄fortandi et appetitū p̄uocandi. sanguineis tñ et colericis nō est vtilis vsus piper⁹. nam sanguinē dissoluit z desiccatz exurit. z tāde

lepꝛā ꝛ alias paſſiones peſſimas generat et inducit. vt dꝛ in Pla. Piper itaq; granū eſt vile in aſpectu exterꝰ atq; nigꝝ interꝰ albuꝫ ſapoꝛe acutū. odoꝛe aromaticuꝫ. in q̄ntitate modicū in ꝓtute maximū. actu frigidū potē tia calidiſſimū. cuiꝰ ꝓtus nō ſenit q̄ diu ē in tegrū. ſꝫ cū maſticatū fuerit vel ꝺtritū. Cuius ꝓtutes dicere ad plenū eſſet lōgū ꝛ q̄uiſ ſit multū ponderoſū apud nos p̄cioſūq; ꝓpt̄ eiꝰ raritatē ꝛ efficaciā. apꝺ indos tñ ꝓpt̄ eius copiā pulegio vilꝰ reputat. vt dꝛ. Jſi. ꝛ etiā Plateariꝰ.

De pulegio La. CXXXII.

Pulegiū eſt herba multū aromatica a pullulādo dicta q̄ vt dꝛ. Jſi. apud indos pipe p̄cioſioꝛ eſt. Eſt aūt ſm Plat. pulegiū herba calida ꝛ ſicca in tertio gꝺu. cuiꝰ ꝓpꝰ ꝺſiſtit in foljs ꝛ in floꝛe. ꝛ ꝺebet colligi q̄n eſt in floꝛe. ꝛ eſt duplex. ſ. domeſti cum qꝺ vocat ſiſinbꝛiū ꝛ agreſte. et vtrūq; ē multū vtile et medicinale. ꝓtutē eiꝰ hꝫ diſ ſoluēdi ꝺſumēdi ꝛ ꝺfoꝛtādit reuma frigidū ꝺſtringēdi et deſiccādi et tuſſim frigidā am putandi et matricē mūdificandi et coartan diventris valuā. mēſtrua educēdi ꝺfoꝛtādi ſtomachū. et appetitū excitandi. ventoſitatē extenuandi. et ꝺloꝛē interioꝛū ſcꝫ inteſti noꝝ ex frigiditate mirabilit mitigādi frāgē di calculū et ꝺceptū adiuuandi. vt dic̄ Pli nius.

De poꝛro La. CXXXIII

Poꝛrū nomē eſt eteroclitū qꝺ in ſin gulari ꝺꝛ hꝰ poꝛrū ꝛ in plurali poꝛri. ꝓpꝰ. Dat raſtꝝ raſtros poꝛrūq; facꝫ tibi poꝛros. ꝛ etiā in li. nūeroꝝ. xj. ca. ꝺꝛ. Jn memoꝛiam nob veniūt poꝛri cepe et allia ꝛc̄ Poꝛoꝝ āt duo ſūt genera. ſ. capitatū et ſec tile. Sectile autem ꝺicit paruuluꝫ nōdum tranſplantatū. capitatū vero maius q̄ ꝺ lo co ad locum tranſlatū eſt vt dicit Jſiꝺoꝛus li. xvij. poꝛrum ſectile plus cōuenit medici ne q̄ eſui. capitatū ꝓ eo cōuerſo. Eſt autē ca put albū carnoſum. pelliculis ſiue tunicu lis circūueſtitum habens in fine plures ra ꝺices loco capilloꝝ quib; terre adheret ꝛ ſu ſcipit nutrimentū. de medio autem capitis erumpit planta vt ꝺicit in libꝛo vegetabiliū habens ī ſtipit; ſuꝑficie caput in quo ſemi na colligunt et habent ſingula grana ſingu los pediculos. per q̄s adherēt plante. nō fa cit ſemen ꝓmo anno ſꝫ ſecūdo. ſicut etiaꝫ ꝺi citur in li. Dyaſ. et macri. ypocras in multꝫ medicaminib; poꝛro vtebat. nam illiꝰ ſuccū ꝺedit ſolū ille bibendū ꝑ vomitū ſanguinis vnde valꝫ ꝺtra ſterilitatē ſi a puellis ſepius comedat ſuccus eiꝰ cū vino bibitus valet cō tra moꝛſū ſerpētis ꝛ cuiuſlibet venenoſi ani malis. contritum cum melle ſanat vulnera ſi ſuꝑ ea emplaſtret. ſuccus eius cum lacte mixtus vetuſtā ſanat tuſſim. et etiā ſanat vi cia pulmonis. ſuccus eiꝰ cū felle capꝛe mixtꝰ addita tertia ꝑte mellis auri infuſus tepidꝰ eius ſanat ꝺoloꝛē et iuuat contra ſurditatē cum vino bibitus ſoluit lumboꝛū ꝺoloꝛem vulnera recentia cū ſale mixtū poꝛruꝫ cito claudit et ſanat ꝺuricias relaxat. et fractu ras cito cōſolidat. poꝛrum etiā crudum co meſtū valet contra ebꝛietatem. ſtimulat ve nerem. et mollit durum ventrē. Hec omnia ꝺicit Plinꝰ libꝛo. xx. ca. vij. vbi multa iā ꝺi ctis ſuperaddit. ꝺicit etiā q̄ ꝺ odoꝛe ſolo ſcoꝛ piones abicit et ſerpētes. ſanat moꝛſum ca nis cū melle. valet etiam contra dentiū ꝺo loꝛem et coꝝ vermes interficit. ſomnū puo cat moꝛbū regiuꝫ interficit ꝛ ydropiſim cu rat habet tñ quedā vicia. quia aciem oculo rū hebetat et inflationē generat. grauat ſto machū ſitim puocat ſanguinem incendit ꝛ inflamat ſi frequenter et nimiū comedatur. Hucuſq; Plinꝰ.

De quercu La. CXXXIIII

Quercus eſt arboꝛ glandifera. anno ſa ſolida et compacta duri coꝛticis medullam modicā habens interiuſ ſine nullā. ſuper folia generans quandam ſtipticam et inſipidā materiam quā medici vocant gallam. poꝛtans fructus qui vocan tur glandes. quibus poꝛci et etiā apꝛioli in nemoꝛib; ſaginant. radicem habet foꝛtem ꝛ toꝛtuoſam. in terra multū ſe pꝛofundantez: et ei fitione foꝛtiſſima adherentē. cuiꝰ coꝛti ces fructus et frondes cū ſint frigidi ſtipti ci et ſicci. ſunt vtiles medicine. ꝺꝛ q̄ꝫ querc a querēdo eo q̄ in ea ſolebant ꝺij gentium reſponſa ꝺaꝛe. vt dicit Jſi. li. xvij. vel iꝺo qꝛ in ea ſolebant antiqui querere glandes ad edendum ſicuti etiā dicit poeta. Mꝛtales pꝛimi ructabant gutture glandes. Fuit au tem hec arboꝛ ioui antiquitus conſecrata. Unde dicit Ouidiꝰ. Et que deſiderāt pati la iouis arboꝛe glandes. Creſcūt aūt quer cus in locis montuoſis et ſaltuoſis ꝛ maxīe in terra baſan. vnde quercus glandifere in magnitudine ꝺuricia et foꝛtitudine alias

arbores preexcellūt vt di.glo. Hiero.super Amos ca.ij. Est āt querc⁹ idē qđ ilex.quere sup̄ eodē in lr̄a J.quercuū fruct⁹ glādes dicūt̄ q̄ crescūt int̄ folia nullo flore penit⁹ p̄cedente z sūt glādes rotūde exteri⁹ z oblōge et multū plane.z speculares aliq̄ntulū sublucide sic̄ vnguis.et sicut dr in dict̄.glādes frigide sunt et sicce.et ideo difficiles sunt digestioni et inobedientes et ventrē ꝓstipantes.z tarde de stomacho descēdētes.et dolorē capitis generātes.ꝑt̄ fumos grossos ex glandibus resolutos de stomacho ad cerebrū ascendentes.Sūt aūt in p̄ncipio virides sz efficiūt̄ q̄si fulue ad maturitatē ptingentes. crescētes in q̄busdā capsulis rotundissimis planis interi⁹.sz callosis exteri⁹ aliq̄ntulū et birsutis.Habēt āt interi⁹ medullaz spissam z plenā q̄dam pellicula circūdatā q̄ diuidit int̄ corticē et medullā et est cortex cum medulla et capsula sua magne stipticitatis z siccitatis.et non boni saporis maxime adhuc viridis.sed q̄n bene maturant̄ et assantur ī igne vel in dulci aqua elixant̄ meliorantur in sapore et aque dulcedine z calore.valent em̄ ꝺ venenū q̄ opilāt poros ne ad cor venenositas se diffundat. humores putridos desiccāt.z fluxū mēstrualē valde cohibēt atz sedāt. vt di.ysa.in dictis

De quisquiliis.
Cap'm.CXXXV

Quisquilie dicūt̄ purgamēta frumēti sicut dr amos ca.viij.que cadunt quando frumentū purgatur.q̄ quidem inutiles sunt hominib⁹ ad comedēdū. porcis tn̄ et altilib⁹ p̄bent cibū.admixte frumento ipsum inficiunt et ei nihil afferūt nisi pondus.Quisquiliarū tamē grana leuia sunt et vacua cauata a vermibus et corrosa quorū medulla interius consumitur. ideo ipsor⁹ teca vacua inuenitur. propter qđ nō em̄ ventrem satiant ꝝ aggrauant atq; inflant.

De rosa Ca.CXXXVI

Rosa vt dicit Pli.est arbor spinosa et parua.cui⁹ virt⁹ maxima est in flore. secūdario vero est in folijs z semine Nam arbor est medicinalis quo ad florem. quo ad folia.quo ad semen.Est autem rosa duplex.quia quedam est domestica siue ortēsis.z q̄dā est siluestris.Ortēsis plantat̄ et colit̄ sic̄ vitis.q̄ si remāserit inculta z a superfluis nō purgata degenerat ī siluestrē. Agrestis⁹ rosa p̄ frequentē mutatōez z culturā efficit̄ vera rosa.differt āt rosa ortensis a siluestri in flor⁹ multitudine in odore in colore z in ꝑtute.quia folia siluestriū sunt plana lata subalbida.pauco rubore admixta. minus odorifera et min⁹ operantia in medicina Folia aūt ortensis rose sūt multa mutuo coherentia et ꝓnexa.oīno rubea vel omnino albissima mire redolentia in sapore stiptica et quodāmodo mordicantia et magne efficacie in medicina.q̄nto magis conteruntur et cōfringūtur tanto magis efficacia et aromatica sentiunt̄. de spina quadam dura et aspera oriunt̄.sed tn̄ spineā naturā nullatenus imitant̄.decore et odore nobilitant spinam suā.q̄n autē p̄mo germinat includitur flos in granosa cortice viridi seu virēte.quo tumescente crūpūt q̄dam folia dura et acuta.in quor⁹ medio erūpunt alia folia mollia et se mutuo cōplectētia et paulatim rubētia q̄ completa ꝓtra solis ortum se expandunt. et q⁹ tenera sūt et adherentie debilis in p̄ncipio.iō illis p̄ius folijs virentib⁹ inferi⁹ rubea folia tenera et mollia in circuitu innitūtur vel muniunt̄.in quor⁹ medio apparet semen minutū et croceū et valde odoriferum q̄ adheret sup̄ rose fructū.p̄mo āt formāt rose fruct⁹ anteq̄ folia ad plenū se expādant Et ei⁹ fruct⁹ sunt q̄daz noduli parui duri cū q̄dā villositate q̄busdā granulis pleni q̄ primo sūt virides.sz post casum semis et foliorum in autūno rubescūt q̄n plene sūt maturi molliscūt circa hyemē et nigrescūt.et corū sapor stipticus est aliq̄ntulū acetosus sic̄ sapor mespilor⁹.sz inutiles sunt ad mandūcandū p̄pter villaginē interius latitantem.z comedentis guttur interi⁹ offendentē.nascitur aūt arbor rose q̄nq; p̄ seminatiōez.q̄nq; p̄ plantatōem.q̄nq; p̄ insertōem. z pficiunt rose p̄ trāslocatōz et p̄ incisionem. Ducuq; Pli.li.xx.ca.iiij.flos rose inter flores obtinet p̄ncipatū.et ideo solet p̄ncipalis ps hois sz caput rosar⁹ floribus coronari. vt di.Pli.et ꝓ rōne decoris odoris suauitatis et virtutis. Nam sua pulchritudine aspectū reficit.suo odore olfactū afficit.suauitatis mollicie tactū elinit.sua ꝑtute multis lāguoribus z morbis obuiat et succurrit.vt dicit idez.viridis em̄ z sicca ꝓpetit medicine.De viridib⁹ autē folijs rosariū fiūt multa. vt dr in Pla.nam rose minutatim icise decocte in despumato melle mel reddūt aromaticū et medicinale.

Jstud em̄ mel ꝯfortat ꝛ mūdificat ꝛ mundificando dissoluit.et digerit humores viscosos fleumaticos atq; grossos .cū frigida aq̄ stringit et ꝯstipat.cū calida laxat. De rosis autē bene ꝯtritis ꝛ cū zucara bñ incorpatis fit zucara rosacea.q̄ hz virtutē ꝯfortandi et ꝯstringendi. valet etiā ꝯtra fluxū dissenterie et ꝫvomitū colericū et ꝯtra syncopim et cardiacam passionē.De rosis etiā in oleo maceratis fit oleū rosaceū in multis causis necessariū. valet em̄ ꝫ calefactiōem epatis si inde epatis regio inungat. valet ꝫ dolorez capitis ex calida causa si inde frons et tympora linianť.et valet ꝫ caloris distemperātiaz in acutis etiā somnū ꝓuocat et inducit. Et rosis etiā viridib; fit aqua rosacea ꝑ decoctionem ignis siue solis.ꝛ hec aqua valet ad supradicta om̄ia. valet etiā in collirijs oculorum et in vnguentis dñaz.quia pannū superfluū et maculas faciei abstergit et cutē subtiliat. Et rosis etiā siccis fiūt plurime medicine. Nam odor siccaz rosaz cerebz reparat ꝯfortat.eius decoctio in aqua celesti om̄em fluxū ex calida causa sedat . puluis caz sanguinē sistit de naribꝫ ꝓfluentē. desiccat ꝛ cōsumit putridū humorē gingiuas et radices dentiū corrumpentē.ꝯfortat dentē mobilē casum cōminantē.puluis eius cū croceo cō tritus et albugini ouī mixtus sanat efficaciter dolorē oculoz et stringit humorez ꝛ sanguinez ad oculoz venas defluentē reprimit tumorē vulue et ipam releuat descendentē. Vas et multas alias rose ꝫtutes tāgit Pli. li.xx.c.xix.

De radice Ca.CXXXVII

Radix a radio ōr.qr q̄si q̄busdā radijs fixa tre demergit in ꝓfundū Uel ōr a rado dis.qr si eradat non repullulat. Est ḡ radix tam ꝓncipiū herbe q̄z arboris et est mollis ī suba porosa villosa tortuosa.mollis siquidē et pinguis est subē ꝓpt facilioꝛē hūiditatis attracte incorpatōem.porosa est ꝓpt facilioꝛē ꝛ copiosioꝛē humorꝫ ad nutrimentū foliorz ꝛ frondiū trāsmissionez. villosa est ꝓpt abundantꝫ nutrimēti attractionem.qō em̄ facit os in animalis corpe hoc facit radix in corpe arboris siue herbe. per villos em̄ adheret terre.et qō sibi ꝙueniens est attrahit de humore. et attractū ꝑ poros q̄si ꝑvenas transmittit ad nutrimentū plante.tortuosa est ꝓpter fortioꝛē adherentiam ꝛ in terra fixionē. variat aūt radix in figura ꝛ dispositōe ꝑm diuersam actōez caloris operantis in substantiali materia radicis.q̄ aliq̄n est subtilis.aliq̄n grossa.aliq̄n mediocrꝫ. sic ōi.cōmentum Al.sup li. de plantꝫ. Nam si fuerit materia aq̄sa aerea subtilis et calor fortis erit radix oblōga et recta in figura et acuta.ꝛ si hūiditas nutrimētal fuerit grossa et terrestris erit radix dura ꝛ sicca.quia talis hūoꝛi caloris fortiꝰ coagulat.si vo fuerit materia mediocris et calor fortꝫ equalit ab om̄ib; ptib; a caloꝛe attrahit ꝛ ꝓpt ꝓtium equaliū coadunatōem rotundat.ꝛ sic fit radix rotūda in figura. Si vo fuerit calor debilis et materia viscosa nō ꝑt multū materiam eleuare nec etiā dilatare.tm̄ eleuat ꝑtes eius leuiores.graviores ꝓprio pondere.hīc inde diffundunt. Et sic etiā in eis relinquit forma inequalis cum quadaz nodositate et asperitate.radix ab humore terre actione caloris generat.a caloꝛe celesti penetrat. cuiꝰ ꝫtute nutrimētū ꝙueniēs sibi attrahit ꝛ incorpat.ex situ ꝛ dispositiōe terre radix dispositōem ꝯsequit ꝛ ꝯplexionē. Nam q̄ in terra dulci ꝛ mediocriter sicca nascunt ꝛ aqua nutriunt pluuiali sunt meliores ꝛ ceteris laudabiliores.q̄ vo nutriūt in terra molli ꝛ palustri vbi aqua stans est ꝛ putrida de q̄ hauriūt nutrimentū.ꝓpt malignitatē ꝛ corruptionē aque ceteris sūt deteriores ꝛ minꝰ salubres tam in cibo q̄z in medicina vt di.ysa. Radix occultat sub terra et latitat ab aspectu.et suā ꝫtutē et efficaciā manifestat ī fronde et in floꝛe ꝛ in fructu.in terra occultata viuit ꝑficit et meliorat.q̄ extracta a terra moritur deficit et desiccat. Totius arboris sine plante pars despectioꝛ est ipa radix.et tm̄ sic vtriusq̄ mater est ꝛ ꝓncipiū.sic vtriusq̄ nutrix est ꝛ maxīe necessariū sustentamentū.et q̄nto ꝑfundiꝰ terre viscerib; se infigit tāto efficitur solidiꝰ ꝛ firmiꝰ arboris fundamentū. Radix cū sit in sua suba valde mollis.ꝫtute tm̄ et subtilitate ināti caloris lapides duros penetrat ꝛ vsq̄ ad eoz intima se ꝑfundat. tē poꝛe hyemali calor naturalis fugiēs frigiditatē aeris ad interioꝛa radicis se recolligit ꝛ ibi multiplicat.ad sui ꝛpamentū et nutrimētū a ramis exterioꝛib; ad se attrahit humorē et tūc hyeme ex attracto hūoꝛe radix materiam accipit quā ꝓturiendo frondes ꝛ floꝛes verno ꝛpe post emittit. vñ herbe q̄ ꝓus erāt aride ꝛ sicce et q̄si mortue in hyeme humore eu apoꝛāte ad supioꝛa in vere ꝛuiuiscūt. Jtē

qualitas scz bonitas vel malignitas radicis ad ramos deriuat ꝛ sepe ostendit in fructu et flore. ꝙd ꝓtutis vel vicij lateat in radice. se pm̃ pticitas siue amaritudo hūoris radicis digerit ꝛ dulcorat bñficio acris subtiliantis et caloris celestis materiā depurantis. vñ frequnter accidit ꝙ radix amara fructum dulcē ꝓcreat ꝛ ꝓducit. qđ ꝑz in radice vitis ꝛ oliue. Hucusq; ysa. in dictis vniuersalib⁹. Dicit etiā Arist. ꝙ arbores qñ infirmant et nō fructificāt solet eis mederi in radice. qz incidit radix et lapis ponit in scissura ꝛ sic effluit grossus humor ꝛ corrupt⁹ veluti de coctura. et sic post hūore extracto ꝛ aere nouo radicē interi⁹ subintrante renouat arbor ꝛ sanat. Itez dicit ysaac ꝛ Alien⁹ ꝛ museū als misticū atheniensem dixisse. oīs herba cuius radix est multi nutrimēti ei⁹ semē nō est nutrimentū. vtz in pastinaca in rapa. et huiusmodi. ꝛ ecōuerso. quaꝝ semē nutrit radices ei⁹ nō sūt nutritiue. Est aūt q̄daz herba cui radicis nomē appropriat. q̄ calida ē ꝛ sicca. ꝛ est silis raphano in ꝓtute. hz aūt ꝓtutez incidendi et dissoluendi et ꝙsumēdi ꝛ aperiendi poros. Uñ valet ꝺ febres q̄ ex causa frigida ꝓcreant splenis opilatōem aperit. et eius etiā duriciē soluit. ydropicis subuenit ꝛ succurrit. redarguentē ꝛ acrē hz saporez. ꝛ ſ̄ō pl⁹ ꝙuenit medicine q̄z cibo. sicut rapa ecōuerso pl⁹ ꝙuenit cibo q̄z medicine. Est eī calida ꝛ humida et ceteris herbis ꝛ radicib⁹ pl⁹ nutrit. vt di. ysa. in dict. mollē ac dulcē ꝛ inflatā carnē facit ꝓpt̄ sui ventositatē et inflationē. vñ cocta mel⁹ nutrit. cruda vel male cocta difficile digerit ꝛ in venis et ī poris facit opilatōem. valet etiā ꝼm medicinā. nā in iure ei⁹ pedes podagricoꝝ et arteticoruz loti dolorē recipiūt mitigatiōez. De semine āt rape sic raphani fit oleū vsib⁹ multis necessariū ꝛ maxime in lucernis. non tñ licitū fuit tale oleū apponere in lucernis cādelabri ī domo dñi. vtz in glo. sup Exo. xxvij. vbi dr cū distinctōe iubet offerri oleū nō raphaninū nō mirteū vel mirtinū sz purissimū de lignis oliuaꝝ. qz aliud offerre nō erat licituz. sic nec accendere ignē alienū q̄z q̄ de celo descendit ꝛc̄.

De rampno Ca. CXXXVIII

Rampnus est arbor multū dura ꝛ nodosa ramosa et spinosa. Nam folia hz aculeata. spinis acutissimis consita in lateribꝰ munita. et ideo suis aculeis solet manū ledere ꝓtingentis. et pedes pungere ipa folia ꝙculcantis. in ꝓncipio qñ nascit folia hz mollia et lenia et ōnro pl⁹ crescit tanto asperior efficit ꝛ in acutiorē aculeum indurescit. di. mgr̄ in historia sup Judic. xx. ꝙ testante Josepho rampn⁹ hz singulariter hāc virtutē ignē ex se ꝓferēdi. Hā ei⁹ folia qñ cadūt ꝛ desiccant multe dicunt esse siccitatis et cuiusdā lentevnctuositatis. ꝛ ideo qñ ad est ignis vel fortis in calidis regionib⁹ impsio caloris solaris. folia illa dispositā inflamationi ad modicū calidi ꝛ sicci venti flatū incendunt. cui⁹ incensionis occasiōe aliqñ vicina nemora mirabiliter exurunt. de rampno etiā dicit Pli. li. xxiij. Inter genera arboꝝ frutex spinosus est rampn⁹. habens ramos ꝛ folia in quibus sunt aculei recti non aduncī hñs in ramis quosdā folliculos rubentes siue fruct⁹ in quib⁹ est semen habēs virtutē attractiuā. nam et secūdinas abvtero trahit. Est aūt arbor magne amaritudinis tam in radice q̄z in foliis ꝛ in ramis. est tñ vtilis medicine. Nam ex succo radicis et tirsoꝝ ꝑ decoctōem fit medicamen qđ medicilicū vocant. et ī quibusdā aculeis lucidū ꝺr. qz oculos reddit claros. nā maculā oculi delet et valet ꝺ lippitudinē et alia vicia palpebraꝝ. et ad aures purulentas ꝛ gingiuas putridas ꝛ sanguis excreatōes ꝛ ꝺ mulierū ꝓfluuiū qñ abundant hūores supflui in matrice quā optime purgat ꝛ inanit vt di. Pli. sanat vlcera labioꝝ ꝛ valz ad scissuras ligue vt dicit idem.

De resina Ca. CXXXIX

Resina vt di. Pli. li. xxiiij. est lacrima r sudore lignoꝝ exalata vt balsami serule pini et lentisci et arboꝝ et etiaz ꝓgultoꝝ q̄ sudare perhibent. reyn em̄ grece emanare ꝺr vel sudare sicut ligna odorifera orientis sic̄ gutta balsami aut ferularum. quarum gutta durescit in gemmam scilz in electrū. Prima aūt resina ꝺr therebinthina et est ꝑstantissima pre alijs et defert de arabia iudea siria cipro et affrica et ab insulis maris. Secūda est lentiscina q̄ mastix vocat. ħ de chyo insula deportat. Tertia est pinealis. et ħ nūc est liquida nūc dura inuenit. Hucusq̄z Isi. Resina igit ꝺr quodliber gūmi liq̄dū vel aridū. liq̄da resina vt balsami ꝛ therebintina dura. vt mastix tbus et mirra. ꝛ hmōi. Oīs aūt resina ꝓmo est mollis ꝛ liq̄da vel viscosa. in ꝓma sui emanatione et aliqua re

manet liq̃da et aliq̃ calore vel frigore indu/
rat. Omis aũt resina est vtilis in medicina.
et ideo ponit in nobilib⁹ antidotis et vnguẽ
tis. Naturas aũt et ꝓtutes singulo⁹ quere i
locis suis.

De rubo Ca. CXL

Rubus est densitas spina⁹ et vepriu⁹
et alio⁹ fruticũ aculeos habentiu⁹
qñ in aliq̃ loco crescũt sil'. vt di. Jsi.
et est rubetũ siue rubus nomẽ appropriatu⁹
spinoso frutici ferenti mora agrestia. q̃b⁹ pa
stores releuãt famẽ suã. Cui⁹ fruct⁹ ꝑmo est
rube⁹ et iõ a rubore fructuũ est dict⁹ rubus.
in ramos lõgos graciles et rotũdos spino/
sos et densatos subrubeos et in se refletos se
diffundit. cui⁹ folia sũt breuia et ĩ lateribꝫ sũt
scissa aliq̃ntulũ et acuta. hñtia exteri⁹ q̃sdam
aculeos paruulos. pa⁹ curuos et aduncos
valde pũgitiuos. Vñ tot⁹ rubus a radice vs
q̃ ad summitatẽ aculeat⁹ est et spinosus. cu/
ius aculei ꝓpius terrã pa⁹ recurui ad simili/
tudinẽ dentiũ sunt formati. cui⁹ fruct⁹ ꝑmo
est viridis dur⁹ et valde stiptic⁹. deinde fit ru
be⁹ pa⁹ acetosus. vltimo efficit niger et dul/
cis q̃n penit⁹ est matur⁹. Cui⁹ succ⁹ est rube⁹
et inficit sic̃ sanguis. et est fruct⁹ exteri⁹ tenuis/
sima pellicula et molli circũdat⁹ follicul' qui
busdã distinct⁹. et cũ q̃dam rotunditate pa
rũ eleuat⁹ sz plen⁹ est quadã carnositate hu
mida interi⁹ et granosus. et est arbor medici/
nalis cũ fructu suo. Est eñ rubꝫ frigidus et
siccus ꝑm Pla. vt dicit idem. Dicit etiã Cõ
stan. sũmitates esse ei⁹ stipticas et valere ꝯ ca
lida apostemata et vlceras. et ꝯ rubores ocu
lo⁹ si cime ei⁹ cũ albugine oui ꝺterant et ap/
ponant. succus etiã turionũ ei⁹ et cimaꝝ va/
let etiã ꝯ dissenteriã cũ aqua ordei. Ducus/
q̃ Pla. De fruct⁹ aũt ei⁹ vtilitate q̃re⁹ in lit
tera D. de moris agrestib⁹ in terra quidez
sterili crescit et est optimũ circa ortos et etiã
vineas munimentũ. Nam sua spissitudine
bestias et trãseũtes boes arcet ab ingressu.
lepo⁹ et hmõi minuto⁹ aialiũ est receptacu
lũ. auiũ in eo nidificantiũ defensaculũ et la
tibulũ. Nam ad ꝟ dati sunt ei aculei a natu
ra vt eis q̃si cũ mucronibꝫ se defendat. et iõ
man⁹ inua dentiũ fruct⁹ suos vulnerat et pũ
git. et ad sua interiora aduersarios ingredi
nõ ꝑmittit. Rub⁹ etiã vmbrosus est et obscu/
rus sua densitate soli nõ ꝓpius. et iõ colubr⁹
et aliꝭ venenatis reptilib⁹ est amic⁹. et iõ a
rubo dr rubeta q̃dam rana venenosa q̃ ru/
bos ihabitat et frequẽtat. vnde iuxta rubos
dormire non est tutum ꝓpter ei⁹ venenosa. vt
dr in hist⁹ia sup Exo.

De ruta. Capl'um. CXLI

Ruta est medicinalis herba dicta eo
q̃ sit feruẽtissima. cui⁹ duplex ẽ spẽs
scz agrestis et domestica. et vtraq̃ est
feruida sz agrestis magꝭ. vt di. Jsi. li. xvij. c.
vl. Dãcvenenis ꝓtrariari et repugnare do
cent mustele. q̃ ꝑmo rutã comedũt et ei⁹ odo
re se muniũt et ꝓtute antecq̃ dimicẽt cum ser
pente vt dicit idem. immo mustela vim rute
noscẽs post ipi⁹ esum inuadit secure et inter/
ficit basiliscũ. vt di. Pli. Dyasco. et Cõstan.
Multis siquidez laudib⁹ eam extollit Pli.
li. xx. c. xxviij. fere ꝑ cunctis herbis. dicit eñ
ꝓtutẽ hẽ calidã scz et siccã. stomachi ꝯforta
tiuã si sepe potet. Jtem vim hz partus mor
tui expulsiuã. et ĩmũdiciaꝝ matricis educti/
nam et ꝯsumptiuã et ꝑ ꝯñs purgatiuã. Jtez
ꝓtutẽ hz hũoris venerei ꝯsumptiuã. et ipsi⁹
appetitus in masculis repressiuã. qz in eis ĩ/
tendit siccitatẽ et calorẽ ꝯplexionalem ĩ ma
sculis dñantem. et quaꝝ qualitatũ intensio
ne desiccat humor et ꝯsumit qui solet esse ĩ
viris causa venerei appetit⁹. in mulieribꝫ aũt
frigidis et hũidis op⁹ et cã ꝯria ꝯriũ supra
dict⁹. decoctio etiã rute sedat dura tormẽta
ventris si potet. hec herba calida si sup ven
tris regionẽ cathaplasmet mundat et iuuat
pulmonẽ et pectora ab omi cã hũida et frigi/
da mẽbro⁹ spiritaliũ infectiua. decocta cũ
oleo vermes ventris necat. cruda comesta
acuit visũ. oculo⁹ caliginẽ dissipat atq̃ cu/
rat. fluxũ sanguis ꝑ nares ei⁹ succ⁹ narib⁹ in/
stillat⁹ desiccat et sedat. comesta vl' potata ve
nenis omnib⁹ potẽter obuiat. et oim venena/
to⁹ morsib⁹ cũ allijs sale et nucib⁹ ꝯrit⁹ pa
riter curat. mire succ⁹ ei⁹ naribꝫ instillatus a
fleumate caput purgat. et epilẽticos multu⁹
iuuat. dolorẽ dentiũ ẽ decoctio releuat. mẽ
bra palitica ad sensu⁹ reuocat et poros ꝓus
clausos deopilat. vẽtositatẽ intestino⁹ po/
tẽter attenuat. et omnẽ interiorẽ dolorez se/
dat. lippitudinẽ oculo⁹ et roborẽ cũ cimino
in aqua rosacea ruta mixta mũdat mirabili
ter atq̃ sanat. Cui⁹ odor oia venenosa de or
tis fugat. et iõ plantat⁹ circa saluiã quã ser
pẽtes diligũt et bufones vt eos fuget. De ru
ta q̃z di. Pli li. xix. c. ix. Ruta vult seri i equi/
noctio autũnali. odit hyemẽ fimũ et hũorẽ.
siccis gaudet ꝓpib⁹. terra lateritia ac cinere

vult nutriri. et cinis ei⁹ semini debet misceri vt careat erucis. mustū rutatū bibebāt anti qui romani ꝯ venenū ⁊ alias multas passiones. Ulm seminatiuā hz in seie in stipite in surculo ⁊ in radice. Nā incuruato rami alicui⁹ cacumie statim fixa in terra radicatur ⁊ difficilime aresc̄it. amicicia est ei cū fico intantū vt nusq̄ letior ꝯualescat q̄z sub ficovl iuxta ficū. Itē dicit idem li. xx. Errauit pitagoras q̄ putauit oculis notiā esse rutā quia sculptores ⁊ pictores comedūt rutā cā oculoꝝ ⁊ acuit eoꝝ visus. ꝑcauēt aūt ḡuide ne comedāt rutā. quia partus interficit⁹ cibo tali. contra ꝓfluuiū genitale datur. ⁊ venerē crebro per somnia imaginantib⁹. succo rute inuncti a scorpionib⁹ ⁊ araneis ab apibus ⁊ vespis nō pūgūt nec a succo cicute q̄ ē venenū venenoꝝ inficiunt. Mucusq̄ Pli. li. xx. cap̄. xiiij.

De saltu et eius proprietatibus.

La. CXLII

Saltus est vast⁹ ⁊ siluestris loc⁹ vbi arbores i altū exiliūt ⁊ crescūt vt dicit Isi. li. xiiij. Dicit etiā idē li. xiiij. salt⁹ est dēsitas arboꝝ alta. vocata ħ nomīe eo q̄ exiliat in altū ⁊ ꝯsurgat ⁊ differt a silua. Nā in silua crescūt arbores pl'es ⁊ breuiores et spissi⁹ ⁊ vicini⁹ sibīnnicez propinq̄ntes. In saltu ꝙo arbores sūt pauciores sed altiores sūt ⁊ maiores. vñ silua est spissū nem⁹ ⁊ breue. ⁊ dr a silen qđ est lignū q̄ ml'ta ligna ibi cedūt et nascūt. et est idem silua nem⁹ ⁊ luc⁹. sz silua dr a silen qđ est vastitas vel silentiuz. q̄ silua est vbi loca sūt vasta ⁊ deserta ⁊ silētio plena Nem⁹ ꝙo a numine nūcupat. quia ibi scz in siluis ydola statuebāt ⁊ ꝓ numine adorabāt Sūt āt nemora arbores maiores vmbrose frōdib⁹. Lucus aūt dr dēsitas arborū solis lumē detrahēs. ⁊ dr paritfrasim a lucco ces. luc⁹ q̄ lucēs mīme. sic piscia dr q̄ mīme pisces hñs. vt di. Isi. li. xvij. Saltus et silue siue nemora sūt loca vasta et deserta vbi crescūt ligna infructuosa multa et fructuosa pauca. et sūt infructuosa maiora ⁊ altiora generalit̄ q̄z fructuosa pauc̄ exceptis scz quercub⁹ atq̄ fagis. a feris et auibus siluestrib⁹ freq̄ntant. ḡmina et pascua in siluis et saltib⁹ generāt. herbe medicinales in nemoribꝫ ⁊ siluis ꝑcipue mōtuosis reperiūtur. in estate viroze frondiū ⁊ ḡminū decorātur. in siluis ē loc⁹ deductōis ⁊ venatōis. nā venāt in eis fere. et in eis multiplices īsidie a canib⁹ ⁊ venatoribꝫ prepant. Idē est locus occultatōnis. nā in siluis sepi⁹ ꝑdonc⁹ ⁊ latrūculi occultāt in quoꝝ incidētes insidias trāseūtes spoliāt sepi⁹ aut iugulant. Itez in siluis ꝓp̄ viaꝝ multitudinē ⁊ semitaꝝ incertitudinē sepi⁹ deuiāt ignoti. et viā incertā et ignotā ꝑcognite eligentes sepe ad latronuz latibula nō sine piculo deducūt. ⁊ ideo fiūt nodi ⁊ signa in arbust⁹ siue arboꝝ ramis vt vie tute ⁊ certe viatoribꝫ ostendant. a latronib⁹ aūt in biuijs aliq̄n immutāt hmōi nodi siue signa. ⁊ sic ꝑ signoꝝ falsitatē mlti deuiāt et a rectitudine vie abducunt. Item ad siluas aues ꝙ fugiūt ⁊ apes. illet nidificent istet mellificēt. aues vt ab aucupe tueant. apes vt mellis fauos in arboꝝ cōcauitatib⁹ ꝙ ponētes secret⁹ abscondant. Item cuz siluc ꝓp̄t eaꝝ densitatē sint frigide consite ⁊ vmbrose viatores estu solis fatigati in vmbroso vacare refrigerio delectant. Ex siluaꝝ autē multitudine vel magnitudine regionū termini ab inuicē distinguunt. et ꝑ arboꝝ mutuas compssiones et indagines ab hostib⁹ defensant.

De salice La. CXLIII.

Salix arbor est q̄dā sic dicta. eo q̄ celerit saliat postq̄z in aliq̄ loco figitur vel plātat vt di. Isi. li. xvij. arbor q̄dā lenta est ⁊ mollis vitib⁹. i. vineaꝝ palmitibus vinciēdis apta et colligādis vt dic̄ idē. Hec arbor fructū ñ hz sz solū semē siue florē. Cui⁹ seminis dicūt hāc esse ꝓtutē vt siqs illud in poculo hauserit filios non generet. imo etiā filias efficit infecundas. Mucusq̄ Isi. li. xvij. De salice āt di. Pli. li. xvj. c. xxxvj Salicū diuersa sūt genera. nā q̄daz i magnā ꝑceritatē virgas emittūt. crescūt q̄z in altū et pariūt particas vineaꝝ quaꝝ cortices lōgi sūt ⁊ spissi ac fortes interi⁹ albi ⁊ exteri⁹ virides. ex q̄bꝫ vincula ꝙponūt. ⁊ tales salices q̄uis sint fortes non tñ sūt ita flexibiles vt miores. ⁊ iō citi⁹ ꝙfringūt q̄z ad ligandū circūtorqueant. Sūt ⁊ salices minores et ceteris ḡciliores ductiles sup̄ modū ac flexibiles. ita q̄ ꝑ circūflexionē nō rūpunt. imo ad instar fili torti fortificant et inde fiūt vimina ad vites ⁊ ad dolia colligāda. Est ⁊ tercia spēs salicis inter duas ꝓmas. ⁊ est in q̄ntitate ⁊ in flexibilitate mediocris. nā maior inflexibilior cortice ⁊ rigidior ē minori. imo et illi⁹ rami cortice detracto sunt colore cen vidi et ꝙtactu lenes atq̄ plani. nō nodosi ex

quib⁹ fiũt varia suppellectilia. vt sedes spor/
tule et canistra. ꝓ complexionẽ aũt et tonsu/
ram densior fit in ramis. Omnis em̃ salix q̃
uis sit q̃ ad fructũ sterilis tm̃ in frondibus ⁊
in ramis fertilis est. et maxime si tpe debito
sc̃z in marcio vel aprili tondeat. vt dicit idẽ.
In libro ãt. xvij. ca. xx. dicit idem. Inte acci/
duas arbores q̃ plantant ꝓter alias salices
obtinẽt ꝓncipatũ. q̃ si binis pedibꝫ a tra pu
tent coercent ne in altũ crescant sc̃z latitudi/
nem se diffundant vtvlteri⁹ sine scala tõdeã
tur ⁊c̃. Omnis vo salix tanto in ramis est fe/
cundior q̃nto q̃dem terre est ꝓpinquior. Pro
cessu q̃z tpis qñ multuz antiquat salix defi/
cit paulatim et putrescit. et eius putredo et
corruptio incipit iteri⁹ a medulla. et iõ rema
net interi⁹ sepe torta ꝺcaua et vacua. ⁊ tamẽ
naturaliter exteri⁹ viridis atq̃ pulchra. In
cuius ꝺcauitate sepe latent venenosi vermes.
vt colubri et serpentes. et ideo domire sub
aliqua salice nõ est tutũ. Hucusq̃ Plinius.
q̃uis autem inutilis arbor sit salix q̃ ad fru/
ctum. vtilis tamen est medicine. Est em̃ fri/
gida et sicca vt dr in Pla. et hz vim ꝺstringẽ/
di et ꝺsolidandi. et febrilem calorẽ mitigan
di si detur in potu succ⁹ folior eius. valz eti
am cõtra dissenteriã puluis corticis ei⁹ cõ/
busti et in potu sumpt⁹. Idem etiaz puluis
ꝺsolidat vulnera vlcerosa. Idem etiaz pul/
uis curat verrucas interius in potu sũpt⁹ et
exterius cataplasmat⁹. rami et folia aspersa
aqua aerem infrigidant. circa febricitantes
et eos recreant et ꝺfortant et somnũ puocãt
Hucusq̃ Plate.

De sambuco Ca. CXLIIII.

Sambuc⁹ vel sambuca est arbor mol
s lis et parua ex qua ꝺponit quedam
spẽs simphonie q̃ dr tibia vel sambu
ca. vt di. Isi. li. xij. in tractatu de musicis in
strumẽtis. Arbor em̃ est hñs lõgos ramos
rotũdos⁊ planos. exteri⁹ valde solidos⁊ cõ
pactos. inte⁹ ꝺa valde ꝺcauos q̃dã molli me
dulla plenos. c⁹ folia sunt plana et crassa ac
grauis odoris. flores aũt hz multos candi/
dos valde aromaticos et minutos. corticez
etiã hz duplicem exteriorẽ fuluũ. et interio/
rem viridem. et ille cortex viridis valde hu/
midus est actualiter. ⁊ eius succus cõuenit
medicine. plures in anno flores et fruct⁹ fa/
cit. nigri est coloris et odoris horribilis ⁊ sa
poris. et iõo inutilis est ad comedendũ. Est
aute sambuca arbor calida et sicca. cui⁹ cor
tices folia et flores cõueniunt medicine. vt
dr in Plate. diuretica habet virtutẽ et diui/
siuam et attractiuã et fleumatis purgatiuã.
et ideo valet cõtra quotidianã febrẽ ex fleu/
mate ꝓcedẽtẽ. succus eius per sevel cũ mel/
le lumbricos interficit. decoctio corticꝭ me
diani cum vino duriciẽ splenis et epatꝭ sol/
uit. Idem faciũt folia in oleo decocta et ca/
thaplasmata. folia eius et cortices ac fruct⁹
decocti in aqua salsa tumorẽ pedum dissol
uũt si pedes inde fomentent. succus valet ꝺ
ydropisim et frigida causa. decoctio etiam
florum et fructuũ in vino fortissimo multuz
confert contra leprã et fleumate si frequen/
ter fiat. nam fleumaticos humores corrup/
tos vel corruptioni dispositos mire purgat
Dirũ aũt est videre in sambuco. nam si cor
tex medianus stipitis vel radicis radat⁹ ver/
sus supius ꝓ regionẽ superiorẽ purgabit. et
si inferius ꝓ ptes inferiores soluet. vt dicit
Pli. Dyasco. et Plate.

De saliunca. Cap'lum. CXLV

Saliunca est herba fm Hugui. spi/
s nosa et modica a saliendo dicta. eo
q̃ facit saltare se calcantes. et ideo di
citur gallice cauchetrape. quia capit ⁊ ledit
pedem se calcantẽ. Et hoc videt dicere Vir
gilius dicens. puniceis quantũ saliunca ro
setis. Et fm hoc est herba cuius radix est ẽ ma
gna et longa. pinguis mollis et carnosa sic
pastinaca. et solet poni in electuarijs. et dici
tur alio nomine yringis. et emittit quasdaz
hastulas duras et angulosas in quaꝝ sũmi
tatibꝫ crescunt quedam capitella circũqua
q̃ aculeata sicut calcaria. et crescit in terra
sicca sterili et arenosa. et ab aliquibꝫ scorpio
vocat. quia ad moduz scorpionis pungit se
tangentẽ. fm Pli. autem libro. xx. ca. vij. sa/
liunca est breuis et modica. foliosa et ramo
sa. et densa quasi manu pressa. multum aro/
matica fere vt nardi spica. et quibusdã radi
cibus minutis adheret terre. In pannonia
regione nascit in locis duris et lapidosis. et
est herba calida ⁊ sicca subtilis in substan/
tia et multum diuretica. Cuius radix de/
cocta in vino sistit vomitum. et stomachuz
multum confortat. vt dicit Plinius lib. xxj.
cap'lo. xx.

De stacte. Cap'lum. CXLVI

Tacte ꝺr gutta mirre arbor. ꝛ ẽ iꝺẽ
s qꝺ ipa mirra. vt ꝺi. glo. ſup Beñ. xxx
vij. Et ꝺclinat ℔ ſtacte. h⁹ ſtactes. in
uenit ãt ſtacten indeclinabile. Uñ yſa. c. iij.
vbi loq̃t ꝺe odoribꝫ ꝺic. ſtacten ẽ incẽſuz qꝺ
ex p̃ſſura manat. et eſt grecũ nomẽ. q̃reſ ꝺe
mirra in lr̃a ℳ.

De ſtorace Ca. CXLVII.

Torax vt ꝺi. Iſi. li. xvij. eſt arbor ara
s bie ſil'is malo citonio. cui⁹ ℽgule cir
ca canicule ortũ cauernatim ꝛ lacri
matim lacrimã fluũt. cui⁹ diſtillatio ĩ terrã
cadẽs mũda nõ eſt. ſz cũ cortice ꝓpo ſeruat.
Illa ãt q̃ℽgis ꝛ calamis inheſerit albida eſt
atqꝫ mũda. ſz ꝓmo efficit fulua calore ſolis.
q̃ꝺã aũt ei⁹ ſpẽs ꝺr calamites. q̃ eſt pinguis
et reſinoſa humecta ꝛ velut melloſũ odoris
iocũꝺi liquore ẽ mixtẽs. cui⁹ gutta ꝓfluẽs ꝛ co
agulata ſil'i noĩe appellat. nã greci ſtiriam ꝺi
cũt guttã grece ℽo ſtirax latine ſtorax appellat
vt ꝺi. Iſi. Iꝺẽ ꝺicẽ glo. ſup Eccl'. xxiiij. Sto
rax itaqꝫ arbor ſtiracis eſt gutta ꝛ eſt mꝰtuz
efficax in medicina. Hã ſm Dyaſco. ꝛ Pla.
calida eſt ꝛ ſicca. ſubaz hñs glutinoſã. ꝛ vir
tutẽ hz attractiuã. cui⁹ triplex eſt maneries.
ſcz calamita. i. bona gutta et ꝓma. q̃ ꝓpus ab
arbore effluit et emanat. Alia ẽ ſtorax rubea
q̃ fluit poſt ꝓmã q̃ eſt purior. Tertia eſt ſto
rax liq̃da in colore rufa. in odore ſuauis. i ſa
pore pontica. in ſuba magna. ꝛ in manibus
malaxari poteſt. Que aũt dulcẽ hz ſapoꝛez
ſophiſticata eſt. diſcernit ãt ſophiſticata. q̃a
ſi vetus eſt dũ malaxat puluerizat ꝛ i fruſta
cadit. ſi recens eſt humectat nimiũ inde ma
nus et nõ ſatis inuiſcat. et plꝰhz dulcedinis
quaz deberet. liquida non ſophiſticat. Inꝛ
has tres ſpẽs calamita maxie eſt ℽtilis. ce
rebrũ mire ꝰfortat. fumus ei⁹ omnẽ reuma
ticũ fluxum ſedat. Laphala ex ea facta gin
giuas et dentes motos roborat ꝛ cõfirmat.
menſtruis impat. ℈ tuſſim ꝛ rauceꝺinẽ bene
iuuat. vtiliter ℽo ponit ſtorax in emplaſtris
℈ tineam et puſtulas capit⁹. et multas alias
paſſiones. Hucuſqꝫ Dyaſco. et Plat. fum⁹
ſtoracis vt ꝺicit Iſiꝺor⁹ purgat aerem cor
ruptum et fugat omnẽ vaporem et fumũ pe
ſtilentem.

De ſicomoro Ca. CXLVIII

Sicomor⁹ eſt ficus fatua ĩ foliꝭ mo
s ro ſimilis in aliꝭ ficus ſpẽm tenet.
vt ꝺicit mgr̃ ĩ hiſtoriꝭ li. xxvij. Si
comorus ꝛ morus greca noĩa ſũt. Et ꝺicta
eſt ſiccomor⁹. quia in foliꝭ moro eſt ſimilis.
Hanc latini celſam vocãt. moro eñ lõge p
cerior ꝛ maior eſt. Uel ſm alios ꝺr a ſile qꝺ
eſt ficus. et morus qꝺ ẽ fatuitas quaſi fatua
ficus ſicut ꝺicit gloſa ſup Luc. xix. Et ẽ ſm
Dyaſco. ſicomorus ficus ſilueſtris fructus
quoſꝺã ꝓferens ſubdulces. ſed nũq̃ pueni
unt ad maturitatẽ ſicut de caprifico. ꝺi. Pli
nius libro. xv. cap̃. xix. ſilueſtris ficus nunq̃
matureſcit. aliqui tamen comedunt tales
fructus. ꝺicit etiam Dyaſco. q̃ ſicomor⁹ la
pide contuſus emittit lacrimã ad modũ gũ
mi. et idem eſt medicinale. Nam ſuccurrit
morſibus venenatis ſi bibat. tumoreſq̃ ſple
nis compeſcit. dolorem ſtomachi tollit.

De ſpina.

Capl'm. CXLIX

Pina ꝺr arbor aculeata ſic dicta. q̃
s ſpinarũ acumine velut quibuſdam
ſpiculis contra tangentiũ iniurias
eſt armata. vt ꝺicit Iſiꝺor⁹. a cui⁹ ſimilitu
ꝺine ꝺr ſpina ꝺorſi ꝓpter radiolos oſſiũ que
ſunt acuta ſicut ſpine. Spina aũt ꝓpriꝺici
tur ipſe aculeus. qui a ſtipite exiens ſpiſſus
et groſſus in ſua extremitate piramidalis ef
ficitur et acutus. Cuius rõnem potes inue
nire ſupra eodem libro vbi ꝺr de arbore ge
nerali et diſpoſitione arbor̃. vbi ꝺr q̃ nõ eſt
de intentione nature. q̃ arbores ſint ſpino
ſe ſed accidit ex raritate plante p quã attra
hitur humor frigidus parũ coctus ꝛ p po
ros ad exteriora attract⁹ calore ſolis ad ſpi
nam coagulat. et ꝓpter paucitatẽ materie q̃
attrahitur in fine acuitur et piramidalit̃ fi
gurat. et hoc aliquando cũ quaꝺã inclina
tione. vt eſt videre in rubis et in roſetis. ali
quando in erecto acumine ad modũ ſpiculi
ſiue teli. Spinaꝝ aũt frequentia ſignum eſt
terre ſterilis vel inculte. et eſt quaſi genera
le q̃ omnes frutices et arbores que multum
ſunt ſpinoſe mutuo ſe cõnectũt ꝛ alterutruz
ſe muniunt et defendũt. et contra man⁹ ſibi
reſiſtentium pugnant et vulnerant. nũq̃ ta
men inuicem ſeſe ledũt ꝓpter ſuam denſita
tem radios ſolares intercipiũt et roriſuas
celi guttas ad ea que ſub eis ſunt deſcẽdere
nõ permittũt. et ideo que ſurra ſpinas vl' in
tra ſeminant nõ de facili cõualeſcũt. ſpina
pũctura manus vel pedes ſepius vulneran
tur et nõ ceſſat dolor niſi de locis leſis tota
liter extrahant. propter ſui acuitatem ꝛ pũ
cturam vix ſine falce vel ſarculo ferreo cuel

luntur.et cū fuerint anulse alligate p fasci/culos in clibano exurunt.sepe etiā inter spi nas apparent flores et etiā fruct⁹ multi.Sz ꝓpter florū molliciē nō mollificant spine.im mo deficientiꝫ folijs remanent spine et am plius indurant,ꝓpter eoꝝ naturalē siccitatē de facili in igne accendunt et vehemēter in flamant et scintillātes ac crepitantes soni/tū nō modicū faciūt.sz statim postmodū ad nihilant.sic dicit glosa sup.vij.ca.Eccs.nō tū spine penit⁹ inutiles sunt.imo multꝫ vsiꝫ ꝯgruētes.Nā ex spinis fiūt sepes q̄ꝫ boies se et sua muniūt.multiplices etiā generant fructus vtiles quos defendūt.quere s̄ dru bo in lr̄a R.

De lignis sethim.
Capl'm.CL.

LIgna sethim esse dicūt quedā arbo res spinose leues imputribiles simi les albe spine que grece achantis di citur.sicut dr sup Exo.xxv.vbi dicitur.Se thim nomen est regionis montis et arboris que albe spine in foliis est similis et est leuis simū lignū imputribile incremabile.Unde dicitur ī aurora.Ligna sethim torpent nul la putredine iustos.Signat in celis q̄ sine fine nitent.Spinam sethim vocant.quia vi q̄ penis acerbis.Et quia tormētis itur ad astra dei.ſm Dyasco.et Pli.virtus ē illi sti/ptica et cōstrictiua et fluxus sanguis sedati/ua.folia aūt aspera spinosa et albida.florem bz purpureū et vgulas lōgas ad grossitudi nē man⁹ digiti in quarū summitatiꝫ habet capitella spinosa semine rotūdo plenaz va/let ꝯ venenū et fugiūt serpentes odore eius et potatū valet quia putrida membra fouet et iuuatz.

De sentice La.CLI.

SEntix cis.genus est herbe vel fruti cis habētis aspera folia pinguia et diuisa vt eruca virgas habet duoꝝ cubitoꝝ.et dr sentixa situ vbi crescit.quia i/ter dura et inculta crescūt sentices sic spine vt di.Isi.capitella bz vt carduus cuius ra/dix est trufa longa pinguis.et est etiā medici nalis et subuenit cōbusturis.vt di.Dyasco. et valet ꝯ intrinsecā compunctura.vbi alij habent.contra venarū intrinsecam cōpac/tionem.

De sepe La.CLII

SEpes pis.est gen⁹ munitōis facte ex sentibus spinis atq̄ lignis.Nam su/des siue pali,in terra figunt.circa quos spi/ne et virgule circūnectūt.et sic dom⁹ vel se/getes sepis beneficio muniunt.z dicitur hic sepes.hui⁹ sepis.Unde Eccl'.xxxvj.vbi nō est sepes diripiet possessio.Circa sepes etiā latitant venenosi vermes vt rane colubri et serpentes.vnde a sepi dr sepis serpens.cui⁹ venenū non solū corpus verum etiā ossa de struit et cōsumit.Unde Lucanus.Ossaq̄ dissoluens cū pectore tabificus sepis zc̄.z iō iuxta sepem dormire periculosū est,ꝓpter la/tētia venenosa.Sepes ymbribus z cauma tibꝫ exponunt cito deficiūt nisi renouētur. z dū res alienas custodiūt soli expositi pau latim se ꝯsumūt.et tandē exiccati et putrefa cti nō nisi incendiū promerent.Ā sepi autē siue a sepio sepis dicit septū septi.id est.am/bitus locus scz circūclausus.dicitur enim intra septum templi.id est.intra ambitū seu clausuram.

De sude La.CLIII.

SUdes sudis est palus vtraq̄ extre/mitate exacutus a suo suis dict⁹.q̄a sepes quasi cōsuta sudibus videt. eo q̄ sudes per eam et transuerso figuntur. vt dicit Isi.ſm Hugui.vero sudes dr a su/do sudis.vel a sudus da.dū.qd̄ est mūdus z purus.eo q̄ sudes mūdant et purificantur ꝑ pus q̄q̄ terre infigant que tanto fortiorez fa/ciūt sepē quanto plus in terra ꝓfundant.et virgis eas cōsuentiꝫ fortius ꝯstringuntur Et est sudes feminini generis.et dr ꝑ sudes bꝰ sudis.vt di.Hugui.et Ouidius met.dic̄. que ꝯiūcta est humeris ceruix sude figit cō/busta zc̄.

De siliqua La.CLIIII

SIliq̄ est gen⁹ legumis sonorꝫ follibꝫ z vacuis qd̄ magꝫ onerat q̄q̄ refic̄.vt di.glo.sup Luc̄.xv.ſm Hug.siliq̄ dr follicul⁹ cuiuscūq̄ legumis z purgamētū ex q̄ porci nutriūt.Isi.āt li.xvij.dicit.siliquon quā latini icorrupte siliquā vocāt.iō tale no/mē a grecis accepit.qr est arbor cui⁹ fructus est dulcis.Xilon quippe lignū dicūt liquon dulce et huic snīe ꝯcordat glo.sup Exo.ca. xxiiij.vbi dicit q̄ fructus silique sūt p̄dulces et habēt longitudinē vni⁹ digiti et pollicarē latitudinez quoꝝ cortex manducat.vt dicit idē li.xij.ca.ex.q̄ alij dixerunt eā esse ficum egyptiā.sz ß est error manifest⁹.qr in egypto nō crescit sed in syria.

De sinapi La.CLV

Sinapis dr a sin qđ est simul et nap⁹ eo qđ in folijs napo sit silis. vt dicit Jsi.li.xvij. De sinapi di. Pli.li.xx.c. xxiij. Inchas ꝗs pitagoras laudauerat herbas asserit ꝑmā laudē tribuisse sinapi. et dic eā inc herbas obtinere ꝓncipatū. calida ē et sicca in ꝗrto ḡdu. būores grossos ꝛ viscosos extenuat atq; purgat. serpentū ꝛ scorpionū ict⁹ addito aceto sanat. fūgoꝝ venena supat. dentiū dolorē mitigat ad cerebꝝ penetrat et ipm mirabiliter purgat. ꝟfringit lapidez ꝛ mēstruis impat. appetitū ꝓuocat ꝛ stomachū ꝟfortat. epilēticos iuuat. et ydropicos curat. litargicos excitat. ꝛ eos multū iuuat. capillos mūdat ꝛ coꝝ casū ꝟpescit. incōgruos ār sonos auriū ꝛ tinnit⁹ tollit. oculoꝝ caliginē ꝺtergit ꝛ aspiratē palpebraꝝ lenit. paralitic⁹ subuenit. qr poros apit ꝛ būorē infundentē neruos ꝛ laxantē ꝛ insensibilitatē inducentē dissoluit ꝛ iducit ꝛ ꝟsumit. Vas ꝛ mł tas alias ipi⁹ laudes ꝑdicat Pli. ꝛ ꝟtutes. et dicit ꝙ maior est ꝟt⁹ in scie. semē tñ mīmū in ꝗntitate ꝛ maximū in ptāte. multū ei est calefactiuū aptiuū ꝛ ꝟsūptiuū ꝛ sui mł tiplicatiuū. ex vno cm̄ ḡno mīmo maria plāta ꝑducik ꝙ frōde floze ꝛ germīe in imēsuz dilatak. semē ei⁹ in ꝗbusdā folliculꝭ siue tecis oblōgs ꝛ rotūdis crescit. ꝛ illa tecaꝝ bñficio vsqꝫ ad maturitatē ꝟkuak. flozes ār sūt mł tū croceiz odoziferi. ꝛ cū tota herbe suba feruida sit et austera. flozes ei⁹ maxime ab apibꝫ diligūk ꝛ freq̄ntank. vt di. Pli. ꝛ tñ nūq̄ ꝟtingūt flores oliuaꝝ. vt di. Pli. li. xx. c. xij. ita etiā se mł tiplicat. vt vbi semel semiak vir loc⁹ inde vlteri⁹ liberak ꝛ vbi semel cadit ꝑtin⁹ viret. vt dicit idem. li. xix. ca. ix.

De semine La.CLVI

Semē est qđ in agro spargit ad gignēdū fructū. ꝗuis ꝙ ꝗndā appropatoz dicak aīalū qđ emittit ad ꝓcreāduz fetū. vt di. Jsi. semēt⁹ ꝟo est semē frugū qñ ē tps seminādi. s. act⁹ semiatōis. a mł t⁹ etiā dicebak ꝗndā dea vel dña semiationū. Seminariū ꝟo est vniuscuiusq; rei exordiū vł vas in ꝙ semē ponit seminādū. ꝛ seminiuz dr qđ a semie est lucratū. ita di. Hug. Et ponunt ꝟsus differētiales in grecismo. Est aīatoꝝ semē campiq; satoꝝ. Semēt⁹ ꝑpe sementinū qđ in archa. Claudit atq; suo sparget tpe in agro. Seminiū cuiusq; rei dicak origo Semē ār vt di. Pli. li. xviij. c. xxiij. Semē bonū est anniculū bimū vel trimū. ꝛ vlteri⁹ paruz valet. et iō illō ḡnū qđ in area subsedit seminī seruādū est. est em̄ optimū qm̄ ḡuissimū. ꝛ illud semē optimū qđ est magꝭ ponderosuz ꝛ interi⁹ magis albū. ꝼm ꝗlitatē aūt terre est semē densi⁹ vel rarius seminandū. sik citi⁹ ꝛ tardi⁹. Nam in locis humidis celeri⁹ ne semē ymbze putrescat. in siccis vero tardi⁹ vt pluuie sequank. ne diu iacēs semen vltro euanescat. Est aūt serendū min⁹ de semine in terra pingui ꝛ humida q̄ in macra. qz in terra pingui in ꝓncipio nimis crescit et ꝑ sui multiplicatōem nimiā in fine mutuo se destruit oppꝛmit ꝛ ꝟfūdit. Qđ celeri⁹ ꝛ citi⁹ semiak debet esse densius q̄ qđ tardi⁹ solo cōmēdatur Semē em̄ serotinū dr esse rarius ne nimia densitate necek. Artis ꝗz est semen equaliter spargere. nam manus ꝟgruere debet cū gressu semp. quia cū dextro pede. nec ē trāsferendū semen de locis frigidis ad calidiora. nec ecōuerso. nihilq; in contrariū ꝑpiē dum est. Semen seminatum in macro solo raro facit culmū. spicā minutam generat et inanem. pinguia ꝟo arua ex vna semis radice fundāt segetē numerosam. In autūno vero circa equinoctiū est temp⁹ ꝟgruū seminationi. similiter et in vere. sed in recta ꝓuma serendū nō est. qđ patz ꝑ hiberna semina cū ante ꝓumā seminank septima die erumpūt sed post ꝓumā vix infra quadraginta Duc usqꝫ Pli. ca. xxiij. Semen itaq; est granum modicū et rotundū habēs in se virtutez sue speciei multiplicatiuā et ꝟseruatiuā. vñ cuz semē terre ꝟmittit ex būore turgescit. ꝛ circa loze terre incluso ptes rarificante et būores circūstantis terre ad sui ꝛpamentū attrahēte inualescit et grandescit. et sic cuticula seminis scissa germē paulatim emittit. et radices inferi⁹ in terra figit q̄bꝫ ꝟtinue nutrimētū sibi haurit et sic tandē vi caloris terrā insensibilit apit ꝛ erūpit. et se ꝓducens culmū frondē florē semē ꝛ fructū. et q̄ꝫ modicū sit qđ seminak maximū tñ est qđ ex semie generak. a stultis putatur perdi semen quādo seritur. et tñ meliori modo q̄ꝫ ꝑ seminatōem nullaten⁹ custodik. In semine etiā viget seminalis ratio in qua operak calor naturalis. et ad ei⁹ augmentū pariter ꝛ nutrimētū humor nutrimentalis attrahit vi caloris. De semine aūt mediāte culmo surgit spica q̄ fin Jsi. li. xvij. a spiculo dicta est. eo ꝙ i spica ꝓducāt aristaꝝ culmia q̄ ad modū spiculoꝝ

ſũt acuta. ad ꝟ eñ facit naſa aculeos ī ipſis ſpicis vt ↄ ſubitos auiũ minutaꝝ ꝛ ꝟmiculorũ morſus in ſpicaꝝ ſũmitatibꝫ eſſent arma vt dicit idem. Spica aũt ſm diuerſoꝝ ſeminũ naturã ſe diuerſificat in figura. Hã qñq; eſt lata vt in ordeo qñq; triangula vt in ſpelta. qñz tetragona ſeu q̃drãgula vt ẽ ī tritico. aliqñ ẽ rotũda vt dí. Pli. ꝛ Ariſt. Eſt ãt ſpica ī culmi ſũmitate mltꝫ follicul' circũdata. in qbꝫ velut ī matrice gña ſemialia nutriũt. et vſq; ad maturitatẽ tpa ↄſeruãt. Qui q̃dez folliculi erũpẽtes cũ gno ꝓmitꝰ manẽt clauſi. deinde paulatim turgeſcẽtibꝫ gnis matꝛe in tritico fiũt ſciſſi. vt ór ſuper lib. Ariſt. de plãtꝭ. Spicarũ capita generalit in ꝓncipio calore eleuãte ſurſũ eleuant. ſz qñ tendũt ad maturitatẽ et gnoꝝ põdere inferi⁹ aliq̃tulũ inelinãt. ꝓterea qñ fũt ſpice in viroꝛe et corrupto aere ꝛ roꝛe ꝓfuſe in corruptelã ꝛ aurugine ↄuertũt. ymbꝛe ꝟo et roꝛe ↄgruo ꝓfuſe et calore celeſti mõ debito circũfote citi⁹ matureſcũt ꝛ ꝑt roꝛis hũectatõz gña ſua ó folliculis cadere nõ ꝓmittũt. vt dí. Pli. li. xvij. Idẽ dicit Lõſtan. et yſa. et Alfre. Et boni/tate ãt ꝛe cognoſcit bonitas ſpice qꝛ ī terra bona ꝛ pingui generat ſpica bona. q̃ntitate maꝝ et gnoꝝ numeroſitate multiplet ac re/ferta. in ꝛa ꝟo ſicca ꝛ macra ecõuerſo. vt dí. Pli. libꝛo eodem.

De ſtipula La. CLVII

Stipula ab vſto ẽ dcã q̃ vſtipula. collecta eĩ meſſe ſtipula vtit ꝓꝑt culturã agri vt dí. Iſi. li. xvij. vel ſtipula ór a ſtipulo ſiue a ſtipo pas. qꝛ ſtipula fac culmũ quẽ ſtipat. vt dí. Dug. Eſt ꝓꝑe ſtipula idem qđ ſtramẽ vel palea cũ folijs ꝛ vagis qđ relinq̃t in agro ſpicaꝝ multitudie põciſa falcibus ꝛ a meſſoribꝫ collecta. ꝛ ꝟ ſtipula a mltꝫ recolligit ad diuerſos vſus. Nam q̃dã inde domos ꝓtegũt. q̃dã loco ſtramis ſtipulã ſibi ſternũt. alĩ palleaꝝ vice aĩalia inde reficiunt. alĩꝟo ſtipula ignes nutriũt ꝛ panes et cibaria inde coquũt vt dí. Pli. li. xviij. c. xxx. q̃re s de palea in lr̃a P. ſtipula q̃dẽ eſt res leuis ꝛ ↄcaua ꝛ ſicca ꝛ hiſpida. ꝛ vẽto ſubdita et ab igne facilime inflamata. vt dic̃ idem.

De ſimila La. CLVIII

Simila tritici eſt medulla. farina ſcz ſ puriſſima ꝛ delicata vñ fit panis nobiliũ q̃ ſimilago ꝓꝑie nũcupat. et eſt flos tenuiſſime forme mũdiſſime et albiſſime et molliſſime ac diuerſis cibis apte ꝛ eti am medicinis. Quere s de farina in lr̃a F. et de polenta in lr̃a P.

De ſcopa Lapĩm. CLIX

Scopa ẽ arbor a ſcopãdo dicta a ſcopo pis. l' a ſcopo as. qđ idem ẽ q; purgo as. eo ſic dicta q; ex eo ſcopẽt tecta. vt dic̃ ẏſa. li. xvij. ꝟ a mltꝫ ór birck. et ꝟ folia lenia ſic̃ tremul⁹ eo q; ei⁹ folia cuꝝ ſint tenuiſſima leuiſſimo vẽtoꝝ agitatu tremere videt. multas ꝟ ꝟgulas duras et nodoſas. q̃bꝫ pueri dorſis denudatis ſepi⁹ caſtigãt. Ex ei⁹ etiaz ramuſculis fiũt ſcope q̃bꝫ purgant dom⁹ a puluere et aliꝭ ſordibꝫ euacuãt. ſemĩa q̃dã facit vacua ad modũ q̃ſquiliaꝝ ſiue ſiliquarũ q̃bꝫ vtunt boies ſilueſtres loco panis. ꝟ ãt ꝟ arbor multũ de ſucco acido aliq̃ntuluz pũgitiuo. vñ ſolẽt homies in vere ꝛ autũno cortices incidere ꝛ hũoꝛẽ effluentem recolligere quẽ bibũt loco vini. talis ſiq̃dez potus ſitim ſedat et ↄpeſcit. multũ inflat. vt dicunt ſz nõ reficit nec inebꝛiat neq; nutrit. Idẽ etiam ſucc⁹ ī aliq̃ vaſe ſub diuo diu a caloꝛe ſolis decoct⁹ corrũpit ꝛ putreſcit. ꝛ ↄuertitur in pinguedinẽ ꝛ efficit vt vnguentũ. Multi etiã detrahũt p ignis decoctõz ad modũ picis ꝛ q̃nis ſit horribile ꝛ nigꝝ fetidumq;. cũ multꝭ vſibꝫ eſt neceſſariuz. ꝛ tõ ſiluani boies in deſertꝭ ſemĩe et ſucco iſti⁹ arboꝛ vtunt ꝓ annona. ꝓvinea ꝛ etiã ꝓ oliua. vt tãgit Pli. vbi agit de arboꝝ ſuccis. li. xx.

De ſtuppa La. CLX

Stuppa eſt purgamentũ canopi ſiue ſ lini. Et ór ſm antiquos ſtipa. eo q; ex ea rime nauiũ ſtipent. vnde etiaz et ſtipatoꝛes dicunt qui eam preparãt ī vallibus et cõponũt. vt dicit Iſi. li. xix. vbi agit de lanis. ꝓ multas aũt carpinatiões et pectinationes ſtuppa a lini vel canopi ſuba ſeparatur. ſeparata groſſioꝛ nodoſioꝛ hiſpidioꝛ et breuioꝛ inuenit. et ideo ad vendendum et filũ ↄponendũ nõ eſt multũ apta. fiũt tñ inde fila multũ groſſa et ineq̃lia et nodis plena. ex qbꝫ fiũt licmina neceſſaria vſibꝫ cãdelaꝝ. Hã cũ ſit magne ſiccitatis de facili inflamat vñ ſubito accendit ꝛ citiſſime redigit ī cinerẽ ꝛ fauillã. et qñ extinguit amaꝝ reddit fumũ. tetrũ oculis ꝛ naribꝫ nociuũ. vtil' aũt eſt ſtuppa medicine q̃ a ſuis baſtulis eſt bene purgata. valet eñ ad vulnera deſiccãda et ſananda ad mitigandũ arſuram et repri/mendũ tumoꝛem oculoꝝ. vt dicit Plinius li. xix. ca. x.

De taco Ca.CLXI.

Racus ē arbor venenata.ex cui⁹ succo venena torica exp̄munt. Arbor est fortis ⁊ pcera hñs ramos grossos flexibiles ⁊ lōgos ex q̄b⁹ faciūt parthi arc⁹. sic̄ dī. Jsi.li.xvij. Uñ poeta Taxi torquent̄ī arcus ei⁹ vmbra est nociua et dormientib⁹ sub ea mortifera. Cui⁹ succus nimis laxat. cui⁹ carbo ignē grecū seruat inextinguibilez. vt dī. Dyasco.

De tabula Ca.CLXII

Tabula a teneo.nes.est dicta.⁊ est in vna significatōne mēsa diuitū q̄i tenabula. eo q⁹ bolos teneat et vasa et mensalia q̄ desup apponūt. sup pedes erigit ⁊ q̄daz limbo circūducit et ambit. Alio mō ⁊ tabula alea in q̄ ludit. ⁊ h̄ duplicat et diuersis coloribus insignit. Tertio mō ⁊ lignū planū et tenue in q̄ posito colore lr̄e inscribūt. Q̄ñq⁹ p planāt breues asseruli ⁊ attenuant atq⁹ p cauāt extractq⁹ pte pauꝫ. ⁊ artificialiter p paginant et replēt cera nigra viridiv̄ rubea ad scribendū. Et dicūt tales asseres tabule eo q⁹ teneāt lr̄as. q̄ in eisdē tabul' sūt p scripte. Tabule āt tanto sūt meliores q̄nto ex ligno planiori ⁊ leniori et duriori p ponūt. Alio mō ⁊ tabula a tegēdo q̄si tegula. asser lōg⁹ lat⁹ serris diuisus ⁊ sect⁹ cū securibus vel dolat⁹. Hā hmōi ligna ad domoꝝ tecta sūt vtilia. q⁹ ex eis fiūt tabulata. s. laquearia et alia edificia ex talib⁹ tabulis artificialiter p posita ⁊ p pacta. arte mira et mltiplici castratura disponūt post multiplicē superfluoꝝ resectōez. vt tales tabule inuicez equaliter p iūgant. Dom⁹ ornāt et tñ posite in salar̄ cū oñib⁹ deseruiāt. ab eisdē tñ q̄b⁹ seruiunt p tinue p culcant. trabes q̄dē p latū sibīnuicē bñt q̄i equali distantia suppositas q̄ꝫ sustētaculo se defendāt vt min⁹ incuruēt q̄ñ a pauimēto vel alīs reb⁹ suppositis ipa tabulata nimiū oneranť. nauib⁹ p ponendis. pontibus p struēdis cistis et alīs vtēsilib⁹ fabricādis. tabule necessario repanť et dolanť. clauiculis et alīs artificīs p pagināť. ad tabulas etiā p fugiūt naufragātes et a piculo sepius liberanť.

De trabe Capt̄m.CLXIII.

Trabs est lignū transuersale q⁹ ponit p latitudinē dom⁹ ex extremitate parietes tāgēs ⁊ tenēs ne lapsū v̄l incuruatōz ꝫpt̄ suā altitudinē patianť. Et ⁊ h̄ trabes vel trabs a trabo bis. q̄a ab vno plete ad alīū trahit cui infigit et vnit. vt dī. Huguicio. Oportet aūt vt trabs sit longa fortis et spissa et maxime circa mediū. ne forte si fuerit nimis gracilis ī medio icurue tur. vñ ꝫpt̄ incuruatōis piculū sepe oportet vt colūna vel statua sustineť. Nam lignuz si ponitur p transuersum sustētaculo indiget. quod erectū alia sibi superposita ⁊ facili sustineret.

De therebintho Ca.CLXIIII

Therebint⁹ vt dī. Jsi.li.xvij. arbor ē resinā sudās omib⁹ alīs p stantiorē. cui⁹ resina ⁊ therebintina. ⁊ est multū medicinalis. Hā f̄m Dyas. ei⁹ folia fructꝰ cortices ⁊ semīa stiptica sūt ⁊ silī diligentia colligūť sic̄ tini. et sunt ꝙtraria morsib⁹ venenosis. Eius resina est bona q̄ est mūda limpida et aromatica. in colore rufa. et hz̄ virtutē dissoluēdi ⁊ laxandi et maturādi. et iō p dest p apostemata dura et alias collectōes tā in capite q̄ in mēbris. De therebinto aūt dicit Pli.li.xiij. Syria inq̄t therebintū hz̄. et est spēs ei⁹ duplex. s. mascula ⁊ illa q̄ est sine fructu. s. femia. et hec est duplex. vna hz̄ fructū rufū magnitudine lenticule. alia pallidum magnitudine fabe. et est fruct⁹ odore iocūd⁹ et tactu pinguis et resinosus. Et est in syria arbor magna et ē ei materies lēta admodū et durabilis q̄ñ vetustate nigrescit ⁊ splendescit. Ei⁹ folia sūt densa ⁊ hz̄ q̄sdā follieulos q̄daz aīalia vt culices emittētes q⁹ corticē terebāt. et sic cortice p forato gutte resinose effluūt et emanāt. Jt̄ē Pli.li.xxiij.ca.vj. therebintina radix et folia in vino decocta stomachū p fortāt. p dolorē capit⁹ iuuāt. placz therebintina odoratissima tā syriaca q̄ cyprīa pura plucida ⁊ subalbida cū alīq̄ rubore. et illa q̄ est mōtana pot⁹ q̄ cāpestr⁹ vulnera sanat et purgat.

De thyna. Capt̄m.CLXV

Thyna sunt ligna q̄dam p̄ciosissima ad modū hebeni ex q̄b⁹ Salomō fecit grad⁹ ⁊ fulcra in domo dñi. Uñ dicit glo.ī. Regū.x.ca. sup illū locū. Attulit āt hyrā ex ophir ligna thyna. et ligna thyna sunt imputribilia et spinosa in similitudine albe spine rotūda et candida et valde fulgentia et polita instar speculi siue vnguis. vñ in eis resultāt imagines sic̄ in vngue. in igne nō comburunť neq⁹ in aqua resoluūť. sicut nec ligna setbim et multi crediderunt eadem esse ligna.

De tirso Capl'm. CLXVI

Tirsus est tã arbor q̃ olex z herba q̃ frutex medi⁹. sic dict⁹ q̃ de tra surs̃ū est erect⁹ vt di. Papias. Est itaq̃ ps plãte supior tenerior viridior et mollior ac pulcrior. celo vicinior. a tra fmotior. roze ce lipfusior. folijs z ramuscul' tenerrimis plenior. z est melior in medicina. Hã i tirsis maxime viget virtus herbe.

De tigno Ca. CLXVII.

Tigna sũt ligna q̃ a pietib⁹ vel murꝫ vsq̃ ad cacumen edificij sunt erecta supportantia totũ tectũ ad modũ coni vel piramidis surs̃ū tendũt z paulatim se inclinãtia ad alterutr̃ i cacumine mutuo se ꝓtingũt. Et dicũt tigna a tegẽdo vl' a tegula q; tegulis ad sustẽtatiõz recti supponũt. tegule ãt dicũt ligna q̃dã lõga valde z aliq̃ntulũ lata plana z tenuia q̃ ex trãsuerso tignis mlt̃is clauiculis affigũt et i eis etiã asseres vel lateres suspẽdũt. Sũt ãt tigna fortia dolata z q̃drata z cõplanata. sũt aũt tigna fortia z grossiora ꝑsus domũ z exiliora z min⁹ fortia ꝑsus tectũ. exteri⁹ lateribꝰ z asseribꝰ l' stramin⁹ onerant. interi⁹ ꝑo pulcris laq̃aribꝰ decorãt et in ipis laq̃ant z figũt. Et dicunt laq̃aria asseres q̃ interi⁹ ad decorez camere tignis ꝓiũgũt. z a tignis dr tignari⁹ q̃ tectoria tignis inducit. vt di. Papias.

De tritico Ca. CLXVIII.

Triticũ a tritura est dictũ vt purissimũ in horreo seu gnario recondat. vel q; gnũ et⁹ cõmollit vel teritur vt edat. vt di. Jsi. li. xvij. Est ãt duplex triticus scz rubeũ exteri⁹ in vtraq̃ extremitate acutũ in latere scissũ. interi⁹ albissimũ gne et põderosũ. z illud gen⁹ est optimũ vt di. Pli. Aliud est coloze croceũ exteri⁹. interi⁹ ꝑo albũ. i superficie lucidũ z leue frãgi difficile. De proprietatib⁹ ãt z generib⁹ ei⁹ quere s̃ de frumẽto in lr̃a F. Siẽ di. ysa. i diet. diuersificatur triticũ ex diuersitate soli in q̃ semiat. Hã q̃d crescit in tra pingui atq̃ putribili crassius est z pingui⁹ atq̃ põderosius z nutribili⁹ q̃ id q̃d crescit i terra macra siue sicca. vñ bonitas tritici intendit ex bonitate soli. z econuerso. Triticũ aũt ex diuersitate tpis variat Hã q̃d nascit tpe moderato in q̃ntitate z q̃litate erit pfectũ ac medulle multe z corticꝫ valde pauci et optimi nutrimẽti. Jmmoderato ꝑo tẽpe exortũ impfectũ. Jtẽ differt ẽm vetustatẽ et nouitatẽ et mediocritatẽ, nã q̃n est vetustũ lõgo tpe ꝺseruatũ nimis efficit siccũ z dur̃ ad digerendũ z modice nutritiuũ. q; tunc ei⁹ hũiditas subalis a calore aeris minuit z nimiũ desiccat. Nouũ vero quo tpe reseruatũ ꝑ hũiditate supflua z viscositate terre hũidũ est ac viscosũ densũ ad digerendũ durũ et inflatiuũ ventositatis et rugit⁹ vẽtris generatiuũ. Mediũ ꝺo inter nimis nouũ et vetustũ inter multã hũiditatez z paucã. tempatũ magis laudabile est et amplꝰ nutritiuũ. Nam exhausta hũiditate accidentali subalem hũiditatẽ in pte calor aerꝫ tpat. et ido tale triticũ magis est laudabile z meli⁹ nutrit et bñ digerit. ꝑditq̃ viscositatẽ terre z densitatẽ. Est aũt triticũ vt di. ysa. calidũ et inter humidũ z siccũ tempatũ. Sed panis ex eo fact⁹ est calidior ꝓpt calorẽ ignis et coctionẽ. Jntendit em̃ in eo calor naturalis ꝙ calorẽ ignis actualẽ. Jtẽ hãc ꝑprietatẽ hz triticũ ꝑ cunctis ẽgnis q̃ nutribili⁹ est ceteris. et hꝰ ꝓpter similitudinẽ hũane cõplexionis. vt dicit idem. Jtẽ triticũ est colatiuũ et mũdificatiuũ z lauatiuũ. z ideo ius de eius farina factũ purgatiuũ z est pectoris et pulmonis. Jdẽ facit tisanũ de eo factũ sicut de ordeo. q; mũdificat et plus q̃ de ordeo. valet etiã ꝺ tussim z sanguis fluxũ. Jtẽ triticũ coctũ cũ oleo et positũ sup durũ apostema dissoluit illud. Jtẽ coctũ triticum in succo rute dissoluit coagulatõem lactis si mãmille inde linianꝰ. Jtẽ tpatũ cũ succo iusquiami et positũ sup neruos ꝑhibet hũores nocius ne descendãt. Jtẽ eius granũ masticatũ valet ꝺ morsũ rabidi canis. Hã venenuz extrahit vt dicit idez. De tritico aũt fit oleũ qđ valet ad multa. scz maxie ꝺ pruritũ z serpiginẽ z impetiginẽ si cũ pãno albo bñ confricetur. qđ fit vt virt⁹ olei possit meli⁹ subitrare. Jtẽ corex tritici siue furfur hz ꝟtutez collatiuã z mũdificatiuã pl⁹ q̃ farina eius sed modicũ vel nullũ exhibet nutrimentũ. Jtẽ vt dicit idem. triticũ recens et nouuz parui est nutrimenti et q̃n comedit crudũ flegmaticũ est et inflatiuũ. et in lateribꝰ dolorez cõmouet et rugitũ. cito etiam cõuertit in putredinẽ. et ideo lumbrici et alij vermes nociui ex tali cibo sepius gene; ant. Assatũ autem magis nutrit et min⁹ ventositatem facit et multũ constipat et constringit. Jn aqua coctum grauissimũ est et multũ inflatiuũ et viscosi humoris generatiuũ. Mucusq̃ ysa. in dictis.

De tisana CLXIX

Tisana sicut dicit glosa sup. ij. Reg. j. ordeū ꝺr siccatū pila tunsum et decorticatuz. et fit inde cibus aptꝰ illis q̄ carent dentibꝫ. ex tisanis fit etiaz potꝰ vtilis patientibꝫ febres et alias calidas passiones. Quere s̄ de ordeo in lr̄a D. Ealorē mitigat et alterat. sitim sedat. Et declinaf hec tisana. hꝰ tisane. et penultima est producta. Unde Alexander nequā sic ait. Lortice nudato tisanas ordea dicas. et ꝺr a tipeon qꝺ est pentio. quia percutif ī pila dum decorticatur. potus aūt inde factus tisanum dicitur ab ysa. in dieſ.

De tribulo La. CLXX

Tribulus est frutex spinosus q̄ mollior est cꝫ sit arbor. t durior cꝫ sit herba. Cuius due sunt species. s. maior que crescit iuxta sepes. vt ꝺi. Pli. li. xxj. c. xvj. Tribulus dura res est septa villaꝝ obtinet. in altum crescit. sed cū non habeat vires vt directe se extollat incurvaf et versus terraz se reflectit. dentes habet acutissimos aculeos acutos et dentatos. et singule eius virgule a summovsqꝫ deorsum ad radicez aculeis sunt munite. Alia est species tribuli minor et crescit in locis palustribꝫ et in cāpis. et est minor in longitudine et grossitudine cꝫ sit maior. Folia habet minuta et rotūda hastulas p̄fert longas teneras rubeas sparsas per terrā ꝺiffusas aculeatas p̄ totum et spinosas. Florem faciūt album et fructū p̄mo viridem deinde rubeū tandem nigrum. et hūc fructū diligūt serpētes colubri t bufones. et ideo talem fructū comedere hominibus non est tutū. et cui ip̄m comedere liburit eligere debet illū qui a terra magꝭ est elevatus et nō nimis maturus qui integre est et intactus a muscis vel a vermibꝫ nō corrosus. Tribulus aūt campestris. vt ꝺi. Pli. aratro et frugibus est inimicus. viuaxem̄ ē et multum se mltiplicat. et vix eradicari potest quando in aliquo radicaf agro. et ideo messem compmit et cōfundit pedes t crura transeuntiū t manus se tangentiū multum ledit. et transeūtes sepe cadere vel cespitare facit. vestes hominū ꝺilaniat t ꝺiscerpit et ouiū iuxta se pascua querentiū lanā rapit. t ideo ꝺr tribulus a tribulando. quia tribulat et ledit sibi appropinquantes.

De thimo La. CLXXI

Thimus est herba valde aromatica. t Unde Virgilius. redolētq̄ thimo fragrantia mella. cuiꝰ flos dicit epithimū. et est flos medicinalis. habet em̄ virtutem melancoliā purgandi et flegma. et iō valet ꝓtra quartanā et alias melancolicas passiones.

De thimiamate. Lap'm. CLXXII

Thimiama est quedam cōfectio p̄ciosissima ex onica et stacte galbano et thure p̄repata. sicut ꝺr Exodi. xxx. et est dicta a thimo flore odorifero quia olet suauiter sicut thimus. sicut dicit Isiꝺ. li. xvij. vbi tractat de odoribꝫ. talis aūt cōfectio in vsus hominū nō debuit fieri qꝛ dominꝰ offerre in templo sup altare thimiamaf banc p̄cepit. et ideo in ecclesia nō debet sponsuz sponsa thurificari odore thuris. Inde etiā est q̄ allato thure benedicto super altare. si descendat thuribulum ad chor aliud thus sine benedictione apponendū est et offerendum hominibꝫ.

De thure La. CLXXIII

Thus est nomen arboris et etiā gūmi inde emanātis. Unde Plinꝰ li. xvij. ꝺicit. Thus est arbor arabie īmensa atq̄ ramosa leuissimi corticis ad aceris q̄ntitatē. succū aromaticū et album mō amigdale generans et effundens t mastica tione in puluerē resolutū est intus pinguet igni appositū facile ardens. et appellaf apud nos masculus eo q̄ natura sit rotunduz ad modū testiculorū. reliquū ꝺo est planum et plene scabiosum. et est masculo minꝰ bonū. adulteraf aūt admixtū resine albe siue gummi. sed sua cognoscif ꝓpria qualitate. nā thꝰ igni appositū ardescit. resina vero fumescit. gūmi aūt calefactū resoluif et liquescit. Arbor aūt vnde fluit thus ꝺr libanus. et etꝰ gūmi a naturalibꝫ ac medicis olibanū nūcupaf. vt ꝺicit Isiꝺ. Et ꝺicit glosa sup Eccl. xxiiij. sup illum locū. Ego quasi libanꝰ non incisus t̄c. Libanus vt aiūt arbor est in arabia cortice et folio lauro similis. fructū emittēs bis in anno. s. in vere et in autūno. sed quod p̄ se fluit in p̄ncipio estatis melius est. quod vero in estate cortice inciso paulatim exire cogif. in autūno ꝺo nec ita candidū ē nec ita purū. sz h qꝺ p̄mo adheret ramis t corticibꝫ

in estate induraret a ramis ferro recolligit. Thus optimū est qđ albū solidū ⁊ mundū odorifer̄ ⁊ rotundū ad modum testiculi ac oblongū. ⁊ ido ðr masculinū. Thus ꝑo qđ apertis corticib⁹ in autūno vel hyemis ꝓncipio effluit non est alteri simile in ꝓtute nec etiaz in colore. qr illud albū est et trāslucidū odorifer̄ valde atq; mundū. Thus ꝑo secū/darīū et rufum est tenue et scabiosū. vt ꝫ dic̄ Isi. Regio āt vbi crescūt thura est montuosa et ꝑ altitudine rupiū et scopulor̄ q̄ inuia ⁊ inaccessa. vt dic̄ glo. Eccl. supdicta. Hec oīa di. Pli. li. xv. c. x. et dicit glo. q; Arabia est regio thura gingnēs sabea eiusdē regionis ꝓincia mat̄ie thurifera. ⁊ est tra ex vna pte mari ⁊ scopulis. et altera ꝑo montibus ⁊ rupib⁹ vix accessa. vñ thuris arbor sine cultore crescit et terrā argillosaz diligit. Dicūt aūt arabes q; thus nō ðz recolligi nec ei⁹ arbor incidi. nisi a sacris ⁊ religiosis tpe collectionis ꝓtactu mulier̄ nō pollut̄. et sic putāt ꝑ religionis obseruantiā merces augeri Item idem ibidē ca. xvj. ꝓma naturalis vindemia est circa canis ortū in fortissimo estu Nam tūc ei⁹ corter tenuissim⁹ latat et ꝓsilit inde spuma pinguis q̄ cōcreata densat vbi loci natura poscit ħ purissimū est et candidū. Secūda vindemia versus hyemē cortic̄ibus incisis rufum ħ erit nec cōparabile ē ꝑori. Credit aūt nouelle arboris gūmi esse candidi⁹ ꝫ veteris efficaci⁹. et q̄dam putant i insulis meli⁹ gūmi. Alij negant in insulis nasci. Colectū thus in camelis defert in ciuitatē que sabotriam ðr. porta ad ħ patente nec ꝑ aliā viā digredi licet ibiq; decimātur deo quē inuocāt. ibiq; in mensura et ponderе accipiūt sacerdotes. nec ante inde ꝫ mercari nisi ꝓius deo debita portio offeratur. candore ꝓbat. et carbone si statim ardeat et inflamet. si dentē nō recipit ꝫ statim frangitur vel redigit in puluerē vel in micā. Hucusq; Plinius. �fm Dyasco. ꝑo et Plate. Th⁹ est gūmi cuiusdā arboris in Alexandria. et ðr olibanū alexādrinū. qđ est puri⁹ et meli⁹. aliđ inuenit iuxta damascū ⁊ ðr damascū. et nō ē ita bonū nec ita puz sic̄ ꝓmū Est āt calidū ⁊ sicca. multū aromaticū multū pingue ⁊ glutinosū. ꝫ tutē hz ꝯfortādi ex aromatici/tate sua ꝯsolidandi ⁊ ꝯstringēdi ⁊ ꝯglutinādi ex gūmositate sua. potēter stringit lachrymas ⁊ fluxū humor̄ descendentiū de capite ꝑcipue q̄n fluūt ꝑ venas exteriores faciei si circa tpa ei⁹ puluis cū vino albo et cū albugine oui emplastret. sic etiā sedat dolorē dētiū et gingiuaz. masticatū thus ꝓhibz fluxū humor̄ a capite ad mēbra spūalia ad pect⁹ videlicet ⁊ pulmonē. ꝯ indigestionē ⁊ acidā eructuatōem multū valet vinum in q̄ fuerit thus decoctū. matricē ꝯfortat ⁊ mundificat et ꝯceptū iuuat fum⁹ eius. mixt⁹ puluis eius cū aceto graciliat et attenuat māmas turgidas puellaz. ꝯ quassationib⁹ cū pice subuenit. dolorē auriū mitigat. mirrā cū vino tumoribꝫ intestinor̄ subuenit si cū vino bibat Hucusq; Dyasco. et Plate. Dicit aūt thus �fm Isi. a theos qđ est de⁹. quia in deor̄ sacrificijs adolet. ⁊ ꝫm ħ hz aspiratōem. vel dicitur a tundo dis quia abile ad tundendum ⁊ sepe tundit. et q̄nto plus tundit tanto pl⁹ redolet et facilius inflamat. ⁊ tūc caret aspiratione. et thure incenso ꝓcedit aromatic⁹ fumus ad modū virgule. et est inferius gracilis multū mobilis multis circūuolutionibus amfractuosus. et se ad partes appositas motu leuissimo circūuoluens. ꝫsus suptora se dilatās imutans aera et obumbrās odoris sui fragrantia fetorē cadauer̄ auferens. ad cerebrū directe penetrās. spm̄ aīalez cōfortat et recreat ꝑ cerebri ventriculos se diffundens

De vimine La. CLXXXIIII

Vimen viminis ðr ꝫga mollis. et ðr vimen eo q; habeat vim multam vi/roris. Nam ei⁹ natura est talis vt etiam arefactū si in aqua abluat iterum reuiresc at vt di. Isi. li. xvij. ex viminib⁹ fiūt necessaria vitib⁹ vinciendis et doleis religādis ligamenta. vt patet ꝫ eodem in lra S. quere de salice

De virga La. CLXXXV

Virga ꝓprie est q̄ de ramis nascitur. ⁊ ðr a ꝫtute eo q; in se vim multā habeat. et ðr a viror̄e. nam virtus q̄ latitat in radice se ꝓdit in viror̄e ꝫge. Et ðr ꝫga quasi vi regens. virga em̄ vtunt magi ad placandos serpētes et idcirco in ꝫga sustinent hos alligatos. ꝫga etiam vtunt phi reges et mgri. vt di. Isi. li. xvij. virga etiā vtūt viatores agror̄ et arear̄ seu ꝓpr̄ dimensores. legati et nūcij ac pastores. Virga sic̄dē extriplici cōponit suba. s. ex cortice ligno et medulla. mediante medulla nutrit ⁊ vegetatur. mediante ligno erigit et sustentat. cortic̄is vero bñficio regit. et ab exterioris aeris

ſniuria defenſak. Nam vt dicit cōmentator ſup̄ lib̄ de plantis. Corticem habet ꝑ pellē arbor. lignū ꝑ oſſe. medullā locovene Hā calor naturalis exiſtens potiſſime in medulla virge mediante ramo a quo pullulat hūorem attrahit a ſtipite et radice. et qđ groſſi⁹ et terreſtri⁹ eſt in attracto humore trāſmutatur in lignū ⁊ in corticē. qđ ꝙo aquoſi⁹ eſt cōuertit in frondiū multitudinē. ⁊ qđ vnctuoſius eſt ⁊ puri⁹ trāſmittit ad ꝛ̄ge ſup̄ficiez vt inde ꝑducat florē vt tandez fructū generet atq; ſemen. Naſcit aūt tam flos q̄ fruct⁹ de ſuba virge ſine ipſi⁹ corruptione ⁊ aliq̄ violatione. Nam flos inſenſibiliter de ꝛ̄ga egrediens ⁊ erūpens virgā nō violat nec deflorat. ſz fecūdat eam poti⁹ ac ꝑficit ⁊ decorat. ꝛ̄ga itaq; nō ꝑficit fecūdatiōis gratiam nec potentiā generandi ex cōmixtione ſeminis ſicut animantia ſed ex rore celeſti pariter et calore ſolis. Virga autem ex quo aſcendit: ſurſum ſemꝑ tendit et ſuā ſummitatez ꝛ̄ſus celū erigit quouſq; ꝓueniat ad ꝑfectum incrementū. et eſt media inter ramū et ſtipitē ſeu radicē a qua cōcipit fructū. et inter fructum quem ꝑducit ex ſube ſue teneritudine flexibilis eſt valde. ⁊ de facili inclinabilis in q̄cūq; ꝑtē Itē ꝛ̄ga extrinſec⁹ eſt arida ⁊ ſicca aſpera ⁊ nodoſa. ſed interius mollis ē ī medulla. et ſub cortice humoroſa. q̄nto autem virga plus creſcit tanto a terra plus recedit et q̄nto ſurſū alti⁹ ſuſtollit tanto in ē acumine gracilior ⁊ acutior inuenit. Item virga erſe debet eſſe erecta. ſz qñ eſt nouella ſi caſu aliquo ad terrā incuruet difficile eſt vt indurata in illa curuitate ad rectitudinē reuocetur. immo ſepe facili⁹ frangit q̄ rectificet. qñ ꝙo virga inuenit curua in igne ponitur et per calorē eius rigorem et duriciem reſoluentem et remollientem ad formā rectitudinis facilius reducit. Item virga canibus ē odioſa et puulis. qz virga cox̄ inſolentia coercetur.

De virgulto Cap'lum. CLXXVI

Virgultū a virga eſt dictū ſm Hug. eſt em̄ locus vbi multitudo creſcit ꝛ̄garum. ſm aūt Iſi. li. xvij. virgultuz eſt ramus q̄ de robore ip̄i⁹ arboris pullulat Sed virga dicit q̄ de ramis oritur et procedit. Virgultū aūt ſine cōmixtione ſeminum procedit. In hyeme vileſcit. in vero ꝛ̄o placet. quia tūc vireſcit et floreſcit p̄ciſum rurſum pullulat ⁊ reuiuiſcit a terra in ſuo ortu elongat. et q̄nto plus creſcit tanto plus verſus celū eleuatur. Aliqñ dicit virgultū viridariū vel virectū locus ſcz viridis ⁊ amen⁹. plantis ⁊ herbis virētib⁹ cōſit⁹ ſic ſup̄ dicto patet. quere in lr̄a O.

Devite Ca. CLXXVII

Vitis ꝺr a vincīēdo. q̄z vincit ⁊ ligat. Ꝛm Iſi. aūt vitis eſt dicta. eo q̄ vim habeat citi⁹ radicandi. vel iō dicunt vites eo q̄ vim habeant vt inuicē vittis ſe innectant vicinisq; arboribꝫ reptando religēt. Eſt ei eaꝫ natura flexibilis quaſi. ſ. brachijs quibuſdā q̄q̄d cōp̄henderint vi teneāt et ꝛ̄ſtringāt. et illa ligamīa q̄b⁹ arbores vel palos capiūt. capreoli dicunt. ſic dicti eo q̄ arbores capiūt vel mutuo ſe cōnectūt quorū adminiculo freti palmites vētos ſuſtinēt et turbines ne frangant Dicunt etiā corimbi. q̄z ſūt ſicut anuli q̄b⁹ prima queq; ligant ne longius larati palmites ventoꝝ flatib⁹ diſſipent ⁊ ſine ꝑiculo fruct⁹ ſuos ſuſtineāt. Vinbus aūt iſta maxime ꝓueniūt .oblaqueatio Oblaqueari aūt eſt terrā circa radicē aperire et velut lacus efficere vt radix hūore abūdantius hūectet ⁊ calor̄ ſolaris radio facili⁹ penetret. Item ꝓuenit eis putatio ⁊ eſt putare virgam ex vite ſup̄flua cuā reſecare. cuius flagellū luxuriat. Itē eis ꝓuenit ꝑpagiatio. ⁊ eſt ꝑpaginare flagellū vitis ſup̄ſternere ⁊ q̄ poſtro pangere. ⁊ hinc ꝑpages dicūt prime. ſ. vitis extēſiones. Itē eis ꝓuenit foſſio. et eſt fodere terrā mouere foſſorio vl̄ ligone vt radices et herbe ſup̄flue amoueant. et ſic vites melio⁹ foueant. Item eis cōuenit paſtinatio. paſtinare aūt eſt pastillare. ſ. palos figere circa vites vt ſuſtentent. vt dic̄ Papias etiā a pango gis. xi. qđ idem eſt q̄ palos figere vel plantare vt di. idem. ꝛm Iſi. autem paſtinare eſt ſimo vel terra pingui vitē paſcere vel nutrire vt ampli⁹ fructificet. Item eis ꝓuenit pōpinatio Eſt aūt pampinare pampinos. ſ. folia ſup̄flua de vite amouere vt vue liberi⁹ aerem purū capiāt. ⁊ ſol ꝯs nō obumbrate citi⁹ matureſcāt. Pampini autē vt di. Iſi. ſunt folia quorū ſubſidio fructus vitis ab ardore et frigore defenſat ⁊ aduerſus oēz ſniuriā p̄munit. q̄ pampini vt di. Iſi. iō ſūt interciſi vt ſolaris radi⁹ ad maturitatē fructus facili⁹ admittat. et ſunt dicti pampini eo q̄ de palmite pendeāt vt dicit idem lib. xvij. Itē eis ꝓuenit vindemiatio. et ē vindemiare

devitevuas demere.qđ fit qñ fructꝰ vince p cidūt recolligūt.Devitib ãt di. Pli.libro xvij.c.xij. Uitis qñ pcidit tpe cõgruo t mõ debito.ex pcisione vires recipit t ꝯcipit ma teriã ex q fructꝰ vel flores impostex pariunt nisi em̃ pcisione castigaret supfluox tota in fecũda t sterilis redderet.nihil em̃ auidius nascit.t iõ nisi vires ad pariẽdũ seruet ñ est paritura fructꝰ Jn vite ãt ẽ nata vt malit pa rere q̃z viuere.t iõ q̃cq̃d ꝯ materia supflua a vite demit fructui accedit.vites ꝯ putati onis tpe q̃nto citiꝰ putãt tãto plꝰ effundũt ꝺ materia.t q̃nto sertꝰ tãto ferũt fructũ vberi oꝛẽ.ita tñ q putatio tps debitũ nõ excedat. vñ vites g̃ciles t tenues citiꝰ oportet putare validas aũt nouissime.Debet ãt pcisio fieri oblq̃ int duas gẽmas.ita vt in pte opposita gẽme pcisionis fiat vultꝰ Jꝺo ãt ꝺz fieri ob lique t nõ directe vt cito descẽdãt t defluãt guttule plauiales p quartũ freq̃ntiã t pma nentiã sup planã inciſurã vitis summitas le deret.t q̃nto vitis est g̃cilioꝛ t macrioꝛ tãto plus de ea putandũ.qñ ãt pampinatõe idi get nõ ꝺz remoueri foliũ qđ est circa vuam nisi vinea sit nouella.sz potiꝰ alia q̃ magꝭ sũt remota.ꝫ em̃ vuã supplantaret. Quicq̃d ꝯ erũpit et pullulat alias q̃z ab oculis siue gẽ mis spuriũ t inutile iudicat et statim est rũ pendũ. Jtẽ idẽ ca.xxiiij. Uitib accidit moꝛ bus spẽalis.s.qñ germia nimis tẽpestiue au ferũt aut qñ in supinũ incidunt.aut quãdo noxio roꝛe vel ymbꝛe flozatõis tpe pfundũt aut qñ nouella germina pruina aut frigoꝛe decoquũt.aut qñ ab imperitis cultoꝛibus aut circũfossoꝛib radices vulnere iniurio so ledunt et qñ desquamant.i. a suo cortice totaliter spoliant Jut oñia aũt maxie ledit qñ fortꝭ ymber pcutit palmitẽ flozescẽtẽ qꝛ sil defluit ipe fructꝰ Exacre aũt coꝛrupto et roꝛe vel ymbꝛe noxio crescũt q̃dã vermes vt eruce t testudines vitis germia t folia depa scentes.t eã sic depastã facile derelinquunt Nascit aũt ꝫ malũ in tpe nimis hũido atq̃ lẽto. Accidit etiã eis aliꝰ moꝛbꝰ quẽ aranei vocãt vinitoꝛes.qꝛ ex flatu vẽti noxio et ym bꝛe coꝛrupto generãt q̃dã tele q̃si araneaꝝ q̃b obuoluũt fructꝰ t ꝯsumũt t aduruntur Ledit etiã vitẽ raphanꝰ.odit etiã t caulez t oñeolus.odit etiã t coꝛulũ. vñ qñ talia viti bus sũt vicina tristes t egre efficiũt. Nitruz q̃dẽ t alumẽ et aqua marina t fabe ac vicie putamina vltima et maxie interimẽtia vitiũ sũt venena. Hucusq̃ Pli.lib.xiiij.c.ij. Dicit idẽ vt apud priscos vites int magnas arboꝛ res nũerabant. Jn aliq̃b em̃ ptib sũt vites ita magne vt ex eax trũcis statue fiãt t colũ ne. vtz in simulacro iouis i vrbe populonia Sup tectũ etiã tẽpli ephesie diane vna vite antiq̃tꝰ scãdebat. Colũne q̃z de talib vitib facte diutissime pmanẽt.incoꝛrupte in pau cis em̃ lignis nata eternioꝛ est q̃z in vite nllo fine crescũt.t circa domos t villas circũdu ci pñt.leuant etiã in multꝭ ptib ad vlmi vel populi arboꝛis sũmitates t coꝛ rami quasi maritali affectu suis brachijs se cõnectunt. Arboꝛ est vtilis et medicinalis tam in folijs q̃z in fructu t emittit t reddit liquoꝛẽ succis oĩm arboꝛ meliozẽ.qñ pcidit lacrimã emit tit purissimã.et illa lacrima vtiliter collirijs adhibet.p illꝰ lacrime emulsionez depurat eius subalis humoꝛ in radice.vñ fructꝰ po stea surgit dulcioꝛ et purioꝛ ex ipa vite Fo lia vitis sũt lata interꝰ plana viridia t mollia exterꝰ aũt vallículata t villosa in extremita te.lateribz intercisa t acuta multũ obũbrãtia.quoꝛ vmbꝛa estuãtib t ꝺescere cupien tib est iocũda.t sũt multũ medicinalia. Nã vulnera mũdant t mũda sanant in aqua de cocta refrigerãt.caloꝛ febrilẽ mitigãt.estu ationẽ et tumoꝛem stomachi cataplasmata mire sedant.pgnantẽ adiuuãt.somnũ puo cant t cerebꝝ recreãt t ꝯfoꝛtant.eꝰ lacrima potata sepe calculos frãgit vt di.Dyasco.vi sum acuit.lippitudinẽ oculoꝝ tollit.moꝛsib venenatꝭ t vexatõib succurrit ventrez sistit. cinis etiã eꝰ valet ad pdicta q̃ succo ruthe et oleo admixtꝰ tumoꝛez splenis spargit.vt dic idẽ. Pli.li.xxiiij.c.j. vbi dicit folia vitiũ dolo res capitis amputãt.inflatões sedãt.cũ fari na oꝛdei calidã artetica curãt.dissentericos valde iuuãt si eoꝝ succum bibãt patiẽtes .la crima eius cũ oleo sup locum pilosuz illita modo psilotri.pilos amputat.et ꝫ facit ma xime lacrima quã ramꝰ vitis viridis emittit et resudat.verrucas tollit.coꝛtex vitiũ et fo lia arida vulneꝝ sanguinẽ sedãt ipmq̃ vul nus ꝯglutinãt t sanãt.cinis vitiũ moꝛ fistu lã purgat atq̃ curat.neruoꝝ doloꝛes et con tractiones mitigãt.scoꝛpionũ et canuz pla gas cũ oleo sanant citius.cinis coꝛticis p se pilos ablatos restaurat t mltiplicat. Huc usq̃ Plinius.

De vite agresti.

Caplum.CLXXVIII.

Vitis agrestꝭ est labrusca. sic dicta qꝛ
in terre marginibꝫ crescit. a labro enim
dꝛ labrusca. s. ab extremitate ꝛe vbi
nascit. sic dī. Isi. li. xvij. Est aūt silꝛis viti vini/
fere ī folijs sꝫ nō i fructu. nā fructū facit mo
dicū aut nullū. ⁊ si quē fecerit ille durꝰ est et
stipticꝰ ⁊ amarꝰ Vitis vinifera degenerat se
pe in labruscā qñ nō colit nec putat. ⁊ econ
uerso de labrusca fit vitis vinifera ꝑ culturā
debitā ⁊ tonsuram. vt dī. Plī. et q̄uis labru
sca nō sit q̄ ad cibū vtilis. est tn q̄ ad medici/
nā. Hā eiꝰ radix elixa in aq̄ pluuiali et mixto
vino ydropicos curat. oēs maculas tollit.
russim ꝓficit pulvis radicis eiꝰ ꝫ defectuꝫ
stomachi mire subuenit. vt dī. Dyas. Plī. aūt
lib. xxiij. c. ij. dic sic Labrusca grece ampeloe
sargie appellat. spissis folijs vinoso cortice
fert vuas rubētes mō cocci q̄ꝫ succo mulie
res cutē faciei purgāt. ⁊ illevue cum folijs ⁊
succo trite vtilit apponūt. vicijs coraꝫ et lū/
boꝫ trite cū aceto scabiē boīs ⁊ q̄drupeduꝫ
curāt. Hucusq; Plī.

De vitulamine Ca. CLXXIX

Vitulamen a vite dꝛ illa plāta bastar
da siue spuria et infructuosa q̄ nasci
tur a radice vitis siue alꝫ. nō ꝓcedēs
ex ipīs gēmis. ⁊ tales plāte degeneres sūt et
innaturales. ⁊ iō ñ fructificāt. sꝫ vitē onerāt
et guāt. ⁊ fructū impediūt ac retardāt. nam
hūoꝛē attrahunt a radice q̄ deberet trāsferri
ad fructū nutriendū ⁊ augmētandū. ⁊ iō de
bēt citiꝰ extirpari ne diutiꝰ crescētes diminu
ant fructū vitꝫ. ⁊ iō tales plāte adulterine di
cūt spuria vitulamīa. i. degenerātia ⁊ nō na
turalia. vt hēt. li. saꝑ. c. iiij. et ē h līra rabani ⁊
antiq̄. q̄uis Aug. ī li. de doctrīa xp̄iana di
cat. q̄ melꝰ dicerēt adulterine plantatōnes
qđ q̄dēveꝝ est q̄ ad simpliciū intellectū. ve/
ra tn līra est ⁊ bona q̄ ad intelligētes sꝫ spu/
ria vitulamina.

De vinea Ca. CLXXX

Vinea vt dī. Papias est locꝰ vbi plan
tāt vites. vñ ⁊ vinetū vocamꝰ locuꝫ
vbi ꝓsita est multitudo vitiū. Vinea
diligēter excolit ⁊ ab oīb⁹ supfluis expurga
tur ⁊ a cultoꝛib⁹ sepe visitat. ⁊ ne ledat a be/
stijs macerijs ⁊ sepib⁹ circūdat. et ne diripi/
ant fructꝰ eiꝰ custos ī ea sup speculā oꝛdinat
in hyeme sine custodia relinq̄t. sꝫ ī autūno a
mīcis freq̄ntat. in hyeme valde pallet. ī vere
⁊ in estate viret floꝛet ac redolet. sꝫ in autūno
fructu gaudet. odoꝛ floꝛētis vinee oīm̄i vene
noso ꝛriat. et iō ipa floꝛēte fugiūt colubꝛi et
bufones sustinere eiꝰ fragrantiā nō valētes.
viroꝛe ⁊ amenitate delectat visū fragrantia
⁊ aromaticitate afficit olfactū. saꝓꝛ suaui/
tate reficit gustū. folioꝝ lenitate demulcz ta
ctū. aerē diligit puꝝ serenū vt dī. Plī. et mi/
nus diligit tps nubilosū. terrā diligit cali/
dā ⁊ siccā mediocriter pinguē ac dulcē. Hā
qñ ꝛra est nimis pinguis vel nimis humida
luxuriat in ramos ⁊ in folia. ⁊ paucos habz
fructꝰ. qñ ꝰo ꝛra est arenosa ⁊ nimis macra:
cito deficit ⁊ arescit cū nō inueniat sufficiēs
fundamentū seu nutrimentū. sil'r si fuerit ī
terra amara vel salsuginosa coꝛrūpit radix
eiꝰ malicioso hūoꝛe radicꝭ subaz subintrāte. ⁊
iō non diligit terrā dulcē ⁊ in suis q̄litatib⁹
tpatam. et iō mōtes alti soli bñ exposīti sunt
optia loca ad vineā. qꝛ in eis est humoꝛ dul/
cis ⁊ caloꝛ fortꝭ. ⁊ q̄nto vinea soli magꝭ ē ex/
posita. tāto fructꝰ reddit dulciores. Prīo aūt
est fructꝰ viridis durꝰ stipticꝰ ⁊ acetosus. de/
inde ꝑ decoctōem solis dulcis efficit ⁊ delī
ciosus. sub folijs eī ipīꝰ vinee latitāt vulpes
vuas vinee coꝛrodētes auide et deuastātes.
et maxie vbi custodes sūt negligētes. nec ꝓ/
dest q̄ aliq̄ minꝰ sapiētes ponūt ⁊ claudunt
vulpiū aduersarios. i. canes intra vitiū ma
cerias siue sepes. nā plꝰ demoliūt ⁊ destru/
unt vuas vinee sic inclusi pauci canes q̄ꝫ fur
tiue facerēt plēs vulpes vt dī. Isi. et iō sapiē
tes vinitoꝛes sūma studēt diligentia ne sub/
intrēt poꝛci seu canes domestici seu vulpes
a muscaꝝ aūt ⁊ vermiū coꝛrosione nō ꝑt ser
uari vinea nisi ꝑ ipīꝰ manū. qui oīa in sua
ꝓtinet prāte. vt dī. Isiđ. et saluat magnifice
vniuersa.

De vua Capl'm. CLXXXI

Vua ab humeo mes. dꝛ. ⁊ est dicta q̄i
hūida eo q̄ intrinsecꝰ hūoꝛꝭ ē plena.
vt dī. Isi. li. xvij. Ex tribꝰ aūt ꝓponit
vua. s. ex folliculis glarea et arillis. folliculi
dicūt vinaria siue tece in q̄bꝫ glarea ꝓtinet.
⁊ est glarea succꝰ siue humoꝛ pinguis ipsius
vue. Arilli aūt dicunt puula gna q̄ sūt in ra/
cemo. et dicūt alio noīe acini ab acco ces. et
dꝛ dici h acinꝰ ni. sic ptꝫ in maioꝛi volumine
ꝓstiani. vbi dꝛ illō verbū paulini. Exprimit
humētes acinos succūq̄ liquentē. aliqui tn
dicūt h acinū. Vua enī est generale nomen
ad botros ⁊ racemos. nā vua ꝓprie est mlto/
rū gnoꝝ coadunatio. racemꝰ aūt dꝛ vnū gnū.
Botrꝰ aūt vuaꝝ ꝓgeries vel ꝓgregatio q̄ gal/

lice ꝺr moiſſine. ſm aũt Papi. z Iſi. racem⁹ eſt botrionis ps ſiue ramuſcul⁹ cũ vuis p̃cipis. vñ a ramo ꝺr racem⁹. ſm Iſi. Uue autẽ a multꝭ ꝺicũt ſuburbane eo q̃ in vrbib⁹ venꝺunt ad comeꝺendũ. cõmẽꝺat em̃ eas z ſpecies z iocũꝺitas ſapꝛis. quaꝝ multe ſũt ſpecies. ſicut p̃coque ſic vocate qꝛ cito matureſcũt z añ oẽs calꝛe ſolari ꝺecoquũt q̃s greci lageos ꝺicũt. qꝛ feſtinãt ad maturitatẽ ſic̃ lep⁹ Itẽ ſũt purpuree a calꝛe purpureo ſic vocate. Itẽ ſũt ſticiarie vel ỽnacie ſic ꝺicte a magnitudine. ſic̃ ꝺactili a lõgitudine. Itẽ ſunt ſtephanite a rotũꝺitate nũcupate. Itẽ ſunt ceraunee ſic ꝺicte eo q̃ rubeãt velut ignis. Sũt aũt et amineevue. ſ. albe mineo .i. calꝛe rubeo nõ p̃mixte. Itẽ ſũt apiane facientes vinũ ꝺulce. q̃s niſi cito colligas pluuiis et ventꝭ z maxĩe apib⁹ infeſtant p q̃ꝝ ꝺep̃ꝺatione apiane ſũt vocate. Itẽ ſũt z butiſlate alꝭ biturice a regione nomẽ ſoꝛtite. turbines ꝫ pluuias z calꝛes optime ſuſtinent z in terra macra nõ ꝺeficiũt hm̃oi. z ꝺr eſſe baſilica. Itẽ ſunt argite q̃s niſi p̀mo tpe colligas aut i terrã cadũt aut hũoꝛe ꝓputreſcũt Itẽ ſũt z elbolie. i. varie q̃ neq̃ purpuree ſũt neq̃ nigre ab elbo calꝛe ſic ꝺicte. elbũ ei inter albũ et nigrũ ẽ mediũ. Sũt ãt mꝭte alie ꝺifferẽtie vuaꝝ q̃ꝫ q̃ ꝺicta ſũt. q̃ ꝺifferꝭ ab inuicẽ in ſapꝛe z calꝛe in magnitudie z ỽtute. ſz be ſũt magꝭ famoſe vt ꝺi. Iſi. li. xiiij. ſm yſa. ỽo in ꝺict. Color vuaꝝ q̃ꝺrupl⁹ variat Sũt em̃ vue oim̃ino albe clare z aq̃ſe. modicuz carnis hñtes. coꝛtices ſubtiles. oſſa exigua. Sũt itez vue oino nigre groſſe carnis qui hũoꝛis z coꝛticis. z oſſiũ magnoꝝ Sũt z citrine q̃ magꝭ pticipãt cũ albedie q̃ cum nigredie. Sũt inſup rufe q̃ magꝭ accedunt ad nigredinẽ q̃ ad albꝛẽ. Albe leuit nutriunt facile ꝺigerũt. venas penetrãt z vriną p uocãt. Nigre ſũt ꝺure ꝺigeſtiõis. tñ ſtomachũ pl⁹ ꝓfoꝛtãt. z etiã pl⁹ nutriũt q̃n bñ ꝺigerũt. Citrine aũt z rufe ſũt medie in potẽtia. et ſic̃ ꝺic̃ idẽ yſa. Quãto vue ſũt maturioꝛes tãto ſũt laꝺabilioꝛes z ad nutriẽꝺũ z generãꝺũ bonũ ſanguinẽ melioꝛes Uue q̃ min⁹ bñt carnis q̃ hũoꝛꝭ laꝺabilioꝛes hũoꝛes generãt q̃ ille q̃ ſũt pluris carnis q̃ hũoꝛis nõ tñ ſũt tãti nutrimẽti.

De vua immatura. Capl̃um. CLXXXII.

Vua imatura ẽ frigiꝺa z ſicca z multũ acerba. z ꝑcutit nerꝭos ſua frigiꝺitate. ꝺentiũ z raꝺices ſua ſtiptic̃tate ĩtantũ q̃ obſtupeſcũt z viꝺẽt q̃ꝺãmoꝺo ꝝgelari Uirtutẽ aũt hz ꝝſtringẽꝺi z colericũ vomitũ rep̃mẽꝺi et calꝛẽ epatis extiguẽꝺi. ſitim auferẽꝺi. acumẽ colere mitigãꝺi. humoꝛes groſſos in oculis in palpebꝛis ꝺeſiccandi z pꝛuritũ oculoꝝ z aſperitatẽ abſtergendi. vt ꝺi. ỹſaac.

De vuapaſſa Ca. CLXXXIII

Uapaſſa mꝭtis modis fit. Aliq̃ ei torquet illꝺ p q̃ꝺ vua ꝺepẽꝺet a vite ita q̃ nõ poſſit hũiꝺũ vlteri⁹ ad vuaꝝ aſcẽꝺere. z ſic p̃mittit a ſole p ꝺies aliq̃s ꝺeſiccari. z h ꝺr vuapaſſa. ꝑt calꝛẽ ſolis queꝝ patit. z h eſt oprima ad comeꝺendũ. Aliq̃ racemi inuoluũt in pãpinis vitis z colligãt folia ſil̃ ne racemi diſpergãt. z poſtq̃ panis eſt extract⁹ ꝺe clibano q̃n calꝛ eſt tpat⁹ imponũt ibi racemi inuoluti z exiccant. Sil̃i mõ ꝺicũt iſte vuepaſſe. qꝛ quanꝺã violentiã a calꝛe clibani patiũt. ſil̃i mõ q̃nq̃ in fumario fit vuapaſſa. vñ ꝺi. Alexãꝺer nequã Dãt vuaſpaſſas cliban⁹ fumaria feb⁹ ꝺe vuapaſſa ꝺic̃ yſa. in ꝺict. Uuapaſſa ꝑfecta in ꝺulcedine eſt calꝺioꝛ maxĩe ſi nigra eſt. nec eſt nimis mollificatiua nec nimis ꝝſtipatiua ſed media. malos hũoꝛes tpat z mitigat moꝛſionẽ. maxĩe q̃n eſt pinguis z carnoſa z coꝛticꝭ eſt tenuis et ei⁹ oſſa ſiue ḡnula ſũt exigua atꝫ pauça. hm̃oi vuapaſſa ꝺ ꝺolꝛẽ pectoꝛꝭ aꝺiuuat. pulmonẽ mũꝺificat. tuſſim ſeꝺat. veſicã z renes purgat. ſpleni z epati nõ ꝺuenit ſi habuerit ꝺuriciẽ z groſſiciẽ Uua ãt paſſa hñs acerbitatẽ cũ q̃ꝺã põticitate min⁹ eſt calꝺa q̃ ſit ꝺulcis z min⁹ hũiꝺa maxĩe ſi ſit alba. z iõ paꝝ nutrit. calꝛẽ extiguit. ventrẽ cõſtipat z ꝝſtringit.

De vino Ca. CLXXXIIII

Inũ ꝺr q̃ſi invite natũ. vel a vena eo q̃ potus eius venas ſanguĩe cito repleꝺ. vt ꝺi. Iſi. li. xx. vbi tractat ꝺ potu. Temetũ aũt ꝺr forte vinum. eo q̃ tenebrat mentẽ z temerarie agere ſepe facit. Dr z merũ q̃n eſt purũ et aq̃ nõ admixtũ. ꝺr et bachus. a libero p̃ꝺe q̃ vocabat bachus. z ꝺicit fuiſſe p̀m⁹ repertoꝛ vitis. vel bach⁹ ꝺr ab effectu. qꝛ fortitudie ſua facit bibẽtes furere z ĩ alios ꝺebachare. Laudes ãt vini nõ poſſet ad plenũ ꝺeſcribere etiã ſi viueret bach⁹ ipe. Int oẽs em̃ liq̃res z ſuccos arboꝝ vinũ obtinet p̀ncipatũ. nã p oĩb⁹ liq̃rib⁹ vinũ moderate ſũptũ coꝛpa pl⁹ ꝓfoꝛtat. coꝛda letificat.

morbos et vulnera euacuat atq; sanat. vnde dicit ysa. in vltio dicet. Vinū dat bonū nutrimētum corpi. sanitatē reddit pditā ac custodit. calorē natalē p oīb; cibis et potib; cōfortat et augmētat ppt familiaritatis ꝺsortiū qđ hz cū nata. vñ sanguinē purissimū generat: et turbidū purificat et clarificat. venaꝝ ora apit. et ad iteriora mūdificāda sua subtilitate penetrat. et tenebrosaz fumositatē tristicie inductiuā illuminat atq; fugat. totū corpis membra corroborat. et vigorē singul' administrat. vini eīm bonitatē actio aīe manifestat facit in ea tristicie et doloris obliuionē. nec ꝑmittit eam sentire angustiā vl' dolorē. acuit intellectū et facit eū docilē ad inuestigandā rem difficilē et subtilē. animosā etiā ipsaz efficit et audacē. vñ pz vini excellentia cuius vsus ꝺuenit oīb; hoīb; etatib; et tpib; et regionib; si debito mō ꝼm vires bibēt; a singulis assumat. senib; eīm ꝺuenit qz calor vini corsi repugnat frigiditati. iuenib; ꝺuenit ꝼm cibū qz in natura similis est nature et etati iuuenū et adolescētib; pueris est cibus et medicina. et eoꝝ calori adhuc imꝑfecto nutrimētū exhibet et augmentū et ipaz būiditatē puerilē supfluaz ꝺsumit et desiccat. in frigida eī regione et in hyeme vinū forte et multū purū ꝺuenit. in estate ẏo et in calida regione vinū purū et multū mixtum vtile est. corpus enīz humectat et refrigerat ꝓpter mixturaz aque que subtilitate vini ad remotiora mēbra reducitur valde cito. ideo antiqui vocauerūt vinū triacam magnā. quia inuenerūt illud duaꝝ rerū esse iuuatiuū. calefacit eīm corpa frigida et infrigidat calida. et hūectat sicca. et humida extenuat et desiccat. sz et' calefactio et siccatio est natural'. humectatio ẏo et infrigidatio est accidental'. qz subtilitate sua portat aquā ad membra q̄ necesse habēt infrigidari et humectari. vt dicit idem. In vino āt ꝺsiderank ista substātia siue liquor calor sapor atq; odor. Nam ꝼm subam vini attenditur subtilitas et terrestreitas siue grossicies atq; mediocritas. vinū subaliter tenue et subtile albū est claꝝ et ꝺuenit stomacho. qz cito digerit et venas ꝑforat. mentē nō ꝓcutit neq; ledit. nec neruis nec cerebro aliqđ infert nocumentū. vinū aūt terrestre atq; grossuz subtile est et optimū. stomachū eīm grauat et difficile penetrat. Color aūt vini est quadruplex. s. albus. niger. glauc'. citrin'. et roseus siue rufus. albū ẏo et nigrū vinū ceteris est minus calidū. et albū est magis humiduz q̄ nigrū ꝓpt subtilitatē et aq̄sitatē dñantem. nigrū ẏo magis siccū est ꝓpt grossiciem et terreitatem ei magis subaliter dominantē. vina vero mediocres colores hñtia sunt aliqs calidiora. s. vinū citrinū seu aureū et vinum rufum. et hoc ꝼm q̄ magis ab illis extremitatib; sunt remota. et q̄nto illis sunt vicinio ra; tanto sunt minus calida

De vino rubeo
Capitm. CLXXXV.

Vinū rubeū valde intēsuz in rubore sic̄ sanguis fortissimū est. et multū ledit caput et ꝓcutit mētez et fortē facit ebrietatē. et iō optime indiget aq̄ cōmisceri. vñ si cōmisceat qn̄ oportet et bibat' put etatibus et tpib; et regionib; ac ꝺsuetudini ꝺuenit atq; decet. multū ē laudabile qz grossos dissoluit humores. vias venaꝝ a putredie mūdificat et sanguinē purificat. maxīe si vicinū fuerit puritati. et iō ꝺueīt senib; qz eoꝝ calorē ꝺfortat et frigidoꝝ hūoꝝ dissoluit abundantiā ī senū corpib; collectoꝝ. Vinū rubeum necesse est hz̄e saporē ponticū siue dulcē et liquorē int' grossuz et subtile mediocrē. et odor ei' inter aromaticū et grauē. et tale vinū est ceteris tpantius ad nutriēdū et mutat facili' in sanguinē ꝓpt sil'itudinē quā hz cū eo in liquore ī sapore et colore. vinū dulce et mltū rubeū iuuat ad mūdificandū vicia pectoris et pulmonis. valde eīm est solutiuū visco si hūoris et lenitiuū et immūdicie abstersiuū vini aūt ꝺsideratur odor. nam si vinū fuerit aromaticū signat suū liquorē subtilē esse et tpatū. oīmq; sordicie emūdatū et optime digestiuū. et ideo claꝝ generat sanguinez atq; mundū. et est cordis ꝺfortatiuū. letificatiuū et fumi grossi et obscuri et turbidi expulsiuū Vñ ypo. vinū inq̄t odorifeꝝ subtili' ceteris est et leui' et digestibilius ac nutribilius. ḍa natura in eo suā ꝺpleuisse se signat actionē. vinū ẏo qđ nulli' est odoris siue ventositatis grossicie insinuat. et iō est illaudabil' nutrimenti nec clarificat sanguinē nec etiā cōfortat sz generat hūores grossos et fumū turbidū et obscurū. vñ horribilissimū hñs odorē et saporē ponticū pessimū est qz infert corpi maximū nocumētū. pessimū generat sāguinē et noxiū ꝺfert corpi nutrimētū. et maxīe si vinū fuerit valde nigꝝ ad qđ ptinet grossicies liquoris et ḡuitas odoris et ponticitas saporis. vinū itaq; ꝑdictis q̄litatibo rgatū si ex-

perate et mō debito bibat. naturā adiuuat. laudabilē sanguinē generat. saporē cibis et potib⁹ admīstrat. desideriū et appetitū excitat. vitalē naturā et naturalē stomachū confortat. ad cibū appetendū et recipiēdū ac digerendū iuuat. ytutē expulsiuā ad expellendas feces excitat. sitim sedat. passiones aīe de malo in bonū alterat z īmutat. nam aīaz ytit ab impietate ad pietatē. ab auaricia ad largitatē. a supbia in hūilitatē. de timore in animositatē. z vt breuit dicā vinū moderate sūptū corpis z aīe sanitas est. Hucusq; ysa. in diet. et Pli. li. xiiij. ix. c. vbi dr. vini natura est ipo hausto accēdere viscera int⁹. forz ipso fuso infrigidare mēbra q̄ ab ipo pfundunt. Uirib⁹ autē corpis nihil vino vtili⁹ ē si adsit mod⁹. nihilq; pniciosius si mod⁹ in sumēdo non teneat. vñ andronides sapīa clar⁹ scpsit ad Alexandrū magnū cohibēs intpantiaz vini in bibendo. Rex inq̄t memēto te bibere sanguinē ire. nā bibere intpate vinū cicuta est homini seu venenū q̄b⁹ pceptis si ille obtempasset pfecto amicos in temulētia nō interemisset. vt di. Pli. Itē mala q̄ facit vinuz intpate et īmoderate sumptū tangit ibidem in codē li. ca. vi. mentē inq̄t mutat in furorē in mali impetū z oblitionez boni. Ebrioso siquidē inest pallor in facie et gene pendule ocl'or a ssūt vlcera et lippitudo. man⁹ tremula liguaq; ligata. postera die eructuant. alitus fedi velut de sepulcro et gūissime sentiūtur in capite pūctōes. amaricat frumen. s. palati summitatē amica bilis. i. colere q̄ incēdit et calido fumo vini et estuans sitis torquet guttur. Nam hec necessitas vinuz seq̄t vt bibendi ꝓsuetudo auiditatē pariat rebibendi. vñ more sanguisuge vinolenti quāto plus bibūt tanto plus sitiūt. Ad hec verba Pli. addit ysa. dicens sic. si vinū vsq; ad ebrietatē sepe sumptū fuerit rōnis lumē extīguit etvim brutalē ꝓfortat. vñ pmanet corp⁹ velut nauis in mari nō habēs gubernaculum aut rectorē. et sic milicia nō habēs ꝓncipem neq; ducē ꝓpter qd̄ fauet ebrius rei abnuēde et laudat qd̄ in se est illaudabile. de sapientibus facit stultos. de benivolis puersus efficit et malignos. nam ebrietas est oim viciorū fomes atq; causa. incidūt em̄ ebriosi in homicidia. adulteria. et furta. et idō volētes custodire familiā oportet eos a vino custodire ne vinū plus bibant q̄z ytuti expedit et nature.

De vino nouo
Lapl'm. CLXXXVI

Vinū nouū qd̄ de lacu. i. de cuppa nouiter est sublatū vocat mustū qñ scz de torculari ꝓmo est exp̄ssum. et ē sic dictū quasi tenens mus. i. terrā humefactā siue lutū. mus em̄ grece terra dr latine. vñ z humus terra dr humefacta. in musto autez partes terre et feculēte partib⁹ aqueis et acreis sunt admixte in quas agens virt⁹ ignea fortissimā facit ebulitōem. Nam ptes ignee et aeree mouent sursū. ptes ꝓo terree deorsū et ex tali pturbatione et repugnantia fortis fit ebulitio donec vincente calore puri ab īpuro fiat sepatio z ꝓpleta digestio. Inest āt musto tanta vis feruoris vt vasa fortia ex eo plena et absq; spiramine mox dirūpat vt di. Lōstan. et Bre. sup Job. vnde p spiraculi apertūrā spumosa vini immūdicia advasis supficiem vi caloris eiecta continue euaporat donec purissimū vinuz fiat. In ꝓncipio autē qñ multum eliquat valde est turbiduz atq; spissum. et ideo vt dicit ysa. bibitū grossum generat sanguinē et fumum terribiliuz somnioz inductiuum. malos generat hūores. rugitum facit et inflationem in intestinis. Mustum em̄ nouum valde ventosum et spumosum est ꝓpter resolutionē partium vi caloris. Unde Gal'. vinū quodcūq; duz est recens non habet vim ducendi cibum p corpus. vnde ventositatem et inflatiōem ac fastidium generat. quanto plus autem durat post exp̄ssionem a torculari tanto plus clarificat et depurat et ampli⁹ intēdit calorem eius quando em̄ adhuc est mustū ab ebulitione nō quiescit nec terrestria ad suū locuz descendūt. nec aerea et ignea suū locū sursū petunt z remanet adhuc indigestū. z idō qñ bñ est vinū defecatū et lucidū atq; clarū laudabile est z amicū nature. qz tunc ꝓfortatur calor eius quotidie tam in odore et sapore q̄z in virtute meliorat̄. nisi forsan a corrupto aere vel ab aliquo corrupto vase casu aliquo corrumpatur. Nam si vas ipm̄ continens corruptum fuerit et ipsum vinum corruptū erit. ex aere corrupto et calore vel humiditate nimis distemperata vinū sepe corrumpit. et ideo nūc acescit nunc pinguescit vel totaliter cōputrescit. et tūc nature hoīs est pessimū z maxime inimicū et est fugiēdū simpliciter vt venenum. Vinum etiā vetustissimū in calore excedit tēperamentū. et iō

sapozē mutat ꝛ calozē. ꝛ talevinū suo acumi
ne ledit cerebꝝ ꝛ pcutit mentē. ꝛ sua siccita/
te ꝛ caliditate inflamat subalez būiditatē. ex
tinguit calozē nakalē. ꝛ ido nec nimis recēs
nec nimis antiquū est laudabile. sz potꝰ int
duo extrema ē mediocre ſm qꝫ ab extremita
te noui ꝛ veterꝭ magꝭ ē remotū. qz illō ē ma/
xime tpatū. Hucusqꝫ ysa. in dict.

De vino condito
Capl'um. CLXXXVII

VInū ꝑditū fit artificialit ex admixti
one aromatū tā spēꝫ qꝫ herbaꝝ. vtz
in vino saluiato. in vino rosato ꝛ ga/
riophilato. ꝛ est illud vinū ꝙueniēs tā in po
tu qꝫ in medicina. ꝟtꝰ em̄ tam spēꝫ qꝫ herba
rū immutat vinū. ꝛ sibi ꝙfert ꝟtutē singula/
rem. et ideo talia vina sunt salubriora et de/
licatiora qñ eis salubres spēs debito modo
incorpantur. virtus em̄ speciē cōseruat vi
na ne de facili corrumpant. vnde talia vina
suo sapore delectāt gustū. excitāt appetitum
sua aromaticitate ꝙfortāt tam cerebꝝ qꝫ sto
machum mūdificant etiā sanguinē et pene/
trant ad interiora tam venaꝝ qꝫ membroꝝ.
vt dicit ysa.

De vino acetoso.
Capl'm. CLXXXVIII

VInū ꝑmo dulce ꝛ etiā tpatū ī sapo/
re ꝑ solis vel aerꝭ decoctōz ꝛ longaz
ebulitōez corrūpit ꝛ in acetositatez
ꝙuertit qñ nō hz vim q̄ custodiat. vt di. ysa.
in dict. in ca. de aceto. Nam ꝑ accidentalez
calozē ꝟtutē calozis naturalis excedentē ex
tenuantē ꝛ vincentē subtiliat suba liquoris
ꝑ calozis accidentalis ebulitōez ꝛ extinguit
calor naturalis. vnō vinū qō ꝑmo erat sub
stantialiter vel naturaliter calidū ꝑ corrum
pentē calozē efficit essentialiter frigidū ꝛ cō
uertitur in acetum. magis aūt siccum est qꝫ
sit frigidū. moderate em̄ infrigidat. s. ī ꝑmo
gradu. sed fortiter desiccat. quia in tertio
gdu. vt dicit idem. vñ ꝓpter subtilitatem sue
sube ꝛ frigiditatis debilitatē ꝑforat de faci/
li corpꝰ et penetrat ad loca q̄ valde sūt remo
ta. vnō nullus alius liquor acetosus vt ma
ligranati et similiū hz vim penetrandi ad lo
ca tam ꝑfunda. quia talis liquor in locis vi
cinis operatur efficacius qꝫ in remotis. vñ
qui vult īfrigidare calozē stomachi aut alia
sibi vicina membra vtilius vtit granatoruz
succo qꝫ aceto. sed ad loca remota infrigidā
da vtilius est acetū qꝫ succus granatorū vel
agresta. habet em̄ vim viuacem qua dirigit
ad longinqua. Idcirco est dissolutiuū ꝛ ex
tenuatiuū et incisiuū. et ideo sanguinē ꝛ lac
coagulatū calefactum in stomacho dissol/
uit si bibat. Est etiam acetum vt dicit idem
stomachi confortatiuuz. appetitus excitati/
uum et augmentatiuuz et maloꝝ omniū ad
stomachum descēdentiū potent repressiuū.
Est etiam contra venena et venenosa mor/
tem inferentia vt est ipm̄ opium iusquiamū
et enforbiū iuuatiuū. Hucusqꝫ ysa. ſm Pli.
ꝙo ꝛ Dyas. acetū forte positū super ferrū vel
frigidam humū mox ebullit. fluxū ventris ꝛ
sanguinis sistit. si inuenit ventrē plenuz sol/
uit. si vacuum ipm̄ stringit. letargicis et fre/
neticis subuenit. vulnera recētia mūdificat
et abluit ꝛ ipa intumescere nō ꝑmittit. fetorē
oris ꝛ gingiuarū abluit ꝛ abstergit. neruos
dentiū ꝑcutit ꝛ ipos ebetes ꝛ stupidos cito
facit. vomitū et nauseā repmit et compescit
gargarizatū. auribꝰ surdis subuenit et vias
audit⁹ aperit. oculoꝝ aciez exacuit. corrodit
metalla. et ex eis diuersi colores gignuntur
vt ceruſa ex plūbo. es viride ex cupro. lazuri
um ex argento. ouū in aceto dimersū ꝑ pl'es
dies mollificat in testa. ꝛ eam ad modū pel/
licule mollē facit. Fex acetivalet ꝯ morsus
serpētis cornuti q̄ dr ceraſtes sil'r ꝯ morsus
rabidi canis et cocodrilli. Hucusqꝫ Pli. li.
xxiij. ca. x.

De vinacio Ca. CLXXXIX

VInaciū et vinariū dicunt posterius
vinum quod compressis vuis vlti/
mo eliquatur. et est quasi fex totius
vini. Vinacia dicunt pellicule et acini que
remanent exp̄sso vino et post collectionē vi/
ni extra pijciunt. vñ dr in grecismo. Pelles
vuaꝝ vinacia dic fore tm̄. Et dicas acinuz
qō in vua cernis acutum. Vinacia ꝙo libē
ter comedūt sues qꝫuis modicū aut nullus
prebeant eis nutrimentū. nam plus inflant
qꝫ nutriant.

De vinaria.
Capitulum. CXC.

HEc vinaria rie. dr cellariū vel locus
vbi vinū occultat ꝛ reponit. vñ qꝫto
locꝰ ille frigidior est ꝛ siccior. tāto est
aptior ad vina in doliis reposita ꝙseruāda.
et iō excauant loca lapidosa et subterranea
vt in eis vina melꝰ ꝙseruent a corruptione
calidi aeris ne accescant vel alio modo cor/
rumpātur.

De viola. Capl'm.CXCI

Viola ꝓpter violentiã odoris sic ē nominata. vt dicit Jsidor⁹. Cui⁹ tres sunt spēs. scz purpurea alba et mellina. Sed omniū folia nature frigide sunt et aquose. z ideo solutiue. vnde viole cū mele et aqua decocte soluūt ventrem. similiter si cum zucara macerentur et in vase vitreo diu soli exponant. Aluū laxant. inflationez mitigāt. calorem febrilem alterant. sitim sedant. semen earum partū mulieruz ēicit et excludit. lumbricos occidit. calefactiōi epatis subuenit. herba quidem modica est viola in substantia que recens est melior ꝙ̄ antiqua. cuius flos maxime est odoris. Unde odor eius cerebri calorē mitigat. et spiritus animales recreat et confortat. somnū puocat. q̄ cerebꝝ refrigerat tēpat et humectat. quanto flos eius est virtuosior tanto pl⁹ inferius caput depmit et inclinat. Jtē flores vernales ꝓpus oriunt z se citius manifestant paruitatē ei⁹ in suba magnitudo odoris pariter et ꝓtutis nobiliter recōpensat. vt dicit Dyasco.

Devlmo La.CXCII

Ulmus nomen accepit. eo q̄ in locis vliginosis et humidis melius profecit. Nam in mōtanis et asperis minus leta est vt di. Jsi. li. xvij. radices in terra pfundi⁹ figit z de pfundis terre visceribꝰ ad nutrimētū ramoꝝ z frondiū hūorē sugit. ramos multos et nodosos ex se mittit z foliorū suoꝝ densitate vmbrā viatoribꝰ gratā facit. Est aūt arbor sterilis etiā inter glandiferas a Plinio ꝓputat. flores hz subalbidos et odoriferos ad modū tilie. et q̄dam grana vt cubebe. Sed ille fructus est inutilis. et⁹ flores frequētant apes ex eis mellis dulcedinē colligentes. et ꝙ̄uis q̄ sterilis sit in se: tñ vtilis est viti fructifere cuius fructus et palmites sursum erigit z sustentat. corticem hz durū et rugosum. sed lignū molle interius leniſſimū ad sculpendū valde aptū sic̄ tilie. vt di. Jsi.

De vrtica La.CXCIII

Vrtica ex eo ē vocata ꝙ tact⁹ eius corpus adurat. Est etiā ignee nature vt dicit Macer. Feruida non modice vis illi dicitur esse. Unde nec immerito nomen sumpsisse videt. Tacta ꝙ exurat digitos vrtica tenentis. Urtica aūt est duplex. s. vrens et mordēs pustulas et pruriginē etiā gignens aspera quidem habet folia z acuta et subrubea. hastulas habz angulosas et villosas. et manus tangentis vritiuas. Et est granis odoris et subamari saporis. Alia est vrtica mortua folia habens albiora. et molliora magis rotunda. z tangentes nō exurit florē habz nūc rubeū. nūc albū. et valde grauis odoris pariter et saporis est. Utraq; vrtica est medicinalis. Nam succus eius cum vino bibitus valet ꝓtra ictericiā et ꝓtra colericam passionem cū melle curat antiquaz tussim. et mundat pulmonē et ventris inflationē sedat et tumorē. folia eius cū sale contrita vulnera sordida mundāt et curant similiter morsum canis. sanat etiam cancros radix eius ꝓtrita cū vino et cocta in oleo. valet ꝓtra tumorē splenis. succus eius fluxum sanguinis de naribus sistit. cum mirra menstrua stringit semen eius cū vino bibitū ꝓcipue mixtū melli et piperi mouet venerez z puocat vrinā herba recēs cocta ventrē mollit si comedat. vñ di. Pli. et p̄cipit vrticā recentez cū ꝓmo crescit in marcio decoquere p̄ modū oleris et comedere contra multas corporis passiones. vtilior tñ est in medicīa ꝙ̄ in esca.

De zizania La.CXCIIII

Zizania herba quedam est de q̄ Jsidorus libro. xiij. quam poete infelix lolium dicunt. eo ꝙ sit inutile et infecundum. et est feminini generis in singulari et neutri in plurali. vt dicit idem. Nascit autem inter triticuz temporibus corruptis atq; siccis ꝙ̄diu est in herba similis est tritico et ab eo poterit vix discerni. suffocat aūt ipsum triticum atq; ledit nisi ab eo cautius separetur. cum cautela magna est zizania quando adhuc recens est eradicanda ne ꝓpter similitudinem quam habet cum tritico. vel zizanijs parcatur vel triticū sub zizanie specie cuellat. Cautius est ergo vt quando triticuz a zizanijs non discernit vsq; ad messem vtrumq; crescere permittatur. Et tunc zizania per semen cognita a tritico discreta p̄ fasciculos colligāt. z tritico q̄dez ī horreis collecto zizania per fasciculos cōburant. Habet autem zizania vim acutam et quodammodo venenosam inflatiuam et ventosam. et ido inebriat et mentē percupit et caput ledit. īmutat saporē pāis cui admiscet z ificit. z si ī ml'ta q̄ntitate comedat valde ledit. imo q̄nq; interimit et occidit. ꝙ̄uis

aũt noxia sit interi⁹ in corpe ad edendũ vtil' tñ extrinsec⁹ est ad medendũ. nã si cũ farina ordei ꝛ puluere thuris ac croci imisceat cõ/ ceptũ adiuuat in mulieribꝫ atq; ptuz. mixta cũ sulphure ꝛ aceto valet ꝺ impetiginẽ serpi ginẽ ꝛ pruritũ. mixta cuz semĩe lini ꝛ in vino cocta dissoluit apostema sclirosicũ sine du rũ decocta cũ semine cortice ꝛ radice sanat vuln⁹ ꝛ mũdificat putrefactũ. valet etiam ꝺ fistulã ꝛ ꝺ cancrũ. mire puocat menstrua et mũdificat matricez ꝛ disponit ac ꝓparat ad ꝺceptũ vt dicit Pli. et Dyasco.

De zinzibere La. CXCV

Inziber est radix herbe ꝛ ẽ calidũ et hũidũ. vt ꝺr in Pla. Et est aliud do mesticũ aliꝺ siluestre Siluestre acu tiorẽ hz saporẽ domestico ꝛ ẽ solidi⁹. colore nõ adeo albũ sz facili⁹ frãgit. valet ꝺ frigidas causas pectoris ꝛ pulmonis. stomachi do/ lorẽ ꝛ intestinoꝝ ex inclusa vẽtositate veniẽ/ tẽ mitigat ꝛ dissoluit si vinũ decoctõis ei⁹ cũ cimino calidũ assumat. stomachũ ꝺfortat ꝛ digestionẽ ꝓcurat. visuz acuit ꝛ pannũ siue telã in oculis extenuat ꝛ ꝺsumit. ꝛ ℏ meli⁹ fa cit domesticũ q̃ siluestre. q̃nto albi⁹ est ꝛ re/ centi⁹ tãto est acuti⁹, et meli⁹ ꝑ duos vel tres annos seruat in bõa efficacia. sz p⁹ arescit et a vermibꝫ ꝑforat. Propt hũiditatẽ em̃ suam putredini ẽ apparatũ vt di. ysa. vñ q̃ vult illꝺ diuti⁹ reseruare oportet vt ponat inter pip vt pipis siccitate humor zinziberis tpet. vt dicit idem.

De zedoario La. CXCVI

Edoariũ est calidũ ꝛ siccũ. ꝛ ẽ dome sticũ magꝭ eligẽdũ. et illꝺ qꝺ ẽ magꝭ citrinũ tenue ꝛ longũ in sapore acu tũ nõ ꝑforatũ. Siluestre est subalbidũ ꝛ sti pticũ cũ acumĩe modico valet ad illa q̃ zin/ ziber. sz stomachũ et corp⁹ ꝺfortat et appeti/ tũ puocat vt di. Plat.

De zucaro La. CXCVII

Ucarũ vel zucara fit de q̃busdã can nis ꝛ arũdinibꝫ q̃ crescũt in stagnis iuxta nilum ꝛ illaꝝ cãnaꝝ succus ꝺr canna mellis de qua fit zucarũ ꝑ decoctõez sicut solet fieri sal de aqua. Cãne em̃ pistate ponũt in lebete ꝛ decoquũt ad lentũ ignem vsq; ad spissitudinẽ. ꝛ ꝓmo videt ex toto trãs ire in spumã. sz p⁹ facta residẽtia spissi⁹ ꝛ me/ lius petit fundũ. supi⁹ãt manet qꝺ est vacu/ um et spumosũ et est min⁹ dulce ꝛ foramino sum ꝛ int dentes nõ crepitat q̃n masticat sz euanescit subito. bonũ aũt ecõuerso. bonuz em̃ positũ in vasis rotũdis ad solẽ durũ effi cit atq; albũ. Aliud ãt citrinũ. ꝛ est calidius alio. et iõ nõ ꝺr in acutis febribꝫ exhiberi. zu cara aũt bona est ꝑpata in q̃litatibꝫ suis. ꝛ iõ vt di. ysa. in diet. hz ꝑtutẽ colatiuã dissoluti uã extenuatiuã. et ventris absq; vlla morsu ra humectatiuã. ꝛ stomachi mũdificatiuaz. asperitatis pectoꝛ ꝛ pulmonis lenificatiuã vocis clarificatiuã. tussis et raucedinis ab/ latiuã. hũiditatis ꝺsũpte restauratiuã. pon ticitatꝭ ꝛ amaritudis speciez aromaticaꝝ rẽ peratiuã. ꝛ iõ sũme vtilis est ĩ medicina. vt in electuarijs. in pulueribꝫ. in syrupis. vt dicit ysa. tñ aliq̃ntulũ vẽtrẽ inflat ꝓcipue p⁹cibuz sũpta. qꝛ oñe dulce est inflatiuũ de natã. de facili etiã in rubeã colerã trãsmutat si coleri cis tribuat. sic em̃ acetositas acumen colere rubee repmit ꝛ extiguit. sic dulcedo q̃ ei cõ/ traria colerã excitat atq; nutrit. vt di. ysa. in eodem capto.

Incipit liber decimusoctauus de ani/ malibus.

Completo tra/

ctatu ꝺ terre ornatu quoad mineraliũ et vegetabilium ꝓprietates. quaz facit men/ tionẽ scꝑtura diuĩa. vltimo de ꝓprietatibus rerum sensibiliũ et precipue animaliũ est tractandũ. et primo in genera/ li. deinde in speciali de singulis animalibus bestijs. s. iumentis et reptilibꝫ. quoꝝ nomia in textu et in glosis inserunt. Dicit autẽ ani mal oñe quod ꝺsistit ex carne ꝛ spũvite ani matũ siue sit aereũ vt volatilia. siue aquati/ cũ vt natatilia. siue terrenũ sic sũt agrestia ꝛ gressibilia. s. homines. reptilia. bestie ꝛ iumẽ ta. Ponit autẽ Moyses tria animantiũ ge/ nera. s. iumẽta. bestias ꝛ reptilia. vtz ĩ Gen. s. Uñ dicit Basili⁹ in exameron. Jumẽta sũt animalia in vsum ꝛ adiutoriũ hoim manci/ pata. et quedã sunt deputata ad laborandũ vt equi. boues. et cameli. et hmõi. quedã ad lanificiũ. vt oues. et hmõi. quedã ad vescen dũ. vt sues et porci. Reptilia aũt sunt illa q̃ corpis ꝺtractione et extensione nituntꝰ ꝛ mo uentꝰ in anterius. vt vermes serpentes et co/ lubri. ꝛ sũt tria genera. s. trahẽtia ore vt ver/ miculi q̃ se ore trahunt. et sunt serpẽtia vt co lubri q̃ vi costarũ sese rapiunt. sunt etiam et

repētia q̄ in pedib⁹ repūt. vt lacerte ꝛ botra/ ces. ꝛ hmōi. Bestie āt dicūt q̄ vastie q̄ natu rā habēt feritat⁊. nūc em̄ vngue seuiūt. nunc cornu. nūc dente. vt apri. leones. lupi atq; ti/ grides. cōiter tn̄ dicūt bestie aialia indome stica q̄ iumētis sūt ferociores naturalit. sed sūt seuientib⁹ bestijs mitiores. vt cerui. ꝛ hu iusmodi. Jnest āt cūct⁊ aialib⁹ vt⁹ motiua ꝛ sensitiua. ⁊ magꝭ ꝛ min⁹. Hā ꝑm puriorē sā/ guinē ꝛ subtiliorē q̄daq; sūt viuaciorꝭ sensus et fortioris estimatōis ꝛ pluris sagacitatis. hinc est q̄ bos piger ē ꝛ stabilis. asin⁹ stolid⁹ equ⁹ feruēs in ꝯcupiscentia femīaꝝ. lup⁹ in/ domit⁹. leo audax. vulpes astuta et dolosa. canis gratificus et memor amicicie. ꝛ sic de alijs. vñ bonitas vel malicia moꝝ in aialib⁹ bonitatē vel maliciā sequt ꝯplexionis vt dicit Basil⁹. Jdē etiā affirmat Arist. in li. de ani malib⁹. dicit em̄ q̄ differūt aialia ꝑm mores q̄ q̄dā sūt magne māsuetudis vt vacca ouis et q̄dā idomite feritat⁊ vt tigris ꝛ aper agre stis. ꝛ q̄dā magne audacie ꝛ magnanimitat⁊ vt leo. et quedā magne fortitudis et astucie ꝛ malaꝝ opationū vt lup⁹. vulpes. et hmōi. Et ista diuersitas accidit ex diuersitate vir/ tutis agētis dissimiliter in diuerꝑ. nā. vt di cit idē in li. j. aialia q̄dā hūt sanguinē ꝛ q̄daq; nō vt apes. ꝛ oīe aial rugosi corpis. ⁊ aliuq; hq; hūorē loco sanguis. habētia āt sanguinē sūt maioris corpis et fortis. hinc est q̄ q̄dā aialia diligūt societatē ꝛ gregatim incedūt. vt cerui et onagri ꝛ cameli. ꝛ q̄dā societatem fugiūt ꝛ simul socialiter habitare non pñt. vt aues vncoꝝ vnguiū. ꝛ bestie q̄ de preda vi uūt. ad ꝫ di. Auic. j. li. aialia q̄dā sūt vrbana. q̄dā agrestia. ꝛ inf⁹ oia aialia hō nō ꝑt viue/ re solus et grues ꝛ apes ꝛ formice cōmuni/ cant homini in ꝫ. Discrepāt etiā aialia plu rimū in nutrimēto vt dic idē. q̄dā vescunt⁊ so lis carnib⁹. sic leo. tigris. lup⁹. ꝛ hmōi. q̄daq; vescunt indifferēter omnib⁹ vt canis. muri/ ceps. ꝛ hmōi. q̄dā ḡminib⁹ ꝛ frugib⁹ nutriūt⁊ vt ecq; cerui. ꝛ hmōi. Et vt di. Arꝭ. li. j. q̄dā aia lia hūt ꝑ se gustabile sic apes q̄ꝝ gustabile est mel. et pauca quedā de numero dulciuq; sicut arance gustabile est musca. viuit em̄ ō venatione muscaꝝ. et q̄dā sunt venātia alia aialia. vt leo lup⁹ ꝛ silia. et quedā sūt acumu lantia sui nutrimentū sic herici⁹ ꝛ formica Causa āt quare oīne aial indiget nutrimen to. vt di. Auic. est hūiditas rube et calor dis/ soluēs humiditatē ꝛ aer calid⁹ circūstās. vñ quia ꝯtinua fit ꝑ calorem humidi deperdito necessaria est bñficio nutrimenti deperditi restauratio. ꝛ q̄dam querūt victū suū de no ctevt aues lucifuge. et q̄dā de die. Dicit aūt Arist. sicut et Auic. q̄ q̄dam aialia oīm tpe. sūt silvestria. et q̄daq; semꝑ domestica. vt hō mulus et capra. et q̄dam cito domesticātur vt elephas. De oīm aūt genere aialiū dome sticoꝝ inueniunt agrestia sicut silvestris hō silvestris bos. silvestris equus silvestris ca/ nis. agrestis porcus. Et q̄dā aialia sūt ma/ gne impetuositat⁊ ꝛ bellicositatis et maxime tpe coitus et amoris. Jn oīnib⁹ eī aialibus est appetit⁹ delectatōis. et tūc masculi zelant et pugnant ꝑ feminis. et q̄dā aialia ingeni ant. vt sint illo tpe eorū cornua dura. vt porci agrestes q̄ ꝑfricantes se arboribus intrant lu tum et desiccant. et ideo tūc pugnāt. vt dicit Arist. et q̄dā aialia sūt magne refrenatōnis et q̄dam magne ire ꝛ tenacis memorie sicut canis camelus ꝛ asin⁹. et q̄dam sūt debil⁹ me morie. vt strucio et colūba. et solus hō me/ morat oblita. vt di. Auic. multa tn̄ aialia re tinent memoriā eoꝝ q̄ vident et addiscūt. vt di. Arist. li. j. Jn solis aūt hominib⁹ est me/ moria ꝑt memoria subiacet rōni. Et ideo dicit Aug⁹. li. de ci. dei. xj. Est inq̄t admirā/ da q̄dam in brutis prudentia in q̄b⁹ tn̄ nll⁹a sit ꝑprie loquendo scientia. q̄dam tn̄ in eis si militudo scientie reperit. euidentē em̄ hūt so lercia in educatiōe fetuū. in edificatōe lati/ bulorꝝ et mansionū. in inq̄sitōe nutrimētorꝝ in medicatione vulnerꝝ. in fuga nociuorꝝ. in p̄sagio mutationis temporꝝ futurorꝝ. in cog nitione et amore partū suorꝝ. Nam ceru⁹ cer uam diligit. et leo leenam. et vrsus vrsam. et sic de alijs. Dicit aūt Aristo. q̄ in oīni aniali est radicabile membꝝ q̄ ꝓncipiū est omni/ um virtutū naturaliū et spūalium ꝛ aialiū. et hoc est cor vel aliq̄d loco eius. a cuius ra dice vt dicit Auicen. incipit omniū aialiuq; creatio. formatio et figuratio. formato aiali bruto et ꝑfecto. facie habet reflexam ad suū materiale et originale ꝓncipiū. ⁊. ad ipāq; ter ram. Sola enim statura erecta est a nature ꝓncipio homini rēseruata in quo natura ho minis supra cūcta animantia est nobilitata ꝛ mirabiliter sublimata. vt dicit poeta. Os homini sublime dedit celūq; vide rē. Pro/ pter q̄ dicit Basil⁹. si homo corpis volup tate fedat obediēdo ventris luxurijs compa ratus est iumētis insipientib⁹ et silis factus

est illis. Itē dicit Basili⁹. ois fere terre ani
mantia genitali calore stimulāte ad ꝓpagati
onē sui generis et successionē ꝑlis animant
et ℏ potissime accidit tp̄e vernali qñ ꝟtus ca
loris celestis incipit in animantiū corp̄ibus
q̄dāmodo dñari. Sil'e di. Arist. ꝛ etiā Aui.
O ome inqt aial bñs semē generat anīal sibi
sil'e. et ideo aiali nō valenti seruare seu salua
re spēm suā in se dedit natura mēbr̄ vt semē
expellat. ꝛ aliud mēbr̄ vt semē recipiat sicut
in femina est matrix. et ℏ est generale oīm⁹
aialib⁹ in q̄b⁹ est discretio sexus. q᷑ masculꝰ
bz se ꝑ modū forme. femia ꝑ modū materie.
et ideo oīe femininū bz matricē vel aliō lo
co matricis in q̄ suscipiat fetū suū. et ℏ acci
dit diuersimode in diuersis. q᷑ alio modo ī
quantib⁹ ꝛ alio mō in alīs anīalib⁹ interius
ꝑfecta aialia ꝯcipiētib⁹ sicut de multis exem
plificat Auic̄. Prefert aūt Auic̄. sequēs Ari
sto. oīa aialia bñtia sanguinē nō habētib⁹
et dicit q᷑ illa simpl'r sūt nobiliora ꝛ maiora
in q̄ntitate et ꝟtute exceptis paucis beluis aq̄
ticis et marinis. et subdit q᷑ oīe aial habēs
sanguinē nobilē q̄tuor monet instrumētis
q᷑ q̄tuor pedib⁹ vtz i brutis. aut duab⁹ manib⁹
ꝛ duob⁹ pedib⁹ vtz in hoib⁹. sil'r ꝛ duab⁹ alis
et duob⁹ pedib⁹. vtz in auib⁹ pēnatis. multa
tñ inueniūt animantia pl'es pedes habētia.
vtz in cancris et in erucis ꝛ in alīs similiter
et pl'es alas. vtz in papilionib⁹ apib⁹ ꝛ locu
stis. in istis minus viget sanguis. q᷑ nature ē
thesaurus. ꝓpt qđ plus et efficaci⁹ opantur
quatuor organa in ꝓmis q᷒ multiplicia ī se
cundis. et abiliora sunt membra et efficacio
ra multū animaliū ad opandū in pte ante
riori q᷒ in posteriori. q᷑ calori sanguis cor
dis plus ꝑticipāt et eis vicini⁹ appropiquāt.
generales āt aialiū ꝓprietates tāgit Auicen.
sic dicēs. Cōmunicāt āt q̄dā aialia in mem
bris vt hō. et equ⁹ in carne et ī neruo. Discre
pant aūt inter se multis. ꝓmo in qualitate ꝛ
habitudine membr̄oꝝ tam simpliciū q᷒ cō
positoꝝ. vt testudo bz concbas ꝛ herici⁹ spi
nas. et bō nō. et equ⁹ bz caudā ꝛ homo non.
Item discrepant in q̄ntitate vt os sīue aper
tura oculi noctue est magna ꝛ aptura oculi
aq̄le pua. Itē discrepāt in nūero. q᷑ q̄dā sūt
bipedalia. q̄dā q̄drupedalia. ꝛ quedaz mul
tipedalia. vtz in aranеis quaꝝ q̄dā būt pe
des octo et q̄dam bñt decē. Itē in q̄litate in
colore et in figura. aut in mollicie ꝛ duricie.
vt pes bouis est valde dur⁹, pes ꝟo bois val
de mollis. Itē discrepāt in situatōe. vt patꝫ
in māmillis eque ꝛ elephantis. nam māmil
le elephātis sub pectore et eque sub inguine
situ hñt. Itē discrepāt in actione. vtz in na
ribꝫ elephantis cū q̄b⁹ pugnat. et in naribus
suis quib⁹ etiā pugnat. Itē differūt ī passio
ne. vtz in oculis vesp̄tilionis q᷑ sūt valde de
biles. et vrūdinis ecōuerso sūt valde fortes.
vt dicit Auic̄. Item differūt in animi appe
titu. Nā q̄dā sunt fortis apperit⁹ ad coitū. ꝛ q̄
dā debilis vt turtur ꝛ elephas. ꝛ q̄dā appe
tūt cū oīi specie et q̄dā tm̄ cū sua. ꝛ q̄dā sūt
sp̄ ꝯtinentia vt apes. Itē q̄dā sūt magne aui
ditatis ꝛ voracitatis in edendo. ꝛ iō q̄dā ve
nant de nocte. vt lupi q᷑ dicūt hababa. et q̄
dam de die vt accipiter ꝛ aquila. et quedam
vtroq᷒ tp̄e scz de die ꝛ nocte sic̄ catti. Itē in
oīi aiali necessaria sunt diuersa mēbra si
bīnuicē submīstrantia ꝓpt diuersitatē opa
tionū. Un̄ et ossa sunt necessaria vt sint toti
us corpis sustentamentū. Cartilagines ne
cessarie sūt ad defensionē carnis ab ossium
lesione. Nerui etiā necessarij sūt ad mēbroꝝ
ꝯiūctionē. ꝛ sensus ac mot⁹ ꝑ mēbra depor
tatōem. et sunt duri ad incisionē ꝛ flexibiles
ꝓpter incuruatōem. Cara fuit necessaria ꝓpt
vacui impletōem et caloris vitalis ꝯseruati
onem. Cor necessariū est ꝓpter p̄ncipiū vite
et spirituū generatōem. Pulmo ꝓpter neces
sitatē respirandi et frigidi aeris attrahendi
ad caloris cordis mitigatōem. Stomach⁹
ꝓpter ciboꝝ p̄mā digestionem. Epatis suba
est necessaria ad sanguinis generatōez. Ve
ne sunt necessarie ad sanguis ꝑ membra de
portationem. Intestina fuerunt necessaria
ad fecis depurationem et euacuatōem. Re
nes et genitalia ad speciei conseruationem.
Fel necessarium est propter digestionis cō
fortatōem. Splen propter superflui humo
ris melancolici recollectionē. Caput cum
suis contentis fuit necessariū ad totius cor
poris sensificatōem et gubernatiōem. Col
lum fuit necessariū ꝓpter corpis et capitis cō
iunctionē et vocis formatōem et ad cibi ac
potus ad stomachū trāsductōnem. Pectus
necessariū est ad cordis et spiritaliū mēbro
rum defensionē. Brachia et manus ad ope
rationē. Latera et coste ad naturaliū mem
brorum conseruatōem. Crura et pedes ad
corporis supportatiōem et voluntariā de lo
co ad locum corporis motionez. Cutis est
necessaria ad omniū interiorū ab extrinseco

nocumẽto munimẽ. Et pili necessarij sunt ad cutis cõseruationẽ. Ungule fuerunt necessarie ad extremitatũ custoditionẽ. ⁊ etiã in multis aialibꝫ ad defensionẽ. Ingeniata est em̃ natura ĩ singulis animãtibꝫ vt aliqꝺ habeãt munimẽti ꝓtra lesionẽ. ⁊ ideo cerui habẽt cornua. apri culmos. ⁊ leones vtunt vnguibꝫ ꝑ mucrone. ⁊ sic patet qꝺ in aialibꝫ nihil supfluũ. nihil diminutũ. minora autẽ aialia que carẽt dẽtibꝫ acutis ⁊ vnguibus ⁊ cornibꝫ agilitate ⁊ membroꝝ abilitate ad fugã muniunt. vt patet i leporibꝫ ⁊ damulis ⁊ hmõi. Itẽ om̃e aial generãs aial aliud. habet oculos. ꝓter talpaz que oculos clausos tela. ⁊ hec tela data est ei ꝓpter debilitatẽ visus. Et om̃e aial habẽs aures mouet eas ꝑ ter hoiem. Et om̃e aial spirat. sz quedã ꝑ vias manifestas vt ꝑ os ⁊ nares ⁊ quedã ꝑ vias occultas. s. ꝑ occultos poros vt apes et muscę. ⁊ aialia anulosi corꝑis. Et om̃e aial quadrupes habẽs sanguinẽ habz medullã ⁊ maxime hõ multũ habz de medulla respectu sui corꝑis. ⁊ hoc fuit necessariũ ꝓpter eꝰ multiplices opationes. Et om̃e aial habẽs cornua habet soleas pedis scissas. excepto aiali vnicorni qꝺ vnũ cornu habet in frõte ⁊ vna sole i in pede sicut equꝰ. Et om̃e aial cornutũ habet cornu vacuũ ꝓter ceruum ⁊ vnicornẽ. Et om̃e aial cornutũ est quadrupes. habẽs scz cornua naturaliter. excepto serpẽte quodã in egypto q̃ cornutꝰ inuenit. ⁊ cerastes a multis nũcupat. ⁊ dico de aialibus cornua habẽtibꝫ que sunt de natura ossis. nã testudines quedã habẽt cornua mollia ⁊ viscosa. tñ cornua nõ sunt. sz potiꝰ q̃dã additamẽta cũ quibꝫ testudines qz debilis sunt visus vias sibi querũt. ⁊ si qua occurrerint eis dura statim cornua retrahũt. ⁊ inter suas cõchulas se recõdunt. nã suis conchulis vtunt ꝑ domibꝫ ⁊ ꝑ castris Itẽ q̃dã aialia habẽt dẽtes in vtraq; mãdibula. ⁊ q̃dam inferiꝰ tantũ. ⁊ que nõ habẽt dẽtes i superiori mãdibula sunt cornuta. qz materia illa trãsit in cornua. Nullũ aial hñs dentes recuruos siue culmos vt aper habz cornua qz materia illa trãsit ĩ culmos. culmꝰ em̃ et cornua simul nõ cõueniũt. Et aialia deputata p̃de hñt dẽtes diuisos ⁊ acutos vt melius possint intrare p̃dã ⁊ euellere frustum vt lupi ⁊ leones. Aialia vero domestica vt vacca ⁊ domesticabilia vt elephas ⁊ camelꝰ dẽtes habẽt equales ⁊ ꝓtinuos q̃si sint vnũ vt melꝰ comedãt herbã ⁊ equaliꝰ ꝑscindãt eam circa terrã. Nec habet aliqꝺ aĩmal plures ordines dentiũ in ore q̃ duos exceptis pisciꝫ q̃ ꝓter dẽtes maiores quos hñt serratos ⁊ distãtes in mãdibulis habẽt interius dẽtes qꝺammodo insitos. qbꝫ vt dic̃ Arist. recolligũt cibos ne aque liqditate de ore citius diluant. vt patet in lupis aquaticis. id est. lucꝫs. ⁊ etiã in multis aliꝫs. In india tñ ꝺr esse animal mõstruosum simile corꝑe vrso ⁊ in crine boĩ ⁊ in facie. ⁊ habet caput rubeũ sicut miniũ. os maximũ ⁊ horrendũ ⁊ ĩ vtraq; mãdibula tres ordines dentiũ inuicem distinctoꝝ. cuiꝰ extremitates sunt vt leonis. ⁊ cauda eiꝰ est similis caude scorpiõis agrestis habẽtis aculeũ. ⁊ ꝓcutit pilis suis sicut porcꝰ agrestis suis setis. ⁊ habet vocez horribilẽ sicut vocẽ tube. ⁊ est velocꝫ cursus ⁊ comedit hoies. ⁊ inter oms̃ bestias terre nulla crudelior. nulla mõstruosior inuenit. vt dicit Auic̃. et hec bestia grece vocat bari cus. vt dicit ide. Plinius aũt li. viij. c. xxij. apꝺ medos inqt vt scribit hesyas est bestia pniciosissima quã manticorã vocãt. habẽs triplicẽ dẽtiũ ordinẽ pectinatim sibi alterutꝝ coeuntẽ. auriculis ⁊ facie hoĩ simil est. glaucos habet oculos ⁊ colorẽ sanguineũ. leoni similis. cauda scorpionis modo spicula ingeres ⁊ infigẽs. ⁊ vocẽ habet voci hoĩs silez vt si misceat voci hoĩs fistule ⁊ tube videt ĩ ꝺcentibꝫ ꝓuenire tc̃. Uñ idẽ est animal de q̃ Auicẽ. loquit ⁊ Pli. Itẽ om̃e aial generans animal habet duos renes ⁊ vesicã sz animalia ouãtia nõ habẽt renes vel vesicã. superfluitas em̃ humidi in auibꝫ trãsit in vngues ⁊ ĩ pennas. in natatilibꝫ transit in cõchulas ⁊ ĩ squamas. et ideo nõ indigẽt mẽbro supflui humidi receptiuo. Itẽ om̃e aial hñs cornua ⁊ nõ habẽs dẽtes supius ruminat. et habet plures vẽtres. vnũ valde magnũ ⁊ aliũ minorẽ. vnũ longũ ⁊ aliũ amplũ. Et causa q̃re habẽt multos vẽtres est multiplex digestio. qz suꝰ cibꝫ est siccus ⁊ nõ bene masticatus. in ꝓncipio ꝓpter auiditatẽ comedẽdi. et ideo debet itez masticari. de maiori aũt vẽtre attrahit cibꝫ ad os vt itez masticet. et sic masticatꝰ transmittit ad secundũ ventrẽ. vt ibi digerat. ⁊ sic masticare vocat ruminare. vt dic̃ Auic̃. Itẽ dicit Auic̃. li. ij. c. j. Ego dico qꝺ om̃e animal hñs sepũ habet cerebruz pingue. ⁊ qꝺ nõ habet sepũ nõ hz medullaz vnctuosam Et oẽ spirãs habet pulmonem

vel aliquid loco pulmonis sicut piscis branchos p quos aquā cum aere attrahit z post emittit. Et oīe aīal habēs sanguinē habet cor z epar. quedā carēt sanguine carēt corde. habēt tm̄ loco cordis aliqd in quo est sedes vite Jtē oīa aīalia generātia habent fel quedā occulte vt ceruꝰ. equus. mulꝰ. z q̄dā manifeste. Solꝰ delphinꝰ caret felle. licz generet z spiret. Animalia aūt ouātia habent fel magnū vel puū. sicut pisces z serpentes Jtē dic idē q̄ oīe animal hñs sanguinē habet semē. z omne sanguinosum generās aliud habet q̄nq; sensus. nisi q̄ddā genꝰ muris cuiꝰ oculi sunt coopti. z hz pupillam sub corio. Et vie sensuū in aliqbꝫ sunt occulte. vt aures z nares in piscibꝫ q̄ audiūt. vt patz qz fugiūt strepitū. z olfaciūt. aliter nō venirēt ad rethe ꝓpter lac z carnes assas ꝓpter quas cancri intrāt sportulas piscatorꝫ. Et iō dic Aristo. vt dic Auic. q̄ delphini z vnū aliud genꝰ piscīū ad tonitruū z aliū motū magnū z sonitū repentinū cadūt ad fundū sic ī eis esset epilēcia. z tūc capiunt ac si essent ebrij. z fugiūt a loco ablutōis l̄ habitatōis alterius piscis interfecti z fugiūt a sanguine alterius piscis z fugiūt sordida rhetia z sportulas immūdas z libēter subintrāt nouas. et aīalia anulosi corpis habēt acutos sensus. q̄uis occultos vt apes z formice. vñ audiunt a remotis z olfaciūt z in q̄busdā odoribus delectant. z in q̄busdaz interficiunt vt odore sulphur z cōbuste pellis z combusti cornu cerui. vñ apes nō manēt i loco mali odoris. sz q̄escūt in loco odorifero. z vbi est dulcedo. vt dic idē. Jtē vt dic idē differunt aīalia in modo vociferādi. qz quedā hūt vocem fortē z acutā. quedā debilē z remissam quedā aūt valde modicā siue nullam. z sola aīalia hūtia tracheā arteriā z pulmonē z respirātia dant vocez. Sz que nō respirāt aliquādo faciūt sonitū. aliqñ sibilū. z aīalia facietia vocē faciūt tonos. z alia maxime vociferāt et garriūt tpe coitus et amoris. z p ꝓprias voces se cognoscūt. z ad amplexus se inuitāt. Jtē idē. oīe aīal hñs sanguinē qō ambulat vigilat z dormit. z oīe habēs palpebras claudit eas cū dormit. z oīe aīal ouās facit somnū tenuē Jtē oīe aīal indiget nutrimēto sibi ꝓueniēte z sue cōpletiōi rndente. z hoc est necessariū ꝓpter idiuidui sustētamentū. vl ꝓpter ei augmētationē. vl ꝓpter deperditoꝝ p calorē ꝓhabitū restaurationem. Sz in modo sumēdi cibū est magna differētia. similit in sumēdo potū. Aā aīmalia gressibilia q̄ sunt cōpleti et equalis labij sugēdo bibūt. vt homo equꝰ vacca z mulus cē. Aīalia vero q̄ sunt inequalis labij in qbꝫ scz labiū inferiꝰ nō respōdet equalit superiori sz est breuꝰ lambēdo bibūt. vt canis catꝰ z hmōi. vñ ꝑm dispositionē labioꝝ p equalitatē vel inequalitatē. quedā sugūt z quedaz lambūt. Et iō ingeniata est natura vt canis et cetera lambētia teneriorē ac longiorē habeant linguā ac flexibiliorē vt sit abilior ad aque cōprehensionē et ipiꝰ ad os deportatōez Multa tm̄ sunt aīalia quadrupedalia q̄ nō bibūt nisi raro. vt leporēs z cuniculi z huiꝰ modi. qz taliū animaliū cibꝰ est valde humidus. et eiꝰ humiditas ē eis loco poti z sufficit ad cibi deportationez p mēbra z ad caloris phisici mitigationē. Cetera ꝓpo animātia q̄ sunt multe caliditatis et siccitatis cōplexionalis vel accidētalis z vtunt cibo sicco aut calido potu indigēt ad p̄dā. et hec est causa q̄re colūbe z cetere volucres q̄ nō sunt rapaces p̄de bibūt qz comedūt grana z hmōi et caꝝ cibꝰ est grossus calidꝰ atq; siccꝰ Aues em̄ p̄de vtunt cibo humido actualit. Et iō nō bibūt nisi raro. z qñ bibūt signū est infirmitatis. et q̄ in eis est excessus caloris innaturalis. vt di. Aristo. et Auic. Jtē dicit etiā Auicē. q̄ aīalia pui corpis magis sunt ingeniosa q̄ illa q̄ sunt magni corpis. vt patz in araneis apibꝫ z formicis quoꝝ opa sunt ita subtilia q̄ ad similia faciēda sensus homis nō attingit. Supplet em̄ in eis natura isensu et ingenio qō illis videt deficere in fortitudine et ꝓtute. vt dic idē. Jtē vt dic Solinus in li. de mirabilibꝫ mūdi circa finē. Oē animal hñs dētes serratos est gulosū et bellicosum. vt ptz ī cane. panthera. leone. et vrso. et femine taliū animaliū filios generant incōpletos. vt canis cecos et vrsa generat frusta carnea p liniamēta nō distincta q̄ cubat illa sub ascellis suis sicut gallīa sup oua et lambēdo paulatim formar ea donec formā recipiāt debitā et figurā. Pāthera silr et leena filios ꝓcreāt sz non pfecte effigiatos. nec cōpletos. Jtē oīe aīal faciēs ml̄tos filios ꝑmo nascentē magis diligit et magī sibi reputat naturalē. et iō quedā aīalia deuorant fetꝰ suos p̄ter ꝑmū sicut q̄dā porce facere sunt ꝙsuete. vt dic idē Jtē idē in oibus animalibꝫ faciētibꝫ filios incōpletos causa

ſncōpletionis eſt guloſitas.qz ſi expectaret natura vſq; ad cōplementū ſugēdo interfi/ ceret matrē ꝓpter īmoderantiā appetit⁹.z iō celer in talib⁹ eſt natura vt citi⁹ naſcantur z vt citi⁹ oriant ne parientes nimis aggraueť. Jtē qz aīalia talia generata ſunt bellicoſa z ꝓpter victū vt dic Auic.ſibi nuicē odioſa.ī/ geniata eſt natura remediū ad ſpeciei ſalu/ rationē vt multi filij pariāt parianť.vt ſi forſitan multi pereāt ī bello ſaltē in paucis ſpe cies ꝓſiſtať z ſaluet.z iō lupa parit mlt̄os fi lios ſicut z canicula.ſil̄r z vipera ōz.xx.fili/ os parere ſil̄.vt dicit idē.z iō cuz filij vipere multi ſimul viuāt in vētre exauiditate nu/ trimēti multū fugūt z attrahūt de humore. Uñ mať tot nutrire ñ ſufficiēs deficit z mo riť añq; poſſit ad plenū filios ſuos ꝓturire. Jtē dic Ariſto.z Auic.q; aīalia hñtia den/ tes ꝓiūctos z ſotulares ſunt paucoꝝ filioꝝ. hñtia vero dētes diuiſos z acutos z pedes multe fiſſure ſunt multoꝝ filioꝝ z mlti ſper matis.z aīalia habētia puū corp⁹ pluris ge neratōis ſunt q; aīalia magni corpis.z aīa/ lia q̄ pauciorīs ſunt generatōnis pauciora hñt vbera z differētia q̄ ad ſitū.z iō canicu/ la hz multas māmillas ſil̄r z porca que ſūt multoꝝ filioꝝ. Jtē aīalia ſuꝑflui coit⁹ z cōti nui ſunt breuioꝛ vite q; illa que raro coeūt z ꝓpate.z ꝓpter h̄ eunuchi diuti⁹ viuūt qz ner uus eis ꝓſcindiť p quē deſcēdit ſemen. Jdē dic Bal̄.li.de ſpermate.z hmōi rōem aſſigt Auic.in li.de aīalib⁹ vbi dic.Sperma inqt eſt de ſanguīe bono z plene digeſto qđ iam eſt ꝓuertibile in mēbroꝝ nutrimētū.z iō qñ homo ejcit illū humorē ſeminalē.multum diſcolorať z debilitať corp⁹ ei⁹ magis q; ſi q̄ drageſies extirz tāt⁹ ſanguis ō corpe qz ſper ma eſt res abilitata ad trāſeundū in mēbra. z ideo qñ exit auferť mēbroꝝ nutrimentum naturale.et fit magna deꝑditio ſpirituū z ꝯ tutū in corpe aīalis.vñ frequēs coit⁹ z īmo derat⁹ eſt cauſa quare corp⁹ diſſoluiť z ſic vi ta p ꝓſequēs breuiať.z ideo elephas diutiſ ſime viuit qz caſtitatez amat z libidini raro vacat.vt dicit idē. Hucuſq; Ariſto.z Auic. z Solin⁹. Jſaac aūt in dieť.vniuerſaliť tra ctat de aīalib⁹ put ſunt humani corpis nu/ tritiua.nā quedā aīalia ꝓueniunt būane cō plexioni vt agni.hedi.oues z porci inter do meſtica.cerui z capreoli inter ſilueſtria.et q̄ dam oīno ꝓtrariant.z hoc in nimio calore. vt tori z ſerpētes.vel in nimia frigiditate vt arance z ſcorpiones.quedā ꝯo nature hoīs diſſimilia ſunt. ſz tñ nō omino repugnātia nec mortifera ſicut ſunt hericij lepores at/ q; vulpes z cetera aīalia habētia ḡuis odo/ ris carnes.talia eñ aīalia peſſima pbēt hu/ mano corpi nutrimēta.ſilueſtria aūt aīalia ſunt calidiora z ſiccioza z macillentioza q; domeſtica.tū ꝓpter mot⁹ ꝓtinuitatē et ꝓpter inhabitati aeris caliditatē.tū etiā ꝓpter nu/ trimēti ſui ſiccitatē z ideo carnes hūt durio res z indigeſtibiliores.qđ patet qz eaꝝ car/ nes occiſe nō ite cito putreſcūt ſicut dome/ ſtice. Uñ omia ſilueſtria min⁹ ſunt ſapida z min⁹ nutribília q; domeſtica exceptis capre olis ſiluatic; q̄ ceteris ſaporoſiores ſūt lau/ dabiliores z nutribiliores. Corpa eñ eorū ex motu rarificanť z humores ſubtiliantur z pori aperiunť z humores q̄ ſunt cauſa ḡ/ nitatis odoris diſſoluunť .et ſic ſaporoſio/ res rōe motus z laboris accidētaliter effici ciunť.nā p hmōi diſcurſus tpať coꝝ natu/ ralis frigiditas z iō in aīalib⁹ ſilueſtrib⁹ ma gni exercitij z multi mot⁹ grauitas ſapor; z odoris amputať.et tenerior efficit caro ap/ tis poris et reſolutis humoribuſ.z coꝝ faci lius z cit⁹ digerit z mēbris incorpať et rōe ſue ſiccitatis naturalis tardi⁹ a mēbris diſ/ ſoluit. Jnter iſta aūt aīalia quedā nutriunť in locis humidis z aquoſis.z corz carnes multū ſunt nutritiue z velociter digerunť. ſed cito a mēbris diſſoluunť.quedā ꝯo pa/ ſcunť in locis ſiccis z mōtuoſis z ideo eorū carnes ſunt laudabiliores in cuſtodiēda et regēda ſanitate ꝓnicticres z in fortitudi ne et duratiōe in mēbris pfectiores. Aīalia aūt que domeſticanť et paſcunť in domib⁹ carnes hūt viſcoſiores z groſſiores ꝓpt mlt̄/ tas comeſtiones z cibi ſui corruptionem. Et ideo durioris ſunt nutrimēti et ad digeren dū in ſtomacho z epate tardiores. Hā vt di cit Jpo.ad cognitionē bonitať nature aīa/ lium q̄ ad corpis nutrimentū ꝓfert ſcire lo/ ca et paſcua vbi nutriunť.acrē humidum l̄ ſiccū in q̄ ꝓuerſanť et quantitatē mot⁹ et qe tis.qualiter ſz in exercitio vel ocio natura liter vl̄ accidētaliter diſponunť. Aīalia aūt que naturaliť ſunt domeſtica minoris calo ris ſunt z maioris hūiditatis q; ſilueſtria.et ideo coꝝ carnes ſunt molliores z ad digerē dum faciliores. Ex mlt̄a eñ qete pori clau dunť et p incluſum calorē humores groſſi diſſoluunť vñ carnes molleſcūt z attenuāť

z qz nimiū comedūt z bibūt augmētāt corū
supfluitates et pinguedines multiplicant.
z iō taliū aīaliū corpa sunt multū nutritiua
z sapida.et p corp⁹ z venas facile penetrati
ua.ex multitudine em̄ viscositatis z hūiditā/
tis corruptōni z putrefactiōi sunt vicina et
humoris supflui generatiua. z q̄uis natu/
raliter nutriāt tm̄ ꝓpter excessum hūiditatis
cito a mēbris dissoluunt. Et sic accidēt alit
min⁹ q̄ silvestria nutrim̄ti corpi admīstrāt
qz silvestria z si pa⁊ nutriāt vext̄m qz dura
sunt z ad dissoluendū tarda.in mēbris in q̄
bus assimilat diut⁹ pseuerāt. z iō accidēta
liter antiq̄ ea nutrire asserebāt. In om̄i etiā
genere aīaliū masculina sūt calidiora femi/
nis z minoris hūiditatis.z iō subtiliora et lau/
dabiliora nutrimēti sunt carnes masculorū
q̄ femina⁊ excepta capna que in femīa lau
dabilior est naturalit q̄ in mare.nā in femi
na ei⁹ humiditas tpat siccitatē ꝯplexionalē
sz masculina caliditas intēdit siccitatē ma/
sculi naturalē.z ideo laudabilior est caro fe
minea i hac specie q̄ masculina.qz magis est
tpata.z a siccitatis excessu elōgata amplius
z ℔ sine sit recēs siue antiq̄.z maxīe qñ lacti
adhuc est vicina.qz tūc ei⁹ naturalē siccita
tē tpat.z laus lactis z laus femineitatis.Aīa/
lia ꝙo castrata int cōplexionē maris z femie
sunt mediocria.nā carnes castrato⁊ minus
calefaciūt masculis.pl⁹ feminis.tardi⁹ mari
bus z citi⁹ femīs digerunt.z iō minoris sunt
nutrimēti z deterioris masculis z maioris fe
minis bonitatis Et est regula q̄ inter aīma
lia naturalit humida meliora sunt masculi
na femīnis z meliora sunt etate pfecta q̄ im
pfecta. Int sicca aūt naturalit feminea sūt
meliora masculis.z ℔ in etate impfecta pori
us q̄ pfecta.vt dic idez. Itē variat bonitas
aīaliū ex diuersitate etatū.nā aīalia valō la
cti vicina sunt magne hūiditatis z viscositā/
tis z lubricitatis.et iō eo⁊ carnes flegmati/
cas supfluitates generātes sūt nisi sicce sint
naturalit sicut bouine et capne.z taliū aīali
um carnes i tali etate sūt laudabiliores.ma/
xime si nutrita fuerint bono lacte. Deterio/
res sunt aūt carnes aīaliū a lacte sepatorum
qz minoris sunt hūiditatis z viscositatis z tēpe
rate soliditatis. In etate ꝙo iuuēcula qñ aīa
lia sunt i statu tūc sunt eo⁊ carnes duriores
z sicciores.et maxīe si aīalia sicce fuerint cō
plexionis.et iō ad digerendū sunt eorū car/
nes duriores.in mēbro⁊ tm̄ ꝓfortatiōe sunt
laudabiles.et in duratōe pl⁹ q̄ in regēda sa
nitate. vt dic idē. In q̄rta ꝙo etate.s.i decre
pita q̄ ad esum pl⁹ sunt inutilia duplici ꝫ cā
qz vicina sunt calori naturali extinctioni et
humiditati subalis ꝓsumptōi.z iō co⁊ car/
nes sunt durissime et omīno indigestibiles
maxīe si sicce fuerint cōplexiōis. Et iō est ge
nerale inter oīa aīmalia volatilia z gressibi
lia.dū sunt crescētia q̄ sunt q̄ ad nutrimētū
laudabiliora q̄ qñ post declinationē ad se/
niū magis sunt annosa.vt dic idē. Itē est di/
uersitas ex pte nutrimēti.nā q̄ pascunt i mō
tib⁹ sunt meliores sanguis z subtiliores z acu
tioris ꝓpter paucitatē cibi.q̄ ꝙo nutriuntur
in palustrib⁹ sunt sanguis grossiores z maio
ris pinguedis et minoris calōris z ampliōris
opilatōis. Aialia aūt pascētia maiores her
bas vt boues macilētiora sunt i hyeme q̄ i
vere vl̄ estate.qm̄ in hyeme eis deficiūt nu
trimēta.z iō post mediū ver l̄ añ incrassan
tur vl̄ augmētant.et co⁊ carnes saporosio/
res et laudabiliores efficiunt ꝓpter abūdan
tiā ꝯgrui alimēti.aīalia ꝙo minutas herbas
pascētia ab initio ver vsq̄ ad mediū estatis
sunt crassiora z teneriora . bonitate carnis
laudabiliora.qz tūc cōpetētia inueniūt nu/
trimēta. Sūt z alia aīalia pascētia ramorū
et virgula⁊ extremitates.et ista sunt bōa ab
initio estatis vsq̄ ad hyemē.qz tūc sunt rami
teneriores z hūidiores. vñ aīalia q̄ minutis
vtunt herbis z siccis meliora sunt q̄ illa q̄
hūidis herbis nutriunt. z illa q̄ teneros ra
mos comedūt atq̄ frondes meliora sunt q̄
illa q̄ domi fructib⁹ alūt. et q̄ pa⁊ comedūt
vel bibūt sunt multū comedētib⁹ z bibētib⁹
meliora. Hā tā mōtuosa q̄ cāpestria aīan/
tia ex frequētia sui exercitij atq̄ mot⁹ domi
nutrit sunt meliora Hā subtilior aer et sic/
cior a talib⁹ attrahit rōe discursus unde mi
nuunt hūo⁊ supfluitates et desiccant.et sic
sue ꝯpletiōes tpant. Ecōuerso aīalia q̄ do/
mi nutriūt ex puitate puri aeris et defectiōe
mot⁹ et multitudie cibi et pot⁹ in cibi cōple
tione min⁹ laudabilia inueniunt. Diuersifi/
cant itez aīalia fm pinguedinē maciē z me
diocritatē. Hā q̄ sunt crassissima q̄ ad esum
sunt pessima.nocēt em̄ digestiōi.qz super ci
bū natāt et cibum inflāt et villos stomachi
emolliūt.et lubricitatē z viscositatē tribuūt
stomacho et inducūt.et iō nimia pinguedo
humidū stomachū dissoluit deficiēte ꝓpti
ua et ꝓfortatiua et ꝙte expulsiua. stōachū

ꝓ calidū nimis incēdit sic̄ ignis exteri⁹ ac/
cēdi pinguedie ꝓsuenit. Et iō ꝓcepēr anti/
qui vt etiā ō crassissimis aialib⁹ sola caro ru
bea pinguedie denudata cōit comedat Alia
ꝓ macerrima sunt neruosa paꝝ sangui
nis hūtia ꝛ paꝝ hūida. ꝛ iō etiā paꝝ nutrim̄
ti corpi hūano mīstrantia. ſz aialia q̄ int ma
cie ꝛ crassicie sūt media sūt tpatiora ꝛ lauda
biliora. cū nō tm̄ pinguedis habeāt vt calo
rē intēdāt ꝛ villos stomachi lubricēt. nec tā
tū macieī vt naturā infrigidēt ꝛ a sanguine
cā depauperent siue ꝓuēt. Jtē inuenit diuersi
tas in aialib⁹ ſm tēpoꝝ mutatiōz. Hā q̄daz
aialia i vno tpe a medulla ꝛ sanguie depau
perāt. q̄ in opposito tpe plena iueniunt. et ꝟ
sensibilit ptz i cōchilib⁹ marſ ꝛ i cerebro ho
minis ꝛ forsan cuiuslibz aialis. vt exp̄sse dic̄
Aristo. li. de ꝓprietatib⁹ elemētoꝝ. ꝛ iō multi
in vna pte mēsis vl anni infirmāt q̄ i tpe op
posito tuti ab oi infirmitatſ ictu cognoscū
tur. vt ptz i lunaticſ maniacis ꝛ caducſ. de ꝟ
q̄re ſ. in. c. de luna. sic̄ dic̄ Auic̄. de symea q̄
ſm mutatiōz tēpoꝝ ꝛ marie ſm lune cursuz
letat vel tristat. sic ꝛ q̄daz aialia in vno tēpe
macerāt quātū cūq⁹ victualia tūc abūdāt. ꝛ
cadē in tpe opposito dormiēdo ipinguāt. sic̄
dic̄ Aui. glires inqt tpe byemali ñ mouent
ſz iacēt sic̄ mortua ꝛ nihil comedētes dormi
endo ipinguāt. repūt ꝙ in tpe estatſ ꝛ se mo
uēt in estate ꝺ estū sol. sic̄ narrat de byrūdi
nib⁹ ꝛ q̄busdā alīs auib⁹ q̄ q̄si mortue inue
niunt i arboꝝ ꝺcauitatib⁹ tpe byemali que
postea vires resumūt ꝛ q̄si dormiēdo fortio
res effecte agiles se oñdūt tpe estiuali. et sic
vse ſm Auic̄. Aristo. ꝛ Solinū. p⁹ ꝺceptū
in multo tpe in locſ abditis se abscondūt. ꝛ
tūc tpis penit⁹ cibū nō assumunt. q̄re infra
eodē de vso. Sic ꝛ pisces vno mēse impig
uāt ꝛ statī i seq̄nti tpe macerāt. ꝛ q̄dā iping
uāt vēto septēntrionali vt pisces lōgi ꝛ q̄dam
meridionali vt pisces āpli. ꝛ q̄dā in tpe plu/
uiali sic̄ ibidē dic̄ Arist. Aq̄ inqt pluuie ꝺue
nit oīb⁹ testei corei p̄ter piscez q̄ ōr koyteam
q̄si gustauerit de aq̄ pluuiali ipo die morief
Jtē q̄busdā nocet pluuia q̄m̄ excecat eos si
fuit multa. Silr q̄dā aialia vno tpe se reno
uāt ꝛ sua etiā supflua deponūt ꝛ imutant vt
cācer deponit ꝛ immutat suas testas. cerui
cornua. ꝛ accipitres plumas suas. Sic̄ etiā
dic̄ Jsaac. Carnes aialiū in q̄b⁹ dñāt sicci/
tas ꝛ etiā caliditas vt cameline i estate sūt il
laudabiles. ſz i byeme sūt ꝺueniētes Et car
nes aialiū q̄ sunt calide ꝛ hūide vt pecorine
in vere sunt bone ꝛ i autūno cōpetētes. frigi
de aūt ꝛ sicce sunt illaudabiles vt capine. fri
gide ꝛ hūide vt porcine a medio estatſ vsq̄ ī
finē sūt optime. in byeme pessime. i vere ꝙ
ꝛ autūno sunt mediocres. vñ dic̄ Jpo. caro
inqt porcina i estate est bona in vere ꝛ autū
no min⁹ bona. Sz i byeme maxie illaudan
da. capna in estate bona. pecorina i vere. bo
uina in fine verſ ꝛ i ꝓncipio estatſ est lauda/
bilis. Carnes aūt aialiū put sunt ordinate
ad hūanū esum variāt ſm diuersam ꝓpara
tionē. nā vt dic̄ Jsaac. aialiuz carnes aliq̄
assant aliq̄ frixant aliq̄ cū sale ꝛ aq̄ elixāt
assate ꝛ frixe sunt grossiores i nutriēdo ꝛ sic
ciores ad digerendū duriores. q⁹ hūiditate
eaꝝ ꝺsumpta ab igne ꝺhūt siccitatē. vñ non
sunt carnes multū pingues comedēde nisi
asse vt hūiditas illaudabilis ab eaꝝ suba ex
trahat. Carnes aūt elixe sūt hūidiores ꝛ ad
digerēdū faciliores. q⁹ aq̄ tpat eas ꝛ hume/
ctat. aliq̄ aūt in aq̄ in q̄ elixant apponuntur
spēs ꝛ fiūt diuersa ꝺdimēta q̄ carnes custo
diāt i natura ꝛ bonitate sua. ꝛ eas reddāt tā
in odore q̄ꝫ i sapore meliores ꝛ ad diuersos
morbos expellēdos amplī⁹ efficaces. decet
aūt carnes aialiū siccoꝝ ꝛ macroꝝ elixari.
hūidoꝝ ꝙ ꝛ pinguiū assari. mediocriū aūt
int istas diuerſ ꝺdimētis ꝓparari. Fit autē
ista ꝓparatio multiplicit. q⁹ aliq̄ inueniunt
carnes aialiū q̄ sunt salubres ꝛ ꝺuenientes
assature ꝛ sūt illaudabiles elixate. melior est
em̄ caro capna ꝛ bouina elixa q̄ꝫ assa. porci
na ꝛ pecorina est melior assa q̄ꝫ elixa. nam ꝑ
elixationē sicce carne humectāt ꝛ ꝑ assatō
nē humide desiccāt. ꝛ iō porcinā ꝓpt suā hu
miditatē bonū est assare ꝛ capnā seu bouinā
ꝓpt siccitatſ excessum elixare. Eorundē etiā
aialiū carnes ſm hmōi accidētia variāt. nā
caro porcina assa ꝛ ꝑ assationem meliorat
ꝛ min⁹ bona efficit ꝑ elixationē. Capna ꝙ
melior est elixa ꝛ peior q̄ñ est assata. et sic de
alīs est vidēdū. Ducusq⁹ Jsaaci dict. Jtē
ordināt aialia nō solū q̄ ad corpis nutrimē
tū. vez etiā q̄ ad remediū morboꝝ ꝛ multi/
plicē medicinā olim aialiū tā iumētoꝝ q̄ꝫ re
ptiliū ꝛ bestiaꝝ genera creata sunt ꝓpt opti
mū hois vsum. vt dic̄ pli. ꝛ Jo. damas. ſz ho
rum q̄dā ꝓpt esum vt pecudes cerui ꝛ hmōi
ꝛc. q̄dā ꝓpt hois misteriū vt aq̄ asini boues
ꝛ cameli ꝛ hmōi. alia ad hois iocūditatē. vt
symie merule atq⁹ paui. alia aūt creata sunt

ad bois exercitatōz vt suā cognoscat hō ifir
mitatē z dei timeat ptātē . Jō ei creati sunt
pulices z pediculi sic leōes tigrides atqz vr
si vt ī pmis recurrat hō ad ꝑprie infirmitatis
recognitōz z territ⁹ a scōis.s. reptilibꝫ z ferꝫ
refugiū habeat ad dei nois īuocatōz. Sūt
insup creata aialia ad subleuādā mltiplicis
infirmitatꝫ hūane necessitatē vt carnes vi
pere ad tyriacā z fel thauri z alioꝝ aialiū et
auiū ad oculoꝝ caliginē amouēdaz. Pellis
serpētis decocta in oleo dolorē auriū miti
gat miro mō. vt dic dyas. in li. escolapij ō oc
cultis mēbrorū ꝓtutibꝫ ōr. patiēs emorroy
das si sederit sup pelles leonis recedent ab
eo. z q linit corp⁹ suū sepo renū leonis. aut q
inungit ei⁹ fimo fugiūt ab eo lupi. Jtē ibidē
dic idē. si qs suspēdit caudā senis lupi ad p
sepe vaccaꝝ nō appropinquāt ei lupi. Jtem
dic Dyas. oculi vlsi eruti z sup dextꝝ brachi
um bois ligati mitigāt q̄rtanā ei⁹. Jtē den
tes canini lupi curāt illos in ꝓncipio q lu
naticā sustinēt passionē. vt dic idē. Silē di
cit pitagoras z plini⁹. z dicūt q si oculū lu
pi erutuz viderint q̄drupedalia domestica
fugiūt atqz timēt. Jn li. viatici dic Cōstan.
Pili canis albi nullā maculā nigredis in se
habētis si fuerint suspēsi circa collū patiētꝫ
iuuāt epilenticū z ꝓhibēt ei⁹ casum. Simi
le dic pitago. in li. romanoꝝ. fiat inqt anul⁹
ex vngula samur asini nigredinē nō habētis
z induat eū epilētic⁹ ꝓhibet ei⁹ casum. z dic
fel thaurinū sub vmbilico iunctū soluit vē
trē. dic etiā idē. dēs serpētis eradicat⁹ dū vi
derit suspēsus sup q̄rtanariū soluit q̄rtanaz
ei⁹ z si sub fumigauerꝫ domū cū pulmōe asi
ni mūdas eū ab oī reptili z ꝓpēte. has z mul
tas alias ꝓtutes admirādas dic Pli. i mem
bris aialiū latitare sic in naturꝫ aialiū pticu
lariū p⁹ dicet. qz nihil ē in corpe aialis qō
careat manifesta vl occulta medicina. nam
pellis z pil⁹. z cornu vnguis caro z sanguis
nō sunt sine remedio nec etiā ipe fim⁹. sz hec
ad pñs dicta generaliter hic sufficiāt

De animalibꝫ in speciali. Ca. I.

Descriptꝫ aialiū ꝓprietatibꝫ z naturꝫ
i generali restat coopāte dei gr̄a q̄rū
dā aialiū z reptiliū recitare ꝓprietates i sin
gulari. z ꝫ p ordinē alphabeti

De ariete Capl'm. II.

Aries ē pec⁹ lanifex aīo placidū na
turaliter māsuetū. vt dic Jsi. li. xij. c. j.
Est aūt dux z ꝓnceps ouiū. z iō dedit ei na
tura fortitudinē ceterꝫ ouibꝫ pstātiorē. decu
it ei arietē ducē ceteraꝝ ouiū z tutorez alijs
esse viribꝫ fortiorē. z iō vt dic Jsi. aries aut
veruecta viribꝫ ē dict⁹. eo q tāqz vir ouiū cū
sit masculꝰ ceterꝫ bidētibꝫ sit āpliꝰ ꝓtuosus.
Ul' vt dic idē Jsi. ꝓuera ꝓme est dict⁹. eo q
habeat ꝓmē in capite. cū pruritu excitatꝰ ca
put ꝯcutit fortissime. z q̄dq̄d sibi obuiat du
re ferit. z iō aries ab ares grece qō dr̄ ꝓ⁹ la
tine ē vocat⁹. qz i gregibꝫ masculi dicūt ari
etes. qz ad fecūdādas oues ꝓtuosi sunt atqz
fortes nā corpis magnitudie z viriū fortitu
dine z aī ꝓtute oues alias ꝑcellūt Dr̄ etiā
aries ab arꝫ. qz vt di. Jsi. ß pec⁹ ꝓmū fuit in
arꝫ a gētibꝫ īmolatū. vñ ōr iō aries qz macta
tur ad arā. Uñ ꝓm legez mosaicā aries fuit
aīal potissime mūdū. z ad sacrificiū z ad esū
nā ꝑ pctō ꝓpli cōic z cōuenient offerebat. et
qz findebat vngulā pic z rumiabat indiffe
rent a ꝓpl'o comedebat. vt di. Jsi. li. xij. bidē
tes q̄ndā dicebāt eo q int octo dētes qs ha
bēt duos hūt altioreſ. z iō eos gētiles marie
in sacrificiū offerebāt. vt dic idez. De ariete
aūt singularit dic pli. viij. c. xlviij. arietꝫ inqt
naturale ē agnos fastidire z oues senectas
sibi obuias ꝓsectari. nā ipe melior ē z utili
or i senecta. z cū respectu ouiū ferox sit aio.
ei⁹ ferocitas cohibet si cornu ei⁹ iuxta auricu
lā ꝓforet. dextro teste ꝑligato feminas. sini
stro ꝙo ꝑligato mares gignit. i vēto aq̄lona
ri mares ꝓcreat. i flatu austri fetas generat.
z q̄les venas aries sub lingua gestat tl'es fe
tus i vellere generat. naz si nigras bz venas
fetus i vellere erit niger. z si albas alb⁹. et si
varias vari⁹ i vellere apparebit Jdē di. aris.
z auic. q̄re infra ō ouc. frōtē bz aries durissi
mā cornea duricie fere pstātē. sz tempora bz
debiliaz q̄dāmō cartillagiosa. z iō ad muni
mē ptz debiliorꝫ dedit nata cornua magcir
ca tempoꝝ loca ad modū scuti rotūdi reuo
luta. q̄ tñ in extremitate aliqztulū sūt acuta.
vt cornuū duricie z fortitudie caput defen
set z eorūdē acumie aduersarios ꝓpetat et i
pugnet. vt di. idē Sine ei armoꝝ defensiōe
ñ decebat naturā gregꝫ relinq̄re defensorez
z iō duo ōdit nata sibi cornua ad modū cir
culi replicata. vt caput ꝓprium q̄ō ex se ē infir
mū ꝓtegat. z ꝯ aduersarios armis munit⁹ se
audaciorē ex armoꝝ ꝙfidētia exhiberet. z iō
securi⁹ ꝑcedit gregē. z erecto capite z fixo pe
de vngula diuisa vestigio firmi⁹ terrā premit.
vell⁹ bz pingui⁹ z i vill' pliri⁹ pilos diffundit

fortiori corio siue spissiori cute ꝫ extrinsecas aerꝫ calidi vl̃ frigidi iniurias se defendit. z iō sue cutis supficies rōe sue fortitudis coriariorū violētas artes ꝑ ceterꝫ ouiū pellibꝫ sustinet. z ad diuersoꝝ telorꝝ recipiēdā impssiōz abiliorē se ꝑbet. vt dic idē. Tēpe amorꝫ pugnat ꝑ vtoribꝫ suis z aduersarios cornibꝫ ipetit. z vt melꝰ pugnet z fortiꝰ ꝫ resistentē incurrat retrocedit ac resiliendo cū ipetu hostē ferit. De arietibꝫ cē dic Aui. li. viij. Arietes inqt z caꝑ vadūt ml̃tū in vanū. z in hyeme ñ se abscōdūt ꝓpt frigꝰ. z aliqñ cretūt ō loco calido ad locū frigidū. z qñ pluit ñ fugiunt a pluuia q̄uscꝫ moriāt. z arietes naturalit sequūt caꝑs z q̄escūt oēs q̄uscꝫ pastor accipit vnū et eis z facit ipm añcedere z sequūt alij. z timēt naturalr tonitrua sic oues. q̄ si ipgnate fuerīt z audierīt tonitrua abortiūt ꝑ timorē. z añ mediā noctē stāt sil cū ouibꝫ dormiūt z pꝰ sparsim. z i dormiēdo sup latꝰ alternāt vices nā a vere vsqꝫ ad autūnū dormiūt i vno late. deinde vsqꝫ ad ver dormiūt i latere alto z dormiūt erecto capite nisi qñ firmāt z ruminat cibū z masticāt dormiēdo sic z vigilādo. et si ꝓtigat eos errare ñ redūt nisi a pastore reuocēt. Dic ad ꝫ ysa. i. diet. q̄ arietes i iuuētute manētes minorꝫ sūt hūiditatꝫ z viscositatꝫ q̄ꝫ agni lactētes. z ꝫ ꝓpt etatē coꝝ ꝓplerōi dñantē. z iō iporꝝ carnes sūt carnibꝫ agnoꝝ z ouiū meliores. z meliorem sanginē generātes. maxie si sint castrati. q̄ corū caliditas hūiditate accidētali rpata ē. vñ sūt boni sapoꝝ. sz qñ sunt decrepiti i calore sūt ōfecti si ñ sūt castrati ex etate. si ꝫo sūt castrati z ōcrepiti. duplici carēt cā caloꝝ. s. testiū z etatꝫ. z iō coꝝ corpa sūt frigida ad modū ligni z duriora z īsipidiora rīspectu caprꝝ z boū z hmōi. q̄ i ōcrepita etate sūt pessima corpa arietū q̄ naturalit sūt calida z hūida. ceterꝫ decrepitꝫ naturalr frigidis z siccꝫ simplicit sūt meliora. Ducuscꝫ ysa. i die. Itē d. aris. z aui. li. vj. q̄ arietes z caꝑ lic̄ z cetera aialia ꝓpriā hñt vocē ꝑ quā se clamāt z vocant feias rpe coitꝰ z amorꝫ z potātes aq̄m salsaz anticipāt coitū z citiꝰ mouēt ad amorē. z qñ arietes senes mouēt citiꝰ ad amorē z coitꝫ q̄ꝫ iuuenes i rpe determiato signū ē bōitatis rpis i āno illo. z si i illo rpe excitent iuuenes ad amorē signū ē pestꝫ fute sup oues i anno illo vt dic idē.

De agno Ca. III

a Hnꝰ vt di. Isi. a greco vocabulo ōz. q̄si pꝰ. nā inter oia tre aiantia maxie iuenit in inocēs z māsuetꝰ. nullū eī ledit dēte nec cornu nec vngue. z q̄cq̄d i eo repit totū vtile ē. qz caro ad cibū. pell ad variū vsū. pilꝰ ad indumētū. fimꝰ ad tre ipinguatōez. vngula et cornu ad medicatōz ⁊c. vl̃ vt di. Isi. li. xij. latini agnū ab agnoscēdo putāt dictū. eo q̄ ꝑ ceterꝫ aialibꝫ mrem suā noscat adeo q̄ si i magno grege errauerit statī balatu vocē noscat pentꝫ. ſm aris. z auic. Agni q̄dā nascūt i tpe ſnali. q̄dā i tpe autūnali. ſnales sunt corpe maiores robustiores viribꝫ z piguiores q̄ꝫ sūt autūnales l̃ hiemales. i aliqbꝫ tñ regiōibꝫ ml̃ti hibnos agnos ꝑferūt ſnis. z dicūt ꝫ solū aial vtilit nasci bruma. vt di. pli. li. viij. c. lvij. et ōz ibidē q̄ agni ꝯcepti flāte vento a q̄lonari sūt meliores q̄ꝫ ꝯcepti flāte vēto australi. cē ei mares generāt. talē āt colorē hñt agni i lanificio seu i vellere q̄le hñt pētes in venis līgue. nā si vene fuerīt albe z agni erūt albi. z si nigre nigri. z si varie varij. In sugēdo āteriores poplices flectūt. et vt mr̃ ei plꝰ lactꝫ ḣbeat. capite mr̃is vba ꝑmit. balatu q̄rit mr̃em q̄ iuēta cauda mri blādiēdo erecto capite māmas q̄rit z nisi caput pꝰ frigat nū q̄ꝫ sugit. pilū hz subtilē z crispū ml̃tipl̃r i sese r̃flectū ml̃tū noctz agnis frigꝰ z marie tpe pluuioso. ō societate gregꝫ gaudz q̄ñ solitariꝰ ē dolz plimū atz timet. añ gregē salit z saliēdo ludit. q̄ñ vidz lupū tiet vehemēt et subito fugā arripit. sz pꝰ ꝑ rīorē stupidꝰ subito gdū figit et fugere vlteriꝰ ñ audēs sibi ñ balatu sz portꝰ simplici vultu ꝓcipetit captꝰ ab hoste. ligatꝰ a carnifice nec cornu nec dēte se ōfendit. et siue spoliet velleze siue cute. sicut aial inocuū obmutescit. siue eī ducat ad pascua siue deferat ad victimā ñ gemit nec remurmurat nec calcitrat sz obedit. z vt d. pli agnos dimittē solitarios ē piculosū. qz si supuenerit forte tonitruū ōfacili moriūt. naz agnꝰ naturalr debile hz caput. z iō remediū ē eos sil aggregare vt ex iūctōe mutua animēt. z pñtia pluriū ꝯforēt

De agno anniculo Ca. IIII

a Hnꝰ ānicul etate vniꝰ āni ē ꝯpletꝰ. q̄ ifra vniꝰ āni spaciū tanto ē melior ꝫto a lacte r̃motior ē. nā a lacte eꝰ hūiditas ꝯplexionalr augm̃tat. sz p sepatōz a lacte itē dic et calor z supflua hūiditas rpat. maxie si māserit adhuc ñ castratꝰ vt ōz aptissime i dict. Agnꝰ ci ānicul corpe integer. et carne mūdꝰ aptꝰ ē ad sacrificium ad esū cē si fuerit vellere maculosꝰ. ñ ei repbat a sacrificio agnū

macula vellerꝫ nisi sit feditas vł corruptio in carne iteri⁹ vel i cute. vt dic̄ glo. sup Exo. xij. ꝛ sup Malach. dic̄ Hiero. ꝛ sup Leuic. Nō impedit inq̄t sacrificiū varietas maculo/ si vellerꝫ si corp⁹ fuerit integꝝ ꝛ nō subfuerit scabies i supficie ipi⁹ cutꝫ. Agn⁹ ḡ annicul⁹ vt dic̄ Pli. li. viij. c. xlvij. deoꝝ arꝫ fuerat ap tus. et tā in vsu vellerꝝ q̄ i vsu carniū vsibuſ hoim ē necessari⁹. et iō sic̄ ꝑt sumpt⁹ hoium excolūt ꝛ custodiunt corpa boū. sic oportet vt habeat diligētia circa custodiā ouium et agnoꝝ. Dic̄ etiā Dyaſ. q̄ agn⁹ simū hz nigꝝ q̄ si cū aceto dissoluat ꝛ cathaplasmetur ni/ gras emūdat maculas. clauos corpis tollit ignē sacrū curat. mixt⁹ cū cera ꝛ oleo cōbu/ sturas sanat

De agna La. V.

Agna est arietꝫ filia q̄ minorꝫ ē corpis parit ꝛ roborꝫ q̄ sit agn⁹ ꝛ minoris calorꝫ ꝛ maiorꝫ hūiditatꝫ q̄ sit agn⁹ rōe femineę cōplexiōis. vt hz in dict. cui⁹ ca ro dū est lactās maiorꝫ ē viscositatꝫ ꝓpter hu miditatꝫ supfluitatē tā ex etate q̄ ex ꝓplexio ne ei⁹ corpi dñante. ꝛ iō q̄ ex ei⁹ carne gene rat fleumaticū est et viscosum ac difficulter digerit ꝛ digestū a mēbris vix dissoluit rōe viscosi ꝛ glutinosi hūoꝝ q̄ inde generatur. a stomacho tñ facile descēdit rōe sue lubri/ citatꝫ ꝛ humoꝝ. vt di. Isa. ꝛ ei⁹ carnes meli/ ores sūt assate q̄ elixe. q̄ꝫ sumit supflua eaꝝ hūiditas vi calorꝫ. Maiorꝫ tñ simplicitatiſ ꝛ timiditatꝫ est agna q̄ agn⁹ q̄ min⁹ hz calo ris naturā femina q̄ mascul⁹. ꝛ iō min⁹ est aiosa. ꝓpter q̄ etiā caret cornib⁹ q̄ essent ei supflua cū ꝓpter defectū audacie eis nescirꝫ uti. vt dic̄ Aui. dic̄ etiā Aristo. li. iij. Agnis accidit egritudo q̄ñ nimis ipinguāt circa renes. q̄ si opiant sepo renes moriūt ꝛ mul tiplicat sepū ꝓpt bona pascua. ꝛ iō arcent a pascuis ne nimis ipinguēt. q̄re ē de oue.

De apro Capitulū. VI.

Aper est porc⁹ siluestris vł agrestꝫ q̄a seuissim⁹ est ꝛ imitis. vt di. Isi. li. xij. c. j. et hz aper q̄ si afer a feritate. quia ꝑm q̄ntitatē sui corpis fer⁹ est ꝛ crudelis. vñ et apud grecos aper fiagres. i. fer⁹ vulgariꝫ nūcupat Dī aūt a latinis verres eo q̄ gran des habeat vires. sic̄ idē dic̄ ibidez. Scōm aūt Pli. et Auic̄. Aper est aīal valde seuum q̄ vix castrat⁹ se exhibet māsuetū. cū cetera aialia ablatis testicul⁹ ampli⁹ mansuescunt. Aper igit in ps. lxxix. hz singularis fer⁹. q̄a culmis pfecte ꝑducꝫ audacior fact⁹ segre/ gat ꝛ seorsitat se a grege. singularit querens pastū. Est itaq̄ aper tāte feritatꝫ q̄ etiā mor tem quipendēs ꝯ venatorꝫ ferrū intrepide se infigit. et etiā iā trāsfix⁹ ꝓtra sibi resistentē vires recolligit vt culmis vindicet se ō ad/ uersario. etiā in mortis piculū cōtra hostis venabulū mira audacia se exponit. culmos duos habet in ore aduncos fortes ꝛ acutos cū quib⁹ oñe sibi resistēs secat crudeliter et dilaniat. Culmis aūt vtit̄ pro gladio ad pu gnandū. in latere dextro hz os durissimum latū ꝛ spissum q̄ō sp opponit venabulo pse/ quētis. nā osse illo ꝑ clipeo ad se ꝓtegendū vtit̄. sentiēs sibi iminere bellū acuendo cul mos ꝓtra arbores eos fricat. et sic an hebe/ tatā aciē habeāt ꝓfricādo ad arborē ipos ꝑ bat. si senserit hebetatos origanū q̄rit et ma sticat cui⁹ ꝓprute culmoꝝ radices mūdificat ꝛ ꝓfortat. vt dic̄ Auic̄. Pli. in li. xxviij. c. x. di cit q̄ vrina apri medetur vicꝫs auriū si cuꝫ oleo rosaceo misceat. Simili t ei⁹ fel valꝫ ꝯ calculū. vt hz li. xxviij. c. xl. Et est ei ita ḡuis sua vrina vt nisi egesta fuerit. surgere ñ pos/ sit. imo oppimit̄ vt defunct⁹. nā exuri tradū tur ex vrina Itē idē ad coitū stimulat fel ap num. Dicit etiā idē li. v. porc⁹ agrestis mul tum diligit radices ꝛ culmis incidit terrā ꝛ fodit et scindit radicez culmo et impinguat q̄ñ quiescit ꝑ septē dies et maxie cū paꝝ po/ tat et ꝑliat cū lupo. q̄ ipm odit naturaliter nā lupus insidiat filijs suis et sepius rapit eos. Et ideo vt dic̄ idem li. xiiij. Dedit natu ra apro culmos ad defendendū feminas et filios suos. q̄ femīe sunt debiliores i se ꝛ pe iozis cōplexionis. nā mares sūt audaciores et vires hñt femis fortiores. Femina tñ se/ nit irata et fodiēdo ledit et dētib⁹ mordēdo et dilaniādo Aper ꝑo ledit culmis sursuꝫ fe riendo. et iō paꝝ potest ledere ꝓstratuꝫ et ia centē. et femina paꝝ ledit stantē et duꝫ aper irascit̄ et pugnat spumat ore. Sił dū luxu riat cū vroze. Omīa supradicta recitat Pli/ ni⁹. et addit iā dictis in li. viij. c. ij. vbi dicit. Apros et alios porcos dentatos nasci eni/ gidius tradit. Inest aūt maribꝫ apris mari ma asperitas et feritas animi q̄ñ sunt i amo re. q̄ tūc ꝑ vroribꝫ atrocit pugnāt vngulis terrā scalpunt. setas erigunt. culmos vibrāt et quatiunt. et horrendo gemitu furiam pe ctoris tūc ostendūt. paꝝ etiā tunc comedūt discurrunt post feminas. et ideo attenuant

plurimū ꝛ macrescūt. In horrēdis et vm/
brosis vallib⁹ ꝛ nemorib⁹ māsiones querūt
vbi custodiūt fet⁹ suos. de radicib⁹ ꝛ arbor
siluestriū fructib⁹ viuūt. qñ venator insul/
tus vel lupor ipet⁹ p̄sentiūt filios suos p̄ce
dunt. ꝛ eis nō patet loc⁹ fuge. p filior defen
sione piculo se exponūt. qñ debēt dimicare
attritu arbor indurāt costas suas et se iuol
uunt in luto ꝛ desiccāt ad solē ꝛ int' pilos lu
tū ꝯglutināt ꝛ inuiscāt. vt sic securi⁹ aduer
sarior ict⁹ sustineāt ī ꝯflictu. Aristo. lib. vj.
Femīe aprox post partū sunt aspere et cru
deles. et crudeli morsu filior suor dilaniāt
inuasores. Ducusq; Pli. Est aūt caro aṕna
vt dic̄ Isa. magꝭ sicca ꝛ min⁹ frigida q̄s por
cina domestica. et hoc est ꝓpter mot⁹ sui ꝓti
nuitatē et vicc⁹ siccitatē. et aeris cui ꝓtinue
exponit' caliditatē. iō ei⁹ pinguedo est duri/
or et caro delicatior ad edendū et ꝓpter hoc
verres domestici vehementer agitāt' et ver
berant' añq; occidant' vt eor carnes teneri
ores ꝛ sapidiores et mot⁹ violētia efficiant'
De aprо etiā dic̄ dyas. q⁹ ei⁹ fim⁹ desiccat⁹ ꝛ
cū vino ꝛ aq̄ bibit⁹ ejiciētib⁹ sanguinem sin
gulare est remediū. Laterꝭ dolores cū ace/
to curat. fracta ossa ꝓsolidat ꝛ ꝓfirmat. q̄re
infra de porco.

De asino Capitulū. VII.

A Sin⁹ a sedēdo ē dict⁹ q̄si assed⁹. qr
homines sup asinos sedebāt añq; vsuz
eq̄r haberēt. vt dic̄ Isi. li. xij. aīal q̄p
pe est simplex ꝛ tardū. ꝛ iō fuit de facili sub/
iectū humanis viribus et ꝓstratū. vl' dr ab a
q̄ est sine. ꝛ sinos q̄ est sensus q̄si aīal sine
sensu. inde dr asell⁹. i. iuuenis asin⁹ q̄ pulcri
oris est forme ac dispositiōis. qñ etate est te/
nell⁹q; qñ senex efficit' ꝛ antiqu⁹. nā quanto
magis sit annosus tāto pl⁹ quotidie fit dfor
mis hispidus ꝛ villosus. Est aūt aīmal me
lancolicū frigidū sc̄z ꝛ siccuz. ꝛ iō naturalit'
pōderosum tardū atq; pigrū stolidū ꝛ obli
uiosum. tñ onerifer est ꝛ patiēs laboris vili
ꝛ modico vtēs cibo. Inter tribulos enim ꝛ
spinas ac carduos carpit cibū suuz. ꝛ iō dic̄
Auic̄. li. viij. Sil'r Aristo. q⁹ asin⁹ minutis
auib⁹ inter spineta ꝛ cardineta nidificātib⁹
est eosus. ꝛ iō minuti passeres pugnāt ꝯ eū
quia comedit spinas in q̄b⁹ nidificāt passe/
res illi. ꝛ ꝓfricat se ad spinas illas vñ cadūt
pulli eor passerū siue oua. ꝛ qñ asin⁹ rudit
ex eleuatōe capitis ꝛ forti flatu mouēt spine
ꝛ exhorrēdo sonitu seu rugitu terrent' aui/
cule ꝛ fugiūt de nido suo ꝛ ꝓpter ista saltant
matres sup ipsi⁹ faciē. ꝛ impetūt ei⁹ oculos
atq; ꝓcutiunt rostro suo. ꝛ si habet asin⁹ vul
nus in dorso vel in latere ex spinar punctu
ra vel quacūq; alia de causa pungūt eū cuz
rostro suo in vulnere vt recedat a loco nidi
sui. ꝛ cū talis passerul⁹ habeat corpus minu
tissimū vir potest asin⁹ se defendere ꝓtra ei⁹
impetū atq; morsum. dicit etiā Aristo. sicut
ꝛ Auic̄. q⁹ corv⁹ valde odit asinū. ꝛ iō volat
sup ip̄m ꝛ temptat tangere oculos suos ro
stro suo. sed iuuat asinū ꝓfunditas oculor
ꝛ spissitudo cor̄ ciliorꝝ quib⁹ ꝓtra morsus
auiū claudit ꝛ tegit visum suū ꝛ etiā coope/
ratur ꝓceritas auriū ꝛ mobilitas cuz quib⁹
terret auiculas quādo infestāt visum suum
Itē Aristo. li. viij. Ursus pugnat cū asino
ꝛ thauro. qm̄ comedit crudas carnes ꝛ hec
est causa quare pugnat cōtra eos. quoniam
eor carnib⁹ appetit satiari. De asinis autem
dicit Pli. li. xxviij. c. vlt. vngule asinine fu/
migate partū adiuuāt intantū vt etiā abor/
sus cuocet'. nec aliter debet addi quia viuū
partū necāt si diu ꝛ frequēter apponāt'. eius/
dem aīalis fim⁹ recēs sanguinis ꝓfluuium
mire sedat. Ei⁹ iecur valet ꝺ caducos mor/
bos puuloꝝ. Pli. li. xxviij. c. x. lac asine sicut
ꝛ sanguis valet contra morsum scorpionis.
Si q̄s etiā asino dixerit in aure se ꝓcussum
a scorpione trāsire ꝓtin⁹ malū dicūt. a facie
etiā fumigatōis pulmonis asini fugiūt oia
venenata. Dr etiā in eodē. c. ix. lac asininuz
valet ꝺ gipsum venenosum. ꝺ cerusam vel
argentū uiuū. Itē li. ix. ossa asini ꝓtrita ꝛ de
cocta valēt ꝓtra venenū si eor decoctio bi/
bat'. Itē vrina marꝭ asini cū nardo capillos
multiplicat ꝛ cōseruat. De asinis autē dicit
Pli. li. viij. c. xliij. asin⁹ est aīal magni frigo/
ris impatiēs. ꝛ ideo ī frigidis regionib⁹ vt ī
ponto nō generant'. Itē dic̄ Aristo. cū asin⁹
sit multe frigiditatis ꝛ siccitatis. multe tñ est
luxurie. sꝫ nō mouet' ad coitū añq; sit trigin
ta mensiū etate. sꝫ nō generat añq; sint tres
anni cōpleti aut duo ꝛ dimidi⁹. Unde dicit
Pli. ibidē. part⁹ asini a. xxx. mense est ociss̄i/
m⁹. sꝫ a trimatu legitim⁹. Idē dicit Aristo.
li. v. ꝛ subdit Pli. Raro geminos parit ꝛ qñ
fetū est paritura lucē fugit ꝛ tenebras que/
rit. ne ab homīe videat'. partū suū amore ni
mio diligit intantū q; etiā per ignes ad fe/
tum vadit. aquas transire ꝛ pedes in eis tin
gere multū horret ꝛ qñ cogitur aquam vel

riuū euadere in ipo mingit. nec trāseunt asi
ni volūtarij p põtes vbi p planicies pontis
pñt videre aquā defluentē. debile em̄ habz
cerebz et patiunt de facili frigine ꝓpter qđ
timēt p rimas põtis cadere in aquā quā cō
spiciūt sub põte transeuntē. nec bibūt de fa
cili nisi assuetos fontes q̄ sunt in pecuarijs.
ad quos pñt ire sicco pede. et qđ mirz est di/
ctu q̄uis multū sitiāt si mutent aque ei vir
potant nisi sint illis siles q̄s frequētāt. Jtē
Pli. li. xxviij. c. vij. si asina comederit ordeū
intinctū sanguine mēstruali tot annis ñ cō
cipiet q̄t grana comedit sic intincta z ex asi/
no et equa mul⁹ gignit. sz ad tales ptus eli/
gunt eque q̄ neqz quadriēnibz sint minores
neqz decēnibz maiores. nec cōmiscēt passim
ad inuicē. Noz aialiū duo sunt genera. scz
equ⁹ cū asina. z asin⁹ cū ipa equa. imo vnuz
gen⁹ ab alio se cohercz nisi in infantia lacte
hausto mutuo nutrianť. z ꝓpter ħ pastores
mulos vel burdones ex dispariz aialibz gi
gni cupiētes dicunt vti ista arte. nā iuuenes
equaz pullos i tenebris subijciūt vberibus
asinaruz z enutriūt eos lacte asinino. z tles
pulli eq̄z adulti iā effecti ad asinaz ꝯiūctio
nē tpe coit⁹ cōmouent. sil'r pullos asinaz in
tenebris subijciūt māmis equaz z aselli ta/
li lacte iumētino nutriti eq̄s inuadūt quan/
do adolescūt. Ex tali asini et eq̄ cōmixtione
generat aial q̄ddā qđ antiq̄ vocabāt hinnu
lum al's humilū. nos aūt dicim⁹ cū burdū.
sic genitū ex asino z equa dicūt mulū. Ari/
sto. aūt li. xv. si asin⁹ coeat cū equa impgna/
ta eq̄ corrūpit ꝯcept⁹ ꝓpter frig⁹ spermatz sui
sperma em̄ asinoz ē frigidissimū naturalit
et materia coz. materia aūt eq̄ est calida. et
iō q̄ñ miscet calidū cū frigido fit tpamētuz
tūc ex eis pōt fieri ꝯcept⁹ z saluari fet⁹. q̄ñ. s.
equi asinoz femis cōmiscent. sil'r q̄ñ eq̄ asi/
nis maribz supponunt. sz filⁱ⁹ aselli et eq̄ scz
mulus nō ꝯuenit generatōi. nā vtriusq̄ pa
rētis frigiditas. s. naturalis et cōplexionalis
in ipo dñat. z ideo ex mulis aliud non gene
rat. vt dic̄ idē. Jtē ibidē dic̄ idē. si asina cōci
pit ab equo subsequēs asini coit⁹ cū eadem
facit eā aborrire. Cui⁹ rō est vt dic̄ Auic̄. qa
frigiditas semis asinini supueniētis corrū/
pit z destruit tpantiā seminis eq̄ni p̄cedēt's.
et semē asini frigidū est ex cōplexiōe z ex sexu
et corrūpit semen eque ad tpantiā disponē
tis. vnde quādo supuenit subito asini semē
naturaliter siue cōplexionaliter frigidū cū
frigiditate sexuali intensa frigiditatē corrū
pitur p̄cedēs tpantia ex calido equi semie z
frigido asine introducta. z ista est rō quare
ois mul⁹ vel mula est sterilis. vt dic̄ Aui. qz
in patre muli scz in asino est excessus frigi/
ditatis cōplexionalē. et in matre scz in equa
remissus est calor rōe sex⁹. z iō q̄uis calor se
minis matris. scz eque tēperet semē frigidū
asini vt aīmal generet. in genito tñ remanet
generantiū p̄dominās frigiditas q̄ natura
liter disponit ad sterilitatē. Est aūt q̄dā spe
cies asini q̄ dr indic⁹ asin⁹ hñs in capite in
medio frontis cornu vnū. z nō bz nisi vngu/
lam vnā in q̄libet pede. Oīme em̄ aīal hñs
duo cornua habet ī pedibz vngulā scissaz. z
ideo asin⁹ indic⁹ nō habet nisi vnum cornu
qz vngulā nō findit. vt dic̄ Aristo. li. ij. non
tñ oīme aīal findēs vngulā habet cornua sz
pot⁹ ecōuerso si habet cornua findit vngu/
las. vt patz ī thauro. ceruo. oue. et hmōi. vt
ibidē dic̄ Aristo. Jtē dic̄ Aristo. li. vij. asin⁹
et mul⁹ sic̄ equ⁹ comedūt fruct⁹ et pascūtur
herbis z impinguanť ab aq̄ z diligunt plus
aquā turbidā q̄z clarā. Vacca aūt ecōuerso
plus diligit aquā clarā q̄z turbidā. Jtē Ari
sto. li. eodē. asini ī maiori pte infirmanť vna
infirmitate. z dr milide. et est ħ infirmitas p
us in capite et currit a naribz fleuma mul/
tū calidū. et si descēderit ad pulmonē asin⁹
morier. et ħ aīal sentit frig⁹ pl⁹ oīm animali.
et ꝓpter ħ nō inuenit in terra septentrionis.
Sūt aūt vt dic̄ idē spōdilia dorsi asini for/
tiora et neruis fortioribz cōpaginata. a pte
posteriori circa clunes. i. renes q̄z a pte ātē/
riori. et iō in ipsi⁹ dorso port⁹ circa renes q̄z
circa humeros gr̄iora onera ponunť post
equinoctiū vernale mouet ad libidinem et
tūc rudit horribilit et terribili sonitu femi/
nā excitat ad amorē. ventū aūt odorē femie
ei⁹ naribz deferentez attrahit. z ei⁹ attractu
ad libidinis desideriū inardescit. vt dic̄ pli.
Alias siquidē hz asin⁹ ꝯditōes miseras oīb
fere notas. nā supra vires laboribz exponit.
fuste cedit. stimulo pūgit. chamo os ei⁹ con
stringit. hincinde circūducit. z eiusdē cha/
mi refrenaculo ab ill' pascuis p q̄ trāsit sepi
us coercet. post labores cassos in fine mori
tur. nec p p̄cedētis laborz fuitio post mortē
saltē ei cutis dimittit sz auferť et cadauer si
ne sepultura aeri exponit nisi inquantū i ca
nū et lupoz vētribz deuoratōis gr̄a aliquo
tiens sepelitur.

De angue
Capitulū. VIII.

Anguis vocat oīe serpentinū genꝰ qđ torqueri ⁊ plicari pōt. Exđ em̄ anguis est dictꝰ. qꝫ est angulosus et nunq̄ incedit rectꝰ. vt dic̄ Jsi. li. xij. ⁊ dr anguis serpēs eo qꝫ in occultis accessib⁹ serpit nō ei aptis passib⁹ sz minutissimis squamarū nisib⁹ siue ꝓtractib⁹ repit. ⁊ cōputat̄ īter reptilia eo qꝫ pectore ⁊ ventre repat. vt dicit Jsiđ. lib. xij. Dr etiā coluber eo qꝫ colit vmbras. vel qr in lubricos ꝓtractꝰ ⁊ flexuosos labit. nā anguis labit dū tenet. Sūt anguiuz seu serpētū multa genera ⁊ q̄t sunt genera. tot sūt venena. tot pnicies q̄t spēs. tot dolores q̄t colores. vt dic̄ Jsi. li. xij. Et sic̄ differūt angues in quātitate. ita ī veneni malignitate. sunt em̄ quidā angues maximi. vt dicit Pli. li. viij. c. xvj. Scribit inq̄t megesthenes in india ꝑpentes in tāta magnitudie coalescere vt īegros deuorēt ceruos atq̄ tauros. vñ ⁊ i punico bello iuxta fluī bragadā a regulo īpatore interfectꝰ est cū balistis ⁊ tormētis vnꝰ anguis. cxx. pedes ꝓnis longitudinis cuiꝰ pellis ⁊ maxille fuerūt suspēse añ quoddā tēplū rome ⁊ duraverūt vsq̄ ad bellū numātinū sub claudio cesare. In italia fuit q̄dā ꝑpens interfectꝰ in cuiꝰ aluo q̄dam puer īteger est reptꝰ. ⁊ tales ꝑpētes maxime ledūt nūc morsu. nūc flatu. nūc caudeictu. nūc tortura. nūc pūctura. nūc aspectu Sūt ⁊ alij serpētes ita exigui q̄dē corpe sed maximi sunt nocēdi potestate. dipsas eī serpens est vt dic̄ Jsi. tāte exiguitat̄ vt cū calcat̄ vix videt. cuiꝰ venenū extinguit anteq̄m sentiat̄ nec īducit tristiciā morituro. Unde poeta Lucanꝰ. Significꝫ iuuenē tireni sanguinis albū. Torta caput retro dipsas calcata remordit. Uix dolor aut sensus dentis fuit ⁊c. Jta dic̄ Jsiđ. sil'r tiꝰ minimꝰ est serpentulꝰ. ⁊ tñ vt dicit Aristo. li. viij. ꝓtra eius morsum vix inuenit remediū. ⁊ differūt ī figura ⁊ dispositōe. nā alij hñt duo capita. vt amphibena. de q̄ Jsiđ. li. xij. dic̄. Amphibena est dicta. eo qꝫ duo habeat capita. vnū in ꝓncipio. aliud ī cauda. currēs ex vtroq̄ capite tractu corpis circulato. hec sola ꝑpētū frigore se cōmittit pruina oīm ꝓcedēs. Jdē etiā dic̄ Pli. li. viij. c. xviij. Dz inq̄t amphibena duplex caput tā q̄ pꝫ esse vno ore venenū fundi. sunt etiā aliq̄ serpētes habentes plura capita vl' duplicata vl' triplicata vl' q̄ druplata. sic̄ idē dicit Jsiꝫ. Jdra est serpēs multoꝝ capitū q̄lis apparuit in puincia archadie in palude. ⁊ dr qꝫ vno cesо tria capita crescebāt. sz ꝫ fabulosum ē. nā ꝓstat ydrā fuisse locū cuomentē aq̄s vastātes vicinam ciuitatē in q̄ vno meatu clauso multitudinem pebāt. Qđ hercules videns loca exussit. ⁊ sic clausit meatus aq̄. ⁊ꝑ tāto dr hercules idrā serpentē q̄nq̄ capitū occidisse. vt dic̄ Jsiꝫ. li. xij. Jtē differūt ꝑpētes in coloꝝ varietate nā quidā sunt nigri. ⁊ q̄dā sunt rufi vt tirus ⁊ illi sunt pessimi. ⁊ q̄dā maculosi sic̄ scitalꝰ serpēs. q̄ vt dic̄ Jsido. tāta pfulget tergi varietate vt noraꝝ grā in sui admiratiōnē inducat intuētes. ⁊ qr reprādo est pigrior ⁊ q̄s assecq̄ nō valet miraculo sui stupentes capit ⁊ quāto magꝫ est discolor tāto est deterior. qr cꝰ venenū acutissimū ⁊ calidissimū dr cē Hā ut leidē anguis tāti est feruoꝝ vt etiā hyemis tpe exuuie eiꝰ de corpe depositе sint seruētes. Unꝫ Lucanꝰ. Et scitales sparsis etiā nūc sola pruinis. exuuias positura suas. vt dic̄ Jsi. ⁊c. Silr ophites ē serpēs maculis depictꝰ q̄ tot hz nocēdi modos q̄t habet colores varios ⁊ distinctos. Unꝫ Luca. Quā paruis pictꝰ macul' thebanꝰ ophites. Lōcolor exutis ⁊c. Jtē differūt in loci ⁊ sitꝰ diuersitate. nā quidā latitāt ī cauernis terre ⁊ lingunt puluerē ⁊ sugūt terre humorositatē vt dic̄ Pli. Alij sunt aq̄tiles qr in aq̄s ⁊ aquaꝝ ripis cōmorant̄ vt enidris serpēs aquatilis a q̄ pcussi obturgescūt in ydropisim. quam multi bouā vocāt. qr fimo bouis remedier̄. vt dic̄ Jsi. li. xij. Silr est rinatrix ꝑpēs dictꝰ veneno aq̄s inficiēs. oēm em̄ fontē in q̄ fuerit veneno inficit vt dic̄ Lucanꝰ. rinatrix violatrix aq̄ ⁊c. Jsi. li. xij. Alij morant̄ ī siluis ⁊ specubꝫ vmbrosis q̄ꝫ venatōes sunt voluces ⁊ bestiole minores quaꝝ sugūt humiditatem. vt dicit Aristo. li. xiij. ⁊ tales ꝑpētes insidiant̄ dormientib⁹. ⁊ si aliquorū hominū vel alioꝝ animaliū orificia inuenerūt apta illa subintrāt diligētes calorē quē inueniunt ibi parit̄ et humorē. sed cōtra tales angues pugnat saura bestia sz modica. i. la certula. Nam sentiēs saura serpētis ꝓsentiam saltat super faciē dormiētis scalpens pedibus. vt eū excitet ⁊ ꝓmuniat cōtra anguē vt dicit Aristo. Et est saura vt dic̄ Jsido. li. xij. lacertus qui quādo senescit eiꝰ oculi excecant̄ ⁊ tūc intrat foramē parietꝫ aperiens oculos cōtra orientē ⁊ orto sole intēdit ⁊ il

luminak. Dicunk aũt quedã anguium spẽs habitare in igne. vt patet ĩ salamãdra q̃ nominak ab Jsi. z Pli. inter venenosa. Salamandra em̃ vt di. Jsiõ. li. xij. est nomiata eo q̃ valẽs sit z potẽs cõtra incẽdia cui⁹ int omnia venenosa vis maxima est Letera em̃ venenosa singulos feriũt. hec plurimos simul interimit. nã si arbori irrepserit oĩa poma ĩficit. et eos q̃ ea ederint perimit z occidit. si etiã in puteo cadat potãtes inficit vis veneni. Jsta quidẽ cõtra incẽdia repugnãs sola inter aialia extinguit ignes. viuit etiã medis flãmis sine⁹sumptiõe parit z dolore. nec adustionẽ ab igne recipit. sz ipm incendiuz mitigat vl extinguit. vt dic ibidẽ Jsidorus Jdẽ p oĩa dic Pli. li. x. c. xlvij. Salamãdra inq̃t est similis lacerte in figura. nũq̃ apparet nisi quãdo multũ pluit in serenitate defecit. huic est tãt⁹ frigiditat⁹ rigor vt ignem extinguat sicut glacies. Lacteã de ore saniem euomit. ex cui⁹ cõtactu corp⁹ hominis pilos pdit. qõ inde ꝓtractũ est in colorẽ vergit turpissimũ. Jtẽ differũt in incessus q̃litate. nã quidã serpũt flexuose semp siue tortuose. et quidã semp recte sicut dic Jsiõ. li. xij. cẽtris inquit est serpẽs inflexuosus q̃ semp rectuz efficit iter. sicut dic Lucan⁹. Est semp recto lapsurus limite centris Similiter aliquis incedit curu⁹ sup pect⁹ z aliq̃s incedit a pectore sursum rect⁹. sicut quidã serpẽs aquatilis z terren⁹ noie chilidros. q̃ p locũ p quẽ labit expirat virus z fumare facit sicut dic Lucan⁹. Tracticq̃ via fumãte chelidri. hic semp ambulat direct⁹ et erect⁹ capite. naz si torserit dũ cucurrerit statim crepat vt dicit Jsi. li. xij. Jtem differunt in velocitate z in tarditate Hã quidã sunt valde tardi motus vt scitalis. de quo supra dictũ est. z quidaz sunt ita velocis accessus z leuis mot⁹ q̃ volare videnk. vt serpẽs q̃ dr iacul⁹ volat vt iaculum. exilit em̃ de arboribz z dũ aliqđ animal obuiũ fuerit iactat se sup ipm pimitq̃. Unde z iaculi sunt dicti. vt dic Jsi. Similiter in arabia sunt serpẽtes cũ alis q̃ a multis syrene vocank. que pl⁹ currũt q̃ equi. et ideo volare dicunk quoz tantũ est virus vt morsum añ mors sequat q̃ dolor vt dic idẽ Jtẽ differũt in maligna sagacitate. vt patet in ceraste serpẽte cornuto q̃ se abscõdit sub arena z ostẽtat cornua sua vt ex coz ostẽtatione alliciat velut ad escã bestias siue aues cornua em̃ habet ad modũ arietis q̃ nuda sup arenã z directa dimittit. ad que dũ volucres vel animal accesserit nõ ipm arietez sed virulentũ anguẽ p experientiã cõprobabit. Similit boas anguis vt dic Jsiõ. immensa mole in italia sequit greges armẽtorum. vt bubalos z callide vberibz irriguis lacte se innectit z sugẽs interimit atq̃ inde a boũ depopulatõe nomẽ accepit boas. vt dicit Jsi. Multa sunt alia noĩa serpentũ et genera vt aspides vipere et draconcs. d̃ q̃bz postea dicet Sed vt dic Jsi. li. xij. tãt⁹ est numer⁹ morsuũ quãt⁹ et nominũ. Generaliter oẽs angues p maiorẽ pte frigide sunt nature. nec de facili pcutiũt nisi cũ calescunt. Hã quãdo sunt frigidi nullũ tangũt. z ideo eoz venena pl⁹ nocẽt de die q̃ de nocte. torpent eĩ noctis algore z merito q̃ frigidi sũt nocturno rore Jn hyeme in nodos se conuoluũt z torpẽt. in estate se dissoluũt z malicia multũ vigẽt. Uñ est q̃ q̃cũq̃ veneno serpentis pcutiat. ꝑmo obstupescit z postea vbi in eo calefactũ vir⁹ exarserit statim interfic̃ et extinguit. Et ideo dictũ est venenũ. quia p venas vadit cui⁹ pestis diffusa p corp⁹ ant mã exigit de corpe et expellit. nec põt ledere nisi q̃ sanguinẽ tãgit. Uñ Lucan⁹. Horia serpentũ cũ admixto sanguĩe pestis. vt dic Jsi. et subdit. oẽ venenũ frigidũ est. z ideo aĩa que est ignea fugit venenũ frigidũ. Inter dona aũt nature q̃ hominibz et brutis sũt cõmunia vinacitate quadã sensus anguis pcellit. Legit in Beñ. serpẽs erat callidior omnibz aiantibz terre. Dic aũt Pli. vt idem recitat Jsiõ. q̃ caput serpẽtis si cũ duobz digitis euaserit nihilomin⁹ viuit. vñ et totum corp⁹ obuicit feriẽti pro capite defensando. Jtẽ idẽ Jsi. Anguibz vniuersis hebes ẽ visus. ex aduerso cõtuent. Nec mix cũ oculos nõ in frõte habeãt sz in temporibz adeo vt citius audiãt q̃ aspiciãt Jtẽ ibidẽ. Nullũ animal cũ tãta celeritate linguã agitat sicut anguis. ita em̃ cito mouet eã vt triplicẽ videatur habere linguã. cũ tñ nõ habeat nisi vnã Jtẽ idẽ. Serpentũ hũida sunt corpa. adeo vt vbicũq̃ ierint viã cuiusdã viscosi z limosi humoris inficiãt et designẽt. naz vestigia serpentũ talia sunt vt cũ pedibz carere videant. costis tñ et squamaz repũt nisibz. quas a summo gutturz vsq̃ ad imũ alui dispositas parili modo habẽt. Hã squamis quasi vnguibz repũt. costis quasi cruribz innitũt vñ vbicunq̃ ledit in corpe ab aluo vsq̃ ad

caput. debilior reddit ad suū cursum ⁊ motus circuitū pagendū quia vbicūq; ille ict⁹ inciderit spinā soluit p quā costaꝫ pedes et motus corpis agebant. vt dic̄ idem Jsido. ibidē. Jtē ibidē. Serpētes diu viuūt etiaꝫ sine cibo. vt dicit Aristo. ⁊ tāte efficiunt lō/gitudinis diey vt deposita veteri tunica se/nectā deponere ⁊ in iuuentutē redire perhi beant. Ūñ ⁊ serpentū tunice nuncupant ex uuie. eo q̄ quādo senescūt eas eruūt q̄si ex/uti in pristinā redeūt iuuentutē. ⁊ ideo eorū pellicule sic exute dicunt exuuie et induuie. eo q̄ eruunt ⁊ loco ipaꝫ alie iterū induunt. vt dic̄ Jsi. li. xij. Dod⁹ aūt renouatōis ip⁹ anguis satis videt mirabilis. nam vt dicit phisiolog⁹. Anguis se sentiēs morbo vel se nio aggrauatū pluribꝫ diebꝫ abstinet a cibo ⁊ ieiunat vt sic pellis ei⁹ a carne facili⁹ relaꝫ etur. deinde gustata herba quadā amara vi herbe puocat ad vomitū ⁊ sic euomit hūo/rem virulentū q̄ fuit causa sue infirmitatis ⁊ defect⁹. tandē vt cutē rigidā tpet ⁊ mollifi cet in aqua se balneat ac humectat. ⁊ sic an/gustā rimā alicui⁹ petre seu cauernā querēs p rime angustiā intrat ⁊ cū quadā violentia transiēs ab eruuia penit⁹ se decorticat ac de nudat. ⁊ tandē soli expositus se deficcat ⁊ in carnis superficie nouā cutē recupat. sumptis viribꝫ clari⁹ videt. incedit ac repit forti⁹. ac comedit auidi⁹ q̄ ante depositionez exuuie faciebat. istā renouatōis formā exp̄mit Pli. et etiā Auic̄. q̄ dic̄ cū Aristo. q̄ tot⁹ serpens deponit senectutē. i. senectā pellē. p̄mo vsq; ad oculos. deinde vsq; ad collū. ⁊ sic paula tim se expoliat totalit infra die. vt di. li. xiij. Jtē Jsi. li. xij. c. iiij. pitagoras inq̄t asserebat de medulla homis mortui q̄ est spina dorsi anguē p̄creari. qđ ⁊ Ouidi⁹ tāgit dicēs. sūt q̄ cū clauso putrefacti spina sepulcro. Du tari credant humanas angue medullas ⁊c. qđ si credit merito euenit. vt sicut p serpen/tem mors hoī accidit. ita p hoīs mortē mo/ritur⁹ serpēs p̄creet. vt dic̄ Jsi. Jtē dic̄ Pli. li. x. c. xlvj. anguē inq̄t ex medulla spine hoīs signi accepim⁹. multa em̄ occulta ⁊ ceca ori gine p̄ueniunt etiaꝫ in quadrupedū genere ⁊c. Jtē dic̄ Jsi. ibidē. Ferit aūt q̄ serpens ti meat hoīem denudatū nec eū audet contin gere. q̄uis insiliat in vestitū. Jtē ꝑm Plini/um Jeiuni hoīs sputū serpentibꝫ ē venenū q̄si inde gusta uerint moriunt. Sunt ⁊ alie p̄rietates anguis mirabiles ⁊ insignes que ab aliꝫs autoribꝫ assignant. specialit a dyas/aristo. ⁊ auic̄. aliquas ex eis h̄ interserere vti le iudicaui. Dicit itaq; Dyas. q̄ in hyemali tpe latitāt serpentes in tenebris ⁊ cauernis vbi ex diuturna obscuritate loci eorū visus hebetat. veruali ergo tpe q̄n incipiunt exire de cauernis sentiūt caliginē. sed p remedio querūt herbā feniculi vel radicē cui⁹ pastu p̄tractā excutiūt cecitatē. Nec fraudat a re/medio. testudo viscerib⁹ pasta anguis vl' tor tuca. cū ei aduertit venenū serpe querit ori ganū. cui⁹ gustu cōtra virus anguis iuenit medicinā. Jdē dic̄ Pli. Auicēna ꝙo de ꝯpē te ait sic li. ij. Serpēs inq̄t quādo est vorax paꝫ bibit ⁊ odit odorē rute. ⁊ ideo fugit mu stelam q̄n sentit eā ruta forte pastā. ⁊ quādo olfacit rutā nō potest fugere Comedit autē serpēs libēter carnē ⁊ fugit ei⁹ hūiditatē sic aranea fugit muscas. et trāsglutit oua auiū ⁊ pullos viuos. ⁊ quādo trāsglutit ea redu/cit ad posteriora ⁊ expellit ipsa ⁊ nō p̄mittit vt in ventre morent. Jtē dic̄ Aristo. libro. ij Interiora ⁊ intestina serpentū sunt sil'ia in testinis animaliū ouantiū quadrupedū. nō tamē habēt testiculos sz hñt vias. sicut sunt vie piscīū. et matrices habēt longas ⁊ diui/sas. ⁊ sunt ei⁹ interiora lōga ꝑm lōgitudinez corpis sui. ⁊ lingue serpentū sunt nigre lon ge subtiles ⁊ in duo scisse et añ acute. ⁊ ꝓpter hoc multū exeūt ⁊ sunt faciles ad motum. ⁊ vēter serpētis est long⁹ ⁊ strict⁹ ⁊ similis in testino amplo. ⁊ illud intestinū assimilat in testino canis. ⁊ habet post ventrē parū in/testinū pueniēs vsq; ad exitū suprfluitatis. ⁊ habet cor p̄uū iuxta collū simile reni i aspe ctu ⁊ post cor est pulmo i quo sunt ptes ner uose subtiles ⁊ volute dependentes a corde. ⁊ post pulmonē est epar longū ⁊ extensum. ⁊ sup illud fel sicut in piscib⁹ maioribꝫ. sed i minoribꝫ est fel sup intestina. ⁊ splen in ꝯpē/tibus paru⁹ est ⁊ rotūdus. Dētes aūt serpē/tum sunt acuti recurui aliquātulū ⁊ p̄iun/cti. diuisi tñ ꝑm serrā. et habēt serpentes co stas triginta ꝑm numeꝫ dieꝫ mēsis. ⁊ dicit q̄ accidit serpētibꝫ idē qđ accidit pull' yrun dinū. vt si aliquis p̄forauerit ei⁹ ocl'os ⁊ eru erit eos visus iteꝫ reuertet ⁊ caude serpētū sicut et lacertoꝝ crescūt postq; sunt ampu/tate. Jtē oēs serpētes ouāt p̄mo interius. deinde nō simul sz paulatim eiiciūt oua ex quibꝫ generant aialia exteri⁹ excepto tyro ⁊ vipera. Tyr⁹ em̄ serpēs vt dic̄ Aristo. ii. tñ.

nō generat aīalia interi⁹ sz ꝑmo ouat interi
us.et ex illis ouis aīalia generank.et ideo ōr
ibidē ꝙ matrix alioꝝ serpentū est longa ſm
creationē corpis z incipit matrix eoꝝ a ꝓte
inferiori z ꝓcedit supi⁹ ex vtraq; ꝓte spine.et
diuidit in duas ꝓtes quasi parietē hās iter
illas.z ideo sunt oua ſm acies i matrice z ñ
ouat serpēs oīa simul sz successiue. Itē Ari
sto.li.v. Serpētes tpe coitus ita ad inuicez
se applicāt z inuoluūt.vt patet aspiciēti qua
si sint vnū corp⁹ habēs duo capita. Itē ari
sto.li.viij.serpēs z maxime tyr⁹ qñ trāsglutit
auē vel aliq̄d ꝑmo se erigit z postea se restrī
git quousq; ꝓueniat interi⁹ qđ trāsglutit.et
hoc est.qz ei⁹ stomach⁹ paru⁹ est z subtilis.z
possunt serpētes diu viuere sine cibo qđ ꝓz
et serpētib⁹ quos custodiūt vēditores. Itē
Aristo.li.viij. Digalis .id est mustela pu
gnat cōtra serpētes z munit se pastu rute.et
maxime pugnat ꝓtra serpētes comedentes
mures.qz ipa venat mures z māducat eas.
Itē li.vij.dicit.ꝙ serpētes multū diligūt vi
num.et ideo venank cū eo Similit diligūt
lac valde z sequunk odorē eius.et ideo si ali
cuius ventrē serpens subintrauerit extrahi
potest lactis odore.vt dic̄ idē.et etiā Dyas.
Itē Aristo.li.xiiij.serpētes habēt ꝓpriuz
ꝙ possunt mouere caput ad posteri⁹ corpe
quiescēte.et causa hui⁹ est ꝙ armille spondi
lium serpētū creank et cartilagine.et ꝓpter ħ
sunt bone flexionis.et hoc fuit necessarium
ad aspiciēdū retro vt possint vertere caput
ad aspiciendū corpus suū longuz atq; stri
ctum.alit em̄ nō possent regere corp⁹ suū ni
si iuuarenk eleuatōe capitis ad toti corpi p
cauendū. Itē idē in eodē. Serpētes natāt
in aqua p corpis inflexionē sicut repūt i ter
ra.nō em̄ dedit natura serpētib⁹ pedes ad g
diendū.cui⁹ causa est corpis nimia longitu
do qm̄ si habuissent mltos pedes essent ma
li motus qñ essent sup pinnulas.similiter si
plures alas dedisset valde ꝑpinquas essent
grauis mot⁹.et si ab inuicē essent remote ad
sustentandū residuū corp⁹ longū z flexibile
nō sufficerēt.et ideo qđ faciūt pisces haben
tes pinnulas ipsaꝝ ꝓtractiōe z aues alaruz
extēsione.hoc faciūt serpētes sola corporis
flexione.Sunt et quidā pisces sil'es serpen
tib⁹ in longitudine ꝙ eadē de causa habent
pinnulas paucas vel nullas.natāt corporis
sola inflexione sicut murene et pisces fasta
ros ꝙ a nobis dicunk congri ꝙ marine sunt
anguille.z hmōi.et ideo qz tales pisces sunt
serpentib⁹ in creatōe sil'es.habent tantūmo
do duas alas vel pinnulas añ et vtunk cor
poris flexibilitate loco pennaꝝ et alarum.z
ꝑpter hoc repūt in terra z viuunt longo tpe
etiā sine aqua sicut viuūt serpētes sine cibo.
Itē idem in eodē.serpētes aūt habent vias
z intestina a quib⁹ aliqñ exit superfluitas sicut
habēt alia animalia generātia.sz nō habent
viā exit⁹ vrine.quia carēt vesica. Itē ibidem
in eodē.serpētes inuoluunk ad inuicē quā
do ꝓueniūt ad coitū z amorē.qz nō habent
virgā neq; testiculos.carent em̄ virga quia
nō habēt crura.et carent testiculis ꝑpter lō
gitudinē corpis.et si haberēt eos infrigida
retur sperma ꝑpter tardationē sui exitus.et
sic esset min⁹ cōueniens generatōi. Itē idez
xviij. Nō accidit generatōi serpentū error z
mōstruositas nisi raro. et hoc accidit ꝑpter
figurā matricꝭ que lōga est et recta atq; stri
cta. vnde z oua serpentū sunt dispositā ſm
aciē ꝑpter longitudinē in matrice Vas z mlt
tas alias ꝑprietates anguiū z naturas reci
tat Aristo.q̄s ꝓsequi ꝓ ordinē esset longū.sz ħ
dicta in generali nūc sufficiāt.de vsualibus
ꝑprietatib⁹ z oib⁹ fere notis infra dicet in lit
tera S.

De aspide Capl'm.IX.

Aspis est anguis morsu z veneno p
nicioſissim⁹.ab aspergēdo aspis di
ctus eo ꝙ morsib⁹ venena immittat
mortifera atq; spargat. ꝙos ei greci venenū
dicūt.vt di. Isi.li.xij.c.iiij.et sequit.aspidis
diuerse sunt spēs.et habēt dispares effectus
ad nocendū.scz dipsas qui latine situla dici
tur.qz quē momorderit siti interimit z occi
dit.ꝙalis est gen⁹ aspidis qui somno necat
hūc cleopatra sibi apposuit et ita morte qua
si somno resoluta est. Itē emorroys est aspis
sic dictus.eo ꝙ illi⁹ fugit sanguinē quē per
cutit.et q̄ ab eo morsus est dissolutis venis
fluxu sanguinis vitā finit. grece em̄ emath
sanguis dr. Itē prester est aspis horribilis
semꝙ ore patēte z virus euaporāte incedens
de quo Lucan⁹. Oraq; distendēs quid⁹ fu
mantia prester. Quicūq; ab eo ꝑcussus fue
rit distendit z enormi infectione corpis ne
catur.vt dic̄ idem ibidē. Itē seps est morti
ferus aspis et tabific⁹.q̄ cū hominē momor
derit statim eū destruit z ꝙsumit ita vt mor
su serpētis totaliter liquefiat. nec solū cor
pus sed etiā ossa veneno dissipat z eneruat.

cuꝰ poeta sic meminit. Ossaq; dissoluens cū corpe tabificꝰ seps. vt dic idē. Sūt t alia genera aspidis multa quoꝝ tāta est virulentia q; etiā mediāte lācea venenositate sua perimūt se tangentē. Itē dic Auic. in li. de venenis. quere supᵖ li. v. c. de venenis. De aspide etiā in genere dic Isi. li. xij. ferk inquit q; aspis cū ceperit pati incantatorē qui eā quibusdā carminibꝫ ꝑuīsi euocat. vt eā ꝺ cauerna ꝓducat. illa cū exire noluerit vnā aurem in terrā ꝑmit. alterā vero cauda obturat et operit. t sic illas voces magicas nō audiēs ad incantatorē nō exit t eiꝰ imperio nō obedit. Hucusq; Isi. De aspide vero dicit Pli. li. viij. c. xxiiij. ꝓcussa mēbra ab aspide intumescūt t vix sine partiū amputatōe que sūt cōtacte aliquo remedio ꝓualescūt. vnꝰ autē huic pestifero angui est sensus vel c. Rectus. cōpares suos ꝓiugali affectu diligūt nec sine cōparꝫ cōsortio bene viuūt. vñ alterutra interfecta incredibilis vltionis cura altera ꝑsequit interfectorē t illū solū in quātūlibꝫ populi agmine agnoscēs infestat. nitit interrumpere oīa difficultatesq; permeat spacia nec nisi veloci fuga aut amnibꝫ aut fluuijs coercek q̄n vltio de morte cōparis assumak sed ꝓtra eiꝰ maliciā natura dedit remediuꝫ t medelā. hebetē em̄ dedit ei natura visum. nā oculos habet in timporibꝫ t nō in frōte t ideo nō potest videre aduersariuꝫ directe sed oblique. ꝓpter qꝺ nō potest bene ꝑsequi hostē visu sed potiꝰ auditu sequit vl olfactu nā in his duobꝫ sensibꝫ magis viget. vt dicit idem. Itē dic Darcianꝰ q; aspis nō nocet indigenis afris t mauris. naꝫ t illi pueros suos quos de se natos habēt suspectos aspidi obiciūt. t si de eoꝝ semine fuerint nihil ipis penitꝰ nocet aspis. sꝫ statim moriunk ab aspide si fuerint adulterini. Et hoc expresse dic Pli. li. viij. c. vlt. Dicit em̄. sicut quedaꝫ animalia indigenis sunt innoxia q̄ interimūt alienos. sic serpētes parcūt mirifice illis q̄ de terra oriunk. sic angues circa eufratē terre incolas nō ledūt nec infestāt dormientes alios aūt cuiuscūq; gētis boīes cruciāt eos anide occidētes. Dicit etiā ibidem Plinius q; Aristo. tradit in quodā mōte a scorpionibꝫ hospites non ledi. sed indigenas interimi et occidi

De aranea Ca. X.

Aranea vt dicit Isiꝺ. li. xij. vermis ē aeris ab aeris nutrimēto nomiata. q; exiguo corpe lōga fila deducē t tele semper intēta nunq; desinit a labore ꝓpetuū sustinet in suo ope dispendiū. qꝝ sepe ad modicum flatū vēti aut pluuie stillicidiū rumpit tela sua. et tūc totaliter ꝑdit laborē suū. Dicit aūt Auic. q; aranea est modicū aīmal reptile multipes. sex vel octo bñs pedes quos semp habet pares t nunq; impares. t ꝺ fuit necesse vt sp esset eiꝰ incessus equꝰ sic et iōm onus. t hoc est generale in habētibꝫ duos t plures pedes. habet aūt aliquos pedes longiores t quosdaꝫ breuiores. ꝓpter diuersas quas facit opatōes. nā cū quibusdā fila sua subtiliat t in longū ꝓtrahit. cū quibusdam ꝓpariť fila nectit. cū quibusdā ꝓ q; fila repit. et q̄n vult in tele superficie immobiliter se suspēdit. maxime aūt inter aīmalia animosi corpis viget in aranea sensus tactꝰ. Un̄ resi dens in tele sue medio subito sentit muscaꝫ telā in ꝑte remotissima ꝓtingentē quā subito inuadit t aggredit tanq; hostē. de qua si triumphare poterit eā ne euadat inter tele sue fila multipl'r circūuoluit. t ꝑmo capiti insidēs eiꝰ humiditatē fugit. t de tali muscarū venatōe viuit. nā eiꝰ gustabile ꝑcipie est talꝫ humoꝝ sicut gustabile apis est mel sicut dic idē t Aristo. Itē in genere araneaꝝ ē diuersitas sexus vt dic Aristo. li. v. t est femia maioris corpis q; masculꝰ. t pedes habet lōgiores flexibiliores t abiliores ad motū t etiā ad texturā. Et sicut dic idem li. v. Tpe coitus t amoris femina attrahit marē ꝑ fila tele. t post masculꝰ feminā t nō cessabit attractio donec ꝓiungank. t masculꝰ ponit super ventrē femine. t iste modꝰ est eis necessariꝰ ꝓpter vētris rotunditatē. t ista ꝓiūctio maxime est in fine veris t in ꝓncipio estatis. t aliquādo i autūno t in ꝓncipio hyemis. t tūc maxime sunt nociue t eaꝝ puncture amplius venenose. Itē Arist. li. viij. Genera araneaꝝ sunt multa. nā quedā sunt que t diuersi coloris t sunt acute t velocis motus. alie sunt maiores t colore nigre. t eaꝝ crura anteriora sunt lōgiora t sunt tardioris motus nisi q̄n coitu stimulank. t nigre solēt texere iuxta terrā inter foramina t manēt in textura sua quousq; aliq̄ inciderit bestiola. sicut muscā quā dep̄hendūt. et si habēt famē fugunt eiꝰ humiditatē. t tūc deferūt ad locuꝫ suū vbi deponūt t reseruāt eā donec iteruꝫ esurie patiank t q̄n totā hauserit hūiditatē. deiciť residuū t reuertit ad venandū t non

venaꝯ.quousq; repet qꝺ ruptū est de textu/ra.ꝛ si ꝙs rupit texturā incipiet ipam repare circa occasum solis vel circa ortū.ꝛ tūc ma ꝛime laborat.qꝛ tūc plures bestiole incidūt in texturā.et femina parit ꝛ venaꝯ ꝛ masculus iuuat eā. Absc̄ōdit aūt se in textura vel sub tela ne a bestiolis videaꝯ.ꝛ maxime qñ ē magna.qꝛpter eꝝ magnitudinē nō de facili operiꝯ. Facit etiā femina ouaꝑmo exꝙbꝫ modice arance post formanꝯ ꝛ statim qñ pariuntur ponit eas in textura.ꝛ statim se mouent ꝛ disponūt ad texendū ac si i vtero materno sint instructe ad venandū vnꝺ statim aptāt rhetia cōueniēcia ꝑde sue. Et est spēs quedā araneaꝝ q̄ venanꝯ lacertū paruum ꝛ incipit texere supꝝ ipm quousq; liget eꝝ ortificium ligatōe forti ꝛ tūc saltat supꝝ eū ꝛ pungit quousq; moriaꝯ. Itē in codē dicit idē.ꝙ sepe inueniunꝯ quedā arance in aluearibus apū ꝛ ille corrumpūt mel ꝛ fugūt liquorē et sic circa fauos faciūt texturas ꝛ corrūpunt eos. Itē dic̄ Auic̄.ꝛ Pli.de generatōe araneaꝝ.li.xj.c.xxv. Araneaꝝ natura p̄cipua admiratōe est digna.cuꝝ plura sunt genera inter q̄ est quedā que ꝺr spalangio. cuꝝ corpus est exiguū.variū.acuminatū . velox ad saltū.noxiū habēs morsum. Alia est speciesꝫ maioris corpis ꝛ nigri coloris ꝛ cruris longioris cauernas sibi texēs in angulis iuxta terrā. Tertia est spēs que erudita cōpositione cōspicuas texit telas. Admirandū est tñ qualiter tāto opi sufficiat materia lanigera que de arance vtero ad tāte tele texturā paulatim vt credi extrahiꝯ.et tñ eꝝ vterꝝ vixa tali materia vacuꝝ inueniꝯ. Hec videꝯ eē verum qꝺ dixit democritꝝ.ꝙ tāta esset vētris aranee corruptela.vt ex eius egestione tāta fertilitas lanifera generet .vñ ꝛ democritū reprobat Aristo.li.viij.ꝙ dic̄ eū in hoc veritatē nō dixisse. Cuꝝ videꝯ esse rō.qꝛ arance ꝛ alia hmōi anulosa modici sunt nutrimēti ꝛ parui cibiꝝpter defectū sanguinis ꝛ caloris.vñ cū aranea nō tantū cibi capiat q̄n incōparabiliter ad p̄parationē tele ꝺtinue plꝰ emittat.maiꝛ essꝫ supflui emissio q̄ꝫ cibi sūptio.et maiꝛ est egestio supflua q̄ꝫ digestio necessaria ad ꝰseruationē debitā animalis vt dic̄ Aristo.vel Alb. Itē Pli.dic̄. Mode rato vngue rotundū ꝛ teres educit filum et miro artificio deducit stamia ab imo ad sūmum.et itez deducit trāsuersaliter ꝺ puncto ad punctū lineari distātia filū suū.ꝛ omnes lineares tractꝰ quasi ī punctuali medio in equali distātia a cētro copulat ꝛ ꝰnectit. deducto aūt stamine vt ibidem dic̄ Plinꝰ texere incipit a medio circuato orbe adnectens subtegmina ꝛ maculas adnectēs sp. ꝛ quasi reticulariꝯ p paria interualla que interualliculata foramina miro artificio sunt nūc quadrata.nūc oblonga.nunc rotunda tāto strictiora quāto sunt viciniora medio. ꝛ tāto latiora quāto remotiora sūt extremo Quo aūt medio filū filo tā indissolubiliter iungat ꝛ nodū nodo applicet ꝛ cōnectat visus nō indicat ꝛ rōnis iudiciū vix affirmat Dira aūt leuitate p fila sua que humanis visibus vix sunt puia se eleuat ꝛ quasi volet hincinde se trāsferēs locū mutat. Itē dicit idē.ꝙ q̄ꝺiu extrema tele fila durant si casu aliquo rūpaꝯ ipa tela.semp a medio incipit resartire qꝺ ruptū est quasi nihil iudicās in corpe tele esse integꝝ q̄ꝺiu mediū nō est firmū. Itē dic̄ idē.ꝙ in eis sunt auguria. Haꝝ ꝑm ꝙ tpa sunt futura altꝰ vel sublimꝰ solēt ꝰponere fila sua. Itē ibidē ꝺr ꝙ multitudo araneaꝝ signū est inundatōis pluuiaꝝ. Itē li.xiiij.c.iij.de lesione ficuuꝫ.dicit ꝙ arance quedā circa germia vineaꝝ ꝛ etiā floscules arboꝝ faciūt texturas ex quaꝝ circūuolutōne pereūt arbores et vince q̄ sunt in germine vel in flore Morsus spalangionis ē mortiferus ꝛ venenosus nisi ei citius succurraꝯ Sꝫ eꝝ venenū extinguit vis plātaginis si debito modo apponaꝯ.et ideo vermes alij vt lacerte ꝛ botraces puncturā arance formidantes succo plātaginis se tueniꝯ. vt di.pli. Dyas.ꝛ Auic̄.in.ca.de venenis ꝛ mac. Araneaꝝ aūt tela vt dic̄ Aristo.ꝛ Pli.ex earum visceribꝫ qꝺammodo nature artificio generaꝯ.subtilissima cōpositōe ꝰtexiꝯ more retis cōponꝯet paraꝯ.filis subtilissimis cōnectiꝯ ꝛ hoc ne a muscis et alijs bestiolis quibꝫ tēditur ꝓpter grossiciē videaꝯ.Cū labore quidem cōponiꝯ sꝫ miro modo faciliter dissipatur.ignē nō sustinēt.ventū timēt cuꝝ ictu tela rumpiꝯ ꝛ subito denudaꝯ. Et q̄ꝫis venenosa sit aranea de cuꝝ egrediꝯ visceribus tela venenosa nō est qm̄ multis vtilꝫ medicine vtilis reputaꝯ. Hā vt dicit Dyas. Tela araneaꝝ alba ꝛ mūda puluerulētis sordibꝫ nō admixta vires habet cōstringētes. ꝙglutinantes et refrigerātes.iō sanguinē restringit a vulnere defluentē suppositā vulneri ꝑ ꝓbꝫ fieri saniē et sanat plagā recētē ꝛ ꝓbꝫ

inflaturā sanitatē vulneris retardantē. Est aūt genus aranee quā spalanā vocāt. vt dicit Pli. li. xxix. c. iiij. z est hec aranea simil formice sed longe maior corpe. rufum habens caput. reliquum corpis nigri est coloris. respersum albis guttulis. acerbior est ei⁹ ict⁹ q̄ vipere. Viunt aūt iuxta furnos et molas. cui⁹ cōtra ictū est remediū aliam ei⁹ generis ostēdere sic percusso. z ad hoc cōseruantur cū mortue inueniunt quaꝝ cortices contriti z potati medent morsui mustele. Est autē aliud gen⁹ lanuginosum grosso capite. z dolor puncture ei⁹ sicut scorpionis. z ei⁹ morsu genua labefactant z accidit caligo z vomitus. Est etiā aliud gen⁹ arance noie mirmicaleon siue mirmiceon. quod alio nomine dicit formicaleon. formice similis capite albo habēs nigrū corpus distinctū maculis albis. cui⁹ morsus vespaꝝ dolore torquet. z dicit formicaleon. quia formicas venat vt leo. et eaꝝ sugūt humiditatē. sed a passeribꝫ deuorantur z ab alijs auibꝫ vt formica. Remediū aūt ꝓtra morsus omniū aranearum est cerebrū gallinaceū cū exiguo piperis bibitū cum vino dulci. Item coagulū agni potatū cū vino sanat morsus araneaꝝ Idē facit cinis vngule arietine cuꝫ melle. Item musce cōtrite z posite sup morsum extrahūt venenū z mitigāt dolorē Sunt z alia remedia q̄ enumerat. sꝫ hec sufficiāt. Dicit tamē li. eodē. ca. vj. aranea lōga z cādida tenues habēs pedes ꝓtrita ī veteri olco ꝺr soluere albuginē oculoꝝ zc.

De ape Ca. XI.

Apes est animal multipes z breue inter omnia animātia anulosa z insecti corpis. in multis obtinēs ꝓncipatū vt dicit Pli. li. xj. c. vj. paruitatē sui corporis recōpensat ingenij magnitudo. q̄uis autez possit inter volatilia cōputari. tamē qz pedibus vtit in quibus est vis ꝓgressiua merito potest inter gressibilia numerari Preter ꝺo proprietates superi⁹ li. xij. positas sub littera A. alie sunt hic ponēde quas recitat pli. libro. xj. ca. vj. sic dicēs. Inter omnia est admiranda apū solertia qua mella cōtrahunt succūq̄ dulcissimū subtilissimū z saluberrimū in fauos cōponūt. z ceram ad vsus vite humane putilē operādo cōficiunt. hieme latent z recōdunt. quia vires nō habent vt nimbus pruinisq̄ resistant ac flatibꝫ aq̄lonis In vere aūt cū sentiūt fabas florētes ad opera exeunt z laborēs. nullicq̄ licet vacare ocio ꝓ hos dies. Primo fauos cōstituūt cerāq̄ fingūt. domosq̄ ac cellulas faciunt. deinde sobolē z postea mella cōficiunt z cōponūt. tectū aūt aluearis sui lachrymis z succis arborū gummosam vim habentiū ꝓ totū liniunt. et cōtra aliaꝝ bestiaꝝ auiditates se muniunt. ꝓut possunt. feces si fuerint nimis late ꝺfringunt z eas succis ꝑdictis liniunt. ꝓmo aūt ꝓ fundamēto sui opis crustulā q̄ndam ponūt amari saporis quā multi cōmosym vocāt. deinde faciūt aliā dulciorē q̄ cere est initiū quā multi dulceros vocant. tertio ponūt materiā grossiorē que fouoruz est stabilimentū. z illā materiā ꝓpolim mlti vocant. z ista triplici tela a frigore z alijs iniurijs muniūt fauos suos. Hō insident fructibus. sed a floribꝫ nō marcidis sed recētibus recolligūt materiā ex qua mel z cerā cōponunt. quādo aūt flores viciui sunt ꝺsumpti mittūt speculatores ad vlteriora pabula requirenda. et si apprehēderint eas nox in expeditione excubāt supine vt alas suas ptegāt a pluuia z a rore. vt facto mane expediti⁹ volent ad opus suū habētes alas suas siccas z expeditas ad volatū Ordināt excubias suas more castroꝝ de nocte q̄scūt vsq̄ mane donec vna oīes excitet. gemino aut tripli/ci bombo vt buccino aliquo tunc vniuerse puolant si dies fuerit mitꝫ futur⁹. ꝑdiuināt em̄ imbres z ventos z tūc se ꝓtinēt infra tecta Quādo ꝑsciunt celi tēperiē futurā cum agmine ꝓcedūt ad opa. z tūc alie flores aggregāt pedibꝫ. alie aquā ore guttasq̄ lanugine toti⁹ corpis simul portant. adolescētiores ꝺo ad opa exeūt z ꝓueniunt z afferūt supradicta. seniores ꝺo intus opant. Que flores cōportant ꝓmo onerant pedes anteriores z post alios donec rostro pleno remeēt totaliter onerate. Excipiūt aūt sic onustas trine vel quaterne casq̄ etonerāt ꝓm q̄ int⁹ sunt ordinate. eorum em̄ officia sunt diuisa alie em̄ domos cōstruūt. alie poliūt. alie cibum parāt ex eo qꝺ allatū est. nō em̄ separatiz vescunt ne inequalitas cibi ꝑpis z opis fiat inter eas. Fauos linealiter z ordinate componunt z in superiori pte suspendunt. Ceras cadētes fulciūt ꝓmas lineas paꝝ replēt de melle. nouissimas aūtē maxime solēt adimplere. Apes aūt gerule q̄ necessaria ꝓcurāt timent vēti flatus. z ideo volant iuxta terrā z quādo sunt onuste redeūt ne aliquo flatu

impediant ꝛ quãdoq; lapillis se onerant vt lapillor grauitate sint ꝓtra venti impetum magis fixe. Dira aũt inter eas est obseruãtia discipline.nã inertiã cessantiũ ab opere notãt.et eos mox castigant.imo morte puniunt opari nõ curantes. Dira inter eas est mũdicia.nulleq; inter opa sua spurcitie permittunt. Egestiones apũ que opant intus ne longe recedãt alie cõgerunt in locũ vnũ ꝛ eiciunt de alueari. Quãdo aduesperascit intrãt in domos suas ꝛ strepunt donec illa eadẽ que eas excitauit circũuolet.et eodem quo excitauit bombo eas inuitet ad quietẽ. ꝛ tũc oẽs repẽte cõticescũt Idem in eodẽ ca.xiij. Itẽ ꝑ apes summa equitas exercet. feriũt em oẽs eaq; pacẽ dissoluẽtes.et eaq; melle diripere cupiẽtes. Regẽ siquidem habent apes q̃ nõ aculeo armatus est.sed potius maiestate.vt dic̃ idem.c.xviij. vel si habz aculeũ vsum feriẽdi natura sibi negat.noluit em natura ip̃m seuũ esse ne cito peteret vltionem.ꝛ ideo ei telũ detraxit ꝛ inermẽ dereliquit.vnde cõstat apũ imperatorẽ aculeo ñ vti.miranda est aũt circa regẽ plebis obedientia.nã cũ procedit totũ examen circa ip̃z conglobat.ꝛ ab ip̃o agmine velut acie militum cingit ꝛ vallat ꝛ pre multitudine obsequentiũ tũc tpis vix videt. Cũ popul9 apũ in labore est ip̃e intus est ꝛ circuit similis excitãti sol9 a labore est immunis. Circa quẽ ꝛ apes assunt quedã habentes aculeũ tanq; lictores qui autoritate assidua regis sũt custodes.et ip̃e raro ꝓcedit foras nisi quando examen totũ debet exire.cui9 exitus intelligitur ante diebz aliquot exercitu murmurãte ꝛ quasi ad exitũ se ꝑparante.vnde si q̃s tunc regi apũ prescinderet alam. totũ examẽ tũc tempis nõ exiret.ꝛ quãdo ꝓcedunt singule regis obsequio se offerunt ꝛ ei proxime esse volũt regẽ fessum humeris subleuant ꝛ fatigatũ totũ portant.si qua lassa defecerit vel ab acie errauerit odore ꝓsequit vbicũq; rex ꝓcedit ꝛ vbicũq; rex ꝑsederit ibi cetere figũt castra.rege viso totus animat exercit9 ip̃oq; amisso totũ agmẽ dilabit ad aliũ. quia sine rege esse nõ possunt.ad aluearia subintrãt quedã false apes que fuci nuncupant habẽtes magnũ ventrẽ.furtimq; deuorãt mella ꝛ has apes interficiũt quãdo eas deprehendunt Quãdo ver est humidũ fetus apũ multiplicant.et mella depauperant. ꝛ ecõuerso quando ver est siccũ deficiunt in prole et in melle multiplicãtur.Si aũt defecerit natiuis cibus impetũ faciũt in proximas ꝑ posito rapiendi.et cõtra eas alie aciem dirigunt si rectorẽ habent.et si que fuerint apes fauentes innadẽtib9 parcunt eis invasores nec eas impetũt sed potius eas sibi associãt ꝛ defendunt. Multis alijs de causis acies cõtrarias cõstituunt duo impatores cũ multa rixa que dimicatio in iactu pulueris aut fimo totaliter dissipat. Itẽ idem capl'o.xix. Apes quedã sunt rustice ac siluestres horride aspectu ꝛ ceteris iracũdiores. sed labore ꝛ opere sunt ꝑstantiores. Alie sunt vrbane. quaq; quedã sunt breues ꝛ varie ac rotũde. alie sunt longe sicut vespe ꝛ ille sũt alijs deteriores ꝛ sunt pilose.ꝛ quedã ex his sunt albe que in messe mella faciunt. siluestres ꝛo in arborũ cõcauitatib9 mellificant.aliquando in aliquo terre specu quib9 natura dedit aculeũ ventri consertũ ad vnũ ictũ.quedaz autẽ ex vindicãdi ardore ita ꝑfunde figunt telũ q̃ cõsequitur subito intestinũ .ꝛ tales cito moriunt.alie quidẽ aculeũ perdũt ꝛ viuentes vlteri9 mellificare nõ possunt.ſz castratis viribz nocere parit ꝛ ꝓdesse desistũt Odores fetidos ꝛ ceteros fumos maxime odiũt ꝛ fugiũt.in rebz aũt odoriferis iocundant. Cancroq; odore si q̃s eos intra deco/quat exanimant.q̃ rex eorũ morit tristicia torpent funerantiũq; more cõcomitant exequias ꝛ meret plebs magno dolore regem pestẽ cõsumpto.nõ cibos tũc cõuehũt.non ꝓcedunt tristi tamẽ murmure glomerantur. Circa corp9 eius luctũ nõ minuũt.imo nisi subtrahat mortu9 fame ꝛ dolore moriũtur hilaritate ergo apũ ꝛ nitore sanitas estimat Dicit etiã idẽ apes incurrere multas infirmitates.nã vt ꝺr.c.xx.egrotãt q̃ nõ ꝑficiũt fetũ suũ. Inimicat etiã vel aduersat eis resultans son9 echo.nimis em facit eas timidas inopinato sonitu terrens eas.inimicat etiaz eis corrupta nebula corrũpens flores quos ꝺpascũt.aduersant ꝛ eis arance q̃ se sociãt eis ꝛ in aluearibz faciũt intextural.pestifera est eis etiã musca quedã silꝛis papilioni q̃ insilit in cãdelas.naz papilio depascit ceras ꝛ relinq̃t stercora ex q̃b9 generant tinee dines q̃ ceras ꝑcipuas appetũt.nocet etiam eis auiditas past9.qz nimia floꝛ satietate replent.et maxime ℏ accidit in vere. oleo q̃dẽ exanimant sicut ꝛ oĩa anulosa ꝛ insecta .ꝑcipue si capite vncto in sole ponant ſz aspersi

aceto reuiuiscũt.aliqñ ec̃ ꝓtrabũt sibi mor/
tis ⁊ morbi causas qñ sentiũt sibi subtrahi
mella nimis auide deuorãtes. Hucusq; pli
nius. Insignes etiã ꝓprietates ⁊ notabiles
recitat Auic̃.li.viij.c.iij. Apes inq̃t cibãtur
ex melle ⁊ comedũt inde pauꝝ.sꝫ qñ infirmãt
tũc comedũt mel ⁊ nõ ereũt de domib⁹ suis
⁊ qñ inueniũt domos mũdas siue aluearia
faciũt in eis domos sextiles cereas.⁊ q̃ndo
orificia aluearis sunt nimis ampla.diminu
unt amplitudinẽ cũ quadaꝫ viscositate niq̃
que i odore est acuta. ⁊ edificãt ꝑmo domũ
regis.⁊ illa dom⁹ similis est foramini.⁊ post
alias domos ꝑm diuersitatẽ maioꝝ vel mi/
noꝝ.masculi aũt tantũmodo opant̃ domos
suas.⁊ post nõ est opatio nisi ad comedẽdũ
mel ⁊ mellificandũ.⁊ apes ꝑmo morant̃ in
fauis suis.⁊ quãdo est tps exeũdi ascẽdunt
in altũ ꝑm formã piramidis .⁊ postea rede/
unt ⁊ comedũt mel.⁊ rex nũq̃ exit nisi cũ ex
ercitu ⁊ masculi nõ habẽt acũ nisi forte pau
ci.tũc appetũt pũgere sed nõ possũt.⁊ reges
apũ sunt duoꝝ modoꝝ.vnus rube⁹ et alter
niger fere sicut carbo.et est in duplo maior
q̃ apis que mellificat. et sunt apes masculę
magis pigre q̃ femine.et meliores sũt apes
minores ⁊ rotũdiores habẽtes varios colo
res.⁊ apes que pascunt in mõtib⁹ pratis et
ortis sunt minores ⁊ meliores ⁊ faciunt mel
ꝑsimile in ptib⁹ ⁊ leue.apes aũt que nõ sunt
bone nõ faciũt mel equale nec ꝑsimile. Sꝫ
apis q̃ sꝑ adberet foramĩ mellis efficit mel
meli⁹.aliter em̃ corrũpit̃ de facili ⁊ generãt̃
in eo aranee q̃ corrũpunt mel. Duplici ꝺ cã
vtunt̃ apes mellificãtes aculeo scꝫ ad ꝺfen/
sionẽ.et ad humiditatis supflue ꝓsumptiõꝫ
vis em̃ ignea est in acu .⁊ ideo coopat̃ valꝺ
ad ꝓsumptionẽ supflui humidi ⁊ mellis im
mutationẽ ⁊ cõseruationẽ Jtẽ subintrãt se/
pe alucaria quedã muscę male que faciunt
alijs muscis quis tediũ quas multi vocant
grisanes et illi grisanes ꝓforant ⁊ corrodũt
alas aliaꝝ.sed vere apes ꝓsequunt̃ illas mu
scas ⁊ pungũt eas nec ꝑmittunt eas cadere
sup domos suas. Et apes mellificãtes iter
ficiũt masculos nocẽtes eis.⁊ reges malos
q̃ eas nõ bñ regũt sꝫ tãtummodo de melle
nimis comedũt.⁊ ꝑcipue hoc faciũt quãdo
mel erit paucũ.⁊ apes que pugnãt cũ lõgio
rib⁹ q̃ nõ opant̃ nec laborãt. ⁊ nituntur eas
ejicere de aluearib⁹.⁊ ꝑ taliũ iectionẽ meli
orat̃ mel ⁊ auget̃. Est autẽ vnum genꝰ apũ
quod dicit̃ labion ⁊ interficit apes mellificã/
tes.⁊ destruit eaꝝ domos.et hoc est qꝛ sunt
vigiles ⁊ bone custodie et quãdo intrant al
ucaria.in melle subito se infigunt causa de/
uorandi intm̃ q⁹ nõ possunt euadere.⁊ tunc
statim a veris apib⁹ hmõi interficiunt̃.⁊ an
teq̃ rex exeat rationabiliter ꝑ duos dies añ
sciunt alie q̃d rex sit factur⁹ . vt obedire illi
parate sint ⁊ quãdo reges creant̃ quilibꝫ hꝫ
caterua vnam.et illa caterua nõ vult habe/
re aliũ regẽ nisi quẽ ꝑmitus acceperunt.⁊ si
alius rex voluerit esse rex illi⁹ comitat⁹ ipm
interficiũt.⁊ postq̃ exierint pulli et fuerint
pauci expectabũt societatẽ alteri⁹ examinis
⁊ sic simul secuti⁹ ꝑficiscunt̃.et postq̃ cepe/
rint volare pulli ⁊ fuerint equales magnis
festinãt opus suũ ⁊ senioribꝰ plurimũ coo/
perant̃. Nulla aũt creatura ardẽtior est ad
vindictã q̃ sit apis qñ ad iracundiã ꝓuoca
tur.⁊ ideo sepe grandes ꝓsternit exercit⁹ mꝭ
titudo apũ.quãdo ꝺtra diripiẽtes mella re
sistere cõpellunt̃.fimũ ⁊ fumũ super omnia
abhorrent apes.⁊ ideo laborant ꝓjicere fe/
ces ⁊ squibala sua quãdo volant.quia eaꝝ
feces fetent valde.⁊ ideo ab eis domos suas
valde purgãt.virgines apes ⁊ iuuenes me
lius opant̃ ⁊ faciũt melius mel q̃ seniores.
⁊ nõ tantũ ꝓcutiũt nec tantũ ledit eaꝝ ꝓcus/
sio sic̃ senũ . Potãt aũt apes ⁊ bibũt sꝫ aquã
tantũ clarã siue prope siue a remotis haurĩ
atur.nec potant nisi prius piscerint fecẽ su/
am.⁊ maxime mellificant in autumno et in
vere.⁊ mel veris meli⁹ est ꝓpter floꝝ nouita
tez ⁊ ampliorẽ puritatẽ.⁊ apib⁹ placet armo
nia.ſ.sonit⁹ cãtus ⁊ ꝓcussio palmaꝝ.⁊ iõ cũ
cantu ⁊ peluiũ aut cymbaloꝝ tinnitu ad al
ueare reuocant̃.⁊ qñ dimittit̃ apib⁹ multuꝫ
de melle pigrescũt ⁊ min⁹ opant̃.⁊ iõ oportꝫ
vt in aluearib⁹ eis mediocriter dimittatur.
Hucusq; Auic̃.li.vij. Multa alia ponit in
quib⁹ ꝺcordat cũ Aristo .li.viij. Plini.in.xj
q̃re supra li.xij.in lra A.vbi inuenies mltra
que ab Aristo.⁊ Señ.⁊ aliꝭ autorib⁹ sunt
excerpta.sꝫ hec sufficiant.

De boue
Capitulũ.XII

Bos grece boetes nũcupat̃.quẽ lati
nitrionẽ vocãt eo ꝙ terrã terit. cui⁹
latitudo pellis a mẽto vsq; ad crura pallea
ria ꝺr a pelle ipa.ſ.dicta q̃si pellearia qꝺ ge/
neraliter i boue ẽ signũ.vt dic̃ Jsiꝺ.li.xij.
boũ aũt vt ꝺi.idẽ circa socios eximia pietas ẽ

Nam alter alterꝝ inquirit cū quo ꝑ collum aratruꝫ ducere cōsueuit.ꝛ frequēti mugitu pium testat affectū quādo ipm citi⁹ inueni/ ri nō contingit. De bobꝫ ꝙo dic̄ Plini⁹ lib. viij.c.xlv.bobus indicis camelorꝝ traditur esse altitudo quoꝝ cornua sunt in latitudie quattuor pedū.ꝛ sequit ibidē. Soli boues inter animalia retro ambulātes pascuntur aque calide ablutione dicunt pingueſcere. qñ cornibꝫ capitis ꝯiungunt pl⁹ laborꝫ pos sunt sustinere ꝙ quādo ceruice inuicem co pulant. In syria sunt boues q̄ nō habēt pa learia sub gutture ſz gibbos in dorso.boues quoq; laxata habētes cornua dicunt esse in ope excellētes.boues nigri coloris ꝓua ha/ bētes cornua minus reputant vtiles ad ope randū.maiora cornua ꝛ spissiora habēt bo/ ues ꝙ thauri.ꝛ post castrationē bos ī corpe ꝛ in cornibꝫ augmentū recipit.pariter etiaꝫ ꝓficit in robore ꝛ ꝙtute.nō tamē est tāte ani mositatis nec audacie sicut añ. magis autē efficit domit⁹ matur⁹ et quietus patiens la/ boris.et motus tardioris ꝛ incessus grauio ris. Itē Pli. ibidē. Natura optima boū fit in trimatu.post trimatū autē nimis est sera. sed añ ꝑmatura.optime ꝙo cū boue iuuen/ cus imbuit.sociuꝫ em̄ laboris agriculture habem⁹ hoc animal.tāta etiā fuit cura apō ꝓores boues nō ledere vt q̄ ꝑcaci aīo mot⁹ bouē occideret sine causa.punirek grauiter tanꝙ colonū suū interemisset vt dic̄ idē Est em̄ animal mite ꝛ mundū nō solū vsibꝫ ho/ minū necessariū. veꝝ etiā ad immolandū in aris deoꝝ est cōgruū ꝛ aptū.nā ex bobꝫ opti me fiūt victime ꝛ laudatissima fit ex eis pla catio deoꝝ.bos aperit terrā vomere ꝛ inci/ dit ꝛ colit arua ꝛ ea gignendis fructibꝫ apta reddit. Bos carnibꝫ reficit ꝛ nutrit .pell⁹ ei⁹ multis vsibꝫ ꝯuenit.eius etiā fimo terra im pinguescit.eius cornua calefacta remolliū tur et rectificant ex quibꝫ vascula diuersa ꝛ varia vtensilia ꝑparant. Ex cornibꝫ em̄ bo ninis fiūt arcus balistę quibꝫ tela ꝓtra bo/ stem iactant.fiūt ꝛ toraces ꝛ arma quibꝫ in firmiora hoīs cōtra hostiū iacula defensant fiunt ꝛ lucerne quibꝫ fugant tenebre.fiūt et pectines quibꝫ capita a sordibꝫ emundātur bouinis etiā cornibꝫ vtunt venatores.nam cū eis terrēt feras ꝛ incitāt canes venaticos vt fugiētia animalia insequant.cornibꝫ in/ sup vtunt scriptores ꝛ pictores in quibꝫ va riꝫ colores optime ꝓseruant. vtunt etiā cor nuum vsu bellatores quibꝫ buccinando so cū animant tā pugnātes ꝙ fugiētes ad aciē reuocant.cornibꝫ etiā vtunt custodes turri um ꝛ castroꝝ siue speculatores q̄ ipoꝝ sonꝫ tu ad vigilandū mutuo se hortant ad mul/ ta alia cornua bouina sunt necessaria. Unō nihil est in boue qō diuersis vsibꝫ nō sit vti le ꝛ etiā ei⁹ fim⁹. vt dicit Pli.li.xxviij.c.xj.fi/ mus inq̄t bouis cū aceto iuuat ꝓtra dolorē articuloꝝ.hydropicꝫ etiā remediū singula/ re est si inde ad solē pungant. intercutaneū em̄ ꝓsumit humorē ꝛ sedat ac reprimit infla/ turā ydropicā ꝛ tumorē Dicit ꝑterea Pli.li bro.xxx.c.iij.est inq̄t aīmal quulū silē scara beo noīe burestꝫ.ħ inter herbas fallit bouē ꝛ ideo sic est dictū qꝛ ꝑmit eū.nam inter her bas quas bos diligit illud aīal se abscōdit. qō aīal bos deuorat dū herbas incaute ca/ pit.burestis aūt deuorat⁹ iccur bouis subi/ to sic inflāmat vt ipm cū cruciatu maximo tandē rūpat. vñ ꝑter on⁹ q̄ bouis cernit ꝑ/ mixt ꝛ ꝑter dolorē stimuli q̄ pungit bos bu restis veneno dū ei⁹ ventrē subintrat int ci bos cū interitu cruciat

De bubulco Ca.XIII.

Bubulcus dr boū custos.q̄ ipoꝝ est b custodie ex officio ꝙputat⁹.ħ boues pascit ꝛ nutrit ꝛ ad pascua eos ducit ac reducit.ꝛ dū sunt ī pascuis ꝙ pedes eos colligat ꝛ ꝯnectit.eoꝝ ceruices iugo ꝑmit ꝛ aratro eos iūgit.cū stimulo pigritātes com pellit ad laborꝫ.et vt vniformit aratrū tra hāt stimulādo eos cogit sibilo.ꝛ cāticā eos demulcet.ꝛ vt libēt⁹ iugū ferāt vocis melo dia allicit ipos ꝛ inducit.naturalit em̄ bo/ ues sicut ꝛ cerui diligūt melodiam.vt dicit Auic̄.cū ꝙga eos dirigit ꝛ vt rectū faciant sulcū ipos instruit.nec solū cogit ad arādū veꝝ ec̄ ad triturādū cōpellit.ꝛ ad ꝯfringen/ das fruges ī area circūduc̄. finito labore a iugo eos soluit ꝛ ad ꝑsepe vt rficiāt eos duc̄

De bubalo Ca.XIIII.

Ubal⁹ est a boue diminutiue dict⁹. b eo q̄ sil'is sit bobꝫ. Est aūt aīmal ira indomitū q̄ ꝑ feritate iugū nō reci/ pit in ceruice.bubalos africa ꝓcreat In ger mania aūt sunt boues agrestes habētes cor nua intm̄ ꝓcēsa vt regūs mēsis ꝙt insignes eoꝝ capacitatē ex eis pocula fiāt.vt dic̄ Isi. est aūt aīal magne fortitudis . vñ domari ñ ꝑt nisi circulo ferreo naribꝫ ei⁹ infixo q̄ cir/ cumducit.nigri autem vel fului est coloris

paucos ꝛ raros habẽs pilos.cornua habet frontẽ cornib⁹ validissimis circumseptam cui⁹ caro nõ solũ est vtilis ad escã. vez etiaz ad medicinã.nã vt dicit plinius.li.xxviij.c.x.caro bubali cocta vel assa hominis morsum sanat cui⁹ medulla cũ dextro crure assumpta aufert pilos palpebraz ꝛ medet vicijs oculoz sanguis ei⁹cũ aceto sumpt⁹ reijcientem sanguinẽ mire sanat.cui⁹ vngule vstolee bubaline cũ mirra confirmant dẽtes motos.lac bubalinum valet contra viscerũ torsiones. Haz sua pinguedine delinit ea.vnde contra dissenteriã multũ pdest. valet contra ictus serpentũ ꝛ scorpionũ.et contra venenũ salamandre et cicute.vulnera recẽtia sanat.fim⁹ bubali calefactus sanat apostemata dura ꝛ coꝛ duricias spargit.fel eius valet contra caliginẽ oculoz.Sũt ꝛ quidã boues agrestes mire magnitudinis ꝛ tũ summe sunt agilitatis.intrm̃ em̃ sunt agiles vt fimũ quẽ pijciunt citi⁹ eleuent sup cornu q̃z possit decidere sup terrã Hi boues odiũt ꝛ psequunt oẽ rubeũ siue rufum.ꝛ ideo venatores rubeis se induunt vt eos puocent ad eos insequendũ .venator iam vidẽs bestiã appropinquantẽ retro magnã arborẽ ꝛ fortẽ se abscondit. bos vero cornib⁹ ita fortiter impingit in arborẽ q̃ppijs cornib⁹ ab arbore detinet.ꝛ sic detẽtus venatoris iaculis confodit pstrnit et necatur. Est aũt aliud animal sile boui agresti.sed nõ tãte magnitudinis.maxima habz cornua multũ alta ꝛ acuta cũ quib⁹ dejcit arbores ꝛ arbusta.sz ꝛ si caua est querc⁹ robore suo ponit vsq; ad terrã.qui gratia pastus tandẽ caput submittit iter fruticez subtilia ꝛ plura virgulta siue vimina habentes quarũ coplexione ꝛ adherẽtia cornua bestie circũligant ꝛ obligant.vnde diu luctãs cõtra illas cõplexas virgultoz obuolutiones magis ac magis se intricat atq; ligat.cumq; diu luctans ab illis ligaminib⁹ se non expedit.imo forti⁹ se inuoluit p indignatione altemugit.cui⁹ vocẽ horridã audiẽs venator scit bestiã illaqueatã forte ꝛ detentã.vñ ipaz secure venabulis impetit ꝛ occidit bestiam acerrimã in virgultis quã in nemorib⁹ magnis inuadere nullate⁹ ausus fuit.et hanc bestiã vocat philosoph⁹ aptaleonẽ.Cui⁹dictis si fides adhibẽda est mirũ videt qualiter tam fera bestia de virgultis ꝛ nemorib⁹ modicis cornua nõ eximit q̃ eisdẽ cornib⁹ ingẽtes arbores dejcit ꝛ pstrnit.Est ptera q̃dam spẽs bouis silue stris quã Aristo.in li. viij.circa finẽ vocat bonikur.ꝛ dicit q̃ magn⁹ est fm quãtitatem thauri.ꝛ ẽ sil'is thauro.ꝛ habet crines descẽdentes ad duas ptes spatulaz sicut in equo est videre.ꝛ ei⁹ pili sunt magis molles pilis eq̃ ꝛ breuiores.ꝛ crines ei⁹ ptinui vsq; ad oculos. ꝛ est color ei⁹ vergens ad rubeũ colorẽ vel citrinũ.ꝛ vocem ius assimilat voci thauri.ꝛ habet cornua aliqñ tulũ incuruata ꝛ in vnoquoq; cornuũ suorũ capẽ põt medietatẽ mẽsure.que dz bos ꝛ nõ habet dẽtes superiores sic thaur⁹.nec crura ei⁹ sunt multoz piloz ꝛ assimilant lane. ꝛ findit vngulas hñs in pedib⁹ duos sotulares.ꝛ cauda ei⁹ est brevis respectu corpis ꝛ ipse cauat terrã ꝛ erigit in cauãdo sic thaurus.ꝛ hz durã cutẽ multos ict⁹ patentez.et carnẽ habet valde dulcẽ.ꝛ ppter hoc venat ꝛ pcutit.ꝛ qñ venat fugit ꝛ descit.ꝛ cũ debilitat pugnãs pficit sterc⁹ p q̃ttuor passus.ꝛ hoc facit qñ timet. Canes aũt venatici odorant sup sterc⁹ ꝛ dũ circa talẽ odorẽ occupãtur.bestia fugiẽdo elõgat. Itẽ dicit Aristo. ꝺ vacca agresti.lib.x.ꝛ qñ appropinquat aiat parti⁹ adunabunt ex eis multi.ꝛ pus cõgregabũt sterc⁹ circa ipm ꝛ ponũt sicut murum ꝛ hoc est aial multi stercoris.vt dicit Aristo. idẽ ꝛ etiã Auic.

De basilisco Capl'm.XV.

Basiliscus grece.latine dicit regulus eo q̃ sit vt dicit Isiꝺ.rex serpentum ipm em̃ videtes fugiũt ꝛ timẽt etiaz serpẽtes ipi.olfactu em̃ suo eos necat.flatu ꝛ etiã aspectu interimit oẽ viuũ ad eius si quidẽ aspectũ nulla auis illesa trãsit ꝛ q̃cuis pcul sit eius ore cõbusta deuorat. a mustet̃ vincit quas hoies ad cauernas deferũt. in quib⁹ reguli delitescũt. Nibil em̃ sine remedio ille parẽs oim dereliquit. vnde visa mustela basiliscus fugit quẽ illa psequit et occidit. Est aũt in lõgitudine semipedalis. albis maculis lineat⁹.reguli aũt sic scorpiones arentia queq; sectat.ꝛ postq̃z ad aquas puenerint ydrophobos ꝛ limphaticos faciunt.intoxicat em̃ ipas aquas ꝛ mortiferas reddũt eas.vocat quoq; regul⁹ a multis sibilus.nam sibilis occidit antecq̃z mordeat siue pungat. Hucusq; Isi.li.xij.c.iiij. Pli.aũt li.viij.c.xxij.dicit sic. Apud inqt hesperios et ethyopes fons est q̃ a multis estimat caput nili iuxta quẽ est quedã fera que catoblepas appellat corpore quidẽ modica. omnibusq;

membris iners ꝑgraue caput gerens. et ſꝑ habet deiectū ſuꝑ terrā. alias eſſet interne/cio humani generis. qꝝ oīnes ꝙ eū viderint oculos expirarēt. Eadē baſiliſci ſerpētis eſt vis quē ſirena, puincia gignit. habēs in lon gitudine magnitudinē. xx. digitoꝝ candida in capite macula velut dyademate inſiguit. Sibilo oīnes fugat ſerpētes nec flexu mul tiplici reliquū corpus īpellit. ſꝫ celſus ꝫ cre ctus in medio gradit ꝫ incedit. deſiccat fru tices. ꝫ herbas exurit. nō ſolū tactu veꝝ etiā ſibilo ꝫ afflatu circūadiacētia oīa deſtruit ꝫ corrumpit. tāte etiā eſt venenoſitatis ꝫ pni/ciei qꝝ tāgentē ſe cū haſta lōgiſſima ſine mo ra interficit ꝫ ꝙſumit. hūc muſtela domat ꝫ vincit. Quia deo nature nihil placuit eſſe ſi ne pari. mors itaqꝫ baſiliſci morſus ē muſte le. ꝫ tandē mors muſtele ꝺr eſſe feror baſili/ſci. ꝫ hoc quidē veꝝ eſt ſcz niſi muſtela paſtu ꝫ fricatione rute herbe ꝙtra tale mortiferuꝫ ꝑmitus muniat. vt dīc Ariſto. ꝫ etiā Auic. Primo igit muſtela rutā herbā cuius ama/ram comedit. ꝫ ſic ꝑtute ſucci herbe amare. nature hoſtē intrepida aggredit ꝫ deuincit ꝫ cuius baſiliſc⁹ irremediabiliter ſit veneno ſus cū diu viuit. in cinerē tñ cōbuſt⁹ veneni malicia ꝑdit. cui⁹ cinis opatiōib⁹ alchimie vtilis credit. ꝫ maxime in tranſmutatōnib⁹ metal'oꝝ.

De botrace Ca. XVI.

Botraxque rubeta ꝺr genus eſt rane venenoſe habitās in terra pariter ꝫ humore. vt dicit Pli. li. xviij. ſenectu tem. id eſt. vetuſtā ꝫ ſenē pellē dicūt eas de/ponere aſſiduo paſtu quarundā herbarum venena tñ ſibi ſemꝝ reſeruātes pugnāt ꝙtra aranеā ꝫ ſpalangionē et beneficio plantagi nis eaꝝ venenū ſupant ꝫ puncturā. cui⁹ ve/nenū credit eſſe frigidiſſimū. Et ideo omne mēbrū qꝺ tāgit reddit inſenſibile ꝫ ſtupidū ac ſi eſſet cōgelatū. Animal ſiquidē eſt viru lentū. ꝫ ideo ad irā ſe animat ad oēm tactuꝫ vnde quāto pl⁹ tāgit tāto turgeſcit ampli⁹ ꝫ inflat. quot maculis ſub ventre reſpergit tot nocumētis venenū ei⁹ obnoxiū foꝛe ꝓhi betur. oculos habet quaſi igneos ꝫ lucētes ꝫ eſt tāto pniciоſioꝛ quāto eius aſpectus ar dentioꝛ inuenit. et cuius claros habeat ocu los odit tamē ſolis aſpectuꝫ ꝫ qrit latebras ac fugit ad cauernas quādo ſol oꝛit ꝫ ipius radijs terre ſuꝑficies refouet. Herbas dul ces diligit. ꝫ caꝝ radices comedit. ſed come dendo eas inficit ꝫ coꝛrumpit. ꝫ ideo in oꝛ/tis ruta que bufonib⁹ ꝫ ceteris venenoſ eſt inimica plātari cōſueuit. cui⁹ virtute arcent ne accedant ad alias herbas et radices que ibi terre cōmendant. loca fetida muſcida ꝫ fimoſa bufo diligit. odoꝛifera aūt loca mul tum odit. vnde dicūt qꝝ vincis incipiētibus floꝛere fugiūt. qꝝ odoꝛē ipaꝝ nō poſſunt ſu/ſtinere. De bufone aūt dīc Plini⁹ libro. xxx c. iiij. ſunt rane multū venenoſe q̄ dicuntur rubete que viuūt in vepꝛib⁹ ꝫ rubetis. que ſi cut ſunt grandioꝛes ſic ꝫ ceteris ſunt pnici oſioꝛes. ꝫ ſunt coloꝛis altere ſubnigri. alte/re ſubrufi vel pallidi et ſubcitrini. Iſtas au tez rubetas dicūt habere duplex iecur. vnū eſt ſumme venenoſum. ꝫ aliud eſt remediuꝫ ꝫ datur ꝑ antidoto ꝙtra toxicū ſeu venenū. Oportet aūt ipa experiri. ꝓiicitur aūt iecur in nido foꝛmicaꝝ ꝫ ꝓtē venenoſam foꝛmice fugiūt. aliā partē appetūt ꝫ illā oportet reti/nere ꝫ vſui reſeruare. Mira de his certatiz tradūt autoꝛes. vt dicit Pli. Dicūt em̄ ei⁹ latere dextro eſſe os occultū qꝺ piectum in aquā feruētē facit eā ſubito refrigerari. nec vas feruere poſtea niſi os ꝑmit⁹ eximat. ꝫ il lo oſſiculo vtunt magi ad amoꝛē ꝫ odiū cō/citandū. Dicunt etiā inde quartanas poſſe ſaluari. Quātūcūqꝝ aūt vermis ille ſit vene noſus. ꝑ incinerationē tñ ꝫ ꝙbuſtionē amit tit vim veneni ꝫ recipit maximā ꝑtutē medi cine. Valet em̄ miro mō ad carnis et cutis aliq̄ caſu ꝑdite recupatōz ꝫ neruoꝝ ꝙſolida tionē ꝫ vulneꝝ deſiccationē ꝫ curā ſi debi/to mō illo cinere q̄s vtat. Quere infra ꝺra/na in lr̄a R.

De bombice Ca. XVII.

Bombix eſt vermis quidā naſcēs in frondib⁹ cypreſſi fraxini moꝛi ꝫ tere binti. vt dīc Pli. li. xj. c. xxiiij. Iſi. au tem dicit ſic. bombix eſt frondiū vermis. ex cui⁹ textura bombicinū cōficit. appellat aūt hoc noīe eo qꝝ cuacuet dū fila egerat ꝫ in eo remaneat ſol⁹ aer. vt dīc idem. Mira aūt recipit h̄ vermis īmutationē. nā ꝑmo naſci tur ſic vermis ſimilis cruce q̄ rodit folia ole rum ꝫ pāpinos vineaꝝ. h̄ vermis frigoris i patiēs bōbiceas telas araneaꝝ mō texit et ꝑ mo ſibi intexit coꝛticē ſiue domū in q̄ habi/tet. ꝫ ꝙtra hoꝛroꝛē hyemis ſe defenſet. textu ram aūt ſuā facit pedū ſuoꝝ miniſterio q̄b⁹ ſubtiliat filū ꝫ pectinat. ꝫ ſic id in telā ordi/nat ꝫ cōponit

De camelis Ca.XVIII

Cameli vt dic Jsi.li.xij.a greco nom̃ sunt sortiti.eo q̃ quãdo onerant se inclinãtes t accubãtes corã onerãtib⁹ humiliant.greci em̃ camehumile et breue dicũt.vel dicunt a camur qđ grece curuus sonat.quia in tpe quãdo recipiũt sup se põdera sup anteriores poplices incuruantur Cameli itaq; aialia sunt onerifera t mãsueta ad portanda hominũ põdera deputata t inueniunt in multis regionib⁹. sz potissime in arabia.et differũt cameli arabici a camelis aliaꝝ regionũ.nã arabici duos habẽt in dorso gibbos. Sed reliquaꝝ regionum cameli in dorso habẽt vnũ tantũ.vt dic Jsi. i eodem. Pli.ſo li.viij.ca.xix.dicit sic. Camelos inquit inter armẽta pascit oriens.quoꝝ duo sunt genera.bactrici scz et arabie. arabici cameli bina habẽt tubera in dorso.bactrici vnũ habẽt in dorso in quo portant. et aliũ in pectore cui incubãt. Cameli supiori ordine dentiũ vt boues carẽt t ruminãt sic bos t ouis.vt di. Jsi.li.xij.vngulã tamẽ nõ diuidũt vt post dicet.veloces sunt multum vt dic Pli.t ideo valẽt in pliꝝs cõmittendis t etiã in mercib⁹ deferẽdis.vltra assuetũ camelus nõ pcedit spaciũ.nec pl⁹ ꝺsueto one resuscipit ad portandũ.odiũ hñt naturalit ꝺtra equos. t sitim etiam p quatriduũ tolerant.t qñ bibũt turbãt aquã.alit potu non gaudẽt. Uiuũt ãnquagenis annis. q̃dã etiam t centenis t aliqñ etiã rabiẽ incurrunt. Castrant cameli q̃ bello p̃parant.fortiores em̃ sunt coitu penit⁹ denegato. Ducusq; plinius.De camelo ſo dic Auic.sic. Camel⁹ inq̃t mouet p̃mo pedẽ dextrũ sicut et leo. et sol⁹ habet sup dorsum additamẽtũ.t habet pedes scissos.et in scissura habet pellem ad modũ pedis anserini.et ille scissure sunt carnose sicut scissure pedis vrsi. Et ideo etiã faciunt eis hoies sotulares t abluunt eis pedes ne pedũ teneritudo subt⁹ ledat.t aliqñ etiã in corde illi⁹ inuenit os sicut etiã inuenitur in corde cerui.et habet q̃ttuor conos in duab⁹ mãmillis sicut vacca.t camela se inclinat t vadit sup genua quãdo appetit cum masculo copulari t desideriũ ei⁹ est ferucs tpe amoris.et tũc paꝝ comedit.et semp appetit coire iuxta locũ illũ vbi p̃mo coiuit.et vt dic Aristo.li.v.Appropiat camelis q̃ solitariꝰ sint in mõrib⁹ amoris tẽpe t null⁹ põt appropinquare eis nisi pastor.t virga camelorum est neruosa t valde dura. et ideo fiũt ex ea corde arcuũ. Jtẽ idem in eodẽ. Camelus habẽt tps determinatũ ad coitũ t amorẽ. Femina alit fetũ in vtero p.xij.mẽses. t nõ coeũt ante trienniũ t post partuꝝ quiescit p annũ. Jtẽ dicit idem li.viij.q̃ sunt quedam genera camelorꝝ que castrant vt sint ad fugẽ cõmodũ aptiores.et dicit q̃ tales cameli sunt velociores equis.et hoc accidit ꝓp amplitudinẽ passus.sz de hoc q̃re infra de dromedario Jtem nota ꝺtra incestuosos de camelo.q⁹ camel⁹ vt dic Aristo.li.viij. nõ coit cũ matre sua.cooperiebat em̃ mater cuiusdam cameli pallio in quadã ciuitate t saltauit sup eam fili⁹ eius q̃ sentiẽs eã matrẽ suã descendit anteq̃ coit⁹ cõpleret t momordit ingeniatorẽ t occidit ip̃m.exemplũ ẽ Arist. t ponit simile de equo cuiusdã regis. De camelo insup dicit Pli.li.xj.c.xxxvij. Cameli caluescũt inter quadrupedia sicut homo t sicut strucio t quedã alia inter volatilia Dicit etiã idẽ.q̃ inter animalia non cornigera camel⁹ in supiori maxilla nõ habet ꝺtes dentes.t ideo ꝺcordat cũ animalib⁹ ruminantibus in dẽtib⁹ t in dispositõe vẽtris. sz non in cornib⁹. Jdem dic Aristo.lib.xiiij. Animal cui⁹ cib⁹ est materia spinosa habet multos ventres vt camel⁹.et animal habẽs cornua nõ habet dentes in vtraq; mãdibula.t propter hoc camel⁹ nõ habet dentes in vtraq; mandibula sed in vna tantũ q̃uis careat cornibus.necessario igit fuit venter cameli talis dispositionis.et assimilat ventrib⁹ aimalium carentiũ dentib⁹ in mãdibula supiori. t fuit creatio dentiũ eius sicut animalis habentis cornua.et sequit ibidẽ. Et quia cib⁹ cameli est spinosus necessario fuit lingua e⁹ carnosa ꝓp duriciẽ palati. natura ergo palato vtitur sicut pte terrestri dentiũ.t ꝓpter hoc ruminat camel⁹ sicut habentia cornua quia ventres ei⁹ ventrib⁹ habentiũ cornua assimilant. Recipit itaq; cibum in p̃mo ventre penitus indigestũ.in secũdo autẽ incipit digeri.in tertio melius.i quarto digestio penitus complet.et ista ventriũ diuersitas fuit necessaria ꝓpter grossiciẽ nutrimẽti sine cibi.quia parũ dentib⁹ molit cibũ. Jtem Aristo.libro.xiiij. Camelus non habet fel distinctũ super epar sicut nec elephas.quia epatis naturã habet valde sanam et sanguinẽ naturaliter dulcẽ t in talibus animalib⁹ nõ inuenit fel.aut si inuenit in venis valde

gracilibꝫ inuenit. Et ideo dixerũt antiq sic anaxagoras q̄ camelꝰ ꝓpter ꝓnationẽ fellis sunt vite longioris. qz diutiꝰ viuũt aialia parum habẽtia fellis q̄ illa que habẽt multũ. z ideo posuit anaxagoras q̄ fel esset causa ī firmitatũ oĩm acutaꝝ quãdo scz multipliciter ad pulmonẽ z ad alias ptes corporis se diffundit. Sz dic̃ Aristo. hoc esse falsuz. qz multa animalia in q̄bꝫ nõ inuenit fel acutas z mortiferas aliquãdo sustinent passiones. vt patet in camelis quibꝫ accidit aliquãdo podagra z rabies. vñ ꝓstringunt pedes sui z interficit eos ista infirmitas. et tamen carent felle. vt dic̃ idem. Ducusq̄ Aristo. De camelo etiã dicit Cõstan. in diet. vniuersalibus. Camelꝰ est animal calidissimũ et natura. et ideo naturaliter est macilentũ. Calor eĩ totã trahit sanguinis vnctuositatẽ. et iõ remanet sine multa crassicie. z camelinum lac subtilꝰ est lacte alioꝝ animaliũ z minus vnctuosum z minꝰ nutritiuũ. magis aũt est calefactiuũ diureticũ. id est. aptiuũ z diuisiuum. lac eĩ nihil aliud est q̄z sanguis scõdo coctus. et iõ lactis sapor camelini salsus est z acutꝰ. vñ humoꝝ grossoꝝ est incisiuũ z attenuatiuũ. cui vaccinũ lac est ꝯrariũ. est eĩ grossum vnctuosum z multũ nutritiuũ. alias ꝓprietates quere infra de dromedario

De cameleopardo
Capitulũ. XIX.

Cameleopardꝰ vel cameleopardulꝰ est animal ethyopũ. vt dicit Isiõ. li. xij. et Pli. li. viij. ca. xix. caput habẽs cameli z collũ equi. crura z pedes bubali z maculas pardi. Est ei bestia maculis albis rutilũ colorẽ distinguẽtibꝫ supaspersa. et iõ a capite cameli z maculis pardi cameleopardulꝰ est vocata. vt dic̃ Pli. Est autez bestia magis aspectu q̄z feritate cõspicua. intãtum mãsueta q̄ etiã ouis fere nomẽ accepit vt dicit idẽ. Hoc aũt animal fuit mũdũ ꝼm mosaycã legẽ q̄ ad esum. sz nõ q̄ ad sacrificium. nã vngulã findebat vt bubalꝰ z rumiabat vt camelꝰ. et iõ ipm comedere erat fas. vt patet Deut. xiiij. ꝛc̃.

De cameleonte Ca. XX.

Cameleon buiꝰ cameleontis. est bestiola gua diuersa varietate colorũz cõsperſa cuiꝰ corpusculũ ad varios colores quos videt facilima ꝙuersione variatur nõ inuenit aliqꝺ aliud animal cuius corpusculũ ita recipiat colorẽ oppositoꝝ immutationẽ. vt ibidẽ dicit Isiõ. Scõm autẽ Auic̃. cameleon idẽ est q̄ stellio. qz lucet vt stella et immutat colores. quia est aial timidum z pauci sanguis. z ideo colores mutat z est quadrupes habẽs facie lacerte et vngues acutos z recuruos z corpꝰ aspez z dura cutẽ ad modũ cocodrilli. Aristo. sic dicit li. ij. Camelcon inquit est aial in corpore simile lacerto. cuiꝰ latera sunt oblõga puenientia ad inferiꝰ sui vẽtris sicut piscis z medium spõdiliũ dorsi eius ꝓminet sicut spondiliũ piscis. z facies eius est sicut animal et porco z symia. et habet caudã valde longã z eius extremũ est gracile. et habet pedes reflexos sicut lacertuli. z quilibz pedũ diuiditur in duo. et compatio vniꝰ ad alterũ est vt pollicis hois ad residuũ maniꝰ. z q̄libet istarum partiũ diuidit in digitos. z habz vngulas similes vnguibꝫ auiũ totũ corpꝰ eius est aspez sicut corpꝰ pardan. oculi eiꝰ ꝓfundati et sunt magni rotũdi et cõtinent a corio simili corio totiꝰ corpis eius. et nõ coopiunt ab ipo. et girat oculos suos frequẽter circũquaq̄ et alterat colorẽ eiꝰ quãdo inflat corium eiꝰ. et habet colorẽ declinantẽ ad nigredinẽ. et sunt in eo macule nigre. et hec variatio est in toto corpe eius z maxime ī oculis et in cauda. et eiꝰ motus est grauis valde. et in morte eiꝰ turpis coloris. et id qꝺ est ī corpore suo est modice carnis. paz eĩ habz nisi in capite z radice caude vbi paz habz sanguinis. similit in corde z in venis exeuntibꝫ ab eo et in circuitu oculoꝝ q̄ uis sit parũ et eiꝰ cerebꝝ est ꝓpe oculos si q̄s diuiserit corpus ī duo ꝑmanebit in opatõibꝫ suis ꝓ suũ spũm et remanet modicꝰ motꝰ circa corpus et nõ habet splenẽ et manet in cauernis sic̃ lacerta. Ducusq̄ Aristo. Pli. ꝙ lib. xxviij. c. viij. sicut dicit. Cameleon est aial silẽ cocodrillo sola curuatura dorsi et candeamplitudine distãs. nullũ aial eo pauidꝰ est. mak. et iõ ĩmutak colorẽ. vis eius magna est ꝓtra accipitrũ genꝰ. detrahit eĩ accipitres ad se volãtes et ꝑbet ceteris animalibꝫ volũtarie lacerãdos. Caput eiꝰ et guttur eius si cũ quercinis lignis accendak imbres facere et tonitrua democritꝰ asserit. sz hoc derider Pli. Qualecũq̄ sit animal inter munda cõputak. vñ sup Leuit. xj. dic̃ esicꝰ. Dissereſcit et ꝑ infirmitate mãsuetũ se fingit cũ sit crudelis. Dicit aũt cameleon viuere solo aere sicut talpa ex terra. et allec ex aqua. z

salamandra exigne ꝓsus. Quattuor expuris vitā ducūt elementis. Lameleon talpa maris allec ꝛ salamādra. Terra cibat talpā flāme pascūt salamādrā. Unda fit alleci cibus aer cameleonti

De caprea Ca. XXI.

Caprea est silvestris capra a carpēdo dicta. Uñ Jsiō. li. xij. capros ꝛ capras a carpēdis virgultis quidā dicūt Alij ꝓo sic eas dictas putāt ꝙ carpāt aspera. nōnulli ꝓo dicunt eas sic vocari a strepitu cruriū. vnde vocant capree silvestres capre quas greci ꝓpeo ꝙ acutissime videāt dorcas appellauerūt. morant cīm in excelsis mōtib. ꝛ cūis de longinquo videāt nō vident tamē venientes venatores. eedē dicūt ꝛ ybices quasi auices eo ꝙ ad instar auiū ardua loca petāt. ita vt de sublimitate vix obtutibus humanis pateāt. vt dicē Jsi. li. xij. ꝛ subdit. Hec itaq; animalia in petris abruptis cōmorant. ꝛ si aliqñ hominū approximatōz ꝛ ꝓsecutionē seu quersitatē ꝓsenserint vl̄ feraz. de altissimis saxoz cacuminib. sese ꝓcipitātes in suis se cornibus suscipiūt illesas vnde dicunt etiā ꝛ dame siue damule. vt dicit Pap. cūre infra in lr̄a D. de damula. Est itaq; caprea velocissima i cursu. leuissima i saltu. acutissima in aspectu. dulcissima q̄ ad gustū. tenerrima ꝛ suauissima quo ad esum sagacissima quo ad pastuz. nā visu gustu ꝛ olfactu discernit inter herbas ꝛ arboruz ramusculos quoz extremitates teneras comedit ꝛ depascit. dicē etiā Plinio Leopardus caprē silvestris bibit lac vt vim languoris euitet

De capreolo Ca. XXII.

Capreolus vt dicit Auicē. est animal in india simile hinnulo siue ceruoz filio q̄ apud nos etiā ñ mutat dētes. ꝛ qñ eius dētes sunt magni signāt vite diuturnitatē in eis ꝛ habet pulcros oculos et acutos. ꝛ Aristo. li. viij. Capreoli silvestres habēt sapiam quādo vulnerant querūt pulegiū ceruinū ꝛ comedūt ipm vt extrahant sagittas de corpe si que in ipsis sunt infixe. ex velocitate mot̄ ꝛ assiduitate discursus. caro capreoli a supfluo humido exonerat. ꝛ eius caro tenerior ꝛ digestibilior efficitur. ꝛ saporis ac odoris ei⁹ grauitas amputatur. vt dicit Cōstan. past⁹ gratia de locis altis ad altiora tēdit ꝛ inter herbas salubres ꝛ noxias odore diiudicat ꝛ discernit. Ruminat cibos ꝛ vngulā findit. Nō vngue non cornu nō dente ſz sola velocitate fuge a canibus ꝛ venatoz insultib. se defendit. Uñ qñ i campestrib. ꝓsequit ad montana fugiēs alta petit. Jn mōtib. indie sunt quidā capreoli qui ab herbis aromaticis ꝛ odoriferis pascunt in quoz vnguib. sunt quedā ꝓcauitates i q̄bus hūores quidā ad apostemata colligūt que ꝓmo ad maturitatē ꝓ motū ꝛ ꝓfricatōz rumpunt ꝛ a corpe cū pilosis folliculis abstrahunt ꝛ suba que infra pelliculā cōtinet summe est odorifera ꝛ iter aromatica maxime ꝓciosa. in medicinis plurimū vtilis ꝛ ꝓfuosa. vt dic̄ Dyas. ꝛ Plat. ꝛ illō muscū vulgariter nominamus

De capra Cap'm. XXIII.

Capra sicut ꝛ caprea a carpēdis ꝛgultoz ꝛ herbaz summitatib. est dicta. qz semp sursum tēdit vt summitates capiat carpat ꝛ comedat folioz. vt dicē Jsi. De capris aūt dicē Pli. li. viij. c. j. Capre inquit pariunt fetus plures ſz raro quattuor. ferunt in vtero q̄nq; mensib. sicut oues. capre etiā pinguedine sterilescūt. añ trienniū min⁹ vtiliter generāt. et in senectute vltra q̄ trienniū. cōcipiūt in nouēbri vt in marcio pariāt vel in aprili turgētib. virgultis. non omnib. sunt cornua. sed q̄busdā sunt in bis indicia annoz ꝓ incrementū nodoz. auribus eas spirare ꝛ nō naribus archelaus ē autor ꝛ raro sunt sine febre. ꝛ ideo tā capris q̄s ouibus ardētior ꝛ calidior est ꝓcubit⁹. vt tradit idem. nec min⁹ dicimus eas videre ō nocte q̄s de die. depēdet omnib. de mēto vill⁹ quē armitū vel aruncū vocāt Hoc villo si quis vnā ex grege trahat cetere stupētes expectāt Jd etiā dicūt euenire cū quandā herbā aliqua ex his momorderit. morsus eaz est arbori oliue maxime exitialis. Hā oliuā lambendo sterilē faciūt. ꝛ hac de causa quedam nō immolabant. Caprē sole decliui ad occasum vt dicūt simul nō edūt ſz post auerse ab inuicē iacēt. Jn alys aūt horis auerse se ꝙuertūt ꝛ versis vultib. ad inuicē in gramib. depascunt. Ducusq; Pli. De caps aūt dicit Aristo. li. iij. in fi. Jn multis regionib. hñt lac sine impgnatōe. nec expectat impregnatio. ſz accipit vrtica ꝛ cū eo ꝓfricat mamilla. ꝛ exibit ꝓmo sanguis deinde exit similē sanie i ꝛ postea exit lac bonū nō pei⁹ q̄s impregnata. Jtē idē li. vj. Caprē viuūt p. x. vl̄ p. xij. ānos ꝛ frequētāt coitū vsq; ad senectu

tem ꝛ aliquãdo pariũt gemellos si habue/
rint cibũ ꝯuenientẽ. et maxime si caper be/
ne nutrit⁹ erit. Et si impgnata fuerit capra
cõtra impetũ venti septẽtrionalis ꝓiet ma/
res. ꝛ si ꝓtra meridionalẽ feminas ꝛ debent
vertere facies ꝓtra partẽ septẽtrionalez qñ
debẽt coire. Jtẽ ibidẽ li. vij. Capre sic̃ oues
comedũt herbas. sed oues carpunt herbas
vsq; ad radices ꝛ manẽt stabiles in pascuis
capre ꝯo cito mouenť a locis ꝛ accipiũt tan
tũmodo herbaꝝ extremitates ꝛ meli⁹ impre
gnanť post potũ aque salse. ꝛ qñ mouenť ca
pre post meridiẽ potabũt plus aque. ꝛ qñ/
do comedũt sal añ partũ habebũt multum
fluxũ a mãmillis. Jtẽ li. viij. in capris sicut
in ouib⁹ est ꝓuatio intellect⁹ intm̃ q; vir sci
unt egredi ad pascua vel regredi nisi ab ali/
quo deducanť. et si quis acceperit quandã
capr̃ã ꝛ subito erexerit. erigunť ꝛ alie ꝛ respi
ciunt eã solido aspectu. vsus aũt capraꝝ sic̃
ꝛ ouiũ hominib⁹ est necessari⁹. nã lacte ꝛ car
nib⁹ pascit capra famelicos. pelle ꝛ pilis ve/
stit nudum. fimo ꝛ lotõe. i. vrina impinguat
humũ. nihil itaq; est in corpe capre qđ non
sit vtile vel ad victũ vl̃ ad vestitũ vel ad vsũ
necessariũ medicine. naz vt dic̃ ꝑ Pli. li. xviij.
ca. x. cornu caprino incinerato ꝛ pilis accen
sis serpẽtes effuganť. eoꝝ remedio mlta ve
nenoꝝ genera supanť. corrodunť carnes su
perflue et recẽtes ac viue generanť. restrin/
gunť humorũ immoderati flux⁹ ꝛ vulnera
putrida corrosiua ꝛ incancrisata vl̃ fistula/
ta eoꝝ beneficio remediant̃. pelle capna re/
centi obducunť vulnera ꝛ sananť sanguine
caprino cũ medulla decocto. toxicata vene
na excludunť. ꝛ morsus reptiliũ ꝛ ict⁹ scor/
pionũ curanť. pulmone calido capre super
morsum venenosum posito venenũ extrahi
tur. doloriscq; angustia mitigať. eius felle ca
lido oculoꝝ depellit̃ macula ꝛ corrodit̃. vi/
sus acuit̃ ꝛ oculus clarificať. Jecur capnũ
assum ꝓtra elephantiã adiuuat. si in cibis se
pius assumať. ei⁹ fim⁹ cõtra multas infirmi
tates opitulať. Hã vt dicit idez. fimo capno
podagrici alleuianť. si sepũ hircoꝝ cum suc
co edere misceať. vrina etiã caprar̃ calefctã
tepida auribꝫ instillata dolẽtes aures sanat
Has ꝛ multas alias ponit medicinales ꝓ/
ꝓprietates. Un̄ dicit Pli. ibidem. Mille
remedia ex hoc aĩali demonstranť q; q̃dam
vt ait. miror cur febre nõ dicať carere Ad ꝟ
dicit Aristo. q; est quoddã animal qđ sugit
lac capraꝝ ꝛ quãdo sugit mãmillas lac ãi
bilatur vl̃ corrũpit̃ qđ est in eis ꝛ exiccať. ali
as excecať inde capra. De capra quere infra
de birco.

De cane Ca. XXIIII.

Canis a greco nomen sumpsit vt dic̃
Jsi. grece em̃ cinos dr. quidã em̃ eũ
a canore latrat⁹ dicunt sic vocatum
Habil aũt vt dic̃ idem sagaci⁹ est cane. plus
em̃ sensus ceteris animãtib⁹ habz. nam sua
noia canes recognoscũt dños suos diligũt
dñoꝝ tecta defendunt. ꝑ dñis suis morti se
subñciũt voluntarie cũ dño ad ꝑdam currũt
Corp⁹ dñi sui etiã mortuũ nõ derelinquũt
Odore ꝛ sanguĩe ꝑde vestigia depbendũt.
humanũ cõsortiũ diligunt. sine hoĩb⁹ etiaꝝ
esse nõ possunt. vt dic̃ Jsi. vbi subdit̃. So/
lent aliquotiẽs canes lupis admiscerier q̃/
bus nascunť canes seui qui lisci a q̃busdã
nominãť. Solẽt etiã indi caniculas nocte
in siluis dimittere alligatas q̃ a tygridibus
insiliunť. ex quib⁹ nascunť canes acerrimi.
tã fortes vt ꝓsternãt feroces bestias. vt leo/
nes. Hucusq; Jsi. li. xij. c. ij. De cane autem
dicit Pli. li. xiij. c. xlj. de animantib⁹ que no/
biscũ degũt fidelissimi sunt canes hoi atq;
equi. Pugnasse em̃ canes ꝑ dñis suis ꝓtra
latrones accepim⁹ ꝛ cõspexim⁹. cõfectosq;
plagis audiuimus eos volucres ac feras a
dñoꝝ suoꝝ corp̃ib⁹ abegisse. laniatu atq; la
tratu homicidã dñi sui scelus ꝓfiteri coegis
se. Legim⁹ etiã garamantũ regẽ ducentos
canes ab exilio reduxisse. et cõtra resistentes
mira audacia ꝑpiasse Canis etiã iasonis ci/
licie noluit cape cibũ dño suo interfecto. et
sic dolore pariter ꝛ inedia ꝓsumpt⁹ est. Le/
gimus etiã colonũ al̃s celiũ senatorẽ placẽ
tie ab armatis oppressum canem defendisse
nec ꝑ⁹ vulneratũ q̃ cane pempto. sic canis
tyrñ sabini eũ nec ĩ carcere nec in morte de/
reliquit. ꝙ mestos edẽs vlulat⁹ cuz mortuo
mãsit. cui cũ quidã cibũ adiecisset ad os de
functi cibũ tulit. et cadauere in tyberim ꝓ/
iecto vt corp⁹ sustentareť saliens intra flu/
uium innatauit accurrẽte multitudine ad
spectaculũ fidi animalis. Jtinera q̃uis lõ/
ga ad memoriã reducũt. et amissis dñis ad
eoꝝ domicilia soli ꝑ lõga terraꝝ spacia re/
dire ꝓsueuerũt. Canis mitigať seuicia boie
humi cõsedẽte. in venatu ei⁹ ꝑcipua sagaci/
tas inest. nã vento ꝛ odore etiã ꝑ quas feraꝫ
fugiẽtes ꝑsequunť ꝛ eorum deprehendẽtes

vestigia latratu ꝛ rostro ferarū latibula abdita ꝓdunt. Ex tygridibꝫ ꝛ canibꝫ tā fortes generanꝫ canes vt leones vincāt ꝛ elephantes. sicut expertꝰ est Alexāder magnꝰ ī cane qui sibi a rege alanie est trāsmissus q̄ primo in eiꝰ p̄sentia leonē ꝓfregit. deinde adducto elephāte canis visa belua horrētibꝫ p totuꝫ corpus villis ingēti latratu primo insonuit deinde artificiali dimicatōe elephantē tam diu afflixit q̄ in terrā cadere coactꝰ fuit. Pꝰ annuā etatē canis gignit octogenis diebus in vtero gerit. cecos catulos parit. qui q̄ꝫto longiori nutriunꝫ lacte tāto tardius visum accipiūt. nunq̄ꝫ tamē visum accipiūt nisi pꝰ viceſimū primū diē. nec ante septimū. Qui daꝫ dicūt q̄ quādo vnꝰ solus nascit die nono videt. quādo gemini decimo die. quādo trini die vndecimo. ꝛ ita quāto plures pariuntur tāto tardiꝰ oculi eoꝝ ad videndū aperiunꝫ. Quot em̄ vni catulo numero adiiciūtur totidē ad lucē diebꝫ vt videāt retardanꝫ optimꝰ est fetus q̄ nouissimꝰ cernere incipit. vel quē primo defert mater in cubile. Huc usq̄ꝫ Pli. li. viij. c. xlj. vbi multa alia dicūtur De canibꝫ aūt dicit Aristo. li. ij. Canes nō ciūciunt dētes nisi forsan duos. ꝛ quāto sūt minores. tāto habēt dētes albiores ꝛ acutiores ꝛ p hoc cognoscunꝫ canes antiqui a iuuenibꝫ quia senū dentes sunt nigri ꝛ obtusi. iuuenū vero ecōuerso. Item ibidē libro q̄nto Canes masculi mouenꝫ ad generationem ꝛ coitū citiꝰ q̄ꝫ femine. et citiꝰ generāt leporarij q̄ꝫ alij. vt dicit idem li. vj. cuiꝰ femina qñ ipregnatꝫ p sextā partē anni. i. p sexaginta dies alit in vtero. et sunt eiꝰ filij ceci p duodecim dies. ꝛ non accedit ad eā masculus nisi sexto mēse post partū. ꝛ quedā impregnanꝫ in. lxxiij. diebꝫ qꝫ est fere q̄nta pars anni. et filij istaꝝ remanēt ceci. xiij. diebus. etiā q̄dā p tres mēses ꝛ est quarta ps anni. ꝛ filij istarum erūt ceci p. xvij. dies. Ex̄ patet q̄ q̄ꝫto fetus citiꝰ in vtero pficiunꝫ tāto citius gaudent visu qñ sunt editi huic mūdo. ꝛ masculi mouenꝫ ad coituꝫ citius. qꝫ qñ incipiunt leuare crus ad mingendū. qꝫ fit post sex vl̄ septē menses qñ vigorescūt. ꝛ accidit canibus leporarijs quoddā p̄rium q̄ plus p̄nt generare qñ sunt in labore q̄ꝫ qñ sunt in q̄ete. ꝛ possunt viuere masculi decē annis. ꝛ minus viuūt leporarij masculi q̄ꝫ femine p̄ter laborē masculoꝝ. ꝛ sic nō est in alijs. qꝫ magis viuūt mares q̄ꝫ femine. vt dicit ibidem.

Alij āt canes vt custodes domoꝝ ꝛ ciuium viuūt diutius quia quattuordecim annis. ꝛ aliquādo viginti. vt dicē Homerꝰ. Jtē libro. viij. canes qñ infirmanꝫ comedunt rādices herbe cuiusdā vt vomāt. et sic sibi medenꝫ. Jtē dicē Plinijꝰ li. xviij. Vomitiones inquit. id est. medicinas ꝛ purgationes vomitiuas. primo ostēdit canis q̄ repletꝰ cibo noxio gramen comedit ꝛ per vomitū liberatus fuit

De canicula Ca. XXV.

Canicula dr esse mater canū cuiꝰ matrix est oblonga p longitudinē ventris collocata. habēs p longitudinē vbera plura ꝯtra seinuicē ordinata que impregnatōis tpe ītumescūt que parit plures filios sed sp cecos. quos tamē tenerrime diligit ꝛ morsu ac latratu eos defendit. et si de latibulo filij exierint eos inter dētes sine oī lesione referre ꝓsucuit. ꝛ p̄mo meliorē ꝛ formosiorē reportat. qꝫ cuꝫ teneriꝰ diligit. et iō ei māmillā citius porrigit ꝛ extendit. Ān tē pus coitus ꝛ cōceptus vt dicē Aristo. lib. v. p dies septē quandā mēstruosam immūdiciam ejicit ꝛ tūc infirmatꝫ ꝛ apostematꝫ ei matrix. ꝛ tūc nō appetit coitū sed fugit. sed post purgationē meliꝰ cōcipit salubriusq̄ꝫ parit post partū etiā multū humorē fleumaticuꝫ ꝛ grossum ejicit. ꝛ ideo corpꝰ canicule tunc marcescit. vt dicit idē. Jtē inuenit lac in caniculis ante partū p plures dies ꝛ citius in leporarijs q̄ꝫ in alijs. ꝛ p̄mo est lac spissum ꝛ postea subtiliatꝫ. ꝛ post partū est ꝯueniens. ꝛ viuūt minꝰ canicule q̄ꝫ canes cōmuniter. sꝫ canes venatici masculi p̄pter laborē nimiuꝫ ꝛ discursum minꝰ viuūt. ꝛ qñ ab vrine grauamine se exonerare desiderat crus non erigit sicut masculꝰ sed residēs inferius se iclinat. Canicula igit mare est minor corpore. ꝛ gracilior viribꝫ debilior circa fetus educationē solicitior. animo māsuetior. nisi quando nutrit fetus. Est aūt ad instruendū masculo abilior ꝛ etiā corpe p̄pter membroꝝ flexibilitatē agilior. sꝫ p̄pter debilitatē neruorū in cursu minus durat. Canū igit ꝛ caniculaꝝ nobilitas attēdit in faciei ꝛ rostri protē sa lōgitudine ꝛ amplitudine pectoris ꝛ iliorum siue inguinis strictitudine. nam canis nobilis circa renes ꝛ ilia ꝛ etiā ventrē restrīgitur. sꝫ circa anteriora pectoris dilatatꝫ. aures etiā lōgiores habet ꝛ flexibiliores. tybiasaūt añ habet exiliores ꝛ gratiliores ꝛ etiam

altiores. z ꝫ fuit neceſſariū vt eſſent ad motum z ad curſum agiliores. caudā etiaz hñt ceteris canibꝫ plixiorē z recuruiorē. minus etiā habēt de carne q̄ canes rurales. et hñt etiā pilos breuiores z rariores z planiores nā ſi eſſent multū piloſi z villoſi ī curſu nimis incaleſcerēt. ſi nimis carnoſi mole carnis oppreſſi min⁹ currerēt. z ſi caudas haberent lōgas inter crura dependentes eoz cursum nō modicū impediret. p ꝫ⁹ etiā caude dependētiā nō aioſi ſz poti⁹ timidi apparerēt Sunt adhuc canes nobiles circa beſtias z feras ſilueſtres inſequēdas z capiendas feroces et ſeui. circa ꝯo homines ſunt valde māſueti. z ſi aliquādo ꝓtra homies extraneos exilierint. ſtatim a ſuo impetu ſe ꝯpeſcūt Canes etiā nobiles cū ceruū vel leporē ceperint nō ſtatim deuorāt qđ capiūt ſz poti⁹ p̄dā ſuaz dño ſuo derelinquūt. viliori ꝑte p ſua portiōe vtputa oſſibꝫ et ſanguīe cōtenti ſunt. imo ſi nihil portionis penit⁹ haberīt ꝓpter hoc p̄dam aliā inſeq̄ z inuadere nō dimittunt

De alijs ꝓprietatibus canum Ca. XXVI.

SUnt z alie canū ꝓprietates min⁹ laudabiles. nā canes boliſmū ꝓtinuū. i. appetitū immoderatū patiunt. z tantum aliquādo ꝑ famē cruciant q̄ inſani et rabidi fiūt. Hā canibꝫ accidūt infirmitates ſicut canicies. ſquinantia. z rabies. vt dicit Ariſto. lib. vij. Oīa animalia q̄ſ ſunt morſa a cane rabioſo in furiā rapiunt. p̄ter hoiem qui aliquādo euadit bñficio medicine. Dic̄ aūt Cōſtan. in viat. li. vltimo. Canis eſt naturaliter frigid⁹ z ſicc⁹ cui nigra colera dominatur q̄ ſupabundās z putrefacta vl̄ corrupta ipm rabidū facit. et hoc ꝓtingit maxime in autūno z in vere quē aliꝫ canes fugiunt tāq̄ peſtem. z ſemp eſt ꝓfug⁹ z ſoliuag⁹ z vadit nutādo z cancellādo ſicut ebrius. z currit ore aperto ac lingua dependēte. ſaliua nimia z ſpumoſa de ei⁹ orificio ꝓfluente oculos habet reuerſos ac rubicūdos. z aures retractas. z caudā inuoluit inter coxas z q̄uis oculos habet aptos. tñ offendit ad omne obiectū pedē ſuū. ꝓtra quālibet rēpugnat. z ꝓtra vmbrā ſuā latrat quē timentes canes fugiūt z latrāt ꝓtra ipm. Carnē autē intinctā in ſanguine morſure ei⁹ null⁹ canis attingit. Et qui ab eo mordenꝫ ſomniāt terribilia. z in ſomno ex putrefactōe, ſunt timoroſi. z iraſcunꝫ ſine cauſa. ſtupidi fiūt. vndiq̄ circūſpiciētes z inſpici a nullo patientes z ſi inualuerit paſſio icipiūt abhorrere omnem potū z timere aquā z latrāt vt canes. z ita timēt aquā q̄ cadūt ꝑ timorē. z hi moriūtur niſi medicādo eis citi⁹ occurrat. Curas aūt z remedia quere ſupra li. de morbis. ca. de venenis. Dicit aūt Pli. li. xxix. q̄ ſub lingua canis iacet aliq̄ vermicul⁹ q̄ grece dr licta. qui facit canes rabidos. quo extracto ceſſat morbꝫ Itē dicit idē. Tāta eſt violētia morſus canis vt ei⁹ vrina calcata nocet homini z maxīe ſi habet vlc⁹ vel vuln⁹. Itē ibidem. Qui vrinā ſuā eiecerit ſup vrinam canis rabioſi dr ſtatim ſentire dolorē ilium et lumboꝝ. Itē canis eſt iracūdus z malicioſus. z iō vt ſe vindicet lapidez de quo p̄icit ſepe mordet. z tāto furore z morſu lapidē arripit q̄ dētes ꝓprios in ſe frangit z non lapidem ſz ꝓpriū dentē valde ledit. Itē fraudulent⁹ eſt z doloſus vñ z ſepe trāſeuntibꝫ blādiendo cū cauda q̄ſi arridet q̄s retro mordz qñ mīme ꝓſiderāt. Itē odit baculos z lapides ac virgas timet. Inter notos audat et animoſus eſt z oēs mordere nitit. oēs terret ſz tranſiens inter extraneos nihil audet. Itē auid⁹ eſt z guloſus. z iō ſepe cadauera ita auide comedit q̄ vomitu ea reīcit. ſz p⁹ cū eſurierit qđ turpiter euomuit. turpi⁹ recomedit ac reſumit Itē canis inuidioſus ē z ideo dic̄ Auicē. q̄ occulte herbas colligit q̄bꝫ vomitu ſe purgat inuidēs z dolēs q̄ ber be efficaciā q̄s recognoſcat. dolēs etiā perſuerſus canis ſi q̄s ali⁹ canis ignot⁹ hoſpitium ſubintroeat. timēs ne ꝓpter ei⁹ p̄ſentiam ſibi aliq̄d depereat. z iō pugnat ꝓtra eū. Itē cupid⁹ eſt z parc⁹ z ad reponenduz ſupflua ſtudioſus. z iō oſſa carnoſa z medullata q̄ deuorare nō poteſt canibꝫ nō cōicat ſz cū diligentia reponit in abſcōdito z occultat que cū eſurit ſol⁹ vorat. Itē immūdus eſt z libidinoſus. Unū dic̄ Ariſt. li. vj. Canes tam femine q̄ mares coitu vtunꝫ q̄diu viuūt. ita em̄ immūdicie libidinis ſe exponūt q̄ inter matrē z ſororē nō diſcernūt quo ad coitum Et iō ſm legē moſayc̄ equali immundicie ſubiacet oblatio de p̄cio canis vel canicule z de p̄cio meretricule, pſtitute. nā tales miſere pſone oīm libidini indifferenter deſeruiūt canino more Itē antiqu⁹ canis piger ſolz eē z deſidioſus. vñ dic̄ Ariſt. li. vij. q̄ canibꝫ ī ſenio accidit podagra z pauci ex eis euadūt

quin podagrici efficiãt. z ideo tota die dormitãt sup fimariuz inter muscas z vermes maxime aũt a muscis tũc infestãt circa oculos lippiẽses z circa aures in q̃bz ẽ potissime vlcerosus. z q̃uis aliq̃n terebrãdo pforant ei⁹ aures p̃ pigricia nõ resumit vires vt se excutiẽdo eos abiiciat z expellat. sz vir aliq̃ties qñ ꝓtra faciẽ ei⁹ volitãt post eas captãdo cũ ore crepitãdo dẽtibz eas fugat. Tandẽ canis vlcerosus reste vel fune collo eius alligata violent⁹ ꝺ fimario trahit. in fluuio submergit. z tũc terminat sic ei⁹ misera vita ac finit. nec ei⁹ pellis detrahit. nec ei⁹ caro comedit. sz sepulture cõmittit. sz muscis. z vermibz finalit derelinquit

De catulis Ca. XXVII.

CAtuli sunt canis filij diminutiue sic dicti sic̃ z catelli. Hã abusiue sic vocant filij aliaz bestiaz. vt dic̃ Jsiꝺ. li. xij. Hi catuli nascunt generaliter ceci z q̃ ad videndi actũ impfecti. nã catuli canũ uascunt cũ dentibz serratis q̃uis valde puis. Oñe aũt aial habẽs dẽtes p̃ modum serre diuisos est gulosum z bellicosum vt canis. lupus. leo. pantbera. z hmõi. z oia talia animalia generãt fet⁹ impfectos. vt patz supra libro eodẽ de aialibz in generali. z in oibus faciẽtibz filios incõpletos causa est gulositatis. q: si expectaret vsq̃z ad cõplementũ fet⁹ matrẽ sugẽdo interficerẽt. et ideo oportz vt festina sit in talibz natura. q̃re supra li. eodẽ Hã sicut dic̃ Solin⁹. Catuli canũ q̃ndam apud veteres erãt in summo honore habiti vt dicit Pli. li. xxix. Catulos inq̃t lactentes adeo puros estimauerũt ad cibũ antiqui vt etiã eos placandis numinibz offerrent loco bostiaz quoz sanguĩe nihil ꝺtra toxica putabat vtil⁹. z adhuc in pñti iubẽt autores ꝺ morsus venenosos vulneribz salubrit adhiberi. nã catuli apti z ictibz serpẽtis apositi calidi venenũ extrahũt. dolorẽ mitigant. et adhibitis remedijs membz sauciũ tutũ reddunt. vt dic̃ idẽ. Et hi catuli q̃to nascuntur citi⁹ tãto visum videdi recipiũt tardius. vt sup̃ dic̃ Aristo. Sil'r quanto vberiori lacte nutriunt. tãto tardi⁹ i videdo pficiũt. Matrem adhuc ceci diligũt. voce z odore eã recognoscũt. mãmas eius req̃runt. z si mater lac aliquo casu oppresserit acutiori dẽte papillam cõpmunt z lac vberi⁹ effundere dentium acumine matrẽ cogũt. q̃n esuriũt ululando z clamitãdo vbera materna q̃runt z ita dicunt fugere mãmas in ordine pout iacuerãt in matrice. z ille catul⁹ q̃ fortior est ac melior ꝓpius ad lac admittit. et a matre diligit teneri⁹ z fouet. a catulis venaticis cibz ex industria debet subtrahi ne eos cõtingat ex pastu supfluo impinguari. Ex nimia em̃ crassicie z impinguatõe ad p̃dam segniores z ad cursum fierẽt tardiores. Quãuis autẽ animalia sint melãcolica ex cõplexionabili qualitate. ex dispositõe tñ mẽbroz sunt agiles. Sũt em̃ leti plurimũ ac ludẽtes. z hoc accidit ex etate. q̃n ꝺo sunt sepabiles a lacte tũc sunt abiles ad instruendũ z hoc tam ad venandũ q̃z etiã ad ludendũ z ad gregẽ custodiendũ a lupis ac tuendũ. Qui ꝺo ad custodiã dom⁹ sunt deputãdi debẽt de die i loco obscuro icludi z vinciri. z sic ꝺ nocte em̃t ꝺtra fures magis seui. nã taliũ canũ est officiũ de die quiescere z dormire. de nocte ꝺo vigilare. z ꝺtra fures curiã circuire. Utiuperabilis em̃ est canis q̃ ꝺ die vigilat latrat z circuit. ꝺ nocte ꝺo dormitat z latitat z obumtescit: Mal⁹ etiã est canis siue sit senex siue iuuenis. q̃ de die custodit oues a lupis dũ sunt in pascuis. ꝺ nocte eas strãgulat dũ sunt in caulis

De castore Capl'm. XXVIII.

CAstor est bestia mirabilis que cum quadrupedibz viuit z gradit i terris sub aquis aũt natat z cõmorat cum natatilibz sicut pisces. z est castor a castrãdo sic vocat⁹. vt dic̃ Jsi. li. xij. Hã eorũ testiculi medicine sunt apti. ꝓpter quos cũ ꝑsenserit venatorẽ ipi se castrãt z morsibz sua virilia amputãt z detruncãt. vt dic̃ idem. de q̃bus cicero ait. Redimũt se ea pte corpis ꝓpt quã maxime expetunt. z iuuenalis Qui se eunuchum facit cupiẽs euadere damno testiculi dicunt aũt castores fibri q̃ z pontici cancs dicunt. Ducusq̃z Jsi. De castoribz aũt dic̃ Plini⁹ li. xj. c. iij. Ponto inq̃t vnũ dicũt genus animaliũ esse q̃ nũc terrenã nũc aquaticam ducit vitã in extremis aquaz et fluminũ ripis domos z cauernas sibi edificat miro artificio in extremis aquaz z fluminũ ripis ꝑparatas. Hã hec aialia pariter i grege viuũt. suã spẽm diligũt. pariter etiã ꝺgregati fibri dentibz ligna pscindũt. z pscisa de silua ad latibula sua miro modo deferũt et deducũt. nã vnũ p vehiculo pedibz eleuatz supinũ in terrã sternũt. inter cuius coxas z crura abscisa ligna ordinãt z cõponũt. z eũ

trabētes ad suas mãsiunculas a lignis ip̄z exonerant ⁊ multa subtilitate ex comporta/ ta materia habitacl'a fortia sibi parãt. Sũt aũt eaꝝ domũcule bicamerate vel tricame rate que quasi p tria tabulata seu solaria sũt distincte. Aqua crescẽte loca superiora ĩha bitãt. decrescente aũt in inferiori pte habi/ taculi sese locãt ⁊ p quoddã foramẽ ĩ solario quolibet ex industria p̄parato caudã suã q̄ piscee est nature submittit aque sine cui⁹ p̄/ sentia nõ potest cauda ei⁹ sine corruptõe ali qua p̄manere. Animal est mirabile ⁊ mon/ struosum cui⁹ cauda tm̄ piscis ⁊ totum resi duũ sui corpis naturã habet quadrupedis animalis. Est aũt in magnitudine ad mo/ dũ parui canis habẽs pedes quasi caninos a pte posteriori cũ quib⁹ p̄ncipaliter ambu lat. a pte vero anteriori duos habet q̄si anse rinos cũ quib⁹ p̄ncipaliter in aquis natat. pellẽ habet valde p̄ciosam p̄ qua venak'. dẽ tes aũt habet acutos ⁊ serratos ad modum canis. nec est velocis mot⁹. quia habet tibi/ as valde breues. habent aũt castores duos testiculos in magnitudine p̄portionẽ cũ p̄/ prio corpe nõ habẽtes. ⁊ hos castoreũ nomi/ mus. Et de his dicit Plin. li. xxxij. ca. iij. sic Castores inquit sibi amputãt testiculos q̄s castoreũ dicim⁹ ne capiank' a venatoribus. Negat sextus diligentissim⁹ medicine per/ scrutator. imo dicit eos sic esse obstrictos et spic dorsi sic adherẽtes vt adimi nõ possint sine vita animalis. Item idẽ dic' Plak'. ⁊ eti am Dyas. q̄ nõ est tãte discretõis q̄ sciret se liberare taliter. ⁊ hoc quotidie patet ĩ casto/ ribus qui in diuersis locis inueniunk'. vnõ qõ dic' Jsid⁹. ⁊ phisiol'. de coꝝ castratiõe nõ de vsualib⁹ fibris. sz̄ de aliquib⁹ alijs aĩma lib⁹ que castorib⁹ assimilank' in testiculis est forsitan intelligendũ. Valet aũt castoreum veꝝ ⁊ nõ sophisticũ p̄tra maximas corporis passiones. vt dic' Pli. ibidẽ. maxime si fuerit castoris nec nimis iuuenis nec nimis senis ⁊ sic sunt eligẽda castorea duplicata. ex vno nerv dependẽtia. ⁊ vno neruo copulata. q̄a talia nõ possunt de facili adulterari. Multi em̄ accipiũt vesicã animalis ⁊ replent eã sanguine castoris addito modico vo casto/ reo p̄pter odorẽ. ⁊ modico piperis p̄opt' sa/ porẽ acutiorẽ. et colligãt collũ vesice vt vi/ deatur esse neru⁹. Sed ab vno collo duas vesicas dependere est impossibile. ⁊ ideo illõ castoreũ est meli⁹ qõ duplicatũ dependet ab vno neruo. Est em̄ eligendũ qõ mediocrie in sapore est acutũ quia si nimis est acutum ⁊ quasi terrenũ. sophisticatũ est maxie si nõ habet neruos intricatos. vt dicit Dyas. vñ laudabile est qõ mediocriter est acutũ ⁊ glu tinosum nõ bñs saporẽ horribilẽ neq̄ salsũ quia cũ sale aromatico frequenter sophisti cat'. vt dic' Pli. ibidem. Quãto aũt est recẽti/ us tãto est meli⁹ ⁊ efficacius in medicina. et est signũ q̄ nõ est adulteratũ qñ duo testes habẽt quasdã pelliculas vel folliculos sibi essentialiter adherẽtes plenos pinguedine vnctuosa. Per septẽ annos potest in multa efficacia cõseruari. ⁊ debet poni in medicia sine pellicula exteriori ⁊ modo debito põde rari. Vtutẽ em̄ habet dissoluẽdi. p̄sumẽdi. et attenuãdi. et loca neruosa maxie cõfortãdi. Uñ valet p̄tra multa mala. nã epilentic' cõ uenit. ⁊ subuenit p̄tra capitis frigidas passi ones. paralisim lingue soluit ⁊ loquelã red dit subito ablatã. si tantũ sub lingua ponak' ⁊ resoluak'. cõtra vniuersalẽ corpis palisim valet si decoctũ in vino cuz ruta ⁊ saluia in potu sepius assumak'. excitat cerebrũ ⁊ com mouet ⁊ cõfortat. sternutationẽ p̄uocat p̄p̄ q̄ inde etiã litargic⁹ excitak'. somnũ p̄uocat ⁊ p̄ciliat. si cũ oleo rosaceo caput ꝺ castoreo pungak' p̄tra venena fortissima vt scorpiõis aranee ⁊ ceraste serpẽtis ⁊ p̄stere oppitulak'. vt dic' Pli. li. viij. c. iij. Eius etiã vrina valz ad quelibet p̄dicta. vt dicit idem ⁊ p̄uocat menstrua. adiuuat cõceptionẽ ⁊ multa alia ⁊ eius pinguedo maxime est efficax in vng/ uentis

De ceruo Capitulũ. XXIX.

Ceruus a ceraston grece. i. cornu ꝺr latine. vt dic' Jsid⁹. li. xij. vbi subdit di cẽs Cerui inq̄t p̄pentũ sũt inimici. q̄ cũ se grauatos aliqua infirmitate p̄senserit spũ nariũ eos extrabũt de cauernis ⁊ supe/ rata pernicie veneni coꝝ pabulo reparank'. Diptamnũ herbã ipi p̄mitus p̄ciderunt. nã eo pasti excutiũt sagittas. q̄n a venatoribus vulnerank'. mirank' aũt fistulaꝝ sibilũ ⁊ i ar monia ꝺelectank' Erectis auribus acute audi unt. submissis nihil. flumina immẽsa ⁊ ma/ ria trãseunt ⁊ fortiores tũc in natãdo p̄cce ꝺunt. quoꝝ clunib⁹ debiliores in natãdo ca pita supponũt que sibi ñuicẽ succedẽtes la boris leui⁹ põdus ferũt. Hucusq̄ Jsidor⁹. Eadẽ verba dicit Pli. li. viij. c. xxxij. vbi ad ꝺit ad hec verba. Ceru⁹ inquit est aial pla/

cidissimum qui vrgēte vi canū ad hominez vltro fugit. Et quādo cerua est paritura minus cauet semitas tritas ab hominibꝫ q̄s semitas feris cognitas z secretas. Post ortuz arcturi sideris cōcipiūt z octonis mēsibus partus ferūt Interdū etiā geminos in pariendo edūt. A tpe cōceptus femine a maribꝫ sesepant z discedūt. sed mares retēta rabie libidinis seuiūt. glebas z scrobes vngul' fodiunt. z eoꝝ rostra tūc nigrescūt donec ab ībꝫ aliquibꝫ abluuanť. Femine autē ante partū purganť z vtunť quibusdā herbis q̄/bus fetꝰ in vtero melꝰ retineť z in partu facilius liberať. post partū duabꝫ herbis. s. camo z sisolis paste redeūt ad fetū z illaꝝ herbarum succo imbute. filijs lactis exhibent nutrimentū. partꝰ editos ad cursuz exercēt. z seperare eos ad fugā docēt. ad p̄rupta eos ducūt. et saltādi modū eis indicāt z oñdūt. z tūc mares soluti desiderio libidinis pabula auide petūt. z vbi nimis pingues se senserint latebras querūt. quia incōmodū pōderis corpis p̄timescunt. z quādo fugiunt cursum nō cōtinuāt. sed statim respiciunt et q̄n ad eos p̄rope ventū fuerit rursus p̄sidia fuge querūt. auribꝫ erectis vocē canū audiūt z fugiunt. quibꝫ submissis piculū non p̄sentiunt. tante sunt simplicitatis vt omnez mirenť z stupeāt nouitatē. vnde equo vl' bubalo ad eos accedēte ita in ipm respiciūt q̄ hominē p̄us iurta se venientē z sagittis īpetere volentē nō attendūt. Quādo trāsnatant maria gregatim z recto ordine incedunt et ope vicaria se iuuātes. nō visu sed odore terras petūt. et cū cerꝰ animal sit cornutum. hoc inter alia aīalia habet p̄riū q̄ ānis singulis in vere mutat cornu suū. z tūc quia ē inermis. de die sibi querit latibula z latet q̄usq̄ crescentibꝫ cornibꝫ iterato noua sibi adueniat armatura. Quādo aūt deijcit cornu dextrū ob inuidiā abscōdit illud dolens ne quis inde accipiat medicinā. Dep̄henditur ceruoꝝ etas p cornuū ramos. quia ānis singulis sibi addit̄ ad viuendū supaddit vnū vsq̄ ad septē annos. et ab eo tpe annis singulis similia renascunť. nec pōt etas discerni. Simili modo senecta dentibꝫ declarať. aut em̄ paucos aut nullos habet nec in cornibꝫ imis ramos imo ante frontē p̄eminēt minoribꝫ. Si fuerint castrati añq̄ habeant cornua vlterius nō nascunť. z si post nunq̄ amittunť. Quādiu carēt cornibꝫ nocte p̄ce/dunt ad pabula nō de die. calori solis ea exponunt vt indurenť. Ad arborē ea postea leniter fricant eoꝝ fortitudinē experientes. ac p̄ruritū quē ibi sustinēt cortic⁹ duricie amouentes z cū ea senserint roborata p̄deūt ad pabula in aperto Q̄ñq̄ exattritu arboꝝ ab edera arbori inherēte innodanť eoꝝ cornua z sic facilius capiunť. Serpētibꝫ trariant intantū q̄ odore cornu coꝝ crusti edes fugiunt. c⁹ coagulū oīm anguiū sanat morsus. Diutissime viuit plus q̄ centum annis. qđ cōpertū est p ceruos captos. p centū annos post mortē Alexandri ab eorundē torquibꝫ aureis adoptos z insignitos. Febriuz morbos non sentit hoc animal. quoniā sibi medetur p̄tra morbū. Hucusq̄ Plini⁹ li. viij. ca. xxxiij. Scdm aūt Aristo. z Auic. Ceruꝰ est aīal nō hñs fel nisi in intestinis. z ideo hꝫ intestina amara z fetida z iō nō comedūt ea canes nisi sint famelici supra modū. Itē dicit Arist. li. ij. aliqui putāt ceruos habere fel in auribꝫ. vt dic̄ Aristo. sꝫ hoc est falsum vt dic̄ Auic. sꝫ habēt quandā humiditatē sil'eꝫ humiditati splenis Itē idem sanguis ceruī sicut z lepꝛis nūq̄ coagulať. sꝫ semper manet liquidꝰ contra naturā taliū bestiarum. z nullū animal mutat cornua nisi ceruꝰ. cuiꝰ cornua sunt solida. et ideo ponderosa. vnde ipa abijcit p̄ter pōdus. z hꝫ conos q̄ttuor. magnos dētes in vna pte coni. z q̄ttuor in alia q̄bꝫ molit cibos. z duos dētes alios q̄si culmos. z mas habet maiores q̄ femina. et declinat ad inferi⁹. vt dic̄ Auic. Itē Arist. li. viij. opinanť inquit de ceruo q̄ inter oīa quadrupedia siluestria sit discretissimuz. et hoc q̄ parit iuxta viā vbi aīalia p̄ter hoīes non accedūt. Et fugit lumen solis cū filijs z querit loca densa sicut cauernas lapiduz q̄ nō habēt nisi vnū introitū. q̄m ibi pōt pugnare cū alijs aīalibꝫ Hā vt dicit ibidē Ceruꝰ pugnāt etiā ad inuicē pugna forti z victꝰ obedit obediētia forti. et timet maxīe voceꝫ vulpis z canis Et ceruus q̄n impinguaťlatet ne inueniatur a venatoribꝫ z p̄opter pinguedinē interficiať. et subdit ibidē. Venatō aūt ceruoꝝ sic fit. vnus venatoꝝ sibilat z canit. z ceruus delectať in cantu z seq̄ť ipsum centū et interim aliꝰ eū trahit cū venabulo z occidit. z q̄n agitať ceruus fugit ad fluuiū vel ad stagnū si potest transnatare aquā. resumptis viribꝫ ex aque frigiditate euadit venatores. q̄n aūt capitur mugit z lacrimatur

Jtē qñ canes ipm insequunt & inuenit biui
um nō direct; currit vestigijs. sz nunc istac
nūc illac trāsuersalit mutat salt⁹. & tūc cona
tur trāsilire p multos passus vt sic p ꝓtrari
os & ambiguos salt⁹ ei⁹ vestigia a canibus
odore ipm insequētib⁹ difficili⁹ sentiat. Jtē
vt dic idē. cerue difficiliter pariūt fet⁹ suos
q̄ cognosci⁹ p incuruationē corpis & rugi
tum. & iō comedit draconteā vt facili⁹ a ptu
liberet. & cū pariūt subito comedūt secūdi/
nā añq̄ in terrā cadat. & opinant de ista se/
cūdina q̄ sit venenū. vt dic idē. Alias cerui
ꝑrietates ꝓsequit Arist. li. viij. quas supra
Plini⁹ recitauit. Dic aūt Pli. li. xxviij. Cer
ue cū senserint granitatē lapidē deuorāt cu
ius bñficio adiuuent & idē lapis in ipa mor
tua q̄q̄ in eis exteramētis repit. & ħ lapis
miro mō ꝺr iuuare mulieres qñ sunt p̄gnā/
tes. Jdē faciūt ossicula q̄ in ei⁹ corde iueni/
unt. vt dic idē. & est illud os q̄ inuenitur i
corde ceruoꝝ supra modū vtile ꝓtra mltas
corpis passiones. & in omnib⁹ nobilib⁹ cōfe
ctionib⁹ admisce. vt ait Dyas. Plini⁹ & etiā
Cōstantinus

De ceraste Ca. XXX.

Ceraste est serpēs cornut⁹. vt dicit
c Jsiō. li. xij. habet em̄ quedā cornua
ex vtraq̄ pte capitis ad modum cor
nuū arietis circumflexa. totum autem cor/
pus suū occultat sub arena. sol' cornib⁹ sine
coopculo derelict; que videntes auicule cre
dūt de cornib⁹ q̄ sint ymes. & dū aues ea ca
pere & inde refici nitūt a doloso serpēte ex i/
prouiso subito rapiūt. obsidet em̄ vias & se
mitas occultas & tā boies q̄q̄ equos quos i
caute p semitas ambulare cōspicit occulto
morsu iterficit & occidit. Ylo. aūt sup pen'ult.
ca. Ben. videt dicere q̄ ceraste spēs ē regu
li q̄ tāte est pniciei q̄ si ei⁹ venenū solum mō
vngulā eq̄ tetigerit & equū & equitez subito
pimeret & necaret. & iō vbi nos habem⁹. fiat
dan sicut coluber i via. ceraste i semita. di
cit alia lr̄a. fiat sicut coluber i via. & sicut re/
gulus in locato. Alij aūt dicūt q̄ genus est
aspidū summe virulētie & malignitatis. q̄re
supra in littera A. de aspide. quia ibi fit mē
tio de ceraste

De cornu Ca. XXXI

Cornu vt dic Aristo. li. iij. est ō natu
c ra ossis osse molli⁹. cartilagie duri⁹
sicut & vngule aialiū. & oia talia p̄nt
mollificari ad ignē. vt dic ibidez. q̄ colores
cornuū sic & solea; erūt ꝺm colorē pilorum
corpis aialis. vñ si corium est nigrū tūc pili &
cornua erūt nigra. & sic de alijs. Dant autē
aialib⁹ cornua ad sui defensionē loco armo
rum. & iō ponūt in extremitate capit; vt sem
per sint parata ad resistēdū iniurie impug/
nātis. & oia cornua sunt vacua ꝺcaua & ro
tunda ꝓterq̄ cornua cerui q̄ dura sunt & so
lida. & sunt multe ramificatōis. Et nullius
aialis cornua mutāt nisi sol⁹ cerui. q̄ omni
anno sel' p̄dit sua & vnū abscōdit q̄d vix ꝑ
inueniri. vñ ꝺr in puer. vade vbi ceru⁹ p̄dē
cornu suū. vt ꝺr li. viij. Jtē ꝺr li. iiij. fortior
est ꝺtinuatio cornuū cū cute q̄q̄ cum osse. et
iō dic Arist. q̄ quedā aialia mouēt cornua
sicut auriculas i regione q̄ ꝺr austrage. Et
idē dic Auic. q̄ hoc dic Aristo. de sua terra
que dicebat sic Eadē aūt est materia comu
um & vnguiū & solea;. q; fum⁹ vaporosus a
cordis calore resolut⁹. vt dic Cōstan. & ideo
aialia magni fumi a natura forti calore cor
dis resoluti vi calor; ad extrema corpis trās
fusi mag̃ habēt cornua & fortia & maxime si
ista fumosa materia vel ꝓpē nimiā sui subtili
tatē trāseat in pilos. vl' si nimis fuerit terre/
stris & grossa in dētes transeat & i culmos. &
iō optime dic Aristo. li. iij. c. de dētib⁹. q̄ aia
lia habētia in vtraq̄ mādibula dētes & cul
mos. nō hñt cornua. vt patet i elephātib⁹ & i
aprīs. Oia etiā quadrupedia dētes habētia
in inferiori mādibula tm̄ & vngulas scissas
hñt cornua & rumināt. & hñt duos ventres.
imo plures vt sup̄ dictus est. vñ pluralitas
cornuū se habet ꝓsequent' ad scissurā solea/
rum. & iō asin⁹ indic⁹ hz cornu vnū tantū &
soleā integrā sic equ⁹ sz nō ruminat. vt dic
Aristo. & Auic. Tāta aūt est affinitas inter
vngulas & cornua q̄ iubet Arist. vaccā pa/
tientē dolorē in vngulis pedū. vt cum oleo
& alijs medicinis inter cornua inungat. De
vtilitate aūt cornuū & vnguiū dictū est sup
lr̄a B. de boue.

De cocodrillo. Ca. XXXII.

Cocodrillus a crocco colore ē dic⁹
vt dic Jsi. aial quadrupes. vt dicit
Jsi. li. xij. in. c. de piscib⁹. Jn terra & i
aq̄s valēs lōgitudine fere. xx. cubitoꝝ. den/
tiū & vnguiū imanitate armatū. tāta ē ei du
ricia dut; q̄uis fortiū lapidū ictus i tergo
recipiat nihil oīno curat. nocte i aq̄s. die in
terra ꝺscit. ova i terra fouet q̄ ouis anser;
sūt maiora. masculꝰ & fcia vices seruāt. hūc

quidã pisces serratã cristam habẽtes tene/ra ventris desecãtes interimũt. Et dr q̃ so/lus inter animalia superiorẽ mandibulam mouet. Hec oĩa dic Jsid. Et dic Pli. li. viij ca. xxvj. Cocodrillus est aĩmal nilũ inhabi tãs lingue vsu inter aĩmalia terrestria caret sola supiori mãdibula existenti mobili mor sum impmit venenosum. Dẽtes habet hor ribiles ad modum pectinis siue serre z cul mos ad modũ apri Nullũ aũt aĩal ex tã par ua origine crescit in tã magnũ aĩal sic coco/drillus. Aĩal est valde gulosum z multũ co medit. vñ qñ est satur iacet iuxta litt9 ructãs pplecõe. supuenit aũt auis modica q̃ di/cit apud eos gricuschilles. apud italos aũt dr oĩm auiũ rex. z volat ante os ei9 quã ali/quotiẽs a se repellẽs tãdẽ fauces aperit aui z eã intrare pmittit. z hec auicula ꝑmo eum leniter vnguib9 scalpit z ei facit quendã pru ritũ in cui9 dulcedine delectat9 statĩ obdor/mit. auicula aũt cũ sentit eũ dormire. statim illabit in ei9 ventrẽ z quasi telũ statim eum pforat z corrodit. Jn ventre em̃ ẽ valꝺ mol lis. z ideo a piscib9 spinas z cristatas pinnu las in dorso habentib9 de facili superat. Et subdit Pli. Hec belua insequit fugientes z eis est terribilis. sed est fugax ꝺtra serpẽtes. bebetes aũt habet oculos q̃ diu est i aqua. sed extra aquã nimis acute vidz Jn hyeme p quattuor mẽses maxime se abscõdit. sed i vere exit. z q̃diu viuit semp crescit vt dicit. Vncusq̃ Pli. li. viij. c. xxvj. Dicit aũt philo/logus. Cocodrillus si quendã inuenit ho minẽ inxta litt9 interficit eũ si potest. z ꝑmo plorat sup eũ z postea deuorat ipm. et dicit q̃ de eius fimo fit vnguentũ vñ facies mu/lier sophisticant vt senes z rugose. iuuencu le p temp9 videãt. Herbas libẽter comedit inter quas enidros serpẽs paruul9 q̃ ei ini/micat caute se inuoluit. z dũ cocodrill9 her bas carpit serpentẽ transglutit q̃ intrãs ven trem ei9 oĩa interiora carpit z sic interimit eũ z occidit. et sic illesus exit. Jtem Jsid. li. xij. dicit q̃ idẽ vermis insidiat cocodrillo quã/do dormit z tũc inuoluit se in luto z ĩtrat p dentes ei9. Dicit ad hoc Solin9 q̃ insidiat quibusdã paruis auib9 que generant inter herbas nili. que euolãt ꝓpter calorẽ solis z ĩ trant ventrẽ cocodrilli z comedũt ꝓmes vẽ tris auis. et sic purificat belua a vermibus. Habet aũt corĩũ ita durũ q̃ vix gladio pfo ratur. habitat in aqua tã de die q̃ de nocte, quia aqua calidior est de nocte q̃ de die. re/tinet em̃ radios solis z ibi agitãt z sic fit ca/lida ipa aqua. et nõ habet linguã ꝓminentẽ ad vociferandũ. sed habet paruã linguã in parte inferiori sicut habent pisces ad gustũ vt dicit idem Solin9 z etiam Aristoteles z Auicẽna zc.

De colubro Ca. XXXIII.

Colubr dr quasi colẽs vmbras. vel quia labit in lubricos tract9 flexib9 sinuosis. Hã lubricũ dr quidq̃d la/bitur dũ tenet. vt dicit Papi. Coluber cer/uam fugit. leonẽ interficit. vt dic Jsidor9. z rutã odit. pellẽ deponit. neruor z arbor cõ cauitates diligit. lac libẽtissime bibit. dẽtib9 z cauda ledit z venena infundit. iuxta sepes soli se exponit. canes fugit. muscas comedit z puluerẽ lingit. quere de angue supra. Di/cit aũt Pli. li. xxx. ca. iiij. Pinguedo colubri aquatici valet cõtra morsum cocodrilli. et si quis secũ habuerit fel colubri a cocodril lo nõ ledet9 ꝺtra ipm belua nil audẽte

De Damula Ca. XXXIIII.

Damula siue dama sicut ait Papias capr̃ea est agrestis. vt dic Jsid. li. xij. damula est vocata eo q̃ de manu ef giat. timidũ em̃ est animal z imbelle ac im/becille. vñ nescit se defendere nisi fugiendo habẽt em̃ ꝑ armis abilitatẽ membror z ad fugã leuitatẽ. Vñ dicit Marcialis. Dente tuet aper. defendũt cornua ceruũ. Jmbel/les dame quid nisi preda sum9. Dõtuosa loco z nemorosa diligit. gramina medicina lia z aromatica comedit. ramusculorũ tir/sos z extremitates carpit. quãdo est vulne/rata draconteã comedit. et sic de corpe telũ trahit. vt dic Jsi. li. v. Sanguis ei9 est medi cinalis ꝓm Pli. li. xxviij. neruos eior tractos remollit z articulor dolorẽ soluit. venenuz excutit z expellit. damulã odiũt serpentes z fugiunt z eius anhelitũ sustinere nõ possũt vt dicit idez. acutissimi est visus et velocis cursus. quere supra de capr̃ea agresti

De dromedario

Capitulũ. XXXV.

Romedari9 est dromedor vel dro/medar custos. dromed9 aũt est qꝺã gen9 cameli. ut dic Jsi. li. xij. dromed9 in q̃t est gen9 camelor minor9 statur q̃ came/lus. sz lõge velocior9 cursus. vñ z nomẽ ac/cepit. nã dromos grece cursus velox dr. Lẽ tum enĩ miliaria z amplius pergit vno die

Et idem aīal ruminat sicut bos ⁊ camelus vñ dromedarij ꝓprie sūt magistri dromedo/rum. vt dic̄ Pap̄. tñ glo. sup Isa. lx. drome/darius ait vel dromas. vtrūq; dr. est aīmal camelo min⁹ sed veloci⁹. Wadyan enim ⁊ epha regiones sunt trans arabiā camelis ⁊ dromedarijs abūdantes ꝛc̄. Lastrank in iu uentute vt sint ad cursum aptiores. vt dicit Auic̄. ⁊ ne moti cupiditate feminaruz a suo cursu retardent. Tāte em̄ sunt velocitatꝭ ꝓpter passus amplitudinē. maximū em̄ hñt latissimū passum. vt dicit Aristo. ⁊ Auic̄. et Pli. li. viij. ⁊ etiā ꝓpter ītēsam caliditatē. Ani mal em̄ est calidissimū ex cōplexione natu/rali. vñ caloris fortitudo ꝓsumit in eis vn/ctuositatē omnē ⁊ pinguedinē ⁊ nō ꝓmittit eos mole carnea nimiū onerari. Item velo ces ꝓpter mēbroz abilitates sunt. nā graci/lia ⁊ longa habēt crura ⁊ multū neruosa. et ideo abiles sunt ad motū ⁊ fortes adꝯtinu/andū cursum suū. Itē leues sunt ꝓpē victus paucitatē. nō em̄ animalia sunt magni cibi imo pauciss̄imis cibis sunt cōtenta. Fenuz em̄ ⁊ cortices comedūt ⁊ dactiloz ossa val de diligūt quib⁹ etiā post longissimos terre circuitus de vespere cōtenti sunt. vt dic̄ pli. Eoz em̄ sanguis valde est calidus acutus ⁊ subtilis. et ideo eorū lac valde subtile ⁊ li/quidū est plus q̄z alioz animaliū. vt di. Lō stan. ⁊ minus nutritiuū ⁊ magis calefacti/uum ⁊ grossoz humoz incisiuū. quere sup̄ de camelo. Eedē em̄ fere ꝓprietates sunt isti us ⁊ illius

De dipsade Ca. XXXVI.

Dipsas ⁊ dipsades femininī est gene ris. ⁊ est idē serpēs qui latine dr sitū la. sic dicta eo q̄ quē momorderit si ti pereat. vt dic̄ Isi. li. xij. Adeo aūt sūt dip/sades paruule vt cū calcant vir videantur. quaz venenū ante extinguit q̄z sentiatur ita q̄ vir sentit tristiciam moriturus. Est autē species aspidis. vt patet supra de aspide. q̄/re ibi.

De dracone Ca. XXXVII.

Draco maxim⁹ est cunctoz serpentuz vt dicit Isiō. lib. xij. Hūc greci dra conta vocāt. vt qui sepe a speluncis abstract⁹ ferk in aerē. excitaturq; ꝓpter eum aer sit..iliter ⁊ mare cōtra eius ventū ītume scit. Est aūt cristatus puo ore. et artis fistul' spūm trahit ⁊ linguā exerit vel erigit. dētes habet acutos ⁊ serratos. vim aūt habet nō in dentib⁹ sed in cauda. ⁊ verbere p⁹q̄z ictu nocet. Hō habet aūt tantū de veneno q̄ ⁊ alij serpentes. quia ad mortē alicui infer/dam nō sunt illi necessaria venena q⁹ si q̄z ligauerit occidit. a quo nec elephas tut/ corpis sui magnitudine. nam circa semina delitescens ꝓ quas elephantes gradiun/crura cauda sua alligat ⁊ innodat ⁊ suffo/tos perimit atq; necat. Bignik aūt in ind/ ⁊ in ethyopia in ipo incēdio iugis estus. dicit Isi. li. xij. De draconib⁹ aūt dicit Pl/lib. viij. c. xij. Draco inquit. xx. cubitor/gnitudine nascit apud ethyopes. Solū/tem quattuor vel q̄nq; decē vel q̄ndeci/tuo se cōplecti ⁊ erectis capitib⁹ velificare/mare ⁊ flumina ad pabula meliora. Itē/xij. Inter elephātes ⁊ dracones ꝓpetua/dimicatio. Nam draco caudaꝑstringit/phantē. ⁊ elephas pedet ꝓmuscida ꝑsterni/draconē. draco aūt nexu caude innodat/des elephātis ⁊ cadere eū facit. Sed nō/pune. q⁹ dū interficit elephantē interficit/casu eius. Itē ca. xij. Elephas videns/conem sup̄ arborē nitik eam frangere/cutiat draconē. draco aūt insilit in eleph/tem ⁊ captat eū mordere inter nares ⁊/tit oculos elephātis ⁊ q̄nq; excecat eū. ⁊/q̄z insilit sup̄ eū a tergo ⁊ mordet eu⁹ ⁊ sanguinē ei⁹. tandē ꝓ o post longū/phas ex subtractiōe sanguinis debilitat/tantū q̄ cadit sup̄ draconē ⁊ moriēs/cit suū occisorē. Causa q̄re ita appetit/guinē est frigiditas sanguis elephātis/draco appetit infrigidari. vt dic̄ Isid. illū aūt locū Hiere. xliij. attraxerūt/sicut dracones. dicit Hiero. Draco/valde sitibundū intantū q̄ vir potest/ari. ⁊ iō aperit os vēto vt sic extinguat/rem sitꝭ. vñ cū videt naues i mari ⁊/est vētus ꝓtra velū volat ad velū vt/riat ventū frigidū. et q̄nq; ꝓpter/nez corpis ⁊ ꝓpter eius fortē impetū/tit nauem. ⁊ naute q̄n videt appropi/draconē q⁹ ꝓcipiūt ex tumore aque/ipm statim deponūt velū ⁊ sic euadūt/dicit Solin⁹. Itē dicit idē q̄ ethyopes/tur sanguine draconiū ꝓtra feruoz/vescunt eius carnib⁹ ꝓtra diuersos/sciunt em̄ separe venenū ab eius/solū habet venenum in lingua et in/ideo amputant eis linguas et fella/ptiua sūt veneni ⁊ sic abstracto veneno

corpe reliquo tã in medicina q̃ in cibo. z h videt tãgere Dauid vbi dicit. Dedisti eum escã populis ethyopũ. Dic etiã Pli. q vi veneni semp erigit ei⁹ lingua z qñq̃ ex calore veneni inflãmat aerez ita q videt spirare ex se ignẽ. aliqñ etiã emittit dũ sibilat flatũ ꝓtagiosum z inde corrũpit aer z inficit et morbus pestilẽs inde sepi⁹ generatur. Jn mari qñq̃ habitat. qñq̃ in flumib⁹ natat. in speluncis z antris latitat. raro dormit. imo ꝓ sp vigilat. aues z bestias deuorat. acutissimũ habz visum. vñ in altissimis mõtib⁹ manens a remotis videt p̃dã suã. morsu z ictu pugnat. de oculis z naribus animalis in pugna marie captat. vñ dic̃ Pli. li. viij. q ita ledit in oculis z ore elephãtes q qñq̃ ceci inueniũt. nec possunt comedere z ita moriũt Jtẽ de dracone dic̃ Arist. li. vij. q illoꝝ draconũ morsus est mal⁹ z piculosus q̃ comedunt aimalia venenosa sicut draco q̃ comedit scorpiones. qz ꝺtra illoꝝ morsuz vix inuenit medicina. Jtẽ Pli. lib. xxviij. Dracoꝝ num adipẽ oia fugiũt venenosa. adeps etiã eius cũ melle curat caliginẽ oculoꝝ. Jtem Aristo. li. vij. Pisces qñ mordent a dracõe moriunt

De equo Ca. XXXVIII.

Qui sunt dicti eo q qñ quadrigã iũgunt pares equant. qz in forma et i cursu sil'es copulant. Est aũt dictus caball⁹ a pede cauo eo q gradiẽs impressa vngula terrã cauet q reliq̃ aialia nõ habẽt. vt dic̃ Jsiõ. li. xij. A multis etiã sonipes nominat eo q pedib⁹ sonet. Velocitas equoꝝ multa est vt dic̃ idẽ. Exultãt ei in cãpis cuz odorãt bellũ. sono tube excitãt ad pliũ voce accẽsi ꝓuocant ad cursum. dolẽt cũ victi fuerint. gaudẽt cũ vicerint. Quidã i bello hostes suos sentiũt z cognoscũt ado vt aduersarios suos morsu petãt. aliq̃ etiã ꝓpriũ dñm cognoscũt. obliti mãsuetudinis si mutẽtur aliqñ etiã ꝓter ꝓpriũ dñm in dorso aliquem nõ ꝓmittũt. multi etiã morientib⁹ dñis suis lachrymas fundũt. Equũ eñ sicut z boiez lachrymari z affectũ doloꝛ sentire dicunt. vñ z natura in cẽtauris equoꝝ z hominũ ẽ ꝓmixta. Solẽt etiã ex equoꝝ mestitia l'alacritate euentũ futurũ dimicaturi colligere. Etas lõgeua inest eq̃s pscis z siculis in annis vltra q̃nquaginta. breuior aũt inest eq̃s gallicis numedis z hyspanis. Subdit aũt Jsido. Adhuc in generosis inquit equis vt aiunt veteres quattuor spectanꝺ. scz forma. pulcritudo. meritũ. atq̃ color Forma vt sit validũ corp⁹ atq̃ solidũ z robori ꝓueniens altitudo. lat⁹ longũ z substrictuz. maximi et rotundi clunes. pect⁹ late patẽs. z totũ corpus musculoꝝ densitate nodosum. pes siccus z vngula ꝓcaua solidatus. Pulcritudo attendit vt sit exiguũ caput z siccũ. pelle p/pe ossib⁹ adherẽte. aures breues z acute. oculi magni. nares patule. erecta ceruix. coma densa z cauda vngulaq̃ soliditate fixa rotũditas attendit. Meritũ vt sit animo audaq̃ pedib⁹ alacer. trementib⁹ mẽbris quod fortitudinis est indiciũ. q̃ ex summa quiete facile cõcitet vel excitata festinatione non difficile teneat. Color etiã spectat. qz color in pilis nũc est roseus. nũc niger. nunc albus. nũc canus. nũc vari⁹. nũc guttat⁹. hic varius color equos multũ decorat vl' deformat Uires etiã equoꝝ z animos manifestat. sed de singulis ꝑticq̃ nimis foret lõgũ Hucusq̃ Jsi. li. xij. De equis aũt dicit Pli. lib. vij. ca. xliij. Equi inquit scitici ꝓ dñis suis pugnt. coitũ maternũ refugiũt. nam in eis quedaz cognationis agnitio est. vñ narrat Aristo. li. viij. Rex inquit septẽtrionis habuit equã pulcrã z peperit equũ pulcrũ. z voluit ei illo equo z matre extrahere pullũ aliquem z ingeniabant vt equ⁹ saltaret supra matrem cooperiendo vultũ eius z cũ discoopiebat facies matris z nouit ipam equ⁹ fugit z eiecit se ab alto ꝓ dolore z est mortu⁹. Atq̃ in grege equ⁹ cũ sonore libenti⁹ gradit q̃ cum matre. ad vocẽ simphonie z tube clangorez delectat. saltat in hostẽ. ꝓsagiũt pugnam. et amissos deflẽt dños suos z lacrimas interdum fundũt. Dicũt aũt illos equos ad bella vtiliores q̃ in bibendo ꝓfundius infigũt nares suas. quia tales equi vt dicũt in cursu vrine grauatiõe nõ impediunt. Jtẽ dicit Pli. li. viij. c. ix. fel inqt eq̃ cõputat int venena. et ideo sacrato flamini equũ tãgere non licebat. ei⁹ sanguis recẽs z crudus malus z pniciosus est vt thaurin⁹. spuma equi data cũ lacte asinino vermes interficit in ventre venenosos Jtẽ de equis dic̃ Aristo. z Aui. Equ⁹ ꝓicit dẽtes suos z q̃nto est senior tãto habet dẽtes albiores. Jtẽ Arist. li. v. equ⁹ masculꝰ viuit. xxv. annis. z generat tertio anno vsq̃ ad. xx. annos. Femia aũt diuti⁹ viuit z generat vsq̃ ad. xl. ãnos. z q̃n incipiunt eq̃ generare. erit vox eoꝝ maior z fcie. sil'r z

multū diligūt coitū plus ꝙ alia animalia. vt dicit li. v. Jtē li. vij. dicit idē. Equis etiaz pascētibz accidit aliquādo podagra z eīci/unt sotulares z generant eis noui. Et signū huius est tremor oui testicularis dextri. z eās ꝙ pascunt in domibz accidit dolor iliorum. z signū huius est ꝙ mēbra posteriora adunant p ꝓstrictionē. Et equus abscindat a comesti one. z si ei minuat iuuabit. Et equis accidit ꝓtractio neruoꝝ. et signū huius est ꝙ oīs ve ne extendunt. z similit caput z collū et gra uat eos ambulare. accidit etiā equis aggre gatio veneni. z accidit etiā eis alia infirmi/tas in ore que dr fozen. et signū huius infir mitatis est ꝙ cadit ei palatū z fit eius anheli/tus calid⁹. et hec infirmitas caret remedio. nisi curet p se Et accidit equis rabies cuius signū est ꝙ declinat aures eius ad ptes col li. et hec infirmitas nō habet medicinā. Et accidit ei infirmitas vesice. et huius signū est quia nō potest mingere equus. z trahit suas coxas z etiā sotulares z morsus animal' qđ dr mugelis valde nocet equis z mulis. quo niam facit in eis ampullas siue pustulas et multotiēs moriunt et veneno. et equus co/gnoscit hinnitū illius qui cōtra ipm vult p liari delectant stare in pratis z natare in aq̄ z potant aquam turbidam. et si fuerit aqua clara turbant eā pede Hucusq; Aristotelis libro. vj.

De equa Ca. XXXIX

Equa p deriuationē ab equo ē dicta nā equoꝝ femina equa est vocata. đ qua Aristo. li. vij. Equa impgnata si olfecerit candelā extinctā abortiet. Item idē. Eque pascunt simul z si morit aliquaz dimisit pullū nutriet eū alia. qm̄ gen⁹ equa rū diligit spēm suā. Jtē dicit Plī. li. vij. ca. xlij. Equa stans parit z suā plem p ceteris animalibz diligit z amissa parēte alienū pul lum nutrit z diligit tanq; suū. Jtē dic idem ꝙ in frōte pulli equi nascit quidā folliculus niger ad quātitatē carice qđ mater lābit lin gua z abscindit. z nūq; pullū admitteret ad vbera nisi illud ꝑmo abscindat. z vocat illū Plini⁹ veneficiū amoris. qz mulieres incā tatrices vtunt illo in pstigijs suis qñ volūt aliquē stimulare ad amorē. Jtē dic Aristo. lib. vij. Jtē equa vt dic idē gloriat in iubis suis z dolet qñ ei pscindunt. z retonsa iuba extinguit libido eaꝝ ac si in eis essz vis amo ris. Jtē dicit Aristo. li. vij. ꝙ ibos pugnat cū equis qm̄ equi eīciūt eū a pascuis. qz co medit herbas. z est ibos debilis visus z imi tatur vocē equi. z qñ volat sup ipm stupefa cit ipm z cogit ipm fugere z qñq; interficit ipm zc.

De poledro Capitulū. XL.

Poledrus dr eque filius siue pullus eq/nus q̄diu matris vberibz est subie/ctus. Jn cui⁹ frōte vt dic Aristo. li. vij. inuenit yconem oz. i. amoris veneficium qñ nascit. z lambūt matres eoꝝ lingua z co medunt illud. z mulieres incātatrices puer biant ex hoc. vt dic idem. Jtē li. xiij. Poste/rior ps pulli eq̄ni est maior pte anteriori. et cū iuuenescit crescit ps superior. et ꝓpter hoc erit eleuatio anteriozis ptis corpis multoꝝ equoꝝ maior q̄ posteriozis. z ideo quando est pull⁹ potest pede posteriori tāgere caput suū. qđ facere nō potest qñ peruenit ad etatē. q̄diu aūt pullus est matrē miro affectu dili git. et sequit eā quocūq; vadit. z si matrē ca su aliquo pdiderit. hinnitu eā querit. pull⁹ equin⁹ stramētis nō sternit. strigilo non ter gitur. phaleris nō ornat. calcaribz nō pcuti tur. selle nō subijcit. freno nō domat. matrē libere sequit. gramine depascit. clauiculis i pedibz nō clauat. libere discurrere ꝑmittit. Sz in fine labori exponit z loris z capistris coartat. a matre subtrahit. vbera sugere nō ꝑmittit. suaues cursus facere multipliciter informat. Et vt dic Jsi. li. xiij. auriga expo/nitur. quadrigis z curribz subijcit. equestri militie deputat. varijs fortune sortibz paup equi filius ꝓpagat. Et ideo dicit Jsi. in eodez libro. ꝙ equi fuerūt quondā diuersis ritibz deoꝝ ꝓsecrati. nā equos q̄drigales solis de/putabāt ꝓpter q̄ttuor solis in anno mutatio nes. s. veris. estatis. autūni. z hyemis. Hinc solis alterātis oīa. Equos aūt bigales de/dicabāt lune. qz bino tpe scz nocte z die vi/detur. et ideo cultores lune duos equos sp iungūt. s. albū z nigrū. Equos ꝥo trigales inferis dijs ascribebāt. qz demones p tres etates boies ad se trabūt. s. p infantiā. z ado lescentiā. et senectā. hi diuersoꝝ colorū eqs pariter cōiungebāt. Ultra aūt septē equos simul copulare de facili nō audebāt referē/tes hoc ad cursum septē sideꝝ quoꝝz moru mundū regi generaliter supponebāt. vel ad numeꝝ septē dieꝝ quoꝝ circulo vite psentis terminū pagi ꝓcernebāt. Jdeo etiā colores equoꝝ mirabiliter discernebāt vt dic Jsi.

ibidem. Nã equos roſei coloris dedicabãt igni ſiue ſoli. albos aeri. praſſinos et fuſcos terre. venetos aque ſiue mari. Itẽ eq̃tabãt equos roſeos in eſtate. quia tũc omnia calescunt. albos aũt in hyeme quia tunc glaciei frigore oĩa canescũt. praſſinos in vere. quia tũc omnia viresc̃ũt. fuſcos vel nigros in autumno quia tũc oĩa deſiccanť z quaſi a prima pulcritudine deficiũt. Itẽ dicit idẽ ibidem. equos roſeos marti deo belli cõſecrauerunt. vel quia romanoꝝ vexilla decorabantur cocco. vel qr mars gaudet ſanguĩe albos aũt equos ꝓſecrauerũt zephiris partibus z ſerenis. praſſinos flori z terre. venetos aeri atq; aque quia cerulei ſunt coloris glaucos aũt z varios z purpureos deputauerũt iridi quez arcũ dicũt. quia iris habet colores plures. Hec omĩa ſupſticio hominũ ꝓcuratione demonũ circa elementa mũdi aliqui antiquiť obſeruabãt. vt dicit idẽ Iſiđ. Et ideo mũdus iſte ꝓtemnendus eſt. quia plurimi ipſz ſpecie ſathane repleuerãt. Hucuſq; Iſi. li. viij. Circa aũt pullũ equinũ ħ vltimo aĩaduertes qr paſſum ſuauez vel duꝝ quẽ aſſueſcit ĩ iuuẽtute vir põt dimittere etiã in ſenectute

De elephante Ca. XLI.

Elephas. tis. z elephantiť dr ꝓ eodez animali. dicit aũt ſic ab elphio grece quod mons dr latine. et hoc ẽ vti q; ꝓpter corꝓis maximã quantitatẽ. ſz apud indos barro vocať. vnde z vox eius barritť vocať. cuiť dentes dicunť ebur. et roſtrũ pmuſcida nuncupať. nã illo ori cibũ admouet vt dic̃ Iſi. li. xij. z ſubdit. hoc ĝ animans in reb̃ bellicis aptũ eſt. In his em̃ animalibus medi z perſe ligneis turrib̃ collocatis tanq; ð muro iaculis dimicãt. in intellectu z memoria ꝑ ceteris animalib̃ vigẽt. gregatim incedũt. nutu quo valent ſalutãt homines. murẽ fugiũt. auerſi coeũt. in aquis pariunt vel in ſiluis. z vbi fetus pariũt ibi fetus dimittũt ꝓpter dracones quia eis inimicanť. z ab ipis implicatu necanť. biennio fetus portãt. nec amplius q; ſemel gignũt. nec plures q; tm̃ vnũ gignũt. viuũt aũt trecẽtis annis. vt dicit Iſiđ. li. xij. Sed Pliniť lib. viij. c. j. Elephas inquit inter omnia animalia maxime eſt ſtudiis. ita q; vir in hominib̃ cãta ꝓbitas inuenit. Nam vt dicũt in noua luna cõueniunt gregatim z ĩ flumine ſe abluunt z balneãt z nouo ſideri communiter poſt inclinãt. z ſic redeũt ad locũ ſuũ. Iuuenes ſuos eundo z reuertẽdo ante ſe ire faciunt quos diligẽti cura cuſtodiũt z inſtruũt ad ſimile faciendũ Itẽ quãdo egrotãt quaſdam herbas ſalubres eis ꝯgregãt z anteq; eis vtanť ſupino capite eas ad celũ leuant. z quadã religione a numinib̃ ſibi adiutoriũm poſtulãt. Itẽ boni intellectus z animalia ita docilia q; regẽ cognoſcere z q̃ſi odorare inſtruunť z nituntť. quia reuerẽtie g̃tia ſua genua incuruãt. Item dr li. v. ſi elephãtes hoĩem errantẽ ſibi obuiũ viderint in ſolitudine ꝑmo ne ipm̃ terreãt aliquantulum de via ſe ſubtrahũt. z tũc gradũ figũt z paulatim ipm̃ ꝓcedentes viã ei oſtendũt. Et ſi draco eis occurrerit ꝑ homine defendẽdo cũ eo pugnãt z virilit̃ ſe opponũt. z hoc potiſſime dicunť facere qñ habẽt iuuenes. timent em̃ q; homo querat fetꝰ ſuos. z ideo ſe expedire de hoĩe ꝑmo deſiderant vt ſic ſecurius poſſint nutrire filios z eos cautius cuſtodire. Itẽ li. viij. c. vj. ſemꝑ gregatim incedunt. ducit agmẽ maxim⁹ natu. cogit z cooperatur etate ꝓxim⁹. Aquã vel amnẽ tranſiturí iuuenes ſ̃mittũt ne magnoꝝ ĩgreſſu impediať alue⁹. z ſic nõ poſſent ꝓuenĩẽter pertranſire. vt dic̃ ibidẽ. Itẽ mirãdus eſt in eis pudor. nã q̃ vnus ab alio vincit̃ victus vocem fugit victoriſ. In abdito coeũt. maſculus q̃ eſt q̃nquennis. z femina quando eſt decẽnis. z hoc niſi duob̃ annis vt dicunt. z in iſtis duob̃ annis nõ niſi q̃nq; diebuſ tm̃ ſexto die raro ſupaddito. vt dic̃ idem. Tempore coit⁹ ſunt ꝑiculoſi valde z maxĩe agreſtes. nã tũc domos indoꝝ z ſtabula proſternunt. z iõ domitas feminas tũc abſcondũt z q̃ domiti ſunt optimi ſunt i militia. nam ferũt turres ligneas. acies ꝓſternũt conuertuntq; armatos. Sed qđ mirꝝ eſt q̃ armatas acies nõ timẽt. vocẽ mĩme ſuis fugiũt. z formidant. Itẽ. ca. xl. fronte z roſtro altas proſternũt palmas. z ſic comedũt fructus eaꝝ. Itẽ inter elephãtes z dracones eſt ꝑpetua dimicatio. vñ vn⁹ inuidz alteri ꝓpter magnitudinẽ viriũ z corꝓis q̃titatẽ. draco eĩ ſitit ſanguinẽ elephãtz qr frigidiſſim⁹ eſt vt ſuaz refrigeret eſtuantẽ caliditatẽ. vt ꝓz ſ̃ eodem vbi agit̃ de dracone vide ibi

De naſo elephantis Capl'm. XLII.

Ecundũ Ariſto. li. j. z Auic̃. Naſus elephãtis eſt lõg⁹ z fortis z bolizat⁹

qnasi calceus. z vtr illo loco man⁹. z p ipm accipit cibū z potū z reddit ori suo qđ nullum facit aliud animal. Habet aūt elephas māmillas in pectore z habet in ore culmoi fortes z ei⁹ lingua est valđ modica respectu sui corpis z apparet int⁹. et raro videt extra nisi qñ lambit labia post cibū z potū suū. et nō inuenit in eo nisi vnū intestinū inuolutum multiplicit z ꝺiunctū est sibi p stomacho. vñ post id nō est aliud nisi vnū p quod ejcit superfluitatē. z habet epar magnū q̄drum ad epar bouis. Sed splenē habz par uuluz respectu sui corpis. z hoc est vt dicit Auic. quia melancolia transit ei in nutrimētum. Jtē Aristo. li. ij. quādo generant appārent dētes generati in eo. cū rostro suo erādicat arbores z cū natat spirat cū eo z ejcit aquā z ille calceus creat cū cartilagine Elephas aūt qñ sedet flectit pedes suos. sed nō potest flectere pedes q̄tuor ꝓpter pōdus corporis. sed fulcit sup latus dextrū vel sinistr̄ z dormit stāte corpe z pedes posteriores flectit sicut homo. Jtē lib. v. mascul⁹ coit post q̄nquenniū. sed femina post decenniuz vsq̄ ad. xl. z post q̄ parit femina q̄escit post triennium. z post q̄ fuerit impgnata oīno a masculo nō tangit. z trahit in vtero p bienniuz z quādo parit parit simile vitule duor̄ aut triū mensiū. Jtē li. vij. elephāti accidit infirmitas ex ventositate. z ꝓpter hoc non potest ejcere vrinā aut sterc⁹. z si nō comederit terram morit. nisi ad hoc fuerit assuet⁹. quando q̄z tamē deglutit lapides. Accidit etiā eis dolor iunctur̄ z iuuat ꝓtra hoc potus aq̄ calide z herbe submerse in melle. quoniam iste due res ꝓhibent fluxū vētris. z qū vexatur dolore ꝙ nō pōt dormire inungunt spatule cū oleo z aqua calida. z sic curat. idē facit caro porcina assata sup dolētes spatulas colligata. Et si habuerit ferrū in corpe dat ei bibere oleū z extrahit ferrū cū potu olei. z si nō potest bibere oleū ponunt medicine in oleo z decoquunt z dat eis ad comedendū. Jtē ibidem. li. viij. Mascul⁹ est maioris corpis z animositatis q̄z sit femina. tam̄ domāt mascul⁹ p verba qñ pcutit. obedit q̄z diu sedet sup eū venator z cuz descēderit ligant pedes anteriores eius donec domesticetur. Et sequit in eodē libro. domesticabilior est z obediētior oīb⁹ animalib⁹ agrestib⁹ hūs sensum meliorē z sentit frig⁹ in hyemez frigidū ventū, z est aīal valde fluminale et manet circa fluuios z mergit se in aqua vsq̄ ad mentū z natat. sz non potest diu durare in natādo ꝓpter corpis pōderositatē. Sūt aūt elephātes naturalit benigni. qz carent felle. vt dic̄ Aristo. li. xiiij. accidēt aliter tam̄ efficiunt seui qñ nimis ꝓuocant vel quādo inebriati vino ad pliandū acuunt. Jtē dic̄ Aristo. li. vij. nullū aīal viuit ita diu sic̄ elephas. z hoc ꝓpter suā cōplexionē q̄ assimilatur aeri ꝓtinēti. z ita oportet ꝙ impregnetur p bienniū ꝓpter magnitudinē cōceptus⁹ q̄ citi⁹ nō pōt pfici nec cōpleri

De elephantib⁹ Ca. XLIII.

DE elephātib⁹ aūt dicit Solin⁹ Si derū inq̄t seruāt disciplinā elephantes z luna crescēte petunt amnes et sparsi liquore solis exortū salutāt motib⁹ q̄bus pñt. deinde in salt⁹ reuertunt. Candore dentiū intelligit iuuēt⁹ quor̄ alter semp in ministerio est z alteri pcit ne assiduo repcussu hebetet. Sz qñ a venatorib⁹ pmūt simul pcutiunt ambos z eos ꝺfringūt. vt dānato ebore z deturpato vlteri⁹ nō pſequāt. Hāc em̄ periculi sibi sentiūt esse causaz. Raro coeunt z tūc in aquis viuis se abluūt necante ablutionē ad gregē reuertunt. p feminis nūq̄ pugnāt. Nulla em̄ nouerūt adulteria. et quādo casu aliq̄ dimicāt nō mediocrem habēt curā saucior̄. nā fessos z vulneratos in medio sui recipiūt z ipos pl⁹ q̄z se pteguntz defendūt. Quādo capiunt pastu ordei māsuescūt. fit em̄ fouea subterranea in via elephantis in quā incidit ignorāter ad quā veniens vn⁹ venator̄ pcutit z pūgit ipm. alter aūt venator̄ supueniēs pmū pcutit venatorem z amouz eū ne pcutiat elephantē. z dat ei comedere ordeū. qđ cū ter vel quater fecerit diligit se liberantē et ei deinceps obediēs māsuescit. Si casu aliquo vorauerit vermē q̄ camelcon dr. sumpto oleastro medet pesti. Ventrē habet mollē z dorsuz durum, z iō pugnās cū vnicorne opponit ei dorsum. cauēs put pōt ne p mollē ventris ptē fodiat. Pilos habet paucos z setas nullas Aures habet amplas tenues z lōgas inferius dependētes quas erigit z extēdit et inde grauissime pcutit quādo irascit ꝺ draconē quē odit. nec mir̄. sitit em̄ sanguinē ei⁹ z eū bibit qñ potest. Quēobrem ipm nunq̄z iuadit draco nisi qñ potu elephas est repletus vt ꝓpensius irrigat⁹ maiorē sumat de oppressi sanguine satietatē. Ducusq̄z Solinus. q

multa alia ponit que supra dic̄ Plī. In libro aūt phisiologi de elephāte memini me sic legisse. Elephas inquit est animal quod magnitudine inter oīa animalia quadrupedia p̄excellit. intellectu ꝛ memoria multum vigēs. nā elephātes inter alia eoꝝ facta nūq̄ dormiēdo totaliter se inclināt. quādo fessi sunt arbori ꝛ maxime palme quietis gr̄a accubāt. ꝛ sic qualitercūq̄ se sustētant q̄nꝫ quieti boies insidiātes occulte arborē p̄cauant. cui se appodiās elephas ꝛ nesciēs fraudem pondere corpis arborē frangit ꝛ frangendo cadit subito ꝛ succūbit. q̄ casum suū vidēs irreparabilē miro modo barrit. id est clamat ꝛ rugit. ad cui⁹ barrituꝫ multitudo iuuenū subito accedit elephantū. q̄ paulati seniorē p̄ viribꝫ eleuāt ꝛ vt eū releuent miro affectu se totis viribꝫ inclināt Loitū abhorrent nisi p̄ sola p̄le. vñ dr ibidē q̄ qñ elephātes indicos luxuria stimulat. vi amoꝝ femina p̄cedit versus orientē. quā sequit⁹ masculus quousq̄ i absc̄dito deueniāt qualiter cūq̄ poterit mādragorā querit cui⁹ fructuꝫ p̄mo femina gustat. deinde mascul⁹ eundeꝫ fructū comedēs eā impregnat ꝛ fecūdat. vt dr. sed diu p̄pter magnitudinē fetus femina in vtero fetū gerit. ſꝫ tempe part⁹ in aquis ꝛ in insulis fetū p̄creat p̄pter draconis metuꝫ ne ip̄m tenellū fetū sorbeat aut deducat. et dū mater filiū parturiēdo laborat. mascul⁹ p̄ viribꝫ ip̄am p̄tegit ꝛ defendit. Item dicit ibidē q̄ ossa elephātis cōbusta fugāt serpentes ꝛ oīa venenosa. Itez aliud dicit ibidem valde admirandū. Dicit em̄ q̄ apud ethyopes in aliquibꝫ regionibꝫ sic venāt. accedūt ad deserta vbi due virgines omnino nude habitāt ꝛ crinibꝫ resolute. quaꝝ vna fert alueolū. alia gladiū. incipiūt aūt alte cantare quaꝝ cantū audiēs bestia venit ad eas ꝛ lingit eaꝝ mammas. de dulcedine aūt cantus mox obdormit elephas. ꝛ tunc vna p̄forat gladio guttur vl̄ latus. altera vero colligit sanguinē eius quo tingit pannus q̄ purpura appellatur

De hedo. Ca. XLIIII.

Hedus ab edēdo est dictus. paru⁹ et b est ꝛ pinguis ꝛ iocundi sapor ſ. vt dicit Isi. li. xij. eius naturalis siccitas ex hūiditate etatis tp̄a. vt dic̄ Isaac in diet. vnde melior ꝛ digestioni est ꝯpetentior maxime si est mascul⁹. vñ eius caro bene nutrit ꝛ sanguinē bonū gignit. Calorē habet vehementiorē p̄pter etatis beneficiū. ꝛ iō carnes heduline exeunti egritudinē p̄pter suā tēperiem sunt cōmode. ꝛ ideo ꝯueniūt maxīe humane nature. maxime his q̄ delitiose viuūt ꝛ quiete. Pilū habet longiorē ꝛ hispidiorez q̄ habeat agn⁹. sed habet carnē meliorem ꝛ digestioni obedientiorē p̄pter ei⁹ temperiē i humiditate ꝛ calore. vt dic̄ Cōstan. Habet aūt hedus visum valde acutū ꝛ simplicem aspectū ꝛ obliquū ꝛ balatu cognoscit ꝛ querit parentē. vt dic̄ Plini⁹ li. viij. c. j. Ei⁹ iecur si comedat dicit sanare vespertinā acie oculoꝝ his quos noctilopos vocāt. Itē idē li. xxviij. c. x. dicit. pelles hedoꝝ sanant morsus venenosos si calide desup alligēt. pili hedorum exusti suo odore fugāt serpētes. vtunt pelle ei⁹ recente ad plagas. sanguis eius valet cōtra venenosa. eius etiā coagulū valz ꝫ virus bibitū ꝛ ꝯtra sanguinē thauri bibitū siue sumptū. Ducusq̄ Plī. Est aūt animal imbelle ꝛ innocuū ruminās ꝛ mundū sacrificijs antiq̄tus deputatū petulās saltans et lasciuū. intrinsec⁹ pingue ꝛ carnosum. extrī secus hispidū ꝛ macilentū. virsos carpens ꝛ corrodēs ramusculoꝝ ꝛ diligit p̄cipue folia edere ꝛ ꝯsimiliū virgultoꝝ

De eruca Ca. XLV.

Eruca est vermis multipes crescēs i folijs oleꝝ ꝛ pampinoꝝ. frōdes fructus ꝛ flores corrodēs et depascens Et est eruca ab erodendo dicta. quia rodit folia arboꝝ ꝛ herbaꝝ. vt dic̄ Isid. lib. xij. de qua meminit Plaut⁹. imitat inquit nequaz bestiā ꝛ maleficā inuolutā in pampino. cui se implicat nec aduolat vt locusta. Ducil/lucq̄ discurrēs semipasta dimittit. ꝛ remanet sup frondes ꝛ tardo lapsu pigriscq̄ morsibus vniuersa ꝯsumit. Ducusq̄ Isi. li. xij. ſm Plini. lib. viij. Eruca est animal villosuꝫ ꝛ quasi lanuginosum. nā in arboꝝ extremitatibꝫ corrosis frondibꝫ viroreq̄ cōsumpto rexit ꝺ suis visceribꝫ quasdā telas more aranearuꝫ ex quibꝫ se inuoluit ꝛ p̄ totā hyemē custodit pestifeꝝ semē suū. Egerit em̄ quedaz oua ex quibꝫ in vere crumpētibꝫ gēmis nascitur multa p̄les. ex cui⁹ ingluuie ledunt et pereūt a suis fructibus arbores atq̄ herbe Est aūt eruca vermis mollis ꝛ sanios⁹ diuersis coloribꝫ distinct⁹ ꝺ nocte vt stella lucens. de die deformis ꝛ multicolor apparēs nō caret peste aliqua virulēta. Nam qñ per membrū boīs calefactū serpit cutem exurit

ꝛ post se pustulas derelinquit. ad modū autem bombicis sericū faciētis formā suā mutat ꝛ se in formā volatilis de reptili transfigurat. nā alas tenues ꝛ latas suscipit q̄bus hinc inde volitando libere p aera se extollit Quot aūt colores prius in corpe habuerat totidē in oculatis alis colop differentias representat. et tale volatile papilio nuncupaſ vt dic̄ Jsidor⁹. lib. xij. Papiliones dicuntur auicule que maxime abundāt i floribꝫ malue que ex suo fetore faciūt vermes nasci. vt dicit idē. Hā ex erucis papiliones efficiunt ex papilionū stercoribꝫ sup folia derelictis eruce iterū generant. minus aūt ledunt corrodendo quādo volāt ꝙ quando repūt Et dicit Papias. Papiliones sunt minuta volatilia que de nocte cōueniunt accēso igne in candelis. quarū lumen cū extinguere nituntur igne exurunt. ꝛ sic cū alienū lumen volunt interimere ipsi in proprio corpe puniuntur

De faunis ꝛ satiris Capitulū. XLVI.

Fauni quidē ꝛ satiri dicunt quedaꝫ bestie mōstruose effigiē quidē hois habētes. sꝫ ad plenū nō sunt humane pticipes rōis. vñ nec arte nec natura sūt dociles ad loquendū. ferū ꝛ beluinū habēt animū ꝛ bestiale appetitū. vñ hmōi aīmalia sunt in venere valde pna. in tantū vt mulieres coitu interficiāt. si quas errātes i nemoribꝫ comphendāt. Jdeo dicunt satiri. qz nō possunt libidini satiari. vt dic̄ Jsi. q̄uis aūt talia rōe humana nō vtant. in multis tamē actibꝫ ꝛ etiā in voce hoīes imitant. vt dicit Jsi. li. xj. c. de portētis. Satiri inq̄t qui sunt homūciones aduncas habētes nares ꝛ cornua in frontibꝫ. ꝛ in pedibꝫ sunt similes capris. Talē vidit sanct⁹ Anthoni⁹ in solitudine. ꝛ interrogat⁹ q̄s esset. fert anthonio respondisse. mortalis ego sum vn⁹ et accolis heremi. quos vario deluſa errore gētilitas faunos ꝛ satiros ac icubos colit. Satiri autem q̄ ꝛ fauni fatui dicti sunt. a q̄busdaꝫ credunt esse hoīes siluestres vt in codē. c. dicit Jsi. Et hi mōstruose variant. nā quidaꝫ sūt cenocephali ex eo q̄ canina capita habeant quos ipe latrat⁹ magis bestias q̄ hoīes pfitetur. Alij dicūt ciclopes. sic dicti q̄m vnuꝫ oculū habere dicunt ꝛ hūc in medio fronte habere phibent. Alij oīno capite carēt ꝛ cervice quop oculi sunt in humeris. Alij hūt faciē planā sine naribꝫ labiīs inferiꝰ ita pminens habētes vt in solis ardoribꝫ totā ex eo pregāt faciē dormiētes Alij ita pstricta hūt ora q̄ sup pectus vno tm̄ foramine anenapꝫ calamis potū hauriētes ꝛ hi sine linguis dicunt esse. loco sermonis vtunt nutu. Jtem sunt etiā alij in scithia ita magnas habētes aures vt ex diffusa coruꝫ magnitudine ipis cōtegant totū corp⁹. et hi panthios dicunt. pan em̄ grece omne. othi auris nominatur. Sunt ꝛ alij in ethyopia pni. ambulātes vt pecora nequa q̄ sursum erigere se valentes ꝛ hi artabatice nominant. Sūt ꝛ alij i ethiopia habētes tantū vnū pedē ita magnū q̄ resupini in terra iacētes adumbrent pedis magnitudine pra estū. ꝛ cū hoc sunt tāte celeritatis q̄ canibꝫ in cursu cōparent. et ideo a grecis cinodopes appellant. Jtē sunt alij q̄ habēt plantas versas post crura et senos digitos in plātis. ꝛ tales i desertis libie euagant. Jtē in scithia sunt aīalia formā humanā habētia ꝛ pedes equinos. ꝛ hmōi mōstra a multis lamie nūcupant. vt dic̄ Pascasi⁹ super trenos. Multa alia ponit Jsid. mōstra talia li. xj. ꝛ omīa accepit a Pli. li. vj. ꝛ vij. ꝛ etiam a Solino.

De feminis Ca. XLVII.

Femine a ptibꝫ femoꝝ vel feminum sunt dicte vbi spēs sex⁹ distinguunt ab ipo viro. vñ ōr a fos q̄ est ignis qz vim habet femina ignea q̄ vehemēter pcupiscit. In oī ei genere animaliū pl⁹ cōcupiscit femina q̄ masculꝰ ꝛ ardentiꝰ monetur ad amorē. vt dic̄ Jsi. li. xj. Femine aūt pprietates generales ponit Aristo. li. viij. dicens. Femīe maribꝫ sunt debiliores pter vrsum ꝛ leopardū. nā horꝝ femīe sunt audaciores ꝛ fortiores. Et sunt femīe leuiores ad instruendū ꝛ sunt magis solicite circa fetū. sūt etiā maioris pietatis ꝛc. qre supra residunt li. vj. c. j. de puella. ibi em̄ multa inuenies d hac materia. Est ei femina naturaliter maioris ire q̄ masculꝰ. vñ de facili pugnat cōtra masculū. ꝛ ponit Aristo. li. viij. exemplū de foca. nā foca semp manet in eodē loco. ꝛ pugnat masculꝰ cū femina quousq̄ vn⁹ interficit aliū. Et est femīa minoris pstātie et fidelitatis ei⁹ masculo q̄ econuerso. et ponit Aristo. exemplū de sepia. nā q̄n femina pcutitur iuuat eā masculꝰ sꝫ femīa fugit matrē q̄n pcutit ꝛ psequit illū Jtē Aristo. dicit li. xv. Femina in generatōe fert ē sic materia.

sed masculꝰ sicut forma. exit ei semẽ ab ambobus ex quoꝝ cõmixtione creatura fit. et ꝓpter hoc dico ꝙ masculꝰ et femina sunt ꝓncipia generatõis. z masculꝰ vt forma. femia vt materia. z ideo datũ est masculo vt generet in altero. femine generat ex alio in seipa Item femia generalit est nature infirmioꝛ z fluxibilioꝛis ꝙ mas. z hoc accidit ꝓpter remissionẽ caloꝛis z intẽsionẽ frigidi humoꝛ ꝙ plus abundat in femia ꝙ in mare. z iõ accidit mulieribꝫ z etiã quibusdã quadrupedibꝫ supfluitas menstruaľ. vt dicit idẽ. sed nulliꝰ animalis femia intantũ subiacet illi morbo sicut mulier. De his aũt z alijs ꝯditionibꝫ feminarũ bonis z malis. quere supꝫ libꝛo. vj.

De fetante Ca. XLVIII

Fetans est pariẽs vel generãs i quolibet genere animaliũ. vñ idem est fetans tis. z pecus pecudis. vñ illud ꝺ post fetãtes ac. eũ. Habet aũt omnis fetans membꝛũ ꝓpꝛiũ in quo cõcipit z nutrit fetuꝫ suũ. z ad fetandũ. i. ad generandũ z parturiendũ disponit z coopať reuolutio oꝛbiuꝫ z influẽtia sideꝝ seu stellaꝝ. vt dicit Aristo. libꝛ. xviij. in fine. Naturalit inq̃terit terminus z numerꝰ generatõis z cõplemẽti ꝑm reuolutiones stellaꝝ. de ꝫ quere supꝛa li. vj. ca. iij. de muliere pariẽte.

De fetu Ca. XLIX.

Fetus. tus. tui. ꝺꝛ partꝰ fructꝰ. s. vteri hois vel cuiꝰlibet animalis. sed ꝓpꝛie est in vtero adhuc subsistẽs in q̃ fouek. vñ dicit Jsiꝺ. li. xj. Fetꝰ vocať. qꝛ adhuc in vtero fouek. cuiꝰ secũdine dicunt folliculi. q̃ simul cũ infante nascunt. ꝺtinentq̃ ipm fetũ sunt sic dicti eo ꝙ fetũ sequunt. moritur enim mater qñ casu aliq̃ cũ fetu de eius vtero nõ edunt. A fetu aũt dicunt femie fetose q̃ ad ꝯcipiendũ z ad pariendũ fetũ suũ suete z fecũde z que fetu solent esse plene. vt dicit Jsi. Distinguit aũt fetꝰ eiusdẽ vteri a fetu potissime ꝓ sexꝰ diuersitatẽ. vel qꝛ est masculꝰ vel femia. nisi in his in q̃bꝫ vterq̃ sexꝰ inuenit vt in hermofroditis sz sp impfectus vt dicit Jsiꝺ. li. xj. de fetu aũt q̃re supꝛa libꝛ. vj. vbi agit de hois generatõe

De ficario Capl'm. L.

Ficariꝰ in vna significatõne ꝺꝛ ille q̃ colligit vel vẽdit ficꝰ. alio noie dicũtur ficarij hoies siluani de ficubꝫ viuentes. z sic sumit ficariꝰ in bieremia. ca. l. vbi ꝺꝛ. habitabũt ꝺracones cũ fatuis ficarijs. ibi glo. i. cũ hoibꝫ siluanis. Alio modo dicunt fatui ficarij fauni z satiri q̃ inter agrestes ficus z alias arboꝛes moꝛant. q̃les sunt pilosi onocentauri z alia animalia mõstruosa. de quibꝫ dicit Jsiꝺ. li. xj. in ca. de faunis. vide supꝛa eoꝺẽ de faunis. Et dicunt sic fatui ficarij hoies beluini in q̃busdã cõmunẽ formã cũ hominibꝫ habẽtes. in alijs vero in formã bestialẽ degenerãtes. vt iste videre in lamijs simeis z in sirenis. z hmõi sunt ficarij. quia sic hoies de fructibꝫ victum habẽt fatui tamẽ sunt qꝛ rõis vsu carẽt. z ideo nõ approbať littera aliquoꝝ libꝛoꝝ qui sic hñt cũ fatuis ficarijs. Nã ficarij sunt quidaꝫ latrones dolosi q̃ cũ sica. i. breui gladio interficiunt improuisos sicut aioth q̃ cũ sica pendente in dextro latere regẽ eglon pinguissimũ interfecit. vt Judꝫ. iij. Sꝫ tales in babilone destructa nũc nullatenꝰ imoꝛanť cum nõ sit habitaculũ hoim loquẽdo ꝓprie. sꝫ potius mõstroꝝ. vt dicit Hiero. sup Jsa. posset tñ dici ꝙ ficarij sunt ficarij. nã sica grece ficus ꝺꝛ latine. z ꝑm ꝫ reddit ꝓmã expositõeꝫ ꝑm latinos ꝙ melꝰ dicunt hmõi hoies mõstruosi ficarij ꝙ ficarij. vt supꝛa patet ꝺ faunis z satiris

De formica. Ca. LI.

Formica ꝺꝛ quasi ferẽs micas. id est grana farris. Vñ Ouiꝺ. metꝫ. Brãde opus exiguo formicas oꝛe gerentes. vel ꝺꝛ formica q̃si ferens micas. i. farris grana que cõgregat. Branoꝝ enim ꝓscindit cacumina vl' extrema ne germinẽt quaꝝ solertia multa est. puidet enim sibi in futurum. Nam in estate ꝯgregat vñ in hyeme viuat. vt dicit Jsi. li. xij. Cõgregat aũt triticũ z non curat oꝛdeũ. quãdo pluuia sup triticũ coaceruatũ descendit. formica totũ ejcit z soli exponit vt iteꝝ desiccek. In ethyopia dicũt esse formice ad formã canis q̃ arenas aureas pedibꝫ eruũt quas custodiũt ne quis auferat capientesq̃ ad necẽ ꝓsequunt. vt dicit Jsi. li. xij. in. c. de minutis animalibus. De formica etiã dicit Solinus. Formice inq̃t nigre sunt valde parue z tamẽ plus ꝙ mag animalia sunt solertissime discipline. nã ꝓuident sibi sapiẽter impostęꝝ vnde viuant. gregatim viuũt. z cumulos cõponunt in q̃bus habitãt. grana solicite z solerter recolligunt. solertius decoꝛticãt que in secretioꝛibꝫ domũculoꝝ ne ab auibꝫ rapiant vl' etiã

vento dispergant reponũt cautissime. Dc/
cultas vias faciũt rectas in domos in qui/
bus habitãt. z sapiẽtiores semp stant i vijs
illis ne stulte deuient vel aberrent. Cum in
domibꝫ suis coangustant ad capturã. pfun
dunt hoĩes aqua venenosa. z ideo vulgari
ter dr qꝫ mingũt z illa aqua manũ vrit tan/
gentis z in ea pruritũ gignit. nã illã aquam
habet loco armature. Hucusqꝫ Solinus.
Plinꝰ li. xj. c. xxxj. dicit sic de formicis. Labo
rem sibĩ nuicẽ cõicant z cibos querũt. qbꝫ
vtiliores sunt apes q̃ cibos vtiles faciũt. sz
hc cõdunt. maiora ferũt põdera q̃ eaꝫ sint
corpa. vñ paruitatẽ corpis recuperant ma/
gnitudine frutis. pondera sua gerũt mor/
su. z que p magnitudine i ore ferre non pñt
auerse pedibꝫ posterioribꝫ obuoluere molt/
untur. De re sua publica eis ẽ curatio z me
moria. nã semina abrosa ꝺdunt ne surfũ ger
minent in fruges. z grana dispersa recolli/
gunt cũ diligẽtia ne pdant. et grana maiora
diuidũt in introitu vt sic ea facilius i sua re
positaria introducãt. In plenilunio nocti
bus opant. cessant aũt in interlunio a labo
re. z qr de diuersis locis cibũ ꝓuebunt. bñt
certũ tps ad mutuã recognitionẽ datũ sibi
z tũc maĩa fit recõcursatio. z fit cũ obuijs
quasi quedã collocutior diligẽs pcũctatio
redeũt p semitas tritas z expeditas. q̃s etiã
p silices elegerũt. Sunt aũt formice puule
stricte circa ventrẽ z quasi cincte. q̃ tandem
crescentes efficiunt pennate. z sic in fine ad
modũ muscaꝝ in minuta volatilia transfor
mant. Itẽ ibidẽ ca. xxxij. Sunt quedaz for
mice indice maxime z cornute q̃ mira cupi/
ditate gẽmas z aurꝫ custodiũt. sed hoc indi
furant estiuo tpe qñ formice in tumulis p/
pter feruorẽ nimiũ abscondunt. Sz formi
ce odore sentiũt z solicite puolãt. z aurũ de
ferre cupiẽtes crebro lacerãt q̃uis velociꝫ
camelis formicas fugiãt. tantaqꝫ ineſt eis p
niciosa feritas cũ amore auri. Aristo. ait de
formicis li. viij. In formicis sicut z in apibꝫ
est sensus olfactꝰ. odit em̃ oĩe fetidũ. vñ si
q̃s suffumigauerit domos formicaꝝ cũ sul
phure vel origano agresti vel cũ cornu cer/
uino cõbusto. fugiũt z dimittũt domos su/
as. q̃uis aũt forte in grege viuãt z sibi mu/
tuo obtẽperẽt. tñ regẽ nõ bñt. vt dicit Arist.
li. j. Et Salomon idẽ dicẽ Prouerbiorꝫ. vj.
Formica ducẽ nõ habet nec p̃ceptorem zc.
vbi dicẽ glo. Si tantillũ aial p̃ncipe carens
rõe expers natura duce sibi imposterũ pui
det. multomagis tu ad imaginẽ dei ꝺditus
ad videndã eius gloriã vocatꝰ cũ tanto ma
gisterio adiutꝰ ipm deũ creatorẽ hñs ducez
in pñti debes fructꝰ colligere quibꝰ possis
viuere in futuro. quere glo. Solertiã autez
formicaꝝ quã supra cõmendãt autores. ap/
probat Arist. li. viij. vbi dicẽ. Opatio formi/
caꝝ est manifesta volẽti ipam intueri. q̃niaz
formice sp ambulãt vna via z deponunt ci/
bum suũ. z laborãt in nocte apud cõplemẽ/
tum lune zc. Aliquas tñ habẽt minus lau/
dabiles ꝓprietates. qr arboꝝ ledũt radices
iuxta quas nidificãt. manꝰ tangentiũ coiq̃
nant. ad summitates arboꝝ scandũt. flores
z germia eaꝝ corrodẽdo violãt. imo fructꝰ
si ꝓmittant ꝺcauãt z manducãt. hoĩbus no
cent. attamẽ vrsos iuuãt. Hã vt dicit Plini
us. li. viij. qꝫ vrsi qñ egrotãt q̃runt formicas
quas deuorãt. z sic comeste eos sanãt. i aliq̃
bus tñ casibꝫ medicinalia sunt ova formi/
caꝝ. queri in sequẽti libro de ouis.

De formicaleone
Capitulũ. LII.

Formicaleon a formica z leone reci
pit denominationẽ. vt dicit Isidorꝰ.
li. xij. formica est leo Est em̃ animal
paruũ formicis infestũ. nã furtiue earũ ꝓm
ptuaria subintrãs granũ comedit formica/
rum. z sic p subtractionẽ victꝰ causa est q̃re
simplices formice i fine necessario moriunt
Ab aliꝭs aũt animalibꝫ deuorat vt formica
nec potest se ꝓtegere viribꝫ ꝺtueri. z est species
arance. q̃re supra de aranea de ĩra &c.

De fuco Ca. LIII.

Fucus fuci est ape maior. minor sca
brone. dictus aũt est fucus eo q̃ co/
medit labores alienos quasi fagus.
a fagin qꝺ est comedere. depascit em̃ qꝺ nõ
laborauit. qr nec mellificat sz alioꝝ mel mã
ducat. de quo Virgil. Ignauũ fucꝰ pecus
a ꝓsepibꝫ arcet. vt dicit Isi. li. xij. De his fucis
dicit Pli. li. xj. c. xij. Cũ largior inqt mellis p
uentꝰ adducit in aluearibꝫ ex ꝺtubernio fu
coꝝ depascit. Sunt aũt fuci sine aculeo ve
lut imperfecti apes. z sunt seruitiales verarũ
apũ. z ideo eis impant vere apes primoscꝫ
expellũt ad opa. tardãtes autẽ sine clemẽtia
pungũt z puniũt. necꝫ in ope tm̃ sz etiã in fe
tu adiuuãt apes. Certe em̃ quo maior coꝝ
fuerit multitudo. eo maior fiet examinũ p/
uentus. Cuz mella ꝓceperint matura esse

abigũt eas a melle. qz singulas agresse eas trucidãt atq; fugant. nec videnť nisi in vere Jmpatoriby apũ fuci extruũt regias mãsiones amplas. magnificas. sepatas. coopculo eminẽtes. z fiũt serangule oĩs celle singlo ruz. z q̃uis fuci sustineãt tot labores. comedere tñ de melle vix pmittunť nisi q̃tũ capiunt z furanť. vt dic̃ Pli.

De griphe Ca. LIIII.

GRipes est animal pennatũ z q̃dru/pes in yperboreis ptibꝫ siue mõtibꝫ nascẽs oĩ pte corpis sunt leones. alis tm̃ z capite aquilis assimilanť. Eq̃s vebemẽter sunt infesti z viuos homies discerpũt. vt dic̃ Jsi. li. xij. Adeo aũt infestat equũ vt ait Hug. q̃ equitẽ armatũ cũ eo rapiat i sublime. vt dic̃ glo. sup Deut. xiiij. Custodiunt aũt griphes mõtes in q̃bꝫ sunt gẽme pretiose vt smaragdi z iaspides. nec pmittunt eas auferri exinde. Vñ dic̃ Jsiõ. li. xiiij. c. iij Partes quedã in scithia auro z gẽmis affluunt. sed griphorũ immanitate accessus hominũ est rarus. Jbi smaragdi optimi z cristalli zc. Tã magnos habẽt vngues et tam amplos q̃ inde fiũt cyphi qui mẽsis regum apponunť

De glire Ca. LV

GLires sunt quedã bestiole q̃si maio/res mures. sic dicti qz somn⁹ efficit eos pingues. naz glisscere idẽ est qõ crescere. vt dic̃ Jsiõ. li. xij. Tota eĩ hyeme dormiũt z ĩmobiles q̃si mortui requiescũt. estiuo tpe reuiuiscũt. vt dic̃ idẽ. De glire autem dic̃ Pli. li. viij. c. lviij. q̃ glires in siluis libẽter habitãt z socios sibi notos amant. ꝫ alienos dimicãt z pugnãt. Jnsigni ꝯo pietate genitores suos i senectute nutriũt. z eis alimẽta iuuenes administrãt

De grillo Ca. LVI.

GRillus sicut z cirogrillus est aĩmal pazuũ debile z infirmũ rapax z mortifeꝝ spinosum min⁹ ericio. vt dicit glo. sup Leuit. A sono aũt vocis nomẽ sumpsit. vt di. Jsi. li. xij. hoc retro ambulat z terram terebrat. noctibus stridet. venatur cuz formica circumligata capillo in cauernam eius cõiecta. afflatu prius puluere ne se abscondat. z ita formice amplexibus trahitur vt dic̃ Jsiõ.

De hinnulo Capitulũ. LVII.

HInnulus cerui est filius ab innuendo dictus. qz nutu matris abscõdit vt dicit Jsiõ. li. xij. animal quidẽ est debile z imbelle sicut damula. z est acutissimi visus z velocis cursus. mater aũt ei⁹ ipsum in specubꝫ z antris z locis vmbrosis abscõdit z illũ vltra spineta z rubeta saltare instruit. vt dic̃ Pli. li. viij. c. de ceruis. vide supra lra L. carnes habẽt teneras z digestibiles ꝓpt mot⁹ frequentiã z discursum. vt dic̃ Cõstã. z Jsaac in diet. z si fuerit castrat⁹ anteq̃ crescant ei⁹ cornua. caro ei⁹ melioz z tẽperatioz in siccitate z calore est. vt dic̃ idẽ. z si fuerit castrat⁹ añ q̃ cornua habuerit nũq̃ ei vlterius crescẽt. z si post nunq̃ ea abij̃ciet nec mutabit. vt dic̃ Aristo. li. viij. et Plin. Hinnuli serpẽtibꝫ otrariank miro mõ. q̃ eĩ fuerit inunct⁹ ei⁹ sepo vel sanguĩe a serpẽte illo die nõ tãgit. vt dic̃. xxxviij. li. c. ix. z ei⁹ coagulum est summũ remediuz in venis. vt dicit idem.

De hirco Ca. LVIII.

HIrcus est animal petulũ z lasciuuz. semp feruẽs ad coitũ. vt dic̃ Jsi. lib. xij. cui⁹ oculi ob libidinẽ in trãsuersum aspiciũt. nã hirci dicunť oculoz anguli. vt dicit idẽ. Eius natura est calidissima. adeo vt adamantẽ lapidẽ quẽ nec ignis nec ferrũ domare valet eius cruoz calidissimus remollit. vt dicit idẽ. Hic caper est dict⁹. eo q̃ capessit arboz summitates. vt dic̃ idez. Jncipit aũt hircus ad generãdum moueri post vnũ annũ. vt dic̃ Aristo. li. v. Et filij⁹ q̃ primo generať est grossioz z pinguioz post generatis. Jtẽ idem li. viij. Quidã hirci habent notabilẽ magnitudinẽ in auriculis sic quidã arietes in caudis suis. nã quidã hñt in latitudine plus q̃ latitudinẽ palme. z habent plixã barbã et caudã extenuatã in longitudine vsq; ad terrã. et habẽt cornua multa z fortia atq; grossa. z sunt hispidi et duri odoris z fetidi. pinguedinis multe. p̃cipue interi⁹ circa renes. z tũc de facili moriuntur nisi in pinguedine attenuenť. z q̃to sũt pinguedis maioris tãto sunt minoz; seminis z pauciz; generatõis. vt dic̃ idẽ li. viij. z non coeũt nisi raro. z ꝓpt hoc interficiũt eos pastores sapiẽtes añ coitũ. aut eos macrificãt si ꝺuẽt ad vitã z si apparẽt macri exteri⁹ q̃q; interi⁹ sunt valde pingues. Et accidit eis sepe mõstruositas. vt dicit Jsi. li. xviij. vñ alicñ visus est hirc⁹ hñs cornua in cruribꝫ qõ valde erat mõstruosum. Carnes ãt hircine inter oĩs carnes pecorinas sũt deteriores

duriores ⁊ indigestibiliores. vt dic̄ Jsaac in diet. ⁊ maxime qñ hircus est decrepit⁹. cuꝯ aũt decrepiti est melior ⁊ fortior. sꝫ odor est grauior ⁊ caro peior. Cũ aũt castrat⁹ fuerit caro eius erit humidior ⁊ tenerior ⁊ minus dura ad digerendũ ⁊ min⁹ mala ad edendũ Dicit aũt Plin⁹ li. xxviij. democritũ dixisse hircũ siue caprũ nunq̄ sine febre esse. Sanguis aũt hirci cũ edera nutriti miro mõ dissoluit calculũ in renib⁹ ⁊ vesica. vt dic̄ Jsi. Cornu ei⁹ extustũ fugat serpẽtes ⁊ sanat fistulas ⁊ cancros ⁊ alios morbos vlceroso⁹ polipũ etiã corrodit ⁊ emendat. Jecur hircinũ valet ꝓtra morsum rabidi canis. fel ei⁹ visum clarificat. pannũ ⁊ telã corrodit. hircina vrina mixta cũ felle ei⁹ leprosis ꝓfert ⁊ lentigines tollit ⁊c.

De hiena Ca. LIX.

Hiena crudelis est bestia silꝫis lupo in voracitate ⁊ in gula. etiã in mortuos seuit ⁊ eorũ cadauera de terra extrahit ⁊ corrodit ⁊ ita hiena ab hiando est dicta. qr ꝑ auiditate rictib⁹ patulis ihiat ad ꝑdam suã. Natura ei⁹ est vt mutet sexũ. nũc em̄ mascul⁹. nũc femina inuenit. ⁊ ideo immundũ aial est. vt dic̄ Jsi. circuit domos ō nocte. ⁊ humanaꝫ ꝓt potest fingit vocẽ vt ita suspicet esse homo. De hiena dic̄ Pli. li. viij. c. xxxj. hienis vtrāq̄ inesse naturã. qr alternis annis marẽ. alternis feminã esse dicunt. parit aũt sine mare vt credit vulg⁹. sꝫ Aristo. negat. vipe hꝫ collũ ⁊ dorsuꝫ elephãtis. flecti nõ põt nisi totũ corp⁹ circũcingat. Tradũt pastores inter stabula sermonẽ humanũ fingere. alicui⁹ nomẽ adducere quez euocãt foras vt lacerẽt. Nominationẽ hoĩs solẽt fingere ad solicitandũ canes quos inuadant. multas ⁊ innumerabiles hꝫ colorꝫ in oculis varietates ⁊ oculos valde mobiles. eiusq̄ vmbra facẽ canes obmutescere q̄s ꝓtingit. ⁊ oẽ aial qō ter lustrauerit in ei⁹ vestigio figit gradũ. Hec bestia coit cuꝫ leena ethyopica. ⁊ generat aimal qōdã crudelissimũ. voces hoĩm ⁊ pecorꝫ imitãs. plures dẽ tiũ acies vel ordines ĩ vtraq̄ ꝑte orꝫ habẽs Hienas plurimas africa gignit sicut ⁊ onagros ⁊ fibros ⁊ multa alia mõstruosa. vt dicit Pli. Jtẽ ibide. Hec bestia gignit lapidẽ q̄ hiena ōr. quẽ q̄ portauerit sub lingua facẽ eũ futura ꝑdicere ⁊ diuinare. vt dic̄ Soli. Jtẽ dic̄ Pli. li. xxviij. hiena odit pantherã. ⁊ si pelles vtriusq̄ bestie suspendãt. dicũt decidere pilos pãthere. Cũ fugit hiena venãtem. declinat ad dexterã vt ꝑgressi hoĩs vestigia occupet. qō si nõ successerit dicũt mẽte alienari vel ex equo hoĩem decidere. aut si in hienã torserit de facili capitur bestia vt magi tradũt. Jtẽ vt dicit idẽ. fel ei⁹ est valō medicinale. valet maxie ꝺ caliginẽ oculorũ qr in multis etiaꝫ maleficijs corde ⁊ iecore hiene vtunt magi vt ōr ibidẽ. Aristo. ꝺo dic̄ li. vij. ꝙ quãtitas hiene est sicut q̄ntitas lupi. ⁊ in ei⁹ collo sunt pili sicut in collo equi. ⁊ hꝫ pilos sup oĩa spõdilia. ⁊ deludit hoies ⁊ ꝑdat eos. ⁊ capit canes ⁊ deuorat ita libẽt sic̄ homies. ⁊ cauat sepulturas vt comedat carnes mortuoꝝ

De hericio. Ca. LX.

Hericius est aial spinosum spinis hispidis ⁊ asperis cooptũ. coriũ em̄ hꝫ vndiq̄ aculeis circũseptum. ita q̄ se claudit q̄b vndiq̄ se ꝓtegit ⁊ defendit. Hã statim vt aliq̄d ꝑsenserit post se. surgit atq̄ in globũ ꝓuersus in sua se arma ꝓpria insidias recolligit. hui⁹ quidẽ puidẽtia est. ascendit em̄ in vitẽ siue in aliã pomiferã arborez ⁊ vuas extracinat. poma deiicit. ⁊ cũ poma ĩ terrã deciderint inuoluit se sup fruct⁹ vt spinis infigant. ⁊ sic portat escaꝫ filijs suis. vt dicit Jsiō. li. xj. vñ ⁊ ab hispiditate ⁊ rigore spinarꝝ hericius vel herinac⁹ est vocatus. habet em̄ vt dic̄ Aristo. spinas loco pilorꝝ. ⁊ cooperiũt eũ sic̄ pili. ⁊ sunt sibi arma. qr pũgit ⁊ ledit se capientẽ vel tangentem. Item Aristo. li. iij. Hericij alij sunt siluatici ⁊ alij terreni ⁊ alij sunt aquatici ⁊ faciũt ouа multa q̄ nõ comedũt. ⁊ sunt hericij parꝝ habẽtes de carne. ⁊ hoc est eis ꝓpriũ. hꝫ hericij caput ⁊ os inferi⁹ ⁊ tñ exit⁹ supfluitatiꝫ supi⁹. q̄niaꝫ pascunt a ꝑte inferiori. ⁊ ꝓpter hoc hꝫ officium in alia ꝑte. supfluitas ꝙ est in dorso supius. et habet hericij⁹ q̄nq̄ dẽtes. ⁊ inferiores habet ꝑtes carnosas loco lingue. et hꝫ ventrẽ diuisum in q̄nq̄ plenas supfluitates vñ etiã est gen⁹ hericij albe teste ⁊ spinarꝝ albarꝝ. ⁊ est multorꝝ ouorꝝ. Jtẽ hericij⁹ est debilis audit⁹ magis q̄ alia aimalia dure teste ⁊ ambulãtia sup q̄tuor pedes. Jte li. v. Hericij agrestes coeũt stãtes dorso applicato ad dorsum. qr in illa ꝑte vbi eiiciunt supflua se ꝓtingunt. Jtẽ li. viij. ⁊ multotiens apparet sensus ĩ hericijs ꝺ ventos septẽtrionales ⁊ meridionales. qm̄ faciũt foramẽ i terra ad qō fugiũt qñ ꝓsentiũt tales vẽtos iminere

Unde quidã fuit in cõstantinopoli q̃ habuit bericiũ p quẽ cognouit z pdixit vẽtos futuros.et nõ intellexit aliqs vñ talẽ noticiaz habuisset. Itẽ dic̃ idem li.xlij.q̃ tot hz ventres quot dẽtes.et in illis ventrib̃ generãt ova q̃nq̃.et q̃dã bericij sunt alijs meliores et ova q̃rundã maiora.z quedã sũt minora quoniã quedã meli⁹ decoquunt et digerũt q̃ alia. Itẽ li.xix. Bericij bñt modicũ corpus z mltas spinas maiores corpe. Et causa magnitudinis spinaꝝ z quitatis corpoꝝ ẽ qm̃ nutrimentũ corpis trãsit in eas ꝓpter calloris paucitatẽ.z q̃ cib̃ nõ digerit bñ. vnd̃ generat in corpib̃ eoꝝ multa supfluitas.et illa supfluitas trãsit in nutrimẽtũ spinaruꝫ Ducusq̃ Aristo.

De herinacio. Ca.LXI.

b Erinaci⁹ idẽ est qd̃ cirogrill⁹ aĩal paruũ z spinosum habitãs in cauernis.sic̃ hericio.sz dr esse mai⁹.de q̃ Plini⁹.li.viij.c.xxxviij.herinacij inqt more hericij se volutãt supꝫ poma.que spinis infixa deferũt in arboꝝ cauitates.z ꝑter illa q̃ gestat in dorso vnuꝫ sp gestat in ore.quãdo venak iu modũ pile se voluit ne q̃ possit ꝑ aculeos cõprehẽdi. q̃ aũt posse euadere se desperat.herinaci⁹ vrinã ex se emittit rabificam z venenosam.z illa vrina ꝓmo nocet sibi si ei⁹ dorsum vel spina inde aliqualit aspgatur.nã tali fluxu dorsum suũ ledit z euellunt spinule dorsi sui.z iõ ignorat q̃ inde facili⁹ capiat vñ alios ledere ꝓponebat.z ideo ars est q̃ tũc venet tal' bestiola q̃ vrina tal' bestie penii⁹ inanita est.q̃ tũc fracto dorso laxatis spinis ipi mime valet fuga. Et ideo quia odore suo naturaliter ꝓcipit tãta i vrina sua latescere venena.sp vrine suc ꝓcit ne eius virulentiaz a se moueat aut diffundat quousq̃ captiuitatis necessitas vltima hãc compellat. Hec bestiola q̃uis puula.tanta se cõstringit fortitudine quãdo timet q̃ vix saluo cortice poterit aperiri. In aqua igit calida ponit.qua aspersa quasi subito aperitur.z tũc ligatis pedib̃ posterioribus suspẽditur.et sic suspẽsa fame tandẽ interficitur. nec aliter bono modo interficit vt eius pellicula aculeata portet. Et q̃uis illi⁹ animalis corpusculũ humanis vsib̃ non multuz sit necessariũ.tam ei⁹ pellicula tã spinata ita mortalib̃ est necessaria q̃ si nõ essent aculei frustra vellex mollicies in pecudibus mortalib̃ esset data.cute em̃ bericina vestes poliunt. Hoc autẽ dicit habere proprijũ berinacius.q̃ postq̃ pomis z racemis est oneratus.si ceciderit pomũ de suis spinis casu aliquo pre indignatione omnia de dorso excutit.z vt se itez oneret reuerti ad arborẽ cõsueuit.

De iuuenca Ca.LXII.

I Uuenca vel iuuenc⁹ est iuuenis vacca que ad terrã excolendã iugo subij ci est apta.vt ait Isid. vel ideo sic dr quia antiq̃tus ioui iuuenc⁹ immolabatur z nõ thaur⁹. vt dic̃ idẽ. Animal est petuluz z lasciuũ propter iuuẽtutẽ.z ideo fortiori iugo ꝓmitur vt domet.stimulo etiã pungitur vt rectius sequi boũ vestigia coartetur Iuuenca thauroꝝ copule solet esse apta.quia i tali etate eis cõiungitur vt impregnet. Impinguat in pascuis vt pro varijs hominuz vsibus ducta ad macellũ a carnifice immoletur seu mactet.carnes sicciores z solidiores habet q̃z vituli lactẽtes ꝓpter remotionẽ a lacte.sed teneriores calidiores z humidiores q̃z habẽt boues decrepiti siue vacce. q̃a lactenti etati magis sunt vicine.vt dicitur i dictis

De leone Capitulũ.LXIII.

L Eo grece rex latine.eo q̃ rex sit z ꝑn ceps oim bestiaꝝ.vt dicit Isid.li.xij Leonũ aũt quidã sunt breues z iuba crispa.z hi sunt imbelles.quidaz ꝓlõgi z coma simplici.z hi sunt acriores. animoꝝ eoꝝ frons z cauda indicat virtus eoꝝ in pectore.firmitas eoꝝ in capite septa venatoribus terrã cõtuent vt min⁹ circũspectis venatoribus vel venabulis terreant rotaꝝ timent strepitus.sed ignes magis cũ dormierit vigilant oculi eoꝝ.z cũ ambulãt cooperiunt vestigia sua ne eos venator possit inuenire. Cũ genuerit catulũ trib̃ dieb̃ z tribus noctibus dormire credit.tũc demũ patris fremitu vel rugitu velut tremiscẽs cubilis locus suscitare dr catulũ dormientem. Circa boiem natura leonũ est.vt nisi lesi irasci nequeãt. Patet etiã eoꝝ misericordia assiduis exẽplis.nã ꝓstratis parcũt. captiuos obuios repatriare ꝓmittunt.boiem nisi i magna fame nec comedũt nec interimunt. Ducusq̃ Isid.li.xij. De leone aũt dicit Pli.li.viij.ca. xvij Leo i sũma generositate ẽ q̃ iubis colla z humeri vestiũt.q̃s pardi gignũt sp carẽt ꝟ insigni.coitũ aũt pardi cũ leena odore cognoscit leo.z tot⁹ in adultere surgit penam.

Sed si in flumine abluit tegit ei⁹ culpa et a
mare nō ꝓcipit. In pariēdo vnguib⁹ filioꝝ
laniat vterus pariētis. ꝛ ideo nō sepe parit.
Aristo. aūt vt dic̄ Pli. dicit leenā ꝑmo quin
q; catulos parere. deinde q̄ttuor. ꝛ sic ꝑ an-
nos singulos ad min⁹ vno sterilescere. parit
q; informes catulos ꝛ ꝓuos. magnitudine
mustelaꝝ in ꝓncipio dic̄ etiā catulos ser mē
sium vix posse nasci ꝛ duoꝝ mensiū vix mo
ueri. Urinā eiicit leo leuato crure more ca-
nis. ꝛ vrina eiecta valde fetet. qñ semel satia
tur. duob⁹ dieb⁹ vl̄ trib⁹ cibo caret. ꝛ si i sati
etate fugiendū est. cibos ad fauces reiicit ꝛ
cuꝫ vnguib⁹ eos extrahit vt sic sit leuior ad
fugiendū. diutissime viuit qō cognoscit per
dentiū ꝯsumptionē. ꝛ tūc in senecta hoiem
impetit. qr ad ꝓsequēdas bestias l̄ belua⁹ ꝓ
tus iā deficit. ꝛ tūc obsidet ciuitates vt ho-
mines rapiat. sꝫ qñ capiunt tūc suspendun
tur vt metu silis pene ceteri terreant. In vi
ros seuit. ꝓtra femias tm̄ fremit. infantes ra
ro inuadit nisi in magna fame. Animi leo-
num indet cauda est sic̄ equoꝝ aures. Haꝫ
qñ irati sunt animi. ꝑmo terrā cauda verbe
rant. deinde decrescēte iracūdia ꝓrium ter
gū ꝓcutiūt ꝛ flagellāt Exoī vulnere illato
a leone siue impsso vngue siue dēte profluit
ater sanguis. vt dicit Isiō. Itē in periculo
maxime apparet generosus. vñ qñ ꝓsequit
a canib⁹ aut venatorib⁹ nō latitat nec se oc-
cultat sꝫ sedet in cāpis. ibiq; vbi videri pōt
ad ōfensionē se parat. vbi virgultū siluasq;
penetrauerit. acerrimo ferit cursu velut re-
putans turpē absconsionē. Hō em̄ se absō
dit eo q; timeat. sꝫ solū ne timeat aliquotiēs
se occultat. Dū aliquē insequit saltu insilit
quo nō vtitur quādo fugit. quādo vulnera
tur mira obseruatione notat ꝑmo se tangen
tem. ꝛ in quantalibet multitudine primum
impetit ꝓcussorē. ꝛ cū quis telū miserit ꝛ eū
nō tetigerit corripit rotatū sternit. sed neq;
q; ipm̄ vulnerat neq; ledit. qñ morit humū
mordet. lacrimamq; fundit. quādo egrotat
sanguine simee medet. cristā galli ꝛ cantuꝫ
valde timet Animal est gratū cognoscens ꝛ
diligēs sibi benefacientē. vt patet in exēplis
q̄ ibi ponit Pli. Hucusq; Pli. li. viij. c. xvij.
De leone aūt dic̄ Aristo. li. ij. sil'r Aui. Leo
habet collū quasi immobilē multū rigidū.
ꝛ interiora habet ad modū canis. ꝛ sꝫ ꝑmo
mouet dextrū pedē ꝛ post sinistꝝ sic̄ ꝛ came
lus, ꝛ paꝝ habet de medulla in ossib⁹. et ei⁹
ossa ita sunt dura vt ex eorū collisione exit
ignis. Itē li. xvj. Leo habet multas fissu-
ras ī pedib⁹. et iō generat filios cecos sic̄ ca
nis vel lup⁹. nā serratos hꝫ dētes. ꝛ iō filios
generat imꝑfectos. sic̄ dicit idem ꝛ etiā soli
nus. q̄ dicit leonē timere qñ videt vel audit
catulū verberari. cui⁹ filij nascunt ceci sic̄ ꝛ
oīm aialiū habentiū dētes diuisos. ꝓter in
gluuiē nascunt filij imꝑfecti. In altissimis
mōtib⁹ occultat se. ꝛ inde ꝓtēplat ꝑdā suam
quā cū viderit alte rugit. ad cui⁹ vocē terrē
tur aialia ꝛ subito figūt gradū. circa q̄ cum
cauda in orbē linēā ducit. ꝛ illius lineature
circulū transire quodlibet aīmal ꝓtimescit.
ꝛ stant animalia stupida q̄si edictū expectā
tia regis sui. Trāsiens ꝑ loca aspera vn
gues intra pedē ꝓtrahit ꝛ recōdit. Hā illis
vtit⁹ ꝑ mucrone. ꝛ ideo infra carnositatem
ipos abscōdit ꝛ eis parcit ne ledant vl̄ bebe
tent ꝑdā suā quā arripit sol⁹ comedere ru-
bescit. ꝛ ideo sepe ipm̄ a remotis sequētibus
alijs bestijs de ipa ꝑda liberalitatis gr̄a de-
relinqt. vt dic̄ idē. tāte aūt est caliditatis q; fe
bres ꝑ quartanas patit. ꝛ hūc morbum na
turalit̄ sustinet vt ei⁹ feritas edomet. cui⁹ ca
ro cū excedat in calore ad esum ē nociua. vt
dic̄ Dyas. ꝛ Pli. li. xxviij. valet etiā in medi-
cina m̄ltiplicit. cui⁹ adeps venenis ē ꝓtrarius. q̄ quicūq; punct⁹ fuerit. alioꝝ aialiū vl̄
reptiliū morsus illo tpe nō timebit. ei⁹ etiaꝫ
adeps mixt⁹ cū oleo rosaceo cutē faciei cu-
stodit a vicijs candoreq; seruat ꝛ sanat. adu
sta oculoꝝ sedat tumores. fel ei⁹ aq̄ addita
oculoꝝ acuit claritatē. valet etiā ꝑ comitia-
les morbos ꝛ caducos. Cor ei⁹ in cibo sum
ptū soluit quartanā febrē. Hucusq; Plini.
li. xxviij. c. viij. Uenat aūt leo sic. duplex fit
fouea. vna ꝓtinue iuxta aliā. in secundaria
fouea ponit vna cauea siue cista q̄ de facili
claudit quādo tāgit. ponit aūt agn⁹ l'ouis
in fouea prima in quā salit leo quādo esurit
ꝑ ouicula rapienda cupidus. videns aūt se
non posse de fouea erumpe. erubescēs se de
ceptuꝫ foueā volens intrare secundā vt ibi
lateat. incidit in cistulā siue caueam ibidē ꝑ
paratā que post eius introitū subito se clau
dit ꝛ ipm̄ vlterius nō permittit exire. sed in
cauea extra foueā extrahitur ꝛ in illa tene-
tur captus ꝛ catenatus donec edometur. et
hoc tāgit Hieronym⁹ super Ezechiel' xix.
capitulo. super locū istum, miserunt cum i
caueam ꝛc̄.

De leena
Capitulū. CXIIII.

Leena leonis dicit femina. q̄ bestia ē multū libidinosa. semp em̄ gestit in coitū. et ideo leone crudelior ē. z maxime quādo habet fetū. Nam p filijs morti se exponit. z p ipor defensione venatorū iacula nō ptimescit. plures parit filios in primo partu q̄s in sequētib⁹. nāpter acumē unguium filior ledit matrix. z sic annuati sterilescit. vt dic̄ Aristo. z Plini⁹. qui dicit sic vt ait Isid⁹. li. xij. animalia cū acutis unguibus frequēter parere nō possunt. viciantur em̄ eaꝝ matrices unguib⁹ intrinsec⁹ mouentibus se catulis. z ideo nō potest leena expectare cū partu usq̄ ad filior pfectā ꝯpletōz sed poti⁹ dimittit partū dolore cogente z effundit añq̄s filij cōpleant. p feruore libidis pardis se cōmiscet. Sed post coitū leonē timet. nā turpē cōmixturā sentit leo p odorez nisi pus post adulteriū in flumine abluatur vt dic̄ Pli. z q̄n ipam deprehendit reā statim punit. et ideo ipa statim fugit. z nisi fuerit pus abluta nō reuertet ad maritū. Est autez parua bestia vel bestiola quā miro modo timent leo z leena. que vocat leonzofones. nā quoddā portat venenū quod leonē interfic̄ z leenā. vnde capta bestiola exurit eiusq̄ cinere aspersē carnes z posite p compita semitaꝝ leones necāt. vt dic̄ Isi. li. xij. Scōm aūt Auic̄. li. vij. c. j. or Leo est aial cibi auidum z gulosum. z iō sine masticatōe deuorat cibuz suū. et ꝓpter hoc euomit comestuz. z iterato comedit rejecta. z comedit multū ita q̄ ō cibo sit pōderosos. z post stat ieiun⁹ per duos dies z duas noctes. z nō eȳcit sterc⁹ a se nisi semel in duob⁹ dieb⁹ vel trib⁹. z est id siccuz sine humido. z est valde fetens. sil'r z urina sua. z q̄n scindit venter ei⁹ exit mal⁹ odor. et anbelitū habet fetidū z infectiuū ac morsuz mortifer z venenosum. z maxime quādo ē rabiosus. Fit autē rabiosus sic canis. vt dicit Aristo. z Auic̄. z est crudele q̄n irascit z furibundū. p indignatōe ꝛ berās semetipm Fremit p ira z frēdit dētib⁹ maxie q̄n esurit z aialib⁹ trāseuntib⁹ vt ea capiat insidians i specub⁹ z antris abditis se abscōdit. ac sup trāseuntes bestias et īprouiso insilit. et eas dēte z vngue crudeliter dilaniat z etiā occidit. carnē ossa z pelle cōminuit ꝯfringit ac ꝯfracta frustatim dilaniat deuorat et strangulat. z si viderit quēpiam ventre ꝓtra se vt predam eruat quā rapuit. predā amplexat z frendit z terrā cauda pcutit. z si appropinq̄uerit in ipm insilit. q̄ deuicto itez ad pdā redit. sanguinē aial occisi ab eo pmo bibit z lābit. deinde residuū discerpēs mēbratiz diuidit deuorat z deglutit

De leopardo Ca. CXV

Leopardus est bestia seuissima de leonis z pardi adulterio generata. vt dic̄ Isidor⁹. lib. xij. Hā vt dicit Pli. leone cū parda aut pardo cū leena ꝯcumbēte. ex tali coitu degeneres pardi, pereant sic̄ ex equo z asina vel ex asino z equa gignitur mulus siue burdo. vt dicit Isi. Est aūt aial valde ꝓceps z sitit sanguinē. Est z fcia maior z crudelior q̄s masculꝰ. vt dic̄ Arist. Colorē habet variū sic̄ pard⁹. saliēdo nō currēdo insequit pdaz. z si in tertio saltu pdā nō rapit vel in quarto. p indignatiōe sistit z q̄si victus retrocedit. corpus cū cauda z pedibus leoni assimilat. sed in capite formā pardi imitat. leena aūt corpe est minor. z leoni masculo mirabiliter est exosus. vñ timēs leonem facit fouea subterraneā duplex orificium habentē. vnū p quod intrat. z aliud p q̄d exit. est autez fouea illa in vtroq̄s orificio valde ampla z in medio magis stricta. veniente itaq̄s leone in foueā se mergit. quē persequens leo fouea cum impetu subintrat vbi triumphare putat de leopardo. ꝛ ꝓpter magnitudinē corpis p mediū fouee vbi strictior est libere transire nequit quē sciens leopardus ita in strictura impeditū. illā fouea egreditur. et tūc in parte opposita foueam intrans leonē a tergo morsib⁹ z vnguibus aggreditur. et sic sepe arte non viribus de leone obtinet victoriaz leopardus. et sic degener bestia de fortiori sepe per astutiā in antro victoriam obtinet. quē p potentiā in publico inuadere nō audet. sicut narrat Homerus li. de pugnis z astutijs bestiarū. Aristo. li. viij dicit de bestia que dicit ferculeo quādo comedit aliquod venenosum z tunc q̄rit stercus hominis z comedit ipsum. Et ideo venatores fimū illum in vase aliquo suspēdūt super arborē. z cū venit leopardus ad arborem saltat vt accipiat stercus z interim ipm interficiunt venatores. Idem facit panthera z pardus. vt dicit ibidem. De leopardo etiaz dicit Pli. Leopardus q̄n egrotat sanguinem capre agrestis bibit. z sic inde lāguores cūadit

De lepore.
Capitulū. LXVI.

LEpus dr q̄si leuipes q̄r velocit curr/
rit. vñ t grece legosp velocitate cur
sus dr. Jtē dic Jsi. li. xj. Oīe aīal
velox est timidū t imbelle. vt dic idē. nulluz
habēs armoz genꝰ nisi mēbroz leuitatē. de
bilis est visus sicut t cetera aīalia q̄ nō clau
dunt palpebras in dormitādo. melioz aūt
est auditꝰ cuz visus potissime qñ aures eius
sunt erecte. cuiꝰ aures sunt longe valō t fle
xibiles. qō fuit necessariū ꝓpter oculoz aper
turā. nā auribꝫ oculos defendit apertos. q̄r
nullo cooperculo sunt muniti ab infestati/
one cinifum t muscaz. nā ꝯtra omne noci/
uum dedit natura remediū creature. vt dic
Auic. t ideo data est lepori mēbroz leuitas
t cursus agilitas ꝫ canes t alias bestias ipz
insequētes. data est etiā auriū ꝓceritas ꝯtra
muscas t cinifes ꝯportune eiꝰ oculos debi/
les infestātes. vt dic idem. data est etiā sub
pedibꝫ multa piloz villositas vt pili pedis
carnositatē currēdo a lesione defendāt t ꝓ/
pter sui leuitatē pedes i cursu nullatenꝰ im
pediant. tiō dic Aristo. lib. iij. q̄ pedes lepo
ris sunt subtus pilosi. qō in alijs animalibꝫ
rariꝰ inuenit. crura eiꝰ posteriora sunt ante
rioribꝫ lōgiora. qō fuit necessariū ad facile
corpꝰ eiꝰ eleuandū in cursu qñ fugeret ꝯtra
montē. vñ difficiliꝰ capit ꝯtra montē q̄z cō/
tra vallē. t hoc accidit ꝓpter anterioz crurī/
um breuitatē. Hā ꝓpter depssionē anterioz
ptis corpis ꝯtra vallē de facili cadit. nec pt
equaliter cōtinuare cursum suū t iō vt fugi
endo vitet casum. cū descēdit oblique mon
tis latera circuit. t put potest ꝯtra mōtis al
titudinē crura anteriora erigit t sepius ca/
nibꝫ insequētibꝫ sic illudēs euadit. De lepo
ribꝫ aūt dicit Pli. li. viij. c. lv. Lepoz inquit
plura sunt genera. nā in alpibꝫ sunt quidaz
t in siluis habitāt quidā quātitatz maioris
grossioris pili t velocioris cursus q̄z ipsi q̄
cuniculi dicunt. Haz cuniculi lepores sunt
parui t imbecilles q̄ vnguibꝫ terrā ꝯcauāt.
t foueas subterraneas quas inhabitēt sibi
formāt t sunt fecūditatis nimie. et sunt tot
in quibusdā siluis hispanie. q̄ aliqñ ꝑ eorū
multitudine deuastāt messem t puincie in
ducūt famē. quoz fetus in balearicz insulis
ita sunt accepti. vt etiā ipi fetꝰ sine matrib
vir purgatis visceribꝫ in esuz ab incolis pa
tric assumant. Et sequit ibidē Arcbelaꝰ au
toz est quot sunt cauerne ad excremēta lepo
ri totidē annoz sunt etatis Totidē cm sunt
illius ptis corpis foramina quot annorum
curricula habuisse phibent. t iō dicunt gi/
gnere sine mare t hre vtrūq̄ sexū. t iō mul/
ti putauerūt leporē gigni. t gignere sine ma
re. vt dic idem. Sunt aūt lepores animalia
ira fecunda q̄ vno fetu nascēte statim nouo
fetu altero vterꝰ grauidat. vñ vtile est aial
quo ad esum t q̄ ad vestitū. t quo ad multi/
plicē medicinā. Hā eiꝰ coagulū valet ꝫ ve/
nenū. restringit ventris fluxū. sanguis eius
mitigat dolorē oculoz. vt dic Plinꝰ t Dya.
nec inuenit coagulū in aliq̄ aīali habente i
vtraq̄ mādibula dētes nisi in lepore. vt dic
Aristo. t quāto eiꝰ coagulū est vetustꝰ. tāto
melius. vt dic Pli.

De lince t eiꝰ proprietatibus
La. LXVII.

Jn lincis est dictꝰ q̄r ī lupoz gene
re t numero numerat. Est ār bestia
silis lupo dorsum hñs maculis di/
stinctū sic pardꝰ. vrina eiꝰ ꝯuertit in gēmā
ꝑciosam q̄ liguriꝰ appellat. t h ꝑsentit linxsi
ue lincis. t h inuidēs ac dolēs q̄ trāsire de/
beat in hūanū vsum. vrinā egestā abscōdit
sub humo. sz ibi citiꝰ in lapidē solidat. vt di
cit Pli. li. viij. c. xxxix. t Jsi. xij.

De limace La. LXVIII.

Jmax est vermis limi. sic dictꝰ eo q̄
in limo nascit vel ex limo. t ideo sp
sordidꝰ t immūdꝰ habet. vt dic Jsi.
li. xij. Et est vermis valde tardi motꝰ. i dor/
so sp gerēs cōchā durā. infra quā se icludit.
t est vermis cornutꝰ habēs duo additamē/
ta añ os cū quibꝫ viā q̄rit. t qñ aliq̄d aduer
si senserit. statim cornua retrahit infra testā
t infra domū sese resumit. Jn corrupto ae/
re t imbre maxime nascunt tales vermes q̄
serpunt q̄ibus lento passu ad arborū summi
tates carū germina depascentes. vbicunq̄
autē serpit post se immūdicie vestigium de
relinquit

De lupo La. LXIX.

Lupus vt dic Jsiō. quasi leopos est
dictus. eo q̄ ei q̄si leoni ꝑtꝰ sit i pedi
bus. vñ qō pede ꝑsserit nō vinit. ra/
par aūt est bestia t cruorz appetēs. q̄ rabie ra
pacitatz quēcūq̄ inuenerit trucidat. deq̄ di
cunt rustici vocē boīem pdere si eū lupꝰ pri
or viderit. t iō subito tacēti dr lupꝰ ei fabu/
la. certe si se ꝑsuīsū senserit deponit audaciā

feritatis. Lupi toto anno nō ampliꝰ qꝫ duo/ decim dieb⁹ coeunt. famē diu portāt. ꝛ pꝰlon ga iciunia multū deuorant. Lupos etiā nu/ trit ethiopia ceruice inbatos. Et ita varios vt nullū colorē eis deesse dicāt. hucusqꝫ Jsi. Pli. aūt li. viij. c. xxiij. idem sentit. ꝛ dicit q lu pi africani sunt inertes ꝛ pui. q̄ ꝙo gignūt in frigidis regionib⁹ corpe fiunt minores ꝛ ma gis asperi ꝛ feroces. Aristo. li. ij. dicit q in in/ dia est q̄dam lupus hñs tres ordines dentiū supius. ꝛ inferius hz pedē leonis ꝛ faciē hois ꝛ caudā scorpionis. ꝛ vox eiꝰ sicut vox hois. terribilis est sicut vox tube. ꝛ est velox sic̄ cer/ uus. ꝛ est valde seuus comedēs hoies. Jtem Aristo. li. vj. Lupi tpe coitꝰ sunt seui. et qñ ha bent catulos sunt magis mali sicut ꝛ femine canū. Jtē li. viij. Lupi serratos hñt dētes. co medūt carnes et nō comedūt herbas nisi qñ infirmant. qꝛ tūc comedunt aliquā ꝓpter me dicinā. Hā qñ lupus sentit se repletū. q̄rit q̄n dam herbam ꝛ comedit eā vt euomat qđ co/ medit. Jtem li. viij. qñ fugiunt ferunt filios suos secū. ꝛ cum exeūt de cauernis comedūt origanū ꝛ masticant vt acuant dentes suos Jtem idē de codē. Lupus qñ comedit ē val de malus. ꝛ qñ nō habet famē q̄escit multuz. ꝛ est valde audax ꝛ valde diligit ludere. ꝛ si pt rape puerum ludit cum eo. ꝛ post occidit eū ꝛ comedit. Et sicut dicit Homerus Lupus est valde vigil ꝛ multū timet ignē. et đꝛ q si la pidē ꝙsiderabit ꝓmuz ia ctantē. ꝛ si ille lapis nocuerit ei. si poterit ipm interficiet. si ꝙo nō noceat ei. si deꝓhenderit ipm nō multū ledet eum. sed paꝛ q̄si irascēdo deinde eū dimittit Et lupi q̄sto sunt seniores tanto deteriores. ꝛ nocent hoib⁹ qꝛ nō pñt venari bestias ꝓpter etatē. ꝛ qꝛ eoꝝ culmi iam sunt debilitati ꝛ vi/ uunt multo tpe. ꝛ eiꝰ senectꝰ apꝓhendit in dē tib⁹. qꝛ ꝓstringunt in senectute. Jtez ibidem Sunt aūt lupi duplicis modi. q̄daz em̄ sunt q̄si rotundi. ꝛ q̄dam q̄si longi. ꝛ illi sunt aspe/ rioris pili ꝛ audacioris animi. ꝛ lupoꝝ interi ora sunt valde debilia ꝛ de facili recipiūt cor ruptionē qñ vulnerant. Residuuz ꝙo corpis coꝝ patit mltas percussiones. ꝛ hñt magnaz fortitudinē in collo ꝛ ī capite. ꝛ vulnera q̄ ac/ cidunt ex morsu coꝝ sunt valde mala. q̄niam exit ex eis virꝰ. ꝛ curant ista vulnera sic̄ mor/ sus canis rabiosi. vt dicit Aristo. Jtē idē lib. viij. Os lupi maxime est apture. ꝛ maximum vigorē habet in orificio suo. ꝛ est animal valde vorax. Jtem de lupo dicit Auic̄. li. vij. Sūt q̄dam lupi q̄ naturaliter habent appetitū co/ medendi pisces. ꝛ comedunt vilia que de su/ is retib⁹ ejciūt piscatores. ꝛ qñ nō inueniunt q̄d comedant de piscatoꝝ reliquijs. vadunt ad retia ꝛ dilaniant ea. De lupis aūt dic̄ phi siologꝰ. Virtꝰ lupoꝝ in pectore et in vngui⁹ viget ac̄ in ore. in posterioribꝫ ꝙo minime. col lū retroflectere nō valet. ꝛ in nullo mēse nisi i maio qñ fiūt tonitrua. cuiꝰ astutia est vt non capiat p̄dā iuxta loca vbi nutrit fetus suos. ꝛ tūc tpis venat a remotis. qñ aūt nocte p̄de gratia pgit ad ouile. ne canes eiꝰ sentiāt odo/ rē vadit ꝓtra ventū. et si aliq̄ casu pes eiꝰ cal/ cando sup aliq̄d strepitū fecerit ipm pedez ca stigat duro morsu. oculi eiꝰ lucent ō nocte vt lucerne. ꝛ vt dic̄ Solinꝰ. multū amoris exci tatiuū in cauda portat qđ dentib⁹ euellit qñ timet capi. lapides mltū timet. vñ si q̄s duos lapides pariter collisserit. lupus audaciaz p/ dit. fugit si strepitꝰ lapidū puenerit ad aures eius. filios generat cecos q̄s tenerrime ꝺili/ git atq; nutrit. terram comedit qñ mltū esu/ rit ꝛ aliquā p̄dā nō inuenit. vt capras volen/ tes folia carpe in rubet̄ facilꝰ rapiat sub her bis ꝛ folijs latitās se abscōdit. plus astutia q̄ potentia oues decipit. sed qñ p̄ualet si ꝓmit/ tit totū gregē strangulat et occidit. ꝓtem p̄de quā deuorare nō potest in terra sepelit et ab/ scondit. ꝛ qñ esurit ꝓtem sepultā extrahit ꝛ ef fodit. ꝛ lanam ouis quā occidit inficit ꝛ mor sus eius ex lana tali vestez factā pediculosaz reddit. vt dicit Jsi. Jtē idē dic̄ Aristo. Ex to ta specie natura lupoꝝ nature ouiū aduersat Uñ legi in li. q̄ cordula facta de intestinis lu pi adiūcta cordis citharе factis de intestinis ouinis eas ōstruit ꝛ corrupit sicut pluma aq̄ le adiūcta plumis colūbe eas excoriat ꝛ cor/ rodit si diu piter i loco aliq̄ dimittant. vt di/ cit idē. Vide supra de aq̄la.

De mulo Cap. LXX

Mulus a molendo est dictꝰ. eo q̄ iugo pistoꝝ subactus ducat in giro mo/ las. vt dic̄ Jsi. li. xij. Asserunt aūt iu/ dei q̄ ana abnepos esau greges equaꝝ ab asi nis ꝓmo fecerit ascendi vt inde ꝓtra naturā muloꝝ ꝓgenies nasceret. vt dicit idem. ꝛ idō sequens mulus mris naturā asino est maior pulcrior ꝛ velocior. sed equo pigrior deformi or atq; minor. Uñ nascit ex equa ꝛ asino mu lus. ex equo ꝙo et asina burdo ꝓcreat. Et est mulus animal sterile. ꝛ tñ eximiū ad labores. vt dicit Pli. li. viij. ca. xliij. Nunq̄ aūt Haia/

lia.ſ.aſinus ⁊ equa mutuo appetũt ꝓiugia.niſi etiã in infantia lacte mutuo nutriant.ꝛiõo paſtoꝛes pullos eqꝝ ſubñciunt aſinabꝫ ⁊ aſinoꝝ pullos ſubñciũt equabꝫ qñ volunt taleſ creaturas ex diſparibꝫ ꝓcreari.vt dicit idem Item idẽ. Mule calcitratus potu vini inhibeſ.Exonagꝛ aũt ⁊ equabꝫ naſcunt velociſ mule pedes hñtes duros ⁊ aptos ad curſuꝫ. ſunt aũt rugoſi coꝛpe ⁊ indomito anio ſꝫ generoſo.qui aũt ſunt geniti ex onagro ⁊ aſina oẽs ꝓcellũt.De mulo etiã dicit Ariſto.li.vñ. q̃nto mul⁹ pl⁹ potat de aq̃ tanto plus ꝓficit ei⁹ cibꝫ. Itẽ li.xiiñ.mul⁹ non habet fel manifeſte ſupꝛ epar. Itẽ idem li.xvj. Mulus qꝛ naſcit ex equa ⁊ aſino nõ ꝓuenit generatiõi. qm̃ natura vtriuſqꝫ aſini ⁊ equeeſt frigida. vnde frigiditas generantis dñat generato.et ideo mul⁹ eſt ſterilis.nec ei⁹ ſpermate aliq̃d generatur ꝓpter exceſſum frigiditatis in ipſo dominantis. Itẽ ibidẽ.⁊ accidit qꝰ coꝛpa mularuꝫ ſunt magna qm̃ ſupfluitas mẽſtruoſa trãſit i creationeꝫ ⁊ cibũ coꝛpis. Sanguis aũt quo natura nõ indiget exit cũ ſupfluitate veſice.i. cum vrina.⁊ ꝓpter hoc nonolfaciũt muli vrinas mulaꝝ ſicut alie beſtie habentes ſolcas. reſiduũ ꝓo ſupfluitatis tranſit in crementuꝫ coꝛporis ⁊ in ei⁹ magnitudinẽ. Non impgnatur ergo mula niſi foꝛte valde raro. mul⁹ aũt qꝛ rõne ſet⁹ calidioꝛ eſt in aliqbꝫ temporibꝫ et regionibꝫ forſan generat.ſed generatũ erit extraneũ ⁊ occaſionatũ ſicut qõ generaſ ex eq̃ ⁊ aſina.⁊ dignũ eſt omne tale eſſe ſterile. qꝛ generaſ ꝓtra naturã. Hucuſqꝫ Ariſt.li.xvſ. ſm yſa.in dieſ.carnes muli ſunt peioꝛes q̃ꝫ carnes aſini.⁊ ad nutriendũ ⁊ ad digerẽdũ. cui⁹ fim⁹ tritus et ꝓbuſt⁹ reſtringit ſanguinẽſi cũ aceto fuerit tpatus.vt dicit Dyaſ. Ualꝫ etiã idẽ fim⁹ ꝓtra ictus ſcoꝛpionũ

De mure La.LXXI

MUs ſm Iſi.eſt anial puſillum ab humo dictũ.eo qꝰ ab hũoꝛe terre naſcaſ. Nam mus terra ꝺr.vnõ ⁊ hum⁹. Hꝰ in plenilunio iecur creſcit.ſic̃ ⁊ q̃daꝫ marina tũc augenſ.que rurſus decreſcẽte luna diminuunſ.dicũſ aũt mures ſoꝛices eo qꝰ ad modũ ſerre rodant ⁊ ꝓſcindãt.hucuſqꝫ Iſi li.xij Mus aũt ſm Ariſt.li.vñ.non potat.⁊ ſi potauerit moꝛieſ. Anial q̃dem eſt guloſum.⁊ iõ cũ modica eſca decipiſ q̃ odoꝛe ad ei⁹ guſtũ ꝓuocaſ.ei⁹ vrina fetida eſt ⁊ cõtagioſa ⁊ moꝛſus venenoſus.cauda etiam eius ꝺr veneno ſa.De muribꝫ etiam dicit Pli.libꝫ.xviñ. capi. xxviij. Sunt q̃dam mures poteẽtes q̃ cõgregant pabulũ i foueis ſuis ⁊ etiã in hyeme abſcondũt ⁊ latitãt in cauerniſ.q̃ꝫ palatũ i guſtu ſagaciſſimũ ẽ.ſilꝛ naresſagaciſſimos habent in olfactu. In autũno maſculus et feia ſpicas congregant ⁊ mutuo ſe onerãt ſupꝛ vẽtrem.ꝓ caudam maſcul⁹ feiam ſic onuſtaꝫ ad ſpecũ trahit.qua exonerata ⁊ faſciculo in cauerna collocato itẽq̃ redeũt ad laboꝛem.⁊ cõgregato faſciculo maſculus ſupꝛ doꝛſuꝫ ſe ponit.quã femina viceverſa onerat ⁊ caudã ei⁹ oꝛe ꝓhendens maſculũ ꝓtrahit ad cauernã ⁊ ſic onera deferũt alteratis vicibꝫ. Itẽ vt dicit idem. Muriũ diuerſe ſunt ſpẽs. Nam q̃dam muriũ viuũt in domibꝫ.q̃dã in cãpeſtribus.q̃daꝫ in aq̃ꝫ ⁊ fluuioꝝ extremitatibꝫ cõmoꝛanſ.q̃daꝫ annũ in dormiẽdo dimidiant qꝛ per dimidiũ annũ dormiunt ⁊ ꝓ dimidiũ vigilant vt glires.q̃ ſunt ſm Pli.q̃dã mureſ Et q̃ꝫ mures ſunt beſtie valde nocibiles in pluribꝫ tñ vtiles ſunt in medicina. Nã vt dicit Pli.li.xxix.c.xvñ. Muriũ cinis cũ melle ⁊ oleo auribꝫ inſtillat⁹ eaꝝ ſedat doloꝛẽ.et ſi qõ aial aures ſubintrauerit ꝓcipuũ remediũ eſt fel muriũ cum aceto tepido temperatum auribus inſtillare. Fimus eius ſm Diaſco. cũ aceto tritus mũdat allopicias et cuſtodit caput a caſu capilloꝝũ. tritus etiam et cũ viuo in potu ſumpt⁹ miro modo ventrẽ ſoluit. pellis ei⁹ recẽs calcaneo ſubducta eius vulnera ad ſanitatẽ ꝓducit

De muſtela La.LXXII

MUſtela quaſi mus longus eſt dicta. vt dicit Iſiõ.li.xij. Nam telon grece longum latine. Hec ingenio eſt ſubdola.in domibus eñ nutrit catl'os.eos trãſfert de loco ad locum.ſedem mutat ne ei⁹ nidus ab aliquo deprehendaſ.ꝓſequiſ ſerpentes et fugat.mures odit.et eos mãducat. Et ſunt duo genera muſtelaꝝ. Aliud enim eſt ſilueſtre diſtans ab alĩs magnitudie.quã greci locidas vocant.altꝝ in domibus errans Falſa autem eſt illoꝝ opinio qui dicunt eaꝫ oꝛe concipere et aure partum effundere. hucuſqꝫ Iſi.li.xij. Paſſeribus et alĩs quibꝫ auibꝫ inſidiatur et coꝛũ ova tranſglutit.filios ſuos caſu aliquo in latibulo leſos vel moꝛtuoſq̃dam herba ſanat.imo vt dicitur ſuſcitat. vt dicit Pli. Rutam comedit et ei⁹ ſucco ſe perlinit.et tũc baſiliſcũ invadit intrepida etocidit vt dicit Pli.li.viij.capitl'o .xxij. vbi dicit muſtelarũ virtus baſiliſcis exitio eſt.nihil

ẽm deo nature placuit esse sine pari. cauenā basiliſci facile ꝓgnoſcit. quā ſubintrans ipm interimit. animal est mltū dormiēs et per ſomnū impinguat sicut glires vt dicit idē. Itē idem. libro. xxix. cap̄. j. Mustelarū inqt duo sunt genera. scz domestica. z siluestria. z vtriusq; fel valet cōtra aſpides. Nam eaꝝ puenda mltū fetent z ſerpētibꝫ fetidis cōtrariātur earū etiam carnes dicimꝰ valere cōtra venenū. Mustela combusta z in cinerem redacta adhibet salubrit medicine que est cōueniens contra letargicam passionē Unde si ex veneno aſpidis aliqs incurrit letargiā cinis mustele inūdanti aq̄ diſtempat⁹ vim ſomniferā diſſoluit. vt dicit idem. Dicit etiam ibidem pulnis valere contra fiſtulam. nihil em̄ illa rerū omniū mater. ſ. natā. ſine ingētibꝫ cauſis genuit vt dicit ibidem. Dicit aūt Ariſto. li. viij ꝙ muſtela pugnat ꝓtra ſerpētes. qꝝ vbiq; mures comedit. Et est aīal velocis motus z flexibilis corporis ac valde mobilis z inſtabil. odore ſagat. dorſum habens rubeū z ventrē albū. Mutat aūt colorem. Nam in aliqbꝫ regionibꝫ aliquo tempore anni tota pellis eius fit cādida ꝓter caudam. morſus eiꝰ malicioſus est z virulētꝰ. et eiꝰ vrina ē fetida ad modū vine muris.

De migali. Ca. LXXIII

Migale est modicū aīal ad modū muſtele. guloſum. rapax. z doloſum. Nā cū dolo rapit qđ poſtea ventri committit. vt dicit glo. ſup Leuit. xj. Manſuetū ſe fingit cū ei aliqs appropinqt ex timore. ſed ſtatim mordet z venenū infūdit. Dicit ibidē. de migali dicit Ariſto. ꝙ equos z mulos iſeſtat. et eque pregnāti maxime iſidiat. pugnat cōtra ſerpentes. z tunc ſe armat ruta vt dicit idem.

De murilego Cap̄. LXXIIII

Murilegus idem est qđ muſio ſiue catus. ſic dict⁹. eo ꝙ muribꝫ ſit infeſtus. Hūc vulgꝰ cattū a captura vocat. vl ideo ſic dicit. ꝙ catat. id est videt. Nā ita pacute videt vt fulgore lumis noctis tenebras ſuperet. Unā a greco venit catꝰ. i. ingenioſus. vt dicit Iſidorꝰ li. xij. Est aīal nō determiati pili z coloꝝ. nūc est albū nūc nigrū. nūc flauū nūc variū. nūc etiā mackoſum. in pedibꝫ et in facie z i auribꝫ leopardo ſimillimū. oꝛificium habēs magnū. dētes habens ſerratos z acutos. z liguam lōgam z flexibilem tenuē z ſubtilem. cum qua bibēdo lambit sic̄ z alia aīalia q̄ habēt labiū inferiꝰ ſuperiori labro inequale. Talia em̄ aīalia ꝓpter labioꝝ inēqlitatē potū nō hauriūt. ſed lambūt. vt dicit Ariſto. z etiam Pli. Est aūt aīal in iuuētute valde laſciuū z agile z ioclūdum. impetū faciēs ad oē qđ coram ſe mouet. ludit cum calamo ante ſe protracto. In ſenectute aūt est aīal pōderoſum z multū ſomnolētuz. cautiſſime inſidiat muribꝫ. z eos plꝰ odore q̄ viſu preſentiens inuadit in abſcōdito ac venat. capto mure cuz eo ludit. ſed finito ludo ab ipſo deuorat. tempore coitꝰ q̄ſi ſiluestris efficit z euagat. Inter catos amoris tempore grauis pugna ꝓtribꝫ committit. z vnꝰ ab alio morſibꝫ z vnguibus g̃uiſſime lacerat. z tūc vox horrēda emittit q̄ndo ad pugnam mutuam vnꝰ ab alio ꝓuocat. Bestia fit ſeuiſſima q̄ndo ſiluestris efficit z in nemoribꝫ commorat. Minores feras vt cuniculos z lepores tūc venat. q̄ndo cadit ab alto pedibꝫ excipit z vix ꝑ caſuz aliquē ledit qñ deorſum p̄cipitat ſimꝰ quē egerit valde fetet. z ideo ſub terra abſcōdit z pedibꝫ occultat. q̄ndo pulcrā habet pellem q̄ſi de ipſa glorians vagꝰ efficitur. ſed q̄ndo pellis ei exuitur tūc intra tecta commorat. ſepe enim ꝓ pellis pulcritudine capit a pellifice a quo deoriat.

De noctiluca Cap̄. LXXV

Noctiluca est modica beſtiola multipes z alata. et ideo qñq; inter volatilia computat. In tenebris lucz vt cādela z maxime circa poſteriora. in luce autez plena deformis est z obſcura. manꝰ inficit tāgentis. z q̄ꝫ uis lateat in tenebris. tamē lucifuga est. odit em̄ lucē et ſolū modo de nocte ambulat. et onige als muſce contrariat que est lucipeta. vt dicit Ariſto. li. xij. de minutis volatilibꝫ.

De onagro Cap̄. LXXVI

Onager vt dicit Iſidorꝰ. aſinꝰ ferꝰ interp̄tat. hos africa habet magnos et indomitos in deſertis vagantes. ſinguli aūt feminaꝝ gregibꝫ preſunt. naſcentibꝫ maſculis zelant maſculi z teſticlos eorū morſu detrūcant. qđ cauentes matres in locis ſecretis eos abſcondūt. Et vt dicit Pli. li. viij. Et onagris et aſinis domeſticis velociſſimi aſini generant. Animal autē est liberū. indomitum z laſciuum. frequentare montes z nemora conſuetum. z cū ſit animal ex ſe imbelle z innocuū. ſolius fuge beneficio leonez ſuperat in beremo atq; lupum. est animal valꝺ

patiens sitis diu expectans quisq; potū inue niat sibi aptū. De quo dicit Phisiologus. q; xxv. die marcij duodecies in die tot iēs i no cte rugit. p cui⁹ rugitum eq̄ noctiū apd afros discernit. z dicit q; totiēs semper rugit d die quot dies habet horas. silr z de nocte. vnd z siluani in montib⁹ africe ab onagris in q̄bus abundant per numerū rugitus eor⁹ numer⁹ horarū. dier⁹ z noctium computant z diuer sificant. sagax z viuidus est in olfactu Unde q̄n amore feruet z nescit vbi eius femia eua gatur. rupem ascendit z patulis naribꝫ ven tum attrahit. per cuius flatum vbi sit ei⁹ fe mina diiudicat z discernit. in montibus alt̄ z pascuosis herbas virentes quas multū di ligit cum diligentia querere consuevit. quas cum inuenerit pre gaudio statim rudit. z vbi psenserit bestiam vel hominē ipm venari cu pientem. q̄diu inuenit gramina viretia a pa scuis non recedit. hominū frequentiā valde odit atq; fugit. solitudines z deserta multū diligit.

De onocentauro
Capitulum LXXVII

Onocentaur⁹ fm glo. sup Isa. xxxiij. est animal mōstruosum ex tauro z asi na procreatum. Onos em in greco di cit asinus latine. Un est animal lasciuum ad modū asini. cernicosum ad modū tauri. Sz alio modo sentit phisiologus. qui dicit ono centaurꝫ esse compositū ex humana effigie z asinina. nam ab vmbilico et sursum figuram habet hominis. z ab eodem inferi⁹ formā ob tinet animalis Huic rōni videt concordare Pli. lib. viij. cap. iij. Ludibria inquit mirabi lia nobis fecit ingeniosa natura ad detegen dum eius potentiam satis i prodigiosas po suisse gentes. Et ponit in eodem cap. exem plū de multis monstrꝫ z pdigiosis bestijs q̄s india gignit. sicut de faunis z satiris z d ono centauris z de ypocētauris. z hmōi. quas di cit esse bestias humanā effigiem mentientes Et alij dicūt centauros fuisse equites thessa lor⁹ qui p eo q; in eis discurrebant. q̄dā vnū corpus equor⁹ z hominū indicabant. vn cē tauros fuisse fictos asserūt vt dicit idem li. xj vbi dicit de portentis. Dicit em centaur⁹ gre ce homo latine. vn centaurus dicit homo. z a centauro p additionē dicit onocentaurus qui sic dict⁹ est eo q; i media hominis specie z in media asini dicat esse. sicut ypocentaur⁹ dicit monstrum i quo hominū equorūq; na tura esse coniuncta putatur. vt dicit Isido rus ibidem.

De orice
Cap̄. LXXVIII

Orix vt dicit glo. super cap̄. lj. Isa. est animal immūdū nec sacrificijs aptū Septuaginta aūt interpretes trans tulerūt quasi beta semicocta ceteri interpre tes omnes sicut orix illaqueat⁹ transtulerūt. qui hebraice dicit tho. Et inter animalia im mūda i lege reputat Est aūt bestia sicut mus aquaticus. vl sicut glires q; sunt mures q̄dā sic dicti eo q; somn⁹ efficit eos pingues. hye me ⁊o tota dormiunt. z imobiles quasi mor tui fiunt. in estate reuiniscunt. Unde orix est animal qd hmōi muribꝫ assimilat Et hoc vi det tangere littera ysa. z concordat cum Pli nio q; dixit sic. Oricem vocat egipt⁹ feram q̄ in ortu canicule. viij. kal. iunij. quando inci pit estas stat contra stellam z ortuet cōtra eaz acsi vellet adorare eam. z hoc facit cum ster tuerit. id est cum post longam dormitionem euigilauerit. Et declinat hic orix. hui⁹ oricis fm hoc dicit sorex. cis. z orix oricis. z hmōi. Scdm iuuenalē ⁊o orix est quedā auis pin guissima ita q; sua pinguedie hebetat cultel lum. vt dicit idem. lib. iij. vbi dicit Jeculus orix hebetissima ferro cē. supra quem locum dicunt expositores q; est auis similis galline africane vel ipsa gallina Scdm britonē aūt dicit orix. gis. fm illam regulā Grecismi. No men in x. donat in cis. vel in gis. vt fex. fecis. lex legis. genitiuū. Quattuor excepti nox nix senex q̄s suppellex Unde dicit q; orix est idem animal qd in lege mundū reputat. quo ad e sum Deut. xiij. vbi dicit. Comedetis origez z camelopardulū. imundū tn reputabat quo ad sacrificiuz Pli. aūt li. viij. c. iij. de aialibus somniferis dicit. Capree inq̄t in plurimas si militudines trās figurant. nā inter eas sunt ibices mirāde pnitatis. q; supra cornua vasta z magna q̄b⁹ earū capita onerant. saliēdo de rupib⁹ se excipiunt. Sunt z origes quor⁹ vil li ꝑtra naturam alior⁹ aialiū ⁊trunt versus ca put. Sūt z dame z pigrasti z mlta alia ania lia his similia q̄ alpes trāsmittūt z sin⁹ trans marini. Und fm b orix. gis. est spēs capre sil uestris. z fm istam significationē vt puto nō sumit i ysa. vbi loq̄tur de aialib⁹ q̄ somno dā nabili sopiunt. qr nō bn̄ ꝙueniret metapho re cū ois caprea fm Arist. sit aial valde vigil natural r. parum em domit z defacili excita tur. cū sit aial vald timidū. Et sic ꝑ alio aiali

ſupponit orir in Deut. et p alio in ſimilitudie yſa. ſic dicūt mlti.

De oue Cap. LXXIX

Ouis eſt molle pecus laniferū. corpore inerme. aio placidū. ab oblatione dictū. eo q apud veteres in initio nō tauri ſed oues offerebant in ſacrificio. vt dic Iſidor⁹ lib. xij. Ex his q̄dam bidentes vocātur. eo q inter octo dentes duos altiores habent. q̄s gentiles in ſacrificio maxime offerebant vt ibidem dicit Iſidor⁹. Uel dicunt bidentes ꝑm ſenectutem. q̄ſi biennes. i. duorū annorū. q̄ talis erant etatis q̄n ad ſacrificiū eligebant. Sed poti⁹ vocant a duob⁹ dentibus q̄ preminent et cū q̄b⁹ naſci dicunt. Hic bidens. gtō h⁹ bidentis dicit. vt dicit Beda. De ouib⁹ dicit Ariſto. li. v. q̄ pariant vſq; ad octo annos Et lib. vij. Si impregnent oues verſus ventū ſeptentrionalē faciunt mares et ſi in meridionali tūc femine naſcent. et q̄les vene fuerūt ſub lingua ouis. talis coloriſerit fet⁹. Quere ſupra de agnis et ariete. Et q̄ndo oues ſenes ad coitū mouent in aliq̄ tempore determinato. dicūt paſtores q̄ eſt ſignū bonitatis in eis. et ſi iuuenes ſic mouent. dicūt q̄ ē ſignū future peſtis in ouib⁹ in anno illo. Itē Ariſto. li. vij. Oues ipregnant bibēdo aquas ꝓpter hoc dāt eis paſtores comedere ſal. vt plus bibentes impregnētur et magis conſeruent. Dāt etiam eis in autumno cucurbitas paratas cum ſale ad mltiplicatiōem lactis. et tūc fluit pl⁹ lactis de mammillis. et oues impinguant lēticula cum ſale. et ſi oues per triduū abſtineāt a cibo et poſt accipiant cibum multū impinguabunt. et in eſtate valet eis aq̄ ſeptētrionalis frigida. et in autumno aq̄ meridionalis tepida. et iuuat eos paſtus in fine diei et mor⁹. per nimia em̄ itinera et per fortes labores macreſcūt. et paſtores cognoſcūt que pñt pati hyemē. q̄niam ſuper quaſdam inuenit glacies et ſuper quaſdam nō. et que ex eis ē debilis a ſe nō excutit glacies nec repellit. Et carnes ouiū ſicut et aliorum quadrupedū q̄ in loco multū aquoſo nutriunt ſunt male. et q̄ caudam habent lōgam minus patiunt hyemem q̄s q̄ amplam. Et que habēt pilos paucos et criſpos grauiorem hyemem patiūtur. Et lana ouiū q̄s comedit lup⁹ inficit. et pān⁹ inde fact⁹ recipit pedic'os Item ibidem lib. viij. In ouib⁹ pl⁹ abūdat priuatio intellect⁹ q̄s in alīs aialib⁹ q̄drupedib⁹. Et nocet eis tonitru⁹. et ſi remāſerit vna ſola et fuerit impregnata abortiet pre timore forſan. Item dicit Pli. libro. viij. cap. xlvij. tonitrua inq̄t ſolitarijs ouibus inferūt abortiuū. Remediū ē vt in vnū pariter congregent. Quere ſupra in litera a. de ariete et de agno.

De panthera Cap. LXXX

Anthera vt dicit Iſidor⁹ lib. xij. ſic ē dict⁹. ſiue q̄ omniū aialiū eſt amicus excepto draconе quē valde odit. ſiue q̄ ſocietate generis gaudz. et ad eandē ſilitudinem q̄cq̄d accipit reddit. Pāthera em̄ grece totum dicit latine Eſt aūt beſtia minutis orbiculis ſuperpicta. ita vt ex maculaꝝ nigraꝝ et albarū et flauarū varietate tota pellis ocl'ata exteri⁹ videat. vt dicit idem Hec beſtia vt dicit Iſidor⁹. ſemel tantū modo pturit Cui⁹ ratio eſt aperta. Nam cū in vtero matris cōualuerint catuli et ad naſcendū iam recepint vires. odiunt matres. lacerantq̄ vnguibus matris aluū tanq̄ ſuo partui reſiſtentem. vñ et mater partū dimittit dolore vteri compellēte. Et ideo dicit Pli. aialia cū acutis vngulibus freq̄nter parere non poſſe Nam mouentib⁹ ſe catulis viciate intrinſecus ſunt matrices. hucuſq; Iſidor⁹ lib. xij. De panthera dicit Phiſiolog⁹ Panthera inq̄t odit draconē et draco ipm fugit. cū aūt comederit et ſaturata fuerit ſe recondit in ſpelūca et dormit continue fere tres dies. Poſt triduū vero a ſomno ſurgens emittit vocem. et ab ei⁹ ore egrit odor aromatic⁹ ſupra modū ſuauis propter cuius ſuauitatē ipm omnia animātia ſequūt. Solus aūt draco audiēs vocem ei⁹. timore perrit⁹ fugit in cauernam. nec ferēs odorem in ſe metipſo deficit et torpeſcit. odorem em̄ ei⁹ reputat pro veneno De panteris aūt dicit plin⁹ libro. viij. cap. xviij. Panthera ſic et tigris matima colorū et maculārū varietate decorāt alia animalia proprio colore gaudent. Sūt tñ leones nigri in ſiria q̄ pantheris in candidis maculis ſunt ſimiles. In colore aūt vario pānthere et tigris omnia animalia q̄drupedia ſolicitant videre eos. ſed torpitate capitis terrent. q̄ obrem caput occultant et pulcritudie reliq̄ partis corporis beſtias ad ſe inuitāt. et ſic inuitatas arripiūt et māducant. Et q̄uis ſit beſtia valde ſeua. tamen illis q̄ ſibi in aliq̄ ſubueniūt nullatenus eſt ingrata. vt ibidem exemplificat idem Pli. de quodam q̄ liberauit catulos panthere collapſos in quandam foueam quem panthera edixit extra ſolitudinem leta et blandiēs vt ſibi gras referre ap-

pareret. De pardo

Capitulū. LXXXI

Pardus, vt dicit est bestia velocissima colore vario orbiculata. pceps ad sanguinem. z saltu ruit in mortē. Et habet talem dispositionē sicut panthera. nec habet ab eo aliquā differentiam nisi q panthera habet maculas albiores. ita dicit Pli. lib. viij. De pardo aūt dicit Aristo. lib. viij. q qñ pardus infirmat ꝓmedit humanū fimū gratia medicine. et ido venatores suspendūt stercus super arborem ad qđ dū ascendit a venatoribꝫ interficit. Est aūt animal libidinosum z coit cum leena. ex cuius adulterio generat leopardus. Quere supra de leena. Pard⁹ raptis catulis est nimis seuus. vt dicit glo. sup Osee. xiij.

De pilosis z eorum pprietatibꝫ

Capitulū. LXXXII

Pilosi sicut innuit glo. super Isa. xiij. monstra sunt ad similitudinē hominū. Et dicunt siluestres homines q̄ et satiri dicunt. Isidor⁹ aūt lib. viij. c. v. dicit Pilosi sunt qui grece panites. latie incubi appellant. siue iniui ab incūdo dicti passim cuz anialibꝫ. Unde incubi dicunt ab incumbendo. id est coeūdo. Sepe em̄ improbi existunt mulieribꝫ et earū peragūt cōcubitū q̄s demones galli ducios appellant. q̄ sepi⁹ hanc imūdiciam peragūt. quem aūt incubonē vocant hunc romani faunū ficariū vocāt Itez dicit Papias. Pilosi a grecis panites. a latinis incubi vocant. q̄rū forma ab humana effigie incipit. sed bestiali extremitate terminat. Idez dicit glo. super Isa. xxxiij. Sed idem dicit alia glo. q pilosus dicit simea. ē em̄ bestia mōstruosa. pilosa multū et villosa. figurā humanam in multꝫ representat. Quere infra de simea.

De pigargo La. LXXXIII

Pigargus est aial mūdū quo ad esum vt patet Deut. xiiij. Est animal cornutū z barbatū sicut hircus. min⁹ ceruo. maius hirco. vñ similis est hircoceruo sz longe minus. Quere ifra de tragelapho. Ruminat sicut hirc⁹. z findit vngulam sicut cervus. z est animal agreste magne velocitatis. nemora inhabitat z deserta. Huguitio autē dicit q pigarg⁹ est auis parua z depressa. vñ dicit a pige qđ est depssio Sed in Deut. supponit pro aiali quadrupede qđ est simile hircoceruo. vt ibi innuit glo. Hec aspiratur ibi prima syllaba. vñ cum b. non debet scribi. q̄dam scribūt phlargū. sed male vt patet in libris correctis.

De pigmeis La. LXXXIIII

Pigmei sunt homines qui statura cubitali q̄s greci a cubito pigmeos vocant. Hi montana indie tenēt. q̄bus vicinus est oceanꝰ vt dicit Papias. Sz dicit Augꝰ. sic. Pigmei tm̄ semicubitales sunt qui tertio anno perfecte sunt etatis. septimo senescūt. Dicunt aūt pugnare cōtra grues. a quibꝫ armati ferro aliquotiens deuincūtur. De pigmeis aūt dicit Pli. lib. vij. capi. iij. Pigmei ternos vt ferūt dodrantes nō excedentes salubri celo semp vernante habitant i terra temperata montibꝫ oppositis ex partibus aquilonis q̄s grues infestare fama est. Qui i sidentes arietum z caprarū dorsis armati sagittis verno tempore congregato agmie ad mare descendūt. z ouaz pullos gruū pro viribꝫ destruūt z consumūt. Et hanc expeditionem faciūt tribꝫ mēsibꝫ. quod si non facerent futuris auium gregibus resistere nō valerēt. De pēnis aūt eaz z ouoz putaminibꝫ sibi casas faciūt. vt dicit idē. Et subdit. Aristo. aūt in caruernis viuere pigmeos tradit

De porco La. LXXXV

Porcus vt dicit Isidor⁹ lib. xij. quasi spurcus dicit. Ingurgitat em̄ se sceno z luto immergit. limo se illinit. et in locis fetidis requiescit. Unde z Horacius. z amica luto sus. hinc z spurcus vilis et spurcus nuncupat. Cuius pilos setas dicim⁹. cū quibus sutores ꝓsuūt sotulares. vt dicit idē. Sunt autē porci q̄dam domestici. alij siluestres. Masculi aūt inter domitos dicuntur verres. eo q grandes habeant vires. Femie aūt dicunt sues quasi pascua subigentes. id ē subacta terra cibaria exquirentes. Inter siluestres masculiꝫ dicunt apri. id est. feri. vt dicē Isidor⁹. De porcis aūt dicit Plin⁹ li. viij. ca. lj. Porci nascunt dentati vt tradit Higidius Hares nō vltra trimatū generant. porcus amisso oculo cito extinguit. vsq̄ ad. xv. ānos vel. xx. viuere pōt. Multis infirmitatibꝫ subiacent porci. z qñ infirmātur obliquuz tenēt caput. Uolutati in luto pl⁹ iacēt in latere dextro q̄ leuo. Pinguescūt. xl. diebꝫ. sed magis i principio saginationis. p triduū inediam patiunt. mutuo se diligunt. et mutuam vocem noscunt. Unde vno clamāte omnes accurrūt z ip̄m pro viribus iuuare satagūt z cōten

dunt. Domestici propria hospitia domosq; petere discunt ꝛ ad eas etiam sine duce redire de vespere ꝓsueuerunt. vt dicit idē. Eūdo et iacendo grimiūt. ꝛ duz dormiūt. maxime si fuerint pingues. Sunt aūt porci fortioris somni in maio ꝙz in alio tpe anni. ꝛ hoc accidit eis et fumis per calorem vernalem resolutis ab humoribꝫ in hyeme in ipsoꝝ corporibus aggregatis. ꝛ ideo tūc suauiꝰ dormiunt ꝛ diutiꝰ ꝓpter resolutos mulcebres fumos. ipsorum cerebrum tūc tpis suauiter oppilantes In estate ꝙo ꝛ si multa sit humorū resolutio. fortis tamē fit eorundem cōsumptio ꝛ desiccatio propter excessum estiualis caloris. ꝛ nō fit tanta fumorū generatio qui sunt causa somni. propter qō nō tantuz dormiūt in estate ꝙntum in vere. vt dicit Auicē. In autumno aūt ꝛ in hyeme sunt humores cōpacti ex frigiditate aeris eos forinsecus constringente. et ideo pauci fumi tunc temporis resoluunt propter excessum frigoris humores i corpore compingentis. vt dicit idez. Aristo. aūt dicit de porco libro. ij. Porcus non cūcit dētes omnino. ꝛ est masculus pluriū dentium ꝙz sit femia. Item Aristo. li. iij. Porcus saltat post octauum mensem. ꝛ femina parit post annū. ꝛ qō generat ex spermate maris ante vnū annum est debile valō tē. Item idem. Porcus habet cōsuetudinem ꝙ si coierit prius cū aliqua tunc sui filij sunt pauciores ex secunda ꝛ minoris corporis Et qñ porca virgo priꝰ fuerit impgnata pariet filios minores. Porca si fuerit multū pinguis erit eius lac paucum post eius partū. Et meliores sunt filij qui nascunt in hyeme ꝛ peiores qui in estate Et meliores sunt filij qui generant in iuuentute ꝙz qui generant in senectute. Porcus aūt cū impinguat potest coire in omni tempore nocte ꝛ die ꝛ magis in mane. Item libro. vj. cū parit porca primo filio ꝑmam dat mammillam Qñ multū appetit coitū non dimittit marē saltare super eam ꝙsq; declinent auricule. ꝛ multū est ordeum bonus cibꝰ porcis quādo debent generare maxime decoctū Item lib. vj. Porcis accidit triplex infirmitas. Una q̄ dicit brancos. ꝛ est apostema in auricla et in mandibula. ꝛ sepe in pedibus. ꝛ caro que est in illo loco corrūpit. ꝛ transit paulatim corruptio ad carnem vicinā donec veniat ad pulmonē. ꝛ tūc suffocat spūm ꝛ expirat. augmentat hec infirmitas subito. vnde ꝛ pastores porcoꝝ qñ primo cognoscūt infirmitatem ꝑsci-

dunt membrū in quo est infirmitas. non em̄ curari possunt sine iscissura. Alia accidit eis infirmitas que dicit dolor ꝛ ponderositas capitis ꝛ ex ipso mozit maxima ꝑs porcoꝝ Alia infirmitas est fluxus ventris. ꝛ hec vix habz remediū quoniā interficit in tribus diebus. Et qñ porci sunt grossi tūc iuuat eos comedere mora Et iuuat eos balneū quādo aqua eius fuerit multū calida. ꝛ minuunt vene sub lingua eiꝰ. Item cibus diuersus impiguat porcos. ꝛ ꝙdam cibi inflant. ꝛ ꝙdam generāt carnem. ꝛ ꝙdam pinguedinem Et tam porci ꝙz porce delectant comedere glādes. qz corū tēperant carnes. tamē si porce comederit multum de eis abortient sicut ones Multa alia refert de eis Aristo. Quere de apro et infra ō sue.

De pediculo. Cap. LXXXVI

Pediculꝰ cutis ē vermis a pedibꝫ sic vocatus. vt dicit Ysiō. lib. xij. Plus em̄ pedum motu ꝙz morsu ledit cutē Ex humidis et corruptis vaporibꝫ intercutaneis per poros resudantibꝫ generat. vt dicē Constanti. in viat. Sepe inqt pediculi ꝛ lēdes nascunt in capite vel in cute ex purgationibꝫ ꝙs natura ēūciēs facit ꝓsumere inē cutē ꝛ carnē. Sup quē locū dicit expositor. Quidam pediculi ex būore sanguineo generant. ꝛ sunt rubei ꝛ grossi. ꝙdā ex fleumatico ꝛ molles sunt ꝛ albi. ꝙdā ex colerico. et sunt citrini lōgi veloces ꝛ acuti. ꝙdā ex melācolico. ꝛ sunt illi cinerei coloris. i. subnigri ꝛ macilēti ꝛ motus tardi. Ubi aūt est nimia pediculoꝝ multitudo in corpe mlt̄ū plectorico ꝛ corrupto signum solet esse corruptōis generalis. vt morphee siue lepre vt dicit idem Contra pediculoꝝ aūt molestiam valet capitis frequēs ablutio. pectinatio. ꝛ medicinalis mundificatō Nam vt dicit Constan. Argentum viuū cū cinere salicis eos necat. et ꝑcipue si ex calido humore generant. Idem facit litargiruz. id ē plumbum vstum cū oleo ꝛ aceto. Si vero generātur ex humore frigido valet staphisagria auripigmentū cum oleo ꝛ aceto. Similiter aqua marina ꝛ saluiatica cū aceto. Secūdū aūt differentes naturas animaliū sunt in eis differentie pedicloꝝ vt patet in porco cuiꝰ pediculus dicit vsia sic dictus quia vrit Nā vbi mordet adeo locus ardet vt ibi vesice fiant. vt dicit idem Ysi. li. xij. Quilibet aūt pediculꝰ tanto acriꝰ mordet ꝛ ledit quāto plꝰ macrescit.

De pulice Cap. LXXXVII

Pulex vermis est modic⁹ molest⁹ hominib⁹ maxime⁊ infest⁹. a puluere dictus eo q⁹ a puluere potissime nutriat. vt dic̄ Isid̄. li. xij. Est aūt vermicul⁹ mire leuitatis. nō cursu sz veloci saltu picula effugiens ⁊ euadens. Tpe frigido pigrescit vl' deficit estiuo tpe insolescit. Quāuis aūt nō sit de animantib⁹ q̄ pcedunt p manifestā sex⁹ p̄mixtionē. multiplicat tn̄ suam speciē p ouationem. q⁊ oua q̄dam in se gignit ex q̄rū emissione vnic⁹ pulex multos pducit. Unō pulex alb⁹ q̄dē nascit sed q̄si subito in nigredinē cōmutat. Sāguinē appetit et carnē cui insidet terebrat ⁊ pfodit. liq̄diorē ptē itercutanei humoris sugit ⁊ in pte corpis cui insidet sugendo sanguinē rubicūdū vestigium derelinq̄t. dormire volētes acri morsu impetit. nec etiā regib⁹ si co⁊ carnes pu⁹ pulex tetigerit q̄n eos molestet pcere ꝯsuevit. Eis siq̄dem absinthium est venenū. Sil'r ⁊ folia pulicarū. vt dicit Constant. Coloq̄ntida valet contra pulices si trita ⁊ mixta fuerit cū aq̄ per loca vbi abundant pulices aspergat Similiter folia absinthij. q⁊ vt dicit eorū odore ⁊ sapore moriūtur Propter salt⁹ velocitatem de facili non capiunt In calore ptra temp⁹ pluuiosum acrius mordet pulex.

De rinoceronte La. LXXXVIII

Rinoceron grece latine cornu in nare interpretat. Idē est monoceron. id est vnicorn⁹. bestia seuissima appellata eo q⁹ vnū cornu i media fronte habeat q̄tuor pedū. ita acutū et validū. vt quicq̄d impetierit aut ventilet aut perforet. vt dic̄ Isidor⁹ lib̄. xij. Nam cū elephante sepe certamē habet quem vulneratū in ventre prosternit. Tante aūt est fortitudinis vt nulla venātiū virtute capiat. Sed sicut asserūt q̄ de naturis rerū scripserūt. virgo puella ꝓponit q̄ venienti sinū aperit in q̄ ille omni ferocitate ꝓposita caput ponit. sicq̄ sopor at⁹ velut inermis capit ⁊ interimit iaculis venatoris. Ducusq̄ Isido. li. xij. Greg. super Job addit in moralib⁹ ad iam dicta. Rinoceron inq̄t fera est nature oino indomite. ⁊ si q̄ modo capta fuerit teneri nullaten⁹ possit impatiens. quia vt dicit ilico morit. De rinoceronte dicit Plin. lib. viij. cap̄. xxj. Rinoceros in nare habens cornu. id est in media fronte supra nares. Hosti est elephantis. vnde suū cornu limat ad sara ⁊ acuit. ⁊ sic se preparat pugne. ⁊ in dimicatō ne aluū impetit elephantis q̄m scit ptem corporis esse molliorez. Longitudo par inest ei vt eq̄. sed crura multū breviora. Color ei⁹ bureus. Et sic̄ innuit idē li. viij. ca. xxij. bui⁹ fere multe sunt species. scz rinoceron monocerō egloceron. Est aūt monoceron vt dicit idez fera asperrima similis eq̄ in corpore ⁊ cervo i capite. pedib⁹ elephanti. cauda apro. Mugitū emittit grauē. vnū cornu magnū emittēs i media fronte habet duorū cubitor. Hanc feram viuā negant capi. Egloceron species dicit esse vnicornis. et ór latie capcorn⁹. ab egla q̄ est capra. ⁊ ceros q̄ est cornu. animalē pusillū simile hedo acerrimū nimis. i media frōte vnū gerēs cornu. Item dic̄ Pli. ibidem q⁹ in india sunt vnicornes boues hñtes candidas maculas ⁊ solidas vngulas sic̄ eq̄. Sūt ⁊ asini q̄dē indici vnicornes vt dic̄ Arist. auicen. ⁊ Pli. q̄ sic dicti sunt. eo q⁹ vnū in fronte habent cornu int aures. Residuū aūt corpis ipsor. sil'e est corpi onagror siluestriū asinor. Sz tal' monoceros ē minoris audacie ⁊ feritat' q̄s sint alij vnicornes. Et ór monoceros a monos q̄ est vnū. ⁊ ceros q̄ est cornu. q̄si in capite gestās cornu vnū Et declinat hrinoceron. tis. ti. te. sil'r declīat monocerontis. ti. Innenit aūt rinoceros ⁊ monoceros. tūc ór rinocerotis in genitiuo. ⁊ sic de alijs

De rana Cap. LXXXIX

Rana a garrulitate vocis sic est vocata eo q⁹ strepūt ⁊ sonos vocis importunis clamoribus reddunt in palustribus vbi generant. vt dicit Isidor⁹ li. xij. c. iij. de piscib⁹. Ex ranis aūt q̄dam sunt aquatice q̄dam palustres. q̄dam rubete. De q̄b⁹ supra dictus est in lra B. de bufone alie calamite q̄ sic sunt vocate. q̄niam inter arūdines habitant ⁊ frutices. vnō ⁊ in calamis conuersant ⁊ sunt valde parue ⁊ virides ⁊ mute sine voce. Alie sunt agredule rane punte in sicco vel in aruis morantes. vnde sic sunt nuncupate Est aūt q̄daz spēs rane q̄ missa i os canis faciē obmutescere. Sz B mlti negāt. vt di. Isi. li. xij. Arist. aūt dic̄ ō rana. li. iiij. q⁹ hz liguam ꝓpriā q̄ anter⁹ ligue sue applicat ori suo. ⁊ q̄li gat sic̄ extremitas ligue pisc⁹. licz poster⁹ ⁊ interi⁹ ad linguā cannā hz absolutaz. ⁊ ꝓp̄ B hz rana linguā ꝓpriā. et est coax. ⁊ nō facit boc nisi in aq̄ tm̄. Et proprie mascul⁹ tempore coitus clamat feminā q⁹ q̄libet animal babēs vocē vociferat tpe coit⁹. rana aūt mltiplicat vocē q̄n ponit mandibulā inferiorē equaliq̄.

in aqua ⁊ extenderit supiorē et p extensionis conatū duaꝝ mandibularū. Lucēt eoꝝ oculi sic candele. ⁊ hoc de nocte maxime. sed coeunt de nocte plus q̄ꝫ ō die. Et omnes pisces nutriūt pullos suos preter ranam. vt dic idē li. vij. Quādo aūt primo in aqua formant ranę vident totaliter esse caput cum q̄dam extremitate dependēte ad modū caude. deinō dilatat totaliter in ventrē sublata cauda crescūt ei pedes et in animal q̄drupes transformat. mouent omnes ranę p̄ter busonē vl' rubetā potiꝰ saliendo q̄ꝫ gradiendo. Hā vetꝰ rubeta raro salit. Rana igit aquosa est seu paludosa. clamosa. limosa. vētrosa. tumorosa. sub ventre maculosa. venenosa. ⁊ ideo abominabilis hominibꝫ. ⁊ maxime odiosa. in terra vivit piter ⁊ in aq̄.

De salamandra La. XC

Salamādra vt dicit Pli. li. x. ca. xlviij. est similis lacerte in figura numq̄ꝫ apparet nisi in magnis ymbribꝫ. deficit aūt in sereno. ⁊ tantꝰ est ei rigor vt ignē tactu extinguat sicut glacies. Saniem lacteaꝫ ore euomit que si bois tetigerit corpꝰ toti defluunt pili. et qō tactuꝫ est corrūpit ⁊ in colorem turpem cōmutat. Salamādra itaq̄ꝫ genꝰ est lacertuli siue stellionis aial pestiferū ⁊ summe venenosum. Nam vt dicit Pli. lib. xxix. capi. liij. fructus arborū inficit. aquas inficit. ex q̄ bus siq̄s comederit vl' biberit mox necat. sed si saliua ei⁹ pedem tetigerit totū hominē inficit et corrūpit. Et q̄ꝫ tāta sit in salamādra vis veneni. a q̄busdaꝫ tm̄ aialibꝫ māducat loco cibi. Inter medios ignes viuit sola aialiū. vt dicit idē. imo incendiū igneū extinguit Et est genus salamādre cuiꝰ pellis est villosa ⁊ pilosa sicut pellis vituli marini. ex q̄ fiūt aliq̄n cinguli ad vsus regū q̄ post lōgā vetustatem in ignem p̄iecti nō exurunt. sed post diuturnam inflāmationē illesi ⁊ purgati quasi renouati ab ignibꝫ extrahunt. et ab illa pelle fiunt licmina in lampadibꝫ ⁊ lucernis que nullo incendio corrumpunt. Quere supra in lra A. de anguium diuersitate. ⁊ inuenies ibi de hoc verme.

De sanguisuga La. XCI

Anguisuga est vermis aquatilis. sic dicta eo q̄ sanguinē diligit atq̄ꝫ sugit potantibꝫ insidiat cum illabit fauci-bus. vel vbi vspiā adheserit sanguinē haurit ⁊ cū nimio cruore maduerit euomit qō hausit vt de nouo recentioreꝫ sugat. vt dic Jsid. li. xij. Vermis est coloris subnigri. q̄busdam virgulis rubeis distinct⁹ corpe mollis. oblōgus ⁊ flexuosus os habet triangulū et in ore fistulā cū qua sanguinem sugit. venenosis insidet. Et ideo q̄n debet apponi membro causa medicine primo debet inuolui in vtic⁊ et in sale. vt sic compellatur euomere si quid forsan hauserit venenosum. i aqua tepida. in tēpore calido citius membro se applicat ad sugendum.

De stellione La. XCII

Stellio nomen sumpsit a colore. Est enim bestiola tergo depicta lucentibus guttis in modū stellaꝝ De quo dicit Ouidiꝰ. aptumq̄ꝫ colori. Nomē habet varijs stellatis corpe guttis. vt dicit Jsiō. li. xij. vbi subiungit. Stellio aūt adeo scorpionibꝫ est ꝯtrarius vt viso eo pauorē his inferat et torporem. Pli. lib. viij. dicit q̄ stellio maxime de rore viuit. Et q̄ꝫ sit aial pulcrum ⁊ depictum. multū tamē est venenosum. qꝫ vt dicit Pli. lib. xxix. ca. ij. ex stellione pessimū fit medicamentū Hā cum fuerit mortuus in vino faciem coꝝ q̄ bibūt lētigine obducit. ob hoc em̄ vnguentū necant stellionē q̄ forme inuident meretricū. cuiꝰ remediū est oui vitelluꝫ mel ⁊ vitrū Et fel stellionis in aqua tritū mustelas ō ꝯgregare. Et ē stellio genꝰ lacerte reptile ⁊ q̄drupes. hñs pedes latos et digitos scissos ad modū manꝰ q̄bꝫ repit ad domoꝝ ⁊ muroꝝ rimas in q̄bꝫ fac̄ cauernas suas ⁊ mutat spoliū suum in senectute sicut serpens. vt dic̄ idem. ⁊ latitat in hyeme in cauernis ⁊ debetatur visus eius. In vere aūt etiens de cauerna sentiens defectū visus mutat locū ⁊ q̄ric⁊ sibi locum ⁊ cauernam ad orientē ⁊ continue aperit oculos ꝓtra solis ortū donec i oculo desiccet humor ⁊ cōsumat nebula que oculis caliginem inducebat. Sup Prouerb. autē cap. xxx. innuit glo. q̄ stellio est aial velocissimū ⁊ tm̄ non pennatū. sed tm̄ velocitate pedū repit ⁊ scandit ad sublimitatē domorū ac murorum

De serpente Cap. XCIII

Serpens est dictus eo q̄ occultis serpit accessibꝫ. nō gradit publice ⁊ apte sed squamaruꝫ nisibus repit occulte vt dicit Jsido. li. xij. De cuius natura hic nō prosequor. quia supra in littera A. vbi agitur de vngue omnia sunt plixius explanata. tm̄ quasda notas ꝓprietates ⁊ vulgatas hic breuiter inferere nō pigebit. Dicebat Jo. ō scō

Egidio de serpente sic. Formidat nudū. dicē enim q̄ insilit in vestitū. sputū fit sibi veneno sum. q̄ saliua ieiuni homis venenū est serpē ti. pugnat p̄ capite in quo dicit esse sedes cor dis. Caro frigida. hoc dicit. q̄ frigide est na ture. Pectore ꝛ vētre incedit. hoc dicit. q̄ rec tis nō gradit vestigijs. sed magis serpit. an nis singlis se renouat. loca muscida lingit. s. loca putrida. subūbrat. id est loca vmbrosa a mat. Respicit obliq̄. q̄ lateraliter nō directe trās figit aculeo. ꝛ dente flectit in se. q̄ tortu osus est ꝛ non rect⁹. Absondit lepꝛā. q̄ p̄ me dit ne talis infirmitas reuelet. non cessat ver tere linguā. q̄ serpens sp̄ mouet linguā et vi veneni. Esurit ꝛ patit. diu em̄ sustinet famez claudit aurē suā. ne audiat incātantē. vinoq̄ venat. Sibilat anteq̄ mordeat. interimit oē q̄ mordet. auis hostis. q̄ flatu interimit eas. iacta resumit. q̄ venenū q̄ ēiecit reiterato re sumit.

De simea Cap. XCIIII

Simea grece a suppressis naribꝫ est vo cata. vnde ꝛ simeas vocatas. dic̄ Isi do. eo q̄ naribꝫ suppressis sint. ꝛ facie feda rugis turpibꝫ follicantibꝫ. Alij dicūt si meas a similitudie rōnis nomiatas. q̄ i mul tis act⁹ hominis imitant. Sed hoc est falsū. vt dic̄ Isid. li. xij. Et subdit. Simee sunt ele mentoꝝ sagaces. noua luna exultant. media ꝛ caua tristant. quādo duos habet fet⁹. fetuꝫ quem pl⁹ amat in brachio suo portat. quem ꝓ mino⁹ diligit humeris gestat quādo sibi in stat necessitas fugiēdi. cū vero artat ab inse q̄nte fetū brachijs portatū p̄icere compellit ꝛ alio q̄ hūeris insidet pressa tardior ad fugā reddit. et ideo a venatore facili⁹ ꝛ citi⁹ p̄uenit Simeaꝝ aūt q̄nq̄ sunt genera. vt dicit idez ex q̄bꝫ circopetici caudas habēt. Simea eni est cū cauda quam q̄dam cluną vocāt. Sūt et alie q̄ cenophale sunt dicte. q̄ facie canibꝫ sunt similes. sed corp⁹ habent simeaꝝ. Sunt etiam spinge villose comis ꝛ māmis pminē tibꝫ faciles ad feritatis obliuionē Sūt et sa tiri facie admodū grata ꝛ gesticulantibꝫ mo tibꝫ inq̄eta. Sūt ꝛ callatrices q̄ toto pene a spectu a ceteꝛ distāt. nā in facie sunt p̄ducte barba ꝛ lata cauda. vt dicit Isid. Item dicit Pli. li. viij. ca. liiij. vbi dicit simearū genera fi gure hois sunt. prima caudis iter se distiguū tur. mira solertia visa singla facere nituntur. vnde calceare se solent calceis a venatoribꝫ ex industria derelictis. ꝛ sic facile capiunt. Nam dū se volūt calceoꝝ ligamētis constringere et calciamenta prout viderāt a venatoribus facere suis pedibꝫ coaptare. anteq̄ se possint a calceoꝝ vinclis expedire a venatoribꝫ sepis sime capiunt. Item Plini⁹ ibidē. Simearū erga fetū maxima est affectio. Nam māsuefa cte intra domos. catulos q̄s pariūt omnibꝫ demonstrant tractariq̄ gaudent ꝛ gratulan tes ꝛ sibi applaudentes cognoscūt. Hucusq̄ Plini. Dicit tn̄ idē lib. eodē. cap. xvij. Sūt in india simee toto corpore cādētes q̄s indi oꝝ sei capiūt ꝛ venant. De simea aūt dicit Auic. li. ij. Cōmunicat simea in forma cū homine. ꝛ in pilositate cū lupo. Et sunt aliq̄ simee p̄a uoꝝ mortuū atq̄ morū. ꝛ earū dentes q̄si ca nū ꝛ morsus malicios⁹ ꝛ maxime illaꝝ q̄ ha bent caudas. Alie aūt sunt villose anteꝝ p̄t faciē. ꝛ taliū dentes sunt sic dentes hominis ꝛ alia habent sic homo. ꝛ ocl'os subrusos ꝛa speros ꝛ acutos ꝛ māmas in pectore. ꝛ manꝰ ꝛ pedes ꝛ digitos sic homo ꝛ potest ambula re super duos pedes. q̄a habet calcaneū et ei innitit sic homo. et hec habent pauca anima lia p̄eter hominē. ꝛ maxie q̄drupedia. vt dic̄ Aristo. In vulua aūt assimilat mlieri. et vir ga masculoꝝ est sic canis. ꝛ interioꝛa eiꝰ sunt sic hominis. Hucusq̄ Auicē. Hec eadez dic̄ Aristo. li. ij. vbi dicit. Sūt animalia cōmuni cantia in nata hominis q̄drupedia vt simea ꝛ ceta. vnde recitat oia supꝛa dicta. Est itaq̄ simea bestia mōstruosa. hominis tn̄ nate rep sentatiua. discipline susceptiua. vnde ad sal tandū ꝛ varijs modis ludendū iformat. Be stia siq̄dem est indomita ꝛ maliciosa ex natu ra ꝛ verberibꝫ ꝛ catenis p̄ violentiaz domat trūco oppꝛimit sub blocco. nec libere discur rere p̄mittit et eiꝰ insolentia repꝛimat. Libis omnibꝫ vescit. ꝛ immūdis delectat. ꝓpter q̄ i hominū capitibꝫ vermes querit. quos inuē tos in os proijcere non dedignat. Simeaꝝ carnes desiderat leo q̄ndo infirmat. q̄a eius esu dicit conualescere quando graviter infir mat. vt dicit Isido. ꝛ Plini. Quere supꝛa de Leone.

De sirena. Cap. XCV

Sirena. ne. vel siren. renis. dicit mon strū q̄d dulcedie sui cantꝰ trahit nau tas ad periculuz. Unde dicit a siren quod est tractus. vt dicit Huguitio. Glosa autem super Isa. xiij. dicit. Sirene sunt ser pentes cristati ꝛ alati. Alij aūt dicunt q̄ sunt pisces marini in specie mlieb̄ris. Papias autē

dicit. Sirene sunt dracones magni volantes z cristati vt q̄daz putāt. Jsi. aūt li. xx. vbi agit de portentis dic̄. Sirenes tres fingunt fuisse. ex pte v̄gines z ex pte volucres vngulas z alas hñtes. quaz vna voce. altera tibia. tertia lyra canebat. q̄ illectos nauigantes sub specie cant⁹ ad naufragium ptrahūt. Scōm veritatē aūt meretrices fuerūt q̄ transeuntes ad egestatē ducebāt. ficti sūt pducere ad naufragiū nauigantes. Dicit aūt Jsi. li. xt̄j. in arabia sunt serpētes cū alis q̄ syrenes vocant. que plus currunt q̄z equi z volare dicunt q̄z virus tantum est vt ante mors q̄z dolor sentiat De syrena aūt dic̄ Phisiolog⁹ Syrenū ē mōstrū marinū ab vmbilico z sursum habēs formā v̄ginis. inferi⁹ figurā piscis. Hec belua i tempestate gaudet. in sereno aūt dolet. H dulcedi. e cant⁹ facit dormire nauigātes. q̄s cū viderit ꝓsopitos ad nauem accedit. z quē poterit rapere secū ducit. z pferens ipm ad locum siccū p̄mo ipm secū coire cogit. q̄ si coire noluerit vel nō poterit. illū pimit z ei⁹ carnes deuorat z trāsglutit De talib⁹ monstris legit in hist̄oria alexandri magni.

De Scorpione Ca. XCVI

Scorpio vt dicit Jsiō. li. xt̄j. est ⁊mis terrenus hñs in cauda aculeū arcuatū. sic grece dict⁹ eo q̄ cauda figat et arcuato vulnere venena diffundat. Cui⁹ ꝓpriū est vt palmā manus nō feriat neq̄ ledat vt dicit idem. Et ⁊ scorpio a scorte q̄ō ē dulce. z poio. is. i. fingere. q̄ in anteriori pte blādicias fingit. in posteriori pungit. A scorpiōe aūt verme p̄ similitudinē dicit rubus aculeatus vel flagellum virge nodose. Jtez scorpio dicit signuz in celo. quia sole exīte i illo signo p̄mos frigoris aculeos tunc sentimus. Unō Oraci⁹. Matutina paz tunc cautos frigora ledūt. Jtē scorpio est sagitta venenata arcu vel tormentis excussa. que dū ad hominē venerit dum infigit virus diffundit. vnde z nomen accepit De omnib⁹ his dicit ꝓsificator. Scorpius est signū vermisq̄ sagitta flagellum De scorpionib⁹ aūt dicit Pli. li. xj. ca. xxvj. Scorpiones pariūt vermiculos ouoz specie. z perimūt importuna peste. venenosi sicut serpentes p̄ triduū valde ledit scorpiōis venenū z post lenta morte pimit nisi citius sibi occurrat. letali ictu pcutiūt v̄gines q̄ñ eas feriunt. similr z femias. sed non tā cito. viros aūt maxime ledunt. matutino tēpore q̄ñ exeunt de cauernis suis priusq̄z fortuitu aliquo ictu ieiunū infundunt venenuz. semp cauda parata est pcutere. nullocz momento cessat a lesione. si eis dat occasio ledendi z oblīq̄ ictu z inflexo feriunt. venenum candiduz eos infundere apollodor⁹ auctor est. q̄ nouē descripsit scorpionū nociuoz genera p̄ calores Heminos hñt q̄dā aculeos. z inter hos sunt mares seniores. z maxime tpe coitus. Et hi sunt ceteris graciliores z lōgiores. Omniū autez venenū in meridie magis est nociuū q̄ñ solis ardorib⁹ canduerit. similiter q̄ñ sitiunt z hñt quedam internodia in cauda. q̄ quāto plura tāto peiora coz sunt venena. z aliquādo sunt illa internodia sena. aliquādo septena. Tradit aūt Appollodorus q̄sdam in africa habere pennas. z illi sunt valde nociui. z hos quidam venefici q̄ quest⁹ gratia colligūt diuersarū terrarum venena illos allatos scorpiones referre in ytaliam sunt conati. sed ifra regionem celi ytalici nullaten⁹ viuere poterūt. Uident tamē aliquādo in ytalia. sed sunt innocui. Jn scithia percutiunt porcos nigros qui citius moriunt. si in aqua post ictū se immerserint. homini a scorpionib⁹ pcusso cinis eorum potatus in vino est remediū. submersi etiā in oleo succurrūt periculo q̄ō pungendo alia induxerunt. Nullum animal ledit scorpio carens sanguine. z sunt q̄dam scorpiones qui pariunt vndenos fetus quos mater q̄ñq̄z deuorare dicit. sed vnus qui magis est sollers scandit sup clunes matris vbi tut⁹ residet. a cauda z a morsu. hic genitorem interficit z fraterne cedis vltor existit. et hoc prouide fecit natura. ne pestifera pgenies nimium ppagef. Hucusq̄z Pli. li. xj. Dicit aūt aristoti. libro. vij. q̄ scorpiones qui comedūt venenosa sunt peioris veneni z dracones q̄daz comedunt scorpiones. z illi sunt pessimi. contra punctura autē scorpionū multa sunt remedia. vt patet supra lib. v. de morbis z venenis

De sue Cap. XCVII

Sus vt dicit Jsi. a subigēdo est dicta eo q̄ terrā rostro subigit propter cibum. terram enim sulcat z subuertit vt dentibus perueniat ad radices. Plinius aūt libro. viij. cap̄. lj. dicit. sullum pecus circa vernū eq̄noctium cōcipit bis in anno parit. iiij mensib⁹ in vtero trahit. xx. filios q̄ñq̄z producit. Sz educare nequit. z aliq̄ñ oēs deuorat preter primum. illum magis diligit qui primo de vtero exiuit. quia ei magis est

naturalis ꝛ ei sp̃ p̃mo p̃mam mãmillã porrigit. vt dic̃ ꝓli. solin⁹. ꝛ aristo. li. vj. Est aũt animal imũdũ ꝛ gulosum auide deuorãs q̃li bet feridũ ꝛ im mũdũ. balneũ putat lutũ ꝛ revoluendo se in luto ꝛ q̃escẽdo impinguaſ. vt dicit Arist. li. vij. ꝛ impinguaſ p̃cipue in q̃re ꝛ septima ps sui cibi transit in pilos ꝛ in sanguinẽ ꝛ in p̃similia. ꝛ cũ parit crescit ꝛ macrescit. q̃ nutrimẽtũ transit in lac. vñ ei⁹ filij nutriunt. ꝛ q̃ hz iuuenes magne est ferocitatis ꝛ pugnat p̃ eis ꝓtra lupũ. Alias eius p̃prietates quere supra in lr̃a p. de porco. ꝛ in lr̃a a. d apro.

De Tauro Cap. XCVIII

Taurus est bos masculus nõ castrat⁹ vt di Jsi. ꝛ est grecum nomẽ sic̃ bos. Jndicis aũt tauris vt dic̃ idẽ li. xij. ẽ color fulu⁹ ꝛ velox p̃micitas pilis in ꝓriũ versis. caput circũflectit flexibilitate q̃ vult. Tergi duricia oẽ telũ respuunt immiti feritate. q̃ ab arbore ficus alligati omnẽ amittũt feritatem ꝛ subito mansuescũt. vt dic̃ Jsi. lib. xvij. quere supra de ficu in lr̃a f. Est aial superbum. ꝛ cernicosum. cui⁹ maxima fortitudo est i collo ꝛ in cornibꝫ ac ceruice. vñ ꝓli. li. viij. c. xlv. Generositas tauri patz in aspectu ꝛ i cornuta fronte. ꝛ in auribꝫ serosis ꝛ in cornibꝫ in p̃cinctu dimicationẽ p̃offerentibꝫ. cui⁹ tota cõminatio in p̃oribꝫ pedibꝫ stat q̃bꝫ in altũ spargit arenã ꝛ et tali sparsione singularit̃ inter animalia inardescit. vt dicit idem Arist. lib. ij. Taurus hz cpar rotũdũ sic̃ cpati homis. et pascit̃ solus añ tp̃s coit⁹ ꝛ amoris. ꝛ tũc vacicis se associat. vt dic̃ idem li. vij. ꝛ tũc ꝓtra alios fortissime pugnat. Jtẽ in eodẽ. Tauri impinguant̃ ab herbis ꝛ granis ventositatẽ generantibꝫ ab extremitatibꝫ pisarũ ꝛ fabarũ ꝛ hmõi. Et si q̃s inciderit paꝛ coriũ ꝛ cũ fistula sufflando paꝛ cutẽ a carne elevauerit ꝛ p⁹ ei dederit ad manducandũ ipinguabit̃. ꝛ impinguaſ cũ dulcibꝫ cibis sic̃ cũ ficubꝫ ꝛ vuis passis. Jtẽ li. vij. Tauri faciũt ꝓriũ eq̃s. quia nisi aq̃ fuerit frigidaꝛ pura non curãt potare eam. Jteꝛ idẽ li. vij. Propter vtores pugnãt tauri ꝛ q̃ vincit salit sup̃ femiam. ꝛ cũ debilitaſ p multitudinẽ coitus venit victo⁹ ꝓtra eũ qꝫ pugnat. ꝛ q̃ vincit salit sup̃ feminã q̃i gaudẽs de triũpho. ꝛ tauri vtunt̃ coitu postannũ. et forte p⁹ octo mẽses sic̃ ꝛ vacca. q̃re infra d̃ vacca. Tauri autẽ q̃ꝫ diu nõ sunt castrati. feroces sunt ꝛ superbi. sed ablatis testiculis effeminati reddunt̃ ꝛ pigri. imbelles penit⁹ et mansueti. crescunt tñ corpe ꝛ impinguescunt. et aratrorũ iugo mansuescunt. Quere infra de vitulo castrato. Jtẽ in lib. xix. in fine dr. q̃ tauri hñt fortiores neruos ꝛ ligamẽta. i. lacertos q̃ꝫ boues. q̃ in castratis oia corpis mẽbra emollescũt. Et in corde tauri inuenit̃ sepe os sicut i corde cerui. Sũt aũt q̃daꝫ tauri agrestes. vt dicit ꝓli li. viij. ca. xvij. Sũt inq̃t tauri atrocissimi siluestres ceteꝛ maioꝛes ꝛ velociores colore fului. ꝛ oculis ceruleis. pilo in ꝓtrariũ verso. rictum ad aures extendentes. cornua mobilia hñt q̃ alternatim in pugna mouent tergũ hñt duꝛ ad modũ silicis. ita q̃ vulnerari nõ põt. hanc feraꝫ oẽs venant̃. nec aliter põt capi q̃ꝫ in foueis. capti p̃ feritatẽ inteunt. ꝛ p̃ indignatiõe moriunt̃.

De tragelapho Cap. XCIX

Tragelaphus est dictus hircoceruus a tragos q̃d ẽ hirc⁹. ꝛ elephos q̃d est ceruus. Et di. Jsi. li. xij. tragelaphi a grecis sunt noiati q̃ dũ sunt eadeꝫ spẽ vt cerui villosos hñt armos vt hirci. ꝛ mẽtũ demissis birsutũ barbis. De his aũt dic̃ Anic̃. li. ij. q̃dam agrestia aialia hñt cornua tortuosa. vt hircoceruus q̃ tragelaph⁹ dicit̃. ꝛ pedes eius hñt soleas. ꝛ corp⁹ ei⁹ crescit ad q̃ntitatẽ cerui ꝛ sunt fortes valde. ꝛ facies ei⁹ declinat. ꝛ cornua eorũ sunt sic̃ hinnuli

De talpa La. C

Talpa est quedam bestiola ad sil̃itudinẽ muris. de q̃ dic̃ Jsi. li. xij. q̃ sit dã nata cecitate ꝑpetua in tenebris Est eñ absq̃ ocul̃. rostꝫ hz ad moduꝫ porci cum q̃ tram fodit. ꝛ humũ egerit. ꝛ radices sub tra comedit ꝛ corrodit. solẽ odit ꝛ fugit. nec diu põt viuere sup̃ tram. nigram hz pellẽ villosã ꝛ mollẽ. crura breuissima ꝛ pedes latos ꝛ per digitos distinctos ad modũ man⁹. Arist. autẽ de talpa dic̃ sic. Omne aial generãs aial sibi sil̃e hz oc̃los p̃ter talpam q̃ non hz oculos apparentes. sed si q̃s inciderit coriũ subtiliter inueniet interius vestigia latentium oculorum. Et putauerunt aliqui q̃ illud coriũ rũpitur p̃ angustia quãdo incipit mori. ꝛ tũc incipit aperire oculos in moriendo q̃s clauſos habuit in viuendo. Dicit ad hoc ꝓlini. li. decimo. cap̃. xlix. Liquidius audiũt talpe obrute terra denso atq̃ surdo elemento. ꝛ si hominem audierit loquentem fugit a remotis.

De taro
Capitulum CI

Taxus est mel⁹ animal. scz ad quantitatē vulpis. cui⁹ pellis valde est hispida z villosa z dicit melota vt dic̄ glosa sup illō ꝟbum. Circūierunt in melotis z̄c. Heb. xi. De hac bestia. scz de taxo siue ō melo dicit Pli. li. viij. c. xxxix. Est z melis q̄dā solertia. qñ em̄ eos canes insequunt anhelitū z flatum retinēt. retinēdo cutem extendūt. z sic morsus canū et ictus hominū arcent. futurā p̄uidēt tempestatem. z ideo sibi faciūt cauernas subterraneas diuersos exitus cōtinētes Uñ qñ flat vent⁹ aq̄lonar; obturant caudarū villositate introitū aquilonarem. z aptum dimittūt tūc australem. et ecōuerso. In eisdē aūt latibulis sibi prouident in pastu ꝓtra hyemē. et si qñq̄ eis defecerit cib⁹ eis p cibarijs erit somnus. vt dicit idem. Sunt em̄ de generib⁹ animaliū que in hyeme se abscondūt. z p̄o magna parte de somno viuūt. vt supra de mure Est quedam species taxi. vt dic̄ philolog⁹. que absolute cibos cōtra hyemē vna cum femina colligit z reponit z veniente algore hyemis timēs masculus ne cibi collecti nimis cito deficiāt. feminā ab esu reprimit z ipsam ad saturitatē comedere non ꝑmittit q̄ pacem simꝫans. z q̄si taxo masculo cedens cauernam latenter exit z p partē oppositam latibulū intrans ignorante masculo fauces apit diu aggregatos cibos deuorat et consumit. Hec bestia vt dicit idem. vulpez odit. z cum eadem dimicare ꝓsueuit. sed videns vulpes ꝙpter duriciam z villosam ei⁹ pellē eū ledere non poterit se victam simꝫans fugam petit. z dum taxus predam q̄rit vulpes ei⁹ latibulum subintrans. vrina z alijs immūdicijs ta ꝑi cubiculū inficere consueuit. cui⁹ fetorē abhorrens melus defedatū domiciliū derelinquit z aliam mansiunculam necessariam sibi querit.

De tigride Cap. CII

Tigris est bestia ad fugaz velocissima t ad modū sagitte. sic. n. ꝑse sagittas vocant. vt dicit Isi. li. xij. Est em̄ bestia varijs maculis distincta. virtute et velocitate mirabilis. ex cui⁹ noie fluui⁹ tigris appellat. eo q̄ rapidissim⁹ sit omniū fluuiorū. Tigrides em̄ magꝭ hircania gignit. Ducuscz Isi. Dicit aūt hic tigris h⁹ tigridis p̄o bestia. sed p̄o fluuio hic tigris h⁹ tigris. q̄re supra ō fluminib⁹. De tigride autē dicit Pli. Tigrides aūt hircani vndiq̄ ferūt q̄ sunt aialia tremēde velocitatis. z maxime noscit cū capit. eius em̄ fetus q̄ semper numerosus est ab insidiāte venatore rapit. z in equo velocissimo subito deducit. at vbi fera spoliatis catꝫis vacuum cubile reperit ferꝫ preceps odore ferētis catulos inuestigans. venator aūt audiēs fremitū insequētis abijcit vnū catulū quez illa tollit z ad suū latibulum morsu ducit. quo reposito in cubili concito cursu iterū redit. interim raptor cū residuis nauē scandit. z illa irritata et frustrata feritate ꝑ nullo vltra seuit. vt dicit Pli. lib. viij. c. xix. Mascul⁹ aūt de fetu penit⁹ nō curat. vt dicit idez Qui aūt oēs catulos deferre cupit. specula magna in itinere derelinq̄t. q̄ mater inseqūns in via inuenit z in eis se intuēs. de sua imagīe filios esse credit. circa aūt suam vmbram illic detenta z circa filiorū extractionez ō vitro occupata dat raptori spaciū fugiendi. z sic per vmbraz decipit ne raptorē ꝑ catulo; liberatiōe vltrius ꝓsequat.

De tinea Cap. CIII

Tinea vt dicit Isid. est vestimento; t vermis dicta. eo q̄ teneat z eo vsq̄z vestib⁹ insideat q̄s corrodit. z ex vestiū corruptione gignit qñ scz vestis aliq̄diu iacet grosso cōprimit nec vento ꝑfundit z in puro aere libere nullatenus explicat. Insensibiliter aūt panni superficiem ꝓsumit. z cū sit sensibile animal infra panni substātiam se occultat q̄ vix vnq̄z videri oculis se ꝑmittit. amara et odorifera tinee fugiūt. ad vestes respsas talib⁹ de facili nō accedūt. z ideo folia lauri cedri z cipressi z hmōi posita in cistulis vestes ibi repositas z libros corrūpi a tineis non ꝑmittūt. vt dicit Constan. Est etiā q̄dam scabies capitis q̄ꝙpter suā tenacitatē z adherentiā tinea est dicta. de q̄ q̄re li. v. vbi agit de capitis infirmitate.

De teredine Cap. CIIII

Teredonas vocant greci lignoꝝ vermes. eo q̄ terendo edant. vt di. Isid. li. xij. Ex humore aūt corrupto in arboribus derelicto sub corticib⁹ arborū z in medullis generant. maxime aūt in arboribus generant q̄ndo in importuno tempore arbores resecant vel plantant. vt dicit idem. z hoc est in pleniluuio potissime q̄ndo hūiditas q̄ lunari virtute cū corporib⁹ tūc abūdat non digerit z propter ei⁹ superfluitatem non regitur a natura. et ideo necesse est vt talis superfluitas corrūpat. ac in vermes z in putredinem conuertat. Quere supra de effectu lune libro. vj

Teredo itaq; ligni vmiculus in substantia ē mollissimus. z tm corrodit z cominuit durissima ligna z subtiliorem puluerē facit q; possit lima facere. Quere infra de vermiculo.

De testudine Cap. CV

Testudo est animal sic dictum eo q; te gmine teste sit optum in camere modū vt dicit Jsiō. li. xij. Et sunt q̄tuor genera. scz terrestres. maritime. lutarie. s. i paludib; viuentes. z fluuiales. Et tradunt aliq; qō tm incredibile est tardi⁹ ire nauigiū testudinis pedem dextrū deferēs. vt dicit Jsiō. li. xij. De testudine autem quere supra in lra L de limace.

De tortuca Ca. CVI

Ortuca inter testudines cōputat. eo q; inter testas durissimas claudit. inter quas se recolligit qñ ab aliquo molestat. Est aūt eius duplex spēs. scz fluuialis et terrestris. Fluuialis aūt tortuca mortifera ē z venenosa. Terrestris vo que habitat in domibus vel in siluis mūda est et comestibilis. est tamē horribilis in aspectu z ōformis. Ponit aūt oua vt gallina sz pallidiora z minora. Est aūt animal q̄drupes habēs pedes quos sicut rana. z caput paruum sicut serpēs. z testas duras diuersis macul' deformatas. carnes vo eius q̄ habitant in nemoribus sunt medicinales z virtutis resumptiue. vnde valēt ethicis. ptisicis z ꝓsumptis. De tortuca autē marina dic̄ Aristo. li. viij. Tortuca inq̄t marina comedit omnia. z ei⁹ orificium est fortius omni ore cuiusl libet animal'. q̄niam si accepit lapidē in suo ore eum frangit. z exit ad ripam z pascit herbis. z cum reuertit intra aquā ascēdit z natat. ita q; desiccat dorsi superficies a sole q̄niā illi nō leue ē q; i aqua pfundat. Jtē li. xiij. anial habens squamā plumam aut corticem. nō habet vesicam. ꝓpter paucitatē pot⁹. q; superfluitas potus trāsit i plumas z alia preter tortucam. q̄niā pulmo tortuce maxime ē carnosus sanguineus simil' pulmoni vacce. Et pulmo tortuce siluestris ē maior q; debet esse. qm̄ corpus eius continet in testa spissa. z ꝓpter hoc non dissoluit nisi in carne tm̄. z ꝓpter hoc fuit in tortuca vesica vt reciperet superfluitatē sicut vas. sed valde parua est. Vesica em̄ est in omnibus animalib; habentib; pulmonem sanguineū. z ideo sola tortuca inter anilia hñtia duros cortices habet vesicā z renes.

De vacca Cap. CVII

Vacca tauri ē femia. dicta quasi boaca. vt dicit Jsiō. li. vij. Est aut ē anial lasciuū z luxuriosum. q; vt dic̄ Arist. li. vj. Vacce post annū mouēt ad coitū. z forte post octo mēses. z tps impgnatiōis est per nouē menses. z fetus erit in decimo. Et vacce coitus assimilant maribus et efficiunt siluestres. ita q; non possunt eas domare pastores. z desideriū vaccaꝝ manifestat per tumorem inguinū z suos mugitus ꝯtinuos. q̄niā vacce mugiūt ꝯtra coitus z saliunt supra tauros z sequunt ipsos. z cū eis stant. Jtem i eodem dicit in fine. Dicunt homines q; tēpus impregnatiōis eaꝝ est decez mensium. z si añ hoc tempus pariat. fetus non viuet nec sue vngule complebunt. z in maiori parte pariet vnum z forte duos. Femine viuunt in maiori ꝑte. xv. annis. et mares similr. sed quādo castrant efficiūtur fortiores z viuunt. xx. ānis. z post partum habet lac bonū. ante autez nihil habet. z si habuerit parum aut nihil valz z cum ꝑmo coagulat lac vacce efficit sicut lapis. hoc aūt ei accidit cuz miscetur aq̄. Vacca vnius anni raro se miscet tauro nisi p⁹ annum. Et quando vacce multoties impgnāt z faciūt plures filios signum est ꝑm q; purāt homines q; in hyeme multe pluuie erūt. Jtē grege viuunt z si a grege recesserint sepe pereunt. qm̄ a bestijs comedunt. Jtem oim animalium snnt voces fortiores z grossiores in masculi exceptis vacc{ que vocem habēt masculi grossiorem. Jtem vt dic̄ idē Vacca cornua habet fortiora z grossiora z magis nodosa q̄m masculus. non tamen ita magna. sz si ca leftant possunt flecti in omnē partez. z q̄ndo infirmant i pedibus est eis medicina si inter cornua oleo z pice z alijs medicaminib; inūguntur. Jtem dicit idem q; vacce diligūt bibere aquam clarā. z turbidam vix aut nunq̄ bibunt. z eis accidit podagra. z et hac infirmitate morinnt. z signum est qñ summittūt aures scz z non comedunt vt dicit idem. Vacca impinguata iugum abijcit. cui cōsueta minus pasta optime est subiecta. in fimo ꝓpo iacens impinguescit. et quanto plus a labore ei parcitur tanto torpet amplius z pigrescit. puncta oestro id est musca bouina caudam erigit. z miro modo insaniens per campos licentius circūit et discurrit.

De vacca agresti
Capitulum CVIII

Vacca aliqñ est agrestis. de q̃ dic̃ auicen. 7etiã Aristo. Est inq̃t vacca i terra parthoꝝ hñs crines in collo sicut equi. 7 est corp⁹ ei⁹ ad q̃ntitatẽ cerui. vñ a multis eq̃ceru⁹ vocat. 7 talis vacca carẽs cornib⁹ habitat in montanis. 7 est siluestris. et habẽt pulcros oculos 7 sunt acuti visus. 7 qñq̃ habent cornua vacce hmõi. sz sunt pua ad modũ binnuli 7 sunt curuata versus tergũ sicut cornua capri. 7 in corde eius inuenit os sic̃ in corde cerui 7 cameli. 7 illud os qñ icalescit sanguis. titillãdo mouet cordis neruos 7 subaz. 7 est cã excitans anĩal ad motũ leticie et exultationis. Vñ ex tali titillatiõe quasi subito se erigit caput mouet. salit velocius 7 discurrit Itez dicit Aristo. li. viij. Animalia inq̃t q̃ nõ pñt habere iuuamẽta a cornib⁹. habent iuumenta alia a natura. sicut dedit velocitatem ceruis 7 agrestib⁹ vaccis q̃ cornua habent in curuata. 7 nõ pñt ppter magnitudinẽ defendere totũ corp⁹. 7 ppter hoc dedit nata agresti vacce alid iuuamentũ sz ciectionẽ sterco ris q̃ exurit canes q̃ ex vicino sibi nimiũ appropinq̃nt. alij etiã canes q̃ stercora taliũ vacaz inueniũt circa ipsoꝝ odorẽ se occupãt q̃ usq̃ imbelles bestie fugiãt piculũ 7 euadunt. De hoc q̃re supra in lr̃a B. de boue 7 d buballo q̃ est bos agrestis

De vitulo Cap. CIX

Vitul⁹ a virore etatis dict⁹ est. vt dicit Isi. li. xij. Nã statim qñ nascit a ꝓtute ppa ad q̃renda matris vbera erigit 7 leuat matris vberib⁹ statiz reficit 7 lactat materna lingua lingit 7 ab omni ĩmũdicia ꝓtracta ex vtero abstergit 7 purgat. Nascit ei sic̃ 7 eq̃ in fronte pustula q̃dã nigra quã magi fore amoris asserũt incẽtiuũ Dãc pustulã mat statim amputat 7 detruncat. nec eũ admittit ad vbera nisi p̃dictũ vir⁹ auferat et p̃scindat. Idem dicit Aristo. De eq̃ 7 eius pullo. similiter Auicen. q̃re supra in lr̃a E. de eq̃. Vitul⁹ matrẽ diligit. 7 ei⁹ mugitũ sequit 7 cognoscit Ubera q̃ fugit fronte excutit. 7 sic vberiorez lactis effusionẽ a matre q̃rit. lacte satiat⁹ salit hilaris 7 discurrit saliẽdo. a matris aũt vestigiis nõ discedit. Sile dic̃ Aristo. li. viij. q̃ vituli castrant post vnũ annũ. 7 si nõ castrent illo tpe erũt pui. Et ẽ castratio vitl'oꝝ ꝑm hũc modũ. pternunt vitli in tra 7 scindit coriũ. 7 exꝑmunt testicli 7 erigunt eoꝝ radices ad superi⁹ 7 eorũ nerui. 7 ligat scissura q̃sq̃ exeat sanguis extra. 7 si accidit apostema cremabũt testiculũ abscisum. 7 ponũt cinerẽ sup apostema 7 sic loc⁹ sanat. Est aũt in mari q̃dam bestia hñs similitudinẽ vitli ppt qd vitul⁹ marin⁹ nuncupat. hec parit in terra more pecudũ. more canũ coit. nunq̃ parit pl⁹ q̃ duos. educat mãmis fetũ. nõ ante vndecimũ diẽ ducit fet⁹ ad mare. sed deiceps assuefacit eos ad natandũ. difficiler interficiunt nisi capite leso. mugiũt sic̃ vitli ppter qd vituli nũcupant voce 7 vultu ꝑticulariter salutant cũ maxima disciplina. Nullũ animal grauiori somno premit pẽnis q̃b⁹ in mari vtunt. humi vice pedũ serpũt. pelles hirsutas 7 crinitas habent sic̃ vituli q̃ detracte sensum equoris retinent. semperq̃ maris estu recedẽte inhorrescũt. Dextre ei⁹ pennule vim somniferã dicũt inesse. somnosq̃ puocat si supponat capiti. Hucusq̃ Pli. li. viij. ca. xij.

De vrso Cap. CX

Vrsus est vocat⁹ eo q̃ more suo formet fet⁹ q̃i orsus. vt dicit Isid. lib. xij. Nã aiũt eos informes generare pt⁹ 7 carnem q̃ndam nasci. q̃m mater lambendo mẽbra componit. Und est illd. Sic formar lingua fetũ quem protulit vrsa 7c. Sed hoc immaturitas part⁹ facit. Deniq̃ tricesimo die generat. Vñ ꝑuenit vt p̃cipitata fecũditas informes ꝑeret Ursoꝝ caput est inualidũ vis maxima in brachiis 7 in lũbis. Unde int̃dũ erecti insistũt. vt dic̃ Isidor⁹ lib. xij. in capi. d bestiis. Uel d vrsus ab vrgendo. q̃ fortit vrget ac stringit quem apprehẽdit. De vrsis dicit Pli. li. viij. cap. xxxvij. Ursorũ inq̃t coit⁹ ẽ in initio hyemis nec vulgari q̃drupedũ more coeũt. sed amboꝝ cubantiũ 7 complexis recedũt deinde ab inuicem. 7 intrant specus sepatim. in q̃b⁹ pariũt. xxx. die. 7 nõ plures q̃ q̃nq̃. sunt fet⁹ candidi. 7 informis caro. parũ maior q̃ sint mures sine oculis 7 sine pilo. vngue tñ ꝑminent. hũc lambendo paulatim figurant. nec vident homines q̃ q̃ rar⁹ q̃ vrsos coeũtes vel pariẽtes. ideo mares q̃dragenis diebꝰ latent. femine q̃ternis mensib⁹. latibula sua edificant cũ ramis 7 frondib⁹. 7 sunt penetrabilia ymbrib⁹ molliq̃ fronde contecta. primis bis diebꝰ bis septenis tam graui somno opprimunt. vt nec vulneribꝰ valeãt excitari. tũc pinguescunt miro modo. Et sunt ei⁹ adipes apte contra ꝑfluuiũ capilloꝝ. post hos dies residẽt ac priorũ pedum suctu viuunt. fet⁹ frigentes opprimendo ad pect⁹ fouent. 7 cubãt sup eos sicut volucres. Dirũ

aũt est dictu qõ credit Theophrastus. s. vrsorũ carnes tũc temporis coctas crescere si seruent. nec inuenit tunc aliqõ cibi in aluo vestigiũ nisi modicũ de humore. Circa cor aũt habet tũc sanguinis quas guttas & nihil oino in reliquo corpore inueniri põt. in vere p cedũt. & tũc masculi sunt pigues. Cui⁹ rei cã est occulta. põ ipue cum tũc tpis nec cibo nec somno sunt sagiati. põterq; diebꝫ bis septenis Exeuntes aũt specũ q̃ndam herbam querũt quã comedũt vt laxent ventrez quẽ habẽt cõstrictum. Oculi eoꝝ tũc sunt hebetati. & iõ tũc maxime expetũt fauos apuz vt os vulneratũ puncturis apum sanguinãdo releuet grauedinem & dolorem oculoꝝ. Caput habz debile qõ est fortissimũ in leone. et ideo si vrgẽte vi q̃ndoq; de rupe se precipitent. collapsi supra arenam defacili moriunt. Cerebꝫ vt dicunt habent venenosum. & ideo eoꝝ capita qñ occidunt in spectaculis cõburunt. ne gustãtes aliq̃ de cerebro invisinã rabiem quertantur Pugnant ptra tauros & auersi rapiũt ore ipsos. pedibusq; omnibꝫ in cornibꝫ suspensi põdere deiciũt et tũc mordendo eos dilaniant & occidũt. Nec alicui animalium ineſt tanta solertia ad maleficia sicut vrsis. Hucusq; Pli. libꝫ. viij. c. xxxvij. De vrsis aũt dicit Aristo. li. vj. Vrsus inq̃t comedit omnia indifferẽter. Comedit em̃ fructus qñ ascendit arbores et frangit aluearia & comedit mel. & infestant apes oculos ei⁹ & pũgunt linguam. et qñq; fugiunt ipm. & comedit cãcros & formicas ppter medicinã. & comedit carnes ppter ei⁹ magnã fortitudinẽ. Et pugnat cũ ceruis & porcis agrestibꝫ & cum canibus & cum tauris. & pster nit eos. & vadit erectus ptra eos & tenet manibꝫ cornua et sepe vincit eum. Est aũt animal impatiens & iracundũ volẽs se vindicare de singulis que tangũt eum. & ideo si aliquẽ pcutientẽ se inuaserit si alius eũ tetigerit dimittit ꝑmum & statim inuadit secundũ. & si tertiꝰ statim eum leserit dimittit ꝑmum & secũduz & mox contra tertiũ insurgit. Et qñ capit pelnis ardẽtis aspectu excecat. catenis colligat ludere ꝓpellit & per verbera domesticat. Animal etiam est instabile & multũ inquietuz. vñ tota die circuit circa stipitem ad quẽ vinculꝫ alligat. pedes suos fugit & lãbit. et in eoꝝ succo delectat. miro mõ scit scandere sup arbores vsq; ad altissimas ipsarũ arborũ summitates. Solẽt aũt mellificare apes i arboribꝫ cõcauis quaꝝ fauos deprehendens vrsus p odorem ascẽdit vsq; ad locũ mellis. & faciens vnguibꝫ in arbore apturã extrahit mel et comedit. ex consuetudine freq̃nter qñ esurit ad locum redit. qõ attẽdens venator circa arboris pedem fudes & palos acutissimos vndiq; circũfigit Ante apturam ꝙo malleuz valõ ponderosum cũ reste suspendit Veniens itaq; vrsus esuriens et mel extrahere cupiẽs per malleũ impedit. qõ videns quasi pede malleum a se pũcit. sed rediens malleus ipm ad aures tangit. sup quo indignatus fortiꝰ a se malleum reũcit q̃ impetuosus rediens acriꝰ ipm ferit. & tãdiu cõtra trũcum siue malleũ sic cõtendit q̃usq; ex frequẽti ictu caput qõ habet debile deficit. & cadens inferius super palos ppria stultitia se occidit. Istũ modũ venãdi vrsos narrat theophrastꝰ. & istũ eundẽ modũ a venatoribꝫ vrsoꝝ in germanicis partibꝫ intellexit.

De vrsa Cap. CXI

Vrsa aũt bestia ẽ seuissima. et maxime qñ catuli sui rapiunt. nã illi cura ẽ õ salute filioꝝ. ideo eos diligẽtius lambit. lactat & nutrit. & circa illos defendendos sepe potent ꝑ viribꝫ se oppõit. impgnata a masculo se diuidit. & vsq; ad filiorũ informatiõez viteri⁹ nõ accedit. vt dicit idem. In tpe luxurie se abscondit & videri a moris tpe erubescit Masculi etiaz eis tũc tpis parcũt & voluptatis gr̃a eas infra partꝰ tpa nõ accedunt. vt dicit Aristo. Pli. & Auicẽ. Item Plini. li. x. cap. lxxiij. Vrsi inq̃t nõ lambunt potum vt bestie habẽtes serratos dentes. nec sorbẽt vt habẽtes cõtinuos sicẽ oues & homies. sz aquã morsu vorant.

De vulpe Cap. CXII

Vulpes est dicta q̃si volupes. est enim volubilis pedibꝫ & nunq̃ rectꝫ itinaribꝫ. sed tortuosis amfractibꝫ incedit fraudulent animal insidijs decipiẽs. Hã dũ nõ habuerit escã mortuã se fingit. sicq; aues descendẽtes q̃si ad cadauer rapit et deuorat & transglutit. vt dicit Isi li. xij. Vulpes semp claudicat. Hã crura eiꝰ dextra breuiora sunt q̃z sinistra. Pellem habet mltũ villosam callidã & pilosaz caudã magnã. quã dũ canis rapere putat dẽtes & os pilis replet & obturat. Contra taxũ ꝑ mãsionibꝫ pugnat & ipsiꝰ foueam vrina & stercore polluit & defedat. et sic de ipso nõ violẽtia sed dolo & fraudulẽtia triumphat. Foueas & loca subtranea ihabitat & freq̃ntat. aialia domestica plus q̃z siluestria

rapit ꝛ deuorat Et vt dicit Aristo.li.viij.cer
uus est amicus vulpis.et ꝓpter hoc pugnat
ꝓtra melũ id est contra taxũ ꝛ ipm iuuat. Na
turale est odiũ inter vulpeculã ꝛ melũ siue ta
xum quem sepe supat vulpes.dolo potius q̃z
ꝑtute. Est aũt animal vorax ꝛ gulosum.et iõ
generat filios cecos sicut leo et lupus.vt dic̃
Aristo.lib.xvj. Nam vt dicit Soli. In oĩb
facientib⁹ filios incõpletos causa est gulosi
tas.q; si expectaret natura vsq; ad ꝯplemen
tũ sugendo interficerent matrẽ. ꝛ ideo natu
ra facit fet⁹ nasci ante ꝯpletionẽ ne nimis ex
pectando plenã formatiõez auiditate nimia
nutrimẽti interimerẽt matres suas.vt dicit
idem. Animal siq̃dem est fetidũ corruptũ et
loca reddit sterilia ꝛ corrupta vbi morari cõ
tinue cõsuevit.ventrẽ ꝛ guttur habet album
ꝛ delicatũ ꝛ caudã ꝛ tergũ habet rufum. an
helitũ habet fetidũ.ꝛ morsum aliq̃z tulum ve
nenosum.vt dicit ꝑli. Q̃n eam ĩsequunt ca
nes caudam inter crura recolligit.ꝛ q̃n vidz
se nõ posse euadere in cauda villosa vĩnã re
colligit.quã sup canes ipam subsequẽtes ꝓ
cit ꝛ diffundit.cui⁹ fetorem abhorrẽs canuz
multitudo aliq̃z tulum ei cedunt. Domesticũ
ꝛ domitũ in necessitate se fingit.sed noctu o
portunitate aliqua siluas petit. Et q̃z uis mꝫ
tum sit in se versuta ꝛ malicioſa.in multis tñ
est vtilis ꝑm exercitiũ medicine.vt dic̃ ꝑli.li
bro.xxviij. Adeps em̃ ei⁹ ꝛ medulle mꝫtuz di
cunt valere ꝓtra neruoꝝ cõtractionẽ San
guis ꝺr diuretic⁹ vñ mꝫtũ valere credit ad la
pidũ in vesica ꝛ renib⁹ fractionẽ. Alias ponit
ꝑli.ibi de virtute vulpiũ magoꝝ opiniones
de q̃b⁹ non curo facere mentionẽ. Dicit tñ q̃
si quis linguam vulpis habuerit in anulo vꝫ
in armilla talis nõ patiet̃.vt dicit ꝑm magos
caliginẽ oculoꝝ.

De verme Cap. CXIII

Vermis est anial qđ de carnib⁹ sepe et
herbis nascit̃.sepe aũt de oleribꝫ pere
unt.aliq̃n ex sola hũoꝝ corruptiõne.ali
q̃n ex seruũ cõmixtione.ꝛ aliq̃ndo ex ouatiõe
vt patet in tortucis ꝛ scorpionib⁹ ꝛ lacertis.
vt dicit Ysiđ.li.xij. Dicit aũt ꝑmis q̃si vertẽs
vꝫq̃si verrens.quia in multas ꝑtes se vertit.
vel quia verrit.id est ad ꝑtes oppositas se tra
hit.nõ em̃ sicut serpentes squamarũ nisibus
ꝑmis repit.sed in diuersas ꝑtes corpusculuz
suum trahit.vt dicit Ysiđ. In veretũ de late
bris vermes exeũt.ꝛ iõ forsan ꝑmes a verno
ritu nomẽ sumũt.vt dicit idẽ. Sũt aũt ver
miũ multe differẽtie sic̃ dicit idẽ. Nam q̃daz
sunt aquatici.ꝛ q̃dam terrestres. Et istoꝝ q̃
dam sunt in herbis ꝛ oleribꝫ.vt eruce ꝛ ꝓsimi
les.q̃dam in arboribꝫ vt teredines.ꝛ q̃daz in
vestib⁹ vt tinee.ꝛ q̃dam in carnib⁹ vt mado
nes q̃ ex corrupta humiditate in carnib⁹ pu
tridis generant̃.q̃dam in aialib⁹ vt lumbrici
ꝛ ascarides in visceribꝫ.syrones in manibus
pediculi ꝛ lendes in capitib⁹.q̃ omnes ex hu
moribꝫ corruptis in anialiũ coporib⁹ interi
us vel exterius generant̃. Sunt ꝛ alij ꝑmes
terre longi ꝛ rotundi molles et lubrici terrei
quos in terra venant̃ talpe ꝛ q̃b⁹ pisces i aq̃s
capiunt̃ quando hami talib⁹ vermib⁹ inesc̃a
tur. Et dicit Constan.q; tales ꝑmes valent
ꝓtra spasmũ ꝛ ꝓtractionẽ neruoꝝ Valẽt etiã
ꝓtra morsum serpentis ꝛ ictũ scorpionis Et
inter vermes q̃dam sunt q̃ oino carent pedi
bus vt colubri ꝛ serpentes.et q̃dam sunt qui
multos habẽt pedes vt sextupedes. Et q̃dã
sunt valꝺ pernicioſi ꝛ nature homis inimici
vt serpẽtes et ceteri venenosi. Et sunt q̃dam
anulosi corpis q̃ non habẽt neruos nec ossa
nec spinas nec cartilagines.nec sanguinẽ. et
omnes tales si in olco tingunt̃ moriunt̃.i ace
to ꝑo reuiuiscunt.vt dicit Aristo.et ꝑli. Et
sunt q̃dam vermes qui generant ꝛ generant̃
ꝛ q̃dam qui generant̃ ꝛ nõ generant vt sala
mandre. et in talibus nõ est sex⁹. Dis ꝛ mul
tis alijs modis ꝑmes tam maiores q̃z mino
res variant̃.

De vermiculo La. CXIIII

Vermiculus est vermis modic⁹ a ver
me diminutiue dictus .quales solẽt
in lignis ꝛ fructib⁹ inueniri. sic̃ Da
uid.ij. Reg.xxiiij.tenerrimo ligni ꝑmiculo cõ
parat̃ q̃ teredo vel terebucca dicit̃ q̃ cũ sit na
tura mollis lignũ duriss imũ ꝑforat.imo ni
hil est durius eo dum tangit.nihil molli⁹ dũ
tangit̃.vt dicit glo.ibi. Vermis igit̃ precipue
terrestris nascit̃ ex humo et folijs ex fructib⁹
ꝛ lignis.finita hyeme ꝓcedit de visceribꝫ ter
re tpe verno.falsa cauet ꝛ fugit.ꝛ aromatibꝫ
amaris ꝓdita non tangit.vestes lineas non
rodit sic̃ tinea.laneam vestem destruit ꝛ con
sumit.ꝛ maxime illas vestes laneas cõsumit
vermis quarũ carnes tetigit dens lupinus.
Nam lana ouis deuorate a lupis tineas ge
nerat ꝛ pedicꝫos.vt di.Arist.li.viij.et ꝑli.li.
x. Vilis ꝛ mollis ẽ ꝑmiculus ꝛ rotũdus.sub
tilia ꝛ gracilia sunt ei⁹ extrema ꝛ media gros
siora .occulte mordet arborem et ꝓsumit.pl⁹

ore ꝯ pedib⁹ se trahit. vilis est. flexibilis ꝛ ex/
anguis. In oib⁹ vermib⁹ est sensus tactus et
gustus. vt dicit ꝓli. lib. xj. cap. lxxj. Unde p/
cepto sonitu vl' strepitu latescũt. iter sapores
discernũt. amara em̃ ꝛ salsa refugiunt ꝑmes.
ꝛ dulcia appetunt ac sugũt. vñ dentib⁹ alij p/
dant. ꝛ alij vnguib⁹ ꝛ rostris ad necessitatem
rapiũt. alij acumine excauant. alij sugũt. lam
bunt. sorbent. vomunt. mandũt. nec minor ẽ
varietas in pedũ ministerio vt rapiãt. distra
hant. ꝑmant. pendeant. terrã fodere non ces/
sant. vt dicit ꝓli. ibidẽ. s. li. xj. ca. lxxj.

De vipera Cap. CXV

Vipera est gen⁹ serpentis venenosi. ꝺ
qua dicit Isi. li. xij. Vipera est dicta
eo ꝙ vi pariat. Nam cũ venter ei⁹ ad
ptum itumuerit. catuli nõ expectãtes matu/
rã nature solutionẽ corrosis ei⁹ lateribꝫ. cum
matris interitu vi erumpũt. Dicit aũt ꝙ ma
scul⁹ ore inserto in os vipere semen expuat. il
la aũt ex voluptate libidinis in rabiem versa
caput maris ꝓscindit. itaq; fit ꝙ parens vter
q; pereat. masculus dũ coit. femina dũ parit
Ex vipera fiunt pastilli. q̃ trociscꝰ tyriaci no/
minant. ex q̃b⁹ fit tyriaca. i. remediũ cõtra ve
nenũ. De viperis dicit ꝓli. li. viij. c. xl. Vipa
sola inter serpentes in terre cauernis se abscõ
dit. Alij aũt omnes in cauernis saxorũ aut ar
borũ se occultant. famẽ sustinent diutissime.
in forti hyeme intra ꝛe viscera siue fissuras
se recolligit ꝛ prius euomito veneno vsq; ad
veris tpa dormit. Cum aũt calore solis pori
terre apiunt. vipa expergefacta egredit de ca
uernis. Et qꝛ visus ei⁹ ex longa mora ꝓtraxit
in tenebꝛis caliginẽ. feniculi radicem vl' her/
bam querit ꝛ ei⁹ succo ocꝰlos linit hebetatos
ꝛ sic herbe gustu oculos acuit vt visuꝫ recu/
peret quem amisit. Est aũt tyrus species vi/
pere maxime venenositatis. de quo dic̃ Ari/
sto. li. viij. Tyr⁹ ẽ sicut ꝛ thenethea. i. cocodril/
lus. latet in hyeme. sed post expoliat coriũ qõ
est inter oculos suos. ita ꝙ ille qui nõ cogno/
scit hoc accidens putat ꝙ ille ccc⁹ sit. deinde
aufert corium capitis totaliter vno die. ꝛ sua
expoliatio est sicut exit⁹ embꝛionis. ꝛ sic reno
uat q̃n deponit senectutẽ Itẽ in eodẽ in fine
Inuenit tyr⁹ q̃dam quẽ serpentes magni fu
giunt q̃ cuius sit paru⁹. et sunt pili supꝛa totum
corp⁹ suũ. ꝛ q̃n mordet aliq̃d putrescũt oĩa
que sunt in circũitu morsus statim. Et inue/
nit vn⁹ puus tyrus in india ꝛ morsus eius est
ita fortis ꝙ nõ inuenit contra ipm medicina

De vipera dicit Ambꝛo. in hexame. omniuꝫ
serpentũ neq̃ssimũ est genus vipere q̃ cũ cu/
piditatem assumpserit coeũdi murene req̃rit
copulã. ꝓgrediq; ad lit⁹ aque vbi credit mu/
renulaꝫ latitare. sibilo aũt euocat vipa mure
nulam. ꝛ ꝓuocat ad amplexũ. que vocata sta/
tim adest. vipa aũt videns eam ad copulã ꝑ/
paratã totuꝫ venenũ suũ euomit. ꝛ ad ample
xum murennle tũc accedit. complexo ꝙ cu
bitu vipera venenuꝫ qõ euomuerat haurit
iterũ ꝛ resumit. et sic cũ veneno resumpto re/
uertit ad cauernã. Vipa insup vt dicit ꝓli.
lib. xxix. c j. lapidẽ quendam deglutit. qõ ꝓci
pientes scithe viperam caute apiunt ꝛ lapi/
pidem extimũt. ꝛ eo vtunt ꝓtra venenũ. Itez
ibidẽ. quẽ dꝛa cõ vl' aspis vulnerat caput vi/
pere appositum vulneri sanat. Et econuerso
quẽ vipa pũgit caro aspidis attrahẽdo vene
nũ vipe sanare consuevit

Incipit liber. XIX. De coloꝛib⁹ odoꝛib⁹ et saporibus.

Descriptis ꝓ
ꝺ
prietatib⁹ reꝝ spũaliũ ꝛ cor/
poraliũ tam simpliciũ q̃ cõ
positaꝝ ꝓut ad man⁹ nr̃as ꝑ
uenire potuerunt. Nũc po/
stremo de q̃busdã accidentib⁹ corꝑalium re/
rum substantias cõcomitãtib⁹ coopante di/
uina gratia est hic attendendũ. Primo de co
loꝛe. Scõdo de odoꝛe. Tertio de sapoꝛe. Ul/
timo de liquoꝛe. Coloꝛ est dict⁹ vt dicit Isi.
li. xvij. eo ꝙ colore ignis vel claritate solis ẽ
pfect⁹. Uel coloꝛ a colendo est dict⁹. eo ꝙ co/
lant colores ad hoc vt summe subtilitatiꝫ sint
ꝛ intime puritatis. Coloꝛes aũt quomõ na/
scunt aut fiunt. de his quere infra in fine de
coloꝛib⁹. Est aũt coloꝛ ꝛm Aristo. in li. meth.
extremitas ꝓspicui in corꝑe termiato. Rei ei
corꝑalis visibilis superficies et terminus colo
rũ differentias quas recipit ex natura mixti/
onis elemẽtoꝝ ꝛ dominio in corꝑe composi/
to dicit. qꝛ mixto ꝓspicuoꝝ diaphano ꝑ actu
alem vnionẽ lucis radiantis sup ipsam im/
nabilem ꝛ ꝓspicui corꝑis superficiẽ visui repꝛe
sentat. Et ꝓpter hoc dicit Aristo. in secũdo li.
de aia. ꝙ coloꝛ ẽ motiu⁹ visus ꝛm actũ lucidi
Nã lux ẽ act⁹ ꝛ pfectio lucidi seu ꝓspicui. Na/
turã em̃ coloꝛis in corꝑe mixto ex alic⁹ elemẽ
ti dominio essentialr exñtis ꝓducit lux ad ac
tũ immutatiõis visus Quãuis em̃ coloꝛ na

turaliter ꝛ essentialr sit in mixto. nō tm̄ hz po/ tentiā manifestandi se nisi p lucē sup ipsū sup/ ficiē actualiter radiātē. Ūñ color ad sui ma nifestationē sp indiget luce. sed non ecōuerso qz lux ad sui manifestationē nō indiget colo/ re. sicut color indiget luce actualr existēte vt luce mediante coloris q̄litas visus organo i primat. Et ideo posuerūt aliq̄ qꝛ rō visibilis radicaliter ꝛ formaliter est in luce. qz ipsa sub lata rei colorate q̄litas visui nō apparet. Ha/ bet aūt color actualez essentiā in tenebris. vt dicit cōmen. in secūdo de aia de imutatōe vi sus ꝛ coloris. nō em̄ creat lux colorē cū in sua actualitate ex dominio elementi sit in mixto sz lux extrinseca diffusa sup colorē et sup medi um disponit ipm̄ mediū dando ei formā per quā possit recipe speciem coloris. et ideo p lu cem fit dispositiue imutatio i medio p qđ de fert coloris differētia ad organuz visus. vbi fit iudiciū de colore. ꝛ ideo in tenebris rema nent colores in sue essentie actualitate sic ex/ pīsse dic̄ cōmen. sup id pspectiue. li. j. cap̄. vlti. qꝛ lux nō exigit ad visionē colorū nisi in altera duaꝝ causaꝝ. aut qz sine luce non extendunt forme colorꝝ in aere. aut qz si tūc extēdunt nō opant in visum nisi p lucem. vñ ad existentiā coloris lux nō exigit. sz tm̄ ad eius manifestatō nē. ꝛ q̄uis nō manifestet in tenebris color. p/ pter hꝰ nō erit supfluꝰ vl' ociosus cū sp̄ pficiat suā naturam ꝛ subam. Et qꝛ nō videt i tenebris nō est ex ꝺfectu coloris sz ponꝰ ex defectu a pte recipiētis. eo qꝛ nō habeat dispositōez quam oportet ipm̄ habere. Si ergo alicubi dicūt autores colorē nō esse in actu sine luce intel/ ligendū est de actu manifestandi q̄ ad visum nō de actu existēdi. Ornat itaq̄ lux extrinse/ ca colores ꝛ decorat. et ipsos prius extītes in esse specifico visui manifestat. nō tm̄ primitus eos causat. ꝛ hꝰ intelligo de luce infusa extrin secus sup res. Nam ſtꝰ lucꝭ celestꝭ ad interio ra rerꝝ inuisibiliter penetrās coopantibꝰ q̄tu or elemētorꝝ q̄litatibꝰ colores ꝓcreat atq̄ cau sat. ꝛ sic generatos ꝛ extītes in esse specifico su pueniens lux visibilis clarificat nobilitat et oculis manifestat.

De materia coloris Cap̄. I

Est aūt pspicuuz bñ termiatū mate ria coloris. et hoc est solū vel maxime humidū. q̄niam siccū ꝛ terreū inq̄tū hmōi nō est pspicuū. siccū ſo igneū nō descē dit de spera sua. neq̄ hic inferiꝰ inuenit. q̄niā sola forma ignis generat ꝺ potētia alicuiꝰ ele menti ex q̄ debet mixtū ꝓstitui. vt patz ex lib̄. de generatiōe. Illō q̄ pspicuū hz tres differē tias materiales. qꝛ aut est matia subtilis. aut est grossa. aut mediocris. Si mediocris. tūc est humidū aqueū mltū abūdās sup siccū ter reū ꝛ sup humidū aereū deficiēs ab hūiditā/ te aerea. vel erit aereū multū alteratū p siccū terreū. ita tm̄ qꝛ excedat grossiciē Si aūt sub/ tile sic est hūidū alteratū ad naturā aeris siue humidū alteratū aereuz. Si aūt est grossum tunc est alteratū ad grossiciem ꝛ siccitatē ter re. ita qꝛ excedit mediocritatem.

De materia coloris nigri Cap̄. II

Materia ergo coloris pspicui. aut erit sicca p dominiū. vel humida p do/ miniū. vl' mediocriter sicca ꝛ hūida. Si ſo dominet siccitas in materia. tūc si est actio calidi p dominiū generabit albedo. q̄a calidū rarefacit ꝛ disgregat ptes matie ꝛ sub tiliat ac generat claritatem ꝛ pspicuū Et ſm hoc dicit Arist. li. de aiāl'. xix. qꝛ generat albe/ do ex paucitate hūoris in materia sicca p do miniū calidi agentis ꝛ subtiliantis. sicut pa/ tet in calce ꝛ ossibꝰ combustis ꝛ alijs ꝺsimili/ bus. Si ſo agat in materia dñans frigidi/ tas tūc generat nigredo q̄niā ꝺstringit ptes materie sicce ꝛ ꝺgregat ac oppilat subam rei ꝛ ꝺdēsat ac obscurat. Obscuritas aūt est ꝓua/ tio nō solū lucis. vez etiaz coloris quēadmo dū claritas est differentia coloris sic̄ lucis. q̄/ niam est conditio visibil' simpl'r. et tunc ma/ gis terminat siccū qđ exigebat ad generatiōez albedinis. ꝛ sic inducit color niger. Si ergo sit hūida materia tunc a calido dñante gene rat nigredo qꝛ calidū adducit ptes hūiditas ꝛ consumit humidū qđ exalat in fumū nigz. vt patet in lignis viridibꝰ ꝛ humidis. de q̄z extremis exit humor niger qñ exurunt. vnde dicit Arist. li. methe. Ūstibilia sunt q̄ habēt i poris hūorem debilez qui nō pōt resistere ca lori ignis. nec tamē statim suffocat. sz potius alit ignem. Ūñ patet qꝛ humidū ē potissimū in qđ agit ignis. ꝛ illud humidū est cā nigre/ dinis p caloris actionē quoniaz calor agens exalare facit subtile ꝛ humidū aquosuz ꝛ eua porare aereū ꝛ remanet qđ ē terreū atq̄ gros sum. propter quod oportet necessario vt ni/ gredo generet. Dicit em̄ Aristo. li. methꝰ. iiij. qꝛ natura terrestris subtilis. ꝛ claritas aque. et natura aeris faciunt albedinem in argēto viuo. et ideo oppositā istorum inducunt ni/ gredinem in sicco derelicto ex actione calidi

in humido. Et sic dicit Aristo. li. xix. q nigredo generat in oculo ꝓpter multitudinē hūidi nam calor naturalis agēs in hūidū terminā/do z digerēdo z exiccādo in fine nigredinem derelinquit.

De generatione coloris albi.

Capitulū. III

Qñ so sit materia humida z ī illō vincat dominās frigiditas tunc albedo generat vt apparet in niue pruina et i caniciez in hūoribꝫ fleumaticis Quānis em frigꝰ aggreget humidū, nō tñ sicut siccū. humidū em cū sit pspicuū magis est aptū natū ad nobile esse coloris. Propterea hūidū cō/pressum parat ad sparsionē z ptiū sepationez Sic aūt nō est de siccoꝓpter qđ magis parat. q̄nis p compssionem ad receptiōez claritatis z aptionē q̄ siccum. z ideo pōt melꝰ frigidus generare albū in humido q̄ in sicco. Et sic i/telligēdū est qđ dicit Arist. li. xix. q albedo generat ex aere vaporoso. i. declināte ad hūidi/tatem aqueam. z hoc ꝓpter frigidi actionem. Qñ so dicit cōmen. q albedo generat ex igne claro admixto cum elemento valde diapho no intelligēdū est de claritate que p trāssum/ptionez albedo sepꝰ ab Arist. nūcupat. fm q albedo ꝺr generari in nubib⁹ ex refulgētia ra diorū in eis si tenues fuerint atq; rare. Et sic etiam flāma aliqñ apparet alba qñ materia ae ris ē subtilis in q̄ radiat vapor ignis. z tal albedo nō est ꝓpria sed potꝰ trāssumptiua. Pos semus tñ extendere ꝺbū cōmen. q dicit ꝺ de igne rōne pspicui qđ est materia ꝓpria albedis nō rōne sue actionis. Unde hoc qđ dicit de/bet itelligi de igne qui debet esse materia co/loris. et non de efficiente extra. z fm hoc itel/ligitur materialiter. nō effectiue. neq; forma/liter.

De gradib⁹ inter albedinē et nigredinem.

Capitulum. IIII

Sunt aūt inter albedinē z nigredinez multi gradꝰ intermedij fm intensiōez dominij tā qualitatū actiuaꝝ q̄ pas/siuaꝝ fm esse debilꝰ z fortꝰ mltipl'r z fm mul tos ḡdus. Quoniā q̄to plus dominat siccitas tanto cum maiori difficultate subtiliat z rarificat z elucidat. z sic difficilꝰ fit pspicuus z ꝑ ꝯsequens albedo. eo q siccū est densus ac solidū in q̄tum hmōi z obscurꝰ. Quanto ꝺo dominū sicci fuerit minꝰ z calidi maius fue/rit dominū. tanto melius z citius poterit al bedo inde generari. Similiter q̄to siccitas fuerit maior z frigiditas intensior. tanto ma gis generabitur nigredo ex partiū cōpactiōe z extensione obscuritatis z ꝙuatiōe claritat. z supficitate terminationis pspicui. Simili ter est de humido. quanto em maꝰ fuerit do minū hūidi ꝓportionabilis cōbustioni. dū/modo sit dominū calidi. tanto maior erit fu mus z caligo z denigratio. q̄to ꝺo dominū humidi sit maius dūmodo sit dominū frigi di ꝓportionabiliter crescens erit similiter in tensio albedinis. Si ꝺo fuerit dominū hu/midi magnū. z parum de dominio calidi. re mittet nigredo. Similiter si sit dominū hu midi magnum z dominū calidi parū z fri/gidi paruum. remittet albedo. si ꝺo fuerit do minū hūidi aliq̄ntulum dominū ꝺo calidi magis nigredo magna poterit generari. qñ q̄ tamē calidū generat albedinē in humido. vt patet in albedine oui cocti. z qñq; ignis in lignis viridib⁹ z hūidis relinquit cineres al/bos post finalem terminū sue actionis. s; tñ nō est vera illa albedo q̄niam semp apparet in eo vestigiū pspicui male terminati ad modū supficiei cristalli clari. Et hoc apparet si scin/dat. licet nō ꝓtēdat hec pspicuitas per medi/um corporis pspicuitate simpl'r actuali z cō/pleta. Uñ patet q nō est vera albedo. Uñ il/la albedo derelinquit ibi ꝓpter debilitatem caloris agētis. ita q vincit frigiditas intrin/seca z innata. Est aūt albumen coctū album qz non tangit ab igne ꝓpter testam. q si ime/diate tangeret. vtiq; in ipso nigredinē genera/ret. Agens insup calidū in humidū primo ge nerat nigredinē z fumū z vincēs humiditas inducit siccitatē in materia in quā agit. z sic illa inducta siccitate facit nouam transmuta tionē z generat nouū colorē in subtiliatōe sic ci. Et licet caliduz aggreget omogenia ꝓpter qđ condēsat z obscurat. tñ siccuz habet aliqd sibi annexū de humido ratiōe cuius pōt dis/gregare. Et licet in ꝓncipio congreget ratōe dominij. tamē post aggregationē ipm aggre gatū subtiliat. qz etꝰ opatio specialis est subti liare materiā in quā agit dūmō sit sicca. Ꝺō dico ꝓpter hoc q aliqñ agit in humidū z era lat illud. frigidū ꝺo nō ordinat ad rarefacien dū. sed stat in ipso actu ꝺdēsandi tanq̄ i actu ꝓncipali. qz aggregat tam omogenia q̄ etbe/rogenia

De actione calidi z frigidi.

Qñ so sit actio cali Cap. V

di et frigidi mediocriter concurrens

in matetia ſicca tūc generabit colo⁊ medi⁹ne ceſſario.q⁊ calidū ſubtiliabit in generatiōem albedinis. Frigidū ꝙo econtrario aggrega/bit eam in generationē nigredinis. Cū ergo in quolibet puncto ſimł agant equalit oport/ter ꝙ inducant in quolibet pūcto ſimł albe/dinem ⁊ nigredinē.q⁊ oportet ꝙ fiat colo⁊ cō poſitus ex eis. Et iſte plus debet habere d nigredine.q⁊ ſiccū min⁹ ſe hz ad album ꝙ ad ni grū ꝓpter ꝓuationem ꝓſpicui ⁊ obſcuritatē in natam. ⁊ plus ſe habet ad aggregationē ⁊ in/nate aggregationis ꝓſeruationē ꝙ ad ſubti/liationē ⁊ rarefactionē. Si ꝙo cōcurrāt me/diocriter in materia humida ꝓ dominiū ſiłr generabit colo⁊ medi⁹ qui habebit plus d al/bo ꝙ de nigro. quoniam humidū ꝓ domini um rōne ꝓſpicui puri magis ſe habz ad albū ꝙ ad nigrū. ⁊ reſpectu agētis frigidi facilius ſe habet ꝙ reſpectu calidi. ꝙniam calidū agit in humidū exalando⁊ conſumēdo. frigidum ꝙo ſolūmodo ꝓſeruādo illud in ſui nata ꝓ vi am ꝓſolidatiōis ⁊ ꝓpactiōis. Si ꝙo ſit mate ria mediocris. tunc erit ſp colo⁊ medius. Si ꝙo ſit in tali materia actio calidi ꝓ dominiū. tūc q⁊ pōt facili⁹ hūidū trāſmutari in nigre/dinē ꝙ ſiccū in albedinez. generabit colo⁊ pl⁹ habēs de nigredine. ſicut patet qñ humidū ⁊ ſiccū diuidunt adinuicē. citius generat calo⁊ colorem nigrū in hūidis et in viridib⁹ lignis ꝙ in lapidib⁹ combuſtis in ꝗbus calx genera tur ⁊ ꝓſimilia. Si ꝙo fiat actio frigidi ꝓ do/miniū in materia mediocri oportet colorem eſſe mediū compoſitū magiſ ex albedine. ꝙni am hūidum magis ſe habet ad albedinem ꝙ ſiccū ad nigredinem ſiue aliquē colorē. eo ꝙ hu mido eſt materia ꝓſpicui que eſt ꝓpria ma/teria coloris. In ſicco aūt non inꝙſtuz hmōi reſpectu ꝙo agentis ſaltem vno modo eſt hu midū obedientius ſibi ꝙ poſſibile eſt ꝓpter ꝓ uationem ſoliditatꝭ ⁊ duriciei cuiuſdā natu/ralis que eſt i ſicco. Licet em̄ ſiccū de ſe ſit na tū ꝓgregari. nō tm̄ eſt ita bñ cōgregabile ſicut humidū. vt patz in lapide ꝙ licz ſuba ſit ꝓpa cta nō tm̄ facile recipit maiorē ꝓpſſionē a cau ſa agente Videm⁹ em̄ in multis ꝙ frigidū de facile ꝓducit albedinem. vt in niue qđ nō tm̄ apparet exemplariter qñ agit in materia ſicca Si ꝙo ꝓcurrant mediocriter in materia me diocri fiet mediū neceſſario qđ erit eq̄ diſtās ab extremis. Si em̄ qñ eſt dominiū ſoluz ex parte agentis alteri⁹ vel ſolum a parte matie accidit colo⁊ cōpoſitus ex altero magis et ex altero minus. tunc q̄ndo equant tam agētia ꝙ patientia erit colo⁊ ſe habens equaliter. vt patet ex p̄dictis. Et ita erūt due extremitates ⁊ q̄nqz mediū. Nec videt ꝙ pluribꝫ modis po terūt mediū eſſe diſtincti ſm ſpeciem ſicut de claratū ē per iſtam diffinitionē diuiſam ꝓ op poſita membra nec ſuperflua nec diminuta. Ariſto. etiā teſtat ꝙ tm̄ ſunt q̄nqz mediū colo res quoꝝ numerus et ſufficientia pōt accipi p̄dicto modo. ⁊ etiā ex cōbinatōe albi ⁊ nigri ad eoꝝ generatōez. eoꝝ nigrū ⁊ albū ꝓcurrāt eq̄liter ad ꝓpoſitōez coloris mediū. et tūc erit colo⁊ eq̄ diſtās int̄ extremos vt rubedo. Int̄ albū ꝙo ⁊ rubeū nō pñt eſſe niſi duo. vn⁹ ma/gis appropinq̄bit albo ⁊ alius rubeo. Int̄ ru beū ꝙo ⁊ nigrū erūt ſimiliter duo. vnus magis conueniēs cū rubeo. ⁊ alius magis cū nigro. ita plures non pñt eſſe intermediū. quia inter album ⁊ rubeū non pōt eſſe aliqđ eq̄ diſtans ſimpl̄r. quoniā eque diſtātia ſimpl̄r hz reſpe ctum ad extremos. ſed talis ſi poneret habe/ret tres q̄rtas albedinis ⁊ vnam nigredinis. ꝙniam medietas rubedinis et vna eſt quar/ta albedinis ⁊ vna q̄rta nigredinis. eodē mō non erit eque diſtans ſimpl̄r iter nigrū ⁊ ru/beū. q̄re oportet ꝙ haberet tres q̄rtas nigre/dinis ⁊ vnam albedinis. ⁊ ſic eſſet tm̄ eq̄ di/ſtantia ſm q̄d ⁊ ſm apparētiā et nō ſimpl̄r ſm veritatem.

De ſpecieb⁹ colorum quot ſunt Capitulum. VI

Hos aūt colores q̄nqz itermedios no minat Ariſto. Primū vocans glau/cum. ſecundū puniceū. id eſt citrinuz tertium rubeum. quartū purpureuz. q̄ntum viridem. Ita ꝙ inter album et rubeum erit glauc⁹ a parte albi. punic⁹ a parte rubri. Int ter nigrum aūt ⁊ rubeū purpur⁹ a parte ru/bei. ⁊ viridis a pte nigri. Hec nomia alio no/mine vocant̄ in greco. vt kyanos purpur⁹. karapos glaucus. ſed de nominib⁹ grecis nō eſt vis. ſed nomina latinoꝝ attenduntur. Et ratio dictoꝝ patere pōt. qm̄ glauc⁹ magꝭ ha/bet de albedine ꝙ de nigredine ⁊ rubedine. ⁊ talis colo⁊ ponit̄ in foliꝭs cadētib⁹ i hyeme vł autumno. Punic⁹ ꝙo ⁊ purpur⁹ circūdant rubedinē. q⁊ vterqz habet pl⁹ de rubedine ꝙ de albedine. ſed punic⁹ eſt magis remotus a nigredine ꝙ purpur⁹ vt vult Ariſto. in li. ij. de ſomno ⁊ vigi. vbi loquit̄ de corruptōne iſtoꝝ in nigredinē vbi puniceū ponit ꝓ pur pureū declinare in nigredinē. et ideo oportet

vt purpureū sit inter rubedinē et nigredinez
t punicē inter albedinē t nigredinē. Ex qbꝫ
oibꝫ sequit qꝫ viridis debet poni cū nigredie
Ex q patet rō ordinatōis ipsoꝝ q̄nqz colorꝝ i
termediorū fm Aristo.

De opinione eorū qui ponunt lucem esse
de substantia coloris.

Capitulum. VII

Dicunt aūt q ponūt lucē esse de suba co
loris. t illi dicūt qꝫ color est lux incor
porata pspicuo. Habet aūt pspicuū
differentias istas. Aut eñ pspicuū est purꝫ se
patū a terrestreitate. aut ipurꝫ cū terrestreita
tis admixtiōe. Luxaūt ꝓsiderat q̄drifaric. qz
aut est lux clara. aut obscura. vel est pauca vl̄
multa. Hec dico lucē magnā p subiectū ma
gnū diffusam. sed sicut de luce actuali dr qꝫ in
puncto colligit lux multa vt qñ opponit spe
culū ꝓcauum soli. t luxcadēs supꝫ totā specli
supficiē. in centrū spere speculi reflectit. eꝰ lu
cis collectio speculū inflāmat. t citissime cō
bustibile generat. vñ cū fungꝰ vel aliud inflā
mabile oppōit subito accēdit t ignit. Si igit
fuerit luxclara t multa in puro pspicuo albe
do generat. nā albedo est color ex luce multa
t clara in puro generatꝰ. vt dicit Albertꝰ Si
ꝓ fuerit luxpauca et obscura in pspicuo ob
scuro nigredo necessario generat. Et iste ser
mo explanat sermonē Arist. t auerrois. q po
nūt nigredinem ꝓuationē claritat t albedi
nē habitū siue formā Et fm hunc fmonē pa
tet qꝫ sunt septē colores ab albedine ꝓsus ni
gredinem paulatim accedētes. sil̄r septē erūt
primi nigredini a nigredine ꝓsus albedinez
ꝓcedentes donec fiat occursus alicuiꝰ septez
colorꝝ q̄bꝫ ab albedine ad nigredinem descē
dit. Et hoc patet. Cū eñ albedinis essentiaz
tria ꝓstituūt. scz lucis claritas t eius mltitu
do. ac pspicui puritas duobꝫ amotis pōt esse
remissio. Erit igit p hunc modū triū colorū
generatio. t q̄libet triū solo remanente duoꝝ
reliquoꝝ erit remissio. t sic ab albedine erunt
septē colorꝝ imediate ꝓductiōes vl̄ ꝓgressio
nes. Sil̄r a nigredine ꝓsus albedinē septem
sunt colores. t erūt fm istam ꝓsideratōez. xvj
colores. duo ꝓncipales. s. albedo t nigredo. et
xiiij. collaterales. septē hinc p extensionē albi
ad nigrū accedētes. t septē illinc a nigredine
p remissionē ad albedinez accedentes in me
dio in idē ꝓcurrentes. In q̄libet autē medio
rū colorū sunt gradus quasi infiniti fm intē
sionem t remissionem maiorē vel minorez. p
ut extrema sꝓtendūt. Recollige igit breuit
ex ꝓdictꝫ. qꝫ color est ꝓprietas siue qualitas de
relicta in supficie corpis perspicui ex natura
mixtionis elemētariū qualitatū ꝓcurrentiuz
in mixto. que mediante luce visui actualit ꝓ
sentat. Nam sine luce media color organū vi
sus actualiter nō immutat. color tm̄ p se est vi
sibilis. vt dicit Aristo. ij. de aia. non est aūt ex
defectu sui. sz potiꝰ ex defectu t ipotentia or
gani. qz color sine actuali luc ꝑntia nō videt
t ideo pitagorici vocauerūt colorē epiphani
am sez supra apparitionē. eo qꝫ sit extremitas
corporis pspicui terminati vel in eius extre
mitate. tibi magꝫ ꝓprie est. ea dē tm̄ natura co
loris est intꝰ t extra. vt patet in albugine oui.
t in fracturis vitri colorati. vt dicit in lib. de
sen. t sen. ca. vij. Sūt tm̄ multa q̄ sunt vntꝰ co
loris in extremo extrinseco et initiali termio.
et alterius intrinsecus in meditullio. vt patz
in pipere nigro. t in pomo granato. multa q̄
colorāt rei supficiem que nō penetrāt ad inte
riora. vt patz in picturis. panꝰ etiaz rubeus
tingit aque extremitatez qñ ei supponit. Unde
patet qꝫ color pspicui extremitas est. vt dr in
lib. de sen. et sen. ca. vij. Item sicut in corpore
pspicuo nō terminato vt aere. ꝑntia luminis
facit actu lucidū. absentia ꝓo tenebrosuz. sic
in corpe terminato ꝑsentia lucis facit colora
tū. s. albū. t eius absentia nigrū t tenebrosum
ita tm̄ qꝫ nō oino absit lumen. vt dr in li. d sen.
t sen. Unde verus color est in corpe terminato
nō pspicuo. in corpe ꝓo nō termīato ñ est ve
rus color sed quasi color. vt dr i codē lib. Itē
fit generatio colorꝝ mediorꝝ fm suas differē
tias fm diuersitatē ꝓportionū. etiam si fuerit
in sesquialtera ꝓportione vel fm alias ꝓpor
tiones. Si aūt fm ꝓportionē t fm inheretiaz
t dyaphanū fit iterum ꝓportionalis nihil as
sumūt. vt patet in consonantijs. vt ibidez ca.
viij. Item fit generatio fm ꝓportionē colorꝝ
ꝓsonantiū qñ sunt delectabiles. et q̄nto erūt
magis proportionabiles tanto sunt delecta
biliores. vt dr ibidē. Item fm aliorꝝ opinio
nē generatio colorꝝ mediorꝝ fit p suppositiōez
colorꝝ extremorꝝ inuicez. vt manifestioris sup
minꝰ manifestū. vt patz in picturꝫ. sicut sol vi
det p se alb. sed p interpositionē nubis videt
esse alteriꝰ coloris. Itē aptiōes oculorū nō fi
unt per discursiones radiorꝝ ab oculo. ſz po
tius fiunt per cōtinuā multiplicationē colo
ris in medio vt per subitam eius delationez
ad oculū. cū sensus fiat p contactū. vt ibi dr.

Jtē colores eq̄ distantes positi a lōge distāti
bus apparere pñt medij colores cum nō sint.
q; nulla ps rei sub extremo colore videri pōt
vt patet in pāno diuersi colorꝭ vt ibidē dr ca.
viij. Jtē medij colores generant fm silitudi
nē generatōis mixtoꝝ cū miscibilibꝫ.q; mix/
tionē mixtibiliū p trāsmutationē i formā per
mixti sequit mixtio coloꝝ.vt sicut ab extre
mis corpibꝫ generat medium.sic ex extremis
coloribꝫ medi⁹ color generat.vt ibidez dic̄ ca.
viij. Jtē omnis color generat p albedinē vni
gredinē q̄ videt poti⁹ puatio esse albi q̄ color
vt obscuritas est puatio lucis.vt dr li.r. meta
phi.ca.iij. Jtem vnitatez coloris in specie nō
oportet q̄ sequat vnitaꝫ nature.vt dic̄ Albu.
in differentia Jtem effect⁹ coloris est imuta/
reviſuz fm actū lucidi.nā p lucidū color edu
cit de potentia ad actū vt actualiter immutz
organū visus vt apprehēdat spēm colorati et
iudicet de re visa. Jtem color medius bñ p/
portionat⁹ delectat visum z confortat.extre/
mus vo color debilitat visum z cōtristat. vt
dicit Aristo. Nam intensa albedo disgregat
spūm visibilē z dissoluit oculū. Et oculū la/
chrymare facit. Sed nigredo nimis intensa
aggregādo spūm z condensando visum rep/
cutit z obtundit. Ut patet in diu inclusis in
locis tenebrosis. qui subito educti ad lucem
parū aut nihil videt. Jtem color rei colorate
naturā z complexionem indicat. Nam albedo z
colores albi in corpibꝫ congelatis nō sunt ni
si in substantia frigida.z nigri econtrario .qa
frigus albificat substantiā humidam. z denī
grat siccam. Calor vo denigrat humidā z al
bificat siccā. vt dic̄ Aristo. z Auic̄. Et iō albe
do q̄ est filia frigiditatꝭ indicat dominiū fleu
matis z frigidi z humidi humoris. Nigredo
signū est melancolice dispositōis z sicci hūo/
ris in corpe dominātꝭ.qnqz tñ est signū adu/
stionis nimie adurentis humores z in melā/
coliā innaturalē cōmutantis.sicut post dice
tur. Jtē rez intrinsecas q̄litates color extrin
secus manifestat Nam vt dicit Auic̄. Color
ē qualitas q̄ pficit a luce. Est em̄ color lux exi
stens in potentia in corpe tenebroso migrās
in actū p lucidū supueniens ab exteriori. Et ꝫ
patet sic.qlibet em̄ corp⁹ cmixtū hz aliq̄d d
igne in potētia.z p ignem hz de lucido .cum
ipse ignis sit lucid⁹ a natura.sed illud lucidū
velat a ptibꝫ tenebrosis.vñ solū est i potentia
sicut caliditas sulphuris vel pipis. Vñ sicut
cor caliditas potentialis nō migrat in actū
nisi p ꝑsimilē qualitatē actualē extrinsec⁹ ite/
riori comparatam.sic lux potētialis in pmixto
de tenebroso nō migrat in actum nisi p aduē
tū lumis exterioris .Color itaqz apparens ex
trinsec⁹ intensionē vel remissionem declarat
ignis latitātꝭ potētia in pmixto.zfm ꝫ de ei⁹
actione z virtute iudicat. Jtē colorꝭ ꝓporcio/
nalis varietas intuentꝭ aspectū ad sui admi/
rationē z intuitū naturaliter excitat.vt dicit
Pli.li.viij.z Auic̄. Vñ dic̄ q̄ q̄libz bestia q̄n/
tūcūqz seua varietatē coloris z pulcritudinē
admirat in pārbera. Jtē cuiuslibet bois faci
em color maxime pulcrificat vl' deformat.nā
color ordinat⁹ z suauis ꝓplexio est pulcritu/
dinis forma q̄n membroꝝ dispositiōi debite
correspōdet.vt dicit Auic̄. Unde dic̄ Aug⁹.
Pulcritudo est elegās corpis habitudo cuz
coloris suauitate.z ecōtrario color ꝓfusus et
incōpositꝰ euidēs est in corpe turpitudo. Jtē
color passiōes z accītia aie pconisat.subit⁹ ei
pallor z discoloratio index est timorꝭ.nā reuo
cato calore ad interiora corpis superficies de/
paupat a sanguīe.zsic p ꝑns discolorat Sic
subit⁹ rubor in facie signū est verecundie siue
iracūdie z furorꝭ. z ꝫ accidit ꝓpter calorē petē
tē exteriora z cutꝭ superficiē rubificātē z defen/
dere ab illata iniuria cupientē. Jtē color ma
teriam suā seu substantiā terminat pficit z in
formar.q; si color in subiecto nō esset qual'fo
ret rei substātia visui nō appareret. Jtē color
matie superficiē ornat et ei⁹ deformitatē palli/
at z occultat. Uñ color ꝓposit⁹ int' extremos
medi⁹.in superficie corpis ordiate suppositꝰ in
formitatis accidētal'r vl' natural'r in materia
derelicte est opculū.vt dic̄ auic̄. Jtē color lu/
ci se ꝓformat z velut filia matri se ei⁹ actui cō
figurat.vñ cū intēsa luce color acuit z intēdi
tur.z cū remissa remittit z hebetat.

De coloris mutatione
Capitulū. VIII

Jt aūt i corpibꝫ colorꝫ mutatio mul/
tiplici de causa.vt patet in fructibꝫ z
graminibꝫ z in alijs terrenascentibꝫ.
Nam ꝓmo nascunt fructus virides vt patet
in vuis z in moris.deinde rubescūt. tandem
pallescūt vl' nigrescūt. z illius coloris accidit
varietas ex varietate caloris naturalis vl' so
laris vario mō substantiā fruct⁹ decoquentis
z digerentis. Primo em̄ calorꝭ actio est debi
lis z lenta insufficiens dissoluere z rarificare
ptes terrestres.z ideo in earum superficie appa
ret color viridis et indigestus ac terrestris.

Sed paulatim vigorat calor naturalis p ad
miniculū caloris solaris. z ideo fortiꝰ digerit
z ꝓpter eius intensionē colorem rubeū in fru
ctꝰ superficie derelinqt. z tandez ꝓpleto fructu
z maturo et hūore pontico ac terrestri pfecte
digesto ex adustione color niger in superficie
generat. Nam calor p̄dominās sup terrestrei
tatē ipsam dissoluit z decoqt z digerit. z quā
tū necesse est in substantiam fructꝰ accipit ac
conuertit. qō ꝙ reliquū est vel consumit. vel
a se repellēs ad extremas partes ducit z trās/
mittit. z talis reiecta fumositas cum sit terre
stris superficiem inficit z nigredinis vel glau/
citatis vestigiū in fructus generat superficie
z relinqt. sicut dicit sup li. vegetabiliū in cō/
mento. Nam tales colores ex se actionē z na/
turam frigiditatis p̄tendentes sepe etiam in
reb⁹ calidissimis generant ex eadem cā. scz ex
calore interi⁹ dominante fumositates terre/
stres vel aq̄as ad extrinseca repellente. vt di.
Alphred⁹ sup lib. Aristo. de vege. z plan. In
reb⁹ etiam sensibilib⁹ fit coloris mutatō. nūc
in cute. nūc in oculis. nūc in pilis. nūc i vngue
Nam color cutis fit duob⁹ modis. vt dicit in
iohānicio. aut fit ab interioribus. aut ab exteri
oribus. Ab interioribus aliq̄ndo fit ab hūoribus.
aliq̄n ab anime passionib⁹ Ab interioribus ita
q̄ mutat color in cute. aliq̄ndo per hūores ca
lidos. aliq̄n per frigidū. Nam contingit hūo
res calidos tam cōpositos q̄ simplices frige
fieri z etiā frigidos vel infrigidatos calefieri
z ꝓm hoc solet in cute color variari. Nam q̄n
frigidi humores calefiūt alb⁹ color mutat in
citrinitatem vel in ruborem. Q̄n ꝙ calidus
frigescit color rubeꝰ mutat in albedinem vl̄
pallorem. z sic de alijs intelligendū est. Item
ab interioribus anime passionib⁹ mutat color
Nam rubicundus fit pallidꝰ ex angustia vel
timore. qr in timore cor stringit z calor ab ex/
terioribus ad interiora revocat. et ideo exteri/
ora pallescūt. ita simili⁹ pallidꝰ fit rubeꝰ ex ira
qr in ira cor dilatat z extendit ad vindicte ap
petitū. z calor subito impetuose ab interiori/
bus ad exteriora cōmouet. Unō z calefit san
guis intercutaneꝰ et exinde rubor subito ge/
nerat. ab interioribus etiā fit color niger i mau
ris. z albidus in alemānis. Haz mauritanea
est regio in ethiopia calidissima in q̄ ꝓpter ca/
lorem ꝓtinuū sanguis adurit intercutaneꝰ et
denigrat z fit adustꝰ. a cuiꝰ denigrati sangui/
nis diffusione inter cutem et carnem omnia
membra generalit denigrant. Uñ ꝑmꝰ ethi/
opiaz inhabitans denigratꝰ sic est. sed postea
cooperante calore solis cōtinuitate primi il/
lius habitatoris viciuz in posteris ꝓpagauit
q̄r nigro patre et consimili matre nigri fet⁹
generaliter nascerent. Sed hoc solū habz lo
cū vbi solis adustio continue afficit generan
tes. Et ideo in regionib⁹ tempatis z ad frigi
ditatem declinantib⁹ ethiopes generant i co
lore filios tempatos. vt dicit Macrob⁹. z etiā
Aristo. z Auicen. Econtrario ꝙ Scoti z a
lemani frigidas inhabitant regiones. z ideo
frigiditate poros exteri⁹ ꝓstringente calor ad
interiora revocat. et ideo exterioris ptis cor/
porū superficies albat. Hec omnia narrat cō
men. super Johan. Idem etiam narrat Ari/
sto. Item mutat color cutis z maxime homi
nis multis alijs de causis. Q̄nq̄ ꝓpter cōple/
xionis malignitatem vt patet in melancoli/
cis ꝓpter nimiā et superexcedentē caliditatem
vt est videre in colericis q̄ citrini sunt color
Propter solis calorem z aeris siccitatē vt pa
tet in itinerantib⁹ z nautis. ꝓpter humoꝝ cor
ruptorū intercutaneorū expansibilitatem vt
contingit in morphea z in lepra. propter op/
pilationem epatis z fellis distempatā qualī/
tatem vt accidit in ictericia que est color⁹ na
turalis in sordidū z vicios⁹m colorē trāsmu
tatio. vt dic̄ Constan. Propter solutōis cut⁹
continuitatē vt patet post variolas z cicatri
ces varias vel vsturas Consideratetiaz co/
lor in pilis z in capillis. Nam ꝑm qualitatem
fumoꝝ a corpe resolutoꝝ variat color capillo
rū. Nam ex flegmate fiūt albi. ex sanguine ru
fi. ex naturali melācolia glauci. ex colera adu/
sta nigri. ex defectu etiam caloris natural fi/
unt cāni. vt patet in senib⁹ Et q̄ndo can⁹ co/
lor incipit in radicib⁹ capillorū accidit ex fle/
gmate abundante. q̄n ꝙ ab extremis incipit
signum est q̄ accidit ex defectu caloris natu
ralis. quere supra in tractatu de capillis

De colore in oculis Cap. IX.

Hꝫtendit postea color in oculis. Haz
vt dic̄ Johānici⁹ Colores oculoruz
sunt q̄ttuor. scz niger. subalbid⁹. vari
us z glauc⁹. Diuersitas aūt coloꝝ istoꝝ acci/
dit ex spūs visibilis claritate vl̄ obscuritate.
vel ex cristallini humoris paucitate vl̄ ꝑfun
ditate vel ex albuginei humoris supfluitate
vel turbatione. vel ex vuee tunice humor⁹ in
digentia vel supfluitate. Hā si humor cristal
linus fuerit pauc⁹ in quantitate vl̄ lateat in/
trinsecus. z albugineꝰ humor deficiat vel p/

turbet. vel si abūdet hūor niger tunice vuee. Istis oib⁹ ꝯcurrētibus vl'aliqb⁹ ipsoꝝ niger color in oculo generat. Subalbidus ꝓo ex causis fit ꝯtrarijs Glaucus ꝓo t varius accidit ex mixtione rex q̄ faciūt albedinē t nigredinē t in glaucitate aliq̄tulum nigredo i varietate albedo aliquantulū plus abundat. sz de his quere supra in tractatu oculorū. Color etiam in vnguibus denotat. Nam eorum color debet esse subalbidus specularis t pspicuus. qñq; aūt mutat iste color in liuiditatez vel alium emulum colorem. t tunc diuersas ꝓtendit passiones. vt patet supra in tractatu de vnguib⁹.

De coloribus in particulari
Capitulum. X

Nunc de coloribus in particulari dicēdū est. t ꝓmo de albedine q̄ videt medioꝝ color esse p̄cipuū fundamentū Est aūt albedo color ex luce clara et multa in puro t pspicuo generat⁹. vt dicit algazel Uñ quanto materia pspicui est purior t lux clarior tanto albedo erit intensior t nigro immixtior. Est aūt cā materialis albedinis pspicuum purū omni terrestri feculenta immixtū. nūc siccū nunc humidū. Causa ꝓo effectiua est vel calidū vel frigidū. Nam materia si fuerit sicca p dominiū t calor agens in ipsaz fuerit p dominiū generabit tunc albedo ꝓpt̄ rarefactionez t subtiliationē partiū materie ac clarificationē vi caloris. vtz in cōbusto ossez in calce. si ꝓo fuerit materia substantialit̄ humida t in illa dominans frigiditas generatū erit albū. vt patet in niue et pruina. Generat aūt albedo ex aere vaporoso declināte ad humiditatē aqueā. vt dicit Aristo. li. xix. de aialib⁹. t hoc p frigidi actionē. Hā frig⁹ albificat humidā materiā t denigrat siccaz. Calor ꝓo humidā denigrat t siccā dealbat. Item albedo generat ex rarefactiōe aeris. vt patz i spuma. t ideo aque calide generant pilos albos. que albedo nō est nisi ex aere vaporabili retēto in membris. t q̄ albedo ex aere calidoꝝ vaporabili fit. ideo aīalia sunt alba sub ventre vt dicit Aristo. li. aīaliū. xix. Diffusiuam aut̄ habet ꝓprietatem respectu visus et spūs sensibil' disgregatiuā. t ideo si fuerit nimis intēsa corrumpit visum et facit oculos lacrimari. sed ē omniū coloꝝ incrementū. In nullo enī melius fundant colores medij q̄s in albo Et q̄sto album est intensi⁹ qđ substernit̄. tanto adheret fortius color qui supinducit̄ t linit̄ siue rubedo fuerit siue nigredo. ad albedinem ꝓo p tinent candor. albor. pallor. liuor. siue flauor. flauum em̄ t liuidū idē sunt ꝛm vnam significationē. vt dicit Aristo. in cap'lo de sapore. et dicit q̄ liuidū est flauū. q̄ flauū sequit̄ naturam albi Multas alias spēs assignant medici circa albū. vt est color aque⁹. lacteus. karapos. i. albidus vel subalbid⁹. pallidus vl' subpallidus. Et variant̄ ꝛm diuersas materias tenues vel grossas in q̄b⁹ radicant̄. vt patz in li. ysa. theophili. ꝯstan. egidij de vrinis. Candor est albedo intēsa multū habens in se lucē in forma t pure pspicuitatis in materia. nam fulgor lucidi id est puri pspicui superficiē informans t pficiens t intuētis aspectū sine organi lesione immutans. t cū q̄daz suauitate ad sui intuitū excitans oculū t allíciens candor nūcupat̄. Illō em̄ candor dicit̄ qđ primo potest sine corruptione sensus ab albedie p actū lucidi ab ocl'o ꝯphendi. Nam albedo q̄ consistit in extremis a sensu nō videt̄. subterfugit ei sensus iudiciū. q̄ nulla res sub extremo colore videri potest Sunt enim colores extremi inuisibiles ꝛm sexpter sui quitatem. vt dr in li. de sen. t sen. ca. viij. Qđ ergo ꝓmo subiacet sensui ꝺ albedine post ei⁹ extremū candor dicit.

De colore glauco t flauo
Capitulum. XI

Color flau⁹ q̄ t glaucus dicit̄ generat ex albedine min⁹ intensa accedēte aliq̄ntulū ad rubedinem. et generat̄ ꝛm Auicen. in materia temperata nō simplr sz respectu viridis coloris. Nam vt dicit idē. Viridis color in plantis mutat̄ in glaucū in autūno. q̄ndo em̄ in folijs est materia hūida magis q̄s glauci t grossa paulatim p actionē calidi cōsumit̄. nec tamē omnino destruit̄ vl' destituit̄ a calore elevāte materiam. licet frigus dominet̄. frig⁹ ꝓo dominans in materia mediocri generat mediū colorem necessario. q̄ potest mel⁹ trāsmutare humiditatem q̄s siccitatem. ideo generat colorem mediū habentem de albo magis. cuiusmodi est glauc⁹. vt dicit cōmen. super lib. Aristo. de plan. i fine. Ideo inq̄t q̄dā arbores virides in estate palescūt in hyeme vt bux⁹. habet em̄ buxus viscosum humorē. in radice aūt multū habet liquidam humiditatem. t ideo non cadunt folia. sed adueniēte calore ꝓuocat̄ humor ad exteriora qui tactus caliditate fit viridis. sz adueniente frigiditate repcutit̄ hūor et abūdat

ſiccitas.7 ſit color glauc⁹. vñ reſpectu coloris viridis i quo eſt plus de materia dic̃ glaucū habere materiam temperatam

De pallido colore Capi.XII

Color pallidus ex eiſdem cauſis gene
c rat.frigiditas tñ min⁹ eſt intenſa.7 pl⁹ accedit albedo ad nigredinē in mate ria groſſiori. Eſt igit̃ pallor color medi⁹ ab al bedine incipiens 7 degenerās in nigredinez Generat etiã accidentaliter vt ex timore.ſol licitudine nimia.7 labore.7 ex cauſis alijs q̃/ bus calor ad interiora reducit 7 corpis ſupfi cies ꝓpter ſanguinis depauperationē palleſcit 7 diſcolorat.vt eſt videre in nimis dormien/ tib⁹ 7 ſomnicoloſis.7 in hominib⁹ amoroſis q̃ p̃ amoris magnitudine eſtuãtis dilatati cor dis ſpũs euaporãt.ꝓpter quor nutrimẽtum 7 reſtaurationē natura calorem ab exteriori/ bus ad interiora reuocat.7 ſic ſuperficiez cu/ tis per ſubtractiõem calidi ſanguinis diſco/ lorat.iuxta illõ.Palleat omnis amans hic ẽ color aptus amanti. Et eadem de cauſa ma cerati fame vel immoderato exercitio 7 labo re 7 ꝓpter cõſumptõnem calidi ſanguinis ex palleſcũt.

De rubeo colore Capi. XIII

Rubeꝰ color eſt color medi⁹ ab extre/ mis nigredinis 7 albedinis eque di/ ſtans.q̃ in ſuperficie corporis perſpi/ cui reſultat ꝑ incorporationez clari luminis ignei atq; puri.Ad cui⁹ generatiõez ꝯcurrũt materie ꝑſpicuitas.ignei luminis claritas.7 albedinis atq; nigredinis cõcors mediocri/ tas.tamen ꝓpter igneam lucem partes mitti ꝑſpicuas dilatantem 7 rarificantẽ ac ſubtili/ antem maiorem habet in tranſlucentia con formitatem cũ albo q̃ cũ nigro.7 ideo inten/ ſe rubeũ ad modũ lucidi diſgregat viſuz.nec aggregat ſicut nigrũ.Propter qd̃ pannor⁹ vẽ/ ditores pannos rubeos ſuſpendũt ante lucẽ vt videntes alios pãnos coloratos ꝓpter ru/ bedinem ſpũm viſibilẽ diſgregãtem min⁹ va leant colorũ diſcernere veritatem. Prętẽdit aũt generalit̃ rubedo dominiũ calidi in ꝑmi xto.q̃uis aliq̃n inueniat̃ ſupficialiter i natu/ raliter frigido. vt eſt videre i roſa q̃ natal̃it̃ ſi/ ue ſubſtantialiter frigida ẽ 7 ſicca.ſed q7 ſub/ tiliſſima eſt ſubſtãtie inat⁹ calor quẽ hz ex cõ/ poſitiõe fugiẽs dominiũ frigidi petit exterio ra que inueniẽs ſubtilia 7 hũida ad imutan/ dũ trãſmutat ea ſupficialit̃ in colorẽ rubeũ q̃ actioni ignis potiſſime ſimilat.

De croceo colore Ca. XIIII

Color croceꝰ punice⁹ 7 citrin⁹ differt
c parũ niſi ſm remiſſionẽ albedis et ni gredinis intenſionẽ.aliq̃ntulã aũt ad mixtionem.7 ſm aliq̃ntulã intenſionẽ calor⁷ 7 frigiditatis remiſſionẽ Scõm aũt q̃ color talis in materia ſubtiliori ac magꝭ ꝑſpicua ra dicat magis rutilat et apparet. Scõm ꝙo q̃ materia magis eſt terreſtris ac groſſa minus claret. talis aũt color intenſionem ſignificat caloris tpati 7 non excedentis q̃ntũ eſt de ſi/ gnificatione coloris.ſm varias tñ ſubſtãtie diſpoſitões varias ꝓtendit ſanitatis vl̃ mor bi ſignificatões diuerſas corpis habitudi/ nes 7 cõpleriones vt patet in li.vſa.de vrinis Nam citrinus color adiũctus cũ ſubſtantia tenui in vrina iuuenis colerice ꝯplexionis p̃ tendit ipm̃ ſanum In fleumatico ac melãco lico ſignificare poterit varias infirmitates.vt dicit egidi⁹ ꝓſus finem in tractatu de vrinis ca.xiij. vbi dicit. Eſt mlt̃is tenuis citrina re/ ferta figuris. Fleumaticũ iuuenem vel quẽ niger afficit humor. Lõdemnat trichaz du/ plici rẽ. Vñ vn⁹ 7 idem color diuerſa 7 aduer ſa ſignat ſm diuerſitatem ſubſtantie cui co/ pulat.

De colore croceo Cap.XV

Color croceꝰ pl⁹ tingit liquores 7 hu/
c mores q̃z citrin⁹ 7 ſignificat calor⁷ in tenſionẽ et diſtempantiaz ſanguinis in epate ꝑ colere admixtionẽ.vt patet i icteri cis.q̃rum vrina ẽ crocea in ſpuma.7 ocli cro cei.7 cutis feda et citrina. Aues aũt calidiſſi/ me ꝯpletiõis 7 colerice vt aues p̃ de extrema habent crocea.vt pedes atq; roſtra.qõ acci/ dit ex ſupabũdãtia colerici fumi 7 calidi quẽ reĳcit natura ad extrema ꝓpter qõ colorant de hoc q̃re ſupra in li.ō morbis.c.ō ictericia.

De colore minio Cap.XVI

Color miniꝰ idem eſt qō coccinus ac
c vermiculus rubedini ꝓpinqu⁹ 7 affi nis.rutilans 7 reſplẽdẽs quaſi ignis multũ em̃ habet in ſe ignee luciditatis.7 etiã ex ꝑte materie ꝑſpicuitatis.ꝓpter qō color eſt viridis relucens multũ 7 acutus. Ma/ teria em̃ minĳ eſt tra q̃ diſcerpit̃ in litore ma ris rubri.que tante eſt infectionis et rubor⁷ q̃ ex eius diluuione totũ mare tingit̃ 7 colo rem minĳ cõmutat̃. Unde ab illa infectione mare ſupioris egipti rubrum appellat̃. Et in illis terre venis rubre gemme inueniuntur.

Hec de terra ꝑmo optime depurat. desiccat tandē inter lapides subtilissime commollit. z cū claro oui distemperat. Et hic color pictoribꝫ. scriptoribꝫ. lucrū nō modicū administrat. nam inde libros ornant. capitales literas inde formāt. fines ac ꝓncipia sentētiarū ac versuum distinguūt minio atq; signāt. Acuitur qñq; succo herbe cuiusdā que coccus appellatur. z ille color rutilat q̄si ignis. et ideo ab illo succo coccū nominat. z tali colore plus vtuntur tinctores vestiuꝫ q̄ scriptores. Solebant etiam antiqui acuere miniū cū sanguine cuiusdam vermis. sicut acuit purpura cum sanguine conchilis. z ex tali acumine ꝑmitus ab antiq̄s vermicul⁹ vocabat. vt dicit Ysid. vbi tractat de coloribꝫ. Est aūt color vehemētissime adherētie postq̄ fuerit materie incorporat⁹. ita q̄ ide vir poterit post deleri. Q̄ si q̄s pgameno abradere cōtēderit. vel abluere nisus fuerit vir tantū abluet vl abradet q̄n aliq̄ vestigiū post inuenier.

De punicco colore Cap. XVII

Punice⁹ color est color circūdans colorē rubeū sicut purpureus plus habens de rubedine z nigredie q̄ de albedine. plus tamē declinat ad albedinem q̄ ad nigredinē. purpure⁹ aūt ecōuerso affinis ē rubeo. ſz magꝭ ꝺcliat ad nigredinē q̄ ad albedinē. vñ dic̄ Aris. i. ij. ꝺ ſō. z vigi. q̄ puniceū ꝑ purpureū transit in nigrū. vñ post rubedinē vicinitatem habet ad nigredinē Inueniunt aūt in mari q̄dam conchile admoduꝫ pue q̄ extremitatibꝫ ꝑcise q̄sdaꝫ emittūt guttas sanguineas q̄ recollecte purpuras tingūt et colores rubeos acuūt z intēdūt. vnde talis sanguis in quantitate modica recolligit z vasis ac cannalibꝫ tinctoꝝ officio aptꝫ cū alijs coloribꝫ reponit cū q̄bꝫ tingit sericū et q̄ teritur pann⁹ purpure⁹ vñ regū gl'ia ostendit. vt dic̄ Brego. sup cantī. ca. vij.

De colore viridi Capitulum. XVIII

Color viridis generat actiōe calidi in materia mediocri vergente tñ ad dominiū hūidi vt patet in folijs fructibus z herbis. z ideo generabit color ml'tū habens de nigredine. nō tñ ꝓtingēs totalit ad nigredinē. Ex admixtione enim remissi albi vt glauci z intensi nigri in supficie hūidi viriditas generat. qñ calor agens i materia nō potest adurere humidū. nec ad plenū decoq̄re vt totaliter in nigrū conuertat. Unde viriditas in herbis z in fructibꝫ signum est crudi humoris z indigesti. vt dicit Auicen. Et hoc patet q̄ color viridis in plantis z in fructibꝫ mutat in glaucuꝫ in autūno q̄ in folijs z in herbis est multa materia humida z grossa que ꝑ actionē calidi paulatim ꝓsumit. nec omnino destituit a calore in materia eleuāte licet frig⁹ dominet. Et ideo q̄daꝫ arbores virescūt in vere z in estate. in hyeme ſo veli autumno pallescūt. q̄ aduenīēte caliditate vernali. ꝓuocat humor ad exteriora ꝙ tactus cal⁹ calore fit viridis. sed aduenīēte frigiditate repcutit hūor z abundat siccitas z fit color glauc⁹. vt dicit cōmen. sup. j. Aristo. de plan. in fine. Est itaq̄ color viridis med⁹ inter rubeum z nigrū generat⁹. et hoc patet ꝑ trāsitū colere rubee in melancoliam innaturalē Colera em̄ cū sit rubea transit in melācoliā q̄ est nigra mediante colera innaturali. s. erugino sa z prassina que viridis inuenit. Et ideo color viridis maxime delectat visum ꝓpter concursum partiū igneārū z terrestriū. Nam luciditas ignea que in viridi est tempata delectat visum. Obscuritas etiam terrea siue nigredo cū nō sit in extremo mediocriter spiritum visibilem aggregat z ꝰfortat. Et iō nullus color est ita delectabilis visui sicut viror vt patet in smaragdo q̄ oculos sculpentium gēmas z metalla maxime repat z cōfortat. vt dicit Ysid. ca. de lapidibꝫ ꝑciosis. Sunt aūt viridia folia plante z gramina z cetera terre nascentia ex dominio ꝑtiū terrestriuꝫ i quibꝫ radicant tanq̄ in matria. z ex ſtrute ignea tanq̄ ex causa effectiua. que dissoluit crea z subtiliat z rarefacit. z sic attrahēdo earuꝫ fumos ad extrema. tingit herbe supficieꝫ tali colore nō nigro nec rubeo ſz viroꝛe. nam nigredo tē perat rubedinis disgregatiuā claritatē. z claritas icorpata nigredini ipam reducit ad mediocritatē. ex dominio ergo ꝑtium terrestriū z igneārū viridis color generat. Et q̄uis folia fruct⁹ z gramina virescant. flores tamē virides raro vel nunq̄ inueniunt. qđ accidit ꝑpter subtilitatem materie florū in qua si ꝑdominantes ꝑtes fuerint aquee z aeree erit color albꝰ. Si ſo aquee cū igneis prualuerint erit color glaucꝰ vel pallidus aut citrinus. Si aūt preabūdauerint ignee partes aereis erit color roseus. et si fuerint ꝑualentes ptes aquee cum terrestribꝫ erit color blauꝰ vel violaceus. Si aūt eque ꝑualuerint partes igneе cum terrestribꝫ posset q̄dem fieri color vi

ridis vel niger.ſz talem cõmixtionem ſubtilitas materie floris vel rarefactio nõ admittit ꝛ ideo flores ñ vireſcũt generaliter nec nigreſcunt. Eſt ergo color viridis inter rubedinẽ medi⁹ ꝛ nigredinẽ delectans viſum et ad ſui aſpectũ oc'oꝝ attractiu⁹.aciei viſus ꝓfortatiuus ꝛ repatiu⁹.vñ cerui et aialia agreſtia alia loca virentia diligũt ꝛ freq̃ntant.nõ tm̃ ꝓpter paſtũ.verũ etiã ꝓpter viſuz.ꝛ ideo venatores viridibꝫ veſtimẽtis ſemp ſe induũt.qz ꝓpter aſpectũ virozis quem beſtie naturaliter dili gunt min⁹ venatoꝝ inſidias expaueſcunt vt dicit Bal'.

De colore liuido Lapi. XIX

Color liuidus ex ptibꝫ aqueis ꝛ terreſtribꝫ p̃dominãtibꝫ generat'. Nam talis color in rebꝫ habẽtibꝫ hũorẽ groſſum ꝛ frigidũ generat'.vt patz in violis ꝛ plũbo.plũbum tamẽ naturaliter ẽ albũ q̃uis ſuperficialiter ſit liuidũ.vnd ex eo fit ceruſa. vt dicit cõmen.ſup.iiij.methe. Unde color liuidus ſignũ eſt frigiditatis dominantis. q̃a liuidus color in vrina eſt ſignũ extinctiõis naturalis caloris ꝛ mortificatiõis aialis.ſic̃ dicit Egidi⁹ Dembroꝝ liuiditas mõſtrat humoꝛez mortificatũ Signat em̃ m'tas alias paſſiones.ſicut ibi ſequit'.Paru⁹ enutritheuſ medius morbuſq; caduc⁹.Alchites ſinoch⁹ veneruptura catarr⁹.Loſte pulmonis viciũ dolor articularꝭ.Conſumptiua ptiſis vis extincta caloris.ſint tibi liuoris cauſe.

De colore liuido Lap̃.XX

Color ergo liuid⁹ eſt malus in animatis corpibꝫ.nam vel ſignat dominiũ frigoris calorem naturalem extiguẽtis ꝛ naturam mortificare inchoantis.vl' ſuꝑabundantiam melancolici ſanguinis colorem omnino ꝛ cutis ſupficiẽ viciãtis vl' coꝛdis anguſtiam caloꝛẽ ſanguinis ad interiora reuocantis.vt patz in inuidis vl' doloꝛez caſus ſiue ꝓcuſſiõis ſanguinẽ itercutaneũ coꝛrũpentis.vt patet in fuſtigatis in quibꝫ humoꝛ intercutane⁹ ꝑ maliciaz coꝛruptus cuti infert coꝛruptionẽ ꝛ infectionem. vt dicit expoſitoꝛ ſup.j.ca.li.ꝓſa.ibi vuln⁹ liuoꝛe ꝛc̃. Vl' ſignat ſpirituũ ꝛ naturalis caloris defectõez ꝛ depauꝑatiõez.vt patz in ydropicis ethic'ꝛ conſumptis vt dicit Egidi⁹.Signat etiam doloꝛẽ articularẽ.nam doloꝛ arthetic⁹ ꝓpter neruoꝝ ſenſibilitatẽ in quibꝫ radicat' magis eſt doloroſus.propter qd̃ confluunt ſpiritus ꝛ humoꝛes ad locũ doloꝛis.ꝓpter qd̃ alij humoꝛes remanẽt min⁹ calidi ꝛ min⁹ ꝑ ꝓſeq̃ns colorati. Omnes aũt cauſas liuiditat' enarrare nõ expedit in p̃ſenti opuſculo.ſed tangere ſolũ ꝛ ad memoriã reducere ſufficit q̃ a maioribꝫ noſtris copioſiſſime ſunt tractata Raro aũt memini liuoꝛẽ ſignare aliqd̃ bonũ niſi pri⁹ viride vel nigrũ operatiõe nature mutet in liuidũ.ꝛ de liuiditate in rubeum ſiue citrinũ Nam tũc ſignũ eſt q̃ natura cõtra morbũ victoriam obtinet ꝛ triũphũ Vñ Egidi⁹ Liuid⁹ pri⁹ ſi poſt rube⁹ videat'. Cõſurgit cerebri natura vigoꝛ repatur.

De colore indico
Capitulũ.XXI

Color indic⁹ ſiue venet⁹ eſt color blaui⁹ liuiditatẽ excedẽs in pulcritudie ꝛ viroꝛe.pl⁹ habẽs aqueitatis ꝛ aereitatis admixtũ cũ ptibꝫ terreſtribꝫ ei vnitũ q̃ liuid⁹.et talis color eſt celeſtis ꝓpter dominium areitatis in ſupficie ꝑſpicui materie.ſ.pure ꝛ trãſparentis.vt patet in ſaphiris orietalibꝫ ꝛ iacinctis.talis etiam color reperit' in lazurio. Sed de hoc q̃re ſupꝛa in tractatu de gemmis ꝛ de lapide lazuri.

De nigredine Lapi.XXII

Nigredo eſt priuatio albi in ꝑſpicuo. ſicut amarũ eſt priuatio dulcedis in hũido.vñ videt' q̃ albedo ẽ ꝓma origo coloꝝ.ſic̃ dulcedo ẽ ꝓncipiũ ſapoꝝ.vt dicit Arift.i li.de ſen.ꝛ ſen. Idem dicit Ariſto. li.xix. Color niger nõ eſt niſi ꝓnatio claritat' Generat' aũt nigredo ex luce pauca ꝛ obſcura in ꝑſpicuo ꝛ obſcuro ꝛ impuro incorꝑata. Et ideo nigredo eſt ſpũs viſibil' aggregatiua ꝛ einſdem repcuſſiua ꝓpter qd̃ ledit viſum et hebetat q̃ nimis eſt intenſa.vt patet in diu incarceratis q̃ exũtes de carcere paꝝ vident Fundat' aũt nigredo q̃q; in ſubſtantia humida ꝛ calida.qz caliditas dominãs denigt ſubſtantiã hũidã.vt eſt vide in lignis humidis ꝛ exuſtis.Q̃q; in ſubſtantia ſicca ꝛ frigida.qz frigiditas dominans ſubſtantiã denigrat ſiccam ꝛ humidam facit albam. vt dic̃ Auicen. Und̃ nigredo q̃q; cauſat' a frigiditate.ꝛ eſt ſignum mortificationis. Q̃q; a caliditate.ꝛ tũc eſt ſignũ aduſtionis.ꝛ ideo nig̃ vrina diuerſa poteſt ſignare ꝛ a diuerſa.ſicut dic̃ Egidi⁹.q̃q; em̃ ſignat ſolutõez quartane.ꝛ ſic ꝓtendit ſanitatem.aliquando ſignat aduſtionem ꝛ mortem vt i acuta febre. Und̃ Egidi⁹ dic̃. Nigrior vrine facies incõmoda febris. Quartane ſoluit.mortem ꝓtendit.et

vrit. In febre fert mortem nigra fetida pau/cula pinguis ꝛc. Sunt q̃dam colores pictu reopib⁹ congruentes. quor̃ quidam in ve/nis terre nascunt vt sinopis rubrica melium miniũ auripigmẽtũ ꝛ hmõi. Quidã arte cõ/ponunt.

De sinopi La. XXIII

Sinopis est color rube⁹ in ponto pri/mit⁹ adinuent⁹ iuxta sinopim ciuita tem a qua nomen sic accepit vt dicit Jsi. li. xvij. Huius species tres sunt. Prima rubra. ꝛ min⁹ rubens. ꝛ iter has media. vt di/cit idez Rubrica dicit quia rubra. prima co/lori sanguineo. vt dicit idem. gignit in pluri bus locis. sed optima est in ponto. vñ ꝛ pon/tica appellat.

De sirico La. XXIIII

Siricũ pigmentũ est vñ fit color phe/niceus. quo librorꝫ capita scribunt. ꝛ colligit in littoribꝫ rubri maris i phe nice. ꝛ iter ficticios hic color reputat eo q⁹ fit aliqñ ex sinopide ꝛ sandice simꝫ mixtus. vt di cit Jsi⁹.

De minio La. XXV

Miniũ est color rubeus cui⁹ materiaz greci apud ephesum ꝓmo inuenerũt In hyspania hmõi pigmentũ ꝓ cete ris regiõibꝫ pl⁹ abũdat. vt dic̃ Jsi.

De cinobrio XXVI

Cinobriũ qđ greci cinabarin dicunt a draconꝫ ꝛ a baro elephãte est voca tũ. Aiũt em̃ draconũ esse sanguinem dum iplicãt elephãtes. ruũt em̃ belue et dra/cones obruunt q̃ꝫ fusus cruor trã inficit. fit ꝫ pigmẽtũ q̃cq̃d solũ tinxerit. est aũt puluis colorꝫ rubri vt dic̃ Jsi.

De prassiuo La. XXVII

Prassin creta ẽ viridis. vñ fit color vi ridis. vñ fit color viridis sic̃ porrum crescit aũt optima in libia cyrenensi. vt dicit Jsi. Crisocana est vena prassini co/loris. sic dicta q⁹ cũ ea auꝫ dicit inueniri. hec in armenia crescit. sed probabilior est que cre scit in macedonia. Fodit in metallis eris cu ius inuentio argentũ atqꝫ indicũ prodit. nã vene ei⁹ cũ his habent nature societatem. vt dicit Jsiđ.

De sandaracha XXVIII

Sandaracha nascit in topazion insula marꝫ rubri. Et ẽ coloris cinobrij. sꝫ o doris sulphurei. Inuenit aũt in me/tallis aureis ꝛ argenteis. ꝛ est tãto melior q̃n to rufior. ꝛ q̃nto plus sulphur olet. cuius ꝛ ce rusa si in fornace torreat in sandarachã cõ uertatur. Cuius color est flameus. q⁹ si torre atur equaliter cum rubrica sandicem reddit vt dicit Jsi.

De arsenico XXIX

Arsenicũ auripigmentũ dicit ob co/lorẽ auri. colligit in ponto ex aurata materia. qđ in aureũ colorem transit puri⁹ est. ꝛ graciles habet venas. ꝛ qđ pallidi us est pei⁹ iudicat. De hꝫ qre supra in tractatu de venis terre de auripigmẽto.

De occa La. XXX

Occa nascitur in Topazio insula. vñ venit ꝛ sandaracha. Fit tamen quã/doqꝫ ex occa adusta rubrica mollis oui luto circumlinito. que quanto magis in camino arserit tanto melior fit. vt dicit Jsi/dorus.

De indico La. XXXI

Indicũ in cannis indicis limo ifixis inuenit spuma adherẽte limo. Est aũt coloris pulcri ꝛ aerei mixturã purpu re ꝛ cerulei mirabilem reddens Est alterum genus in purpurarijs officinis spuma inna/tans quam ꝓfectores detrahũt ꝛ desiccãt. vt dicit Jsido.

De atramento La. XXXII

Atramentũ dictũ est eo q⁹ sit atrũ. cu/ius species necessaria est quotidiano vsui picture ꝛ inter ficticios compu/tat. Fit enim ex fuligine multis modis sup ardentes tedas. huic pictores cum aqua mi scent gluten vt illustri⁹ resplendeat Quidaz enim carbones sarmentorũ veterũ tritos cũ glutino addunt. aliꝫ fecem vini nigri exurũt. Multis etiam fit aliꝫs modis. vt dicit Jsi. Cum atramento aũt temperat incaustum ꝛ acuitur. Habet autem mltas virtutes. vt pa tet in Plateario. Quere supra de venis terre libro. xv.

De melino colore La. XXXIII

Melin⁹ color est candidus. cui⁹ mate/ria inuenit in melos insula. q̃ ẽ vna de cycladibꝫ ꝛ iõ melin⁹ est dict⁹ vt dicit Jsi. ꝓpter nimiam aũt pinguedinẽ pictores eo non vtunt. vt dicit Jsi.

De stibio La. XXXIIII

Stibium est color ficticius vl factus ex ceruſa ꝛ q̀busdam aliꝫs mixtis. cũ q̃ mulieres facies suas sophisticãt et ꝛ colorant.

De ceruſa Cap. XXXV

Ceruſa ex vapore fortis aceti tabl'as plũbeas ſuper ſarmẽta alba locatas pfundentis generat Quere ſupra de plumbo. Eodẽ modo fit es viride ſiue calcãtum qđ populus viride grecum vocat. ſcz ex vapore fortis aceti eneas laminas pfundẽtis Nam ex aceto corrũpit eris ſuperficies et cõuertitur in eruginem et inde color viridis pcreatur. Valet ad carnem mortuã corrodẽdam.

De purpurea Cap. XXXVI

Purpurea a puritate luc̃ eſt dicta. qz in his regionib9 gignit eius materia quas ſolis curſus illuminat ꝓpr̃ z illuſtrat Nic color lacrimis ſanguineis effluentib9 a quibuſdã cocleis fero diuiſis acuitur z meliorat. vt dicit Iſi. lib. xix. i ca. de tincturis. Sunt z alĩ colores multi tam ſimpliceſ q̃z compoſiti q̃bus vtunt pictores z tictores ſed iam dicti ſunt meliores z nobiliores. et iõ nũc de eis ſufficiat. De his oib9 tractat Pli. libro. xxv. c. xiiij. vſq; ad. xxxij. Et Iſi. li. xvij. z. xix. Dicunt aũt tinctores pannor̃ z lanarũ ob nitoris gratiã coloratores. vt dicit Iſiđ. li. xix. Pictores ꝙ ſunt imaginũ z rerũ ſimilitudinũ picture artificio exp̃ſſores Eſt aũt pictura dicta quaſi fictura. Eſt autẽ imago ficta non veritas. Nec et figura dicit quia q̃dam colore ficto eſt linita nihil habens fidei z veritatis Unde z ſunt quedã picture q̃ corpora veritatis ſtudio coloris excedũt z fidez dũ augere contendũt ad mendacia ꝓcubũt. ſicut qui chimeram tricipitem pingunt. Picturam aũt egiptĩ ꝓmitus adinuenerũt vmbra hominis lineis circumducta. deide ſimplicib9 coloribus z poſt diuerſis ſicq; paulatiz ars ipſa ſe diſtinxit. z inuenit lumen z differẽtias colorũ ac vmbras. Et nunc pictores pr̃us quaſdam lineas z vmbras future imagis ducunt. deinde coloribus cõplent inuente artis ordinem adhuc ſequentes vt dicit Iſiđ. li. xviij. in ca. de picturis.

De odore Capi. XXXVII

Oſt colores de odorib9 eſt dicenduz Odor itaq; eſt fumoſus vapor a ſubſtantia rei reſolut9 q̃ mediãte aere ad cerebrũ attractus eſt ſenſus olfact9 immutatiu9. nam odor immutat olfactũ. quẽadmodũ color viſum. vel ſon9 auditũ. vl' quẽadmodũ ſapor guſtũ ꝓprium. Propriũ em̃ eſt ſenſuum a ſuis ſenſatis et obiectis ꝓpr̃is immuta ri z delectari in eis acpfici ſi fuerint mediũ. cõtriſtari ꝙz deſtrui ſi extremi. vt dicit in li. de ſen. et ſen. Eſt itaq; odor rei ꝓprietas ſenſu fumo medio pceptibilis. Ad hoc aũt q odor pficiat z iformet in organo ſenſus quatuor ad minus req̃runt. ſcz caliditas reſoluẽs. materie ſubtilitas actioni caloris reſoluentis obediens. aerea puritas deferens. nerui vel cerebri ꝓformitas. vaporem reſolutũ nature ſenſu pcipiendo admittẽs vel abhorrẽs. Calor igit reſoluẽs fumos vaporabiles cauſa odoris eſt efficiẽs. vapor reſolut9 eſt materia obediens. qualitas ꝙz fumi reſoluti aeri deferẽti ſe incorporat z in ſuam ſimilitudinẽ ipm alterat et informat. informat9 vero aer qualitate fumi neruo odorabili ſubito ſe applicat. z ſibi incorporati fumoſi vaporis ſimilitudinez repreſentat. cuius ꝓpriõi ſi ſimilis fuerit miro modo cerebr̃ recreat z delectat. Si vero econtrario inficit z cõtriſtat. z ideo aromatica que ꝓportionem ꝓplexionalẽ habent z armoniam cum natura ipſum reparãt atq; iuuant. fetida ꝙz ex cauſa ꝓtraria ꝙz aggrauant z moleſtant. Calor itaq; reſoluens odorem efficit. z econtrario frig9 conſtringens odorem impedit z preſcindit. quia mouendo ad centrũ ſubtiles ſubſtantie vapores p aera ſe diffundere nõ pmittit. ꝓpter quod nec ſterquilinia fetent in tempore hyemali ſed pot9 eſtiuali. Similiter ſubſtantie varietas ſeu ſubtilitas obediens calori reſoluenti odorem cauſat. Econtra ꝙz groſſicies materie odor̃ diffuſioni obuiat z repugnat vt patet in lapide cui9 natural' cõpactio z frigiditas ſunt in cãre neq; redolet neq; fetet. vt dic̃ Auic̃. Tertio aeris cõſiſtẽtia cõfert ſenſibiliter ad odorem. nam ſi rar9 fuerit z ſubtilis de facili odoris materiã ſcz fumũ vaporabilem recipit. ſz ꝓpter eius euentationem z rarefactibilitatez pmanere in ſe eius redolentiã longo tempore nõ pmittit. Econtrario ꝙz ſi denſus fuerit aer z compꝫſſus vapores bonos et malos tardi9 recipit. ſed poſt eor̃ impꝫſſionez ipſos euaporare ita de facili non pmittit. vt dicit idem Quarto organi q̃litas ſeu diſpoſitio ad odoris iudiciũ potiſſime operat. ſi ꝙz fuerit neruus inſenſibilis in quo percipitur olfact9 vel male complexionat9 vl' leſus caſu aliquo ſeu corruptis humoribus opilat9 vel omnino peruertitur vel ſubtrahitur iudiciũ odoris Primũ patet in melancolicis z alĩs male cõplexionatis qui loca fetida diligunt. odoriſera

ꝓo et aromatica fugiũt. Secundũ aũt patet in mutilatis qui neruos sensibiles et odorabiles habent lesos. ideo odores non sentiũt Tertium aũt manifestũ est in poliposis et leprosis q̃ naribus a viciosis humoribꝫ opilatis inter odorifex et fetidũ vix discernũt. Fumus igit a rei substantia resolutus materia ẽ odoris. vnde ꝑm varietatẽ fumi odorũ differentia variat. Distinguit aũt ysa. in diet. tres species fumi Est em̃ fum⁹ q̃etus et q̃si nulli⁹ motus in aere vt fum⁹ a lapide resolut⁹ q̃ ei⁹ complexionẽ non declarat positiue sed ꝑ priuationẽ odoris et absentiã ipsum habere substantiam grossam et frigidam manifestat Est et ali⁹ fumus habens velocez motũ in aere. et hoc accidit et calore resoluente substantiam que si fuerit valde pura et defecata. erit odor valde aromatic⁹ et suauis. vt patet in mirto et musco et in ambra. Si ꝯo fuerit substãtia impura multis fecibꝫ intermixta erit odor mal⁹ et nature horribilis. Et hic odor diuidit dupliciter in grauem scz et fetẽtem. grauis odor et calore adhuc naturaliter se habente in aliquo et iam corrũpi incipiente generat. vt patet ī piscibus diu reseruatis sine sale. Est tertio fumus mediocris a calore mediocri resolutus. et ille vel est a pura substantia vel impura. si ex pura erit mediocriter aromaticus vt patet in pomis. violis. et rosis Si aũt fuerit ex substantia impura ꝑtim erit fetidus vt patet in aloe et absinthio et sulphure ꝛc̃. Lausat itaq̃ odor aromatic⁹ a calore partes subtiliores et puriores resoluente aere ipsarũ fumos ad cerebrũ deferente sicut fetor vel grauitas ex eodem ꝑtes grossiores et corruptiores a rei substantia dissoluẽte effective generat. vnde ꝑ isto effectu et actione caloris cõsequente omne aromaticũ calidũ ab autoribus solet dici. multa em̃ sunt substantialiter frigida. vt est videre in accto. camphora et rosa. q̃ tamen sentiunt aromatica. et hoc fit propter substantie eoꝝ puritatẽ cui⁹ ꝑtes subtiliores resoluunt et diffundunt in aere ꝑ calorẽ. Sunt aũt due odorũ extremitates aromaticus scz et fetidus. inter quos et si inueniat odor recte medi⁹ zeque distãs ab extremis ꝑm rationem vel ꝑm intellectũ nequaq̃ tñ actualiter ꝓcipit ꝑm sensuz. vnde dicit ysa. ī diet. Odoratus non percipit mediocres odores. sicut nec pisces ꝓcipiũt medios colores. Larent em̃ pisces palpebris ꝓpter qđ spirit⁹ visibilis continue dispergit. vnde non sufficit ad medij coloris ꝓceptionem. De odoratu q̃ q̃ eadem est ratio vt dicit idem. nares em̃ patule sunt et continue dispergit spũs odorabilis propter quod debilior efficit odoratus. et ideo medios odores minus capit nec est grauis odor recte medi⁹ inter aromaticũ et fetentem. quia grauis sub fetido continet. et nõ differt ab eo nisi q̃ magis remissius est. et fetidus amplius est et intensus. Sub eadem igit specie continent sicut albedo intensa et remissa. et ideo si duo odores extremi. s. fetidus et aromaticus in equali ꝓportione pariter misceãtur. non fiet vnus medius odor et eq̃ distans in mixto ꝑm sensum. vnde aromaticũ primo percipit sensus olfactus q̃ fetidũ. q̃ aromatico delectat. et fetidũ refugit et abominatur. Ex quo patet q̃ non efficit vnus odor medius de extremis ꝓceptibilis ꝑm sensum. vt dicit ysa. Q aũt bon⁹ odor citius penetret ad spiritũ animatũ q̃ malus. patet q̃a substantia boni odoris virtutem naturalis caloris ī se continet qui grossiciem eius mũdificat et subtiliat vt leuitate sui dissoluta flatu aeris ꝛa leat citius ad cerebrũ pertransire. Mal⁹ ꝯo odor non sic. quia in ei⁹ subiecto actio nature iam deficit. vnde superfluitas ei⁹ grossa in eo remanet coagulata. et ideo difficili⁹ potest cũ fumo dissolui. nec ita cito penetrat ad spiritũ odorabilem qui in profundo cerebri vẽtriculo latitat vbi spiritualis et subtilis fum⁹ citius penetrat siue perforat q̃ grossus et terrestris.

De effectu odorũ La. XXXVIII

Circa effectum odorum diuerse fuerunt positiones. Dicebant enim antiqui rerũ naturas et substantias ita cognosci odore simpliciter quẽadmodũ et sapore. Dixerunt em̃ res acetosas odore comprehendi. similiter et acutas. sed fallebantur Jo enim odoratui attribuebant qđ erat tactus. nullus enim est sensus cui tactus non sit annexus. et ideo morsuras et puncturas ñ percipit odoratus sed potius tactus q̃ odorandi organo ẽ admixtus. sicut oculus clausus sentit morsuram collirij non visu sed tactu. Alij vero asserebant nullam rerum noticiam posse haberi per odores. videntes em̃ quasdam res frigidas esse odoriferas. vt rosas. quasdam vero calidas nullius odoris. vt piper. putauerunt res non posse dinosci aliqualiter per odores. Sed hi fallebantur

Bonus itaq; odor fit simplr vl' ex calore to/
tali vel ptiali.nam rex alie sunt simplicis sub
stantie.alie composite.Si res ē simplic; sub
stantie ⁊ est odorifera odor ille fit ex odore to/
tali.q; tota rei substantia est calida vt patet i
musco.Si ro composite est substantie et est
odorifera.odor ille fit ex calore partiali.i.ex ca
lore q̄rundā ptiū.nam q̄dam sunt ibi partes
calide sc; ignee q̄ diffuse p̄ superficiem rubore;
inducūt ⁊ odorē.vnde si rose ponant' in aqua
calida ignee partes resoluunt' ⁊ rubeus color
apparet cū odore.Sed alij sunt q̄x sententia
approbat' q̄ dicunt rex substantias ꝓgnosci p̄
odores min⁹ tñ q̄q̄ p̄ sapores.nā ad linguā di
rigunt' sex la certi q̄b⁹ muitu; transfundit' de
spū aīali q̄ pfecte res gustata pōt comp̄hendi
sed ad instrumentū odorat⁹ nō venit nisi vn⁹
lacert⁹ tm̄ per quem parum de spiritu desce
dit qui nō ita pfecte naturā potest comp̄hen
dere.Preterea a re odoranda nō resoluit' nisi
q̄dā subtilis fumositas que admixta aeri cū
ipsa ad organū odorat⁹ attrahit'.vnde ⁊ spūs
per fumositatem illā rerum naturas non di
scernūt ita bene.sed ad instrumentū gust⁹ to/
ta res gustanda int⁹ ⁊ extra gustui substantia
liter applicat'.⁊ ideo de re veri⁹ iudicat' p̄ sapo
rē q̄q̄ p̄ odorem.Recolligit' itaq; ex p̄dict; q̄ o
dor est rei pprietas siue qualitas pceptibilis
odoratu.vt dicit ysa.Nam a re odorabili re/
soluit' q̄dam fum⁹ p̄ calorem q̄ tanq̄ quedam
spiritualitas admixtus aeri ipm̄ inficit ⁊ im/
mutat.⁊ spirit⁹ animalis ibi existens ītra na/
res in q̄busdam carūculis ad modum vbex
māmillax ibi dependentib⁹ ab eodem fumo
immutat'.qui immutat⁹ recurrit ad cerebru;
⁊ rep̄sentat talem anime immutationē.Est
itaq; odor sui obiecti manifestativ⁹.spūs ani
malis immutativ⁹.suūpsi⁹ per aera diffusiv⁹
ad interiora cerebri per flatū aeris vel attra/
ctum penetrativ⁹.suo calore humoris ꝓsum
ptiuus.⁊ fluxus nociui restrictiuus.sua puri
tate spirituū reparatiuus.sua virtute debili
tatis cordis confortativ⁹.aeris in suā simili/
tudinē conuersiv⁹.fetoris repercussiv⁹.⁊ pu/
tredinis palliativ⁹.delectatōnis in sensu ani
maliū sicut ⁊ hominū causativ⁹.Nam pisces
diligūt aromatica.⁊ fugiūt fetida. similiter ⁊
apes.vt dicit Aristo.sicut ⁊ formice sulphu/
ris odore effugant'.sola venenosa aromatica
detestant'.vnde serpentes odorem ruthe ab/
horrent.botraces vinee florentis redolentiā
non sustinent.

De fetore Ca. XXXIX

Fetor est ex re corrupta vapor resolu/
tus.aerem inficiens contristās spiri/
tū animalem ⁊ corrūpens. Haz sicut
odor aromatic⁹ odoratum reficit et delectat.
sic fetidus spūm odorabilem inficit ⁊ contri/
stat.Nam vt dicit ysaac. Fum⁹ a re male cō/
plexionis resolutus animato spiritui est incō
ueniens Nam in subiecto fetidi odoris mul
ti sunt humores corrupti eo q̄ naturales cri
erint qualitates.⁊ ideo complexioni humani
corporis repugnant.vnde odoris horribili/
tas p̄tendit sue substantie corruptionē.q̄ con
tingit aut propter innaturalem calorem.aut
ꝓpter corruptam humiditatem.Nam q̄n ca/
lor innaturalis hūox facit ebullitionē causa
est putredinis ⁊ fetoris.horū nutrimēta cor/
ruptam ⁊ pessimā putredinē in stomacho ge
nerāt.ex qua resoluit' pessima fumositas q̄ ca
put grauat.q̄n sola corruptio humiditat; est
in causa tūc odor non fetens sed grauis gene
rat'.Et omnia calida talia ꝓpter odoris grau
tatem mali sunt nutrimenti.minoris tñ sunt
nocumenti.q̄x que fetide sunt putredinis. vt
dicit Bal'.Et hoc est videre in piscib⁹ recen/
tib⁹ q̄ dū retinēt naturalem calorem .odorē
grauem habēt.ablato aūt naturali calore ef/
ficiunt' iam fetentes.Q̄n ro pisces decoquū
tur p̄ superflue ꝓsumptionem ⁊ corrupte humi
ditatis p̄ calorem grauitas odoris tollit'.⁊ sic
eox substantia p̄ decoctionem nō solū i odo
re melior efficit'.verū etiam i sapore.Fetor er
go est corruptōnis nature prestativ⁹.defect⁹
caloris naturalis ostensiv⁹.aeris infectiuus.
animalis spirit⁹ corruptiv⁹.vomit⁹ ⁊ nausee
prouocativ⁹.doloris capitis generativ⁹.⁊ to
ti⁹ complexionis distempativ⁹.horror;⁊ tri/
sticie sensib⁹ animaliū inductiv⁹.⁊ ideo fugiūt
pisces portulas fetidas ⁊ antiquas.recentes
ro subintrant atq; nouas.vt dicit Aristoti.
Similiter apes abhorrent omne fetidū.vt
dicit idem. Ideo vulpes cui⁹ fimus est valō
fetid⁹ foueam tati subintrat ⁊ eam defedans
per fetorem de fouea tatum fugat.vt dic̄ pli.
⁊ sic ipm̄ supat per fetorem quē vincere ñ po/
terat p̄ virtutem. Est etiam fetor spirituuz et
neruox infectiv⁹ et ex naturali consistentia i
innaturalem alterativ⁹.vt patz in lepr̄osis q̄
rū anhelit⁹ fetid⁹ sanos ifficit ⁊ corrūpit. Est
etiam fetor fetus animalium in vtero extin/
ctiv⁹ Unō dicit Aristotiles q̄ equa si sen
tit fetorem candele extincte facier abortiuuz

Potest etiam fetor sic intendi q̄ erit mortis subite causatiu⁹. nam q̄dam est species serpētis cui⁹ fetor subito interficit rem se odorātē. sicut basiliscus visu interficit se videntez. vt dicit Auicen. Accidentalit aliqñ aūt fetor iuuat. nā q̄dam sunt fetida medicamia vt aloe caballinū z sulphur et asa fetida. z hmōi q̄ in multis cauſ ꝓueniūt medicine. nā odorꝫ sui grauitate hūores putridos siue ad putredinē z fetorē dispositos rōne similitudis attrahunt z extractos expellunt. nā natura abhorrens fetorē p medicine fetide p̄sentiaz irritat ꝓtra ipsam. z ideo recolligit se totam vt ꝓtra suā dimicet inimicā. Fetor itaq̄z. i. fetida medicina occasionaliter est expulsio fetidorum et dū vnū fetidū assumit aliud fetidū pariter cum ipso remouet. Similiter fetor lane vste vl filtri combusti seu cornu caprini extusti naribꝫ salubriter apponunt vt sopor litargic⁹ excitet. vt dicit ꝓstan. nam spūs abhorrētes fetorem fugiūt ad interiora cerebri. vbi ē causa morbi ex q̄rum concursu iuuat natura cōtra morbū. z ideo facili⁹ digerit z dissoluit materiā apostematis q̄ causa fuit false somnolētie z soporis vt dicit idem Eodem mō in cā matricis quādo nimis eleuat compmēdo spūalia. z fetida naribꝫ z aromatica partibꝫ inferioribꝫ vtiliter adhibent. nam natura fugiens fetorē recurrit ad matricem z sentiendo odorē inferi⁹ illac tendit. z sic matricē ad locū debitū secū ducit. Quānis etiaz odor odori nō ꝓtrarietur. aliqs tñ fetor alicui fetori ꝓtrariat. z ideo fetor sterq̄linij ex fetore allij effugat. vbi etiā oēs fetent vni⁹ fetor minime sentit quia vnus ab alio absorbet. De rebꝫ aūt odoriferꝫ q̄re supra in tractatu. xviij. de herbis z speciebus z plantis.

De sapore Cap. XL

Sapor aūt est sensatuz gustus Sicut em color est obiectū visus sic sapor ē rei ꝓprietas iudicio aie se offerēs p viam gust⁹ Sapor itaq̄z est rei ꝓprietas solo gustu ꝓceptibilis. hoc aūt dico in ꝓncipio. quia alio modo iudicant de saporibꝫ z saporū pncipijs phi et alio modo medici. Sed de illa murmuratione questionū nihil ad ꝓpositu. q̄ illas solas saporū differentias z opatōnes z causas hic inq̄rimus put sacre scripture cōueniunt ad eliciendū ex saporū ꝓprietatibus aliqs misticos intellect⁹. vnde ad p̄sens de alijs nō curamus. Est ergo sapor ꝓprium obiectū gustus. de cui⁹ p̄sentia sensus in orgāno gustabili delectat vl tristat. z fm ysa. i dicit. Saporū octo sunt differentie scz dulcis. vnctuosus. salsus. amarus. acut⁹. acetosus. ponticus z stiptic⁹. addit etiam his insipidus. sic sunt nouem. sed abusiue dicit sapor. q̄a sapore caret. Pertinent aūt q̄nqz ad caliditatez z calidā ꝯplexionem. scz dulcis. vnctuosus. salsus. amar⁹. acutus. reliq̄ frigide sunt complexionis scz pontic⁹. stipticus. acetosus. et insipidus. Duo aūt sunt que faciūt saporem. scz complexio z substantia. z substantia ē triplex scz grossa subtilis z mediocris. Cōplexio itaq̄z calida z humida in secūdo gradu cū grossa substantia facit saporem dulcē. Calida ꝯplexio z hūida in fine secūdi grad⁹ cum subtili substantia facit vnctuosum. et dicit vnctuosum subtile q̄ntū ad transitū. q⁹ de facili transit in fumū. Habet aūt actualē grossiciē rōne cui⁹ est opilatiuū. sed potentialē hz subtilitatē in substantia. ratione cui⁹ est velociter transitiuū. Cōplexio aūt calida z sicca in fine secūdi grad⁹ cū mediocri substantia facit salsum calidū z siccū in tertio gradu cū grossa substantia facit amaz. Sed cōplexio calida z sicca i q̄rto gradu cū subtili substantia facit acutuz Et ita sup caliditatez fundant q̄nqz sapores. Frigida aūt z sicca ꝯplexio i tertio gradu cū grossa substantia facit pōticū. qualis est i fructibꝫ immaturꝫ. Frigida quoqz et sicca i secūdo gradu cum mediocri substātia facit saporem stipticū. qualis est in rosis et in coctanis maturis. Frigida aūt z sicca in secundo gradu cum substantia subtili facit saporē acetosum Frigida ꝫo ꝯplexio z humida in primo gradu cū mediocri substantia facit saporem insipidū. qualis est in albumine oui. Patet ḡ q⁹ tres sapores sunt testimonia subtilis substantie. scz acut⁹. vnctuosus. z acetosus. z sūt tria testimonia grosse substantie scz pontic⁹. amar⁹ z dulcis. Similiter sunt tres sapores testimonia substantie mediocrꝫ. scilicz stipticus. salsus. z insipidus.

De pura dulcedine z eius effectu. Capitulum. XLI

Dulcis itaq̄z sapor generat ex temperata caliditate z grossa substātia. vñ dulcedo lingue apposita moderate aperit. moderate calefacit. moderate humectat. Unde grossicies substantie moderate subintrans poros apertos diu ibi manet. et ideo anima in tali tempantia gaudet. Unde

plus delectat natura in dulcedine q̄z in alijs saporibꝫ. ꝓterea nulla res ē ita tpata z affinis humane ꝯplexioni equali sicut dulcedo. Et ideo humana complexio que est vicina tempantie eq̄li in dulcedine sibi simili delectat.

De sapore dulci
Capitulū. XLII

AD dulcem aūt saporem faciendū q̄tuor conueniūt elementa nō tñ equali ꝓportione. ignis em̄ et aer supabundant. vnde ex igne calor z ex aere humor inascit. que duo scz calor z humor necessaria sūt ad cuiuslibet rei generationē. Calor aūt temperatus agens in humorē ipsuz calefacit dissoluit z depurat ab humore terrestri z substātia mollificat. vnō ꝓtes ignee z aeree augmētant z humiditas inspissat. z sic grossa substātia in qua fundat dulcis sapor generat. Ūñ dulcis sapor quādo caret omni macula acuminis omnibꝫ saporibꝫ suauior erit. vt dicit ysa. quia eiꝰ natura sanguini est vicina. z ideo letificat z mūdificat. nocumentū gustꝰ humectat tēperate sine labore nature. Est aūt dulcedo aliquando pura quattuor q̄litatū mediocriter contentiua. vt patz in zucara. aliq̄n ē viscositati z grossicie admixta vtz in dactil. aliq̄ndo acumini ꝓiūcta vt in melle. Prima dulcedo maxime cōueniens est nature. sz aliquādo accidentaliter nocet nature. q̄n scz natura plus recipit q̄z digerere possit. z tūc solz esse causa alicuiꝰ opilationis. quia dulcius supfluitas in poris venaꝝ inuiscat. Dulcia ita q̄z mollificant membra. lauant. colant z mūdificant. paꝝ naturalit nutriūt. accidentalit aūt multū. Mollificant q̄dem. quia humiditas materiam mollem reddit. caliditas temperate dissoluit. vñ materia que prius erat spissa. mō mollificata. dissoluta abstrahit z mundificat. Nutriūt aūt parū naturalr. q̄ dulcia grossa sunt in substātia z sua grossicie poros penetrare nō possunt. z ora venarū opilant z cito satiant. accidentalr tñ multū nutriūt. q̄ dulcia humane nature siue complexiōi sunt similia z amica. z ideo i magna q̄ntitate assumunt. et quia grossa sunt in substantia calor agens in ea multum sanguinem generat z ille sanguis multum nutrit. Dulcedo ꝛo q̄ viscositati est admixta multum q̄dem nutrit sed multa tamen nocumenta generat accidentaliter z inducit. vt dicit ysa. quia talis dulcedo opilationē generat z putredini de facili appropinquat. inflationem z rugitū generat. febrē interpolatā facile cōmouet z suscitat z colericam inflationē ꝓcitat vel augmentat. Est igitur dulcedo pnra z p alicuiꝰ rei admixtionez non infecta inter saporuz differentias sensus maxime delectatiua. nature amica z ei potissime assimilatiua. deperditoꝝ i corpe facileꝰ reparatiua. virtutū z spirituū debiliū maxime confortatiua. omniū membroꝝ precipue nutritiua. Dicit enim ysaac. Proprius nutrimenti sapor dulcedo est. si sua substantia aliquaz habuerit viscositatem. stabilis em̄ est in mēbris. vnde nō de facili est in mēbris dissolutōnis receptiua nec nutriūt aliqua que dulcedini non sunt mixta. Unde et sapores dulcedini ꝓtrarij ꝓpter cōtrarietatez quā habent ad humanā ꝯplexionē pui aut nulliꝰ sunt penitꝰ nutrimēti. Et cōmixtiōe tñ saporū inter se ꝓtrarioꝝ vnꝰ bonus sapor mediꝰ generat in quo latitat dulcedo rōne cuiꝰ ille sapor medius nature cōueniēs est corpis nutritiuꝰ vt patet in salsamentis. et etiam in pigmētis in quibꝫ contraria recipiūtur. Ūñ patz q̄ dulcedo oīm saporuꝝ delectabiliū ē origo sicut albedo oīm coloꝝ est ꝓncipiū. vt dr i li. de sen. z sen. vbi dr nigredo est ꝓuatio albi in ꝑspicuo sic amaritudo est ꝓuatio dulcedinis i humido. Dulcedo adhuc est spiritaliū membroꝝ amica. q̄ ipsoꝝ est lenitiua. z oīs aspitaz mitigatiua. clarificatiua vocis. z arteriarū ab oi superfluo purgatiua. cannaliū pulmonis et meatuū pectoris apertiua. z omniū immūdiciarū vuule z gutturz abstersiua. catarri z humoris supflui circa spiritalia dissolutiua. z omniū organoꝝ vitalr spūs ad debitā consistētiam reductiua. omnis tumoris squinantici repssiua. z suffocantis hūidi etiā i mēbris spiritalibꝫ consumptiua. Sūt aūt q̄daz dulcia q̄ occasionalit mlroꝝ maloꝝ sunt corpori illatiua. sunt em̄ vnctuositatis est inflatiōis generatiua. Cū em̄ maior est ex calore dulcz resolutio q̄z sit hūidi resoluti in corpatio vl' saltem cōsūptio. necesse est ibi fieri mlti vaporz fumosi generationē z sic loci ex vapore distēsio. z p̄ conseq̄ns inflatio dolor z gurgulatio contingit. Item ex eadem causa dulcia sunt appetitꝰ debilitatiua quia substantie sue grossicie cito sūt vacui stomachi repletiua z meatuū oppilatiua. Itē colere rubee augmentatiua. nā cū sint calida calidi humoris sunt excitatiua. z ideo obsūt illis qui ex causa calida z intensa patiunt. Item putredinis z corruptionis sūt inductiua. q̄ndo enim supabūdās

calor supabūdantē hūiditatē dissoluit. ⁊ consumere totū vel digerere nō sufficit corruptā materiam derelinqt. Item splenis renum ⁊ epatis sunt oppilatiua. ⁊ hoc accidit. quia sua grossicie substantiali subtiles poros illarū regionū obturāt. vl' qa partes ille rōne dulcis plus desiderant q̄ digerant vel cōsumāt. ⁊ iō ex supfluo humore attracto ⁊ nō digesto nec al's euacuato ille ptes merito oppilant. Itez dulcia rōne p̄dicta sunt calcli' generatiua taz in renib⁹ q̄ in vesica. nam qñ ille ptes ratōne dulcedinis sibi attrahūt hūores cōsimiles q̄ subtiliora sunt vel cum vrina educunt vl' vi caloris ꝓsumunt. vnde qñ pl⁹ attrahit q̄ nature sufficiat. oportet q̄ vl' vi nature qđ ē supfluū expellat. vel qđ grossius est ibi remaneat ⁊ eliquato hūore calore desiccante indurat. ⁊ ꝓcedente tēpore paulatim putrificat ⁊ in duriciem lapidis commutat. vt exp̄sse dicit ysa. Idem etiam de cauſ matricis occurrit. Ex p̄dictis patet q̄ dulcia nature sunt vtilia. alia q̄ ꝓo sunt q̄ vident esse dulcia ⁊ tñ sunt mortifera et nociua.

De sapore vnctuoso Capitulū. XLIII

Sapor vnctuosus generat ex calido ⁊ hūido in subtili substantia. ⁊ iđo vnctuositas apposita lingue magis aperit ⁊ dissoluit ⁊ subtilis substantia magis subintrat. ⁊ q̄ caliditas eius parū remouet a tēpamento anima ipsi⁹ dulcedinem potest accipere ⁊ in ea maxime cōgaudere. Ad vnctuosum aūt saporem p̄ficiendū pl⁹ de igne q̄ alīs elementis ꝓuenit. ⁊ post de aere. Dalor igit actio caloris in humidū agens magis dissoluit ⁊ depurat vnde aq̄se ptes et terrestres minorant ⁊ ignee cum aereis augmentant ⁊ inde sapor gignit vnctuosus. Sūt aūt vnctuosa cibaria appetit⁹ debilitatiua et fastidij inductiua. qa accepta in stomacho resolunnt ꝑ fumositatem cum aeree sint substantie q̄ petit supiora replēdo os stomachi ⁊ inducit fastidiū ⁊ diminuit appetitū. Itē vnctuosa sūt supenatātia. leuitate em̄ sua eleuant ad supiora. cum valde sint fumosa. Item digestiōis sunt impeditiua. qz vnctuositate sua villos stomachi replent ⁊ leniūt. vnđ cibi assumpti cū non possint decoq̄ crudi ⁊ indigesti emittuntur. vnctuositate em̄ sua inuiscant cibos ⁊ lubrificant. ⁊ ideo emittunt antec̄ digerantur Itēparū sunt nutritiua. qz ora venaꝝ cito replent ⁊ paꝝ ꝺ eis assumit. ⁊ qđ assumit ꝓpter sue substantie subtilitatem cito ꝓsumit. Itez caloris sunt inflammatiua. ignis em̄ non nutrit nisi aere mediante. vnctuosa ꝓo cito i aeream substantiā transeūt. Unde illa vnctuosa que habent maiorem aquositatē min⁹ pertinent ad naturā aeris. ⁊ etiā min⁹ bene nutriunt ignē. vt patet in anxungia porcina q̄ minus nutrit ignem q̄ ouina. qz min⁹ habet aereitatis in sua ꝓpositōne ⁊ plus aquositatis q̄ ouina. Item febrilis caloris sunt nutritiua. ⁊ ideo carnes ꝓhibent in febre acuta. qz timet vnctuositas intermixta qua calor febril' irritat. Item splenis et epatis sunt opilatiua ꝓpter sui grossiciem actualē. Nam ꝓpter suam dulcedinē cito attrahunt ⁊ sua grossicie pori defacili opilant. Itez doloris capitis sunt excitatiua. Nā ex fumoꝛ mlt'itudie replet caput. ⁊ miringe cerebri distendunt. Itē membroꝛ spiritaliū sunt lenitiua vt patet in butiro. Tñ q̄dam vnctuosa nocent pectori ꝓpter annexam siccitatem vt oleū nucū. qz talia nō hñt purā vnctuositatē. Itē doloꝛū exterioꝛū sunt mitigatiua. ⁊ duriciei remollitiua. apostematū maturatiua. ⁊ saniei generatiua. humiditate em̄ sua saniē generāt. qz p ea pl⁹ dissoluit q̄ ꝓsumat. ex calore em̄ debili ⁊ humiditate mlta fit sanies ⁊ corruptio.

De sapore salso Cap. XLIIII

Salsus sapor fit ex caliditate ⁊ siccitate in substantia mediocri. vnđ caliditas cū siccitate cū sit remota a tpantia multos apit poros. qz siccitas iūcta calori magis latat. iūcta ꝓo frigiditati magis constringit. ⁊ ideo ei⁹ substantia mlt⁹ subintrat poros. ⁊ qz magna fit disgregatio ptiū ⁊ multa substantie subintratio anima in ipsi⁹ p̄sentia non gaudet. imo potius ipsū horret. Ad salsum aūt saporem quattuoꝛ conueniūt elementa q̄dam tamen proportione non equali. dominant enim ignis ⁊ terra mediocriter. tamen ex moderato igne fit moderat⁹ calor. et ex moderata ẽra fit moderata siccitas. Ex moderato aūt calore moderata fit ebullitio ⁊ excoctio hūiditatis. Unde aq̄se ⁊ aeree partes dissoluunt in igneas mediocrit et ex moderata siccitate moderate substātia desiccat. ⁊ ita remanet substātia mediocris. Unđ salsus sapor habet fieri ex moderato dñio caliditat⁹ et siccitat⁹ in substātia mediocri. Sūt aūt salsa mūdificatiua qz sumpta iteri⁹ calore suo ⁊ siccitate hūiditatē dissoluunt. salsedine aūt ⁊ nitrositate sua stomachum et intestina

mordificant ꝛ sic mordificata mouent vt dis/
soluta humiditas emittat. ꝛ sic fit mundifica
tio. Item dure carnis sunt mollificatiua. nā
sua caliditate ꝛ siccitate supfluā humidita
tē ꝓpactā resoluūt ꝛ relaxāt. ꝛ sic mollificant.
Item subē mollis sunt indurativa. Haz sua
caliditatez siccitate superfluam humiditatē
consumūt. ꝛ sic partes aereas plus compin/
gūt. Item substantie rei sunt depurativa ꝛ p
conseq̄ns conservativa. Nam salsa inq̄tum
hmōi q̄ntū dissoluūt tantū consumūt. et iō
putredo aliquo casu generata calore ꝛ siccita
te salsedinis cōsumit ꝛ annihilat. Habet isu/
per salsedo mltū terrestreitatis. vt dicit i dict.
rōne cuꝰ carnes indurat ꝛ minꝰ reddit aptas
corruptioni vt dicit ibidem. Item scabiei et
exteriozis supfluitatis cutis ꝛ corpis sunt ab
lativa. ꝛ hoc consumēdo hūores supfluos tā
supficiales q̄ intercutaneos ꝛ cutē a supflu/
is abstergendo. Itē tumoꝛ ydropici sunt re
ꝑssiua. ꝛ hoc ex rōne supza dicta qz desiccant
ꝛ ꝓsumūt omnia in talib⁹ locꝭ aggregata Itē
morsus canis rabidi ꝛ alioꝝ venenosoꝝ sunt
curativa ꝛ totiꝰ venenositatis extractiua. vñ
ꝑdest cito lauare talia vulnera in aq̄ salsa. qa
malicia extrahit ꝛ venenū. vt dicit idē. Itez
caro mltum salsa ad tpamentū optimū reuo
cat si in aqua salsa ponat. nec salsedo a talib⁹
melius extrahit q̄ q̄ earū massa priꝰ aliq̄ tpe
in salsa aqua tēperet. ꝛ hoc puto accidere ra/
tione similitudinis cum aqua salsa que ratio
ne caloris accidentalis ꝛ naturalis in ipa do
minātis attrahit sibi simile qđ inuenit i sub/
stantia carnis salse. Item sal in igne indurat
in aq̄ ꝛo dissolui ꝛ annihilat. nec mirū. quia
si congelatio ꝛ induratio facta est ꝑ siccitatez
oportet vt salis dissolutio fiat ꝑ hūiditatem
sicut patet in sepo in q̄ fit induratio ꝛ conge/
latio per frigiditatē. ꝛ iō nō est mixꝭ si fiat reso
lutio ꝑ caliditatē. De his q̄ supza in li. xvj. ō
venis terre. in ca. de sale.

De sapore amaro.
Capitulum. XLV

Sapoꝛ amarus fit ex caliditate in ter/
tio gradu. ꝛ siccitate in secūdo gradu
in grossa substantia. Unđ caliditas
cū siccitate multū subintrans mltum disiū/
git. vnde instrumentū ledit et fit sapoꝛ amarꝰ
abominabilis gustui et contrariꝰ ad cuiꝰ cō/
positionem quattuoꝛ elementa conueniūt ꝑ
portōne quadam sed magis inequali. ibi em
ignis ꝛ terra dominant. ꝫ plus est ibi ō igne
q̄ de terra. Unđ de maioꝛi dominio caloꝛis
magna fit ebullitio. Unde aquee ꝛ aeree par
tes magis dissoluunt in igneas et terrestres
condensantur. sed quia mediocre est domi/
niū siccitatis non attenuat. et ita substantia
remanet grossa in qua ex actōne caloꝛis ꝛ sic
citatis fundat amaritudo Omnia aūt ama/
ra contristāt gustū magis q̄ aliqua alia q̄ ha
bent simplicem sapoꝛem. quis maxime faci/
unt continuitatis solutionem in lingua. licz
aūt amara habeant minoꝛem caliditatem q̄
acuta. maioꝛem tamen faciunt solutionē cō/
tinuitatis ꝓpter sue substantie grossiciem.
que se interponit ꝛ compmendo maioꝛem ef
ficit lesionem. Item amara sunt colere pur/
gativa. vel quia colere sunt similia in comple
xione. vel quia colera cum sit porosa permit
tit amara suos poꝛos subintrare ꝛ diuidēdo
partes a partib⁹ eam faciūt fluxibilem ꝛ cole
ram liquefactam sic educūt. Itē amara sunt
appetitꝰ excitativa. quia coleram educūt que
tanq̄ res leuis solet colligi circa oꝛificiū sto/
machi et appetitū debilitare. Ad ꝫ etiā facit
amaroꝝ grossitudo. quia comprimit ciba
ria in fundū stomachi. et sic superiora inani/
ta cibum petūt. Item amara splenis et epa/
tis sunt expoliativa. Nam caloꝛe suo poꝛos
aperiūt. ꝛ humoꝛes dissoluūt et grossicies na
comprimendo humoꝛes resolutos educunt
Item amara sunt contraria vermib⁹ et lum/
bricoꝛū interfectiua. nec mirū. quia vermes
illi de flegmate corrupto accidūt. de flegma/
teq̄ viuunt. et ideo colerica et amara eis ad/
uersant. qz colera flegmati contrariat. Item
spiritalib⁹ mēbris sunt nociua. et tam ꝑ aspe/
ritatem substantie q̄ per intensam siccitatez
eoꝝdem sunt exasperativa. Itē amara in ex/
terioꝛib⁹ sunt cōseruativa. si enim distempe/
rent cū aliquo liq̄do. habent illa tria que sūt
necessaria ad conseruationem. tantū eniz cō
sumunt q̄ntū dissoluūt. ꝛ subintrant in pro/
fundum. acumine ꝛ caloꝛe suo grossam etiaz
habent substantiam et qua rem iuuant et fa
ciunt eam minus passibilē Item frigide ar/
tetice et paralisis sunt curativa dissoluendo
materiam ꝛ consumendo. Item frigide sca/
biei sunt desiccativa. Item meatuū renum ꝛ
vesice sunt apertiua ꝛ calcli dissolutiua. ma
tricis confortativa ꝛ menstrualis superflui/
tatis ꝓuocativa ꝛ eductiua. et a ō multa alia
sunt magis necessaria q̄ dulcia q̄uis gustui
sunt nociua.

De sapore acuto XLVI

Sapor acut⁹ fit ex caliditate ⁊ siccita/
8 te existēte in q̄rto g̃du cū suba subti/
li vñ fit poroꝝ nimia aptio ⁊ ptiū se/
gregatio. ⁊ q⁊ suba ei⁹ est subtilis multū pe
netrat ⁊ subintrat vñ organū gust⁹ suo acu/
mine incēdit. ad cui⁹ pfectōz q̄tuor elemēta
ꝓueniūt. sz nō eq̄lit q⁊ pl⁹ ꝓcurrit de igne et
de terra c̄ꝫ de alīs. ⁊ ido ꝑt dominiū ignis
acuta sunt et valde calida ⁊ a tra valde sicca
Ex mixtiō āt dominio caloꝝ mixtia fit ebul
litio ⁊ resolutio aereaꝝ ptiū et aqueaꝝ i ig/
neas. vñ igneę ptes acuūt ⁊ ex nimia siccita
te suba deſiccat. attenuat ⁊ subtiliat. ⁊ ita fit
acut⁹ sapor ex magno dñio calidi⁊ sicci i sub
stātia tenui ⁊ subtili. Sūt aūt acuta corrosi
ua q⁊ valde sūt calida ⁊ sicca. ⁊ fit dissolutio
maḡ. ⁊ suba subtilis ⁊ acuta subintrās ptes
a ptib⁹ disgregat ⁊ ita fit corrosio. Itē acu/
ta sūt incisiua ⁊ dissolutiua quia ⁊ q̄litate ⁊
suba dissoluūt et separāt ptē a pte ⁊ ꝓfunde
intrāt et ī dissoluūt ⁊ incidūt. Itez ☧rutis
appetitiue sūt ꝓfortatiua q⁊ mēbroꝝ ꝓsumūt
supfluitatē. Uñ poris inanit⁊ fit rōne vacui
appetit⁹. mordicāt etiaz neruos sensibiles et
pūgūt acumīe suo. ⁊ sic pūgēdo excitāt appe
titū. Itē paꝝ sunt nutritiua q⁊ ex nimia ca/
liditate et siccitate pot⁹ fit adustio c̄ꝫ dige/
stio. ⁊ ī dāt modicū nutrimētū. ꝑterea sub
tilis sūt subę et ī de facili ꝓsumūt. ⁊ a mem
bz⁊ cito dilabūt. Insuꝑ naſe sūt c̄ria ex sua
ꝓplexione ⁊ ī q⁊ abominabilia sūt nō appe
tit ea naſa sz pot⁹ abhorret ⁊ repellit.

De sapore acetoso. La. XLVII

Sapor acetosus fit ex frigiditate ⁊ sic
8 citate exīte in g̃du scdo cū suba sub
tili. vñ acetosū līgue appositū q̄litati
bus ꝓstrīgit. suba penetrat. ⁊ ita ex duob⁹ cō
trarijs actōib⁹ fit sapor acetosus. ad c⁹ ꝓple/
tionē q̄tuor elemīta ꝓueniūt q̄dā ꝓportione
sz nō eq̄li. Est āt ibi dñiuz aq̄ ⁊ tre mediocre
⁊ ex mediocri dñio aq̄ est ibi frigiditas me/
diocris. ⁊ ex mediocri dñio tre mediocr⁊ sic
citas generat. ex frigiditate āt repmit calor
q̄ repssus modicā facit ebulitōz Uñ igneas
ptes ⁊ aereas rsoluit ꝺ facili ⁊ ꝓsumit tanc̄ꝫ
subtiliores t̄restres āt ⁊ aq̄sas dissoluit Sz
p̄ sui puitate eas ꝓsumere nō ꝑt. Uñ ptes il
le subtiliāt sz nō ꝓsumunt. ⁊ ita frigiditas et
siccitas dñant cū subtili suba ⁊ sapor gigni
tur acetosus acetosa ꝓuocāt appetituz. quia
ex frigiditate ⁊ siccitate motū hñt ad cētrū.

Uñ ꝓpmūt cibaria ad fūdū ⁊ sic os stōachi
eua cuāt. q̄ sentiēs suā inanitōz cibū appetit.
Nā desideriū ꝓposita est opatio ex appetiti/
ua ☧tute naſali ⁊ aīali sensibili. Itē soluunt
ventrē plenū ⁊ ꝓstipāt inanitū. nā subtilitas
subę acetose inueniēs multā hūiditatē ī sto
macho incidit eā ⁊ subtiliat. ⁊ sic eā facit ad
fluxū ⁊ euacuatōz. Sz q̄n stomach⁹ ē vacu⁹
puā inueniūt humiditatē quā acetosa desic
cāt siccitate ⁊ ꝓstringūt frigiditate. Itē opi
latōes splenis ⁊ epatis aperiūt. q⁊ nō q̄litate
sz subę subtilitate hūores in poꝝ apiunt in/
cidūt ⁊ dissoluūt. Itē acetosa spiritalib⁹ ob
sunt frigiditate coartāte ⁊ siccitate exasperā
te. Itē posita ī exterioꝝib⁹ calidos humores
repcutiūt. Uñ tibie inflate ex retētione mē/
struoꝝ vl' emorroidaꝝ ī calido aceto lote de
facili detumescūt. De h̄ q̄re s̄ in tractatu de
aceto. li. xvij. vbi tractat de vitijs ⁊ de vino.

De sapore pontico La. XLVIII

Pontic⁹ sapor fit ex frigiditate ⁊ sicci
p tate exīte ī tertio g̃du cū grossa suba
Uñ ⁊ pōticū appositū līgue ꝓstrīgit
⁊ suba intrās poros ptes ꝓdēsat ⁊ ita accur
rit sapor q̄ pōtic⁹ appellat. Ad pōticū saporē
pficiendū q̄tuor elemīta ꝓueniūt cū maiori
tē ineq̄litate q⁊ dñant aq̄ et tra ignis et aer
subst̄at. Ex forti āt dñio aq̄ fortis fit frigidi
tas ⁊ extra m'ta siccitas. iō nō p̄t ibi fieri p/
fecta trāsmutatio cū ibi sit defect⁹ caloris ⁊
hūoris. Uñ cū frigiditas ⁊ siccitas ibi habe
ant dñiuz necesse ē vt suba remaneat grossa
ex dñio frigiditat⁊ siccitat⁊. Sz āt pōtic⁹ sa/
por h̄ ꝑtiū vt di. ꝟsa. q⁊ pōticitas ꝓiūcta cuz
sapore delectāte mag⁊ delectat. et cū tristāte
mag⁊ ꝓtristat. c⁹ rō h̄ est. q⁹ pōticitas adiūcta
rei dulci et vnctuose si ingrediat poros facit
illā dulcedīez ibi diut⁹ ꝓmorari. ⁊ ita firmi⁹
impmit tūc delectatioꝝ diu durat. sil'e est de
hūore ꝓtristāte. Hinc est q⁹ caro q̄ ossib⁹ ē vi
cina iocūdioꝝ ē hz saporē. Ossa ei sūt melan
colica. s. frigida ⁊ sicca. Laroꝝ i sui natura
dulc⁊ est et sanguinea. ⁊ ita ē ibi pōticitat⁊ ⁊
dulcedis mixtio. ꝑt q̄ d et maioꝝ delectatio
Jō etiā caro ceruina ē iocūda ⁊ sil'r bouina
q⁊ ꝓiūgit pōticitas ex ꝓplexione melācolica
aīalis et dulcedo ex pte carnis. ecōuerso est
de absinthio et fumo tre q̄n cū eis associat
amaritudo mag⁊ ꝓtristāt gustū vt aloe l' ali
q̄d sil'e. Itē pōtica appetitū excitāt et p⁹ pran
diū latant. c⁹ rō est ꝓpssio ciboriꝝ ad iferio
ra ad instar torcular⁊. añ prādiū ꝓ ꝓstipant

qz ꝯstringũt neruos et opilãt meat⁹ z ex sub
stãtie grossicie z frigiditatis et siccitatꝭ q̃lita
te. Un̄ et sũpta cibaria retinẽt et exire nõ p̃
mittũt. Jtẽ grossicie sua epar et splenẽ opi
lãt calculũ generãt colericã et yliacã passio
nez excitãt. obturãdo sua grossicie intestina
fimũ ac fumũ exire ñ p̃mittũt. spiritalia etiã
mẽbra ledũt et g̃uãt. qz ea exasperãt z desic
cãt. exteri⁹ãt apposita vomitũ sedãt. tumorez
calidos reꝑmũt. sãguis fluxũ intercipiũt atz
sistũt. neruos pcutiũt. dẽtes exacerbãt.

De sapore stiptico. Ca. XLIX

Sapor stiptic⁹ ex frigiditate z siccitate
i mediocri suba generat. ad c⁹ pfecti
onẽ q̃tuor ꝯueniũt elemẽta q̃dã p̃por
tione ineq̃li. nã aqua et tra ibi p̃dñant. sz nõ
tantũ q̃ntũ in põtico. ex aq̃ aũt accidit frigi
ditas et ex tra siccitas generat. et frigidita
te dep̃mit calor q̃ repcussus puã facẽ ebulliti
onẽ. Un̄ et suba pa⁊ resoluit sz nõ cõsumit.
Sz ex siccitate aliq̃ntulũ ꝯdensat. et qz sic
citas nõ p̃t oino desiccare nec oino ꝯsume
re remanet suba mediocris. z ita pz q⁹ sapor
stiptic⁹ causat ex frigiditate et siccitate i sub
stantia mediocri. et in h̄ differt a pontico q̃
ex eisdem causis q̃uis min⁹ remissis in sub
stantia grossa radicat. ido stiptic⁹ sapor sub
pontico ꝯtinet ꝛm ysa. q̃ tm̄ septẽ sapor⁊ dic̃
esse differẽtias. sub pontico stipticũ compre
hendit. Unde ꝛm ip̃m ponticitas est inten
sa stipticitas. et stipticitas remissa põticitas
vñ nõ differũt simpl'r ꝛm spẽm. sed solũ ꝛm
maiorẽ intensionẽ vel minorem. z ideo vter
q̃ conuenit cũ alio in effectu. sed ꝛm maius
et minus.

De sapore insipido. Capl'um. L.

Sapor nonus ꝺr insipid⁹ siue sine sa
pore. et h̄ potest dici dupl'r. s. ꝑuati
ue et positiue. ꝑuatiue ꝺr insipid⁹ cu
ius sapor sensu non p̃t ꝯphendi vt sapor aq̃
q̃ gustu nõ pcipit⁊ ꝑter eius maximã simili
tudinẽ ad organũ gust⁹. qz aq̃ est simplex in
respectu lingue q̃ q̃tuor recipit i sua ꝯposi
tiõe. Positiue ꝺr sapor insipid⁹ q̃ vltra ꝑmuz
g̃dũ ad aliquẽ vlteriorẽ saporẽ nõ est sensu
determinat⁹. vt est albumẽ oui c⁹ suba ẽ me
diocris et caliditas vel frigiditas ꝑmi g̃dus
distantiã sensibiliter nõ excedẽs. talia insipi
da sunt cucurbite. citrulli melones. z hmõi
quoz⁊ vsus pl⁹ ꝯuenit medicine q̃z dicte. pa
rũ em̄ nutriũt. quia saporẽ nõ hñt delectabi
lem̄ et substantiã habẽt fluxibilẽ. hũiditate z
frigiditate sua sitim mitigãt. calorẽ z colerã
extinguũt. fleuma augmẽtant. et q̃tidianas
febres generãt. et oĩs alias fleumaticas fri
gidas sz et hũidas nutriũt vel ꝑuocãt pas
siones. Sapor itaq⁊ insipid⁹ causat ex frigi
ditate et hũiditate in substantia mediocri.
ad cui⁹ ꝯpletõem sic̃ et in alijs q̃tuor ꝯueni
unt elemẽta sz nõ eq̃li ꝑportione. qz aq̃ et aer
ꝑncipaliter. terra secũdario p̃dñat. ꝑt forti
orẽ g̃ frigiditatẽ z mediocrẽ siccitatẽ partes
ignee et aeree resoluunt in aquas et ĩ terre
stres. sed quia resistit dominiũ humiditatis
nõ potest cõpingi ex siccitate terrea ipa sub
stantia. Relinq̃t g̃ substantia mediocris cũ
dominio frigiditatis et hũiditatis q̃ sũt ꝑn
cipia isti⁹ saporis q̃ abusiue sapor insipidus
nominat. Hec igit̃ de saporibꝫ simplicibꝫ q̃
ad eoz differentias et naturas dicta iã suffi
ciant. q̃ oia de dictis ysa. ꝯstan. Bal'. et alio
rum autoꝝ medicine breuit̃ sunt excerpta.
Sũt aũt quidã composити sapores sicut et
mixti sunt colores pariter et odores. z hi sa
pores ꝛm diuersas compositiones diuersi
mode opant̃. qz alio modo sapiũt in solidis.
alio mõ in liquidis aliter in sensibilibꝫ et ali
ter ĩ inanimatis. de q̃bꝫ in naturis et ꝑprieta
tib⁹ rerũ et corpoꝝ animatoꝝ z inaĩatoꝝ in
libris p̃cedentibꝫ est ostensũ. De liquoribus
tñ in q̃bꝫ fũdati sũt sapores aliqua arbitror
h̄ supplenda q̃ in libris supioribꝫ causaliter
sunt obmissa.

De liquore Ca. LI

Liquor est liq̃dus humor in plantis
et animaliũ corpib⁹ p̃ digestiõem ge
neratus. eliquat⁹ violentia vel nata
de substantia corporis mixti vel' expressus.
Quilibet aũt humor nõ vocat̃ liquor sz so
lus ille q̃ artificialiter vel naturaliter liquat̃
de plantis et rebus animatis. vt lac et vrina
de animalibꝫ. vinũ et oleũ de arboribꝫ. mel
de floribus. sicera de fructibꝫ. ceruisia ꝺ gra
nis. oxizacra de pomis siluestrib⁹ z granatz.
Et inter hos liq̃res quidã sunt cõpositi z q̃
dam simplices. nam ꝯpositi dicunt̃ q̃ ꝯfici
untur ex diuersis q̃ pariter cõmiscẽt. Sim
plices ꝛo sunt q̃ ita ꝑmanent sine cõmixtõe
aliqua ꝑut a suis subiectis ꝑmit⁹ ꝑducunt̃.
nullus tñ liquor est simplex absolute ꝑter so
lam aquã q̃ simplex ꝺr ꝑut in elemẽtari per
manet puritate. Alij ãt liq̃res oẽs sic̃ et hu
mores ex q̃tuor elemẽtis ꝯstituũt̃. simplices

tñ dicũt ꝙ cũ alijs nõ miscent. Simplices etiã dicũt in ꝙbꝫ simplices elemtoꝝ ꝙlitates ꝯ ptma ꝯpositõe dñant. et ꝙ a terrestri fecu/lẽtia naturaliter vel accidentaliter plꝰ colãt Scõm aũt varias ꝯmixtiões liqꝝ t ꝙlitatũ elemtariũ pdñantes ꝯplexiones varios sor tiunt odores parit t sapores. Hã illi liqres in ꝙbꝫ pdñant calidũ cũ hũido sũt dulciores in ꝙbꝫ aũt calidũ cũ sicco sũt acutiores. in ꝙ busꝫo ꝑsistit frigidũ cũ sicco sũt acetosio/res et stipticiores. sz in ꝙbꝫ frigidũ cũ humi do sũt gustui insipidiores. vtz in ptisana. et hmõi. Quidã aũt liqres ꝺ ꝙbusdã arboꝝ icisis corticibꝫ ꝑ attractõz calorꝫ solarꝫ spõ/te egrediũt vt balsamꝰ t terebintina lacria. ꝙ calore ꝓpus mũdant t i mirre subaz indu/rant. Quidã ꝫo de fructibꝫ arboꝝ ꝑ exꝑssio nẽ colligũt vt vinũ oleũ sicera. t hmõi. Qui dam ꝫo ꝑ exustionẽ ignis liqdiores ptes ꝙ/rũdã lignoꝝ in extremitatibꝫ educẽtes mag artificio acqrũt vt colophonia. pix liquida. oleũ iuniperi. et silꝫia. Quidã aũt ex herbaꝝ succis exꝓmũt. vt opiũ. aloe. et hmõi. ꝙ po/stea calore ignis vel solis desiccant. Et ꝙdã ex rore celi extrema floꝝ ꝑfundentes t se cir ca eoꝝ supficiẽ inuiscãtes apũ misterio cõ/ponũt vt mel. Et ꝙdã ex venis tre hauriũt. vt aqua salinatiua. nitrosa. alumiosa. et hu/iusmodi. de ꝙbꝫ arte vl̃ nata fit sal nitrũ alu men. et hmõi. De his oĩbꝫ liquoꝝ differẽtijs ꝓprietatibꝫ t causis sufficiẽter dictũ est sup̃ i li. xvij. de herbis t arboribꝫ et eaꝝ succꝫ. t li. xvj de venis tre. et li. viij. de passionibꝫ aeris vbi tãgit de nata mãne et mellis ꝙ dicunt ꝺ aere generari. De melle tñ aliq̃ sunt ꝫ dicen da. et de lacte sero et butiro que de aĩalium vberibus emungunt. de quibꝫ superius est omissum.

De liquore in speciali et ꝓmo de melle Capitulum. LII

Mel vt di. Jsi. li. xx. ꝺr a melisse grece id est. apibꝫ latĩe. Sic ei apes vocãt. Hã apũ solertia mirãdo nate artifi/cio parãt mella ꝙ ꝓmiꝰ de rore aerꝫ sũt crea ta et in arũdinũ foliꝭ adinuẽta. Unꝺ et Uir gilꝰ. Protinꝰ aerei mellis celestia dona. vñ adhuc in india et in arabia inueniũt in simi litudinẽ salis ramis t foliꝭ dependẽtia. vt dicidem. Est ãt oñe mel generaliter dulce. Sardũ tñ est amaꝝ absinthij cã cuiꝰ copia illiꝰ regionis apecule nutriũt. Dicũt ãt me/dici ꝙ de reꝝ tractãt naturis. ꝑcipue Gal. q mel pueris t iuuenibꝫ t ꝓfectꝫ viris in ꝙbus abundat calor cibꝫ est inutilis t nociuꝰ. seni bus ãt ꝙ qua vita laborãt et frigore dicit cũ vino veteri et cibis calidis ꝺuenire. Hucusqꝫ Jsi. li. xx. c. j. Est itaqꝫ mel liqr dulcissimꝰ a materia purissima arte medicinali genera tus. cui tñ et ex calore apis mellis subaz cõ/ponentis. et admixtiõe alicꝰ calidi se cũ mel lis suba admiscentis acumẽ cũ dulcedie est admixtũ. Unꝺ t mellis dulcedo ceterꝫ ẽ ma/gis calida sz minꝰ hũida vt di. vsa. Mel igit cũ sit hñs multũ caloris et acreitatꝫ t minꝰ terrestreitatꝫ t aqueitatis ꝓ ꝑ siccitatẽ tã tre qꝫ ignis multũ hñs siccitatis t acuminis et minꝰ frigiditatis t hũoris. et iõ iudicat mel calidũ et siccũ in fine secũdi gradꝰ. Tamen qr suba eiꝰ est vicina tpamẽto t mediocritati multũ est mũdificatiuũ lauatiuũ et subtilia tiuũ. et suo calore grossoꝝ hũoꝝ in corpe in cisiuũ t hũoꝝ putridoꝝ expulsiuũ. Quia ei mel calidũ acumi est ꝓpinquũ. t iõ intestino rũ est pũgitiuũ. t ad feces expellẽdas cõmo tiuũ. Jtẽ talis dulcedo sic̃ mellis multũ est hñs acuminis et caloris. nõ tñ opilat mea/tũ splenis et epatis. sic̃ t illa in ꝙbꝫ pura dul cedo inuenit. vt di. ysaac. ca. de ꝙtuor diffe/rẽtijs dulcedinis et saporꝫ. Est itaqꝫ mel ra tione eqlitatis et tpamenti multũ nate ꝺue niẽs et amicũ. sui ad mbra multũ assimilati uũ. ꝑditoꝝ restauratiuũ. debiliũ mẽbroꝝ cõ fortatiuũ. sua grossicie nociuoꝝ fluxuũ iter ceptiuũ. t latitudinis poroꝝ restrictiuũ. na ture bñ tpate custoditiuũ. t hũoꝝ paratoꝝ ad fluxũ nimiũ cohibitiuum. nihilominꝰ est mel nociuoꝝ hũoꝝ laxatiuũ. nam ꝫrias ha bet ꝙlitates in effectu. t ꝫ fm ꝫrias materie dispositões in quas agit. Hã nimis laxas repmit t ꝺstipat. nimis duras diuidit et re/laxat vt di. vsa. Est ãt mel ꝺseruatiuũ mũdi/ficatiuũ amaritudinis tpatiuũ. et iõ ponit̃ i medicinis ad ꝺseruãdũ t ad mũdificandũ. t ad amaritudinẽ spẽꝝ tpandũ. vt ꝺr i anti/todario nicolai. Tñ mel crudũ nõ multum bñ despumatũ valde est ventosũ t inflatiuũ rugiꝰ in ventre generatiuũ in malos humo res faciliter ꝺuersiuũ. splenis t epatis visco sitate sua opilatiuũ. colere inflamatiuũ. et fe bris diurne inductiuũ. ypocũdrioꝝ extensi uũ. yliacis t colicis nociuũ. Mel igitur di. Lonstan. et ysa. in dict. diuersas hz actões. qr in ꝙbusdã salubre est t sanitatis custodi/tiuũ. i quibusdã ꝺo stipticũ est t morborum

generatiuum. et est veneni occultatiuum. quia quanto magis rufum tanto magis est calidum z acutū z bñoz magz inciſiuū penetratiuū z colatiuū. ḡnto magz est albū minus est calidū z acutū. z tāto melioz ḡnto dulcius puriz z odorabiliz inuenit.

De fauo Ca. LIII

Fauus a fouēdo est dictz. Hā fauus oz mel mixtū cū cera. infra em̄ cellulas de cera miro artificio cōpoſitas apes mel recolligūt. z ex liqris ſubaz intus fonēt. et sic oz fauz q̄ſi fouus ſiue fouēs. eo q mel foueat et ꝯtineat ītra ſe. Uel fauus a fauore est dictz. nā valde fauorabilis guſtui ē et delectabil' ad edendū. Un̄ ſm Jhō. li. xx. Fauus a fagin grece oz. qz magis comedit q̄z bibit. fagin em̄ grece est comedere latine. Quidā tñ vocāt mel fauū a cera cliquatū et optime depuratū i q̄ ſummā dulcedinē guſtus experit. Fauū mellis petit z req̄rit maxime aīal qđ ab amore mellis melota oz. vñ a melle melus vl' melota est dictz vt di. bug. Sil'r vrſus ſup oīa mel diligit et p fauis extrahēdis nō ſine ſui diſcrimine ī arbores altas ſcandit. Aliq̄tiēs āt inter fauos vt dic Arist. li. viij. in pfundo alucaris generāt q̄dam ſmes pui sic arance. z qñ creſcūt faciunt texturā circa fauos et dñant ſup totum alucar et ideo putreſcit mel zc. Jtē ibidem. bonū est mel qđ extrahit de noua cera. Hā mel qđ diu manet in cera antiqua fit rubeū et corruptio illiz mellis est sic corruptio vini in vtribus. et ꝑt h oz extrahi. z est mel bonū qñ est ſimile auro vt di. idē. Jtem dic idē q apes ſedēt ſup alucaria z ſugūt qđ est ſuperfluū in fauis. z oz q ſi nō facerēt h. corrū pereť illđ qđ est in fauis z generareť aranea et ſedēt ſup fauos z ſolicite cuſtodiūt ne illa aranea inualeſcat. z ſi inuenerit eā fit eis cibus. aliter āt oēs morerenť.

De mulſo Ca. LIIII

Mulſum est potio vl' poculū ex aq̄ vel vino et melle ꝯmixtū qđ greci melli cratū vocant. ſicut et ydromel quod ex melle et ſucco macianorum est cōmixtuz ſicut z rodomel dicitur eo q ſucco roſe mel miſcetur.

De medone. Ca. LV

Medo vel medus q̄ſi melus oz Et est potz ꝯfectz ex melle z aqua. optime defecatz z decoctz. qui ſi crudz fuerit et mel minz bñ deſpumatū inflatōez generat in ventre et rugitz ac durissimas torſiones. et qz de facili reſolui in fumos caput petit z diuerſas ei ingerit paſſiones. Bene ꝯ decoctus z defecatz guſtū delectat. vocē clarificat. arterias gutturis z cannales pulmonis mūdificat. coz letificat z ꝯfortat. corpus nutrit z impinguat. epaticis tñ et ſpleneticȝ et calculoſis minz ꝯpetit. qz meatz ſtringit z opilat. qñq̄ em̄ cū mirto z alijs herbis aromaticȝ condit vt ſanioz reddat z odoratioz et diuturnioz cuſtodiat.

De clareto Ca. LVI.

Claretū ex vino et melle z ſpēbz aromaticis est ꝯfectū. Hā ſpēs aromatice in ſubtiliſſimū puluerē ꝯterūtur. et in ſacco lineo vel mūdo cū melle vl' zucara reponunt. vino aūt optimo ſpēs ꝑfundūtur et repfundunt. quēadmodū fit lixiuia. z tamdiu renouat ꝑfuſio donec virtus ſpēz vino incorporet z optime clarificet. vñ a vino ꝯbit fortitudinē z acumen. a ſpēbz aūt retinet aromaticitatē et odorē. ſz a melle dulcedinē mutuat et ſaporē.

De pigmento Ca. LVII

Pigmētū vt di. Hug. oz q̄ pilis mētū qđ ſcz in pila est cōtuſū. nā in pila ſpēs aromatice agūt ex q̄bz arte pigmentaria quedam delicata pocula et electuaria conficiunt. vnde et pigmentarij dicuntur q̄ ſpecies vendūt. conterūt. ꝯficiūt et cōponunt.

De oximelle Ca. LVIII

Oximel oz acidū mel. eo q ex aceto et melle ei materia cōficiat. Hā ꝓmo acetū cū herbis neceſſarijs z radicibus diureticis diu decoquit. colato aceto mel puz z optime defecatū addit. z ad lentū ignē vſq̄ ad ſpiſſitudinē itez decoq̄t z bullitur ac depurat cū albumīe oui cū aceto diſtempato z in oximelle paz decocto. nā oēs immūdicias mellis et herbaz ad ſe attrahit albumē oui et ſupnatādo vſq̄ ad oximellis ſupficiē ſecū ducit. quas immūdicias cum penna pigmētarij ſeu medicus cauteremouet z deponit. et ſic oximel in pixide munda reponit. Datur aūt cū aqua calida ad materiē cōpacte digeſtōem mollificatiōem diuiſionē mūdificatōem. porōz apertōem. z opilationū diſſolutiōem. poſſet em̄ medicina ꝺ facili inducere piculū ſi nō ꝓpararet ad facilē eductōnem et cū oximelle nō ꝓcederet digeſtionē. Conſimili arte et ad ꝯſil'es vſus ꝺ

aqua ⁊ zucara cū diuersis spēb⁹ fit syrupus nunc violaceus et laxatiuus. nunc roseus ⁊ constipatiuus. nunc simplex. nunc compositus.

De cera Capitulum. LIX

Cera est fex mellis intra cui⁹ substantiam liquor melleus ab apib⁹ est collectus. Corrumpit aūt ipm mel. vt dicit Arist. li. iiij. qñ nimis diu cum cere fecibus admiscetur. ⁊ ideo qui vult mel in sua puritate reseruare debz ipsum tempestiue a cere substantia separare. Habet autem hoc cera ꝓprium q̄ inter omniū liquor feces superenatat. et cum calescit ad fundū non descendit. sed potius querens supficiem sursū tēdit. et h̄ faciūt partes igneę aeree q̄ in ei⁹ substantia dominant. vnde cera in aqua calida resoluta deorsum p̄mit aquam et p ei⁹ supficiem se diffundit. nam multū habz aeree leuitatis rōne cui⁹ sic ascendit. Cera autem quanto est recētior tanto est odoratior. ductilior. purior. et ad diuersaz impressionum et figuraz susceptionē aptior. et tā forme suscepte q̄z scripture in ea impresse est durabilior. et talis cera virginea appellat. Est insuper cera multis vsibus necessaria atq; apta. valet em̄ in medicinis in confectiōib⁹ varijs et vnguentis. Habet virtutē habet calefactiuam. resolutiuam. apertiuam. maturatiuaz. attractiuā. euaporatiuā. et ꝯsumptiuam. valet etiam ad luminis nutrimentum et ideo cera seruit in deoz templis et aris et in mēsis domorum. Unde a cera vel cereis dicūtur cerimonie. quia i temploz cerimonijs cerei offerebant et adhuc offeruntur vt dicit Hugui. vnde qui seruiunt de candelis cereis in ecclesia dicunt ceroferarij. sicut q̄ seruiunt in regum et pontificū aulis primi cerij nominant. vt dicit idem. Sigillis etiā cereis litere muniunt et signant. ac secreta occultantur. priuilegia confirmant. Tabule cera simplici vel colorata replentur et ornantur. in quib⁹ variaz lr̄az caracteres stili officio vel inscribunt vel etiā complanātur. Panni quoq; linei aduſus varios inserant Libros etiā inuolutos tutos reddit ne a qua vel pluuia perfundant. Nam cera quandaz habet vnctuositatem p quaz humida fugat et p pannoz poros stillicidia penetrare nō permittit. in calore liquescit et deficit. frigore vero indurescit. humidis et humefactꝰ cedit. siccis vero et asperis inherescit. et iō humectant sigilla ne adhereat ceralloz literis et figuris.

De cereo. Ca. LX

Cereus per deriuatōez a cera a qua formatur est nominat⁹ vt dicit Isi. libro. xx. de quo quidam ait sic. Dic cera nocturnos prestabo cere⁹ ignes. Sub ducta luce altera sum tibi lux ⁊c. Nam ad h̄ est vsus cereoz vt ex eorū lumine ea que sūt in tenebris appareant et lucescant in cereo. In cereo aut̄ tria attendunt. scilz materia. vsus. et dispositio siue forma. Materia vero triplex est. Nam ꝓ materia hz licnum siue ligmum. vt dicit Isidor⁹. ipsam ceram atq; ignem. Ligmus qui et licnus dicitur filum est stupeū et totius cerei substramentum. cera que circūuoluit est luminis nutrimentū. Ignis qui superponit siue superaccendit vtriusq; est finis et complementum. Nam agens in licnum mediante cera conuertit vtrūq; in suam similitudinē. vnde et in dispari natura mirabilem inter se habent aptissimā vnionem. Forma et dispositio ei⁹ piramidalis a lato incipiens et circūferentialiter conuertens. Usus eius est vt illuminationis gratia cādelabro affigatur vl̄ clientuloz vl̄ ceroferarioz manibus ante dominos deferatur.

De lacte Ca. LXI

Lac liquor est dulcis et candidus in mammillis per actionem caloris ex sanguine generat⁹. Uel vt dicit Aristotiles libro. xviij. Lac est sanguis decoct⁹ digestus non corruptus Quando em̄ fetus ꝓpter magnitudinē non potest nutriri p vmbilicum preparat ei lac a natura ex sanguine menstruo repulso ad māmillas vbi digeritur et decoquit. et exalbedine glandularū māmillaz in candoris speciem transmutat vt dicit Constan. li. xix. Eadem est em̄ materia menstrui sanguinis atq; lactis. et ideo natura creat lac ꝓpter cibum nati quo cibatur extra. non ergo debet esse lac ante temp⁹ partus nec post multū nisi accidat cōtra naturam. In illo em̄ tempe complet lactis digestio in animalib⁹ que habent temp⁹ vnicū statutum ad pariendū. sed in mulieribus diuersificat. et ꝓpter hoc debet esse bonum lac necessario post sex menses. ⁊ est lac dulce qñ est bene digestum. et fuit necessariū ꝓpter cibum animalis qui est dulcis. cibus em̄ omniū animaliū nō est nisi dulce et valde dige-

multū bibitū in stomacho de facili coagula
tur. ꝛ iō ne noceat cū modico mellis et salis
gēme tpe' ꝛ nūq̄ coagulabit'. ꝛ si incepit co/
agulari in stomacho dissoluet'. Et qr capre
pascūt' siccis ꝛ ramox extremitatib⁹ eax lac
min⁹ est aq̄sum ꝛ magis stipticū et stomacho
ogruū. Hā lac ex pascuis diuersificat'. Hā
q̄ pascūt' teneris ꝛ recētib⁹ herbis lac faciūt
aq̄suz ꝛ subtile qđ stōacho est nociuū. Que
ro herbis laxatiuis. lac faciūt mordificati/
uū ꝛ neruox pūgitiuū ꝛ est nociuum et laxa
tiuum.

De lacte pecorino Ca. LXV

Lac pecorinū magis est calidū ꝛ siccū
q̄z vaccinū. min⁹ hns butirositatis et
pl⁹ caseitatis. ꝛ iō min⁹ nutrit nec cor/
pori ita ꝙcitvt vaccinū. Dōstrat aūt h ex
guitate sui odoris. Hāvt di. Bal'. lac pecori
nū in odore est gui⁹ q̄z vaccinū. ꝛ idō magis
flegmaticū. magis aūt nutrit q̄z capnū sz mi/
nus q̄z vaccinū. Uñ min⁹ est tpatū q̄z capnū

De lacte asinino Capl'um. LXVI

Lac asininū est tpatū et nutritiuū re/
sumptiuū vētris tñ solutiuū et ner/
uox remollitiuū ꝛ mēbrox siccitate
ꝛ calore induratox humectatiuū. pectoris iu
uatiuū ꝛ tussis ꝛ anheli⁹ difficilis mitigati/
uū. vulnex renū ꝛ vesice curatiuū.

De lacte caballino Capl'm. LXVII.

Lac caballinū vicinitatē hz ad came
linū in subtilitate ꝛ acumie ꝛ calore.
in apostematib⁹ matricū ē inuatiuū
aperitiuū ꝛ mēstrualis flux⁹ ꝓuocatiuum. si
cā mēstruox calida sit ꝛ sicca. quā ꝓprietatez
hz illud lac ab oīm lacte alio separatam. vt
dicit ysaac.

De lacte porcino Capl'm. LXVIII

Lac porcinū ꝼm ysa. est subtile et aq̄/
sū qr ex sua frigiditate incoctū rema
net ꝛ idigestū. ꝛ iō si ꝼm medicinam
accipiat' puū aut nullū ꝛfert iuuamētū. sz si
ꝼm cibū cū succo ordei sit coctū bonū gene
rat humidū nutrimētū. vt dicit idem.

De lacte animalium Capl'm. LXIX

Lac animaliū ptui valde vicinox est
subtile ꝛ aq̄sū. qr aquei hūores adu/
nāt' in aialib⁹ tpe pt⁹ qr os matricis
claudit' ꝛ lac aq̄sis hūorib⁹ ꝛmiscet'. ꝛ idō eo
tpe' est nociuū vomit⁹ ꝛ fastidij ꝓuocatiuum
asperitat' remollitiuū ꝛ villox stōachi lubri
catiuū. vētr' laxatiuū. dux ad digerendū. et
stipticū ꝛ in stōacho coagulatiuū ꝛ pessima
rū infirmitatū generatiuū. ꝛ ex fumo ascen/
dēte cerebri pcussiuū. ꝛ dolor' capit' causa/
tiuū. fetoris dētiū ꝛ anheli⁹ inductiuū. Uñ
si lac fuerit corruptū vel pl⁹ debito assūptū.
vel alio mō vel tpe q̄z expedit sit acceptū mlt'
tax infirmitatū est generatiuū malox hūo/
rū ꝛ lūbricox ē nutritiuuz. bonox hūox est
corruptiuū. arenax in vesica ꝛ in renib⁹ adu
natiuū et putrefactiuū. calor' nat'al' debili/
tatiuū. ꝛ innat'al' caloris ac febrilis inflama
tiuū. gingiuax ꝛ dētiū infectiuū. pustularū
pessimax ꝛ scabiei in puul' causatiuū. rugi⁹
ꝛ vētositatis excitatiuū. opilationū renis et
epatis effectiuū. stōachi q̄uatiuū. ꝛ lubrici/
tate sua cibariox añ digestōz expulsiuū. ꝛ sic
lienterie inductiuū. Nas ꝛ mlt'as alias idu
cit lact' corruptio passiones. sz h ō lacte bo
no ꝛ malo nūc dicta sufficiāt.

De sero. Ca. LXX

Serū ē lact' ps aq̄sa a lact' alia ꝓte ꝓ
coagulū seq̄strata. nā coagulū ptes
butirosas ꝛ caseosas sil'iūgit ꝛ ab eis
qđ liq̄dū ē ꝛ aq̄suz diuidit ꝛ discernit. Cui⁹
effect⁹ supi⁹ recitant'. hz ēm ꝓtutem putredis
lauatiuā. nā intestina lauat ꝛ vulnera ītesti/
nox de sanie mūdificat pect⁹ purificat sitim
sedat acumē colere rubee mitigat. scabiez ꝛ
impetiginem mūdat. splen ꝛ epar deopilat.
Quere s̄ in ꝓmo ꝼm ysa.

De butiro Ca. LXXI

Butirū a buēdo. i. pfundēdo ē dictū.
vt dicit Hugui. sua ēm vnctuositate
et humiditate habet imbuere et per
fundere corpora que contingit. Nam butix
est flos lactis multū habens caliditat' ꝛ hu
miditatis cū dominio aereitatis. rōne cui⁹
hz multū vnctuositat'. Est ēm butirosa sub
stantia naturaliter calida ꝛ hūida viscosa et
vnctuosa hūane complexioni vicina. vt dic̄
ysaac. vñ sepe comestū stomachi est hūecta
tiuū. ventris solutiuū. maxīe si recens fuerit
Et ideo antiqui vt dicit idem assimilauerūt
butirū oleo mixto pinguedini. dicentes q̄si
quis acceperit valet screatui de pectore et ō
pulmone maxime si ibi fuerit apostema. q̄a
ꝓprie est maturatiuū et humorum dissoluti/
uum et superfluorum pectoris mundifica/
tiuū maxime si cū melle vel zucara comedat'

Sz tūc min⁹ē maturatiuū ꝛ excreatōis amplⁱ iuuatiuū. vt dic̄ idē. subdēs ibidē. Butirū repugnat venenis. m̄bra hūectat. aspitatē ocl'oꝝ et⁹ lotura mollificat ꝛ emūdat. apostema dissoluit ꝛ maturat. Uulnera pulmonis gutturſ ꝛ pectoꝝſ mire sanat. renū ꝛ intestinoꝝ morsuras mitigat. neruos īduratos ꝛ ɔctos seu spasmatos mollificat atꝙ laxat vt dic̄ idē. Dicit āt Auic̄ ꝙ ɔ venena interi⁹ sūpta singl'are p̄sidiū est. si intoxicat⁹ butirū in lacte calido resolutū bibat ī mag̃ q̄ntitate. nam vnctuositate sua opilat meat⁹ ne ad coꝝ ascēdat subito vis veneni. Preterea venenositatē totā ad se trahit ꝛ ipam iuiscat. ꝙ vomitū euacuat de coꝛpe ꝛ educit. vt dic̄ idez. Fit āt sic. flos lactſ siue supenatās pīguedo recolligit̄ in vase mūdo et cū q̄dā lato ligno rotūdo ꝛ pforato diutissime ꝙcutit̄ ꝙ violentiā ꝛ mouet̄. et q̄ motu calor nat̄alis in subā lactis excitat⁹ ꝛ ɔfortat⁹ totā vnctuositatem insimul recolligit. q̄ sua leuitate supficiē petit. serosa ꝝo aq̄sitas cū ptib⁹ caseatſ infertius descendit et butirose subē tāc̄ꝫ nobiliori cedens fundū petit. ꝛ illa butirosa subā q̄ enatat in supficie recolligit̄ et ad vsus varios et necessarios in vase mūdissimo reseruat̄. qō q̄nto recenti⁹ tāto est saporosi⁹ ꝛ gustui delectabili⁹ inuenit̄. Est āt in p̄ncipio molle ꝛ liquidū ſz paulatim calore nat̄ali ɔ hūidas ptes innalescēte ꝛ eas ɔsumēte mediocrit̄ indurescit. Unū bñ ꝛ munde reficit ꝛ nutrit et pulmēta loco sagimis vl' olei bñ cōdit. Salit̄ aūt aliq̄ntulū vt meli⁹ ɔseruet̄. ꝛ vt ei⁹ potentia l'hūiditas siccitate salis tp̄et̄. insup vt ei⁹ saporositas augmētet̄. Hā gustui ī sapore ē magſ gtū q̄ñ mediocrit̄ est salitū. q̄ñ aūt nimis antiquat̄ ei⁹ sapor cū odore diminuit̄ ꝛ ī grauē odorē ꝛ saporē gustui horribilē trāsmutat̄. et tūc nō valet ad cibaria ɔdiēda Valet tñ ad varia medicamīa ꝛ vnguēta. q̄ sepe accidit id qō nō ɔuenit gule. congruit tñ nihilomin⁹ medicine alicui.

De caseo Ca. LXXII

Cas⁹ vt di. Jſi. li. xx. a carēdo ē dict⁹. eo ꝙ tādiu ī vase p̄mit̄ q̄ſc̄ꝫ sero careat ꝛ a lactſ aq̄sa suba sep̄et̄. Unū ɔz cas⁹ q̄ſi carēs. eo ꝙ q̄ñz est sicc⁹ hūore carēs seu liquore vt dic̄ idē. ſm Aug. ꝝo cas⁹ a cadēdo est dict⁹ eo ꝙ de facili cadit ꝛ labit̄ īter digitos faciētis. Est āt cas⁹ fex lactis. nā vt di. ysa. Caseata suba lactſ frigida est ꝛ grosſa et ad digerendū dura. tarde em̄ descēdit de stomacho ꝛ magſ attinet stipticitati c̄ꝫ solutioni. et est gn̄is stomacho ꝛ epati renib⁹ ꝛ spleni maxīe si illa loca fuerīt opilatōib⁹ p̄parata ꝛ calculos in renib⁹ generat. ꝛ iō p̄t̄ ista mala accidētia dī. Cōstan. ꝙ ois caseus vniuersalit̄ est mal⁹. tñ cas⁹ q̄ lacti est vicin⁹ min⁹ est nociu⁹. Uñ distinguit ysa. int̄ recētem veterē et mediocrē. Recens cas⁹ q̄a adhuc recens est nō malos generat humores. q̄ adhuc retinet p̄tē dulcedis et aq̄sitatſ ipsius lactis. et iō ad digerendū est facilior ꝛ ad nutriēdū laudabilior. ꝛ ventris solubilior. et maxie si non fuerit salit⁹. q̄ salsedo sibi saporē aufert et dulcedinē. nā nimis salsus nimis est desiccatiu⁹ et stomacho est nociu⁹ carēs oī sale magis est nutritiuus et coꝛporis humectatiu⁹ ꝛ magis carnis augmentatiuus. stomacho tñ est nociu⁹ et de facili ī fumositates resolutiuus si stomach⁹ fuerit calidus. Si ꝝo fuerit frigidus in acetositatem est de facili ɔuersiu⁹. mediocriter ergo salsus melius digeritur et min⁹ stomacho ē nociu⁹. sine sale em̄ de facili est acetosus. minus ꝝo salsus stomacho fit morsiuus ꝛ sanguinis incensiuus.

De veteri caseo Cap'um. LXXIII

Cetus autem caseus est acutus ꝛ valde siccus ad nutriēdum grossus ad ēcreundum de stomacho nimis durus. quia si lactis aquositas est acuta. acumen tamen et siccitas coaguli ei dominantur. Unde et subtilitatem exit et ideo superfluitas coꝛpis non ita inde subtiliatur sicut alīs subtiliantib⁹. Unde duob⁹ modis nocet coꝛpori. quia eius coꝛruptio ꝛ grossicies nutrimenti sup̄fluitatē ingrossat et coꝛrumpit. stomacho nocet quia p̄ acumen coagulī repugnat omnib⁹ aliunde iuuantib⁹ et in nutrimentū p̄cius ipsa iuuantia traducunt. Unde si in coꝛpore inuenerit grossos hūores in renib⁹ et in vesica lapides parit. grossos em̄ humores calidos et intēsos coadunat et compingit. Est ergo vitand⁹ ita vetus nullum em̄ confert iuuamen. neꝙ nutrimētum. nec obedit digestioni. nec bonum ge-nerat sanguinem. nec ventrē humectat. nec vrinā ꝓuocat. Sed inuentā humiditatē cō stringit et desiccat. Omnis itaꝙ caseus vet⁹ durus sicc⁹ et spongiosus p̄ siccitate ꝛ poꝛositatem ad rumpendū facilis. nihil habens vnctuositatis et humiditatſ coꝛpori est nociu⁹

Dinꝰ aũt est malꝰ vnctuosus caseꝰ et ꝓsertꝰ ꝗz ocularꝰ ꝛ porosus. nã ꝓsertio subꝫ ē signũ hũoris ꝛ vnctuositatꝭ. Qui ãt porosus ē minus est malꝰ qñ est recẽs ꝗz cũ nimis est vetꝰ qz vt di. Dyasco. Caseꝰ recẽs hũectat vẽtrẽ. vetꝰ stringit. maxie elixatꝰ vel si ab aq̃ abstractus assek ꝛ maxie si ante prãdiũ assumatur. meatũ em̃ stomachi sua grossicie obturat et cibũ descẽdere ad intestina nõ ꝑmittit. post prãdiũ ãt sumptꝰ cibaria ꝓpmit vt torcular: ꝛ ad locũ exitꝰ descẽdere ꝓpellit. Caseꝰ inter veterẽ ꝛ nouũ medꝰ mlꝫtũ est nutritiuꝰ ꝑpter eiꝰ saporositatẽ ꝛ grossiciẽ. ꝛ qz calore naꝯali velociter induraꝯ. ꝗto autẽ calor naꝯalis ei dñaꝯ magꝭ tãto plꝰ ꝛ fortiꝰ indurescit ꝛ magꝭ mẽbris inhęrescit. Ducuscz ysa. in dict. ẽm aũt Dyas. ꝛ Arist. li. iij. qñ erit in lacte mlꝫtũ caseiꝰ erit cibi. Est ãt caseꝰ ẽm Dyas. veneno ōriꝰ. Hã grossicie sua ꝛ butirositate oplat meatꝰ venaꝝ ꝛ nõ ꝑmittit ad cor ascẽdere vim veneni. Caseꝰ em̃ recẽs appositꝰ calidus extrahit venenũ a morsibꝫ venenatꝭ. ꝛ hoc signum est. qz appositꝰ supꝑ morsus rabidi canis aut serpẽtis totꝰ candor caseiꝰ conuertiꝯ in liuorẽ. Valet etiã ꝓtra antracẽ ꝛ alia apostemata venenosa vel extra suppositus vel comestꝰ In multis etiã alĩs conuenit medicine. vt dicit idem.

De coagulo Ca. LXXIIII

Coagulũ est lac in quorũdã aialium stomachis inspissatũ. cuiꝰ virtute lac alioꝝ aialiũ coagulaꝯ. in q̃ ꝑte butirosa cũ caseata aggregata ꝑs serosa ꝛ aquea a ꝓtibꝫ alĩs sequestraꝯ. vt di. Arist. libro. iij. Quãto inq̃t lac est spissiꝰ tãto caseatiꝰ ꝛ coagulatiꝰ. ſz lac aialis carẽtis dentibꝫ in supiori mãdibula coagulaꝯ. Lac vo aialis habẽtis in vtraq̃ nõ sicut. nec eiꝰ sepũ. Item idez dicit. Lac coagulaꝯ ex coagulo et lacte ficuum qñ lac ficuũ aggregaꝯ i lana deinde abluiꝯ illa cũ modico lacte et ciꝰ illud lac admiscek cũ residuo. et sic totũ coagulaꝯ. Itez ibidẽ Coagulũ nõ inuenik nisi in vẽtre sugẽtiũ adhuc ruminantiũ. In illis q̃ nõ habẽt dẽtes in vtraq̃ mãdibula nõ inuenik nisi in lepore. q̃ntocũcz aũt plꝰ vetustaꝯ erit meliꝰ. et valet ꝺ fluxũ ventris marie leporꝭ parui et cerui. vt dicit idẽ Arist. Itẽ li. xvj. dic. Accidit lacti ꝙ coagulaꝯ ꝑ coagulũ. qm̃ coagulũ est lac in q̃ est calor spũalis. ꝛ iõ adiuuatꝛ sustẽtat lac sic̃ maris sperma sustentat menstruale sanguinẽ femine in matrice. qm̃ natura lactꝭ ꝛ sanguis mẽstruꝰ eadẽ sũt. vt dic̃ idẽ ibidẽ. De coagulo dic̃ ysa. cap̃. de caseo.

Coagulũ inq̃t coagulaꝯ ꝙ tute sui acumis ꝛ caloris atcz siccitatꝭ sibi dñantꝭ q̃b sua humiditas finiꝯ. ꝛ q̃uis coagulũ sit in oĩ caseo. minꝰ tm̃ sentiꝯ in recenti ꝓ multitudinẽ sue hũiditatꝭ Coagulũ itaq̃z i stõacho lactãtis aniaꝯ ꝛ ruminãtꝭ inueniꝯ cũ q̃ sal admisceꝯ et sic sup ignẽ in fumo desiccaꝯ ꝛ induraꝯ. cꝰ modica ꝑticula cũ in pauco lacte tepido resoluta est cũ residuo lacte admixta totũ coagulabit qõ est coagulabile ꝛ ꝓdensat. Vñ ꝑz ꝙ cõsiliꝫ ꝙꝰ latitat in suba coaguli q̃lis ineſt subꝫ seminis masculi. vt di. Arꝭ. Auic. ysaac. et alĩ. Et hec dicta de liquoribꝫ nunc sufficiant.

De diuersis virtutibus rerum Capl'um. LXXV.

Sunt aũt q̃dam virtutes tam humoribꝫ q̃ liquoribꝫ ꝛ rebus alĩs inhẽtes. de quibꝫ ħ breuiter aliqua inserem. Nam ẽm diuersas completiões ꝛ virtutes diuersis rebus dñantes diuersimode reperiuntꝯ opationes vt est virtꝰ apitiua maturatiua mũdificatiua ꝛc̃. Apertiua itaq̃ ꝙtus opatur ꝑ calidũ et siccũ cũ subtili suba. vt patet in cepis vel succo porri in alumine et hmõi. ex quoꝝ confectione aperiuntꝯ ora venarum ꝛ emorroides prouocanꝯ. vt dicit Constantinꝰ. Rarefactiua virtus operabiꝯ per calorem et humorẽ. nam calor rei subaz penetrat ꝛ dissoluendo humiditatẽ sibi obedientem aperit et dilatat. vt patet in malua et sambuci mediano cortice. et hmõi. q̃ bullita in oleo cutem rarefaciũt et extendunt vt dicit idem. Opilatiua virtus operaꝯ per frigiditatẽ et humiditatem cũ obtusa substantia. vt patz in draganto albumine oui ꝛ psillio. nam hec viscositate et obtusitate substantie poros replent et frigiditate cõstringunt. Inspissatiua virtꝰ opaꝯ ꝑ frigiditatẽ et hũiditatez. vt patet in mandragora. que posita supꝑ cutem ipsam inspissat. vt dicit idẽ. nam frigiditate ꝺstringit partes humiditatis liquidiores. Unde humiditas petens centꝝ reddit substantiam compactiorem et ꝑ consequens spissiorem. aliq̃n aũt operaꝯ per caloꝛẽ et humiditatẽ. Nam calor ꝺsumit partes liquidiores. q̃b consumptis ptes terrestres reddunt spissiores. Indurativa virtꝰ operatur per frigiditatem et siccitatez. quia vtraq̃ qualitas mouendo ad centrũ totam

ſubaz reddit duriorē. qñcz āt opaꝛ ꝓ frigiditatēz hūiditatē. frigiditate ptes liq̄das ꝯſtrigēte. vtz i gelu z ī glacie Qñcz etiā ꝓ calidū z ſiccū ptes terreſtres ꝯpīgēdo z ꝓ ꝯñs indurādo vtz ī laterez ī luto. Aſperitiua ꝙ opaꝛ ꝓ caliditatē z ſiccitatē cū groſſa ſuba. Nā calor qđ ē ſubtili⁹ eleuat z mouet ad circūferētiā. z illđ acuit ī conū qđ ꝙ groſſi⁹ z ſiccius tēdit ad centꝝ. z ſic fit tota ſuba ineq̄lis. q̄ inēq̄litas ē cā aſperitatiſ. ꝓpt̄ opaꝛ aſpitatē in hūido frigiditas coartādoꝛ ꝯſtrigēdo ptes rei circūferētiales ad mediū nō ꝓmittendo ptes liq̄dioꝛes ſe diffundere ad extremū. ꝓpt̄ qđ ptes ſupioꝛes ī q̄lꝫ dñaꝛ frigiditas acute z aſpere exteri⁹ ſenſui oñdunt. qz ꝑm diuerſitatē materie impſſionē a calido z frigido recipiētis varie ſūt z diuerſe reꝝ ꝯditōes z ꝓpetates z reꝝ ꝯmixtōes naꝛal'r vel accidētalit derelicte. vt di. Auic. z ꝯſtā. et ē exp̄ſſuz ſ in tractatu de q̄litatiꝫ elemētariū ꝓpetatū Itē eſt ꝙ⁹ mollificatiua q̄ opaꝛ ꝓ calidum z hūidū. et ꝑ vel ꝓ calorē hūidas ptes dilatantē z rarefacientē z ptes a ptiꝫ diſgregantez vt facit dialtea q̄ hūida eſt z paꝝ calida. mediocriter tñ calore ſui apit z ex ſupabūdantia hūiditatiſ ſue hūoꝛes fluxibiles reddit. et ſic ꝓ ꝯñs mollificat z remollit. vel ꝑ fit eo q̄ calore dñante ſup ptes aqueas z terreſtres z eas reſoluēte ī ptes aereas z celeſtes vtz in vaporiꝫ ẽreſtriꝫ z aqueis attractiſ ad iterſticia aeris vbi reſoluūt in molliſſimas pluuias z guttulas. nūc roꝛ. nūc grādis ſiue niuis. vt di. cōmē. ſup li. iiij. meth. Denſui etiā eſt maīfeſtū vi caloꝛ dura remolleſcere z ſuperueniēte actiōe calidi ptes ptiꝫ iuicē viſcherere. vtz ī cera z ī alīs liq̄factibiliꝫ ſuper q̄z ptes aqueas z aereas virt⁹ ignea dñaꝛ. vt dic̄ cōmēt. Uirt⁹ at maturatiua ſic̄ et digeſtiua ꝓ calidā ꝙtutē z hūidā opaꝛ. ſic̄ z retētiua ꝓ frigidā z ſiccā. z expulſiua ꝓ frigidā z hūidā. z aptiua ꝓ calidā z ſiccā ꝑncipal'r opaꝛ. Attractiua ꝙt⁹ ꝓ calidū z ſiccū opaꝛ. vt ptz ī diptāno ſcrapinoꝛ ſtercoꝛe colūbino z ꝯſiliꝫbus. Laxatiua hz opari ꝓ caſdē ꝙtutes ſz vehemēti⁹ Uñ q̄ vehemēt attrahūt laxatiā ſūt vt ſcamonea z c̄. Opaꝛ et ꝓ frigida ꝯpmēdo. z ꝓ hūida lenificādoꝛ lubꝛificādo. vtz ī pꝛunellis thamaridis. z c̄. Putrefactiua q̄ñcz ꝓ calida et hūida opaꝛ. q̄ñz vo ꝑter ꝑ. Maturatiua ꝓ calida z ſicca ſic̄ z attractiua. vtz in canthariduꝫ z flamula. z hmōi. vehemēt calidis q̄ puſtulas generāt z carnē vlcerāt val/

de cito. De aliꝫs āt ſtutiꝫ z ſiliꝫ dictū ē ſ li. iij. đ ꝑpetatiꝫ elemētariū q̄litatū ī li. viij. in tractatu de remediꝫs moꝛboꝝ.

De putredine Ca. LXXVI

Putredo ē ſubalis hūiditatiſ coꝛruptio ꝓueniēs ex īdigētia caloꝛiſ naꝛal' ſupabūdāte caloꝛe alieno. Caloꝛ ei innaꝛalis agēs in hūidū qđ nō regit a naꝛali cā eſt inductiua putrefactōis. vt đ ſup li. methe. Qm̄e āt terreū frigidū difficili⁹ putrefit q̄z calidū vt di. Ariſt. Siꝫ coagulatū rōne frigiditatis tardi⁹ putrefit. vt ē videre in glacie z ī criſtallo. Qm̄e em̄ feruidū calido tardi⁹ putrefit. vt di. Ariſt. nā intēſio caloꝛiſ īducentis feruoꝛē fortioꝛ eſt caloꝛe aeriſ aliunde veniēt̄ſ. et iō nō ꝓmittit ſe vinci nec aliquam circa rē feruentē ꝓmittit fieri immutatōem. Qm̄e em̄ motū tardi⁹ putrefit q̄z nō motuz vt di Ariſt. Nā mot⁹ inducit caloꝛē ꝯfuātē et caloꝛez excitat naꝛalē. Inſup om̄e fluens tardi⁹ putrefit q̄z nō fluēs. vt dic̄ idē. Nā caloꝛ accidētal' ex aere ꝯtinēte īfirmioꝛ ē et debilioꝛ q̄z caloꝛ naturaliꝫ generat⁹ ex motu ſiue ex fluxu. et iō ex facili ſe vinci non ꝓmittit Qm̄e aūt coꝛp⁹ multū. i. multe magnitudis tardi⁹ et min⁹ putrefit q̄z coꝛp⁹ paucū. vt dic̄ idez. Nā ſi coꝛp⁹ eſt calidū pl⁹ hz caloris naturalis reſiſtētis cauſis putrefactōis. Siꝫ ſi ē frigidū ſua naꝛalis frigiditas meli⁹ reſiſtit caloꝛi accidētali inducēti putrefactōz ī magno coꝛpe q̄z in quo coꝛpe. et ꝑ pz ī mari vt di. Ariſt. Nam mare diuiſū cito putrefit vniuerſū āt nūq̄z. Siꝫ eſt videre ī aq̄s aliꝫs magnis q̄z ptes diuiſi a totali flumine cito putrefiūt. et iō in ptiꝫ ſic diuiſis vermes generant ꝓ putrefactōem. Cui⁹ rō eſt qz caloꝛ naturalis diſgregās in eis facit ſubtile diuidi a groſſo. et terreum ab aqueo et aereo. ex ſuba aūt ſubtili aquea vel aerea a groſſioꝛe pte ꝓ caloꝛē ſequeſtrata idem caloꝛ diſgregans facit generari vermes et alia aialia. et ꝑ eſt qđ di. Ariſt. quare caloꝛ naturalis diſgregans conſtare facit diſgregata. z ꝯnertit in naturā animalis. et ꝑ ꝓ putrefactōem. vi caloris extranei introducta. vt di. cōmenta. Putrida q̄ ſunt guſtui hoꝛribilia. z abominabilia ſtomacho. z nauſeā ꝓuocātia. Sūt et grauis odoris et mali ſapoꝛis z deformis coloris. man⁹ inficiētia ꝯtingētis. contraria ſunt humane cōplexioni. et ſubitā inducentia ſanis coꝛruptōez. ſerpentiꝫ tñ et vermibus ꝑbentia cibum et refectōem. Que autē

sunt dispositа ad putrefactõz ꝑ associatiõez ad putrida celeriꝰ ꝯhũt corruptõz. et mẽbra putrida corrũpũt sana. ⁊ cũ ñ sint spũi quia ꝓuãt spũ mẽbra. q̃ ḡ sũt magꝭ vicina nõ ꝑñt sanari nisi ĩmbꝫ qꝺ icipit eẽ putridũ a putre dine penitꝰ sepeꝁ. Uñ q̃ putrida sũt ñ sũt vtilia nisi solũ ad ꝺ vt ꝑscindãꝁ eꝯciãꝁ aut cõburãꝁ. Sunt ⁊ alie ꝓtutes q̃bꝫ mediãtibꝫ opaꝁ naꝁa vt ꝓꝰ nutritiua seu pascitiua in vegetabilibꝫ. ⁊ ĩ aialibꝫ ẽ ꝓꝰ generatiua tã ĩ bipedibus q̃ꝫ ĩ q̃drupedibꝫ. et ẽ ꝓꝰ ouatiua tam ĩ reptilibꝫ q̃busdã q̃ꝫ ĩ volatilibꝫ. ſz ꝺ generatiua ⁊ nutritiua et alĩs sibi submiſtrãtibꝫ sufficienter supꝰ dictũ ẽ li. iij. ꝺ generatõe hoĩs in li. xviij. de generatõe aialium ĩ generali. ⁊ iõ de eis est supsedendũ. Uirtꝰ ãt ꝓcreãdi ouа est ĩ aialibꝫ anulosi corpis. vt ĩ serpẽtibꝫ araneis scorpionibꝫ ⁊ siliꝫ et ĩ natãtibꝫ. vt ꝑz in cancris sepĩs et alĩs infinitis. et volatilibꝫ et in omĩbꝫ bipedibꝫ. q⁊ vt di. Arist. li. v. Bipedia inq̃t nõ generãt aialia ꝑter boĩez.

De ouis et eius ꝓprietatibus Capitulum. LXXVII

Primo igit de ꝓdictꝭ animãtibꝫ semẽ decisum in q̃daz corpuscula parua mollia hũida et subalbida coagulaꝁ et trãsformaꝁ et q̃bꝫ ꝑ opatiõem diuersa animãtia ꝓcreanꝁ. et talia corpuscula ouа sunt dicta eo ꝙ sũt vuida. i. eo ꝙ intrinsecꝰ hũore sint plena. vt di. Jsi. li. xij. Hã hũidũ ẽ qꝺ exteriꝰ humorẽ ḃz. vuidũ qꝺ interiꝰ. q̃dã tñ vt dicit idẽ. putãt ouũ grecam hẽ originẽ Jlli eñ dicunt. oa. v. lr̃a ablata. Ouа ãt q̃dam inani vento ꝯcipiunꝁ sz nõ sunt generabilia nisi q̃ fuerint masculino ꝯcubitu ꝯcepta et semĩali spũ penetrata vt dic̃ idem. Quoꝝ ãt tantã vim dicunt esse vt lignũ eis ꝓfusuz nõ ardeat. nec vestꝭ q̃dem aduraꝁ. vt dicit idez. Admixta q̃dem calce glutinare ferũꝁ vitri fragmẽta vt dicit idẽ. Ouа igiꝁ ꝓmo gignũꝁ deinde calore materni corpis formãꝁ et animãꝁ. vt di. Jsi. ꝓm ãt Arist. li. iij. et. v. Quãt volucres et pisces et serpẽtes. sz multũ differunt in bonitate et malicia. in q̃litate et q̃ntitate. in suba et forma. ouа tam volucruz q̃ꝫ piscium et serpentuz. Quant ãt generaliter aues in fine veris et in ꝓncipio estatis. vt di. Arist. li. v. ꝑterq̃ꝫ auis marina q̃ ꝺr alceon. qm̃ illa auis ponit ouа in ꝓncipio byemis et cubat. xiiij. diebꝫ anteq̃ꝫ pulli ꝯpleanꝁ. vij. diebꝫ ante ꝓncipiũ byemis. vij. post sic̃ dicit simonides in li. suo. Et di. Jsi. de hac aue li

bro. xij. in litore stagni occeani alceon ĩ hyeme nidũ facit. vij. diebꝫ ⁊ ouat et excubat super ouа qua excubãte septẽ diebꝫ q̃escit mare silentibꝫ ventis et ꝓtinua septẽ diez tranquillitate miteſcit pelagꝰ. natura rez eius fetibus educandis exhibẽte obsequiũ. Idem dicit Pli. et Basiliꝰ in exameron. ⁊ Ambro. Alie tñ aues ouant bis in anno vel pluries. vt yrundines. sz ꝓma ouа corrumpũꝁ ꝓpter hyemẽ. ouа ꝺo posteriora cõplenꝁ. Aues ꝺo domesticе vt ibidem dicit Arist. ouant tota estate sicut galline et colũbe. et ꝑcipue quando bñ pascunꝁ. et locus eaz est calidꝰ. Item dicit Arist. li. vj. quedam oues ouãt toto anno preterq̃ꝫ duobꝫ mensibus tropicoz. scilz in iulio et in decembri. vt galline. quaz quedam ouant bis q̃libet die. Et q̃ multũ ouãt cito moriunꝁ. Colũba aũt qñqꝫ decies ouat in anno sz pauca ponit ouа. Et aues vncorum vnguiũ sunt paucoꝝ ouoꝝ. Et quedaz ouant in nidis. et quedam in arboribꝫ canis. et quedam in foraminibꝫ terre et cauernis. et quedam in aruis et in rupibꝫ. ⁊ q̃dam in arenis. vt strucio. que nõ fouet ouа sua nec cubat sup ea sed calore solis cõplentur et animantꝁ in arenis. et quedã ouа fouẽtur in nidis factis in arboꝝ ramis. et quedã in petris altissimis. et quedam in arundinetis sicut ouа auiũ aquatiliũ. Dicit eꝺ Arist. li. vj. Ouа auiũ sunt dura exteriꝰ Et quedã sunt duoꝝ coloꝝ quia citrina interius ⁊ alba exteriꝰ. Ouа auium fluuialiũ diuersificãtur ab ouis aliaꝝ auiũ que in sicco nutriuntur. quia citrinũ est in istis magis q̃ꝫ in duplum ad citrinũ auiuz que nutriunꝁ prope ripas. Uariantꝁ etiam in colore. nam colũbarum sunt alba sicut gallinaꝝ. et auiũ palustrium sunt glauca. et quedã sunt sicut picta. vt ouа nisi. Diuersificantꝁ ouа in figura. qm̃ quedam sunt acuta. et quedaz lata. ꝓus vero exit latum postea acutũ. Ouа vero longa capitis acuti producũt mares. habentia vero loco acuminis rotundum producunt feminas. In calidis autem regionibꝫ ponũtur in fimo ad solem et complenꝁ vt in egypto. et in quibusdã locis in plumis calefactꝭ sicut in quadam ciuitate. quidã potatoz cõposuit ouа sub puluinari et dixit ꝙ ꝓtinuauit potum quousq̃ꝫ ex illis ouis pulli extrahebanꝁ. Aliquando etiã ponunꝁ ouа ĩ vasis calidis et extrahunꝁ ab illis pulli vt dic̃ idẽ ibidẽ. recepto tamẽ semĩe maris in matrice

simul cũ semĩe femine cõmiscet. in ꝓncipio apparet albũ. deinde fit rubeũ ī modũ sanguinis. ꝑ totalit fit citrinũ. deinde paulatī opãte natura remanet citrinũ ī medio. ⁊ album ī extremo. ⁊ cũ ꝓplebit exibit ⁊ tũc mutata mollicie in duriciẽ. qz in exitu coagulatur ⁊ ꝓfectissime indurat. vñ ova q̃diu sũt ī vẽtre sunt citrina quadã pellicula albida ī uoluta. Sz qñ sunt formata ⁊ ꝓpleta indurant ⁊ illa duricies testa nũcupat. ⁊ est idez testa in coagulo oui qd est embrio vel folliculus in corpe pueri iã ꝓcepti. sz ꝑpter fortitudinẽ vl intẽsionẽ caloris ī corpe auis dominãtis pl⁹ indurat. ⁊ hoc fuit necesse ꝑpter interiorꝫ liq̃ditatis ꝓseruatiõz. Quãt ãt mlte aues ova vẽti sicut faciũt galline ⁊ anseres. vt dic̃ Aristo. ibidẽ li. ij. ⁊ hoc accidit ex supfluitate humorꝫ seminal in corpe femie supabũdantis. ⁊ sunt ova vẽti pua ⁊ insipida humidiora alijs ⁊ sine dura testa ⁊ posita sub gallina nõ alterãt sz remanet albũ album ⁊ citrinũ citrinũ. Talia ova inuenũt in gallinis ⁊ anseribꝫ panonibꝫ ⁊ columbis Formant pull⁹ in ouo ⁊ cõplent citi⁹ ī estate q̃z in hyeme. qz ova galline scindũt in. xvij. diebꝫ in estate ī hyeme in. xxv. Et qñ tonitrua veniũt in hora cubatõis ova corrũpũt. silr qñ frequẽter nuda manu tãgũt. Galline etiam veteres ouãt in ꝓncipio vers. ⁊ ova galline iuuenis sunt minorꝫ corpis. ⁊ vniuersaliter si galline nõ cubauerint sup ova sua infirmabũt ⁊ corrũpent. ⁊ ouũ galline cõplet post coitũ in. xj. die. Et q̃dã aues ī coitu nõ seruãt sexũ sz saltat femia sup feminã. et mascul⁹ sup marẽ. vt pdices ⁊ colũbe. ⁊ tal coitus facit odorẽ fetidũ ⁊ ova nõ pullificatiua sz sunt sterilia quẽadmodũ ova vẽti. vt dic̃ Aristo. In ouis aũt galline p⁹ tres dies cubatiõis apparẽt sig̃ pulli. ⁊ tunc ascẽdit citrinũ versus acutũ ad illũ locũ a q̃ incipit scissura. ⁊ apparet q̃si gutta sanguis in albumĩe oui. ⁊ est ꝓncipiũ seu materia ipi⁹ cordis. vt dr̃ in tractatu de auibꝫ de generatiõe pulli. q̃re ibi. Jtẽ ova in q̃bꝫ sunt duo vitella faciunt gemellos pullos ⁊ pua ⁊ subtili tela diuidunt ab inuicẽ h̃ vitella. vt ibidẽ dic̃ Aristo. Et aues q̃ comedũt carnes nõ ouãt nisi semel ī anno ꝑter hyrũdines q̃ bis ouant. Aq̃la em̃ ouat tria ova ⁊ tertiũ eĵcit a nido ⁊ cubat sup ova. xxx. dies Ducusq̃ Aristo. li. vj. Jtẽ idẽ li. xvij. Auiũ genera ova ꝓcreant ꝓpleta dure teste nisi accidat occasio ꝙ firmitatẽ. Jtẽ aues multe generatiõis faciunt sepe ova vẽti. qd nõ ꝓtingit auibꝫ bonivolat⁹ neq̃z curuoꝝ vnguiũ. qm̃ aues multoꝝ ouoꝝ sunt mlte supfluitatis. supfluitas aũt auiũ vncoꝝ vnguiũ trãsit ī plumas et ī vngues ⁊ ī alas. ⁊ iõ eaꝝ corp⁹ est puũ durũ ⁊ acutũ ⁊ macilẽtũ. ⁊ ꝓpt hoc non sunt tales aues mltoꝝ ouoꝝ neq̃z multi coit⁹ Aues cũ corpulẽte ꝓpt corpulẽtiam ⁊ calorẽ ventris ouãt multotiẽs. Silr aues pui corpis sunt multi coit⁹ ⁊ mltoꝝ ouoꝝ. sic̃ pz ī q̃busdam gallinis. q̃ q̃nto sunt magꝫ pue tãto erũt pluriũ ouoꝝ. qz cibꝫ taliũ trãsit ī creatõz ouorũ Jtẽ ova vẽti nõ erũt in auibꝫ bonivolatus qz supfluitas eaꝝ ẽ pauca ⁊ iõ ouãt ova pauca. ova vẽti sunt pla ouis ꝓueniẽtibꝫ generatõi pulloꝝ. ⁊ sunt minorꝫ q̃ntitatꝫ. qm̃ nõ sunt cõpleta. vl ꝓpt multitudinẽ suã sũt minorꝫ delectatõis q̃ comedunt. qm̃ in omni re delectabil⁹ est qd ẽ digestũ ⁊ dulci⁹q̃z indigestũ. Et q̃daz aues q̃ olfaciũt mares et audiũt voces suas ipleñt ouis. qz sunt mlti cibi ⁊ multe supfluitatꝫ ⁊ calorꝫ. ⁊ iõ sunt fortioris appetit⁹. ⁊ iõ spermatizãt ⁊ cito ouant qz supfluitas illa trãsit ī ouoꝝ naturã vi caloris. Jtẽ generatio auiũ ex ouis erit q̃ femina sederit sup ova ⁊ calefecerit ea. Et q̃a pull⁹ in ouo nõ põt cõpleri sine nutrimento iõ natura posuit cibũ suũ interi⁹ ī ouo. ⁊ in digẽt ova ꝓpt debilitatẽ suã calefactiõe. ⁊ iõ ova cito cõplent in diebꝫ calidis. qm̃ tpe calidũ iuuat digestionẽ creatõis. Est aũt albumen materia ⁊ sustẽtatio pulli. vitellũ aũt cibus pulli ⁊ nutrimẽtũ ei⁹. ⁊ ꝓpt h̃ albũ et citrinũ disiuncta sũt quadã tela ꝓpt nature diuersitatẽ ⁊ natura albumis est q̃si ꝺria nature vitelli vel citrini. ⁊ ꝑter h̃ ꝺgelat citrinũ tpe frigorꝫ. ⁊ postq̃z fuerit calefactũ fiet hũi dũ. albũ aũt nõ ꝺgelat ex frigore sz fit magꝫ humidũ ⁊ qñ assatũ fuerit erit duꝝ ⁊ apud generatõz pulli inspissat. qm̃ sustẽtatio pulli est ex eo q̃ ꝑ vmbilicũ accipit pull⁹ cibũ ex citrino. ⁊ citrinũ in tpe illo ẽ multũ. qm̃ erit humidũ ⁊ de facili ꝓuertibile in cibũ. Ducusq̃ Aristo. li. xvj. De ouis aũt dic̃ Jsaac in dict. Ova inq̃t que generãt in aialibꝫ sanis ⁊ tpatis sunt nutrimẽti laudabiliorꝫ. q̃ vero ex crassis sunt maiorꝫ nutrimẽti ⁊ sapidiorꝫ Silr de coeũtibꝫ cũ masculis cũ calorẽ maiorẽ hñt coeũtia q̃z nõ coeũtia. silr generata de iunioribꝫ qz in eis habet pl⁹ caloris. Nature aũt ouoꝝ generaliter sunt temperate ⁊

mediocres ꝛ hũane ꝯplexioni plimũ vicinã
tes. albumina tñ sunt frigidiora ad vitello-
rũ cõpatõz. qđ testať eoꝝ aquea saporositaſ
ꝛ iõ in odore sunt vitellis ḡuiora ꝛ sunt etiã
indigestibiliora. maxie de veteribꝫ volatili
bus aut de masculi nõ coeũtibꝫ vitella sunt
tpata calori vicina. ꝛ iõ ad digerẽdũ sũt me
liora ꝛ facilioraꝯ fortãtia mẽbra ꝛ ab eis tar
dius dissoluẽda. Variať aũt ouoꝝ nutrim̃
tum ꝑm diuersitatẽ aialiũ exq̃bꝫ generãtur
qz generata de subtili aiali ꝛ tpato vt ex per
dice vel gallina ad nutriẽdũ sunt laudabili
ora. ꝛ sunt facile digestibilia. ſz a mẽbris fa-
cilius dissoluunť. Uñ ad regimẽ sanitatis
meliora sunt ꝙ̃ ad mẽbra ꝯfortãda. Que ãt
generãť de grossis aialibꝫ ad digerẽduz du
ra sunt ꝛ nutrimẽti illaudabiľ. sic̃ ova struti
onis anseris ꝛ pauonis q̃ sunt mali nutrimẽ
ti ꝛ dura ad digerẽdũ ꝛ ḡuis odoris. maxie ꝺ
veteribꝫ vel de carẽtibꝫ masculi. ꝛ qñ digerũ
tur a mẽbris tardiꝯ dissoluunť. ꝛ iõ plꝯ valẽt
ad mẽbra ꝯfortãda ꝙ̃ ad regimen sanitatis
Generata aũt ꝺ auibꝫ iunioribꝫ sũt leniora.
de veteribꝫ ḡuiora. ꝺ mediocribꝫ tẽperatio-
ra. qz calores sunt pfectiores ꝛ minores hũidita
tis. ꝛ iõ valẽt ad regendã sanitatẽ ꝛ ad mem
bra ꝯfortãda. Ova aũt quãto sunt retentio
ra tãto sunt meliora. ꝛ ꝙ̃to magis vetera tan
to minꝯ bona. Variať etiã p artificiũ qua
ꝛuplicit. Aut ei sunt assata. aut elixa. aut in
iure cocta. aut frixa ſz assata sunt elixis gros
siora. ꝛ ad digerẽdũ duriora. qz focꝯ eorum
hũiditatẽ subalez ꝯsumit ꝛ desiccat. Assata
sub cineribꝫ calidis peiora sũt ꝙ̃ q̃ sup car-
bones sũt discoopta. qz cũ calor ignis in ci
neribꝫ ea circũtegat fumositatẽ eoꝝ supfluã
euaporare nõ ꝑmittit. sup carbones ꝝo posi
ta fumositatẽ resudãdo emittũt ꝛ mũda fi-
unt. Elixa aũt in aq̃ meliora sunt ꝙ̃ assata.
qz aq̃ hũiditas calori ignis i desiccãda sua
humiditate subali repugnat. ꝛ iõ minꝯ fiunt
desiccatiua ꝛ caloris naturaľ refrigeratiua
Elixa aũt cũ corticibꝫ sũt peiora qz ꝛ grossi
ciei ꝛ fumositati repugnãt cortices exteriꝯ ꝛ
nõ ꝑmittũt supflua exalare. ꝛ iõ generãt vẽ-
tositatẽ inflatiuã ꝛ ḡuitatẽ stomachi ꝛ totiꝯ
vẽtris Jn aqua ꝝo fracta calor aq̃ tpate pe
netrat ꝛ grossiciẽ suã subtiliat ꝛ aufert eis ḡ
uitatẽ odoris. Uñ ꝛ ceteris sunt laudabiliora
ſz tñ sola vitella plꝯ sunt desiccatiua ꝛ minꝯ
solidatiua. Jndurata ꝝo desiccatiua sunt ꝛ
a stomacho dure exeũtia venasꝙ tarde pe-
netrãtia. bñ tñ digesta multũ ꝯfortãt. sed si
remanẽt indigesta stomachũ grauãt ꝛ inte-
stina. mollia tñ ꝛ paꝝ coagulata minꝯ sunt
desiccatiua. ꝛ magis digestibilia. cito venas
penetrãtia. pectꝯ humectãtia. tñ paꝝ sũt mẽ-
broꝝ ꝯfortatiua. Jtẽ dura aut mollia in su
is actiõibꝫ ꝛ passionibꝫ sunt mediocria. Fri
xa aũt ova ceteris sunt peiora. qz ī stomacho
morãtia in fumositatẽ et corruptiõz sũt ma
gis mutabilia q̃cq̃d ibi ciboꝝ inuenerit cor
rumpẽtia. ḡuitatẽ in stomacho generantia
fastidia peiora faciẽtia ꝙ̃ alia ova maxime
si sint frixa. Jn vitellis aũt inter assata ꝛ in
aqua fracta sũt mediocria. Hucusq̃ Jsaac
Ova etiã nõ solũ sũt vtilia ad cibũ. imo sũt
necessaria ī multiplici medicina. Sunt em̃
humectatiua mitigatiua. pectoris ꝛ gutturis
lenitiua. mẽbroꝝ ꝯfortatiua. resumptiua et
pditoꝝ restauratiua. ꝧtutis iuuatiua gene-
ratiue. ꝯbustionis ꝛ arsure sanatiua. Hã ex
vitellis ouoꝝ assatis fit oleũ optimũ ꝯbustu
ris. Sũt ouoꝝ vitella antracis ꝛ venenosi
apostematis curatiua. Hã vitellũ crudũ ovi
cũ sale mixtũ sanat antracẽ. vt dic̃ Cõstanť.
Ouoꝝ aũt albumia sunt calores mitigatiua
tumoris repssiua. fluide hũiditatis restrictiua
calide artetice ꝛ podagre iuuatiua. qñ autẽ
putrida ꝛ corrupta sunt maxie sunt nociua
hũoꝝ corruptiua. et suo fetore nausee et vo
mit̃ puocatiua. et ꝺ facili sũt mortis illatiua

De ouis aspidum
Capitulũ. LXXVIII.

Ova aspidũ sunt pua ꝛ rotũda. liui-
da vł crocea limosa viscosa interius
fetida ac sũme venenosa. q̃busdam
neruulis paritꝯ globata. q̃ꝝ venenuz sũme
est mortifeꝝ ꝯtra qđ remediũ nõ inuenit vt
dic̃ Pli. Cõtingit aũt vt dic̃ idẽ ouũ aspidis
aliq̃n ab alio venenoso vt a rubeta inueniri
ꝛ ab eo foueri. et ex tali fomẽto vermẽ pcrea
ri q̃ visu et flatu ꝑimit more basilisci siuere-
guli oñe viuũ. Malicia ꝧmis talit pcreati
ꝑmo sentit ꝧmis q̃ eũ fouet. Hã in ꝑmo ei
ortu qñ se fouentẽ aspicit pr̃em se generãtez
interimit et occidit. vt dic̃ idẽ. Et hãc ꝑprie-
tatẽ videť tãgere Jsa. xlix. c. vbi dic̃ ꝙ̃ q̃ co-
mederit ova aspidũ moriet. et qđ ꝯfortuz est
ex ouis et nutritũ erũpit in reguluz. vbi dic̃
glo. ex ouis aspidis generať regulꝯ. et ex iu-
deis venenosis nascetur antichristus.

De ouis aranee.
Capitulum. LXXIX.

Ova aranee sūt mlta z modica. liuida quis macul' aspersa diuisa z ab inuicē sepata venenosa mollia z viscosa. q̄ si casu aliq̄ fuerīt pdita aranea ptin⁹ querit ea z suis additamentis interioribꝫ z rostro reportat ipa. Et vnico āt ouo mlte z innumerabiles aranee generāt ita puule q̄ vix vident. z tn statim qn ouū exeūt telas texere incipiūt ita subtilit q̄ nāe ingeniositas pit et ptus pñt merito in tā puo opusclo admirari. quere s̄ de aranea li. xviij.

De ouis aquile La. LXXX

Ova aquile sic̄ z accipitris sūt pauca q̄ nisi raro ternariū nūez ñ excedūt z sepe ac̄la ej̄cit tertium de nido. q̄ difficulter cubat sup oua. vt di. Ar. lib. xv. In nido āt suo collocat q̄ndā gemmā cum ouis suis quā putāt magi valere ꝰ tonitruū et iō dicūt aquilā lapidē ponere cū ouis ne a tonitruo corrūpant. vt di. Pli.

De ouis anserū Lapl'm. LXXXI

Aserina oua mag̃ sunt et dura ad digerendū. z difficili⁹ cubant z tardi⁹ cōplent q̄ꝫ oua gallinaꝝ

De ouis anetarū. Lapl'm. LXXXII

Anetina oua ouis gallinac̄is sūt maiora. sz nō sūt ita sapida nec ita bene nutribilia sic̄ oua gallinaꝝ.

De ouis alaudaꝝ La. LXXXIII

Ova aūt alaude sunt modica. colore varia. cubāt sup gleba z ibi deuorāt sepi⁹ a reptilibꝫ z mustelis.

De ouis bubonū La. LXXXIIII

Ova bubonis sūt parua z maculosa fragilis teste insipida. mltū habētia de albumie z min⁹ de vitello Uenāt aūt de die monedule oua bubonis z comedūt ipa z ipe ꝺ nocte comedit oua monedule. et iō ꝺtinue pugnāt inuicē p̄ suis ouis. vt dicit Arist. li. viij.

De ouis coruoꝝ La. LXXXV

Ova corui vt di. Ar. li. vj. sūt multa z cubāt solū a femia z mascul⁹ iterim defert ei cibū. et ej̄cit aliq̄ ꝓpt̄ multitudinez. Quat aūt corꝰ et pullificat in medijs estus feruoribꝫ ꝫ naturā aliarū auium. Unde Petroni⁹. Coruus maturis frugibꝫ oua defert.

De ouis cignoꝝ La. LXXXVI

Ova cigni sūt mlta et mag̃ oblonga dure teste nō multū grati saporis et graui odoris sunt dure digestionis magis q̄ꝫ oua anseris.

De ouis cocodrilloꝝ La. LXXXVII

Ova cocodrilli sūt maiora ouis anseris et fouent' in ra vicissim nunc a masculo. nūc a femia. vt di. Pli. lib. viij. Sūt aūt oua illa venenosa et interi⁹ q̄i saniosa. olfactuiz gustui horribilia et ad comedendū mortifera.

De ouis colūbaꝝ La. LXXXVIII.

Ova colūbe sunt miora q̄ꝫ galline alba rotūda aliq̄ntulū oblōga sapida calida et bñ nutribilia. Sūt āt oua colūbe duo et ex vno generāt' mascul⁹ z ex alio fcia. z mascul⁹ cubat sup ea de nocte. et fcia de die vt di. Ar. li. vj. Multotiēs autez ouāt in anno q̄ decies. et maxie i calidis regionibꝫ vt in egypto. quere s̄ li. xij.

De ouis colubroꝝ La. LXXXIX.

Ova colubri sunt multa sic̄ et aliorū serpentū valde rotūda subalbida vl' hūida mollia sanioſa ꝓiūcta et mortifera et venenosa.

De ouis draconū. La. XC

Ova draconis sunt maxia maiora lōgitudine q̄ꝫ oua cocodrilli vel struthionis vt di. Pli. Est aūt aial ouans interi⁹ sz nō exteri⁹. sz int⁹ ꝺplentur z formāt' fetus Uñ draconū oua sūt pauciora q̄ꝫ aliorū reptiliū. sz sūt maiora sāguinolēta z sanioſa virulēta mortifera et venenosa.

De ouis herodioꝝ Capitulum. XCI

Ova herodij sunt pua varia oblōga sic̄ oua accipitris siue nisi et sūt pauca. q̄ oīs auis curui vnguis ē fortis volat⁹ et pace hūiditatis z supfluitatis. z iō paucoꝝ ouoꝝ vt di. Arist li. xvij.

De ouis formicaꝝ La. XCII

Ova formicaꝝ sunt valde puula albida rotūda. q̄ extra corp⁹ paulatim recipiūt i locꝫ calidis muscidis ire mēta q̄ꝫ plenarie cōpleant'. q̄ si aliq̄ casu mota fuerint de suo nido vel dispersa a formicis recolligunt' et ad suos nidos referuntur. odorifera sunt z medicinalia vt di. Pli. Uñ et vsi sibi medent' comestis ouis formicarū. vt di. Pli.

De ouis gruum La. XCIII

Ova gruis mediocriter sunt magna pallida dura z insipida grauis odoris et ingrati saporis dure digestionis.

De ouis griffonū. La. XCIIII

Ova grissis ouis aqle sūt maiora du
riora sapore ⁊ odore guiora. qlitate
sūt calidiora ⁊ siccora et etiā nūero
pauciora. qrvltra duo nunqz parit. qrvalde
ē difficilis cubationis. vt dī. Arist.

De ouis gallinaz Capl'm. XQV

Ova gallinaz sūt ceterꝫ tpatiora. nu
trimēto bois ꝺuenictiora. vt supꝰ di
ctū est. Ova tñ vēti sūt insipida et il/
laudabilia nutrimēto. De ꝟ quere supꝰ. ca. ⁊
libro. xij.

De ouis hyrūdinū Capl'm. XQVI.

Ova hyrūdinū sūt pl'a Hā vt dī. Arꝰ.
aues pui corpis ml'te sūt ouatōis vt
dī. Arist. nulla aūt auis carnem co/
medēs ouat bis in anno pter hyrūdinem q
ouat bis. ⁊ aliqū bis pullificat. Ova āt pria
aliqū corrūpunt ꝓpt hyemē. posteriora vero
ꝓplent. vt dī. Arist.

De ouis cancroz. Capl'um XQVII

Ova cancroz pmo generāt infra cor
ticē ⁊ ventrē int caudā ⁊ dorsū itrin
secꝰ deinde emittūt exteriꝰ ⁊ sub cau
da recolligūt ⁊ ibi turgescūt ⁊ rotūdātur et
crescūt donec ꝓpleant. percūt aūt qñ semie
masculi nō pfundunt. vt dī. Arist.

De ouis locustaz La. XQVIII

Ova locustaz intꝰ generāt ⁊ sūt pl'a ⁊
minutissima q effusa supꝫ frōdes ⁊ gꝫ/
mina in aere corrupto calido ⁊ būi/
do i infinitū aliqū ml'tiplicāt.

De ouis lacertaz. La. XQIX.

Ova lacertaz sūt sil'ia ouis serpentū
Sꝫ sūt miora viscosiora ⁊ sunt vene
nosa sꝫ minꝰ qz serpētū. vt dī. Pli.

De ouis milui. Capitulum Q

Ova milui sūt pauca parua crocea ⁊
maculis respsa. ouis ceterꝫ auiū sil/
uestriū magꝫ crestria atꝫ sicca. sapore
insipidissima. in odore gniora.

De ouis merguli La. QI

Ova merguli sūt pua ml'ta calida. va
ria tñ ⁊ alba. paz differentia ab ouis
anatū stagnoz ⁊ fluuioz

De ouis nisi La. QII

Ova nisi sūt pua varia calida ⁊ sicca ⁊
qñqz parit nisus oua vēti qñ nimis
impiguatur.

De ouis coturnicū La. QIII

Ova coturnicꝫ sūt sil'ia ouis corui. et
dr q valent epilenticis et caducꝫ. vt
dicit Plinius.

De ouis onocrotaloz. La. QIIII

Ova onocrotali sunt sil'ia ouis anse/
ris sꝫ minora sunt et insipidiora ⁊ in
odore grauiora et in colore minꝰ al/
ba et ad digerendū duriora.

De ouis pauonū. La. QV

Ova pauonis sūt grossa ⁊ dure teste.
⁊ .xxx. diebꝫ cubat supꝫ oua sua. et tūc
scindūt. ⁊ ponit .xij. oua ⁊ paz minꝰ ⁊ absco/
dit oua sua femia ꝓpt masculū q si inuenerit
ea frāgit. vt dī. Arist.

De ouis perdicis La. QVI

Ova perdicis sūt sil'ia ouis colūbe i
tpamēto ⁊ in ꝺplerione ⁊ i magnitu
dine ⁊ furat alter alteri oua sua. sꝫ hec fraus
fructū nō hz qz cū pulli vocē audierit ꝓprie
genitricꝫ matrē q eos fouerat derelinquunt
et ad eā q eos genuit reuertūt. vt dī. Jsi.

De ouis passeꝛ La. QVII

Ova passeris sūt valde pua ⁊ minuta
⁊ bis in āno ouat ⁊ pullificat pcipue
qñ pma oua corrūpunt vel casu aliq amit/
tunt. Sūt aūt calidissima renū inflatiua et
libidinis excitatiua sic et coz cerebella. vt di
cit Constan.

De ouis quistule La. QVIII

Ova quistule sūt pua ⁊ rotūda. mino
ra qz pdicis ⁊ maiora qz alaude. Et
est quistula auis modica a sono vocꝫ sic di/
cta. carnosa pēnosa miozis volatus qz alau/
da ⁊ nidificat sub gleba sicut alauda. ⁊ eius
ouis insidiatur mustela. Et ideo ponit oua
in diuersis locꝫ ⁊ supꝫ qdam cubat masculꝰ ⁊
supꝫ qdā fcia. sꝫ post eductōcꝫ pullozꝫ de eis
parū sollicitant.

De ouis riuatricis La. QIX

Ova riuatricis. i. cuiusdā serpētis ve
nenosi aqs inficiētis sūt sic oua colu
bri sꝫ minora. et in maculis respiora. ⁊ sunt
virulētiora ⁊ pniciosiora. Riuatrix āt fouēs
ona iuxta aquā vl' fontē veneno eos inficit ⁊
corrūpit. de q Luc. Riuatrix violatoz aq ⁊c.
quere. xij. li. Jsi.

De ouis strutionū. La. QX

Ova strutionis sūt maxia rotūda val
de alba dure teste insipidi saporis ⁊
guis odoris qñ autē venit hora vt oua piat
ad stellas pliades oculos leuat. nō cm̄ ona
ponit nisi in ortu illiꝰ stellatōis. Unde visa
stella circa mēsez iulij arenā fodit vbi ponit
oua sub sabulo tegēs ea. et cum ea reliquē/
rit statim obliuiscit vbi ea posuit, nec ad ea

redit vltra sed calor solis in arena illa excoquit. et ex eis pullicl'os pcreat z pducit. si tñ fracta testa pull⁹ educt⁹ fuerit mr̃ ipm recognoscit et quē in ouo pcēpserat: egressū recolligit atq; nutrit. Oua aūt strutiōis in ecclesijs suspēdunt ad ornatū ꝓpter coꝝ magnitudinem et raritatē.

De ouis turturꝝ. Ca. CXI

OUa turturis simillima sūt ouis colūbaꝝ. sz aliq̃ntulū mīora. z ouat in vere duo ova. et nō pl⁹ ouat nisi ova pma corrūpant. vt di. Arz. li. xvij. ouatz cubat sup dura ligna vt colūba z p̄t cubare et ouare vsq; ad. xv. annos. vt di. Arist.

De ouis vpupaꝝ Ca. CXII

OUa vpupe sūt sic̄ ova pdicis. sz mīora z duriora et aspectui deformiora z gustui insipidiora et odoratui graviora. Inter stercora et immūda fouentur z cubant. et hec ova magis et maleficis vt dicūt sunt vtilia ad sua maleficia exercenda vt di. Pli. li. xix.

De ouis vulturꝝ Ca. CXIII

OUa vulturis sunt magna sic̄ aquile z pauca q̃ difficiliter cubat sup ova sua. Sūt aūt subnigra macul' respsa. dure teste. mali odoris z ingrati sapor. z aliq̃ eīcit aliq̃ de ouis suis sicut aquila. quia non de facili p̄t nutrire pullos suos vt dicit Arist. Hec de ouis et de modo ouatōnis et coꝝ qualitatib⁹ et differentijs dicta iam sufficiant.

De numero pondere et mensura. et ꝓmo de vnitate. Capitulum. CXIIII

HĀ dictas ꝓprietates rebus insertas a vltimo visum est mihi vtile inserere q̃dam pauca z levia de ꝓprietatibus et differētijs numeroꝝ mēsuraꝝ pōderꝝ z sonoꝝ. Nam vt di. Isi. li. iij. Rō nūeroꝝ nō est ꝓtēnenda. Jn multz em̄ sacre scripture locis elucet q̃ntū misteriū obtinet rō nūeroꝝ. Nō em̄ frustra dictū est Omīa fecisti in numero pōdere z mēsura. sic̄. di. sapie. c. pj. Hā senari⁹ q̃ ex suis ptib⁹ est pfect⁹ mūdi pfectōez designat. z sic de alijs nūeris est intelligendū. Nihil em̄ scire possum⁹ sine nūeri disciplīa. qr̃ p eam horas temporuz discernim⁹ qñ de mēsiū circulo disputam⁹ dū spaciū anni redeuntz agnoscim⁹. p nūeꝝ siq̃dē instruimur ne in cōpotis ꝛfūdamur. Tolle inq̃t nūeꝝ in rebꝫ z oīa peūt. Adime cōpotū z totū ignorātia ꝛplectit. Nec differt boies a ceteris aīalibꝫ q̃ rōem calculi z cōputatōis ignorāt vt di. Jsi. ibidē. Jdem etiā sentiēdū de ꝓncipio Arismetrice. qr̃ nūq; sciet q̃d sit triāgul⁹ sine ternario. nec q̃drangul⁹ sine q̃ternario et sic de alijs. vñ notū est q̄ sine cognitione numeri nulla scia mathematica possidet. vt ibidē dic̄. Nūer⁹ aūt vt dicit idē est multitudo exvnitatib⁹ aggregata Hā vnitas radix ē et semē nūeri siue mr̃. non proles siue nūer⁹. qr̃ vnitas igenita ē nō bñs nūeꝝ a q̃ ereat. sz oīm nūroeꝝ est origo a q̃ oīs nūer⁹ effluit et emanat. Nam vnū est radix mlt̃itudis z mlt̃iplicatōis et est simplic⁹ et sublim⁹ z ꝓtuosi⁹ oīm sub eo ꝓtēto ꝝ vt di. Arist. z Auic̄. j. li. ca. ij. Nam cū vnū sit radix et origo multitudinis oīa sub se ꝓtinet z oīa sūt in eo vt in suscipiēte. vt di. idem. c. xxxiiij. Nam vnitatz ꝓprietas est multitudinē efficere z illā retinere et ei esse dare. ac in oīb⁹ ei⁹ ptib⁹ existere et ꝓtinere simpl'r vt ꝺr̃ li. iiij. c. ij. Jtē cū oīm rerū vnitas sit origo. q̃nto pl⁹ res appropīquat vnitati tāto pl⁹ appropinquat veritati. vt di. idem. ca. ij. Hāvnitas se hz ad modū forme. dualitas aut̄ ꝑ modū materie. Et iō quāto res plus accedit ad vnitatez tāto pl⁹ recedit a duplicitate et appropinquat ad simplicitatē. et q̃nto pl⁹ accedit ad vnitatē tanto pl⁹ ad entitatē. qr̃ esse nō est ꝓpus vnitate. vt ꝺr̃ li. ij. c. ix. Nec diuersificat vnitas nisi ꝓpt̃ materiā cū sit sustētatrix oīm z retētrix. vt ꝺr̃ li. v. ca. xxxj. Tanta em̄ laus vnitatz est apd̄ sapiētes q̄ a multz aīa dicebat esse vnitas i nūerz pce dēs ab vnitate. z diceret q̄ vnitas est ꝓncipium cuiuslibet ꝓtinui et discreti. vt di. Auic̄. li. ij. c. j. Est itaq; vnitas cōmēdabil' qr̃ a nullo nūerabili orit̄ sz a se ipa ꝓncipiat̄ a q̃ oīs nūer⁹ orit̄. ad quā oīs nūerositas tāq; ad radicē ꝓriā et originē revocat̄. vt di. idē. Jtē rōne simplicitatz. qr̃ vnū est qd̄ nō diuidit̄ vt di. idē. ca. iij. Uerissime inq̃t vnū est qd̄ nec actu diuidit̄ nec intellectu. et tal' vnitas est ꝓncipiū nūeri. vt di. idē ibidē. Jtē dic̄ idem vnitas est in q̃ nō est multitudo qd̄ vtiq; intelligit̄ de vnitate ꝓma z simplici ad quā oīa q̃ntūcūq; disparia reducūt̄. Hā vnū multiplicit̄ ꝺr̃ vt post patebit. Jtē rōne pfectibilitatis. nā pticularia q̃libz in se pfecta sūt qñ ad vnitatē sūt redacta. Hā totalitas z pfectō debet̄ vni. vt di. Arist. v. phi. c. iiij. qr̃ pfectū sufficit ad esse vnū vt ꝺr̃ in li. de ce. z mū. c. ij. Jtē rōne singularis dignitatis. Unū em̄ ꝑ se est aliq̃d extñs solitariū. vt ꝺr̃ in li. meth. c.

ꝓx̄ſ.et ideo Algazel dī.ſup.iij.meth̄.c.xv. q̄ ūitatis eſt vnū eſſentialit̄ z ꝑmo et magis dignū. Eſt āt vnū ſiue vnitas mlt̄iplex vt dicit Alga. eſt vnū ſimplex. et vnū eſt ꝓm quid. Unū ſimplex ꝺr vnū i q̄ nō cadit mlt̄itudo. nec actu. nec potētia. vt p̄uct⁹ et vnitas. Eſt vnū ſimplex i q̄ nō ē actu mlt̄itudo cuius ſit potētia vt lect⁹. z mēbroꝝ i q̄ nō ē mlt̄itudo actu Unū āt ꝓm q̄d ꝺr mlt̄iplicit̄. ſ. vnū genere vt hō et bos. vnū ſpecie vt ſortes z plato. vnū accidētē vt nix z ceruiſia. vnū ꝓportione vt auriga et nauta. z vnū i ſubiecto vt dulce z albū in aliq̄ ſuba vna. Ariſt. āt. j. phi. ca. v. dic̄ q̄ eſt vnū accidēte. vt duo accidētia in vno ſubiecto. z eſt vnū p ſe multipl̄r. vt vnū in ↄtinuatōe cuius termin⁹ vn⁹. z vnū ſpecie vl̄ forma vt ſortes et plato in hoīe. vnū genere vt hō et bos in aīali. z vnū in diffinitōe vt illa q̄ vna eſt diffinitio. z vnū ĩdiuiſibilitate vt p̄uct⁹. z vnū nūero vt ſingulare. z vnū ſimplicitate vt eſſentia. z vnū totalitate ſiue ꝑfectione vt circul⁹ z vnū materia vt oia corꝑa/lia. Bernard⁹ āt diſtinguit. ix. modos vnitatis ad eugen̄. v. eſt em̄ vnitas naturalis et gratuita z eſt ſup vtrūq̄ ↄſtitura. Unitas āt naturalis eſt in q̄druplici differētia q̄daꝝ eſt p aggregatōem reꝝ differētiū z diſtinctaꝝ vnitas collectiua vt multi lapides faciūt vnum aceruū. et q̄dā eſt p colligatōeꝫ ptiū formaliter differētiū ſiue ptiū etherogeneaꝝ et eſt vnitas ↄſtitutiua. vt mlt̄a mēbra vnū corꝑ⁹ Et q̄dā p ↄiūctōeꝫ differentiū ſecu i generatione plis et ſic eſt vnitas ↄiugatiua. q̄n ſcz vir et mulier fūt duo in carne vna. z quedaꝝ eſt p vnionē naturaꝝ differentiū ↄueniētiū in vnitatē ꝑſonalē. z h̄ eſt vnitas natiua qua aīa et caro fūt hō vn⁹. Unitas āt gratuita ſil̄r q̄ttuor hꝫ differētias. quaꝝ ꝑma eſt poteſtatiua q̄ hō ꝓtuoſus ſtabilit̄ in ſe z inuenit aīo indiuiſus. Scḋa eſt ↄſentanea vt p caritatē mlt̄oꝝ in dño eſt aīa vna et corꝑ⁹ vnū. Tertia eſt votiua q̄n aīa cū deo hꝫ p oīa ↄformitatē et vot⁹ ei⁹ adherens vn⁹ ſpūs eſt cum eo. Quarta dignatiua q̄ lim⁹ nr̄ a dei verbo eſt aſſumpt⁹ ad ꝑſone diuīe vnitatē. Unitas ſupernaturalis et gratuita ↄſubſtātiata ē vnitas trinitatis. quā q̄dē vnitatē oportet eſſe ſolaꝝ et ſingularē vt in ea ſit ſtat⁹ et quies omniuꝫ vnitatū. Ex p̄dict⁹ ptz q̄ totalitas z ꝑfectio debet vnitati. vt vult Ariſt. v. phi. Nō ei totū. i. ꝑfectū nō eſt nō ꝺr vnū vniuerſal̄r vt dicidē Sūt aūt vnū numero q̄ materia eſt vna. ſed forma ſūt vnū q̄ vltima ꝑfectio eſt vna et totalis. Unū genere q̄ forma p̄dicamēti eſt vna. vnitas āt q̄ eſt ꝓncipiū nūeroꝝ nō ē vna materia ſz nūero. vt dī. Ariſt. ibidē. Et eſt res ſimpliciſſima q̄ ꝑmo ſubſiſtit z p illā oēs alie. In oīb⁹ generib⁹ vnū ē ꝓncipiuꝫ qꝺ eſt ī illis ꝑticulare vt in coloribꝰ eſt albedo. z i neumatib⁹ ton⁹ ſiue ſon⁹. ↄ. vt ꝺr. r. li. meth̄. c. iij. et ideo vnitas nūeralis a q̄ oꝛiť et ad quā reſoluit̄ oīs nūer⁹ diuīe vnitat⁹ eſt ex p̄ſſiua ſil̄itudo z figura. Hā vt ꝺr. iij. meth̄. ca. iij. ꝓmū in genere ſube et indiuiſibile eſt motoꝝ ꝑm⁹ etern⁹. ſ. de⁹ abſolut⁹ ab oīni materia q̄ nō ſolū eſt ꝓncipiū ꝑmū tāq̄ motoꝝ. ſz tāq̄ forma et finis et act⁹ vltim⁹ ei non admiſcet potētia oīnino ↄ. Un̄ ab ipo ꝺovno in ſuba ꝓcedit oīs creatura effectiue et exemplariter. ſicut ſub vnitate ꝓcedit oīs numer⁹ originaliter. et ad ipm velut ad finem oīa referunt. ſicut ad vnitatē ꝑmā omnes numeri reſoluunt̄ vt idem ſit finis omniū q̄ eſt ꝓncipiū de⁹ qui eſt benedict⁹ in ſecula ſeculoꝝ.

De binario. Ca. QXV

Ad vnitatē aūt addita vnitate dualitas ꝓcreat̄ q̄ poſt vnitatē oīm numeroꝝ p̄cipuū z ſecūdariū tenet locum ꝓm Iſi. et h̄ numer⁹ q̄ binari⁹ ꝺr ab aliq̄bꝰ infamis ꝺr. qꝛ ab vnitate p binariū ſeparamur. vñ nota ꝺr eſſe diuiſionis. ſz vt dī. Aug. i. vj. muſice. Si vituperabilis eſt qꝛ ab vnitate ꝑmo recedit. laudabilis eſt qꝛ ab vnitate exiens ternario approximat z accedit.

De ternario Ca. QXVI

Ternari⁹ eſt numer⁹ ex vnitat⁹ additione ad binariū generat⁹. z eſt ternarius int̄ numeros ſacratiſſim⁹. qꝛ in ipo tot⁹ trinitat⁹ veſtigiū inuenit̄. qꝛ ſic ꝓria vnitas ꝑmi ꝓncipij repſentat vnitatē ſic ternari⁹ ꝑſonaꝝ in deo exꝑmit trinitatē filij. ſcz a pre generatōeꝫ z ſpūſſancti a pre p filium ꝓceſſionabilitateꝫ. In ternario ſiq̄dē adhibuit Ariſto. magnificare deū ſublimē et glorioſū. vt ꝺr in li. de celo z mūdo. c. ij. nā btāꝫ trinitatē clamat z p̄dicat q̄libꝫ creata q̄ fctā eſt a deo trino z vno in nūero pōdere z menſura. vt ꝺr li. ſap̄. xj.

De numero quaternario. Capitulum. QXVII

Ex additione vnitatis ad ternarium q̄ternari⁹ ſurgit. q̄ z a figura q̄drata nomē ſumpſit. vt dī. Iſi. forma autē

quadrãgula maxīe stabilis est atq; firma. et ido maxīe stabilitatē signat vniuersalis ec/clesie et firmitatē fidelis aīe tam in ꝟtute q̄ in scientia z doctrina q̄ comꝓhendit cū omnib⁹ sanctis q̄ sit lōgitudo latitudo sublimitas et ꝓfunditas.

De numero quinario Capl'm. CXVIII.

Æ additione aūt vnitatis ad quaternariū surgit secund⁹ numer⁹ impar scz quinarius q̄ inter impares in binario distans a ternario est secund⁹. et illos ideo sepe designat q̄ ad trinitatis fidem doctrinā z sciaz supaddūt. et tñ q̄uis instructi sint ꝓ fidē et ꝓ legē nihilomin⁹ tñ q̄nq; fatuis ꝟginib⁹ z q̄nq; iuga boum emētib⁹ ꝓpanꝯ qz in q̄nq; carnaliū sensuū voluptatib⁹ adhuc detinenꝯ.

De senario. Capl'um. CXIX.

Æ additione quoq; vnitatis ad q̄narium crescit senarius q̄ p̄m⁹ numer⁹ est ꝓfect⁹ q̄ ex ꝑtib⁹ suis aliq̄tiens sit aggregatis reddit eandē summā qđ in monadib⁹ nūeris nō inuenit nisi in senario. nec i decadib⁹ nisi in .xxviij. et iō di. Boe. li. j. ca. xviij. q̄ senari⁹ est numer⁹ emulator ꝟtutiz. qz nec supflue ꝓgredit nec diminute remittit. sz inter equales ꝑtes tenet mediū nō habēs supfluum neq; diminutū. Hā senari⁹ ꝓtinet in se ꝑtē sui mediā. scz ternariū. et tertiam. s. binariū. et sextā scz vnitatē. sex aūt vnitates faciunt senariū. et duo ternarij senarium. et tres binarij eundem reddūt numez. et ideo iste numerus ꝓfectōez gr̄e et ꝟtutū signat in scriptura.

De septenario Capl'm. CXX.

Septenari⁹ quidē q̄ ex additione vnitatis ad senariū et inter impares est tertius superexcrescentiaz gr̄e designat septiformis. q̄ sp crescit z ꝓficit in tenētib⁹ fidem beatissime trinitatis.

De octonario La. CXXI

Octonari⁹ aūt q̄ crescit ꝓ additionez vnitatis ad septenarium componit ex duab⁹ partib⁹ equalib⁹. s. ex duab⁹ quaternarijs vel ex duob⁹ impar ib⁹ inequalib⁹. s. ex q̄nario z ternario signat supadditionē beatitudinis z gl'e in patria. q̄ succedit illis q̄ habuerūt septiformē grāz h̄ in via. vbi paritati meritoz respondebit paritas p̄mio rum. et imparitati tormentoz z afflictionū imparitas gaudioz z ꝑticulariū ꝯsolationū Hā gaudiū martiz alijs paribꝰ excedit gaudiū ꝯfessoz. et ꝟginū ꝯiugatoz. vt stella differt a stella in claritate. j. Corinth. xv. et iō ꝓpt̄ineq̄lia merita et gaudia diuerse z dispares dicunt in domo p̄tis luminū mās̄iones Joh. xv.

De nouenario La. CXXII.

Nouenari⁹ āt q̄ crescit ꝓ additōez vnitatis ad octonariū. et ꝯponit ex triplici ternario z imediati⁹ se hz cū denario solū in vnitate differēs ab eo. statum z gl'iaz repsentat triplicis hierarchie angelorū quaz q̄libz ꝯuenientiā hz z ꝯformitatez cū sancta trinitate et imediati⁹ se bñt ad deū ceteris creaturis.

De denario La. CXXIII.

Denari⁹ āt q̄ ꝓ superexcrescentiam vnitatis excedit nouenariū est limes et termin⁹ oim simpliciū nūeroz. Primū āt oim cōpositoz repsentat merito ipm christū deū q̄ est alpha et o. finis. s. et p̄ncipium. nō solū creaturaz p̄ncipiū simpliciū vez felicitas z beatificatio est hoim z angeloz. Denari⁹ itaq; numer⁹ est p̄m⁹ limes numeralis sine cui⁹ additione vel replicatione vlteri⁹ numer⁹ nō ascēdit. q̄ decies in se ductus numerū reddit ꝓfectū. s. centenariuz q̄ de leua trās̄it in dexterā vt di. Beda. Ex iaz dictis pz q̄ nūeroz alius est digit⁹ alius articulus. alius compositus. digitus continet numeros simplices ab vno vsq; ad decē Articulus continet decem et reliquos denarios. Compositus amplectit digitum et articulū. vt. xj. xij. xiij. ei sic de alijs vsq; ad. xx. q̄ ē secundus articulus sic. xxx. et. xl. z sic d̄ alijs vsq; ad centū et decies centū reddunt. Ad. In quo patet dignitas denarij sine cui⁹ replicatōe ad millenariuz nō ꝓuenitur. Recipit autem numer⁹ q̄ntitatem et acerū ex vnitatib⁹ ꝓfusus multiplicē diuisionē. Numeroz ali⁹ par ali⁹ impar. Numer⁹ par est qui ī duas partes equales diuidi potest. vt. ij. iiij vj. viij. Impar numerus est q̄ equis partib⁹ diuidi nō potest vno vel deficiente vl̄ superabundante. vt. iij. v. vij. et reliqui. vt di. Jsi. Par aūt numerus sic diuidit. quia alius est pariter par. alius pariter impar. alius impariter par. et imparit impar. Pariter par numerus est q̄ fm parem nūez pariter diuidit⁹ q̄usq; ad indiuisibilē ꝓueniat vnitatem.

Uerbi gra.xlim̃.hz medietatem.xxij.h autē xvj.et iste.viij.octo āt.iiij.et h binarū.s.q.binarij aūt vnitatē hz q̄ īdiuisibil' et singularis est. Pariter impar est numer⁹ q̄ ī equas partes recipit diuisionē sed ptes eius remanēt indiuisibiles vt.vj.x.xiiij.xviij.xxx.l.mox em̄ vt tales numeros diuiseris incurres nūeꝝ quē diuidere nō poteris in equas ptes. Impariter par numer⁹ est cui⁹ ptes equaliter diuidi pñt sz vsq; ad vnitatē nō ptīgūt vt. xxiiij bi immediate diuisi.xij.faciūt.rursus ī aliā medietatez.vj.deinde in aliam medietatem iij.sz vlterius cessat diuisio et inuenit terminus indiuisibilis ante vnitatem Impariter impar est q̄ ab impari nūero impariter numerat.vt.xxv.et.xlix.q̄ diuisi vt impares numeri ab impariby z paribꝫ diuidunt.vt septies.vij.faciūt.xlix.et q̄nquies.v.xxv. Itē parium numeroꝝ alij dicunt supflui alij diminuti. Supflui sunt q̄ꝝ ptes simul ducte plenitudinē suā excedunt.vtputa duodenari⁹ habet em̄ ptes q̄ncq;.duodecimā qđ est vnū. sextā duo.quartam qđ tria.tertiā qđ q̄tuor dimidiā qđ sex.vnum em̄ duo et tres et q̄tuor et sex simul ducta.xvj.faciūt z longe duodenarium excedunt.sicut z alij similes plurimi.

De numero diminuto
Lapl'm.CXXIIII

Diminuti sūt numeri q̄ partiby suis computatis minorē summā efficiūt vtputa denari⁹ cuius ptes sunt tres. decima qđ est vnū.q̄nta qđ est duo.dimidia qđ est q̄ncq;.vnū em̄ et duo et q̄ncq; simul ducta octonariū faciūt denario longe minorē. Similis his est octonarius et alij plurimi qui in ptes redacti infra ꝯsistunt. Perfect⁹ numerus qui suis partiby adimplet.vt senarius hz tres ptes.sc̄z sextā tertiā et dimidiā. sex em̄ sunt vna tertia.ij.et dimidia.s.tres.et he partes in summā ducte.sc̄z.j.ij.et.iij.senarium pficiūt et ꝯsūmant. Sūt aūt perfecti numeri iutra denariū sex.infra centenariuz xxviij.ī fra millenariū.cxxviij.et infra.x.M. cccc.xcvj.et hi numeri pfecti semp in.vj.vel in.viij.terminant.et h alternatim.vt dicit Boe. Perfectos aūt numeros raro inuenies de facili numerabiles.qz vt dicit idē pauci sunt nimis ꝯstanti ordine pcreati.supflui aūt et diminuti sunt multi z inordinate dispositi et nll'o certo fine generati. Impares aūt numeri sic diuidunt. Alij sūt simplices alij compositi.alij mediocres. Simplices sunt q̄ nullam aliā partem hñt nisi solā vnitatem vt ternari⁹ solam tertiam.z q̄nari⁹ solam q̄ntam.z septenari⁹ solam septimaz.bis em̄ vna ps sola est. Et cōpositi sūt q̄ nō sola vnitate metiunt sz etiā alieno numero procreant.vt.ix.et.xv.et.xxj.z.xxv. Dicim⁹ ei ter trini.z septies trini.z ter q̄ni.z q̄nquies q̄ni Mediocres nūeri q̄ quodā mō simplices z incōpositi esse vidēt. Alio ꝙo mō cōpositi.vt ꝓbi gra.ix.xxv. Houenari⁹ em̄ dū nō ꝯpat⁹ fuerit pmus est et incōposit⁹.quia nō habet numeꝝ cōmunem nisi solum monadicum. Ad.xv.vero comparatus.secundus est z incomposit⁹.quia in illis cōmunis est numerus pter monadicū.id est.ternari⁹ numerus qui nouenarium consūmant.vt ter trini.xv et ter quini.

De secūda diuisione totius numeri.
Lapl'm.CXXV

Alio mō diuidunt nūeri.qz oīs numerus aut ꝯsiderat p se aut p alium. Per se est numerus q̄ sine relatione aliqua dr.vt.ij.iij.v.vj.et consimiles. Ad aliud est numerus q̄ relatōe ad alios cōparatur.ꝓbi gra.iij.ad.ij.dum em̄ q̄ternarius ad binariū compat⁹ fuerit duplex dr z multiplex.similiter.vj.ad.iij.z.viij.ad.iij.z.x.ad v. Itez tres ad vnū triplex.sex ad duo z nouem ad tria. Equales aūt numeri dicuntur qui ꝑm quantitatē sunt equales.vt.ij.ad.ij. et.iij.ad.iij.z.x.ad.x.c.ad.c. Inequales qui ad inuicem inequalitatē demonstrāt.vt.iij. ad duo.et.iij.ad.ij.ꝛc.z vniuersaliter quādo maior minori et minor maiori compat. dr inequalis. Maior numerus est qui habet in se illum minorem numeꝝ ad quez cōparatur et parum plus vt quinari⁹ habet in se ternariū numerū et eius alias partes duas.et sic de alijs. Minor numerus est q̄ cōtinetur a maiore ad quem comparatur cuz aliqua parte sua.vt ternarius ad quinariuz continetur ab eo cum duabus partiby suis. Multiplex numerus est qui habet in se minorem numeruz bis aut ter aut quater aut multipliciter.vt duo ad vnum dum comparati fuerint duplr ē.tres ad vnū triplr.q̄tuor ad quadruplicit.z sic de alijs. Econtra submultiplex numerus est qui intra multiplicem numeꝝ multipliciter continetur.vt vn⁹ a duobꝫ bis continet.a tribus ter.a q̄tuor quater.a q̄ncq; quinquies.et sic de alijs.

Superparticularʒ numerꝰ est dū fortiorē cō
tinet in se inferiorē nūez ad quē compatur
silr et vnā ptē eiꝰ. vt verbi gra ternariꝰ ad bi/
nariū compatꝰ ꝯtinet in se duo et aliū vnū q̄
est media ps duoꝝ. silr q̄tuor ad tres cōpa/
rati ꝯtinēt in se tres et aliū vnū q̄ est tertia ps
triū. sic q̄nq̄ ad q̄tuor. ꝯtinēt q̄ternarium et
aliū vnū q̄ est q̄rta ps q̄ternarij. et sic ɔ alijs.
Superpartiēs nūerꝰ est q̄ inferiorē nūerum
totū ꝯtinet et sup ħ alteras eiꝰ ptes duas aut
tres aut q̄tuor aut q̄nq̄ aut alias. verbi gra
q̄nq̄ compati ad tria. hʒ q̄nariꝰ ternariuʒ et
sup ħ duas ptes eius. s. duo. Sex ad q̄tuor
cōparati hñt in se q̄tuor et alias ptes eius. s.
duo. Silr. ix. ad q̄nq̄ compati hñt in se q̄nq̄
et alias eiꝰ ptes. s. iiij. Subsupparties nūerꝰ
est q̄ ꝯtinet sub nūero suppartiēti cū aliq̄bꝫ
ptibꝫ suis duabꝫ aut tribꝫ aut pluribus suis
Ut vbi gra. tria ꝯtinēt a q̄nq̄ cū alijs dua/
bus ptibꝫ suis. et q̄nq̄ a. ix. cū alijs ptibꝫ suis
et sic de alijs. Subsupparticularʒ numerꝰ ē
q̄ ꝯtinet in inferiori nūero cū aliq̄ ptē sua vt
media aut tertia aut q̄rta aut q̄nta. Uerbi
gra. duo ad tria. tria ad q̄tuor. et quatuor ad
q̄nq̄. et sic de alijs. Multiplex subparticula
ris nūerꝰ est q̄ ꝯpatꝰ ad inferiorē nūez ꝯtinz
in se totū inferiorē nūez multiplicit cū aliq̄
ptē eiꝰ Uerbi gra. q̄nariꝰ ꝯpatꝰ p binariū in
se ꝯtinet bis binos. i. q̄tuor et vnā ptem eius
Et. ix. ꝯpati ad q̄tuor ꝯtinēt in se duos qua
ternarios et vnitatē q̄ nouenarij est ps vna.
Submultiplex sꝫpparticularis numerꝰ est
q̄ compatꝰ ad inferiorē sibi nūez cōtinet euʒ
multipliciter cū alijs ptibꝫ eiꝰ. vt octonariꝰ
ꝯpatꝰ ad ternariū ꝯtinet in se bis tiñ cū alijs
ptibꝫ eiꝰ. Silr. xiiij. ad. xij. ꝯpati ꝯtinēt in se
bis senos. scʒ. xij. cū alijs ptibꝫ eiꝰ. Sic. xvij.
ad. vij. sic. xxij. ad. ix. ꝯtinēt in se bis nouē cū
alijs tribꝫ ptibꝫ suis. Submultiplex super/
partiēs nūerꝰ est q̄ ad fortiorē sibi ꝯpatꝰ ꝯti/
nēt ab eo multiplicit cū aliq̄bꝫ ptibꝫ suis. vt
tria ꝯpata ad octo ꝯtinent bis cū duabꝫ p/
tibus suis. Silr q̄tuor ad. xj. cōpati ꝯtinēt
bis cū tribꝫ ptibꝫ suis. vt di. Isi.

De tertia diuisione totius numeri.

Capitulum. CXXVI

Tertio mō diuidunt nūeri fm Isi. Nūeri aut sūt discreti aut ꝯtinentes Discretꝰ nūerꝰ est q̄ discretis monadi
bus ꝯtinet. vt vbi gra. iij. iiij. v. vj. ⁊c. Conti
nēs vo nūerꝰ est q̄ ꝯiūctis monadibꝫ ꝯtinetur.
vt ternariꝰ nūerꝰ in magnitudine intelligat.
Et diuidit ħ nūerꝰ in linealē et in supficialē
et i solidū Est aūt linealis q̄ incipiēs a mo/
nade linealit scribit vsq̄ ad infinitū. Unde
alpha describit p designatiōe lineaꝝ. qz hec
lra vnitatē signat apud grecos Su
perficialis numerꝰ est ita q̄ non solū in lōgi/
tudine sed in latitudine ꝯtinet. vt trigonus
tetragonꝰ seu quadragonus pentagonus vl
circularis. et ceteri qui semp in plano pede
id est. in supficie ꝯtinent. Et ideo figure sūt
hic ponende pro exemplo. nam trigonꝰ nu/
merus taliter ordinatur Quadratꝰ
vero numerꝰ est ita et tetragonus ɔr.
Pentagonus siue q̄nquangulus est ita
circularis numerꝰ est ita Sphericus
vero numerus est et circularis qñ circula/
to numero a se multiplicato surgit et in se
conuertitur. Uerbi gra. quinquies q̄ni q̄n/
quies. hic circulus dum in seipm multipli/
catus fuerit in seipm circulariter redit spe
ram facit. quia q̄nquies. xxv. faciūt genera/
liter. cxxv. Solidus vero numerꝰ est qui lō/
gitudine. altitudine. latitudine continetur.

Naturam numeralem et numeroꝝ
multiplicem diuisionem simpliciꝫ ꝓposui
simpliciter intuendā. prout pʒ in verbis bti
Isi. cuiꝰ verba p oīa sum secutꝰ. Ex quibꝫ
pʒ manifeste q̄ sub numeroꝝ diuersitate di
uersimode latent misteria diuersaꝝ intelli/
gentiaꝝ in canone scpture diuinitꝰ aspirate.
et ideo di. Boe. li. j. ca. j. scientia numeroꝝ
maxime est inter mathematicas scientias a
sapientibꝫ attendenda. qz de omnibꝫ natura
existentibꝫ de quibꝫ hʒ disserere phia preua
let p oīmibꝫ arismetrica disciplina. quia sine
numero nec lra lrē ꝯiungit. nec sillaba sylla
be recto ordine copulat. Sic nec subiectū
a predicabili discernit nec a ꝯclusione in si/
logisticis int ꝑma media et vltima disting/
nitur. vbi ꝑmi secūdi et vltimi siue tertij ra/
tio nō habet. et ideo vt di. Boe. oēs scias p/
cedit scientia numeralis. qz sine ternario nō
subsistit triangulꝰ nec sine quaternario te/
tragonus siue q̄drangulus. ⁊ sic de ceteris.
Sic etiā in musicis est videre. qz musica est
modulatio nūeroꝝ notis ānotata. vt dicit
idē Boe. vtʒ i dyatesseron i dyapente ⁊ dya
pason. et in alijs cōsonantijs musicis q̄ sine
numero p̄cedente nō denominant. sicut nec
astroꝝ cursus nec ortꝰ sydeꝝ vl occasus. nec
temporꝝ nob pateret varietas vl successus si
nō nūerali adiutorio regeremur. Qia etiaʒ

creata rõne nũerali sũt formiata. vt dic̃ idez. Et etiã rõis nũeral' fuit exẽplaritas i aio cõ ditoz. Uñ sub certitudie nũeri creati sunt tz distĩcti tres trini ordies ãgeloz sub septena rioz ternario distĩguũt ꝟtutes tz potẽtie om niũ rõnaliũ tz spiritaliũ aioz. Uirtutez scia nũerali colligũt elem̃ta zvt ita dicã. nũeroz ꝯiũctõe fũgũt vniuersa tã spũalia ꝙ corpa/ lia. tã celestia ꝙ terrena. nec hñt nũeri ꝯpositionẽ int se tz ꝓportionẽ ex alĩs ꝙ ex seipis vt di. boe. Hã i suba nũeroz iueniũt par zipar ex ꝙbꝫ ꝯstat ois nũer9 q̃ diuia q̃dã potẽtia cũ disparia sint tz ꝯria. tñ ex vna genita. s. ex mo nade oriunt tz ivnã ꝯpositõz tz i ꝓportõis sili/ tudinẽ sine medio ꝯiũgũt. Uñ pz ꝙ ois nu/ mer9 sub ipari vl' sub pari ꝯphẽdit. Est aũt par nũer9 q̃ ꝑt in duo eq̃lia diuidi vnitate ñ interueniẽte. Impar ꝟo ẽ q̃ nõ ꝑt diuidi in duo eq̃lia vnitate intercedẽte. vel ꝑm pictago re disciplinã. Par nũer9 ẽ q̃ ꝑt sub eadẽ diui sione diuidi in mĩma tz maxĩa. mĩma q̃dẽ q̃n titate. i. diuisiõe. maxĩa ãt spacioz magnitu/ dine vt si diuidas L in L. et L maxĩm spa/ ciũ est. L mĩma ꝟo q̃ntitas. i. diuisio. nõ eĩm diuisũ ẽ nisi semel tz nulla ꝑt fieri mioz diui sio ꝙ i duas ptes. Hã q̃nto aliq̃s par nũer9 i pl'es ptes diuidi. tãto magnitudo pl9 mi/ nuit. vtz i arboze secta i pl'es ptes. sz nũer9 di uisionis siue q̃ntitas ml'titudis pl9 augetur. cui9 rõ ẽ vt di. idẽ. ꝙ magnitudo ꝑt minui et diuidi i infinitũ. sz nũer9 crescit z pgredit in infinitũ. Et iõ parz nũeri diuisio ẽ ꝑm mag nitudinẽ maxĩa. sz ꝑm q̃ntitatẽ discretã mĩ/ ma. Impar ꝟo nũer9 est ẽ9 nũeral' diuisio est in duas ptes vel pticulas ineq̃les. Par aũt nũer9 qñ ꝙ diuidi in duas ptes eq̃les tz qñz ineq̃les. qñ ꝟo in ptes diuidi eq̃les sivna ps diuisiõis ẽ par tz reliq̃ erit par. vt qñ. viij. di/ uidũt in. iiij. tz iiij. et. xij. i. vj. tz vj. tz sic ꝺ alĩs Si ꝟo vna ps diuisionis eq̃lis fuerit ipar tz reliq̃ necessario erit ipar. vt qñ. vj. diuidũt i iij. tz iij. tz decẽ i. v. tz. v. tz. xiiij. i. vij. tz. vij. Uñ i eq̃li diuisiõe nec paritas iparitati. nec pari/ tati iparitas admisceꝯ ꝓter ꝙ solũ i binario q̃ ꝓnceps paritatz ẽ tz nõ recipit ineq̃lẽ diui/ sionẽ. qz ꝯstat ex duplici vnitate et ex prima duoz paritate. Qñ ꝟo par nũer9 diuidit in ptes ineq̃les. sivna ps diuisiõis ẽ parz reliq̃ erit par. vt si diuidat denari9 i. viij. z i. ij. vl' i vj. et i. iiij. Et sic qñ. vj. diuidũt i. iiij. tz i. ij. et viij. i. vj. tz i. ij. tc̃ Et sivna ps diuisiõis fuerit ipar alia ps nec̃ario erit ipar. vt si diuidat denari9 i. iij. tz. vij. et. viij. i. iij. z i. v. z sic ꝺ alĩs Hec ꝙ vnq̃ fieri ꝑt vt si vna ps diuisiõis par fuerit. alia ipar valeat iueniri. aut cũ vna sit ipar alia par possit itelligi. Impar ãt nũer9 sp diuidit ꝑ ptes ineq̃les tz sp vna ps diuisio nis paritati alĩa iparitati deputat. vt. vij. si diuidas i tria tz. iij. alĩa portio par altera i/ par inuenit. Et ꝟb generaliter i oib9 ipariby iue nit. Est aũt vnitas genitrix ois plũalitatz tz cã iparitatz tz paritatz. nã si ipari addideritz vnita tẽ nec̃ario parẽ nũez generabit. tz si de pari/ tate vnitatẽ dẽpserz. mox iparẽ nũez ꝓcreab Qm etiaz nũeroz circa se positoz et nasali dispositõe sibĩ nuicẽ ꝯiunctoz medietas est vnitas Uerbi gra. si dicat. j. ij. iij. vnitas ad/ dita binario fac̃ binariũ int vnũ tz duo esse mediũ. Itẽ si dicat. j. ij. iij. vnitas addita bi nario fac̃ ternariũ esse mediũ int binariuz tz q̃ternariũ. Sil'r si dicat. iij. iiij. v. vnitas ad dita ternario fac̃ q̃ternariũ int. iij. tz. v. cẽ me diũ. tz sic ꝺ alĩs ascẽdẽdo ꝓcedẽdũ ẽ. De pti b9 ãt tz spẽb9 nũeri paris ꝑt tz ipariz supdictũ ẽ. Istoz ãt nũeroz singlas ꝓcreatões ꝓpor/ tiones ꝯuenietias tz differẽtias. pseq̃ esse lon gũ. ideo de nũeroz ꝓprietatib9 h̃ sufficiant. Hoc solũ aũt sciam9 ꝙ mediũ inuenire i nu meris difficile ẽ. vt di. Isi. qz nũeros esse infi nitos certissimũ est. qz q̃ntũcũq̃ aliquẽ pro traxeris tz finẽ faciendũ putaueriz ꝑ additio/ nis vnitatẽ totũ nũez parẽ vl' imparẽ plõga bis Rationẽ aũt tz ꝓprietatẽ medij nũeralis sic aduertere poteris. ꝑmo ꝯiũge extrema tz diuide tz inuenies mediũ. ꝟbi gra. pone pro extremis. vj. tz. xj. sil'iũge. xvij. ptire eq̃liter tz erũt. ix. tz est anologicũ in arismetica vt me/ di9 nũer9 q̃t monadib9 supat ꝑmũ totidẽ su/ peret ab extremo. supat eĩm nouẽ sex in trib9 monadib9 et totidem ab vndecim nouena/ rius superuit vt di. Isi. li. ij. vñ superi9 posi/ ta sunt excerpta.

De mensura et pondere Capl'm. CXXVII

Mensure autem et pondera sepissime locũ obtinent in scripturis. quoruz rationes et ꝓprietates ortũ habent a geometrica disciplina. Haz vt dicit Isidor9 li. ij. Geometria est mensurandi scia q̃ con/ tinet in se lineamenta et spacia siue interual la figaras et magnitudines tz in figuris nu/ meros ac dimensiones. vtz in circulis trian gulis q̃drangulis pentagonis et alĩs infi/ nitis. de quib9 om̃ib9 non est pñtis negocij

multa diffinire ſz pauca tãgere ꝓpter ſimpli
ces. de q̃b fac Iſi. mẽtionẽ dicẽs ſic. Geo
metrie q̃dripartita ẽ dimẽſio i planũ. i magni
tudinẽ numeralẽ. i magnitudinẽ rõnalẽ. z i
ſolidas figuras Plane figure ſunt q̃ lõgitu
dine z latitudie ꝓtinẽt. q̃ ſunt iuxta platonẽ
nũero q̃nq̃. Numeral magnitudo eſt q̃ di
uidi pt ẽm nũeros q̃ in ariſmetrica edocẽt.
Magnitudies rõnales ſũt q̃ꝫ mẽſurã ſcire
poſſum⁹ ꝑ iudiciũ rõis. ſic irrationales q̃rũ
mẽſure q̃ntitas cognita non habet. Figure
aũt ſolide ſunt q̃ lõgitudine. latitudine. z al
titudine ꝓtinẽt. vt ẽ cub⁹. Sũt aũt plane fi
gure pl'es ſpẽs. vt dic̃ idẽ. q̃ ꝑma plano pe
de eſt circul⁹ q̃ vocat circũducta. in cui⁹ me
dio pũct⁹ eſt quo cũcta ꝙuergũt z punctũ il
lum geometrici cẽtrũ vocãt plano pede. ita

Quadrilatera figura eſt in plano qua
drata. que ſub quatuor rectis lineis iacz ita

Dyacrate congramanon figura ẽ pla
na ita Orthogonũ. i. rectiangulũ figura
plana ẽ. i. triangul⁹ z hz angulũ rectum ita

Miſopleros figura ẽ plana z recta ſub
ter in ſolidũ ꝙſtituta ita Spera ẽ figu
ra in rotundũ formata q̃ in cũctis ꝑtib⁹ i ſo
lidũ eſt equal' ita Cub⁹ eſt figura ꝓpria
ſolida q̃ in magnitudie latitudine z lõgitu
dine cõtinet in ſolidũ Cbilindr⁹ eſt fi
gura q̃drata hũs ſupius ſemicirculum ita.

Conon eſt figura q̃ ab amplo i angu
ſtũ finit ita Piramis eſt figura que ad
modũ ignis ab ãplo in acutũ ꝙſurgit ita

Utit aũt ꝫ diſciplina ꝑmo pũcto cui⁹ pars
nulla ẽ. Int' oia q̃ mẽſurari pñt eſt mĩmum
dimẽſiue z tñ maximũ poteſtatiue q̃ oĩm li
neaꝝ ẽ ꝓncipiũ z q̃ oẽs incipiũt z ꝓgrediũt
z in qua oia finiunt. Scdo vtit linea q̃ eſt
recta lõgitudo ſine latitudine eq̃ exeq̃ iacet
in ſuis pũctis. q̃ a pũcto incipit z in pũcto
finit. Supficies ꝙo eſt longitudo cũ latitu
dine. Spiſſitudo ãt hz trinã dimẽſionẽ ſcz
latũ longũ z ꝓfundũ ſiue altũ Ex iſtis trib⁹
dimẽſionib⁹ ꝙſiſtit oĩe corp⁹. ſ. ex lõgo. lato
z ꝓfundo. z ex his trib⁹ ꝓtingit oẽm corpu
lentã ſubam hr̃e põd⁹. numer⁹. z mẽſurã. po
teris aũt ẽm artẽ numerãdi mediũ geome
tricũ inuenire. nã ei⁹ extrema m'tiplicata tã
tũ faciũt q̃tũ z media duplicata Uerbi gr̃a
vj. z ix. faciũt ſeptuageſies dipondi⁹. media
ꝙo. ſ. viij. z. xij. multiplicata tm̃ faciũt. vt dic̃
Iſi. li. iij. Circul⁹ itaq̃ ẽ linea a pũcto vſq̃
ad punctũ z centrũ i eq̃s ſpacĩs circũducta

Eſt aũt circul⁹ figura ſimpliciſſima capaciſ
ſima ab oi angulositate remotiſſima exterꝰ
euecta. interꝰ ꝙuecta. motui aptiſſima. z rũo
lutõi ꝙgrua. cui⁹ circũferẽtia a ſuo pũctua
li cẽtro ẽ remotiſſima int' oẽs figuras pfec
tiſſima. Oẽs figuras z figurabilia ambiẽs
oia poteſtatiue ĩtra ſe ꝓtinẽs z a nullo extra
ſe ꝑterq̃ a ſe eſt ꝓtẽta. vt pz i circulo celi qui
ambit oia z ñ ambit. ꝓtinet oia z nõ ab alio
extrinſec⁹ ꝓtinet. vt dic̃ Iſi. ſic infra. ꝓ. eſt oĩs
numer⁹. ita infra circulũ oĩm figura q̃ꝫ clau
dit ambit⁹ ita Et vt breuit' dicã circu
li pfectõz z rõz circularẽ q̃dã naturali emu
latõe oia mirabilit' imitãt. nã circularẽ for
mã celũ ſibi vẽdicat z motũ. Sic planetaꝝ
orbes i ſe circularit' reflectũt. Sic ſiderum
curſus ãnoꝝ z mẽſiũ z diuerſoꝝ tpm amfra
ctus a ſe incipe z ĩ ſe redire ꝓtinue ꝓcernũt.
Sic elemẽta iuicẽ agũt z patiũt z q̃ ꝑ corru
ptionẽ deſinere videt ꝑ generatõz itez̃ ruer
unt. Sic z ꝓtinui mariũ fluꝰ z refluꝰ fluꝰ
unt z refluũt z cũ deſierint itez̃ oriũt. ſic ber
be z arbuſta fructꝰ z ſemia vice recipca a ſe
creũt z i ſe ꝙuertũt. Sic celeſtes ſpũs a deo
exeũt ꝑ creatõz z i deũ monẽt ꝑ affectionẽ. a
deo emittũt ꝑ formatõz z ad deũ reuertunt
ꝑ gr̃aꝝactõz. Sic z aia rõnal' ab Ariſto. cõ
parat circulo rõe ſue pfectõis z capacitatis
oĩz ei figuraꝝ yſoperimetraꝝ. i. eq̃les ambi
tus hñtiũ maior eſt circul⁹. z iõ tot⁹ mũdus
ſpericã hz formã. q̃ ad h̃ creat⁹ eſt. vt eã capi
at aia ꝑ intellectũ. Uniuerſitatz etiã ꝙditor
ſcz de⁹ i circulo deſignat. nã vt dic̃ termegi
ſtus. monas monadẽ genuit z i ſe ſuũ refle
ctit ardorẽ. i. amorẽ. nã pz generat z genuit
ab eterno filiũ. z ꝑ filiũ ſpirat ſpm̃ ſcm̃ q̃ eſt ar
dor. i. amor vtriuſq̃ atq̃ nex⁹. naz de⁹ pr̃ ab
eterno ſe ĩtelligit pfecte z ĩtelligendo pfecte
ſe diligit. q̃ dilectio vltra ſe ad aliꝺ nõ exten
dit. ſz pot⁹ ad ĩtelligentẽ z intellectũ. i. pr̃em
z filiũ a q̃b⁹ ꝓcedit ipa dilectõ ad modũ cir
culi ſe reflectit. Uñ idẽ eſt de⁹ i eſſentia pr̃ in
telligẽs z intelligẽdo filiũ gignẽs. z filius a
patre genit⁹ z ĩtellect⁹ z amor a pr̃e ꝑ filiũ ꝓ
cedens z i vtrũq̃ ſe reflectẽs ſcz ſpũſſanct⁹.
Ex q̃ patere ꝑt q̃ ꝑfectio eſt i dininis ꝓpriꝰ
qz ea ꝫ pluralitas trinitatz numer⁹ ñ excedit
ideo etiã ſecũdus ꝓbus interrogat⁹. q̃d eſt
deus. ſic rñdit. De⁹ inq̃t eſt intellectual' cir
culus. cui⁹ centrũ vbiq̃ eſt. circũferẽtia ꝙo
nuſq̃. Ex quo patet q̃ ratio circuli relucet
in qualibet creatura

Triangul⁹ ē figura hñs tres águlos ēqles duob⁹ rectis..q̄d aūt sit águl⁹ rect⁹ al's determinaf. Cōpaf āt aīa vegetabil' q̄ habet tres potētias ī se.s.generatiuā.nutritiuā.z augmētatiuā.triangulo q̄ p̄m⁹ est oīm figuraꝝ geometricaꝝ.q̄a aīa vegetabilis est p̄or oīm aīaꝝ hñs in se ternariū potētiaꝝ. Est āt triangul⁹ inf figuras angulares p̄m⁹.q̄z solidā hñs lōgitudinē.altitudinē z latitudinē.z iō oīs figura hñs pl'es angulos vt tetragon⁹.i.q̄drāgul⁹.pētagon⁹ zc.tot ī se ꝯcludit triāgulos q̄t linee ab āgulo in angulū ptrahūf.vt p̄z ī quadrāgulo q̄ duos ꝯtinet triāgulos si ab vno angulo ad aliū āgulū oppositū linea reducaf.vt ħ z si ab alio angulo alia linea ad oppositū p̄trahaf q̄ttuor angulos ꝯtinebit.vt ħ z sic in oīb⁹ figurs alīs totidē diuidūt triāguli q̄t ipam figurā angulos hr̄e ꝯtingit.vt quadrangul⁹ q̄ttuor deductis lineis triāgulos q̄ttuor ꝯtinebit z pētagon⁹.v. z exagonus.vj.z eptagon⁹.vij.z sic de alīs.vt dicit Boe.li.ij.arismetrice.ca.vj. Atuero triāgula figura sic p̄ angulos diuisa in alias figuras nō resolui nisi ī seipam.i tres enī angulos diuidif.vt p̄z ħ Adeo eī est ħ figura latitudis p̄ncips vt cetere superficies ī hāc resolu̇anf.ipa ꝓo qm̄ nullis est p̄ncipijs obnoxia neq̄ ab alia latitudine sumpsit initiū in seipam soluif.vt dic idē ibidē. Nulla aūt p̄t excogitari figura angularis q̄ nō hz ortū z p̄ncipiū a triangulo.nā triangul⁹ oīm aliarū formaꝝ z figuraꝝ est p̄ncipiū z elemētuz z ħ p̄z in numeris. Hā q̄ternari⁹ nascif ex ternario q̄ triangul⁹ est siue trigon⁹.z ex vno q̄ potestate trigon⁹ est generaf. Hā hāc dignitatē hz vnitas q̄ mater est oīm numeroꝝ vt ī se vim obtineat nō actu sz potestate oīm numeroꝝ q̄ ab ipa generāf, vt dic idē Boe. li.ij.c.xviij.sic z pētagon⁹ ex q̄ternario sup̄ se posito z vnitate q̄ vicē supplet triāguli generaf.z sic de oīb⁹ alīs numeralib⁹ figura p̄t oñdi.q̄z sp ex figura triāgula q̄libz numerus generaf.sic̄ ibi ī terminis Boe.determinat manifeste ponēs exēpluz in tetragonis. pētagonis.exagonis.eptagonis.z i alīs mltis.hz z aliud singularis,p̄rietatis figura triāgularis.q̄z oīs alia figura sibi p̄t esse basis. z ex base suppositā p̄t surgere figura triāgularis.q̄z oīs alia figura piramidal' hñs ī se formā triangularē tot ī se ꝯtinet triangulos quot ꝯtinet āgulos ī seipa basi. Verbi grā si ponaf q̄drangula p̄ base p̄t supsurgere figura piramidal'.tot in se ꝯtinēs triangulos q̄t in se tetragon⁹.i.q̄drangul⁹ dinoscif āgulos ꝯtinere.vt p̄z ī hac figura Sil'r si basis fuerit pētagona piramis surgēs triangularis.v.triāgulos repñtare poterit sup̄ basim.vt p̄z in figura piramidali posita super basim pentagonalē Sic cē sup̄ basim exagonā p̄t surgere piramidal' figura sex cōtinēs triāgulos manifeste z sic de alīs Ipa etiā figura triāguli poterit piramidalis esse basis.vt dic idē.z in ipo triangulo piramidali triplex angul⁹ p̄m tres angl'os poterit inueniri.vt p̄z ħ Mira itaq̄ videf divina dispositio ī oīb⁹.sz potissime ī numeris z figurs.de alīs aūt figuris taz numeralib⁹ q̄z geometricis.mō videf supsedendū p̄pt difficultatē z infinitā figuraꝝ diuersitatē. sed aliquaꝝ ꝯsideratio maxīmā ꝯfert vtilitatem theologice discipline.vt p̄z ī quadrāgulo q̄ est inter figuras z nūeros solidissim⁹.equis lateribus distinct⁹.z euāgelicā repñtans doctrinā.q̄ p.iiij.ptes orbis īmobilez obtinet firitatē atq̄ firmā.vt dic Beda sup Ezech. Angul⁹ aūt multaꝝ figuraꝝ ē cōe subiectuz.q̄z oēs p̄dicte figure sub diuersitate angulorū terminaf. Est aūt angul⁹ duaꝝ lineaꝝ alternus ꝯtract⁹.p̄m modū aūt ꝯtingēdi se variatur angul⁹.q̄z nūc rect⁹ nūc obliqu⁹ vel reflex⁹ nūc acut⁹ nūc obtusus. Maxia āt p̄tus ꝯsistit ī angulo recto q̄z ī ipo tota p̄t⁹ q̄ cōsistit in lineis a basi ꝯfluētibus ad angulū fortificaf p̄pt lineaꝝ ꝯcursum parif z ꝯtactuz.vt p̄z in oculo q̄ oīa cōp̄hendit sub angulo.nā radij q̄ linealiter veniūt a re visa faciūt vnam piramidē.cui⁹ con⁹ est ī pupilla z basis in re visa.z hi radij triangulāf in cētro pupille et p̄ angulū illuz piramidalē formaf visus.vt dic autor p̄spectiue.q̄re ē li.iij.ō naīa visus z in li.de natura ocl'oꝝ. Partes itaq̄ oppositē inf se z ab inuicē sepate in angul' ꝯueniūt z parif in vnū finiūf. Pauca itaq̄ ō natura figuraꝝ z anguloꝝ.exēpli grā sunt ħ dicta. vt sciam⁹ q̄z illoꝝ rō est necessaria ad diuersa mysteria diuīe pagine cognoscēda q̄ sub nūeroꝝ z figuraꝝ metaphoris multiformit' sūt velata Hā sic̄ circul⁹ signat aīam rōnalē z triangul⁹ aīam vegetabilē.sic̄ q̄drangul⁹ aīam sensibilē. Hā sic̄ q̄drangul⁹ linea ducta ab angulo vsq̄ ad angulū oppositū duos ꝯtinet triāgulos.sic aīa sensibil' duplicē

in se hz triangulũ potẽtiaꝝ seu ꝑtutũ. nã aĩa sensibilis ꝑter tres potẽtias vegetabiles hz ꝑtutẽ apprehẽsiuã. ꝯcupiscibilẽ ꝛ irascibilẽ. qꝛ aĩa sensibilis est vegetabilis ꝛ nõ ecõuerso. ꝛ sic de alijs figurꝫ diuerse rões mysticeꝛ spũales eliciũt ꝛ spũalia corpalib⁹ adaptãt Sub istis aũt figuris ꝯphendunt mẽsurarũ ꝛ põdeꝝ rões

De mensurꝫ corpoꝝ mensurabilium Capitulũ. CXXIX.

Est aũt mẽsura vt dic̃ Jsi. li. xvj. ca. penũ. res aliq̃ mõ suo vel tpe circumscripta Et hec est aut corpis aut tẽporis aut spacij localis. Corpis mẽsura est vt hoĩm seu lignoꝝ aliarũq; reꝝ corpalium breuitas vl̃ lẽgitudo. Oĩme ei corp⁹ dimensionẽ hz ꝓpriã ꝛ mẽsurã. ꝓprie aũt mẽsura est vocata eo q; fruges ꝛ liquores ceteraq; sicca ꝛ hũida ea metiunt vt modi⁹. vrna. amphora ꝛ sextari⁹. Mẽsuraꝝ aũt mima ps ẽ cochleariũ qꝫ ẽ dimidia ps dragme põderãs siliquas. ix. q̃ triplicat⁹ cõculã fac̃. Hã cõcula dragma vna ꝛ dimidia adimplet. Et iat⁹ aũt põdus ꝯtinet. x. dragmaꝝ. q̃b si q̃nq; addideris dr oxifal⁹ Acetabul⁹ q̃rta ps est emine. xij. dragmas ꝯtinens. Cotula est emina ꝯtinẽs ciatos. vj. q̃ iõ cotula dr. qꝛ cote greco ꝑmone incisio dr. ꝛ emina sextarũ in duo equalia incidat ꝛ cotula noiat. Emina aũt appẽdit libram vnã q̃ gemiata sextarium facit Est aũt sextari⁹ mẽsura duaꝝ libraꝝ. q̃b assumpt⁹ bilibris noiat. assumpt⁹ aũt q̃ter greco ꝑmone fit cenix. q̃nquies aũt ꝯplicat⁹ q̃narẽ siue gomor fac̃. adijce sextũ. ꝯgium reddit. Hã ꝯgius ex metit sextarijs a q̃ sextari⁹ nomẽ sumpsit. Cõgius a cõgiẽdo. i. ꝑ augmẽtũ crescẽdo vocat. Uñ ꝛ pecunia grã bũficij data ꝯgiariũ est vocata. Unusq̃sq; em̃ impator fauorem ꝑpli captãs adijciebat ad mẽsurã vt ĩ donis largior videret. Cõgiarium aũt est spẽalit mẽsura liq̃doꝝ cui⁹rem ꝛ nomẽ sit a romanis ipositũ inuenim⁹. Metreta liq̃dorũ est mẽsura. a metron greco sic vocata. ꝛ est cõe nomẽ ad oẽs mensuras liq̃das ꝯtinẽtes. Modi⁹ est dict⁹ eoꝝ ex suo modo sit ꝑfect⁹. Est aũt mẽsura libraꝝ. xliij. id est sextarioꝝ. xxij. ꝛ iõ opationũ ꝑfectaꝝ dei typ⁹ est ꝛ figura. Uigintiduo opa fecit deus infra opa. vj. dieꝝ. Hã ꝑmo die fec̃ de⁹. vij. scz materiã informẽ. angelos. lucẽ siue ignẽ celos supiores. aquã. terrã ꝛ aerẽ. Secũda firmamẽtũ sol̃ Tertia die q̃tuor. maria. semina. satões. ꝛ plãtaria. Quarta die fec̃ tria scz solẽ lunã ꝛ stellas. Quinta die tria. s. pisces. reptilia. ꝛ volucres. Sexta die fec̃. iiij. bestias. iumẽta. reptilia terre. ꝛ hoĩem. ꝛ facta sunt vigintiduo reꝝ genera in diebꝫ sex. Et vigintidue generatões sunt ab adã vsq; ad iacob. ex cui⁹ semĩe nascit ois gens israel Et. xxij. sunt libri veterꝫ testamẽti vsq; ad hester. Et. xxij. lrarꝝ elemẽta q̃b tota tradit diuine legꝫ disciplina Dis igit exẽplis modi⁹ mensurã vigintiduoꝝ sextarioꝝ cõtinet ꝑm moysi traditionẽ. Et ẽ mod⁹ a modo dictus q̃si mẽsura moderata. vt dic̃ Jsi. Satuz genus est mẽsure iuxta morẽ ꝓuincie palestie. vnũ ꝛ dimidiũ modiũ capiẽs vl̃ ꝯtinẽs. cuius nomẽ est ex hebraico sumptũ. Satũ em̃ apud eos sumptio siue leuatio noiat eo q; q̃ metit eandẽ mẽsurã sumat atq; leuet. Satũ tamẽ aliqñ ponit ꝑ modio. xij. sextariorũ vt dic̃ idẽ Bat⁹ est mẽsura capiẽs sextaria. l. ꝛ est bat⁹ in liq̃dis sic in siccis chor⁹ et ephi. Amphora ab ansis ẽ vocata q̃b hincinõ leuat. ꝛ recipit frumẽti vel vini modios ytalicos tres. Cad⁹ est ampbora ꝯtinẽs tres vrnas. Urna aũt est mẽsura quã q̃dã vocant quartariũ. ꝛ ẽ ꝓprie dicta vna q̃ ꝑ cõdendis defunctoꝝ cineribꝫ adhiberi solet De q̃ poeta Lucan⁹. Celo tegit q̃ nõ hz vnã. Artabo mẽsura est apud egyptios. lxxij. sextariorũ cõposita sic dicta ex numero. ꝓpt. lxxij. linguas gentiũ q̃ orbẽ ipleuerũt. Gomor ẽ mẽsura. xl. modioꝝ. vt dic̃ Jsi. vel̃ dr mẽsura iiij. modioꝝ. vt dic̃ glo. sup Exo. c. xvj. Chorus est mẽsura. xxx. modiorũ. ꝛ est sic dict⁹ a coaceruatõe. coaceruati ei modij. xxx. instar collis vident ꝛ on⁹ cameli efficiũt. Ducusq; Jsi. li. xvj. Sũt ꝛ multa alia mẽsuraꝝ genera q̃ꝝ nomia nõ sine grãdi mysterio sacre scꝑture sunt inserta. qñ q̃libet vasculũ reꝝ mẽsurabiliũ ꝯtẽtiuũ sub mẽsure noie ꝯtinetur. vt pz ĩ diuerꝑ exẽplis. Acetabulũ em̃ dr vasculũ in q̃ vinũ deo offerẽdũ in sacrificio ꝑbari debuit an essz puꝝ vl̃ corruptũ Uas aũt vbi ꝑbat ꝛ acceptabat acceptabulũ dicebat. vasculũ in q̃ acetosum ꝛ corruptum ponebat acetabulũ vocabat vt dic̃ Jsi. li. x. Ampulla ẽ modica liq̃ris mẽsura dicta q̃si ampla bulla. sil̃is ei est in rotũditate bullis q̃ ex spumis aquaꝝ fiũt ꝛ ex vẽti subtractõe excidunt subtilitate nõ modica ꝛ inflantur. Alabastrũ est vas vnguẽtariũ a suo genere sic vocatũ. qꝛ ex sua ꝓprietate omia vnguẽta

intus posita ꝓseruat diutissime incorrupta vt ptz ꝑ in tractatu de lapidib. Arca vas ē repositoriū ꝛ mēsuratiuū in q̄ res reposite a visu arcent ne passim ab oīb videāt. Inde etiā dr arcanū. i. secretū qđ a cognitōe mul/titudinis exīdustria est artatū. Amphora ē determiata mēsura ab ansis siue auris/b nominata. vt ptz ē. Bat⁹ est mēsura reb liq̄dis mēsurādis ꝓm legis ꝓtinentiam deputata. Bachia ē mēsura bachi. i. vini vsib genera liter deputata. Calix determiata est potus portio ꝛ mēsura. a colo qđ ē lignū dicta. qr talia vasa ꝓpe de viminib ligneis cōpone/bant sic̄ ꝛ calathi. Chatinū est vas fictile ci bis vel potib deputatū. ꝛ dr meli⁹ neutrali ter q̄ masculine. sic̄ ꝛ salinū. i. salis vasculuz sic̄ ibidē dic̄ Jsi. Cacab est vas coq̄nariuz diuersis vsib ꝛ decoquēdis carnib depu/ratū. idē etiā vas cotula noiat. Cad⁹ idez est qđ doliū ꝓpriū. ꝓtinēs modios tres. vt dr ꝑ. Calath⁹ aūt est vasculū vimineū vuis ꝛ fi/cub deferēdis appropriatū. Cribz ē vascu lum rotundū multis foraminib oculatum sic dictū q̄i currifer. eo q ꝓ i eo currat triticū ꝛ frumentū. Hā in cribro ꝓcutit triticuz vt a lapillis ꝛ paleis sepet. Hā grana q̄ sūt par ua transeūt ꝑ foramīa. paleis i cribro rema nentib ac lapillis Cista arca ē modica Uñ diminutiue dr cistula ꝛ cistella a costis can ne vl viminis q̄b texit noiata. Cophin⁹ est vasculū ex virgulis ꝓtextū ad deferēdū ster cora deputatū. sic̄ dr in ꝑs. man⁹ ei⁹ i cophi no seruierūt. Celata sunt vasa aurea vel ar gentea signis euidētioribz inci vl extra exꝑs/sa. a celō dicta qđ est gen⁹ ferramēti. qđ vul go cilionē vocāt. vt dic̄ Jsi. Cimbra sūt po cula genera i extremitatib oblōga. ꝛ i me dio lata ad modū cimbe nauis. Coclear est instrumentū modicū mēsure ordinatiꝑportiona tū quo varia ciborū genera ꝛ matie liquida ori man⁹ officio deferūt. hinc est illud dictū Marcial. Sum cocleis habilis ꝛ nec mi/nus vtilis ouis. nūq̄d scis pot⁹ cur cochlea/re dicor. Jsi. Disc⁹ idē est qđ scutella lata et rotūda. ab isco. i. scuto sic vocata. dr ät disc⁹ quasi dās escas. i. apponēs. a q̄ discūbentes dicti sunt. Doliū vas est ꝓcauū a dolando sic vocatuz q̄ ex plib sit asserib artificiose parit colligatū. Emicadiū est vas oleariū ꝓtinēs dimidiū cadū. Enophoꝛ ē vasculū ꝓtinēs vinū. eno em vinū dr. deq̄ dr. Uerti tur enofori fund⁹ sentētia nob. vt dicit Jsi. Enustis est spēs poculi siue vasculū qđ ebi bitur vno spū. i. haustu. vt dic̄ Jsi. Fiala est dicta a vitro. nā filin grece vitrū dicūt. ꝛ est vasculū inferi⁹ latū hns collū strictū i q̄ vi/nū discernit potissime ꝑ colorē. Philateriū est puū vas vitreū vel cristallinū in q̄ sctōr reliquie ꝓseruāt. Phylacteriū aūt aliđ est. s. mēbrana vel breuitel⁹ in quo iudei scribe/bant legē vt religiosi viderēt. iuxta illud. di latāt em phylacteria sua ꝛc̄. Fiscus sacc⁹ est public⁹ quē habēt exactores. ꝛ i eo imittunt publicū debitū qđ reddit regib. iuxta illđ. qđ nō accipit ꝑs capit fisc⁹. Fiscella est va sculū modicū ad modū alueoli ex viminib cōtextū ꝛ bitumine vel pice circūlinituz. sic̄ fuit vas in q̄ reponebat moyses qñ flumini exponebat Canata est scutella maria ꝓcaua ꝛ ꝓfunda sic dicta q̄si canata g. ꝓ c. lr̄a posi ta. vt dic̄ Jsi. Gazophilatiū est vas reposito riū. archa scz vbi colligunt ea q̄ ad indigen tium curā in tēplo offerūt. ꝛ est archa sic di cta q̄si gazaz. i. diuitiaz custodia. nam phi/lare grece custodire dr latine. vt dicit Jsiđ. vñ gazophilatia fuit archa vl dom⁹ reꝓuās cōes oblatōes oim sic̄ musac regū ꝛ corban sacerdotū. vt dic̄ glo. sup. iiij. li. Regū. ydria vocāt vasculū aque vsib deputatū. ydor ei in greco. aq̄ dr in latino. Canistrū est vascu lum ex viminib siue cānis arūdinis ꝓtextū fructib deferēdis deputatū. Cartallū ē cō simile vasculū ex virgis albis ꝛ flexis artifi cialiter ꝑparatū. Cāpas est vas vitreum. te nue. subtile. fragile. planū. pspicuū. diapha num. supi⁹ patulū rotundū. inferi⁹ aut ē stri ctum ꝛ oblongū. igni nutriēdo deputatum ꝛ dr a lābo. bis. eo q̄ ad nutriēdum flāmaz oleū lābere videat. vñ oīe vasculū in sum mitate lucēs lāpas dici ꝑt. vt dicit Hug. q̄/re sup in li. xv. de metallis. ꝛ in ca. de vitro. Laterna dr eo q̄ sit in ea interi⁹ lux inclusa fit em ex vitro vel ex cornu lucido siue q̄cū/q̄ pspicuo reclvso int⁹ lumīe. vt vēti flatus adire nō possit. ꝛ ad lumē vndiq̄ ꝓbēduz fa cile vbicūq̄ circūferat. vt dic̄ Jsi. Lucerna a licinio est dicta Uñ breuis est sylaba lu. ꝓma. Uñ Persi⁹. Disposite pinguē nebulā vomuere lucerne. Si em lucerna a luce di ceret falsus esset versus. vt dic̄ Jsi. Licini⁹ aūt q̄ ꝛ lucin⁹ est dict⁹ candela est lucerne. vt dicit idē. Lagena est vasculū viniferum a lagenis grece sic vocatū. vt dic̄ Jsi. Lage na aut vulgarit vocat barillū siue costrellū

cui⁹ diminutiuū ꝺr lagūcula quā nos dicimus bariſellū. ſm aūt naturā lagene vl̄ bariſelli mutaſ ſapor ⁊ virt⁹ ipi⁹ vini. Uñ ſi lagena fuerit corrupta vinum fit corruptum Optime aūt lagene fiūt de tamariſco a q̄ vinū ꝓtrahit ſaporē. ⁊ ꝑtutē hꝫ opilatōes ſplenis diſſoluēdi. vt dic̄ Cōſtan. Lauatoriū ſiue labr̄ ꝺr vas plūbeū ſiue ereū aquarū ad ablutionē manuū fiſtulis ⁊ ꝺductib⁹ recep/tiuū. ⁊ ꝺr labrū nō ſolū qr ad lauandu⁹ eſt factū. vel̄ etiā a labio labr̄ ꝺr. qr ei⁹ oriſiciū repāſum ſolet fieri ad modū labij ⁊ reflexu⁹ Lauatoria etiā talia luteres dicunt in. iij. libro Regū. c. vj. in quib⁹ ſacrificia tēplia ſacerdotib⁹ lauabāt. Lēticula eſt vas olearū ex ere vl̄ argēto factū a liniēdo dictū. Oleo em̄ ſacro in talib⁹ vaſcul̄ reſuato reges ⁊ ſacerdotes liniebāt. vt dic̄ Iſi. Lebes eſt vas eneū ad vſum coquēdi carnes p̄paratū. vñ ex frequēti vſtione nigredinē ꝓtrahit ⁊ īmū dicia ⁊ indiget frequēti ꝺfricatōe ⁊ exterſione. ex vicio aūt metalli lebetes ſic̄ caldaria inficiunt cibaria diu in eis repoſita niſi ab eis citi⁹ extrahant. Locul⁹ eſt vas repoſitorium in q̄ pecunia q̄ſi in ꝑuato loco reſuat. ⁊ eſt idē qꝺ burſula vel marſupiu⁹. vt dicit Iſi. Marſupiū eſt vaſculū repoſitoriū. ſcz ſaccul⁹ nūmor. ⁊ eſt a marſippa in greco in latinū deriuatū. Mulgariū eſt vas in q̄ pecor lac mulgeſ. vt dic̄ Iſi. Moela eſt ſcutella maxīa ꝓfunda a rotūditate ſic ꝓmitus noiata. Hā omia rotūda dicunt mala apud grecos. Nola modica cāpanella ꝺr. a nola ciuitate cāpanie ſic dicta. vbi ꝓmit⁹ eſt inuēta. ⁊ eſt modicū vaſculū ſonor. dictū tintinnabulū ſic̄ id qꝺ ſepi⁹ collis canū ⁊ pedibus anū eſt appēſu⁹. vt dic̄ Hug. Olla eſt dicta eo q̄ ebulliat ī ea aq̄ igni ſubiecta. vt vapor alti⁹ emittaſ. Uñ ⁊ bulla ꝺr eo q̄ int⁹ q̄ in aq̄ venti ſp̄ū eleuant ſup aq̄ ſuperficiē diſtēdente vēto ꝑ morā aliquā ſuſtētant. Parapſis eſt quadrangulū vas ⁊ q̄drilatriū dictū quaſi paribus abſidis. Patena eſt q̄ fit diſpāſis ⁊ patentib⁹ lācis orꝫ. vt dic̄ Iſi. Patera gen⁹ eſt fiale ſic dicta. eo q̄ ea potare ſolem⁹. Uel qr ſit patēs diſperſis labijs. vt dic̄ Iſi. Poculū a potādo eſt noiatū. Eſt em̄ oīe vas i q̄ eſt bibendi ꝓſuetudo. Patella ꝺr q̄ſi patula olla. os em̄ hꝫ magis patēs q̄ olla. nā orificium ſm latitudinē fundi hꝫ latū. ⁊ ē vaſculum eneū vel ferreū multū vſib⁹ neceſſariu⁹. Peluis eſt dicta eo q̄ pellis man⁹ vl̄ pedis in pelui ablui ꝺſueuit. Pixis eſt vaſculum a buxo factū. vñ pixis eſt vocatu⁹. nā qꝺ nos buxū. greci pixim vocāt. fit aūt pixis nūc de metallis. nūc de ebore. nūc de lignis. ⁊ ē vaſculū varijs vſib⁹ deputatū. ⁊ marie lr̄is de ferēdis ꝺfuādiſq̄ electuarijs. odorib⁹. liq̄ribus puluerib⁹ ⁊ vnguētis. Quiſquilarium vel vaſculū vl̄ qꝺcūq̄ receptaculū vbi q̄ſquile. i. frumētor purgamēta reſuant. vt dicit Pap. Sartago a ſtrepitu ſoni ē vocata. qñ in eo ardet oleū. Eſt em̄ gen⁹ patelle ī q̄ cum pinguedine butiro vel oleo fit frixura. Siphon vas eſt appellatu⁹ eo q̄ ſufflando aq̄s fundat. nā talib⁹ vaſis fungunt orientales. Currūt em̄ cū ſiphonib⁹ plenis aq̄ qñ ſentiūt domū ardere ⁊ extinguunt incēdia. cū eiſdē etiaz mūdant aras aq̄s experſis ad ſupiora. vt dic̄ Iſi. Rapatoriū eſt vaſculu⁹ in q̄ rapule ſiue rape terra effoſſe recipiunt. cuſtodiunt vel etiā decoquunt. vt dic̄ idem Ciphus ē vaſculū ligneū vl̄ argenteu⁹ ſiue vitreū in q̄ bibim⁹. vel de q̄ man⁹ lauamus vt dic̄ Iſi. Situla a ſiti eſt dicta. eo q̄ apta ſit ſitiētib⁹ ad bibēdū vel qr aquas ſitit. duz eas nūc recipit nūc effundit. dū em̄ vna ſitula effundit alia adimplet. Siſtarcia burſa eſt vel ſaccul⁹ itinerātiū in q̄ ſolēt deferre panē ⁊ reponere ea q̄ ad viaticu⁹ neceſſaria ſunt in via. Sporta eſt dicta in quo portāt panes ⁊ alia q̄ domui ſunt neceſſaria. vl̄ ſic ꝺr qr ex ſparto fieri ꝺſueuit. Scorcia ē vas olearū ſic dictū. eo q̄ de corio ſit factu⁹. vt dic̄ Iſi. Scutella a ſcuto ꝑ diminutiōe⁹ eſt dicta. nā ſcuto ꝑuulo ⁊ rotūdo ſil̄is eſt. vt dicit Iſi. Scrinū eſt ꝑua ciſtula corio ⁊ clauis circūtecta in q̄ pecunia ⁊ alia familiaria reſeruāt. Salinū eſt ſulzica. i. vas aptū ſali q̄ſi ſalſica vt dic̄ Iſiꝺ. Triſilis ē qꝺlibꝫ vas qꝺ ex trib⁹ pedib⁹ ſuſtētaſ vt dicit Iſiꝺ. qꝺ q̄tuor pedib⁹ ſiſtit abuſiue triſil̄ nuncupaſ. Thuribulū eſt vaſculū eneū ſiue argētēū ſiue aureū duplicatū. inferi⁹ clauſu⁹. ſuperi⁹ ꝺo multiplicit ꝑforatū cremādi thuriſ ad thurificādi officia deputatū. p cui⁹ foramina ſupi⁹ fum⁹ thur⁊ ignis incēdio reſolutus in aera cua porat. Partes aūt ei⁹ ꝺne tribus cathenulis parit ꝺtinent. Uentilabrū eſt vaſculū ſiue inſtr̄m q̄ palee a tritico ī vēto ab inuicē ſepant. ⁊ hꝫ vētilabrū iſtō ꝓpriū q̄ illud qꝺ eſt leui⁹ ⁊ vili⁹ ꝑ⁹ ei⁹ icit. ⁊ qꝺ eſt graui⁹ intrinſec⁹ occultaſ. Uter eſt vas vinariū ex coriis aialiū ꝑ artificium p̄paratū

Et ideo vter ab vtero est vocat⁹. vt dic̃ Cõ stant. Urna est amphora de qua sup̃ eodem Urceol⁹ ab vrna diminutiue est dict⁹. et est vasculũ nũc vinis nũc aq̃s effundẽdis cõ/ munis assignatũ. ꝓprie tñ solet vocari vascu lum in q̃ ponit aq̃ ad limphãdũ vinũ in mẽ sis ꝛ quiuis dñorũ a q̃ ꝛ orion dr ꝑm fabu/ las. qr deoꝝ manib⁹ infundit aq̃s ĩ nuptijs philologie. vt dr in mac. ꝛ in mar. Sunt et multa alia vasoꝝ genera q̃ ꝑm diuersas mẽ surãdi capacitates ĩ diuinis scriptur⁹ ꝓpter allegoricas significatões sepi⁹ sunt inserta sz p̃posita exẽpli gr̃a. tantũmõ sunt expressa Sunt insup̃ alie mẽsure spacij local' de q̃b⁹ in Jsi. narrat in hũc modũ

De mensura spacij localis Capitulum. CXXX.

Mensura inq̃t est q̃cq̃d põdere capa/ citate lõgitudine altitudine latitudi neaĩoq̃s finit. Uñ ꝛ maiores nostri totũ orbẽ mẽsurauerũt in ptes. ꝛ ptes in ꝓ/ uincias, ꝛ puincias ĩ regiones. q̃s in loca. q̃ loca in territoria. et illa ĩ agros. ꝛ illos in cẽ turias. q̃s in iugera. ꝛ illa in climata. ꝛ illa ĩ act⁹ ꝛ pticas. in passus. gradus. cubitos. pe des. palmos. vncias. ꝛ digitos diuisert. ita q̃ coꝝ solertia a maxio vsq̃s ad mĩmũ nihil immẽsuratũ penit⁹ reliq̃rũt. Uocat aũt di/ git⁹ ꝑs mĩma agrestiũ mẽsuraꝝ. Uncia est hñs. ix̃. digitos. palmus q̃ttuor hz digitos. pes xvj. digitos. passus pedes. v. ptica pedes xx. pes. x. Dicit aũt ptica q̃si portica a portã do. qr oẽs p̃cedẽtes mẽsure in ei⁹ corpe sunt sicut palm⁹. pes. passus. tc̃. sola ꝛo partica portat. est em̃. x. pedũ ad instar calami ezech ielis templũ mystice mẽsurãtis. de q̃ habet Ezech. xl. Act⁹ vocat mẽsura latitudine pe dũ. iiij. ꝛ lõgitudine. cxx. Lima est spaciũ q̃ dr ilatriũ hñs in oĩ latere pedes. xl. Actus q̃ dratus vndiq̃s finit pedib⁹. cxx. ita act⁹ du/ plicat⁹ iugeꝝ fac̃. ꝛ ab eo qđ est iũctũ nomẽ accepit. Jugeꝝ aũt actũ ꝓstat lõgitudie pe/ dum. cxl. ꝛ latitudine. cxx. Sunt ꝛ alia mul ta mẽsuraꝝ genera de q̃b⁹ nil ad pñs. vt dic̃ idẽ Sz h̃ attendẽdũ est q̃ stadial' ager habz passus. cxxv. i. pedes sexcẽtos. xxv. cui⁹ men sura octies cõputata miliariũ facit q̃ cõstat ex pedib⁹. xx. milib⁹. vt dic̃ Jsi. ibidẽ. Centu ria aũt est ager ducẽtoꝝ iugeꝝ q̃ sic vocaba tur a centũ iugerib⁹ ab antiq̃s sz postea du/ plicata nomẽ retinuit sp̃ ꝑmũ. vt dicit Jsi. li. xv. in. c. penu'. de mẽsuris. Mẽsure aũt va/ rum diuersimode noiank a diuersis. nã la tini vocãt miliaria. greci stadia. galli leucas egyptij signes. ꝑse parasangas. nec miꝝ q̃a singula spacia ꝓprijs ꝓtinẽt terminis ꝛ men suris. vt dic̃ idẽ. nã milliariũ mille passibus terminat. qr mille passus ꝓtinet. ꝛ pedũ. v. milia. Leuca finit passib⁹ mille quingentis Stadiũ octaua ꝑs miliarij est. ꝓstãs ex pas sib⁹. cxxv. ꝟ ꝑmũ Herculũ statuisse dicunt. eo q̃ ipe tantũ spaciũ sub vno spũ cucurris set. ꝛ iõ qr post tãti itinerꝭ spaciũ stetit. ipsuꝫ narrãt. cxxv. pedũ spaciũ stadiũ appellasse. vt dic̃ Jsi. ibidẽ. Uia est spaciũ quo põt ire vehiculũ. sic dicta est ab incursu ꝛ occursu vehiculoꝝ. nã duos act⁹ capit ꝓpter euntiũ ꝛ venientiũ vehiculoꝝ occursum mutuũ et ꝓcursum. Dis aũt via aut est publica aut ꝑ uata. publica est q̃ in solo publico est q̃ inter act⁹ ꝓpl'o patet. hec aut ad mare aut ad opi/ da ducit. q̃ eriã via strata est dicta q̃si vulgi pedib⁹ trita. Uñ Lucreti⁹. Strataq̃ iã vul gi pedib⁹ detrita viaꝝ. Jpa dr esse mũda so lida lapidib⁹ strata. recta. pacifica. oĩb⁹ com munis. libera sine obstaculo ꝛ offensa. vt di cit idem Lucreti⁹. Priuata est via q̃ vicino municipio data ẽ. hec solet esse cõpendiosa graminosa. qr pedib⁹ itinerantiũ min⁹ trita ex vtraq̃ pte vie arboríb⁹ ꝓsita. Agger ẽ me dia strate eminẽtia coaggregat⁹ lapidibus strata. ab aggere. i. a coaceruatõe dicta. quã historici viã militarẽ dicũt de qua dr. qual' sepe vie deprensus ĩ aggere serpẽs Jter ne/ris. est via qua ab hoĩe quocũq̃s iri põt. dif ferũt aũt iter ꝛ itiner. Jter em̃ est loc⁹ transi tu facilis. ꝛ ideo appellat⁹ iter. Jtiner autez est iter lõge viet ipe labor ambulãdi vt q̃ ve lis pueniat. Semita aũt est mediũ itineris a semi itu dicta. semita aũt hoĩm. callis vero pecudũ vel feraꝝ Callis em̃ est iter pecudũ inẽ mõtes angustũ ꝛ tritũ. a callo pecudum tritũ ꝛ ꝑduratũ. ꝛ ideo a callo est vocatum. Tramites sunt ĩ agris trãsuersa itinera. sic dicta eo q̃ad rectã viã trãsmittãt. Diuersũ siue diuersoriũ est flex⁹ viaꝝ. via scz tendẽs in diuersa. Diuerticulũ est digestio a latere vie publice vel ꝑuate. Biuiũ est duaꝝ viaꝝ ꝓncipiũ quaꝝ vna tẽdit ad dexteraz alia ad sinistrã. ꝛ est loc⁹ vt sepi⁹ piculosus ꝛ suspe/ ctus. nã in biuijs insidiant fures ꝛ raptores ꝛ in biuijs etiã expectãt vl' ꝓueniũt meretri/ ces. Est etiã loc⁹ ambigu⁹. qr q̃ via sit tenen da sepi⁹ dubitatur. ꝛ ideo ponunt in biuijs

ſimagines ſiue cruces vt ſciāt quā ptem vie tenere debeāt tranſeũtes. Compita eſt locꝰ in quo vie cõueniunt ſicut triuie ꝛ q̄driuie. ꝛ eſt locus ꝑiculoſus ꝛ dubiꝰ ſicut biuium. Ambitꝰ eſt inter vicinoꝝ loca ꝛ edificia locus duoꝝ pedũ ꝛ dimidij ad circũeundi facilitatē derelictꝰ. ꝛ ab ambiēdo. i. circũeũdo ſiue ab ambulādo ſic eſt dictꝰ. Orbita eſt veſtigiũ rote canti ſic dicta ab orbiculari figura rote que viā cõprimēdo cauat ꝛ ꝑfundat Actus ꝺr locꝰ quo pecꝰ agi ſolet. Cliuoſuꝫ eſt iter flexuoſum. Veſtigiũ pedis ſignũ plāta in terra vel in puluere impſſum. ſic vocatum. qꝛ ꝑ veſtigiũ vie ꝑeuntiũ inueſtigantꝛ impmunt. Relinquũt aũt pedes animaliuꝫ in ſuis veſtigijs quoddā odoris indiciũ q̄ a canib⁹ venaticis ꝛ ab alijs feris ſepius deꝓhendunt. qꝺ ſciēs leo delet ſua veſtigia cauda ſua ne ab inſequētib⁹ cognoſcatur. Hec de menſura ꝝ ꝓprietatib⁹ ꝛ differentijs dicta ſufficiant ꝛ que ſuperiꝰ dicta ſunt de Iſiꝺ. li. xv. ca. vlt. ſunt ſumpta.

De ponderibus
Capitulum. CXXXI

Ponderũ etiā vt dicꝫ Iſi. ſicut ꝛ menſurarũ expedit ſcire modũ. Cũctis em̄ corporeis reb⁹ nature potentia põdus ſuũ dedit. qm̄ regit omnia pondus. ꝛ ideo põdus a ponēdo eſt dictũ. Omnia em̄ ponit põdus ꝛ collocat in ſuo loco. quia nihil aliud eſt põdus niſi impetꝰ rei tendentis ad locũ ſuũ. Duplex aũt eſt põderis ꝓncipium effectiuũ. ſ. leuitas ꝛ grauitas. Unde leuitas i ſimplici materia ꝛ ſubtili mouet ſurſum nec q̄eſcit donec veniat ad locũ ſuum ꝛ iõ ignis ſuo põdere mouet ſurſum. nec q̄eſcit donec veniat ad ſperā ſuā. Ecõtrario grauitas dominās in materia corpulēta et terreſtri mouet deorſuꝫ nec q̄eſcit donec cētrum inueniat ad qꝺ tēdit. ꝛ iꝺo oīa g̃uia ſuo pondere centrũ petũt. vnde oīs materia rara ꝛ ſubtilis duplicē habet cauſam leuitatꝭ. Hā talis materie ꝑtes cũ ſint ſubtiles mouētur a cētro vſq; ad circũferentiā nec q̄eſcũt quouſq; tangāt cā. Talis etiā materia ꝓpter partiũ rarefactionē plurimũ eſt poroſa. ꝛ eꝰ ꝑtes ſubintrat virtus ignea que ꝑtes terreſtriores diſſoluit ꝛ cõſumit. ꝛ ſic totũ corpꝰ leuigat ꝛ ſurſum ducit. Uñ calor maxima ē cauſa ꝛ potiſſima leuitatis. ſicut frigiditas. cuiꝰ motus eſt a circũferētia vſq; ad centrũ cauſa eſt cõpactionis partiũ ꝛ coadunatio/nis ꝛ per conſequens grauitatis. Unꝺ omne corpꝰ quāto eſt ſolidiꝰ ꝛ cõpactiꝰ tanto ꝑuius. ꝛ quāto rariꝰ tāto leuius inuenit ꝛ cũ põdus reſpiciat tā leue q̄ꝫ graue rõe inclinationis vtriuſq; ad locũ ſuũ ſibi a natura naturaliter deputatũ. nomē tamē ponderis ſibi vulgariter vēdicat rõ grauitatis. nā q̄ deſcendũt ꝓpter ſuā grauitatē dicunt põdera/ſa. que vo aſcēdũt ſurſum leuia dicunt. et ꝑ oppoſitũ ↄtra põderoſa vſualiter diuidunt. Et ideo dic̄ Iſi. li. xv. q̄ põdus dictũ eſt pē ſum. eo q̄ in ſtatera pendeat iam libratum. Scõm aũt iſtũ modũ ſumēdi vſualiter ſortitur nomē põderis aliqñ res in qua fit ponderatiõ. aliqñ res põderata. aliquādo maſſa circa quā res põdere iudicāda ponderatur Inſtrumentuꝫ itaq; in quo põderatio fieri cõſueuit diuerſimode nuncupat. dicit enim trutina q̄ ſm Iſiꝺ. eſt gemīa ponderū lanx equali examine pendēs facta ꝓpter maiora ponderāda vt ſunt centenaria ꝛ talēta. ſicut momētana ꝑ qua modica q; pecunia appendēda. ſtatera a ſtando eſt dicta eo q̄ duabus lancib⁹ in vno medio ſtilo librata equaliter ſtet. lances dicunt aũt cyphi enei duo tenuiſſimi in quaꝝ vna ponit põdus põderās. ꝛ in alia res põderanda. Eſt itaq; iuſtũ põdꝰ qñ ambe lances cũ ſuis põderib⁹ equaliter ſibi inuicē correſpõdent. Stilꝰ aũt ſiue lingua ſequēs lancē magiſ ponderantē momētũ ſtatere nominat. Uocat filũ mediũ quo trutine ſtatere regit ꝛ lances adequant examen. vt dic̄ idē. Unicuiq; aũt põderi certus eſt modꝰ noib⁹ ꝓꝓrijs deſignatꝰ. vt dicit Iſiꝺ Calculꝰ em̄ ꝺr minima ꝑs ponderis ꝛ ē q̄rta ꝑs oboli ↄſtans ex põdere duoꝝ granoꝝ lentis. ꝛ vocabat calculꝰ ꝓpter paruitatē. qꝛ calculꝰ eſt ita modicꝰ vt ſine moleſtia cõculcetur. Siliqua. xx. ꝑs eſt ſolidi. cuiꝰ nomen a fructu arboris eſt ſumptũ. Obolus ſiliq; ſtrib⁹ appendit. fiebat em̄ olim ex ere ad modum ſagitte. vnde ꝛ nomen accepit. ſagitta em̄ obolꝰ a grecis ꝺr. vt dic̄ idem. Scrupulus ſex ſiliquaꝝ põdere ↄſtat. ꝛ apud grecos ꝺragma vocat ꝛ eſt dictꝰ ſic diminutiue a lapillo breui q̄ ſcrupꝰ vocat. Dragma eſt octaua ꝑs vncie ꝛ denarij. põdus argēti trib⁹ cõ ſtat ſcrupulis. i. decēocto ſiliquis. Denariꝰ aũt eſt dictus quia ꝑ decē nūmis reputatur vt dic̄ idem. Solidus eſt vocatꝰ quia nihil ei deeſſe videt. nā veteres integrum ſolidu ꝫ dicebant atq; totũ Numiſma idē eſt qꝺ de/

narius noīe ꝛ effigie ꝓncipis insignit⁹. naz ab initio numisma nūm⁹ argēte⁹ erat. vt dicit Jsi. Sextula idē est qđ solid⁹. sic dictus eo ꝙ bis sex vncīs cōpleaſ. Hāc vulg⁹ aureum solidū vocat. cui⁹ tertiā ꝓtez tremissem vocāt. eo ꝙ solidum faſ tremissis. Sextula bis assumpta duellā faſ. ter posita staterem reddit. vt dicit Jsi. ibidē. Stater est medietas vncie appendēs aureos tres. vñ ꝛ vocatus est stater. q̄i trib⁹ solidis stet. ℏ ꝛ semiuncia dr. qz semis hz de vncia. ℏ ꝛ semissis. ḋa pōderis semissis est. q̄si semis assis. vt dicit idē. Est aūt as assis minimū in pōderibus. sicut vnitas in numeris. vt dic̄ glo. ibi. Hōne duo passeres asse venēūt. Quadrās q̄rtā ꝓtē vncie pōderat. ꝛ dodrās dr in hebraico. Sicl⁹ in latino. sicel dr in hebreo. habēſ apud eos vncie pōdus. Apud grecos vero quēadmodū apud latinos sicl⁹ q̄rte ꝓs vncie est. ꝛ staterꝫ medietas. dragmas appēdēs duas. vñ sicl⁹ ī lr̄is diuinis vncia est. ſz apd latinos quarta ꝓs vncie. vncia est dicta. eo ꝙ vniuersitatem minoꝝ pōdeꝝ sua vnitate vinciat siue vniat ꝛ cōplectaſ. Cōstat autez ex dragmis. viij. id est. scrupul⁹ xxiij. qđ ꝑ legitimo pōdere habeſ. qz numer⁹ scrupuloꝝ ei⁹ horas diei ꝛ noctꝫ metiſ. vel qz libra effic̄ duodecies cōputata. Libra duodecim vncīs pficiſ. ꝛ iō gen⁹ pfecti pōderꝫ reputatur. qz tot vncīs ꝯstat q̄t mēsib⁹ ann⁹. Est autē libra dicta q̄si libera qz cūcta intra se p de/ra p̄dicta ꝯtinet ꝛ ꝯcludit. vt dic̄ Jsi. ibidez Bilibris duas ꝯtinet libras Est ei bilibris libra duplicata. Una. c. dragmis appendiſ ꝛ est nomē grecū. Talentū summū pondus esse dr apud grecos. nā nihil calculo minus siue asse. qđ em̄ faſ vnitas in numeris. ℏ faſ as siue calcul⁹ in pōderib⁹. talēto ꝙ nihil ē maius. Sz hoc pōd⁹ variaſ iter gētes. Hā apud romanos talentū est. lxxij. libraꝝ sicut Plaut⁹ oñdit q̄ dic̄ duo talēta esse. C. xliij. libraꝝ. Est aūt talentū triplex. minimū. mediū. ꝛ summū. Min⁹ est. l. libraꝝ. Mediuz lxxij. Summū. c. ꝛ xx. libraꝝ ꝯstat. et illō talentū fuit talentū sanctuarij. Centenarium numeri nomē est ꝛ est summū. eo ꝙ. c. librarū pōdus ꝯtineat. qđ pondus ꝓpter pfectionem numeri centenarij instituerūt romani Hucusq; Jsiđ. li. xv. in. c. de pōderib⁹ ꝛ mēsuris

De modulatione cantus. Capitulum. CXXXII.

Sicut aūt subseruit theologice discipline ars numerādi ꝛ mēsurādi. sic eidē famulaſ scīa modulādi. Hā musica q̄ modulatōis in sono ꝛ i cantu est pitia sacre scripture misterijs valde ē necessaria. Hā ipe mūdus quadā armoniaca ꝓportiōe ferſ esse cōposit⁹. vt dic̄ Jsi. li. iij. ꝛ celū ipm ſb⁹sonātie modulatōe dr circūagi ꝛ ꝛuolui nā musica mouet affect⁹. in diuersos habit⁹ puocat sensus. Jn plīs q̄z tube ꝯcent⁹ pugnātes accēdit ac q̄nto vehementioꝛ fuerit clangoꝛ tāto fit animus ad certamē foꝛtioꝛ. Siquidē ꝛ remiges cāt⁹ hortaſ ad tolleran dos quoslibet laboꝛes. aīm em̄ mulcz ꝛ singuloꝝ opeꝝ fatigatōes vocꝫ modulatio cōsolatur. exercitatos q̄z aīmos sedat musica. sicut legiſ de Dauid q̄ a spū immūdo saulē arte modulatōis liberauit. Jp̄as q̄z bestias necnon ꝛ serpētes volucres atq; delphines musica ꝓuocat ad auditū. Sic vene. sic nerui coꝛpis ꝛ eoꝝ pulsus. sic oīs coꝛpis ar⁹ virtute armoniaca pariter sociaſ. vt dicit Jsi. Musice aūt tres sunt ptes. s. armonica. richmica. metrica. Armoniaca ꝙ est q̄ discernit in sonis acumē ꝛ graue ſm arsim ꝛ thesim. s. eleuationē ꝛ depꝛessionē ꝛ ꝓportionalē soni ꝛ vocis mutationē. ꝛ est armoniaca dulcis cantuū ꝯsonātia, puenīēs ex proportiōe debita in diuerſ⁹ vocib⁹. flatib⁹. pulsib⁹ siue sonis. Hā vt dic̄ Jsiđ. aut voce editꝫ sonus sicut ꝑ fauces. aut flatu sic̄ ꝑ fistulam atq; tubā. aut pulsu vt ꝑ cimbalū. aut citharam ꝛ hmōi. q̄ ꝓcussa sunt canoꝛa. Et dr armonia ab ad ꝛ monos. i. vnū. qz ad vnā concordiā tendūt in cantib⁹ omnes voces vt dicit Aug. Hā in oīi melodia exigūſ plures voces siue soni ꝛ hi cōcoꝛdes. qz vbi est voꝛ vna tantū aures nō placat. sicut est voꝛ cuculi siue cātus. vbi aūt pluriū est dissona diuersitas nō delectat. qz talis diuersitas per discoꝛdiā nō cantū sed vllulatū ꝓcreat Sz vbi est vocū plurimaꝝ ꝛ diuersaꝝ concoꝛs vnio. ibi armoniaca ꝓportio est ꝛ modulatō siue dulcis simphonia. Un Jsi. Simphonia inq̄t est dulcis modulatiōis tpamētum ꝯcoꝛdās sonis in graueb⁹ ꝛ acutis. ꝛ ꝑ hanc armoniā voces acutioꝛes ꝛ grauioꝛes cōueniunt ꝛ ꝯcoꝛdāt. ita vt si q̄s ab eo dissonuerit sensum audit⁹ offendat. ꝛ talis cōcoꝛdia vocū dr eufonia q̄ est vocis suauitas. que a suauitate ꝛ melle dr melodia. cui ꝯtraria est dyaphonia. i. voꝝ dissonās siue discrepās ꝛ

deformis ad melodiā. Ad armoniacā faciē dam requirunt. dyastema. dyesis. tonꝰ. ypez ludius. podoziꝰ. arsis. tesis. ⁊ suauis vox siue sonus spatus. Dyastema itaqꝫ dicit vocꝫ spacium ex duob⁹ vel pluribꝫ sonis aptatū. Dyesis dicit spaciū ⁊ deductio modulandi atqꝫ vergendi de vno in alterū sonū. Tonꝰ est acuta enunciatio vocis. est em armonie differētia ⁊ quātitas que in vocis accētu vl tenore consistit. cuiꝰ genera in ꝯdecim ptibus musici diuiserūt. ex qb⁹ 9z yperludius nouissimus. s. ⁊ acutissimꝰ. podoziꝰ autē omniū est grauissimꝰ. vt dic Isid. Arsis est vocis eleuatio. id est. initiū cātus. Thesis ē vocis positio. ⁊ hic est finis. vt dicit Isidorus. Uñ cantus est vocis inflectio. Nam sonus directꝰ est. vt dicit idem. ⁊ sonꝰ p̄cedit cantū. Omnis em vox est sonus sz non econuerso Nā sonus est obiectū auditus q̄ quicquid auditu percipit sonus dicit. vt fragor arborum ⁊ collisio lapidū. strepitꝰ fluctuū ⁊ ventorum. garritꝰ auiū. mugitus animaliū. voces clamores ⁊ clangores hoim. ⁊ p̄cussiones organoꝝ. Uox aūt ꝓprie dicit sonus ab ore animalis platus. Ex aere autē percusso ⁊ ad superficiē duri corpis alliso generatur sonus. cuiꝰ allisionis p̄cussio citiꝰ ⁊ facilius visu percipitur q̄ eius sonitꝰ audiat. et ideo citiꝰ videt p̄cedens chorusatio q̄ tonitruo aures hoīs pfundant. Uox aūt est aer tenuissimus ictus. plectro lingue formatus. Est est quedaz vox significatiua naturaliter. vt garritus auiū ⁊ gemitus infirmoꝝ. ⁊ alia significatiua ad placitū vt vox hominis articulata ⁊ ad aliquod verbū ꝓferendū ratōis imperio lingue organo informata Uox em verbi vehiculū est nec potest conceptū verbum in mente exteriꝰ exprimi nisi vocis adminiculo mediāte pferatur. Uñ intellectus primo verbū in mēte gignit. quod p vocem postea ore promit. Unde verbū a mente genitū ⁊ conceptū per vocē quasi p organum se exterius ostēdit Uox aūt dispositā ad cātum ⁊ ad melodiā habet duas ꝓprietates. vt dicit Isi. Suaues inqt voces sunt subtiles ⁊ spisse ⁊ clare acute ⁊ perspicue. Subtiles sunt in quib⁹ spiritus nō est fortis. qualis est in infantib⁹ ⁊ in mulieribꝫ ⁊ in alijs non habentib⁹ neruos grossos ⁊ fortes ⁊ spissos Nam subtiles corde emittūt voces siue tonos tenues ⁊ subtiles. Pingues vero voces ⁊ spisse sunt quādo spūs multus egredit. vt est vox virozꝫ. Clare qñ bñ tinnule ⁊ sonore omni raucedine impmixte. Acute sunt valde alte. Perspicue voces sunt que longius ptrahunt. ita q̄ cōtinuo impleāt omnē locum sicut clangor tubaꝝ. Dura vox ⁊ rauca est quādo violenter emittit sonum suum sicut tonitruū ⁊ sonus incudis quādo p̄cutitur ferrū duꝫ Aspera vox est rauca ⁊ que dispergitur p minutos ⁊ dissimiles pulsus Leca vox est que mox cū emissa fuerit cōticescit atqꝫ suffocata nequaqꝫ longiꝰ pducit. vt patet in fictilib⁹. Uinnolēta vox est mollis ⁊ vox flexibilis atqꝫ leuis. Et hec ē dicta vinnolenta a vinno hoc est a titinno mollire flexa. Perfecta aūt vox est alta suauis fortis. ⁊ clara. alta vt i sublimi sufficiat. clara vt aures impleat. fortis ne trepidet ⁊ deficiat. suauis siue dulcis vt auditū non deterreat. sed potius vt aures demulceat. et audientium animos blandiēdo ad se alliciat ⁊ cōuertat Si ex his aliquid defuerit vox pfecta neq; erit. vt dicit Isid. Est p̄terea armonia organica que ex flatu cōstat. quādo sz aliqua instrumēta artificialiter p̄parata flatu debito p̄sufflantur. ex cuiꝰ flatus quātitate ⁊ organi varia qualitate diuersi soni artificialiter pcreant. vt patet in organis tubis fistulis ⁊ ꝯsimilib⁹ que omnia varios sonos pmūt Organū est generale nomen vasoꝝ omniū musicoꝝ. specialiter tamē appropriatum est instrumēto ex multis cōposito fistulis. cui folles adhibētur. et hoc solo musico instrumento vtitur iam ecclesia in prosis. in seqn tijs ⁊ hymnis ꝓpter abusum histrionū reiectis alijs fere instrumentis.

De tuba
Capitulum. XXXIII.

Tuba a tirenis ꝑmitus est inuenta. de qb⁹ Uirgil. Tirenusqꝫ tube mugire p cebera clangor. Utebant aūt antiq̄ tubis in plijs ⁊ ad hostiū terrificationē. ad ꝯmilitonū animatōz. ad eqꝝ bellicoꝝ in pugnā. ꝓuocatōz. ad belloꝝ inuēdā ꝯgressionē. ⁊ signādā in certamine cū victoria versionē. ⁊ signādā in certamine cū victoria veneratōz. ad fugitiuoꝝ reuocatōz Itē vtebātur tubis i festis ⁊ i ꝯuiuijs ꝓp̄ꝑ ꝓuocationē. ꝓp̄ excitatiōz ad dei laudē. ⁊ ꝓp̄ leticie ⁊ gaudij p̄conizatōz ⁊ iuitatōz. p̄ceptū enim fuit iudeis vt i bellis tubis sacris clangerēt ⁊ etiā in initio noue lune buccinarēt ⁊ vt anni iubileū qui annꝰ erat remissiōis tubarū sonitu pronunciarēt. ⁊ gaudium ⁊ quietem

omnib⁹ ꝓmulgarent. Est autem ꝓprie tuba vt dic̄ Jsi. li. xvij. instr̄m bellicꝫ certamib⁹ adhibitū ad denūciāda sig̃ bellor̄. vt vbi ex audiri p̄co nō poterat p̄ tumultu sonit⁹ tube clangētis attingeret ꝛ tuba dr q̄si toua. i. caua. interi⁹ em̄ est ꝯcaua ꝛ valde plana ꝓpt ampliorē flat⁹ receptōz. exteri⁹ aūt est rotunda. circa tubātis orificiū valde stricta. Sz in pte anteriori multū ampla manu clangētis ad os ponit. regit. erigit. depmit ꝛ tenet cui⁹ son⁹ vari⁹ est. vt dic̄ Jsid. nā interdū canitur vt bella cōmittant. interdū vt eos qui fugiunt insequant. interdū vt exercit⁹ intra se recipiant

De buccina Ca. CXXXIIII

b Uccina dr q̄si vocina. qua scz tuba cornea vl lignea siue enea q̄ signum dabat antiq̄t⁹ ꝯ hostes. nā vt di. Jsi li. xvij. Pagani agrestes ad omnem vsum parit sono buccine ꝯuocabāt. Un̄ ꝓ prie buccina agrestib⁹ signū fuit. de q̄ pers⁹ Buccina cogebat priscos ad arma q̄rites. Hui⁹ clāgor buccinū dr. vt dic̄ idē. Buccinis aūt corneis vtebant hebrei p̄cipue i kalendis in memoriā liberatōis Jsaac. pro eo cornuto ariete in sacrificio immolato. vt dicit glo. sup Ben̄.

De tibia Ca. CXXXV

t Ibia dr esse dicta eo q̄ de ceruinis tibijs ꝛ binnulor̄ credit ꝑmit⁹ fuisse facta. Hinc tibicē dixerūt tibiarum cātus. Uel ꝑm Hug. tibia dr a tibin q̄d est scirp⁹ vel calam⁹. qr a q̄busdā calamis tale instr̄m antiq̄t⁹ fiebat. ꝛ hinc dr h̄ tibicen. h⁹ tibicinis. ille q̄ tibia canit. Et fuit quondaz instr̄m lugubre quo vtebant homines i funerib⁹ mortuor̄. vt dic̄ glo. sup Matth̄. ix. cum audisset tibicines tc̄. i. carmē lugubre canentes.

De calamo Ca. CXXXVI

c Alamus a calēdo est dict⁹. i. a fundē do voces. ꝛ est generale nomē fistulaꝝ. Hā fistula est dicta eo q̄ vocem emittat. nā fos grece vox latine. stolia vero emissa. vñ fistula q̄si emittēs sonū siue vocē Hac vtunt venatores. qr ei⁹ sonū cerui libēter audiūt. sz dū vni⁹ venatoris fistulatōe cervus ad auditū allicit mox ab alio de q̄ non ꝑcauet sagittat. Uox aūt fistule decipit volucres dū canēdo eaꝝ simulat ꝛ fingit voces Unde dicit. Fistula dulce canit volucrem dū decipit auceps. Fistula insup delectat oues. Et iō fistulis vtunt pastores dū vigilant sup gregē suū. Un̄ ꝛ quidā nomie pan dicebat esse de⁹ pastoralis. q̄ prim⁹ dispares calamos ad cantū adaptauit ꝛ studiosa arte cōposuit. de q̄ Virgil. dic̄. Pan primos calamos cera ꝯiungere plures. Instituit pan curat oues ouiūq̄ magistros. ꝛ ideo q̄a instrumentū fistulaꝝ ab eo inuentū pādoriū est vocatū. vt dic̄ Jsi. Adhuc fistulis se excitant vigiles ꝛ eaꝝ melodie suauitate ad dormiendū citius ꝛ suaui⁹ ꝓuocant in lectulis quiescentes.

De sambuca Ca. CXXXVII

s Ambuca est gen⁹ ligni fragilis cui⁹ rami sunt ꝯcani ꝛ vacui atq̄ plani. vñ tibie cōponūt ꝛ quedā spēs symphonie. vt dic̄ Jsi.

De simphonia Ca. CXXXVIII

S Imphonia est instrumentū musicū q̄d fit ex ligno ꝯcauo pelle contenta in vtraq̄ pte sua quā musici hincinde virgultis feriūt. Fitq̄ in ea ex cōcordia grauis ꝛ acuti suauissim⁹ cant⁹. vt dic̄ Jsi. Simphonia tñ dr collatio ꝛ ꝯcordia quorūcunq̄ signor̄. sicut chorus dicitur cōcors vnitas diuersaꝝ vocum. vt dicit glo. super Luc̄. xv.

De armoniaca Ca. CXXXIX

a Rmoniaca rithmica est canora melodia ex pulsu ꝛ ꝓcussiōe neruorū et tinitu metallor̄ generata. ꝛ huic armonie diuersa subfuiūt instr̄a. vt tympanū cymbalū. lira. cythara psalteriū atq̄ sistrū

De tympano. Ca. CXL

t Impanū eū pellis siue corūm ligno ex vna pte extentū. Est em̄ ps media simphonie i sil'itudinē cribri ꝛ ꝗgula ꝓcutitur quēadmodū ꝓcutit simphonia. vt dic̄ Jsi. cui si iūcta fuerit fistula dulciorē reddit melodiā

De cithara Ca. CXLI

c Ithara ab apolline est repta ꝑm gre cor̄ opinionē. Est aūt cithara simil' pectori hūano. eo q̄ sicut vox ex pectore ita ex cithara cant⁹ ꝓcedit. ꝛ iō sic appellata. nā pect⁹ dorica lingua cithara appellatur. Paulatim aūt plures eius spēs extiterūt. vt psalteria. lire. ꝛ hmōi. ꝛ alique habēt formā quadratā. alique trigonalē. Cordaꝝ etiā numerus multiplicat⁹ est ꝛ cōmutatuꝫ genus. Ueteres autē vocauerūt citharam fidiculam vel fidicem. qr tā bene ꝓcurrunt

inter se corde ei⁹ q̄ bene ꝺuenit inter quos fides sit. Habebat aūt cythara. vij. cordas ūn Virgil'. vij. sunt soni. vij. discrimīa vocum. Discrimina aūt sunt dicta iō q̄ nulla corda vicina corde sil'em sonū reddit Ideo aūt sunt septē corde. vel q̄ totā vocē īplent vel q̄ septē motib⁹ sonat celū. Corda aūt ē dicta a corde. q̄ sicut pulsus cordis est ī pectore. ita pulsus cordaꝝ est in cithara. Has ꝑmo mercurius excogitauit. idemq̄ ꝓr inneruos sonū strinxit. vt dic̄ Isi. Corde aūt quāto magis sunt sicce ⁊ etiam magis tense tāto ampli⁹ sunt sonore. Plectrū autē dicitur instrumentū quo temperant corde ⁊ tē duntur

De psalterio La. CXLII.

Psalterium a psallēdo. i. a cantādo est notiatū. eo q̄ ad ei⁹ vocē chor⁹ cō sonando respōdeat. Est aūt similitudo cythare barbarice in modū delte litte/re. Sz psalteriū ⁊ cythare hec est differentia q̄ psalteriū lignū cōcauū vnde sonus reddit̄ supius habet ⁊ deorsum feriunt̄ cord̄ ⁊ desuper sonant. Cythara vero ꝺcauitatē lignis inferi⁹ habet. psalteriū hebrei hūt decacordē. i. decē corda ꝝ ꝝm numer̄ decē ꝑcep tor̄. fiūt aūt optime ei⁹ cordule de aurical co ⁊ etiā de argēto.

De lira. La. CXLIII.

Lira a varietate vocū est dicta. eo q̄ diuersos sonos efficiat. vt dic̄ Isi⁹. Lirā ꝑmo a mercurio fuisse inuentā. dicūt ꝟ modo. Cū regrediēs nil⁹ in suos meatus varia ī cāpis aialia reliq̄sset. relicta est etiā ⁊ testudo q̄ cū putrefacta esset ⁊ nerui ei⁹ remāsissent extēti infra cōchā. ꝑcussa a mercurio sonū dedit. ⁊ ad ei⁹ spēm lirā fecē ⁊ tradidit orpheo q̄ hmōi rei marie fuerat studiosus Ūn dicebat eadē arte nō solū feras sz etiā saxa ⁊ siluas cant⁹ modulatōe applicuisse. Hāc scz lirā ꝓpter studiū amorez ⁊ carmīs laudē inꝫ sidera locatuz esse musici fabulant̄. vt dic̄ Isi⁹.

De cimbala La. CXLIIII.

Cimbala sunt quedam musica īstrumenta que ꝑcussa inuicē se tangunt ⁊ sonū faciūt ⁊ tinnitū

De sistro Capitulū. CXLV

Sistrum est instrumentū musicū sic ab inuentrice nominatū. Nam ysis regina egyptioꝝ sistrū īnueniſſe ꝓhebatur. Unde Iuuenalis. Isis ⁊ irato feriat mea limina sistro Ideo mulieres hoc vtuntur instrumēto quia eius inuentrix fuit mulier. Unde ⁊ apud amazones sistro ad bellum feminaꝝ exercitus aduocat̄

De tintinabulo Capitulum. CXLVI.

Tintinabulū a tinniendo est dictuz Est est parua nola vel cāpanella. q̄/re supra de vasis de lr̄a U. Hz autē campana hoc ꝓpriū q̄ dū resonādo alīs ꝓficit ex frequēti ictu se ꝺsumit. Hec ⁊ multa alia instr̄a deseruiūt musice discipline. cui⁹ sciētia tractat de vocib⁹ ⁊ sonis. Cōsiderat aūt nihilomin⁹ rerū naturaliū dispositiōes ⁊ numeroꝝ ꝓportiones. sic exēplificat Boe. de numero duodenario cōparato ad. vj. et alios numeros intermedios dicēs sic. Inuenim⁹ inq̄t hōmes musicas ꝺsonātias. Hā viij. ad. vj. ⁊ ix. ad. xij. cōparati sesquitertiaz ꝓportionē reddūt ⁊ simul faciūt dyatesseron ꝺsonantiā. Sex vo ad. ix. ⁊. viij. ad. xij. cōparati reddūt sesquialterā ꝓportionē ⁊ dyapente efficiūt symphoniā. xij. vo ad. viij. cōsiderati duplicē q̄dē reddūt ꝓportionē. sz dyapason symphoniā cantāt. Octo igit̄ ad. ix. ipsi ꝺtra se medij ꝺsiderati epogdonū iungūt q̄ musica modulatōe ton⁹ vocat̄ q̄ oīm musicoꝝ sonoꝝ mensura est cōmunis. oīm ei sonoꝝ est paruissim⁹. Ūn notandū est q̄ inter dyatesseron ⁊ dyapente ꝺsonātiaꝝ ton⁹ differentia toti⁹ est sicut inter sesquitertiā ⁊ sesquialteram ꝓportionē sola est epogdoꝰ differētia. Hucusq̄ Boe. in li. arismetrice. c. vlt̄. Dicit etiā idē in ꝓlogo. j. li. sic. Musica inq̄t q̄ ꝑ/or sit numeroꝝ vis. ex hoc ꝑbari potest q̄ ꝑora sunt illa naturaliter q̄ ꝑ se constant q̄ ad aliq̄d referunt̄. ⁊ ipa musica modulatio numeroꝝ noīb⁹ adnotat̄. vt ꝑz. dyatesseron em̄ ⁊ dyapente ⁊ dyapason ab antecedentis numeri nominib⁹ nūcupant̄. ipsoꝝ q̄z sonorum aduersum se ꝓportio solū ⁊ nō alīs numeris inuenit̄. nā q̄ son⁹ in dyapason symphonia est. idē duplicis numeri ꝓportōe colligitur q̄ dyatesseron est modulatio epitrita collatōe. i. sesq̄tertia colligit̄ vel cōponit̄. quā dyapente symphoniaz vocāt. hemiolia mediante cōiungit̄ q̄ in numer⁹ epogdon⁹. id est. supra. viij. ꝺr. et est tonus ī musica. vt dicit idē ibidē sesquitertia ꝓportio in arismetrica ꝺr dyatesseron in musica ⁊ que hemiolia. i. sesquialtera ꝓportio in arismetrica. dyapēte ꝺr in musica. ē aūt dyapēte ⁊ dyapason

ꝓsonātia qñ maior vox hz minorē notulam duplo ꝛ ei⁹ medietatē. Sesqterti⁹ numer⁹ ē numer⁹ nūero cōpat⁹ hñs tertiā ptē minorꝭ si ꝑo habuerit. iiij. sesqquarti⁹. ꝛ si .v. sesqquītus. ꝛ sic vltery⁹. Uñ sesqterti⁹ est q̄ miori cōparat⁹ hz eū sel' ꝛ ei⁹ tertiā ptē. Uerbi ḡtia. si iiij. cōpares tribꝰ habebit i se q̄ternari⁹ totū ternariū ꝛ ternarij tertiā ptez. s. j. ꝛ si. viij. ad vj. octonari⁹ habebit totū senariū ꝛ tertiaz ptē ei⁹. s. binariū. ꝛ si. xij. nouenario duodenari⁹ ꝓtinebit totū nouenariū ꝛ ei⁹ tertiam ptē. s. ternariū. Sic si. xix. cōpauerꝭ ad. xx. et xx. ad. xxv. ꝛ. xxiiij. ad. xxviij. ꝛ ita de alīs. sic ꝙ inuenies. Numer⁹ ꝑo sesquialt' est qñ numer⁹ maior cōpat⁹ minori ꝓtinet totalez numerū minorē ꝛ ei⁹ medietatē. ꝟbi gr̄a. ternarius cōpat⁹ binario hz i se duo ꝛ cox medietatē. s. vnitatē. sic. vj. ꝓtinet i se. iiij. ꝛ cox medietatē. s. duo. sic. ix. senariū in se claudūt et cox mediā ptē. s. iij. sic. xij. ad viij. ꝛ. xv. ad. x. ꝛ sic de alīs. Hec siq̄dē ꝟba in se sunt ꝓfunda pl'imū ꝛ obscura nisi his q̄ in arismetrica instructi sunt ꝛ etiā in musica disciplina Hā arismetricꝭ geometricꝭ ꝛ musicꝭ sūt lucepl'ima clariora q̄ min⁹ exercitatꝭ i hmōi peni⁹ sunt obscura. ꝛ iō q̄ ꝑdictox ꝟbox ꝛ ꝓportionū tā nūerox q̄z vocuz ꝛ sonorū hr̄e noticiā desiderat arismetricox ꝛ geometrorū ꝛ musicox industriā ꝓsulere nō ꝓtemnat tāta em̄ vt dic̄ Ysi. in li. iij. est ꝟi⁹ in numeris figurꝭ ꝛ musicꝭ simphonijs q̄ ipe hō sine eis nō ꝓster. Qz musica pfecta oia cōprehendit Recollige itaq̄ ex ꝑdictꝭ q̄ ars musica siue armonia ꝛria ꝛ disparata conciliat. grauia acutꝭ ꝛ acuta grauibus modificat ꝛ adaptat. affectiōes ꝛrias ꝛ aduersas reconciliat. malicioſos aī mor⁹ rep̄mit ꝛ refrenat sensus debilitatos repat ꝛ ꝓfortat. vnitatē exēplarꝭ diuini i opibꝰ ꝛrijs ꝛ diuersis mazie p̄coni sat. terrenis celestia ꝛ celestibꝰ terrena posse vniri i ꝓcordia manifestat. Letos aios magis letificat ꝛ tristes magꝭ tristificat. quia vt dic̄ Aug. ex q̄dā occulta aīe ꝛ armonie ꝓsil'i ꝓprietate melodia aī affectiōibꝰ se ꝓformat. ꝛ inde est q̄ dicunt autores q̄ in strā musica letū reddūt leriorē. ꝛ tristē tristiorē efficiūt. Residuas armonie ꝓprietates q̄re s̄ in codē. vbi ista ꝛ alia ꝟba Ysidori recitant

Conclusio libri

Sta aūt q̄ breuiter de rex naturalium accidētibꝰ interseruim⁹. vtputa de coloribꝰ liq̄ribꝰ pōderibꝰ mēsuris sonis ꝛ vocibꝰ iā dicta sufficiāt. qz vt estimo rudibꝰ ꝛ puulis in xp̄o mihi sil'ibꝰ q̄ ꝺ ꝓprietatibꝰ rex naturaliū in .xix. ꝑticulas sunt digesta sufficere debēt ad aliquā inuenīēdi similitudinariā rōem. q̄ de causa diuina scriptura rex naturaliū ꝛ eax ꝓprietatū tā exq̄sitis simbolis vtit ꝛ figurꝭ. Protestor autē in fine h⁹ opusculi quēadmodū in ꝓncipio. q̄ in oibꝰ q̄ ſm diuersas materias in h̄ tractatu ꝓtinent parū vel nihil de meo apposui. sz simpl'r sctox ꝟba ꝛ pḧox dicta parit' ꝛ com mēta veritate breuia suz secut⁹ vt simplices ꝛ puuli q̄ ꝓpter libroz infinitatē singulax rerum ꝓprietates de q̄bꝰ tractat scriptura inuestigare nō p̄nt in ꝓmptu inuenire valeāt saltem superficialit' qꝺ intendūt. Simplicia siq̄dem sūt ꝛ rudia q̄ excerpsi. vtilia tñ mihi rudi ꝛ mei ꝓsilibꝰ eadē indicaui. Et iō suadeo simplicibꝰ vt h̄ simplicia nō ꝓtemnāt. sed cū hec plen⁹ intellexerint ad subtiliora intelligēda ꝛ inuestigāda ad maiox ꝛ doctox īdustriam recurrere nō differāt nec omittāt. q̄x prudētie ꝛ arbitrio hec relinq̄ vt min⁹ sufficienter dicta vel excerpta corrigant. ꝛ si aliq̄ supaddere iudicauerint ſm gr̄am eis datā desup addāt vt illud qꝺ ꝑ me pauperē rudē ꝛ simplicē aliqualiter fuit inchoatū ꝓducat cox solertia ad pfectū. ad ipsi⁹ honorē ꝛ gloriam q̄ est alpha ꝛ o. ꝓncipiū ꝛ finis omniū bonox q̄ est de⁹ sublimis ꝛ glorioſus viuēs ꝛ regnās in secula seculox Amen

Explicit liber de ꝓprietatibꝰ rerū editus a fratre Bartholomeo anglico ordinis fratrum minox Impressus Argentine Anno dñi. M.cccc.xcj. Finitus altera die post festum sancti Laurentij martyris.